52

H.a.3-47

Caja C-10

Est.º 3-B

N° Caja
C-0/10

R. 30910

del Collegio de la Compa. de Jesus de Granada

(1)

¶Eximii doctoris Pari-ſienſis Magiſtri Martini magiſtri (de tẽperantia) Liber.

Venalis ſub flore lilij vici beati Jacobi.

U. L. DE GRANADA

¶ Incipit liber de temperantia.

Circa temperā-

tiam Cardinalem virtutem. Queritur primo Utruȝ temperantia ſit virtus ſpecialis Arguitur ꝙ non Uirtus que eſt circa id quod eſt omni virtuti commune non eſt virtus ſpecialis: ſed temperantia eſt circa id quod eſt omni virtuti cōmune: ergo temperantia nō eſt virtus ſpecialis. In oppoſitū ſunt omnes autores moralis phie qui ponunt tēperantiā ſpecialem virtutem. ¶ Notandum ꝙ temperātie nomen accipitur tripliciter. Uno modo vt ſignificat omnē moderationeȝ ⁊ temperiem quā ratio ponit in humanis operationibus ⁊ paſſionibus/ ⁊ quia hec moderatio omni virtuti communis eſt: quia omnis virtus habet modum ꝓ circunſtantia/ ideo hoc mō temperantia nō eſt virt⁹ ſpecialis ſed cōmunis. Uult tamē Tho. ꝙ tēperātia differt a fortitudine ratione/ etiaȝ ſm ꝙ vtraq̄ ſumit̄ vt virtus cōmunis Nam tēperantia retrahit ab hijs que cōtra rōem appetitum alliciunt. fortitudo auteȝ impellit ad ea ſuſtinēda vel aggredienda ꝓpter q̄ homo refugit bonū rationis. Hec opinio nō michi placet.

Tres acceptiones tēperantie

¶ Et arguo primo ſic contra eaȝ. fortitudo ſm ꝙ hui⁹ modi habet modū ponē timori terribilium/ ⁊ audacie auſibiliū/ ergo foſtitudo ſm ꝙ fortitudo eſt temperantia hoc modo accepta. Secundo aut operatio que eſt a fortitudine ſecundū ꝙ fortitudo habet circunſtantiaȝ debiti modi/ aut non ſi non/ ꝗ non habet operatio ſecundum ꝙ a fortitudine eſt ꝙ ſit bona ⁊ virtuoſa. ſi ſic/ ergo fortitudo ſcdȝ ꝙ fortitudo eſt tēperantia. Tercio auſibile contra rationē trahit appetitum ad hoc ꝙ ſubeat pericula belli/ aut ergo moderatio huius fit per fortitudinem ſecundū ꝙ fortitudo: vel ſecundū ꝙ temperātia ſi ſcdm ergo non eſt fortitudo ſecundū ꝙ fortitudo mediocritas īter timores et audacias nec inter terribilia et auſibilia: ſi ſic: ergo fortitudo ſecundū ꝙ fortitudo facit vt ea que alliciūt appetitum in pericula belli/ non alliciāt ipſuȝ contra rationeȝ. Secundo modo accipitur tēperantia ſtrictiſſime/ et ſic temperantia eſt moderatiua delectationum ⁊ triſtitiarum guſtus ⁊ tactus: quomō accipit eaȝ Ariſ. tercio ethicorū Tercio modo accipitur tēperantia pro habitu moderatiuo delectationū ⁊ triſtitiarū nō arduarum: dixi aūt nō arduarū vt temperantia contineat ſub ſe manſuetudinem/ liberalitateȝ/ modeſtiam/ affabilitatē/ veritatem/ eutrapeliam/ et vt per illud differat a fortitudine ſecundum ſe ⁊ ſecundū omnes ſpecies ſuas / cui conuenit moderare delectationes arduas ⁊ paucis hominibus conuenientes. ꝙ ſi alicui non placeat iſta reſtrictio excogitat ipſe aliam per quaȝ differat temperantia a fortitudine cardinali virtute/ et continuat virtutes quas diximus/ alioquin talis ſciat ſe non diffiniuiſſe temperantiā cardinalem virtutem. Ex quibus patet ꝙ diffinitio illa quā dat Auguſ. li. de libero arbitrio ca. ix. ¶ Temperantia eſt affectio cohibens appetitū ab hijs rebus que turpit̄ appetunt̄ niſi ſub itelligatur cōiter ab omnib⁹: aut nō arduis erit omni virtuti morali communis. Similiter idem dicitur de illa quā ipſe dat lib. lxxxiij. cōcluſionū cum ait. Temperantia eſt refrenatio cupiditatis ab ijs q̄ tpaliter delectant Idem eſt de temperantia de quā dicit libro de morib⁹ eccleſie cum ait. Omne officiū temperantie eſt exuere veterem hominē et in deo renouari ⁊ cōdemnari omnes corporeas illecebras laudēq̄ popularē/ totūq̄ amorem ad inuiſibilia ⁊ diuina conferre. vbi conſtat cōtineri omnem pene actum moralium virtutum/ ⁊ ita in omnibus his vel accipitur temperantia primo modo/ vel ſi tertio mō reſtringenda ſunt reſtrictione ſupradicta aut alia cōſimili. Ambroſius autē libro de Iacob ait. Temperantia eſt virtus incitamēta gule cetera ſq̄ mundi cupiditates/ paſſiones motuſq̄ cohibens/ q̄ ibi vel diffinit temperantiam primo modo dictā/ vel per hoc additum mūdi intelligit paſſiones vulgares nō arduas ſed cōes. Dubiuȝ aūt eſt de diffinitione Tullij quā ponit in fine primi rethoricoruȝ dicens ꝙ temperantia eſt in libidineȝ atq̄ alios non rectos impetus animi firma et moderata dominatio. Conſtat aūt ꝙ preſūptuoſus van⁹ ⁊ ſuperbus patiunt̄ non rectos impetus/ ⁊ ideo difficille eſt videre qua particula hec diffinitio faciat differre temperantiam a fortitudine.

Impugt. Burida. Thomā in dfa fortitudinis ⁊ temperantie.

Applicatio diffinitionū tēperantie ad ſuuȝ propoſituȝ

¶ Aliqui aūt ad defenſionē hui⁹ diffinitionis dicunt primo ꝙ libido accipitur tripliciter.

Triplr accipit̄ libido.

¶ Unomodo pro placentia dulcedinis ex delectabili innato circa guſtū et tactum: quia alij ſenſus non habent delectationē niſi ꝑ accidēs. Secundomodo accipitur pro omni placentia ex cōuerſione actuali ad bonum cōmutabile. Tertiomodo accipitur ꝓ mala diſpoſitione relicta ex peccato ſecundū quam de facili inclinamur in bonū cōmutabile / ⁊ hoc modo accepit Auguſ. qn̄ dicit ꝙ omne peccatū eſt ex libidine hoc intellectum vniuerſaliter videtur impoſſibile/ nā ſi libido eſt mala q̄litas relicta ex pctō Tunc quero de illo peccato/ aut ipſum eſt ex libidine aut non. ſi ſic/ tunc ante ipſum fuit peccatum. Et tunc quero. ſi ſit ex libidine ⁊ arguā vt prius. ꝙ ſi ꝯcedatur erit proceſſus in infinitū/ nec erit dabile primū peccatū: ſi nō ergo falſum eſt dictū Auguſtini dicentis. Omne pctm̄ eſt ex libidine ꝙ ſi dicas ꝙ intelligit de peccato poſteritatis ade: quia quodlibet eius pctm̄ eſt ex libidine ⁊ fomite originato ex peccato primi parentis. Contra ſecluſa q̄cunq̄ inclinatione fomitis adhuc poteſt in nobis cadere peccatū igitur. Antecedens ꝓbat̄ quia per peccatū ade nullam peccabilitatē perdidim⁹: ſed infecti ſumus vna noua quaȝ non habuit: que eſt inclinatio fomitis: ergo ſicut adam ante peccatuȝ fuit peccabilis ſine quacūq̄ inclinatiōe fomitis et

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE

ſm̄ ⁊ nos. quia illam peccabilitatē nō ꝑdidimus
ergo ſequitur ꝙ poteſt in nobis cauſari peccatū
ſine libidine id eſt ſine hoc ꝙ ad illud moueat ma
la diſpoſitio et qualitas inducta per peccatū pri
mi hominis: ſed hec aliena ſunt a preſenti mate-
ria. Dicūt ergo iſti ꝙ Tullius accepit libidinem
primo modo Et quia addit Tulli. atꝗ alios non
rectos impetus quod videatur extendere tempe-
rantiam ad actus fortitudinis. Ideo dicunt ꝙ
impetus non ſignificat omnē inordinatum mo-
tum: quia motꝰ in arduū non eſt ex impetu ſicut
motus in delectabile: immo difficultas que eſt cir
ca illud arduum vt dicunt retrahit ab impetu.
Unde impetus precipue eſt delectabilis trahen-

Impetus duplex

tis ad ſubitū motū ex ſeipſo ¶ Uel vt dicunt ali
ter dicēdum eſt. ꝙ duplex eſt impetus. ſcilicet ex
precipitatione potentie/ et ex vehementia obiecti
trahentis primo modo fit impetus ire. Secundꝰ
autem ex cōmuniter concupiſcibili. Iſta videtur
michi non ſolū voluntaria: ſed etiam cōtra ratio
nem ⁊ expientiam. Nam timor periculoꝝ bellico
rum: licet non faciat impetum in actum fortitu-
dinis ſed ab eo retrahat. facit tamen impetū in
fugā inordinatam. ⁊ amor victorie facit impetū
in actum pugne etiam non rectum. amor prete-
rea honoris facit impetum multum violentum
in graues adminiſtrationes ⁊ in ꝓcurationē fal
lacium artium quibus faciliter honores / digni-
tates et officia ꝓcurātur/ ideo niſi addatur impe
tus non arduos aut aliud ſimile. non video in il
la diffinitione aliquid per quod differat temperā
tia a fortitudine. ¶ Eſt autem alius modus di-

Diſtinctio q̄ttuor virtutū cardinaliū ſcd̄m Burida.

cendi quem ponit Buridanus multum ſubtilis.
dicit enī ꝙ virtutes ab aliquibus diſtinguunt̄ ex
diſtinctione obiectorū/ ⁊ hec vt dicit eſt artificio
ſiſſima diſtictio quā ſecutus eſt Ariſ. Ab aliis au
tem diſtinguunt̄ per diuerſas proprietates quas
omnes vna queꝗ virtus obſeruat circa propriū
obiectum/ et hoc modo diſtinguendo vt dicit po
ſuerunt Seneca ⁊ Tullius quattuor virtutes car
dinales: quarū vna firmat animū in ope bono cō
tra difficilia ⁊ eſt fortitudo que eſt ꝯmunis omni
operi virtuoſo quia ſecūdo ethicorum. circa dif-
ficile eſt ars et virtus. Secunda moderat exceſſꝰ
et defectus ī actionibus ⁊ paſſionibꝰ ⁊ operatio
nibus et eſt temperantia: que etiam cōmunis eſt
omni operi virtuoſo: cum in omni opere virtuoſo
poſſit eſſe ſuperhabundantia et defectus ⁊ medio
critas. Tercia menſurat actiones ⁊ operationes
que ſunt ad alios et ad bonum commune dirigit
et hec iuſticia que etiam cōmunis eſt omni virtu
ti. Quarta que determinat medium in omni vir
tute. ⁊ hec dicitur prudentia. ⁊ etiam omni vir-
tuti cōmunis eſt. Iſta opinio quamuis videatur
ſubtilis videtur tn̄ michi ꝯfundere omnē doctri

Impugnatio Buri. et btī thome ī diſtictione virtutū cardinaliū.

nam de moribꝰ ¶ Arguo ſic. nulla diſtinguūtur
ab inuicem per ea que cōmunia ſunt omnibus il
lis diſtinctis: ſed quodlibet horum eſt omnibus
iſtis virtutibus cardinalibus commune: ergo vir
tutes cardinales non diſtinguūtur per iſtas pro-
prietates. Maior eſt certa. quia omne diſtincti-
uum eſt proprium. Et minor eſt opinantis.

Secundo accipio vnam illis proprietatibus pu
ta firmare animum circa difficilia quod etiam ſe
cundū ſe conuenit omni virtuti. Arguo ſic. aut
conuenit omni virtuti per ſe: ita ſcilicet ꝙ tempe
rantia in materia ſua firmet animū contra diffici
lia ⁊ iuſticia ſimiliter et prudentia et tunc hoc nō
videtur eſſe magis proprium fortitudini q̄ʒ aliis
neꝗ temperantie magis conuenit moderari ex-
ceſſus ⁊ defectus q̄ʒ aliis virtutibus Tum etiam
quia hoc eſt falſum de actu proprio prudentie: qꝛ
talis actus eſt actus cognitiuus ⁊ iudicatiuus q̄
non communiter per ſe aliis virtutibꝰ. immo per
prudentiam omnis virtus eſt coniectatrix mediī
ſui/ aut ergo cōuenit cuilibet alteri virtuti per al
terum ſcilicet per fortitudinem et hoc eſt aperte
falſum quia ſi ſic ſequeretur ꝙ nulla virtus poſ-
ſet habere actum ſecundum omnem circunſtan-
tiam bonum ſine fortitudine/ ⁊ nulla ſine tempe
rantia/ ſed oporteret ꝙ omnes virtutes ad actū
vnius virtutis concurrerent. Tum ſecundo quia
ſequeretur ꝙ temperantia ſecūdum ꝙ tēperantia
non firmaret animum contra difficilia que impe
diunt a recto vſu delectationum guſtus et tactꝰ
nec fortitudo ſecundū ꝙ huiuſmodi eſſet medio
critas inter audacias ⁊ timores. nec inter exceſ-
ſum timendi et defectum timendi: nec inter exceſ
ſum audendi ⁊ defectum audendi. Tercio aut q̄li
bet virtus eſt circa materiam q̄libet: aut cuilʒ
virtuti reſpondet ſua propria materia: ſi primū
tunc cū virtutes nō diſtinguantur per materiam
ſed diſtinguant̄ per actus circa materiam. Indu
bitanter ſequit̄ inconueniens illatū in precedenti
ratione. ſcilʒ ꝙ nullus erit actus virtutis niſi ad
ipſum cauſandū cōcurrāt omnes quattuor virtu
tes. Tum ſecundo quia multe ſunt operationes
virtutis que non ſūt ad alterum: ergo ſaltem ad
tales non concurrit iuſticia Antecedens pʒ de vſu
cibi et potꝰ: de appetitu honoris ⁊ glorie. Quar
to ſi ſic ſequeret̄ ꝙ ſola temperantia eſſet virtus
ſed cōſequens eſt falſū. Et patet cōſequētia quia
poſito actu temperantie omni alio remoto opus
eſt virtuoſū. qꝛ mediat inter ſuperabundantiā ⁊
defectum. cōſequētia tenet: quia ſi eſt vituperabi
lis deficit aut ſuperabūdat. ergo ſi nec deficit nec
ſuperabundat ſed mediat: non eſt vituperabilis
Quinto omnis virtus inclinans ad moderate
agendum inclinat ad ſuperandū omnē difficulta
tem que nata eſt impedire hmōi moderatā actio
nem: ſicut quātum grauitas inclinat deorſum tā
tum inclinat ad ſuperandum omne illud quod
impedit motū deorſum. et inde eſt qd̄ graue po-
ſitum ſupra trabem frangit eam. Tum etiam qꝛ
quecunꝗ inclinant in motus contrarios vel quie
tos inclinant ad ſe inuicem vincendū ſed difficul
tas inclinat ad motum contrarium moderationi
et temperantia ad ipſam moderationem qui ſūt
motus contrarii: ergo tēperantia inclinat per ſe
ad ſuperandum difficultatem ⁊ pugnādum con
tra difficilia in materia ſua. Confirmat̄ quia tūc
illud Ariſ. omnis virtꝰ eſt circa difficile nō veri-
ficaretur niſi de vna virtute ſcʒ de fortitudine Ex
quibus patet ꝙ non poteſt dici, ꝙ quelibet vir-

tus ſit circa quamlibet materiam. Si autem dicatur ꝙ cuilibet virtuti reſpondet ſua ꝓpria materia. Tunc arguitur ſic. Cuilibet virtuti reſpondet ſua propria materia: ita ꝙ vna nō agit ī materia alteri⁹: ergo cuilibet virtuti correſpōdet oīs proprietas requiſita ad hoc ꝙ actus ſit bonus et laudabilis: ergo temperātie cōuenit ſuperare difficilia ī materia ſua. Hic autem nō volo comprehendi ꝓprietates ſūptas ab actibus cognitiuis quia cuilibet virtuti ſua prudentia correſpondet ſicut et ſua materia.

Solutō bti Thome

¶ Q: ſi dicas ꝙ iſte proprietates non dicuntur diſtinguere iſtas virtutes: ſic ꝙ proprietas cōueniens fortitudini cōueniat omnib⁹ aliis ꝑ fortitudinē: ſed ſic ꝙ ſuperare difficilia dicit̄ proprietas fortitudinis eo ꝙ maxime cōuenit fortitudini ⁊ moderare inter ſuperabundātias ⁊ defectus maxime cōuenit temperantie ⁊ ſic de aliis hoc non poteſt bene ſuſtineri. Tum prio quia proprietas prudentie que eſt determinare medium conuenit prudentie: ⁊ per prudentiam cuilibet virtuti. nulla em̄ virtus inuenit in materia ſua mediū niſi prudentia: quia inuentio medii ⁊ dictamen de circunſtantiis ſine quo nō eſt recta inuentio medii eſt actus habitus cognitiui. Confirmatur quia ſi proprietas prudentie cōuenit ꝑ ſe aliis virtutibus: aut cōuenit prudentie in aliqua certa materia: aut in qualibet: aut in nulla. nō in aliqua certa tantum/ qꝛ nullius virtutis materia plus eſt propria prudētie q̄ȝ alterius. Si in qualibȝ habetur intentum. ſi in nulla ergo actus ille nō ſibi cōuenit: cum actus inuentiuus medii nō poſſit eſſe niſi in materia. Secundo arguo de duabus ſcilicet de ſuperare difficilia: ⁊ de moderare exceſſus et defectus: ⁊ ſuppono ꝙ ſi alie ſint ſimiles ꝙ argumentum ita curret de aliis. Arguo ſic. Superare difficilia nō pl⁹ conuenit fortitudini q̄ȝ temperantie ⁊ iuſticie/ nec moderare exceſſus et defectus magis conuenit temperātie q̄ȝ fortitudini aut iuſticie igitur diſtinctio iſta nulla. Aūcedens ꝓbat̄. qꝛ ſi plus conuenit fortitudini ſuꝑare difficilia q̄ȝ aliis/ aut plus cōuenit fortitudini in materia ſua et hoc nō conuenit aliis in materia fortitudinis aut in materia aliarū virtutuȝ. et hoc non. qꝛ nō cōuenit fortitudini ſuperare difficilia in materia aliarū virtutū. Sed dices forte ꝙ fortitudini magis conuenit in materia ſua ſuꝑare difficilia q̄ȝ temꝑantie in materia ſua. Contra hoc arguitur ſic. q̄ȝtamcunqȝ inclinationem facit fortitudo ad ſuperandum difficilia in materia ſua/ tantam inclinationem facit temperantia ad ſuperandū difficilia in materia ſua ergo fortitudo nō magis inclinat ad ſuperandum difficilia in materia ſua q̄ȝ temperantia in materia ſua. Aūcedens probatur: quantamcūqȝ vim et impetum in actum ſuum facit fortitudo. tantam facit et temperantia: ſed conſtat ꝙ vbi occurrunt difficilia ſuperāda neutrius actus poteſt eē niſi ſuperentur difficilia: ergo quantamcunqȝ inclinationem facit fortitudo ad ſuperandum difficilia: tantam inclinationem facit temperantia in materia ſua. Secundo. quotienſcunqȝ in duabus aut pluribus virtutibus ſunt duo actus ſubordinati equaliter. quantamcunqȝ inclinationē facit vtraqȝ virtus in principalem tantā inclinationem facit vtraqȝ in eum qui ſubordinatus eſt ſed tam in fortitudine q̄ȝ in temꝑantia actus ſuperandi difficilia ſubordinatur moderationi inter ſuꝑabundantiam et defectū equalr̄: quia vtrobiqȝ ideo tantuȝ ſuꝑantur difficilia vt habeatur actus medius inter ſuperabundantiā et defectū ita ꝙ ſi poteſt haberi iſte actus medius ſine ſuperando difficilia: quia forte nulla difficilia occurrerent ſuperanda non eſſet opus ſuperatiōe difficilium ſicut contingit in temperātia ſm̄ gradum temꝑantie: et in fortitudine ſm̄ gradum temꝑantie. Tum etiam quia videmus ꝙ audax ſuperat difficilia ꝑtinentia ad fortitudinem quia tamen non inſequit̄ mediū inter ſuꝑabundantiā et defectum ideo vituꝑamus ip̄m ex quo vt videt̄ indiſſolubiliter pꝫ ꝙ actus ſuꝑandi difficilia in fortitudine ſubordinatur moderationi inter habundantiā et defectum. ¶ Ex his arguo ſic. aut igit̄ fortitudo ⁊ temꝑantia equaliter ſe habent ad huiuſmodi actum moderādi: et tunc equaliter ſe habebunt ad actum ſubordinatum qui eſt ſuperare difficilia aut inequaliter et tunc aut hoc magis conuenit fortitudini q̄ȝ temꝑantie: ⁊ hoc eſt ꝯtra te qui dicis ꝙ ſuperare difficilia magis conuenit fortitudini et moderare inter ſuperabundantiaȝ et defectum magis conuenit temꝑantie: aut econtra magis ꝯuenit temꝑantie q̄ȝ fortitudini: ergo actus ſubordinatus ſcȝ ſuperare difficilia magis cōuenit temꝑantie q̄ȝ fortitudini.

Solutō bti Thome

¶ Q: ſi dicas ꝙ fortitudo dr̄ eſſe magis circa ſuperationē difficilium quia difficilia que ſuperat ſunt maiora qꝛ ſunt pericula mortis. Tunc arguo ſic fortitudinem magis eſſe circa difficilia nō eſt aliud q̄ȝ fortitudineȝ eſſe circa magis difficilia: ergo ſic diffinire et diſtinguere hmōi virtutes nō eſt aliud q̄ȝ diſtinguere eas per obiecta Nam maxime terribilia ſunt alia obiecta a non maxime terribilibus et difficilibus: ergo male dicit Buridanus cum ait. ꝙ Seneca ⁊ Tullius ponentes quattuor virtutes cardinales non diſtinxerunt eas per obiecta: ſed per quaſdā ꝓprietates. Secundo. ſi fortitudinem eſſe magis circa difficilia non eſt aliud q̄ȝ eam eſſe circa magis difficilia. Quero quid ſit temperantiaȝ magis eſſe circa moderationem inter ſuperabundantiam et defectum/ aut eſt eam eſſe circa ea que difficillima ſunt ad moderanduȝ aut que facilima ad moderandum/ aut circa ea quorum moderatio eſt maxime neceſſaria. non primū: quia difficultas moderationis prouenit ex difficultate retrahentium: ergo vbi retrahentia ſunt difficiliora: ibi moderatio eſt difficilior ſed per te retrahentia ab actu fortitudinis ſūt difficiliora: ergo in fortitudine moderatio eſt difficilior Nec ſecundum. quia nunq̄ȝ ꝯſurgit virtus ex facilitate ſm̄ ꝙ hmōi. Tū ſcd̄o. quia videmus plures incidere in īmoderationem oppoſitā temperantie q̄ȝ in alias īmoderationes Nec tertium quia in omni virtute ſuꝑabundantia et defectus equalit̄ egent moderatione. Tuȝ ſcd̄o quia nūq̄ȝ conſurgit virtus ex hoc preciſe ꝙ aliquid magis

vel minus venit in vſum. Tum tercio quia ſcđm
veritatē hoc nō eſſet diſtinguere temperātiā ab
alijs niſi per obiecta. quia ſcꝫ tēperātia eſt circa
ea quoꝝ moderatio eſt magis neceſſaria. ex eo ꝙ
eſt nobis frequentior vſus eorum que moderan-
da ſunt per eaꝫ et talia moderabilia ſūt illa que
vocauimus non ardua. Ex iſtis patet ꝙ iſta di-
ſtinctio virtutum licet multis videatur pulchra
et ſubtilis/ non poteſt rationabiliter defēdi. Ideo
michi melius videtur eſſe ſequendum ꝙ a princi
pio queſtionis dictū eſt: ſcilicet ꝙ tēperantia vir-
tus cardinalis diſtinguitur a fortitudine. quia ip
ſa eſt circa delectationes et triſticias quorum mo
deratio non eſt ardua. Fortitudo autem eſt circa
ea que ardua ſunt et plena magnis laboribus et
periculis ſicut ſupra dictuꝫ eſt. Pro reſponſione
Pria ꝯclo ad queſtionē ſit prima cōcluſio. ¶ Temperantia
tertio modo dicta eſt virtus. Probatur. omnis
habitus inclinans habentem ad tenenduꝫ mediū
inter ſuperabūdātiā et defectū vituperabiles eſt
virtus: ſed tēperantia eſt huiuſmodi igit̃. Minor
probat̃. quia delectationes quarū moderatio nō ē
ardua contingit magis cōcupiſcere q̄ꝫ opꝫ/ ⁊ ma
gis triſtari q̄ꝫ opꝫ de earū abſētia. Contingit etiā
minus cōcupiſcere eas q̄ꝫ opꝫ/ ⁊ per tēperantiaꝫ
concupiſcimus ⁊ fugimus eas ſcđm ꝙ oporꝫ/ et
ſcđm ꝙ recta ratio dictat: igit̃. ¶ Scđa conclu-
Scđa ꝯclo ſio. Tēperātia primo mō nō eſt virtus ſpecialis
Tercia ꝯclo Patet ſatis ex predictis. ¶ Tercia concluſio. tē-
perātia tercio mō eſt virtus ſpecialis. ꝙ ſit virtus
probatū eſt. ꝙ ſpecialis probatur. quia habet ma
teriā ſpecialē ſcꝫ delectationes ⁊ concupiſcentias
quaruꝫ moderatio non eſt ardua/ ⁊ triſticias op-
poſitas. Differt enim a prudētia per hoc ꝙ eſt ha
bitus electiuus. Differt a iuſticia per hoc ꝙ eſt
circa delectationes et triſticias/ et differt a fortitu
dine per hoc ꝙ eſt circa ea quorum moderatio nō
eſt ardua. ¶ Contra primam concluſioneꝫ argu
itur ſic. Nulla virtus repugnat inclinationi natu
re eo ꝙ in nobis eſt naturalis inclinatio ad virtu
tem: vt dicitur ſecundo ethicorum: ſed temperan
tia retrahit a delectationibus ad quas natura in
clinat vt dicitur ſcđo ethicorū: ergo tēperātia nō
eſt virtus. Scđo. Virtutes ſūt cōnexe adinuicē: ſꝫ
multi habēt tēperātiā q̄ nō hn̄t alias virtutes. nā
multi inueniunt̃ tēpati qui ſunt auari vel timidi.
Tercio. ſecundū Ariſ. tēperantia eſt minus circa
triſticias q̄ꝫ circa delectationes: ꝫ nō cōſiſtit in me
dio: ergo ipſa non eſt virtus. Cōſequētia ꝑꝫ quia
omnis virt⁹ cōſiſtit in medio. Ad pimā rn̄det bea
tus Tho ꝯcedēdo maiorē ⁊ negādo minorē quia
natura nō inclinat niſi ad delectatōes ſcđꝫ ratōeꝫ
homini cōuenientes ⁊ a talibus nō retrahit tēperā
tia: ſꝫ potius ad eas inclinat ipſa aūt retrahit a
delectationibus beſtialib⁹ ad quas nō inclinat na
Triplex ac tura pōt huic addi ſolutio Buri. ꝙ per naturam
ceptio natu poſſumus aliqn̄ itelligere que ꝑ lōgā cōſuetudinē
re ex Buri. trāſierūt in naturā ⁊ hoc mō virtus bene inclinat
cōtra naturā. ¶ Scđo mō poſſumus intelligere
qualitates quaſdā idiuiduales nobis igenitas q̄
nō cōſequunt̃ totā ſpēꝫ humanā ⁊ hoc mō virt⁹ ꝯ
naturā aliqn̄ iclinat. Tercio mō poſſum⁹ itellige

re materiā vel formā ⁊ etiā q̄litates ac diſpoſitio
nes neceſſario totā humanā ſpēm cōſequentes ⁊
hoc mō nulla virtus inclinat cōtra naturam ⁊ de
iſtā natura videt̃ intelligi ſolutio Tho. cōſtat eīm
ꝙ virtus ſequenter inclinat cōtra impetū ⁊ incli
nationem quā faciūt alique qualitates ingenite
ſed quia operatio in quā inclinat non eſt contra
ria inclinationi quā facit natura aut qualitates
eius ſecūdum rōnē ſue ſpeciei ideo operatio vir-
tutis nec violenta nec contra naturā dicenda eſt
Ad ſcđaꝫ reſpondet beatus Tho. ꝙ illi qui carēt
alijs virtutib⁹ nō hn̄t temperantiā quia non ha
bēt prudentiā qua carēt oēs vicioſi ⁊ ſi opantur
actus prudentie hoc faciunt ex quadam natura-
li diſpōne ſcđm ꝙ ꝟtutes quedam imperfecte natu
raliter inſūt hominib⁹ Iſta ſolutio non placꝫ mi
chi ſed quia depēdet ex ea queſtione que eſt de cō
nexione ꝟtutū ideo nichil ad preſens. Ad formā
ego nego antecedēs nā hoc eſt expreſſiſſime con-
tra. Cal. i collationib⁹. ¶ Ad terciā cōceſſo aīte Quid ꝟtu-
nego conſequētiam qꝛ cōſiſtere in medio non eſt tē cōſiſtere
equalit̃ eſſe circa vtrumqꝫ extremorū: ſed eſt circa in medio
vtrūqꝫ extremoꝝ eſſe electiuuꝫ ⁊ operatiuū cōfor
miter ad dictamē recte rōis vt tamen clarior ſit
ſolutio poteſt diſtigui maior ſcꝫ ꝙ tēperantia mi
nus eſt circa triſticias q̄ꝫ circa delectationes vn⁹
ſenſus eſt ꝙ temperantia minus. i. imꝑfectius eſt
opatiua circa triſtitias q̄ꝫ circa delectatiōes ⁊ ſic
negat̃ Alio modo ꝙ minus id eſt infreq̄ntius eſt
circa triſticias q̄ꝫ circa delectatiōes qꝛ nō taꝫ fre
quenter occurrit materia vtendi tēperantia circa
triſticias q̄ꝫ frequēter occurrit circa delectatiōes
⁊ ſic cōcedit̃ cum quo ſtat ꝙ ſit electiua medij cir
ca vtraſqꝫ. ¶ Contra terciā acceptionē tēperātie Cōtra ter-
Ar̃ ſic. ſi ſic ſequeret̃ ꝙ tēꝑantia nō ſolū eſſꝫ cir tiā acceptio
ca delectationes ⁊ triſticias tact⁹ ⁊ guſtus: ſꝫ etiā nē tēperan
circa delectationes aliorū ſenſuū viſus auditus ol tie q̄ eſt au-
factus/ etiam circa delectationes intellectus: ſed ctoris
cōſequēs eſt falſū: igr̃. pꝫ ꝯn̄a quia multe tales de
lectationes ſūt non ardue et circa eas cōtingit ſu
perabundare ⁊ deficere vicioſe: ergo hitus electi-
uus medij circa has erit: virtus ſed nō eſt alia vir
tus q̄ꝫ tēperantia: igr̃. Tū ſcđo qꝛ tales delecta-
tiones et maxime viſus magis nate ſunt capere
augmētū vicioſū q̄ꝫ cetere cū ſenſū viſus ſcđꝫ Ariſ.
pl⁹ ceteris diligam⁹. Tum tercio qꝛ videm⁹ mul
tos luxurioſe delectari in aſpectibus mulierū nō
tm̄ ſcđꝫ ꝙ viſus refert̃ ad tactū ſed etiā ſecūdū ſe
quia alias luxurioſus nō magis delectaret̃ i viſu
vnius mulieris q̄ꝫ alterius niſi inq̄ꝫtum per viſū
indicatur eſſe dulcioris tactus: ſed ꝯn̄s eſt falſuꝫ
igr̃. Minor pꝫ qꝛ ſi mulier eſſet turpis q̄ꝫtūcunqꝫ
eſſet leniſſima tactu nō ita delectaret̃ in ea Tum
quarto. qꝛ Tulli. diffiniens temperantiaꝫ dicit ꝙ
eſt rōnis in libidinē atqꝫ in alios non rectos ipe-
tus animi firma ⁊ moderata dn̄atio: ſed cōſtat ꝙ
non ſolum circa tactum ⁊ guſtum ſunt non recti
impetus immo etiam circa viſum ⁊ alios ſenſus
quin etiā circa intellectū: igit̃. Tū quinto pꝫ per
ſenecā libro de quattuor virtutibus capit. de tem
perantia dicentem. Si continens es cunctis
eſto benignus/ nemini blandus. paucis famili-

aris omnibus equus: ſed hec non tm̄ habent lo-
cum circa delectationes guſtus ⁊ tactus: falſitas
autem conſequentis probatur. quia pari ratione
eſſet circa delectationes in pecunijs in honorib⁹
in ludis et omnib⁹ alijs quod falſū eſt/ cum circa
tales ponantur alie virtutes ſpeciales. Tum ſecū
do quia paſſiones maxime diſparate ⁊ nullam
penitus habentes cōnexionem non videntur per
tinere ad eandem virtutē ſpecialē: ſed delectatio
nes que dicte ſunt omnino ſunt diſparate a dele
ctationibus guſtus et tactus nec habent vllam
cōnexionem cum eis: prime em̄ eleuant hominez
ſupra morem beſtialem: alie non cum ſint nobis
et beſtijs cōmunes/ ⁊ hanc rationē innuit Ariſ.
tercio ethicoꝝ tractatu de temperantia cum ait.
Nō eſt autem neqꝫ in alijs animalibus ſecunduꝫ
hos ſenſus delectatio preter ſecundum accidens
tales autem delectationes circa quas temperan
tia eſt et intemperantia quibus reliqua anima-
lia communicant ſeruiles et beſtiales videntur.
Secundo delectationes in pecunijs pertinent ad
magnanimitatem: ergo alique delectationes nō
ardue pertinent ad magnanimitatem: ergo tem
perantia non eſt circa delectationes omnes non
arduas. Antecedens probatur quia dictū eſt ſu-
pra ꝙ contemptus exteriorum bonorū pertinēt
ad magnanimitatem ⁊ in hoc contemptu funda
ta eſt humilitas quā ad magnanimitatem perti
nere ſupra diximꝰ. Ad primā dicitur ꝙ circa de-
lectationes aliorum ſenſuū eſt tēperantia tercio
modo dicta accipiendo ſcꝫ tēperantiā vt eſt vir-
tus cardinalis ſecunduꝫ ꝙ Tulli. ⁊ Sene. ⁊ mul
ti alij auctores de ea loquūtur hoc modo eniꝫ eu
trapelia eſt pars eius/ affabilitas/ veritas/ man-
ſuetudo/ liberalitas quas conſtat eſſe circa alias
delectationes nec hoc dico ꝓpter rationes arguē
do adductas. Ad primā enim probationeꝫ facili
ter diceret ꝙ circa delectationes viſus niſi inquā
tum ordinant ad tactum vel ad exceſſum aut de
fectum alterius virtutis raro contingit vicioſe ſu
perabundare ⁊ deficere ita diceret de delectatiōe
intellectus. De honoribus reſpondeo ꝙ modera
tio eorum eſt ardua et ꝑtinet ad magnanimitatē
Duplex moderatio affectionū circa pecunias ¶ De pecunijs dico ꝙ duplex eſt earum modera
tio vna ardua que poſita eſt in contemptu ⁊ iſta
pertinet ad magnanimitateꝫ. alia eſt non ardua
que poſita eſt in recta diſpenſatione ⁊ diſtributio
ne earum et iſta pertinet ad liberalitateꝫ. Ad ſe-
cundam ꝓbationē rn̄deo ꝙ quantumcunqꝫ ma
gis ſenſum viſus diligamus tn̄ raro in delectatio
nibus eius exceditur exceſſu moraliter vicioſe et
non pertinente ad tactum ⁊ guſtum aut ad ali-
as delectationes. Ad terciam dico ꝙ ſine dubio
viſus habet ꝓprias delectationes ſine relatione
ad tactum ⁊ etiam auditus quia tn̄ non ſunt no-
tabiliter exceſſiue aut defectuoſe niſi inquantum
inducunt exceſſum aut defectum ſecunduꝫ ea que
pertinēt ad alias virtutes ideo nō neceſſe fuit hu-
iuſmodi exceſſus ſub aliqua virtute reponere. De
quarta ſatis dictum eſt ⁊ de quinta quia Tul. et
Sene. loquuntur de temperantia terciomō dicta
Ad probationes autē quibus probatur falſitas
cōſequentis rn̄detur. Ad primā iam ſatis reſpon
ſum eſt. Ad ſecundam nego maiorem. pericula
enim bellica et adminiſtratio arduorum nullam
habent cōnexionem ⁊ tn̄ ad eandē virtutem ꝑti
nent ſcꝫ ad fortitudinem cardinalē. ſimilr̄ virgi
nitas et cōiugalis caſtitas nullā cōnexionē hn̄t
et tamen ad eandeꝫ virtutem ꝑtinent. Dico ḡ ꝙ
ad hoc ꝙ paſſiones diſparate ad eandem virtu-
tem pertineant non requiritur inter eas conne-
xio: ſed ſufficit ꝙ contineantur ſub aliquo cōmu-
ni quod eſt obiectum adequatū talis virtutis ita
eſt autem ꝙ omnes delectationes quaruꝫ mode-
ratio non eſt ardua ſub eodem cōmuni obiecto
continētur. Neqꝫ valet auctoritas Ariſt. ad pro
poſitum ꝙ Ariſt. nō loquitur de temperātia ſm̄
ꝙ virtus cardinalis ſub ſe virtutes ſuperiꝰ enu-
meratas continens: ſed diſtincte a manſuetudi-
ne: affabilitate: et ſic de alijs eam accipit.
¶ Ad ſecundam rationem iam ſatis reſponſum
eſt. Dico enim ꝙ circa pecunias reperitur aliqua
moderatio ardua que vt dictum eſt poſita eſt in
contemptu earū ⁊ talis moderatio ꝑtinet ad ma
gnanimitatem. alia eſt nō ardua et talis pertinet
ad liberalitatē. ¶ Cōtra tertiam concluſionem — Cōtra tciā cōcluſioneꝫ
arguitur ad tēꝑantiā pertinet ſe integrū ac in
corruptū ſeruare: ſed hoc pertinet ad omnem vir
tutem igitur. Maior eſt Auguſti. libro de mori-
bus eccleſie. Secundo ſecundum Ambroſium li
bro de officijs in temperantia maxime tranſquil
litas animi ſpectatur et queritur: ſed hoc ꝑtinet
ad omnem virtutem igitur. ¶ Tertio ſecundum
Tullium in de officijs decorum nequit ab hone-
ſto ſeparari. et ꝙ iuſta omnia decora ſunt ſed deco
rum ꝓprie eſt a temperantia vt ideꝫ velle videt
ergo temperantia eſt cōmunis virtus. Ad iſtas
tres rationes reſpondet beatus Tho. ꝙ ſicut no
men temperantie conuenit omnibus virtutibus
excellenter tamen cōuenit virtuti que eſt circa de
lectationes guſtus et tactus ita integritas tran-
quillitas ⁊ decorum efficiuntur ab omni virtute
excellenter tamen ⁊ maxime a temperantia. vi-
detur tn̄ michi ꝙ iſti autores nō acceperūt tem-
perantiam pro virtute que eſt tantum circa de
lectationes guſtus et tactus: ſed acceperunt eam
primo modo vel tercio modo Primo modo au-
tem tēperantia nō eſt virtꝰ ſpecialis Tercio mō
vero eſt virtꝰ ſpecialis et vna de quattuor ſꝫ non
eſt ita ſpecialis ſicut ſcd̄o mō qꝛ tēperantia ſcd̄o
mō eſt ſpecies temperantie terciomodo accepte.

Queſtio ſecunda.

Queritur ſecūdo

Utrum temperantia ſit virtus
cardinalis? Arguitur ꝙ non
temperātia ē circa ea que maxi
me diſtant a ratione quia circa
delectatiōes beſtiales: ergo ip
ſa non eſt virtus cardinalis
In oppoſitum eſt Gregorius ſecundo moralium
temperantiam inter principales virtutes enume- — Diffinitio virtutis cardinalis ſm̄ btm̄ Tho.
rans. ¶ Notandum ꝙ opinio Thome eſt ꝙ vir-
tus cardinalis ſiue principalis dicit que princi-

ꝑalius laudaꝛ ex aliquo eoꝛuʒ que cōiter reqͥrun-
tur ad rōnem ꝟtutis. ⁊ qꝛ moderatio que in om̄i
virtute reperiꝛ ꝑcipue laudabilis eſt in delecta-
tionibus tactus: tum qꝛ tales delectationes ſunt
nobis magis naturales ⁊ ideo difficilius eſt ab
eis abſtinere ⁊ ꝯcupiſcentias eaꝝ refrenare: tum
etiam qꝛ earū obiecta magis ſunt neceſſaria pre
ſenti vite ex hoc ꝯcludit ꝙ tēperātia eſt ꝟtus car
dinalis. Iſta opinio nō michi placʒ ꝯtra quā po
Due ꝯcluſiones ꝯ̄ tho. no duas ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt non ideo ali
qua virtus dꝛ cardinalis qꝛ precipue ſibi vendi
cat aliqͩ eoꝝ que cōmuniter ad virtutē requirū-
tur. ꝓbata eſt hec propoſitio ſcda cōcluſione de
fortitudine. Secunda propoſitio moderatio nō
eſt precipue laudabilis in delectationibꝰ tactus
probaꝛ primo qꝛ ſcōm ea que dicta ſunt modera
tio in his nō eſt ardua. moderatio vero ī his circa
que eſt fortitudo eſt ardua: ſed moderatio ardua
eſt ſemꝑ laudabilior nō ardua igꝛ. Scdo mode-
ratio in omni ꝟtute ē id qđ potiſſime laudatur ꝙ
virtus q̄ moderationē laudabiliorē hʒ eſt ceteris
excellentior: ſed temꝑantia nō eſt ceteris ꝟtutibꝰ
excellentior īmo ſcōm Tho. eſt omniū infima igꝛ
Añs pʒ qꝛ poſita moderatione eſt oꝑatio lauda-
bilis ea remota nō eſt laudabilis et quecūqȝ ſunt
laudabilia in ꝟtute iō laudabilia ſūt qꝛ ad mode
rationē ordinata ſunt. Tercio moderatio in dele-
ctationibꝰ circa q̄s eſt tēperantia nō eſt difficili-
or ceteris ꝙ nō eſt maxime laudabilis: ꝯña iſta vi
deꝛ tenere et fūdari in dictis opinantis ꝙ ideo dr
eā laudabiliorē qꝛ eſt difficilior. ⁊ añs ꝓbaꝛ qꝛ ſi
eſt difficilior aut hoc eſt ex ſeipā aut ex ꝓhibenti-
bus eā ex his ſcʒ q̄ alliciunt ad īmoderationē op
poſitā aut retrahunt ab hmōi moderatione non
primū qꝛ ſecluſis ꝓhibentibus allicientibꝰ ſcʒ et
retrahētibꝰ nulla remanet difficultas vt ꝑ expiē
riam ꝯſtat. Si ſcōm tūc arguiꝛ ſic vbicūqȝ diffici
lius eſt ſuperare ꝓhibentia ſiue retrahētia a mo
deratione ibi difficilior eſt moderatio ſed ſecūdū
Tho. difficilius eſt vincē retrahētia a bono ⁊ mo
deratiōe rōnis in fortitudine q̄ʒ in tꝑantia ꝙ mo
deratio in fortitudine eſt difficilior q̄ʒ in tꝑantia.
Cōfirmaꝛ ad moderationē hn̄dā ſuppoſito dicta
mine rōnis opʒ et ſufficit vincē totū retrahens ꝙ
vbi difficilius eſt vincē retrahens ⁊ ꝓhibens ibi
difficilior eſt moderatio. et hoc ſuppoſito ꝙ verū
eſt ꝙ moderatio nullā difficultatē habeat niſi ex
Tres ꝯclōnes principales. retrahētibus. ¶ Prima cōcluſio temꝑantia nō
ideo dꝛ virtꝰ cardinalis qꝛ ſibi vendicat aliqͩ eo
rū ꝙ principalꝛ ꝑtinent ad rōnē ꝟtutis in cōi. pʒ
ex dictis. Secunda cōcluſio temꝑantia nō ideo
eſt virtus cardinalis qꝛ ipſa vna ſit de illis circa
quas ſic voluiꝛ tota humana conuerſatio ꝙ hn̄s
eas eſt ſimpliciꝛ bonꝰ ⁊ aliqua deficiente quibuſ-
cūqȝ aliꝭs hītis nō eſt ſimpliciꝛ bonꝰ pōt ꝓbari
rōnibus qͥbus hoc probatuʒ eſt de fortitudine.
Virtꝰ cardinalis ſcōm auctorem ¶ Tertia concluſio iō tēperantia eſt virtus car-
dinalis qꝛ eſt vna de illis circa quas tanq̄ʒ circa
cardines voluiꝛ moralis honeſtas ꝙ hn̄s eas hʒ
potiſſimos virtutū habitus inclinantes ad actꝰ
oīm virtutū moraliū ⁊ eos limitantes et moderā
tes pōt hec ꝯclō ꝓbari rōnibꝰ qͥbus ſilis ꝯclō ſu
pra de fortitudine ꝓbata eſt. ¶ Contra terciā cō
cluſionē arguiꝛ ſic ſi temꝑantia eſt virtus cardi Contra terciā ꝯclōnē
nalis aut ergo q̄libet aut aliqua ⁊ aliqua nō / nō
q̄libʒ qꝛ non eſt verum de qualibʒ ꝙ ipſa ſit vna
de illis quattuor circa q̄s tanq̄ʒ circa cardines vol
uiꝛ ⁊c. nec ſcōm qꝛ non eſt maior rō de vna q̄ʒ de
alia. Secūdo qꝛ hoc predicatū ꝟtus cardinalis
vel dꝛ de tēperantia ⁊ de nulla parte eiꝰ vel de tē
ꝑantia et qualibʒ parte eiꝰ vel de tēperātia ⁊ ali
qua parte eiꝰ ⁊ aliqua nō: nō primū qꝛ eſt predi
catū verificatū de termino ꝑſonaliter ſupponēte
ergo nō eſt poſſibile ꝙ dicaꝛ de temperantia ⁊ de
nulla parte eiꝰ: nec ſecūdum nec terciuʒ vt pʒ ex
precedente argumento. Tercio hoc nomē virtꝰ
cardinalis vel eſt nomē collectiuū vel non: nō po
teſt dici ꝙ ſit nomē collectiuū quia non eſt dabi-
lis quecūqȝ multitudo pro qua ſupponat: ſi non
ſit nomē collectiuū tūc cum nō ſit terminus ſcde
intentionis ſequiꝛ ꝙ ſi diciꝛ de toto diciꝛ de ali-
qua parte ſubiectiua. Quarto quia cum diciꝛ ꝙ
tēperantia eſt virtus cardinalis vel accipiꝛ tēpe
rantia ſecūdo modo vel tercio mō non ſcdo mō
qꝛ ipſa tm̄ eſt circa delectationes tactus ⁊ guſtꝰ
vltra quas multe ſūt alie requiſite neceſſario ad
honeſtatē moralem que nō ſunt nec ſub hac nec
ſub iſtis tribus contente. Nec ſcdo modo quia ca
piendo hoc modo tēperantiaʒ ⁊ cōformiter forti
tudinē ⁊ iuſticiā ſcʒ extēſis noībus oīs virtus mo
ralis cōtineꝛ ſub his ꝙ iſte virtutes non inclinant
ad actus aliarū virtutū nec limitant actus aliaꝝ
virtutū qꝛ preter eas non ſunt alie ergo non cōue
niūt iſte ꝯditiones tēperantie tercio mō accepte.
Quīto māſuetudo eſt pꝛīcipalior virtus q̄ʒ tēpe
rātia igꝛ ipſa magis eſt virtus cardinalis dicen-
da. añs ꝓbaꝛ quia ira circa quā eſt manſuetudo
eſt difficilior ad refrenandū q̄ʒ cōcupiſcētia circa
quā ē tēperātia qđ ꝓbaꝛ ſic qꝛ q̄ʒto aliqͩ ē ma-
gis īpetuoſū tāto eſt difficiliꝰ ad refrenādū ſʒ ira
eſt magis īpetuoſa q̄ʒ ꝯcupiſcentia ꝑʒ illud ꝓuer
bioꝝ. xxvij. ira nō hʒ miſericordiā nec erūpēs fu
ror ⁊ impetū ſpiritꝰ ꝯcitati q̄s ferre poterit? Sex
to hūilitas q̄ refrenat ꝑſūptionē īmoderate ſpei
eſt principalior q̄ʒ tēperantia q̄ refrenat ꝯcupi-
ſcētiaʒ ſʒ hūilitas nō ē ꝟtus cardinalis ergo nec
tēperantia. Añs ꝓbaꝛ qꝛ ſpes eſt pꝛīcipalior mo
tus animi q̄ʒ deſideriū vel ꝯcupiſcentia. Septio
delectationes circa quas eſt ꝯcupiſcentia ſūt di-
ſtantiſſime a rōne ꝙ virtus circa eas exiſtens non
eſt cardinalis añs ꝓbaꝛ qꝛ ſūt hoībus et brutis
cōmunes. ¶ Ad primā diciꝛ ꝙ tēperātia eſt vir- Ad primā rationeʒ.
tus cardinalis ⁊ tm̄ nec q̄libʒ tēperantia eſt ꝟtus
cardinalis nec aliqua ſic ⁊ aliq̄ nō ſicut ſortes eſt
ſuppoſitū creature rōnalis ⁊ tm̄ nulla ꝑs eſt ſup-
poſitū ⁊ ſimiliꝛ equꝰ vel hō ſm̄ aliquos eſt totū
etherogeniū ⁊ tm̄ nulla pars eiꝰ eſt totū ethero-
geniū: qꝛ nec os nec caro nec ſāguis ſimilꝛ ignis
eſt vnū de quīqȝ partibꝰ principalibꝰ vniuerſi ⁊
tm̄ nulla ꝑs eiꝰ eſt vna de quīqȝ pꝛīcipalibꝰ ꝑti-
bꝰ vniuerſi ⁊ ſecana extendiꝛ a loco ſue originis
vſqȝ ad mare ⁊ tm̄ nulla ꝑs ſecane extēdiꝛ a loco
originis ſecane vſqȝ ad mare Ad ſcōm pʒ rn̄ſio
per exempla eīs data ſatis apparet ꝙ ſunt aliq̄

pꝛedicata dicta de termino ſupponēte pſonalit̄ q̄ verificant̄ de toto ⁊ nō de aliqua parte eius. Ad terciam dico ꝙ li virtus cardinalis vel eſt nomē collectiuū vel ſatis hꝫ ꝓꝓꝛietates nois collectiui qꝛ dicit̄ de toto ⁊ nō de aliqua parte eius q̄dam eñi noīa ſunt non pꝛopꝛie collectiua q̄ tñ hñt ꝓpꝛietates nominis collectiui ſicut patuit in exemplo de his noībus ſoꝛtes ſecana ⁊ ſil'ibus. Ad quartā dico ꝙ accipit̄ terciomō ⁊ ad ꝓbationeꝫ dico ꝙ multe ſunt ꝟtutes alie q̄ rare ſūt ⁊ q̄ ꝓpt̄ raritatē ſuā parū cognite fuerūt habēs aūt iſtas quattuoꝛ ꝟtutes habꝫ habitꝰ potiſſimos honeſtatē moꝛalē ↄcernētes ⁊ habꝫ etiā habitus inclinātes eū mediantibꝰ actibus elicitis in actꝰ aliaꝝ virtutum ſi que alie ſint ab illis quattuoꝛ. Ad quītā dico ꝙ māſuetudo ↄtinet̄ ſub temperantia terciomodo accepta quia eſt circa paſſionē cuiꝰ moderatio nō ē ardua. Ad ſextaꝫ dico ꝙ ſpes ē paſſio reſpectu cuiuſcūqꝫ boni ↄcupiſcibilis deſiderati cuiꝰ adeptio eſtimat̄ de ꝓpe futura ideo nō reducit̄ ad aliquod dictū genus virtutis. Ad aliam dico ꝙ hūilitas non eſt virtus cardinalis qꝛ non eſt genꝰ virtutis tale quale dictū eſt ſꝫ ↄtinetus ſub ꝟtute cardinali ſcꝫ ſub foꝛtitudine. Ad ſeptimā diſtinguo vel diſtantia ſubiectiua vel cāſi vl' directiui ad directū de pͥmis ſiue ſic ſiue nō nichil ad pꝛopoſitū qꝛ actus rōnis trāſit in ea q̄ ſūt ⁊ loco et ſubiecto a ſe diſtātia de tertio vero negat̄ imo dico ꝙ loq̄ndo de tali diſtātia aliqua eo magis diſtant quo habent plura vel foꝛtioꝛa retrahentia a directione et regula rationis. Rō ante oppoſitum ſoluta eſt.

Queſtio tertia

Queritur tertio vtrū tꝑantia ſit vna ꝟtus ſm̄ ſpēm. Arguit̄ ꝙ ſic quia alias plures eſſent ꝟtutes cardinales q̄ꝫ q̄ttuoꝛ qd̄ ſl'm ē. In oppoſituꝫ arguit̄ tempantiaꝝ aſie ⁊ alie ſunt circa obiecta ſpē

Spēs temꝑātie vt ē virtus cardinalis. diſtincta ḡ ſunt etiā ſpē diſtincte. Notandū ꝙ ſub tempantia ꝟtute heroica multe ꝟtutes cōtinent̄ temperantia ꝓpꝛie dicta māſuetudo/liberalitas/affabilitas/veritas/eutrapelia/modeſtia. has omnes ↄcedit beatus Thomas pertinere ad tꝑantiā p̄ter liberalitatē quā dʒ ptinere ad iuſticiam ⁊ ideo hic ꝓbaremꝰ ꝙ liberalitas magis ꝑtiet ad tꝑantiā q̄ꝫ ad iuſticiā niſi hoc ꝓbandū ſuꝑ

Pͥa ↄcl'o eſſet cū de liberalitate agemus. Sit ergo pͥma cōcluſio tꝑantia tertio mō dicta multas ſub ſe tēperātias gn̄e diſtinctas cōtinet ꝓbat̄ qꝛ cōtinet ſub ſe eutrapeliā ⁊ māſuedinē ſed eutraplia ⁊ māſuetudo gn̄e differūt ſaltem ſubalterno igit̄. minoꝛ ꝓbat̄ qꝛ plus dꝛn̄t eutrapelia ⁊ māſuetudo q̄ꝫ eutrapelia ⁊ affabilitas. ſed eutrapelia ⁊ affabilitas

Scd̄a ↄcl'o ſpē dꝛn̄t ḡ manſuetudo ⁊ eutrapelia gn̄e dꝛn̄t. eodemmō ꝓbaret̄ de aliīs ſpēbus. Scd̄a conclō verecūdia ⁊ honeſtas nō ſūt ꝑtes integrales tꝑantie ꝓbatur nō eſt plꝰ neceſſe ad actū tꝑantie refugere turpitudinē contrariā tꝑantie et amare pulchꝛitudinē eiꝰ q̄ꝫ ad foꝛtitudinē refugere turpitudineꝫ et amare pulchꝛitudinē actus foꝛtitudinis ſed ꝓpter ſcd̄m nō ponunt̄ verecūdia et honeſtas ꝑtes foꝛtitudinis ḡ nec ꝓpter pꝛimū ponunt̄ ꝑtes tēperātie integrales. alie rōnes dabunt̄ cū de his ſpāliter aget̄. Scd̄o verecundia ⁊ honeſtas ſi ſint virtutes aut paſſiones ſunt cōes omnibus virtutibus cū in materia cuiuſcūqꝫ virtutis turpe ſit et verecundabile diffoꝛmare ſe recte rōni honeſtū vero ſe eidē confoꝛmare. Tertia cōcluſio

Tertia conclufio. modeſtia/māſuetudo/affabilitas/eutrapelia/veritas. nō ſunt partes potentiales tēperantie. pꝛobatur qꝛ ſi haberent rōnem partium potentialiū reſpectu temperātie hoc ideo eſſet qꝛ modū illuꝫ quē obſeruat temperātia circa materiā pꝛincipalem ille obſeruāt circa alias materias minus pꝛincipales: ſed hoc nō igit̄. minoꝛ ꝓbatur quia materia temperantie ⁊ materia aliaruꝫ virtutū nullomodo ſunt connexe ergo vna non eſt dicenda pꝛincipalis et alia minus pꝛincipalis. tum ſcd̄o quia actus ipſius tempantie ſcilꝫ moderatio nullo modo dependet. a moderatiōe aliarū nec econtra: ergo vnus actus nō dicitur magis pꝛīcipalis et alius minus pꝛincipalis. Scd̄o. quia ſi ſic ſequeretur ꝙ iuſtitia et foꝛtitudo eſſent ꝑtes potentiales temperātie: ſꝫ ↄn̄s eſt falſum igitur. et pꝛꝫ cōſequētia. quia moderatio in tēperantia ſm̄ opinantem eſt difficilioꝛ q̄ꝫ in iuſtitia aut foꝛtitudine ergo ratione huius maioꝛis difficultatis et materia reſpectu materie et actus reſpectu actus dicetur magis vel minus pꝛincipalis. pͥmaria vel ſecūdaria. quia nō videtur eſſe aſſignabilis quecūqꝫ ratio ſecula cōnexione que nō reperit̄: ꝓpter quā rationē vna virtus ſit ſcd̄aria ⁊ alia pꝛimaria niſi ratione materiarū et actuū. et in materiīs non poteſt ſubeſſe ratio niſi ratiōe actuū. cum ergo actus moderandi ſit difficilioꝛ ſm̄ opinantē in temperantia q̄ꝫ in foꝛtitudine et iuſtitia: ſequitur ꝙ erit oꝛdo inter materias et materias et inter actꝰ et actus: et per conſequens iſte dicentur partes potentiales reſpectu illius. Tertio. quecūqꝫ ſe habent vt pars potentialis et totuꝫ: hoc ideo eſt. aut quia certum modū ſuboꝛdinationis habent reſpectu vnius actus. aut reſpectu actuuꝫ ſuboꝛdinatoꝛū: ſed hoc eſt falſū. Tum pꝛimo quia hec nō ſufficiunt. Tum ſcd̄o quia tēperantia ⁊ ille virtutes ad nullū actum vnū et eundē ſuboꝛdinantur Tum tertio. quia nec actus illarū ſuboꝛdinantur actibus temperantie. Quarto quia ſi ſic ſequeretur ꝙ affabilitas/veritas/et eutrapelia eſſent partes potentiales manſuetudinis: ſed ↄn̄s eſt falſū igitur. et patet ↄn̄a. quia materia circa quam eſt manſuetudo eſt pꝛincipalioꝛ q̄ꝫ materie aliarū. et moderatio eius eſt difficilioꝛ q̄ꝫ moderatiōes aliarū. Quinto quia videtur multis ꝙ moderatio manſuetudinis ſit difficilioꝛ q̄ꝫ temperātie: cum ira maioꝛis ſit impetus. nec valet dicere ꝙ non ē tante durationis. hoc enim falſum videtur de is quos Ar. duros appellat Quarta ↄcluſio pre-

Q̄rta ↄcl'o dicte virtutes ſunt partes ſubiectiue temperātie tercio modo dicte ꝓbatur cuilibet earum conuenit diffinitio tēperantie terciomodo dicte. qd̄ patet per ſingulas diffinitiōes ſiue a Tullio ſiue ab

Ambroſio ſiue ab Auguſtino date ſint quas ſu-
pra recitauimus. Sed dicet Thomas ꝙ ille diffi
nitiones ſunt diffinitiones temperantie priomo-
do quo ſcʒ dicit temperantiā accipi nō ſm anto-
nomaſiā: ſed ſm cōitatē ſigtionis ſui nois qđ cō
cedo de quibuſdā deſcriptionibus nō tñ de oibus
quia non eſt veriſimile ꝙ illi auctores qui diui-
dunt virtutē in quattuor: poſtea diffiniant tēpe-
rantiaʒ mēbrū diuiſionis diffinitiōe cōuenītē oī
bus aliis membris hoc em̄ eſſet nimis inerudite
factum. Scđo Seneca ⁊ Tullius et Ambroſius
diuidentes virtuteʒ in quattuor ſub hac diuiſiōe
oēm ꝟtutem cōprehēdere voluerūt. ſed cōſtat ꝙ
virtutes que dicte ſunt nec ſub prudentia: nec ſub
fortitudine: nec ſub iuſticia cōtinent̄ ergo conti-

Quita conclusio.

nentur ſub temperantia. ❡ Quinta cōcluſio. di-
ſtinctio illarū partiuʒ tēpantie quas Thomas
potentiales vocat nō videt̄ ab eodē cōuenient̄ aſ

Diſtinctio ptiū tēperātie ſecundū btm̄ Tho.

ſignata. ❡ Pro quo ē aduertendū ꝙ btūs Tho.
ꝑ diſtinctione iſtaꝝ partiū ita dr. Quecūqȝ ꝟtus
moderationē operat̄ in alia materia a delectatō
nibus tactus et refrenationē appetitus in aliqđ
tendētis pōt poni pars tēperātie ſicut ꝟtus ei ad
iūcta qđ qđē ꝯtingit tripl'r. Unomō in iterioribꝰ
motibus animi. Aliomō in exterioribꝰ motibus
et actibꝰ corpis. Terciomō in exterioribꝰ rebus.
Inueniunt̄ aūt tres motꝰ animi tēdētes in aliqđ
preter motū cōcupiſcentie quē moderat̄ et refre-
nat tēperātia. Primꝰ eſt motꝰ volūtatꝭ cōmote
ex īpetu paſſiōis ⁊ hūc motū refrenat cōtinentia
ex qua fit vʒ lʒ hō īmoderatas ꝯcupiſcētias pati
at̄ volūtas tñ nō vincit̄ Alius motꝰ interior in
aliqđ tendēs eſt motus ſpei ⁊ audacie que ipſam
cōſequit̄: et hūc motū moderat̄ humilitas. Ter-
tius eſt motus ire tendens in vindictā quē refre
nat māſuedo ſiue clemētia. Circa motus aūt ⁊ a-
ctus corpales moderationē facit modeſtia quaʒ
Andronicꝰ in tria diuidit. ad q̄rū pmū ptinet di
ſcernere qđ faciēdū: qđqȝ dimittēdū: ⁊ qđ q̄ ordi
ne ſit agendū: et q̄ʒtū ad hoc ponit bonā ordina
tionē. aliud eſt ꝙ hō in eo qđ agit decentiam ob-
ſeruet: ⁊ q̄ʒtū ad hoc ponit ornatū. Tertiū aūt eſt
ī colloquiis amicorū vl' qbuſcūqȝ aliis et q̄ʒtū ad
hoc ponit̄ auſteritas. Circa exteriora ꝟo duplex
eſt moderatio adhibēda. prio qđē vt ſupflua non
reqrant̄: ⁊ q̄ʒtū ad hoc ponit̄ a Macrobio pcitas
et ab Andronico p ſe ſufficiētia Scđo aūt vt hō
nō nimis exqſita reqrat. ⁊ q̄ʒtū ad hoc ponit Ma
crobiꝰ moderationē. Andronicꝰ ꝟo ſiplicitateʒ.

Improbatio diſtinctionis pdicte

hec Thom̄. ❡ Hec opinio in multis deficit Pri
mo in hoc ꝙ dicit ꝙ quecūqȝ ꝟtus moderationē
operat̄ ī alia materia ⁊c. qr cū oīs ꝟtus moralis
alia a tēperātia opet̄ moderationē in alia mate-
ria a tpantia oīs ꝟtus moralis: alia a tpātia eēt
ps tpātie. Scđo defic̄ in hoc ꝙ dic̄ ꝙ ꝯtinētia mo
derat̄ motū volūtatꝭ cōmote ex īpetu paſſiōis et
cū ipſe ꝓteſtet̄ ꝙ loquit̄ de alio motu ab illo quē
moderat̄ tēperātia vellē bñ ſcire qs motus mode
rat̄ cōtinentia. Secūdo volo ꝙ tēperātia mode-
ret̄ aliquos motus aut tūc vel parū ſñ voluntas
eſt cōcitata illis motibus vel nō: ſi nō: ḡ non ha-
bet illos motus: ſi ſic: ergo nō ſolū cōtinētia: ſed

etiam temperantia moderatur motuʒ voluntatis
cōmote ex impetu paſſionis. nec poteſt dici ꝙ il-
le motus non eſt paſſio. quia omnis motus nota-
biliter inſurgens contra iudicium recte rationis
eſt paſſio. Tercio continentia per te preter illos
motus quos moderatur temperantia moderatur
motū voluntatis impetu paſſionis concitate: aut
pro tunc in illum motum temperantia immedia-
te aliquid poteſt aut non. ſi nō ergo temperantia
non facit vniuerſaliter moderationeʒ circa oīs
delectationes tactus et guſtus: ſi ſic/ ḡ nō eſt opus
continentia. Item volo ꝙ tēperantia moderaue-
rit in aliquo oīs motus ſuos. Tunc quero vtruʒ
poſſibile ſit hoc ſtante ꝙ voluntas ſit concitata ī
petu alicuius paſſionis pticularis ad continēti-
am/ aut non: ſi ſic/ ergo cum illa paſſio ſit delecta
tio aut triſticia guſtus vel tactus contra rationeʒ
inſurgēs: ſequitur ꝙ temperātia nō moderauerit
omnes ſuos motus: quod eſt contra ſuppoſitum:
ſi nō: ergo preter tēperantiā nō eſt opꝰ cōtinētis
Iſte rationes videntur michi apparentes multū
contra opinantem q̄ʒtū tamē ſecūdū veritateʒ cō
cludant apparebit cuʒ agetur de temperantia et
continentia proprie dictis. Tercio deficit in hoc
ꝙ ponit humilitatem partem temperātie. Nam
ſupra oſtendimus ꝙ ptinet ad magnanimitatem
et conſtat ꝙ moderatio quā facit eſt ardua. Secū
do quia ex iſta ratione videt̄ poſſe concludi ꝙ for
titudo pertinebit ad temperātiaʒ cum ipſa mode
ret motuʒ ſpei et audacie. Quarto deficit in hoc.
ꝙ ponit bonā ordinationeʒ partē tēperantie cuʒ
vt patet ex deſcriptione eius ibi poſita ipa ſit vir
tus intellectualis vel prudentie pars. Diſcernere
enim ad vim cognitiuam pertinet/ nec habet An
dronicus ꝙ huiuſmodi diſcretio ⁊ bona ordinatio
ſit ad tēperātiā ptinens tanq̄ʒ virtus moralis ad
iuncta. ſed pertinet ad eam hoc eſt tanq̄ʒ pruden
tia directiua circa talem materiam quēadmodū
bona ordinatio et diſcretio de periculis bellicis
ſubeundum et non ſubeundum ptinet ad fortitu-

Diſtinctio ptiū tēperātie ſecundū auctorem.

dinem bellicaʒ. ❡ Poteſt autē aliter aſſignari di
ſtinctio ptium ſubiectiuaruʒ tēperātie tercio mō
dicte. omnis enim temperantia eſt moderatio nō
ardua/ aut ergo eſt moderatio ire aut cōcupiſcen
tie/ aut cōuerſationis humane. ſi primū ſic eſt mā
ſuetudo. ſi tertiuʒ ſic eſt affabilitas veritas et eu-
trapelia. ſi ſecūdū hoc eſt tripliciter/ quia aut eſt
cōcupiſcētia cuius delectatio eſt potiſſima in vſu
aut in poſſeſſione. ſi primū ſic eſt liberalitas q̄ eſt
circa pecunias et que potius pugnat contra illi-
beralitatē q̄ʒ cōtra prodigalitatem. ſi ſecundum
hoc eſt dupliciter: quia aut conſiſtit in vſu ſenſuū
et ſic eſt tēperātia ꝓprie dicta: aut in vſu quarū-
dā rerū exteriorū et rerū que ſic vtendo oſtētātur

Sexta cōclo

et ſic eſt modeſtia ❡ Sexta concluſio. tēperantia
non eſt vna virtus ſecūdū ſpeciē. Patet ſatis ex
dictis. De tēperātia autē ſtricte accepta dicet̄ cuʒ

Rñſio ad rōnem ante oppoſitum

agetur de ea. ❡ Ad rōnē ante oppoſitum dico ſi
cut dictū eſt in queſtione precedenti ꝙ hoc cōple-
xum virtus cardinalis facit terminū de quo dici
tūr collectiue teneri pro multitudine ſcʒ habitu-
um bonorū ſub eo contentorū ⁊ ita dicit̄ de termi

no cōmuni de aliqua parte eius ſubiectiua. Huic
ſimile eſſe videtur de hoc incomplexo elementuꝫ
cum dico aqua eſt vnū de quattuoꝛ elementis: qꝛ
enim aqua in multas ptes diuiſa eſt de quarum
nulla vere dicet ꝙ ſit vnum de quattuoꝛ elemen
tis: quāuis tamen de qualibet vere dicatur ꝙ eſt
aqua. ꝙ ſi virtus cardinalis nō haberet ex cōmu
ni vſu loquēdi hanc vim nō haberē ꝓ incōueniē
ti concedere ꝙ quelibet temperantia eſſet virtus
cardinalis: ꝛ ꝙ eſſent plures virtutes cardinales
ſpecie diſtincte q̄ꝫ quattuoꝛ: cum quo tamen ſtat
ꝙ hoc cōmune virtus cardinalis cōuenienter pri=
ma ſui diuiſione diuidit in quattuoꝛ mēbra qꝛ li
cet ſint ſeptem vel octo vel centum: quelibꝫ tamē
illarū ſub aliquo iſtarū quattuoꝛ cōtinet qꝛ que=
libet vel eſt temperantia: vel eſt foꝛtitudo: vel iu
ſticia: vel pꝛudentia. et ſic de alijs.

¶ Quarta queſtio.

Circa tempanti
am ſtrictiſſime acceptā Queri
tur pꝛio verū ipſa ſit circa dele
ctationes tactus ꝛ guſtus ſolū
Arguit ꝙ nō circa delectatio
nes alioꝛū ſenſuū eſt dare virtu
tē aliquā et nō aliam a tempe
rantia igitur. Maioꝛ pꝛobat qꝛ vbi dabilia ſunt
extrema vitupabilia ibi dabile eſt mediū lauda=
bile ſꝫ circa tales delectationes dabilia ſūt extre=
ma vitupabilia igit. In oppm̄ eſt Ariſt. iij. ethi.

Que paſſiones coꝛpa=les ꝛ aiales.

¶ Notandū ꝙ ſcd̄m Ariſt. iij. ethicoꝛū tempan
tia ꝓpꝛie dicta eſt circa delectationes ꝛ triſticias
tactus ꝛ guſtus. Sūt em̄ ſm̄ Ariſ. duplices dele
ctationes q̄dā ſunt aiales alie ſūt coꝛpales: aia=
les diffinit. d. ꝙ ſūt ille q̄ ſiūt nihil patiēte coꝛpe:
hoc eſt ad quas cāndas nō eſt neceſſe cōcurrē coꝛ
pus actiē et cāſr vt ſūt amoꝛ honoꝛis ꝛ amoꝛ di=
ſcipline q̄ꝫuis tm̄ ad eas ſeq̄ poſſit paſſio coꝛpis ꝛ
alteratio ſenſibilis in coꝛpe ad eas tm̄ cāndas ſuf
ficit paſſio mētis. hāc diſtinctiōeꝫ cū diffinitione
ſupꝛadicta et exēplis ponit Ariſ. cū ait de dele=
ctatiōibus determinant aūt aiales ꝛ coꝛpales pu
ta amoꝛ honoꝛis ꝛ amoꝛ diſcipline. vterqꝫ em̄ ho
rū gaudet cui⁹ amatiuus eſt nihil patiēte coꝛpe
ſed magis mēte. Alij dicūt ꝙ delectationes aia=
les ſunt q̄ ſiūt in nobis patiēte coꝛpe ſcd̄m app̄=
henſionē interioꝛēꝫ. Coꝛpoꝛales vero ſūt que ſiūt
in nobis patiente coꝛpe ſcd̄m appꝛehēſionē exte
rioꝛeꝫ. Sed hec opinio nō placet: qꝛ poteſt in no
bis eē amoꝛ honoꝛis aut diſcipline nihil penitus
patiēte coꝛpe: nec interi⁹ nec exteri⁹ p ſolā app̄hē
ſionē intellectus. Alia vo opinio Buridani eſt ꝙ
hic Ariſt. p delectationes aiales: illas intelligit
quas pꝛimo rethoꝛice vocat cōcupiſcentias cum
ratione et per delectationes coꝛpoꝛales eas intel
ligit quas ibidem vocat irrationales cū ait. Con
cupiſcentiarū autem he quideꝫ irrationales ſunt
he autem cum ratione. et ꝙ ita ſit ꝓbat per illud
qđ ſequit. Dicūt autem irrationales quidā quaſ
cunqꝫ concupiſcunt nō ex eo ꝙ eſt exiſtimare ali=
quid. Sunt autem tales quecunqꝫ dicunt eſſe na
tura ſicut que per coꝛpus exiſtūt vt que alimenti
ſitis: ꝛ fames: et ſecundū vnāquāqꝫ ſpecieꝫ alimē
ti concupiſcentia. Et que circa guſtabilia et circa
venerea et totaliter tangibilia et circa olfactum
boni odoꝛis: et auditum: et viſum. Et ſequitur cū
ratione autem quaſcunqꝫ ex perſuaſos eſſe. Mul=
ta enim et vidiſſe et poſſediſſe concupiſcunt qui
audierunt et perſuaſi ſunt. Ex quibus verbis ap
paret vt dicit Buridanus ꝙ per concupiſcenti=
as irrationales intelligit illud quod hic itelligit
per delectationes coꝛpoꝛales: et per concupiſcen
tias cum ratione intelligit delectationes aiales.

Impugnat Burida. di. ꝙ paſſiōes coꝛpoꝛales ſūt idē ꝙ irrationales: ꝛ aiales idē ꝙ rōnales.

¶ Hec opinio nō mihi videtur vera, tum qꝛ non
oīs concupiſcentia [de qua ipſe loquit in pꝛimo
rethoꝛice loco allegato] eſt delectatio et aliquid
eſt concupiſcentia ſine ratione qđ non eſt delecta
tio coꝛpoꝛalis vt patet de eſurie et ſiti: de quibus
ipſe exemplificat ibi: que tamen non ſunt delecta
tiones coꝛpoꝛales Similiter nec omnis concu=
piſcentia cum ratione eſt delectatio, vt pote ſi nō
aſſit ſpes potiendi concupito. Tum ſecūdo quia
dato ꝙ omnis concupiſcentia eſſet delectatio qđ
falſum eſt: tamen adhuc concupiſcentia eſſet in=
ferius ad delectationem. quia concupiſcentia eſt
reſpectu futuri non habiti: delectatio vt ibidem
habetur eſt tam reſpectu futuri q̄ꝫ p̄ſentis q̄ꝫ pꝛe
teriti: reſpectu futuri per ſpem: reſpectu p̄ſentis
per ſenſum: reſpectu pꝛeteriti p memoꝛiaꝫ. Tum
tertio quia ſicut ſenſus aliqua cōcupiſcit ſine ra
tione et non ex eo ꝙ eſt eſtimare aliquid. Siue
vt exponit idem Buridanus ſine pꝛeuia ratioci=
natione intellectus: ita et contingit in mente. ꝙ
ſunt aliqua deſideria rerum nō pertinentium ad
ſēſus: in qua ſine ratiocinatiōe pꝛeuia intellect⁹
ꝛ voluntas tam naturaliter inclinantur: ſicut ſen
ſus in obiectum ſibi conueniens: et ideo Ariſto.
dicit in pꝛohemio metaphiſice ſue ꝙ omnes ho=
mines naturaliter ſcire deſiderant. Tum quarto
ego capio vnam concupiſcentiam cum ratione il
la ſit pꝛopter exiſtimare aliquid nobis futurum.
hoc eſt quia exiſtimamus ꝙ per illud concupituꝫ
aliquod bonū habebimus: aut erit nobis bene.
tunc quero de illo alio/ aut concupiſcimus ipſuꝫ
concupiſcentia irrationali/aut cum ratione. Si
irrationali: ergo ſi idem ſit concupiſcētia irratio
nalis ꝛ delectatio coꝛpoꝛalis: in intellectu erit de
lectatio coꝛpoꝛalis quod eſt abſurdum. Si cum
ratione ergo eſt ibi pꝛeuia ratiocinatio/qua exi=
ſtimamus aliquid nobis in futurum et tunc iterū
quero de illo: et ſic vel erit pꝛoceſſus in infinitum
vel tandem ſtabitur in concupiſcentijs intellect⁹
ad aliquam: que erit ſine ratione. Verbi gratia.
deſidero potionem amaram pꝛopter ſanitatem.
et ſanitatem pꝛopter virtuoſam operationem. et
virtuoſam operationem pꝛopter felicitatem. fe
licitatem aūt non pꝛopter aliquid et ita ſine ra=
tione. Tum quinto. quia eſſe ſaluatum poſt mul
tos laboꝛes et anguſtias eſt delectabile. aut ergo
delectatio illa ſi eſt concupiſcentia/aut eſt concu
piſcētia irrōnalis: ꝛ tūc ipſa erit delectatio coꝛpo
ralis qđ falſū ē/aut cū ratione ꝛ hoc nō. qꝛ dato
ꝙ nō eſtimem⁹ aliquid nobis p hoc affuturū: tm̄
hoc de ſe delectabile eſt. Tum ſexto, voloꝙ aliqs

egrotus vehementer admodum concupiſcat me
dicamentuꝫ aliquod firmiter ſperans ꝙ ꝑ hoc cō
ſequetur ſanitatem. et propter firmam ſpem ſicut
frequenter contingit minuat̄ egritudo: tunc ſic.
Hec concupiſcentia eſt cum ratione. q: mediante
ratiocinatione preuia illud eſt concupitum: et ta
men ſcd̄m te licet non forte ſecundum veritatem
delectatio que ſperando habetur eſt corporalis
et non animalis: quia vt tu dicis animales ille
ſole ſunt que fiunt nichil patiente corpore quod
oportꝫ te intelligere nec cauſaliter nec cōſecutiue
quia alias tu nihil diceres ad ꝓpoſitū ꝯtra opini
onem quā improbas. cū ergo ibi patiat̄ corpꝰ ſe
quitur ꝙ delectatio illa eſt corpalis et nō aīalis.
ergo nō eſt idē delectatio corporalis ⁊ cōcupiſcē
tia irrationalis Septimo volo ꝙ aliquis cocupi
ſcat dulcē liquorē ſperans per hunc ſe conſerua-
turū ſanitatē: tunc cōſtat ꝙ hm̄ōi cōcupiſcētia eſt
cū rōne. q: ex preuia rōcinatione et tn̄ delectatio
que habet̄ in ſic ſperando aut cōcupiſcēdo: vide
tur ſm̄ Ariſto. eſſe corpalis et fieri patiente ali-
quo ſenſu corpeo ſcꝫ fantaſia. Qđ ꝓbatur ex Ari
ſto p̄mo rhetorice loco allegato a Buridano ita
dicente. Qm̄ aūt eſt delectari in pati ſenſum ali
cuius paſſionis. fantaſia aūt eſt ſenſus quidē de
bilis: et vtriqꝫ memorāti et ſperanti cōſequit̄ fan
taſia aliqua eius qđ meminit aut ſperat. Si aūt
hoc palā: q: delectationes magis memorātibus
et ſperantibus. qm̄ et ſenſusꝰ quare neceſſe eſt oīa
delectabilia eſſe: aut in ſentiendo p̄ſentia: aut in
memorando facta: aut in ſperando futura ⁊c̄.
Ex iſto textu videtur haberi exp̄ſſe ꝙ delectatio
que habet̄ ſperando: fit patiente ſenſu fantaſie li
Roſolutio auctoris q̄ ſint paſſiones corpales et aniales — cet ſit debilis: ¶ Dico ergo conformit̄ ad Ari. ꝙ
delectationes aīales .i. animi ſunt que fiunt nihil
patiente corpe cāliter ſcꝫ: hoc eſt ſunt ille quaruꝫ
paſſio corpis nō eſt cauſa. Ille aūt dicant̄ corpo
rales que fiunt patiente corpore. hoc eſt q̄rū paſ-
ſio corporis eſt cauſa. ſicut experientia ſenſualis
alimenti conuenientis eſt cauſa delectationis: et
memoria ſenſualis alimenti eſt etiam cā delecta-
tionis. et ſimiliter etiā de ſpe que fit mediāte fan
Pria ꝯclo — taſtica apprehēſione. ¶ Prima cōcluſio. Tēpe-
rantia ſtricte accepta: de qua ſola hic loqui inten
dimus eſt tm̄ circa delectationes corpales. Hāc
concluſionē ꝓbat Ari. ex cōi vſu vocabuli: q: qui
delectationibus nō corpalibus gaudēt nec tēpe-
rati neqꝫ intemperati dicunt̄. amatores eñ fabu
larū et narratores et circa ea que dietim contin-
gunt conterentes dies bene dicimus garrulos ſꝫ
nō intemperatos. Neqꝫ etiā eos dicimus intem-
peratos qui dolent et contriſtant̄ gratia pecunia
Scđa ꝯclo — rum aut amicorum. ¶ Scđa cōcluſio. Nō eſt tē-
perantia circa delectatiōes viſus/olfactus/ ⁊ au
ditus. ꝓbat idem Ariſt. eos qui ſupabundanter
gaudent in coloribus et figuris et pictura. neqꝫ
temperati neqꝫ intemperati dicunt̄. neqꝫ etiā eos
qui ſuperabūdāter delectant̄ melodijs ⁊ ypocriſi
id eſt cantu ⁊ pronunciatione. aut ypocriſi .i. ar-
monia muſicalium inſtrumentorū in quibus eſt
quedam fictio et imitatio cantus humani. Neqꝫ
etiam eos qui ſuperabundanter delectantur in o
doribus dicimus intemperatos: niſi per accidēs
Nam qui gaudent odoribus malorum/roſarum
aut timiamatū nō dicimꝰ intemperatos. ſed eos
qui gaudent ſuperabundanter odoribus vnguē-
torum et pulmentorum dicit eos intemperatos
quia per hos odores fit rememoratio reruꝫ quas
concupiſcunt. Nam ſicut quidam quando eſuri-
unt gaudent ciboruꝫ odoribus. ita etiā intēpera-
ti gaudent his: quia cibus eſt eis concupiſcibilis
In alijs autē aīalibus ab hoīe non eſt delecta-
tio ſcd̄m hos tres ſenſus viſum/auditum ⁊ olfa-
ctuꝫ: niſi ſcđꝫ accidēs. inq̄ʒtuꝫ ſcꝫ odores certi ſūt
iudicia ⁊ teſtimonia guſtabilium ⁊ tangibilium.
Non eñ canes gaudent odoribus leporū: ſꝫ eſu
et cibatione: cuius ſenſū facit odor. quia per odo
rem cognoſcit canis leporē non multū diſtare. ne
qꝫ leo gaudet voce bouis: ſed comeſtione ⁊ lania
tione. Sed q: per voceꝫ ſentit leo ꝙ bos ꝓpe eſt:
ideo apparet ꝙ gaudeat voce. Siliter nō gaudet
in viſu capre aggreſtis vel cerui: ſꝫ cuꝫ videt gau
det ꝙ cibum habebit. ¶ Tertia concluſio. Tem- — Tertia ꝯclo
perantia ⁊ intemperantia ſunt circa delectatiōes
guſtus ⁊ tactus. ꝓbat idem Ari. quia temperan
tia ⁊ intēperantia ſunt circa delectationes q̄ con
munes ſunt hoībus ⁊ reliquis aīalibus ſed tales
ſunt delectationes guſtus ⁊ tactus igit̄. Maioreꝫ
ꝓbat. quia intēperati dicunt̄ ſeruiles ⁊ beſtiales
qđ non contingit niſi q: delectationes circa q̄s
ſunt cōes ſunt beſtijs: et nimium eis affectos ve-
lut quodaꝫ impetuoſo dn̄io agunt. Pro declara
tione horū eſt aduertendū. ꝙ hic circa dicta Ari
ſto. ſe ingerit grauis queſtio. ¶ Verū alia aīalia — Dubium.
ab hoīe delectent̄ in obiectis/ viſus/olfactus et
auditus aliter q̄ʒ per accidens ſcilꝫ aliter q̄ʒ per
relationē ad cibū et guſtuꝫ Et rn̄det Buridanus
ꝙ nulle beſtie ſiue nulla bruta delectant̄ in odo-
ribus. viſibilibus ⁊ ſonis niſi ꝑ accidens. niſi ſcꝫ
per relationem ad cibos ⁊ potus ⁊ coitum Et in
de ē ꝙ non delectant̄ in odoribus roſaꝝ et viola
ruꝫ. Et ad hoc ꝓbandum inducit p̄mo Ari. i tex
tu allegato: qui multum ē apparens pro opinio
ne ſua. Secundo. Natura que non deficit in ne-
ceſſarijs/nec abundat i ſuperfluis dedit aīalibus
brutis delectationes ſenſuū ad vite ſaluteꝫ: ſed ſo
le delectationes guſtꝰ ⁊ tactus ⁊ ordinate ī eas
ſunt neceſſarie ad ſalutem vite eorum ergo habēt
ſolas delectationes guſtus ⁊ tactus per ſe. et ali-
as tm̄ per relationem ad guſtum ⁊ tactum Iſta
opinio nō michi videt̄ bene certa. Et arguo p̄mo
de auibus que vident̄ delectari in cantu non ſo-
lum ſuo: ſed etiam alieno Ad qđ reſpondet Bu-
ridanus ꝙ hoc faciūt propter coitū. propter eñ
ſolicitudinem ⁊ laborem que ſunt in fetuū gene-
rationibus ⁊ parturitionibus ⁊ mutationibꝰ ordi
nauit eis delectationem in cantu. ⁊ huius vt dicit
ſignuꝫ eſt ꝙ bruta non delectant̄ niſi in cātibus
et vlulatibus ⁊ vocibus ad ſuam ſpeciem ꝑtinen
tibus. ¶ Contra hanc ſolutionem ar̄ ſic ſm̄ Ari — Impugnat buridanum
ſto. Gaudere odoribus vel coloribus ꝓpt̄ tactū
vel guſtum fit: cum per odorem vel colorem co-
gnoſcit̄ ꝙ res guſtanda/vel tangenda ꝓpe ſit: ḡ
etiaꝫ gaudere cantu ꝓpt̄ coitum fit: cum per cātū

auis cognoſcit ꝙ res cuꝫ qua coire debet ꝓprie ē: ſed hoc eſt falſum: quia tunc non gauderet in cãtu proprio: ſed alio tantum: igitur. Secundo. auis gaudet in cantu ſimilis ſecundum ſpeciem vt dicit idem Buridanus: ſed maſculus indifferenter gaudet in cantu maſculi ⁊ femella in cãtu femelle: cum quibus tamen non exercet coitũ Tercio. Cantus releuat auem a laboribus et ſolicitudinibus coitus et parturitionis: et nutritionis: ergo in cantu auis eſt aliqua ſuauitas et dulcedo alleuiatiua contra laborem: ſed nullo experimento probari poteſt ꝙ illa dulcedo plus alleuiet a laboribus coitus et ſimilibus q̃ꝫ a laboribus volatus igitur. Jmmo illa ſolutio Buridani videtur inſolubiliter concludere ꝙ cantus auis de ſe eſt alleuiatiuus auis: et ꝙ per ſe habet voluptatem: et non propter alimentum aut coitum. Quarto aues que nunq̃ꝫ ſuſtulerunt labores coitus et partus delectantur mirabiliter in cantu: ergo non tantum ordinatus eſt cantus ad alleuiandum labores/coitus et partus Quinto auis delectatur in cantu alterius ſpeciei/puta in cantu et ſermone humano/in ſibilationibus/imitationibus hmõi et audiunt docentes attente et addiſcunt ſtudioſe. Et poſtq̃ꝫ didicerunt emittũt voces illas cum voluptate quadam: ſed iſte voces non ſunt voces ſue ſpeciei nec videntur quãcunq̃ꝫ ordinationem habere ad guſtũ aut tactum igiꝉ. Sexto arguiꝉ de canibus ⁊ equis qui delectantur in viſu ⁊ olfactu magiſtrorũ ſuorum: immo relinquũt cibos ⁊ potus vt magiſtris venientibus vel vocantibus applaudant. Et eodeꝫ mõ argui poteſt de multis aĩalibus: vt de eiſdem canibus in odio ⁊ perſecutione extraneorum. Nam ſi habeant triſtitias impertinẽtes guſtui ⁊ tactui etiam habebunt delectationes guſtui et tactui impertinentes. Septimo arguiꝉ de olore qui moriturus ſuauiſſime in aquis cantat. Talis eñ cãtus ⁊ delectatio non fit cauſa cibi/aut coitus vt conſtat: ergo in eo eſt aliqua ſenſualis delectatio per ſe: ⁊ non per relationem ad guſtum ⁊ tactum Et antecedẽs probatur ꝑ illud Ouidij. Sic vbi fata vocant vdis abiectus in vndis. Ad vada meandri concinit albus olor. non quia te ſperem noſtra p̃ce poſſe moueri ⁊c. Ad ratiões ãt Buri. rñdeo ⁊ prio ad Ar. ⁊ dico ꝙ non reperiꝉ in Ar. ꝙ nulla bruta delectatiões hñt ꝑ ſe/in odoribus coloribus/⁊ ſonis/ſꝫ bene dr de q̃buſdã aĩalibus ꝙ multe delectationes q̃s videmus ea hr̃e in p̃dictis: non hñt in eis ꝑ ſe: ſed ꝑ relationẽ ad guſtuꝫ ⁊ tactũ. Dico ğ ꝙ ẜm Ariſt. bruta non habẽt vniuerſaliter/regulariter ⁊ vt in pluribus delectationes in ſupradictis: niſi per relationem ad cibum potum/⁊ coitum Cum quo ſtat ꝙ aliqua eorum licet puca/poterunt habere delectationem per ſe in aliquo eoruꝫ: ⁊ ꝙ bruta in paucioribus ⁊ non regulariter etiam in p̃dictis delectari poterunt Ad quod etiam põt addi octaua ratio. Omnis potẽtia ꝑceptiua alicuius obiecti que triſtatur in improportiõe obiecti: delectaꝉ ſecũdum ſe in proportione illius. ſed viſus brutorũ eſt ꝑceptiuꝰ lucis ⁊ alioꝝ viſibilium ⁊ auditus ſonorũ: ⁊ triſtaꝉ in improportiõe eius puta in magnitudine lucis vel ſolis: vel fulgoris. et ſimiliter in vehementia ſoni. ergo etiam poteſt delectari in certa et debita proportione eoruꝫ. Ratio autem quam adducit Buridanus nullomodo concludit: quia ſi eſſet efficax retenta eadem maiore: concluderetur manifeſte ꝙ bruta nõ habent ſenſationes viſus/auditus/et olfactus: niſi ordinatas in guſtum et tactum ita ſubſumendo. ſed ſole ſenſationes guſtus et tactus et ordinate in eas ſunt neceſſarie vite eorum ergo natura eis ſolas tales ſenſatiões dedit qđ conſtat eſſe falſum. ideo dico ꝙ ſenſationes et delectationes aliquoꝝ ſenſuũ: etiã nõ ordinate in ſenſationes ⁊ delectationes guſtus et tactus ſunt vtiles ad vitam brutorũ: cum delectatio ſit cauſa ꝓlongationis vite. neq̃ꝫ ſola delectatio tactus et guſtus eſt eis ad vitam vtilis licet ipſa ſit ⁊ efficacior et magis de propinquo ad vitam eorũ ordinata: ſicut etiam et in hoĩbus.

Quarta cõcluſio

¶ Quarta cõcluſio. Temperãtia ⁊ intẽperantia aut nihil aut parum ſunt circa delectationes guſtus. ꝓbatur q: guſtus ẜcđm ꝙ guſtus eſt diſcretiuus ſaporum. ſed homines nõ multũ gaudent in diſcretione ſaporũ: et ſi gaudẽt: nõ ꝓpter hoc dicunꝉ intẽperati ſicut pꝫ de ijs qui vina ꝓbant: et pulmenta cõdiunt ſiue p̃parant epulas. ſed gaudent hoĩes in vſu ſaporũ. i. in veſcendo ſaporibus qđ fit ꝑ tactũ et nõ per guſtũ. Oĩs eñ vſus ſiue in cibis: ſiue in potibus: ſiue in venereis fit per tactũ. De cibis et potibus probat per hoc ꝙ quidam pultiuorax orauit vt guttur eius fieret longius gutture gruis vt magis tactu delectaretur. ¶ Pro iſta ratione eſt aduertendum ꝙ aliud eſt diſcernere ſapores: et vti ac veſci ſaporibus. Diſcretio ſaporum fit cuꝫ guſtando iudicamus de qualitate ſaporis et hoc fit per guſtum ẜcđm ꝙ guſtus et guſtatio ꝓprie fit parũ qđ ſumẽdo. ſic pꝫ in his qui ꝓbant vina vł pulmẽta: ſꝫ vſus ſapoꝝ fit cũ veſcimur eis et iſte vſus nõ fit per guſtũ ẜcđꝫ ꝙ guſtus eſt: ſed fit per tactũ. vult igiꝉ Ariſto. dicere ꝙ in actum guſtus ẜcđm ꝙ guſtus hoc eſt in actu quo preciſe iudicium facimus de ſapore non conſiſtit temperãtia quia in tali actu nõ eſt magna delectatio: nec etiam aliquis diciꝉ intẽperatus ꝑ hoc ꝙ minus gaudet in hmõi diſcretione. ſed temperantia et intemperantia magis ſunt in vſu ſaporũ qui vſus ſaporũ fit per tactum.

Quinta cõcluſio

¶ Quinta cõcluſio. nõ circa omnes delectationes tactus ſũt temperantia ⁊ intẽꝑantia. ꝓbatur q: ipſa nõ eſt circa liberaliſſimas delectationes tactus que fiebãt in ginnaſijs ꝑ ꝯfricationẽ ⁊ calefactionẽ. hoc eſt ꝓpter laborẽ et ſudorem. Scđo. Tactus intemperati nõ ſunt circa quãlibꝫ partẽ corpis. ſed circa aliquas tantum: ſciꝫ circa eas ꝑ quas fit vſus ciborum/potuum/⁊ venereorum. Cõfirmatur. delectationes in exercitio lucte vel parue ſpere vel cõfricationis corporũ balneorũ ⁊ multorũ hmõi videnꝉ eſſe delectationes tactus et tamen ẜcđm eas nemo diciꝉ temperatus vel intemperatus.

Sexta concluſio

¶ Sexta cõcluſio nõ ideo temperantia eſt circa delectationes potuum ciboruꝫ ⁊ venereorũ: q: ille ſunt maxime. ꝓbatur hec concluſio ſatis ex di

ctis Ariſt. enim inueſtigans circa quas delecta-
tiones eſt temperantia: nõ inueſtigat hoc ex ma
gnitudine delectationuȝ: ſed ex vſu tantũ ex eo ſci
licet ꝙ tales vel tales appellant temperati aut
intemperati. Secundo magnanimitas vel forti-
tudo cardinalis eſt circa pericula et tamen nõ eſt
tantũ circa maxima pericula. ſimiliter mãſuetu-
do circa iras et tamen nõ eſt tantum circa maxi-
mas iras. et iuſticia circa operatiões quibus red
ditur vnicuiqꝫ quod ſuum eſt et tamẽ nõ eſt tan-
tum circa maximas tales operationes. nec pru-
dentia eſt tantum circa maxima agibilia.
Tertio. Delectationes anime alique saltẽ viden
tur multo maiores q̃ȝ delectationes corporis: et
tamen circa eas nõ eſt temperantia. Antecedẽs
probat. Naȝ in aliquibus operationibus anime
conſiſtit felicitas: ſed felicitas cõſiſtit in operati
one pulcherrima/optima/et delectabiliſſima: vt
habet Ariſt. in primo ethicorũ ꝛ in decimo: ergo
non ideo temperantia eſt circa delectationes ci-
borum/potuum/et venereorũ: quia ſunt maxime
Quarto. quia Ariſt. expreſſe in ſeptimo ethicoꝝ
probat ꝙ tales non ſunt delectationes niſi per ac
cidens: qꝛ conſequuntur indigentiaȝ. Ille autem
ſunt vere et per ſe delectationes que nullam indi
gentiam conſequunt. Propter iſtas rõnes nõ vi
detur michi ꝙ cauſa quaȝ aſſignat beatus Tho.
ſit ſufficiens propter quam temperantia et intẽ-
perantia ponant eſſe circa delectationes ciborũ
potuum et venereorum. ❡Septima ꝯcluſio tem
perantia ꝛ intemperantia ſunt circa delectatiões
aliorum ſenſuum per accidens ſecundum ſcilicet
ꝙ referunt in delectationes guſtus et tactus. pro
batur expreſſa auctoritate Ariſt. tertio ethicorũ
dicentis. Gaudentes enim maloruȝ vel roſarum
vel timiamatuȝ odoribus nõ dicimus intempera
tos: ſed magis eos qui vnguentorũ et pulmento
rum. gaudent eñ hijs intemperati quoniã ꝑ hec
fit rememoratio cõcupiſcibiliũ. Scđo ſic. quicun
qꝫ actus ſubordinati ſic ſe habent ꝙ deordinatio
in vno cõmuniter et regulariter facit deordinati
onẽ in alio: et nõ eſt communiter deordinatio in
actu ſubordinato niſi ꝓpter deordinationẽ i actu
ſubordinante: virtus que moderat circa ſubordi
nãtem: moderat etiã circa ſubordinatũ: ſed actus
viſibiliũ et odorabiliũ relatus in delectationes
tactus et guſtus ſunt ſubordinati actibus guſtus
et tactus: et nõ eſt regulariter ꝛ cõmuniter deordi
natio in vno eorũ quin ſit etiã deordinatio in al-
tero. Naȝ delectationes colorũ/saporũ/ et odorũ
que referunt in delectationes guſtus ꝛ tact⁹. ſũt
delectatationibus guſtus et tactus ſubordinate:
et deordinatio in iſtis facit regulariter et cõiter
deordinationem in illis. Nam qui ſunt luxurioſi
delectantur in aſpectu et colloquijs mulierum et
odoribus vnguentoruȝ et econtra exceſſus in hu
iuſmodi prouocat ad luxuriam Et codẽmodo eſt
de ſubordinatis gule: ergo temperantia et intem
perantia ſunt circa delectationes aliorum ſenſu
um a tactu et guſtu relatas in tactuȝ et guſtum.
❡Octaua cõcluſio: Temperantia ꝛ intẽperan-
tia ſunt circa delectationes ſenſuum interiorũ de

Septima concluſio.

Octaua cõcluſio.

guſtabilibus/ꝛ tangibilibus/ꝛ viſibilibus/odo-
rabilibus/et audibilibus ordinatis in guſtabilia
et tangibilia probatur. Nam intemperati eſt de
lectari ex memoria actus intemperantie preteri-
ti: aut ex ſpe actus intemperantie futuri. immo
etiam experimur ꝙ quis rememorando cantum
vel figuraȝ mulieris viſe incenditur libidine/aut
rememorando odores vnguentorum quibus ſo-
let ſe luxuriaturus perfundere experimur etiam
ꝙ quis ſilr̃ incendit nec memorando nec ſperan
do: ſȝ apud ſe fingendo formã ꝛ figurã pulcher-
rime iuuẽcule: quã nec vidit vnq̃ȝ nec ſperat: ꝛ iõ
vir tẽperat⁹ in ſe hȝ cõprimere ꝛ caſtigare hmõi
apprehenſiones ꝛ cogitationes: ꝛ q̃ȝtum põt im
pedire euagationeȝ mentis in illas. Eodem mo-
do dico de apprehenſionibus mentalibus ſimi-
libus predictis Ex his omnibus ſequit nona cõ
cluſio. ꝙ temperantia ꝛ intemperantia ſunt ſo-
luȝ circa delectationes guſtus ꝛ tactus ꝛ ordina
tas in eas. patet ex dictis. ❡Contra primã ꝛ ſe
cundam cõcluſionem Ar̃ ſic. circa delectationes
mentis ꝛ aliorum triũ ſenſuuȝ a tactu ꝛ guſtu nõ
ordinatas in delectationes tactus ꝛ guſtus poſ
ſunt eſſe defectus ꝛ exceſſus vituperabiles ꝛ medi
ocritas laudabilis ĝ ꝛ virtus: ſed non videt que
virtus ibi ſit niſi temperantia igit. Confirmatur
ſm Auguſtinum li. de moribus ecclesie. Munus
temperantie eſt in cohercendis ſedandiſqꝫ cupi-
ditatibus quib⁹ pellimur in ea que nos auertũt
a lege dei ꝛ a fructu bonitatis eius: ſed predicte
delectationes ſunt tales: ĝ pertinent ad tempe-
rantiam/aut ĝ ad temperantiam ꝓprie dictam
ꝛ tunc habet intentũ: aut ad temperantiam cõ-
muniter dictam ꝛ non ad manſuetudinem nec li
beralitatem nec ad aliquã ſpeciem eius aliam a
temperantia ꝓprie dicta: ĝ pertinent ad tempe-
rantiam ꝓprie dictam. Secundo quecunqꝫ ſunt
vnius generis ꝑtinent ad eiuſdem virtutis mate
riam: ſed delectationes omniũ ſenſuum ſunt vni
us gñeris. ĝ oẽs tales pertinent ad temperantiã
Tercio. Delectationes ſpirituales ſunt maiores
corporalibus: ſed qñqꝫ propter concupiſcentias
delectationũ ſpiritualiuȝ recedimus a lege dei vt
eua ꝓpter cupiditatẽ ſcientie ꝑtertuit ꝑceptum
diuinum cui dyabolus ĩ figura ſerpẽtis dixit eri
tis ſicut dij ſcientes bonũ ꝛ malum. Quarto ali
que ſenſatiões viſus ſunt corruptiue viſus ꝛ aliq̃
conſeruatiue: ĝ delectationes et triſticie viſus ſm
ſe ꝑtinent ad aliquã virtutẽ Quinto. Deſideriũ
ſciendi põt eſſe aliquando tam vehemens vt q̃s
vt ſciat noua ꝛ curioſa addiſcit. Vñ non oportet
puta a demonib⁹ aut alijs modis ꝓhibitis ꝛ ne
phandã ſcientiaȝ acquirat: ĝ circa delectationes
anime põt eſſe ſuperabundantia vituperabilis
Sexto. Videmus ꝙ aliqui ꝓpt nimiaȝ cupidita
tem ſcientie faciunt labores intollerabiles quib⁹
egritudines magnas ꝛ breuitatẽ vite incurrunt
frequenter: ergo iſta ſuperabundantia concupiſ
centie aliq̃ virtute moderanda eſt. ❡Ad primã
reſpondeo. ꝙ dictarũ delectationum alique ſunt
quibus homines vt in pluribus non ſuperabun-
dant nec deficiunt notabiliter per ſe ſicut eſt de

Contra pri mã et ſcđã cõcluſionẽ

Rñſiões ad obiecta

cupiditate ſcientie: pauci eñ reperiunt qui ſcien
tiã ſuperabundanter ament/ et ĩ multi deficiãt
ab amore ſcientie hoc tñ non ẽ per ſe ſed vel qꝛ ex
cedunt in amore aliquoꝝ aliorum non bñ com-
poſſibiliũ vel qꝛ odiunt laborẽ ſine q̃ non acq̃rit
ſcientia. de ĩs aũt que in pauciorib9 cõtingunt
vel raro non ſunt ponende ſpeciales ꝟtutes. ꝙ ſi
quis reddat vitioſus talibus vitĩs aut ꝟtuoſus
tali ꝟtute nec virt9 nec vitia ſũt noĩata. non ꝟtus:
qꝛ non videt magni meriti. eo ꝙ nulla eſt ꝑ ſe dif
ficultas in ope. non vitia: qꝛ raro ꝯtingũt De ĩs
aũt in q̃bus ſupabũdamus aut deficimus ꝑ acci-
dens nõ ſunt ponende ꝟtutes alique qꝛ reducunt
ad ꝟtutes circa que ꝑ ſe habundamus aut defici-
mus vt ſi q̃s non amet ſciẽtiam qꝛ amat laciuiã:
intempatus ẽ. ſilr delectatio viſus aut alteri9 poſ
ſibilis q̃ ad ludos ptinet ad eutrapeliã: q̃ ad ve-
nerea ad tempantiã: q̃ ad ſcire vt Buri. ꝙ eã non
opꝫ multũ repmere qꝛ diſpoĩt ad bonũ rõis Q̃ũ
ſi ſint circa tales delectationes alie ꝟtutes a p̃di
ctis ille ſunt inoĩate ꝙ concedunt Alb. et Buri.
Cũ autem agemus de modeſtia videbimus vtrũ
cupiditas ſcientie poſſit ad eã reduci. Ad ꝯfirma
tionem ꝯcedo. ꝙ ſi moderatio eaꝝ non ſit ardua
pertinẽt ad tempantiam cõiter dictã. Et cũ vlte-
rius dicis ꝙ ptinẽt ad aliquam ſpẽm eius dico ꝙ
aliq̃ earum ad tempantiã prope dictam: aliq̃ ad
modeſtiã. alique ad eutrapeliã virtutẽ vel affabi
litatẽ: alique ꝟo ad ꝟtutes que ꝓpt cauſam di-
ctam inoĩate ſunt ¶ Ad ſcðam diſtingo maiorẽ
vel ſi intelligat de gñe p̃dicamentali ⁊ ſic ego ne
go maiorem vel de gñe obiectali ⁊ ſic ꝯcedo ma-
iorẽ et nego minorẽ: qꝛ nomen tempantie nõ fuit
impoſitũ ad ſig̃ndum omnem moderationẽ cir
ca delectationes que ſunt eiuſdem generis predi
camentalis cum delectationibus tactus ⁊ guſt9
ſed ſolum moderationeꝫ que eſt circa delectiões
tactus ⁊ guſtus. Ad tertiaꝫ rñdet beat9 Thom.
ꝙ delectiones ſpirituales ꝑ ſe loquendo ſunt ſe-
cunduꝫ rõnem nec ſunt refrenãde niſi ꝑ accidẽs
inq̃ꝫtum ſcꝫ vna delectatio ſpiritualis retrahit
ab alia potiori ⁊ magis debita. Hec tñ ſolutio nõ
videt poſſe ſtare qꝛ: ſi delectatio ſciẽtie retrahat
a delectatione precepti implendi aut orandi: aut
per ſe retrahit aut per aliud. non per aliud qꝛ il-
lud nõ eſt dabile et quocunqꝫ dato adhuc ſine il
lo poteſt retrahere: ſi per ſe: ergo per ſe refrenan
da eſt. Secũdo. ſi cupiditas pecunie aut hono-
ris non retrahit ab aliq̃ alia potiori et magis de
bita ipſa non eſſet moderanda nec circa eam eſſet
ponenda aliq̃ virtus ꝫ non iõ circa aliquam de-
lectationẽ non eſt ponenda virtus qꝛ non eſt re-
frenãda niſi qꝛ retrahit ab aliq̃ alia potiori ⁊ ma
gis debita. Ideo aliter reſpondeo concedẽdo an
tecedens ꝓ vtraqꝫ parte concedendo etiã ꝙ ſunt
moderãde: ſed ꝟtus q̃ moderat vel eſt modeſtia
vł non ẽ nobis noĩata. Aliter poſſet fortaſſis ali
quis rñdere. ꝙ ĩmoderatio cupiditatis ſciẽtie et
aliorum ptinet ad virtutem illã ad quam perti-
net delectatio illa a qua nos retrahunt ſicut eñ
quia timor nos retrahit ab opere fortitudinis iõ
moderatio timoris pertinet ad fortitudinem/ ſi-
cut et ipſum opus fortitudinis. ⁊ delectatio cibi

Duplex ge
n9 obiecta-
le et p̃dica-
mentale.

et pot9 retrahit nos ab abſtinẽtia iõ pertinet ad
temperantiam ſicut abſtinentia. Ita etiam dice
retur ꝙ cupiditas ſcientie retrahens a temperan
tia pertinet ad intemperantiam ⁊ iſta ſolutio vi-
detur magis rationabilis quia ibi eſſet vitium in
temperantie ſcðm gradũ incõtinẽtie. Paſſio eñ
concupiſcentie ſcientie nos agitas et ſtimulat ꝯ
preceptũ de tempantia iõ ſi vincimur ẽ intẽperã
tia ſcðm incõtinẽtiã: ſi vincimus ẽ tempantia ſe
cundum cõtinentiam ⁊ hec ſolutio magis michi
placet ĩ caſu argumenti. Ad q̃rtam rñdet negã-
do ꝯñam qꝛ ad ſenſatiões viſus corruptiuas non
videt eſſe aliq̃ naturalis inclinatio iõ non videt
eſſe moderatio difficilis circa eas et ꝑ ꝯñs nec vi-
det ponenda aliqua ꝟtus. ꝙ ſi aliq̃ eſſet ponẽda
ꝓpt raritatẽ eius ipã nõ eſt noĩata videt tñ ſub
cõtinentia cõiter dicta cõtineri Ad q̃ntã dico ad
diſcere a demonib9 cuꝫ pacto explicito vel ĩplici
to ꝓpt cupiditatem exceſſiuã ſciendi ẽ idolatria
ſcðm gradum ſciendi ⁊ concedo ꝙ ibi poteſt eſſe
ſupabundantia vituꝑabilis: ſed ipã cõſtituit gra
dum in vitio ꝟtutis ꝯ quam ĩpellit Ad ſextã di-
co ꝙ reſpectu amoris proprĩ corporis non vide
tur eſſe poſita aliqua virtus moralis ⁊ maxĩe re
ſpectu defectus in amore ſui q̃a huiuſmodi defe-
ctus eſt rarus in hoĩbus licet autem ſuperabun-
dantia amoris ſui ſit ſatis communis non tamẽ
facit vitiũ ſpeciale: ſed pertinet ad vitium ad qð
impellimur ex ſuperabundantia amoris proprĩ
vt q̃ propter nimium amoreꝫ corporis ſui nimis
indulget voluptatibus corporis dicit intempat9
ꝙ ſi eꝯ quis ꝓpt nimiam cupiditatẽ ſcientie nõ
ſatis indulgeret corpori curando ille diceret in-
ſenſibilis ſcðm gradum incontinentie lꝫ hoc ra-
ro contingat. Contra illud quod dictũ eſt in de-
claratiõe tertie ꝯclõnis ꝯ Buri. ꝙ bruta licet nõ
vniuerſaliter regulariter tñ ⁊ vt in pluribus ha-
bent delectationẽ in ſenſibilibus viſus: olfactus
et auditus nõ relatam in tactũ ⁊ guſtum. At ſic
Ariſt. expreſſe hꝫ ꝙ tempantia ⁊ intemperantia
ſunt circa delectationes quibus reliq̃ animalia
nobiſcũ cõicant ⁊ ille ſunt tm̃ delectationes gu-
ſtus ⁊ tactus: ꝫ in alĩs aĩalibus ab hoĩe nõ repe
ritur aliq̃ delectatio niſi ſit ſcðm guſtũ ⁊ tactuꝫ.
aut niſi ſit in delectatione guſt9 et tact9 relata.
ꝯñs eꝫ da aliquã talẽ tũc ipã cõmunicãt nobiſcũ
in tali delectatione ⁊ illa non ẽ delectatio guſt9
aut tactus ꝫ in alia delectatione q̃ꝫ guſtus ⁊ ta-
ctus reliq̃ aĩalia cõicant. Ad hãc rõnem rñdeo
hoc qð allegat haberi ab Ariſt. ⁊ veꝝ eſſe: ſed di
co ꝙ ĩ verbis Ariſt. reliq̃ eſt diſtributiuũ. Et vult
dicere Ariſ. ꝙ tempantia ⁊ intẽperãtia ſunt cir-
ca delectatiões q̃bus reliq̃ aĩalia. i. oĩa alia aĩa-
lia nobiſcũ cõicãt. Tales autem ſunt ſole delecta
tiones tact9 et guſt9 cuꝫ q̃ tñ ſtat ꝙ ĩ delectatio-
nib9 audit9: aliq̃ aĩalia nobiſcũ cõmunicãt ⁊ aliq̃
in delectationib9 viſus ⁊ aliq̃ in delectationibus
olfact9 ẽt nõ relatis ĩ cibũ potũ aut coitũ ¶ Cõ
tra q̃rtam ꝯclõnẽ arguit ſic. delectatões guſtus
ſunt magis neceſſarie ad vitam q̃ꝫ delectationes
veneree: ſed circa venereas eſt temperantia: er-
go et circa delectationes guſtus. Scðo tempe-
rantia ẽ magis circa paſſiones q̃ꝫ circa res ipſas

Cõtra q̃rtã
ꝯcluſioneꝫ.

Hoc eſt magis circa cõcupiſcentiam ⁊ affectionẽ quam facit obiectum q̃ꝫ circa ipſum obiectũ:ſed vt habetur ſcđo de aĩa. Tactus eſt ſenſus alimẽti q̃ꝫtum ad ipſam ſubſtantiaꝫ aliti. ſapoꝛ autem qui eſt obcm̃ guſtus eſt ſicut delectamentum alimentoꝝ:ergo tẽperantia eſt magis circa guſtum q̃ꝫ circa tactuꝫ. Tertio. ad delicias pertinet delectatio que eſt in ſapoꝛe:ſed delicie pertinent ad molliciẽ que opponitur ꝯtinentie circa eadeꝫ aũt eſt continentia ⁊ temperantia. ǵ temperantia eſt circa ſapoꝛes et per ꝯñs circa delectatiões guſtꝰ. Ad pͥmã dico ꝙ delectationes guſtꝰ q̃ꝫtũ ad vſũ eaꝝ ſunt magis neceſſarie ad cõſeruationẽ vite q̃ꝫ ⁊c̃. eedẽ tñ ſunt delectationes guſtus et tactꝰ guſtando em̃ fiunt ⁊ dicunt̃ delectatiões guſtus q̃a guſtando ſapoꝛem a ſapoꝛe diſcernimus ſed fiũt et dicuntur delectationes tactus vtendo ⁊ veſcendo huiuſmodi rebus ſapidis. ideo Ariſto. dicens ꝙ intemperantia parum eſt circa guſtum. aut nihil nõ vult aliud dicere q̃ꝫ ꝙ nõ fiunt aut dicunt̃ cõiter tꝑati hoĩes vel intẽperati ꝓpt̃ delectatiões q̃s ſuſcipiũt guſtando ſapoꝛes ⁊ diſcernendo ſed vtẽdo ⁊ veſcẽdo Ad ſcđam concedo maioꝛem. temꝑantia em̃ magis ẽ moderando paſſiones puta delectationes que ꝓueniũt ab obiectis qꝛ moderando hmõi paſſiones moderat̃ vſus obiectoꝝ. Et ad minoꝛẽ dico ꝙ guſtꝰ eſt ſenſus diſcretiuus alimẽti ſcđm ſapoꝛẽ:ſed tactus eſt ſenſus q̃ veſcimur alimẽto ⁊ ſapoꝛibꝰ/quia in guſtãdo ẽ actus guſtus. in vtẽdo vero et veſcendo ẽ actus tactus. Ad tertiam cõcedo pͥmam ꝑtem añcedentis ⁊ cuꝫ dr̃ ꝙ delicie ꝑtinẽt ad molliciẽ nego ſed ĩpotẽtia ferẽdi abſẽtiaꝫ deliciaꝝ pertinet ad molliciẽ vel ĩpotẽtia tollerãdi laboꝛẽ. ꝯcedo vlteriꝰ ꝙ mollicies opponit̃ cõtinẽtie ǵdui et ꝙ circa eadẽ eſt ꝯtinentia. et temꝑantia ꝯcedo vlterius ꝙ temꝑantia ẽ circa ſapoꝛes nec hoc negat. Ariſ. ſed ẽ circa eos non ꝑ actũ guſtãdi ſed ꝑ actum vtendi ⁊ veſcendi q̃ eſt actus tactꝰ ſcđm illud Ariſt. oĩs vſus cibi potꝰ ⁊ venereoꝝ fit ꝑ tactũ

Cõtra q̃rtã cõcluſionẽ.

Cõtra q̃rtam ꝯcl̃onem ar̃ ſic. circa aliquas delectatiões tactus eſt temꝑantia:ǵ circa oẽs ꝯñaꝫ quia nõ videtur maioꝛ ratio de aliq̃bus q̃ꝫ de aliꝭs. Scđo põt eſſe in aliꝭs delectationibus tactus defectus et ſuperabundantia vituꝑabilis:ǵ et mediocritas laudablis:ſed non videt̃ ad quaꝫ virtutem pertineant niſi ad temꝑantiam:ǵ pertinent ad temperantiam. Ad pͥmã reſpondet beatus Tho. negando ꝯñam:qꝛ temperantia ſoluꝫ eſt circa illas que valent ad conſeruationem nature:vel ſcđm indiuiduũ vel ſcđm ſpẽm ad quã ſole delectationes ciboꝝ potuum ⁊ venereoꝛum valent. Sed magis michi placet modus dicendi Ariſt. ꝙ ſcꝫ ille delectationes ꝑtinent ad temꝑantiam:ſcđm quas cõiter hoĩes temperati vl̃ intẽperati appellant̃:et qꝛ vſus oĩm habuit appellare hoĩes temꝑatos vel intemꝑatos ſcđm delectatiões ciboꝝ potuũ ⁊ venereoꝛum/aut oꝛdinatas in illas ⁊ non ſcđm alias:iõ alie delectatiões q̃ nõ ſũt tales nõ ꝑtinẽt ad temꝑantiã Tũ etiã qꝛ multe alie delectationes tactus oꝛdinate ſunt ad conſeruationẽ nature:cum pertineãt ad regimẽ ſanitatis vt patet de exercitio parue ſpere ⁊ aliꝭs coꝛpoꝛalibus exercitiꝭs mediocriter ſũptis. Ad ſecũdam reſpondeo ſicut prius in ſimili.

Contra vltimã ꝯcl̃onẽ

Cõtra vltimã concluſionẽ arguit̃ ꝑ octauã temperantia ẽ circa delectationes ſenſuũ interioꝛũ: ſed tales nõ ſunt delectationes guſtus ⁊ tactus:cũ guſtꝰ ⁊ tactus ſint ſenſus exterioꝛes igit̃ non ſolum ⁊c̃.
Ad hanc rationẽ cõcedo vtrãq̷ partẽ añtis:⁊ nego ꝯñam:quia licet tales delectationes ſenſuum interioꝛũ nõ ſint delectationes guſtꝰ ⁊ tactus. tales tñ delectationes ⁊ actus ſperandi ⁊ memoꝛandi a quibus cauſant̃ hñt delectationes guſtꝰ ⁊ tactus pꝛo obiectis:ideo temperantia que eſt circa delectationes ſenſuũ interioꝛũ dicitur etiã eſſe circa delectatões guſtus ⁊ tactus:inq̃ꝫtum huiuſmodi delectationes guſtus et tactus ſunt obiecta delectationũ interioꝛũ ⁊ actuũ ſperandi ⁊ memoꝛandi a quibus cauſantur. Ratio ante oppoſitũ ſoluta eſt ex dictis.

Quinta queſtio.

Ueritur ſcđo vtrũ in concupiſcentiꝭs naturalibꝰ poſſit eſſe peccatũ? Arguit̃ ꝙ nõ qꝛ nullus increpat̃ de ꝭs q̃ a natura nobis inſũt:ſed hmõi cõcupiſcentie inſũt nobis a natura ⁊ ob hoc dicũtur naturales igit̃ in eis non eſt peccatũ. In oppoſitũ eſt Ariſ. tercio ethico. ita dicẽs: ĩ naturalibus igr̃ cõcupiſcẽtiꝭs pauci peccant ⁊ ĩ vnũ in plꝰ

Diuiſio cõcupiſcẽtie ĩ cõeꝫ ⁊ ꝓpriã

Notãdũ ꝙ Ariſ. tertio ethi. volẽs oñdere actꝰ temperantie ⁊ intẽperantie diuidit concupiſcentias dicẽs:ꝙ concupiſcẽtiarũ q̃dã ſunt cões ⁊ quedam ꝓpꝛie ⁊ appoſite exemplificat vt concupiſcẽtia cibi que eſt naturalis eſt cõis cõcupiſcentia:qꝛ oẽ aĩal ꝯcupiſcit hũidũ aut ſiccũ cibũ qñ fuerit indigẽs. ⁊ notãter dicit q̃ eſt naturalis. qꝛ nõ oĩs cõcupiſcentia cibi eſt cõis illa ſcꝫ quã nõ excitat natura:ſꝫ mala cõſuetudo. ⁊ ideo iſta determinatio que ẽ naturalis reſtrictiue tenet̃ oĩs etiã iuuenis et creſcẽs qñ indigẽs fuerit ꝯcupiſcit lectũ vt dicit Hoẽ. per qđ aliq̃ intelligũt cõcupiſcentiã quietis:aliꝭ venereoꝝ ꝯcupiſcẽtiã. Cõcupiſcentia pꝛopꝛia eſt qua cõcupiſcimus hũc cibũ vl̃ hũc potuꝫ hoc em̃ nõ eſt oĩbus cõe ſed eſt ꝓpꝛiũ ꝯcupiſcẽti appoſitũ ſibi:aut ex cõſuetudine aut ex cõplexiõe ꝓpꝛia aut ex aliqua alia cauſa. ſed tñ vt dicit hoc aliq̃d hꝫ naturale ſcđꝫ ꝙ ex natura eſt ꝙ alia aliꝭs ſunt delectabilia ⁊ q̃dã delectabilioꝛa aliꝭs:ſicut hoĩes vniꝰ regiõis interdũ delectant̃ in aliquibꝰ cibis ⁊ potibꝰ in q̃bꝰ hoĩes alteriꝰ regionis nõ delectant̃. ex pͥcipiꝭs em̃ ꝯplexionãtibꝰ pñt ineſſe aliquibꝰ aliq̃ q̃litates certe coꝛꝑales q̃ inclinant ita perfecte ad aliq̃s cõcupiſcẽtias ad quas ꝯſuetudines male ĩclinãt. aliqñ vero tales q̃litates ſũt remiſſe a natura ⁊ ꝑ malã ꝯſuetudinẽ eaꝝ ĩclinatiõi ꝯfoꝛmẽ roboꝛant̃ ⁊ foꝛtificant̃:⁊ tũc lꝫ nõ ſint totaliter naturales:aliq̃d tñ naturale hñt. ex quo textu apparꝫ ꝙ capiẽdo hoc nõ naturale quo mõ accipit h̃ Ariſ. nõ intelligit Ariſ. idẽ per cõcupiſcẽtias cões ⁊ naturales ⁊ ideo bñ dicimꝰ ꝙ ly q̃ naturalis eſt:eſt reſtrictio. qꝛ aliter Ariſ. nõ ꝯcederet ꝓpꝛias hr̃e aliq̃d naturale:ſed qꝛ hoc põt ſolui ꝑ diſtinctionẽ:aliq̃d em̃ dicit̃ naturale quia cõſequit̃ aliq̃d qđ ineſt alicui a pͥncipiꝭs naturalibꝰ

Tripl'r aliquid dr̃ naturale

ſiue ſpecificis ſiue indiuiduantibꝰ aut a ꝯſuetu
dine: et hoc modo aliq̄ue concupiſcentie ꝓprie
ſunt naturales. aliomodo aliquid dicit̃ natura
le quia conſequit̃ principia ſpecifica: hoc eſt qꝛ
conſequitur pricipia aliqua quibꝰ ſimilia ſcd̃m
ſpeciem ſunt in quolibet alio indiuiduo eiuſdez
ſpeciei ⁊ hocmodo cõcupiſcentie ꝓprie non hñt
aliq̄d naturale ⁊ ad hunc ſenſũ intelligendꝰ eſt
Euſtra. cũ dicit ꝙ Ariſ. delectationes cõmunes
naturales eſſe dicit ⁊ Bu. etiã eum eandẽ ſentẽ=
tiaz ſequit̃. Aduerte tñ ꝙ iſte delectatões cõmu
nes nõ dicunt̃ naturales qꝛ adequate conſequã
tur principia ſpecifica: qꝛ tũc ſemꝑ ineſſent cũ ſẽ
per inſint hõim pricipia ſpecifica: ſz dicũtur na
turales qꝛ corpore aliqualit̃ ſe hñte pricipia vł
ſpecifica vł qualitates ea ſequẽtes hmõi ꝯcupi=
ſcẽtiã excitãt puta corpore ĩdigẽte cibo et ideo
ſũt cões nõ cõitate ꝓprij quarto mõ ſz tercio mõ
potius. inſũt eñi oĩbus ſz nõ ſemꝑ ſz tẽpore indi
gentie tñ necꝫ eſt verũ ꝙ aliq̄ dicũt ꝙ Ariſ. ꝑ cõ
cupiſcentias cões ⁊ ꝓprias ĩtelligit idẽ ꝙ ꝑ cõ=
cupiſcentias irrõnales ⁊ cũ rõne. Naz ſicut ap=
petitꝰ cibi q̄ fit tp̃e indigẽtie eſt irrationalis ita
⁊ appetitꝰ huiꝰ cibi in ꝯſuetꝫ vł aliquo certo mõ
cõplexionatis fit ſine rõne talis aũt appetitꝰ eſt
cõcupiſcentia ꝓpria vt hꝫ expreſſe Ariſ. nec ẽ ve
ra opinio Buri. dicẽtis. ꝙ vtrũqꝫ mẽbrũ iſtiꝰ di
uiſionis ĩmo ip̃a tota diuiſio ꝯtinet̃ ſub vno mẽ
bro diuiſiõis poſite prĩo rethorice ſcꝫ ſub ꝯcupi
ſcẽtijs irrõnalibus. Cõtra hoc arguit̃. appetitꝰ
victorie ⁊ honoris ſũt concupiſcẽtie cũ rõe qꝛ vt
dicit Ariſ. ꝑ victoriã fit fantaſia excellẽtie ⁊ per
honorẽ fit fãtaſia ꝟtutꝫ ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ iſte ꝯcupiſcẽ
tie ſũt cõesvł appoſite ſiue ꝓprie Scd̃o opinet̃
quis firmit̃. ꝙ eſus hedi valꝫ ſibi cõtra egritu=
dinẽ quã patit̃ ⁊ ſcd̃z hãc opinionẽ concupiſcat
eſũ hedi: ꝯſtat ꝙ ꝯcupiſcẽtia ẽ ꝓpria/ ⁊ tñ ip̃a ẽ
cũ rõe. Cõfirmat̃ auctoritate Euſtra. q̄ dicit ꝙ ꝓ
prie ꝯcupiſcentie appoſite ſũt nobis ex cõſuetu
dinibꝰ ⁊ opinione omnis aũt cõcupiſcẽtia ſuſce
pta ex opinione ẽ cũ rõne. ergo nõ eſt verũ ꝙ oẽs
cõcupiſcẽtie tã cões q̃ꝫ ꝓprie ſũt irrationales.
Tertio oẽs cõcupiſcẽtie cões aut ꝓprie ſũt irra
tionales: ſed omnes concupiſcentie ſunt cões
aut ꝓprie: g̃ oẽs ꝯcupiſcẽtie ſũt irrationales: ſz
ꝯñs eſt falſũ: qꝛ tũc nulle eſſent ꝯcupiſcentie cũ
rõe ⁊ ꝑ ꝯñs male diuiſiſſet Ariſ. cõcupiſcẽtias
prĩo rhe. g̃ altera premiſſaꝝ eſt falſa nõ minor
qꝛ in ea predicat̃ diſiũctũ ex mẽbris diuidẽtibꝰ
Diuiſio cõcupiſcẽtiarũ ſm epicurum
de diuiſo vł'r. g̃ maior ⁊ ita habet̃ ĩtentũ. ¶ No
tãdũ preterea ꝙ ſcd̃m Eu. epicuri diuiſerũt ꝯcu
piſcẽtias ĩ naturales ⁊ neceſſarias: naturales ⁊
nõ neceſſarias nõ naturales ⁊ non neceſſarias:
prĩe ſũt cibi ⁊ potꝰ/ ſcd̃e venereorũ/ tertie vt cõ=
cupiſcentie huiꝰ cibi vł huiꝰ potꝰ vel huiꝰ indu
mẽti et plures alie q̄ vt dicit Eu. fiũt ſm inanez
opinionẽ Dicũt aũt Alb. et Bu. ꝙ q̄rtũ mẽbrũ
nõ eſt poſſibile: ſcꝫ neceſſaria ⁊ nõ naturalis hoc
eñi eſt falſũ. Nã cõcupiſcentia alicuiꝰ certe po=
tionis ſñ qua nõ poſſũ ab egritudine liberari eſt
neceſſaria: ⁊ tñ nõ eſt naturalis: ſz eſt ex opinio=
ne medici cõſulentis ſuſcepta necvalꝫ rõ eoꝝ qꝛ

inquiũt natura nõ deficit in neceſſarijs. ¶ Natu
Duplicit̃ itelligit̃ ꝙ natura non deficit in neceſſarijs.
raz nõ deficere in neceſſarijs põt intelligi dupł'r
Vno mõ ꝙ natura miniſtret nobis oĩa q̄ neceſſa
ria ſũt ad cõſeruãdã vitã nr̃am cõtra q̄cũqꝫ eaz
oppugnãtia/ ⁊ tũc cõſtat hoc eſſe falſũ. Aliomõ
ꝙ natura dedit nobis regulariter ⁊ vt in pluribꝰ
facultatẽ procurandi ꝑ nos aut alios ea q̄ valẽt
ad defenſionẽ vite nr̃e ⁊ hoc eſt verũ. cũ quo tñ
ſtat ꝙ aliq̄ñ ꝯtingũt caſus naturalit̃ irremedia
biles Aliꝰ ſenſus poſſẽt dari magis forte ad itẽ
tionem Ariſ. ſz iſti ꝓ nũc ſufficiant. Iſta aũt di
uiſio epicuri põt reduci ad diuiſionẽ Ariſ. Naz
omnes naturales ⁊ neceſſarie cõtinẽtur ſub cõi=
bus: alique naturales nõ neceſſarie etiã ſub cõi
bus. puta q̄ venereoꝝ in indigentibꝰ. aliq̄ vero
naturales nõ neceſſarie ſub ꝓprijs: puta ille ꝓ
prie quas dicit Ariſ. habere aliquid naturale/ ⁊
maxime ille ad quas excitãt principia cõplexio
nãtia Oẽs vero nõ naturales ⁊ nõ neceſſarie ſub
ꝓprijs puta q̄ excitãtur mediãte cõſuetudine vł
opinione aliqua nõ oĩbus cõi. dixi autẽ nõ oĩbꝰ
cõi. Nã appetitꝰ victorie/ appetitꝰ boni noĩs vi
detur eẽ cõcupiſcẽtia cõis ⁊ tñ ſcd̃m Ariſ. fiunt
mediante fantaſia ⁊ opinione ſiue cũ rõe. qꝛ in=
quit fit per hec fantaſia excellentie: ſed qꝛ iſta
opinio eſt oĩbus cõmunis: ideo talis cõcupiſcẽ
tia eſt cõis Et ſi dicas ꝙ nõ ineſt carentibꝰ rõne
aut nichil de talibꝰ rebus cogitantibꝰ. Rñdeo
ꝙ ita dici põt de appetitu ſcientie: quã tñ Ariſ.
dicit eſſe naturalẽ ita etiã diceret̃ de appetitu ci
bi et potꝰ qui nõ ineſt cibo ⁊ potu repletis: ⁊ ni=
chilominus ꝯcupiſcẽtiam cibi et potꝰ appellat
cõem. Dico ergo ꝙ vt dictũ eſt nõ dicit̃ cõcupi=
ſcẽtia cõis qꝛ oĩbus inſit: ſed qꝛ ineſt omnibꝰ cũ
aliquo certo modo ſe hñt et eam nõ impediunt.
quo quidẽ certo modo ꝑñt omnes talis generis
vel ſpeciei regulariter ſe habere. ſi vixerint per
notabile ⁊ cõpetens tp̃s: ita etiã nemo ẽ ingreſ=
ſurꝰ cõcertationẽ aliquã qui nõ vellit vicere ne
mo eſt etiã intelligens q̄d ſit bonũ nomẽ: q̄ non
cõcupiſcat eſſe boni noĩs. ¶ Prima concluſio.
Pria ꝯclo
In cõibus ꝯcupiſcẽtijs pauci et tñ vno mõ pec
cant. ꝓbatur. quia in cõibus ꝯcupiſcẽtijs cõtin=
git peccare ꝑ hoc ꝙ quis indigẽs cibo ⁊ potu/ co
medit ⁊ bibit indifferenter de omnibꝰ q̄ ſibi ap=
ponunt̃ quo vſqꝫ ſuperflue ⁊ ſuꝑabundanter re
pleatur ſed hoc reperitur ĩ paucis ⁊ fit peccatũ
hoc vno mõ: igr̃. Ab hoc pctm̃ fiat ſcd̃m ꝯcupi
ſcẽtiaz cõem et naturalẽ. pꝫ qꝛ ħ peccatur cũ re
plet̃ indigentia: ſed repletio ĩdigentie eſt natu
ralis ꝯcupiſcẽtia. ꝙ hec ſuꝑreplectio ſit pctm̃ ꝓ
bat̃: qꝛ eſt exceſſus in multitudine cibi aut potꝰ
Pro qua ratione aduerte. ꝙ cõiter hoĩes cũ in=
digent cibo et potu ⁊ hñt concupiſcentiã cõem
cõiter in principio quo vſqꝫ ſit aliq̄ꝫtulũ ſatiſfa
ctũ ĩdigẽtie vtũt̃ indifferẽter quis cibo aut potu
eis appoſito. aliter cõcupiſcẽtia eoꝝ nõ eſſet na
turalis ⁊ cõis poſtq̃ꝫ aũt aliq̄ꝫtulũ ſatiſfecerunt
indigentie. tũc incipiunt ꝯcupiſcere determina=
tũ cibũ: ⁊ in hoc hñt ꝯcupiſcẽtiaz ꝓpriã ⁊ replẽ
do ſe illo ꝓprio ⁊ determinato cibo non peccãt
ſcd̃m naturalẽ ⁊ cõez ꝯcupiſcẽtiã qꝛ iaz reiece=

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

runt eã ⁊ aſſūpſerūt ꝓpriã ɔcupiſcētiaȝ/⁊ qꝛ hoc
ita cōiter cōtigit ⁊ pauci reperiūť q̄ ſe īdifferēter
quocūq̧ cibo repleāt:iō dicit Ariſ.ꝙ pauci ī his
cōcupiſcētijs peccāt.tales āt q̄ hoc mō peccāt ī cō
cupiſcētijs cōib⁹ vocātur ſm̄ Ariſ.gaſtrimargi
quaſi preter īdigētiam ſe replētes ⁊ dicit eos eſſe
multū beſtiales:dixi āūt gaſtrimargi ⁊ nō caſtri-
margi Eu.⁊ Lau.valēſē ſecut⁹ ſcd̄m quē dicitur
gaſtrimargia a gaſtir qḋ ē vēter ⁊ margiō qḋ eſt
inſania.ē enī quedā īſania vētris:eſt enī ſcd̄m eū
non ipſa cibi cōcupiſcētia:ſed ventris ingluuies.
In iſta pte autē Ariſ.ɔcupiſcētias cōmunes na-
turales vocat nō quia he ſole aliquid naturalitatꝭ
Scda ɔclō habeant.ſed quia ſūt magis naturales q̄ȝ ꝓprie.
¶Secūda cōcluſio.Circa ꝓprias cōcupiſcētias
multi ⁊ multipliciter peccāt.ꝓbať ratione Ariſ.
quidā enī peccāt in gaudēdo quibus nō oportet
vt adulteri qui gaudent alienis:aut ɔcubitores
maſculorū.Alij gaudēt magis q̄ȝ debēt vt qui ni
miū delectātur in certis cibis puta ꝑdicibus aut
faſianis.quidā gaudēt in certis cibis potib⁹ ⁊ ve
nereis:vt multi id eſt nō propter finē ꝓpter quā
gaudendū eſt et non curando an iuuēt aut impe
diant ſanitatē corporis aut bonas diſpoſitiones
eius.quidā gaudent non vt opȝ:vt qui gaudent
carnibus crudis aut coitu etiam propriarū vxo-
rum:non tamē ſcd̄m modū debitū nature.Intē-
perati enī excedūt circa ꝓprias delectatōes.hijs
omnibus mōis gaudēt enī hijs q̄ odio digna ſūt
et quibus non oportet gaudere/ et cum gaudent
hijs quibus oportet/tamē aut magis gaudent q̄ȝ
oportet aut vt multi.i.non propter finēȝ propter
queȝ oportet hijs gaudent.Ex qua declaratione
patet ꝙ multiplicius peccatur ſcd̄m concupiſcē
tias ꝓprias q̄ȝ ſm̄ concupiſcētias cōes.Poteſt
⁊ alijs rōnib⁹ ꝓbari hoc.qꝛ in ꝓprijs cōcupiſcē
tijs cū ipſa naturali ɔcupiſcētia trahit ɔcupiſcē
tia appoſita ſed vbi eſt fortius trahens ibi cōtin
git magis excedere.igiť.ſed hoc argumentū nō
ꝓbat directe intentū:ſed bene ꝓbat ꝙ ſcd̄m cōcu
piſcētiaȝ cōem ⁊ ꝓpriā magis peccať q̄ȝ ſm̄ cōcu
piſcentiaȝ cōem tm̄:Vbi gratia qui hȝ cōcupiſcē
tiaȝ cōem ꝓpter indigentiā cibi ⁊ cū hoc habȝ ꝓ
priā ſi habeat poſt repletionē īdigētie cibū quē
ꝓprie cōcupiſcit excedet magis q̄ȝ ſi habuiſſet cō
cupiſcētiā cōeȝ tm̄.ſȝ hec ratio nō probat ꝙ hn̄s
cōcupiſcētiaȝ ꝓpriā tm̄ magis ⁊ multiplici⁹ pec
cet q̄ȝ hn̄s cōmunē tm̄.Aliaȝ rōem addit Buri.
ɔcupiſcētia cōis cibi ⁊ potus videť ꝑciſe ſtare in
ipſo tactu.ɔcupiſcentia vero ꝓpria videť proue
nire ex delectatione alterius ſenſus circa obiectuȝ
tactus ſcȝ ⁊ guſt⁹ ī ſapore dulci vel viſ⁹ in pulcro
viſibili:ſed delectationes vni⁹ ſenſus circa obie-
ctū alterius augēt illi⁹ alteri⁹ ſenſus cōcupiſcē-
tiā ⁊ delectationē circa ſuū obiectū/⁊ he rōnes ꝓ
bant ꝙ cōtingit peccare multiplici⁹ ſuꝑabūdan
do ſcd̄m proprias cōcupiſcētias q̄ȝ ſm̄ cōes verū
aūt cōtingat peccare etiam multiplicius in mi-
nus ſcd̄m eas diceť cū de inſēſibilitate agetur.
Tercia ɔclō ¶Tercia cōcluſio Circa triſticias guſt⁹ et tact⁹
non eſt eodē mō tēperantia ſicut fortitudo eſt cir
ca triſticias ꝑiculorū mortis in bello ꝓbatur rōe
Ari.qa aliq̄s dr̄ fortis ex eo ꝙ hm̄oī triſticias ꝑi
culorū bellicoꝝ bn̄ ſubſtinet/⁊ timid⁹ ex eo ꝙ nō
bn̄ ſuſtinet eas.ſȝ temperatus non dr̄ aliq̄s qꝛ bn̄
ſuſtinet triſtticias guſt⁹ ⁊ tact⁹/nec itempat⁹ q̄a
non bn̄ ſuſtinet eas.ſed dr̄ aliquis itemperatus qꝛ
triſtať magis.q̄ȝ oportet ex eo ꝙ delectabilia nō
adipiſciť/⁊ delectatio ꝑ abſentiam ſuā facit ei tri
ſticiam.dr̄ aūt temperatus q̄a nō triſtať ꝓpť ab-
ſentiā delectabiliū ⁊ qꝛ abſtinet ab eis cum pn̄tia
ſūt.ꝙ aūt dicit Ariſt.ꝙ triſticiaȝ facit delectatio
non ē intelligendū ꝙ eam faciat tanq̄ȝ cauſa im-
mediata:ſed tanq̄ȝ cauſa mediata:delectatio em̄
vel aliq̄d in abſentia ſua relictum ē cauſa appre-
henſionis vel noticie apprehenſio vel noticia cū
volūtate eſt cā deſiderij.deſideriū cū apꝑhenſiōe
carētie eſt cā triſticie quē decurſū ſtati poſt oñdit
Ariſt.dicēs ꝙ intemꝑatus concupiſcit om̄ia dele
ctabilia vel aliqua maxīe ad que ꝑ concupiſcen-
tiam ſuaȝ duciť et impelliť vt hec magis q̄ȝ alia
eligat:quia ġ concupiſcit ⁊ non adipiſciť triſtať.
¶Ex qua concluſione infero ꝙ vita intemperan Correlariū.
tium eſt turpis ⁊ triſticijs plena:ꝓbať quibuſcū-
q̧ cōcupiſcentia ē cum triſticia ſi ſūt ſemper con-
cupiſcentes ij ſunt ſꝑ aut ꝓ maiori pte triſtes:ſed
cōcupiſcentia intēperantiū eſt cum triſticia:ġ itē
perati ſunt ꝓ maiori pte triſtes.maior ꝓbať qꝛ q̄
concupiſcunt vident frequenter ſe non poſſe poti
ri concupito.aut non multuȝ ſperāt:aut multos
labores ⁊ difficultates vt potiant ſuſtinēt:aut di
utius carēdo:aut etiā ſi habeť vti tn̄ non poſſu-
mus vt contingit in venereis apud multos:aut
in cibis et potibus ijs q̄ iam pleni ſūt aut egritu
dine impediunť ne cibis concupitis veſcanť/aut
ſi veſcunť ſtatī augeť dolor egritudinis:videť em̄
abſolute Ari.dicē ꝙ cōcupiſcētia ē cū triſticia qꝛ
oīs carētia ɔcupiti ēt q̄ȝtūcūq̧ aſſit ſpes ē mole-
ſta ⁊ hoc ꝓ ſpe ꝑ q̄ cōcupiſciť.Scda rō oīs vita
coꝝ in q̄b⁹ delectatio cāt triſticiā ē turpis et plēa
triſticia ſȝ in itēperatis delectatio cāt triſticiā:ġ
vita intēperatoꝝ eſt turpis ⁊ plena triſticia.ma-
ior eſt Ariſt.ita dicētis.incōuenientī aūt aſſimilať
propť delectationē triſtari vbi incōuentēs acci-
pit non ꝓ falſo aut impoſſibili:ſed ꝓ abſurdo et
turpi iō alia tranſlatio hȝ.abſurdū aūt videť ꝓ-
pter voluptatē dolere.minor eſt em̄ Ariſt.in eo-
dem loco.delectatio em̄ facit triſticiam in intēpe
ratis tū ꝓpť carentiā ei⁹ tū ꝓpť deſperationē ei⁹
tuȝ ꝓpť cōſecutionis laborē.tū in cōſeruatiōe de
lectabiľ Tū ī exceſſiuo vſu delectabiľ et iſti graues
egritudines itemꝑati freq̄nter incurrūt.tū ꝓpter
impotētiā vtendi.delectabili pn̄ti ſic indebilita-
tis coitu aut in febricitatib⁹ vinū concupiſcētib⁹
hijs em̄ oībus mōis ⁊ forte plīb⁹ alijs delectatio
facit triſticiā.h̄ correlariū eſt Eu.ita dicētis.ꝑ h̄
aūt ſiľ oñdit vitā ipſoꝝ triſticiā eē q̄ȝuis viſā cir-
ca delectatiōes ⁊ ī delectatiōib⁹ eſſe.ſi em̄ in ɔcu
piſcēdo triſtanť nūq̄ȝ aūt ē q̄n ɔcupiſcūt itempa
ti ſꝑ vtiq̧ erūt in triſticia q̄re ꝓpter īſatiabile cir
ca delectatiōem ſtudiū in ɔ̄rio delectationis plu
rimū ꝑſeuerāt exiſtentes.¶Contra pm̄ā ɔclōnēȝ Contra pri-
Ar ſic.concupiſcens actū venereum ꝓpť indigē maȝ ɔclōnē
tiā euacuatiōis nō matrimonialr̄ coiūctus hȝ cō

cupiſcētiaȝ cōmunē ⁊ naturalē/⁊ tñ ex īpulſione
ei⁹ vtendo coitu peccat: ⁊ nō tm̄ peccat qꝛ ſupabū
det vtendo coitu ſed qꝛ vtitur coitu ⁊ hoc pctm̄
in multis ɔtingit: ğ ɔ̄cluſio. Scđo pōt aliqs cō
cupiſcētia cōi ⁊ naturali ɔcupiſcere ꝓ aliquo tp̄e
illud ꝙ ꝓ illo tēpore ē ſibi ꝓhibitū vt obligatus
ad ieiuniū aliqn̄ ꝓpter indigentiam cibū cōcupi
ſcit pro tp̄e ꝓ quo eſt obligatus ⁊ cōſtat ꝙ ſi obe
diat cōcupiſcētie peccat ⁊ ꝙ multi ſūt tali cōcupi
ſcentie obedientes: igiť. Eodēmō argueretur de
obligato ad ɔtinentiā q̄ ɔcupiſcētia cōi venerea
appetit qꝛ ꝓpter obligationē aut ꝓpter p̄ceptū
cōcupiſcētia dū tñ ſit ab īdigētia cauſata nō ē mi
nus naturalis. Tercio īdigēs cibo ⁊ appetēs pōt
replēdo ſe cibo cōtinuare hmōi cōcupiſcentiam
ſed cū eſt repletus cibo cōcupiſcētia illa ē viciosa
⁊ agendo ſm̄ eaȝ viciose agiť ⁊ peccať. hoc aūt
vt videť pl̄ibus ɔtingit igť. Quarto ꝓbať ꝙ ſm̄
talē indigētiaȝ nō ɔtingat peccare nec in paucis
nec vnomō qꝛ appetēs cibū aut īdiget aut nō: ſi ī
diget ğ non peccat appetēdo ⁊ vtēdo: ſi nō ergo
cōcupiſcentia ſua nō eſt naturalis. Quito. qꝛ ſi ta
lis peccat aut peccat qꝛ appetit aut qꝛ plus appe
tit q̄ȝ īdigeat: nō primū vt cōſtat nec ſcđȝ qꝛ ſicut
appetere iſtū cibū vľ illū nō pertinet ad cōcupi
ſcentiaȝ cōeȝ ſed ꝓpriā: ita appetere tm̄ vľ tm̄ nō
ptinet ad ɔcupiſcentiā cōem ſed ꝓpriā: tū qꝛ īeſt
mediāte ɔſuetudine vľ malo habitu: tū qꝛ īeſt q̄
buſdā ⁊ nō oībus taliť īdigētib⁹. Sexto. illud nō
eſt pctm̄ ad cui⁹ oppoſitū nō poſſum⁹ aſſueſcere
ſed ad oppoſitū naturalis ɔcupiſcētie nō poſſu
m⁹ aſſueſcē qꝛ nullū natura exiſtentiū aliť aſſue
Rñſio ad argumēta ſcit. ij. ethi. igť. Ad duas primas pt rñderi ꝙ hic
Ariſ. loquiť de pctō qđ ɔtigit ɔ̄ moralē honeſta
teȝ ſecluſa q̄cūq̄ȝ lege poſitia diuina vľ hūana oī
em̄ tali lege ſecluſa diceret Ariſ. ꝙ nullū eſt tp̄s
in q̄ īdigens cibo ⁊ ɔcupiſcētia qꝛ cōi cibū āt po
tū ɔcupiſcēs qui ī eo poſſit cōedere ⁊ bibere qꝛ ſe
cluſa tali lege nō ſūt aliq̄ ieiunia nec cibi ꝓhibi
ti niſi mere volūtarie ſuſcepta. Siľr de coitu dice
ret ꝙ indigēs purgatōe p coitū quā nō ita cōue
nienť poſſet hr̄e aliomō pōt vti coitu ſiue ītēperā
tia ſȝ qꝛ ex lege dīna vľ hūana aliť obligamur iō
ꝓpť cōmiſſionē ī legē p īpulſionē ɔcupiſcētie na
turalis mľti nūc peccāt etiā plurib⁹ mōis q̄ȝ vno
ſcđȝ cōcupiſcētias cōes. ꝙ ſi hoc ɔ̄dicat q̄buſcūq̄ȝ
ſacris diffinitionib⁹ ꝓteſtor male me Ariſ. q̄ȝ ſa
cras hmōi diffinitiōes reliquere. ſȝ dices cōſtat ē
ſecluſa lege oī poſitia adulteriū eē pctm̄ volo tūc
ꝙ q̄s ɔ̄picuſcat ɔcupiſcētia cōi ⁊ naturali coitū ⁊
nō hn̄s ſolutā aliq̄ȝ q̄ vtať expleat ɔcupiam ſuā
in eaȝ q̄ ē alteri⁹ de ɔ̄ſēſu ei⁹ cōſtat ꝙ iſte peccat
⁊ nō peccat ſupabūdanter vtendo re ɔcupita: ſȝ
qꝛ vtiť ea qua nō dȝ vti: igť nō ɔtingit ſm̄ has cō
cupiſcētias tm̄ vnomō peccare. Ad hāc rōem di
co p̄rio ꝙ pauci ſūt q̄ hn̄tes tm̄ cōcupiſcētiā cōeȝ
eā explearēt in vxorē alteri⁹ niſi em̄ aſſit ɔcupiſcē
tia appoſita reuerētia mr̄imonij vt pl̄imū refre
nat eā imo forte ſȝ Ariſ. diceret ꝙ nulli cēnt tales
⁊ ꝙ oēs peccātes ſm̄ adulteriū lȝ cū peccāt ha
beāt cōcupiſcētiaȝ cōem tñ non peccāt ſcđm im
pulſionē ei⁹ ſed ſcđm impulſionē cōcupiſcētie ꝓ
prie et appoſite q̄s expſſe vt Ariſt. volēs oñderē
dr̄am īter ɔcupiſcētias ꝓp̄as ⁊ cōes ꝙ ſcđȝ eas
peccať gaudēdo q̄b⁹ non opȝ puta cibis vľ vene
reis ꝓhibitis aut ſcđm iudiciū rctē rōis ꝓhibēdis
Ad terciā rōnē cōcedo totū argumētū vſq̄ȝ ad vl
timā ptē et dico ꝙ maior ps hoīm non ē taľ/hec
em̄ eſt rō Ariſt. q̄ ꝓbat ꝙ ſcđȝ talē cōcupiſcētiaȝ
cōem peccare ɔtingit. Ad q̄rtā dico ꝙ īdigēs nō
peccat qꝛ vtiť ſed peccat qꝛ ſupabūdāter vtiť. Ad
quītā dico ꝙ iſta ꝓpō peccat qꝛ plus appetit pōt
hr̄e duplicē ſenſū. vnus ē ſcđm ꝙ de ly pl⁹ con
ſtruiť cuȝ vbo a pte poſt ex vi tranſitōis ⁊ ſic eſt
nomē et ē ſenſus peccat qꝛ pl⁹ appetit. i. qꝛ appe
tit cibū talē vľ maiorē q̄ȝ opȝ et tūc nō peccat hoc
mō ſcđm ɔcupiſcētiā cōem ſȝ ſcđm ɔcupiſcētiā ꝓ
priā qꝛ appetere magnū vľ pūū tm̄ vľ talē ex ɔcu
piſcētia ꝓp̄a ē et nō ex cōi. ali⁹ ſenſus ē ſcđȝ ꝙ ly
pl⁹ ē aduerbiū ⁊ determinatio vbi ⁊ tūc ē ſenſus
peccat qꝛ pl⁹. i. magis q̄ȝ oȝ appetit q̄s. ſ. adhuc
appetit cuȝ deberet eē refrenat⁹ appetitus ⁊ hoc
mō peccat q̄s ſcđm cōcupiſcētiā cōem q̄s pl⁹ ap
petit. qđ pōt ita declarari ſi q̄s īdigeat cibo ⁊ cō
cupiſcat cōcupiſcētia erit cōis tūc cū aliq̄ȝtū fue
rit replet⁹ ɔueniēter īduciť ɔcupiſcētia ꝓp̄a ⁊ tūc
pctm̄ fit ſȝ eā ſi fiat ſup repletio aliū vo nō īduciť
ɔcupia ꝓp̄a ſȝ cōtiuať cōis ⁊ nihilomin⁹ taľ lȝ nō
ſit repleta tota indigētia ſupflue tñ ſe replȝ ⁊ pec
cat qꝛ replȝ ſe pl⁹ q̄ȝ bona diſpō corporis exigat
dictat em̄ rctā rō ꝙ ſanitas ⁊ bona hītudo corpis
exigit vt n̄ repleať tota īdigētia q̄ ħ loq̄mur de
indigētia q̄ vt carētiā cibi replentis ⁊ nō cibi ad
cōſeruationē vite ⁊ bone hītudis nc̄ij. Pōt p̄ter
ea illa īdigētia et ɔcupia naturalis vſq̄ȝ ad ſup
fluaȝ repletionē cōtinuari ex eo ꝙ p̄ciſe p ſūptio
nē cibi n̄ ſoluiť indigētia nature ſed p cōuerſionē
in ſubāȝ aliti iō qꝛ ſumptio cibi nōbiľr p̄cedit cō
uerſionē ei⁹ in ſubāȝ aliti pt aliq̄s ſupabūdāter ſe
replē cibo ſumēdo ip̄m et nihilomin⁹ cōcupiſcē
ip̄m ɔcupia naturali et cōi qꝛ nundū fctā eſt cibi
ſumpti ɔuerſio ī alitū. dico ğ ꝙ taľ nō refrēat ap
petitū naturalē cū ſūpſit cibū ſufficiētē ad replē
dum indigentiā hoc ē cuȝ ſumpſit cibum q̄ cum
erit conuerſus ſufficiet replere indigentiam natu
re ſed adhuc appetit et appetitu obſeq̄tur iō pec
cat ſcđm concupiſcentiam cōem et naturalē. Ad
vi. ɔcedo maiorē et minorē et ɔcedo vltra ꝙ ille
appetit⁹ nō eſt pctm̄ ſȝ dico ꝙ velle obſeq̄ appeti
tui huic poſtq̄ȝ ſatis obſecutū eſt et ēt obſeq̄ de fa
cto eſt pctm̄ nec ħ inē nobis a natura ſȝ ɔ̄ ħ aſſue
ſcē poſſum⁹ ꝙ ēt taľ appetit⁹ ſit moleſt⁹ ⁊ cū tri
ſticia vľ refrenatio ei⁹ ſit moleſta ħ nō inē a natu
ra/ſed ɔ̄ illud poſſumus aſſueſcere. Rō ante. ⁊c̄.

¶ Queſtio Sexta.

QUeriť tercio: vtrū
regula tēperantie ſit ſumēda ſm̄ ne
ceſſitatē p̄ñtis vite? Arguiť ꝙ nō ea q̄ ſūt
aīe nō regulanť ſȝ ea q̄ ſunt corpis: ğ nec tempe
rantia ſm̄ neceſſitatē corporis. In oppm̄ eſt Au
gu. ī li. de moribus eccľie hȝ vir tēperat⁹ in reb⁹
hui⁹ vite rľam vtroq̄ȝ teſtamēto firmataȝ vt eoȝ
nihil diligat nihil p ſe appetēdū putet/ſed ad vſ

de huius atq̧ officioꝝ neceſſitatē qd ſat eſt vſur-
per vtētis modeſtia nō vtētis affectu ❡Pro rñſio-
Neceſſariuꝫ dicit dupl'r ne noto ꝙ ſm btm Thom̄.neceſſitas accipit du
pl'r.vno mō ſm ꝙ neceſſariuꝫ dr ſine q̄ res nō pōt
eſſe aut cōſiſtē quō cibus diceret neceſſarius ei q̄
eſſet in extrema neceſſitate īdigētie poſit⁹. Alio-
mō accipit neceſſitas ſꝫ qd dr neceſſariū id ſine q̄
Pria ɔclo res n̄ pōt ɔueniēter eē. ❡Pria ɔclo rl'a tpātie
nō ē ſumēda ſm p̄mā neceſſitatē ita vt oīs ille di
cat intpātus q̄ ꝓ tpe ꝓ quo p̄t eſſe ꝛ cōſiſtere ſine
cibo cibo vtit.ꝓbat q̄a nullus ex eo qd appetit
delectabilia q̄ opꝫ ꝓpt ſanitatē aut bonā hitudi
nē corpis mēſurate ꝛ quō opꝫ ꝛ ſic de aliis circū
ſtātiis peccat ꝑ intempātiā vt hꝫ Ariſt.iij.ethi.
ſed mltī talia ꝛ tal'r appetūt q̄bus cibus ꝓ tūc n̄
eſt p̄modo neceſſarius g̃ non oīs peccat q̄ non re-
gulat vſū ciboꝝ ꝛ potuū ſcdm p̄mā neceſſitatē et
hec ē ſn̄ia Tho.q.cxli.arti.vi.in rñſione ad ſcdm
q̄ poſita diſtīctiōe poſt ita dr.tpātia āt non ſolū
attēdit p̄mā neceſſitatē ſed etiā ſcdam ꝛ allegat
Ariſt.iij.ethicoꝝ.in li.nuper allegato.ꝓbat ea
dē ɔclo auctoritate gregorij ſup eze.dicētis.Ca
ro aliqn̄ nobis adiutrix ē in bono ope aliqn̄ autē
ſeductrix in malū.Si g̃ plus q̄ꝫ debemus ei tribui
mus hoſtē nutrimus et ſi neceſſitati eius q̄ debe-
mus non reddimus ciuē necamus.Saciāda g̃ eſt
caro ad hoc vt ī bono ope ſufficiat q̄ aūt ei tribu-
it vt ſupbiat ſaciare penit⁹ ignorat ex q̄ auctorita
te apparet ꝙ neceſſaria appellauit grego.non ſi
ne q̄bus pōt res conſiſtere ſꝫ etiā ſine q̄b⁹ nō po
teſt ɔpetēter eſſe ꝛ opari ea q̄ opanda ſūt.Eodē-
modo accepit neceſſitatē ille q̄ dixit apſpetiui car
nis ī neceſſariis obtēperemus ne oppmam⁹ ciuē
ſupfluis vo ɔdicam⁹ ne nutriam⁹ hoſtē hic enī
oñdit ſe lati⁹ accipe neceſſitatē:cū tm̄ dicat eſſe ɔ
dicēdū ſupfluis ɔſtat eīn ꝙ q̄ iuuāt ad ſanitatē ꝛ
bonas hitudines n̄ ſunt ſupflua.late etiā accepit
Aug.neceſſitatē li.de ɔflictu vicioꝝ cuꝫ ait ſicut
eger ad medicinā ſic ad ſumēdas dapes quiſq̄ ac
cedere dꝫ nequāq̄ꝫ ī illis voluptatē appetēs ſꝫ ne
Scda ɔclo ceſſitati ſuccurrēs.❡Scda ɔclo regula intēpan
tie nō eſt ſumēda ſcdm ſcdaꝫ neceſſitatē ſic ſcꝫ ꝙ
oīs ille peccet ꝑ intpātiā qui cibo vtit vel po-
tu ꝓ tpe pro quo non ē hac neceſſitate neceſſari⁹
probat null⁹ ex eo dr intpāt⁹ ꝙ vtit delectabi-
libus q̄ non impediunt bonā habitudinem cor-
poris nec ɔ honeſtatē ſunt nec ſ̄ facultates ſed
contingit ꝙ aliqn̄ delectabilia temperātie ſint ta
lia ꝙ non erunt neceſſaria iſta neceſſitate ſcda et
tn̄ non impedient bonā diſpoſitionem corporis
nec eorum vſus erit ɔ honeſtatem nec ſ̄ faculta-
tem vtentis g̃ talis non peccat.maior et minor
probant per Ariſt.ſupra loco allegato ſubiun-
gens et talia delectabilia appetit nō impedimē-
ta his exiſtētia ſcꝫ ſanitati ꝛ bone habitudini vel
ꝓpt bonum vel ſup ſubſtantiā vbi alia tranſla-
tio nec ſunt contra honeſtatem aut ſupra faculta
tes.Confirmatur auctoritate beati Thom̄.loco
preallegato ita dicētis quedā eīn ſūt īpedimēta
ſanitatis vel bone habitudinis ꝛ his nullo mō tē
peratus vtit hoc eīn eſſet peccatum ɔ tempantiā
quedā vero ſunt q̄ non ſunt his impedimenta/et
his moderate vtit ꝓ loco ꝛ tpe ꝛ cōgruentia eoꝝ
quibus cōuiuit/ꝛ ſubdit ꝛ ideo ibidē phus dicit.
ꝙ etiā tpātus appetit aliq̄ delectabilia q̄ non ſūt
neceſſaria ad ſanitatē vel ad bonā habitudinē
non īpedimēta his exiſtentia hec Tho.ex quib⁹
ſatis apparet veritas ɔcluſionis ❡Tercia cōclu- Tercia ɔlo
ſio neceſſitas hoc mō videt eſſe regulariter rl'a tē
perantie cōtra inſēſibilitatē ita ꝙ oīs ille rl'arit
peccat pctō īſenſibilitatis q̄ nō vtitur delectatio-
nibus cū hoc neceſſitas exigit.hec eīn neceſſitas
nō includit primā:ſed ecōtra p̄ma includit ſcdaꝫ
q2 ſi aliq̄d ſit ſn̄ quo res nō pōt ɔſiſtere illud erit
ſine quo nō pōt bene eſſe nec includit hec neceſſi-
tas aliq̄d ɔ honeſtatē q2 ſi eſſet turpe ꝛ inhone-
ſtuꝫ vti tali delectabili vel tali tpe vl' alit res me
lius ſe hēret ſine vſu q̄ꝫ cū tali vſu nec icludit ſū
ptū ſupra facultates:q2 tūc vel in caſu tali expo-
nēde eſſēt facultates ꝓ eo ſicut ſi nō poſſet habe
ri ſanitas ſine vſu talis delectabilis.vel ſi tm̄ eēt
de his q̄ nō īpediūt bonā hitudinē corporis tūc
melius eſſet nobis nō vti eo et retinere facultates
q̄ꝫ cōſumere facultates ꝛ vti eo et ita nō caderet
in hoc caſu neceſſitas ita Hec ɔcluſio pt faciliter
ꝓbari auctoritatib⁹ Gregorij ꝛ Aug.allegatis ī
fine p̄me ɔcluſionis.Dixi aūt regulariter ꝓpter
eos qui vel ex regula quā ingreſſi ſūt ꝓhibentur
vti aliquibus certis delectabilib⁹ puta vel carni
b⁹ vel vinis vel etiā ꝓhibētur certis tēporibus
ſicut in obligatis ad ieiuniū talib⁹ eīn vt videt
inhoneſtū eſſet ꝛ turpe etiā ꝓpter meliorē habi-
tudinē corporis vti delectabilib⁹ ꝓhibitis.ꝛ his
que non ſunt prohibita vti tempore prohibito.
Quarta cōcluſio ❡Quarta cōcluſio bona habitudo corpꝰ et aīe
non impedita/honeſtas ꝛ facultas nō exceſſa ſūt
regula temperantie ita ſcilicet ꝙ oīs et ſol⁹ vſus
delectabiliū q̄ vel nō eſt honeſtus vel facultates
excedit vel bonā habitudinē aīe et corporis īpe-
dit facit intemperatū.ꝓbat ɔcluſio oīs ꝛ ſolus ī
temperatus magis diligit delectationes ad tem
perantiam pertinentes q̄ꝫ oportet:ſed nullus di-
ligens tantū delectationes vel delectabilia talia
que nō ſuperāt facultatē nec ſūt ɔtra honeſtatē
nec ſūt īpeditiua bone habitudinis anime vel cor
poris magis diligit delectatiōes ad tēperātiā pti
nētes q̄ꝫ oportꝫ ergo nullus talis eſt intēperat⁹ ꝛ
per ɔñs oīs ē tēperatus.Et hāc ratiōeꝫ tāgit Ar
in tercio ethicorū cū ait.Sic eni hñs magis dili-
git tales delectatiōes q̄ꝫ dignū ſit:tempatus aūt
nō talis ſꝫ vt recta rō.In hac aūt ɔclone non acci-
pio honeſtatē vl'r ꝓ omi ɔſonātia ad rectā rōem.
tūc eīn honeſtas ſola eſſet regula tēperantie ꝛ dā
do eā ſic acceptā ꝓ rl'a tēperātie nō eſſem⁹ ꝑ hoc
multo certiores q̄ꝫ ante q2 ab oībus ſatis ɔfeſſuꝫ
eſt ꝙ recta ratio eſt vera rl'a ī vſu delectabiliū ſi-
cut ꝛ in quolibꝫ alio hūano opere.Sed dico ꝙ
aliquib⁹ delectationib⁹ nō eſt honeſtū vti aut ꝓ
pter horrorē quēdā quomō nō eſt honeſtuꝫ vti
carnib⁹ hūanis:nec vt videt honeſtū eſt vti car-
nibus crudis et maxime ī his regionibus in qui-
bus fere oēs gētes vti ſolent coctis.Aliquibus
vero nō eſt honeſtum vti ꝓpter ꝓhibitionē ꝛ hoc
dupliciter aut q2 ꝓhibet vſus delectabilis ſm totā

ſpeciē ſuā ſicut in antiqua lege ꝓhibituʒ erat vti carnibꝰ porcis: aut ꝓ certo tpe ſicut apd̄ nos prohibitū ē vti carnibꝰ oībꝰ diebꝰ veneris ⁊ ſabbati: ⁊ tpe ieiunij ꝓhibitū eſt vti oībꝰ q̄ regulariter ſumi ſolēt in eſcā niſi ſemel in die: ⁊ ꝓhibitū eſt vti coitu niſi cū ſua idō nō habēti vxorē ſimpliciter ꝓhibitꝰ eſt coitꝰ ideo dico ꝙ vſus taliū eſt cōtra honeſtatē. ſed dices ꝙ in aliqbꝰ iſte cōditiones repugnāt ꝯtingit eīn aliqn̄ ꝙ ſi quis nō vtat ꝓhibitiſ ꝙ īpedit bonā habitudinē corporis ⁊ aīe vt ſi qs quadrageſimā ieiunet egrotabit nec ſufficiet ad opera virtutis ⁊ aliqui ſunt q̄ ſi ꝯtineāt incurrēt multas egritudines. q̄rit ergo qd̄ in tali caſu erit faciēdū. Rn̄deo ꝙ illa q̄ ꝓhibita ſūt: ſūt in duplici differentia q̄dā ſūt ꝓhibita lege hūana et de talibꝰ videt ꝙ ꝑ ꝓhibitionē ſecluſa circūſtantia pacientis fit inhoneſtū poſita eadē circūſtātia paciētis deſinit eſſe ei inhoneſtū ⁊ hoc niſi interueniret expreſſio talis circūſtantie ſicut ꝯtingit de cartuſienſibus. Alia ſunt ꝓhibita iure diuino: ⁊ de talibus dico ⁊ talia nō fiūt de inhoneſtis ⁊ illicitis licita per hoc preciſe ꝙ ſūt impeditiua ſanitatis et bone habitudinis corporis: vtrū aut ex aliq̄ cōſimili vł ꝓpinqua circūſtancia poſſint fieri licita alias dicet ⁊ breuiter ſn̄ ꝑiudicio melioris ſniē videtur michi ꝙ ſi de cōſimilibus preceptis aut ex ſacris litteris aut teſtimonio ſacrorū doctorū recepto habeat ꝙ in caſu periculi vite aut alio ſiīi deus noluit obligare creaturā rōalem non videt mihi ꝙ in tali caſu ſit etiā adhuc obligata niſi rō obligandi a parte ceſſaret in vno cū circūſtantia caſus ⁊ adhuc militaret ī alio cū circūſtātia caſꝰ ⁊ in tali caſu īhōneſtas cederet cōſeruationi vite ⁊ ꝓpter eaʒ de inhoneſto ⁊ illicito fieret honeſtū ⁊ licitū. Si queras ſi prima ⁊ tercia ꝯditio repugnēt ita ſcʒ ꝙ nō poſſit ſaluari bona hītudo niſi ſūptus facultatē excedat. Dico ꝙ periculū bone hītudinis eſſet tm̄ ⁊ tā repentinū ꝙ eēt vita cito finē acceptura niſi alijs delectatiōibꝰ vteret quorū tn̄ ſūptus ꝓprias facultates excederēt dico ꝙ eſſet ꝯſulēdum vite cū detrimento facultatum qꝛ melius eſſet facultates tm̄ ꝑdere q̄ʒ ſimul vitā et facultates. ꝙ ſi periculū nō eēt tā imīnēs dico ꝙ eſſet īter vtrū moderandū ſcʒ aliqd paꝝ ſupra facultates faciendū vt vite periculū minoraret cū ſpe ⁊ cōfidētia in dn̄o ꝙ ſucceſſu tp̄m aliqd melius timētibꝰ eū largiret ita ꝙ in hoc caſu nec vite periculū totalit facultatibꝰ cedere debet nec facultates vite periculo totaliter: ſʒ vtrū ꝑtialiter alteri. Si q̄ras qd̄ ītelligit ꝑ bonā hītudinē non impeditā dico ꝙ opʒ ꝙ ſic ſit non īpedita nō tm̄ ꝙ ſufficiat ad ſuſtētationē vite ſʒ et ad admiſtrationē ⁊ geſtioꝝ officioꝝ ꝯueniētiū hōi rōe vite ſtatus ⁊ dignitatis ⁊ idō dicit Aug. li. de moribꝰ eccleſie ꝙ tēperatꝰ reſpicit nō ſolū neceſſitatē huiꝰ vite ſʒ etiā officioꝝ. Si q̄ras qd̄ faciendū ſi bona hītudo corporis bone hītudini aīe aduerſet ita ſcʒ ꝙ corpꝰ ſanū et bn̄ diſpoſitū ex cōſuetudīe habeat ſuꝑbire laſciuire ⁊ aduerſari rōi. Dico ꝙ bona hītudo aīe eſt potior q̄ʒ bona hītudo corpīs Et idō ꝑferenda ē ⁊ meliꝰ eſt patient tollerare aliq̄ʒtā indiſpoſitionē corporis cū bona habitudīe

mētis q̄ʒ cū bona habitudine corporis ſalus aīe eminēti periculo exponeret. ꝙ ſi quis vellet īdulgere bone habitudini corporis tūc ex aduerſo deberet firmare aīm in bello ꝯtra cōcupiſcentias ⁊ pijs oꝑibꝰ ex precibus aſſiduis īpetrare auxiliuʒ a dn̄o. In his eīn materijs nō pōt poni vna lex ⁊ vna regula oībus cōis ſed in diuerſis ꝓpter diuerſitatem ꝯplexionū conſuetudinū ⁊ aliaꝝ inclinationū multa varianda ſūt. ¶ Quīta cōcluſio nō qlʒ exceſſus regule date facit intēperatū: ſʒ opʒ ꝙ exceſſus ſit notabiliter ſenſibilis. ꝓbat qꝛ frequenter cū perſeuerat appetitꝰ edēdi aut bibēdi nō bn̄ poſſumꝰ iudicare vtrū ipſe ſit ꝓcuratꝰ a neceſſitate aut a ꝯcupiſcētia vtrū ſit īpeditiuꝰ bone diſpoſitiōis an nō Vtrū ꝓ tūc vſū cibi ⁊ potꝰ q̄ alit eſſet illicitus faciat licitū ꝓcuratio bone habitudinis ergo nō quilʒ exceſſus facit intēperatū Hec vꝫ eē ſn̄ia Aug. li. cōfeſſionū dicentis docuiſti me dn̄e vt quēadmodū medicamēta ſic alimēta aſſūpturus accedā ſʒ dū ad quietē ſatietatis ex indigētie moleſtia tranſeo in ipſo tranſitu inſidiatur mihi laqueus cōcupiſcētie ipſe trāſitus voluptas ē et nō eſt aliꝰ q̄ tranſeat niſi qua trāſire cogit neceſſitas: ⁊ cū ſalus ſit cā edendi ⁊ bibēdi: adiūgit ſe tāq̄ʒ pediſſeca periculoſa iocūditas et plerū ꝑire conat vt eiꝰ cā fiat qd̄ ſalutis cā me dico facere nec idē vtriuſ ē. nā ſaluti ſatis ē delectationi parum eſt. Et ſepe incertū ſit vtrum adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat: an voluptas cupiditatis miniſteriū ſuſpiret. huiꝰ ſententie eſt Ariſ. in. ij. ethi. vbi dicit ꝙ nō quilibʒ receſſus a medio vitiū facit. ex ſupradictis oībus infero ꝙ multū neceſſariū eſt cōcupiſcentias delectabiliū eſſe punitas ⁊ caſtigatas in nobis. ꝓbatur rōnibus Ariſt. oīne illud quo quis turpia appetit et augmētationē magnā facilr recipit: opus eſt vt punitū ſit ⁊ caſtigatū. ſed cōcupiſcentia eſt qua qs turpia appetit ⁊ ipſa faciliter magnā augmētationē recipit: g̊ opʒ ꝯcupiſcentiā punire et caſtigare. Cōfirmat qꝛ nomē intēperantie a pueris ad viuētes ſm̄ cōcupiſcentias tranſlatū eſt et rōnabiliter: qꝛ vter turpia appetit et magnam augmentationē habet: ſed pctā puerorū ſūt punienda ⁊ caſtigāda g̊ et pctā intēperante viuentiuʒ Scd̄o oē illud qd̄ nō caſtigatū augmētū magnū recipit: dn̄iū ſibi vſurpat ⁊ mētē d̄ ſtatu ſuo deijcit opus habet punitione ⁊ caſtigatione: ſed ꝯcupiſcētia intꝑatorū et appetitus delectabilis cuʒ ſit inſatiabilis ſi nō ſit caſtigatus ⁊ punitꝰ magnā augmētationē recipiet ⁊ dn̄iū ſibi vſurpabit qꝛ ē inſaciabilis. et ꝑterea oꝑatio auget conatū. i. vehemētius ꝯcupiſcere facit maxīe in ſtulto ꝯcupiſcenti: ⁊ ſi ſint magne et vehemētes mentē a ſtatu ſuo deijciēt igit. Tertio opʒ ꝯcupiſcentias eſſe menſuratas et paucas ⁊ nō aduerſas rōni: ſʒ hoc nō eſt aliud q̄ʒ cōcupiſcētias eſſe punitas ⁊ caſtigatas. Sicut eīn opʒ puerū viuere ſm̄ ꝑceptū pedagogi: ſic etiā ꝯcupiſcibile cōſonare debet rōni Quarto probat auctoritate Gregorij. xxx moralium dicentis Si a carne hoc quodlibet abſcindimus: mox in ſpū quid delectet inuenimus. Quinto ꝑ illud eiuſdē. xxxi. quo plꝰ caro ꝑmitur eo de

Quīta ꝯclō

teleſti ſpe animꝰ ſecurius letatur. tãto em̃ meliꝰ
mẽs ad ſupna appetendo ↄponit̃: q̃ʒto ab illici-
tis corpus arctiꝰ edomat̃. Sexto ꝓbat̃ auctori-
tate hugonis de ſac. li. i. pte vij. c. xv. i ſtatu ino-
centie ſicut deus preſidebat ſpũi: ita ſpiritus pre
ſidebat carni. ⁊ ipſa caro iumẽtum ſpũs erat. ꝓ-
pterea ad ſeſſorẽ ptinebat vt iumẽto ſuo pabulũ
ꝓuideret ne deficeret: ⁊ hoc ſolũ forraſſis tũc ſuffi
cere potuiſſet. nunc autẽ preter pabulũ et freno:
⁊ calcaribꝰ indiget. freno vt furentem et precipi
tem a malo coherceat. calcaribus aũt vt ad bene
faciendũ excitet pigrum ex his verbis hugonis
Sexta ↄclo clare patʒ ↄcluſio. ¶ Sexta cõcluſio ſctis ⁊ perfe
ctis viris q̃ iã tẽperantieʒ virtutẽ ſcd̃m tẽperãtie
gradũ attigerũt neceſſitas ẽ rl̃a. ꝓbat̃ qꝛ ſcti ⁊ p
fecti ea pro regula hñt que alij non habẽt niſi ꝓ
ↄſilio ſed neceſſitas reſpectu iperfectoꝝ eſt in cõ
ſilio ergo reſpectu perfectorũ videtur eſſe in rl̃a.
Scd̃o q̃ʒto q̃s magis ꝓficit i aliqua virtute tan-
to magis nitit̃ accedere ad verũ ⁊ indiuiſibile me
diũ ⁊ apd̃ enm diminuit̃ latitudo medij ſic̃ huiꝰ
eſt in ſagitantibꝰ q̃ʒto ei q̃s magis exercitatꝰ eſt ⁊
pfectus vituperat̃ ſi regularit̃ nõ ꝓximiꝰ accedat
ad mediũ ſigni q̃ʒ minus excercitatus et pfectus
ſed vir pfectus i vſu delectabiliũ eſt in eis multũ
exercitatus g̃ continue dʒ magis ac magis acce-
dere ad veꝝ ⁊ indiuiſibile mediũ. ⁊ per ↄñs medi
um apd̃ eũ debet eẽ ſtrictiꝰ ⁊ minoris latitudinis
q̃ʒ apd̃ ipfectũ ⁊ iexercitatũ Cõfirmat̃ auctorita
te Ber. dicẽtis ꝙ in via morũ nõ ꝓgredi retroce
dere eſt: g̃ vir ſctũs q̃ priꝰ cũ impfectꝰ eſſet habuit
mediũ tẽperantie multe latitudinis ſi nõ ↄtinue
magis accedat ad mediũ illiꝰ medij ⁊ faciat re-
ſpectu ſui mediũ illd̃ minoris latitudinis nõ ꝓce
dit nec ꝓgredit̃ i via morũ: g̃ retrocedit ⁊ peccat
hec ↄcluſio põt ꝓbari oĩbꝰ auctoritatibꝰ ſupra-
Cõtra ſecũ poſitis q̃ mẽtionẽ faciũt de neceſſitate. ¶ Cõtra
daȝ ↄclõnẽ ſcd̃am ↄcluſionẽ arguit̃ ſic ratione thome. oĩs fi
nis eſt regula eoꝝ q̃ ſũt ad finẽ: ſed neceſſitas eſt
finis delectabiliũ q̃ veniũt i vſũ hoĩs. qꝛ oĩa ve-
niũt in vſũ hoĩs ꝓpter aliquã neceſſitatẽ: g̃ neceſ
ſitas huiꝰ vite ẽ rl̃a delectabiliũ. Scd̃o arguitur
auctoritate Aug. poſita poſt oppoſitum. Tertio
oĩs vtẽs delectabili propter ſe peccat: ſed om-
nis vtens delectabili nõ ꝓpter neceſſitatẽ ſable-
uãdã vtit̃ ꝓpt̃ ſe: g̃ oĩs talis peccat. g̃ neceſſitas
eſt rl̃a recti vſus delectabiliũ. Quarto põt argui
p oẽs auctoritates ſupra diſperſe poſitas q̃ vidẽ
tur dicere ꝙ ꝓpter neceſſitatẽ tm̃ vtẽdũ ẽ delecta
bilibꝰ Quĩto oĩs vſus delectabilis quo ſatiſfit cõ
cupiſcẽtie eſt pctm̃: ſed oĩs vſus delectabilis ad
quẽ nõ excitat neceſſitas ẽ vſus delectabilis quo
ſatiſfit cõcupiſcẽtie: ergo oĩs talis eſt pctm̃. Sex
to oĩs vſus delectabilis ad quẽ excitat voluptas
ſiue delectatio: eſt peccatuʒ ⁊ ſʒ oẽm vſũ delectabi
lis quẽ non excitat neceſſitas excitat voluptas ſi
ue delectatio: ergo oĩs talis eſt pctm̃. ¶ Ad pri-
Rõnes ad mã iudicio meo debuiſſet rñdere beatꝰ thõas. qꝛ
argumẽta q̃ʒuis i reſpõſiõe ad articulũ cõcludat ꝟtute huiꝰ
rationis ꝙ neceſſitas eſt regula tñ in ſolutionibꝰ
argumẽtoꝝ adiũgit fere oĩa q̃ ſupra in ↄcluſioni
bꝰ adiũximꝰ. Rñdebo ergo ꝓ eo ⁊ ꝓ me ⁊ primo
ſcd̃m rigorẽ ſermonis nego minorẽ. nullus enim

vtit̃ cibo et potu vt neceſſitatẽ aliquã acquirit: ſʒ
magis vt a neceſſitate liberetur. neceſſitas ergo
nõ eſt finis vſus delectabiliũ: ſed illud quod pul
ſa neceſſitate habemus ſcʒ bñ et cõuenienter eſſe
cũ em̃ indigemus cibo nõ bene et cõuenienter ſu
mus. cũ vero pulſa eſt indigentia bene ⁊ ↄuenien
ter ſumus. Sed dices g̃ bene et cõuenienter eẽ eſt
regula recti vſus delectabiliũ: ſed hoc nõ eſt aliud
q̃ʒ dicere ꝙ neceſſitas eſt regula: g̃ ſimpliciter cõ
cedendũ eſt ꝙ neceſſitas eſt rl̃a. Ad hoc rñdeo ꝙ
ſine dubio omnis recte vtens delectabili fert in-
tuitũ ad bene et cõuenienter eſſe: ⁊ illud eſt ex quo
ſaltem pꝛialiter recta rõ ſumit regulã ſuaʒ. ſʒ põt
dupliciter intelligi ꝙ bene et conuenienter eſſe ſit
regula recti vſus delectabiliũ. vnomõ ꝙ omnis ⁊
ſolus eſt rectus vſus delectabiliũ p queʒ vtens de
nõ bene et cõuenienter exiſtente fit bñ ⁊ ↄuenien-
ter exñs: et hoc eſt falſuʒ: et hũc ſenſum hʒ propõ
que dicit ꝙ neceſſitas eſt rl̃a: qꝛ ſi ſit rl̃a oʒ ꝙ per
omnẽ rectũ vſuʒ tollat̃ aliqua neceſſitas et indi-
gentia. Aliomõ ꝙ oĩs vſus delectabiliũ ſit nõ re
ctus q̃ tollit bñ ⁊ ↄueniẽter eẽ ⁊ hoc eſt verũ. Eſt
em̃ aliđ in vſu delectabiliũ ⁊ in tollerãtia piculo-
rũ. recta em̃ rõ dictat nõ eẽ ſubeunda picula niſi
ad ea ſubeunda aliq̃ eminẽti nc̃itate aut magne
vtilitatis cã vrgeamur ſʒ in vſu delectabiliũ hoc
recta rõ fragilitati nr̃e ↄcedit vt delectationibus
licitis vti poſſumꝰ dũ vſus ille noſtro bñ eẽ nõ ad
uerſet̃. Ad ſcd̃am et q̃rtã dico ꝙ oẽs ille autori-
tates loquunt̃ de rl̃a tempantie in viris ſctis et p
fectis q̃ vt dictũ eſt iã tpantiã hñt ſm g̃dũ tpan-
tie. ꝙ ſi loq̃tur vl̃r tũc dicẽdũ ẽ ꝙ ipe ⁊ alij noĩe
nc̃itatis intelligunt illud qđ ponit̃ p ſublationẽ
neceſſitatis: qꝛ illud ẽ ꝓprie finis recti vſus dele-
ctabiliũ. ⁊ tũc dico ꝙ ad illud ponẽdũ vl̃ ↄſeruã-
dũ ⁊ etiã ad neceſſitatẽ ſat ẽ. dicit Augu. oĩs ille
vſus delectabilis q̃ poſito ponit̃ bñ ⁊ cõueniẽter
eſſe ſi nõ inerat / aut ſi inerat p ipſũ non tollitur.
Et ſi dicas minus illo ſufficit ad bñ et cõueniẽter
eſſe ergo hoc non eſt ꝙ ſufficit. nego ↄñſʒ qꝛ hoc
eſt qđ nõ aduerſat̃ ipſi bñ eſſe: p hoc em̃ qđ ſat eſt
non intẽdit Augꝰ excludere niſi illud qđ nimiũ
eſt aut minus. nichil aũt ẽ nimiũ niſi qđ aduerſa
tur bone habitudini Ad tertiã cõceſſa maiore ne
go minorẽ qꝛ ſtat vſus delectabilis nõ ꝓpter ne
ceſſitatem ⁊ tñ ꝙ ſit in deũ relatus ⁊ ita non erit
fruitio nec amor delectabilis: ſed vſus licitꝰ ⁊ de
bitus ⁊ hoc ẽ qđ hʒ Augꝰ in ſupradicta auctori
tate cũ ait vt eoꝝ nihil diligat nihil p ſe appeten
dũ putet ſed ad vite huiꝰ atq̄ʒ officiorũ neceſſita-
tẽ qđ ſatis eſt vſurpet vtentis modeſtia nõ aman
tis affectu. Ad. v. nego maiorẽ nã ſcd̃m qđ dictũ
eſt ſupra aliqua eſt cõcupiſcẽtia cõis ⁊ ſm illam
raro et vnomõ contigit peccare. alia ẽ ꝓpria ⁊ ſe
cũdũ eã lʒ peccet̃ multipliciter nõ tñ ſp. Ad vi.
nego maiorẽ qꝛ ſicut habet Augꝰ in auctoritate
allegata ad quintã ↄcluſionẽ neceſſitati ſe adiun
git voluptas ⁊ aliñ eã pire conat̃ ita vt eiꝰ cã fiat
qđ aliq̃ñ dicimꝰ fieri cã idigẽtie / aliq̃ñ ꝟo incertũ
eſt a quo excitet̃ appetitꝰ an ſcʒ ab indigẽtia an
a delectatione. Dico tamẽ ꝙ fragilitati nr̃e ſcd̃ʒ
iudiciũ recte rõis ↄceſſũ eſt vt voluptati ſiue dele
ctationi tm̃ idulgeamꝰ q̃ʒtũ patit̃ bona hitudo

non impedita honeſtas/et facultas non exceſſa:
quia tamē de ſupradictis cōfitetur Augu. tanq̄z
de his in quib⁹ regulā rationis videtur eſſe trāſ-
greſſus ideo cōformiter ad vltimā concluſionez
concedo ꝙ neceſſitas bene eſt regula ſāctis et per
fectis viris aliis autem non. Aliter tamen poteſt
reſponderi negando cōſequentiā: quia neceſſitas
excitat vſum delectabilis pro aliquo tempore ꝓ
quo ſufficiēs ſūptio facta eſt et ſufficiēs vſus quia
vt dictū eſt ſupra neceſſitas nō tollitur niſi per cō
uerſionem alimenti in ſubſtātiam aliti que eſt po
ſterior vſu et ſūptione alimēti: ideo pro aliquo tē
pore medio inter ſūptionē et cōuerſionez quo tē-
pore medio eſt ſūptum ſufficiens alimentū ſed nō
ſufficiens conuerſum eſt adhuc neceſſitas excitat
appetitum et vſum alimenti ❡ Contra terciā cō-
Contra terciaz ꝯcl'onē clusionē Arguitur ſic ſi ſic ſequeretur ꝙ ſcti viri
qui min⁹ vtūtur alimētis q̄z neceſſitas corporis
exigat: q̄ etiā vtūtur alimētis parū ꝯuenietibus
bone habitudini corpis puta radicibus ⁊ herbis
peccarēt: ſed hoc eſt falſū cū vita eorū in eccleſia
recitet̄ et ꝓponatur catholicis viris imitāda. Cō
firmat̄ qꝛ tūc etiā peccaſſet beatus martin⁹ q̄ mul
to tp̄e heleboro vitā ſuſtētauit q̄ vt vult caſſian⁹
corp⁹ ſanū interimit. Scd̄o ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ ille cui
coit⁹ eēt neceſſari⁹ ad ſalutē corpis peccaret ſi eo
nō vteret̄. Et pꝫ ꝯn̄a q̄a tal' cōtra regulā tp̄antie
Reſponſio. faceret. ❡ Ad pmā ꝙ ſi ſcti ſcienter vterent̄ his
q̄ ſenſibiliter et q̄ſi ſubito nocēt ſaluti ⁊ bone ha-
bitudini corporis: ⁊ in pauco tp̄e ad iteritū cor-
poris pducerēt niſi eſſet cum eis ſpecialiter a deo
diſpēſatū non viderent̄ ab inſenſibilitate excuſa
biles. Sed ego nō legi ſanctos viros ita feciſſe ſi
vero ſancti viri vtant̄ iis q̄ non multum ſenſibi-
liter nocent corpori ſed cāūt quaſdā indiſpoſitio
nes corporis lentas: tunc vel he egritudines aut
indiſpoſitiones impediūt eos ab executione eoꝝ
q̄ eis pro officio vl' dignitate facienda incumbūt
et tūc nō conſulte faciūt Si aūt nō impediūt tūc
dico ꝙ h̄ faciēdo macerant corp⁹ ſuū et ī ſeruitu
tez redigūt ⁊ ſe offerunt ſacrificiū xp̄o: qꝛ apte co-
gnoſcūt ꝙ corpus eoꝝ talit̄ maceratū ⁊ caſtiga-
tū reddit̄ ſpūi obediēti⁹ q̄z ſi plena ſanitate poti
rent̄. Et h̄ eſt quod ſ̄ dictuz eſt ꝙ ſi bona hitudo
corpis bōe hitudini mētiſ aduerſet̄ ip̄a dꝫ ei cedē
q̄a bōa hitudo aīe eſt pncipalior q̄z bona hitudo
corpis ⁊ hec in illā tanq̄z in pncipalē ordiata eſt.
Ad ꝯfirmationē dico ꝙ mlti mirant̄ quō beat⁹
martin⁹ potuit viuē ex heleboro qd̄ potuit pmo
ꝯtigē aut ex neceſſitate aut ex ignorātia: cū tñ co
gnouit ꝙ erat detrimētū ſaluti corpis ſui vſū eius
reliq̄t vt legit̄ in vita ei⁹. Ad terciā nego ꝯn̄az qꝛ
nulla ē neceſſitas reſpectu illi⁹. qd̄ aūt ex ſe aut
ex p̄cepto diuino ē illicitū et ihoneſtū: coit⁹ eñ in
ter illas delectatiōes ponēd⁹ eſt viris a matrimo
nio liberis q̄s ihoneſtas dt Ari. ad q̄s nulla ne-
ceſſitate ꝯpelli poſſum⁹ niſi tales ſint ꝙ eas de ī
honeſti honeſtas neceſſitas faciat: ſic̄ contigit in
Cōtra quartaz ꝯcl'onē. ieiunio ⁊ in eſu carniū tp̄ib⁹ ꝓhibitis. ❡ Contra
q̄rtā ꝯcl'onē aꝛ ſic: ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ in caſu extreme
neceſſitatis eēt licitū cartuſieñ comedē carnes ſꝫ
h̄ eſt fl'm. Et pꝫ ꝯn̄a qꝛ ſi eſſet extrema neceſſitas
aut etiaz neceſſitas ſcd̄omō dicta tūc cū nō ſit ex

ceſſa facultas nec ſit in eſu carnium inhoneſtas:
omnes cōditiones cōcurrentes ad regulā tempe
rantie ſimul cōcurrerent ꝙ ſi nō vterentur carni-
bus peccarent. Ad hanc rōnem reſpondeo ⁊ ſup
pono ꝙ in hac pte regula eorū ſit recta et confor
mis rationi et ꝙ ꝓ ſua poſſibilitate reddendo vi
cem xp̄o ſe poterunt hoc voto obligare. hoc ſup-
poſito nego ꝙ ſit eis in eſu carniuz honeſtas: hic
eñ idem appello honeſtum ⁊ licitū: et dico qd̄ a-
liquid qd̄ ſcd̄m ſe ⁊ abſolute: et ſecluſis circūſtan
tiis perſonarū nō eſt illicitum ex circūſtantia per
ſone vouentis aut aliter ſe obligantis ſit illicituz
et ihoneſtum et qꝛ perſone de quibus aꝛ ita ſe vo
to obligarunt etiam cū extreme neceſſitatis iclu
ſione expreſſa. ideo dico ꝙ eſt eis omnino illicitū
et ꝙ nō cōcurrunt ſimul in eis ille tres ꝯditiōes.
Cōtra ſextā cōcluſionez ❡ Contra ſextā cōcluſionē aꝛ ſic. primo rōne aū
oppoſitū adducta. ſcd̄o quicunq̄ excedit regulā
peccat. ꝙ ſi neceſſitas eſſet regula: vir ſanctus qui
preter neceſſitatē vteret̄ delectatione peccaret: ſꝫ
hoc eſt durū multū igit̄. Tertio ſi ſic ſequeret̄ ꝙ
vir ſanctus cā neceſſitatis vtens quacunq̄ dele-
ctatione nō peccaret ſed hoc eſt falſum igꝛ. et pꝫ
cōſequentia qꝛ nullus ſequendo regulā ſuaz pec-
cat. Ad primā dꝛ negando maiorem et maxime
qñ ea que ſunt anime habent ꝓ obiectis ſuis ea q̄
ſunt corporis quēadmodū ꝯtingit de virtute tē-
perantie. Et ſi dicas ꝙ prius nō regulatur a po-
ſteriori ſi intelligas de priori impfectione entita
tis ſic ego nego vbi prius habet ꝓ obiecto id qd̄
eſt poſterius aut aliq̄d cuius eſt illud poſterius.
Ad ſcd̄am ꝯcedo ꝯn̄s ſi vir ſanctus ⁊ perfectus
ſcd̄m tēperantiaz hoc ſcienter faceret. ſed dico ꝙ
neceſſitas hmōi hꝫ latitudinē multā. trahit̄ enim
hmōi neceſſitas tā ex indigētia corporis quo ad
eſſe q̄z ex indigentia q̄ ad bñ eſſe: q̄z ex his q̄ rōne
dignitatis et officiorū facienda incūbunt et ideo
apud virū ſanctū in parte neceſſitatis eſſet ſi ille
vteret̄ cibo et potu vt hoſpiti eſſet ſolatio: aut vt
egrotū excitaret ad comedendū ⁊ bibenduz: aut
aliqua alia probabili cā ad id faciendū mouere
tur. Ad tertiaz dico ꝙ ſi illa delectatio eſſet inho
neſta: tunc reſpectu eius nulla eſſet neceſſitas: qꝛ
vtendo tali delectatione nō eſſet melius vtēti q̄z
nō vtendo. Ideo ſimpliciter concedo ꝙ infert̄ ꝙ
vir ſanctus vtēdo quacūq̄ delectatione cā neceſ-
ſitatis nō peccat. ſi aūt intelligas de neceſſitate
corpali tūc addenda eſt ꝯditio honeſtatis. Et ſi
dicas ꝙ vtendo coitu cā neceſſitatis nō peccabit.
Dico ꝙ nō pōt vti coitu cā neceſſitatis qꝛ ex p̄ce-
pto diuino coitus in ſoluto aut ſoluta eſt oīno illi
citus et inhōneſtus ideo nō pōt vti eo cā neceſſita
tis: qꝛ cum crederet ſubleuare ſe per coitū ab vna
neceſſitate ſcꝫ a neceſſitate corporali maiorem in
curreret ſcꝫ neceſſitatem peccati mortalis.

❡ Queſtio ſeptima

QUeritur quarto vtrū
peccatū intēperātie ſit maxime expro
brabile. Aꝛ ꝙ nō qꝛ pctm̄ intēperātie
eſt pctm̄ puerile ꝙ nō eſt maxime exprobrabile.
In oppm̄ eſt Ariſ. iij. ethi. dicens ⁊ videbit̄ vtiq̄
exprobrabilis qm̄ nō ſm ꝙ homines ſumus ex-

ſtit ſed ſcd̃m ꝙ aĩalia. ¶ Notandũ ꝙ exꝓbra-bile dr̃ id qđ eſt vitupio dignũ et ꝓpter qđ hoĩes digne et merito vitupant̃ et qđ cedit in infamiã ꝑſone. nõ dr̃ aũt viciũ exꝓbrabilius ꝑ ꝯſe ex eo ꝙ eſt maius aut deterius: ſed ꝓprie dr̃ exꝓbrabilius ꝙ cũ ſit malum: tñ magis deijcit hoĩem a ſua dignitate ⁊ minores ſiue pauciores excuſatio-

Pria ꝯclo nes recipit. ¶ Tunc ſit pma cõcluſio. Intẽperantia nõ eſt viciũ omnibus alijs deterius et culpabilius ꝓbat̃: homicidiũ/ blaſſemia/ et ſupbia in deũ et multa alia ſũt grauitatis maioris q̃ʒ intẽperãtia igit̃. Scđo ꝓbat̃ auctoritate Gregorij dicẽtis ꝙ vicia carnalia q̃ ſunt ſub intempantia ⁊ ſi ſint minoris culpe ſunt tñ maioris ĩfamie. Tercio vbi eſt maior deordinatio a fine ibi ẽ maior grauitas culpe: ſed in pctĩs ſpũalibus que dicta ſunt ẽ maior deordinatio a fine cũ blaſſemia ⁊ ſuperbia in deũ directe cõmittantur et homicidiũ importat

Scda ꝯclo grauiſſimũ odium ꝓximi igit̃. ¶ Scđa cõcluſio pctã intempantie ſunt ceteris vicijs humanis exꝓbrabiliora. ꝓbat̃ primo, omne pctm̃ maxime deijciẽs hominẽ ab excellentia ſua eſt maxime exꝓbrabile: ſed pctã intẽperantie magis deijciũt hominẽ ab excellentia ſua ꝫ pctã intemperantie ſunt maxime exꝓbrabilia. minor ꝓbat̃ q2 ſunt circa delectationes hoĩbus et brutis cões: et hec eſt rõ quã tangit Ariſt. in textu allegato poſt oppoſitũ q2 ſcʒ intẽperantia nõ ineſt hoĩbus ſm̃ ꝙ hoĩes ſunt ſed ſm̃ qđ aĩalia. Et ſubiũgit talibus em̃ delectationibꝰ gaudere et maxime diligere beſtiale. Et paulo añ habet ꝙ eſt circa illas delectationes q̃bus reliqua aĩalia cõicant que ſeruiles ⁊ beſtiales vident̃. Cõfirmatur iſta rõ ꝑ illud pſal. hõ cum in honore eſſet nõ intellexit: cõparatꝰ eſt iumentis inſipientibus: et factus eſt ſimilis illis Scđo omne pctm̃ qđ maxime repugnat glĩe et clare noticie hominis ẽ maxime exꝓbrabile: ſʒ intempantia eſt pctm̃ qđ maxime repugnat glĩe et clare noticie hoĩs ꝫ intẽperãtia eſt pctm̃ maxime exꝓbrabile q2 in oĩbus alijs põt apparere aliquid de luĩe rõnis: in iſto aũt nõ. Tertio omne peccatũ qđ priuat hominẽ ſenſibilius ⁊ naturalius maioribus bonis eſt exꝓbrabilius ſed intẽperantia ꝑuat hoĩem maioribus bonis ſenſibilius et naturalius ſcʒ lr̃is et diſciplinis inq̃ʒtũ obtundit acumẽ intellectꝰ ⁊ auertit a rerũ intelligẽdarũ ꝯſideratione et q̃ſi excecat mentẽ ĩmerſam carnalibꝰ delectationibus retrahit ab admĩſtratione rerũ grauiũ ⁊ arduaꝝ ꝓpter mollicieẽ q̃ per hec pctã ꝯ̃hit̃: retrahit ab amore diuinoꝝ ⁊ celeſtiũ ꝓpter cõuerſionẽ ad carnalia. Tũ etiã q2 honor et glĩa ſũt illa q̃bus hoĩes mlt̃ĩ incẽdunt̃ ad bona ſtudia/ et honeſtas actiões ꝫ pctã illa maxime ꝑuant hoĩem his magnis bonis q̃ maxime deſtituũt hoĩeʒ ab appetitu honeſto glĩe et honoris ſed vicia intẽperãtie maxĩe deſtituũt intẽperatũ ab hmõi appetitu igr̃ Quarto pctã minꝰ excuſabilia et notabil̃r ſenſibiliora ſũt pctã magis exꝓbrabilia: ſed vicia intẽperantie ſunt minus excuſabilia: nã qui ꝑ iram alteruʒ ledit excuſatur q2 receperat prius iniuriã: auarus excuſat̃ ꝓpter timorẽ future neceſſitatis: timidꝰ ꝓpter timorem mortis. Iniuſtꝰ frequẽter habʒ de ĩnocẽtia ſua rationẽ. Ita ꝙ illđ quĩtiliani ĩ declamatiõibus. ſceleri nunq̃ʒ defuit rõ: videt̃ eſſe oĩbꝰ vicijs cõe pter q̃ʒ intẽperãtie. Eſt etiã ĩtẽperãtia notabiliter ſẽſibilior nã ⁊ luxurioſus frequẽtiſſima hʒ indicia exteriora luxurie ſue. ⁊ ebrius habʒ apertũ indiciũ ſue ebrietatis. ⁊ guloſꝰ ſue ĩgluuiei: vt puta eructuatioẽs põdus corpis ſõnũ ⁊ alia mlt̃a Quito vicia q̃ cito augmẽtatiõeʒ magnã recipiũt ⁊ capriuãt maxĩe ac ĩ ſeruitutẽ redigũt ptẽ rationalẽ ſũt maxĩe exꝓbrabilia: ſʒ vicia ĩtẽperãtie augmẽtatiõeʒ magnã cito recipiũt: ſicut ⁊ ipſa ꝯcupiſcẽtia nõ caſtigata/ ⁊ partẽ rationalẽ maxĩe capriuãt et in ſeruitutẽ redigunt cuʒ hominẽ totaliter his ꝯcupiſcẽcijs immergãt ĩmo etiã cogitationẽ ꝑcutiũt. i. hominẽ a ſtatu ſuo dimouẽt ⁊ impediũt in eo raciocinatiõe vt dicit thomas tercio ethicorũ. ⁊ hoc habet expreſſe Ariſtoteles in ſeptimo allegãs homerũ dicẽtẽ venerẽ deceptionẽ eſſe que furata eſt intellectũ ſpiſſe ſapientis.

Sexto oĩs alius peccãs videt̃ quodãmodo a ratione vinci ſʒ cõſtat apud oẽs ꝙ ĩtẽperatus nullo modo a ratione ſʒ tãtũ a concupiſcẽtia vincitur. Septimo intemperatus peccat cum delectatione quia ducitur a concupiſcentia. Alij autem peccantes peccant cũ triſticia: niſi ex cõſuetudine delectationẽ in pctõ acquiſierint. ergo intemperantie pctã ſũt alijs exꝓbrabiliora. ¶ Tercia conclusio. intẽperantia eſt exꝓbrabilior beſtialitate non habituali. ꝓbatur. quia in intemperato ẽ electio ⁊ ratiocinatio ⁊ pars rõnalis in eo deprauata eſt. in beſtiali vero huiꝰ generis nõ ẽ electio nec ratiocinatio nec ratio q̃ʒtum ad vſuʒ. ergo intemperantia eſt tali beſtialitate exꝓbrabilior Hãc cõcluſionẽ habʒ Ariſ. in. vij cũ ait de beſtiali hac beſtialitate: nõ enĩ hʒ electiõeʒ neq3 rõcinationẽ ſʒ diſceſſit a natura quẽadmodũ ĩſanientes hominũ. ⁊ ſequit̃ minꝰ aũt beſtialitas malicia terribilius aũt. vult dicere q̃ʒ beſtialitas iſta eſt terribilior q̃ʒ malicia. i. ꝙ intẽperãtia ſm̃ gradũ intẽperãtie. ſed eſt minus turpis. Et ꝓbat cõſequẽter dicens. nõ enĩ corruptũ eſt optimũ et cetera. — Tertia conclusio.

¶ Quarta ꝯcluſio. beſtialitas habitualis eſt exꝓbrabilior q̃ʒ intẽperãtia. Pro hac ꝯcluſione eſt aduertendũ ꝙ duplex eſt beſtialitas. vna non habitualis. que ſcʒ cauſatur in aliquo ex eo ꝙ aut ex mala cõplexione/ aut ex orbitate/ aut egritudine/ aut aliqua alia vehemẽti paſſione quis rationis vſu orbatus cõcupiſcit delectationes non naturales. de qua Ariſ. in vij. eodẽ cap. cũ ait. de delectationibꝰ he aũt humane ⁊ naturales ⁊ genere ⁊ magnitudine. he aũt beſtiales. Et ſequit̃ de beſtialibus he aũt orbitates et paſſiones ⁊ egritudines. Habitualis beſtialitas ẽ que cauſat̃ in aliquo nõ ex ꝑdictis accidẽtibus: ſed ex actibus nõ naturales delectatiões concupiſcendi frequenter elicitis: ⁊ de iſta nõ cõcludũt rationes Ar. et ẽ illa quã ego dico exꝓbrabiliorẽ. vt maſculꝰ qui delectat̃ in coitu maſulorũ: aut ſi quis delectatur in eſu carniũ humanarũ/ aut debachat̃ in effuſione ſanguinis humani Hec enim ſi ſit habitualis nõ ſolũ eſt terribilior: ſed etiaʒ turpior intem — Qrta ꝯcl

perantia. De beſtialitate habituali non loquitur
aut ſaltē parū Ariſt. q꜡ forte nō credidit eam cō
tingere poſſe inter hoīes. et ideo neſcio quō Tho
mas dicit ꝙ ſm̄ Ariſt. beſtialitas eſt exprobrabi
lior q̄ʒ intēperātia cum expreſſe vbi ipſe allegat
eum Ariſ. habeat oppoſitū. vt expreſſe declarat
idem Thomas in cōmento ſuo ſup̲ ſeptimū ethi.
Probatꝛ iſta concluſio q꜡ delectationes nō natu
rales ⁊ oīno a natura hoīs abhorrētes ſunt mul
to turpiores q̄ʒ naturales. ⁊ quecunq̧ cauſa et rō
exprobrabilitatis contingit in naturalibus ea-
dem etiam contingit in non naturalibꝰ ⁊ beſtia-
libus igꝛ ſunt magis exprobrabiles. Tertio intē
peratus dꝛ exprobrabilis q꜡ ſequitꝛ delectatiōes
cōmunes hōībus et beſtiīs. ergo beſtialitas habi
tualis ē multo exprobrabilior que ſequitꝛ delecta
Quinta cō cluſio. tiones que ꝓpter turpitudineʒ ſuā ſunt rare et in
hoībus ⁊ beſtiīs. ¶ Quinta cōcluſio. Et ſi pctā
puerorū dicantꝛ intēpantia: non tn̄ omne pctm̄
intēpantie dꝛ eſſe pctm̄ puerile. i. pctm̄ ſolis pu
eris cōueniens: aut pctm̄ paruū et exiguum. Pri
ma pars ꝓbatꝛ. ſcʒ ꝙ pctā puerorꝫ dicantꝛ eſſe in-
tempantia. i. ſimilia peccatis intempatorū. quia
ſicut puer appetit aliquid nō audita rōne ita ⁊ in
temperantia. Scdo q꜡ ſicut pctā puerorū non ca
ſtigata faciliter creſcūt ita et pctā intempatoruʒ
et ideo eccl̄ia. xxx. dꝛ equus indomitus euadit du
rus. et filius remiſſus euadet preceps. De cōcupi
ſcentia aūt intempatorū dicit Aug. viij. cōfeſ. dū
ſeruitur libidini facta eſt conſuetudo. et dū conſu
etudini non reſiſtitꝛ: facta eſt neceſſitas. Tertio q꜡
ſicut pueri emendantꝛ cum cohercētur: ita dū reſi
ſtitur cōcupiſcentie ipſa reducitꝛ ad debitū hone-
ſtatis moduʒ. de p̄rio ſcribitur ꝓuerb. xxiij. Noli
ſubſtrahere a puero diſciplinā: tu virga percuties
eum: et aīam eius de inferno liberabis. De cōcu-
piſcentia aūt habet Aug. vi. muſice. ꝙ mente in
ſpūalia ſuſpenſa atq̧ ibi fixa et manente conſue-
tudinis ſcʒ carnalis cōcupiſcentie impetus fran-
gitur et paulatim repſſus extinguitꝛ. et ideo dicit
Ariſt. iij. ethi. ꝙ quēadmodū puerū oportʒ ſcd̄m
preceptū pedagogi viuere ſic ⁊ cōcupiſcibile cō-
ſonare rōni. Scd̄a ps ꝓbatꝛ q꜡ per expientiā vide
mus ꝙ multi ſenes labe intempantie maculantꝛ.
Tertia pars pʒ q꜡ nullū pctm̄ mortale eſt puum
Sexta ɔclo ¶ Sexta cōcluſio. Intēperantia eſt exprobrabi
lior q̄ʒ timor. ꝓbatꝛ rōne. Ariſt. intempantia eſt
magis volūtaria q̄ʒ timor igꝛ exprobrabilior. aſ
ſumptū ꝓbatꝛ q꜡ intēperantia fit ꝓpter delecta-
tionē: timor ꝟo ꝓpter triſticiā. ſʒ delectationē ꝓ
ſeq̄mur triſticiā aūt fugimꝰ cū triſticia ſtupefaci
at et corrūpat naturaʒ hn̄tis: delectatio aūt nō. ꝙ
intēperātia eſt magis voluntaria q̄ʒ timor. nā ꝙ
volumꝰ q꜡ placet ⁊ delectabile ē nobis illud p̲ ſe
volumꝰ: qđ vero volumus vt aliud fugiamꝰ non
volumus p̲ ſe ſʒ tm̄ illud placet nobis q꜡ illud a-
liud qđ fugimus diſplicet. Scd̄a rō illud vitium
cōtra qđ facilr̄ et ſine p̲iculo poſſumus aſſueſcere
eſt magis exprobrabile q̄ʒ illud. ad cuius oppm̄
nec faciliter nec ſine p̲iculo aſſueſcere poſſumꝰ ſed
cōtra intempantiā faciliter et ſine p̲iculo poſſu-
mus aſſueſcere; nō aūt ɔtra timiditatē aſſueſcimꝰ

niſi difficiliter ⁊ cū p̲iculo igꝛ. Tertia ratio. quic
quid in cōi hoc eſt in abſentia obiecti et circūſtā
tiarum eius aliquādo eſt voluntariū ſi eſt nolitū
in cōmuni cum ventū fuerit ad ſingularia et ad
obiectorū et circunſtantiarū preſentiā nō fit vo-
luntariū niſi p̲ quandā violentiā illud eſt minus
exprobrabile q̄ʒ illud qđ in cōi apud oīes eſt in
uoluntariū et in p̲ticulari ſine quacunq̧ violētia
fit voluntariū: ſed timor in cōi hoc eſt in abſentia
periculorū alīi eſt voluntariꝰ eo ꝙ talis timor eſt
ſine triſticia. Nā multi interrogati ſi immineret
hoſtis vtrū vellent congredi et pugnare cum eo
an nō. rn̄dent ꝙ nō et ꝙ mallent fugere et ſi ē in
uoluntariꝰ nō fit circa ſingula. i. in p̄ſentia peri-
culorū volūtarius niſi ꝓpter quandā violentiā
ꝓpter triſticiā eīn ſtupefacientem que cauſatꝛ ex
terrore hoſtili: ex percuſſionibus: ex effuſione ſan
guinis: ex mortibus eorꝫ qui prope militant fit vt
illi qui propoſuerant confligere in hoſtem arma
proiiciant et multa alia deformiter faciant in in-
tempantia vero ecōuerſo eſt. Nā intēperantia cir
ca ſingula hoc eſt edere aut bibere ſuperabūdan
ter volūtaria eſt et nunq̄ʒ violenta etiā ei q̄ prius
nolebat eſſe intempatus. in cōi aūt nunq̄ʒ eſt vo-
luntaria q꜡ nullus eſt qui velit eſſe intēperatus.
Quarto ꝓbat Tho. ſic. q̄ʒto illud qđ mouet ad
peccandū eſt magis neceſſariuʒ tanto peccatū eſt
minꝰ exprobrabile: ſed ad i timiditatē mouet cō
ſeruatio vite: ad intempantiā aūt concupiſcētia
ſeu delectatio oppoſita q꜡ raro peccatur circa cō
cupiſcentias naturales: conſeruatio autē vite eſt
magis neceſſaria q̄ʒ delectatio appoſita igitur.
Quīto ſic. q̄ʒto ille qui peccat eſt magis compos
mētis tanto pctm̄ ſuū ē exprobrabilius. ſʒ timor
magis alienat mentē ⁊ obſtupefacit ꝓpter triſti-
ciā q̄ʒ delectatio ſcd̄m quā peccat intēperatꝰ: igꝛ
Iſte rōnes ⁊ alie quas adducit nō differūt multū
a ſuperioribus ¶ Contra ſcd̄am cōcluſionē. Arꝛ. Contra ſecū
peccata q̄ ſūt magis cōmunia ſūt minꝰ exprobra dā ɔ̄clōneʒ
bilia ſed peccata intēperātie ſūt magis cōmunia
ceteris: ergo ſūt minꝰ exprobrabilia. Scdo pctā
ad q̄ natura incitat ſūt minꝰ exprobrabilia: ſʒ ad
pctā intēperantie natura icitat magis q̄ʒ ad alia
ergo ſūt minus exprobrabilia. Tercio Peccata
puerorū ſūt minꝰ exprobrabilia: ſʒ pctā intēperā
tie cōparantꝛ puerorū peccatis: igitur. Quarto vi
tiū q̄ʒto reprehenſibilius tanto eſt exprobrabiliꝰ
ſed q̄ʒto eſt deterius tanto eſt reprehenſibilius: ꝙ
quanto eſt deterius tanto eſt exprobrabilius: ſʒ
pctm̄ intēperantie nō eſt ceteris deterius ergo nō
eſt ceteris exprobrabilius. Ad primā reſpondet
Tho. ꝙ aliquod peccatū dicitꝛ magis exprobra-
bile dupliciꝛ Uno mō ſm̄ oppinionē hoīm ⁊ ſic
cōcedit maiorē. Alio mō ſcd̄m naturaʒ vitiorū ⁊
ſic ꝓpter cōītatē ⁊ cōſuetudinē non fit minꝰ ex-
probrabile. Aliꝛ pōt dici ꝙ lʒ cōſuetudo ⁊ cōītas
peccati faciat ꝙ pctm̄ nō tm̄ de facto ⁊ actuali-
ter exprobretur non facit tn̄ vt ſit minꝰ exprobra
bile. Ad ſecundaʒ nego maiorē ⁊ minorem. maio
rem quidē quia poſite ſunt in ꝓbationibꝰ cōclu-
ſionis cauſe ⁊ rōes ꝓpter quas aliqđ peccatū di
catꝛ magis exprobrabile que ſtāt cum incitamen

to nature.minorez ꝟo qꝛ in multis intēperantia
excitaꝛ a malis habitibꝰ ⁊ peruerſis cōſuetudini
bus.et iſ̃ eſt ꝙ Ariſt.in.iij.ethicoꝝ̃ cōcupiſcen-
tias ꝓprias ſm̃ quas maxime peccāt intēperati
vocat appoſitas: Ad tertiā cōcedo ꝙ eadē pctā
ſcd̃m ſpēz in iuuenibꝰ ſūt minꝰ exprobrabilia q̃z
in ſenibus ⁊ ad minorē dico ꝙ pctā intēperātie nō
dicunꝛ pctā pueroꝝ ſm̃ expſſionē ꝟitatis ſz ſcd̃z
expſſionē ſimilitudīs: hoc ē ſūt ſimilia pctīs pu-
eroꝝ̃ et companꝛ eis ſcd̃m quaſdā cōditiōes pro
pter q̃s neceſſe eſt caſtigare diligēter ⁊ punire hu
iuſmodi pctā intempantie ſicut ⁊ pctā pueroꝝ.
Dico preterea ꝙ peccata pueroꝝ̃ vt caſtigenꝛ e-
Dfia inter rephendē ⁊ exprobrare gent magna ⁊ frequēti exprobratiōe. Ad quartā
nego maiorē ¶ Aliud em̃ eſt rephendere aliud
exprobrare. rephendere em̃ eſt alicuiꝰ deordina-
tionē oſ̃dere. exprobrare vero eſt deordinatiōis
cauſas in peccantē reflectere q̃ cū minori graui-
tate pcti poſſunt eſſe ḡuiores. ꝙ ſi quis concedat
idē eſſe rephendere et exprobrare tūc negabit mi
norē argumenti. Cōtra quartā concluſionē Ar
ſic. bñ ſequiꝛ beſtialitas habitualis eſt exprobra
bilior q̃z intēperantia. ſed aliqua beſtialitas ha-
bitualis eſt intēperātia: ḡ aliq̃ intemperantia eſt
exprobrabilior q̃z intempantia qꝺ implicat quia
ly q̃z cōfundit terim ſequentē. ¶ Ad hanc rōnez
Intempantia tripl̃r capitur. dico ꝙ intempantia accipiꝛ dupliciter vno mō vt
eſt nomē gradus vitij ⁊ hoc mō accepit Ariſt. in
vij. ethi. cū cōparauit beſtialitatē ad intēperātiā
ſcd̃o mō accipiꝛ vt ē nomē vitij ⁊ hoc dupl̃r. vno
mō ſtrictiſſime ⁊ tūc intēperantia eſt em̃ circa de
lectationes humanas/ ⁊ hoc mō accipiēdo ꝯcedo
maiorē ⁊ nego miorē. Alio mō accipiꝛ cōiter put
ex iſtat circa delectatiōes tactꝰ et guſtꝰ ſiue ſint
humane ſiue beſtiales ⁊ hoc mō ꝯcedo minorē: ſz
maior eſt falſa qꝛ nō ita accipitur in cōcluſione
ſed primo modo Cōtra quintā cōcluſionē ſcd̃m
Hiero. ſup illud Ma. xviij. niſi ꝯuerſi fueritis ⁊ effi
ciamini ſicut puuli ⁊c. Paruulꝰ non pſeuerat in
iracūdia leſꝰ nō meminit vidēs pulcrā mulierē nō
delectaꝛ: ſed intēperatꝰ pſeuerat in intēperātia
⁊ vidēs pulcrā mulierē delectaꝛ: ḡ pctā pueroꝝ̃
nō dicūtur peccata intēperantie Scd̃o in pueris
nō ſūt niſi cōcupiſcētie naturales: ſz pctā intēpe
rantie raro ꝯtingūt ſcd̃z ꝯcūpiſcētias naturales:
igiꝛ pctā pueroꝝ̃ nō ſūt pctā intēperantie. Ter-
cio pueri ſūt nutriendi ⁊ fouēdi: ſz ꝯcupiſcētia in
tēperantie nō eſt nutrienda ⁊ fouēda ſed magis
caſtigāda et cohercēda: igiꝛ Ad primā diſtiguo
ꝯñs vel ſcd̃m ꝓprietatē locutionis ⁊ ſic concedo
vel ſcd̃m expſſionez ſimilitudinis ⁊ ſic ego nego
Ad ſcd̃am dico ꝙ cōcupiſcētia aliq̃ dꝛ naturalis
q̃druplicit̃ vno mō qꝛ hūana ⁊ ſic accipit Ariſ. i
vij. ſcd̃o mō accipiꝛ cōcupiſcētia nr̃alis ꝓ illa q̃
hz ortū ex pn̄cipijs ꝯplexionātibꝰ t̃cio mō accipiꝛ
ꝓ cōcupiſcētia cōi. q̃rto mō ꝓ oī ꝯcupiſcētia quā
hz aliq̃s ⁊ nō ex cōſuetudine lōgi tp̄is. ſi accipia
tur ergo in maiore cōcupiſcētia naturalis tercio
mō nego eā. pueri em̃ hñt mltas ꝯcupiſcētias ꝓ
p̄as ⁊ nō cōes: ſi āt accipiaꝛ ꝯcupiſcētia naturaꝛ
p̄io mō falſa eſt. vidi em̃ quēdā iuuenē nouem
aut decē annoꝝ̃ qui cōcupiſcebat eſum panni ⁊
nulla veſtis ei integra manebat imo nec cooper
toriū lecti. alij cōcupiſcūt carbones. alij alia. has
aūt cōcupiſcentias ꝯſtat nō eſſe humanas. ſi aūt
accipiaꝛ quarto mō cōcedo minor aūt tm̃ vera ē
de ꝯcupiſcētia naturali tertio mō. Ad t̃tiā ꝯcedo
añs ꝓ vtraq; pte ⁊ nego ꝯñam qꝛ licet pueri ſint
fouendi et nutriēdi pctā tñ eoꝝ̃ ſūt caſtigāda et
puniēda et iō ꝯcupiſcētia nō dꝛ ſimilis pueris ſz
dꝛ ſimilis pctīs puerilibus. ¶ Cōtra ſextā con- Cōtra ſexti ꝯcluſionē.
cluſionē aꝛ ſic. timiditas fortitudini opponitur
que eſt maior virtus q̃z temperantia: ḡ timiditas
eſt maius vitiū q̃z intempantia: ꝯña patz qꝛ ſm̃
Ariſt. in li. prioꝝ̃ maiori bono maiꝰ malū oppo
niꝛ. Scd̃o difficiliꝰ eſt vincē delectationes q̃z ali
as paſſiōes: ḡ intēperantia in quā quis a delecta
tione impelliꝛ ē minꝰ pctm̃ q̃z timor: añs ꝓbaꝛ
per Ariſt. ij. ethi. dicentē ꝙ difficiliꝰ eſt ꝯtra volū
ptatē q̃z ꝯtra irā pugnare ⁊ tñ ira videꝛ eſſe for-
tior q̃z timor. Tertio timiditas eſt magis volun
taria q̃z intempantia: ḡ timiditas eſt ḡuiꝰ pctm̃
añs ꝓbatur qꝛ multi cupiūt fugere mortis picu-
la et qꝺ eſt timere ⁊ nullus vult eſſe intēperatus.
Quarto maiora bona piclitanꝛ p timiditatē q̃z
per intēperantiā: ḡ timiditas eſt exprobrabilior.
añs ꝓbaꝛ qꝛ piclitaꝛ bonū p̄uatū pſone: bonū cōe
totius ciuitatis: ⁊ bona p̄uata oīm piclitaꝛ liber
tas. ſtudia lr̃arum et q̃cunq; alia periclitari pñt
Ad rōnes per intempantiā. ¶ Ad p̄mā rñdeo. ꝯcluſio non
dꝛ ꝙ intēperātia ſit maiꝰ vitiū q̃z timiditas nec
hoc hz Ariſt. qꝛ em̃ fortitudo maxime ptinet ad
bonū totiꝰ multitudinis ⁊ timiditas ad malū iō
ſimpliciter loq̃ndo ⁊ fortitudo ē maior virtus q̃z
temperātia ⁊ timiditas maius vitiū q̃z intēperā
tia ſed hz Ariſt. ⁊ cōformiꝛ ad ipſū. Cōcluſio ſex
ta ꝙ intēperantia eſt exprobrabilior ⁊ hoc cōclu
dit ex eo ꝙ ipā ē magis volūtaria vt pz ex textu
ſuo. Volūtario aūt inquit magis aſſimulaꝛ intē-
perātia q̃z timor ⁊ poſt ꝓbationē eius ꝯcludit ꝓ
pter qꝺ ⁊ exprobrabiliꝰ. dictū eſt aūt ſupra ꝙ vi
tiū eſſe magis exprobrabile ſtat cū hoc ꝙ ē minꝰ
vitiū. Ad ſcd̃am ſi intelligaꝛ vl̃r nego añs amor
em̃ vite ꝓpter que vitanꝛ picula mortis eſt ma-
gis gñalis q̃z amor ciboꝝ̃ aut venereoꝝ. Ad pro
bationē dico ꝙ difficiliꝰ eſt difficultate ꝓuenien
te ex diuturnitate pugne ⁊ ex dolis et inſidijs im
pugnando lz nō ſit difficilius difficultate ꝓueni
ente ex impetu. ira em̃ eſt magis ipetuoſa: ſed pu
gna eius ē apta et breuis. pugͣ ꝟo ꝯcupiſcētie eſt
diuturniſſima ⁊ iſidioſa ⁊ negaꝛ ꝙ ira ſit fortior
q̃z timor piculoꝝ̃ eminētiū. Ad tertiā rñſū ē ſa-
tis in tertia rōne ꝯclōnis ꝯcedo em̃ ꝙ in cōi ⁊ vl̃r
timiditas eſt magis volūtaria: ſed in pñtia reꝝ̃
cauſantiū picula. intempantia eſt magis volun-
taria. Per hoc em̃ ꝙ timiditas voluntaria in cō
muni et minus in pticulari cōcluſū eſt apte ꝙ in-
tempantia eſt exprobrabilior q̃z timiditas. Ad
quartā ꝯcedo añs et nego ꝯñaz qꝛ lz hoc forte bñ
valeat ad concludendū ꝙ timiditas eſt maioris
culpe/ ſed qꝛ ipſa plus hz de violento ⁊ minus de
voluntario ideo ſimpl̃r intēperantia ē exprobra
bilior. Ad rōnem añ oppoſitū reſponſum eſt.

¶ Queſtio octaua.

Q Uerit̃ quito. vtrũ

oĩs motus p̃mus ad intẽperantiã ſit
mortale pctm̃. Arḡ ſic. p̃mus motꝰ
ad intẽpãntiã eſt eiuſdẽ rõnis cũ alijs motibus
poſteriorib⁹:ſed motꝰ poſteriores ſunt pctã ḡ et
motus primus. Ad hãc queſtionẽ r̃ndet Altiſſ.

Tria dicta Altiſſ. de p̃mis motibꝰ

ſub tribus dictis. ¶ Primũ ꝙ oĩs motus primꝰ
ad luxuriã eſt pctm̃ nõ ex parte cauſe ſʒ ex p̃te ſi
nis ꝓbat qꝛ oĩs talis motus tendit ad illicitũ ſcʒ
ad delectandũ in re tp̃ali. Scd̃ʒ ꝙ nõ oĩs motus
primꝰ ad gulã eſt pctm̃. Tertiũ oĩs motus p̃mus
ad gulã tendẽs ad delectandũ in cibo et potu eſt
pctm̃. Sũt em̃ quidã aſſueti in ↄmeſſationibꝰ et
ebrietatibus ꝙ ſtatĩ qñ appetũt comedẽ libidino
ſe appetũt. In talibus ḡ p̃ris motibus ad come
dendũ eſt pctm̃:in alijs xõ nõ eſt pctm̃ qm̃ come
dere ꝛ bibere ſm̃ ſe eſt licitũ. Pro declaratõe aũt
horũ p̃mittit ꝙ ex pctõ ade vis cõcupiſcibilis cor
rupta eſt tã q̃ʒtũ ad vim gñatiuã q̃ʒ q̃ʒtũ ad vim
nutritiuã. ſed maior tñ fuit infectio q̃ʒtũ ad vim
generatiuã q̃ʒ q̃ʒtũ ad vim nutritiuã. qd̃ ꝓbat qꝛ
adã fuit reus leſe maieſtatis. voluit em̃ rapẽ dei
tatẽ ꝛ ꝓpter hoc dãpnatus ẽ in ſe et in poſterita
te ſua:ḡ vis cõcupiſcibilis magis corrupta eſt in
p̃te illa ſcd̃m quã fit ꝓpagatio q̃ʒ in alia p̃te. illa
aũt eſt vis gñatiua. Iſta opinio ſalua reuerẽtia
tanti doctoris nõ mihi videt̃ vera. ſuppoſito vno
qd̃ ſupponit ſcʒ ꝙ nõ oĩs motus p̃mus ẽ pctm̃ vt
p̃ʒ ſatis ex ſcd̃o dicto eiꝰ. Suppono p̃terea ꝙ cũ
ipſe loquit̃ de luxuria ipẽ nõ accipit luxuriã vt ẽ
nomẽ vitij ſʒ p̃ciſe vt eſt nomẽ actus p̃tis gñatiue
alias inepte multũ faceret ↄparationẽ iter luxu
riã et actũ gule cũ dicat aliquẽ primũ motũ in a
ctũ gule nõ eſſe libidinoſũ. ¶ His ſuppoſitis ſit

Pria ↄcl̃o

pria cõcluſio. Nõ oĩs primus motꝰ in actũ p̃tis
gñatiue eſt pctm̃ ꝓbat̃ nõ oĩs cõſenſus in actuʒ
gñatiue p̃tis eſt pctm̃ ḡ nõ oĩs p̃mꝰ motꝰ in actũ
eiuſdẽ p̃tis eſt pctm̃. ↄñã tʒ qꝛ ↄſenſꝰ multo plus
hʒ de volũtario q̃ʒ p̃mꝰ motꝰ. tũ ſcd̃o qꝛ ꝑ p̃muʒ
motũ ego poſſũ in id total̃r tendẽ in qd̃ ego tẽdo
ꝑ cõſenſũ. et añs ꝓbat̃ qꝛ ſi ſic ſeq̃ret̃ ꝙ actus cõ
iugalis nõ poſſet eſſe volitꝰ ſine pctõ qd̃ videt̃ du
ruʒ et multũ diſtrahere de dignitate ꝛ neceſſitate
ſacramẽti m̃rimonij. Cõfirmat̃. aliq̃s põt recte ſe
h̃re in actibus gñatiue p̃tis vtẽdo ea vbi/qñ/quõ
in quã/ꝛ ꝓpter qd̃/opʒ/ꝛ decʒ. alias m̃rimonium
eẽt dignũ oĩ execratiõe ſi nõ põt bñ actus m̃rimo
nialis exerceri: ḡ ex multis actibꝰ rectis ꝛ bonis
gñabit̃ bonus h̃itus ꝛ laudabilis: ſʒ talis h̃itus
natꝰ erit cauſare aliq̃s motꝰ p̃ios ſicut ꝛ alij h̃i
tus tã boni q̃ʒ mali. Illi aũt motus p̃i nõ erunt
mali cũ ſint a bono h̃itu ꝛ nõ habeãt quãcũq; de
ordinationẽ nec tendãt ad quodcũq; illicitũ:igit̃
nõ oĩs motꝰ primꝰ in actũ gñatiue p̃tis eſt pctm̃

Scd̃a ↄcl̃o

¶ Scd̃a cõcluſio. Nõ oĩs primꝰ motus in actuʒ
luxurie eſt pctm̃. ꝓbat̃ nullus motꝰ q̃ nec in ſe eſt
volũtariꝰ nec in cã ſua eſt volũtariꝰ mala volun
tate ẽ pctm̃:ſʒ nullus p̃mꝰ motꝰ ẽ in ſe volũtariꝰ
cũ ſit cauſatꝰ volũtate nullomõ libere ↄcurrẽte ꝛ
aliq̃s eſt q̃ nõ eſt volũtarius in cã ſua mala volũ
tate vt ſi egrediar domũ vt ego eaʒ ad eccleſiam
miſſã auditurꝰ vel dicturus ꝛ occurat mihi ſubi
to ſpecioſiſſima mulier de q̃ non p̃us cogitaueraʒ
et ad ſubitũ aſpectuʒ eiꝰ mouear libidinoſe quem
motũ tñ ego ſtatim rep̃mo ↄſtat ꝙ iſte motus nõ
eſt volũtarius mala volũtate q̃ ad cãm ſuam cuʒ
ipſe aſpectus mulieris occurrentis fiat ſine p̃me
ditatione ꝛ ſine p̃uolitiõe in caſu dicto:ḡ motus
ex tali app̃henſione cãtꝰ et ſtatĩ rep̃ſſus et cohibi
tus nõ eſt pctm̃. Scd̃o p̃mi motus ſiue ad luxuri
aʒ ſiue ad ingluuiẽ non ſolũ cauſant̃ ex mal̃ ha
bitibꝰ aut ex corruptis ↄſuetudinibus:ſʒ interdũ
cauſant̃ ex p̃ncipijs cõplexionantibꝰ aut ex mal̃
q̃litatibꝰ corporalibꝰ vel inexiſtentibus a natura
aut a cibis et potibꝰ aut ex aliq̃ mõ viuendi non
culpabili:ḡ nõ oĩs tal̃ motus ẽ pctm̃. ¶ Ex iſtis

Tertia con cluſio.

ꝓbat̃ tercia ↄcl̃o que eſt ꝙ non oĩs motꝰ p̃mꝰ ten
dens ad delectãdũ in cibo ꝛ potu eſt pctm̃. Quã
iterũ ꝓbo ſic. Nõ oĩs delectatio ĩ cibo ꝛ potu eſt
illicita et vitioſa:ḡ non oĩs motus p̃mus tẽdens
ad delectandũ in cibo ꝛ potu:aut in alia re tp̃ali
eſt pctm̃. Añs nulli eſt dubiũ qui doctrinaʒ Ari.
approbat. hʒ em̃ in tercio ethi. ꝙ temp̃atꝰ diligit
delectatões. vt rctã rõ dictat. Ipẽ p̃terea eos q̃ de
ficiũt circa delectatões ꝛ minus gaudent q̃ʒ opʒ
vocat inſenſibiles. Preterea ſm̃ eũdẽ ibidẽ tẽpe
ratus ↄcupiſcit delectatiões ad ſanitatẽ vtiles et
alias etiã dum tñ non ſint ĩpeditiue bone habitu
dinis nec ſunt ↄ̃ honeſtatẽ:nec ſ̃ facultates:ḡ p̃s
temp̃atus ſine quocunq; peccato delectari ĩ cibo
et potu/ꝛ in venereis licitis et honeſtis/neq; tene
tur appetere cibũ ꝓ ſuſtentatõe corpis. Quarto
ꝓbant̃ predicte ↄcl̃ones ex dictis opinantis. dat
em̃ ſic ad quoddã argumentũ reſpõdens ad vlti
mũ dico ꝙ appetẽ comedere añ horã debitã non
ẽ pctm̃ ſcd̃ʒ ſe qm̃ natural̃r et q̃ſi de neceſſitate p̃
hoc aliquis appetere velit nolit vñ nõ ẽ in p̃tãte
n̄ra tũc ſic. appetẽ comedẽ añ horã debitã nõ eſt
in p̃tãte n̄ra:ſʒ velimꝰ vl̃ nolimꝰ hoc appetimꝰ
iõ nõ eſt pctm̃:ḡ nullus motꝰ appetitus q̃ nõ eſt
in p̃tãte n̄ra eſt pctm̃. licʒ primi motꝰ ſm̃ oẽs nõ
ſunt in p̃tãte n̄ra:ḡ primi motꝰ ad gulã et luxuri
am nõ ſunt pctã. Pria ↄñã tenet ab exponibili
ad alteram exponentẽ. ſequit̃ em̃ quia homo eſt
rationalis ideo nõ eſt aſinus:ergo nullum ratio
nale eſt aſinus. Da oppoſitum conſequentis ali
quod rõnale eſt aſinus ḡ hoc quod eſt eſſe rõnale
nõ eſt cauſa remouendi aſinum ab homĩe:ḡ iſta
fuit falſa qꝛ hõ eſt rõnalis iõ nõ eſt aſinꝰ. Si tñ
queras de iſta appetere comedẽ añ horã debitaʒ
eſt peccatũ:et ſuppono ꝙ ly debitã dicat debituʒ
precepti. Tũc dico ꝙ vel appetere dicit ibi motũ
deliberatũ et nõ primũ. Uel accipit̃ communiter
ad motũ primũ et nõ primũ:vel dicit tm̃ motum
primũ:ſi tertio mõ dico ꝙ propoſitio eſt falſa. Si
primo aut ſcd̃o modo diſtinguo penes amphibo
logiã qꝛ vel ly añ horã debitã determinat hoc ver
bũ appetẽ:ꝛ tũc ẽ ſenſus ꝙ appetẽ añ debitã ho
rã comedẽ ꝓ hora ſcʒ debita. tũc dico ꝙ ipa ẽ f̃ls
ſi aũt determinet hoc xbũ comedere tũc eſt ſenſus:
appetẽ comedere añ debitã horã eſt pctm̃ et tũc
vera eſt:ſed differenter quia ſi appetere ſignificet
actũ deliberatũ vera eſt vniu̾ſaliter. ſi autem ac

cipiatꝛ cõiter ad actũ deliberatũ et ad primũ mo-
tũ tunc vera eſt:ſed pticulariter tm̃ ita ꝙ vniuſa
lis ſibi correſpondẽs eſt falſa. In hac q̃ſtione ni
chil dico de primis motibus ex malis habitibus
Contra pri mã ꝯcõnẽ — cauſatis qꝛ de his loco ſuo inquiretꝛ. ¶ Cõtra pri
caʒ ꝯcõneʒ arguitꝛ rõne adducta ꝓ primo dicto
Scdo ſic. tu ſcis ꝙ illicitũ eſt ſic te moueri et ſic
moueris ꝗ peccas. Añs probatur quia tu ſcis ꝙ
moueri libidinoſe illicitum eſt. Tum ſcdo quia tu
ſcis ꝙ niſi reprimas illũ primũ motũ illicite mo-
ueris: ergo tu ſcis ꝙ illicitum eſt ſic te moueri.
Tertio. Ille motus eſt malũ et nõ malum pene:
ergo malũ culpe. ꝗ peccatũ. prima pars añtis ꝓ
batꝛ per illud Apoſ. ꝙ odi malũ id facio. pro ſe-
cunda parte probatur quia tunc debuiſſet dicere
Apoſt. qđ odi malum hoc patior: et nõ hoc facio
Tum etiaʒ ſi tm̃ pena eſt ⁊ eſt a deo inflicta ergo
deo placet. ꝗ Apoſ. potius debuit diligere illud
malum q̃ʒ odire. ꝓpter iſtas rõnes cõcludit pre-
poſitiuus ꝙ motus primus eſt peccatũ quia ex vi
cio ſurgit ⁊ ad illicitũ tendit. Et hiſdeʒ rõnibus
omnino arguitꝛ contra ſcdam ꝯcluſionẽ quia ma
gis contra eam militant et aliter ſoluende ſunt.
Reſponſio — ¶ Ad primã nego añs: nõ eñ omnis motus vi
ri in copulã cõiugis tendit ad illicitũ: nec ſcitur
eſſe illicitũ: nec malũ eſt vt breuiter oĩa argumẽ-
ta expediã: iõ rñdendũ eſt ad iſta argumenta ſe-
cundũ ꝙ videntꝛ facere ꝯ ſcdam ꝯcluſioneʒ. Ad
primã nego maiorẽ ⁊ dico ꝙ ad illicitũ põt quis li
cite et ſine pctõ moueri. qui eñ violenter mouetꝛ
ad illicitum nõ mouetꝛ ad illicituʒ illicite nec qui
mouetꝛ inuoluntarie: iõ ſi maior debeat eſſe vera
ipſa eſt intelligẽda de motu in noſtra ptãte exi-
ſtente qualis nõ eſt primus motus. Ad ſcdam ne
go añs ꝓ pma pte qꝛ ſi ſcis te moueri ſic moueris
prĩo motu eſt moueri inuoluntarie. neſcio aũt me
moueri inuoluntarie eſſe illicitũ. ꝙ ſi p ſic moueri
intelligeres moueri libidinoſe ⁊ diceres ſcis ꝙ te
ſic moueri eſt illicitum. dico ꝙ ego ſcio ꝙ me ſic
moueri aliquando eſt illicitum qñ ſcʒ moueor vo
luntarie: et ſcio ꝙ aliquando nõ eſt illicitũ quan-
do ſcʒ moueor inuolũtarie: nec in poteſtate mea
eſt moueri vel nõ moueri. ¶ Ad ſcdam ꝓbatiõeʒ
añcedentis concedo aſſumptũ et nego ꝯñam ſcio
eñ ꝙ niſi reprimã motũ illũ ego illicite mouebor
nõ qꝛ motus quo ego iaʒ moueor ſit illicitus: ſed
qꝛ ſi cõtinuetꝛ de primo motu et nõ illicito fiet nõ
primus et illicitus et de nõ exñte in ptãte nrã fi-
et exiſtẽs in poteſtate noſtra. Ad terciam dico ꝙ
eſt malum pene. Et ad ꝓbationem primaʒ nego
ꝯñam qꝛ motus ille cauſatꝛ a cauſa intrinſeca iõ
melius dicit Apoſ. facio q̃ʒ patior. Ad ſecundaʒ
probationẽ concedo ꝙ eſt a deo inflicta parcialr
tamẽ a creatura cauſata cõcedo ꝙ deus diligit eã
et nego ꝯñam qꝛ multa diligit deus que nõ vult
a nobis diligi vt puta mortem patris aut noſtrã
aut infortunia ꝓximi: aut damnationem noſtrã
aut deſertioneʒ qua nos deſerit. Item dato ꝙ de
beamus diligere quicquid deus diligit hoc non
eſt niſi pro tempore pro quo deus diligit ſcilʒ pro
tempore quo eſt primus motus quia deus non di
ligit eum pro tempore pro quo eſt ſecundus mo

tus vel motus ſpontaneus/ et hoc mõ odiebat eũ
Apoſ. ſed hoc modo deus non faciebat ipſum. et
cum dicit Prepoſitiuus. ꝙ iſte motus ſurgit ex
vitio. diſtingo vel ex vitio alieno et ſic ſiue ſic ſi-
ue non nego ꝯñam: vel ex vitio proprio puta ex
malis habitibus. et dico ꝙ hoc nõ eſt vniuerſali-
ter verũ. ſicut oſtenſuʒ eſt ſupra et ſi ita eſſet quia
oritur ex vitio habituali ⁊ nõ actuali ideo ꝯña nõ
valet ꝙ aũt dicit Altiſſ. ꝙ vis generatiua magis
corrupta ẽ q̃ʒ vis nutritiua nec ſufficiẽter ꝓbatũ ẽ
nec ꝯcludit qđ itẽdit nõ quidẽ ꝯcludit qđ intẽdit
quia poſito ꝙ eſſet magis corrupta non tamen ex
hoc ſequeretur ꝙ motus ab ea ꝓcedentes qui non
ſunt in poteſtate noſtra ſint peccata: ſed bene ſeq
tur ꝙ eſt principiũ plurium malaruʒ operationũ
aut deteriorũ. q̃ʒ vis nutritiua: nec tamẽ ſufficiẽtꝛ
probat quia vis cõcupiſcibilis dicitꝛ corrupta in
parte generatiua p hoc ꝙ in natũ mediãte ea īfũ
duntꝛ male qualitates ⁊ quaſi venenate ad malas
operationes inclinantes ſed nõ ſolũ imittuntꝛ in
vim generatiuã: ſʒ in omnẽ vim concupiſcibilem
et iraſcibilẽ. ſi autẽ dicatꝛ magis vis generatiua
magis corrupta quia ipſa eſt pñcipiũ corrupte ꝓ
pagationis nichil ad ꝓpoſitũ quia cũ hoc ſtat ꝙ
alie habent qualitates infectas et morbidas et
ad malas qualitates inclinãtes quicquid ſit ta-
men ex hoc nõ poteſt concludi ꝙ primus motus
in vi generatiua ſit peccatum. Ad rationem an-
te oppoſitum dico ꝙ motus aliquis non habet
ex ſpẽ ſua eſſentiali ꝙ ſit bonus vel malꝰ. et ideo
quamuis ſit eiuſdem rationis cum alijs ſi non eſt
voluntarius et in noſtra poteſtate non eſt pecca-
tum quia voluntarium eſt proprietas operis bo
ni vel mali.

Queſtio nona.

Queritur. Utruʒ in

ſẽſibilitas ſit vitium. Arguitꝛ ſic. Nõ
eſt vitium carere omnibus delectati
onibus tactus et guſtus ſed hoc eſt inſenſibilitas
ergo inſenſibilitas non eſt vitium. In oppoſituʒ
eſt Ariſ. tercio ethi. Notandum ꝙ per inſenſibili
tatem intelligitur habitus inclinans habentem
ad minus appetendum delectationes guſtus vel
tactus q̃ʒ oportet. omnibus enim animalibus vt
dicit Ariſ. commune eſt diſcernere cibos et aliq̃-
bus gaudere ſiue delectari aliquibus autem non
inſenſibili autem nichil eſt delectabile neqʒ apud
eum vnus cibus differt ab altero. ¶ Tunc ſit p̃- — Pria ꝯclo
ma concluſio. Habitus inſenſibilitatis eſt poſſibi
lis oĩs eñ habitus eſt poſſibilis cuius actus cau
ſatiui et productiui ipſius ſũt poſſibiles: ſed actꝰ
inſenſibilitatis cãtiui ipſius ſunt poſſibiles: igi-
tur. Minor patet quia poſſibile eſt ꝙ quis minus
appetat delectationes ciborum et potuum ac eti-
am venereorum q̃ʒ oportet id eſt q̃ʒ exigit ſanitas
ſua: aut bona habitudo corporis/ aut generatio
prolis. poſſibile eſt etiã ꝙ nõ ſatis diſcernat inter
cibos et ꝙ apud eum omnis cibus vel potus idẽ
ſit. conſtat autem ꝙ ex talibus actibus frequen
ter elicitis generatur habitus inſenſibilitatis: igi
tur. ¶ Secunda cõcluſio. Et ſi inſenſibilitas nõ — Scda ꝯclo

ſit ipſa mala cõplexio poteſt tamen ex mala cõ-
plexione oriri. probatur pria pars qꝛ nullũ viciũ
morale eſt mala cõplexio: ſed inſenſibilitas eſt vi
ciũ morale: ergo nõ eſt mala cõplexio. Maior ꝓ
batꝛ qꝛ oĩs mala cõplexio eſt viciũ corporale ſed
nullum vicium morale eſt viciũ corporale: igitꝛ.
Secunda pars probatur. Ex omni illo poteſt ori
ri viciũ inſenſibilitatis quod inclinat ad actus
ex quibus nata eſt generari inſenſibilitas. ſed ma
la cõplexio inclinat ad actus ex quibus nata eſt
cauſari inſenſibilitas ſcꝫ ad actus nõ diſcernendi
inter cibos ⁊ non gaudendi in delectationibꝰ q̃ꝫ
tum opꝫ. quod patꝫ quia mala cõplexio inclinat
ad actus gaudendi in cibis et potibus in quibus
non opꝫ gaudere vt patet de his que a puero de-
lectanꝛ in eſu carbonũ aut veſtiũ aut aliorũ hu-
Tercia ꝯclo iuſmodi. ¶ Tercia cõcluſio. Inſenſibilitas põt
oriri ex egritudine ⁊ aliĳs malis qualitatibus nõ
inexiſtentibus a natura. Patet prima pars de
egrotis oẽm potum et cibum aut alterũ eorum
reĳcientibus quibus moleſtum eſt comedere: q̃ꝫ
uis tñ ad ſanitatem ſit eis neceſſarium. Dico enĩ
ꝙ ex tali egritudine generantur actus que ſi eſſet
longa et diu frequentarenꝛ generareꝛ habitꝰ in
ſenſibilitatis inclinans ad actus conſimiles. Eo
dem modo poteſt probari de malis qualitatibꝰ
ex qualitatibus enĩ inductis ex aliquibꝰ cibis aut
potibus fit odium coitus ex aliĳs fit odiũ cibi ex
aliĳs odium potus ex aliĳs deſiderium ciborũ vl
liũ / ex aliĳs ciborũ non humanorũ ſicut cõtingit
frequẽter in mulieribus pregnantibus Dico enĩ
ꝙ ſi qualitates ille diu premanerent intantum
ꝙ poteſt fieri diuturna frequentatio actuũ gene-
raretur habitus inclinans etiam caſſante aut cor
rupta illa mala qualitate ad actus conſimiles.
Ex iſtis cõcluſionibus apparet ꝙ Buri. male re
probat opinionẽ dicentium ꝙ vicium inſenſibili
tatis eſt poſſibile non in hominibus bone cõple-
xionis ſed prouenire poteſt ex praua et defectuo
ſa complexione naturali ſi enim reprobaret hãc
opinionẽ quo ad primã partẽ forte haberet ap-
parentiam ſed quia reprobat quo ad ſcd̃am ap-
parentia caret. Nam hec opinio non dicit ꝙ hoc
vicium ſit ipſa cõplexio: ſed ꝙ ex ipſa cõplexiõe
Quarta cõ cluſio mala prouenire poteſt. ¶ Quarta cõcluſio. Vici
um inſenſibilitatis põt ꝓuenire ex errore intelle-
ctu. ratio enĩ cognoſcens damna turpitudines ⁊
vituperationes quas cõmuniter homines intem
perati ex nimia comeſtione ⁊ potatione incurrũt
poteſt iudicare licꝫ erronee ꝙ ab his abſtinendũ
eſt q̃ꝫtum natura pati poteſt ⁊ q̃ꝫtũ poſſibile eſt
cauẽda et fugienda eſt in his delectatio / ⁊ poteſt
ſe voluntas huic erroneo iudicio cõformare ⁊ im
perare vſum ciborum ⁊ potuũ non delectabilium
in pauca q̃ꝫtitate ⁊ ĩ mala qualitate taliter ꝙ cor
pus nõ ſufficiẽter ſuſtentabiꝛ nec ſufficiet ad ope
rationes que cõgruunt perſone tam ex ſe q̃ꝫ rõne
officiorũ ſic aũt ex electione frequẽter faciẽdo ge
nerabiꝛ habitus inclinans ad cõſimiles actus q̃
diciꝛ inſenſibilitas. Ex iſtis aũt actibus non ſolũ
generatur malus habitus in anima: ſed etiã ge-
nerantur male qualitates in corpore complexio-
Quita ꝯclo nem deprauantes et corrumpentes. ¶ Quinta
concluſio. poteſt aliquis cõtra iudiciũ rationis
inſenſibilitatis actus exercere. ꝓbo pono ꝙ ali-
quis ſm̃ ſcd̃aꝫ ⁊ terciam cõcluſionẽ inclinetur ad
actus inſẽſibilitatis ⁊ nichilominus iudicet hos
actus eſſe vicioſos: tunc ſic. quotienſcunqꝫ volun
tas inter duas inclinationes cõtrarias manet li-
bera ipſa poteſt declinare in quãlꝫ partẽ: ſed vo-
lũtas hic manet libera ĩter inclinatões qualitatũ
corporaliũ et iudicĳ rationis ſemꝑ ad optima de
precantis et inclinantis: ergo poteſt ſequi iſtius
vel illiꝰ ĩpulſionẽ ſcd̃ꝫ ꝙ ſibi placebit. ꝙ aũt inꝛ
iſtas inclinationes maneat libera. ptꝫ quia nulla
earum ipſam neceſſitat: ergo inter ipſas manet
libera. ¶ Sexta cõcluſio. Inſenſibilitas eſt vici Sexta ꝯclo
um nociuũ nature diſpendioſũ bonis moribus ⁊
inhumanũ ꝙ ſit vicium ꝓbatur omnis actus hu
manꝰ quo quis deficit a regula recte rõnis eſt vi
ciũ: ſed inſenſibilitas eſt hmõi: igꝛ. Minor ptꝫ qꝛ
recta ratio dictat ſuſtentandũ eſſe corpus ⁊ dele-
ctationibus guſtus et tactus eſſe mediocriter in-
dulgendũ ⁊ regula huiꝰ mediocritatis eſt ꝙ non
minus q̃ꝫ neceſſitas: nec tantũ ꝙ impediatur bo-
na habitudo corporis vel anime vel deſeraꝛ ho-
neſtas vel excedaꝛ facultas: ſed inſenſibilis non
vtiꝛ huiuſmodi delectationibꝰ q̃ꝫtum neceſſitas
exigit ergo ĩſenſibilitas deficit a regula rõnis. ꝙ
ſi etiã aliquis ſacramentũ inſtitutũ ad multipli-
candã naturã aſſequutus ita fugeret delectatõeꝫ
venereoꝝ vt pretermitteret ea q̃ neceſſaria ſũt ad
cõſeruationẽ nature ſcd̃ꝫ ſpeciẽ que ꝑ generatio-
nẽ fit talis deficeret a regula recte ratõis ⁊ pecca
ret. ꝙ huiuſmodi vitium ſit nociuum nature pa-
tet: quia vt dictum eſt: eſt conſeruatiuum malarũ
qualitatum ſi alique inſint ⁊ inductiuum earum
ſi non inſint: et etiam variarũ egritudinum cau
ſatiuum per quas non ſolum vires vegetatiue ſed
etiam animales indiſponũtur et interdum intan
tũ creſcit indiſpoſitio ꝙ ratio peruertitur et alie
natur. ꝙ ſit bonis moribus diſpendioſum pro-
batur quia leſis viribus vegetatiuis et ſenſitiuis
impeditur opus prudẽtie quod ex ſenſationibus
et experientĳs dependet. ſed impedito opere pru
dentie diſpendium affertur bonis moribus cum
prudentia ſit bonorũ morum regula qua impedi
tur homo ne ea facere poſſit que ſibi competunt
ratione ſtatus et dignitatis puta miles ab acti-
bus militie: predicator a labore predicationis a-
gricola ab operibus agriculture igitur. ꝙ ſit viti
um inhumanũ probatur ratione Ariſto. Omne
vitium qd̃ hominem elongat a moribus et con-
ditionibus hominum eſt inhumanũ: ſed inſenſi
bilitas eſt hmõi igiꝛ. Minor ꝓbatur quia per in
ſenſibilitatem fit ꝙ homo non diſcernat cibos et
non aliquibus gaudeat: ⁊ aliquibus nõ. ⁊ ꝙ nihil
ſit delectabile: et ꝙ apud euꝫ omnes cibi pro eo-
dem habeanꝛ: ſed qui talis eſt lõge diſtat a mori
bus et conditionibus hominũ igꝛ. ¶ Septima Septima concluſio
concluſio. Abſtinere a multis et cõmunibus dele
ctationibus ⁊ pauciſſimis vti cõgruis ad aliqueꝫ
finem honeſtum ⁊ meliorẽ q̃ꝫ ſit delectatio a qua
abſtineꝛ et effectus eius in intendentibus taleꝫ fi-
nem non eſt inſenſibilitas: ſed temperantia maxi
me ſi non deficiatur in tanto ꝙ ꝑcutiatur rõ ſiue

alieneꝫ vſus rationis: aut egritudines manifeſte
et vehementes incurrantꝫ. Iſta cõcluſio ꝓ prima
parte eſt beati Tho. dicẽtis ꝙ ab hĳs delectatio
nibus / quandoqꝫ laudabile vel etiam neceſſariũ
eſt abſtinere ꝓpter aliquem finem ſicut propter
ſanitatem corporis aliqui abſtinent a quibuſdaꝫ
cibis ⁊ potibus ⁊ venereis ⁊ etiã ꝓpter alicuius
officĳ executionem ſicut athletas ⁊ milites neceſ
ſe eſt ab aliquibus delectationibus abſtinere / vt
officium ꝓprium exequanꝫ ſimiliter penitentes
ad recuperandã ſanitatem anime abſtinentia de
lectabilium quaſi quadaꝫ dieta vtuntur / ⁊ volen
tes contemplari et rebus diuinis vacare opꝫ ꝙ ſe
magis carnalibus abſtrahant: nec aliquid predi
ctorum ad inſenſibilitatis vicium pertinet hec
Thomas Addo quod habet Buri. ꝙ monachi
et alĳ religioſi et ſacerdotes quibus nullum im-
pendet onus graue ſi ſtrictiſſimis abſtinẽtĳs ma
cerent corpꝰ vt robur ⁊ pulchritudinẽ diminuãt
ad eternam adipiſcendam ſalutem ipſi non pec-
cant / ſed magnum operanꝫ opus temperãtie dũ
tamen non tanto deficiant ꝙ percutiant ratio-
nem aut inde egritudines manifeſte incurrant ꝙ
ſi ita facerent principes et milites et manu ope-
ratores ⁊ alĳ quibus incumbit in aſpectibus ſub
ditoruꝫ decẽtes eſſe aut corporeos ſuſtinere labo
res peccarent ſecundum vicium inſenſibilitatis
dixi autem propter finem honeſtum quia ſi finis
eſſet inhoneſtus non propter hoc euitaretur vici
um inſenſibilitatis vt ſi mulier ita abſtineret vt
ſe luxurie aptiorem redderet dupliciter peccaret
dixi et meliorem q̃ꝫ ⁊c. quia ſi finis ille non eſſet
melior tunc non impediret inſenſibilitateꝫ vt pre
dicator qui ita faceret vt magis placeret popu-
lo et vt deuotior et temperantior appareret et nõ
vt populum dirigeret ad Criſtum. Dixi ſi nõ de
ficiatur in tanto et cetera. quia finis poſſet eſſe taꝫ
arduus ꝙ leues aut lente egritudines tollerande
eſſent. ꝙ ſi inde cauſaretur alienatio mentis / aut
ali qua vehemens et violenta egritudo que cito ĩ
ductura eſſet mortem non videretur rationabile
talibus abſtinentĳs indulgere. Ad quod probã
dum poſſunt induci omnes rationes et auctorita
tes que ſupra adducte ſunt in queſtione de regu
la temperantie. probatur iſta cõcluſio per illud
quod habetur Danielis. x. in diebus illis ego da
ni. lugebam trium ebdomadarum tẽpus panem
deſiderabilem non comedi et caro et vinum non
introierunt in os meum ſed neqꝫ vnguẽto vnctus
ſum ſecundo probatur per illud danielis primo
pueris qui vtebantur leguminibus dedit deus
ſcientiam ⁊ diſciplinaꝫ in omni libro ⁊ ſapiencia
ex qua auctoritate patet ꝙ huiuſmodi abſtinen
tia promouet ad opus contemplationis ⁊ ad re-
rum cognitionem. ¶ Octaua cõcluſio Et ſi in

Octaua cõ cluſio.

temperantia ſit cõmunior et plures ſine compa
ratione opugnet q̃ꝫ inſenſibilitas nõ eſt tñ inſen
ſibilitate deterior. Prima pars eſt Ariſ. in ter-
cio dicentis de inſenſibilinõ ſortitus aũt talis no
men ꝓpter nõ multũ fieri. Et in ſcðo ita habꝫ de
ficientes aũt circa delectationes nõ multũ fiunt
ꝓpter qð iſti nomẽ nõ ſũt ſortiti ſint aũt inſenſibi
les. Scðã ps ꝓbaꝫ auctoritate caſſiani collatõe ſe

cunda que eſt diſcretione dicentis ꝙ ad puritateꝫ
mẽtis exigitur nos illeſos ab vtraqꝫ nimietate
ſeruare ſcꝫ ieiunĳ et gaſtrimargie vigilie et ſomni
quod probat primo per cõmune prouerbium quo
dicitur ꝙ nimietas et voracitas equales ſunt qð
ſic exponit. i. ad vnum finem nimietas ieiunĳ et
voracitas peruenit eodem enim diſpendio ĩmo-
derate vigilie et torpor ſomni monachũ inuoluit
cum per exceſſum vigiliarum ad illum ſtatum re
uoluatur in quo negligens quiſqꝫ per incuriam
detinetur: qui enim vigilĳs immoderate vtitur
morbos incurrit ac varias egritudines quibus
nec ad laudes matutinas ſurgere nec alia religi-
oſi viri officia exequi permittitur. Addit ꝙ eos
quos non potuit ſuperare caſtrimergia et ſomnꝰ
eos immoderatio vigilie et ieiuniorum frequen-
ter ſuperauit probat preterea per illud per arma
iuſticie que a dextris fuit et a ſiniſtris recto mo-
deramine tranſeundum eſt. Tercio probat exem
plo ſui qui cum aliquando duobus ac tribus die
bus cibum reſpuiſſet et per plures dies ac noctes
paululum ſomni recepiſſet grauius tamen peri-
clitatuꝫ ſe ſenſit ſomni cibiqꝫ faſtidio q̃ꝫ corporis
et caſtrimargie colluctatione. Ex quibus infert ꝙ
ſicut timendum eſt ne appetitu corporee volunta
tis ſic in diſſolutionem delabamur vt ante preſti-
tutum tempus vel cibo indulgere vel modum ex
cedere preſumamus ita refectio eſce et ſomni ho
ra legitima etiam ſi tunc faſtidiamus ingerenda
eſt. quod probat quia immoderata abſtinencia ꝑ
nicioſius q̃ꝫ ſaturitas remiſſa ſupplantat ⁊ a ſatu
ritate ad debitam menſuram intercedente diſcre-
tionis cõpunctione aſcendi poteſt ab immodera
ta autem continentia non poteſt. probatur preter
ea concluſio per hãc inſẽſibilitatem homines ma
xime patẽt illuſionibus demonis igitur. Antece-
dens probat exẽplis que ĩducit idẽ caſſianꝰ in ea
dem collatione. Et pͥmo exẽplo heronis qui cũ te
nuiſſet quĩquaginta annis ꝯtinentiã ⁊ ſolitudinẽ
cum ſũmo rigore ita vt nec die paſchali voluerit
fratribus aggregari nec q̃ꝫtulocũqꝫ parui legumi
nis vſu recreari: tandẽ a ſathana ſe in angelũ lu
cis transferente ſuaſus eſt vt nulli amplius diſcri
mini eſſet ſubiectus ꝓpter magnitudinẽ ſue vir-
tutis quod vt experimento ꝓbaret ſe in ꝓfũdum

Tria exem pla ꝙ inſen ſibilitas ad deteriora in ducat q̃ꝫ in tẽperantia.

puteũ precipitẽ dedit a quo extractꝰ vitã in labo
re ſue deceptiõis finiuit aqua nec experimẽto mor
tis reuocari potuit. ¶ Scðo ꝓbaꝫ exemplo duo
rũ fratrũ qui poſt diuturnas ⁊ duriſſimas abſti-
nẽtias decreuerũt aberrare per vaſtiditatẽ ſolitu
dinis ⁊ nullã eſcã ſumere niſi quã deꝰ illis per ſe
metipſum tribuiſſet: cũqꝫ longa fame deficerent
magites viri ĩmaniſſimi cõtra naturã ſue crudeli
tatis eis cũ panibus occurrerũt quoꝝ vnus ſe pa
nibus velut a deo ſibi porrectis cũ gratiaꝝ actio
ne refecit alter cibũ ab hoĩe allatũ recuſauit ⁊ ine
dia cõſũptus ẽ Tercio ꝓbaꝫ exẽplo monachi me
ſopothameni q̃ cũ diu obſeruaſſet cõtinẽtiaꝫ pau
cis imitabilẽ diabolicis tñ reuelationibus ſic de-
luſus eſt vt ad iudaiſmũ ⁊ circũciſionẽ carnis la
pſu miſerabili vellet oſtendit eñ illi demõ po
pulum xp̄ianũ cũ apl̄is ⁊ martiribꝰ tenebroſũ / te
trũ oĩmqꝫ macie deformẽ econtra iudeoꝝ plebeꝫ

tum moyſe patriarchis et prophetis ſūma tripu
diātez leticia et ſplēdidiſſimo lumine corruſcātē
ſuaſitq; vt ſi vellet horum beatitudis particeps
fieri circuncisionem ſuſciperet quod et fecit. ꝓba
tur preterea ɔ̄cluſio quia ſicut nimietas ventreȝ
diſtendit ita ieiuniorum ariditas ventrem cōſtri
git.⁊ ſicut mēs nimietate ciborū oppreſſa emittē
puras ꝓ̄ces ad deū nō pōt ita eadē nimietate cibi
laſſata ꝑdit orōnis vigorē.⁊ preterea expimur ꝙ
diebꝰ illis quibꝰ acriore abſtinētia carnē caſtiga
mus ignē carnalis ɔcupiſcētie magis ſētimꝰ hūc
tñ miniſtrat vt dicit caſſianꝰ ꝑ̄terita cibi materia

Cōtra pmā cōcluſioneȝ

¶Cōtra pmā ɔcluſionē arguitur ſic tactus ⁊ gu
ſtus ſūt nobis neceſſarij ad vitā ergo inſēſibilitas
guſtus ⁊ tactus nō ē homi ſaltē diu victuro poſ-
ſibilis Secundo nulla potentia eſt neceſſaria ni-
ſi propter actum ergo illius potentie actus eſt ne
ceſſarius que eſt ad vitā neceſſaria ſed vt conſtat
tactus et guſtus ſunt ad vitam neceſſarij ergo et
tactus eorum et per cōſequēs inſenſibilitas nō ē
poſſibilis Ad primam dico ꝙ inſenſibilitas acci

Inſenſibilitas accipit̄ dupliciter

pitur dupliciter. Uno modo pro omnimoda de
ſtitutione ab appetitu cibi et potus et aliorȝ de
lectabilium et ſic concedo ꝙ non eſt poſſibilis ni-
ſi propter egritudinem aut vehementeȝ maliciaȝ
cōplexionis. ¶Secundo modo accipitur pro de
fectu in gaudendo huiuſmodi delectationibus et
pro defectuoſo vſu earū ſecundum ꝙ dictū eſt in
notabili et ſic eſt poſſibilis et per hoc ad ſecundā
Contra primam partē ſexte concluſionis argui-
tur primo ſic minus concupiſcere et minus dele-
ctari q̄ȝ ſit neceſſariuȝ non eſt in poteſtate noſtra
ſed inſenſibilitas conſiſtit in minus concupiſcen
do ⁊ minus delectando q̄ȝ ſit neceſſariū ergo inſē
ſibilitas nō eſt in poteſtate noſtra ⁊ per cōſequēs
non eſt viciuȝ. Maior probatur pro prima pte qꝛ
fames et ſitis nō ſūt in poteſtate noſtra ergo cōcu
piſcentia cibi et potus nō ſunt in poteſtate noſtra
Pro ſecūda parte ꝓbatur ɔcupiſcere nō eſt ī po
teſtate noſtra licȝ delectatio ſequat̄ naturali neceſ
ſitate adeptionē rei cōcupite ğ delectatio non eſt
in poteſtate noſtra. Cōfirmat̄ auctoritate Ari. in
tercio diuidentis ɔcupiſcētias in cōes ⁊ ꝓprias
qui dicit cōes eſſe naturales:⁊ cōuenire omnibus
⁊ ꝙ quilibet cōcupiſcit qñ indigēs fuerit ſiccuȝ ⁊
humidū cibū et lectū inq̄t homerus iuuenis ⁊ cre
ſcens: dicit preterea ꝙ in naturalibus ɔcupiſcen
tijs pauci peccant ⁊ tm̄ vnomō vbi habet euſtra
cius in minꝰ enim pctm̄ a naturali impeditur ap
petitu ⁊ indigentia. Secundo illud nō eſt viciuȝ
qđ eſt oportunū homini bñ diſpoſito ſm̄ virtutē
ſed in totali exterminatione delectationū eſt opti
ma diſpoſitio homīs ad virtutē igit̄. Minor pro
bat̄ auctoritate Euſtracij prīo ethicoꝝ dicētis ꝙ
ꝑfectū opȝ feſtinare ad oīmodā exterminationeȝ
irrōnabiliū paſſionū ⁊ Ariſ. vt habet̄ in libro de
morte ſua dicit ꝙ phus purus et perfectus morti
ficauit omīa deſideria ſua in comeſtione potu et
coitu. Et cōmentator in ꝓlogo octaui phiſicoruȝ
ꝙ cum hoc perfectus factus ſpeculatiuus vide-
rit in virilitatē appetituū ſenſualium eijciet eos
omnino ⁊ odiet odio maximo Tercio inſenſibili
tas valet ad acquiſitioneȝ virtutis ğ ipſa non eſt
vicium. añs probat̄ quia ſecundū Ariſt. ſecundo
ethico. ſi volumus acquirere virtuteȝ opȝ nos ha
bere ad delectationem ſicut ſeniores plebis tro-
ianorū ſe habebant ad helenam quā nec tāgere
nec videre volebant ita dicēte Ariſ. ꝙ igit̄ ſenes
plebis patiebātur ad helenaȝ hoc opȝ pati ⁊ nos
ad delectationē ⁊ in omnibus illorū dicere voceȝ
ſic igitur abijcientes eaȝ minus peccabimus ſed
per inſenſibilitatem abijcimus delectationem er
go valet ad acquiſitionem virtutis. Quarto om
ne vicium habet in nobis aliquod motiuū quod
peruertit iudicium rōnis aut electionem volun-
tatis: cuȝ ratio ſemp ad optima deprecetur ſed in
ſenſibilitas nullū habet in nobis motiuum non
rationeȝ quia ipſa ſemper ad optima deprecatur
non voluntateȝ quia nata eſt ſequi iudiciū ratio-
nis niſi per appetitum ſenſitiuum trahat̄ ad op
poſitum nec appetitū ſenſitiuum qꝛ inclinat̄ na-
turaliter ad delectatiōes ſenſuales. ¶Confirma
tur omne motiuum ad viciū aut mouet delectā-
do aut contriſtando ſed ad inſenſibilitateȝ nihil
mouet delectando cum contra delectationem ni-
chil delectando moueat nec cōtriſtando quia om
ne tale mouet ad fugam ſed delectādo nec ad fu
gam nec contriſtando mouere poteſt ğ inſenſibi
litas nullum habet motiuum in nobis. Quinto
illud non eſt vicium quod viri religioſi et maxi-
me contēplatiui ſemper obſeruauerunt ſed hmōi
viri q̄ȝtum potuerunt delectationes guſtus ⁊ ta
ctus a ſe reiecerunt ğ inſenſibilitas qua fit hmōi
abiectio non eſt viciū. Sexto opa ɔtemplationis
et ſanctitatis ſunt ꝓ̄cioſiora bona habitudine et
diſpoſitione corpis: ſed reiectio delectabiliū vſq;
ad īdiſpoſitione corporis qualis fuit in gregorio
qui propter abſtinentias duriſſimas febre quaſi
continua ⁊ doloribus ſtomachi vexabatur eſt vti
lis ad opa contemplationis ⁊ ſanctitatis ergo hu
iuſmodi reiectio delectabilium non eſt vicioſa er-
go nec inſenſibilitas. Ad primā dico ꝙ accipien
do concupiſcere cōmuniter pro appetere contin-
git minus concupiſcere tripliciter. vno modo ap
petitu ſequente malas qualitates corporis. ſecun
do modo appetitu ſequente deliberationē ratio-
nis erronee. tercio modo appetitu ſequente habi
tum iā ex frequētatis actibus genitum. Dico pre
terea ꝙ cōcupiſcere dicitur eſſe in poteſtate nr̄a
dupliciter. vno modo quia in poteſtate noſtra ſit

Cōcupiſcē duplr̄ dr̄ eē in ptāte

ꝙ inſurgat vel non inſurgat ipſe motus cōcupi-
ſcentie. ¶Alio modo quia in ptāte noſtra ſit ꝙ
ei appetitum rōnalem ɔformemus aut ꝙ ei tali-
ter inſurgenti obediamus. tunc dico primo ꝙ ap
petitus ſecundo mō eſt in ptāte noſtra vtroq; mō
hoc ex ſe patet qꝛ talis appetitus ſequitur ratio-
nis deliberationē que eſt in mera libertate noſtra
Dico ſcđo ꝙ appetitus quo primo mō appetimꝰ
nō eſt in poteſtate noſtra prīo mō ſed eſt in pote-
ſtate noſtra ſcđo mō hoc eſt nō eſt in poteſtate no
ſtra ꝙ talis motus inſurgat vel non inſurgat nec
per hoc ꝙ tunc inſurgit peccamus ſed qꝛ ī ptāte
noſtra eſt ɔformari ſibi per appetitū rōnalem aut
obedire ⁊ obſequi ſibi vel ꝑmittere ꝙ ducamur
impetu eiꝰ iō hec faciendo peccamꝰ: de appetitu
terciomō dico eodēmō ſicut de apetitu primomō

niſi ꝙ habitus generatꝰ ē ex viciosis actibus nō
autē mala cōplexio nōduꝫ aūt tactū eſt vtrū ha-
bitus ex vicioſis actibus genitꝰ faciat p̄mos mo
tus ab eo cauſatos eſſe vicioſos. Et licꝫ ḡ nō fa-
mere et nō ſitire nō ſit in poteſtate noſtra tamē in
poteſtate noſtra eſt minꝰ accipere de cibo vel ci-
bum minus delectabilē q̄ꝫ exigat neceſſitas tā ra
tione perſone q̄ꝫ ſtatus et ex tali aſſuefactiōe poſ
ſibile eſt ꝙ fames et ſitis non fiant in nobis niſi
ſecundum exigentiam illius modice ſumptionis
et ꝙ in maiori non delectetur appetitus. Ad cō-
firmationem concedo auctoritatem ariſto. ad ſen
ſuꝫ in quo ſupra expoſita eſt. Ad euſtracium di
co ꝙ peccatū in minꝰ vel peccatū inſēſibilitatis
impeditur a naturali appetitu ⁊ indigētia nō ne
fiat vnq̄ꝫ ſed ne frequenter et in multis fiat ita enī
ſolēt Ariſ. ⁊ euſtraciꝰ ⁊ aliȷ̄ phi morales in mora
libus ꝙ in pluribus euenit vniuerſaliter affirma
re/ et ꝙ in paucis contingit vniuerſaliter negare
ſecundum ꝙ idē Ariſ. in p̄mo libro expreſſe prote
ſtatus eſt propter multā differētiā q̄ꝫ hꝫ via mo-
ralis. Ad ſecūdā nego minorē ad auctoritatē eu-
ſtraciȷ̄ dico ꝙ per irrationales paſſiones ītelligit
eas que cōtra iudicium recte ratiōis inſurgūt ta-
les enī exterminari opꝫ vt ſolū remanēt paſſiones
recte rōni cōſone Ad auctoritatē Ariſ. dico ꝙ per
mortificatiōeꝫ deſiderioꝝ nō ītelligebat Ariſ. re-
iectionē omniū deſiderioꝝ ſꝫ per mortificatiōeꝫ ī
telligit ꝙ nulla deſideria impellāt notabiliter ho
minē cōtra iudicium recte rationis et hoc eſt ha-
bere virtutes ſcd̄ꝫ gradū tempantie in quo gradu
homo exiſtēs nō ſētit notabilē pugnā appetitꝰ ſē
ſitiui cōtra rōem. Eodē mō ad auctoritatē Auer
rois reſpōdeo ꝙ per eiȷ̄cere eos ītelligit ꝙ faciat
eos eſſe ſub regula ratiōis ⁊ nō dimittat eos in ī-
petu ſue inſēſualitatis et inuirilitatis. Ad terciū
negatur ꝯſequētia nā ſcd̄m Ariſ. in ſcd̄o ethicoꝝ
inclinato ad vnū vicium proficit ad acquiſitiōeꝫ
virtutis ſe transferre in oppoſitū viciū ⁊ tamē cō
ſtat ꝙ oppoſitū vicij eſt vicium ſimiliter inanis
glorie vt habet Caſſianus valet ad acquirēdū tē-
perantiā et tamē inanis gloria eſt vicium. Ad ꝓ
bationes aūt añcedētis reſpondet dupliciter vno
modo ꝙ loquitur de delectationibꝰ exceſſiuis re-
cte rationis iudiciuꝫ oppugnātibus. Aliter dicit
ꝙ qꝛ homines cōmuniter inclinant ad exceſſiuas
delectationes ſcd̄m documēta ſua optima via ꝑ-
ueniēdi ad vſū mediocrē ⁊ honeſtū earū eſt reiȷ̄cē
omnes q̄ꝫtū poſſibile eſt vt mediāte reiectione rō
nis ⁊ inclinatiōe q̄ꝫ facit natura eligat circa dele
ctationes medietas. Ad quartā dico ꝙ male qua
litates corporee pñt mouere ad actꝰ inſēſibilita-
tis poſſunt etiam mouere male conſuetudines
poſſunt mouere erronea rationis iudicia proue-
nientia aut ex diminuta inquiſitione aut ex ali-
qua ſophiſtica ratione aut ex quauis apparentia
falſa. Poteſt preterea ad id mouere appetitus
laudis et glorie ſicut cōtingit in illo cui dictum ē
a quodam ſene ꝙ cum erat in cenobio eum fra-
trum aſpectus et laudatio ſaginabat ideo ſine fa
tigatione per tres aut quattuor dies ieiunabat: in
heremo auteꝫ vbi erat ſolitudo vix per vnum dieꝫ
ieiunare poterat quia non ſaginabat aſpicientiū

fratrum laudationibus. Ad ꝓbationē cum dicit
ꝙ ratio ſemper ad optima deprecat hoc concedi
tur de ratione non errante. Ad probationem de
voluntate dico ꝙ ſi ratio erret voluntas eam ma
le ſequit. Dico etiam ꝙ q̄ꝫuis ratio nō erraret cir
ca materiam inſenſibilitatis. voluntas tamē ap-
petens inaniter laudem et gloriam pōt ex liberta
te ſua velle iſtā duriſſimā abſtinentiaꝫ vt per eaꝫ
laudem conſequatur mediante noticia et iudicio
intellectus vero et non erroneo quo indicat ratio
homines talibus abſtinentiȷ̄s deditos haberi a-
pud alios in magna reputatione. Ad probatio-
nem de appetitu ſenſitiuo concedo aſſumptuꝫ vt
in pluribus ꝯtingit tamen aliquos eſſe male com
plexionis et non taliter ex complexione aut aliȷ̄s
qualitatibus inclinari. ¶ Ad confirmationeꝫ di
co ꝙ ad opera inſenſibilitatis poteſt quis moue
ri cum delectatione poteſt quis moueri cum triſti
cia poteſt quis moueri cuꝫ vtroqꝫ qui directe ⁊ im
mediate moueretur ad ea ex inclinatione quali-
tatum corporalium. videretur moueri cū dele-
ctatione qui moueretur ad ea ex iudicio erroneo
contra inclinationes vehementes in oppoſitum
ante habitum genitum moueretur cum triſticia
qui autem moueret ex appetitu vane laudis con
tra inclinationes vehementes appetitus ſenſiti-
ui habet delectationem ex ſpe laudis et habet
triſticiam in carendo delectationibus vehemen-
ter concupitis. Ad quintam concedo minorem
delectationibus ſuperfluis nō de delectationibus
neceſſariȷ̄s et congruentibus ſibi aut ſimpliciter
aut ſecundum exigentiam alicuius honeſti finis.
Ad ſextam concedo vtramqꝫ partem anteceden-
tis: concedo etiam conſequens quod infertur: re-
iectio enim huiuſmodi delectationum quantum
congruit ad aliquem finem honeſtum cum paruo
diſpendio corporis non pertinet ad inſenſibilita
tem: ſed ad temperantiam ſicut dictum eſt.

¶ Contra ſeptimam concluſionem arguitur ſic
nichil qd̄ ſecundum ſe eſt vicium poteſt propter Cōtra ſepti
quamcunqꝫ circunſtantiaꝫ fieri virtuoſum ſed in mā ꝯclonē
ſenbilitas ſecundum ſe eſt vicium ergo inſenſibi-
litas propter circunſtantiam finis non deſinit eſ
ſe vicioſa nec incipit eſſe virtus. Secundo homo
tenetur miniſtrare alimenta neceſſaria corpori er
go non miniſtrando neceſſaria et que ſufficiunt
ad bonam corporis habitudinem non ſoluit qd̄
ſoluere tenetur ergo peccat. Tercio homo tenetur
plus ad ſuſtentationem propriȷ̄ corporis q̄ꝫ pro-
ximi ſed non paſcendo proximum quantum ne-
ceſſe eſt peccat ſecundum illud/ ſi nō pauiſti occi
diſti ergo peccat ſi citra neceſſitatem corpus pro
prium ſuſtentat. Ad primam reſpondeo ꝙ con-
cluſio nō habet ꝙ inſenſibilitas poſſit eſſe virtus
ſed ꝙ actus quo detrahitur delectationibus ſe-
cundum exigentiam certi finis plus q̄ꝫ ſi non in-
teruenitet huiuſmodi circunſtantia finis non eſt
inſenſibilitas. ¶ Sed dices ille actus primo ſe-
cluſa circunſtantia finis eſt inſenſibilitas ⁊ poſt-
ea illa circunſtantia finis poſita nō eſt inſenſibi-
litas ſed actus bonus ergo inſenſibilitas poteſt
non eſſe inſenſibilitas et eſſe actus bonus et lau-
dabilis. ¶ Ad hoc reſpondeo ꝙ aliquis actus

dicit eſſe inſēſibilitas dupliciter vno mō ꝑ ſe pri-
mo ⁊ ſic ſolus actus voluntatis habens omnes
circūſtātias actus exterioris pro obiecto dicit eē
inſenſibilitas. Alio mō per alterū ⁊ ſic actus ap
petitus ſenſitiui aut exterior primo actui ſubor-
dinatꝰ dicit inſenſibilitas cū ergo dicit inſenſibi
litas poteſt eſſe actus bonꝰ ſi illa ſit cōpoſita fal
ſa eſt quia ſenſus eſt ꝙ hec eſt poſſibilis inſenſibi-
litas eſt actus bonus ſi ſit diuiſa ⁊ accipiatur pri
mo mō tūc dico ꝙ falſa eſt: ſi ſcḋo mō tūc cōcedo
eam eſſe veram ſicut probat argumentum quia
hoc modo inſenſibilitas poteſt non eſſe inſenſibi
litas. Ad ſecundā dico ꝙ alia alimenta neceſſa-
ria ſūt corpori vt perduret in bona habitudine ſa
nitatis ⁊ alia vt ꝑduret in bona habitudine ad fi
nem aliquē rationabiliter preſtitutū puta ad fi-
nem cōtemplationis aut ſatiſfactionis pro pec-
catis aut ad opera excellentis ſanctitatis ideo ſi
nō ſoluat homo corpori ea q̄ neceſſaria ſūt ad ha
bitudinē bonam ⁊ cōgruā fini rationabiliter pre
ſtituto cōcedo ꝙ peccat. Eodē mō reſpondeo ad
terciū paſcit em̄ proximū ⁊ ſe ipſū q̄tum neceſſe
eſt ſi paſcat q̄tum congruit fini quē ſibi ipē pre-
ſtituit. Contra ſecūdam partē octaue cōcluſio-
nis arguitur prīo auctoritate Ariſ. ſcḋo ethicoꝝ
dicētis ꝙ inſenſibilitas minus opponit tēperan
tie q̄z intēperantia ḡ eſt minus viciū. Secundo
de inſenſibilitate facilius eſt reddire ad tēperan
tiā q̄z de intēperātia ergo inſenſibilitas ē minꝰ vi
ciū. añs ꝓbat tū prīo qꝛ ad hoc ꝙ redeat de inſē
ſibilitate ad tēperantiā iuuat naturalis īclinatio
que impedit ne redeat de intēperantia ad tēpe-
rantiā: tū ſcḋo quia propter oppōnem inſenſibi-
litatis ad naturā minus pōt capere augmentū.
tum tercio qꝛ inſenſibilitas minus tollit vſū ⁊ ex
erciciū rōnis q̄z intēperantia cū tota vita intēpe
ratoꝝ verſet in potationibꝰ comeſtionibꝰ ⁊ diu-
turnis ſōnijs vel eoꝝ ꝓcurationibꝰ ⁊ ita paꝝ vel
pauci eis de tēpore ꝯcedit ad vacandū operatio
nibꝰ rationis Tertio itēperātia eſt cōmunior vt
dicit prīa pars concluſionis ⁊ plures cōmaculat
ergo eſt deterior. Ad primā dico ꝙ ſcḋm Ariſ. in
eodē ſecūdo capitulo prīo terciꝫ tractatus pōit
eſſe due cauſe propter quas cōtingit ꝙ vnū extre
mū plus opponit medio q̄z alterū vna eſt ſūpta
ex ipſa rei natura qꝛ ſcꝫ ſcḋm rei veritatem vnū
extremū eſt ſimiliꝰ ⁊ ꝓpinquiꝰ medio. Alteꝝ eſt diſ
ſimilius et diſtantiꝰ. Alia eſt ſūpta ex nobis ip-
ſis ita ꝙ illud extremū ad qḋ hoīm genus ma-
gis inclinatū eſt cōiter dr̄ magis opponi medio.
Et hoc modo cōcedo ꝙ inſēſibilitas minus op-
ponit tēperātie q̄z intēperātia qḋ exprimit Ariſ.
poſt aſſignationē ſcḋe cauſe ita dicēs. Alia cau-
ſa ex nobis ipſis ad q̄ em̄ ipſi magis nati ſumus
aliqualit hec magis cōtraria medio videntur pu-
ta ipſi magis nati ſumus ad delectationes iō fa
cilius mobiles ſumꝰ ad intēperātiā q̄z ad tēpe-
rātiā. hec igr̄ magis cōtraria dicunt ad q̄ aug-
mentū magis fit. Dico ergo ꝙ ꝯña nō valet de eo
ꝙ minus opponit propter ſecūdam cauſā. Ad
ſecūdam nego primo añs ⁊ ad contrarium ante
cedētis allegatus eſt in probatione eiuſdem con
cluſionis octaue Caſſianus dicens ꝙ a ſaturitate
ad debitā menſuram aſcendi pōt: ab īmoderata
aūt ꝯtinentia nō pōt. Scḋo pōt probari exēplo
heronis quod allegatum eſt in ꝓbatione octaue
cōcluſionis qui nullomodo potuit ſuaderi vt die
paſche fratribus aggregaretur et aliquid legu-
minis ſumeret ⁊ tamen illa die innumeri intem-
perātes temperantie modū ⁊ regulā ſeruant. Se
cundo nego conſequentiam qꝛ ꝙ facilius redea-
tur non contingit qꝛ ſit minus vitium ſed quia
homines naturaliter inclinant ad delectationes
temꝑantie. Et ideo ꝯcedo duas primas probatio
nes dico tamen pro ſecunda ꝙ modicum et par-
uū augmentū in inſenſibilitate eſt multo magis
nociuum q̄z magnū augmentum intemperantie
cum ſtatim ex paruo augmento inſenſibilitatis
ratio percutiatur ⁊ alienetur mens. Ad tertiam
probationem dico ꝙ inſenſibilitas notabilis et
ſenſibilis tollit ⁊ bonam habitudinem corporis
et egritudines varias inducit ex quibꝰ ita vel ma
gis impeditur vſus rationis q̄z ex intemperantia
et preterea percutit rationem. Ad tertiam nego
conſequentiam: dico tamen ꝙ aliquid dicitur de
terius dupliciter. vnomō extenſiue. aliomō inten
ſiue de primo modo conſequentia eſt bona ſed de
hoc mō non eſt poſita cōcluſio. ſecundo mō ꝯña
nō valet: oppm̄ em̄ vitiū crudelitatis eſt extēſiue
et plures inficit q̄z crudelitas. Et ſimiliter ira q̄z
crudelitas et tamen crudelitas eſt deterior. Con
cluſio quā poſuimus vt eſtimo a nullo negabit ſi
comparemus inſenſibilitatem ad intemꝑantiā
ſcḋm equalitatē graduū: recedat em̄ inſenſibilis
a medio temperantie ꝑ vnum gradū: et intempe
tus per vnum. Dico ꝙ erit deterius inſenſibili ꝑ
inſenſibilitatē vnius gradus q̄z intēperato ꝑ in
tēperantiā vnius gradus recedat vterq; ꝑ duos
aut tres aut per ſex: dico ꝙ erit deterius īſenſibili
ꝑ inſenſibilitatē ſex graduū q̄z intēperato ꝑ intē
perātiā ſex graduū ideo nō videt mihi Caſſianꝰ
ſine rōne ſniām ſupius poſitā fuiſſe ſequutam.

¶ Decima queſtio.

Conſequenter agen
dum de partibus tēperantie ſtricte ac
cepte que ſunt caſtitas abſtinētia ⁊ ſo
brietas ⁊ primo aget de caſtitate in cōmuni dein
de de partibꝰ eius De caſtitate ergo queritur pri
mo Vtrū caſtitas ſit virtus ſpecialis: Arguitur
primo ꝙ non caſtitas pertinet ad corpus ergo ip
ſa non eſt virtus Antecedens probat quia aliq̄s
dicitur caſtus ex eo ꝙ aliqualiter ſe habet ad vſū
aliquarum partium corporis In oppoſitum ar
guitur auctoritate macrobij ⁊ omnis theologoꝝ
ponentiū eā partē temperantie. ¶ Notandum
ꝙ caſtitas accipit dupliciter. vno modo proprie
alio mō methaphorice ꝓprie eſt firmū ꝓpoſitum
reijciēdi libidines turpes ⁊ ihoneſtas. ſcḋz aliq̄s
enim caſtitas dicitur a caſtū qḋ eſt ꝯſtrictum aut
cohercitum/habitus ergo quo cohercent libidi-
nū cōcupiſcentie ne ī opera turpia ⁊ diſſoluta im
pellant vocat caſtitas. Secundum aliquos vero
caſtitas a caſtigo quia per eam caſtigantur hu-
iuſmodi cōcupiſcētie libidinū. alio modo accipi
tur methaphorice ⁊ tūc caſtitas ſcḋm Thomam

Caſtitas metaphorice dicta

eſt debita mentis ad rem aliquam coniunctio et
nexus. Fornicatio aũt methaphorice dicta eſt in
debita mētis ad rē aliquā cōiunctio ⁊ qꝛ talis cō
iunctio ſolũ debet eſſe ad deũ ideo mens q̄ hac cō
iunctione deo ꝯiuncta eſt dꝛ caſta ſecundũ illud
Apoſt.ij.ad corin.xi. Deſpondi vos vni viro vir
ginem caſtā exhibere xp̄o cũ aũt mens nexu ſimi
li creature cōiũgit tunc ipſa dicitur fornicari ſe-
cundũ illud hieremie.iij. Tu aũt fornicata es cuꝫ
amatoribus multis. Ex iſtis ptꝫ ꝙ nomē caſtitā
tis eſt cōe tempantie ꝟginũ cōiugatorũ ⁊ viduaꝝ
probat omnes tales temperati ſcd̄m delectatio-
nes venereas ꝓponunt firmiter reijcere libidinēs
turpes ⁊ inhoneſtas. de virginibus patꝫ qꝛ pro-
ponunt firmiter reijcere omnes et ſimiliter etiam
vidue licet eis aliquando indulſerint. De coniu-
gatis patꝫ quia ſi temperati ſint ſecundũ has de-
lectationes proponunt reijcere omnes vetitas et
prohibitas ⁊ etiaꝫ nō ꝓhibitarũ ſupabundantiā

Pria 3clo

et exceſſum. ¶ Prima concluſio caſtitas eſt vir-
tus probat omnis mediocritas laudabilis inter
duo extrema vicia eſt virtus: ſed caſtitas eſt me-
diocritas laudabilis inter duo extrema vicia er-
go caſtitas eſt virt⁹. maior eſt nota ⁊ minor ꝓba-
batur qꝛ mediat inter admittere delectatiōes ve-
nereas turpes aut ſupabundāter ⁊ nullas admit
tere etiā vbi recta rō dictat eas eſſe admittendas
Ex iſta concluſione infero ꝙ propoſitum abſtinē
di a delectationibus venereis in perſona coniuga
ta ſine partis alterius conſenſu nec actuali nec
interpretatiuo non eſt caſtitas: nec talis mulier
ex tali propoſito dicenda eſt caſta. probatur nul
lum vicium eſt caſtitas quia probatum eſt ꝙ ca-
ſtitas eſt virtus ſed huiuſmodi propoſitum eſt vi
cium igitur. minor patet quia eſt in iniuriam alte
rius et detentionem iuris alieni cum coniugum
ſecundũ Apoſtolũ quilibet ſit alterius neq; enim
mulier corporis ſui poteſtatem habꝫ ſed vir Se-
cũdo nulla inſenſibilitas eſt virtus ſed hoc ꝓpo-
ſitum eſt inſenſibilitas ergo non eſt virtus. Mi-
nor patet quia eſt minus vti et gaudere delecta-
tionibus tactus q̄ꝫ oporꝫ et q̄ꝫ recta ratio dictat

Scda 3clo

¶ Secunda concluſio caſtitas eſt virtus ſpecia-
lis ſub temperantia. ꝙ ſit ſub temperantia patꝫ
quia eſt circa aliquas delectatiōes circa quas eſt
temperantia et non circa omnes et circa nullas
delectationes eſt caſtitas quin circa eas ſit tem-
perantia et non eſt circa illas aliquo modo caſti
tas quin circa eas eodem mō ſit temperātia. ergo
caſtitas eſt ſub temperantia cōtenta prima pars
antecedentis patet quia eſt circa delectationes
venereas ⁊ circa eas eſt temperantia. Secunda
patet qꝛ temperantia eſt circa delectationes cibo
rum et potuum circa quas non eſt caſtitas. Ter-
tia patꝫ quia caſtitas tantum eſt circa delectatio
nes venereas circa eas autem omnes eſt tempe-
rantia. Quarta patet quia non eſt dabilis ali-
quis modus ſecundum quem circa venereas dele
ctationes ſit caſtitas: quin ſecundum eundem cir
ca eas ſit temperantia. ꝙ autem ſit virtus ſpecia
lis patet: quia habet materiam ſpecialem circa

Tertia conclusio.

quam eſt. ¶ Tertia concluſio caſtitas ab abſti-
nentia diſtincta eſt. patet quia abſtinentia eſt cir
ca vſum ciborum et non circa delectationes vene
reorum. caſtitas autem eſt circa delectationes ve
nereorum et non circa ciborum vſum: has autem
delectationes conſtat eſſe alterius et alterius ge-
neris nā cibi ordinant ad cōſeruationem eius qui
cibo vtit. venerea aũt ad generationem ⁊ eſſe al-
terius ab eo qui venereis vtit: et inde eſt ꝙ dicun
tur ordinari ad conſeruationeꝫ ſpeciei ¶ Quar-

Qrta 3clo

ta concluſio pudicicia ſc̄m ꝓprietateꝫ nomīs ꝑti
net ad caſtitatem. Pro declaratione huius con-
cluſionis eſt aduertendũ ꝙ ſecundũ beatuꝫ Tho
mā pudicicia attendit ꝓprie circa venerea ⁊ pre
cipue circa ſigna venereorũ ſicut ſunt aſpect⁹ im
pudici/oſcula/⁊ tactus. caſtitas aũt magis reſpi
cit ipſam veneream commixtionem ⁊ cōcludit ꝙ
pudicicia ad caſtitatem ordinat non ſicut virtus
ab ea diſtincta: ſed ſicut exprimens caſtitatis cir
cunſtantiam quandā: interdũ tñ vnũ pro alio po
nitur. hec opinio non videt rōnabilis nec dictis
eiuſdē doctoris conſona: ſecundum eñ eum in eo
dem loco pudicicia ꝓprie eſt circa illa de quibus
homines magis verecundant: quia pudicicia di
citur a pudore in quo verecundia ſeruatur maxi-
me aũt homines verecundantur de actibus vene
reis in tm̄ ꝙ coitus coniugalis qui honeſtate nu
ptiarum decoratur verecundia non caret ſecun-
dum Auguſtiñ. xiiij. de ciuitate dei. ex his dictis
Thome arguit ſic. Pudicicia eſt circa illos act⁹
de quibus homines magis verecundant. ſed ho
mines magis verecundantur de ipſis actibus ve
nereis q̄ꝫ de actibus q̄ ſunt ſigna venereorũ ergo
pudicicia eſt magis circa venereos actus q̄ꝫ cir-
ca ſigna eoꝝ. Unde ſecundũ hugutionē pudici-
cia habet omnino contrariā ſignificationeꝫ dicit
enim cum ponit differētiam inter pudiciciā ⁊ ca-
ſtitatē. Pudicicia eſt virtus libidinē domās ei⁹
tñ ſigna nō abhorrens ſui aũt aſpectus oſcula ta
ctus caſtitas auteꝫ huiuſmōi ſigna abhorret ⁊ in
de eſt ꝙ virgines caſtas dicimus coniuges auteꝫ
pudicas. Alia aũt eſt opinio nonij marcelli dicē
tis ꝙ pudicicia ab iniuria turpium libidinum eſt
libera. caſtitas auteꝫ ab his cōtinēs eſt ⁊ remota
ſed iudicio meo theologi extendũt caſtitatem ad
omnem virtutem caſtigantem et moderantem li
bidines ſiue totaliter eas reijciendo ſiue tm̄ non
turpibus indulgendo ⁊ hoc modo etiā pudiciciā
accipere ſolent. Preterea ſi pudicicia eſſet talis
virtus tunc ſtaret aliquē eſſe pudicũ et nō caſtuꝫ
puta illa que moderate ſe haberet circa exteriora
ſigna oſcula ſcꝫ aſpectus ⁊ tactũ ⁊ tñ immodera
te ſe haberet circa actum ipſum venereum ꝙ fre-
quenter contingit ⁊ econtra etiam aliquis poſſet
eſſe caſtus et non pudicus puta qui moderate ſe
haberet circa actum venereũ ⁊ immoderate circa
ſigna exteriora. ſecundum quoſdā aũt caſtus di-
cit omnis qui turpes libidines domat ſiue inte-
ger ſit ſiue corruptus. Pudicus autē qui cũ cor-
ruptus ſit turpes domat libidines. hoc videt ꝓ
bari poſſe ex quintiliano i milite mariano pudici
ciā in milite laudare erubeſco feminaꝝ eſt iſta vir
tus niſi diceret ꝙ feminaꝫ accepit vt ſexum non
vt ſtatum ſignificat. quicquid ſit opinio Thome
multũ cōſonat ei ꝙ in hymno de cōfeſſoribus le-

gitur. Qui pius prudens humilis pudicus ſo-
brius caſtus fuit ⁊ quietus. vbi quia pudico ſu-
peraddit caſtum non videtur ſynonima ⁊ maius
videtur caſtum ꝗ pudicū q2 aliter non creſceret
oratio contra regulā oratoꝝ nec ibi pudicū cum
qui corruptus ſit ſignificat q2 non cantaretur re-
cte de confeſſoribus virginibus nec caſtū cum q
corruptus ſit ⁊ integer q2 ſi ſic nō recte cantaret
de non virginibus. ergo oportet ꝙ pudicus cū ſi-
gnificet qui in ſignis maxime pudendorū actuū
moderationem habet caſtus autem eum qui cir-
ca venerea rationem moderantem ſequitur ⁊ ita
pudic⁹ diceretur cui⁹ ita moderata eſt libido vt
nichil ei⁹ quod non deceat exterius appareat: ca-
ſtus aūt cum ita moderata eſt vt non efferueſcat
interius: ꝙ ſi dicamus virgines caſtas ⁊ cōiuges
pudicas hoc ideo eſt ꝙ ad cōiuges pertinet mo-
deratio huiuſmodi ſignorū exteriorū in quibus
poſſunt et deficere ⁊ ſuperabundare ⁊ medio mō
ſe habere ad virgines autem non pertinet huiuſ-
modi moderatio ſed totalis reiectio eorum que
libidinoſos motus repreſentant neq; enim permit-
tuntur eis oſcula nec aſpectus nec tactus nec ver-
ba quicq; turpitudinis importantia. pudicicia ꝗ
ſcd̄m huguitionē non abhorret a ſignis libidinis
quia huiuſmodi ſignis moderate ⁊ q̄ʒtuʒ recta ra-
tio patitur vtitur. ⁊ hoc modo accipiendo bene
dicit Thomas ꝙ pudicicia non eſt caſtitas q2 ſi-
cut argutum eſt ſtat aliquē eſſe nō caſtum ⁊ pudi-
cum eſt tn̄ adiuncta caſtitati ſicut cōſeruatrix ei⁹
nam moderatio huiuſmodi ſignorū conſeruat in-
ter cōiuges ⁊ amorem et caſtitatē ꝙ ſi virgo his
ſignis immoderate vtatur. que totaliter exhibere
debet aut nō proprie dicit̄ impudica aut aliquid
dicetur impudicū quod in eodem ſtatu manens
eſſe pudicum non poteſt: ꝙ ſi hoc modo accipe-
retur pudicicia non eſſet adiuncta vniuerſaliter
caſtitati ſed cōiugali p̄ncipaliter: minus aūt vi-
duali Si vero pudicicia adiungatur vniuerſali-
ter caſtitati tūc ſicut in virginibus caſtitas dicit
omnimodā reiectionē libidinis ⁊ ſimiliter in vi-
duis ita ⁊ pudicicia eaꝝ poſita erit ī oīmoda reie-
ctione ⁊ cohibitione huiuſmodi ſignoꝝ. Et ſicut
in cōiugibus caſtitas dicit moderationem libidi-
nis ita et eaꝝ pudicicia erit huiuſmodi ſignoruʒ
moderatiua vt ſcʒ admittat ea que coniugū amo-
rem bonū et caſtū nutriunt ⁊ ea reijciat que adau-
gent laſciuiam ⁊ eam turpiter oſtentant et hec Quinta ꝯclō
opinio mihi magis placet. ¶ Quinta cōcluſio.
Caſtitas eſt virtus continens plures ſpecies vir-
tutum ſub ſe. ꝓbatur caſtitas coniugalis virgi-
nalis ⁊ vidualis ſunt ſpecie differentes ⁊ oēs he
ſub caſtitate continent̄: igit̄ Añs ꝓbat̄ cū caſti-
tate coniugali ſtat oppoſituʒ virginitatis. cū vir-
ginitate non ſtat oppoſitū virginitati: ergo caſti-
tas coniugalis ⁊ virginitas ſpecie differūt. Cōſe-
quētia tenet. q2 quotienſcūq; aliqua ſunt eiuſdem
ſpeciei quicq̄d eſt cōpoſſibile vni illud eſt cōpoſſi-
bile alteri. Scd̄o caſtitas coniugalis eſt modera-
Cōtra pri- tiua coit⁹ virginalis vero caſtitas eſt cohibitiua
mā ꝯclōnē coitus igit̄ nō ſūt eiuſdē ſpeciei. ¶ Cōtra primaʒ
cōcluſionē arguit̄ ſic. Oīs virt⁹ eſt qualitas aīe
ſed caſtitas ad corpus pertinet cum dicat̄ aliq̄s

caſtus ex eo ꝙ aliqualiter ſe habet ad vſū quarū-
dam partium corporis. Secundo. Virtus eſt ha-
bitus voluntarius vt habet̄ ſecūdo ethicorū: ſed
caſtitas nō eſt habitus volūtarius cū auferri poſ-
ſit per violentiam vt patet de mulieribus violē-
ter oppreſſis igit̄. Tercio. Nulla virtus eſt in infi-
delibus: ſed aliqui infideles ſunt caſti: ergo caſti-
tas nō eſt virtus. Quarto. Vitia carnalis cōcupi-
ſcentie domari non poſſunt ergo nullus habitus
qui ad hoc ponitur vt huiuſmodi vicia domentur
eſt virtus: ſed caſtitas ad hoc tātuʒ ponit̄: ꝗ caſti-
tas nō eſt virtus. Añs probat̄ quia ſenſualitas
nō poteſt curari ab illicito appetitu ⁊ precipue ſe-
cūdū motus luxurie. Probat̄ ſecūdo auctoritate
Pau. qui ter rogauit dominū vt ſedaret̄ in eo ſti-
mulus libidinis et nō diſceſſit ab eo ¶ Ad p̄mā ꝯ- Reſponſio
cedo maiorē ⁊ diſtingo minorē vel ꝙ ptinet ad
corp⁹ tanq̄ʒ ad ſubiectū ſuū et ſic nego vel tanq̄ʒ
ad id cuius actum imperat cohibet vel moderat̄
⁊ ſic concedo. Ad ſecūdaʒ cōcedo maiorē ⁊ nego
minorē. ⁊ ad probationē nego aſſumptū caſtitas
enim eſt actuale vel habituale ꝓpoſitū mētis cir-
ca libidineʒ vel moderandaʒ vel cohibendam ꝙ
quidem propoſitū non ſubiacet violētie: liceʒ act⁹
exterior libidinis poſſit per violentiam inferri ⁊
poſſit etiā quis cogi ad huiuſmodi violētā tolle-
rātiam. Ad terciā reſpondet beat⁹ Tho. ꝙ in infi-
delibus nulla eſt virtus quia infideles nō referūt
actus ſuos ad debitū finē ⁊ ad hoc allegat Aug.
li. x. contra iulianuʒ vbi exp̄ſſe habʒ ꝙ nō officijs
vel actib⁹ ſed finib⁹ a vicijs diſcernunt̄ virtutes.
hec opinio videt̄ multis dura ē tn̄ ſcd̄m vnū ſēſū
vera/ ⁊ ideo dico ꝙ per infideleʒ vnomō poſſum⁹
intelligere eum qui nundum ſuſcepit ſacramentū
id per quod fit de familia Xp̄i nec in opere nec in Duplex in-
voto quem communiori appellatione gentilem fidelis.
dicimus ⁊ tunc concedo ꝙ in infidelibus poteſt eſ-
ſe vera virtus ⁊ licet in eis non ſit habitus infu-
ſus per quem cum auditu credibilium poſſint in-
clinari ad aſſentiendum credibilibus poteſt tamē
eis mediante auxilio ſpeciali dei inſpirari cogni-
tio eorum que ad debitam ⁊ honeſtam operatio-
nem ſufficiunt ſicut eſt cognitio finis ⁊ aliarum
circunſtantiaruʒ neceſſariaruʒ. Aliomodo accipi-
tur infidelis pro eo qui nec eſt de familia chriſti
nec auxilio ac monitione ſpeciali eius ſuſcepit re-
ctam cognitionē eorum que ptinent ad operatio-
nem bonā ⁊ honeſtam: ⁊ de iſto infideli loquitur
Auguſ. ⁊ vt puto Tho. Auguſ. in hac parte ſecu-
tus aliās enim ſequeret̄ ꝙ nunq̄ʒ ex infideli poſſʒ
fieri fidelis quia cōſtat ꝙ infidelis non fiet fidelis
per malā operationē: ꝗ p bonā ergo oportʒ ꝙ an-
teq̄ʒ ſit fidelis ex īfideli factus ꝙ ī eo ſit aliqua bo-
na ⁊ laudabilis opatio. Ad quartā diſtiguo añs
quia aliq̄d dr̄ domari dupliciter. Vnomō ſimpli-
citer et pfecte ſcd̄m ſcʒ gradū temperantie ita ꝙ
non plus ab eo inſurgat notabilis motus in viti-
um añcedens. Alio mō aliq̄d dicit̄ domari quia
licet ab eo inſurgat motus in vitiū: ille tn̄ motus
rep̄mit̄ nec ducit in op⁹ ꝯcupiſcentie ⁊ ſic ego ne-
go. de primo aūt etiam dico cum Caſſiano ꝙ do-
mari poteſt id illum ſenſum ita ꝙ ſcʒ ardor libi-
dinis pōt totaliter extingui: qd̄ ꝓbat p̄mo q2 de-

ſiderium pecuniarum poteſt totaliter a corde reſ-
ſcindi ergo ⁊ ardoꝛ fornicationis totalr̃ extingui.
ꝯſequētia tenet. quia Apoſ. parimō vtrūqꝫ moꝛ-
tificandū precipit et conſtat ꝙ nō coiunxiſſet im-
poſſibile cū poſſibili Scḋo Apoſ. fornicationē et
immūditiā ita extirpandam cōſidit vt non nomi
netur in nobis: vt patet per illḋ. fornicatio et oīs
immundicia et auaricia ne nominetur in nobis
aut turpitudo aut ſtultiloquium aut ſcurrilitas
que ad rem nō pertinet. Tercio. fornicatio exclu
dit a regno dei: ergo poteſt eius ardoꝛ in nobis extin
gui. Antecedens patet per illud eiuſdem illḋ au
tem ſcitote quoniā fornicatoꝛ aut immundus aut
auarus ꝙ eſt idoloꝝ ſeruit⁹ nō hꝫ hereditatē in
regno xp̄i et dei et iterū nolite errare neqꝫ forni-
cari neqꝫ idolis ſeruiētes neqꝫ adulteri neqꝫ mol-
les neqꝫ maſculoꝛum concubitoꝛes neqꝫ fures ne
qꝫ auari neqꝫ ebrioſi neqꝫ maledici neqꝫ rapa-
ces regnum dei poſſidebunt. Ad primā ꝓbatōēꝫ
nego aſſumptū. dico enim ꝙ poteſt curari ſi dili
genter et cū confidentia auxilij diuini cure eius ī
tendatur Ad ſcḋam probationē dico ꝙ non expe
diebat Apoſ. ꝙ totalr̃ amoueret ab eo carnis ſti-
Cōtra ſecū- mulus et ideo nō fuit in eo totaliter ablat⁹. ¶ Cō
dā ꝯcl'onē tra ſecundam concluſionem Arguitur ſic ſecūdū
Aug. li. de mendacio caſtitas eſt motus animi
oꝛdinatus ſubdens maioꝛa minoꝛib⁹: ſed hoc ad
quamlibet virtutem pertinet: igitur. Scḋo oīs
habitus caſtigatiuus motuū appetitiue ptis eſt
caſtitas: ſed omnis virtus eſt habitus caſtigati-
uus motuum appetitiue partis: igitur omnis vir
tus eſt caſtitas. Maioꝛ probatur quia nomen ca
ſtitatis a caſtigatione ſumitur. Tercio. Caſtitati
fornicatio opponitur: ſed fornicatio pertinet ad
omne genus peccati ſecundū illud pſalm. pdes
Caſtitas du- omnes qui fornicant̄ abs te. Ad primā rn̄deo ꝙ
plr̄ accipit̄ caſtitas accipitur dupliciter. Uno modo vt dicit̄
a caſtigatione eoꝛum que maxime egent caſtiga-
tione et hoc modo accipitur cum ponitur ſpecies
temperantie. Aliomodo accipitur vt generaliter
dicitur a caſtigatione eoꝝ que in nobis caſtigā
da ſunt et hoc modo videtur accipere eam Aug.
Ad ſecundam ſimiliter Ad quartam dico ꝙ for-
nicatio accipitur dupliciter. Uno modo pꝛopꝛie
et ſic opponitur caſtitati pꝛopꝛie accepte ſecundū
vnam ſpeciem eius. Alio modo methaphoꝛice ⁊
ſic non opponitur caſtitati pꝛopꝛie accepte ſed
tantum methaphoꝛice aut communiter accepte
Cōtra qrtā ¶ Cōtra quartā ꝯcluſionē arguit̄ ſm̄ Aug. pri-
cōcluſionē mo de ci. dei. pudicitia eſt virt⁹ anime: ergo nō pti-
net ad caſtitatē: ſꝫ per ſe eſt virtus. Secundo. De
omni turpi actu eſt verecūdia et pudoꝛ: ſed pudi
citia dicitur a pudoꝛe: ergo pudicitia nō pertinet ſpe
cialiter ad caſtitatē. Tercio. ad pudicitiam perti
net fugere ea que ſunt exprobrabilia: ſed omnis ī
temperantia eſt exprobrabilis: igit̄ pudicitia per
tinet ad oēm tēperantiā. Quarto. pudicitia nō
abhoꝛret a ſignis exprobrabilib⁹ libidinis ſecū-
dum Hugu. ergo pudicitia non differt a caſtitate ſi-
cut dictum eſt. Quinto. ſi ſic ſequeret̄ ꝙ aliquis
poſſet eſſe caſtus et impudicus et pudicus et non
caſtus. Patet conſequentia quia poteſt aliquis
habere habitū domantē ardoꝛem libidinis et nō

domantē ſigna exterioꝛa et ecōtra. Sexto idē eſt
habitus circa actū interioꝛē ⁊ exterioꝛē ergo idē ha-
bitus caſtitatis moderat̄ et domat tam ardoꝛem
libidinis qꝫ ſigna exterioꝛa eius: ergo pudicitia
non eſt alius habitus a caſtitate. ¶ Ad pꝛimam Rn̄ſio ad
concedo an̄s et nego ꝯn̄am quia non dicitur pu- obiectiones
dicicia pertinere ad caſtitatem eo ꝙ ipſa non ſit
virtus ſine caſtitate: ſed quia eſt conſeruatiua ca-
ſtitatis: et oppoſitum eius eſt coꝛruptiuū caſtita-
tis. Ad ſecundā concedo vtramqꝫ partem an̄tis
et nego ꝯn̄am quia pudicicia nō eſt de omni pu-
dendo: ſed de eo qḋ eſt ſignum maxime pudendi
Et ſi inferas ꝙ magis debꝫ eſſe de ipſo actu qꝫ de
ſignis. nego ꝯn̄am quia actus pꝛopter maximā
turpitudinē eius maxime celat̄ et occultat̄ a no-
bis: ſigna aūt nō. ideo nō fuit ponēda pudicitia
circa ipſū actū qui raro innoteſcit: ſed circa ſigna
que frequētius veniunt in noticiā. verecundia
eñ et pudoꝛ non ſunt niſi de turpi qḋ vel innote
ſcit vel innoteſcere putamus. Ad terciā nego ma
ioꝛem ſed ad eam pertinet fugere vel moderari ſi
gna eoꝛum que maxime exprobrabilia ſunt. Ad
quartam videt̄ michi ꝙ ſcḋm eum pudicicia non
eſt ponēda in virginibus: ſed ī coꝛruptis ⁊ maxi-
me in coiugibus quia pudoꝛ virgineus: etas et a-
moꝛ integritatis ſatis inclināt virginē ad rep̄ſſi
onem ſignoꝛum libidinis: ſed quia iſta non repe-
riunt̄ in coꝛruptis ⁊ maxime in coiugibus quib⁹
et neceſſe eſt hm̄oi ſignis exterioꝛibus ad nutrien
dū amoꝛē ꝯiugalē indulgere moderate. ideo mo
derando hm̄oi ſigna generatur in eis virtus pu-
dicitie. qḋ ſi virgo ſentiret ſe inclinatā ad hm̄oi
motus impudicos et frequēter repꝛimere poſſet
in ea gn̄ari bon⁹ habitus inclinans eā ad hm̄oi
repꝛeſſionē: ſed qꝛ iſte habitus nō haberet duo ex
trema aut ſi haberet nō eſſent eiuſdē rōnis cū ex
tremis pudicitie coniugalis: ideo differret ſpecie
hec ab illa. poteſt eñ coiunx nimis indulgere his
ſignis ita ꝙ expꝛiment ⁊ rep̄ntabūt furioſā libi
dinē et nō caſtigatā poterit indulgere nimis pa
rum et cū ꝓpter defectū hoꝝ alter coiugū credit
nō ſe amari ab alia: aut ſi credat. poſſet tn̄ retine-
re eum in amoꝛe ſui et ꝓpter defectū hoꝛum acce
dit et rapitur ad amoꝛem alterius. pōt et medio
mō habere ſe ⁊ in iſta mediocritate poſita eſt ve-
ra pudicicia et perfecta. In virginibus aūt non
reperit̄ nimis parū indulgere ſignis copule vel
libidinis cum debeāt omnino fugere talia ſigna
ſicut ⁊ copulam: ſed oē ſignū qḋ in eis eſt: eſt ni-
mium. ꝙ ſi velis ibi dare defectū ſupabundantiā
et mediū aduerte ꝙ iſta ſigna ſunt ſigna equiuo
ca. aliqñ eñ oſculū eſt ſignū libidinis aliqñ eſt ſi
gnū amicicie ex ꝯſanguineitate aut alia neceſſita
te exoꝛte ita de tactu ⁊ aſpectu ⁊ alijs ſuo mō. Di
co ergo ꝙ vgo nimis indulgeret hūs ſignis cū idul
geret eis cū vel de facto eſſent ſigna libidinis vel
cū ꝓbabiliter dubitaretur an eſſent ſigna libidi-
nis. Nimis parum aūt cū deſiderio fugiendi pre
dicta ſcḋm ꝙ ſunt ſigna libidinis fugeret ea om
nimode etiā cū ꝯſtaret ea fieri bona ⁊ honeſta cā
vt ſi virgo frēm ex pegrinatiōe reuerſū recuſaret
oſculari aut ſi ꝓpter egritudinē graue cognoſcē
dā vel curandā recuſaret tactū ⁊ de hoc hꝫ exem-

plũ in Caſſ. de quodã heremita inuitato ab alio
ad prandiũ q̃ cũ celle vel domui in q̃ prãdere de
bebat appropinquit vidit mulierẽ ingredierẽ cu
ius aſpectu ita turbatꝰ eſt vt ad cellã illico q̃ lõge
diſtabat reuerteref: vt aũt intelligeret ſe peccaſſe
in hoc dñs dedit eum in egritudinẽ tam moleſtã
vt nullius viri attactũ pati poſſit et fuit tandem
coactus habere in cella ſua mulieres quarũ offi-
cijs et humanitate durante egritudine vteref me
diocriter. ſi autẽ indulgeret hijs ſi recuſaret que
conſtaret eſſe ſigna libidinis aut de quibus etiaꝫ
dubitaretur ita tamen vt nõ recuſaret ea que con
ſtaret nõ eſſe libidinoſa: ſed habere bonam ꝛ ho-
neſtam cauſam. Ad quintam cõcedo ꝙ infertur
Ad ſextam concedo antecedẽs de actu exteriore
ſubordinato interiori ſubordinatiõe actus impe-
rati ad imperãtem: aut de actu interiori ꝛ exterio
ri quã habet ille actus interior ꝓ obiecto princi-
pali et cõmuni ꝛ nego conſequentiam quia actus
caſtitatis nõ habet iſta ſigna exteriora pro obie-
ctis exterioribus: ſed volitio vel nolitio huiuſmo-
di ſignorum rationi conformis habet ea ꝓ obie-
ctis et ſubordinatur illi volitiõi vel nolitioni ſub
ordinatione actus imperati vel ꝓhibiti ad actuꝫ
imperantem vel ꝓhibentem licet tamẽ hmõi ſi-
gna aliq̃ñ ſubordinentur actui caſtitatis aut vi-
tij oppoſiti ſubordinatione que eſt medij ad fineꝫ
ſed iſta non ſufficit ad ſubordinationeꝫ que eſt in
ter actum exteriorem et interiorem. Contra quin-
tam concluſionem arguitur primo ſic: omniũ ca
ſtitatum vnus eſt finis ſcꝫ frenare cõcupiſcentiaꝫ
propter decorem honeſti: ergo quelibet caſtitas
eſt cuilibet caſtitati eiuſdem ſpeciei. cõſequentia
tenet quia ſecundum Ariſ. a finibus omnia deno
minantur. Secundo ſic illud quod eſt per acci-
dens non variat ſpeciem: ſed virginitas viduitas
eſt coniugium ſe habent ad caſtitatem per acci-
dens cũ non attingant eaꝫ niſi ex parte corporis
Tercio ſic. in quibuſcũqꝫ eſt ſimilis modꝰ trahen
di circa ea eſt vna virtus ſecũdum ſpecieꝫ: ſed om
nia venerea habẽt conſimilem moduꝫ trahendi
ſcilicet per modũ cõcupiſcentie veneree: igitur.
Quarto vbi non eſt diſtinctio delectatiõis ibi nõ
eſt alia et alia virtus ſcdm̃ ſpecieꝫ ſed virginitas
coniugum et viduitas non habent diſtinctas de-
lectationes: igitur nec ſunt diſtincte virtutes.
Quinto Idem eſt ſenſus ꝑceptiuus obiectorum
huiuſmodi caſtitatum ergo etiam idem habitus
directiuus. Sexto In omnibus talibus delecta
tionibus venereis eſt idem modus delectandi: er
go ꝛ vicia omnia luxurie ſunt eiuſdẽ ſpeciei: ergo
et omnes virtutes caſtitatis oppoſite ſunt eiuſdẽ
Rñſio ad obiecta ſpeciei. ¶ Ad primam concedo antecedens de fi
ne communi: ſed dico ꝙ quelibet caſtitas habet
ſuum fineꝫ proprium nec valet. cõſequẽtia alias
enim poſſet eadem ratione probari ꝙ omnis tem
perantia eſſet cuilibet tẽperantie eadem ſpecie/
ꝛ ꝙ omnis virtus eſſet eadem ſpecie omni virtuti
Ad ſecundaꝫ dico. ꝙ caſtitas ſe habet ꝑ ſe ad vir
ginitatem viduitatem ꝛ cõiugium ꝛ ꝙ ĩtegritas
importata per virginitatem ꝑſe: ſe habet ad ꝟgi
nitatẽ ſiue ad virginalẽ caſtitateꝫ ꝛ ſic eſt de cõ
ditionibus ĩportatis per alia puta ĩtegritas eſt
per ſe obiectũ actus illius q̃ eſt per ſe prio actus
virginitatis. actꝰ aũt viduitatis hꝫ circũſtantiaꝫ
perſone pro obiecto ſicut et actus aliarũ caſtita-
tũ: quia ergo ſunt alia et alia obiecta hic ꝛ ibi li-
cet ſit ideꝫ obiectum cõe ideo dico ꝙ et actus ab
actibus ꝛ habitꝰ ab habitibus ſpecie differũt Ad
terciam nego maiorẽ quia varietas ſpeciei nõ tñ
prouenit ex modo trahendi ſed ad eam ſufficit q̃
cunqꝫ alienitas vel diuerſitas obiectorũ et quia
iſte caſtitates vt dictũ eſt habent alia et alia pro
obiectis iõ ſpecie differũt Ad quartã nego maio
rem ꝓpter eandem cauſaꝫ. Ad quintaꝫ nego cõ
ſequentiam per eandem enim rõem ꝓbaretur ꝙ
q̃libet cognitio intellectiua cuilibet cognitioni in
tellectiue eſſꝫ eadẽ ſpecie: quia eſt eadeꝫ potentia
cognitiua Ad ſextaꝫ nego conſequentiam ꝓpter
cauſam iaꝫ ſepiſſime dictam cum idemtitate eñi
modi delectandi ſtat diuerſitas obiectorũ in acti
bus interioribꝰ q̃ ſufficit ad diuerſitatem ſpecifi-
cam ipſorũ actuum interiorum.

¶ Queſtio vndecima.

Q Ueritur ſecundo.

Utruꝫ quis poſſit ita attingere ĩ hac
vita ꝑfectionem caſtitatis vt in eo ſit
omnis ardor libidinis extinctus: Arguitur ꝙ nõ
Nullus poteſt ita abſtinentiaꝫ aſſequi vt omnis
feruor gaſtrimargie ſit extinctus: ergo nec caſti-
tatem. Cõſequentia tenet quia eadem videtur de
vtraqꝫ ratio. In oppoſitũ arguitur auctoritate.
Caſ. collatione. xij. hoc diffinientis. ¶ Notandũ Septē gradꝰ
ꝙ ſcdm̃ Caſ. eadem collatione caſtitatis puritas caſtitatiſ ſʒ
ſeptẽ gradibus diſtincta eſt multuꝫ a ſe diſtanti- Caſſiodoꝝ
bus Primus eſt quo fit ne quis vigilans impu-
gnatione carnali ſubuertatur. Secundus eſt quo
fit ne mens voluntarijs cõcupiſcentie carnalis co
gitationibꝰ ĩmoretur. Tercíꝰ quo fit ne femineo
q̃ztũcunqꝫ tenuiter moueatur aſpectu. Quartus
quo ne cum vigilat etiam ſimpliceꝫ carnis perfo
rat motũ. Quintus quo fit ne cũ neceſſitas lectio
nis ĩgeſſerit memoriaꝫ generationis humane ſub
tiliſſius aſſēſꝰ mentẽ ꝑſtrigat. Sextꝰ q̃ fit ne ille
cebroſis fantaſmatibus feminaruꝫ ꝛ dormiendo
illudatur licet enim hmõi ludificatio non ſit pec
cato obnoxia eſt tamen indicium cõcupiſcentie
latitantis medullitus. hec autem illuſio accidit
multis modis Nam vnuſquiſqꝫ dormiens tenta
tur ſecundum illum vſum quem vigilans exerce-
re conſueuit. qui enim ſunt commixtionis femi-
nee expertes habent ſimpliciora ꝛ puriora ſom
nia ꝛ faciliore diligentia et minore labore curan
tur. qui autem carnalem copulã nouerunt habẽt
ſomnia ſordidiora et magis expreſſa fantaſmata
donec venerint in odium libidinis quam volun
tariam antea ſentiebant. Septimus in pauciſſi-
mis inuenitur quo fit vt ipſo carnalis concupi-
ſcentie motu emortuo obſeni liquoris ſiue mate-
rie emiſſionem non perferat. ¶ Prima conclu Pria ↄclꝰ
ſio. caſtitatem adepturus debet ſummo ſtudio ie
iunijs vigilijs operi ac lectioni intendere non ꝙ
eſtimet ſe eã per hec adeptuꝝ ſꝫ ꝙ ↄfidat ſe ꝑ hec
miaꝫ a dño ↄſeq̄ et eiꝰ auxilio ab hac ĩpugnatio

de deffendi. probaꝛ iſta concluſio qꝛ non poſſu-
mus exercitio iſtarum rerum perfectionem caſti
tatis conſequi niſi harum contemplatiōe diuine
gratie largitas nobis ad eam attingere conce-
dat. ꝙ ſi quis in protectione et auxilio dei potiſſi
mam ſpem poſuerit non ſuperbiet in virtute ſua
et intelliget ſe impura illa turpitudine maculan-
dum q̄ȝ primum paululum ab ea diuina prote-
ctio diſceſſerit et ideo indefeſſis oratiōibus apud
deum inſtare debet vt ſibi diuinum auxilium aſſit
¶ Propterea qui deſides ſunt in affectu et deſide-
rio caſtitatis illi nunq̄ȝ attingunt perfectionem
eius: ſed illi qui putant eam ſubeſſe viribus ſuis
et credunt ꝙ ex ſe poſſint ⁊ non habitam acquire-
re ⁊ acquiſitam conſeruare ſunt deſides ac tepi-
di in affectu ⁊ deſiderio eius ſicut patȝ de ſpado-
nibus eo ꝙ credunt ſe periculum non habere cor-
rumpende caſtitatis: ꝗ volēs attingere ad per-
fectionem caſtitatis non debet credere eam ſubeſ
ſe viribus ſuis neceſtimare ꝙ quibuſcunqȝ vigi-
lijs aut abſtinentijs poſſit eaȝ aſſequi niſi mediā
Scd̄a ɔcl̄o te auxilio diuine largitatis. ¶ Scd̄a ɔcluſio ade
pturus caſtitatis perfectionem debet eius deſide
rio et amore vehementer inflammari. probatur
quia ſicut ille qui appetit pecunias vel honores
aut ducitur amore mulieris pulcherrime vt que
deſiderat conſequatur deſpicit cibum potum et
ſomnū ita et ille qui erit deſiderio caſtitatis affe
ctus vt eam ɔſequatur ieiunijs vigilijs orationi
bus ⁊ lectionibus indefeſſus incūbet. ardor enim
ille deſiderij facit eum patienter tolerare ſitim vi
gilias nuditatem ⁊ ceteros labores corporis im-
mo etiam libenter ſuſtinere ſecundum illud. Ani
me egenti amara etiam dulcia videntur. Secun-
do non poſſunt deſideria carnalis concupiſcen-
tie auelli ⁊ eradicari niſi pro his alij ſalutares in
troducantur affectus. ⁊ nullus affectus ſalubrior
et ad eos auellendum efficatior introduci poteſt
q̄ȝ deſiderium vehemens caſtitatis cum contrari
etur deſiderijs libidinoſe cōcupiſcentie. maior p̄
batur quia mens non poteſt abſqȝ aliqua affecti
one ſubſiſtere. tum etiā quia per hoc animus ha
bet cui moretur et per quod illecebras tempora-
lium gaudiorum reſpuat. ¶ Tertia concluſio.
Tertia con cluſio ¶ Perfectionem caſtitatis adepturus eget ⁊ cura
anime ⁊ continentia ſiue abſtinentia corporis. p̄
batur illa q̄ tam anime q̄ȝ corporis vitio gene
rantur non niſi vtriuſqȝ labore et cura ſuperari
poſſunt: ſed vitia caſtitati oppoſita generantur
tam anime q̄ȝ corporis vitio: ergo ad retunden-
dum horum ſtimulos non ſufficit ſola mentis in
tentio niſi etiam caſtigatio corporalis acceſſerit
que conſiſtit in ieiunijs/ vigilijs/ aſſiduitate ope-
ris/ ſiue fuga ocij et elongatione locali. Confert
enim plurimum caſtitatem adipiſci ſtudentibus
ſubtrahere ſibiipſis materias paſſionum quibus
anime ad hec egrotanti preſtatur occaſio vel re-
cordatio earundem paſſionum. Secundo dupli-
ci morbo duplex adhibenda eſt curatio: ſed hic
eſt duplex morbus anime ſcȝ et corpis ꝗ opus eſt
duplici curatione. ſcȝ ſubſtractōe materie ne ɔcu
piſcenia tentet in effectum erumpere ⁊ apponen
da eſt attentior meditatio ſcripturarum ⁊ ſolici-
tudo: peruigil: ⁊ remotio humani cōſorcij ne concu
piſcentiam ipſam anima cogitatione concipiat.
In alijs enī vicijs cōſorcia humana conferunt ſe
ab his expedire volentibus/ in vicijs aūt carnali-
bus nocent vt dicit Caſſi. ¶ Quarta ɔcluſio. Et Q̄rta ɔcl̄o
ſi a gaſtrimargie ſtimulis omnino liberari nō poſ
ſumus ardor tamē libidinis poteſt in nobis tota
liter extingui. prima pars patet q̄ȝdiu durat in no
bis affectus cibi ⁊ potus tamdiu durat ſtimulus
gaſtrimargie: ſed ſemp̄ in nobis durat affectus ci
bi ⁊ pot⁹ ergo ⁊ ſtimulus gaſtrimargie. Maior
probaꝛ qꝛ ſup̄flui appetitus cibi ⁊ potus licet de
clinari poſſint non tamen deleri. Confirmaꝛ per
hoc ꝙ Apoſ. non precepit nos abſcindere curam
carnis ſed abſqȝ deſiderijs eam adhibere ſcd̄m il
lud et carnis curā ne feceritis in deſiderijs. tum
per illud eiuſdem ſed ſimus victu quotidiano in-
dumentoqȝ contenti. Probaꝛ ſecundo per illud
non abhominaberis egiptium quia fuiſti incola
in terra eius per quod figuratiue ſignificaꝛ. ꝙ vi
ctus neceſſarius non denegatur corpori ſine ipſi
us pernicie vel anime ſcelere. nemo eſt enī qui libe
rari poſſit prouidentia quotidiani victus. Ter-
cio probaꝛ. Nam ſicut videmus ꝙ aquila celſiſſi
mo volatu ſublimaꝛ ⁊ rurſum ad terrena ventris
neceſſitate deſcendere compellitur ita ⁊ q̄ȝtumcū
qȝ nos diuinis meditationib⁹ intendamus neceſ
ſe tamē eſt vt ad alendum corpus ipſa nature ne
ceſſitate redeamus. ¶ Quarto probatur per pa- Parabola
bolam cuiuſdam ſenis qui ita dicere ſolebat mul ſenis ꝙ ga
tis me creditorib⁹ pater meus debitorem reliquit ſtrimargia
ceteris ſatiſfeci: ſed vnus eſt cui quotidie ſoluēdo nō poſſit ex
ſatiſfacere non poſſum: ⁊ hanc parabolam ita ip tingui.
ſe expoſuit multis vicijs ſū naturali cōditione cō
ſtrictus: ſed inſpirante deo cūctis preter q̄ȝ vni ſa-
tiſfeci gaſtrimargie vero ſtimulis nullo modo ca
rere potui: ⁊ q̄ȝuis eam in paruiſſimam q̄ȝtitatem
redegerim ⁊ vim quotidiane compulſionis eua-
ſerim perpetuis tamen eius conuentionibus per
urgeor ⁊ interminabilem ei ſolutionem impendo.
Secunda pars probatur deſiderium pecuniarū
⁊ honorum poteſt taliter de cordibus auelli: er-
go et ardor fornicationis. Conſequentia tenet qꝛ
Apoſ. vtrumqȝ pari modo mortificandum prece
pit ⁊ conſtat ꝙ non coniunxiſſet impoſſibile cum
poſſibili. Secundo. Apoſ. immundiciam ⁊ forni
cationem ita de membris noſtris extirpandam
confidit vt non nominetur in nobis: ergo ſentit
eam poſſe extingui. antecedens patet per illud
fornicatio et omnis īmundicia ⁊ auaricia ne no-
minetur in vobis aut turpiloquiū aut ſcurrilitas
que eſt rem nō pertinet. Tertio fornicatio exclu-
dit a regno dei ergo poteſt eius ardor a nobis ex
tingui antecedens patet per illud Apoſ. Illud
autem ſcitote quoniam omnis fornicator aut im-
mundus aut auarus quod eſt idolorum ſeruitus
non habet hereditatem in regno xp̄i dei. Et iterꝫ
nolite errare neqȝ fornicari neqȝ idolis ſeruientes
neqȝ adulteri neqȝ molles neqȝ maſculorum con-
cubitores neqȝ fures neqȝ auari neqȝ ebrioſi ne-
qȝ maledici neqȝ repaces regnum dei poſſide-
bunt. ¶ Iſtis rationibus probat Caſ. luxurie
ardorem poſſe totaliter extingui. tercia tamen

non videtur michi valida quia per eam eque faci
liter probaretur ꝙ gaſtrimargia poſſet totaliter
auelli cuius oppoſitum habetur in prima parte
concluſionis que eſt eiuſdem. Nam ex vltima au
croritate ebrietas excludit a regno dei: ebrietas
autem pertinet ad gaſtrimargiam niſi diceretur
ꝙ quilibet motus ad fornicationē eſſ3 peccatum
mortale: ſed non quilibet motus ad gaſtrimargi
am ꝙ ſupra rationabiliter vt puto reprobatu3 eſt
Quinta pclo ¶ Quinta concluſio ad perfectionem caſtitatis
conſequendam neceſſaria eſt lenitas et patientia
cordis ita ꝙ quantum quis in lenitate ac patien
tia cordis profecerit tantum et in corporis caſti
tate proficiet Hec concluſio eſt Caſſi. quam mul
tipliciter probat primo quanto quis iracundie
paſſionem longius propulerit tanto caſtitatem
tenatius obtinebit: igitur neceſſaria eſt lenitas
cordis. antecedens patet quia non declinatur
corporis eſtus niſi motus animi ſit ante cōpreſ-
ſus. Sunt eñ aliqui qui cū concupiſcentia libidi
nis agitur et impediunt a conſequtione rei cō
cupite exiſtimant ſe paruipenſos et vehementer
iraſcuntur in eos quos exiſtimant cauſas fuiſſe
impedimenti ſui et per hoc adhuc magis incen
duntur paſſione libidinis et ideo ad conſequen-
dum caſtitatem multum vtile eſt hanc lenitate3
cordis que oppoſita eſt iracundie aſſumere. Se-
cundo probatur per illud Saluatoris. Beati mi
tes quoniam ipſi poſſidebunt terram ſed terra
huius corporis non ſubijcitur ditioni noſtre niſi
mens prius fuerit patiētie lenitate fecūdata nec
poterit quis inſurgentia bella libidinis cōprime
re niſi prius armis manſuetudinis inſtruat vt pa
tet per illud. manſueti eñ poſſidebunt terram et
inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper ea3. Tertio
probatur per illud pſal. Expecta dñm et cuſtodi
vias eius et exaltabit te vt hereditate capias ter
ram: ꝙ illi ſoli terram corporis ſui poſſeſſuri ſunt
qui per immobilē patientie lenitate3: vias domi
ni duras ac ꝑcepta cuſtodiunt. Quarto nemo de
lectari poteſt in multitudine pacis in cuiꝰ carne
bella cōcupiſcentie ſuſcitant: ſed manſuetis ⁊ ter
ra poſſidēda et multitudo pacis promittit Mā
ſueti ait pſal. poſſidebunt terram et delectātur in
multitudine pacis. Quinto patientia eſt efficaciſ
ſima cordis medicina ſcdm̄ illud: manſuetus vir
cordis eſt medicus: ergo nō ſolum extirpat fomi-
tem ire/et triſticie/accidie/inuidie/⁊ ſuperbie. ſed
et libidinis et omnium vitiorum et ideo illud ve
rum eſt melior eſt patiens forti et qui cōtinet irā
q̃3 qui capiet vrbem. Sexto patientia et lenitas
promerentur maxime apud deum vt cu3 ad eum
tentationibus impediti clamamus ipſe nos audi
at et de lacu miſerie et de luto fecis. i. fetore libi-
dinis educat vt patet per multas auctoritates iā
allegatas. Et preterea per illud pſal. expectans
expectaui dominum et reſpexit me et exaudit de
precationem mea3 et eduxit me de lacu miſerie et
de luto fecis vbi per expectationem repetitā du-
ram patientiam ſignificat. ſed frequentiſſime in
ter tentationes libidinis clamare cogimur ad do
minu3 et dicere. Miſer factus ſum et curuatꝰ ſum
vſquequaꝙ tota die cōtriſtatus ingrediebar, quo
nia3 lumbi mei impleti ſunt illuſionibus et id ma
xime vere clamamus cū aduerſum nos inſurgūt
ſtimuli et impetus libidinis poſt longam obſer-
uationem caſtitatis et ſpem de ſuperatis ſtimu-
lis tantam ꝙ dicere audebamus ego dixi in abū
dantia mea non mouebor ineternum tunc eñ ad
dominum recurrere et ſibi cōfiteri cogimur. domi
ne non in mea ſed in tua voluntate preſtitiſti de
cori meo virtutem: auertiſti faciem tuam a me et
factus ſum conturbatus ⁊ rurſum illud Job. Si
lotus fuero quaſi aquis niuis et fulſerint q̃ſi mun
diſſime manus mee tamen ſordibus intinges me
et abhominabuntur me veſtimenta mea. Ex qui
bus patet ꝙ ad acquirendam caſtitatis perfecti
onem valet lenitas et patientia per modum me-
riti: valet etiam per modum cauſe naturalis du3
ſcilicet per patientiam tolleramus ieiunia/labo-
res/vigilias/orationes/lectiones/et meditatiōes
ſacrarum litterarum: moleſtiam tentationum: et
abſentiam delectationum ad luxuriam pertinen
tium. Et per lenitatem non iraſcimur aduerſan-
tibus nobis ne quod cupimus cōſequamur quia
vt dictum eſt iracundia inde ſuſcepta non extin-
git ſed inflammat deſiderium Per modum au-
tem meriti lenitas et manſuetudo circa res que
impertinentes videntur luxurie val3 ad extingen
dum ardorem: nam cum dimittimus per lenita-
tem offendentibus nos: nobis largitur deus vt re
pellat a nobis ea per que offendi poſſumus: nec
intelligo de lenitate tantū circa offendentes nos
ſed de lenitate in eos qui fetore libidinis deum of
fendunt in quos multi qui ſe caſtos putant et nō
ſunt mirabili indignatione incandeſcunt et ideo
ſit. ¶ Sexta concluſio qui luxurie ſordibus infe- Sexta pclo
ctis plus indignantur q̃3 commiſerationis com-
patiantur affectu hi q̃ntumcunꝙ corpore mundi
videantur: ſunt tamen longe a caſtitatis perfecti
tione remoti. probatur. Nullus eſt vere caſtus
qui putat ſe caſtitatis puritatem viribus ꝓprijs
et non munere diuino obtinere: ſed qui alijs indi
gnant et nōcompatiunt putant ſe viribus pro-
prijs caſtitatem obtinere. ergo tales non ſunt ve-
re caſti. minor probat. quia ſi quis putat ꝙ caſti-
tas non habet ſine munere diuino ⁊ ad eam non
ſufficit cura et diligentia quecunꝙ humano ſtu-
dio adhibita ille ſi eſt vere caſtus debet de mune
re ſibi conceſſo gratias deo et alijs compati qui
nō ſunt a deo ſimili munere donati: ergo illi qui
indignant ⁊ non compatiunt cōfidūt temerarie
de viribus ſuis ⁊ victoriam ſuam q̃3 de certami-
ne luxurie ſe habere putant non deo ſed ſibijpſis
tribuunt et per conſequens non ſunt vere caſti.
Secundo tales licet contineant hoc eſt aut quia
diffamationem magis odiunt q̃3 ament delecta-
tionem veneream: aut quia volunt in conſpectu
et in ore haminum de puritate caſtitatis laudari
et gloriam querere: aut quia ſperant per hoc ſe
ad maguna bona promouendos eſſe et propter
iſtas cauſas contigit ꝙ alios deſpiciunt et con-
temnunt et eos apud omnes contemptibiles ha-
beri procurant et multi ſunt qui q̃uis videan-
tur indignari: tamen mente gaudent de lapſu et
diffamatione ꝓximi. Indignantur aūt aut potius

indignatione ſimulant: nõ quia peccatum illud in proximo odio habeant ſed vt caſtitas videatur ab eis deſiderata et amata ⁊ in eis frequenter tã ta eſt impuritas mentis ꝙ ſi eſſẽt certi ſe poſſe po tiri et haberent ſpem certã occultandi peccatuꝫ ſuum ipſi forte ardentius q̃ꝫ alij quibus indignã ter in libidinem ruerent. tales ergo ꝓpter predi ctas cauſas inter maculas et ſordes mentis abſti nent a cõmaculatione corporis et nõ propter de um nec ob amorem caſtitatis quare non ſunt ve re caſti. Et ſi queras vtrum poſſit aſſignari certa temporis menſura in qua quis diligentiſſime va cans hijs que ad perfectionem caſtitatis haben dam neceſſaria et vtilia eſſe dicta ſunt poſſet eam aſſequi. ¶ R̃ndet Caſſi. primo ꝙ diffinire hoc aſ ſertiue et vniuiuerſaliter eſt temerarium. tum pro pter diuerſitatem voluntatum et virium. tum q2 hoc nõ facile diſcerni poteſt in alijs artibus et di ſciplinis. tum quia in diuerſis eſt alia ⁊ alia ap plicatio mentis in vno ſcꝫ intenſior: et in alio re miſſior. Secundo dicit ꝙ ſi quis abſtractus a cũ ctis confabulationibus mortificatus ab omni tra ſolicitudine et cura mũdana ex duobus paxima cijs in die fuerit contentus nec ad ſacietatem a quam biberit ⁊ ſomnũ tribus aut quattuor horis terminauerit nõ ſperans in labore ſuo: ſed in mi ſeratione dei ille infra ſex menſes cognoſcet perfe ctionem caſtitatis non eſſe ſibi impoſſibilem.

Septima ꝯ cluſio.

¶ Septima cõcluſio proxime puritatis euidens iudicium eſt incipere nõ ſperare eam de proprij laboris induſtria ſcd̃m illud. Niſi dominus edi ficauerit ciuitatem fruſtra laborant qui edificãt eam. Iſta concluſio poteſt probari. illud eſt eui dens iudicium ꝓxime puritatis quod eſt ad eam conſequendam efficaciſſimũ: ſed non ſperare ca ſtitatem induſtria proprij laboris ſed diuini nu minis largitate eſt efficaciſſimum ad eam conſe quendam igit̃. Minor patꝫ. Naꝫ vigilie/ ieiunia meditationes ſcripturarũ ſine hac ſpe ſunt inu tilia. hec autem ſpes ſine p̃dictis multis frequen ter eſt ad conſequendã caſtitatem vtilis. qđ patꝫ nam cuꝫ poſt ieiunia et vigilias aliqua portio ca ſtitatis nobis arridet continuo blandimur nobiſ ipſis et efferimur in conſcientie ſecreto et credi mus ꝙ ſimus eam conſequuti cura et diligentia noſtra ⁊ tunc derelinquimur et paululum denu damur preſidio ſuperno et illis ſordidis paſſioni bus tandiu opprimimur q̃ꝫdiu experientia docẽ te cognoſcamus nos viribus noſtris caſtitatis bo num adipiſci nõ poſſe. Ex quo patꝫ ꝙ dimicanti cõtra ſpiritum fornicationis victoria ſingularis eſt ex conatu et labore ſuo nõ ſperare remedium Ex hijs patet ad queſtionẽ reſponſio.

Cõtra p̃mã cõcluſioneꝫ

¶ Contra primã cõcluſionẽ arguitur. ieiunia/ vigilie/ medi tatio ſcripture: et reliqua hmõi aut ſunt vtilia ad caſtitatem cõſequendaꝫ aut nõ: ſi ſic: ergo poſſu mus exiſtimare nos per hec poſſe caſtitatẽ conſe qui. ſi nõ ergo vt caſtitatẽ conſequamur nõ eſt eis incũbendũ. Sc̃do hec omnia ſunt cauſe natura les reſpectu caſtitatiſ: ergo poſſumꝰ eſtimare nos per hec poſſe caſtitatem conſequi. antecedẽs pa tet: nã diminuũt materiam excitantẽ libidinem. ¶ Ad primam dico ꝙ ſunt vtilia tanq̃ꝫ quedam cauſe partialiter opus caſtitatis adiuuantes et di ſtingo conſequens vel ꝙ poſſumus eſtimare nos poſſe per hec tanq̃ꝫ per cauſas ſufficientes et ſic e go nego cõſequentiam vel tanq̃ꝫ per cauſas adiu uantes inſufficientes tamen et ſic cõcedo ſed ad p̃ muꝫ aſſumptum poſita eſt concluſio. Et ſi dicas ꝙ etiam auxiliũ diuinũ non eſt cauſa totalis dico primo ꝙ auxiliũ diuinuꝫ poteſt eſſe cauſa totalis reſpectu ſublationis impedimẽti vel eorũ que ac tum difficultare poſſũt. dico ſecũdo ꝙ eſt cauſa p̃n cipalis ſine qua reliqua nõ habent efficaciã. dico tercio ꝙ paruũ auxilium diuinum ſine reliquis ẽ aliquãdo cauſa caſtitatis: reliqua autẽ ſine auxi lio diuino nunq̃ꝫ. dico quarto ꝙ cõfidẽtia auxilij diuini eſt cauſa vt habeantur reliqua ſcꝫ ieiunia orationes vigilie et huiuſmodi. dico quinto ꝙ re liqua ſunt media quedã reſpectu auxilij diuini i petrandi ⁊ ipſum auxilium finis. Ad ſecundam concedo ꝙ ſunt cauſe naturales partiales et ne go conſequentiam quia cum eis concurrit cauſa non naturalis ſed libera ſcꝫ volũtas que non po teſt habere ad caſtitatẽ obtinendã per quaſcũqꝫ cauſas naturales ſufficientes motus niſi auxilio ſpeciali dei adiuuetur et moueatur.

Cõtra ſecũdã ꝯcluſionem

¶ Contra ſe cundam cõcluſionem arguitur ſic eſt tam diffici le deſiderio et amore caſtitatis ĩflãmari q̃ꝫ diffici le eſt eſſe caſtuꝫ ergo inflãmari deſiderio caſtita tis non eſt via cõgrua perueniendi ad caſtitateꝫ. antecedẽs probatur quia omnis qui amat caſtita tem eſt caſtus et q̃ꝫto magis amat tãto eſt caſtior Confirmatur ad habẽdum amorẽ caſtitatis exi guntur ieiunia vigilie orationes et cõfidentia di uini auxilij ſicut ad habendũ perfectionẽ caſtita tis ergo tam difficile eſt habere amorẽ caſtitatis q̃ꝫ difficile eſt habere ipſã caſtitatẽ. Secundo q cumqꝫ deſiderat vel amat caſtitatẽ odit delecta tiones aduerſas caſtitati: ſed quicũqꝫ odit delec tationes aduerſas caſtitati eſt caſtus ergo quicũ qꝫ amat caſtitatẽ vel deſiderat eſt caſtus. Tercio pauper per ſolũ actum interiorẽ dicitur liberalis eo ꝙ deſiderat facere opera liberalitatis ergo et quicũqꝫ deſiderat habere opera caſtitatis eſt ca ſtus.

Reſponſio

Ad primã nego antecedens et ad probatio nem nego aſſumptũ ſicut enim nõ omnis qui de ſiderat eſſe diues vel doctus vel liberalis ẽ diues doctus vel liberalis ita nec omnis qui deſiderat eſſe caſtus eſt caſtus. Ad cõfirmationem nego an tecedens ſcꝫ ꝙ hec omnia requirantur imo vide mus ꝙ luxurioſus incipit deteſtari luxuriã ſuam poſtq̃ꝫ patrato opere ceſſat inquietatio libidinis et gaſtrimargus cũ ſentit ſue ingluuiei moleſtias cõcedo tamen ꝙ ad hoc ꝙ deſiderium illud caſti tatis ſit bonũ exigitur diuinũ auxilium. Ad ſecũ dam dico ꝙ amare caſtitatem et odire delectatio nes aduerſas caſtitati contingit dupliciter vno modo ceſſante motione que fit per huiuſmodi de lectationes ad illicitum Aliomodo in particula ri et poſita motione actuali ad illicitum concedo ꝙ qui amat caſtitatem primomodo odit delecta tiones aduerſas primomodo et qui amat caſtita tem ſecundo modo odit delectationes aduerſas ſecundo modo non oportet tamen ꝙ omnis qui nunc amat vel deſiderat caſtitatem in abſentia

motionis ad illicitū ꝙ poſita motione odiat de
lectationes aduerſas quia cōtingit frequenter ꝙ
tunc deſinit amare caſtitatem. Et ad minorē ne-
go eam de odire delectationes aduerſas caſtita-
ti primo mō: de odire ſcd̃o mō dupliciter pōt rñ-
deri vno mō cōcedendo eam. qui em̄ preſente mo-
tione delectationis odit eam fugit ipſaȝ qꝛ odire
non eſt aliud q̄ȝ nolle et fugere. qui aūt fugit eam
vincit et ſuperat ⁊ ita habet actuȝ caſtitatis ⁊ ita
eſt caſtus caſtitate actus vl' habitus. ¶ Alio mō

Duplex odium.

poteſt reſponderi negando illā minorē dicendo
ꝙ duplex eſt odium ſcȝ efficax et ſopitū qui habȝ
odium efficax delectationū pñte motione ipſe eſt
vere caſtus ſȝ qui hȝ odiū ſopitū nō opȝ ꝙ ſit ca-
ſtus qꝛ cūȝ iſto odio ſopito voluntas permittit ſe
duci a concupiſcētia ⁊ impetu libidinis ſcd̃m il-
lud Ariſ. in ſeptimo de concupiſcentia ⁊ ratione
forte aūt cōcupiſcentia inexiſtente hec quid dicit
fugere hoc: ↄcupiſcētia aūt dicit mouere em̄ vnā
quāq; pōt particularis hic aūt per odiū efficax in
telligo odiū imperatiuū executionis conformis
aut prohibitioni executionis oppoſite. Sed per
odiū ſopitū non intelligo ceſſationeȝ a nolitione
actuali ſed intelligo nolitionē ſimplicē volūtati

Duplex deſideriū non actualit' exequutiuum operationis

nō prohibitiuā executionis oppoſite. ¶ Ad ter-
ciam dico ꝙ duplex eſt deſiderium vel pij operis
et etiaȝ caſtitatis nō actualiter īperatiuū executi
onis vnū eſt ꝙ eſt equiualenter īperatiuū execu-
tiōis ꝙ ſcȝ ē tale ꝙ ſi adeſſet vel facultas vl' opor
tunitas pij operis de facto imperaret executionē
eius et ſimiliter de deſiderio caſtitatis equiualen
ter imperatiuo executionis ↄformis vel ꝓhibiti-
uo executionis oppoſite qđ ſcȝ eſt tale ꝙ ſi adeēt
tētatio ꝓhiberet cōcupiſcētiaȝ ne duceret volun-
tatē ⁊ īperaret fugā cōcupiſcētie ⁊ loquendo de
tali actu interiori concedo añs ⁊ cōſequēs. Aliud
eſt deſideriū nec formaliter nec equiualēter īpera
tiuū executionis qđ ſcȝ facit' p illectionē ad op-
poſitū ſopitur quod deſideriū frequēter experimur
in nobis in abſentia cōcupiſcentie aut tētationis
⁊ de tali nego añs niſi diceret' ꝙ eſſet quedaȝ ca-
ſtitas actualis mētalis ⁊ multū īperfecta qꝛ ſcd̃ȝ
rei veritateȝ tale deſiderium ſi aſſint cetere circū
ſtantie eſt bonus motus ⁊ non videt' ad quā virtu
tem ptineat niſi ad caſtitatē ſicut ⁊ deſideriū ſim
plex pij operis ad liberalitatē ꝙ ſi quis velit ſim
pliciter ſuſtinere qđ dictū eſt dicet ↄſequēter ꝙ ſi
volitio nō ſit actualiter aut equiualenter īperati
ua executionis operans nō hȝ firmū ⁊ īmobile iu
diciū quod eſt vna de cōditionibus operantis vir
tuoſe vt patet in ſcd̃o ethi. Cōtra terciā cōcluſio
nē arguit' ſic multi experiunt' ꝙ tēpore ieiunioꝝ
⁊ abſtinentie magis incēduntur ad libidinem er
go adepturus caſtitatem non eget abſtinentia.
Ad hanc ratiōem diſtinguo antecedens vel in
his in quib⁹ abſtinentia eſt rara et exceſſus fre-
quens ⁊ ſic concedo vel in his in quibus abſti-
nētia eſt frequēs ⁊ exceſſus rarus ⁊ ſic ego nego ī
primis eni eſt multa reſolutio materie et interdū
multitudo cibi aut potus ita cōſopit vim nature
vt langueſcat nec ſufficiat ad motus naturales
diminuta autem materia p ieiuniū tūc minuit' pō
dus ⁊ grauitas: ⁊ vires que ſopite erāt ſūt liberio
res ⁊ ad motus ſuos naturales ſufficiūt. nō cōtin
git autem ſic in ſecūdis. Si dicas ergo ſaltem pri
mi non debēt abſtinēter viuere vt caſtitatem con
ſequant' nego cōſequentiā quia in illis ſicut vires
corporis ſunt propter multitudineȝ cibi ⁊ potus
conſopite ita ⁊ ratio ⁊ appetitus intellectus ⁊ ꝓ
pter hoc iſti tenuiſſimo motui ↄcupiſcentie et li-
bidinis ſtatim ſuccumbunt q̄ȝ diu ingluuiei va-
cant: cum aut interponūt ieiunia ⁊ abſtinentias
lȝ patiantur vehementiores impetus tētationis
qꝛ vires ſūt magis actuales tñ etiam multo viri-
lius reſiſtunt ſi in eis ſit amor ⁊ ſtudiū caſtitatis
eo ꝙ ratio ⁊ appetitus intellectiuus deſinunt eſ-
ſe ſopiti ⁊ quaſi ligati. Contra quartā concluſio-

Cōtra quartaȝ ↄcl'onē.

nē arguit' ſic materia libidinis ex materia gaſtrimar
gie cōſurgit ergo ſi non poſſumus liberari totaliter
a ſtimulis gaſtrimargie non poterim⁹ liberari to
taliter ab ardore libidinis. Secundo oīs motus
quo excitatur voluntas ad expulſionem materie
libidinoſe eſt tentatio libidinis ſȝ q̄ȝdiu eſt talis
materia poteſt eſſe excitatio voluntatis ad expul
ſionem ergo cum ſemper ſit talis materia in no-
bis ſequitur ꝙ ſemp pōt cadere in nobis tentatio
Tercio aut per totalē extinctionē ardoris intelli
git' deſitio ⁊ corruptio alicui⁹ qđ infuit ⁊ hoc nō
non q̄dam mali habitus cum multi adoleſcentes
in quibus nullus eſt ad hec habitus genitus pa-
tiant' graues tentationes libidinis nec qualita-
tes corporales cum non videatur a quo corrum-
perentur aut intelligit' poſitio habit⁹ noui ⁊ hoc
non quia habitus abſtinentie ponitur ita bene in
abſtinente ſicut habitus caſtitatis in caſto et tñ p
potentiam talis habitus nō eſt extinctio totalis
gaſtrimargie. ¶ Ad primā nego cōſequētiā qꝛ i

Reſponſio

multis eſt ſtimulus gaſtrimargie in quib⁹ non ē
gaſtrimargia ⁊ p ↄñs nec materia gaſtrimargie
licȝ ſit ibi materia ſcd̃ȝ ſpēm ſimilis. Ad ſecun-
dam concedo maiorē et minorē ⁊ cōcluſionē. ex-
tinctio enim libidinis nō dicit impoſſibilitatē ad
tentationeȝ libidinis: alias enim aliquis viator
daret' qui eſſet illo peccato īpeccabilis ſine quo-
cūq; defectu nature exiſtens quod non reputo ve
rum dico ergo ꝙ ardor libidinis dicitur extinct⁹
in aliquo quando ex longa caſtigatōe carnis cor
rupte ſunt male qualitates inclinantes ad libi-
dinoſe concupiſcendum diminuta eſt etiam ma-
teria ad libidinem incitans et per frequentes a-
ctus caſtitatis corrupti ſunt mali habitus tam
in volūtate q̄ȝ in appetitu ſenſitiuo ſi qui inerāt
et introducti ſunt oppoſitam vehemētiā magnā
⁊ impetuȝ facientes in actum caſtitatis ⁊ a qui
bus frequentiſſime compreſſi ſunt motus in libi-
dinem. his enim ſic ſe habentibus dico ꝙ non in
ſurgunt in nobis motus in libidinem et ꝙ illud
quod ſolebat excitare huiuſmodi motus ē ita cō-
preſſum et attritum vt nullos excitet ſi tamen la-
xetur diſciplina caſtitatis et homo fuerit aut mi
nus abſtinens aut incaute cauſis huius commo
tionis ſe abiecerit certe ardor qui erat extinctus
renouabit' et reuiueſcet ⁊ interdū fient nouiſſima
deteriora prioribus. Ad tertiam dico ꝙ ad extin
ctionem ardoris requiritur regulariter habitu-
um generatio licet talis generatio non ſit extin-

ctio requiritur aliquando malorum habituū cor
ruptio: aliquando malarum qualitatum corru-
ptio in his ſcʒ in quibus iſta prefuerūt aliquan-
do vero imo credo ſemper materie diminutio vt
pʒ in ſolutione p̄cedenti ⁊ ad ip̄robationē de ha
bente dico et cōcedo ꝙ poſitio habitus non ſuffi-
cit. Et ſi queras vnde ergo eſt ꝙ non extinguit̃
ſtimulus gaſtrimargie ⁊ tamen ardor libidinis
bene extinguit̃. Reſpondeo ꝙ hoc ideo eſt quia
huius vite neceſſitas cogit nos dietim experiri de-
lectationes ad gaſtrimargiā pertinentes et earū
deſiderium ad quarum deſiderium tanto magis
nos natura ſtimulat q̄ʒto diucius ad his abſtinui
mus non ſic eſt autem de delectationibus ad luxu
riā pertinētibꝰ quia ergo neceſſitas nature cogit
nos ad vſuʒ huiuſmodi delectabilium et frequen
ter neſcimus quantitatem conuenientem vere tē-
perantie et vt dicit etiā Auguſtinus in libro ɔfeſ
ſionum neſcimus vtrum deſiderium illud cōtine
tur neceſſitate nature aut importunitate concu-
piſcentie ideo q̄ʒdiu viuimus non caremus tota
liter ſtimulis gaſtrimargie. Et per hoc patet ſolu
tio ad rationem ante oppoſitum.

¶ Queſtio duodecima.

CОnſequenter agen
dum eſt de ſpeciebus caſtitatis Et pri
mo de virginitate. Circa quam queri-
tur primo Utrum ipſa cōſiſtat in integritate car
nis? Et arguit̃ ꝙ ſic ſecundum Auguſtinum li-
bro de nuptijs virginitas eſt in carne corruptibi
li incorruptionis perpetua meditatio ſed incor-
ruptio carnis nō pertinet niſi ad carnē igit̃. In
oppoſitū arguitur ex eadem auctoritate virgini
tas eſt ipſa meditatio ſʒ meditatio non conſiſtit
in integritate carnis ergo nec virginitas in inte

Tria ī ꝟgi-
nitate ſcðm
beatū tho-
mam.

gritate carnis conſiſtit. ¶ Notandum ꝙ opinio
Thome eſt ꝙ in virginitate tria reperiuntur / ſcʒ
integritas membri corporalis imunitas a dele-
ctatione ex reſolutione ſeminis prouenienſ et ꝓ
poſitum abſtinendi de tali delectatione primum
ſcðm eum ſe habet per accidens ad virginitateʒ
ſcðm ſe habet vt materiale. tercium ſe habet for-
maliter ⁊ completiue. hanc opinionē probat qꝛ
in delectatione venereoꝝ tria ſunt vnū eſt viola-
tio ſignaculi virginalis. ſcðm eſt reſolutio ſemi-
nis delectationē cauſans in quo ɔiungitur vt di
cit id qð eſt anime cum eo quod eſt corporis. ter
cium eſt propoſitum perueniendi in talem delecta
tionem primū ſe habet per accidens ad moraleʒ
actū qui non cōſideratur per ſe niſi ſcðm ea q̄ ſūt
aīe ſcðm ſe habet materialiter qꝛ ſenſibiles paſ-
ſiones ſunt materia moralium actuū / terciū ſe hʒ
formaliter ⁊ cōpletiue iſta opinio nō mihi pla-

Pͥa ɔclo

cet. ¶ Sit igit̃ prima cōcluſio non requirit̃ ad
virginitatem integritas ſignaculi virginalis. ꝓ
batur ſtat aliquē eē virginē ⁊ in eo ſignaculū vir
ginale eſſe corruptū aut ab egritudine aut ex le-
ſione aliq̄. nullus em̄ eſt q̄ dicat eā nō eſſe ꝟgineʒ
cuiꝰ ſignaculū virginale ꝓpt̃ aliquā talē cām cor
ruptū eſt. Scðo in viris ē virginitas ⁊ tñ nō vide
tur alia integritas in eis tp̄e virginitatis q̄ʒ eſt vl

Scða ɔclo

erit tp̄e quo a virginitate diſceſſerūt. ¶ Secūda
concluſio integritas ſignaculi virginalis oppoſi
ta corruptioni libidinoſe eſt de ratione virginita
tis ⁊ ad eā per ſe pertinens. probat̃ illud ꝑ ſe per
tinet ad virginitatē ſine quo nō cōſiſtit virginitas
ſed ſine huiuſmodi integritate nō ɔſiſtit virgini-
tas ergo huiuſmodi integritas per ſe ad virgini-
tatem pertinet. maior probatur quia ſi aliquid ꝑ
tinet per accidēs tm̄ ad virginitatē eo poſito vel
remoto nō minus ponit̃ virginitas: ergo ſi ipſuʒ
ſit tale / ꝙ eo nō poſito non ponit̃ virginitas ipſuʒ
per ſe pertinet ad virginitatē. Secundo illud qð
eſt ꝑ ſe obiectū volitionis vel propoſiti qð eſſenti
aliter eſt virginitas ꝑ ſe ꝑtinet ad virginitatē: ſed
huiuſmodi integritas oppoſita corruptioni libi-
dinoſe eſt obiectū volitionis vel ꝓpoſiti qð ē eſſēti
tialiter ꝟginitas cū oīs virgo velit ſeruare itegri
tatē dictā quā appellat Augu. incorruptionē in
carne corruptibili. Tercio quicquid eſt de diffiniti
one virginitatis illud per ſe pertinet ad virgini-
tatem. ſed integritas predicta eſt de diffinitione
virginitatis ergo integritas p̄dicta ꝑ ſe ꝑtinet ad
virginitatē. ¶ Tercia ɔcluſio ꝓpoſituʒ perpetue

Tercia ɔclo

virginitatis nō ꝑ ſe ꝑtinet ad ꝟginitatē. pʒ qꝛ ꝓ-
poſitū ⁊ volūtas nubēdi nō repugnat virginitati
ſed ꝓpoſitū ⁊ volūtas nubēdi regularit̃ repugnat
propoſito ꝑpetueītegritatis ergo nō eſt de ratiōe
virginitatis perpetue integritatis propoſitū. ma
ior probat̃ quia alias nunq̄ʒ virgo voluntarie de
ſponderet̃ viro. minor patet qꝛ eo facto ꝙ volūta
rie deſpondet̃ viro regulariter caret ꝓpoſito ꝑpe
tue caſtitatis. Dico aūt regulariter ꝓpter glorio-
ſā virginē in qua ſimul vtrūqꝫ repertū eſt ſcilʒ de
ſponſatio viri ⁊ ꝓpoſitū ꝑpetue integritatis. Ex
quibus patet ꝙ virginū q̄dam ſūt in quibus eſt ꝓ
poſitum firmū perpetue integritatis. Alie ſunt ī
quibus eſt propoſitum integritatis temporanee
tātū. Et q̄ʒuis prime habeant virginitatem excel
lentiorē ſecundū curſū qui nunc eſt. non video tñ
ꝙ ſecunde dignitatem virginitatis ꝑdiderit. Se
cundo tales ſunt caſte ⁊ nō ſunt vidue nec cōiu-
gate ergo ſūt virgines. ¶ Quarta cōcluſio imu

Quarta cō
cluſio

nitas a delectatione per ſeminis reſolutionem nō
eſt de ratione virginitatis nec tanq̄ʒ materiale
nec tanq̄ʒ formale: ꝙ non tanq̄ʒ formale conce
dit ſanctus Thomas probat̃ ergo cōcluſio poſi-
tis ꝓpoſito integritatis oppoſite corruptioni li-
bidinoſe ⁊ ipſa integritate ponit̃ virginitas. Al
tero aūt eorū remoto remouet̃ virginitas ergo i-
munitas a delectatione ex reſolutione ſeminis nō
eſt de ratione virginitatis. Antecedens proba-
tur quia ſi per poſſibile vel impoſſibile contin-
geret ꝙ ſine apertione ſignaculorum ꝟginaliuʒ
per actum libidinoſum reſolueret̃ ſemen et dele-
ctationem cauſaret et hoc non obſtante ipſa pu-
ella haberet propoſitum firmum ꝙ nunq̄ʒ clau-
ſtra virginalia corrumperentur in ea per actum
libidinoſum quantūcunqꝫ careret propoſito im-
munitatis a delectatione per reſolutionem ſemi-
nis: manente tamen ſupradicta integritate ma-
net virginitas et propoſituʒ illud quod habet eſt
propoſitum vere virginitatis ergo de ratione vir-
ginitatis non eſt huiuſmodi immunitas a dele-
ctatione. Secundo pono duas puellas quarum

vna dormiendo patiatur reſolutionem ſeminis ſi
ne quacunqꝫ corruptione integritatis et delecte[illegible]
non ſolum dormiendo ſed etiam vigilando cum
meminit volo tamen ꝙ huiuſmodi reſolutio nul
lo eius vicio procurata ſit ſicut frequenter con-
tingit ſit vero alia nichil penitus ſciens aut co-
gitans de reſolutione ſeminis ⁊ de delectatione
que inde conſueuit cauſari que pecunia seducta
conſentiat alicui ⁊ ſit in defloratione eius tantus
dolor ꝙ nullaꝫ penitꝰ delectationem ſentiat imo
nec ſemen emittat: quo facto ipſa poſtea īforma
ta de reſolutione ſeminis et delectatione eius pro
ponat perpetuo abſtinere a tali delectatione. Ar
guo ſic prima eſt virgo ⁊ non ſecunda ergo pro-
poſitum integritatis ſeruande et non propoſitū
immunitatis a delectatione eſt virginitas ergo
nec delectatio nec reſolutio ſeminis eſt materiale
pertinens ad rationem virginitatis ſed ipſa inte
gritas oppoſita libidinoſe corruptioni ſi eīn ibi
ponendum ſit materiale illud debet dici materia
quod eſt obiectum principale volitionis vel nol-
tionis interioris. Concluſio predicta videtur mi
chi probabilior qꝫ oppoſita de virginitate femi-
nei ſexus in maſculis aūt eſt ſatis difficile videre
in quo conſiſtit virginitas cū in maſculo nulla vi
detur corruptio ſignaculoꝝ virginaliū ſubſequi
coitū et ob hoc forte motus eſt beatus Thomas
non ſine magna apparentia ponere eā in delecta
tione conſequēte reſolutioneꝫ ſeminis quia nihil
apparet cōmune vtriqꝫ virginitati niſi hmōi re-
ſolutio. Sed ſicut dictuꝫ eſt virgo virginitate cor
poris pōt deſinere eſſe virgo ſine q̄cūqꝫ delectatio
ne tali ⁊ ſine quacūqꝫ reſolutione per ſolā ruptu-
rā ſignaculorū virginaliū per actuꝫ libidinoſuꝫ
dixi aūt per actuꝫ libidinoſū qr vt dictum eſt mē
bra illa ſiue ſignacula poſſūt multis alijs modis
rumpi ſine deperditione virginitatis corporee.
Et hoc hꝫ auguſti. primo libro de ciuitate dei ita
dicens mēbra illa poſſūt diuerſis caſibus vulne
rata vim perpeti ⁊ medici aliꝗ ſaluti opitulantes
hec ibi faciunt que horret aſpectus obſtetrix etiaꝫ
virginis cuiuſdā integritatem manu velut explo
rans dum inſpicit ꝑdidit. Et ſubdit non opinor
quēq̄ꝫ tā ſtulte ſapere vt hinc periſſe aliquid exi-
ſtimet etiam de corporis ſanctitate q̄ꝫuis illius
membri integritate iam perdita Ex hac auctori-
tate motus beatus Thomas q. c. lij. articulo pri
mo in reſponſione ad terciuꝫ dicit ꝙ integritas
corporalis mēbri ꝑ accñs ſe hꝫ ad virginitateꝫ in
q̄ꝫtum ſcꝫ per hoc ꝙ ex ꝓpoſito bonitatis abſti-
net q̄s a delectatione venerea remanet integritas
in membro corporeo: vnde ſi contingat ꝙ per a-
lium modum aliquo caſu membri in integritas
corrūpatur non magis preiudicat virginitati q̄ꝫ
ſi corrumpat manus aut pes Et in reſponſiōe ad
quartū dicit ꝙ delectatio que eſt ex ſeminis effu-
ſione dupliciter poteſt cōtingere vnomodo vt ꝓ-
cedit ex mentis ꝓpoſito ⁊ ſic tollit virginitatem
ſiue fiat ꝑ concubitū ſiue abſqꝫ concubitu. Nec
huic obſtat ꝙ Auguſtinus dicit in libro de virgi
nitate ꝙ virginis integritas ⁊ per piam cōſcien-
tiam ab omni cōcubitu immunitas angelica por
tio eſt facit enim hic mentionē Augꝰ de concu-
bitu vt dicit qr huiuſmodi reſolutio cōuenienter ⁊
naturaliter fit ex cōcubitu. Alio modo poteſt ꝙ
uenire preter ꝓpoſitum mentis vel in dormiēdo
vel per violentiam illatam cui mens non conſen
tit q̄ꝫuis tamen delectationem experiat̄ aut etiaꝫ
ex infirmitate nature vt patet in his qui fluxum
ſeminis patiuntur et ſic non perditur virginitas
quia talis pollutio non accidit per impudicitiaꝫ
quam virginitas ſecludit Ex his dictis Thome
infero aliqua correlaria primum eſt ꝙ que per vi
olentiam corrupta eſt et non conſentit corruptori
eſt vere virgo et hanc expreſſe concedit Thomas
Secundo ſequitur ꝙ illa que per experientiam
cognoſcit ꝙ cum de die cogitationem habet cir-
ca venerea de nocte in ſomno habet de eadem re
ſomnium et reſolutionem ſeminis in qua delectā
tur ſi talis ex propoſito habet huiuſmodi cogita
tionem et de nocte dormiendo ſequatur reſolutio
ſeminis et delectatio ꝙ ipa nō manet virgo q̄ꝫuis
tñ habeat ꝓpoſitū ꝑpetue integritatis ſeruande
quia delectatio in ea ex ſeminis effuſione ex mētis
propoſito ꝓcedit. Tercio ſequit̄ ꝙ ꝑfectꝰ ſciathi-
cus cōcubēs libidinoſe cū ꝑfecta ſciathica ſciēter
et voluntarie ex parte vtriuſqꝫ et ex lectione phi-
loſophie naturalis aut ex inſtructione alicuius
docti viri cui credunt conditionem perfecte ſcia-
thicorum cognoſcentes poſſunt multociens coha
bitare ſimul cum ruptura ſignaculorū virginaliū
per actum libidinoſum et ad huiuſmodi rupturā
a natura ordinatum ſine deꝑditione ſue virgini
tatis qꝫ ſuppono in eis fuiſſe vſqꝫ ad primum cō-
cubitum. et patet conſequentia quia ſecundum
Ariſtotelem libro probleumatū perfecte ſciathi-
cus non poteſt generare quia non fit ab eo reſolu
tio ſeminis ſi ergo iſti ſciant naturam et conditi-
onem perfecte ſciathicorum ipſi ſcient ꝙ non po
teſt in eis fieri ſeminis reſolutio et per conſequēs
neuter eorum habet propoſitū delectationis ex ſe
minis reſolutione ergo vterqꝫ eorū manebit vir-
go poſt multos concubitus et rupturā clauſtroꝝ
virginalium per actum libidinoſum. Quarto ſe
quitur ꝙ hec naturaliter poſſibilis et ſine quocū
qꝫ miraculo virgo parit ſequitur enim hec parit
hec eſt virgo demonſtrando vtrobiqꝫ illam que
corrupta eſt per violentiam ergo virgo parit.
Antecedens eſt poſſibile ergo et conſequēs. Quī
to ſequitur ꝙ ſi ſint due virgines quarum vna ꝓ
ponat cras et poſt cras concubere cum viro et
de facto faciat ſine emiſſione ſeminis tamen et
ita continuet per menſem integrum. Alia vero
proponat concubere cras ſed interueniat impe-
dimentum non ſolum cras ſed per totum men-
ſem prima erit ita immunis a corruptione op-
poſita virginitati ſicut ſecunda. De iſtis illatis
plura concedit albertus cuius opinionem vide
tur imitatus Thomas dicit ergo ꝙ ſcđm aucto-
ritates ſāctoꝝ virginitas eſt integritas carnis at
teſtās corruptionē mētis. Dicit̄ aūt īegritas car
nis nō quelꝫ ī corruptio puta a vulnere vel gladio
ſꝫ incorruptio ab actuali ⁊ cōpleta delectatiōe cō
cupiſcētie ex volūtate oꝑante vel cōſentiente vel
nō diſſētiente vel nō inq̄ꝫtuꝫ poteſt renitente. Ex
voluntate oꝑante ſicut in his qui digito vel ma-

na vel ligno vel quouis alio adiuncto ſanguĩ vł
cõprimũt neruos inferiores in mẽbris genitalibus
quatinus ſua ſenſibilitate ꝑfectã coitus delecta-
tionem conſequantur: qđ indubitanter verũ eſt ſi
clauſtra virginalia rumpanť: ſi aũt non rumpan
tur etiã ſi propter incitationẽ nature ſequereť
delectatio ex effuſione hoc remanet in queſtione
ſi perdatur virginitatis integritas corporalis vo
cat autem vt dicit completam delectationẽ omnẽ
illã q̃ eſt operis in tanta delectatione quanta eſt
coitus. dicit cõcupiſcentie ad differentiã purga-
tionis nature quia natura tã in viro q̃ĩ femina
purgat ſe a quibuſdã ſuꝑfluis ꝑ illum locum ad-
dit ꝙ ſi mulier cogitet de coitu ⁊ de membris il-
lis vt in ea excitetur eſtus cõcupiſcẽtie vt delecte
tur in eo ⁊ ſequať effuſio ſeminis ⁊ delectatio tũc
ipſa perdit virginitatẽ dicitur enĩ corrũpi corpꝰ
vt dicit corruptione vicij non paſſionis in viola-
tione virginitatis ⁊ laxatione venarum et viarũ
per quas expleť coitus non diſſentientẽ volunta-
tem dicit eſſe in non clamãtibus non renitentẽ in
his qui nõ corde ⁊ corpore renitũtur vt ſi non poſ
ſunt defendere corpus ſaltem cor a cõcupiſcẽtia
⁊ ſenſu delectationis impediant vt aũt ego breui
ter expediã de primo correlario cõcedit ipſũ ſecũ
dum tñ vltimã eius particulã opꝫ addere ꝙ vio
lentia fuerit tanta ꝙ non conſenſerit ſꝫ reniſa ſit
corde et opere ita ꝙ inq̃tum potuit ſe a ſenſu de
lectationis ĩpediuit ⁊ ĩ hoc non videť ſentire cũ
eo Thomas q̃ dicit ꝙ virginitas nõ ꝑdiť niſi ex
ꝓpoſito mentis ꝓcedat ſeminis effuſio ſcđꝫ corre
lariũ cõcedit terciũ aũt ⁊ quartũ vt videť nõ poſ
ſunt euadere. ꝓbatur preterea cõcluſio predicta
illa integritas eſt de ratiõe virginitatis ſcđꝫ quã
ſiũt aut feranť iudicia humana de virginibꝰ ⁊ nõ
virginibus ſed ex integritate ſignaculorum vir-
ginaliũ ſumiť iudicium de virginitate corporali
alicuiꝰ ⁊ non ex ĩmunitate a delectatione ex effu
ſione ſeminis prouenientẽ vt pꝫ per medicos ⁊ ob
ſtetrices. ⁊ hoc etiã pꝫ auctoritate ciprian i epiſto
la decima ita dicentis: Et idcirco cõſulte ⁊ cũ vi
gore feciſti frater cariſſime abſtinendo diaconũ
qui cum virgine ſepe manſit ſed et ceteros qui cũ
virginibus dormire conſueuerunt: ꝙ ſi peniten-
tiam huius illiciti concubitus ſui egerint ⁊ a ſe ĩ
uicẽ receſſerint inſpiciant interĩ ꝟgines ab obſte
tricibꝰ diligẽter ⁊ ſi ꝟgines inuẽte fuerĩt accepta
cõicatione ad eccleſiam admittantur. Preterea
ſi ſic ſequereť ꝙ virgo conſentiens corruptori in
qua ex coitu corrumpereť clauſtra virginalia ⁊
effundereť ſemẽ impedireť tamẽ propter vim do
loris ne delectareť illa ex emiſſione ſeminis eſſet
vere virgo ſecundũ corpus patet quia in ea non
eſſet delectatio illa quã Thomas ⁊ Albertus di-
cunt requirẽ ad corruptionẽ integritatis virgina
lis. Ex ſupradictis infero primo ꝙ virgines flu-
xum ſeminis patiẽtes nõ fiunt de nõ virginibꝰ cor
rupte per ſolam diſtillationẽ humoris ⁊ delecta
tionem inde conſequentem pꝫ quia ſtat hmõi
diſtillatio cum integritate ſignaculorũ virgina
lium. Secũdo infero ꝙ puelle q̃ in annis pueri-
libus anteq̃ incipiant pubeſcere agũt turpia qui
bus rũpuntur ſignacula pudoris debent dici cor
rupte quia cum hec faciunt diſcernũt talia facta
circa aliquas partes corporis eſſe cauſatiua ali-
cuiꝰ delectationis ⁊ nõ circa alias puta circa ma
nũ vł pedẽ ergo iſta faciẽdo intẽdũt delectationẽ
venereã ergo opus eorum eſt libidinoſũ: ſed om-
nis confractio ſignaculorũ virginaliũ per opꝰ li
bidinoſũ eſt corruptio virginitatis igiť. Confir-
mať quia puelle ante annos pubertatis habent
diſcretionem ſufficientem ad meritum vel deme-
ritum ergo poteſt opus earum eſſe libidinoſum ⁊
per conſequens ⁊ virginitatem perdere per tale
opus. Tercio ſi in illa etate patereñ ſine violen
tia coitum viri dicereñ corrupte ⁊ non videtur
rationabiliter poſſe negari quin dicereñ corrupte
ſi frequenter hoc paterentur ⁊ delectarentur non
in emiſſione ſeminis ſed in contactu ⁊ agitatione
membrorum libidinoſorũ ergo ſi hec eadem a ſe-
ipſis patiantur debebunt dici corrupte. Tercio
infero ꝙ vir non prius corruptus ⁊ ſimiliter fe-
mina qui per opus libidinoſum voluntariũ hu-
morem de genitalibus membris emittit cenſen-
dus eſt corruptus et non virgo. Contra alexa-
num dicentem ꝙ triplex humor fluit de genitali
bus membris ſcilicet ſemen vrina et humor ſimi
lis ſemini medius inter ſemen et vrinam qui di-
ſtillat aliquando propter ſolum femine tactum
vel aliquorum turpium auditum: et vult ꝙ per
ſolam ſeminis reſolutionem perdatur virgini-
tas quia ipſa ſola vt dicit locum coitus ſupplet
vel eius delectationem ꝯplet. probať quia alias
nõ videreť poſſe ꝓbari de aliquo ꝙ eſſet corruptꝰ
preſerti de muliere niſi per actũ generatiõis et
pꝫ cõſequẽtia quia incertũ eſt ſemper quis hu
mor ſit ex genitalibꝰ mẽbris emiſſus niſi ꝑ actũ
generationis quia huiuſmodi ille mediꝰ nõ ẽ ge
nerationi aptus. Secũdo tam femina q̃ maſcu-
lus poſſũt virginitatẽ ꝑdere vt dictũ eſt ſine quo
cunq̃ effuſione humoris ergo per effuſionẽ ſoliꝰ
humoris medij ꝑ opus libidinoſũ non perdiť vir
ginitas imo ſi poſſibile eſſet ꝙ ꝑ opꝰ libidinoſũ
emittereť vrina nõ minꝰ perdereť virginitas q̃
vt dictum eſt ſine emiſſione interdum perdiť. Et
ſi queras quid intelligiť per opus libidinoſum.
Reſponſio ꝙ q̃tũcũq̃ attactus et oſcula et alia
multa dici poſſunt opera libidinoſa denominati
oñe extrinſeca vel intrinſeca hic tamen per opus
libidinoſũ non intelligo niſi agitationem mem-
bri genitalis ſolum ſiue a ſe ſiue ab alio factam.
¶ Quinta concluſio in maſculis per opus libi- Quinta co
dinoſũ perditur virginitas pꝫ quia in eis per-
diť virginitas vt cõſtat aut ergo per ſolã effuſio-
nem ſeminis aut per rupturã ſignaculorum vir-
ginaliũ aut per laxationẽ venarũ aut per opus
libidinoſũ non primũ ſicut ſatis probatum eſt de
feminis vt patet ſatis per argumentum de ſcia-
thicis nec ſecũdũ quia in maſculis nõ videnť eſ-
ſe talia ſignacula virginalia nec terciũ quia tũc
oĩs emiſſio ſeminis ſine opere libidinoſo corrũpe
ret virginitatẽ cũ laxet ⁊ dilatet venas ergo dan
dũ eſt quartum. Secũdo opꝰ libidinoſũ viri cõiu
gati cum ea que non eſt ſua ſine quacunq̃ emiſ-
ſione de non adultero facit adulterũ ergo conſi-
mile opus maſculi virginis facit de virgine non

Cōtra ſecū-dā ⁊ q̄rtam cōcluſionez

virginem Añs ⁊ cōſequentia vident̄ ſatis certa.
¶Contra ſecundam ⁊ quartam concluſionem.
Arguit̄ primo ſic ſi integritas p̄dicta pertineat
per ſe ad virginitatē aut tanq̄ꝫ materiale aut tā
q̄ꝫ formale non tanq̄ꝫ formale q̄r virginitas for
maliter ⁊ eſſētialiter eſt propoſitum mētis nec tā
q̄ꝫ materiale. tū primo q̄r virginitas eſt forma ſi
plex ergo non eſt compoſita ex materiali et for=
mali. tū ſecundo quia nichil ſeparatū ab alijs pti
net ad illud tanq̄ꝫ materiale cū ex materiali ⁊ for
mali fiat vnū ſed integritas corporis ē in corpo=
re ⁊ propoſitū mētis eſt in anima ergo vnū non
ſe habet ſicut materiale reſpectu alterius. Secun
do omnis virt⁹ alia a iuſticia eſt circa paſſiones
ſed virginitas eſt virtus ergo ipſa eſt circa paſſi
ones et nō niſi circa delectatiōes venereorū ergo
virginitas eſt īmunitas ab huiuſmodi delectati=
oni bus ⁊ iſta videt̄ eſſe potiſſima rō Thome quā
tāgit cū ait nā ſēſibiles paſſiones ſūt materia cor
poraliū paſſionū. Tercio arguit̄ ſi ſic ſequeretur
ꝙ violenter corrupta non eſſet virgo ſed ꝯñs eſt
falſum igit̄. et conſequētia probat̄ quia in ea ſūt
corrupta ſignacula virginalia falſitas aūt conſe
quentis patet in ea non deperit corporis virgini
tas cui nichil deperit de ſanctitate corpis q̄r vir=
ginitas corporis eſt corporis ſāctitas quedā ſed
violēter corrupte nichil deperit de ſāctitate cor=
poris ſcðm illud Aug. primo de ciuitate dei mē
bra illa poſſunt diuerſis caſib⁹ vulnerata vim p
peti ⁊c̄. Et ſubdit non opinor quenq̄ꝫ tam ſtulte
ſape vt huic periſſe aliquid exiſtimet etiā de ipſi
us corporis ſanctitate q̄ꝫuis etiam illius membri
integritate iam perdita. Quarto omne illud quo
exuitur et perditur pudicicia ſufficit ad virgini=
tatē perdendam ſed per voluntariam reſolutio=
nem ſeminis perdit̄ pudicicia ergo ſequit̄ ꝙ illa
ſufficit ad perdēdum virginitatem Maior videt̄
eſſe Auguſtini primo de ciuitate dei vbi de violē
ter corruptis ꝓbat ꝙ non perdunt virginitatē q̄r
non perdunt pudiciciam. Quinto violenter cor=
rupte non p̄dunt integritatem corporis per actū
libidinoſū ergo non perdūt virginitatem añs ꝓ=
bat̄ quia ſi p̄dunt per actū libidinoſū aut p̄dūt p
actum ꝓprium aut per actū alienū. nō per actum
propriū quia tunc nō eſſet violēter corrupta. nec
per actum alienum quia aliena malicia nulli eſt
imputāda. Sexto per Auguſtinū loco ſupradi=
cto dicentem ꝙ non poteſt corrumpi corpus niſi
corrumpat̄ animus. Septimo probat̄ per illud
beate lucie: ſi inuitam me violaueris caſtitas mi=
chi duplicabit̄ ad coronam ſed ſi deſijſſet eſſe vir=
go nō fuiſſet in ea duplicādū premiū caſtitatis igi
tur. Septimo tali deberet̄ aureola ergo eſt virgo
corpore et mente ergo non perdidit virginitatem
corporis. Octauo ſi ſic ſequeret̄ ꝙ oppreſſa dor=
miendo non eſſet virgo ſed conſequens eſt falſum
igitur et patet conſequentia quia in ea corrupta
ſunt clauſtra virginalia et falſitas cōſequētis pa
tet ſicut de violenter corrupta. Nono nullus niſi
per actum proprium culpabilem poteſt pati de=
trimētum in his que virtutis ſunt ſed corrupta p
violentiam vel dormiendo nullū habet actū cul=
pabilem ergo non eſt impoſſibilitata ad virtutem
virginitatis. Decimo arguit̄ auctoritate ambro=
ſij dicentis in ſecūdo de virginitate aperte aurē
virgines dei virgo chriſti ꝓſtitui pōt adulterari
nō poteſt: vbicunq̄ꝫ virgo dei eſt templum dei eſt
nec lupanaria infamant caſtitatem ſed caſtitas
etiam loci abolet infamiaꝫ. Undecimo per illud
Auguſtini primo de ciuitate dei ita ne vt non ali
quā polluat aliena libido metuitur non polluit
ſi aliena erit ſi aūt polluet non aliena erit: ꝙ per
illud eiuſdē ibidem nullus magnanimus vel pu
dicus in poteſtate habet quid de ſua carne fiat ſꝫ
tm̄ quid annuat mente vel renuat. quis tandem
ſana mente putauerit ſe perdere pudiciciā ſi for=
te in apprehenſa carne ſua exerceat̄ expleat̄ libi=
do non ſua Decioterciop illud Hiero. in li. ebrai
carū queſtionū corpus mulieris nō vis maculat:
ſed voluntas Decioq̄rto p Augu. in epiſtola ad
victorianū Ad deuꝫ ingemiſcentib⁹ omnino ſuis
aderit qui adeſſe cōſueuit / ⁊ aut nichil in earū ca
ſtiſſimis mēbris libidine hoſtili perpetrari p̄mi
tit: aut ſi permittit cū earū anim⁹ nulla cōſentio
nis turpitudine ꝯmaculat̄ ⁊ carnē ſuam defēdūt
a crimine ⁊ quicq̄d in ea nec cōmiſit nec p̄miſit li
bido patientis ſolius erit culpa facientis. Oiſq̄ꝫ
illa violentia nō ꝓ corruptionis turpitudine: ſed
ꝓ paſſionis vulnere deputabitur. Decimoquin=
to. ſi caro patientis ꝓ xp̄o diuidat̄ ferro in manu
vel in alio loco laudat̄ ſed nō eſt plus in ptāte di
uidi ferro in vno loco q̄ꝫ alio mō diuidi ī loco pu
doris igt̄. Decioſexto. nulla paſſio violenta mere
tur vituperium: ſed veniaꝫ potius ⁊ miſericordiā
ergo talis violatio nihil habet verecundie vel tur
pitudinis: ſed amiſſio virginitatis eſt turpis ⁊ op
probrioſa: igt̄ Decimoſeptiō. Poluta dormien=
do ⁊ poſt pollutionez delectata virginitatem per
dit ⁊ tamē clauſtra pudoris in ea manēt integra
igit̄. Decimooctauo. In hijs quorū eſt eadē vir=
ginitas ſcðm ſpēm eſt idē modus corrūpēdi vir=
ginitatem: ſed virginitas in maſculis ⁊ feminis
eſt eadē ſcðm ſpeciē ⁊ nō corrūpit̄ in maſculis p
fractionē ſignaculorū virginaliū quia talia non
hñt: ergo nec in feminis per hmōi rupturā corrū
pitur virginitas. Decimo .ix. act⁹ exterior nihil
addit bonitatis vel malicie ſup actū interiorem ⁊
maxime ſup illū q̄ eſt formaliter imp̄atiuus exe=
cutionis. Tunc ſic. volo ꝙ ſint due virgines qua
rū queliꝫ hēat firmā voluntatē ꝯſentiendi corru=
ptori ⁊ vadat vtraq̄ꝫ ad locū ī quo dꝫ reperire cor
ruptorē ⁊ vna corrūpat̄ de facto ⁊ alia ꝓpter in=
diſpoſitionē alteri⁹ viri intēdētis eā corrūpere: ſꝫ
ꝓ tūc nō potentis nō corrūpat̄. Tunc ſic in vtra
q̄ꝫ eſt actus interior libidinoſus eque malus ⁊ eq̄
imperatiuus executionis: ſed vna per actum quē
habuit perdidit virginitatez: ergo talis. Da op
poſitum ſeq̄tur ꝙ cum nō differant niſi p actum
exteriorē ꝙ act⁹ exterior addet aliq̄d malicie ſup
actū interiorē cuius oppoſitū ſuppoſitū eſt. Uice
ſimo. virgo que p actum voluntariū delectationē
hꝫ ex reſolutione ſeminis perdit caſtitatez et nō
p̄dit caſtitatē vidualē neq̄ꝫ cōiugalē: ergo caſtita
tem v̄ginalē Uiceſimop̄mo. pono duas virgines
q̄rū vna habeat ſolū ꝓpoſitū mētis circa delecta
tionez venereaꝫ ſed nihil executōis. Alia vero cuꝫ

ꝓpoſito mẽtis habeat emiſſionẽ ſeminis et de-
lectationẽ conſequentẽ ſine corruptione tamẽ ſi-
gnaculorũ virginaliũ puta in multis caſibus ſu-
pra expreſſis.tũc omnis actꝰ malus quo nõ tãtũ
mẽs virginis ſʒ etiã corpꝰ eius polluit᷑ et macula
tur eſt corruptiuus virginitatis Sed actꝰ ſecũde
virginis eſt actus malus quo nõ tãtũ mẽs eius ſʒ
etiã corpus pollui᷑ cũ ſit in ea libidinoſa ſemi-
nis emiſſio:ergo actus eius eſt corruptiuus virgi
nitatis .Uiceſimo ſcðo. Argui᷑ auctoritate Ci-
priani epl'a.x. vbi de virginibus que dormierunt
cũ viris loquens ait. Nec aliqua putet ſe poſſe ex
cuſatione hac defendi ꝙ inſpici ⁊ ꝓbari poſſit an
virgo ſit.Cũ ⁊ manus obſtetricũ et oculi ſepe fal
lantur.Et ſi incorrupta inuenta fuerit ꝟgo ex ea ꝑ
te ſui qua mulier eſt.põt tamẽ ex alia corporis ꝑ-
te peccaſſe que corrũpi poteſt ⁊ tñ inſpici non po
teſt certe ip̃e concubitus ipſe cõplexus ipſa cõfa-
bulatio ⁊ inoſculatio ⁊ ꝯiacentiũ duorũ turpis et
feda dormitio q̃ꝫtum dedecoris et criminis ꝯfite-
tur:ſi ſuperueniens maritus ſponſã ſuã iacentẽ cũ
alio videat nõne indigna᷑ et fremit et per zeli do
lorẽ fortaſſis et gladiũ ſumit in manu ex quibus
verbis apparet ꝙ poteſt virgo corrumpi ſigna-
culis virginalibus incorruptis. Ad iſtas ratio-
nes.Rñdeo. ¶ Ad primam dicitur ꝙ ſi materi- Ad rõnes.
ale accipia᷑ proprie tũc integritas corporis nec
tanq̃ꝫ materiale nec tãq̃ꝫ formale pertinꝫ ad vir
ginitatẽ virtutẽ:ſi aũt accipia᷑ iproprie ꝓ obie-
cto circa qð aliud eſt tũc dico ꝙ integritas ꝑdi-
cta ꝑtinet ad virginitatẽ mentalẽ tanq̃ꝫ materi-
ale.virginitas aũt mentalis nõ eſt aliud q̃ꝫ pro-
poſitũ ſeruandi virginitatẽ corporeã:virginitas
corporea eſt illa integritas que dicta eſt.ꝓbatio-
nes autem procedũt de materiali proprie dicto.
Ad ſecundam concedo maiorem et minorem de
virginitate mentis.concedo etiã ꝯñs primuꝫ ſcʒ
ꝙ virginitas virtꝰ ẽ circa paſſiões ⁊ etiã circa ve
nereas ẽ enĩ virginitas virtꝰ ꝓpoſitũ ſeruãde vir
ginitatis corꝑalis tã firmũ ꝙ ꝑ nullas delectatio
nes venereas poſſit ꝯ̃ rectã ratiõeꝫ auelli.Et cũ i
fer᷑ ꝙ̃ ẽ imunitas ab huiuſmodi delectatiõibꝰ.ne
go ꝯñaꝫ.ſʒ bñ ẽ imunitas a delectatiõibꝰ virgini
tatis corporee corruptiuis. Argumẽta q̃ ſũt a ter
cio vſq; ad decimũ.vij.reliquo qꝛ de violẽter aut
neſciẽter corrupti poſtea erit q̃ſtio. Ad.xvij.nego
ꝑmã ꝑtẽ añtis ꝓpter cãs ſupradictas. Ad.xviij.
nego maiorẽ illa enĩ nõ maiorẽ hꝫ apparẽtiã veri
tatis de virginitate q̃ꝫ de caſtitate ⁊ tñ hꝫ multos
caſtitas virginalis cõiugalis ⁊ vidualis ẽ eadẽ ſe
cũdũ ſpẽꝫ nec tñ ẽ idẽ modꝰ corrũpẽdi eas.ita et
iã dico ꝙ q̃ꝫtũcũq; virginitas ſit eadẽ ſpẽ i ma-
ſculis ⁊ feminis ꝓpter tñ diuerſitatẽ organoꝝ in
hĳs ⁊ i illis ẽ aliꝰ modꝰ corrũpẽdi ꝟginitatẽ. Et
ſi q̃s vellet negare virginitatẽ eſſe eiuſdẽ ſpeciei i
viris ⁊ feminis. Nã in diffinitione virginitatis fe
minee etiã mẽtalis poni᷑ integritas ſignaculorũ
virginaliũ. In diffinitione autẽ virginitatis viri᷑
poni᷑ aliđ loco eiꝰ ⁊ ideo nõ eſt eadẽ diffinitio et
per ꝯñs nec eadeꝫ ratio ſpecifica ⁊ hoc ſuppoſito
ꝙ virginitas corꝑalis nõ ſit eadẽ ſpẽ i eis põt tñ
defẽdi ꝙ eſt eadẽ ſpẽ in eis ⁊ dici ꝙ vtraq; virgi-
tas eſt ab oꝑe libidinoſo notabiliter ſenſibili im-
munitas. Per opus aũt libidinoſuꝫ notabiliter
ſenſibile intelligo agitationẽ mẽbri que in femi-
nis ſufficit corrũpere ſignacula ⁊ in viris nõ pa-
tientibus impedimentũ ſemẽ reſoluere. Iſta aũt
diuerſitas nõ ꝓuenit ex diuerſitate aliqua ſpecifi
ca inter virginitatẽ femineam et virilẽ ſed ex di-
uerſitate organorum. ¶ Ad.xix.cõcedo totũ ca- Quid opꝰ
ſum et dico ꝙ ſcða manet virgo corpore:ꝑma au libidinoſuꝫ
tem virginitateꝫ et mentis et corporis perdidit.
Et ita habent dicere cõtrarie opinantes addito
caſu ꝙ in ſcða nulla ſit facta ſeminis reſolutio.
Et ad argumentũ cõcedo primam partem añtis
et ſecundam:et nego ꝯñam.et ad ꝓbationeꝫ ꝯñe
nego cõſequentiã.iſta enĩ ſcða eſt ita mala et im
pudica ſicut ꝑma. Nec habet prima aliquid ma-
licie moralis quin tantũ habeat ſcða et tñ prima
habet aliquid corruptionis corporalis qð nõ ha
bet ſcða.illa autem corruptio corporalis non eſt
mala moraliter malicia intrinſeca ſed extrinſeca
ſcʒ malicia mentis et ideo nichil malicie addi᷑ ꝑ
actũ exteriorem.et ſicut corruptio illa in prima
denoiatur impudica ab ĩpudicicia mẽtis ita oĩs
actus exterior quẽ habuit ſcða ad perficienduꝫ li
bidinoſam voluntatem ſuã eſt mala et impudica
impudicicia mentis et extrinſeca denoiatione.et
ſi dicas ꝙ ꝑma perdidit virginitatẽ mẽtis ⁊ cor
poris ꝙ̃ et ſcða nego ꝯſequentiaꝫ ſed bñ perdidit
ſcða ꝟginitatẽ mẽtis ſicͭ prima. Perditio aũt ꝟ
ginitatis corꝑalis nõ eſt mala malicia intrinſeca
ſed extrinſeca tantũ.ideo nõ ꝓpter hoc plus ma-
licie habet. Ad.xx.ſcðm rigorẽ ſermonis nego ꝑ
mã partẽ añtis ꝓpter ꝯfuſionẽ quã facit hoc ver
bum perdit ꝓpter negationẽ incluſaꝫ in eo ſequi
tur enĩ ꝑdidit caſtitatẽ ergo nullam caſtitatẽ hꝫ.
ſtat autem ꝙ caſtitatem aliquaꝫ perdat ⁊ caſtita
tẽ aliquã retineat quia ſũt diuerſe ſpecies caſtita
tis ideo nego eam in rigore ſermonis ſed cõcedo
iſtã caſtitatẽ perdat non tamẽ neceſſe eſt ꝙ ꝑdat
virginitatem nec mentis nec corporis qð ꝑtꝫ qꝛ
ſtat ꝙ ꝑ actũ volũtariũ habeat reſolutionẽ ſemi-
nis ⁊ cũ hoc firmũ ꝓpoſitũ nunq̃ꝫ ꝑdendi inte-
gritatẽ corporis ꝑ opꝰ libidinoſũ tũc vide᷑ ꝙ ta-
lis retinet virginitatẽ mẽtis et tñ aliq̃ꝫ caſtitatẽ
perdit oppoſitã ſcʒ intemperãtie veneree cui ſuc
cũbit.exemplũ huiꝰ eſt de caſtitate ꝯiugali.ꝯſtat
enĩ ꝙ cũ caſtitas coniugalis directe opponatur
adulterio poteſt aliqua mulier ſimul retinere ca-
ſtitatem ꝯiugalem ꝑſiſtendo ſcʒ in propoſito nũ
q̃ꝫ cõicandi corpus ſuum alteri q̃ꝫ viro proprio ⁊
tamẽ multas ſpecies caſtitatis perdere vtendo
ſcʒ oꝑibus libidinoſis cum viro proprio nimis ex
ceſſiue ⁊ cũ detrimento ſanitatis ſue aut cũ detri-
mento ꝓlis generande aut per mollicieẽ aut alio
modo ꝯ̃ naturã peccãdo ita dico de ꝟgine ꝙ ſine
ꝑclitatiõe ꝟginitatis ſue tã mẽtis q̃ꝫ corꝑis põt eẽ
multipl'r ĩpudica capiẽdo ĩpudiciciã vt accipit
Auguſ.vt ſcʒ opponi᷑ caſtitati ⁊ aliquã caſtita-
tẽ q̃ꝫ habuit ꝑdere Et ſicut nõ oĩs lapſꝰ carnis i
cõiugata eſt adulteriũ ita nec oĩs lapſus virgis i
delectationẽ venereã ẽ ꝟgitatis ꝑiclitatio Exẽplũ
ẽt põt dari de iuſticia ſcðm diuerſas eiꝰ ſpẽs ⁊ de tẽ
perãtia ſcðm diuſas eiꝰ ſpẽs Et ſi dicas. ſi hec ſint
vera ſequi᷑ ꝙ aliq̃s ſimul erit caſtus et nõ caſtus

ſed hoc eſt impoſſibile igiſ. et pꝫ ꝯñа qꝛ bene ſequitur iſte eſt virgo: ğ eſt caſtus ab inferiori ad ſuperius qꝛ dictuꝫ eſt ꝙ caſtitas eſt ſuperius ad virginitatē et ſequiſ etiam iſte aliquā caſtitateꝫ perdidit et habet impudiciciā oppoſitā ğ eſt nō caſtus ⁊ ita ſiſ eſt caſt⁹ ⁊ nō caſt⁹.

Caſtus et alia cōcreta dupľr accipiuntur — ¶ Ad hoc rñdeo ꝙ caſtus et alia cōcreta virtutū accipiunſ dupľr. vnomō mere affirmatiue et tūc caſtus eſt omnis qui aliquā caſtitatem habet: et oīs eſt iuſtus qui aliquā iuſticiam habet. et hocmō cōcedo primaꝫ ꝯñam et ꝯñs eius ſed nego ſcđam. non eñ ſequitur iſte habet aliquā impudiciciā ğ eſt nō caſtus qꝛ ad hanc iſte eſt nō caſtus ſequitur ꝙ nullā caſtitatem hꝫ ſed bene ſequiſ ꝙ eſt impudicus. i. aliquā impudiciciam habens. Alio mō accipiunſ partim affirmatiue et partim negatiue. ⁊ tunc caſtus eſt qui et aliquā caſtitatē: ⁊ nullā impudiciciam habet ſicut iuſtus ꝗ aliquā iuſticiā hꝫ et oī iniuſticia caret ⁊ ſic nego ꝯñam illā. hocmō enim virgo nō eſt terminus inferior ad caſtū licꝫ ꝟginitas ſit inferior ad caſtitatē qꝛ hocmō concretū includit aliqđ ſincathegoreuma qđ non includit abſtractuꝫ ꝓpter quā incluſionē non ſequiſ. oīs virginitas eſt caſtitas ğ omnis virgo eſt caſta: ſicut nō ſequitur omnis caſtitas cōiugalis eſt caſtitas ğ omnis caſta cōiugaliter eſt caſta ſuppoſito ꝙ eſſe caſtā coniugaliter eſt cōiugem ex firmo mētis ꝓpoſito nulli niſi ſuo ſe ꝯmiſcere. Ad. xxi. admitto caſuꝫ ⁊ nego maiorē. nā retento caſu eodem niſi ꝙ ponaſ ꝙ in illa nec corrūpanſ ſignacula nec fiat emiſſio ſeminis ꝯſtat ꝙ corpus polluiſ pollutione vitij cū contactus ⁊ mot⁹ oīs exterior qui habeſ ibi malus ⁊ libidinoſus denoiēſ a malicia ⁊ libidine volūtatis et ita caro illius polluiſ et excutiſ impudicicia et tñ cōſtat ſcđm opinantes ꝙ nō ꝑditur virginitas in caſu in quo nec ſeminis emiſſio: nec ruptio ſignaculorum fieret.

Cōtra quītā cōcluſioneꝫ — ¶ Cōtra quintā ꝯcluſionem aſ ſic aut per qđlibꝫ opus libidinoſuꝫ ꝑditur virginitas: aut ꝑ aliqđ ſic et aliqđ non. nō ſcđm qꝛ omnia videnſ eiuſdē rōnis niſi ꝙ ex aliqbus ſequiſ reſolutio ſemīs et ex aliquibus nō. nec primū qꝛ tunc ꝑ quālibet agitationeꝫ mēbri perdereſ virginitas ī maſculis. Ad hanc rōnem rñdeſ et dicitur ſcđm aliqđ eñ opus libidinoſum viri virginis eſt tam notabiľr ſenſibile ꝙ ſi non ſit impedimentū ſequiſ reſolutio ſeminis: ⁊ per omne tale perditur virginitas in viro. aliud non eſt ita notabiliter ſenſibile et per illud non perditur virginitas.

Queriſ ſcđo vtrum

virginitas ſit virtus. Aſ ꝙ nō: virginitas nō eſt licita ğ virginitas nō eſt virtus. añs pꝫ qꝛ eſt cōtraria ꝑcepto legis nature qđ poniſ Geñ. i. Creſcite et multiplicamini et replete terram. In oppoſitū aſ auctoritate Am. li. de virginitate ita dicentis. inuitat ꝟginitatis amor vt aliquid de virginitate dicamus ne velut tranſitu quodaꝫ perſcrutata videaſ ꝗ principalis eſt virt⁹.

Tripľr accipiſ ꝟgitas — ¶ Notanduꝫ ꝙ ꝟginitas accipiſ tripľr. vnomō ꝓ integritate corꝑis oppoſita corruptiōi ꝗ fieri ſolet ꝑ opus libidinoſū. Scđomō accipiſ ꝓ ꝓpoſito ſeruāde ꝟginitatis corꝑalis ꝑpetue. tercio mō ꝓ ꝓpoſito nō deſerēdi eā niſi ꝑ op⁹ cōceſſum et licitū.

¶ Prima cōcluſio virginitas primo mō nec virt⁹ eſt nec viciū. pꝫ qꝛ talis eſt in corpore ⁊ in anima ſita natura ⁊ non ex aſſuefactione ergo nec virt⁹ eſt nec viciū. — Pria ꝯclo

¶ Scđa cōcluſio. virginitas tercio mō eſt virt⁹. ꝓbatur oīs hītus electiu⁹ immedietate exiſtens determinata recta rōne eſt virtus: ſed virginitas tercio mō eſt huiuſmodi. Nam nolle frangere hmōi integritateꝫ quouſqꝫ oportunū ſit et recta rō dictet mediat inter velle eaꝫ frangere añqꝫ recta rō dictet/ ⁊ nolle eā frangere cū recta rō dictat: ergo huiuſmodi virginitas eſt virtus. Secūdo oīs caſtitas eſt virtus: ſed talis virginitas eſt caſtitas cū ſit abſtinētia a delectationibus venereis vbi qñ quō et gratia cui⁹ recta rō dictat abſtinendū. qđ aūt tale ꝓpoſitū ſit virginitas, probaſ oīs caſtitas hñs ꝓ obiecto integritatē corporis oppoſitā corruptioni libidinoſe eſt virginitas: ſꝫ hmōi ꝓpoſitū eſt caſtitas hñs integritatem corporis oppoſitā corruptioni libidinoſe ꝓ obiecto eſt eñ propoſitū ſeruandi ītegritatē corporis ⁊ nō deſerēdi eā quouſqꝫ et quō recta rō dictauerit eā eſſe deſerēdā. Cōfirmatur ex vſu ⁊ appellatione tā vulgari qꝫ poetarū qꝫ oīm ſapientum ꝗ tales appellant virgines. — Scđa ꝯclo

¶ Tercia cōcluſio. virginitas ſcđo mō ē virtus ꝓbatur vbicūqꝫ contingit excedere ⁊ deficere ibi pōt eſſe medietas laudabilis. ſed in ſeruando perpetue integritatē ſignaculorū virginaliū ꝯtingit ſuꝑabūdare vt in illo ꝗ vellet ſeruare eā cum neceſſitas hūane multiplicationis ſcđm dictamē recte rōnis cogit eā frangere. ⁊ cōtingit deficere in ſeruando eā vt cōtingit in ijs qui nō ſūt apti ad hūanā generationē ⁊ ſi vis ſtare in mera ratione naturali adde ꝙ actus venere⁹ ſit eis in detrimētū ſanitatis ⁊ bone habitudīs ⁊ ꝙ hoc cognoſcāt ꝓbabiliter aut ꝙ patitur egritudinē que ꝑ actuꝫ generationis tranſfūdentur in prolē ſicut cōtingit in leproſis. Scđo ꝓbaſ rōe quē videſ inuere Tho. abſtinentia ab illo actu quē recta rō nō ꝑcepit exercē ꝗ valet ad ſūmas aīe ꝟtutes acqrēdas ⁊ ad earū opa exercenda ē laudabilis: ſed virginalis abſtinētia eſt hmōi valet eñ maxīe ad opa cōtēplatiōis ⁊ ad ſtudiū phīe ⁊ ad virtutū opa ⁊ mľto magis pficieſ ī his ſi abſtineat qꝫ ſi nō abſtineat. Tercio oīs abſtinētia a venereis voluptatib⁹ ī illis ꝗ ad eaꝝ vſū nō cogunſ nec ex ncītate cōſeruāde ſpēi nec ex cōgruitate ꝯſeruādi īdiuidui eſt laudabiľ ⁊ ꝟtuoſa: ſꝫ mľti ſūt ꝗs nec neceſſitas nec cōgruitas predicta cogit ad vſū venereaꝝ delectationū: ergo totaſ abſtinētia ī eis ē laudabilis et virtuoſa. Sed ad rōes iſtas reſpondet Bu. ꝙ bñ cōcludūt ꝙ virginitas ⁊ abſtinentia perpetua a venereis eſt virtus quia ſunt aliqui quos recta ratio dictat abſtinere debere ꝑ totam vitā puta hoc expedit leproſis ne ſanos inficiant aut prolē putridā et corruptā generent egrotis ſterilibus ⁊ pauperib⁹ ꝗ nō poſſēt ꝓlē cōpetenter alere: ſed nō ꝓbāt rōnes ꝙ adſtinentia ꝑpetua a venereis ſit ſecundū ſe virtus cū rationes videanſ cōcedere hoc aliqñ nō expedire. nō eñ hoc expediret regi cui ſi diſcederet ſiñ ꝓle tirān⁹ crudeliſſimus ſuccederet aut bellū interminabile veriſimi-

liter oriref.nec expediret collectiue oībus deuntã
ciuitate aut regno:nec expediret vt dicit idem.ſi
lie regis ſine vicio ⁊ detrimento ſuo generare po
tenti et ex hoc cõcludit ꝙ virginitas que eſt per=
petua abſtinentia a venereis nõ eſt virtus ſcõm
ſe qꝛ in aliquibus eſt virtus et ĩ aliquibus nõ.nã
ſi virginitas ſcõm ſe eſt virtus:omis virginitas
eſt virtus.ſed iudicio meo Bu.deceptus eſt ĩ hoc
Nã nemo eſt qui nõ ꝯcedat ꝙ reddere alteri qđ
ſuũ eſt:eſt actus virtutis ⁊ iuſticie etſi constat ꝙ
reddere furioſo gladiũ ſuũ quo ꝓbabiliter credi
tur eũ male vſurũ eſſe nõ eſt actus iuſticie ſed in=
iuſticie.ſimiľr aggredi hoſtẽ eſt actus fortitudis
et tñ conſtat ꝙ in aliquo caſu aggredi hoſtẽ eſt a
ctus audacie ꝯrie fortitudini.et ideo ꝓ ſolutione
oĩm que obijciunt a Bu.⁊ ab alijs.Eſt.aduerten
duʒ ꝙ hoc nomẽ ꝟginitas ex impõne ſua nõ vide
tur dicere niſi totalẽ abſtinentiã a venereis nec vi
detur nomẽ ipm aliquid de cõformitate ad rõnẽ
rectam:aut de rõnis moderatione ĩportare quaľr
importãt alia noĩa virtutũ puta tẽpantia/iuſti
cia/fortitudo.⁊ tunc cõcedo cũ Bu.ꝙ hoc nomẽ
virginitas eſt tam nomẽ vitij q̃ʒ virtutis nõ ſolũ
ſcõm moraleʒ rõnem ſed etiã ſcõm ſacre ſcriptu=
re teſtimoniũ.nã ꝓpoſitũ perpetue abſtinẽtie in
eo quẽ recta ratio dictaret nõ debere perpetue ab
ſtinere eſſet vicioſum.ſimiliter aũt ꝓpoſituʒ in eo
quẽ recta ratio dictaret ꝯgruũ eſſe abſtinere vel
poſſe ſine periculo et detrimento ⁊ ſui ⁊ aliorum
abſtinere eſſet actus virtutis et preterea in ſacris
ľris alique vocanť fatue virgines quibus clauſa
eſt ianua celeſtis.ſed lʒ hec ſit ĩpoſitio nõis tñ ex
vſu auctorum virginitas in ſua rõne vel caſtita=
tem vel tẽpantiã vel moderationeʒ includit ita
ꝙ hoc nomẽ virginitas apud eos tm̃ valet q̃ʒ tuʒ
hoc cõplexum tẽpantia virginalis ⁊ tunc in ſua
diffinitione poniť moderatio rõnis vel cõformi=
tas ad rõnem vel aliquid equiualens ita ꝙ hoc=
modo debet diffiniri.Uirginitas eſt propoſitũ ca
ſtũ vel tẽpatuʒ integritatis corporalis ꝑpetue
ſeruande.conſtat aũt ꝙ omne tale propoſitũ eſt
actus virtutis ⁊ ꝙ in rege aut filia regis aut mul
titudine totius regni aut in cõiuge tale propoſi=
tum nec caſtum eſſet nec tẽpatũ ſed potius eẽt
propoſituʒ inſenſibilitatis tẽpantie ꝯrie.Qđ
autem dixi in cõiuge intelligo regulariter ꝓpter
glorioſiſſimam virginẽ que cum coniugio virgi=
nitatẽ eminentiſſimaʒ ſeruauit ⁊ ſicut ꝯcedimus
ꝙ omnis tẽpantia eſt virtus:oĩs fortitudo eſt
virtus ⁊ ſic de alijs ita hoc mõ de virginitate ṗdi
care poſſumꝰ nomẽ virtutis vľr.Nã oĩs virgini=
tas eſt virtꝰ qꝛ oĩs virginitas ẽ ꝓpoſitũ integri=
tatis recte rõni ꝯforme ⁊ propoſitũ integritatis
qđ nõ eſt recte rõni ꝯforme nõ eſt ꝟginitas:ſʒ po
tius inſenſibilitas vt dictũ eſt.ex q̇bus patʒ ꝙ ſe=
quẽti naturalẽ rõem nõ eſt negandũ ꝟginitateʒ
eſſe virtutẽ ⁊ ꝙ etiã ex dictis Bu.indubitãter hoc
conuinci põt accepto noĩe eo mõ quo dixi.Qđ ſi
dicas nomẽ ipm nõ ſic debere accipi tã erit diſpu
tatio de noĩe ad quod tñ concedendũ te auctorũ
Quarta cõ
cluſio
vſus cõpellet.¶Quarta cõcluſio virginitas nul
lo voto firmata eſt virtus que ꝯcluſio poniť con
tra.Tho.qui.ij.ij.q.clij.arti.iij.in reſponſiõe ab
quãtũ argumentũ dicit ꝙ virginitas ſecundũ
ꝙ eſt virtus importat propoſitũ voto firmatum
integritatis perpetuo ſeruãde.Hic autẽ nõ inten
do dicere ꝙ virginitas que eſt voto firmata non
ſit virtus:hoc eñ falſiſſimum et hereticum eſſet.
Sed volo dicere ꝙ propoſitum ſimplex et nõ vo
to firmatũ de perpetuitate integritatis eſt virtus
probatur ergo concluſio.propoſitum illud nõ fir
matum voto eſt actus humanus:aut ergo eſt bo=
nus aut malus:ſi bonus et laudabilis cum in me
dietate conſiſtat vt ſupra probatum eſt ſequitur
ꝙ eſt virtus:ſi malus ergo que perpetuo contine
ret ſine voto q̃ʒuis etiam apta eſſet ſcõm rectam
rationem ad perpetuam continentiam perpetuo
peccaret.Secundo propoſitum huius integrita
tis perpetue anteq̃ʒ ſit firmatum voto aut eſt ra=
tioni conforme aut difforme aut neutrum.Non
tertium quia eſt actus humanus et deliberatus
ſi primum ğ eſt actus virtutis:ſi ſecundum ergo
votum nõ eſt de meliori bono:ſed eſt de malo et
difformi recte rationi ita ꝙ votum cadet ſuper id
quod nõ ſit bonum niſi per ipſum.Tertio quic=
quid licite poteſt fieri per votum licite ⁊ rationa=
biliter põt exerceri ſine voto vt pʒ de paupertate
obedientia.et alijs ſuper quibus vota cadere ſo=
lent:ſed virginitas ex voto eſt bona:laudabilis:
et virtuoſa:igitur eſt ſine voto.¶Quarto in a=
liquo caſu contingit ꝙ virginitas non firmata vo
to eſt laudabilior q̃ʒ voto firmata:ergo ſi virgini
tas voto firmata ſit virtus etiam voto non firma
ta erit virtus.añs patet in caſu quo frater regis
francie cognoſceret probabiliter ꝙ ſi rex ſine he=
rede decederet regnũ tranſiret ad tirannum ali=
quẽ crudeliſſimũ talis cognoſcẽs res humanas
in maioribus ꝑſonis ſicut in minoribus eſſe vari
is caſibus ſubiectas ⁊ dubitans an neceſſitas tẽ=
poralis regiminis ſufficiat ad reſiliendũ a voto
in tali enim caſu videreť eſſe conſultius ꝙ ipſe ꝑ
maneret in propoſito ꝑpetue virginitatis ſeruan
de ita firmo ⁊ ĩmobili ꝙ nunq̃ʒ eſſet ipſum deſer=
turus niſi cauſa predicte neceſſitatis q̃ʒ ſimplici=
ter et abſolute tale ꝓpoſitũ voto firmaret.ꝙ quã
uis etiam forte eſſet cõſultius firmare propoſituʒ
ſuum voto ſub conditione tamen apud nullũ po
teſt eſſe dubium quin frater ille habens ꝓpoſitũ
illud per totam vitam ſuam ſine voto eſſet laudã
dus ⁊ actus ſue virginitatis multum excellens.
Quinto.Omnis temperantia eſt virtus/ſed vir=
ginitas nullo voto firmata in perſonam quã nec
neceſſitas nec cõdecentia vrget ad oppoſitum eſt
temperantia ergo eſt virtus.Huius ſententie vi=
detur fuiſſe Ciprianus epiſtola decima ita de vir
ginibus quibuſdam dicens.ꝙ ſi ſe ex fide xp̃o di=
cauerunt pudice ⁊ caſte ſine vlla fabula perſeue=
rent ita fortes ac ſtabiles premium virginitatis
expectent.ſi autem perſeuerare nolunt vel non
poſſunt melius eſt vt nubant q̃ʒ in ignem delicijs
ſuis cadant.Conſtat autem ꝙ ſi tales vouiſſent
virginitatem non poſſent poſtea nubere ergo ſe
quitur ꝙ in aliquibus ſine voto interdum eſt pro
poſitum integritatis perpetue laudabile et vir=
tuoſũ.¶Quinta concluſio.Et ſi ꝑpetua virgini
tas interdum ex fine creato reddatur laudabilis
Quĩta ꝯcl

Interdum tamen ſine quocunq̨ ſine creato excel
lentioris virtutis rationem habet. probaꝶ quia
poteſt quiſ interdum aſſumere huiuſmodi pro-
poſitum vt commodius et liberius vacet rebus
diuinis et contemplationi veritatis a qua vicia
carnalia multum retrahunt. Secunda pars pro
batur quia omnis actus quo quis abſtinet a dele
ctationibus non neceſſariis taꝫ ſimpliciter q̄ꝫ ad
bene eſſe propter ſolum amorem dei et nō ꝓpter
amorem alicuius boni creati inde cōſequendi eſt
actus excellentis virtutis etiam excellentioris q̄ꝫ
ſi abſtineret propter amorem alicuius boni crea
ti:ſed multi ſunt quibus delectatio venerea nul
lomodo eſt neceſſaria ergo abſtinētia ab hiis pro
pter deum eſt actus excellentis virtutis. Secun-
do quicquid ego poſſuꝫ rationabiliter facere pro
bono creato:ego poſſum etiaꝫ facere ꝓpter amo
rem boni increati ſi veriſimiliter ego cognoſcā il
lud eſſe ſibi gratū et delectabile:ſed oīs quem nul
la neceſſitas ad oppoſitum virginitatis cōpellit
ſcit virginitatē ſuaꝫ deo eſſe gratā et acceptam er
go cum poſſit rōnabiliter ſuſcipere ꝓpoſitū eius
Cōtra p̄mā cōcluſionē perpetuo ſeruāde ꝓpter bonum aliqꝺ creatū con
ſequenduꝫ multomagis ꝓpter amorē dei. ¶ Cō
tra primā concluſionē arguiꝶ ſic. Nulla virtus a
nō virtute dependet: ſed virginitas mentis que
eſt virtus dependet ab integritate corporis:ergo
integritas corporis eſt virtus. Maior ꝓbatur qꝛ
ſi ſic ſequereꝶ ꝙ per poſitionē alicuius mere na-
turalis de ope virtuoſo fieret opus nō virtuoſum
verbigratia. ſi per poſſibile vel impoſſibile deus
repararet integritatē perditā ꝓpoſitū mentis aſ
corruptionem integritatis eſt virtus:ea corrupta
nō eſt plus virtus:ea vero integrata iam eſt vir-
Ad rōnes tus. ¶ Ad primā nego maiorē. virtus eñ depē
det a potentia intellectiua ⁊ voluntate quarū nul
la eſt virtus. Et ad ꝓbationem nego ꝯñam et ad
probationē dico ꝙ nō eſt idem ꝓpoſitum mentis
numero qꝺ erat ante inexiſtentem corruptionem
et tempore corruptiōis et tempore integritatis.
propoſitū enim illud ante corruptionē habuit in
tegritatem preſentē ſcꝺm ꝙ hmōi ꝓ obiecto qua
remota nō remanet idem obiectū et per ꝯñs nec
idem ꝓpoſitum et ita corrumpiꝶ propoſitū ſicut
obiectū deſinit inexiſtere. ea autem per poſſibile
vel impoſſibile repata tūc opꝫ ꝙ eliciatur nouus
actus ſiue nouuꝫ ꝓpoſitum ⁊ per ꝯñs ibi non eſt
tantū mutatio penes ens mere naturale ſed etiaꝫ
Cōtra ſecū- daꝫ ꝯclōnē penes actū voluntatis. ¶ Contra ſecundam con
cluſionē arguiꝶ ſic. De rōne virtutis eſt velle vel
nolle firmiter et immobili iudicio ſed qui habet
propoſitum ſeruande integritatis vſq̨ ad certuꝫ
tempus non vult firmiter et immobiliter qꝛ non
vult niſi ad tempus ergo tale propoſituꝫ non eſt
virtꝰ. Secundo. nulla virginitas habet corrupti
onem integritatis pro obiecto: ſed tale propoſi-
tum habet corruptionem integritatis pro obie-
cto cum nō proponat ſeruare integritatem niſi vſ
q̨ ad certum tempus et poſt illud tempus con-
iugeꝫ fieri ⁊ dare alteri poteſtatē ſui corporis igꝶ
tale ꝓpoſitū nō eſt virginitas ⁊ per ꝯñs nō eſt vir
tus Ad primā cōcedo maiorem ⁊ nego minoreꝫ
et ad probationem concedo aſſumptum et nego
conſequentiam. ad propoſituꝫ eñ immobile non
requiriꝶ ꝙ ſit volitio vel nolitio pro ſemꝑ:ſed ſuf
ficit ꝙ ſit volitio vel nolitio pro quocunq̨ tp̄e:re
cta rō dictabit ita eſſe volendū vel nolenduꝫ. Ad
ſcꝺam nego minorem et ad ꝓbationem nego aſ-
ſumptum:ſed dico ꝙ per actū qui eſt virginitas
nō ꝓponit coniugeꝫ fieri. Sunt eñ ibi duo actus
vnus eſt volitio integritatis vſq̨ ad. a. tēpus. ali
us eſt volitio cōiugii poſt. a. tēpus. primus perti
net ad virginitatem et nō ſcꝺus. qꝺ ſi eſſet vnus
equiualens vtriq̨ tunc ille actus nec eſſet forma
liter virginitas nec actus cōiugii ſed equalet vtri
q̨. ¶ Cōtra tertiam concluſionem arguitur ſic. Cōtra terti am ꝯclōnē.
Omnis virtus reparaꝶ per penitentiā:ſed virgi
nitas ſcꝺomodo nō reparaꝶ per penitentiā ergo
virginitas ſecundo mō non eſt virtus. Scꝺo vir-
ginitas cōdiuidiꝶ viduitati et pudicicie cōiugali
ſed nulla illarū eſt virtus:ergo nec virginitas.
Tertio virginitas ſecundomodo contradicit illi
precepto legis nature. Creſcite et multiplicami-
ni et replete terram:ſed nulla virtus contradicit
precepto legis nature:ꝰ virginitas nō eſt virtus
Quarto quicquid recedit a medio ꝟtutis eſt viti
oſum:ſed virginitas recedit a medio virtutis cuꝫ
iubeat abſtinere ab oībus delectatiōibꝰ venereis
ꝰ virginitas nō eſt virtus. Confirmaꝶ per Ariſ.
ſcꝺo ethi. dicentē ꝙ qui omni voluptate potitur
et neq̨ ab vna recedit intemꝑatus eſt. qui autem
omēs fugit aggreſtis eſt et inſenſibilis. Quinto
Apud antiquos puniebanꝶ oēs qui celibē vitam
ducebant vt dicit Vale. et Pla. ſm Augu. in de
vera religione ſacrificaſſe diciꝶ vt perpetua eius
cōtinentia tanq̄ꝫ pctm̄ aboleret: ergo ꝟginitas
nō eſt virtꝰ Sexto oīs virtus cōſiſtit in medio:ſꝫ
virginitas cōſiſtit in extremo ⁊ non in medio cū
abdicet omnē voluptatem venereā: ergo non eſt
virtus. Septimo. Nulla virtute male contingit
vti:ſed virginitate male contingit vti:ergo virgi
nitas non eſt virtꝰ Maior eſt Auguſ. ⁊ habeꝶ etiā
primo rethorice Et minor probaꝶ Nam ſi primi
parentes ea vſi fuiſſent male vſi fuiſſent Simili
ter ſi rex vtereꝶ ea male vteretur cū careret ꝓle q̄
ſuccederet in regnum. Octauo. Omnis virtus in
clinat ad operandū vbi qñ ⁊ ſcꝺm quod oportet:
ſed virginitas non inclinat ad operandū quod
opꝫ igiꝶ. Minor ptꝫ. Tū primo qꝛ virginitas nō
inclinat ad operandū ſꝫ ad abſtinendū. Tū ſcꝺo
qꝛ licitū eſt nubere ꝰ nō opꝫ ſemꝑ abſtinere:ergo
cū virginitas inclinet ad ſemꝑ abſtinēdū ipſa nō
eſt virtus. Nono. Nulla virtus inclinat contra il
lum finē ad quam natura reꝫ ordinauit:ſed natu-
ra ordinauit mēbra genitalia ad actus venereos
ꝓpter proleꝫ hñdam ergo nulla virtus inclinat
ad perpetuo abſtinendum ab hmōi actibus ⁊ ꝑ
ꝯñs virginitas nō eſt virtus Decimo. Oīs virtꝰ
moralis pōt omni homī cōicari:ſed ꝟginitas nō
pōt omni homini cōicari. Tuꝫ qꝛ non omnis hō
habet integritatem corporis. Tuꝫ qꝛ ſi eēt omnī
hoī cōicata deficeret hūana generatio Undecimo
Uolo ꝙ ſint due femīe quaꝝ vna ſit corrupta et
neſciat alia ſit integra/tūc vtraq̨ habeat ꝓpoſi-
tū itegritatis ꝑpetuo ſeruāde cū oībꝰ paribꝰ circū
ſtātiis, arguo ſic iſta duo ꝓpoſita ſūt eiuſdē ſpēi

et rōnis qꝛ quicqd obiectū vnius illud vel ſalteꝫ ſimile ſcðm ſpēm eſt obiectū alterius ⁊ econuerſo: ſed ꝓpoſituꝫ illius que ē corrupta nō eſt actus virtutis cū nō ſit rōni recte ſed erronee cōformis ergo nec ꝓpoſitū integre nō eſt virtus ⁊ tñ ē virginitas recta rōne regulata: ḡ ꝟginitas nō eſt virtus. Duodecimo. Oīs habitus qui ſm ꝓpriam rōnē eius eſt virtus in quocūq̧ inueniatᷣ ſemꝑ eſt virtus: ſed ꝟginitas in aliq̄bus nō eſt virtus: puta in hūc quos neceſſitas aliqua ad act⁹ venereos ſm iudiciū recte rōnis cōpellit: ḡ virginitas in nullo eſt ꝟtus. Decimotertio. Virginitas ē virt⁹ vel eadē caſtitati vel a caſtitate diſtincta ſed nō eſt eadē caſtitati cum caſtitas ſit cōis viduitati et caſtitati cōiugali ḡ nec diſtincta qꝛ ſuper caſtitatem que carnis eſt nō addit niſi integritatem carnis: ſed ꝟtutis eſſentia nō eſt in carne igitᷣ. nō eſt diſtincta a caſtitate ⁊ per ꝯñs nō eſt virtus. Decimoq̄rto. Ponatᷣ ꝙ aliqua ſit virgo ⁊ ſm ſtatuꝫ eccl̄ie in caritate manens nubat conſtat ꝙ ſcðm Apoſ. nō peccat. Tūc ſic. hec non amittit aliquā virtutem ⁊ tñ amittit virginitatē: ḡ ꝟginitas nō eſt ꝟtus.

Reſponſio. ¶ Ad primā rñdet beatus Tho. ꝙ omnis virtus reparatᷣ ꝑ penitentiā q̄ꝫtū ad formale ſuuꝫ: ſed nō q̄ꝫtū ad materiale ſicut pꝫ de ꝓdigo qui ꝯſumit pecunias ſuas et per penitentiā pōt reparari in eo formale ꝟtutis quā ꝑdidit peccando ſed nō pñt reparari per penitentiā diuicie q̄s cōſumpſit. Ita etiā licꝫ ꝑ pñiaꝫ nō poſſit reparari materiale virtutis ſcꝫ integritas carnis. poteſt tñ reparari ꝓpoſituꝫ ipm. Hec ſolutio nō placet mihi. per penitentiā em̄ nec materiale nec formale virginitatis reparari poteſt. ꝓbatᷣ ſic pro quo ſuppono ꝙ nō quodlibꝫ ꝓpoſitū viuendi caſte eſt formale virtutis: ſed ꝓpoſitū ſeruandi integritatem carnis recta rōne moderatā. Tunc arguo ſic In quocūq̧ nō poteſt eſſe per quancūq̧ penitentiam ꝓpoſituꝫ ſeruandi integritatē carnis in eo nō pōt per penitentiā reparari formale ꝟginitatis ſed in corrupta per nullā penitentiā poteſt eē propoſitū ſeruandi integritatē carnis cum ſcðm Tho. non poſſit in ea per penitentiā reparari integritas carnis ḡ in corrupta ꝑ penitentiā nō poteſt reparari formale virginitatis. Secūdo virginitas caſtitas cōiugalis: et caſtitas vidualis formaliter differunt ⁊ dicūt ꝓpoſita formalr̄ et ſpecifice diſtincta vt ꝓbabitᷣ: ſed nō videtᷣ poſſe differentiam formalē aſſignari niſi dicatᷣ ꝙ formale virginitatis eſt ipm ꝓpoſitū quo ꝓpono ſeruare integritatē carnis ḡ cum hoc ꝓpoſitū nō ſit reparabile per penitentiā ſequitᷣ ꝙ formale virginitatis nō eſt per penitentiā reparabile. Tertio propoſitum ipſuꝫ ſeruandi integritatem carnis: aut eſt formale tm̄ virginitatis. aut materiale tantū aut eſt compoſitū ex materiali ⁊ formali. ſi formale tm̄: habeo intentū ꝙ formale virginitatis nō eſt per penitentiaꝫ reparabile: nec materiale tm̄ quia nō ſe tenet ex parte carnis: ſed ex parte anime nec cōpoſitū ex vtroq̧ qꝛ ſi ſic ſequeretᷣ ꝙ per errorem quis poſſet recuperare ꝑfecte virginitatē ſuā. Naꝫ corrupta poteſt ꝑ errorē credere ſe non eſſe corruptā ⁊ proponere ſeruare ꝑpetuo integritatem carnis: ḡ ſi propoſitū ſeruande integritatis ſit materiale et formale ſimul virginitatis ſequitur ꝙ quis per errorem poterit ꝑfecte recuperare virginitatē ſuā. Tum etiaꝫ qꝛ nihil eſt materiale virginitatis niſi ītegritatis ipſa realiter carni inexiſtens: ſed ꝓpoſitum ſeruande integritatis nō continet ipſam realē integritatē carnis cōtinentia illa qua totū cōtinet partes: ſed tm̄ continentia illa qua actus vel habitus cōtinet obiectum ſuū igitᷣ. ꝓpoſitum illud nō eſt quid cōpoſitum ex materiali et formali virginitatis. ideo aliter rñdeo negando maiorem: dico em̄ ꝙ ſunt alique virtutes nō reparabiles et tales nō reparantur per penitentiam: ſed bene per penitentiā deletur macula vel reatus ſiue diſſoluitᷣ obligatio illa que cōtracta fuerat cū peccando perdebatᷣ virtus illius ⁊ recuperatᷣ etiam gratia vel caritas amiſſa perdendo eam ꝑ actum illicitū. Ad ſcðam concedo maiorē ⁊ nego minoreꝫ: ſꝫ de hoc poſtea. Ad tertiā dico ꝙ p̄ceptū illud. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c. inuenitᷣ habuiſſe duplicē obligationem. vnā reſpectu totius multitudinis tam ſcðꝫ ſe q̄ꝫ ſcðm q̄ꝫlibet partē eius ad actuꝫ p̄cepti habilem ꝓ etate idonea ⁊ hocmō p̄ceptū illud fuit obligatorium priorū parentū ⁊ gñaliter ꝓ quolibet tp̄e pro q̄ parū fuit multiplicatū gen⁹ hūanū et in hoc intellectu intelligo dictū Altiſſ. ꝙ p̄ceptū de matrimonio fuit temporale. Tunc enim fuit matrimonium in p̄cepto qñ neceſſe fuit genus humanū ꝓpagari. In tp̄e aūt Apoſ. erat tm̄ in remediū que verba intelligenda ſunt vt dictū eſt qꝛ alias paterentᷣ calumpniā. nā q̄ꝫuis genus humanū ſit ſufficienter multiplicatū: tñ cū hoīes et morbis et varijs accidentibus dietim deficiant ſtatim periret genus humanū ⁊ deficeret niſi intēderet gñationi. aliam obligationem habet lex illa reſpectu mltitudinis ſed nō reſpectu ꝑtiū ei⁹ et ſic dico ꝙ illa lex ē ad hec obligatoria ⁊ ſemꝑ erit quouſq̧ ſit a deo ſpālius reuocata aut aſſit impoſſibilitas conſeruandi eaꝫ. Dico em̄ ꝙ tota multitudo vnius ꝓuincie vel regni ē obligata ad actū generationis ſcðm aliq̄s partes ſuas ⁊ tñ nulla pars eius eſt ad ipſū obligata cū poſſint ꝯiuges vitam celibē ducere ⁊ de mutuo cōſenſu virginitatem vouere. Sed quia propter delectationē quā deus in actu venereo eſſe voluit eſtimatᷣ probabiliter homines ſatis affici ad actum generationis et ei ſua ſpōte intēdere p̄ter legē illā obligatoriā totius multitudinis nō eſt neceſſe dare legem aliq̄ꝫ poſitiuā qua ſpecialiter aliqui de multitudine obligentur ſicut cōtingit ī alijs que onerosa ſūt ⁊ difficilia ſicut in exercitu aliq̄ tenentᷣ cuſtodire caſtra alij deferre ſigna alij gladijs decertare ad que oīa ipſe exercitus tenetᷣ ꝙ ſi aīaduerteretur ꝙ homīes ꝓ maiori parte actū generandi refugerent tūc poſſent particulariter ad id obligari aliqui particulares in ſufficiēti nūero qui ad hoc magis viderētur apti nec placꝫ mihi qð ait altiſſ. ſimplr̄ ⁊ crude ꝙ illa lex eſt tp̄alis et non perpetua nō enim pōt pnceps facere legē per totū regnū ſuū ꝓhibitiuā gñatiōis hūane: ſi em̄ hoc faceret directe ꝯdiceret iſti legi et obligare niteretᷣ totam multitudinē regni ſui ⁊ vnūquēq̧ illi⁹ ad legē ꝯtrariā ei legi ad quaꝫ iure nature ipſa mul

Preceptū de mltiplicatōe gñis humani.

ꝟtudo eſſet obligata. nec placꝫ mihi opinio Thome dicentis ꝙ illa lex tm̄ obligat multitudinem qꝛ credo ꝙ pro aliquo tp̄e ſatis longo obligauit vnūquemqꝫ de multitudine ad mltiplicationem gn̄eris humani. Ad quartā nego minorē ⁊ ad ꝓbationē ꝯcedo ꝙ iubet abſtinere ab oībus delectationib⁹ venereis ſed hoc eſt ſm̄ dictamē recte rōnis ideo hoc nō eſt recedē a medio ꝟginitatis ſuꝑabundātia em̄ oppoſita ꝟginitati eſt īdulgere delectationib⁹ venereis corruptis īregritatis cū nō ſine graui detrimento ſui aut prolis poteſt generationi intendere. defectus aūt eſt nullis indulgere cū neceſſitas aliq̄ indulgere iubet. inter hec aūt mediuꝫ eſt abſtinere oīno ab his cū nulla ad eas neceſſitate cogimur. Ad cōfirmationē dico ꝙ virgo non fugit oēs delectationes qꝛ ſunt aliq̄ neceſſarie ſcꝫ ciborū et potuū ſed fugit oēs delectationes venereas. ſm̄ iudiciū recte rōnis iō nō eſt dicenda inſenſibilis. Ad quintā nego añs: apud em̄ antiquos erāt ꝟgines veſtales que diis ꝟginitatē ſuaꝫ dicant. ferūt etiam poete dyanā ⁊ nimphas celibē vitam duxiſſe De platone autem dicit Thomas ꝙ ſacrificauit non qꝛ hoc peccatum crederet ſed vt publice opiniōi cederet: ꝙ ſi apud antiquos alique leges matrimoniorum fuerint inceperunt ab ortu gentium: vel ciuitatum que quia non videbatur aliqua reuocandi eas neceſſitas etiaꝫ tempore non neceſſario eis vtebantur ſed ab his omnibus nos euangelii libertas liberat quod nec ad onus coniugii nec ad virginitatis puritatem compellit. Ad ſextam ſatis reſponſum eſt. Ad ſeptimam dico ꝙ ſicut dictum eſt virginitas accipitur dupliciter vnomodo pro propoſito integritatis carnis perpetuo ſeruande et hoc modo ſicut dictum eſt: eſt nomen tam virtutis q̄ꝫ vicii et aliqua virginitas eſt virtus et aliqua eſt vicium et concedo ꝙ aliqua virginitate cōtingit male vti et illa nō eſt virtus. aliqua etiā non contingit male vti aut eadem etiam ſed pro alio tempore pro quo ſcꝫ apparet neceſſitas coniugii que tunc nec apparebat nec erat ⁊ illa non eſt virtus ſaltē ꝓ tēpore pro quo vſus eius eſt malus. Aliomō accipit virginitas pro hmōi ꝓpoſito recte rōni cōformi ⁊ oīs talis eſt virtus nec ea contigit male vti. Ad ꝓbationem dico ꝙ nec primi parētes nec rex potuiſſēt vti virginitate ſcd̄o mō dicta qꝛ in eis tale ꝓpoſitū nō fuiſſet rōni conforme. Ad. viii. ꝯcedo maiorē extenſo ꝟbo operandi ad opus poſitiuū ⁊ ceſſationē ab oꝑe ſicut ſilia ꝟba vel noīa accipiunt in diffinitione pcti ⁊ hoc mō abſtinere eſt oꝑari. Ad ſcd̄am ꝓbationē ꝯcedo aſſumptū ⁊ diſtiguo ꝯñs qꝛ vel ly opꝫ dicit exigentiā neceſſitatis ⁊ ſic ꝯcedo ꝯñs in his maxime q̄bus nubere licitū eſt ꝓpter egrotos certos ⁊ ſteriles et eos qui ſe voto in ꝯtrium aſtrinxerūt vel dicit exigentiā ꝯdecentie et excellentis honeſtatis et ſic nego ꝯñaꝫ nō em̄ ſequit tibi licitū eſt nubere ḡ nō eſt tibi honeſtius ⁊ decēti⁹ ꝑpetuo cōtinere Ad nonā ꝯcedo maiorē in his quib⁹ incūbit neceſſitas ꝓcurandi illū finē. Alii aūt quibus nō incumbit talis neceſſitas talia membra pn̄t ordinare ad excellentē virtuteꝫ. ⁊ ideo dictū eſt ꝙ abſtinētia illa nō eſt virtus niſi ſit recta rōne reglata

Ad. x. nego maiorēꝫ ſiue intelligat diuiſim ſiue coniūctim nō quidē diuiſim qꝛ aliqui ſunt hoīes quibus incūbit neceſſitas corrūpende īegritatis carnis nec cōiunctim ꝓpter rōnem ibi poſitā. Et ſi dicas apl'us nō peccabat volendo oēs hoīes eē ſicut ſeipſū ꝟgines vel ꝑpetuo ꝯtinentes. Rn̄det Altiſ. ꝙ vult oēs hoīes diuiſim eſſe ſicut ſe ipſum ſed nō cōiuncti: ſed hec ſolutio nō videt aliquibus rōnalis ſm̄ bonam logicaꝫ nā vbi ꝓpoſitio de ſenſu diuiſo infert illā de ſenſu ꝯpoſito non eſt cōcedenda in ſenſu diuiſo ⁊ neganda in ſenſu compoſito: ſed ita eſt in ꝓpoſito: igit. minor pꝫ qꝛ bene ſequit volo iſtū eſſe virginem ⁊ volo illuꝫ eſſe virginem ⁊ ſic de aliis ḡ volo iſtum et illum eſſe virginem. Dicūt preterea ꝙ vbi ſenſus diuiſus in illa ꝓpoſitione eſſet taliter diſtinct⁹ a compoſito tn̄ nō volebat vl'r et ſine reſtrictione omnē hominēꝫ eſſe ſicut ſeipſū ſed cū limitatione ſcꝫ volo omnē hominē abſolutū a neceſſitate generandi ſicut ego ſiue eſſe ſicut meipſum id eſt perpetuo continentem ꝙ ſi loquebatur Apoſtolus de virginitate tunc non ſolum intelligebat limitationem dictam ſed addebat integruꝫ carne et abſolutū ⁊c̄. Scd̄m dictum ſatis approbo ſed non primuꝫ. Vn̄ hec ꝓpoſitio Altiſ. Apoſtolus non volebat coniunctim oēs hoīes eſſe virgines ſed diuiſim eſt diſtinguēda qꝛ vel ly cōiunctim et diuiſim pn̄t diſtinguere hoc verbum volebat et tunc bn̄ arguūt nec ſic intelligit Altiſ. qꝛ ſēſus hocmō infert cōpoſitū. Si aūt determinat hoc verbū eē tūc bn̄ dicit Altiſ. ⁊ eſt ſenſus Apl'us nō volebat oīs hoīes eſſe cōiūctiꝫ ſiue ſimul virgines ſed diuiſim hoc eſt de iſto volebat ꝙ eſſet virgo: et de illo volebat ꝙ eſſet ꝟgo ⁊ ſimil' volebat de vnoquoꝙ ꝙ eſſet virgo ſed nō volebat oīs ſimul eſſe virgines qꝛ hoc non expediebat rei publice. Sꝫ contra ſcd̄m mēbrū arguit altiſſi. qd̄ eſt meli⁹ ſēper eſt magis eligendū ſed melius eſt oīs pariter acceptos eſſe virgines aut ꝑpetuo cōtinentes ergo hoc potuit eligere ⁊ velle apoſtolus. Minor probat melius eſt iſtū eſſe virginē q̄ꝫ eſſe ī mr̄imonio ⁊ melius eſt illos duos eſſe ſimil' virgines q̄ꝫ eē in matrimonio ⁊ ſic de aliis. ḡ meli⁹ eſt oēs ſimul eē virgines q̄ꝫ in matrimonio. Scd̄o melius eſt iſtū eē ꝟginē q̄ꝫ in matrimonio ⁊ eadē ē rō de oibus ergo melius eſt oēs ſimul eſſe ꝟgines q̄ꝫ in mr̄imonio Tercio ſi oēs eēnt virgines tp̄e apl'i cōpletus erat numer⁹ electoꝝ ⁊ hoc erat dubiū apl'o cū ergo dubia ī meliorē ꝑtē interpretanda ſint ſeq̄tur ꝙ ſimpl'r debuit apl's velle oēs eē ꝑpetuo ꝯtinentes Ad has rōes rn̄det altiſſi. nego maiorē qꝛ aliqn̄ id ꝙ eſt magis fructuoſū eſt magis eligendū q̄ꝫ id qd̄ eſt ſimpl'r melius licꝫ ergo ſit ſimpl'r melius oēs ſimul eſſe cōtinentes q̄ꝫ aliquā eſſe in mr̄imonio tn̄ qꝛ fructuoſi⁹ aut vtilius eſt reipu. aliquos eſſe in matrimonio iō illud eſt magis eligendū Si aūt nō placeat hec ſolutio aliter rn̄deo ⁊ cōformiter ad ea q̄ ſupra dicta ſūt. Ad primā nego minorēꝫ ⁊ dico ꝙ ſi oīs eēnt virgines accipiēdo ꝟginitatē ꝓ ꝓpoſito ꝑpetue integritatis ⁊ ī tali ꝟginitate ꝑſeuerare vellēt cuꝫ ꝟginitate oīꝫ alioꝝ null⁹ apt⁹ gn̄ationi hūane eēt vere virgo qꝛ recta rō nemi dictaret ꝙ deberet ī tali caſu

Pꝛopōnere ſeruare ꝑpetuo integritatē carnis eo
ꝙ multitudo hominū eſſet obligata ad legē gn̄a
tionis et ꝓpagationis humane tō melius eſſet in
tali caſu nō continere q̄ȝ cū dictis circunſtātijs in
tegritatē carnis ſeruare. Ad pꝛimā ꝓbationē mi
noꝛū cōcedo duas p̄mas partes aſſumpti ⁊ nego
tertiam qꝛ poſſet deueniri ad cm̄ numeri ꝙ multi
tudo nō ſufficienter ſatiſfaceret legi q̄ȝ accepit de
humana ꝓpagatione: intelligo aūt ſub illa clau
ſula et ſic de alijs. et ſic de tribus: de quattuoꝛ: de
quinq; ⁊c̄. Ad ſcd̓am ꝓbationem cōcedo aſſum-
ptum ꝓ pꝛima ꝑte et dico ꝙ eſt eadem rō de omi
bus diuiſim ⁊ hoc cū limitationibus p̄us poſitis
qꝛ ſi neceſſitas cogeret aliquos ad actū gn̄atiōis
humane nō eſſet eadē rō nō tamē eſt eadem ratio
de omnibus cōiunctiȝ qꝛ cū virginitate iſtius po
teſt multitudo ſatiſfacere legi generationis hūa-
ne obliganti eaȝ: ſed cum hoc ꝙ ſic oēs ſunt virgi
nes ꝟginitate ſupꝛadicta nō ſtat ꝙ cōitas ſatiſfa
ciat hmōi legi. ideo ſi oēs eſſent ſic ꝟgines et cuȝ
tali circunſtātia ꝑſeuerare ꝓponerent ⁊ non eſſet
mltitudo deobligata a lege illa nature null⁹ eſſet
ꝟgo virginitate que eſt virtus qꝛ nullus ſeruaret
integritatem carnis cōfoꝛmiter ad dictamē recte
rationis. Ad vndecimā admitto caſū ⁊ nego ma
ioꝛem ⁊ ad ꝓbationē nego ⁊ dico ꝙ vnum ꝓpoſi
tum habet rectam rōnem ꝓ obiecto aliud habet
rationē erroneaȝ ⁊ hoc intelligendo ſcd̓m ꝙ ſunt
pꝛopoſita virginitatis q̄ eſt virtus. Ad. xij. cōce-
do maioꝛem ⁊ ad minoꝛem dico ꝙ virginitas ac
cepta vt impoꝛtat cōmenſurationem ad rectā ra
tionem ſm̄ quem modū diximus eā per ſe virtu-
tem in oībus eſt virtus nec reperitur in illis quos
aliqua neceſſitas cogit ad actū humane gn̄atio-
nis. Ad. xiij. dico ꝙ virginitas eſt eadem caſtita-
ti qꝛ virginitas eſt caſtitas ſicut hō eſt idem aīali
ſed tamen cōceptus caſtitatis eſt genus ad conce
ptum hominis et ad ꝓbationem nego ꝯn̄am ſi-
cut nō ſequitur animal eſt cōmune hoī ⁊ equo er
go homo nō eſt idē animali qꝛ in an̄te accipitur
aīal pꝛo ſigno ⁊ in ꝯn̄te ꝓ re ſignificata per ip̄m
Ad. xiiij. admitto caſum et ꝯcedo an̄s ꝙ nō pec-
cat et cum dicit hec non admittit aliquā virtutē
et admittit virginitatē ergo virginitas nō eſt vir
tus. reſpondet Altiſ. negando ꝯn̄am dicit eīm ad
mittere virginitatem nō quo ad eſſentiam: ſȝ quo
ad actiones et eſt fallacia ex cōmutatione pꝛedi-
camenti inſtātia eſt vt dicit Rucalus muſicus coꝛ
rumpetur cras ſed nullus hō coꝛrumpet cras er-
go Rucalus muſicus nō eſt homo. Aliud exem-
plum poteſt dari ſcd̓m ponentes q̄titatē nō eſſe
diſtinctam a ſubſtantia deſinit eſſe q̄titas bicubi
ta ſed nulla q̄titas deſinit eſſe ḡ nulla q̄titas eſt
bicubita: deſinit eſſe creatio angeli ſed nulla res
deſinit eē ḡ nulla res ē creatio āgeli. Iſta ſolutio
altiſſi. eſt ſubtilis ſȝ ſupponit vnū qđ ego reputo
falſum ſcȝ ꝙ eadem entitas ſiue eſſentia virtutis
ſit que manente integritate dicitur virginitas ea
autem remota dicit caſtitas coniugalis vel vidu
alis quod ego omnino reputo falſuȝ. Et ideo ali
ter reſpondeo ad rōnem negando maioꝛē ⁊ cōce
do minoꝛē habuit eīm ꝓpoſitūȝ integritatatis re
cta rōne regulatū nūc aūt nō habet hmōi ꝓpoſi
tum integritatis ſed loco eius ſuccedit aliud ſcȝ
pꝛopoſitū caſtitatis coniugalis et ſi dicas ꝙ pꝛi
mum non addit ſupꝛa ſecundum niſi integritatē
carnis q̄ non eſt de eſſentia alicuius veritatis. di-
co ꝙ pꝛimum non addit neq; diminuit ſuper ſecū
dum quia non ſe habent ſicut includens ⁊ inclu-
ſum ſed dico ꝙ pꝛimū eſt omnino aliud a ſecūdo
quia pꝛimi ⁊ ſecūdi ſūt aliud ⁊ aliud obiectū. act⁹
autē ⁊ habitus variant per obiecta ⁊ cū dicit ꝙ
integritas carnis nō ē de eſſentia huius ꝓpoſiti ſi
eſſe de eſſentia accipiatur ſecunde intentionaliter
vt idem eſt quod eſſe parteȝ diffinitionis dico ꝙ
integritas carnis eſt de eſſentia pꝛopoſiti virgini
tatis ſicut lapis eſt de eſſentia intellectionis lapi-
dis ſed ibi termini ſupponūt pꝛo ſignis. ſi eſſe de
eſſentia accipiat pꝛime intentionaliter vt ideȝ eſt
quod eſſe partē eſſētialē ⁊ intriſecam alicuius ſic
ego cōcedo ꝙ non eſt de eſſentia eſt tn̄ aliquid ad
cuius variationē variat eſſētia quia eſt obiectū il
lius pꝛopoſiti ſicut quia lapis eſt obiectū intelle-
ctionis lapidis ⁊ equ⁹ intellectionis equi neutrū
tamen eſt de eſſentia ipſius intellectionis alia ta
mē ſecundū eſſētiā eſt intellectio lapidis ab intel
lectione equi. ¶ Cōtra quartā cōcluſionem argu
itur ſic nulla virtus ꝑditur niſi per peccatū ſed — Cōtra q
virginitas nō firmata voto perditur ſine peccato — cōcluſion
quia per actū coniugalem ḡ talis virginitas non
eſt virtus. Scd̓o nulla virtus perditur per vnum
ſimplicem actuȝ: ſed virginitas perditur per vnū
ſimpliceȝ actum ḡ hmōi virginitas nō eſt virtus
Tertio Ambroſius Aug. et Ihero. et alij ſancti
non loquunt niſi de virginitate ſacrata deo per
votum ḡ nulla eſt alia virginitas an̄s patet per
illud Ambroſij p̄mo de virginitate. nec caſta eſt
que metu cogitur nec honeſta que mercede con-
ducitur nec pudoꝛ ille qui intemperatū oculoꝛuȝ
quotidiano expoſcit conuitio et flagitioſis aſpe-
ctibus verberatur. tum ſcd̓o per illud eiuſdē ſecū
do de virginitate nec virginis nomen agnoſcitur
vbi auctoꝛ virginitatis negat nam quēadmodū
virgo ſi meretricē colas et quēadmodum virgo
ſi adulteros diligas quēadmodum virgo ſi amo
rem petas tollerabilius eſt mentem virginem q̄ȝ
carnem habere vtrūq; bonum ſi liceat ſi nō licet
ſaltem non homini caſti ſed deo ſimus. Tū tertio
per illud Aug. li. de virginitate nec nos inquit in
virginibus hoc pꝛedicamus ꝙ virgines ſunt ſed
ꝙ deo dicate pia continentia virgines ſunt: nam
ꝙ nō temere dixeriȝ felicioꝛ michi videtur nupta
mulier q̄ȝ virgo nuptura. ¶ Ad pꝛimā nego ma
ioꝛem aliqua enim virtus ſine peccato vt pȝ in — Reſpō
omnibus virtutibus que ſunt de actibus cadenti
bus ſub conſilio et non ſub p̄cepto vt voluntaria
paupertas et ſic de alijs. Dico enim ꝙ eoꝛuȝ qui
pꝛopoſitū perpetue integritatis habent quidam
ſunt in quibus tale pꝛopoſituȝ eſt regulatū dicta
mine recte rōnis dictante opus illud eſſe debituȝ
debito obligationis vt foꝛte in lepꝛoſis et ſterili
bus et in talibus virginitas nō poteſt perdi ſine
peccato. Aliud eſt ꝓpoſitum regulatū dictamie
rationis dictāte de debito excellentis honeſtatis
et condeſcentie ſicut contingit in operibus cōſilij
et in talibus virginitas poteſt perdi ſine peccato

Ad ſecundam nego maiorē vniuerſaliter intellectaꝫ Dico eīm ꝙ ille virtutes que requirūt aliquas certas conditiones ī anima vel in corpore que cōditiones poſſunt tolli per vnicū actū et tñ nunꝗ̄ pñt reparari tolluntˀ etiaꝫ per vnicū actū nec per talē actū ſublate reparari pñt ſic aūt eſt de virginitate q̄ ponit in corrūptionē in carne per opus libidinoſū ⁊ hec incorruptio per vnicū actum libidinoſū tolli poteſt ⁊ per illum ſublata reparari nō pōt ideo ꝟginitas per vnicū actū tolliṫ. Sed dices poſito illo actu non ꝓpter hoc corrumpiṫ habitꝰ mentis. ſed hītus mentis eſt virginitas ergo virginitas non corrūpitur per vnicū actuꝫ. Ad hanc rōeꝫ dico ꝙ dupliciṫ pñt intelligi ꝙ poſito illo actu non ꝓpter hoc corrūpitur habitus mētis vel ꝙ non ꝓpter hoc ꝙ qualitas illa mētis deſignat exiſtere et eſſe qualitas ⁊ ſic cōcedo vel ꝙ illa qualitas deſignat eſſe in inclinatiua in actu virginitatis ſcꝫ in volitioneꝫ et ꝓpoſitū perpetue integritatis ⁊ ſic ego nego. dico ergo ꝙ per illū actū vnicū corrūpiṫ virginitas non qꝛ habitꝰ q̄ erat ꝟginitas per vnicū actū deſinat eſſe ſed qꝛ deſinit eſſe ꝟginitas vtrū aūt ſit ad hec hītus ⁊ inclinet in aliquos actus poterit alibi dici ꝓ nūc aūt nō facio differentiā inter iſtas corrūpiṫ ꝟginitas ⁊ ꝟginitas corrūpiṫ licꝫ logici nec ſine rōe differentiā faciant. Ad terciā nego pꝛīo ꝯñtiam qꝛ locus ab auctoritate nō valet negatiue. ſcđo nego añs ſicut ſatis allegatū eſt ex cipriano in ꝓbatione cōcluſionis. Ad primā ꝓbationē rñdeo ꝙ nullā hꝫ apparentiā nec quicꝗ̄ in ea loquiṫ de voto ſed tm̄ loquiṫ cōtra eas q̄ metu vel premio ꝯtinēt. Ad ſcđaꝫ etiā dico ꝙ nullā hꝫ apparentiā ſed tm̄ loquiṫ contra eas que cū cōtineāt corpore idolatrāt tñ et ſacrificant idolis qꝛ tales nō ſūt caſte deo licet caſte ſint hoī. Ad terciā dico ꝙ nō cōcludit ꝓpoſituꝫ ſed loquiṫ ibi Auguſti. preferre vꝶr propoſituꝫ perpetue integritatis ꝓpoſito integritatis temporente ⁊ virginitatē illam virginitati iſti ⁊ vt magis preferat oſtēdit etiaꝫ nuptas habere aliquid melius q̄ꝫ ꝟgines nupture ꝙ verū ē q̄uis tñ virgo nuptura aliquā cōditionem nobilē habeat quā nō habet mulier nupta. Et ſi dicas ꝙ loquiṫ de virginibus dicatis deo vt patet ex lfa eius rñdeo ꝙ aliqua ꝟgo diciṫ dicata deo. Uno modo quadam diffinitione ⁊ propoſito volūtatis Alio modo voti exhibitione indifferēter aut de iſtis aut illis loquitur et vterq̄ꝫ dicate deo dicuntur/ prime per mentis diffinitionē/ ſecunde per voti exhibitioneꝫ. ¶ Contra primā partem quinte cōcluſionis arguiṫ ſic Nihil ex fine creato laudabile redditur cuiꝰ oppoſitū ex fine creato redditur laudabile ſed coniugalis caſtitas q̄ virginitati cōdiuidiṫ ex fine creato redditur laudabilis ſcꝫ ꝓpter bonū prolis ſiue propter conſeruationē humane ſpeciei ergo virginitas non reddiṫ laudabilis ex fine creato Scđo ſi ſic ſequereṫ ꝙ aliquis poſt ſuſceptū laudabiliter ꝑpetue integritatis propoſitū poſſet recipere laudabiliter propoſitū caſtitatis coniugalis: ſed conſequens eſt falſum igitur maior patꝫ quia iſti duo fines creati poſſunt iudicari ſucceſſiue eſſe laudabiles. falſitas autem cōſequentis ꝓbatur quia

Cōtra primā ptē quīte ꝯclōnis.

virginitati ꝑpetue non poteſt ſuccedere cōiugalis caſtitas nec econtra ergo nec propoſitū ꝓpoſito ſuccedere pōt nā ſi eſt perpetua virginitas eſt virginitas vſq̄ꝫ ad morteꝫ ⁊ per ꝯñs nullo tēpore in tali eſt cōiugalis caſtitas ⁊ ſi aliquo tp̄e eſt in aliquo cōiugalis caſtitas deſiniṫ ibi eē virginitas nec vnꝗ̄ poteſt eſſe ibi virginitas. Contra ſecūdam partē arguiṫ ſic amor dei eſt omni fini creato preferendus ergo ſi ꝟginitas ꝓpter amorē dei laudem ⁊ excellentiam hꝫ propter nullū finē creatū erit deſerenda virginitas ſed oppoſitū huius ſepe dictum eſt igiṫ. Ad primā nego maiorē neceſſitas eīm generationis hūane dat laudabilitatē cōiugali caſtitati exerciciū aūt virtutis ⁊ operꝝ cōtēplatiuoꝝ dat laudem virginitati. Ad ſcđam cōcedo ꝙ inferṫ ſi eīm deficeret heres regni poſſet frater regis qui ꝓpoſuit pepetuo ſeruare integritatem carnis deſerere illud propoſitū et nubere Et ad probationē cōcedo aſſūptum ⁊ nego cōſequentiaꝫ qꝛ hoc qđ eſt virginitas ꝑpetua ponit integritatem corporis cū propoſito eiuſdē per totā vitaꝫ: ſi aūt ſibi ſuccederet caſtitas cōiugalis tūc per aliquā ꝑtem vite non ineſſet hmōi ꝓpoſitū et ita per totā vitaꝫ ineſſet tale ꝓpoſitū ⁊ etiaꝫ integritas ⁊ non per totaꝫ vitā ineſſet q̄ cōtradicūt ſed hoc qđ eſt propoſitū perpetue integritatis nec ponit integritatē ꝑpetuā nec ꝓpoſitū perpetuū: nō eīm ſequiṫ iſte habet ꝓpoſitū perpetue integritatis ergo habet ꝑpetuaꝫ integritatem: ꝓpoſitū ergo pōt ſuccedere ꝓpoſito et tñ ꝟginitas ꝑpetua nō pōt ſuccedere caſtitati ꝯiugali nec econtra ⁊ hoc dictum ſit regulariter qꝛ in beata ꝟgine vtrūq̄ꝫ aliter factū eſt cōpoſſibile. Ad rationē contra ſecūdam partem cōcedo añs et nego ꝯñam qꝛ talis finis creatus non eſt incōpoſſibilis fini increato immo ſibi ſubordinatus. poſſū eīm velle gñare ꝓpter gloriaꝫ dei ⁊ amorē eius ſed ſi finis eſſet talis ꝙ ſecū non cōpatereṫ finē increatū vel qui non pōt in eū rōnabiliter referri tūc ꝓpter taleꝫ finem nunꝗ̄ eſſet deſerenda ꝟginitas vt ſi quis vellet deſerere virginitateꝫ vt adultereṫ tunc peccaret qꝛ adulteriū non pōt referri in deum per actū amoris nec tñ dico ꝙ propter quēlibet finē creatū in deū referibilē poteſt virginitatem deſerere. Ratio aū oppoſitū ſoluta eſt.

Q Ueriṫ tercio vtruꝫ

virginitas ſit ceteris virtutibus excellentior? Arguitur ꝙ ſic ſibi debetur maximū premiū ergo eſt excellentiſſima virtus añs pꝫ qꝛ ſibi debeṫ fructus centeſimus vt habet gloſa Mat. xiij. In oppoſitū arguiṫ qꝛ ſcđꝫ Au. li. de virginitate martirium virginitati prefertur ¶ Prima concluſio integritas corporis virginalis eſt bona bonitate morali ⁊ meritoria probaṫ quicquid retineṫ et cōſeruaṫ mediante actu bono moraliṫ ⁊ meritorie eſt bonū moraliṫ ⁊ meritorie ſꝫ integritas ꝟginalis retineṫ ⁊ ꝯſeruatur mediante actu bono ⁊ meritorio ſcꝫ mediante ꝓpoſito mētis ꝙ eſt bonū ⁊ meritoriū igitur minor eſt certa et maior probatur quia actꝰ interior bonus et meritorius intrinſece denotat

Pria ꝯclo

exterioꝛem extrinſece bonū et meritoꝛium. Scḋo
coꝛrupta per actum libidinoſuꝫ illicitū perdit a-
liquā ſanctitatē coꝛpoꝛis ꝗ̄ cuꝫ fuerit virgo coꝛ-
pus eius fuit ſanctū et bonum ⁊ nō niſi rōne inte
gritatis que retinet mediante virginitate interi-
oꝛi igit. maioꝛ eſt Aug. i. de ciuitate dei vbi de
coꝛruptis per violentiam aut ferro: aut alio mō
dicit ꝙ nichil perdūt de ſanctitate coꝛpoꝛis ꝗ̄ ſa
tis innuit ꝙ coꝛpoꝛalis earuꝫ integritas ē ſancta
et bona. dixi aūt integritas ꝟginalis ꝓpter du-
plicem cauſam. prima vt ego compꝛehendā eas
que coꝛrupte ſunt moꝛbo aut ferro aut aliomodo
q̄ꝫ per opus libidinoſum. Scḋo vt ego ſecludaꝫ
eas que licet habeant integritateꝫ coꝛpꝛis: tñ non
ſeruant ex ꝓpoſito mentis: integritas eñ taliuꝫ
non eſt bona moꝛaliter nec meritoꝛia: nec intrin-
Scḋa ꝯclo ſece: nec extrinſece. ¶ Scḋa concluſio integritas
coꝛpoꝛis eſt ſimpliciter nobilioꝛ conditio q̄ꝫ op-
poſita coꝛruptio: ꝓbatur. omnis cōditio que ma
gis decoꝛat coꝛpus humanuꝫ q̄ꝫ oppoſita eſt ſim
pliciter nobilioꝛ: ſed integritas coꝛpoꝛis magis
decoꝛat coꝛpus humanum q̄ꝫ oppoſita ergo ipſa
eſt ſimpliciter nobilioꝛ conditio nec valet dicere
ſicut dicit Buridanus ꝙ licet illa integritas ma
gis decoꝛet tēpoꝛe iuuentutis: non tamen eo tem
poꝛe quo iam nupſit et ſit coniunx Contra hoc
arguitur. ſi per poſſibile vel impoſſibile nupta
poſt coꝛruptionem immo etiaꝫ poſt partum red
deretur integra ipſa eſſet magis decoꝛata q̄ꝫ alia
que in ſua coꝛruptione remaneret ergo ſimplici-
ter integritas pꝛo quocūqꝫ tempoꝛe ineſt magis
decoꝛat coꝛpus q̄ꝫ coꝛruptio oppoſita. Secundo
omnis habitus laudabilis a natura datus et in-
ſtitutus ad decoꝛem et pulchꝛitudinē eſt nobilioꝛ
q̄ꝫ ſua pꝛiuatio: ſed integritas coꝛpoꝛis eſt habi-
tus laudabilis a natura nobis datus ad decoꝛeꝫ
et pulchꝛitudinem et fractura eius eſt pꝛiuatio
eiuſdem habitus igitur. Dixi autem laudabilis
et ad decoꝛem datus propter alios habitus il-
laudabiles ⁊ decoꝛem impedientes ſicut eſſet pel
licula contegens oculum aut gibboſitas in ho-
mine aut ſextus digitus in manu. ¶ Tertio illa
conditio eſt nobilioꝛ que peſeuerauit in homine
tempoꝛe innocentie: et tempoꝛe gloꝛie reditura
eſt: ſed talis eſt conditio integritatis: naꝫ tempo-
re innocentie erat perfecta membꝛoꝛū illoꝛum in
tegritas eadem etiam reuertet in his qui ꝑdide-
runt tēpoꝛe gloꝛie. Quarto illa conditio eſt no
bilioꝛ que ceteris paribus reddit perſonam ſemꝑ
magis acceptabileꝫ et eligibilem: ſed ita eſt ꝙ da
tis duabus que in omnibus ſunt pares pꝛeter q̄ꝫ
ꝙ vna paſſa eſt violentiaꝫ et peperit et coꝛrupta
eſt. ſed certitudinaliter ſcitur ꝙ hoc omnino fuit
ſine culpa eius. ſecunda autem nullam violenti
am paſſa eſt ſed eſt integra certum eſt ꝙ ſi cetera
ſint et ſciantur eſſe omnino paria ꝙ magis elige
tur integra q̄ꝫ alia ergo integritas coꝛpoꝛis ē ſim
pliciter nobilioꝛ conditio q̄ꝫ coꝛruptio oppoſita.
Quinto integritas eſt nobilioꝛ q̄ꝫ coꝛruptio fa-
cta ab egritudine vel ab obſtetrice ergo ipſa eſt
ſimpliciter nobilioꝛ conditio q̄ꝫ coꝛruptio facta
per actuꝫ libidinoſum ꝯña ſatis videt nota ⁊ ad
pꝛobationē āntis paucis variatis pōt applicari

pꝛecedens ratio. et pꝛobat etiā quia nulla eſt tali
ter coꝛpupta quin remanente ſanitate optaret fie
ri integra. Sexto talis integritas nō perditur ſi-
ne verecundia ergo pulchꝛius eſt eam habere q̄ꝫ
non habere. cōſequentia tenet qꝛ verecundia non
eſt niſi de malo aut turpi nec poteſt dici ſicut di
cit Buridanus ꝙ ſi quis perdat illam integrita-
tem ante tēpus legittimum verecundatur. ſi aūt
tēpoꝛe legittimo ꝑdat nō verecūdat qꝛ hec ſolu-
tio eſt cōtra omnē experientiaꝫ ꝙ ſit excellentioꝛ
caſtitate matrimonij. ¶ Tercia concluſio caſti- Tercia ꝯcl
tas virginalis eſt ſimpliciter melioꝛ caſtitate cō
iugali. pꝛobat quia eſt ſimpliciter melius et per
fectius omnino abdicare delectatiōes nō neceſſa
rias ꝓpter deū q̄ꝫ abdicare eas in parte interduꝫ
eis vacare ⁊ interdū eas reijcere ſcꝫ cum nociue
ſunt ſed virginalis caſtitas omnino abijcit dele-
ctationes nō neceſſarias. caſtitas aūt ꝯiugalis ꝑ
parte abijcit ⁊ ꝑ parte non abijcit ergo virgina-
lis caſtitas eſt ſimpliciter melioꝛ et excellentioꝛ
q̄ꝫ ꝯiugalis caſtitas. dixi autē delectationes non
neceſſarias qꝛ ſi eſſent neceſſarie tūc abiectio earū
eſſet potius dicenda inſenſibilitas virginalis q̄ꝫ
caſtitas virginalis ⁊ hec ratio ꝓbat ꝙ virgina-
lis caſtitas eſt melioꝛ ꝯiugali ſimpliciter et ſeclu
ſo quocūqꝫ fine creato Secundo illa virtus q̄ cete
ris paribus reddit hominem magis aptū ⁊ ido-
neū ad cōtemplationem diuinoꝛū deuotionem ⁊
amoꝛem dei eſt excellentioꝛ ſed virginalis caſti-
tas eſt huiuſmodi quia virginalis caſtitas plura
ra habet qui incitant eam ad amoꝛeꝫ ⁊ cōtempla
tionem diuinoꝛū: cōiugata autē plura habet que
retrahunt eam ſcꝫ ꝓpꝛis ſollitudinē familie: amo
rem coniugis: et mundi. vt vult Apoſtolus. Ter
tio ꝓbatur auctoꝛitate euangelij. nam Mathei.
xviij. cōmendant virgines que ſe caſtrant. i. con-
tinere volunt propter regnum dei ſupꝛa coniuga
tas. Quarto melius eſt habere caſtitatē virgina
lem et gn̄are q̄ꝫ habere caſtitatem cōiugalem et
nō generare ſed caſtitas coniugalis nō habet ex
cellentiaꝫ ſuam ex actu generandi ſed ex fide tho
ri qꝛ pꝛimum nō eſt difficile: ſed delectabile ⁊ ma
gis eget regula moderante q̄ꝫ excitante ſed fides
thoꝛi eſt id quod maioꝛis eſt difficultatis vt con-
ſtat igitur. caſtitas virginalis eſt excellentioꝛ q̄ꝫ
coniugalis. Maioꝛ pꝛobatur quia illud propter
excellentiam ſuam in ſola matre dei gloꝛioſa vir
gine Maria repertum eſt. Quinto chꝛiſtus ma
gis eligit naſci de virgine q̄ꝫ de coꝛrupta caſta
caſtitate coniugali: ergo videtur ꝙ caſtitas virgi
nalis eſt excellentioꝛ caſtitate coniugali. Sexto
pꝛobat per illud Cipꝛiani. virginitas flos eſt ec-
cleſiaſtici germinis decus atqꝫ oꝛnamentū gratie
ſpiritalis: leta: indoles laudis et honoꝛis: opus
magnū: atqꝫ incoꝛruptum: ymago dei reſpōdens
ad ſanctimoniā dñi: illuſtrioꝛ poꝛtio gregis xpi.
Septimo pꝛobat per illud Johānis ad Paſma
chium in apologecia tñ eſt inter nuptias et vir-
ginitatē q̄ꝫ tū inter nō peccare et bñfacere. Octa
uo per illud eiuſdeꝫ. ſi ꝟgines pꝛimicie dei ſunt:
ergo vidue et in mrīmonio ꝯtinentes erunt poſt
pꝛimitias hoc eſt in ſecūdo gradu ⁊ tertio. Nono
per illud eiuſdem ibidem. eccleſia dei non dam-

nat matrimonia ſed ſubijcit: nō abijcit: ſed diſpē
ſat. Decimo per illud Auguſtini de bono coniu
gali: ego quidem nō ſum melior q̄ȝ Abrahaȝ: ſed
melior eſt caſtitas celibū: q̄ȝ caſtitas nuptiarum
quarū vnā abrahā in actu habuit ambas in ha-
bitu. Undecimo, per illud eiuſdē ibidē res ipſas
ſi comparemus nullomō dubiū eſt meliorem eſſe
caſtitatem continentie q̄ȝ caſtitatem nuptiarū cū
tn̄ vtrū q̄ȝ ſit bonum homines eīn cum compara-
mus ille eſt melior qui bonū melius habet q̄ȝ ali
us. Porro qui amplius eiuſdem generis habet
et illud qđ minus eſt habet: ſed qui qđ minus eſt
habet qđ eſt amplius non vtiq̄ȝ habet. In centuȝ
eīn ſunt et trigita et ſexaginta: nō aūt in triginta
ſunt centum. cū ergo vt dictum eſt virginitati rē
ſpondeat fructus cēteſimus viduitati ſexagimus
et caſtitati cōiugali triceſimus ſequit̄ ꝙ caſtitas
virginalis eſt viduali et cōiugali caſtitate excel
lentior. Duodecimo abſtinentia a venereis recta
ratione regulata eſt bona et excellens: ergo ma-
ior abſtinentia recta ratione regulata eſt melior
et excellentior: ſed virginalis caſtitas eſt maior
abſtinentia cum ſit omnimoda abſtinentia ergo
eſt inter omnes caſtitates excellentior.

Quarta cō clusio

¶ Quarta cōcluſio virginalis caſtitas eſt excel
lentior viduali caſtitate ad huius probationem
poſſunt applicari multe de rationibus et auctori

Quinta ɔclō

tatibus ſupradictis. ¶ Quinta concluſio vidu-
alis caſtitas eſt excellentior caſtitate coniugali.
Poſſunt ad hanc concluſionem applicari multe
de rationibus et auctoritatibus ſupradictis. Et
probantur ad hec ſecunda et quarta vna ratione
omne bonum quod cadit propter perfectionem
eius ſub cōſilio eſt melius eo quod cadit ſub per-
miſſione et diſpenſatione: ſed caſtitas virginalis
propter perfectionem eius cadit ſub conſilio ca-
ſtitas aūt coniugalis ſub diſpenſatione ⁊ permiſ
ſione igit̄. Minor pro prima parte eſt Apoſtoli
qui de virginitate loquens dicit. Nō precipio ſed
conſilium do. Pro ſecunda parte ſatis nota eſt
et patet ex auctoritate Hieronimi in rōne ad que

Sexta ɔclō

ſtionem ſecundam allegata. ¶ Ex his omnibus
ſequitur ſexta concluſio ꝙ virginalis caſtitas eſt
inter omnes caſtitates excellentiſſima patȝ ex di

Septima conclusio

ctis. ¶ Septima concluſio aliquorū caſtitas cō
iugalis nō eſt virginali caſtitati que regulariter
inuenit̄ in omnibus dignitate et excellentia poſt
ponenda. probatur iſta cōcluſio auctoritate Au
guſtini libro de bono coniugali dicentis. Non eſt
impar meritū continentie in Johāne qui nullas
expertus eſt nuptias ⁊ in Abraham qui filios ge
nerauit. iſtius enim celibatus et illius cōnubium
Pro temporū ɔgruentia xp̄o militauerunt: ecce
vbi Augu. cenſet cōnubium Abrahe nō eſſe poſt
ponendum celibatui Johannis. Ad hanc aucto
ritatem reſpondet beatus Thomas ꝙ Abrahaȝ
habuit animū ſic diſpoſitū vt paratus eſſet virgi
nitatem ſeruare ſi eſſet tempus cōgruum ex quo
meritum cōtinentie coniugalis in ipſo equat̄ me
rito ɔtinentie virginalis in Johāne reſpectu pre
mij ſubſtantialis: nō autȝ reſpectu p̄mij acciden
talis Et hanc rōnē confirmat auctoritate eiuſdē
Auguſtini dicentis. ꝙ Johānes habuit continē
tiam in opere abraham vero in habitu. iſta ſolu-
tio non mihi videtur rationabilis. Tum primo
q2 abraham nunq̄ȝ habuit ſimul ɔiugiū in opere
et animū paratum ad virginitatem ſeruandam.
Si tamen eſſet congruuȝ quia per coniugium in
opere conſummatuȝ perdidit integritatȝ corpo
ris per actum libidinoſum licitum tamen ſed vir
ginitas perdita non eſt recuperabilis ergo tūc nō
habuit eam in preparatione animi. nichil enim
habemus in preparatione animi niſi quod eſt no
bis poſſibile nam preparare ſe ad id quod eſt ſci
tum eſſe impoſſibile inſipientis eſt Nec iuuat eū
auctoritas Auguſtini quaȝ adducit quia non di
cit Auguſtinus ꝙ Abraham habuit virginita-
tem in habitu ſed continentiaȝ vel celibatuȝ: celi
batus aūt viduis conuenit immo ⁊ interdum con
iugatis cum animo firmo ꝓpoſuerint vitaȝ ſine
cōmixtione carnali peragere. Secundo habere
virtutem aliquam in actu ⁊ opere eſt multo pfe-
ctius q̄ȝ habere eam ſecundum preparationē ani
mi et inde eſt ꝙ paupertas religioſorū eſt perfe-
ctior q̄ȝ paupertas poſſidentiū / ſed ſicut abrahā
habuit cōnubium in opere et celibatuȝ in prepa-
ratione mentis ſiue in habitu ita iohānes habuit
virginitatem in opere ⁊ connubium in prepara-
tione mentis ita ꝙ ſi aliqua neceſſitas exegiſſet in
eo connubium nō eſt dubium quin fuiſſet paratꝰ
ip̄m ſuſcipere: ergo ſi omnis virginitas ſit quoli
bet cōiugio excellentior ſequit̄ ꝙ virginitas in io
hanne fuit ſimplicit̄ excellentior q̄ȝ connubiū in
abrahā quia iohannes habuit virtutem perfecti
orem in opere et imperfectiorem in habitu. Ecō
tra abraham habuit impfectiorē in opere ⁊ pfe-
ctiorem in habitu tm̄. Dico ergo aliter quod con
nubiū abrahe non eſt poſtponenduȝ virginitati
iohannis nō quia Abraham habuit virginitatȝ
in habitu aut celibatū: ſed hoc fuit quia connubi
um abrahe ⁊ carnalis cōmixtionis ꝓpoſitum in
eo poſt promiſſionem factaȝ ſibi ꝙ in ſemine ſuo
benedicerētur omnes gentes habebāt generatio
nem chriſti pro obiectio ⁊ pro fine. Ideo eīn va-
cabat carnali cōmixtioni vt ſemen procrearet ex
quo tandem naſceretur chriſtus ⁊ hec excellentia
ſibi tantam neceſſitatem huius cōmixtionis indi.
cebat vt non fuiſſet ſibi licitum poſt hanc promiſ
ſionem celibem vitam ducere nec alicui de ſemi-
ne ſuo niſi ex ſpeciali diſpenſatiōe dei aut ex alia
cauſa ſecundum curſum illius tēporis legitima.
Poſtq̄ȝ autem chriſtus de ſemine abrahe natus
eſt tunc iohannes baptiſta qui de eodem ſemine
erat horum miſteriorum cognitione illuſtratus
vitā celibem ⁊ ab omni commixtione carnali re-
motam duxit. Et hec fuit ſententia Auguſtini cū
cum ait ꝙ iohannes celibatus ⁊ ab abrahe con-
iugium chriſto militauit. Hec ergo nobilis condi
tio ⁊ excellens dignitas que erat in cōiugio abra
he ⁊ ſcdm̄ quam militabat chriſto quia poſt pro
miſſiones ſibi factas abraham coniugium ſuum
ad generationem xp̄i ordinauit. ⁊ habuit caſti-
tas ſua mentalis chriſtum naſciturū pro obiecto
Aduerte tamen ꝙ in ſuperioribus concluſioni-
bus comparationem inter predictas ſemper in-
tellexi ſecundum eoſdem gradus. Nam ſi com-

pararet virginitas ſecundū gradum cōtinentie
ad caſtitatem coniugalem ſecundū gradum tem
perantie aut heroicum: tunc poſſet ratōnabiliter
defendi ꝙ rationes et auctoritates adducte non
cōcluderent: in his enim comparationibus ⁊ infi
mum infimo ad optimum optimo comparandū
eſt nam ſi optimus equus eſt melior optimo aſi=
no tunc equus ſimpliciter et ſecundū genus ſuuꝫ
eſt melior aſino. Et ita ergo ad ſaluanduꝫ huiuſ=
modi excellentiā ſufficit ꝙ optima virginitas ſit
Octaua cō- melior optima caſtitate cōiugali ¶ Octaua cō=
cluſio. cluſio. Virginitas non eſt excellentiſſima virtu=
tum: probatur. fides/caritas/et ſpes ſunt excellenti
ores. ſimiliter patientia vel martyriū ſūt excellētio
res virtutes. probatur quia ſcōm Ariſt. difficilius
eſt pugnare contra triſticiam dolorū q̄ꝫ cōtra vo=
luptatum delectationē. Nā nemo eſt qui nō ma=
gis eligat carere delectationibus q̄ꝫ ſubire dolo
res: cruciatus: et pericula mortis igitur. ¶ Cōtra pri
mam ꝯcluſionem arguitur ſic. huiuſmodi integritas vir
Cōtra p̄mā ginalis ineſt a natura ergo nō eſt bona nec intrin
cōcluſioneꝫ ſece nec extrinſece. Ad hanc rationem diſtinguo
anc̄edens vel ꝙ illa res que nunc eſt integritas
virginalis ſit a natura et ſic ego ꝯcedo: vel quod
a natura habeat ꝙ ipſa ſit integritas virginalis
et ſic ego nego. res eniꝫ illa que eſt integritas vir
ginalis bene eſt a natura: ſed ipſa habet ex ꝓpo=
ſito mentis ꝙ ſit virginalis integritas. Contra.
Illa res eſt a natura ⁊ eſt integritas: aut ergo eſt
virginalis: aut nō. Non eſt dicendum ꝙ nō: quia
tunc eſſet integritas corrupta quod implicat.
Ad hanc rationem reſpondeo ꝙ illa integritas
que eſt a natura non eſt a natura virginalis. Et
dico ꝙ propoſitum mentis de integritate carnis
ſeruanda denominat mentem virginalem intrin
ſece et carnem denominat virginalem extrinſece
nec ſine hoc ꝓpoſito actuali vel habituali denoīa
tur caro virginalis niſi equiuocaretur de termino.
Contra ſecundam cōcluſionem arguitur rationi
bus Buri. Primo ſic. Illa conditio eſt nobilior
q̄ꝫ natura et recte rōnis dictamen aliquando in=
ſeruerunt q̄ꝫ oppoſita conditio que ſine vitio ſal
uari nō potuit: ſed apertura corporis ad ꝓlifican=
dum eſt vel aliquando fuit ex iuſſu nature ad ꝓli
ficandum nec integritas tunc ſaluari potuit ſine
vitio: ergo talis apertura corporis eſt conditio no=
bilior q̄ꝫ oppoſita integritas immo talis integri
tas eſſet vilis et vituperabilis ſecundum mores.
Secundo. Quecunq̄ ſic ſe habent ſecundum no
bilitatem adinuicem ꝙ vnum ſcōm vnius tem=
poris circunſtantiā eſt nobilius: et aliud ſecundū
circunſtantiā alterius tēporis eſt nobilius: nullū
eorum eſt ſimpliciter nobilius. ſed ita eſt de vir=
ginitate et oppoſita corruptiōe. Nā in hijs quos
non eſt neceſſe vacare generationi virginitas eſt
nobilior: in alijs autem corruptio eſt nobilior: igi
tur. puta in iuuentute ante tempus debitum ge=
nerationis integritas eſt nobilior: ſed cum mu=
lier accepit virum corruptio et fractura integri=
tatis eſt nobilior. Tertio. Quicquid eſt fini ad
quem natura ordinauit ſexum ꝓpinquius illud
eſt nobilius: ſed corruptio integritatis eſt ꝓpin=
quior fini ad quē natura ordinauit ſexum muliе=
brem: ergo corruptio integritatis in talibus eſt no
bilior q̄ꝫ integritas. Quarto. Integritas ſe hꝫ ſi=
cut flos et proles ſicut fructus: ſed conſtat ꝙ ar=
bor eſt nobilior qū fructu creſcente flores cecide=
runt: ergo mulier eſt nobilior qū corrupta ītegri=
tate prolē ſuſcepit q̄ꝫ erat anteq̄ꝫ corrūperetur ip
ſa integritas. ¶ Ad primaꝫ nego maiorē ex hoc Ad rōnes
enī cōditio aliq̄ nō habet nobilitateꝫ ꝙ natura. i.
lex nature vel dictamen rōnis inſerit eam ſed be
ne habet ex hoc neceſſitatem. non enī eſt dubium
quin eſſe bipedē eſt nobilior cōditio q̄ꝫ oppoſitū
eius et tñ aliqū ex recto dictamine rōnis ponitur
oppoſita ꝯditio ⁊ abſcinditur vnus pes vt totuꝫ
corpus ſaluetur: nec poteſt in tali caſu illa nobi=
lis conditio ſine vitio retineri ⁊ cum dicit vlteri=
us ꝙ talis integritas in tali caſu eſt vilis ſcōm
mores concedo: ſed cum hoc ſtat ꝙ ſit nobilis di
gnitate et excellentia nature. cōſtat enī ꝙ cōclu=
ſio illa intelligitur de nobilitate morum. Ad ſe=
cundam nego minoreꝫ et ad probationē nego aſ
ſumptum ⁊ dico ꝙ pro omni circūſtantia tempo=
ris integritas corporis eſt nobilior ſemper natu
re dignitate et pulchritudine Ad terciam nego
maioreꝫ ex hoc enī ſequeretur ꝙ multa feda ⁊ ſordi
da ⁊ que propter turpitudinem ſummouētur ab
oculis eſſent nobiliora multis alijs nō talibus.
Ad quartā ſiue ſit bona comparatio ſiue non ad
mittatur tñ et maxime ad illū ſenſū ad quē cōiter
ſolet dici ꝙ iſte deflorauit virginē Et ad minorē
dico ꝙ licet arbor ſit vtilior qū fructu creſcente
flores ceciderūt q̄ꝫ cuꝫ florebat tñ multe arbores
ſūt pulchriores ⁊ ornatiores ⁊ magis decore pñti
bus floribus q̄ꝫ fructibus. Sed adhuc hoc cōceſſo
argumentum nichil probat ad propoſitum quia
corruptio integritatis non eſt ipſe fructus nec eſt
ipſa proles: ſed eſt tantū medium perueniendi ad
eaꝫ Quis ergo aggregatū ex muliere ⁊ prole quod
eſt duo homines ſit aliqd melius q̄ꝫ ipſa mulier
et ipſa proles q̄ꝫ integritas mulieris tñ ex hoc nū
q̄ꝫ pōt cōcludi ꝙ ipſa corruptio mulieris q̄ nō eſt
proles nec aliquid eius intrinſece ſit nobilior q̄ꝫ in
tegritas et maxime cuꝫ prole ſuſcepta ⁊ nata mu
lier libenter repararet integritatem ſuam ſi poſ=
ſet. ¶ Contra terciaꝫ concluſionē Arguitur ſic. Contra ter-
Optim ı virginitas non eſt melior optima caſti= ciaꝫ ꝯclu-
tate cōiugali: ergo nec ſimpliciter virginitas eſt
melior caſtitate coniugali. Añs patet quia virgini
tas iohannis vt dictum eſt non eſt melior cōiu=
gio Abrahe. Secundo Non quelibet virgo eſt
melior qualibꝫ cōiugata ergo nec virginitas eſt
melior cōiugio Da oppoſitū. Virginitas eſt melior
cōiugio ergo virgo eſt melior coniugato ⁊ non eſt
maior rō de vno q̄ꝫ de alio ergo quelibꝫ virgo q̄libet
cōiugato eſt melior. Tercio bonū cōe eſt potius bo
no ꝑuato vt patꝫ primo ethicorū: ſed coniugiū ordi
natur ad bonū cōe ⁊ virginitas ad bonū ꝑuatū: igitur
Minor patꝫ ꝓ prima parte per illud Augus. lib. de
bono cōiugali quod eſt cibus ad ſaluteꝫ hominis
hoc eſt cōcubitus ad ſaluteꝫ humani gñis. ꝓ ſe=
cūda parte patꝫ auctoritate Apoſ. dicētis ꝙ virginitas
valet vt vitetur tribulatio carnis quā ſuſtinēt cō
iugati Quarto Duo quorū vnus eſt virgo ⁊ alter
cōiugatus pñt in equali caritate decedere: ergo erunt

éque beati et per ꝯñs eque boni:ğ virginitas ⁊ ca
ſtitas cõiugalis adequanť inter ſe Quinto pro=
les ad quã ordinať matrimoniũ eſt maius bonuꝫ
q̃ꝫ cõtemplatio ad quã ordinať virginalis caſti
tas ğ et matrimoniũ ꝟginali caſtitate. Sexto ma
trimoniũ habet tres vtilitates q̃s nõ habet ꝟgi=
nitas ſcꝫ bonũ prolis: bonũ ſacramenti: ⁊ bonuꝫ
fidei. ğ cõiugalis caſtitas eſt ꝟginali caſtitate me
lior. Septimo arť auctoritate Aug. li. de bono cõ
iugali dicentis ego qui nõ vtor nuptijs melior ſuꝫ
illis qui per animi incõtinentiam nõ poſſunt qđ
ego nõ illis qui ꝓpter temporis differentiã nõ fe
cerunt qđ ego. Octauo Si virginalis caſtitas eſ
ſet melior q̃ꝫ coniugalis caſtitas ſequereť ꝙ eſſet
melius eſſe virginem ⁊ cõiugatũ q̃ꝫ eſſe virgineꝫ
et nõ coniugatum: ſed ꝯñs eſt falſum vt conſtat
et patꝫ ꝯña qꝛ qui habet virginitatem et ꝯiugiuꝫ
habet duo bona: qui ꝟo habet virginitatẽ et non
eſt cõiugatus nõ habet niſi vnũ de illis bonis: ſed
melius eſt habere duo bona q̃ꝫ vnũ igiť. Nono.
Si virginalis caſtitas eſſet melior ꝯiugali ſeque
retur ꝙ coniugalis caſtitas eſſet melior viduali:
ſed ꝯñs patꝫ eſſe falſuꝫ ex hijs que ſupradicta ſũt
igiť. Et patet ꝯña. Si virginitas eſt melior con=
iugali caſtitate ſequiť ꝙ melius eſt eſſe coniuga=
tum et non virginem q̃ꝫ nõ eſſe coniugatuꝫ et nõ
virginem quia primus habet vnum bonuꝫ ſcꝫ ca
ſtitatem cõiugalem et vnum malum ſcꝫ carentiã
virginitatis. ſcđs vero habet duo mala ſcꝫ caren
tiam virginitatis et carentiam cõiugij: ſed cõſtat
ꝙ qui habet caſtitatẽ coniugalem eſt cõiugatus
et non virgo. qui vero habet caſtitatẽ vidualem
nec cõiugatus nec virgo igiť. ¶ Ad primam ne
Ad rõnes go añs et ad ꝓbationem nego ꝯñam qꝛ ego ſup=
pono ꝙ ꝟginitas glorioſe virginis eſt melior q̃ꝫ
virginitas Johãnis et q̃ꝫ cõiugiuꝫ Abrahe quia
habuit pro obiecto Xp̃m naſciturum ſicut coniu
gium Abrahe et ita illa eſt que dicenda eſt opti=
ma. Ad ſecundam concedo antecedens ad bonũ
intellectum et nego ꝯñam quia licet virgo excel=
lat coniugatum in bono caſtitatis. Tamen con=
iugatus poteſt excellere virginem in multis alijs
magnis bonis puta in martyrio/defenſione fidei
magnanimitate et patientia propter que bona
etiam maiorem caritatem habebit. Tum ſecũdo
quia etiam vbi cetera bona eorum eſſent paria ta
men poſſibile eſt ꝙ virgo nõ habeat virginitateꝫ
ſuam niſi ſecundum gradũ continentie: et ꝙ con
iugatus caſtitatem coniugalem habeat gradum
temperantie aut ſecunduꝫ gradũ heroicum. Ad
tertiam reſpondet beatus Tho. ꝙ bonũ commu=
ne ꝙ eſt eiuſdem generis cũ bono priuato eſt me
lius q̃ꝫ bonum priuatũ: ſed cum hoc ſtat ꝙ bonũ
priuatũ ſcđm genus ſuum ſit melius. Hec ſolu=
tio nõ placet mihi et videť mihi cõcedendum ꝙ
multiplicatio ſiue cõſeruatio ſpeciei humane eſt
ſimpliciter melior q̃ꝫ contẽplatio diuinorũ q̃ꝫtũ=
cunq; ſint diuerſorũ generũ. Et rõne huius dico
primo ꝙ reip. ſtatus cõiugij eſt melior q̃ꝫ ſtatus
virginitatis: igť. ꝙ ſi alter illorum ſtatuum eſſet
in rep. ſuſtinendus melius eſſet rep. et magis te=
nereť ſuſcipere ſtatuꝫ coniugij q̃ꝫ virginitatis qꝛ
ad hoc multitudo obligata eſt et non iſte nec ille.

Dico ſecundo ꝙ huic fine quo conuenienter con=
ſeruatur ſpecies humana per alias partes multi
tudinis ſtatus virginitatis eſt melior q̃ꝫ ſtatus cõ
iugij quia per alias partes cõmunitatis bonum
cõe ſufficienter cõſeruatur ⁊ cum hoc per ſtatum
virginitatis iſte aliquem excellentem finem con=
ſequiť. Si eniꝫ finis virginitatis eſſet melior ſim
pliciter q̃ꝫ finis coniugij videtur ꝙ propter cõſer
uationẽ humane ſpeciei non eſſet deſeranda vir
ginitas etiam firmata voto nec ꝑ pace vnius re=
gni nec poteſt Papa diſpenſare quia diſpenſa=
tio nõ fit niſi propter melius hoc aũt eſt error be
gniuori. Ad quartam dico ꝙ ſi cetera bona in
eis ſint paria ⁊ gradus virginitatis ⁊ caſtitatis
coniugalis pares virgo ſemꝑ in maiori caritate
decedit ⁊ eſt melior. Ad quintam cõcedo añs de
bonis nature/⁊ nego conſequẽtiam per illam eñi
rationẽ ꝓbaretur ꝙ impudicicia coniugalis eſſet
maius bonũ q̃ꝫ virginitas quia ita bene naſcitur
proles ex concubitu adulterino ſicut ex caſto.
Nam cũ maiori bonitate finis ſtat qđ ex genere
virginitas ſit melior. Aliter reſpõdeo ⁊ forte me
lius ꝙ licet proles ſimpliciter ſit maius bonũ q̃ꝫ
cõtẽplatio diuinorũ: tñ ꝓles non eſt tãtũ bonũ ꝓ
lificanti q̃ꝫtum bonũ eſt cõtemplatio contemplã
ti vel opus virtutis ipſi operanti Primũ eñi eſt
bonũ extrinſecum ⁊ nature ſcđm eſt bonum intrĩ
ſecũ et morale. Ad ſextam cõcedo añs ⁊ nego cõ
ſequentiã. Nam bonũ prolis eſt extrinſecũ ⁊ loco
eius habet ꝟgo cõtemplationẽ diuinoruꝫ ⁊ vnitũ
amorẽ celeſtium que ſunt bona intrinſeca et bo=
num ſacramenti non eſt niſi bonũ ſigni: rem au
teꝫ ſignatam magis participat virgo per virgini
tatem q̃ꝫ cõiuges per cõiugium bonum fidei tho
ri licet ſit intrinſecũ loco tamẽ huius hꝫ virgo bo
nũ ſue caſtitatis ad xp̃m et thorũ imaculatũ ſer=
uat virgo xp̃o quem ſeruat cõiugij coniunx. Ad
ſeptimã concedo auctoritatẽ Auguſ. ſed hoc non
eſt quia coniugiũ ſimpliciter ſit adequandũ vir=
ginitati. ſed aut quia iuxta concluſionem eſt ali=
quod coniugium quod non poſtponitur ſed ma=
gis ecõtrariať virginitati: aut propter alia bona
que habebãt illi cõiuges quibꝰ forte carebat aut
carere ſe credebat Auguſ. Ad octauam ſi intelli
gatur ꝯñs de coniugio incõpoſſibili virginitati
qđ ſcꝫ eſt cũ ꝓpoſito carnalis culpe tũc ego nego
ꝯñam ſi intelligatur de coniugio ꝯpoſſibili ſicut
fuit in beata virgine, Concedo ꝙ in aliquo me=
lius fuit eſſe virginem ⁊ coniugem q̃ꝫ fuerit ali=
cui pure creature eſſe virginẽ ⁊ non cõiugem. Di=
xi auteꝫ pure creature ꝓpter xp̃m cui melius fuit
eſſe virginẽ ⁊ nõ cõiugem q̃ꝫ beate virgini fuerit
eſſe virginem ⁊ cõiugem q̃ꝫuis tñ beate virgini
infuerit ꝑ hoc aliqua dignitas que nõ infuit xp̃o
immo nec eius xp̃s fuit capax ſcꝫ ꝙ ipſa fuit ma=
ter dei ⁊ hoĩs. ſed quia ratio videtur procedere de
ijs que regulariter contingũt. ideo aliter rñden=
dum eſt negať ꝯña. Et ad probationẽ dico ꝙ qui
hꝫ virginitatem hꝫ bonũ virginitatis ⁊ bona ad
que diſponit ꝟginitas ſalteꝫ in diſpoſitione ꝓpĩ
qua ⁊ nõ impedita: qui aũt hꝫ virginitateꝫ ⁊ bo=
num cõiugij cõpoſſibilis hꝫ quidẽ bonũ virgini=
tatis: ſed diſpoſitio quẽ facit virginitas eſt ĩpedi

taper bonũ coniugij. Tum propter turbationem
erga plurima. Tum quia cõiunx nõ habet corp⁹
ſuum in poteſtate ſua imo videt ꝙ virginitas ſo=
la cõtineat eminenter caſtitatẽ coniugalem ſeclu
ſo bono prolis et per cõſequens nõ eſt melius ha=
bere ſimul virginitatẽ ⁊ coniugiũ compoſſibile q̃ꝫ
virginitatẽ tantũ etiã poſito ꝙ cõiugiũ ĩpediret
diſpoſitionem quã facit virginitas ad illa excel=
lentia bona. Ad nonã nego cõſequentiã ad pro=
bationem nego cõſequentiam et ad probationeꝫ
dico ꝙ primus habet vnum puum bonum ſcꝫ ca
ſtitatem coniugalẽ ⁊ duo magna mala ſcꝫ carẽti=
tiam caſtitatis virginalis et carentiam caſtitatis
vidualis. ſecundus vero habet vnum magnũ bo
num ſcꝫ caſtitatẽ vidualẽ q̃ eſt maius bonũ q̃ꝫ ca
ſtitas coniugalis quã habet prim⁹ et cũ hoc ha=
bet vnum de malis q̃ꝫ habet alius ſcꝫ carentiam
caſtitatis virginalis ⁊ vnũ aliud puũ malum ſcꝫ
carentiam caſtitatis coniugalis que eſt multomi
nus malũ q̃ꝫ carentia caſtitatis vidualis quam
habet alius. Ex quo patet ꝙ meli⁹ eſt ei qui nec
coniugatus eſt nec virgo q̃ꝫ ei qui coniugat⁹ eſt
Cõtra vlti= et non virgo ceteris pibus. ¶ Cõtra vltimam cõ
mã ↄclõnẽ. cluſionem Arguit ſic. Primo auctoritate Cipri.
li. de virginitate. nunc nobis ad virgines ſermo ẽ
quarũ quo ſublimior gloria ẽ eo magis cara flos
eſt ille eccleſiaſtici germinis decus atqꝫ ornamẽ=
tuꝫ gratie ſpiritalis illuſtrior portio gregis Xpi.
Scðo. maius premiũ debet maiori virtuti: ſꝫ vir
ginitati debet maius premiũ ſcꝫ fruct⁹ cẽteſim⁹:
igit. Tercio. Per virgĩtatẽ maxĩe cõformamur
Xpo: ergo eſt maxia virtutũ. Añs pꝫ ꝑ illud qð
de virginibus habet in apocali. xiiij. ca. ſequunt
agnũ quocũqꝫ ierit ⁊ ꝙ cãtãt cãticũ nouũ qð ne=
mo ali⁹ poterat dicere: ergo virgĩtas ẽ maxia vir
Ad rñſiões tutũ. ¶ Ad pmã dico ꝙ Cipri. cõparat ibi virgĩ
tatẽ ad caſtitatẽ cõiugalẽ ⁊ vidualẽ. Ad ſcðaꝫ reſ
pondet beat⁹ Tho. ꝙ ſꝫ Hiero. centeſim⁹ fruct⁹
attribuit virginitati ꝓpter excellẽtiã quã hꝫ ſup
alias caſtitates. viduitati autẽ ſexageſim⁹ ⁊ con
iugali caſtitati triceſim⁹. ſed ſm Augu. li. de q̃=
ſtionibus euãgelij centeſim⁹ fructus eſt martirũ
ſexageſimus virginũ/ ⁊ triceſimus cõiugatarũ.
Ad terciã negat añs ad ꝓbationẽ ꝙ virgĩes di=
cunt ſm Auguſ. ſequi agnũ quocunqꝫ ierit quia
imitant Xpm non ſolũ in puritate mentis ſꝫ etiã
in puritate carnis ⁊ ideo in plurib⁹ ſequunt eũ
tamẽ ſunt aliqui qui magis de ꝓpinquo ſequunt
ipſũ ſcꝫ martires ⁊ predicatores qui fidẽ defẽdũt
et publicant canticũ autẽ nouũ qð ſole virgĩes cã
tant vt dicit beat⁹ Tho. eſt gaudiũ illud qð hñt
de integritate carnis ſeruata. Ratio ante oppo=
ſitũ ſoluta eſt ex dictis.

Queritur quarto vtrũ virgo per violentiam corrupta vir=
ginitateꝫ perdat? Arguit ꝙ nõ quia
non perdit aureolã: ergo non perdit virginitatẽ
In oppoſitũ arguit quia ꝑ op⁹ libidinoſũ ꝑdit ĩ
tegritatẽ corporis: ergo ⁊ virgĩtatẽ ꝑdit. Notandũ
ꝙ cõtingit multipliciter ꝙ virgo corrumpat ꝑ vi
olentiã. Vno mõ per op⁹ libidinoſũ ſicut q̃ a vi=
ro aliquo violẽter corrũpitur. Scðo mõ per op⁹
non libidinoſũ vt que a medico vel cirurgico pro
pter curã morbi aut q̃ ab obſtetrice corrũpit ſicut
ↄtigit de illa de qua loquit Auguſ. primo de ciui.
dei. Cũ aũt corrũpitur per violentiã ↄtingit ꝙ vir
go ſe habeat quadrupliciter Vno mõ vt nõ con=
ſentiens. Scðo mõ vt diſſentis. Tertio mõ vt diſſẽ
tiens ⁊ renitẽs q̃ꝫtũ in ſe eſt violẽtie. Quarto mõ
vt diſſentiens ⁊ renitens q̃ꝫtũ in ſe eſt tam violen
tie q̃ꝫ delectationi cõſequenti opus libidinoſum. Pria ↄclo
¶ Prima concluſio. Corrupte violent per opus
non libidinoſum nec virginitatem ꝑdunt nec vir
ginitatis aureolã. ꝓbatur in talibus remanet in
tegritas oppoſita corruptioni libidinoſe: ꝗ tales
ſunt vere virgines corpore: ergo non ꝑdunt virgi
nitatẽ nec perdunt virginitatis premiũ. ¶ Secũ Scða ↄclo
da concluſio. virgo corruptioni ſue nõ ↄſentiens
ſed nec diſſentiẽs nec renitens ⁊ virginitatẽ ⁊ vir
ginitatis aureolã ſi ei debita fuerat perdit Pro
batur quia ipſa tenet diſſentire q2 ſi non diſſen=
tit non amat virginitatem ſuã: ſed ſi non amat
virginitatem ſuam non habet firmum propo=
ſitum ſeruandi eam ergo ſibi non debetur virgi
nitatis premiuꝫ. Secũdo ſcðm Ariſ. in. vij. ethi
corum. Voluntas cum ꝑmittit ſe duci a cõcupi=
ſcentia contra rõeꝫ peccat peccato illo ad qð du=
cit cõcupiſcẽtia ⁊ hoc ẽ q2 tenet diſſentire ⁊ reniti
ergo etiã virgo ſi nõ diſſẽtiat corruptioni ſue poſt
corruptionẽ ẽ vera corrupta ⁊ dignitate ⁊ ꝑmio
virginitatis priuata. Tercio. quicunqꝫ amat ali=
quid odit poſitiue oẽ illud quo ꝑditur: ꝗ quicun=
qꝫ amat virginitatem ſuã odit opus libitudino=
ſum quo perdit: ⁊ q̃ꝫtum amat vnũ tm̃ odit aliud
ſed quicũqꝫ odit diſſẽtit cum odium omne ſit no=
litio ergo ſi virgo nõ diſſentit corruptiõi ſue non
odit eã ⁊ per conſequens nec virginitatem amat. Tertia con
¶ Tercia cõcluſio. Virgo corruptioni ſue diſſẽ cluſio.
tiens et nõ renitens q̃ꝫtum rõnabilit poteſt per=
dit virginitatẽ ⁊ virginitatis aureolam. Patet
oĩs rõnabilit diſſentiens debꝫ reniti ei cui diſſen
tit q̃ꝫtum rationabiliter poteſt: ꝗ ſi non renititur
q̃ꝫtum rationabiliter poteſt non diſſentit. Scðo
Omnis cõſenſus virtuoſus debet eſſe ĩꝑatiuus
executionis cũ res exigit: ꝗ ⁊ oĩs diſſenſus virtuo
ſus debet eſſe imperatiuus executionis cuꝫ res exi
git: ſed renitentia eſt executio diſſenſus/ ⁊ res exi=
git executionem in virgine tunc maxime cuꝫ vio
lentiã affert corruptor: ergo virgo tũc ſub pericu
lo virginitatis ſue ⁊ premij eius tenet ad diſſen=
ſum ⁊ renitentiam. Tercio ſi diſſentit et non reni
titur cum in pluribus diſſentientes renitantur
hoc eſt aut vt malum aliud vitet aut vt bonum
conſequatur et conſtat quod hoc non eſt propter
malum culpe vitandũ: ſed propter malum pene
nec propter bonũ virtutis conſequẽdum ſed pro
pter bonũ vtile putis quia nichil timet verbera
corruptoris vl' perdere grãꝫ ⁊ bona que ſolꝫ ei im
pendere vel quia ſperat premia aliqua ſed ꝓpter
has cauſas non reniti nõ eſt aliud q̃ꝫ magis velle
vitare malũ qð timetur q̃ꝫ malũ corruptiõis aut
magis amare bonum qð ſperatur q̃ꝫ bonũ virgi
nitatis: ꝗ ſecundum rei veritateꝫ talis nec diſſen
tit corruptioni nec virginitatem ſuã amat. Et ſi
dicatur ꝙ timet malum mortis. Dico ꝙ renitſus

fit tripliciter:factis:clamore:et ſuaſione.et omni
bus ſimul raro contingit ꝙ renitenti omnibus
modis inferatur mors:rarius ꝙ renitenti altero
illorum modorum.rariſſime vero ꝙ renitenti ſer
mone ſolo et ſuaſione quomodo renitebatur Lu
cia cum dicebat.Si inuitaȝ me violari feceris ca
ſtitas mihi duplicabitur ad coronam:vbi tamen
omnibus modis aut vno eorum tantummō reni-
tenti probabiliter timeretur mors ⁊ veriſimiliter
crederetur ꝙ propter opus illud libidinoſum et
delectationem que in eo contingit non fieret pro
nior ad libidinem et non minus amaret caſtita-
tem q̄ȝ prius cuius oppoſitum frequentiſſime cō
tingit ⁊ reperiuntur multe que q̄ȝuis non ſint cor
rupte niſi cum violentia ipſis diſſentientibus et
renitentibus tamen ſiue propter expertē delecta
tionem ſiue propter minorem appreciationē ſue
caſtitatis et maius vilipendium et deiectionem
ſui fiunt proni in libidinem et in eis periclitatur
omnis caſtitas:ſi nunq̄ȝ taliter ſe haberet nō vi-
deo ꝙ deberet preferre integritatem ſui corporis
vite ſue et ſi hoc faceret credo ꝙ male iudicaret
quid pro quo eſſet ſuſtinendum vel eligendum.

Q̄rta ↄcl̃o ¶ Quarta concluſio que ante ſenſum delectatio
nis corruptioni diſſentit et renititur in ipſo tamē
delectatiōis ſenſu:vel poſt placet ſibi corruptio ⁊
virginitatē:et virginitatis aureolam perdit.Cō
cluſio probat̃ talis habet actuȝ contrariū̃ propo
ſito virginitatis ſcȝ conſenſum in corruptionem
ſuam et in perditionem integritatis ergo q̄ȝtun-
cunq̄ȝ delectatio ſuperueniens ex opere libidino-
ſo ſit cauſa illius non minus perditur virginitas
et peccatur. Secundo conſenſus ille in delectati-
onem et corruptionem eſt circa materiam caſtita
tis aut ǧ eſt caſtitas aut impudicicia.Non caſti-
tas vt conſtat q̄ȝ non eſt rationi conformis:ergo
impudicicia ſed omnis impudicicia vel corrupti
onē integritatis inducēs vel ex corruptione hu-
iuſmodi inducta eſt virginitatis corruptio ⁊ a de
bito premij eiuſdē deſtitutio:igit̃. Et hec ↄcluſio
poſita eſt contra quandam opinionem quam re-
citat Altiſ.dicentem ꝙ inuoluntarium nō eſt hic
iudicandum ſecundum aliquos in ipſa delectati
one vbi ratio abſorbetur ſed ante et poſt.Alij ve
ro vt dicit dicunt contrarium Tertio ſcd̃m hanc
opinionem conſenſus delectationum ſequens fa-
cit opus voluntariū:ergo et conſenſus in ipſa de
lectatione.ↄn̄a tenet q̄ȝ in ipſa delectatione non
ſic abſorbetur ratio quin iudicet nō eſſe conſenti-
endum.Quarto q̄ȝ ſecundū Ariſt.in ſeptimo in
incōtinente in quo eſt vehementia paſſionis ab-
ſorbetur ratio et ligatur iudicium eius adeo ꝙ
ibi Ariſt.comparat eos ibidem ebriis et tū̃ con-
ſtat ꝙ peccant igitur.Quinto ſi ſic ſequeretur ꝙ
nullus incontinens incontinentie opus exercen-
do peccaret peccato mentali quod tunc habet:
ſed ſolum peccato quod habuit vel poſtea habe-
bit ſed hoc eſt falſum.igitur.Et patȝ ↄſequentia
quia pro tempore pro quo peccat et delectationē
experitur abſorbetur in eo ratio.Falſitas autem
conſequentis patet quia ſi peccaret virtute conſē
ſus preteriti ſequeretur ꝙ q̄ȝtuncunq̄ȝ diſſentiret
in ipſo actu et nichilominus violentaretur ad p
ſciendum ꝙ talis non minus peccaret quia con
ſenſus ille non poteſt nō fuiſſe cōſenſus Ad hoc
tū̃ reſpōderetur ꝙ licȝ conſenſus ille nō poſſit im
pediri ne fuerit conſenſus poteſt tamē impediri
ne actus exterior ab eo imperatus ſit malus per
poſitionem diſſenſus oppoſiti.Sexto.ira non mi
nus abſorbet rationem q̄ȝ delectatio oppoſita:
ſed que fiunt per iram mala ſunt et peccata:ergo
etiam que fiunt propter delectationem preſenteȝ
mala ſunt et peccata ſed non niſi peccata īpudi-
citie:igit̃. ¶ Quinta concluſio.Que violenter Quīta ↄcl̃o
corrumpitur non ob hoc virginitatem perdit et
virginitatis aureolā ꝙ delectationi nō renititur,
Probatur primo quia non fit de virgine corru-
pta ob ſenſum delectationis ſed ob corruptioneȝ
integritatis per opus libidinoſum ergo non ꝑdit
virginitatem et premium eius quia non renitit̃
delectationi ſed quia non renititur corruptioni.
Antecedens patet ex dictis.Et conſequentia no-
ta eſt.Secundo.talis frequenter prius eſt corru-
pta q̄ȝ delectationis ſenſum habeat ergo nō per
dit virginitatem quia non renititur delectationi
cum ante delectationem iam perdiderit.Tercio.
Delectatio illa cauſatur naturaliter ex preſentia
rerum conuenientium neq̄ȝ eſt in poteſtate illius
que corrumpitur:ergo non videtur illa que cor-
rumpitur violenter obligata vt renitatur delecta
tioni.an̄cedens patet q̄ȝ preſentia illarum reruȝ
ſufficientium cauſare delectationem nō depēdet
ex aliquo actu libero illius que corrumpitur.
Quarto.illa que corrumpit̃ neſcit ꝙ ad opus il-
lud libidinoſū ſequat̃ delectatio cū nunq̄ȝ ſit ex-
perta nec ſcit quomō reſiſtendū eſt illi delectatio
ni:ǧ nō obligatur ad hoc ꝙ hmōi delectationi re
nitat̃.Ex quo ptȝ ꝙ opinio Alber.nō eſt xͣ pro
vltima eius parte cū ait:non renitens autem eſt
in eis que nō ſemꝑ ecōtrario corde ⁊ corpore reni
tunt̃ vt ſi etiā nō pñt defendere corpꝰ ſaltē cor a
cōcupiſcentia ⁊ ſenſu delectationis īpediant:hoc
eīn nō videtur mihi bene dictum:et iudicio meo
renitentia ad quā tenent̃ eſt reſpectu corruptio-
nis et nō reſpectu delectationis ↄſequētis opus Sexta ↄcl̃o
libidinoſuȝ.¶ Sexta ↄcluſio.que mere violēter
corrumpitur ſic ſcȝ ꝙ corruptioni ac violētie diſ
ſentit et quantum poteſt renititur virginitatem
perdit.Iſta ↄcluſio probatur ſic.Quecunq̄ȝ per
dit integritatem carnis per opus libidinoſum il
la perdit virginitatem:ſed talis perdit integrita
tem carnis per opus libidinoſum quia per coitū:
ergo ipſa perdit virginitatem.Secundo.Si ta-
lis remaneret ita vere virgo ſicut illa que omni-
no intacta ſequeretur ꝙ hec eſſet naturaliter et ſi
ne miraculo poſſibilis virgo parit:ſed cōſequēs
eſt falſum cum illud ſingulari laude decantetur
de ſola glorioſa virgine.Et patȝ cōſequētia quia
corrumpatur aliqua mere violenter et concipiat
et pariat ipſa parit et per te ipſa eſt virgo ergo
virgo parit:ſed totū antecedens eſt poſſibile er-
go et conſequens ſed cōſtat ꝙ conſequens nō eſt
poſſibile ergo nec antecedens.Tercio contrahēs
matrimonium cum tali eſt bigamus nec poteſt
ad ordines ſacros promoueri:ergo talis per opꝰ
illud libidinoſum virginitatem perdidit.Nec vs

let dicere ꝙ hoc non eſt quia virginitatem perdi-
derit:ſed quia neſcitur ſi ipſa cōſenſerit vel ſi re-
niſa ſit ſufficienter. Contra Eccleſia iudicat eam
paſſam eſſe omnimodā violentiaꝫ:& iudicat eam
virginem:ergo iudicare debet cōſequenter codē-
modo contrahentē cuꝫ ea cōtrahere cum virgine
et non eſſe bigamū. Preterea per te neſcit ſi con
ſenſerit:& neſcitur ſi ſit corrupta & non debet ec-
cleſia iudicare cōtrahentem cū ipſa cōtraxiſſe cuꝫ
corrupta ergo iudicare debet contraxiſſe eum cuꝫ
virgine. cōſequentia tenet quia cuꝫ a natura pro-
ducatur cum integritate carnis debet eccleſia iu
dicare vnāquanqꝫ integram carne niſi de corru-
ptione conſtiterit. Et quicquid videatur Altiſſ.
ipſe tamen ita videtur ſenſiſſe. Altiſ. enim in ſolu
tione queſtionis non dicit ſimpliciter ꝙ talis ſit
virgo : ſed ꝙ habenda eſt inter beatas virgines
quantum ad meritum. Si inquit per ſolam vio-
lentiam corrupta ſit aliqua et nullomō conſenſe-
rit inter beatas virgines habenda eſt q̄ꝫtum ad
meritū. et ſibi debetur aureola cum quo tamē ſtat
ꝙ ſecūdum rei veritatem nō ſit virgo. Quarto ar.
Ille que ſic corrupte ſunt nec debent ſe compara
re ſacris virginibus nec conſecrari ſicut ille:ergo
non ſunt vere virgines. aīs ꝓbatur auctoritate
Hieroni. dicentis ꝙ ille que corrupte ſunt non au
dent ſe ſacris virginibus comparare nec audent
conſecrari. ¶ Confirmatur per illud Leonis pa
pe in quodam ſermone. Ille famule que integri-
tatem pudoris oppreſſione barbarica perdide-
runt laudabiliores ſunt ſi in earum humilitatem
ac verecundiam incontaminatis virginibus ſe
non audeant copulare quamuis omne peccatum
ex voluntate naſcatur:et potuerit corruptiōe car
nis mens inuita non pollui minus tū hoc oberit
illis ſi quod potuerant aīo non admittere ſe dole
ant vel corpore perdidiſſe. Ex qua auctoritate pꝫ
ꝙ tales perdiderūt integritatem pudoris ꝙ cor-
rupte ſūt carne ꝙ illud quod perdiderunt obeſt
eis ꝙ nec copulare ſe debeant aliīs virginibꝰ nec
conſecrari. Ad vltimum exponit Altiſſ. niſi in
quit certe fuit ꝙ nullo modo conſenſerint. Quin-
to Arguitur. Tales patiunt aliquod opprobriū
quale etiam non patiuntur ille que integritatē ſi
gnaculorum ferro aut egritudine perdiderūt et
non videtur in quo patiantur opprobriū niſi in
perditione virginitatis:igitur. Añcedens patet
per illud Auguſ. primo de ciui. dei ca. xxviij. viij.
vbi querit cur permiſſi ſunt violare non conſen-
tientes ⁊ inter ceteras cauſas vnam dicit eſſe ꝙ ni
mis inflabantur et ſe efferebant ꝓpter continen-
tie bonum et humanis laudibus delectabantur
et poſtea concludens ait. Si inquit peccantibus
conſenſiſſetis diuine gratie ne admitteretur diui-
num acceſſit auxilium vbi diuinam gratiam pu-
diciciam mentis appellat. Et ſequitur ⁊ huma-
ne glorie ne amaretur humanum ſucceſſit oppro

Septima concluſio

brium. ¶ Septima concluſio. Huiuſmodi cor-
rupta nec aureolam perdit nec ſtatum virginita
tis egreditur ſi vitam celibem ducere inſtituat. ꝓ
batur primo per illud beate Lucie. Si inuitam
me violari feceris caſtitas mihi duplicabit ad
coronam : ergo corona debita beate Lucie ratio-
ne virginitatis non fuiſſet perdita ſi inuita fuiſſet
violata. Secundo. Nullum premium per actum
voluntarium nobis debitum perdimus niſi illuꝫ
actum voluntariuꝫ ſponte deſeramus et maxime
cum res exigit illum habere et retinere ſed virgo
meruit aureolam per voluntarium propoſitum
mentis integritatis perpetuo ſeruande et nunq̄ꝫ
voluntarie deſeruit illuꝫ maxime cum neceſſitas
exigebat tale propoſitum ſcꝫ tempore violentie
quia tunc quantum potuit retinuit et nunq̄ꝫ ſpō-
te deſeruit ipſum ſed tunc premium ipſum deſeru
it cum erat impoſſibile ſibi ipſum habere cum pri
mum ſcilicet corrupta eſt integritas carnis:ergo
ſequitur ꝙ nullum premium prius acquiſitum ꝑ
talem corruptionem perdidit. Sed priuſq̄ꝫ corrū
peretur erat ſibi debita aureola ergo et poſt vio-
lentam corruptionem. Secunda pars probatur
quia talis proprie non eſt de ſtatu coniugatarum
vt conſtat nec de ſtatu viduarum quod probo de-
ſertio voluntaria integritatis et inuoluntaria de
ſertio eiuſdem non pertinent ad eundem ſtatum.
Sed vidue ſunt que integritatem ſponte deſeru-
erunt et vitam celibē ducere inſtituunt:ergo cuꝫ
violenter corrupte non deſuerint huiuſmodi inte
gritatem voluntarie ſequitur ꝙ non pertinent ad
ſtatum viduarum:ergo cum circa caſtitatem nō
aſſignentur niſi tres ſtatus ſequitur ꝙ pertinent
ad ſtatum virginum. Secundo. premia ſecunduꝫ
dignitatem ſtatuum aſſignantur ergo ille perti-
nent ad ſtatum virginum quibus debetur virgi-
num premiuꝫ:ſed huiuſmodi corruptis violenter
debetur premium virginum vt dicit prima con-
cluſio ergo etiam ipſe pertinent ad ſtatum virgi-
ginum q̄ꝫuis ſecundum rei veritateꝫ non ſint vir
gines. Tercio ſic. Qui cogitur facere contra pau
pertatem euangelicam violentia cui non poteſt
reſiſtere q̄ꝫtumcunqꝫ poſſeſſor ſit in proprio vel in
communi pertinet tamen ad ſtatum paupertatis
euangelice:ergo que violenter corrumpitur q̄ꝫtū
cunqꝫ corrupta ſit pertinet ad ſtatum virginum.
Quarto. arguitur ratione ſecunda ad primam
partem concluſionis que poteſt faciliter applica
ri ad iſtam ſecundam partem. ¶ Octaua conclu

Octaua concluſio.

ſio. Que ſic per violentiam corrupta eſt nec cor-
pore nec mente formaliter virgo eſt. ꝙ non corpo
re patet quia integritas corporis ſui per opus li-
bidinoſum corrupta eſt. ꝙ non mente patet vbi-
cunqꝫ eſt impoſſibilis virginitas corporis ibi eſt
impoſſibilis virginitas mentis:ſed in talibus eſt
impoſſibilis virginitas corporis cum ad preteri-
tum non ſit potentia ſaltem naturaliter vtrum
per potentiam ſupernaturalem altercantur ma-
gni doctores de quo alibi. Maior probat ibi non
poteſt eſſe virginitas mentis vbi non poteſt eſſe
rationabiliter propoſitum virginitatis corpora-
lis ſeruande quia de quo diffinitio verificari non
poteſt nec diffinitum. Virginitas autem mentis
diffinitur per oppoſitum virginitatis corporalis
ſeruande igitur. Confirmatur. Propoſitum hu-
iuſmodi habet virginitatem vt preſentem pro ob
iecto:ſed impoſſibile eſt eam eſſe preſentem:ergo
tale propoſitum eſt impoſſibile. ¶ Nona conclu

Nona co

ſio. Propoſitū perpetue cōtinentie in corruptis

per violentiam equiualet et adequatur propoſi-
to virginitatis. Probatur omne propoſitũ per-
petue continentie quod eſt propoſito perfecte vi
duitatis excellentius equiualet et adequatur pro
poſito virginitatis: ſed propoſitum huiuſmodi
corruptarum eſt propoſito perfecte viduitatis ex
cellentius. igitur. Maior patet quia in caſtitate
non reperiuntur niſi tres ſtatus et triplicia pro-
poſita tam formaliter q̃ȝ equiualenter differentia
quorum infimus eſt ſtatus coniugalis medius vi
dualis et ſupremꝰ virginalis caſtitatis ergo ꝓpo
ſitũ quod eſt excellentiꝰ ꝓpoſito perfecte vidui-
tatis pertinet ꝑ equiualentiaȝ ꝛ adequationẽ ad
ſtatũ ꝛ propoſitum virginitatis. Minor probatur
quia ꝓpoſitum viduitatis ꝛ cõtinentie perpetue
conueniunt in hoc ꝙ ꝑ vtrũq ꝓponitur continẽ
tia perpetua ab ope libidinoſo ꝛ differũt in hoc ꝙ
propoſitũ viduitatis hȝ pro obiecto volitionẽ et
complacentiam corruptionis p̃terite nõ dico voli
tionẽ qua nunc vult corruptionem preteritã ſed
qua voluit cum corrũpebatur aut ante aut poſt: ꝓ
poſitũ aũt in corruptis per violentiam habet pro
obiecto nolitioneȝ et diſpicentiã ꝛ reniſũ ſue cor
ruptionis et loquor hic nõ de quibuſcũq propo-
ſitis iſtorũ ſȝ de propoſitis formaliter diſtinguẽ
tibus hanc caſtitatẽ ab illa que ſola ſunt proprie
propoſita caſtitatis et corruptarum per violen-
tiam: ſed ꝯſtat ꝙ velle perpetuo ꝯtinere ꝛ cõpla-
centiaȝ habere de diſſenſu ꝛ reniſu hĩto cõtra cor
ruptionẽ ſuam eſt excellentius q̃ȝ velle perpetuo
cõtinere et gaudere vel triſtari ꝙ cõſenſiſſet corru-
ptioni ergo propoſitum perpetue continentie in
his que corrupte ſunt per violentiam eſt excellen
tius ꝓpoſito viduarum. Et ſi dicas ꝙ multe vi-
due triſtantur de corruptione ſua. Dico ꝙ licet
ita ſit tamẽ adhuc excellentius eſſet multo triſta
ri ꝙ vel actualiter vel interpretatiue cõſenſerunt
et vtroq excellentius eſt gaudere ꝙ diſſenſerunt
et reniſe ſunt et triſtari ꝙ per violentiã corrupto-
ris fuerunt oppreſſe. Dico ergo ꝙ hec omnia pro
poſita ſimul aut aliqꝺ vnũ omnibꝰ iſtis equiua-
lens adequatur in ſanctitate ꝓpoſito virginitatis
licet ſcdm̃ rei veritatem nõ ſit ꝓpoſitum virgini
tatis formaliter. ad cõuincẽdũ autẽ ꝯtrarie oppi
nantem opȝ ſemꝑ querere propria ꝓpoſita diſtin
guentia illos de iſto ſtatu ab illis de aliis ſtatibꝰ
Queſtio. ¶ Sed circa p̃dicta queritur vtrũ virginitas amiſ
ſa recuperari poſſit. Opinio cõis eſt ꝙ virginitas
corporis amiſſa recuperari nõ poteſt ſed virgini
tas mentis amiſſa bñ poteſt recuperari. ſed hec
opinio ſic vniuerſaliter intellecta nõ videtur mihi
Prima. vera. Ideo ſit prima ꝓpoſitio ¶ Uirginitas cor
poralis amiſſa nõ põt de potentia creature repa
rari ꝓbatur. Uirginitas corporalis nõ cõſiſtit pre
ciſe in hoc ꝙ eſt eſſe integrum quia ſi poſt corru-
ptionem ſignacula vel per medicamentũ vel per
longã ceſſationeȝ a coitu reiterentur nõ ꝓpter hoc
talis eſſet virgo ſed conſiſtit virginitas corporalis
in hoc ꝙ nunq̃ȝ clauſtra pudoris fuerũt ꝑ opus
libidinoſum aperta ſed clauſtra pudoris que per
opus libidinoſum fuerunt aperta nõ poſſunt per
Secunda. potentiam creature nunq̃ȝ fuiſſe apta ergo virgi
nitas corporalis amiſſa nõ eſt recuꝑabilis. ¶ Se

cunda propoſitio virginitas mentis amiſſa ma-
nente tamen virginitate corporis recuperari po-
teſt ſicut contingit in illa que conſentit corrupti-
oni ſue tamẽ interueniente impedimentũ quo hmõi
corruptio impeditur patet quia amiſſio huiuſmodi
conſiſtit in propoſito non conſeruande virginita
tis corporalis perpetuo: ſed hoc propoſitũ poteſt
deſeri et ſibi ſuccedere propoſitum virginitatis
corporalis ſeruande ergo virginitas mentalis a
miſſa modo dicto recuperari poteſt. cõſequentia
tenet quia virginitas mẽtalis actualis non eſt ni
ſi huiuſmodi propoſitũ habitualis autẽ non eſt
niſi habitus elicitiuus huius propoſiti cõſtat aũt
ꝙ ſi actus poſſit redire ꝛ habitus quia ex actibꝰ
frequentatis generabitur habitus. ¶ Tercia pro- Tertia.
poſitio virginitas mentis amiſſa cuius amiſſionẽ
ſequitur vel antecedit amiſſio virginitatis corporis
non poteſt per potentiam creature recuperari.
probatur impoſſibile eſt eſſe virginitatem men-
tis ſine virginitate corporis ſed virginitas cor-
poris amiſſa non eſt recuperabilis ergo virgini-
tas mentis amiſſa cuius amiſſionem anteceſſit vel
conſequuta eſt virginitas corporis non eſt recu-
perabilis conſequentia tenet. Da oppoſitũ ſequi
tur ſtatim ꝙ aliquis erit virgo mente qui erit cor
pore corruptus ergo eadẽ ratione coniugata erit
virgo et vidua erit virgo quibus nichil abſurdiꝰ
nam quodcunq propoſitum tu des ſi non habe
at virginitatem corporis pro obiecto illud erit
commune vidue aut coniugate et ita non erit ꝓ-
prium propoſitum virginitatis neq ex actibus ſi
milibus frequentatis generabitur habitus virgi
nitatis et ita patet propoſitio vera eſſet hic mul-
ta dicenda de aureola ſed alius his reſeruatur locꝰ. Quarta
Quarta propoſitio eſt ſi corruptio virginitatis
mentis corruptionem carnis non anteceſſerit ipſa
naturali neceſſitate eam ſequitur probatur quia
ſi corrupta ſit caro corruptione oppoſita virgini
tati nullum in nobis erit nec eſſe poterit propoſi
tum conſeruãde perpetue integritatis quia iſtud
propoſitum habet huiuſmodi integritatẽ tanq̃ȝ
inexiſtentem pro obiecto que vt dictum eſt nõ eſt
reparabilis ſed ſi nullũ ſit nec eſſe poſſit tale pro
poſitum in corrupta nichil in ea erit vel eſſe pote
rit virginitas mentis igitur naturali neceſſitate
ad corruptionem virginitatis corruptionis ſequi
tur corruptio virginitatis mentis. poteſt tamen
dupliciter intelligi ꝙ virginitas mentis corrum
patur ſecundum ꝙ virginitas poteſt accipi vno
modo pro actu. Aliomodo pro habitu. Si capia
tur pro actu tunc non videtur illa virginitas mane
re q̃ȝtum ad ſubſtantiam ſuam corrupta integri-
tate carnis ſicut nec remanet noticia intuitiua ab
ſente vel corrupto obiecto. Si pro habitu tunc di
co ꝙ licet huiuſmodi habitus maneat quo ad ſub
ſtantiam ſuam tamen non plus manet virgini-
tas virtus licet bene poſſit manere habitus et vir
tus et inclinare ad aliquos actꝰ qui ſerũt actꝰ pudi
cicie ꝛ caſtitatis ſed ad nullum actum virginita
tis inclinabit. poterit etiam inclinare ad illos a-
ctus quos dicimus equiualere q̃ȝtum ad meritũ
actibus virginitatis ꝛ hoc mediantibus actibus
ſuis. ex quibus tamen actibus mediate ab eo cau

ſatis generatur nouus habitus vnus vel plures
in corruptis per violentiam qui eſt ꝓprius habi
tus earum per cuius actus differunt a cõiugatis
et viduis et etiam omnino incorruptis licet pro-
pter equiualent iam p̄ tales actus in ſtatu virgi
num manerent licȝ in eis nõ reperitur virginitas
q̃ȝuis tamẽ ſi ſtatim poſt violentiam morerentur
anteq̃ȝ aliquos tales actus elicerent ꝓpter diſſen
ſum et reniſum nec ſtatum nec meritũ virginita-
Cõtra ſecũ tis amitterent. ¶Cõtra ſecundam cõcluſionem
dã ꝯclõnez. arguitur ſic. talis nõ amat delectationes venere
as contra iudicium rationis ꝗ non eſt impudica
ergo nõ perdit virginitatem Secundo talis nul
lum actum mentis malum habet ꝗ ſequit̃ ꝙ nõ
peccat et per ꝯñs nõ perdit virginitatem ſaltem
culpabiliter et ita nõ perdit premium virginita
tis. Ad primã reſpondeo negando ꝯñam q̃ꝛ non
ſolum peccatum impudicicie eſt in amando dele
ctationes venereas magis q̃ȝ opȝ: ſed etiaȝ in nõ
odiendo q̃ȝtum opȝ et ſcđm ꝙ oportet et q̃ꝛ illa
que corrumpit̃ tenetur tunc hmõi delectationes
ita odire vt diſſentiat et renitat̃ et non facit: ideo
peccat. Ad ſecundam nego ꝯñam quia licet nul
lum habeat actum malũ: caret tamen bonis acti
bus ſcȝ diſſenſu et reniſu quos tunc tenet̃ habere
Cõtra t̃tiaȝ et ideo peccat. ¶Cõtra tertiã ꝯcluſionẽ arguit̃
ſic. diſſenſus ille aut eſt bonus actus aut malus.
ſi bonus ſequitur ꝙ nõ peccat. ſi malus ergo pec-
cat virgo in eo ꝙ diſſentit corruptioni ſue q̃ꝛ om-
nis peccans habens malum actum in eo peccat
ꝙ habet malum actum. Secundo ſic talis habet
omnem actum mẽtaliter queȝ tunc tenet̃ habere
ergo tunc non peccat ⁊ maxime ſuppoſito ꝙ nullũ
malum actum habeat. Ad primã dico ꝙ diſſenſ⁹
ille eſt bonus actus ⁊ nego conſequentiam pec-
cat eñ non quia diſſentit ſed quia nõ renititur cũ
reniti tenetur Ad ſcđam nego añs quia tũc tene-
tur habere diſſenſum imperatiuũ executionis ſcȝ
actum renitentie aut actum volitionis circa reni
Cõtra q̃rtã tentiam imperatiuũ executionis ⁊ illum non ha
cõcluſionez bet ⁊ ideo peccat ¶Contra quartaȝ concluſionẽ
arguitur de illa cui poſt ſenſũ delectationis pla-
cet corruptio. Arguo ſic cũ corrumpitur et cum
habet ſenſuȝ delectationis nõ perdit virginita-
tem corporis q̃ꝛ diſſentit ⁊ renititur nec cũ poſtea
placet ſibi corruptio ⁊ violentia q̃ꝛ ſi ſic tunc nul
la eſt corruptio ſue integritatis nec tunc eſt aliq̇s
actus libidinoſus ſed non eſt corruptio virginita
tis corporalis niſi per opus libidinoſuȝ ergo tũc
non perdit virginitatẽ ſuam. Scđo in tp̄e medio
inter ſenſũ delectationis ⁊ cõplacentiam eius eſt
virgo ⁊ debetur ſibi aureola ſed ꝯſenſus in dele
ctationem non eſt cã ſufficiens corruptionis ei⁹
quo ad corpus nec perditionis aureole cum non
deſinat eſſe virgo corpore niſi per corruptionem
integritatis vt prius dictum eſt ergo cum conſen
tit delectationi preterite aut cum placet ſibi in ea
ipſa adhuc eſt virgo et debetur ſibi aureola.
¶Tercio in illo tempore medio ipſa adhuc per
tinet ad ſtatum virginum ⁊ ſibi debetur aureola
et neq̃ȝ tunc neq̃ȝ poſt ponitur aliquid de nouo
propter quod premiũ perditum nõ poſſit recu-
perari ergo licȝ perdat aureolam p̄ cõſenſũ ſequẽ

tem tamen poſtea per penitentiã recuperare po-
terit. minor probatur quia nichil ponitur nouuȝ
niſi conſenſus ſed que per ſolum conſenſum per-
dit aureolam poteſt per diſſenſum oppoſitũ et pe
nitentia recuperare igitur. Ad primam concedo
primam partem antecedentis et nego ſecundam
et ad probationem concedo ꝙ tunc nullũ eſt op⁹
libidinoſũ ſed prefuit. manet tamen ipſa integri
tatis corruptio cum non ſit reparata integritas ⁊
cũ dicis ꝙ non eſt corruptio integritatis niſi per
opus libidinoſum cõcedo ſaltem ad amiſſionem
virginitatis. Et dico ꝙ talis virginitatem perdi-
dit in ipſa corruptione integritatis per actum li-
bidinoſũ. premium autem poſtea in complacentia
corruptionis. Ad ſecundam nego ꝙ in tempore
medio ſit virgo et concedo ꝙ ſibi debet̃ aureola
et concedo ꝙ conſenſus non eſt cauſa ſufficiẽs cor
ruptionis eius: ſed opus libidinoſum fuit cauſa
corruptionis et nego ꝙ nõ ſit cauſa ſufficiẽs per-
ditionis aureole. Et cum dicis ꝙ eſt virgo corpo-
re nego quia preceſſit opus libidinoſuȝ per quod
ablata eſt integritas per caſuȝ dato tamen ꝙ eſſet
virgo corpore tamen per conſenſum in opus libi-
dinoſum perdit aureolam ſed recuperabiliter et
cum infertur ergo cum conſentit ⁊c̃. nego conſe-
quentiam. Ad terciam concedo primam partem
antecedentis et cum dicit̃ ꝙ neq̃ȝ tunc neq̃ȝ poſt
⁊c̃. dico ꝙ corruptio integritatis iam poſita ⁊ cõ
ſenſus in corruptione qui poſtea ponit̃ ſunt cau-
ſa ſufficiens irrecuperabilitatis premij q̃ꝛ in om-
ni corrupta premiũ aureole perditum ẽ irrecupe
rabile. Et ad probationem cum dĩ ꝙ nichil po-
nitur nouũ niſi conſenſus concedo. Et cum dicit̃
ꝙ que per ſolum conſenſum ⁊c̃. concedo de inte-
grã de corrupta nego quia conſenſus ⁊ corruptio
ſunt cauſa ſufficiens irrecuperabilitatis ideo ſi cõ
ſenſus habeatur a prius tunc corrupta facit pre-
mium perditum irrecuperabile ſicut ⁊ ipſa cor- Cõtra q̇n
ruptio ẽ irrecuperabilis. ¶Contra quintam con cõcluſion
cluſionem ar̃ ſic delectatio illa ẽ venerea delecta
tio et libidinoſa ergo ſi placet ſibi illa delectatio
impudica eſt et per conſequens perdit virginita-
tis premium ergo ne perdat virginitatis premi-
um debet huiuſmodi delectationi reniti. Secũdo
ſi delectatur placet ſibi delectatio ex corruptione
ſequuta: ſi placet delectatio conſentit ſi conſentit
perdit virginitatis premium ergo ſi delectatur p̄ Duplex c
dit virginitatis premium. ¶Ad primã concedo ꝯplacen
antecedens et diſtinguo conſequens q̃ꝛ duplex eſt
complacentia quedam eſt ſenſualis et mere natu
raliter cauſata et de illa cõplacentia nego conſe-
quentiam. Alia eſt complacentia voluntaria et
ſpontanea que ſcȝ habet delectationem illã ſenſu
alem pro obiecto et de iſta concedo et cum infer-
tur ergo perdit virginitatis premium nego ꝯñaȝ
quia non om̃is impudicicia ſubſtrahit a virgine
virginitatis premium verbi gr̃a eſt aliqua virgo
que caȝ audit verba de luxuria delectat̃ in appre
henſione delectationis veneree habet tamen fir-
mum propoſitũ integritatis perpetuo ſeruande
dico ꝙ licet hec delectatio ſit impudica non tamẽ
per hanc perdit virginitatis premiuȝ. Similiter
illa que dormiendo ſine culpa ſua ſemen emittit

et delectatur habet tñ firmũ propoſitũ perpetue
integritatis nõ perdit virginitatis premiũ ⁊ cuꝫ
dicitis ergo ne perdat ⁊c̃.dico ꝙ in rei veritate ſe
curius eſt vt renitatur cõplacentie delectationis
voluntarie ⁊ ſpontanee ꝓpter duas cauſas.pria
eſt qꝛ huiuſmodi cõplacentia ẽ impudicicie. Se-
cunda quia hmõi cõplacentia nata eſt inducere
complacentiã de corruptione ꝑ quã facta eſt de-
lectatio ⁊ de facto frequenter inducit ⁊ ideo con-
ſultius eſt ꝙ renitaꝛ hmõi cõplacentie. dico tñ ꝙ
non eſt neceſſe ꝙ ſi habeat cõplacentiã de delecta
tione ſenſuali ꝙ propter hoc perdat virginitatis
premium eo ꝙ cũ tali cõplacentia ſtat ꝙ diſplicẽ
tia de corruptione multo maior ſit q̃ꝫ cõplacẽtia
de tali delectatione ⁊ credo multas extitiſſe q̃ cor
rupte ſũt violẽter ⁊ delectate ſũt ſenſualiter ⁊ pla
cuit eis delectatio que tamen parate eſſent nõ ſo-
lum carere omni tali delectatione ſed etiã perfer
re dolores magnos ꝓ reparatione integritatis ſi
eſſet reparabilis. Ad ſecundã cõcedo ꝯñs prime
cõſequentie de cõplacentia naturali de ſpõtanea
aũt nego. Et ad ſcðaꝫ cõſequentiã cõceditur ꝯñs
ſi intelligatur de cõplacentia ſpõtanea Et ad ter
ciã nego ſicut cm̃ dictum eſt non ſequiꝛ conſentit
delectationi cõſenſu ſpontaneo ergo perdit pre-
miũ virginitatis qꝛ cum tali cõſenſu ſtat propo-
ſitũ firmũ integritatis ꝑpetue in integra ⁊ diſpli
centia firma et intenſa corruptionis integritatis
in ea q̃ per violentiã corrupta eſt Et ſi dicas ꝙ ta
lis nõ eſt virgo cũ ſit corrupta ꝑ opus libidinoſũ
cõcedo dico tñ ꝙ non perdit virginitatem qꝛ non
renitiꝛ delectationi ſed quia per opus libidinoſũ
Cõtra ſextã cõcluſionẽ corrumpiꝛ. ¶ Contra ſextã cõcluſionẽ arguitur
rõnibus poſitis in prima queſtione de virginita-
te que facte ſũt cõtra ſecũdaꝫ ⁊ quartaꝫ concluſio
nes ſimul et ſignanter illis q̃ ſũt a tercia vſq; ad
xvij. que ſunt numero xv. Decimo ſexto ſic ꝑ pro
ceſſum Aug. primo de ciuitate cap.xvi.⁊ multis
alijs vera virginitas eſt virtus aĩe ⁊ nõ corporis
ergo quacũq; mutatione facta in corpore nõ per
ditur virginitas niſi ſimul fiat mutatio in anima
ſed in violenter corruptis diſſentientibꝰ ⁊ reniten
tibus vt dictũ eſt non fit mutatio in aĩa qꝛ in pro
poſito firmiter et inuiolabiliter perſeuerant ergo
nullo modo in eis perdiꝛ virginitas mẽtis. Deci
moſeptimo arguiꝛ ſecũdũ eũ ibideꝫ nihil factum
in corpore alieno pudiciciã excutit q̃ꝫdiu ipſa cõ
ſtantiſſimo aĩo retineꝛ ſꝫ pudicicia ꝟginis eſt vir
ginitas ⁊ eã virgo q̃ opprimiꝛ cõſtantiſſimo aĩo
retinet ergo nullo mõ tali facto perdiꝛ in oppreſ-
ſa virgine ꝟginitas Ad primã cõcedo ꝯñs vt pꝫ
ex cõcluſionibꝰ. Et ad probationeꝫ dico ꝙ dupli
citer poteſt intelligi ꝙ alicui depereat aliquid de
ſanctitate corporis. vno mõ qꝛ nõ denominatur
ab eadem ſanctitate nec ſcðm actuꝫ nec ſcðm ha
bitũ nec preparationẽ animi ⁊ ſic non intelligit
Aug. quia eñ ſecundum eum ibidem corpus ſan
ctum fit ⁊ dicitur vſu ſancte voluntatis quia ergo
non eſt idem actꝰ formaliter nec idẽ habitus for
maliꝛ nec poteſt animꝰ eſſe rationabiliter prepa
ratꝰ ad impoſſibile ideo nec corpus eadeꝫ ſancti
tate ſanctum dicitur. Aliomodo quia non deno-
minaꝛ ab eadẽ ſanctitate nec formaliter nec per

equiualentiam et hoc modo dico ꝙ nichil depe-
rit quia ſanctitas quam habet violenter oppreſſa
eſt eadem per equiualentiam reſpectu premij ſan
ctitatis quã habuit ante oppreſſioneꝫ. Et ob hoc
dicit Aug. ꝙ ſibi nichil deperit de ſanctitate cor-
poris. Ad ſecundam que non eſt directe ad pro-
poſitũ concedo ꝙ omne illud quo in virgine exul
tur pudicicia ſufficit ad perdendum virginitateꝫ
mẽtis. ſed de virginitate corporis nego. Ad ſecũ
daꝫ reſpondebitur cũ arguetur contra quandam
concluſionem ſequentem. Ad terciam nego ante
cedens et ad probationem dico ꝙ per alienum ⁊
ad probationem concedo ꝙ nulli eſt imputanda
aliena malicia quia nichil imputatur niſi ei cuiꝰ
culpa ſit ſed licet non imputetur ſibi tamen per
illud perdit virginitateꝫ corporis et mentis quia
ad amiſſionem virginitatis corporis ſequiꝛ amiſ
ſio virginitatis mentis. Ad quartam dico ꝙ cor-
pus dicitur corrumpi dupliciter. vnomodo corru
ptione vicij et ſic intelligit Au. Aliomodo corru
ptione paſſionis et ſic non intelligit Au. licet enĩ
corpus non plus illa ſanctitate et caſtitate deno-
minetur qua prius ſanctum et caſtum denomina
batur quia non plus denominatur virgineuꝫ nul
lius tamẽ vicij propter hoc denominationẽ ſuſci
pit et ſuſcipit denoĩationem ſanctitatis equiualẽ
tis virginitati ſicut dictum eſt. Ad .v. cõcedo di-
ctum lucie et nego minorem. Dico enim ꝙ caſti-
tas ſibi duplicata fuiſſet ad coronaꝫ virginitatis
Si enim fuiſſet inuita violata non propter hoc ꝑ
didiſſet premium ſue virginitatis in hoc ꝙ nulli
delectationi veneree conſenſiſſet habuiſſet etiam
aliud premium ſue caſtitatis in hoc ꝙ nulli violẽ
tie ceciſſet ſed conſtantiſſimum animuꝫ habuiſſet
inter violentiam et oppreſſionem ipſam de ſeruã
da caſtitate opprobrium etiam et vilipendium ſi
bi in hac violentia impenſũ fuiſſet ſibi ad premiũ
que omnia parata erat pati pro nomine xp̃i/ hu-
ic tamen opinioni aduerſari videtur altiſ. dicens
ꝙ ſi lucia fuiſſet inuita violata ipſa mota fuiſſet
motu patientie Et ita per hunc motum fuiſſet du
plicatum premiuꝫ. Quod probat primo ſic quia
ſi fuiſſet inuita violata ipſa corruptione corrũpẽ-
te caſtitatem ergo non fuiſſet mota motu caſtita-
tis. Secundo omnis virtus qua tollerantur ad-
uerſa cum tolleranda ſunt et eis reſiſtitur cum re
ſiſtendũ eſt: eſt patientia. Sed lucia aduerſe ſue
violentie reſtitiſſet quia alias nõ fuiſſet inuita cor
rupta ergo per patientiaꝫ reſtitiſſet et non per ca
ſtitatem maior probatur quia patientia ſiue que
libet alia virtus conſiſtit in medio duorũ viciorũ
extremorum ſicut liberalitas dat quando dandũ
eſt et non dat quando non eſt dandum: ſed nõ eſt
poſſibile aſſignare extrema illa niſi pati quando
patiendum eſt et reſiſtere quando reſiſtenduꝫ eſt
in hoc autem caſu non eſt patienduꝫ cum coitus
non ſit tale quid quod ad meliora promoneat igꝛ
reſiſtentia corruptioni fuiſſet a virtute patientie.
Aliud autem eſt de ſuſtinentia contumeliarum ⁊
verberum hec enĩ ad meliora promonet. et reſpõ
dendo ad obiectionem quandam dicit ꝙ Lucia
non volebat paſſionẽ ſuã ſimpliciter ſed volebat
anteq̃ꝫ negaret fidem et poterat eſſe ꝙ ſimul.i.tũ

eodē paruo tempore moueretur motu fidei:motu
ſapientie et motu caſtitatis.Contra hanc opinio
nem ad ſenſum quem videt facere arguo ſic Lu=
cia inuita corrupta nō mouetur motu caſtitatis
ergo caſtitas Lucie inuite corrupte nō eſt ſibi du
plicata ad coronam:poſito ꝙ ſit inuita corrupta
ꝯñā tenet quia illa corona duplex nō datur ſcđm
opinantem pro caſtitate ſed vna pro caſtitate: et
alia pro patientia ꝗ non verum dicit Lucia ſi in=
uitam me violari feceris:caſtitas michi duplica
bitur ad coronam.Secundo omnis virtus incli
nans nos efficaciter ad delectationē et conſerua
tionem alicuius inclinat nos efficaciter ad reſi=
ſtendum omnibus corruptiuis illius et quantuꝫ
inclinat ad vnum tantum inclinat ad aliud ſed
virginitas per ſe inclinat ad amorem et conſerua
tionem integritatis corporalis ergo inclinat ad
reſiſtendum omnibus corruptiuis eius ſecunduꝫ
iudicium recte rationis ergo inclinat ad reſiſten
dum violentie et non ſolum violentie: ſed etiam
omnibus que poſſunt corrumpere ſanctum illud
propoſitum mentis.maior videtur nota per ex=
perientiam.vnuſquiſqꝫ eñi habens aliquā virtu=
tem ſentit ⁊ experitur ſe magis inclinatum ad re
ſiſtendum corruptiuis eius q̄ꝫ erat anteq̄ꝫ habe=
ret illam virtutem.et quāto perfectius habet eaꝫ
tanto magis ſe inclinatuꝫ experitur.Et propter
hoc ſuperius cum agebatur: de patientia dictuꝫ
eſt ꝙ patientia que habetur in tollerando aliqua
aut reſiſtendo ne opus virtutis alicuius deſera=
mus non facit nouuꝫ genus virtutis:ſed bene fa
cit nouum gradum et nouam ſpecieꝫ ſub eodem
genere et pertinet ad gradum perſeuerantie ideo
conformiter ad hoc principium et ad verba bea=
te Lucie dico ꝙ ſi beata Lucia fuiſſet inuita cor=
rupta caſtitati ſue fuiſſet debita duplex corona
non propter motum alterius virtutis tunc ſibi
coniuncte ſed propter duplicem motum ipſius
caſtitatis quorum vno diligebat caſtitatem et a=
lio reſiſtitiſſet corruptiuis eius et tolleraſſet pati
enter contumelias et opprobria publice violatio
nis et proſtitutionis ne ſanctum illud mētis pro
poſitum de caſtitate ſeruanda violaſſet.Ad pri=
mam rationem opinionis nego añs ſi enim fu=
iſſet violata inuita bene fuiſſet corrupta corrupti
one corrumpente virginitatem ſed non corrum=
pente caſtitatem quia ſemper manſiſſet caſta li=
cet nō permanſiſſet virgo et vt dictum eſt nō ob=
ſtante ꝙ virgo pertinuiſſet ad ſtatum virginum
et ſibi debitū fuiſſet premium virginum.Et ſi di=
cas fuiſſet in ea corrupta virginitas ergo et caſti
tas nego ꝯñam.eſt enim fallacia ꝯñtis ab inferi
ori ad ſuperius cū diſtributione ſuperiorum pro
pter negationem incluſam in nomine corruptio=
nis. Ad ſecundam poſita eſt ſupra diſtinctioneꝫ
de patientia per quā plane ſoluitur illa obiectio
Ad ſextam nego ꝯñam quia aureola nō tantuꝫ
debetur virginibus mente et corpore:ſed debetur
etiam his que nunq̄ꝫ ſponte virginitatem deſeru
erunt ſed ipſis diſſentientibus et renitentibus eaꝫ
amiſerunt.Ad ſeptimam concedo ꝯñs et dico ꝙ
ſi ante actum neqꝫ poſt neqꝫ in actu corruptioni
conſenſerit eodemmodo dicendum eſt de ea ſicut

de violenter corrupta ſed ſunt alique que dormi
endo opprimuntur que ante actū ipſum conſenſe
runt et venerunt ad locum illum aut viā parauc
runt ad eas vt corrumperentur.ſunt vero alique
quas interdum in ipſo actu:interdum poſt actuꝫ
delectatio aut alia cauſa inducit ad conſenſum
et huius finē eſt beatus Tho.Ad viij. nego añs
qui eñi ſeuicia tiranni priuatur oculis aut mani
bus nō poteſt ꝓmoueri ad ordines ſacros in qui
bus tamēmulta opera virtutis pōt exeq̄ et mul
tos habitus ꝟtutuꝫ acquirere:a quibus tñ priua
tur ſine culpa ſua q꜄ ꝗ virtutis ꝟginitatis vt fre
quēter dictuꝫ ē dicit aliquā diſpōnē in corpe quā
vt inexñtem hꝫ pro obiecto ſuo.ideo cū ſine cul=
pa ſua pōt priuari hmōi diſpoſitiōe corpis pote
rit etiā ſine culpa ſua ꝑuari ꝟtute ꝟginitatis ꝑt
tñ eam ꝑ equalentiā recuꝑare vt dictū eſt et q̄ꝫtū
ad meritū:⁊ q̄ꝫtuꝫ ad p̄miū.Ad.ix.ꝯcedo auctēꝫ
Ambro.ꝟgo eñ xp̄i ⁊ loquit̄ in ſenſu compoſito
quia conſtat ꝙ in ſenſu diuiſo falſa ſunt que ibi
dicūtur que enim nūc virgo eſt cras erit meretrix
aliud tamen vult dicere ſcꝫ ꝙ virgo q̄ꝫdiu diſſen=
tit corruptioni ſue et renitit̄ aut ſibi diſplicet cor
ruptio ſua que nunq̄ꝫ placuit licet proſtituat̄ nō
tamen fit adultera aut fornicaria aut impudica
quia licet perdat virginitatem formaliter nullaꝫ
tñ impudicitiam ſuſcipit ſed continentie perſeue
rat in caſtitate et de virgine formaliter fit virgo ꝑ
equiualentiam.Ad x.dico ꝙ nullum polluit alie
na libido quia poteſt virginitas tam corporis q̄ꝫ
mentis auferri ſine pollutione.i.ſine culpa et pec
cato vt dictum eſt.Ad xi.concedo totam auctori=
tatem Aug.concedo vlterius ꝙ virgo talis non
perdit pudiciciam nec caſtitatem ſicut nec virgo
que deſponſata a viro cognoſcitur caſtitatem per
dit ſeu pudicitiam et tamen perdit virginitatem
virginitas enim poteſt ſine culpa et ſine impudi=
cicia perdi ſed pudicicia non poteſt perdi ſine im
pudicitia ideo notandus eſt bene modus loquē=
di Auguſtini qui cum de virginibus per violen=
tiam corruptis loqueret̄ ita docte et ſubtiliter vir
ginitatis nomen in nomen pudicitie mutauit et
aſſerit ſemper in eis pudicitiam ſeruari et ꝙ nul=
la impudicicia polluunt̄ ſed non aſſerit ꝙ rema=
neant virgines ꝙ ſi in aliquo doctore autentiquo
hoc reperiatur exponendum erit de virginitate ꝑ
equiualentiam.Ad xij.concedo auctoritatē Hie=
ro.neqꝫ enim virginis corpus per violentiam cor
ruptum maculatur aut polluatur ſed caſtum et
ſanctum manet.Ad xiij.concedo ꝙ talium et ani
mus et caro immunis eſt a crimine concedo etiam
ꝙ quicquid fit ibi redūdat in culpam facientis et
concedo vlterius ꝙ non eſt ibi turpitudo corru=
ptionis.i.non eſt ibi corruptio turpis et culpabi=
liter ſed magis hoc exiſtimandum eſt tanq̄ꝫ vul=
nus paſſionis.Ad xiiij concedo antecedens pro
vtraqꝫ parte et ſi inferatur ergo non perdit virgi
nitatem nego conſequentiam ſed bene ſequitur ꝙ
non perdit culpabiliter quia non per actum qui
ſit in poteſtate ſua.Ad xv.dico ꝙ aliquid dicitur
opprobrioſum dupliciter.vnomodo ſecunduꝫ ve
ritatem ⁊ ſic cōcedo ꝙ talis amiſſio nichil habet
opprobrioſum.Aliomō ſecundū opinioneꝫ et ſic

nego et cuꝫ dicit̃ ſed amiſſio virginitatis ⁊c̃.con
cedo de amiſſione voluntaria ſed de violenta ne
go aut ſi videat̃ melius diſtingue de opprobrio
turpi turpitudine culpe et de turpi turpitudine
infamie ſcd̃m ꝙ Apoſtolꝰ vult ꝙ oportet nos ſeq̃
xp̄m per famā ⁊ infamiā ⁊c̃. Ad.xvi. ꝯcedo aũs
⁊ ꝯñs ⁊ duꝫ dr̃ ſed inviolenter corruptis ⁊c̃.nego
⁊ dico ꝙ iſtis corruptis nō perſeuerant in ꝓpo-
ſito eodem formaliter et ſpecifice licꝫ perſeuerent
in eodem per equiualentiā.propoſitum em̄ quod
habuerunt ante corruptionē eſt quo volebant ſe
perpetuo ſeruare immunes a corruptione carnis
poſt corruptionē autem hoc propoſitū eſt eis im
poſſibile cuꝫ īpoſſibile ſit ꝙ nō fuerint corrupte
ſed propoſitum earum eſt ꝙ volunt ſe perpetuo
ſeruare immunes ab opere libidinoſo.Et ſi dicas
ꝙ ſi corrumpitur ad corruptionem corporis nō
eſt virtus mentis nego conſequentiaꝫ. hoc enim
argumentum facit Augu.de caſtitate et non de
virginitate et concludit de caſtitate ſed non con-
cludit de virginitate quia caſtitas de cōmuni ra-
tione ſua non importat aliquam diſpoſitionem
corporis ſed poteſt ſtare cum integritate et cum
corruptione corporis.virginitas autem dicit cer
tam diſpoſitionē corporis ſine qua ipſa nō rema
net in mente. Ad.xvij.concedo maiorem ſed di-
co ꝙ aliquid tale bene excutit virginitatem ꝯce-
do etiam minorem ꝓ prima parte: ſed nego ꝙ
virgo que opprimitur ꝯpleta oppreſſione hoc eſt
corruptis ſignaculis retineat virginitatem licet
bene retineat pudiciciam nec tunc pudicitia ſua
eſt virginitas formaliter et nō plus eſt virgo for
maliter nec per conſequens excutitur ab ea pu-
dicitia ſed excutit̃ virginitas quā non plus reti-
net conſtantiſſimo animo imo nec retinere poteſt

Cōtra ſepti mā ꝯclōneꝫ ¶Contra ſeptimam concluſionem arguit̃ pri-
mo ſic.que violenter corrupte ſunt nō debent ſe
ſociare aliis virginibꝰ nec conſecrari ḡ ſequitur ꝙ
non pertinent ad ſtatum virginum.aũs ꝓbatur
per auctoritates Hiero. et Leonis adductas in
quarta rōne ſexte ꝯcluſionis et ꝯfirmatione eius
Scd̃o ſtatus virginū nō eſt aliud q̃ꝫ congregatō
virginū ſed iſte vt dictū eſt nō ſunt virgines ergo
non pertinēt ad ſtatum ꝟginuꝫ. Tertio quorum
actus ſunt ſpecie differentes ⁊ ſtatus.Sed actus
virginum et corruptaruꝫ per violentiaꝫ ſunt ſpē
differentes ergo et ſtatus.Cōtra ſecundā partem
arguit̃ quia aureola aut debet̃ virginitati ꝟtuti
aut actui eius. Si primū ḡ ei que eſt in cōiugio et
nundū coiuit ſed coire ꝓponit debet̃ aureola qđ
falſuꝫ eſt.ſi motui ſiue actui ḡ ꝟgini que habuit
motū fidei et caritatis nunq̃ꝫ tñ habuit actū ꝟgi
nitatis debet̃ aureola et ſiue ſic ſiue nō ſequit̃ ta
men ꝙ nō debet̃ aureola corrupte per violentiaꝫ
qꝛ illa nec actum nec habitū virginitatis habet.
Si autem dicatur ꝙ ei debet̃ aureola q̄ parata
eſt moueri motu virginitatis et tñ q̃ꝫuis nunduꝫ
mota ſit ꝯtra ſequit̃ ꝙ eadē rōne ei qui habet ſciē
tiam p̄dicandi q̃ꝫuis nundū p̄dicauerit debet̃ au
reola.et ſilr̃ ei qui paratus eſt ſubire martiriū q̃ꝫuis
de facto nō ſubſtineat debet̃ aureola. Ad primā
cōtra primā partē rñdeo ꝙ ſi intelligat̃ ꝙ nō dñt
debito p̄cepti aut ꝓhibitionis nego qꝛ ſe ſocian-
do cū aliis nō peccant ſi intelligat̃ ꝙ non debet
debito conſilii cōcedo quia em̄ deus permiſit eas
ſic opprimi ideo debent dubitare ne in eis fuerit
cauſa demeritoria huius depreſſionis ⁊ oppreſſio
nis aut appetitus laudis ꝓpter virginitateꝫ aut
contemptꝰ non virginum aut arrogantia quedā
et ideo ꝓpter hoc tenentur ſe magis deiicere ⁊ hu
miliare qđ maxīe faciāt ſi non audeāt ſe aliis in
corruptis copulare.⁊ ideo conſultius vr̃ ꝙ ⁊ co-
pulatio cū aliis ⁊ conſecratio earū fiat ad petitio
nē et procurationem aliarum q̃ꝫ ex ſeipſis ⁊ hāc
humilitatem tangit leo in eadem auctoritate alle
gata.poteſt alia cauſa eſſe quia debent dubitare
⁊ ſeipſas examinare ſi forte delectatio ſenſualis
obtinuerit aliquem conſenſum voluntatis vel in
actu violentie vel poſt et forte conſulitur eis ꝙ nō
ſe audeant ſociare aliis vt per hoc admoneantur
de examinandis conſcientie ſecretis quia ſi vllo
modo conſenſerint iam non pertinent ad ſtatum
virginum nec ſunt aliis virginibus ſacris ſocian
de. Ad ſecundam dico ꝙ ſtatus virginum eſt di-
gnitas quedam et excellentia conſequens perſo-
nas que ſunt in ſtatu illo propter actus virginita
tis aut alios eiſdem equiualentes ꝙ ſi diffiniatur
per congregationem dico ꝙ dicit congregationē
virginum formaliter ⁊ virginum per equiualen-
tiam. Ad terciam nego maioreꝫ ſed opportet ſic
aſſumere quorꝫ actus ſunt ſpecie differentes ⁊ nul
lo modo equiualentes et ſtatus actus autem vir
ginum et viduarum ſunt equiualentes. Ad pri-
mam contra ſecundam partem reſpondet altiſ.
ꝙ debetur aureola virgini non degeneranti vir-
go em̄ vt dicit nullo modo degenerans ſemper
debet appetē omnimodā mundiciaꝫ.recitat etiā
opinionem ꝙ debetur motui virginitatis exiſten
ti in actu vel in habitu. Et conſequēter concedit
ꝙ vir doctus habens ſcientiam predicandi ⁊ vo
luntatem ⁊ non predicat ideo ſolum eſt quia non
mittitur debet habere aureolā . Mihi autem vi-
detur ꝙ aureola debetur propter actum nō quem
libet ſed quē comitatur actus exterior ⁊ ideo vir-
gini que habuit ꝓpoſitum virginitatis ⁊ integri
tatem ſeruat et etiam corrupte per violentiā que
habuit actum imperatiuum renitentie ⁊ de facto
q̃ꝫtum recta ratio dictat reuiſa debetur aureola
non enim videtur mihi ꝙ debeatur premiuꝫ ſine
actu voluntatis ⁊ iō non apparet mihi ꝙ inte-
gritati corporali quam natura tribuit ſine quo-
cunqꝫ actu ſeruandi eaꝫ debeatur aureola.de pre
dicatore auteꝫ ⁊ martire dico ꝙ non debetur eis
aureola niſi habeant actum imperatiuum execu
tionis cui niſi ſit impeditus ſēper reſpondet actꝰ
exterior. De illa autem que iam eſt in matrimo-
nio dico ꝙ ei non debetur aureola quia q̃ꝫuis ha-
beat integritatem corporis ⁊ forte aliquando ha
buerit propoſitum virginitatis hoc tamen per
coniugium reuocauit ⁊ hoc intelligo regulariter
ei etiam non debetur aureola que licet ſit integra
corpore nunq̃ꝫ tamen propoſitū ſeruande inte-
gritatis accepit nec in eo ꝑſeuerauit. Sed cōtra
hanc ſolutionē arguit̃ per illud qđ in apocalipſi
de innocētibus ſcribit̃.hi ſunt qui cū mulieribus
nō ſunt coinquinati:virgines em̄ ſunt ⁊ ſequūtur

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

agnum quocunq; ierit ꝙ eis debetur aureola ſiue fructus centeſimus et cōſtat ꝙ nullum actū mentis circa integritatē corpis habuerūt igr̄. ꝓpter hoc argumentum videt̄ dicere Altiſ. ꝙ virgini que nō nupſit ſed nubere ꝓponit licet ſit mēte et corpore virgo: tn̄ non debetur ei aureola nec fructus centeſimus. ſi vero nō proponat ſe cognituram virū vel ſi nubat inuita tunc ſibi debetur qꝛ eſt reputanda de ſtatu virginū quia inuita eſt de ſtatu coniugatorū. iſta ſolutio nō michi placet et credo ꝙ exigat̄ actus poſitiuus circa integritatem. De innocentibus autem dico ꝙ ex largitate chriſti in cuius odium occidebantur donati ſunt munere et p̄mio virginitatis ſine quocunq; actu eorum. Contra primā propoſitionem poſitaȝ in reſponſione ad dubium in reſurrectione penitus reintegrabitur corpus mulieris corrupte ergo et inuita recuperari poteſt: ꝙ virginitas corporis recuperari poteſt. Secundo corruptam mente poteſt deus reintegrare mente ergo et corruptā corpore. añcedens probatur per Hieronymuȝ ſuper illud Oſee. Sponſabo te michi in ſempiternū dicite coniugiuȝ hominē de virgine facit corruptā coniugiuȝ dei facit de corrupta virgineȝ. Rñdet Altiſ. dupl̄r. vnomō ꝙ corruptā corpore deus reintegrare nō poteſt i. ſe non poſſe ſignificauit. ſignificauit enim ſe poſſe et reſuſcitare mortuos: mortuos reſuſcitando: ſe poſſe illuminare cecos cecos illuminando. ſed nunq̄ȝ legit̄ ꝙ corruptaȝ reintegrauit. Aliter vt dicit reſpondet̄ ꝙ corruptam corpore reſuſcitare pōt de potentia ſed non de iuſticia ſicut poteſt petrum dānare de potentia ſed non de iuſticia qꝛ non eſt conſonuȝ iuſticie dei. Iſte ſolutiones nō multū michi placent ideo aliter reſpondeo cōformiter ad ſupradicta. Ad primaȝ dico ꝙ duplex eſt reintegratio quedaȝ eſt ad ſignaculorū diuiſoruȝ per opus libidinoſum vnionem et de illa concedo. Alia eſt ad virginitatis formalem dignitatem et de illa nego. hec enim exigit primam et cuȝ hoc plus ſcȝ ꝙ nunq̄ȝ per opus libidinoſum fuerint apta ſignacula qd̄ an poſſit deus vel non dubiū eſt inter doctores. Hiero. eñ videt̄ dicere ꝙ nō deus inquit cum omnia poſſit non poteſt tamen virginem ſuſcitare poſt corruptionē. Gilbertus vero vt dicit Altiſ. in gloſſis ſuper Boetium de trinitate dicit ꝙ pōt facere deus ꝙ mundus nunq̄ȝ fuit ⁊ ideo hoc ſub dubio relinquit idem Altiſ. quod etiam ſuo loco reſeruamus. preterea argumentum non cōcludit quia quod fit in reſurrectione non fit de potentia creature de qua fit mentio in concluſione. Ad ſecundam reſpondet Altiſſ. negando antecedens ſicut enim inquit aliqua dignitas inerit virgini ex eo ꝙ non fuit corrupta corpore: ita quedaȝ dignitas inerit anime ex eo ꝙ nō fuit corrupta mētaliter et ad illam dignitatem nō poteſt deus de iuſticia eam reſtituere. Aliter tamen reſpondeo concedo añcedens et nego ꝯñam quia hoc quod eſt integrum corpore ſecundum cōmunē omniuȝ intelligentiam nō ſolum dicit vnionem ſignaculoruȝ ieſſe ſed etiam ſemꝑ infuiſſe ſic ſcȝ ꝙ nunq̄ȝ corrupta fuit per opus libidinoſuȝ. Sed hoc qd̄ eſt integrum mente dicit propoſitum firmum integritatis ſeruande ⁊ hoc ſiue infuerit aliquando contrarium ꝓpoſitū dum tamē nunc inſit huiuſmodi integritatis ꝓpoſitum quia ergo in ea que virgo eſt corpore propoſito impudicitie aut cōiugij poteſt ſuccedere ꝓpoſitum penitentie et virginitatis ideo poteſt corrupta mente etiam per potentiam creature reparari quia vero huic quod eſt fuiſſe corruptum per opus libidinoſum non poteſt ſuccedere per potentiam creature hoc quod eſt non fuiſſe coruptum per opus libidinoſum ideo corrupta corpore per potentiam creature non poteſt reparari.

Queritur. vtrū virginitas glorioſe virginis fuerit inter omnes excellentiſſima? Arguitur ꝙ non ſic virginitas non ſtat cum matrimonio: ſed glorioſa virgo ſuſcepit ſacramentum matrimonij ⁊ ſecūdum euangeliuȝ fuit deſponſata ioſeph ergo ipſa non fuit virgo. In oppoſitū arguit̄ beata virgo habuit virtutē virginitatis per totā vitā ſuā: ſed oīs virtꝰ quā habuit fuit in ea excellentior q̄ȝ in ceteris puris hoībꝰ igitur. Notanduȝ ꝙ quidam heretici voluerunt dicere mariā non fuiſſe virginem. coniugium eñ impedit virginitatē vt dicūt: ſed Maria ſcd̄m veritatē euangelicaȝ fuit deſponſata ioſeph ergo non fuit virgo. Alij vero voluerunt dicere virginitateȝ marie nō fuiſſe excellentiſſimā quia ſi cum coniugio ſtet virginitas cū eo non ſtat virginitatis excellentia qua quis proponit firmiter ⁊ viro ⁊ omni viri ſolatio carere. ¶ Sit igitur prima concluſio. Cōiugium vt regulariter et cōmuniter fit repugnat voto virginitatis probatur. quoꝝ ꝓpoſita ſunt repugnātia ⁊ ſtatus ſunt repugnantes: ſed ꝓpoſita coniugij vt regulariter et cōmuniter fit et caſtitatis ſūt repugnantia: ergo et cōiugiuȝ et virginitas. Maior patet quia huiuſmodi propoſita ſunt actus predictarū virtutū ſed ſine actibꝰ iſtis non generantur virtutes iſte: igitur. minor patet quia propoſitū virginitatis ē ſeruare ꝑpetuo integritatē corporis ſic ꝙ nūq̄ȝ corrūpatur per opꝰ libidinoſū. ꝓpoſitū vero matrimonij ē dare corpꝰ ſuū alteri ⁊ recipere corpꝰ alteriꝰ ad carnalē copulā quā vterq; ꝓponit diſſimiliter ſe vel petiturū vl̄ redditurum petēti quia regulariter cōiūgunt̄ vt per carnalē cōmixtionem ⁊ opus libidinoſum ꝓlem ꝓcreent qd̄ probat̄ primo per illud Auguſ. de bono cōiugali decus cōiugale eſt caſtitas ꝓcreandi ⁊ reddēdi debiti carnalis fides. Hec minor ſatis nota eſt per experientiaȝ ⁊ inde eſt ꝙ a ſacerdote deſponſante fiunt orationes ad deū vt det eis poteſtatem procreandi ꝓlem et enutriendi ad cultū ⁊ ſeruicium eiꝰ ¶ Secūda cōcluſio. Non ē inter coniugiū ⁊ perpetuā virginitatem ſimpliciter et abſolute repugnantia probat̄ quoruȝ ꝓpoſita ſe ſimpliciter ⁊ abſolute cōpatiuntur ⁊ ſtatus et habitus: ſed ꝓpoſita virginitatis ꝑpetue et coniugij ſe ſimpliciter ⁊ abſolute cōpatiunt̄: igitur. minor patet qꝛ propoſitū virginitatis perpetue eſt velle perpetuo ſeruare integritatem carnis ſic ꝙ nunq̄ȝ per opus libidinoſuȝ corrumpat̄ ꝓpoſitū

Pria ꝯ

Scda ꝯ

autem coniugij eſt mutua datio corporū ad carnalez copulā. Sed hec ꝓpoſita nō repugnāt ſtat enim ꝙ aliquis proponat nunq̄z vti carnali copula et tamen ꝙ det alteri poteſtatem corporis ſui maxime cum certus eſt ꝙ alter nunq̄z vtetur poteſtate ſibi data. ¶ Confirmatur quecunq̄ diſtincta ſunt realiter et ſe habent vt prius et poſterius non ſolum natura ſed etiam tempe poteſt voluntas velle vnum nolendo aliud: ſed mutua datio corporum et carnalis copula licita ſunt realiter diſtincta: et mutua datio prior eſt q̄z naturalis copula nō ſolum natura: ſed etiam tempore vt conſtat: ergo poteſt quis dare poteſtatez corporis ſui ad carnalem copulam et nolle poſitiue vſum carnalis copule. Ex hijs arguo ſic. Jſta ꝯñā eſt bona iſti fecerunt mutuam dationem corporum ad carnalem copulam: ergo inter iſtos eſt coniugiū ſed propoſitum integritatis perpetuo ſeruande ſtat cum mutua datione: ergo ſtat cum coniugio cōſequentia tenet qꝛ ſecundū regulaz logicorum veriſſimaz. quicquid ſtat cum antecedente ſtat cū cōſequente. Prima pars añcedentis patet per diffinitionem coniugij. Secunda pars ſatis probata eſt in proxima deductione de priori et poſteriori ex qua deductiōe ſic arguitur. Jllud propoſitum nō ſtat cū mutua datione corporum in carnalē copulā ꝙ oppm̄ eius ſequitur. ꝯñā tenet per regulā logicorum ſed oppoſitum nō ſequitur ad huiuſmodi mutuam dationem: nō enim ſequitur iſti fecerunt mutuam dationem ergo nō proponunt perpetuo ſeruare integritatem cū iam dictum ſit ꝙ fecerint mutuam dationem et tamen nolint vnq̄z vſum carnalis copule. Ex iſtis patet ꝙ coniugium et virginitas non repugnant ſimpliciter et abſolute. Et ſi dicas ꝙ quicunq̄ conſentiunt in huiuſmodi dationem conſentiunt in vſum huius dationis ſcꝫ in carnali copula. Reſpondeo ꝙ licet regulariter et cōmuniter vnum nō fiat ſine alio: tamen poſſibile eſt ſimpliciter et abſolute iſta ſeparari propter rationem adductā et maxime cum fit ſine iniuria partis cū ſcꝫ fit de cōſenſu partiū aut de conſenſu eius ſub cuius poteſtate ⁊ vtrumq̄ et omniū virtutū ac ſacramentoꝝ iura poſita ſunt ſcꝫ de cōſenſu dei. Scd̄o poſſibile ē et interdū ꝯtingit aliquos poſt cōiugiuz ⁊ ante omnem vſuz carnalis copule vouere de mutuo conſenſu celibem vitā. nam ſi hoc licet poſt carnalez copulaz licebit multomagis añ: ſed tales ſunt cōiugati cuz ſuſceperint verū coniugiū qd̄ adhuc indiſſolu tum manet et tamen ſi ſint integri corpe ſunt virgines cū habeant propoſitum ꝑpetue integritatis ſeruande igr̄. Tertio probat̄ exemplo beate Cecilie et Ualeriani quos eccleſia ſpōſum et ſponſam appellat et tamē conſtat ꝙ licet cōſenſerint in mutuam dationem corporū nō tamen conſenſit in carnalem copulam ſed diſſenſit ⁊ omnibus modis laborauit apud Ualerianū vt vſum carnalis copule abdicaret ⁊ virginitatem ſuam dn̄o cōmendatā illibatam ſeruaret. ¶ Tertia cōcluſio. Jn beata vgine ſimul fuerunt cōiugium et virginitas. qd̄ fuerit in ea cōiugiuz patꝫ ꝑ illud Luc. ij de Joſeph vt profiteret̄ cū Maria deſpōſata ſibi vxore ꝑgnate. ꝙ autē fuerit virgo ꝓbat̄

Tertia concluſio.

primo per Jſa. Ecce virgo concipiet et pariet filium. ſecundo per illud eiuſdem ad angeluz. quō fiet iſtud quoniā virū non cognoſco quibus verbis Maria aut ſigt̄ p̄ciſe ꝙ nunq̄z cognouit virū in p̄terito ⁊ ſi ſic nō poterat rōnabiliter dubitare qui poſſet poſtea virum cognoſcere ⁊ cōcipere cū non eſſet ſterilis: aut ſignificat ꝙ propoſuit nunq̄z cognoſcere virū et hoc eſt propoſitū virginitatis ꝙ nunq̄z legit̄ mutaſſe ⁊ idō ne per hoc crederz ſe debere diſcedē a ꝓpoſito angelus declarauit cōceptionē illā non debere fieri cōmixtione ſeminꝰ ſed fecundiſſima ſancti ſpiritus operatione ⁊ obūbratione virtutis altiſſimi/ſpiritus īquit ſctūs ſuperueniet in te ⁊ virtus altiſſimi obūbrabit tibi. hec cōcluſio apud virū catholicū nō debet in dubiū reuocari: ſed ꝓpter nō catholicos q̄ īntellectū ſacrarū lraruꝫ ad falſas opiniones ſuas defendēdas cōtorquēt ego aliq̄ teſtimonia de marie virginitate afferā. Ait ſibilla p̄ſica. Ecce beſtia conculcaberis ⁊ gignetur in orbē terrarū dn̄s et gremiū virginis erit ſalus gentiū. Secūdo patet auctoritate ſibile libice. ecce dies veniet ⁊ illuminabit dn̄s ꝯdenſa tenebrarū ⁊ ſoluet̄ nexus ſinagoge ⁊ videbunt regem viuentium ⁊ tenebit illum in gremio virgo dn̄a gentium ⁊ regnabit in miā et vterus matris eius erit ſtatera cūctorū. Tercio auctoritate delphice ſibille hoc expreſſiſſime dicētis naſcet̄ ꝓpheta abſq̄ maris coitu ex virgine. Quarto. auctoritate chimice ſibille in prima facie virginis aſcēdet puella facie pulchra capillis ꝓlixa ſedēs ſup ſedē ſtratā puerum nutriens dās ei ad comedendū iūs ꝓpriū Quinto. auctoritate herithee ſibille in vltima etate humiliabit̄ deus humanabitur proles diuina vnietur hūanitati diuinitas iacebit in feno agnus et puellari officio educabit̄. Hec eūt in alio quodā loco dat teſtimonium ⁊ virginitati ⁊ cōiugio marie dicēs. Et in diebus illis exurget mulier de ſtirpe hebreorum nomine maria habēs ſponſū nomine ioſeph et procreabitur ex ea ſine cōmixtione viri de ſpiritu ſancto filius dei nomine ieſus ⁊ ipſa erit virgo ante partū et poſt partū ⁊ alia multa. Sexto auctoritate ſibille heleſpōtine. de excelſo inquit celorum habitaculo proſpexit deus humiles ſuos et naſcetur in diebus nouiſſimis de virgine hebrea in cunabulis terre. Septimo per illud phrigie ſibille. ex olimpo excelſus veniet et firmabitur conſilium in celo ⁊ annunciabitur virgo in vallibus deſertorum. Octauo. per illud europe ſibilē veniet ille ⁊ tranſibit montes et colles ⁊ latices olimpi regnabit in paupertate et dominabitur in ſilentio et egredietur de vtero virginis. Nono per illud agripe ſibille. Naſcetur ex matre vt deus et cōuerſabitur vt peccator. naſcitur autem vt deus quiſquis ſine cōcubitu de virgine naſcit̄. Decimo per illud balaam alienigene cuius ſepulcrū conſtantini et hirene temporibus inuentuz eſt et in lamina aurea hanc ſcripturam continuit. xp̄s naſcetur de virgine et credo in eū. O ſol ſub hirene ⁊ ꝯſtantini tp̄ibus iterū me videbis. Undecio ꝑ illud albumaſar ī facie tercia vginis orit̄ puella vgo pulchra atq̄ honeſta ⁊ mūd a ꝓlixi capilli ⁊ pulchra facie hn̄s ī manu ſua duas ſpicas et

iſ̃a ſedet ſupra ſedez ſtratam ⁊ nutrit puerum et
vocant gentes quedã ipſum puerũ Jeſum ⁊ orãt
cum ea ibi ſedens ſup ipſam ſedẽ. Ex quibus in=
fero ꝙ in Maria nõ repugnauit cõiugio ꝟgini=
tas. Maria eñ decreuerat apud ſe ſine voto ſine
ſimplicis mẽtis diffinitione ſe ꝑpetuo ꝟginitatẽ
ſeruaturã. et nihilominus fuit de diuina inſpira
tione ſufficienter inſtructa ꝙ eſſet datura ptãtem
ſui corporis ipſi Joſeph qui tñ huius ptãtis vſum
nunq̃z eſſet ab ea exacturus ⁊ hoc certiſſime ſciuit
Maria. ſed in hmõi datiõe ptãtis cõſiſtit ɔiugiũ
in abdicatione aũt vſus ꝟginitas: ꝗ virginitas
Marie ſtetit cũ eius cõiugio. Nã vt vt dicit Sco.
per hoc ꝙ angelus inſtruxit Joſeph noli timere
accipere Mariã vxorẽ tuã multomagis q̃ſi indu
bitanter cõcludit ꝙ ipſa per angelũ vel imediate
a deo anteq̃z deſponſaret ipſi Joſeph fuit certi=
tudinal'r edocta noli timere accipere Joſeph vi=
rum iſtũ in ɔiugẽ: ecce eñ ſpũſſanctus dabit euz
cuſtodẽ et teſtem ꝟginitatis tue qui tecũ pari vo
to cõtineat et in multis tibi ad ꝟginitatis tue cu
ſtodiam ɔgruentibus obſequat. Nec mirũ eſt de
iſta ꝓbabilitate cũ quicq̃d factũ ẽ in Joſeph per
admonitionẽ angelicam totũ factũ eſt rõne Ma
rie que fuit imediata ineffabili ⁊ mirabili cõcepti
one vnigeniti filij dei. ꝓbat p̃terea hanc poſſibili
tatem ſeparandi dationẽ mutuã corporũ ad car=
nalem copulã et vſum carnalis copule. nã vt ha
betur extra de ſignificatione ꝟborũ. exiſt qui ſemi
nat et eſt hodie in ſexto li. nõ eſt inutile cõcedere
alijs vſum rei retento dñio: ꝗ a ſimili poſſibile eſt
cõcedere alijs dñium et poteſtatẽ corporis ſui ad
talem vſum ſi petat retento tñ ſibi vſu qꝛ ab alio
nõ peteretur: nõ retinuit tñ corporis ſui vſum Ma
ria auctoritate ſua: ſed certa fuit ꝙ ſpũſſanctus
illum vſum ſibi retineret ſic ꝙ nũq̃z alius cui ille
vſus debebatur exigeret. Itẽ adultera habet po
teſtatem corpis viri ſui qꝛ per matrimoniũ fuit
ſibi data indefectibiliter et tñ nõ habet nec habe
re põt vſum corporis illi' ꝓpter pctm̃ ſuũ: ꝗ pec
catũ ꝓhibere põt perpetuo vſum ſtante poteſta=
te data in matrimonio multo igr̃ magis ſpũſſan
ctus ꝓpter honeſtaz cauſaz. Aliud exemplũ dat
Sco. dicens ꝙ ſi quis contraxiſſet ſponſalia cuz
iuramento et poſt voluiſſet virginitatẽ videretur
ei conſulendũ ꝙ conſummaret ſponſalia contra=
hendo de facto vt ſeruaret fidem iuramento et ta
men vt ſeruaret votũ ſtatim ante cõſummationẽ
debet aduolare ad religionez: ergo licet iſti dare
coniugi poteſtatem ſui corporis cõtrahendo ve=
re matrimoniũ ratũ et tamen cuz intentione nun
q̃z dandi vſuz et hoc ex parte ſui ſine hoc ꝙ ſciat
aliam perſonam illum vſum petituraz ergo mul
to magis deberet ſic contrahere ſi ſciret coniugẽ
nunq̃z illum vſum petiturum. ab Al. autem aſſi=
gnantur alique ratiões ꝙ Maria fuit virgo que
nõ ſunt multe efficacie. Una eſt cuiuſcunq; ordi=
nis inueniuntur aliqua extrema neceſſe eſt vt om
nia media inueniri poſſint. inuentum eſt autem
ꝙ vir nat' eſt de femina corrupta et ſimiliter mu
lier de viro incorrupto et vir de terra virgine in=
corrupta: ergo cum reſtet adhuc quartum mem=
brum ſcilicet generationi viri de muliere incorru
pta oportebat illud impleri. Alia eſt corruptio
non aſcendit ſuper incorruptionem: ſed Maria
aſcendit ſuper choros angelorũ qui ſũt incorru=
pti ergo maria manſit incorrupta. Ad primã re
ſpondet ab aduerſarijs fidei multipliciter. Pri=
mo ꝙ maior eſt falſa. nã per te naſcitur de incor
rupta icorrupt' ſcz de maria xp̃s ⁊ naſcit de cor=
rupta icorrupt' vt pz in generationib' quotidia
nis ergo ſi oportebat media inueniri oportebit
et de incorrupta naſci corruptã ⁊ ſimiliter de cor
rupta naſci corruptã que nec legunt eueniſſe nec
in futurũ expectant. Secundo deficit quia per il=
lud ꝓbari poſſet ꝙ non ſolũ reſtat aliud quartũ
mẽbrũ ſed multa alia que nec data ſũt nec vnquã
dabunt ſcz generatio femine de femina incorru=
pta et generatio viri de viro incorrupto. Tercio
deficit quia nulla mulier nata eſt de viro incorru
pto tanq̃z de parente ⁊ auctore generationis. nã
lz eua fuerit ex adam fuit tñ ex eo nõ tanq̃z ex pa
tre ſed tanq̃z ex materia. Et ſimiliter adam non
eſt natus ex terra incorrupta tanq̃z ex matre: ſed
tanq̃z ex materia vt conſtat. Ad aliaz negat ma
ior nã multi ɔiugati ⁊ corrupti ꝑtingẽt ad excel
lentiorem beatitudinis graduz q̃z multe ꝟgines
non eñ ſola virginitas eſt cauſa meritoria beati
tudinis. ⁊ vt ſupra dictũ eſt martiriuz eſt magis
meritoriũ q̃z virginitas. Quia hec ergo q̃ſtio po
tius agitur cõtra infideles q̃z cõtra catholicos iõ
rõnes hmõi q̃ patenter peccant nõ ſũt inferende
ne pateat irriſioni fides. ¶ Quarta ɔcluſio. Ma Quarta ɔ
rie virginitas inter oĩm purarũ creaturarũ virgi cluſio
nitates fuit excellẽtiſſima hoc aũt addidi ꝓpter
virginitatem xp̃i q̃ cunctas excellentia ac digni
tate trãſcendit. ꝓbat cõcluſio auctoritate Amb.
li. vi. de virginitate ad virgines deo dicatas dicẽ
tis. Sit vobis tanq̃z in imagine deſcripta virgini
tas ⁊ vita Marie de qua velut ſpeculo refulget
ſpẽs caſtitatis ⁊ forma virtutis hinc ſumatis ex=
empla viuẽdi vbi tanq̃z in exemplari magiſteria
expreſſa ꝓbitatis q̃d corrigere q̃d effingere q̃d te
nere debeatis oſtendunt. Itẽ ibidem prim' diſcẽ
di ardor nobilitas eſt magiſtri. Quid autẽ nobi
lius eſt dei matre quid ſplẽdidius ea quã ſplẽdor
elegit. quid caſtius ea q̃ corpus dei ſine cõtagio
ne corporis generauit. Scdo probat ꝑ illud eiuſ
dem de ꝓfeſſione beate virginis Egregia igr̃ vir
go eſt maria que ſignũ ſacre virginitatis extulit
⁊ intemerate virginitatis piũ xp̃o vexilliũ lega=
uit. Item ꝑ illud eiuſdẽ. O diuicias mariane vir
ginitatis q̃ſi olla ferbuit ⁊ quaſi nubes pluit ĩ ter
raz grãm xp̃i. Excipite igr̃ virgines ſacre huius
pluuiã ſpiritualẽ tẽperamentũ flagrantie corpo
ralis vt corporis oẽs reſtringat ardores atq; in=
terna mentis veſtre humeſcãt deſcẽdat vnguen=
tũ iſtud marie quo non deliciarũ odores ſancta
maria ſed diuine grẽ ſpiramẽta redolebat. Rõne
ſic. Uirginitas ex perfectiſſima electione volun=
tatis ꝓcedens deſtinata oĩb' q̃ eã nata ſũt corrũ
pere ⁊ comitata oĩbus q̃ eaz pñt adiuuare ſcd̃m
gradũ ꝑfectiſſimũ tempantie hĩta eſt excellentiſ
ſima: ſed ꝟginitas marie fuit hmõi: igit Minor
patet ꝑ prima parte quia nulla penitus circũſtã
tia requiſita ad ꝑfectiſſimã electionẽ volũtatis et

defuit. ſcd'a pars p3 quia defuit marie peccati fo
mes ergo virginitas eius fuit deſtituta omnib⁹
que poſſunt eam corrumpere q2 quicquid potuiſ-
ſet eam corrumpere ex alicuius peccati fomite ꝓ
ceſſiſſet. tercia pars pt3 quia affuit marie omniu3
virtutum abundantia. Secūdo. Deus dedit ma
rie matri ſue omnē excellentiſſimū honorem qui
non poneret eā extra limites creature nec alicui
alteri ſibi collato diſconueniret: ſed excellentiſſi-
ma poſt Chriſtum virginitas non ponit maria3
extra limites creature nec diſconuenit alicui alte
ri honori ſibi collato: ergo deus donauit ea3 tali
excellentiſſima virginitate. Tercio Virginitas cō
ſecrata deo ad generationē dei et hominis eſt ex
cellentiſſima cum ſit ſupra naturam rerum ꝙ vir
ginitas ordinetur ad generationē ꝙ ſi ſit totaliter
ſupra naturā et ē bonū opus ⁊ glorioſū ſequitur ꝙ
eſt totaliter diuinum: ſed maria cōſecrauit virgi
nitatem ſuam deo ad generationem dei et hoīs
ergo virginitas ſua fuit excellentiſſima. Quarto
illa virginitas in cuius cōſeruationē certiſſima3
et obſequium ⁊ conſolationem coniugium inſti-
tutum eſt: eſt excellentiſſima: ſed coniugum inſti-
tutū eſt in conſeruationem certiſſimā virginitatis
marie in obſequiū ⁊ conſolationē eius ergo virgi-
nitas eius eſt excellentiſſima Maior p3 quia con
iugium quod regulariter fit eſt deſtructiuū virgi
nitatis ergo ſi aliquod reperiatur coniugiu3 inſtitu
tū et ordinatū ad cōſeruationē virginitatis opor
tet dicere ꝙ illa ſit excellentiſſima. minor patet
quia ideo mariam virginē perpetua3 deus ordi-
nauit deſpondendam vt vir eius eſſet cuſtos ⁊ te
ſtis virginitatis vt ſibi ⁊ nato puero obſequeretur
et conſolationem afferret et ne iudei cauſā ſeuien
di in virginem hērent quā virgine3 neſciebāt. per
cōiugium enim celata eſt iudeis marie virginitas
qui quā cōiugio datā ſciebāt virginē eſſe non ar-
bitrabantur. Quinto. Virginitas quā ad gene-
rationem ſui de⁹ ipſe ſacrauerat ac dedicauerat
fuit oīm excellentiſſima: ſed virginitate3 marie ad
generatione3 ſui temporalē ſibiipſi deus ab eter
no dedicauit ac ſacrauit ergo fuit oīm excellentiſ
Cōtra pmā cōcluſione3 ſima. ¶ Contra primā concluſionē. Arguitur ſic.
multi reperiuntur qui facto coniugio virginitatē
vouent, in quibus ſtat ſimul cōiugium ⁊ virgini-
tas: ſed cōſtat ꝙ illi hñt cōiugium vt cōmuniter
et regulariter fit igitur. Ad hanc ratione3 conce
do ātecedens pro prima pte ⁊ negatur ſcd'a. iſti
enim poſt votū virginitatis nō hñt coiugiū niſi quā
tū ad mutuā poteſtatē corporū ⁊ non quantū ad
vſum hmōi poteſtatis quia talem vſum per votū
virginitatis abdicant vt aūt cōiter fit coniugi ip
ſū fit cum datione hmōi poteſtatis ⁊ ꝓpoſito vtē
di tali ptāte. ꝙ ſi iſti qui vouent virginitatē poſt
cōſūmatū coniugiū habuerint ꝓpoſitū iſtius vſ⁹
Tunc dico ꝙ pro illo tempore habuerunt cōiugi
um vt communiter fit ⁊ regulariter ⁊ pro illo tem
pore non habuerunt votum virginitatis, cū autē
poſtea virginitate3 vouent tunc non plus rema-
nent in illo primo ꝓpoſito ſed accipiunt ꝓpoſi-
tū abdicatiuū vſus ⁊ ſuſcipiunt votu3 virginita-
Cōtra ſcd'a3 cōcluſione3 tis quod eſt illi cōpoſſibile ⁊ vero cōiugio. ¶ Cō
tra ſcd'a3 ꝯcluſionē Arguitur ſic. Conſenſus in car
nalem cuiu3 diſſenſui ꝑpetuo in carnalē copulam
repugāt. ſed oē verū ꝯiugiū ponit ꝯſenſu3 ī carna
lem copulā: et virginitas ꝑpetua ponit ꝑpetuū diſ
ſenſū ad carnalē copulā igitur maior eſt manifeſta
et minor ꝓbatur pro prima pte q2 coniugiu3 eſt
ſocietas maris et femine ad vſum aliquē et nō ni
ſi ad vſum carnalis copule igitur. Secundo illud in
cludit conſenſu3 in carnalē copulā qd' ꝓpter vſū
carnalis copule principaliter inſtitutū eſt: ſed cō
iugium eſt hmōi igitur. pat3 minor per illud quod
habetur Gen. ſcd'o. poſt formationem Eue ex coſta
Ade hoc nunc os ex oſſib⁹ meis et caro de carne
mea hec vocabitur virago qm̄ de viro ſumpta eſt.
Q3obrem relinquet hō patrem ſuum et matre3 et
adherebit vxori ſue et erunt duo in carne vna ſed
conſtat ꝙ nō ſunt duo in carne vna niſi in carne
prolis. ergo coniugiū principal'r eſt inſtitutū ꝓpter
prolē que nō pōt haberi ſine carnali copula. Se
cūdo ꝓbatur eadē minor per illud qd' habetur ibi
dem cap. pmo. Creſcite et multiplicamini et re-
plete terrā vbi principalem actū et finē coniugii
explicauit deus. ſed cōſtat ꝙ nō poſſunt multipli
cari et replere terram niſi per vſum carnalis co-
pule igitur. Tertio. Si conſenſus in carnalem copu
lam nō eſſet de ratione cōiugii ſequeretur ꝙ inter
duas feminas poſſet eſſe verū matrimonium: ſed
ꝯñs eſt falſū igitur. Et pt3 ꝯña q2 due femine ſibiin
uicem poſſunt facere mutuā dationem et corpo-
rum et animorū ad dilectionem ⁊ indiuiduā ſoci
etatem ergo ſi hoc ſit verū cōiugiū ſequitur ꝙ inter fe
minas poterit eſſe verum cōiugiu3. Quarto ſi ſic
ſequeretur ꝙ inter eos qui iam vouerunt virginita
tem eſſet paſſim recipiendum cōiugium in eccle-
ſia. ꝯñs eſt falſum igitur. ꝯña patet quia virginitas
nō repugnat coniugio et ex ꝯiugio virgines poſ-
ſent multa emolumenta ⁊ obſequia in hiis q̄ per
tinent ad humanam vitam conſequi. Quinto. il
lud nō eſt veru3 coniugium cui deficit vnū de tri
bus bonis coniugii: ſed cōiugio qd' ſtat cū virgini
tate deficit vnu3 de tribus bonis coniugii: ergo tale
cōiugium nō eſt verū coniugium. maior pt3 quia
in quolibet coniugio reperiuntur tria bona ſc3 fi-
des/ ꝓles/ et ſacramentū. minor pt3 quia tali de-
ficit bonum ꝓlis. ¶ Confirmatur per illud Au-
guſt. de bono coniugali. Decus cōiugale eſt caſti
tas procreandi et reddendi carnalis debiti fides
tū per illud eiuſdem de eccleſiaſticis dogmatib⁹
Bone ſunt nuptie. ſed cauſa filiorum et compe-
ſcende fornicationis obtentu. ¶ Ad primam vi Ad rñſiōe3
detur reſpondere Guido carmelita negando ma
iorē. conſenſus enim in carnalem copulam ſecun-
dum legem: et diſſenſus ſcd'm voluntatē diuina3
vt dicit nō ꝯtriantur ⁊ ſcd'm hoc dicit de glorioſa Ma
ria ꝙ ipſa per coniugiū ſcd'm legem cōſenſit car-
nali copule ſcd'3 vero voluntatē diuinā cui atteſta-
ta eſt per virginitatē diſſenſit. Contra hanc reſpō
ſionē Arguitur ſic. Impoſſibile eſt contraria et re-
pugnātia per q̄ſcunq3 diuerſas cauſas eſſe ſimul
in eodem. Sed cōſentire in carnalē copulā ⁊ diſſē
tire carnali copule ſunt ꝯtraria: ergo nō eſt poſſibile
ꝙ cum vnū ineſt ex lege ꝙ alterū inſit ex volun-
tate diuina. Maior pt3 q2 alias ſequeretur ꝙ idem
poſſet eſſe calidum ⁊ frigidum ſcd'm eandē ptem

propter preſentiam calefacientis et frigefacien-
tis. Idem etiaȝ per diuerſas cauſas poſſet ſimul
moueri et quieſcere: viuere et mori et multa alia
abſurda et qua ratione hoc dicitur de contra-
rijs diceretur etiam de contradictorijs ⁊ ita ſicut
concedit de Maria ꝙ conſenſijt carnali copule ſe
cundum legem coniugij et diſſenſijt ſecundū vo-
luntatem dei ita cōcedendū eſſet ꝙ fuit virgo ſcđm
voluntatem dei ſed ſecunduȝ legem nō fuit virgo
et econtra ꝙ fuit coniugata ſecundum legeȝ: ſed
non fuit coniugata ſecundum voluntatem dei.
Ariſt. eñ et alij dicentes ꝙ cōtraria nō poſſunt
ſimul eſſe in eodem nō intendunt hoc cū additio
ne huius per eandē cauſam. quis eñ vnquā opi
natus eſt oppoſituȝ ſed intendunt ꝙ nec per ean
dem. nec per diuerſas. Ricard⁹ de ſancto victore
dicit ꝙ coniugiuȝ non importat cōſenſum in car-
nalem copulā ſed importat cōſenſuȝ in indiuidu
am ſocietatē qua ſe alter alteri conſeruet et nō ne
get. carnalis auteȝ copula vt dicit nō pertinet ad
rōnem coniugij: ſed ad officiuȝ. Contra hanc opi
nionem multum apparenter militant rationes:
que arguendo facte ſunt. licet idem Ricardus ni
tatur multuȝ diſſoluere. Et iterum arguo ſic con
tra eum: quia aut in cōiugio eſt mutua datio cor
porum ad carnalem copulam aut nō. Si ſic ha-
betur intentum ꝙ coniugium preter illam datio-
nem mutuā indiuidue ſocietatis includit aliquā
aliam dationem concernentē copulam carnalem
ſi non ergo virtute coniugij nō fit alter alteri de-
bitor reſpectu carnalis copule cum neuter coniu
gum quicq̄ȝ alteri promiſerit de carnali copula.
cōſequentia tenet: qꝛ per eum coniugium in rōne
ſua non includit dationem hmōi reſpectu carna-
Ad rñſiōeȝ lis copule ideo aliter dico. ¶ Ad primā ergo re-
ſpondeo ꝙ duplex eſt conſenſus in carnalem co-
pulam. ſcȝ conſenſus in dationem poteſtatis cor-
porum reſpectu carnalis copule. Alius eſt cōſen
ſus in vſum carnalis copule quo ſcȝ quis vult ef
ficaciter pro loco et tempore vti carnali copula.
Et ſimiliter duplex eſt diſſenſus. Primus cōſen
ſus eſt de ratione matrimonij non ſecundus. pri-
mus conſenſus opponit̄ primo diſſenſui et ſcđus
ſecundo. ſed non quilibet cuilibet. Et ad probati
onem nego primaȝ partem aſſumpti. non eñ eſt
coniugiū de rōne ſua conſenſus ad vſum aliqueȝ
ſimpliciter ſed eſt cōſenſus ad dationē poteſtatis
corporū reſpectu vſus alicuius. Nam pōt eſſe mu
tua datio poteſtatis reſpectu vſus indiuidue ſoci
etatis cum ꝓpoſito nunq̄ȝ indiuiduam ſocietatē
ſimul habendi puta in hijs qui añ coniugiū pro
miſiſſent euolare ad religionem in locis diſtantiſ
ſimis poſt conſummatū coniugium qꝛ vterq; cer
tus eſſet ꝙ nunq̄ȝ repeteret̄ ab eo vſus poteſtatis
date. qđ ſi concedendū ſit ꝙ coniugiū ſit ad vſuȝ
aliquem tunc intelligendū eſt de coniugio ſcđm
ꝙ regulariter fit et cōmuniter: aut de vſu mutue
dilectionis. Ad ſcđam cōcedo maiorē de cōſenſu
in carnalem copulā primo mō: ſed nego de cōſen
ſu ſcđo mō. Ad ꝓbationem dico ꝙ ſunt duo in
carne vna per mutuaȝ dationem ptātis reſpectu
carnalis copule et non per vſum carnalis copule
qꝛ alias ſequeretur ꝙ nō eſſent ꝟtute cōiugij duo
in carne vna cū ſine omni vſu carnalis copule ſit
conſūmatum coniugium. Ad ſecundaȝ probatio
nem dico ꝙ per illud. Creſcite et multiplicamini
non explicat deus aliquid quod pertineret ad ra
tionem coniugij quia tunc ſequeretur ꝙ non eſſet
coniugium completum niſi poſt generationē pro
lis. ſed explicauit vſum illius poteſtatis quā con
iuges ſibi mutuo tradunt. Et ſi dicas iſta pote-
ſtas mutua datur ꝓpter iſtū vſum: g ꝓpter hunc
vſuȝ principaliter inſtitutū eſt coniugiū. Ad hoc
rñdeo ꝙ licet rō prime inſtitutionis cōiugij fuit
proles per vſum hmōi poteſtatis generanda: ta-
men nō oportet ꝙ in quolibȝ particulari qui vrit̄
coniugio ratio coniugij ſit ꝓles per coitum gene
randa. Pro quo eſt aduertendū ꝙ ſicut dictum
eſt prius pro aliquo tempore lex nature obliga-
bat nō ſolum multitudinem ſed etiā quēlibet de
multitudine potentē ad officiū cōiugij ad cōiugi
um et hoc ꝓpter neceſſitatem ꝓcreande et multi
plicande ꝓlis pro aliquo vero tēpore multitudo
manſit ad legē coniugij et ꝓcreande ꝓlis obli
gata nec potuiſſet in ciuili multitudine fieri lex re
cta contraria huic legi: ſed tamen nullus de illa
multitudine ex lege obligante ſed tm̄ ex ſponta-
nea voluntate coniugiū ſubire tenebat̄ in quo ca
ſu vbi poterat fieri ſine iniuria partis puta cū fie
bat ex conſenſu poterat quis ſubire cōiugiuȝ ſine
conſenſu in vſum ſiue in officium carnalis copu-
le quia ſicut pſona illa non erat obligata ad cōiu
gium ita nec ſuſcepto cōiugio obligata eſt ſimpli
citer ad vſum carnalis copule cū accedit conſen
ſus partis niſi forte obligatione ſopita qđ maxi-
me verum eſt cum ad id accedit voluntas et de-
terminatio illius a quo et coniugij et omnium ſa
cramentorum iura manauerunt qui potuit ordi-
nare et de facto ordinauit coniugium marie et io
ſeph ad alium finem q̄ȝ primitus inſtitutum eſt ⁊
abſoluit Mariam vbi alias obligata fuiſſet ab
omni lege thori ⁊ carnalis copule et ita ſopiuit
obligationem illam mutuam ꝙ non permiſit al
terum eorum vſum poteſtatis date ab altero re-
petere. Et ita ſimpliciter neganda eſt maior vni
uerſaliter intellecta. Ad terciam nego conſequen
tiam quia inter duas feminas aut inter duos ma
ſculos non poteſt eſſe datio licita mutue poteſta-
tis in carnalem copulam. Tum enim quia deus
inſtituit coniugium inter maſculum et feminam
in hoc veram et propriam materiam coniugij de
clarans. Ad quartam nego conſequentiam. Et
ad probationeȝ negatur conſequentia quia licet
cum coniugio ſtet virginitas quia tamē nemo eſt
certus de perſeuerantia in bono opere ideo reci-
pere tales ad coniugium non eſt aliud q̄ȝ expo-
nere vota ſua periculo immo propter fragilita-
tem humane carnis rarius cōtingeret ſeruare vo
tum ⁊ frequentius cadere a voto. Ad quintā ne
go maiorem cōiugio entȝ frequenter deficit fides
et multotiens proles. Hec enim duo prima bona
non ſunt de eſſentia coniugij. Et ad probationeȝ
maioris nego aſſumptum. Ad confirmationē di-
co ꝙ Auguſtinus dicit ibi decus et non dicit ra-
tio et loquitur de coniugijs vt cōmuniter et regu-
lariter fiunt que illuſtrantur ex bono prolis et fi-

de debiti reddendi ſed tamen ſine hijs eſtcomple
ta ratio coniugij ſine his dico quo ad vſum licet
exigat coniugium mutuam dationem corporum
ad bonum prolis et mutuam obligationem de fi
de coniugali:ſed vt dixi iura iſtius dationis mu=
tue et obligationis mutue nunq̄ꝫ reperentur. Et
de hoc maria fuit ſufficienter certificata ſūmum
autem coniugij Marie decus fuit bonum prolis
non per concubitum genite ſed ex fecunditate vir
ginali quam coniugium ſacrum adumbrabat et
occultabat operatione ſancti ſpiritus ꝓcreate.

Contra ter= ciaꝫ ꝯclonē ¶ Contra terciaꝫ concluſionem Arguitur pꝛio
ꝙ in Maria non fuit coniugiū in muliere in qua
omnia ſūt bene ordinata nichil inueniri poteſt ſi
ne certa et legittima cauſa:ſed in Maria fuerūt
omnia ordinatiſſima ⁊ nulla poteſt reperiri cau
ſa coniugij in ea igr. Minoꝛ pꝫ quia nō proles qꝛ
ad prolem Marie non erat neceſſarius concubi=
tus:ergo nec coniugium Non ſolatium quia ho=
mo perfectiſſime virtutis non habet ſolatium ſu=
um extra ſe ſed intra nec vt diabolo celaretur vir
ginitas Marie quia eam ita potuit in coniugata
ſicut in non coniugata cognoſcere nec vt virgini
tas eius celaretur iudeis quia ex euangelio vide
tur ꝙ iudei cognouerint Mariam eſſe pregnantē
priuſq̄ꝫ ioſeph eam traduceret ſic eñi habet Ma.
primo Cum eſſet deſponſata mater ieſu maria io
ſeph antequam conuenirent inuenta eſt in vtero
habens de ſpiritu ſancto. ioſeph aūt vir eius cuꝫ
eſſet iuſtus et nollet eam traducere voluit occultē
dimittere eam. Ex quo loco patet ꝙ in tēpore me
dio inter deſponſationem quam vt videtur voca
mus ſponſalia ⁊ traductionem eius in domū per
quam ſponſa expediebatur viro ⁊ antequam non
videtur licitum viro cognoſcere mulierem cogni
tum eſt a iudeis ꝙ Maria erat pregnās. Confir
matur quia quicq̄d deus detur ꝙ dicitur feciſſe vt
impediuiſſe in Maria mediante coniugio potuit
per ſe ⁊ immediate facere ergo cum coniugiū affe
rat ſuſpitionem probabilem corrupte integrita=
tis ſequitur ꝙ melius feciſſet ſine coniugio q̄ꝫ cuꝫ
coniugio. Secundo. Maria et Joſeph non fue=
runt de eadē tribu:ergo inter Mariā et Joſeph
non fuit verum coniugiuꝫ. Maioꝛ habetur nume
rorum vltimo. minoꝛ probatur qꝛ maria erat de
tribu leui et ideo cognata elizabeth ioſeph auteꝫ
erat de tribu iuda ⁊ familia dauid Tercio Vouē
tibus non ſolum nubere ſed etiaꝫ velle nubere dā
nabile eſt vt habetur. xvij. q. pꝛio capit. ſūt quedā
que etiam non vouētes ſed maria virginitatē vo
uerat ⁊ nichil damnabile vnquam fecit ğ non con
traxit cōiugium Quarto. Omnis contract⁹ ma
trimonialis eſt obligatorius ad fidem thori ſcili
cet ad reddendum debitum petenti ſed maria nō
fuit obligata ad hanc fidem thori:ergo maria nō
contraxit matrimonium cum ioſeph. minoꝛ pro
batur qꝛ vel maria erat redditura debitū ioſeph
petenti vel non. Si ſic erat in ea conſenſus in vſū
carnalis copule. Si non ergo non erat obligata
ad fidem coniugij. Quinto. Quia vel coniu=
gium Marie erat eiuſdem rationis cum coniu=
gio quod communiter fit et regulariter vel non
Si non ſequitur ꝙ non ſaluatur coniugiuꝫ marie
niſi propter equiuocationem termini/termino ſcꝫ
accepto in alia ſignificatione q̄ꝫ communiter ac=
cipiatur. Si ſic ſequitur ꝙ maria conſenſijt non
ſolum in datione corporis ſui ſed etiam in vſum
carnalis copule et habuit propoſitum generandi
prolem per concubitum quod propoſitum eſt in
compoſſibile propoſito virginitatis. et patet con
ſequentia quia vt dictum eſt ſupra coniugiuꝫ qđ
regulariter fit habet huiuſmodi propoſitum.

¶ Ad primam nego ſecundam partem minoris Ad rn̄ſum
naꝫ fuit ſibi cauſa rationabilis aut quia erat vni=
uerſale preceptum in lege de matrimonio eo ꝙ in
lege erat pro benedictione fecunditas et pro ma=
ledictione ſterilitas aut ſi non erat vniuerſale pre
ceptum eo ꝙ Hieremias et iohannes baptiſta vir
gines manſerūt veriſimile eſt ꝙ beate virgini fuit
datum mandatum ſpeciale de contrahendo cum
ioſeph ⁊ huius mandati multe congruentie ſunt
tum ne maria pariens innupta infamaretur Se
cundo ne partus chriſti tanq̄ꝫ ex fornicatorio cō=
cubitu factus vilipenderetur. Tercio vt ioſeph
teſtis eſſet virginitatis marie et ne ipſa occaſio=
nem haberet mentiendi de ſua virginitate quia vt
vult ambro. occaſionem mentiendi in deſponſata
habuit deſponſata non habuit huic tamē obuiat
ꝙ deſponſata nundum in coniugem accepta tan
tam occaſionem mentiendi de ſua virginitate ha
bet ſicut indeſponſata et dato adhuc ꝙ fuiſſet tra
ducta in domum ioſeph tamen propter triuꝫ mē
ſium abſentiam quibus eliſabeth iohannem pa=
riture affuit et ei obſequuta eſt hec ratio minus vi
goris habere videtur ratio autem illa quaꝫ Am
broſius et origenes aſſignant vt ſcilicet fallere=
tur diabolus. De virginitate marie non videtur
ſcoto multi momenti quia non minus videre po
teſt virginitatem deſponſate q̄ꝫ non deſponſate
quia ſi non vidit eam cum potuerit ex naturali
intuitu videre non fuit a deo permiſſus michi au
tem videtur ꝙ multum rationabile fuit eam eſſe
deſponſatam nam ſi non fuiſſet deſponſata vel
neceſſario a matris iniuria ſacramentum incarna
tionis cepiſſet aut fuiſſet ita vulgatum et publi=
cum meſſiam veniſſe vt iudei nullatenus de ad=
uentu eius dubitare potuiſſent quod non expe=
diebat ad ea miſteria futura que pater eterna ꝓ=
deſtinatione diſpoſuerat ſe facturum Cum ergo
dicitur ꝙ non proles hoc ego nego imo dico ꝙ ꝓ
pter prolem factum eſt marie coniugium nō qui
dem vt naſceretur ex concubitu ſed vt ſimul ⁊ de
virgine et coniugata naſceretur propter prolem
etiam vt ei a nutricio adminiſtrarentur que vide
rentur adminiſtranda. Et cum dicitur ꝙ non ſo=
latium negatur et dico ꝙ homo perfectiſſime vir
tutis ſolatium ſuum ſpirituale et intra et extra
habet: ſolatium autem corporale quod in obſe=
quijs et alijs amicicie exterioribus affectibus cō=
ſiſtit frequenter ab extra habet. Et cum dicitur
nec vt virginitas Marie celaret iudeis hoc ego
nego. Et ad probationem dico ꝙ ſolus ioſeph eā
pregnantem cognouit Hieronimus enim ſuper
illud inuenta eſt dicit non ab vllo inuenta eſt ni=
ſi a ioſeph qui pene omnia licētia maritali noue
rat. facere enim potuit deus ꝙ vbi apparebant

etiam exterius ſigna grauedinis ſolus ioſeph co-
gnoſceret et vbi etiam iudei cognouiſſent face-
re potuit ꝙ nullomodo aduerſum eum murmura-
rent nec hoc eſſe contra legem in mentem eorum
veniret. Quid autē ex his fecerit ipſe ſcit. Guido
carmelita aliter ſentit ⁊ dicit ꝙ cum maria cogni-
ta eſt a ioſeph habere in vtero iam fuerat tradu-
cta in domum ioſeph ⁊ non ſolū erat deſponſata
ſibi ſed etiam coniunx ⁊ traducere exponit per ꝓ-
palare ſiue manifeſtare et non pro in domum ſu-
am ducere. Ad hoc inducit multas auctoritates
ſacrorum doctorum. Criſoſtomi qui ſuper illo ver-
bo deſponſata dicit deſponſata et domi habita: ⁊
omelia quarta ſuper iohannem non dicitur an-
teq̄ꝫ conduceretur in domum ſponſi etenim iam
intus erat et quod poſtea dicit anteq̄ꝫ ꝯuenirent
exponit gloſa anteq̄ꝫ cōuenirent ad carnis com-
mixtionem ⁊ quod ſequitur ⁊ accepit eam in ſu-
am exponit accepit eam non in domū a qua eam
non eicerat ſed accepit in affectum. Si oppoſita
oppinio non contradicat dictis ſacrorum docto-
rum videtur mihi textui euangelij conformior.
Nam apud antiquos nullos reperitur ꝙ tradu-
cere propalare ſignificet/ Sed traducere magis
eſt proprium ſignum actus qui die nuptiaruꝫ fit
a ſponſo cum coniugem a domo principali ī do-
mum ſuam deducit et illi qui vtuntur hoc verbo
in hac ſignificatione non habent niſi hunc locuꝫ
quo ſe iuuare poſſint hiſtoria ergo videtur talis
ꝙ die annūciationis dominice maria q̄ꝫuis eſſet
deſponſata nundum tamen erat traducta in do-
mum ioſeph nec erat ab eo adhuc accepta in con-
iugem. paulopoſt profecta in domum elizabeth
cognate ſue vt ſibi iohannem pariture obſeque-
retur etiam anteq̄ꝫ traduceretur ⁊ reciperetur in
coniugem poſt natiuitatem iohannis ⁊ obſequiū
longum exhibituꝫ elizabeth cognouit ioſeph ma-
riam pregnantem eſſe ⁊ tunc formidauit eam de-
ſponſatam ſibi accipere in coniugem ⁊ eſt hoc qđ
dicit cum nollet eam traducere id eſt in coniugeꝫ
recipere voluit eam occulte dimittere ⁊ huic ei-
dem trepidationi ſue ſtatim in ſomnijs angelus
occurrit dicens. Ioſeph fili dauid noli timere ac-
cipere mariam coniugem tuam formidabat er-
go ioſeph et timebat aliquid et hoc erat profecto
id cuius timor aufertur ſibi cum dicitur noli ti-
mere Mariam coniugem tuaꝫ ⁊ huic reſpondet
factū quod fecit ioſeph timore ſublato qđ expri-
mitur cū dicit exurgens aūt ioſeph a ſomno fecit
ſicut precepit ei angelus domini ⁊ accepit coniu-
gem ſuam ꝙ ſi omnino tenendum ſit ꝙ iam io-
ſeph acceperat eam in coniugem propter ratio-
nem forte quam inducit Criſoſtomus ꝙ ſicut in
ea que in domo viri cōcipit intelligitur cōceptio
maritalis ſic in ea que extra domum concipit eſt
ſubrepta cōceptio: tunc mallem terminos magis
proprie exponere et dicerem ꝙ Ioſeph nolebat
traducere Mariam a domo elizabeth in domum
ſuam nec recipere tanq̄ꝫ coniugem ſuam que ta-
men erat vera coniunx ſua et inculpata ſed mo-
nitionem angeli traduxit et tanq̄ꝫ coniugem ac-
cepit. Ad confirmationē concedo āñcedēs ⁊ ne-
go ꝯñam quia congruentius fecit que dicta ſunt

ſub vmbra coniugij q̄ꝫ per miraculum aut aliaꝫ
modum. Ad ſecundā reſpondet Scotus duplici-
ter. Primo ꝙ illa lex nō obligabat niſi filias ſa-
phat ad quas deuoluebat hereditas et propter
eas facta fuit lex tantum vt habet numero. xxxvi.
Maria autem nō fuit heres. Aliter reſpondet ꝙ
Maria fuit de vtraq̄ꝫ tribu et leui et iuda. Ex tri-
bu iuda ex parte Ioachim patris qui deſcēdit ex
Nathan filio dauid vt pꝫ per Damelem capitu-
lo. ix. vbi ponit genealogiam Marie. Ex parte
vero Anne matris ſue ꝑſumitur fuiſſe de tribu le-
ui vt per ipſam eſſet Eliſabeth cognata Marie.
Ad tertiaꝫ cōcedo de nubentibus ſcđm cōmunē
legem qui ſcꝫ preſtituunt ſibi finem cōiugij gene-
rationem prolis per concubitū: ſed de nubētibus
qui certi ſunt ꝙ nunq̄ꝫ repetit ab eis vſus illius
poteſtatis q̄ꝫ in coniugio alteri tradunt nō eſt ve-
rum. Ad quartā concedo ꝙ cōtractus matrimo-
nialis eſt obligatorius et cum dr̄ ſcꝫ ad redden-
dum debitum petenti hoc ego nego: ſed ad red-
dendum debitum ſi petat que ꝓpoſitiones mul-
tum differunt quia ſecunda nō ponit redditioneꝫ
debiti niſi ſub conditione. Prima autem abſolu-
te cum nulla implicetur cōditio ꝙ ſi tu habeas
eas pro eodem placet michi dum tñ primam ad
ſenſum ſecunde et nō ecōtra exponas et nego mi-
norem. Et ad ꝓbationem dico ꝙ Maria nō erat
reddítura debitū Ioſeph petenti non qꝛ non eſſet
obligata ad reddenduꝫ ſi peteret ſed qꝛ Ioſeph
nunq̄ꝫ erat petiturus. Ad quintā dico ꝙ coniugi-
um Marie fuit eiuſdem rōnis cum coniugio qđ
communiter et regulariter fit qꝛ eſſentialia perti-
nentia ad rationē cōiugij ſunt eadeꝫ hic et ibi ſcꝫ
mutua traditio poteſtatis ſuoruꝫ corporū ad car-
nalem copulam. Et ad īprobationem huius ne-
go ꝯñam qꝛ propoſitum generandi prolem per
concubitū licet habeat cōmuniter et regulariter
a contrahentibus hoc tñ non eſt de eſſentia con-
iugij: ſed de eſſentia eius eſt tantū propoſitum
et conſenſus in illam mutuam traditionem pote-
ſtatis corporū ad carnalem copulam qđ autem
ſuperaddit vt per concubituꝫ gñatur proles hoc
reſpicit fineꝫ coniugij qui eſt extrinſecus cōiugio
et non eſt de eſſentia coniugij. Contra ſcđam par-
teꝫ ꝯcluſionis eiuſdem arguit et probatur ꝙ Ma-
ria non fuit virgo. Primo per illud qđ habetur
Mathei. i. Cum eſſet deſponſata Maria mater
Ieſu Ioſeph anteq̄ꝫ conuenirēt inuēta eſt in vte-
ro habens de ſpiritu ſancto vbi gloſa ſuper illud
añq̄ꝫ conuenirent. exponit anteq̄ꝫ cōuenirent ad
carnis cōmixtionem ḡ aliquando ad carnis com-
mixtionem Maria ⁊ Ioſeph ꝯuenerunt ergo nō
manſit Maria v̄go. Scđo arguitur per illud qđ
habetur eodē capitulo et accepit cōiugem ſuam
et non cognouit eam donec peperit filium ſuum
primogenitū. ex quo arguit ſic. Ioſeph non co-
gnoſcebat eaꝫ carnaliter donec peperit ḡ poſtq̄ꝫ
peperit cognouit eā Tertio ſic qꝛ Maria vt ibidē
habetur peperit filium ſuū primogenitū ḡ Ma-
ria alios peperit qꝛ primus eſt quē alij ſequūtur.
Quarto ſcriptura nōnullos fratres dñi appellat
ergo preter xp̄m Maria alios peperit. Quinto
ſi ſic ſequeret ꝙ chriſtus nō fuit ex parte Ioſeph

de ꝓgenie dauid ⁊ per ꝯñs ꝙ nõ debuit ſucced-
re in regnũ dauid quantũ fuit ex gñatione ſua tē
porali. Sed cõſequens videtur contra euangeli-
um Mathei qui Joſeph genealogiam refert vt
oſtendat chriſtum fuiſſe de genealogia Dauid et
regnum Dauid ad ipſuȝ pertinuiſſe imo nec per
hoc poteſt oſtendi ꝙ in ſemine Abrahe benedi-
Ad rõnes cte ſunt omnes gentes. ¶ Ad primã reſpondeo
dupliciter. primo ꝙ cõuenĩſſent non eſt exponen-
dum de conuentione ad carnalem copulã ſed de
cõuentione deſponſatorũ per cõiugium ⁊ per tra
ductionẽ in domum Joſeph. Secundo reſpõdeo
ꝙ ſi ſit recipienda predicta expoſitio hoc eſt ad
iſtum ſenſuȝ. Maria inuenta eſt in vtero habens
eo tempore quo Joſeph ſciebat ſe nõ cognouiſſe
eam. Ad ſecundam nego illaȝ ꝯñam Joſeph nõ
cognoſcebat eam. ⁊c̄. ergo poſtq̄ȝ peperit cogno-
uit eam: nam ſecunduȝ logicos ex negatiua nun
q̄ȝ poteſt per bonam ꝯñam inferri affirmatiua et
Hieronimus contra Eluidum probat multiplici
ter ꝙ hec aduerbia ante: donec: vſq;: negando a-
ctum in preterito nõ ponunt ipſum in futuro vt
patet in illis vſq; ad ſenectam portabo eos. Iſai.
xlv. non cognouerunt ſepulchrũ moyſi vſq; in ho
diernum diem Deutro. xxxiiij. Nõ dimittam di-
lectum meum donec introducam eum in domuȝ
Canticorum. iij. et de coruo dicitur Geneſis. viij.
Nõ reuertebatur donec ſiccaretur aqua. Ex qui-
bus non poſſunt inferri ergo poſt ſenectam non
portabo eos: ergo hodierno die cognoſcit ſepul-
chrum Moyſi ꝗ poſtq̄ȝ introduxero eũ in domũ
meam dimittam eum: ergo poſtq̄ȝ aqua ſiccata
eſt reuerſus eſt in archã. Ad terciaȝ dico ꝙ prio
genitus accipitur dupliciter vno modo pro nato
anteq̄ȝ nullus ⁊ hoc modo frequẽter accipit in ſa
cra ſcriptura vt pȝ in illo ego ex ore altiſſimi ꝓdij
primogenita vbi nomine ſapiẽtie ſignificat filiꝰ
in diuinis qui ſolus eſt genitus. Cum p illud qđ
habet in leuitico ꝙ ſacerdotibus debent primo
genita ⁊ conſtat ꝙ debentur anteq̄ȝ alia ſint ge-
nita etiam ſi nunq̄ȝ naſcerent. tũ etiaȝ in illo per
cuſſit primogenita egipti inter q̄. credendum eſt
multa fuiſſe vnigenita Ad quartã dico ꝙ ſcriptu
ra fratres ieſu appellat eos q̄ ex ioſeph nati fue-
rant ex alia coniuge qui ſcđȝ cõmunẽ appellatio
nẽ fratres dicebant: interdũ etiam cognati vocã
tur in ſcriptura fratres ſcđm queȝ modũ abrahã
vocauit loth fratrem geneſis. xiij. ſarram ſororeȝ
geñ. xx. Ad quintam dico probabiliter ꝙ quia
ſpiritus ſanctus in generatione chriſti ſuppleuit
actionem ioſeph ſcilicet actionem virtutis ſemi-
nis quod maſculus ſolet transfundere ideo quic-
quid dignitatis vel priuilegij habuiſſet chriſtus
ſi fuiſſet actione ipſius ioſeph genitus habuit
idem ipſe genitus per actionem ſpiritus ſancti
niſi illa dignitas expreſſe includat hoc quod eſt
eſſe genitum ex ioſeph ſicut facit hec denomina-
tio filius ioſeph ⁊ inde eſt ꝙ doctores nõ cõcedũt
ꝙ chriſtus fuerit filiꝰ ioſeph ⁊ in euangelio ma
thei habetur filius vt putabatur ioſeph et non fi
lius ioſeph. ⁊ propter hãc cauſam poteſt eſſe que
ſtio an ex parte Joſeph fuerit filius Dauid et an
ex parte eiuſdem Joſeph fuerit de ſemine dauid
Et põt videri ꝙ non qꝛ non ex parte ioſeph eſt fili
us dauid aut de ſemine dauid niſi qui a eſt filius
ioſeph et de ſemine ioſeph. Sed nec fuit filius io
ſeph nec de ſemine ioſeph ergo nec fuit ex parte
ioſeph filius dauid nec de ſemine dauid. Secun-
do arguitur ad idem quia ſi fuit de ſemine dauid
per ioſeph fuit de ſemine dauid per ieconiam qꝛ
ioſeph deſcendit a dauid per ieconiam ergo fuit
chriſtus de ſemine ieconie: ſed ſi fuit de ſemine ie
conie non pertinebat ad ipſum regnum: igitur ſi
fuit de ſemine dauid per ioſeph non debebatur ſi
bi regnum ſaltem ſecundum ꝙ hoc modo erat de
ſemine dauid. Quod autem non debebatur re-
gnum chriſto ſi erat de ſemine ieconie ſaltem ſe-
cundum ꝙ huiuſmodi. Probatur per illud quod
habetur iheremie xxij. de ieconia. ſcribe virũ iſtuȝ
ſterilem qui in diebus ſuis non proſperabitur.
Nec enim erit de ſemine eius vir qui ſedeat ſuper
ſolium dauid et poteſtatem habeat vltra in iuda
ex quo apparet ꝙ ſi fuiſſet de ſemine ieconie per
ioſeph ꝙ virtute ſue generationis erat regno da-
uid priuatus. Concedit nicolaus de lira ꝙ non
fuit filius ioſeph. nec fuit filius dauid ratione io-
ſeph ſed racione marie. Et ad argumentum in-
ductum de genealogia ioſeph recitata a ma. re-
ſpondet ꝙ non recitatur vt per hoc probetur ꝙ
ratione ioſeph ſit ex ſemine dauid ſȝ vt per hoc o
ſtendatur ꝙ ratione Marie eſt filius dauid quod
probat Maria non poterat nubere niſi alicui de
tribu ſua ergo ſi probatum eſt ꝙ ioſeph eſt de tri
bu dauid probatum eſt etiam ꝙ Maria eſt de tri
bu dauid et cum conſtet ex fide chriſtum eſſe fili-
um marie ſatis conſtat eum eſſe filiũ dauid Utrũ
autem ex vi ſue generationis debuerit in regnum
ſuccedere non parua queſtio eſt et videtur ꝙ non
ex parte ioſeph quia licet deus ſuppleuerit actio
nem Joſeph ita ꝙ omnis dignitas ac priuilegiũ
quod habuiſſet ſi fuiſſet genitus ex ioſeph fuit ſi
bi debitum per ſuppletionem huiuſmodi actio-
nis tamen non potuit habere ex vi illius genera
tionis maius priuilegium q̄ȝ ſi fuiſſet ex ioſeph
genitus ſed ſi fuiſſet ex ioſeph non habuiſſet ius
ad regnũ: tum quia ioſeph nunq̄ȝ habuit ius ſed
fuit parti ceps maledictionis facte contra ſemen
ieconie ſicut nuper allegatum eſt ex ieremia Tũ
etiam quia ſi fuiſſet natus ex ioſeph fuiſſet de ſe-
mine ieconie et per conſequens aduerſus eum cu
curriſſet maledictio: cum nullibi legatur ab hac
maledictione exceptio chriſti Ex parte autẽ Ma
rie patet ꝙ non habuit ius Tũ quia maria nũq̄ȝ
habuit ius ad regnum ergo non potuit generan
do transferre ius regnĩ in alium. qui vellet reſpõ
dere iudicio meo dicere poſſet ꝙ ioſeph non ſolũ
fuit ex ſtirpe dauid per ieconiam ſed etiam per
matham vt patet ex genealogia quam refert Lu
cas et ex conſequenti per ipſũ xp̄us habuit ius ad
regnũ dauid: ſed quia hec queſtio alibi tractãda
eſt ideo pro nunc ſatis ſit.

Utrũ habituum et
ſignorum exteriorum moderatio ſit
actus virginitatis? Arguitur ꝙ non
quia cum habitu et ſignis impudicis ſtat integri

tas mentis et corporis ꝙ hec nō ſunt actus virgi
nitatis. In oppoſitū arguitur auctoritate Cipri
ani de habitu virginum dicentis. Nec ornari aut
placere cuiq̄ʒ niſi dn̄o ſuo ſtudeant a quo et mer-
cedem virginitatis expectant. Notandū ꝙ vt ſu
pra patuit inter caſtitatem et pudiciciaʒ magna
differētia eſt qr caſtitas immediate reſpicit coitū
Pudicicia autem ſigna quedam exteriora ipſius
et ibi magis attribuimus pudiciciam coniugatis
q̄ʒ virginibus eo ꝙ contra pudiciciā coniugate
errare poſſunt tam ſuperabundando in hmōi ſi-
gnis exterioribus q̄ʒ etiam deficiendo eo ꝙ ali-
quando res poſtulas vt alter alterum excitet ⁊ ad
honeſtam oblectationem prouocet: virgines ve-
ro tantum modo peccant cōtra pudiciciaʒ ſuper
abundando niſi forte raro . ideo nō tam paten-
ter in pudicicia virginum ſaluatur ratio virgini
tatis moralis ſicut impudicicia coniugatarum
pudicicia tamen earum michi videtur magna et
preſtans virtus que conſiſtit in omnimoda re-
iectione ſignorum exteriorum venereorum.
Pria ꝯclo ¶ Sit igitur prima cōcluſio. virginitas deo per
votum ſacrata virginem inclinat ad fugiendum
habitus illos in quibus aut ratione pompe: aut
ratione forme iudicium quoddam apparet libi-
dinis. Probatur primo. virginitas perfecta in-
clinat ad fugienduʒ ea per que ipſa faciliter per
iclitari poteſt. Sed per huiuſmodi habitus faci
liter periclitari poteſt virginitas ergo ipſa incli-
nat ⁊c̄. maior patet quia quantum aliqua virtus
inclinat ad actus quibus conſeruatur tantuʒ vi-
detur inclinare ad fugiendum actus quibus de-
ſtruitur. Minor patet quia que talibus habiti-
bus vtitur iuuenum mentes in ſe allicit et prouo
cat et inflammat et ab his contra ſacrum eius vo
tum ſollicitatur importune. difficile eſt autem cō
tra tantam importunitatem perſiſtere maxime
vbi habentur ſigna et iudicia animi a vera ſtabi
litate ſua iam prolapſi. qđ innuit Ciprianus epi
ſtola qua agit de habitu virginum. Ceterum in-
quit ſi tu te ſtudioſius comas et per publicuʒ no
tabiliter incedas oculos in te iuuentutis illicias
ſuſpiria adoleſcentum poſt te trahas concupiſcē
di libidinem nutrias peccandi fomenta ſuccen-
das ⁊c̄. ſequitur excuſari non potes quaſi mente
caſta ſis et pudica redarguunt te cultus improbi
et impudicus ornatus nec computari iam potes
inter virgines et puellas chriſti que ſic viuis vt
poſſis adamari. Secundo virginitas perfecta
inclinat ea fugere per que caſtitas in aliis regu-
lariter periclitatur et deperit quia ſicut iuſtus
amat iuſticiam in ſe ⁊ in alio et ſimiliter magna
nimus ⁊ manſuetus ita caſtus amat tam in ſe q̄ʒ
in alio caſtitatem. Sed per huiuſmodi habitus
periclitat̄ caſtitas in aliis ſecundū illud. Cipri-
ani quod eodeʒ loco habetur vt ⁊ ſi ipſa non pere-
as alios tn̄ perdas ⁊ velut gladiū te ⁊ venenū vi
dentibꝰ prebeas ergo virginitas ꝑfecta inclinat
ad fugiendū hmōi habitus. Tercio virginitas in
clinat fugere ea que non niſi proſtitutis et impu
dicis congruunt ſed hmōi ornamenta ac cōpte
veſtes non niſi proſtitutis et impudicis feminis
congruunt dicente Cipriano eadē epiſtola. Or-
namentorum ac veſtium inſignia et lenocinia fu
riaruʒ non niſi proſtitutis et impudicis feminis
congruunt et nullarum fere precioſior cultus eſt
q̄ʒ quarum pudor vilis eſt. Probatur etiā eadeʒ
minor per illud quod habetur in apocalipſi et ve
nit inquit vnus ex ſeptem angelis habentibus fi
lias ſeptem et aggreſſus eſt me dicens veni oſten
dam tibi damnationem meretricis magne ſeden
tis ſuper aquas multas cum qua fornicati ſunt
reges terre et duxit me in ſpiritu Et vidi mulierē
ſedentem ſuper beſtiam et mulier illa amicta erat
pallio purpureo et coccineo et adornata erat auro
et margaritis et lapidibus precioſis ferens pocu
lum aureum in manu ſua plenum execrationis ⁊
immundicie et fornicationis tocius terre vbi ſe-
cundum ſententiam Cipriani deſcribitur ciuitas
meretrix compta pulchrius et ornata et cum or-
namentis ſuis ac propter ipſa potius peritura.
Quarto probatur ꝙ per huiuſmodi ornamenta
et veſtes periclitetur virginitas per illud iſaie ex
altate ſunt filie ſion et ambulauerunt alto collo et
nutu oculorum et inceſſu pedum trahentes tuni-
cas et pedibus ſimul ludentes et humiliabit do-
minus principales filias ſion et reuelabit domi-
nus habitum earum et auferet dominus gloriam
veſtis illarum et ornamenta earum et crines et
circinuos et lunulas et diſcriminalia et dextralia
et armillas et botronatum et ſpecula et annullos
et in aures et cerica contexta cum auro et iacinto
et erit pro ſuauitate puluis et pro cingulo reſte
cingens et pro ornamento capitis aureo caluici-
um habebis: quibus verbis ſecundum ſententi-
am Cipriani ornatus et comptitudo veſtiuʒ cau
ſa eſſe ſignificantur corrupte virginitatis. hinc in
quit corruptas eſſe virgines hinc a cultu vero et
diuino defluiſſe pronunciat exaltate ceciderunt
compte turpitudinem feditatemqꝫ meruerunt ſe
rico et purpura indute chriſtum induere nō poſ-
ſunt. Quinto ille que mentis et corporis integri-
tatem et pulchritudinem deo vt ſibi placerent ꝑ
petue virginitatis voto ſacrauerunt non debent
niti vt de eadem pulchritudine hominibus pla-
ceant: quia per hoc ꝙ ſacrata eſt deo ablata eſt
hominibus. Sed veſtis precioſa ornata et com-
pta fit vt placeamus hominibus. per votum au
tem ſacrata eſt et integritas et pulchritudo vir-
ginum deo: igitur. Maior patet per Ciprianum
vbi ſupra dicentem nec ornari aut placere cuiq̄ʒ
niſi domino ſuo ſtudeant a quo et mercedem vir
ginitatis expectant et paulo poſt hi ſunt qui ſe-
quuntur agnum quocunqꝫ ierit ꝙ ſi chriſtum cō-
tinentia ſequitur et regno dei virginitas deſtina
tur quid eſt illis cum terreno cultu et cum orna-
mentis quibus dum hominibus placere geſti-
unt: dominum offendunt non cogitantes eſſe pre
dictum qui hominibus placent confuſi ſunt quo
niam deus nichil fecit eos. Et Paulus ait ſi ho-
minibus placere vellem chriſti ſeruus non eſſeʒ.
Sexto probatur eiuſdeʒ Cipriani auctoritate ibi
dem dicentis. Continentia vero et pudicicia non
in ſola carnis integritate conſiſtit ſed etiam in cul
tu et ornatu honore pariter ⁊ pudore. Sed cōſtat
ꝙ continentia non conſiſtit in cultu et ornatu diſ

conuenienti caſtitati niſi vt eum fugiat: et conue
nienti caſtitati: niſi vt eum ſuſcipiat: ergo virgini
tas inclinat ⁊c. Septimo virginitas nõ ſolum in
clinat habentem eam ad ſaluandũ integritatem
mentis et corporis. Sed etiam ad hoc ꝙ intelli-
gatur ⁊ credatur eſſe in eo qui eam habet ita ꝙ fa
cit inclinationem circa exteriora talem vt nemo
qui viderit dubitet eam eſſe virginem et per con-
ſequens inclinat ad exhibendum exterius ea que
cõſentanea ſunt integritati interiori ⁊ nõ ad infa
mandum tantũ bonum cultu corporis. Sed ha
bitus ornatus et comptus qui pre ſe fert iudicia
quedã libidinis facit vt que virgo eſt credat̃ nõ
eſſe virgo nec conſentit cum interiori integritate
ſed infamat bonum virginitatis igitur. maior eſt
Cipriani ita dicentis. virgo non eſſe tantum ſed
et intelligi debet et credi. Nemo cum virginem
viderit dubitet an virgo ſit parem ſe integritate
in omnibus preſtet nec bonum corporis cultus
infamet. Octauo ornatus corporis eo ſolo fine
laudabilis videtur vt ornata mulier placeat viro
aut quem habet: aut quem querit vt habeat. ſed
virgo voto perpetue virginitatis nec virum ha-
bet: nec virum querere debet vt habeat igitur.
Hanc rationem facit Ciprianus cum ait. Quid
ornata: quid compta procedit quaſi maritum
aut habeat aut querat. Timeat potius placere ſi
virgo eſt nec periculum ſui appetat que ad meli
ora et diuina ſe ſeruat ⁊ ſequitur que virum non
habent cui placere ſe ſimulent integre et pure nõ
tantum corpore ſed etiam ſpiritu perſeuerant.
Nono exterior cultus cohercendus eſt in mulie-
re. et ſecundum eccleſiaſticam diſciplinam mode
randus ergo multo magis in virginibus. conſe-
quentia probatur quia mulieres excuſant cultus
et ornatus ſuos propter maritũ. virgo autem nul
lam cultus ſui excuſationẽ ⁊ nullam venie cauſã
habet et eum non poſſit in alterũ diriuare mendaciũ
Secũda ↄcl'o culpe ipſa ſola manet in crimine. ¶ Secũda con
cluſio perpetue virginitatis perfectus habitus
virginem inclinat vt nec comã nutriat nec depul
chritudine carnis glorieẗ Hec concluſio proba-
ri poteſt eiſdem rationibus: per hec enim frequẽ-
ter periclitat̃ mẽtis ⁊ corporis ĩtegritas. Proba
tur ſcd'o auctoritate cipriani epiſtola qua ſupra
dicentis. Neq; enim fas eſt virginem ad ſpeciem
ſue forme comam nutrire aut de carne aut de ei9
pulchritudine gloriari cum nulla ſit illis magis
q̃ȝ aduerſus carnem colluctatio et vincendi aut
domandi corporis obſtinata certatio non decet
enim vt que ſe carnis concupiſcẽtijs renunciaſſe
ↄfitetur in eiſdem quibus renunciauerat inueni
atur et ſequitur deprehenderis virgo detegeris
Aliud te eſſe iactas et aliud affectas maculis te
concupiſcentie carnalis aſpergis cum integrita
te candida ſis ⁊ pudore. Ex quibus cõcludit ne-
minem chriſtianum decet et maxime virginem
non decet claritatem vllã computare carnis ⁊ ho
norem: ſed ſolum appetere ſermonem dei bona in
eternum manſura complecti: aut ſi in carne ſit
gloriandum tunc plane quando in nominis xp̃i
confeſſione cruciat̃ quando fortior femina viris
torquentibus inueniẗ quando ignes aut cruces
aut ferrum aut beſtias patitur: vt coronetur illa
ſunt carnis precioſa monilia: illa corporis orna-
menta meliora. ¶ Tercia concluſio non decet vir Tercia ↄcl'o
ginem ſuccis appoſitis pulchritudinem faciei aut
crinĩũ aut corporis ementiri. patet quia hec ex ma
lis artibus peccatorum et apoſtatarum angeloꝝ
prodierunt. Illi enim [vt ait Ciprianus] docue-
runt oculos circũ inducto nigore fucare et genas
mendacio ruboris inficere et mutare adulterinis
coloribus crinem et expugnare omnem oris et ca
pitis veritatem ergo nullas feminas decet hec fa
cere ꝙ ſi nullas decet maxime virgines nõ decet.
Aliam rationem addit Ciprianus quia talia fa-
cere eſt temerarie impugnare opus diuinũ et vel
le emendare quod fecit ac ſi male feciſſet et nitũ-
tur vincere ſententiam dñi dicentis nõ poteſt fa-
cere capillũ vnũ albũ et nigrũ ⁊ poſt multas ali-
as ſuaſiões ita ↄcludit ꝟgines certe que ſe hmõi
artibus cõſperſere inter virgines nõ putẽ debere
numerari ſed tanq̃ȝ contactas oues ⁊ morbidas
pecudes a ſancto et puro grege virginitatis ar-
ceri ne contagio ſuo ceteras polluant dum ſimul
degunt ne perdant alias quecunq; perierunt.
¶ Quarta concluſio non decet virginem ſimul Quarta cõ
cum viris balnea adire. probatur primo que ſũt cluſio
contra pudicos et ſobrios mores q̃ȝtamcunq; li-
centiam ſibi per negligentiam vſurpauerint non
decent virginem et contra talia virginitatis ha-
bitus inclinat. ſed hec ſunt contra pudicos et ſo-
brios mores igitur. Maior probatur auctorita-
te Cipriani Nec illa inquit pretereo qui dum ne
gligentia in vſum veniunt contra pudicos et ſo-
brios mores licentiam ſibi de vſurpatione fecerũt
Minor probatur quia virgines per hunc modũ
corpora ſua dicata pudori pudicicie ac deo expo
nunt oculis virorum curioſis ad libidinẽ que cum
ea coram viris nudis nudant vident et videntur
turpiter et illecebram vicijs preſtant ſollicitant ⁊
immutant viros preſentes ad corruptelam et in
iuriã ſui. nec excuſant̃ a crimine ob hoc ꝙ illic ve
niunt ſola intentione lauandi corporis quia licȝ
neminem conſpiciant impudice a multis tamen
impudice conſpiciuntur licet etiam non polluãt
oculos ſuos turpi oblectatione ⁊ impudica dum
tamen oblectaut alios ipſe polluunt̃. Secundo
quia tales cum veſtibus corporis verecundiam
honorem corporis ac pudorem exuunt et virgini
tatis locus denotandus et quaſi contractandus
exhibet̃ Tercio tales nõ habent verecundiam vir
ginalem ergo tales non habent veram et perfe-
ctam virginitatem quia illa perfecta inclinat ad
verecundiam virginalem. Antecedens probatur
quia illa que nuda inuerecundiſſime verſatur in-
ter viros cum eſt veſtita multominus eſt inter vi
ros verecunda et ideo ait Ciprianus iam nunc
conſidera an cum veſtita eſt verecunda ſit inter
viros talis que ad inuerecundiam proficit auda
cia nuditatis. ¶ Quinta concluſio nõ decet deo Quĩta ↄcl'o
ſacratas virgines nuptiarum conuiuijs intereſſe
patet quia in talibus vt in pluribus contingunt
laſciui ſermones et impudica colloquia quib9 ac
cenditur fomes libidinum Secundo quia virgi
nibus et nuptijs vota et ſtudia ſunt diuerſa: ⁊ cum

Virginū animus nō ſit ad nuptias nō debet eis eſſe locus in nuptijs et maxime cū illic nichil videatur aut diſcat quod eas in ꝓpoſito virginitatis confirmet ꝓpter quod fit vt que pudica illic venit recedat impudica ⁊ licet ꝟgo corpore ac mente permaneat: oculis tn̄ auribus et lingua minuit qđ habebat ſcʒ virtutes caſtitatis ⁊ pudicie et que ſupradiximus. tandē probat Ciprianus hoc modo dicens ſic: ꝙ eccleſia frequenter ꝟgines ſuas plangit ſic ad infames eaꝝ ac deteſtabiles fabulas ingemiſcit ſic flos oīs virginum extinguiꝭ honor ꝯtinentie ac pudor poniꝭ gloria omnis ac dignitas ꝓfanaꝭ ſic ſe expugnatus inimicus per artes ſuas inſerit ſic inſidijs per occulta fallentibus dyabolus obrepit ⁊ dū ornari cultius dum liberius vagari ꝟgines volūt eſſe ꝟgines deſinūt furtiuo dedecore corrupte vidue anteꝙ̄ʒ nupte nō mariti: ſed xp̄i adultere et q̄ʒ fuerant premijs ingentibus ꝟgines deſtinande tam magna ſupplicia ꝑ amiſſa ſunt virginitate ſenſure: hec ille. Ex quibus cōcludit ꝙ nec faciē nec ceruicem nec formam vel ſuccis vel alijs modis corrūpere debent ꝙ nō debent ferre inaures: nō armillas: nō monilia: nō aureos compedes: nō crines colore fucare nō cum viris: ſed cū feminis lauari: non nuptijs: non cōuiuijs laſciuis intereſſe quorʒ periculoſa contagio eſt. vince inquit veſtē que virgo es: vince aurum que carnē vincis et ſeculuʒ: nō eſt eiuſdem non poſſe a maioribus vinci: et imparē minoribus inueniri.

Sexta ꝯclo

¶ Sexta concluſio. Nō inclinat in fugam ſupradictorū habitus virginitatis immediate ſed mediante actu ſuo elicito. ꝓbatur quia fuga horum pertinet ad aliam virtutē puta vel ad pudicitiā vel ad modeſtiaʒ vel ad affabilitateʒ. Ad virginitatem autē non ꝑtinet niſi inq̄ʒtum predicta ſi non fugiantur nata ſunt facere ꝑiclitari virginitateʒ ⁊ de hoc modo inclinationis dictum eſt ſupra in multis locis.

Cōtra pri= mā ꝯclōnes

¶ Contra primam cōcluſionē arguitur ſic. Omne illud ad quod inclinat aliqua virtus opponitur alicui qđ eſt incōpoſſibile actui illi⁹ virtutis. ſed huiuſmodi veſtiuʒ ornatarū aut comptaꝝ vſus non eſt incōpoſſibilis actui virginitatis cum ſtet cum illo vſu integritas mentis ⁊ corporis: igiꝭ. Secundo virginitas in virgine non conſecrata deo non inclinat in predicta: ergo nec virginitas deo perpetue ſacrata. Cōſequētia tenet qꝛ iſta ⁊ illa ſūt eiuſdē rōis Et añs ꝓbaꝭ qꝛ tali virgini lʒ ſe comptā ⁊ ornatā gerere vt placeat marito quē querit Tercio habituū ſpecie differentiū ſunt inclinationes differentes ſpecie: ſed modeſtia et pudicitia ad quas pertinent iſti actus ſunt habitus ſpecie differentes: ergo et inclinationes eorū ſunt ſpē differentes/ et per cōſequēs virginitas nō inclinat ad actū fugiēdi talia. Quarto. Si ſic hoc iō eſſet qꝛ virgo debet ſoli deo placere ⁊ non hominibus ſʒ hoc eſt falſum igitur. Maior patet ex vna ratōe ſuperius adducta ex auctoritate Cipri. Minor probatur Tum primo quia ſimul placere poſſumus deo et hominibus cuʒ cōplacentia reſpectu vnius non inferat diſplicentiā reſpectu alterius iuſtus enim faciendo iuſticiam ſimul placet deo et hominibus. Tum ſecūdo quia cōplacere hominib⁹ i pulchritudine forme nullibi inueniꝭ a deo prohibitum: ergo in hac re complacere hominibus non infert diſplicere deo. Quinto. multe tales virgines nobiles ſunt et diuicijs affluentes: ꝙ licet eis ratione nobilitatis et diuiciarum armillis in auribus monilib⁹ et alijs precioſis ornamētis vti. Conſequentia tenet quia poſtquam deus voluit eas talia poſſidere voluit etiaʒ eas eiſdem vti. Sexto. Quia tales ita faciendo aut peccant aut non. ſi nō ſequiꝭ ꝙ ad fugam horuʒ non inclinat virginitas. Nec poteſt dici ꝙ peccent quia ſi peccant hoc maxime eſt quia ſe exponunt periculo: ſed hoc non quia periculuʒ cui ſe exponunt nō eſt confundens ⁊ obruens ſed tantum circundās Septimo. Licet vxori ita ſe ornare et comptam gerere vt pulchritudo ſua placeat tam ſuo viro q̄ʒ alijs ſed virgo non magis prohibeꝭ placere hominibus q̄ʒ vxor alijs a viro ſuo: ergo licet virgini ita ſe ornatā et comptam gerere vt placeat hominibus. Octauo. Placere hominibus in pulchritudine et velle ꝙ homines iudicent eam pulchram nichil penitus malicie includit. ergo virginitas perpetua non inclinat in oppoſitum huius. Antecedens patet quia in hoc nec iniuſticia eſt nec imprudentia nec timiditas aut audacia nec intemperantia.

Reſpon ad obiec nes.

¶ Ad primam nego maiorē. Virtus enim non inclinat tantum in fugaʒ actuū incompoſſibilium actui ſuo: ſed etiam inclinat in fugam actuum vel rerum inducentium ad actus oppoſitos actui ſuo ſicut conuiuere luxurioſis nō opponitur formaliter actui caſtitatis/ caſtitas tamen inclinat mediante actu ſuo elicito fugere cōuictum luxurioſum et auditum ſermonum turpium/ quia hec inducunt et inclinant et impetū faciunt ad actus oppoſitos actibus caſtitatis. Ad ſecundam nego conſequentiam quia enim querit maritum licet ſibi aliquid et expedit quod non licet ei que deo perpetuam virginitatem ſacrauit. Et ad probationem conſequentie nego aſſumptū Virginitas enim ſacrata deo habet multa pro obiectis que non habet alia virginitas ſcilicet circūſtantiam perpetuitatis/ abnegationem coniugij/ et votum aut promiſſionem factā deo. Ad terciā concedo maiorem et minorem et concluſionem ꝓmam et nego ſecundum conſequens cum conſequentia. niſi intelligatur de inclinatione immediate facta ab habitu de qua concedo conſequēs de inclinatione autē facta ab habitu mediante ꝓprio actu elicito nego conſequentiā et conſequēs Ad quartam concedo maiorem de debito cōgruitatis et nego minorem quia placendo in pulchritudine ſua hominibus periculum eſt ne virginitas eius pereat et deo diſpliceat et hoc videtur tetigiſſe Cipri. cum ait. Nunc quanta ignorantia tui eſt animi. quanta dementia id velle quod et nocueris ſemper ⁊ noceat ⁊ putare vt inde ipſa nō pereas. Unde alios periſſe cognoſcas. Ad primā probationem minoris concedo aſſumptum. ſed ꝙ dico vbi placendo hominibus periculuʒ eſt ne deo diſplicere incipiamus licet vtrīꝙ placere poſſimus et forte liceat tamen non expedit. Ad ſecūdam probationem concedo antecedens et conſequens nec enim dico ꝙ illa placentia ſit peccatū

mortale:ſed ꝙ in fugam eius tanq̄ʒ in aliquid pe
riculoſuʒ virginitati virginitas inclinat. Ad quin
tam concedo añcedens ⁊ negat ꝯñam Cipri. vte
re[inquit ille]diuitiis ad res ſalutares:et ad bo-
nas artes. vtere ad illa que deus precepit diui-
tem te ſentiant pauperes/locupletem ſentiant in
digentes/patrimonia tua deo fenera. chriſtuʒ ci-
bu vt virginitatis perferre gloriam liceat: vt ad
domini venire premia cōtingat multis precibus
exora et alia multa. Et ad ꝓbationē nego aſſum
ptum. Nam et vocē homini deus dedit vt habet
Cipria. et tamen non ſunt idcirco amatoria can-
tanda aut turpia:et ferrum eſſe ad culturā terre
deus voluit:nec homicidia ſūt idcirco:nec q2 thu
ra et ignem deus inſtituit ſacrificandum eſt ido-
lis. Aliter tñ poſſet rñderi ꝙ licet ſed non expe-
dit. Ad ſextam dico ꝙ aliquando peccant vt cuʒ
hec faciunt voluntate nimiuʒ inordinata placen
di hominibus et vt ab eis ſollicitentur et amore
ſui capiantur: licet etiam non intendant eis ro-
gantibus conſentire:aut tentationi ſuccumbere.
Et cum dr ſi nō peccent ſequit ꝙ ad fugam ⁊c̄.
nego ꝯñam et cauſa eſt iaʒ ſatis dicta quia q̄ʒuis
hec licerent nec peccetur faciendo tamē propter
periculum non expediunt ſecunduʒ illud Apoſ.
Omnia licent ſed non omnia expediunt. Et cum
probatur ꝙ nō peccent quia ⁊c̄. Dico ꝙ illa non
eſt cauſa:ſed inordinatum placendi deſiderium.
Ad ſeptimam concedo maiorem pro prima par
te ſcilʒ pro illa qua dicitur vt placeat viro ſed ne
go pro ſecunda ſcilicʒ qua dicitur et vt placeat a-
liis. Videtur enim expedire vt ſe moderate et in
ter terminos modeſtie ornet vt placeat viro: ſed
non vt placeat aliis. Et nego minorem quia ſicut
virgo ſe et corpus ſuum deuouit deo ſicut vxora-
ta ſe et corpus ſuum marito deuouit. ideo ſic pla
cere deo ſibi expedit vt non placeat hominibus.
Preterea eſt idem modus in muliere quo place
at viro et aliis hominibus: ſed non eſt idem mo
dus quo virgo placeat deo et hominibus q2 pla
cet deo amando et ſeruando integritateʒ mentis
et corporis ⁊ fugiendo ea que huic integritati af
ferunt periculum. Eodem autem habitu et orna
tu mulier viro et aliis placet neq̄ʒ ſibi tantuʒ im
minet periculum quia habet virum qui ardorem
concupiſcentie maritali officio extingat.
¶ Ad octauaʒ dico primo ꝙ illud videtur inclu
dere aliquid malitie ſiue culpe et criminis et hu
iuſmodi actioneʒ virginuʒ appellat Cipri. culpā
et crimen in eadem epiſtola cum ait. ꝙ ſi illi pe-
trus ſcʒ et paulus mulieres admonent cohercen
das et ad eccleſiaſticam diſciplinaʒ religioſa ob
ſeruatione moderandas que excuſare cultus ſu-
os ſoleant per maritum:q̄ʒto id magis obſerua-
re virginem fas eſt cui nulla ornatus ſui compe
tat venia nec diriuari in alterum poſſit mendaci
um culpe:ſed ſola ipſa remaneat in crimine. Ec-
ce vbi cultum et ornatum appellat Cipria. cul-
pam et crimen qd verum eſt vbi deſideriuʒ oſten
tationis pulchritudinis eſt ita inordinatum ꝙ
notabiliter excedit medium pudicitie: aut mo-
deſtie aut affabilitatis aut alterius virtutis cir-
ca humanam conuerſationē exiſtentis aut ſcdm
ꝙ accedit ad inordinatū appetitum glorie. His
autem ſecluſis non videtur dicere maliciam ſed
tantum diſſuadetur a doctoribus propter peri-
culum quod imminet per eam virginitati. eodeʒ
modo pene argui poſſet contra alias concluſio-
nes et ſolui niſi ꝙ in aliquib⁹ diceretur non licere
quod hic dicimus nō expedire Ratio añ oppoſi
tum ſoluta eſt.

Utrum viduitas ſit virtus? Arguitur ꝙ non quia circa
vnam materiam non eſt niſi vna vir
tus:ſed circa materiam venereorum eſt virt⁹ vir
ginitas:ergo viduitas non eſt virtus. In oppm̄
Arguit. Oīs caſtitas eſt virtus:ſed viduitas eſt
caſtitas:ergo viduitas eſt virtus. ¶ Notandū eſt — Tripl̄r accipit viduitas
ꝙ viduitas accipitur tripliciter. Uno modo pro
propoſito perpetue continentie in ea que cuʒ cor
rupta ſit eſt tamē a lege viri ſoluta ⁊ dicitur per
petue cōtinentie ad differentiam viduitatis tem
poranee de qua ſtatim dicetur. Dicitur in ea que
corrupta eſt ad differentiam virginitatis/ dicitur
⁊ a lege viri ſoluta ad differentiam caſtitatis con
iugalis Aliomō accipitur pro ꝓpoſito temporā
nee cōtinentie in ea que cū corrupta ſit/eſt tñ a le
ge viri ſoluta ſicut eīn eſt duplex propoſitū inte-
gritatis ita et cōtinentie vel celibat⁹. Tercio mō
accipitur viduitas pro carentia ⁊ deſtitutione ab
omni ſolatio humano ita ꝙ q̄ʒuis aliqua ſit que
habeat virū:quia tñ eſt pauper et impotens ⁊ ca
ret opibus et amicis talis q̄ʒtuʒ ad indigentiam
auxilii inter viduas numeratur ⁊ cum iubet dñs
viduas ſubleuare et eas iis qui in poteſtate ſunt
cōmendat:hoc viduatū genus cum aliis cōpre-
hendit hoc modo accepiſſe viduam videtur glo-
ſa ſuper pſal. cxxxi. Uidua eſt omnis anima que
intelligit ſe deſertā omni auxilio niſi ſoli⁹ dei. he
tamen non pertinent ad ſtatum viduitatis ſcdm
ꝙ eius diſtinctio ex diuerſis gradibus caſtitatis
ſumitur. ¶ Prima concluſio. Uiduitas non di- — Pria pclo
cit carentiam filiorum nepotū et familie. ꝓbatur
quia aliqua que virum habuit poſt obitū viri ha
bens firmū propoſitum abſtinendi perpetuo a ve
nereis recte rationi cōſonum eſt caſta et non caſti
tate cōiugali quia viro caret nec caſtitate virgi-
nali quia corrupta eſt: ergo viduali ⁊ tamē non
caret omnino filiis nepotibus ⁊ familia ergo vi
duitas nō dicit carentiam ⁊c̄. ¶ Secunda cōclu — Scda pclo
ſio. Et ſi vidua ſit aliqua que nunq̄ʒ ſacrabile cō
nubiuʒ ſortita eſt:nulla tñ ad viduitatis ſtatum
pertinet niſi q̄ ſic corpore corrupta eſt vt virgo
eſſe deſierit. prima pars pʒ q2 multe corrūpūtur
ſine ſacramētali cōiugio dein ergo aliqua talis q̄
tacta diuinit⁹ ꝑpetue cōtinentie ꝓpoſitum aſſu-
mat ſicut legitur de magdalena ⁊ de maria egi-
ptiaca:conſtat ꝙ caſtitatis huius non eſt virgi-
nitas nec caſtitas cōiugalis:ergo viduitas:lʒ tñ
hec nō ſit cōis appellatio:ſed eas tm̄ vulgares vi
duas appellāt q̄ ſūt legitimū cōiugiū ſortite/ id
vidua que derelicta eſt vocat. Scda ps pʒ quia
que non eſt corrupta ptinet ad ſtatum virginum
¶ Tercia cōcluſio. Per hoc ꝙ aliqua ad ſcdas — Tertia pclo
aut tercias nuptias tranſiuit ſi derelicta eſt non

impeditur a ſtatu viduitatis. ꝓbatur vt precedē
tes qꝛ talis cuꝫ aſſumit continentie ꝑpetue ꝓpo-
ſitū non eſt de ſtatu virginū aut coniugatarū er
go ptinet ad ſtatū viduarū Probat etiā auctori
tate Am. dicentis Nec vero ſi q̄ in ſecundas aut
tercias nuptias tranſierit quas vtiqꝫ apoſtolica
nō dānant ꝑcepta quaſi fructu pudoris emiſſio ſi
rurſus ſoluta fuerit a viro ab effectu viduitatſ ar
cetur habebit illa quidē meritū caſtitatis: ſed pro
batior erit que alteriꝰ nō fuerit expta cōiugiū in
illa em̄ ſtudiū eminet caſtitatis: huic vero aut ſe
nectus aut pudor modū feciſſe videt nubendi hu
ius tn̄ ſententie vltima ps intelligēda eſt ceteris
paribꝰ. Contingit em̄ ꝙ vna vidua ꝯtenta ſit pri
mis nuptijs ⁊ altera non ꝓpter amorē caſtitatis
preciſe ita ꝙ i eis cetera que facere pn̄t ad ſcdo ⁊
tercio cōtrahendū ſint paria ⁊ in hoc veritatē hꝫ
ſententia Am. cōtingit vero aliquando ꝙ cetera
ſint imparia Poſſibile eſt em̄ ꝙ que nō cōtraxit
niſi ſemel multo diucius fuit cū illo vnico cōiu-
ge q̄ꝫ alia fuerit cum tribus cōtingit interdū ꝙ
in primo fuit multa impotētia reddendi debitū
cōtingit ꝙ illa que abſtinet a ſecundis hoc facit
non propter amorem caſtitatis ſed propter amo
rem liberorum quos ex primo ſuſcepit contingit
ꝙ vna reperit ſecūdas nuptias ſibi ⁊ liberis mul
tum oportunas et cōuenientes. alia autem econ
tra/contingere preterea poſſunt multe alie circū
ſtantie propter quas impedieꝛ ne ex nuptiarum
multitudine inferri poſſit maior diminutio caſti
tatis ideo in talibus nec faciliter iudicandū neqꝫ
Qrta pclo ſunt leuiter regule generales ponende ¶ Quar-
ta concluſio. Et ſi deuotio orandi ſedulitas ieiu-
nia et pietatis opera veram viduitatem et adiu-
uent ⁊ tanq̄ꝫ ſigna quedaꝫ incident nō ſūt tamē
iſta de rōne viduitatis eſſentia ꝓbat pria pars au
ctoritate Am. li. de vginitate. Vidua ꝑdicetꝛ vniꝰ
viri vxor etatis quoqꝫ iaꝫ ꝓbata ꝓceſſu viuida reli
gione/ et effeta iam corpore: cuius diuerſoriuꝫ in
templo/colloquium in prece/vita/in ieiunio/ que
dierū nocciūqꝫ tpibus indefeſſe deuotionis ardet
obſequio cum corporis cognoſcat ſenectutē pie-
tatis tn̄ neſciet etatem Deuotio enim vtilis eſt vi
duitati cōſeruande. Nam per hoc ꝙ amatꝛ deus
⁊ colitur deſeritur mundi volupias que in vene-
reis eſt maxima ⁊ per ꝙ frequenter deum ⁊ cele-
ſtia cogitamus a cogitatione carnaliū volupta-
tū ſalubriter auertimur qua cogitatiōe nihil ma
gis obeſt caſtitatē ſequi volentibꝰ. deuotio ergo
eſt cauſa conſeruande ⁊ augmentande caſtitatis
vidualis ⁊ eiuſdē iudiciū ſatis vehemēs cū ſit iu
dicium conuerſionis mētis in deum et auerſio-
nis a carnalibus voluptatibus. Orandi ſeduli-
tas etiaꝫ viduitatem adiuuat per remotionē eo-
rū que impediunt eā aut corruptiua ſūt eiꝰ adiu
uat eā per modū meriti. ꝑcuꝫ em̄ ⁊ oronū inſtan
tia meremur vt deꝰ in nobis caſtitateꝫ vidualē ⁊
cōſeruet ⁊ augeat ſic tn̄ precibus ⁊ oronibus va
care debꝫ vidua et filios nepotes ⁊ familiā ſi q̄s
hꝫ nō negligat Et ideo ait Apoſ. prie ad thimo
teū. v. ſi q̄ vidua filios aut nepotes hꝫ diſcat pri-
mū domū ſuā regere ⁊ mutuā vicē reddere parē-
tibꝰ hoc em̄ acceptū ē corā deo q̄ ſūt vere vidua

eſt et deſolata ſperet in deum et inſtet obſecratio
nibus et orationibus die ac nocte. Jeiunia etiam
vidualem caſtitatem adiuuant inquantū ꝑ eam
maceratum corpus ſubiugū rationis ponitꝛ non
aduerſatur: nō rebellat. ſed continētie legem per
fert minus moleſte. cōmeſſationes em̄ caſtitatem
deſtruunt et corrūpunt. Et ideo Pau. i. ad Thi-
mo. v. vidua que in delicijs eſt viuens mortua eſt
et Hieroni. in quadam epiſtola. O filia ſi Apoſ.
corpus ſuuꝫ in ſeruitutem redegit ne cuꝫ alijs pre
dicaret ipſe reprobus efficeretur quomō tu iuuen
cula adhuc in iuuentutis feruore poſita dapibus
et vino plena poteris eſſe de caſtitate ſecura. Ean
dem autem vim habent in corpore ſenectus ⁊ de
bilitas viriū q̄ꝫ ieiunia immo maioreꝫ. et ob hoc
vult Am. ꝙ vidua que probatꝛ et laudetur ac ſi
iam nichil dubitetꝛ de caſtitate eius ſit effeta cor
pore: antiqua etate. ⁊ longo etatis ꝓceſſu proba-
ta. Vult ꝑterea ꝙ diuerſorium eius ſit in templo
propter tria. Primo qꝛ templum eſt locus orati
onis et domus dei ideo frequentatio tēpli ſignū
eſt amoris ī deum Secundo qꝛ locus ille eſt mi-
nime aptus libidini: ideo vidua q̄to magis lo-
cum illum frequentat tanto ſe magis a prurito li
bidinis elongat. Tertio qꝛ que diuerſorium ha-
bet in templo fugit conuerſationeꝫ hominum et
mulierum qua cōuerſatione nihil eſt caſtitati pe
riculoſius. Et ideo Hiero. ad Euſtra. Nolo habe
as conſortium matronarū. nolo ad nobilium ac
cedas domos: nolo te frequenter videri et contē-
nas eſſe quod noluiſti. Jn cōuerſatione humana
contingit audire et loqui frequentiſſime ea q̄ pa-
rum congruūt caſtitati. Pietatis aūt opera ſunt
meritꝫ reſpectu caſtitatis ſeruande ⁊ augende. et
ideo in hec omnia inclinat habitꝰ viduitatis me
diante actu ſuo elicito et ipſa tanq̄ꝫ effectus cau-
ſam caſtitatem indicant et repreſentant. Secun
da pars probatꝛ. quia propoſito in aliqua corris
pta ⁊ a viri lege ſoluta ſolo ꝓpoſito firmo perpe
tue continentie propter deū: eſto ꝙ de alijs nihil
proponat ipſa eſt caſta caſtitate viduali ꝗ predi
cta non ſunt de rōne ⁊ eſſentia caſtitatis vidualis
Añs probatꝛ vt ſupra talis eſt caſta ⁊ non caſti-
tate virginali aut coniugali ergo viduali.
¶ Quinta ꝯcluſio. Caſtitas vidualis eſt virtus Quīta
multum excellens probatꝛ omnis habitus electi-
uus īmedietate conſiſtens recta rōne determina
ta circa bonum difficile ⁊ excellens eſt vtus excel
lens: ſed caſtitas vidualis eſt hmōi igitꝛ. Minor
pꝫ pro vltima parte quia eſt circa reiectionem ⁊
abdicationem venereoruꝫ actuū que eſt opus dif
ficile et multum excellens cum rōnabiliter ſit ꝙ
immedietate conſiſtat. Prꝫ qꝛ contingit ꝙ recta
ratio aliqñ dictat propter aliquas circunſtātias
ꝙ eſt vacandū coniugio ⁊ tunc ſi nō vacaretꝛ pec
caretꝛ deficiendo. aliqñ vero dictat nō eſſe vacan
dum ꝓpter multa q̄ ad hoc ſapientē mouerēt et
tunc ſi vacaretꝛ paccaretꝛ ſupabundando. contin-
git vero ꝙ aliñ recta rō dictat nō eſſe malū indul-
gere cōiugio: nec eſſe etiā malū ſed magnuꝫ ⁊ ex
cellens bonuꝫ perpetuā cōtinentiā cōſeruare. Ca
ſtitas auteꝫ vidualis inclinat vt nos mediū inter
hec extrema ſequamur et ꝑpetue cōtinentie pro-

poſitum aſſumamus cū recta ratio nullomō di=
ctat indulgendum eſſe coiugio. ¶ Sexta conclu
Sexta ɔclō ſio. Caſtitas vidualis eſt a caſtitate virginali et
coniugali ſpecie diſtincta. ꝓbata eſt iſta conclu=
ſio ſuperius et oſtenſa ex obiectis ſpecifica diſtin
ctio. ¶ Septima cōcluſio. Caſtitas vidualis eſt
Septima ɔcluſio. caſtitate virginali minus excellens. probaꝛ quic
quid perfectionis reperitur in caſtitate viduali il
lud reperitur in caſtitate virginali et cū hoc ali=
quid aliud: ꝙ caſtitas virginalis eſt perfectior. an
tecedens patꝫ quia in viduali caſtitate reperitur
propoſitum perpetue continentie et hoc idem re=
peritur in caſtitate virginali: et preterea in virgi=
nali reperitur propoſitum perpetue incorruptio
nis quod non reperitur in caſtitate viduali. Se=
cundo ſi ſint due incorrupte quarū vna ꝓponat
firmiter perpetuam incorruptionem et alia pro=
ponat nubere ſed nunqꝫ tranſire ad ſecūdas nu=
ptias immo proponat perpetuā continentiā poſt
mortem mariti quem iudicio medicorū aut alio
modo ſit poſt paucos annos moriturū. cōſtat ꝙ
propoſitum pme eſt multo pfectius qꝫ propoſi=
tum ſcde: et tamen ꝓpoſitū ſecunde continet vir
tualiter ꝓpoſitum viduitatis lꝫ forte nō ita ab=
ſolutuꝫ ſicut in vidua iam a lege viri ſoluta. Ter
tio caſtitas in vidua q̄ tranſiuit ad ſecundas nu
ptias ceteris parib⁹ nō eſt ita perfecta ſicut illa
que nō trāſiuit ad ſcdas nec caſtitas in ea q̄ trāſ
iuit ad tertias nuptias ē ita pfecta ſic̄ in ea q̄ nō
trāſiuit ad tertias ꝙ caſtitas ī ea q̄ nullomō tranſ
iſt ad nuptias ⁊ in qua ſemper perdurauit ꝓpoſi
tum integritatis eſt multo pfectior qꝫ caſtitas in
illa que tranſiuit ad nuptias qualis eſt vidua.
Quarto cohibere ſe a coitu ſcdm dictamen recte
rationis eſt laudabile ꝙ magis ſe cohibere a coi
tu eſt magis laudabile ⁊ maxime: ſed virginitas
totaliter et maxime cohibet a coitu: ergo ipſa eſt
perfectiſſima caſtitas et per conſequens eſt perfe
ctior caſtitate viduali. In hac autem cōcluſione
non intendo comparare viduam ad virginem ſe
cundum merita perſonarum: ſed ſecundū altitu=
dinem ⁊ dignitatem ſtatuum. Non dubito enim
multas viduas virgines nonnullas exceſſiſſe in
merito ſicut Maria magdalena et egiptiaca: ſed
iſte exceſſus nō ꝓuenit ratione dignitatis ſtatus
ſed ratione meritorū perſonaliū et dico ꝓbabili=
ter ꝙ ſi magdalena et egiptiaca cū meritis illis
magnis perſonalibus habuiſſent ſtatū virginita
tis fuiſſent excellentioris ⁊ altioris meriti qꝫ fuit
Cōtra pri= ¶ Contra primam concluſionem arguitur ſic.
mā ɔclōnez Que nepotes/ filios/ parentes/ et familiam ha=
bet illa non eſt deſolata: ſed vera vidua deſolata
eſt et ab omni humano auxilio deſtituta igitur.
Minor probatur per gloſam ſuper illud pri. ad
Thimoteum quinto. Que autem vere ſunt vi=
due et deſolate ſperent in domino et inſtent obſe
crationibus nocte et die dicentem Apoſ. ibi diffi
nit veram viduam ergo de ratione vere viduita
tis eſt deſolatio a mundi auxilio: ſpes in deum et
orationis frequentia et hoc etiam ibidem dicit
quedam gloſa. Ad hoc dico ꝙ vidua ſcdm ꝓprie
tatem ⁊ vſum nominis eam ſignificat que deſtitu
ta eſt ſolatio non quolibꝫ ſed viri ꝙ ſi ſit aliqua
que omni prorſus humano ſolatio deſtituta ſit il
la non dicitur vidua abſolute ſed cum adiectio=
ne aliqua vt vere vidua/ aut omnimode vidua et
ideo in eodem loco Apoſ. prio viduā appellauit
que habebat familiā ⁊ filios ⁊ parētes poſtea au
tēꝫ illaꝫ que omnino deſtituta eſſet humano ſola
tio vere viduam appellauit talis autem dicitur
vere vidua tam veritate deſolationis humane
qꝫ veritate eorum ad que inclinat in vere deſola=
ta viduitatis virtus mediante actu ſuo elicito ſcꝫ
ad ſpem in domino et orationis inſtantiam/ hec
autem vera viduitas non facit ſtatum ſcdm ꝙ ve
ra viduitas ſed pciſe ſcdm ꝙ viduitas. Nos autē
hic loquimur de viduitate ſcdm ꝙ eſt nomen ſta
tus ⁊ hoc modo intelligēda eſt gloſa ꝙ ſi nō pla
ceat iſta ſolutio poteſt negari gloſa illa ⁊ dici ꝙ
non cōſonat textui. De intentione autē Apoſ. eē
videꝛ ꝙ vera vidua dicaꝛ illa q̄ humano deſtitu
ta eſt ſolatio ⁊ non includit in ratione ſua ſpem
in dño nec orationis iſtātiaꝫ ſed hortatur Apoſ.
veras viduas ad hmōi actus tanqꝫ ad actus con
ſentaneos proprijs actibus viduitatis et maxīe
que circunſtantiaꝫ habet omnimode deſolatiōis
¶ Contra terciam cōcluſionez Arguitur aucto= Contra terciaꝫ ɔclōnā
ritate Ambro. li. de ꝟginitate dicētis. vidua pre
dicetur vnius viri vxor ⁊ effeta corpore ⁊c. ergo
illa ſola in ſtatu eſſe viduitatis dicenda eſſe q̄ fuit
vnius viri vxor. Scdo. Illa in qua ſunt certiſſia
argumēta incōtinentie in nullo eſt ſtatu caſtita=
tis: ſed in vidua que tranſiuit ad ſcdas aut terci=
as nuptias ſunt certiſſima argumenta incōtinen
tie ergo talis in nullo eſt ſtatu caſtitatis. Maior
patet quia ſtatus caſtitatis eſt incōtinentie incō=
poſſibilis. Minor pꝫ quia nō fit tranſitus ad ſe=
cundas nuptias vt volunt doctores niſi cauſa in
continentie Tercio. Non poteſt qui ad ſecundas
et tercias nuptias tranſiuit ꝓmoueri ad ſacros
ordines ergo nec pōt talis ad ſtatū viduitatis re
cipi ¶ Ad primā dico ꝙ ambroſius nō oſtendit Reſponſio
ibi q̄ ſit vidua nec differentiaꝫ eius a non viduis
per illa verba oſtēdit ſed vult monſtrare q̄ ſit vi=
dua ab omibus ſecure laudāda de cui⁹ ſcilicet ca
ſtitate iam ita cōſtet; vt dubitari nō poſſit ¶ Ad Reſponſio
ſecundam nego minorē et ad probationem prio
reſpondeo negando aſſūptū ſcdo reſpōdeo negā
do ɔñaꝫ quia licet in ea fuerit incontinētia cū ad
ſecūdas nuptias tranſiuit tñ hmōi incontinētia
poteſt eſſe ſufficienter emendata ⁊ loco eius ſub
inductus amor caſtitatis ⁊ ideo qꝫuis cōſideret
tranſijſſe ad ſcdas aut tercias nuptias fuerit ſi=
gnū ⁊ argumentū incōtinentieque infuit cū trāſ
ibat non ſequiꝛ propter hoc ꝙ ſit argumentū in
continentie que iam inſueſ. Poſſibile eſt autem et
frequenter cōtingit vt que fuit incōtinens iam ca
ſta ſit ⁊ continens. Ad terciā concedo añcedens
et nego ɔñam quia ordo ſacramentum eſt ⁊ non
virtus Viduitas autēꝫ virtus eſt et non ſacramē
tum. ¶ Contra ſeptimā concluſionē Arguiꝛ au Cōtra ſeptimā ɔclōnez
ctoritate Am. li. prio de viduitate dicentis. ꝓpe
modū non inferioris virtutis eſt abſtinere a con=
iugio qđ aliqn̄ delectauit qꝫ cōiugij delectamen
ta neſcire in vtroqꝫ fortes vt eas cōiugij nō peni
teat cū fidem ſeruent et cōiugalia oblectamentā

non diligent ne viduentur infirme que ſibi adeſſe
non poſſunt. Confirmat. in viduis eſt duplex vir
tus. Vna eſt quia preteritis oblectamentis non
trahuntur. Alia eſt quia etiam defuncto ſeruant
thori fidem: ſed in virginibus nõ eſt niſi vna vir
tus qua ſcilʒ non trahuntur venereis oblectamẽ
tis igitur. Secundo continentia viduarũ eſt dif
ficilior q̄ʒ virginum ergo et excellentior. Antece
dens probat quia experti coitum plus accendun
tur in libidinem q̄ʒ nõ experti propter memoriaʒ
delectationis vt habet Ariſto. in lib. de animali-
bus ergo viduis que coitum experte ſunt difficili
us eſt continere q̄ʒ virginibus. ¶ Confirmatur
quia videmus per experientiam ꝙ iuuencule que
etiam per violentiam corrumpunt nõ poſſunt et
continere ⁊ in libidinem ſpontanee ruunt que ſi
non fuiſſent corrupte ſine pena et moleſtia virgi
nitatem ſuam vſqʒ ad honeſtum cõnubium cõſer
uaſſent. ſed hoc nõ eſt niſi quia experte coitũ ma
Reſponſio gis accenduntur in libidinem igit. ¶ Ad primã
reſpondeo ꝙ Am. non negat viduitatem eſſe in-
feriorem virginitate: ſed bene dicit eam non eſſe
multum inferiorẽ vt ſatis patʒ ex littera ⁊ in hoc
bene dicit quia inter virginitatem et viduitatem
nullus eſt gradus caſtitatis medius. ¶ Ad con
firmationẽ dico ꝙ vnica virtus virginitatis trã-
ſcendit perfectione illas duas virtutes que ponũ
tur in viduitate. De fide autem coniugij dico ꝙ
nulla eſt ex vi ſacramẽti matrimonij reſpectu de
functi quia ſecundũ Apoſt. mulier viro mortuo
ſoluta eſt a lege viri: ſed ſi ex ſpontanea volunta
te fidem quam vi ſacramenti viuo debuit ⁊ amo
rem extendat in mortuũ bene agit et in hoc lau
danda eſt. Ad ſecundam. quicquid ſit de antece
dente quia ſecundũ diuerſas circunſtantias ali
ter et aliter dicendum eſſet. Negatur ɔſequentia
quia licet caſtitas vidualis ex difficultate ſortiat
excellentiam multa tamẽ ſunt in caſtitate virgi-
nali propter que maiorẽ habet excellentiam: pu
ta perpetua integritas tam mentis q̄ʒ corporis
argumentum autem ex difficultate ſumptum ni-
chil concludit niſi ceteris paribus. Ad ꝓbatio-
nem antecedentis reſpondeo ꝙ ſi concludat non
concludit niſi de vidua que adhuc eſt in flore eta
tis et que eſt viuide complexionis et forte adhuc
de tali non ſemper valet conſequentia: quia ſicut
experta eſt delectationem coitus per quam allici
tur ita experta eſt magnam turbationem rei fa-
miliaris coniugalis dominationem viri que ali-
quando et ſepe dura eſt et multiplices occupatio
nes et ſolicitudines que eam cum erat ſub lege vi
ri augebant a quibus etiaʒ diſtrahitur a nuptijs
¶ Ad confirmationem dico ꝙ quãuis in multis
concludat verum: tamen hoc non videt eſſe pro
pter experimentum delececationis veneree quia
illa vt videtur multum eſt tenuis ⁊ debilis in mu
liere cum primo corrumpitur: ſed hoc magis vi-
detur contingere propter ablationem et excuſſio
nem pudoris virginei qui virginem ne tentatio-
ni et importunitati eam ſolicitantium conſentiat
retrahebat eo vero excuſſo parua tentatio ſufficit
vt ſuccumbat. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt
frequenter in multis locis.

Utrum ad ſtatum
viduitatis exigatur votum? Argui
tur ꝙ ſic ꝑ illud Apoſ. Vidua eliga
tur non minus lx. annorũ vbi dicũt ſancti ꝙ eli-
gitur ad velum vel ad plationẽ inter deo dicatas
feminas ergo ad ſtatũ viduitatis votũ exigitur
In oppoſitũ eſt diffinitio nominis q̄ nullo modo
votum includit. Notandum eſt ꝙ viduitas eſt at
tributum certis perſonis conueniens aliquando
vero eſt attributum cõditionis tantum / aliquã-
do cõditionis et fortune / aliq̃n vero conditionis
et virtutis: ⁊ aliquando cõditionis fortune ⁊ vir
tutis. Quando eſt attributũ cõditionis tm̃ tunc
ſignificat eam que cum corrupta ſit deſtituta eſt
viri ſolatio quia caret viro. Scd̃o dicitur vidua
que cum corrupta ſit tamen et viri ⁊ auxilij tẽpo
ralis ſolatio deſtituta eſt. Tercio dicit vidua que
cum corrupta ſit ⁊ a lege viri ſoluta ꝓpoſitũ per
petue caſtitatis ſuſcepit. Quarto modo dicitur q̄
cum corrupta ſit a lege viri ⁊ a cura tẽporali ſo
luta ⁊ omni humano ſolatio deſtituta ſuſcepit ꝓ
poſitũ perpetue caſtitatis et hec eſt quã vere vi-
duam appellat Apoſ. hoc autem agimus de vi-
dua vt eſt nomẽ conditionis et virtutis ꝙ ſub ſe
continet viduaʒ quarto mõ dictã. ¶ Prima cõ- Pria ɔcl
cluſio Viduitatis ꝓpoſitũ in multis voto firma
tum eſt probatur quia ſunt alique vidue q̄ velan
tur ſed videtur ꝙ tunc tales in ſuſceptiõe veli pu
blice deo caſtitatem ꝓmittunt igitur Scd̃o omẽ
opꝰ ſupꝛogationis ⁊ conſilij poteſt voto firmari
ſʒ viduitas ẽ opꝰ ſupꝛogatiõis ⁊ ɔſilij ḡ pt̃ voto
firmari. Tercio probat ꝑ Apoſ. dicẽteʒ. adoleſcẽ
tiores viduas deuita cũ em̃ luxuriate fuerit ĩ xpo
cum nubere voluerint hñtes damnationem quia
primam fidem irritam fecerunt vbi gloſa primã
fidem. i. votum. Quarto per illud eiuſdem gloſe
Vouentibus virginitatem vel viduitatem nõ ſo-
lũ nubere ſed etiã velle nubere dãnabile eſt. Quĩ
to. ſuꝑ illud Apoſ iam etiaʒ quedam cõuerſe ſũt Scda ɔcl
retro poſt ſathanã dicit glo. poſt votum. ¶ Se-
cunda concluſio. continentie votũ non pertinet
de neceſſitate ad viduitatis ſtatũ ꝓbatur votum
non pertinet ad virginitatis ſtatum ergo nec ad
ſtatum viduitatis. ſecũdo. ponatur aliqua vidua
que habeat in ſe propoſitum firmũ perpetue cõ-
tinentie ⁊ in eo perpetuaʒ vitam perſeueret Ar-
guo ſic. iſta non pertinet ad ſtatũ cõiugalem q2
viro caret nec ad ſtatũ ꝟgineũ quia corrupta eſt
⁊ pertinet ad aliquem ſtatum caſtitatis ergo pti- Tercia ɔcl
net ad ſtatum viduitatis. ¶ Tercia concluſio.
rationeʒ viduitatis vt eſt nomen ſtatus hec ſola
tria integrant corruptio ſolutio a coniugio ⁊ per Tria de rõe
petue continentie propoſitum. ¶ Patet quia viduitatis
cuicunqʒ hec tria conueniunt ei conuenit vidui-
tas cui vero hec tria vel duo vel vnũ horũ defue Qrta ɔcl
rit ei viduitas deeſt ¶ Quarta ɔcluſio nõ ſũt ad
votũ viduitatis recipiẽde niſi ille que ɔtinẽtiē ꝑ
petuo ſeruãde legittima argumẽta dederũt. ꝓba
tur prio auctoritate Apoſ. dicẽtis. Adoleſcentio
res viduas deuita per qḋ innuit. Apoſ. eas nõ eſſe
faciliter ad votũ viduitatis recipiẽdas Scd̃o per
illud eiuſdẽ Apoſ. Volo iuniores nubere ꝙ ex-

ponens Am. dicit. Vicina eſt lapſibus adoleſcen
tia qꝛ variarum eſt cupiditatum feruore calentis
inflāmata etatis boniqꝫ doctoris eſt materiaꝫ ar
cere peccati. pma eniꝫ inſtitutionis diſciplina eſt
culpam auertere. ſecunda virtuteꝫ infundere. ter
tia qꝛ videtur ſecundum Apoſ. ꝙ vidua que ſuſci
pitur ad votum nō debet eſſe minus q̄ꝫ. lx. anno
rum et ob hoc iubet adoleſcentiores nō eſſe recipi
endas ad votum et iuniores vult nuptiis indul-
gere. Quarto probaṫ auctoritate Am. ii. de vir-
ginitate vbi reſpondet iis qui reprehendunt euꝫ
ꝙ virgines velabat nō ſatis mature etatis ita di
centis. pleriqꝫ maturioris etatis virgines eſſe ve
landas volunt neqꝫ ego ab imo ſacerdotalis cau
tionis eſſe debere vt non temere hoc faciat ſpectet
plane ſpectet etatem ſacerdos. ſed fidei vel pudo
ris ſpectet maturitateꝫ verecundie: examinet gra
uitatem virtutis: morū ſenectā: pudicitie annos:
animos caſtitatis: tamen deinde ſit matris cuſto
dia tuta comitum ſobria ſedulitas. ſi hec preſto
ſunt nō deeſt virgini longeua etas: ſi deſunt pu-
ella tam moribus q̄ꝫ annis. Ex his arguo ſic hec
omnia ſunt certa teſtimonia ꝯſeruande contiuen
tie: ſed hec omnia ſpectanda ſunt in vidua igitur
minor patet quia ſunt ſpectanda in virgine que
nunq̄ꝫ experta eſt delectationes venereas: ergo
multomagis in vidua. Contra ſecundam conclu
ſionem argui poſſet omnibus auctoritatibus ad
primam concluſionem adductis. Secūdo ſtatus
ille non habet fructum in celo niſi ſit ꝓpter deū:
ſed viduitas nō eſt ꝓpter deū niſi ſit firmata vo-
to ergo nec fructum habet in celo. Ad primā re-
ſpondeo ꝙ omnes ille auctoritates bn̄ concludūt
ꝙ in aliquibus eſt viduitas voto firmata. ſed nō
concludunt ꝙ non ſit viduitas niſi que voto fir-
mata eſt. Ad ſecundam nego minorem poſſu-
mus enim multa propter deum operari ex qui-
bus et premium et fructuꝫ recipimus que tamen
non firmauimus voto. ¶ Contra tertiam conclu *Contra ter-*
ſioneꝫ arguitur ſic. volo ꝙ ſit aliqua viduata ma *tiaꝫ ꝯclonē*
rito que apud ſe nundum diffiniuit vtrum mari-
tum ſubibit aut in viduitate manebit et ita in bo
na caſtitate perſeueret per quinqꝫ vel ſex annos.
arguo ſic caſtitas huius non eſt virginalis quia
corrupta eſt nec coniugalis quia nec mārituꝫ ha-
bet: nec habere adhuc propoſuit ergo eſt vidua-
lis ¶ Ad hanc rationem reſpondeo ꝙ caſtitas
huius ad nullum ſtatum pertinet cū nullus per-
tineat ad ſtatum niſi ex deliberatione et propoſi
to mentis ſicut illa que moritur virgo: nō propo
ſuit tamen permanere in virginitate nec accipe-
re maritum nec ad ſtatum virginitatis nec ad ſta
tum coniugalem pertinet.

De caſtitate cōiuga

li queriṫ vtrum actus reddendi debi
tum ſit actus caſtitatis coniugalis.
Arguitur nō omnis caſtitas cōſiſtit in abſtinen-
tia a concubitu ſed redditio debiti cōſiſtit in con
cubitu igṫ. redditio debiti nō eſt opus caſtitatis
In oppoſitū arguiṫ qꝛ ſecundū Ariſto. iii. ethi.
temperantia cōſiſtit in gaudere delectationibus
quibus oportꝫ et nō gaudere quibus nō oportet.
¶ Notandum ꝙ per caſtitatem cōiugalem ego
intelligo caſtitatē illaꝫ ad quā quis obligatur vł
obligatione precepti legis vel obligatione mora
lis honeſtatis ex vi ſtatꝰ ſuſcepti. Conſtat aūt ꝙ
vterqꝫ coniugū ex vi ſtatus cōiugalis obligatur
ad fidem thori fides aūt thori cōiugalis in duo- *Fides autē*
bus cōſiſtit ſcꝫ in nō cōicando ſe alteri q̄ꝫ coniugi *thori ī duo*
ꝛ in cōicādo ſe coniugi petenti debitū. ¶ Tūc ſit *bus ꝯſiſtit.*
prima cōcluſio cōcubitus cōiugis cū non ſuo aut *Pria ꝯclo*
cum non ſua eſt actus caſtitatis cōiugali oppoſi
tus. Iſta ꝯcluſio nulli eſt dubia ꝛ probabitur cuꝫ
agetur de adulterio. ¶ Secūda cōcluſio non red *Scda ꝯclo*
dere debitū coniugi petēti cū reddere tenetur eſt
actus caſtitati cōiugali oppoſitus. ꝓbatur nō vti
cibis cū neceſſitas exigit eſt actus tēperantie op-
poſitus ergo etiaꝫ nō vti concubitu cū quis tene-
tur vti eſt actus caſtitati cōiugali oppoſitꝰ aſñs ē
notū quia eſt actus inſenſibilitatis vt vult Ariſ.
in ſcdo ꝛ ī tercio ethi. Scdo talis omiſſio eſt actꝰ
viciosus circa materiam venereorū ad cuius op-
poſitū tenetur ita omittēs ex vi ſtatus cōiugalis
ſuſcepti ergo eſt actꝰ caſtitati cōiugali oppoſitus
cōſequētia iſta tenet ex diffinitione caſtitatis con
iugalis. ¶ Tercia concluſio nō reddere debitum *Tertia con*
quō vel qñ vel vbi teneṫ nō reddere non eſt actꝰ *cluſio.*
caſtitati coniugali oppoſitus probaṫ oīs actus
caſtitati coniugali oppoſitus eſt malus: ſed talis
non redditio debiti nō eſt mala ſed bona igitur.
dixi aūt vbi puta ſi peteretur debitum in publico
vel in loco ſacro dixi qñ puta ſi vir debitū a mu-
liere impregnata peteret ſi die paſche pro tēpore
pro quo eſſet eucariſtiam ſuſceptura aut ſi pete-
ret cum eſſet eminentiſſimū periculū fetus exiſtē-
tis in vtero aut cum eſſet periculum lepre in pro-
le cōcipienda. dixi quō puta ſi in vaſe nō debito
aut ſi eo modo quo ꝓbabiliter impediretṫ genera
tio. ¶ Quarta cōcluſio in predictis circunſtan- *Qrta ꝯclo*
tiis non quelibet redditio debiti eſt actus cōiuga
li caſtitati oppoſitus. patet quia alique ſūt tales
circunſtantie in quibus obligatio coniugum ad
non reddendū debitum nōn ꝓuenit ex vi ſtatus
cōiugalis ſed ꝓuenit ex ſola honeſtate morali nec
reperitur in eis aliqua ſpecialis prohibitio circa
coniuges. patet de circūſtantia vaſis indebiti de
circunſtantia loci ſacri ꝛ publici ꝛ de circunſtan-
tia temporis in quibus prohibentur a concubi-
tu non ſolum coniuges ſed etiam non coniuges
ita ſcilicet ꝙ ſolutus cum ſoluta illis modis con
cumbens peccat contra duplicem obligationem
et habet duo peccata aut formalṙ aut per equiua
lentiam. Si autē eſſet aliqua talis circunſtantia
que eſſet prohibita ſolis coniugibus aut ſi eſſet ex
ratione moralis honeſtatis etiam aliis prohibi-
ta inueniretur tamen cum hoc ſpecialis prohibi
tio coniugibus tunc reddere debitū cum tali cir
cunſtantia eſſet actus caſtitati coniugali oppoſi
tus verbi gratia coniuges ex vi coniugii obligan
tur ad ſtudiuꝫ procreande prolis ideo ſi eſſet ali
quis modus cōcubendi quo alter cōiugū reddere
tur ipotēs aut notabiliter difficultareṫ ad ꝓlifica
tionē aut quo ex itētiōe certa alter vellet īpedire
gñationē ꝓlis. tūc dico ꝙ nō redditio debiti eſſet

opus caſtitatis cōiugalis et redditio debiti cūm
tali modo: vel circunſtantia eſſet actus caſtitati
coniugali oppoſitus. Similiter ſi eſſet aliqua cō
ſtellatio que ſecundum iudicium peritorū aſtro=
logorū eſſet talis ꝙ mulier tempore eius cuꝫ viro
concūbens redderet ſterilis et vir vellet ꝯcūbere
vt ꝑpetuo mulierem ſuā ſterileꝫ faceret tunc hoc
ſciens mulier reddēdo debitū nō facit opus caſti
tatis coniugalis: ſed facit actū ꝯtrariuꝫ caſtitati
coniugali. eodem mō dicendū eſſet de loco. eodeꝫ
mō etiā dicendū eſſet ſi vir vellet accedere ad vxo
rem aut ecōtra alterius eorum membro certo vn
guento inuncto qđ eſſet ſterilitatē inducturū. Nō
dico tñ ꝙ coniunx nō tenet reddere debitū quoti
enſcunqꝫ veriſimile eſt ꝙ ex illo concubitu aut ra
tione modi aut rōne loci aut ob aliā circunſtan=
tiam nō gñabitur ꝓles qꝛ tunc muliere ꝑgnante
neuter coniugū teneret debitū reddere qđ falſuꝫ
eſt et poſtea ꝓbabit. ſꝫ dico ꝙ ſi vir mō vel loco
vel tempore illis intendere ſciat vel ꝑpetuā ſterili
tatem inducere vel conceptionē iam factā impe
dire ita ꝙ loco illo vel tempore vel mō vtitur vt
gñationem iam factaꝫ impediat tunc mulier nō
tenetur debitū reddere imo tenetur non reddere.
Dubium. ¶ Utrū autem teneret nō reddere qñ nititur ma
ritus ex aliqua circunſtantia impedire generati
onem faciendaꝫ. videt ꝙ tenet reddere qꝛ q̄uis
maritus intendat impedimentū conceptionis tñ
nō obſtante illa intentione maritus nō petit niſi
qđ ſuum eſt et mulier reddendo nō cōſequit nota
bile detrimentū. debet ꝗ reddere et reddendo ad
amorem ſuū ita inducere vt ſuadere poſſit ſibi de
ſideriuꝫ prolis. ſi tamen eſſet ꝓbabile mulieri ꝙ
differendo redditioneꝫ debiti ſequeretur cōcubi=
tus ſine tali circunſtantia et qui aptus eſſet gene
rationi tunc nō videtur malum ꝙ aut ſimulatio
ne egritudinis aut ſub pretextu alicuius honeſte
occaſionis ipſa debiti redditionem differret. ver
bi gratia ſcit maritus ꝙ ipſe vino et epulis ingur
gitatus eſt ineptus generationi prolis hoc ergo
habet de conſuetudine vt cū eſt his ingurgitatus
vult accedere ad vxorem ne proles ex cōcubitu
generet mulier ſi poſſet differre debet quouſqꝫ vi
ni et epularū pro parte facta ſit digeſtio hanc tñ
dilationem nō debet facere in forma negationis
debiti ſed ſub pretextu alicuiꝰ honeſte cauſe ⁊ ma
xime ſi experta ſit ꝙ cū conſueuit ſibi ſic petenti
reddere ipſe nolit reddere mulieri petenti pro tē
pore pro quo ipſe eſt in diſpoſitione apta gene=
Quīta ꝯclō rationi. ¶ Quinta concluſio. Concubitus om=
nis coniugalis in eo qui ex modo aut tempore:
aut loco intendit impedire ne inde generet pro=
les eſt actus caſtitati coniugali oppoſitus. pro=
batur finis principalis coniugij eſt proles ergo
concubitus coniugum qui habet finem contrari
um huic eſt impudicitia cōiugalis ergo omnis
talis eſt oppoſitus ⁊c̄. ꝯñ̄a tenet quia ex lege con
iugij tenetur non nolle illuꝫ finem. Secundo pro
batur. nam diuino iudicio hoc declaratum eſt in
Onan Gene. xxxviij. qui delectatus nimium in
Thamar vxore ne ipſa impregnaret: et forte mi=
nueretur pulchritudo eius aut voluptas in eius
concubitu decreſceret fundebat ſemen in terram
ex certa intentione. ¶ Sexta concluſio con=
Sexta ꝯclō cubitus coniugum ad procreationeꝫ prolis vbi
quando ⁊ ſecundum ꝙ oportet factus eſt caſtita
tis coniugalis actus. Probatur talis actus eſt
actus temperantie et non circa materiam cibo=
rum et potuum ſed circa materiam venereorum
ergo eſt actus caſtitatis. Antecedens probatur
quia eſt actus alicuius virtutis ⁊ non videt cuiꝰ
virtutis ſit niſi temperantie vt patet inducendo
circa ſingula. igitur. Secundo omnis actus bo=
nus medius inter inſenſibilitatem ⁊ impudicitiā
coniugalem tanq̄ꝫ inter vicia extrema eſt actus
caſtitatis ſed huiuſmodi concubitus eſt actus bo
nus et laudabilis cum fiat propter conſeruatio=
nem ſpeciei medius inter ſenſibilitatem ſiue in=
ter defectum concubendi et inter impudicitiam
ſiue inter ſupabundantiā concubitus coniugalis
ergo eſt actus caſtitatis coniugalis Tercio caſti
tas coniugalis non dicit omnimodam abiectio=
nem concubitus vt conſtat quia tunc nullus con
iugatus haberet caſtitatem coniugalem ergo ca
ſtitas coniugalis importat ceſſationem actus cū
recta ratio dictat eſſe abſtinendum: et delectatio
nem in actu quando recta ratio dictat eſſe actui
Septima ꝯ vacandum. ¶ Septima concluſio non omnis
cluſio. concubitus coniugum non cauſa prolis generan
de factus eſt actus caſtitati coniugali oppoſitꝰ.
probatur primo non omnis talis concubitus eſt
illicitus immo aliquis eſt licitus igitur. Antece=
dens patet quia aliquis talis fit cauſa ſanitatis
corporalis aliquis fit cauſa fornicationis vitan
de aliquis fit cauſa reddēdi debiti aliquis fit cau
ſa ſerenande mentis: interdum enim contingit ꝙ
deſiderium libidinis eſt ita vehemens et ita con=
turbat mentem ꝙ vix homo eſt compos ſui neqꝫ
poteſt ſe ad aliquid faciendum applicare cum er
go nullo iure vſus ſue mulieris que data eſt ſibi
ſolacij ⁊ remedij cauſa ſit ſibi ꝓhibitus ⁊ maxi=
me cum vtendo ea neqꝫ vxori neqꝫ cuicunqꝫ pro=
ximo neqꝫ legi afferat iniuriaꝫ eſt ſatis extraneū
ꝙ ſuperiores cauſe non faciant cōcubitum cuꝫ cō
iuge licitū et inculpabilē. ¶ Octaua ꝯcluſio ali
Octaua ꝯ quis eſt concubitus cōiugalis illicitus qui non ē
cluſio. caſtitati cōiugali oppoſitus probatur aliquis eſt
talis illicitus qui non eſt prohibitus ex lege con
iugali ſed eſt prohibitus aut ex dictamine rōnis
ſiue ex bono moralis honeſtatis aut ex aliqua le
ge humana aut diuina puta cōcubitus qui eſt cō
tra honeſtatem cōcubitus quo quis impeditur a
cura familie aut quo egritudo veriſimiliter icur=
ritur ſicut cōtingit in multis tales em̄ ſunt illici=
ti: quia tamē culpe ratio nō reperitur in eis ex vi
legis cōiugalis ideo actus tales non ſunt opoſiti
Queſtio. caſtitati cōiugali. ¶ Sed queret quis actus con
iugalis eſt pctm̄ ⁊ qs nō? Rñdetur cōiter ꝙ ali=
quādo cōiuges ꝯmiſcentur cauſa ꝓlis procrean
de: ⁊ tūc actꝰ eoruꝫ nō eſt peccatū qđ itellige ſup
poſitis alijs circūſtantijs aliqñ vero cauſa reddē
di debiti quod fit cum alter eoꝝ petit ſibi reddi
debitum ⁊ tunc etiaꝫ nullum eſt peccatum in red
dente debitū vt doctores communiter exponunt.
ſed addo ꝙ ceteris circunſtantijs conſtantibus
neqꝫ etiā eſt pctm̄ in petēte: vbi grā ſi qs ꝓbabi

liter dubitet q̄ vxor ſua nollit ſibi reddere ipſe po
teſt petere nō cauſa exſatiande voluptatis ſ3 cau
ſa reddendi debiti: aut ſi vxor recuſauerit ſibi red
dere debitū vt compellat a iudice reddere poteſt
petere debitū. ea eīn cauſa vt ponat in poſſeſſio=
nem ſue vxoris. Similr poteſt cōtingere de noue
rit vxoratis poſt bñdictionem nuptiale3 cū timet
probabiliter ne aliqui añ carnalem copulam ni=
tantur inducere vxorem ad religionē. Tertio cau
ſa fornicationis vitande et tunc dicunt q̄ ibi eſt
peccatū veniale. Quarto cauſa exſatiande libidi
nis ⁊ tunc vt dicunt eſt pctm̄ mortale. Iſta opi=
nio pro duobus dictis pmis eſt vera ſed nō vide
tur michi rōnabilis pro duobus poſtremis: neq̄
conſona ſententie Apoſtoli nec Augu. q̄3tuncun
q̄ ſe videant auctoritate eius iuuare. ¶ Pro cu
Nona ꝯclo
ius declaratione ſit nona cōcluſio. cognoſcēs vxo
re3 loco/tempore/et mō debitis: preciſe cauſa for
nicationis vitande nō peccat. probat ponat ca=
ſus q̄ quis qui nouerit vxorem duxit aliqua ne=
ceſſitate cogente cōicaturus ſit cum quada3 cum
qua cōſuetudinē habuit cōnubendi añ coniugiū
iſte refugit et odit fornicationē et vult vxori ſue
ſeruare fide3 quā ei debet ex vi cōiugij. timet tñ q̄
ſi tempe colloquij efferueat in eo concupiſcentia
q̄ faciliter ſuadebit ab alia ad cōcubitū vt igit
extinguat in eo cōcupiſcentia accedit ad vxorem
propriā vt extincta cōcupiſcentia ſecurus ſit a pi
culo fornicationis videt mihi q̄ iſte prudēter fa=
cit oībus circunſtantijs pēſatis ⁊ q̄ ſi iret ad ſa
cerdotem ſuū aut ad quēuis alium ſapientem vi
rum et neceſſitatem cōicationis cum alia mulie=
re et fragilitatem ſuā ⁊ reliquias preteriti amo=
ris exponeret daretur ſibi idem conſilium. Pre=
terea ſi quis videret vxorem ſuam in ſimili peri
culo fornicationis vt eam a tali periculo erueret
poſſet rationabiliter ab ea petere debitum ergo
vt euitet a ſe idem fornicationis periculu3 poteſt
etiam petere debitum. Tercio cauſa egritudinis
vitāde aut etiam periculi probabiliter imminen
tis poteſt quis rem vxoriam petere ergo multo
magis cauſa vitande fornicationis. conſequentia
tenet quia egritudo ſpiritualis eſt mlto maior q̄3
corporalis. Quarto probat auctoritate Au. li=
bro de eccleſiaſticis dogmatib9 capitulo. xxxv.
dicentis bone ſūt nuptie ſed cauſa filiorū ⁊ con=
peſcende fornicationis obtentu ¶ Probat quin
Sacramentū mrimonij ad duo inſtitutum.
to poſt pctm̄ inſtitutu3 fuit matrimonij ſacramē
tū ad officium ⁊ ad remediū: remediū aūt eſt ne
quis igne cōcupiſcētie exuſtus in fornicationē in
cideret ergo ſine quacūq̄ culpa poteſt quis vti in
cōiugio actu coniugali in remediū cōtra fornica
tionem ⁊ per ꝯſequens qui vtitur cōcubitu cum
vxore preciſe cauſa fornicationis vitande nō pec
cat Antecedens probat per Aug. ſup geneſis li
bro. ix. humane nature infirmitas perpendens
ruinam turpitudinis excipit honeſtate nuptiaꝝ
vt q̄ ſanis poterat eſſe officium ſit egrotis reme=
diū ⁊ hugo li. i. de ſacramētis pte viij. h3 ſacra=
mētū cōiugij duplicē h3 inſtitutionē vnā añ pec
catū aliā poſt pctm̄ añ peccatū nō fuit inſtitutu3
ad remedium ſed ſolum ad ſacramētū ⁊ officium
Sexto ꝓbat auctoritate Iſid. libro ſcđo ethicoꝝ
dicentis tribus de cauſis ducitur vxor: cauſa pro
lis ſecundum id geñ. creſcite et multiplicamini:
cauſa adiutorij ſecundum illud non eſt bonum eſ
ſe hominem ſolum faciamus ei adiutorium ſimi
le ſibi. cauſa continentie ſecundum illud apoſtoli
propter fornicationem autem vnuſquiſq̄ ſuam
vxorem habeat ſed conſtat q̄ non eſt coniugium
in remedium fornicationis niſi propter concubi
tum cum vxore quo expleto ardor concupiſcen=
tie extinguitur ergo ſine peccato licet vti concu=
bitu propter fornicationem vitandam. Septimo
licet vti cibo delectabili guſtu propter fornicatio
nem vitandam pro tempore etiam pro quo non
apparet aliqua neceſſitas aut congruitas nutri=
endi corporis ergo multo magis licet vti concu=
bitu coniugali propter eundem finem. conſequē
tia tenet quia coniugium ſecundum apoſtolum ⁊
ſacros doctores ad vitandam fornicationem ſpe
cialiter inſtitutum eſt. Octauo ſi concubitus con
iugalis propter ſolam fornicationem vitandam
factus eſt culpabilis hoc eſt aut quia finis eſt ma
lus aut quia non eſt per tale medium acquiren=
dus aut propter aliam circunſtantiam malā po=
ſitam aut propter aliquam bonam deficiente3 nō
propter tercium aut quartum quia ſupponuntur
omnes alie circunſtantie bone ineſſe et male de=
eſſe neq̄ propter primum quia cum fornicatio ſit
mala vitare eam eſt bonum et laudabile: neq̄ pro
pter ſecundum quia apoſtolus et doctores aſſe=
runt expreſſe q̄ coniugium ordinatur et inſtitut=
cauſa fornicationis vitande et conſtat q̄ non ni=
ſi propter actum ſuum: quia q̄3tumcunq̄ eſſet cō
iugium inter aliquos et non vterentur actu con=
iugij tunc non min9 vterentur nec minus peri=
culū fornicationis incurrerēt. ¶ Decima conclu
Decia ꝯclo
ſio. concubitus coniugalis propter ſanitate3 aut
aliam diſpoſitionem vel habitudinem corporis
vel anime notabiliter bonam factus eſt licitus ⁊
non culpabilis. probatur recta ratio naturalis di
ctat q̄ ſi aliter coniugum ꝓpter defectum actus
coniugalis incidat ī periculum egritudinis aut
alterius male diſpoſitionis corporis vel aīe q̄ vti
deb3 eo neq̄ videtur poſſe reperiri quodcunq̄ p=
ceptum diuinum vel humanū contra hmōi recti
tudinem rōnis immo viſum eſt q̄buſdam ꝓpter
rectitudinem huius rōis in opere coniugali q̄ ēt
quis propter conſimilem cām poterat vti cōcubi
tu fornicario qđ faſum eſt tñ ꝓpter prohibitionē
diuinam. Scđo ꝓbatur vnuſquiſq̄ in remediu3
contra egritudinem poteſt vti re ſua niſi vſus ad
illud ſit ſibi auctoritate legis vel ſuperioris ꝓhi
bitus ſed ſcđm Apoſtolum corpus mulieris eſt
in poteſtate viri et ecōtra et neuter coniugu3 ꝓhi
bitus eſt vti altero ad hunc finem: ergo pōt et lici
tum eſt vti ſibi cōcubitu coniugali ꝓpter ſanita=
tem. Tertio ſi alter coniugū eſſet in magna egri=
tudine a qua ſcđm iudiciu3 periti medici nō poſ=
ſet releuari niſi per concubitū coniugalem pecca
ret egrotus nō vtendo conſilio medici q2 recta ra
tio vnicuiq̄ magis dictaret q̄ vti deberet conſi=
lio medici q̄3 nō vti ergo in tali caſu vtendo cō=
cubitu coniugali nō peccat. Quarto ſolutio ieiu
nij precepti ab eccleſia propter gulam facta eſt

Maius peccatū q̄ȝ concubitus coniugalis ꝓpter voluptatē factus: ſed ꝓpter ſanitatem corporalē poſſum ꝑ conſiliū medici ſoluere ieiuniū imo in tali caſu ſolutio ieiunij aliquando cadit ſub precepto vt patet ex regiſtro Gregorij ⁊ allegabitur cum agetur de ieiunio ergo et concubitus cōiugalis propter predictam cauſam factus eſt licitus et inculpabilis. Quinto ſi eſſet illicitus aut hoc eſſet ex parte finis et hoc non q2 ſanitas et procuratio eius eſt finis bonus aut ratione medij q2 ſcȝ illicitum ſit procurare per tale medium ⁊ hoc nō cum nō ſit nec contra legē vllā: nec cōtra recte rationis dictamen. Sexto talis ſic vtendo cōcubitu non egreditur mediū temperātie: ergo non peccat. ꝯſequentia tenet quia ſi peccat nō peccat niſi per intemꝑantiam. añcedens patet quia nō plus amat voluptatem venereā q̄ȝ oportet cū non vtatur cōcubitu cauſa voluptatis ſȝ cauſa ſanitatis.

¶ Pro quarto dicto eſt aduertendū ꝙ magnuȝ deſiderium voluptatis explende aliquando eſt cauſa partialis magne triſticie multum ⁊ diu bonam diſpoſitionem anime abſorbentis cum ſciȝ diffidit deſiderans ſe poſſe potiri voluptate aut cum videt ſe nō poſſe potiri ea ſine peccato. ideo conſequenter dico ꝙ aliquis poteſt velle potiri voluptate. vno mō propter amorem ipſius voluptatis. Secundo mō propter vitandum tedium et angorem triſticie cauſate ex carentia voluptatis.

Undecima concluſio. ¶ Sit igitur vndecima cōcluſio. Cōcubitus coniugalis cauſa vitande triſticie ꝓuenientis ex abſentia delectationis veneree non eſt culpabilis et intelligo in iſtis cōcluſionibus ꝙ alie circunſtantie ſint bone et conuenientes. Poſſet et concluſio probari rationib⁹ quibus probata eſt precedens ⁊ intelligo ꝙ iſta triſticia ſit ita magna ꝙ impediat magis et diutius a bonis operationibus q̄ȝ ipſe cōcubitus. Pro hac cōcluſione videt̄ eſſe auctoritas apoſtoli ad corinthios vi. melius eſt nubere q̄ȝ vri.

Duodecia concluſio. ¶ Duodecima concluſio licet oīs cōcubitus cōiugalis propter voluptateȝ factus qui circunſtantia habet malam mortaliter ſit culpa mortalis nō tñ omnis talis ſimpliciter eſt culpa mortalis. Iſta concluſio videt̄ eſſe de expreſſa intentione Auguſtini ita dicentis. Cōcubitum qui non ſit cauſa prolis nuptie non cogūt fieri ſed impetrant ignoſci ſi tamē non ita ſit nimius vt impediat tēpora que orationi debent̄ nec īmutetur in eū vſū qui cōtra naturaȝ eſt ecce vbi expeſſe. Au. dicit ꝙ cōcubit⁹ qui non ſit cauſa ꝓlis ſed [vt exponit hugo de ſancto victore ij. li. de ſacramētis parte xi.] qui ſit cauſa incontinentie excuſat̄ veniaȝ recipit propter bonū nuptiarū ſi non incidant male et dānabiles circūſtantie quarū duas ipſe exprimit cū ſcȝ impediunt̄ ipſa q̄ orationi debent̄ ⁊ cū excercet̄ modo qui eſt cōtra naturā. Et paulo poſt decus quideȝ cōiugale eſt caſtitas ꝓcreandi et reddendi carnalis debiti fides. Immoderata aūt progreſſio ſecundū veniaȝ conceditur quod [vt patet per hugonem vbi ſupra et ex principio capituli vbi allegat] dicit Auguſtinus de immoderata progreſſione per incontinentiam facta que tamen ſecundum Aug. ſecundum veniam conceditur ſignificans per hoc ꝙ non eſt culpa mortalis ſed venialis ſed immoderata eſt. Sȝ dubium eſt vtrum ſecundum doctrinaȝ Ariſ. oīs concubitus coniugalis cauſa voluptatis fact⁹ ſit culpa venialis et videtur michi ꝙ non ſaluo ſemper meliori iudicio Ariſt. enim in tercio ethi. diffiniuit nobis menſuram et regulam in vſu delectationum cum adiuuant ſanitatem et bonam habitudinem corporis vel anime cum non impediūt eam nec ſunt contra honeſtatem nec ſupra facultates. his enim ſtantibus videtur Ariſtote. ꝙ liceat homini vti menſurate delectationibus ciborum ⁊ venereorum ꝙ ſi eſſet concubitus lege prohibitus tunc eſſet contra honeſtatem ſimiliter ſi per ipſū impediremur ab eo ad quod pro tūc tenemur aut ſi haberet circunſtantiam modi innaturalis: ſi vero eſſet tam immoderatus amor voluptuoſ⁹ vxoris vt ratione voluptatis ſumptus fierent in ea ornanda et alenda qui excederent facultateȝ aut ſi propter immoderatum amorem voluptatis veneree ea relinqueremus que nobis ad ſuſtentandam familiam agenda incumbūt tunc diceret eſſe ſupra facultatem. ſi vero eſſet eius vſus ita frequens ꝙ per hunc fieret debilitatio vel mala corporis vel anime diſpoſitio tunc etiam ſecundum Ariſ. eſſet intemperatus. ſi vero iſta non contingerent tunc vſus coitus maneret ſecundum eum infra limites temperantie. Et ſi dicatur contra Ariſto. ꝙ qui vtitur coitu cauſa voluptatis ille ſeruit libidini: et in hoc videtur ſe fundaſſe Aug. cum vult ꝙ omnis concubitus cauſa voluptatis factus eſt culpabilis ſalteȝ venialiter. Ad hoc reſponderet Ariſ. ꝙ non eſt de ratione virtutis facere hominem ſine paſſionibus ſed moderari paſſiones et impedire ne impellant contra imperium rationis. ſtoici autem aliter ſentiebant et dicebāt virtutem eſſe impaſſibilitatem dico ergo ꝙ ſeruire libidini poſſumus intelligere dupliciter. vno modo vt idem ſit ꝙ moueri immoderate motu libidinis et tunc quicumq̄ ſeruit libidini peccat: ſed non oīs qui cupit actū coniugaleȝ vt voluptatem expleat ſeruit libidini cum ſtet ꝙ homo moueatur ⁊ tamen ſecundum nullam circunſtantiā malam neq̄ venialem neq̄ mortalem male moueat̄. Alio modo vt idem eſt ꝙ moueri ad concubitum vt expleat̄ libido: vel propter deſiderium voluptatis ⁊ tunc diceret Ariſ. ꝙ hoc non eſt ſēper ſeruire libidini. ſed ſi ratio ita libidinem moderet̄ vt propter deſiderium iſtud nullam malaȝ circunſtantiaȝ ponat in actu: tunc diceret ꝙ hoc non eſt ſeruire libidini ſed eſt libidinem ſub iugo rationis ponere ⁊ cohibere ne libido que de ſua natura apta nata eſt furere furiat: neq̄ adhuc vidi auctoritatem aliquam ſacre ſcripture ex qua hec opinio Ariſ. poſſet ſufficienter reprobari. Si autem reperiantur alique auctoritates ſacrorum doctorum qui ex induſtria ſemper niſi ſūt ab his deterrere homines in quibus propter promptitudinem et inclinationem nature faciliter et frequēter nimiū peccatur malo illis conſentire q̄ȝ Ariſ. maxime propter fetorem et immundiciam venereee voluptatis: ſed credo ꝙ eſt multum precioſuȝ pro moribus hominum dicere ꝙ huiuſmodi concubitus coniugalis ideo preciſe ſit mortalis quia

ſit cauſa libidinis ⁊ voluptatis.ſi enim hoc ſit ho
minibus ſimplicibus perſuaſum cum neſciant di
ſtinguere in grauitate peccatorum mortaliuꝫ cū
voluptas impellet eos ad concubitum eque faci
liter explebunt eam cuꝫ non ſua ſicut cū ſua ⁊ mi
ror vnde illa opinio tantum conſenſuꝫ meruit aſ
ſento ꝙ qui eam aſtruunt nullam racionē habēt
immo vix vnam auctoritatē hoc expreſſe ſonan-
tem conſiderent queſo quot ſcrupulorum pericu
lis coniugatoꝝ conſcientias exponunt cum mul
ti ſint quorū vxor ſtatim impregnatur quo facto
quemcunqꝫ eorum repetentem debitum periculo
peccati mortalis exponunt niſi certū ſit ꝙ cauſa
vitande fornicationis hoc fecerit ideo tutiſſima
mihi videt quo ad culpam mortalem in concubi
tu coniugali cauſa voluptatis facto Auguſtini
regula ꝙ ſcꝫ eſt ibi peccatū mortale cum eo pro
cedit cōcupiſcentia vt aliquam mortaleꝫ circun-
ſtantiā in actuꝫ inducat ſi non:nō eſt culpa mor
Reſponſio ad queſtiones. talis.Ex his omnibus reſpondet ad tituluꝫ que
ſtionis ſcilꝫ ꝙ aliquis actus reddendi debitū eſt
actus caſtitatis.ꝓbata eſt iſta cōcluſio: ⁊ iterū ꝓ
batur auctoritate Auguſtini dicentis decus qui
dem coniugale eſt caſtitas ꝓcreandi et reddendi
carnalis debiti fides.ex qua auctoritate ſic arguo
omnis caſtitas procreandi liberos eſt actus caſti
tatis coniugalis ſed aliquis actus reddendi de-
bitum eſt caſtitas procreandi liberoꝫ ille ſcꝫ qui
ſit cauſa procreande prolis ergo aliquis actus
reddendi debituꝫ eſt actus caſtitatis coniugalis
Cōtra nonā ⁊ decimā cōcluſionem ¶Contra nonam et decimam concluſiones ar-
guitur primo ſic auctoritate Aug.dicentis ſi ve
niam conceſſit Apoſtolus:ꝗ peccatum ſunt nu-
ptie cui eīm venia niſi peccato conceditur.et ſequi-
tur et ita veniaꝫ concedens Apoſtolus concubi-
tum attendit cōiugatorum in quo eſt incontinen
tie malū.Incontinentie malū eſt ꝙ vir cognoſcit
vxorem etiam vltra neceſſitatem ꝓcreandi filios
ſed et ibi eſt nuptiarum bonum et ita nō propter
hoc malum culpabile eſt hoc bonū ſed illud ma-
lum ſit veniale ꝓpter bonum nuptiale. Secūdo
auctoritate eiuſdem dicentis.concubitus eīm qui
eſt neceſſarius cauſa ꝓlis inculpandus eſt tm̄mo
do ſi eſt nuptialis.qui autē vltra iſtam neceſſita
tem ꝓgreditur iam non rōni ſed libidini obſequi
tur.Ex qua auctoritate ſic arguit.ſolus concubi
tus qui eſt cauſa ꝓlis generāde eſt inculpandus
ſed coniugalis cōcubitus qui ſit cauſa fornicatio
nis vitande aut cauſa ſanitatis aut alterius bo-
ne habitudinis nō ſit cauſa prolis ꝗ talis eſt cul
pabilis.Tertio arguit auctoritate eiuſdem ibidem.ſe
quitur eīm:et hunc nō exigere ſed reddere cōiugū
ne fornicet ad coniugem pertinet ꝗ concubitus
ſaltem petitus cauſa fornicationis vitande ē cul
pabilis.Quarto arguit auctoritate Apoſtoli ita
ad Corinth.vi dicētis.hoc autem ſcd̄m indulge
tiam dico nō ſcd̄m imperiuꝫ vbi expreſſe apoſto
lus cōcedit veniā coniugatis ꝯcubentibus.Qui
to auctoritate eiuſdē Au.qui poſtq̄ꝫ dixit.decus
quidem cōiugale eſt caſtitas ꝓcreandi ⁊ redden
di carnalis debiti fides.paulopoſt ſubdit.immo
derata autem ꝓgreſſio ſcd̄m veniam conceditur
Sexto omnis actus excitatus a motu libidinis
eſt pcm̄:ſed hmōi cōcubitus excitat a motu libi-
dinis ergo hmōi cōcubitꝰ eſt pcm̄.Septimo ta-
lis motꝰ nō eſt bonꝰ motus nec rōne ordinatus qꝛ
alias cōcubitꝰ nō cauſa ꝓlis generāde factus poſ
ſet eſſe bonus actus moralis ⁊ per ꝯñs poſſet eſſe
meritorius vite eterne ergo eſt malus moraliter ꝗ
eſt culpabilis saltē venialiter.Octauo quicunqꝫ
cognoſcit vxorem quia non poteſt continere pec-
cat:ſꝫ qui cognoſcit vxorē cauſa fornicationis vi
tande cognoſcit eā quia nō pōt cōtinere ergo pec
cat.minor patꝫ quia ſi poſſet cōtinere nō eſſet in
periculo fornicationis.Nono omnis actꝰ in quo
ratio patit iacturā ſine recompenſatione alicuiꝰ
boni eſt culpabilis:ſed in tali concubitu ratio pa
titur iacturam ſine recōpenſatione alicuius boni
¶Ad primam reſpondeo ꝓ argumentū funda Reſponſio.
tur in illa pte auctoritatis incōtinentie maluꝫ eſt
ꝙ vir cognoſcit vxorem vltra neceſſitatem ꝓcre-
andi hebet enim dupliceꝫ ſenſum.vnus eſt ꝙ qui
libet actus quo vir cognoſcit vxorem ſine inten-
tione tunc concipiende ꝓlis eſt malum inconti-
nentie et ſic ego nego.ſi eniꝫ cauſa ſanitatis hoc
faciat aut cā vitande fornicationis ita tm̄ ꝙ mo-
derate ⁊ ſine poſitione alicuius circunſtantie cul
pabilis tunc non eſt malum incontinentie aut ꝙ
aliquis actus talis ſit malū incōtinentie ⁊ ſic cō-
cedo.nō intelligit autem primo mō Auguſtinus
quia tunc ſibi contradiceret:quia vt allegatur ar
gumento tercio licet reddere debituꝫ coniugi pe-
tenti vt vitetur fornicatio:ſed frequenter talis cō
cubitus ſit ſine ſpe generande prolis puta cum
vxor eſt pregnans aut extra etatem concipiendi
ergo non omnis concubitus ⁊c̄.et ita cum Aug.
non ſibi contradicat oportet dicere ꝙ illud intel-
ligit particulariter cum ſcilicet talis concubitus
eſt inordinatus et nullomodo ratione moderatꝰ
ſed ex vi libidinis ponitur aliqua circunſtantia
indebita.Dices ꝙ auctoritas allegata intelligit
de exigente et ꝙ omnis talis exigens ne fornicet
eſt incontinens quod patet quia ſi eſſet continēs
non timeret fornicari.neqꝫ ita vrgeretur impetu
libidinis vt ne fornicaretur ad vxorem accederet
vltra neceſſitateꝫ procreandi.Ad hoc reſpondeo
negando ꝙ omnis talis ſit incontinens imō po-
tius eſt continens non quidem ſecundum gradū
temperantie quia de illo gradu concludit ratio
ſed ſecundum gradum continentie quia enim eſt
continens ſecundum huiuſmodi gradum patit
rebellionem paſſionum et ne ſuccumbat illicite
dat operam licite.et cū dicis ſi eſſet cōtinens ⁊c̄.
verum eſt ſi eſſet continens ſecundum gradum tē
perantie in quo ceſſat omnis paſſionum inſultus
ſed hoc non habet veritatem de continente ſecun
dum gradum continentie.Ad ſecundam conce-
do auctoritatem et ad rationem que ex ea forma
tur nego maiorem vt enim patet conſtruenti ver
ba Auguſ.non dicit ꝙ ſolus concubitus qui ſit
cauſa prolis eſt inculpandus ſed dicit ꝙ inter cō
cubitus qui ſiunt cauſa prolis ille ſolus eſt incul
pandus qui eſt nuptialis quia fornicatoriꝰ factꝰ
cauſa prolis eſt culpandus.et ad minoreꝫ dico ꝙ
poſſibile eſt ꝙ concubitus factus cauſa ſanitatiꝫ
ſiat cauſa prolis.Sanitas eīm in generationem

pꝛolis eſt oꝛdinabilis eo ꝙ ſani ſunt aptioꝛes ad
generationem qʒ egri et ſimiliter dicitur de illo q
ſit cauſa foꝛnicationis vitande quia per conſuetu
dinem foꝛnicationis diminuitur amoꝛ coniuga=
lis eo autem diminuto et extincto fiunt coniuges
minus apti ad generationem pꝛolis. Et cum vlte
rius dicit Au. Qui autem extra iſtam neceſſita=
tem pꝛogreditur ⁊c. concedo de illo qui pꝛogredi
tur inoꝛdinate et cum poſitione circunſtantie ma
le aut ablatione bone ſicut cōtingit in illo qui cō=
tra iudicium rationis ducitur impetu libidinis.
De illo autem qui pꝛogreditur moderate negat.
Dicitur autem immoderate pꝛogredi vltra circū
ſtantias expꝛeſſas ab Augu. ſi ſit ita frequens vt
ſit cauſa egritudinis vel alicuius male indiſpoſi
tionis aut ſi ardoꝛ ſit nimius aut ſi loco ſacro vel
publico et multis alijs modis. Ad terciā dico ꝙ
ſi licet cōiugi tue reddere tibi debitum ne foꝛnice
ris. dico ꝙ licet tibi etiam petere ne foꝛniceris li=
cet etiam tibi petere ne ipſa foꝛnicetur et hoc vni
cuiqʒ dictat recta ratio. Sed vult dicere Augu. ꝙ
vno coniugum petente etiam inoꝛdinate debituʒ
inoꝛdinatione quidem veniali licitum eſt alteri
reddere et ſine quocunqʒ peccato poteſt reddi:
ſed nulli licet inoꝛdinate petere/ ſi autem pꝛeuide
at vir vxoꝛem foꝛnicaturaʒ non inoꝛdinate petit
ſi ne ipſa foꝛnicetur petat ſibi reddi debitum.
Ad quartam dico ꝙ ex illa auctoꝛitate Apoſ. ni
tuntur heretici pꝛobare ꝙ nuptie ſunt culpabiles
quia nichil eget venia niſi ꝙ culpabile eſt. cōſtat
autem ꝙ cum dicit Apoſ. hoc aut ſecundum in=
dulgentiam per li hoc demonſtrat coniugium ita
ꝙ ſit ſenſus hoc autem ſcilicet nubendum eſſe ijs
qui continere non poſſunt dico ſecundum indul=
gentiam qʒuis Augu. exponat de malo inconti=
nentie quod cōtingit in concubitu coniugali cui
hoc nō ſatiſfacit. Aliter dico ſcilicʒ ꝙ Apoſ. vult
dicere ꝙ non dat legem hanc nuptiarum tanqʒ
legē pceptiuā vł intempanciā ſed tanqʒ legē per
miſſiuā decernit ita poſſe rōnabilr et inculpabilr
fieri ſed non pꝛecipit. Alias enim ante indulgen=
tiaʒ Apoſ. fuiſſent nuptie et actus nuptialis cul=
pabiles. Ad quintam concedo auctoꝛitateʒ Au.
eſt enim in tali concubitu aliqua pꝛogreſſio imo=
derata que non eſt niſi culpa venialis. Ad ſextaʒ
nego maioꝛem motus eñ libidinis aliqñ excitat
aliquem actum quē ſtati rō frenat ⁊ moderat/ ⁊ p
cōſequēs non eſt culpabilis ⁊ vltra negat minoꝛ/
poteſt enī quis vti cōcubitu cauſa vitande foꝛni=
catiōis quē tūc non agitat libido ſed qꝛ timet ne
poſtea agitet cū aderit opoꝛtunitas foꝛnicatiōis
ex directione rōnis occurrit periculo conſtatenʒ
de illo q vtit eo cauſa ſanitatis ꝙ talē actū nō ex=
citat libido Ad ſeptimā que apparentiā hʒ nego
añs ⁊ ad pbationē nego qꝺ infert de hoc tñ dice
tur in argumētis alterius cōcluſiōis diffuſi⁹. Ad
octauā nego maioꝛē ⁊ minoꝛē/ maioꝛē quidē quia
qui nō pōt cōtinere ita dirigit a rōne ꝙ cōcupiſ=
centiā cōſumit in licito cōcubitu vt euadat peri=
culū illiciti cōcubit⁹ ⁊ ob hoc inſtitutū eſt cōiugi
um in remediū. minoꝛeʒ vero quia licet quis pōt
continere et habeat habituʒ continendi ne tamē
ſubeat periculum concubitus illiciti licito ⁊ con=
ceſſo vtitur. Ad nonaʒ nego minoꝛem. dico eñ ꝙ
ratio nullam iacturam patitur et ex tali actu fit
recompenſatio iacture ſi que inſit: per hoc ſcilicʒ
ꝙ vel foꝛnicationis piculū vitatur vel ſanitas cō
ſeruatur aut acquiritur. ¶ Contra .xij. ꝯcluſionē Cōtra .xij. cōcluſio[nem]
Arguit pꝛīo. oīs cōcubitus qui eſt malo fine cir=
cunſtātionat⁹ eſt culpabilis moꝛtaliter ſed cōcu
bitus ꝯiugalis cauſa ſatiande voluptatis factus
eſt malo fine circunſtantionatus: g talis cōcubi=
tus eſt moꝛtaliter culpabilis. minoꝛ pʒ quia iube
mus fugere voluptatē tam ex doctrina ſacraruʒ
litterarū qʒ phie Secundo omnis cōcubitus qui
non eſt bonus ē culpabilis: ſed nullus cōcubitus
coniugalis cauſa voluptatis factus eſt bonus: g
omnis talis eſt culpabilis. maioꝛ patet qꝛ omīs
concubitus cōiugalis eſt actus deliberatus g eſt
actus bonus vel malus g ſi non eſt bon⁹ eſt ma=
lus. minoꝛ pʒ qꝛ ſi eſſet aliquis talis bonus ſeque
retur ꝙ aliqs talis poſſet eſſe meritoꝛius vite eter
ne ſi fieret ab habente gratiā qꝺ non repugnat ſi
ſit bon⁹ moꝛaliter. Tertio voluptas venerea nō
poteſt in deū referri actu volitionis g omnē actū
cuius eſt finis facit moꝛtaliter culpabileʒ. Quar
to nulla recta ratio dictat ꝙ ſit vtendū delectabi
li gratia voluptatis: g nullus cōcubitus cōiuga
lis qui fit cauſa voluptatis eſt recte rationi cōfoꝛ
mis. añs pʒ qꝛ de omni cōcubitu qui fit cauſa vo
luptatis tm̄ recta ratio dictat aut dictare poteſt
ꝙ eo non eſt vtendū. Quinto. omnis q tali concu
bitu vtitur aut pꝛeuenit a voluptate et ſic rō in
eo patit iacturaʒ aut pꝛeuenit et excitat volupta
tem ⁊ tunc etiā rō patit iacturam ergo cum non
ſit alicuius bo ni recompenſatio ſequit ꝙ actus
eſt culpabilis. Sexto. quicunqʒ vtit cōcubitu cau
ſa voluptatis ſeruit libidini g omnis talis peccat
Septimo arguitur per illud philoſophi. adulter
eſt in ſuam vxoꝛē amatoꝛ ardentioꝛ. Octauo per
illud Hiero. Sapiens amat coniugē iudicio non
affectu nō regnat in eo imper⁹ voluptatis nec p=
ceps fertur ad coituʒ nihil enim feminius qʒ vxo
rem amare quaſi adulteram Nono. Omnis con
cubitus qui qʒtum eſt ex vi cōcupiſcentie ad ipſū
allicientis aut ex vi volitionis cui ſuboꝛdinatur
indifferenter fit in ſuam et non ſuā eſt moꝛtaliter
culpabilis: ſed omnis concubitus qui fit ad ſati
andaʒ voluptateʒ qʒtum eſt ex vi concupiſcentie
aut ex vi volitionis indifferenter fit in ſuam ⁊ nō
ſuam ergo ⁊c. Minoꝛ patet quia cū ſufficiat ſa=
tiare libidinē ⁊ illa ſatiatur equaliter per cōcubi=
tū cum non ſua ſicut in ſua ſequit ꝙ talis cōcubi
tus eſt indifferēter ad hoc ꝙ ſatiet ⁊c. ¶ Ad pri= Reſpon[ſio]
mā nego maioꝛē nā ſi finis nō ſit mal⁹ niſi venia
liter nō reddit actum malū moꝛtaliter ſicut circū
ſtātia tēpoꝛis mala venialiter tm̄ reddit actū cul
pabilē venialiter tm̄. Et ad minoꝛem dicit ꝙ vo
luptas venerea non eſt malus finis moꝛtaliter ſʒ
venialiter tantum quia tamen aliqñ amoꝛ eius
eſt ita vehemens ꝙ inducit circūſtantias malas
moꝛtaliter vt cū inducit ad experiendum cuʒ nō
ſua aut cum aliena aut in vaſe non debito ⁊ ſic de
multis alijs modis ideo in talib⁹ caſibus eſt cul
pa moꝛtalis. Ariſ. aut minoꝛē huius rationis ne
garet et diceret ꝙ bonū ⁊ honeſtum eſt vti volu

ꝑtate infra limites temperantie et ꝙ hoc nõ in-
ducit quãcunqꝫ maliciã in opere ⁊ reducere vſuꝫ
moderate voluptatis in honeſtatem operis. Di-
ceret eñ ꝙ honeſtum eſt vti voluptate ſcðm im-
perium rationis. honeſtũ eſt etiam abſtinere ab
ea et licet vtrumqꝫ ſit honeſtum ſcðm tamen eſt
primo honeſtius ſed nõ propter hoc primũ eſt in
honeſtũ. Eodemmõ eñ argueret de voluptate ci
borum et potuũ ſicut honeſtũ eſt continere: hone
ſtum eſt nubere: honeſtius tñ eſt continere q̃ȝ nu-
bere. Ad ſecundã negaret Ariſ. minoreȝ. aliquis
enim talis ſubordinatus volitioni a rõne regula
te et habenti omnes circunſtantias ꝓ obiecto eſt
bonus moraliter cũ ſit actus temperantie. Eodẽ
modo eñ poſſet argui de actu diuorcij ĩ antiqua
lege qui erat eis tñ conceſſus propter duritiam
cordis eorum. talis eñ dici poteſt fuiſſe bonus a
ctus qꝛ nulla lege erat ꝓhibitus neqꝫ in eo procu
rando ponebat̃ aliqua mala circũſtantia in actu
Eodemmõ de actu cõmodi et vtilis dici poteſt et
ad improbationeȝ huius rñdeo negando ꝯñam
quia ſecundũ multos nõ omnis actus bonus qui
fit ab habente caritatem eſt meritorius: ſed opor
tet ꝙ ſit imperatus a caritate ſicut actus repudi
endi vxorem in antiqua lege debite circunſtanti
onatus fuiſſet bonus nec tñ videtur ꝙ bene potu
iſſet a caritate imperari ſicut nec actus odiẽdi ini
micum tamẽ quicquid ſit argumentũ illud non
probat ꝙ actus ille ſit mortaliter culpabilis. Ad
tertiam reſpondet̃. Vnomõ negando ꝯñam licet
forte bene ſequatur ꝙ eſt venialiter culpabilis.
Aliomodo negando añs ſicut enim ſcðm Ariſt.
poſſum vti voluptate ꝓpter honeſtatẽ operis ita
⁊ propter deũ ſicut ⁊ humana gloria ⁊ honorib⁹
Ad quartã reſpondet̃ ꝙ argumentũ nõ conclu-
dit niſi ꝙ talis vſus eſt venialiter culpabilis Ad
añs tamẽ dico ꝙ li vtendũ ⁊ cõſimilia aliqñ di-
cunt debitum iuſticie ⁊ obligationis aliqñ debitũ
cõgruitatis/aliqñ debitũ licentie ſiue ꝑtãtis. de
debito primo cõcedit̃. de tercio negatur. recta eñ
ratio dictat licitũ eſſe vti tali cõcubitu cã volupta
tis ſicut licitũ eſt mihi vti carnib⁹ vitulinis ⁊ mu
toninis et ſuppono ꝙ ſint ſalubres quia tñ vitul[i]
ne magis delectant me vtor eis. nõ videret Ariſ.
in hoc eſſe quãcũqꝫ culpam ſi vſus ſit moderat⁹
Ad quintã dico ꝙ ſcðm aliquos aliqñ voluptas
preuenit agens aliquãdo agens preuenit volu-
ptatẽ ⁊ eam excitat. hoc auteȝ nõ bene intelligo
quia ſi excitat voluptatẽ hoc eſt quia iam deſide
rio voluptatis captus: ſi eſt iaȝ captus deſiderio
voluptatis conſtat ꝙ voluptas preuenit eũ. iõ lȝ
aliqñ nos ipſos excitem⁹ vt aſſit nobis facultas
explende voluptatĩ deſiderate vt cũ qs vtit̃ ſal-
ſis vt delectet̃ in potu aut cibo aptis vt poſſit ex
plere op⁹ libidinis: tamẽ nõ video quõ quis ꝑue
niat deſiderium voluptatis ⁊ hoc cõiter ⁊ regula
riter ſcðm modum quo dicunt ipſi ꝙ omnis qui
vtit̃ concubitu cauſa voluptatis ſatiande excitat
in ſe voluptatem. ſcio eñ ꝙ bene poteſt excitari
deſideriũ voluptatis ⁊ aliarũ rerum ſed ille mo-
dus nõ eſt ad ꝓpoſitũ eorũ qui ponũt differenti
am inter concubere cauſa incõtinentie ⁊ ſatiãde
voluptatis/⁊ dicunt ꝙ qui concubitu vtit̃ cauſa
incõtinentie preuenit̃ a voluptate/q̃ aũt cauſa ſa
tiande voluptatis preuenit voluptatem et eam
excitat hoc enim non habet apparentiaȝ dico er
go ꝙ ſi quis excitaret in ſe deſiderium volupta-
tis aliud eſſet dicenduȝ. Debet etiam nobis ſuffi-
cere noſtra pronitas quod intelligo cum hoc nõ
exigeret bonum prolis ratione enim huius boni
poſſet rõnabiliter excitari huiuſmodi deſideriuȝ
qui aũt ſalſis ſe ad bibendũ excitant non videtur
excitare in ſe deſideriuȝ bibendi quod iam habẽt
ſed facultatem reſpondenteȝ deſiderio qua carẽt.
Quo ad primuȝ ergo mẽbrum dico ꝙ ratio nul-
lam ruinam patitur in hoc ꝙ preuenitur a volu-
ptate quia eam ſubicit recte regule et moderatur
eam taliter ꝙ vis concupiſcentie nullam malam
circunſtantiam ponit in opere et hoc eſt rationeȝ
principari et regnare non ruinaȝ pati non poteſt
tamen tam rationabiliter et tam notabiliter exci
tari deſideriuȝ voluptatis veneree niſi cauſa pro
lis ſicut edendi ⁊ bibendi propter feditatem ⁊ na
turalem quandam turpitudinem actus venerei
propter quam omni genti pene a natura inſitum
eſt vt cum edant et bibant etiam ingluuioſe in pu
blico non erubeſcant venereum tamen actum nõ
niſi in oculto exercent. Ad ſextam iam reſponſuȝ
eſt ſupra ſi enim per ſeruire libidini intelligatur
duci impetu libidinis non moderato ratione ne-
gatur antecedẽs ſi vero intelligat̃ exercere actũ
ad quem incitat libido tunc negatur conſequen-
tia quia hocmodo poteſt quis ſeruire libidini cuȝ
moderatione rationis quia tamẽ propter nomẽ
ſeruitutis ſeruire libidini primo modo proprie in
telligit̃ iõ negatur antecedens. Ad ſeptimam di
co illud non legi in philoſopho et ideo alij alle-
gant ex Hiero. Dico tamẽ ꝙ ardẽtior poteſt vnõ
modo dicere ardorem nimium inter limites amo
ris coniugalis conſiſtentem et de tali ardẽtiore
amore nego ꝙ ſit adulter. alio modo poteſt dice-
re amorem nimium egredientem limites amoris
coniugalis ita ꝙ hoc modo amans amat vxoreȝ
amore venereo cum iſta circunſtantia ꝙ ſi etiam
non eſſet vxor ꝙ conſimili amore amaret. et de ta
li concedo Et ſi dicas ꝙ ſaltem ex iſta auctorita-
te in primo ſenſu concluditur ꝙ qui vtitur concu
bitu coniugali cauſa voluptatis ꝙ ille peccat ſal
tem venialiter quia oĩs talis ardentius q̃ȝ oporteȝ
amat vxorem. Ad hoc reſponderet Ariſ. negan-
do aſſumptũ nam ſi licitus ſit moderatus vſus vo
luptatis veneree et ea moderate gaudere licitum
eſt amare vxorem propter voluptatem dum ta-
men li propter non dicat circunſtantiam cauſe ꝑ
ciſe ⁊ adequate nec circunſtantiam cauſe princi-
palis. Diceretur ergo ꝙ ille amor diceret̃ arden
tior qui eſſet inordinatus ⁊ moueret ad actum cũ
circunſtantia indebita ⁊ culpabili. Ad auctorita
tem Hiero. dico ꝙ ille amat vxorem iudicio non
affectu qui paſſionem inſurgentem ſub rationis
regula redigit nec patit̃ vt progrediatur ita con-
cupiſcentia vt contra iudicium rationis ad illici-
tum impellat. Impetus preterea voluptatis di-
cit̃ regnare in illo in quo concupiſcentia ita effre
nis remanet vt ratio ab ea obtenebrationem ⁊ ca
priuitatem non ipſa a ratione moderationem ac-

cipiat vt ducat regat ⁊ impellat non ducat̃ rega
tur et cohibeat̃. Jlle autem dr̃ preceps ferri ad
coitum quē impetus libidinis nulla rationis mo
deratione r̃ſtate in concubitū propellit. amare au
tem coniugem tanq̃ʒ adulteraʒ dr̃ ille cuius amo
rem cōiugis pulchritudo et vt cum Quin. dicaʒ
noctiū merita adequate aut principaliter ingene
rant nō amor ſobolis: non ſacramenti dignitas:
non indiuidua vite conſuetudo. Cōſtat autem ꝙ
multi interdū vtunt̃ concubitu coniugali qui iu
dicio et non affectu coniugē amant in q̄bus non
regnat impetus libidinis qui non ferunt̃ ad coi-
tum p̄cipites nec coniugē amant tanq̃ʒ adulterā
Ad nonam ꝯcedo maiorem. ſi eñ volitio eſſet ta
lis qua vellet quis explere libidines in quācunq̃ʒ
ſibi primo daret̃ facultas ſiue ſua eſſet ſiue non
volitio illa eſſet mala mortaliter et nego minoreʒ
ſunt eñ multi qui cauſa voluptatis vtunt̃ concu
bitu coniugali qui nunq̃ʒ vellent vti concubitu
adulterino licet eñ cōcupiſcētia cuius impetus
eſt naturalis nō plus inclinet in hunc cōcubituʒ
q̃ʒ alium: tñ recta ratio inclinationem eius mode
ratur cohibet et limitat et volitio iſtam modera-
tionem ſequens habet coniugalem concubitum
determinate pro obiecto.

Poſtq̃ʒ dictum eſt de caſtitate iam de luxuria dicendum eſt
Et primo in cōmuni. Et querit̃ vtruʒ
luxuria ſit vitiuʒ capitale. Arguit̃ ꝙ non. luxu-
ria ex alio vitio orit̃: ḡ non eſt vitiū capitale. añs
probat̃ quia ſcđm Jſi. cauſatur ex ſupbia mētis.
Jn oppoſitum eſt auctoritas Gre. xxxi. moraliū
Triplr̃ acci pit luxuria — luxuriaʒ vitiuʒ capitale ponentis. ¶ Notanduʒ
ꝙ nomen luxurie accipitur tripliciter. Uno mo-
do cōmuniſſime ꝓ omni aut intēpeſtiua aut ſup-
flua habundantia ſcđm illud Uir. geor. prīo. Lu
xurieʒ ſegetū tenera depaſcit in herba Scđo mō
cōiter ꝓ effuſione in voluptatem q̄ eſt ſupra mo-
dū ⁊ contra pudorē ſcđm illud tullij. de offi. li. i.
Jntelligim⁹ q̃ʒ turpe ſit defluere luxuria ⁊ ſupra
et delicate ac molliter viuere Tercio mō appro-
priate ⁊ tunc ſignificat hm̄oi deordinationē que
eſt circa delectationes venereas tm̄. Scđm ſecun
dū modū di. Au. tercio. li. cōfeſſionum ꝙ luxuria
ob ſatietatē ⁊ abundantiam ſe cupit vocari. con-
ſtat autem ꝙ ſacietas ⁊ abūdantia nō ſolū de ve
nereis dicitur ſed etiam de cibis et potibus. ſe-
cundum primum modum dicitur prouerbiorum
xx. ꝙ luxurioſa res eſt vinum ſecundum illū mo-
dum quo in qualibet materia / abundantia ad lu
xuriam refertur vt vult Tho. q̃uis tamen aliter
exponat ⁊ bene ꝙ luxurioſa res eſt vinuʒ quia ſu
perfluus vſus vini intentum voluptatis veneree
prebet. De tercio modo dicit beatus Tho. ꝙ libi
dinoſa voluptas et ſi in alijs materijs dicatur:
tamen ſimpliciter hoc nomen ſibi vendicant ve-
neree voluptates in quibus etiam ſpecialiter libi
do dicitur: vt Aug. dicit. xiiij. de ciuitate dei ſecū
dum enim Jſi. in ethimo. luxurioſus dicitur ali-
quis quaſi ſolut⁹ in voluptates ⁊ q̄ voluptates
veneree maxime animum hominis ſoluunt ideo
Pr̄ia ꝯclo — eis nomen luxurie appropriatum eſt. ¶ Prima

concluſio. q̃uis aliquis venereorum vſus ſit or-
dinatus ⁊ licitus: omnis tamen luxuria eſt pecca
tum. probat̃ prima pars omnis actus cōformis
iudicio recte rationis eſt licitus et ordinatus ſed
aliquis actus venereorum eſt conformis iudicio
recte rationis vt patet de actu venereo qui fit cau
ſa prolis generande modo tempore et loco debi-
tis. Secundo vſus ciborum et potuū eſt ſiue pec
cato ſi fiat debito modo et ordine et fine ergo et
vſus venereorum. conſequentia tenet quia q̃ʒtum
cibi et potus ſunt neceſſarij pro conſeruatione in
diuidui / tantum vſus venereorum eſt neceſſarius
pro conſeruatione ſpeciei: ſecundum illud Aug.
li. de bono coniugali quod eſt cibus ad ſaluteʒ ho
minis hoc eſt concubitus ad ſaluteʒ generis Se-
cundam partem probo. omnis inordinatus vſus
venereorum eſt peccatum: ſed omnis luxuria eſt ī
ordinatus vſus venereorum ergo omnis luxuria
eſt peccatū. Maior eſt nota et minor patet ex no-
tabili. Tercio quicunq̃ʒ inordinate corpore ſuo vti
tur facit iniuriam domino: ſed quicunq̃ʒ luxuriat̃
inordinate corpore ſuo vtitur: igitur omnis talis
facit iniuriam domino et per conſequens peccat.
Maior patet per Auguſ. in li de. x. cordis. deus
qui gubernat ſeruos ſuos ad vtilitatem illorum
non ſuam precepit ne per illicitas voluptates cor
ruat templum eius. Tuʒ ſecundo per Apoſ. i. ad
corin. vi. dicenteʒ. Empti eſtis precio magno glo
rificate ergo et portate deū in corde veſtro. Ex qui
bus auctoritatibus patet ꝙ quicunq̃ʒ inordinate
vtitur corpore ſuo iniuriaʒ facit domino. Minor
patet quia vt dictum eſt luxuria dicit inordinatū
vſum actuum venereoruʒ qui ſunt actus corporis
Ex quibus patet ꝙ non licet vnicuiq̃ʒ vti corpore
ſuo aut eo quod ſuum eſt vt libet. ¶ Scđa cōclu — Scđa ꝯc
ſio. Et ſi nō omnis actus venereus deijciat ani-
mum a virtute: omnis tamen deijciat ab arce et
excellentia perfectionis. primū patet quia nichil
deijcit animum a ſtatu virtutis niſi peccatuʒ. ſed
non omnis actus venereus eſt peccatum: igit̃ nō
omnis actus venereus ⁊c̃. ſecundum probatur ꝑ
mo per Auguſ. i. ſolilo. dicentem Nichil eſſe ſen-
tio quod magis ex arce deijciat animum virilem
q̃ʒ blandimenta femine corporiſq̃ʒ ille contactus
⁊c̃. Secundo. per illud quod habet li. de bono cō
iugali. ſicut enim bonum erat quod martha fa-
ciebat occupata circa miſterium ſanctorum: ſed
melius quod maria audiens verbum dei: ita etiā
bonum ſuſanne in caſtitate coniugali laudamus
ſed bonum vidue Anne et magis virginis Ma.
anteponimus. Tercio Actus venereus deijcit ani
mum a viduitatis et virginitatis perfectionibus
ergo deijcit animum ab arce et excellentia perfe-
ctionis. ¶ Tercia concluſio. Luxuria eſt vitium
capitale probatur omne vitium ex quo regulari — Tertia ꝯc
ter nata ſunt oriri multa vitia generare differētia
eſt vitium capitale: ſed ex luxuria nata ſunt oriri
multa vitia genere differentia: ergo luxuria eſt vi
tium capitale. Maior patet ex diffinitione vitij ca
pitalis. minor probatur. tum primo omne vitiuʒ
cuius finis eſt ita appetibilis ꝙ propter conſecu
tionem eius nati ſunt homines multa vitia per-
petrare eſt tale ꝙ ex eo multa vitia nata ſunt ori

ri etiaʒ genere differentia.ſed finis luxurie qui eſt
ſenſualis delectatio eſt talis q̃ propter cõſecutio-
nem eius multa vitia ſpecie differantia nati ſunt
homines ꝑpetrare:vt homicidia:fraudes: men-
datia:periuria:ꝓfuſiones imoderatas pecuniaꝝ
Duob⁹ modis vnũ vitium ex alio oritur. igiť minor pʒ.Tum quia eſt vehementiſſima in
ter delectationes ſenſuales.tũ quia eſt maxime in
ter eas cõnaturalis.Scðo omne vitiũ per cuius
frequens exercitiũ multa vitia genere differẽtia
nata ſunt rľariter gñari eſt vitiuʒ capitale:ſed lu
xuria eſt vitiuʒ ꝑ cuius frequens exercitiuʒ nata
ſunt multa vitia genere dr̃ña generari igiť.luxu
ria eſt vitiũ capitale.minor paʒ de cecitate men
tis:de amore pñtis ſeculi:⁊ odio dei et multis a-
liẏs q̃ per exercitiuʒ frequens luxurie generanť in
luxurie deditis Sunt eñ duo modi quibus vnũ
vitium oriť ex alio.Unus eſt cũ vt aſſequamur ex
ercitium vnius vitẏ aſſumimus actus aliorum:
aliqñ eñ vel difficultatem vel ĩpedimentũ patiť
luxurioſus in potiendo re quã optat et tunc vtiť
mendatiẏs.periuriẏs:dolis:iniuriẏs: ꝓfuſionib⁹
et ſũptibus inordinatis et multis aliẏs vt qð cu-
pit perficiat ⁊ iſte modus originis videť eſſe dicẽ
dus occaſionalis:alius naturalis cũ ſcʒ augmen
tatio vnius viciẏ eſt initium alterius.vt augmen-
tatio gaſtrimargie ſcðm Caſ.eſt initiuʒ luxurie ⁊
hoc mõ ponit origineʒ vitiorũ ex aliẏs Caſ.in col
latiõibus.Iſta aũt diſtinctio eſt neceſſaria ad cõ-
cordãtiã ſacrorũ doctorũ quorum aliqui dicunt
vnũ vitium oriri ex alio:aliẏ ecõtra.qð intelligẽ-
dum eſt ſcðm diuerſos modos originis.Naʒ lo-
quendo de naturali origine ex gaſtrimargia ori-
tur luxuria.loquendo eñ de occaſionali econtra
contingit.Nam quis vt ſit potentior in ope luxu
rie aſſumit gaſtrimargiã et vtiť potibus et cibis
ad hoc accõmodis:vbi forte ſi nõ interueniret de
ſiderium explende libidinis eſſet ieiunio ⁊ ſobrie
Q̃rta ꝯclo tati vacaturus.¶ Quarta ꝯcluſio.Cecitas men
tis/incõſideratio/precipitatio/incõſtantia/amor
ſui/odiuʒ dei/affectus preſentis ſeculi/⁊ deſpatio
futuri.ſunt filie luxurie.ꝓbatur prĩo auctoritate
Gre.xxxi.moraliũ.probať ſcðo de ſingulis.omẽ
vitiũ qð amatuʒ maxime afficit eſt tale qð men-
tem maxime ligat captiuat et cecã reddit.ſed vi-
tium luxurie eſt vitiũ qð amatũ et frequentatum
maxime afficit qr delectatio venerea inter oẽs de
lectationes ſenſuales eſt maxĩa igiť.maxime mẽ
tem cecam reddit et captiuã.Maior paʒ qr per
illud vitiũ vires ſuperiores maxime afficiunť ad
obiecta ſua ꝙ per illud vitiũ vires ſuperiores ma
xime diſtrahunť ab obiectis ſibi cõuenientis im
pediuntur et deordinantur ab actibus ſuis ergo
per tale vitiuʒ ratio maxime ligatur:captiuatur:
et ceca reddiť.Scðo quicquid ita hebetat rõnem
vt eaʒ circa prima principia agibiliũ q̃ de ſe ſunt
nota errare faciat et mentiri generat ⁊ inducit ce
citatem mentis qr mens non poteſt eſſe cecior q̃ʒ
cum errat circa ea que ſunt nobis ſecundũ ſe ma-
nifeſtiſſima.ſed luxuria eſt hmõi igiť.minor pro
batur quia ſecundum Ariſto.malicia vitiũ ſcðm
gradum malicie ſiue intemꝑantie mentiri facit
circa principia agibilium ꝙ vitium quod ex natu
ra ſua habet q̃ ſit magis excecatiuuʒ.hʒ etiaʒ q̃

auctũ vſqʒ gradũ malicie ſit maxime execatiuuʒ:
ſed luxuria ex natura ſua eſt maxĩe executiua cuʒ
ſit maxime diſtractiua ab actu intelligendi ꝓpť
cõuerſionẽ quã facit ad percipiendũ delectatio-
nes ſenſuales:igitur. Et preterea videtur mihi
multũ ꝓbabile q̃ ſicut alique delectationes cor-
porales inclinãt ad luxuriã ⁊ inde eſt q̃ per ali-
quos cibos ⁊ potus reddiť quis inclinatior:ꝑ ali
quos vero minus ita etiaʒ per vſum frequentem
luxurie generanť alique qualitates ⁊ diſpoſitio-
nes corporales in nobis q̃ corpus indiſponunt
ad hoc q̃ debite miniſtret anime ea q̃ exiguntur
ad actus intelligendi.Uidem⁹ eñ ꝑ experientiã
et habet Ariſ.in ꝓhemio libri de phiſonomia q̃
anime ſequũtur corpora ⁊ q̃ ſcðm diuerſitas diſ
poſitiones corporales reddimur apti vel inepti
ad operationes anime.Quarto.Iuſtũ eſt vt cuʒ
nos ipſos infra dignitatem hominis deẏcimus.
preuenitur iẏs que homini ſingulariter ſcðm di-
gnitatẽ ſue cõditionis cõueniũt:ſed per peccatũ
luxurie deẏcimus nos infra dignitateʒ hominis
et vſqʒ ad vilitatem brutalẽ per vſum immodera
tum brutaliũ ⁊ rediſſimarũ delectationũ.iõ iuſto
iudicio deus nos priuat ⁊ deſtituit cognitione re-
rum que homini ſcðʒ dignitateʒ ſue conditionis
conuenit quod fit vltra modos naturales in pri-
orib⁹ rationibus tactos ſubſtractioneʒ auxiliẏ ſui
ſpecialis quod eſt nobis neceſſariũ in omni reruʒ
cognitione et interdũ etiam per ſubſtrationẽ au-
xiliẏ generalis reſpectu alicui⁹ certe cognitionis
De precipitatiõe patet qr viciũ quod ex ſe eſt im
petuoſiſſimũ eſt inductiuũ precipitatõis eo q̃ im
petus eſt cõſiliẏ ablatiuus. Scðo omne cõſilium
exigit cognitionem ⁊ inquiſitionem ⁊ iudiciũ er-
go viciũ quod inducit cecitatem mentis inducit
precipitationẽ/et ideo de amore libidinoſo dicit
The.in eunu.Que res in ſe neqʒ cõſiliuʒ neqʒ mo
dum hʒ vllũ eam conſilio regere nõ potes.De in
cõſideratione patet prĩo per rationẽ ſcðaʒ addu
ctã de precipitatione.Scðo quia vbi nõ eſt cõſi-
liũ ibi non eſt iudiciũ de agendis quia inquiſitio
precedit iudicium.De incõſtantia patet qr ſi ali
qñ bene iudicet nõ tñ immoratur iudicio:ſed ſtatiʒ
adueniente cõcupiſcentia cedit ei/⁊ ideo The.in
eunu.dicit de iuuene qui ſe dicebat receſſuruʒ ab
amica/hec verba vna falſa lacrimula reſtringet
Dicit beatus Tho. q̃ iſta quattuor ſunt vitia ra
tionis et opponuntur quattuor partibus pruden
tie:ſcʒ cecitas mẽtis intelligereť que eſt recta ap
prehenſio finis.precipitatio opponiť cõſilio:in-
cõſideratio iudicio:icõſtantia p̃cepto Alia quat-
tuor ſunt vitia voluntatis amor ſui qui eſt inor-
dinat⁹ appetit⁹ finis quẽ ſibi rõne delectationis
quã inordinate appetit preſtituit:odiũ dei tanq̃ʒ
ꝓhibẽtis delectationẽ cõcupitã.affect⁹ preſentis
ſeculi in quo ſolo delectatiõeʒ maxĩe cõcupitã ex
perimur:⁊ deſperatio futuri cui⁹ delectatiõis fa
ſtidim⁹ qr nimiũ carnalib⁹ afficimur.hoc mõ eñ
ordinat beat⁹ Tho.mihi autẽ ali⁹ ordo videtur
ponendus ꝓcedendo ſcʒ ab vltima vſqʒ ad priaʒ
⁊ videbim⁹ apertũ cõſenſu de gradu in gradum
Dico ergo q̃ cũ q̃s notabiliter afficiter deſiderio
luxurie ⁊ veneree voluptatis inordinate ſtatim

incipit non firmiter ſperare bona eterna: nec eā
cupit q̄ʒ tamen inclinat virtus ſpei et quo magis
creſcit deſiderium luxurie tanto creſcit neglectus
bonorum futuri ſeculi. ideo non accipit deſpera-
tio contrarie ad ſperare: ſed magis contradicto-
rie niſi inquantū ex non ſperare tandē procedit
vſqʒ ad veram ⁊ poſitiuam deſperationem. ex ne
glectu vero eternorū bonorum creſcit amor bono
rum q̄ in hoc ſeculo experimur ſcʒ bonorū tp̄aliū
in quo amore poſtq̄ʒ aliq̄ʒtuluʒ ꝓceſſimus ceſſat
in nobis amor dei: incipit neglectus eius ſequitur
contemptus et tandē odiū ipſius anq̄ʒ perueniā
mus vſqʒ ad ſupremuʒ gradū ſcʒ ad cecitatē men
tis. poſtq̄ʒ enim deſinimus amare deuʒ neceſſe eſt
vt totum amorem in noſipſos conuertamus et
neglecto deo et mandatis eius feramur in omne
illud quod ordinate vel inordinate concupimus
Ex quo ſtatim conſequitur vt illud quod extra
concupiſcentiā decernimus fugiendum: adueni-
ente et vrgente cōcupiſcentia cupiamus et proſe
quamur et qḋ in prius iudicamus eſſe faciēduʒ
nunc fugiamus et hoc appellat inconſtantiam
Greg. que nō eſt vitium rōnis vt vult Tho. ſed vo
luntatis vel appetitus ſe rōnis iudicio diſformā-
tis et hic eſt ille gradus morū fugiendorū quem
vocat Ariſt. incōtinentiā. Cum autem diu verſati
ſumus in huius incōſtantie ſiue incontinentie ex
ercitio: iam minus cōſiderare que agenda incū-
bunt incipimus et dum prius latis erat nobis ex
pletio libidinis aliquātulū inordinate iaʒ ſingu
las circunſtantias cōſiderare deſinimus iam nō
curauimus ꝯſiderare aliena ſit an nō: poſtea nō
curamus cōſiderare vtrū ad nos cognationē ha
beat an non. vtrū modo nature ꝯcupiſcentia vta
mur an ꝯtrario. Cū autē puenimus ad ſummum
illud incōſiderationis gradū tunc ſine vllius cir
cunſtantie intuitu cuʒ pleno impetu cōcupiſcen-
tie ſine reluctatione rōnis, ſed vt vult Ariſ. ex e-
lectione quadaʒ in eo qḋ cupimus ferimur et tūc
dicit p̄cipitatio in qua habet ſecund⁹ moꝝ fugi
endoꝝ gradus qui dr̄ intemp̱antia anteq̄ʒ ⁊ poſt
q̄ʒ in beſtiales mores incidim⁹ p̱ cōſiderationem
poſtq̄ʒ aūt aliq̄ʒtulū verſati fuerimus in hmōi in
temperantie actibus generatur in nobis illa ceci
tas et execatio mentis qua circa finem agibiliuʒ
erramus ⁊ iudicamus delectationem. illā autem
vtilitatem quā appetimus eſſe bonorū optimum
nec inducit iſta vitia luxuria circa materiā ſuam
tm̄ ſed etiā circa materias alioꝝ vitiorū tū ꝓpter
neglectum bonorum eternorū et dei et amorem
bonorum preſentis ſeculi et noſtri que generali-
ter et vniuerſaliter circa poſtrema inclinationeʒ
faciunt. Tum quia per aſſuefactionem inconſi-
derationis et precipitationis in vno inducimur
ad inconſiderate et precipitanter agendum in a-
lio niſi forte in quibuſdā materijs ꝓpter longuʒ
vſum et exercitiū non ſolemus quicq̄ʒ inconſide-
Quinta ꝯclō rate aut precipitanter agere. ¶ Quinta conclu-
ſio. Turpiloquia/ſcurrilia/ludicra/et ſtultiloq̄a:
ſunt filie luxurie. probatur auctoritate Iſido. li-
bro ethimolo. has quattuor filias luxurie ponen
tis vbi per turpiloquiū intelligo deſideriū dicen
di et audiendi turpia et inhoneſta. ex abundan-
tiā enim cordis nō ſolum os loquitur vt habetur
Ma. xij. ſed etiā auris audit. per ſcurrilia intelli
go deſiderium dicendi ⁊ faciendi: audiendi et vi
dendi ea que ſunt ridicula que ſcilicʒ ſunt aut ad
irriſionem facta aut ad riſum mouendum nō ob
ſeruata cōditione rerum et dignitate perſonāruʒ
Alij dicunt ꝙ ſcurra eſt qui alium ſequitur cibi
cauſa ad quod in pauperibus inclinat luxuria eo
ꝙ ſine cerere et bacho friget venus. Per ludicra
intelligo hiſtrionicorū et aliorū ludorum leuium
et ingenuorū exercitium in quorū deſideriū ⁊ ex-
ercendi et videndi inclinat luxuria quia enim lu-
xurioſus mentem habentē habet et ꝓpter conti-
nuam curā veneree delectationis nō poteſt ſic ſe
grauibus ⁊ ſerijs rebus applicare ad ſcurrilia et
ludicra deuoluit. Et quia non ſe applicat graui-
bus et ſerijs: ſed ludicrijs et ſcurrilibus, ideo fre-
quenter ſtulte loquitur cum putat ſe prudenter ⁊
ſenſate loqui. Sermo eniʒ ſapientie ſale conditus
multum experimentum et multam cognitionem
et eleuationem mētis exigit. Nec dicit ſtultiloqui
um actum voluntatis ſicut precedentia quia nō
cupit luxurioſus ſtulte loqui ſicut cupit turpiter
loqui ſed magis dicit vitium rōnis: neqʒ puto ve
rum qḋ dicit Tho. ꝙ iſta dicunt tm̄ inordinatos
actus exteriores quia luxuria primo ponit inor-
dinationem in actibus interioribus quibus ſub-
ordinantur iſti actus exteriores Tum etiam quia
deſiderare: dicere: et audire. turpiter: ſcurriliter:
et ludicre. ſunt actus interiores geniti a luxuria
ſunt actus exteriores eis ſubordinati ergo magis
dicendū eſt ꝙ cum auctores ponunt hec eſſe fili-
as luxurie ꝙ intelligunt de interioribus primo et
cōſequēter de exterioribus. Enumerauit aūt Iſi.
filias luxurie que omni gradui luxurie ſunt com
munes niſi q̄dā verecundia et pudore p̱ſone ipe
diatur earū generatio. Gre. vero eas omnes enu-
merat per quas ab infimo luxurie gradu vſqʒ ad
poſtremū fit aſcenſus declaratum eſt. Enumerat
etiā Iſi. filias illas tm̄ p̱ quas determinate fit ꝓ
ruptio in aliquos actus exteriores quod non fit
per filias quas enumerauit. Gre. ¶ Contra pri- Cōtra p̄ri
maʒ p̱tem p̄ie concluſionis Arguitur ſic. omnis p̱teʒ pri
vſus venereorū eſt luxuria aut caſtitas: ſed null⁹ cōcluſio
vſus venereorū eſt caſtitas: ergo omnis eſt luxu-
ria/ſed omnis luxuria eſt actus illicit⁹ ergo ⁊ oīs
vſus venereorū eſt illicitus. minor ꝓbatur. oīs ca
ſtitas eſt ceſſatio a venereis cum ſit continentia
que a cōtinendo dicit. Tum ſcḋo qꝛ ſcḋʒ Auguſ.
libro de bono cōiugali/cōiugati cōtinentiam hn̄t
in habitu ſed non in vſu: ergo nullus actus vene
reus eſt cōtinentia ⁊ per cōſequēs nullus eſt caſti
tas. Scḋo Vbicūqʒ inuenit aliqḋ ſuperfluuʒ quo
bonū rōnis impeditur ibi eſt pctm̄: ſed in omni
concubitu inuenit aliquod ſup̱fluum quo bonum
rōis impedit: ergo omnis act⁹ venere⁹ eſt pctm̄
Maior probatur qꝛ oīs virtus impedit p̱ ſup̱fluū
et diminutū vt habet ſcḋo ethi. minor pʒ quia in
coitu eſt ſup̱fluitas delectationis q̄ ita abſorbet
rōeʒ ꝙ impoſſibile eſt aliquid itelligere in ipſa vt
hʒ Ariſ. vi. ethi. Tercio. omne illud eſt peccatuʒ
ex quo pctm̄ naſcit: ſed ex actu venereo trahitur
peccatum in paruulis vt hʒ Auguſ. li. de nuptijs

igitur actus venereus omnis eſt peccatũ. Quar
to omne illud eſt peccatũ ex quo voluntarie ho-
mo perdit omnẽ vſuȝ rationis: ſed ex omni actu
venereo ſpõte et voluntarie perditur vſus ratio
nis: ergo omnis talis actus eſt peccatum. Qui
to. Omnis actus ſpontaneus eſt peccatum in
quo ⁊ per quẽ homines magni ĩpediunt a gra-
tijs gratis datis et ab intellectu magnoꝝ ⁊ ar-
duoꝝ: ſed actus venereus eſt huiuſmodi cũ ſcdȝ
Hiero. in illo actu ſpiritus ſanctus nõ tangebat
corda ꝓphetarũ: igr. Sexto. omnis delectatio
venerea eſt ſupabundans ergo omnis delecta-
tio venerea eſt vitioſa. Cõſequẽtia tenet qꝛ om
nis ſupabundantia in actibus humanis eſt vicio
Cõtra ſcdaȝ pte eiuſdeȝ cõcluſionis ſa. ¶ Contra ſcdam partem eiuſdem concluſio
nis Arguitur ſic. In emiſſione aliaruȝ ſuperflui
tatum a ſemine non eſt peccatũ ergo nec in emiſ
ſione ſemis ſed per actũ venereũ ſola fit emiſſio
ſeminis quod eſt ſupfluũ alimẽti ergo nullꝰ actꝰ
venereus eſt pctm̃: ergo et per ꝯñs luxuria non
eſt pctm̃. Secundo oẽ pctm̃ hȝ vitiũ ſibi oppo-
ſituȝ: ſed luxuria nullũ hȝ vitiuȝ oppoſitũ ergo
non eſt pctm̃. Tercio. ꝗlibet poteſt licite vti eo qd
ſuũ eſt: ſed in actu venereo non vtitur hõ niſi eo
quod ſuũ eſt niſi forte in raptu vel adulterio er
Reſponſio. go non omnis luxuria eſt pctm̃. ¶ Ad primam
concedo maiorem ⁊ nego minorem. Ad proba
tionem nego aſſũptã ⁊ dico ꝙ aliqua caſtitas cõ
ſiſtit in abſtinendo a coitu vbi qñ ⁊ ſcdm̃ ꝙ opȝ
⁊ in vtendo coitu vbi qñ et ſcdm̃ ꝙ opȝ Et ſimili
ter dico de cõtinentia. Nã vt vult Alber. actus
mrĩmonialis effactus continentie. Ad ſecundã
probationẽ dico ꝙ Auguſ. intelligit de continẽ
tia celibũ et nõ vniuerſaliter de oĩ genere cõtinẽ
tie/ ⁊ de illa concedo ꝙ ratio eiꝰ poſita eſt in ab
ſtinentia ⁊ ceſſatione ab actu venereo. Ad ſcdaȝ
dico ꝙ aliqd dicitur ſupfluũ duplr̃. vno mõ quia
multũ vel intenſũ. alio mõ qꝛ excedit moderatio
nẽ recte rõis ſi accipiat̃ ſupfluũ primo mõ dico ꝙ
aliquod tale ſupfluũ reperit̃ in cõcubitu. ſi ſcdo
mõ dico ꝙ nõ reperit̃ tale ſuperfluũ in quolibet
actu venereo et cũ dicit̃ ꝙ tali ſupfluo bonũ rõ-
Triplr̃ ali-quid ĩpedit vſum rõnis nis ĩpedit̃. dico ꝙ aliqd dr̃ impedire bonũ rõnis
tripliciter. vno mõ ꝑ diſſormationẽ ⁊ ſic ego ne-
go. ſcdo mõ ꝑ totaleȝ corruptioneȝ ⁊ ſic iterũ ne
go. tercio mõ ꝑ intermiſſionẽ vbi qñ ⁊ quõ recta
rõ iudicat licere ipſũ intermittere ⁊ ſic concedo
quomõ etiã ſompnus bonũ rationis impedit Et
ſi dicas ꝙ concupiſcentia et delectatio venereo
rum nõ ſubiacet imperio rationis diſtinguo vel
in ipſa expientia actuali obiecti delectabilis vel
in abſẽtia primo mõ duplr̃ vel ꝗtũ ad eſſentiaȝ
ipſiꝰ delectatiõis ⁊ ſic ꝯcedo qꝛ naturalr̃ cauſat̃
ab obiecto ⁊ potentia ſẽſitiua vl̃ ꝗtũ ad motio
nẽ ad aliud licitũ vel illicituȝ ⁊ ſic ego nego. Si
autẽ loquamur de delectatione añ experientiaȝ
obiecti ſenſibilis dico ꝙ ſubijcitur imperio ratio
nis ⁊ voluntatis quo ad motionẽ ſiue impulſio
nẽ ⁊ per longum excercitiuȝ in cohibendo ſubijci
põt quo ad eiꝰ continuationẽ licet nõ forte quo
ad primã illã et ſubitam generationem. põt em̃
voluntas ĩpedire ne cõtinuet̃ delectatio deſide
rata põt em̃ impedire ne trahat ad ꝯſenſũ illici

tũ. Ad terciaȝ nego maiorẽ vniuerſaliter intel-
lectã ex actu em̃ videndi naſcitur actꝰ cõcupiſcẽ
di ⁊ deſiderandi qui actꝰ vidẽdi nõ ſeꝑ eſt pctm̃
ſilr̃ etiã diceret̃ de actu audiendi turpia q̃ quis
inuite audit ex quo tñ aliqñ naſcitur pctm̃. Silr̃
ex magnitudine virtutis aliqñ naſcit̃ inanis glo
ria q̃ eſt peccatũ. Et ad minorem dico ꝙ pctm̃
accipit̃ dupliciter vno mõ ꝓ actu facto vel emiſ
ſo cõtra dictamẽ recte rationis vel legis obligã
te facientem vel omittentem ad penam ⁊ ſic ne
go minorẽ alio mõ generaliter pro omni quod
habẽtem obligat ad penaȝ nõ quidẽ ex natura
ſua ſed ex inſtitutione alicuiꝰ cauſe ita potentis
inſtituere ⁊ ſic cõcedo ſed cõſtat ꝙ tã hoc mõ ꝗ̃
primo mõ accepto noĩe pcti maior falſa eſt. Ad
quartã iã reſpõſũ eſt maior em̃ eſt falſa ſi exten
datur nomẽ perditionis ad intermiſſionẽ alias
em̃ dormitio oĩs eſſet pctm̃. Ad quintaȝ ſilr̃ di-
co ꝓphete em̃ per actum venereũ intermittebãt
vſum ꝓphetie ſed non totaliter amittebãt. Ad
ſextã iã poſita ẽ diſtinctio de ſupfluo q̃ eodẽ mõ
fieri põt de ſuphabundantia ꝙ ſi alicui non pla
cet diſtinguere tũc ſimpliciter neganda eſt mi-
nor quia ſuperhabundantia delectationis nõ di
cit ſolũ quãtitatẽ delectationis ſed dicit etiã de-
ordinationẽ eius a rectitudine rõis lȝ aũt in om
ni actu venereo ſit magna delectatio nõ tamen
ibi eſt deordinata delectatio Ad primã cõtra ſe
cũdaȝ parteȝ negat conſequentiã beatꝰ thomas
quia ſemen vt dicit eſt ſupfluũ quo indigetur vt
vult ariſtoteles ſupfluũ quidẽ qꝛ eſt reſiduũ ope
rationis virtutis nutritiue ⁊ eo indiget̃ ad vſus
virtutis gñatiue idõ non refert qualitercũqȝ emit
tant̃ alie ſupfluitates ſaluа cũ decẽtia ꝯuictus
hũani ſed non eſt ſimile in ſeminis effuſione quã
opȝ taliter fieri qualiter ꝯuenit fini ad quẽ ordi-
natur hec ſolutio nõ ſatiſfacit tñ qꝛ non eſt du-
biũ ꝙ circa emiſſionẽ aliaꝝ ſupfluitatũ põt eſſe
inordinatio ſi ſcȝ ꝓcuraret̃ fieri ꝑ loca non natu
ralia aut in quantitate q̃ non cõueniret bone diſ
poſitioni corporis ſicut ſi quis ꝓcuraret egeſtio
neȝ ꝑ os ⁊ vrinationẽ ꝑ aliaȝ pteȝ corporis. pter
ea ſequitur ꝙ illi qui non hñt ſemẽ aptũ gñati-
oni aut ꝓpter cõplexionẽ corꝑis aut ꝓpter eta-
tẽ nõ peccarẽt quõcũqȝ emittendo ſupfluitatem
illã ⁊ ita non peccarẽt luxuriando. ¶ Ad rõeȝ Solutio au-
nego primo añs ſcdo nego ꝯñaȝ qꝛ in emiſſione ctoris
aliarũ ſupfluitatũ nõ cõtigũt tãte delectatiões
ꝗ̃te cõtigũt in emiſſione ſeminis ⁊ idõ hoĩes cõi-
ter nõ ĩclinant̃ ad eaꝝ emiſſionẽ niſi natura ſua
ſpõte vl̃ rõ ſanitatis ĩducat ⁊ ꝓpterea nõ fuit po
nẽda lex in emiſſiõe aliaꝝ ſupfluitatũ ĩ emiſſiõe
vero ſemis ꝓpter vehemẽtiã delectationis oẽs
fere exceſſiue ĩclinant̃ ad vtẽdũ emiſſiõe cũ ẽ eis
turpe aut cũ qua ẽ eis turpe aut ꝓpter finẽ tur-
pẽ ⁊ aliqñ vt augeãt delectatiões ĩclinant̃ vt cer
tos modos emiſſiõis quos ⁊ rõ deteſtat̃ ⁊ ſenſus
ideo multo frequẽtius peccat̃ in emiſſione ſemi
nis ꝗ̃ in emiſſione aliaꝝ ſupfluitatũ in alijs em̃
variatio modi eſſet nõ delectabilis ſed moleſta
Ad ſecundã nego minorẽ hȝ em̃ vitiũ inſenſi-
bilitatis q̃ quis põt tm̃ odire actũ venereũ vt nol
let vti eo cũ ſua cã prolis gñande aũt in tm̃ odi

ſe ipſum ꝙ ratione huius etiaȝ ita odiret genus
mulierum vt nec videre nec audire eas ſine mo⸗
leſtia poſſet quod odium maluȝ eſſe declarat caſ
ſianus in collationibus patrum. Ad terciā dico
ꝙ vbi certis legibus et dictamine rationis pꝛefini
tus eſt modus vtendi re ſua non poteſt vti vnuſ⸗
quiſq̄ re ſua vt vult. ſecus eſſet ſi de vſu intellectū
eſſet vel ratione certa vel legibus pꝛefinitum ma
ioꝛ etiam intelligitur vbi vtendo re ſua nulli af⸗
fertur iniuria quia ſi afferretur iniuria alteri con
ſtet ꝙ recta ratio que dictat nulli eſſe iniuriandū
decerneret talem vſum nō eſſe cōuenientem. dictū
eſt autem ſupꝛa ꝙ qui luxuriatur iniuriam affert
deo in hoc ꝙ templum contaminat et polluit.

Contra ter⸗
ciaȝ ꝯclonē

¶ Cōtra terciā concluſionē arguitur ſic. immun
dicia que eſt eadem luxurie eſt filia gule ꝗ luxu⸗
ria nō eſt vitium capitale. ꝯn̄a tenet quia contra
rationem vitij capitalis eſt ꝙ oꝛiatur ex alio. an̄⸗
cedens eſt Grego. xxxi. moꝛalium. Secundo lu⸗
xuria oꝛitur ex ſuperbia ꝗ nō eſt vitium capitale
cōſequentia tenet vt pꝛius et antecedēs pꝛobatur
per iſid. dicentem li. de ſūmo bono ꝙ ſicut per ſu
perbiam mentis itur in pꝛoſtitutionem libidinis
ita per humilitatē ſalua ſit caſtitas carnis. Ter⸗
tio luxuria cauſatur ex deſperatione ſed deſpera
tio non eſt vitiū capitale ergo nec luxuria. maioꝛ
pꝛobatur per illud ad Ephe. quarto qui deſpe⸗
rantes ſe tradiderunt impudicitie. Ad pꝛimam
reſpondet beatus Thomas ꝙ immūdicia luxu⸗
rie dicit̄ cauſari ex gula materialiter. quia gula
miniſtrat materiam coꝛpoꝛalem luxurie: ſed non
ſecundum rōnem cauſe finalis ſecundum quam
potiſſime attendit̄ oꝛigo alioꝛum vitioꝛum ex vi
tijs capitalibus. ſed hoc mō videtur eſſe contra in
tentionem Caſſiani collatione. v. vbi de oꝛigina
tione maxime naturali loquens dicit ꝙ incremē
tum gaſtrimargie eſt initiuȝ luxurie. illa aūt que
eſt ex parte finis eſt multo minus naturalis quia
vbi poteſt haberi finis luxurie ſine actibus alio⸗
rum vitioꝛū nō oꝛiginat aliquod eoꝛum ideo re⸗
ſpondeo aliter ⁊ ꝯcedo ꝙ immundicia luxurie eſt
filia gule per oꝛiginationem naturalē. gula aūt
interdū oꝛiginatur a luxuria per oꝛiginationē oc
ceſſionalē tanꝗ̄ ſcȝ ꝑ aliquid adiuuans ꝯſequuti
onem finis luxurie. Et cum dr ꝙ cōtra rationem
vicij capitalis ⁊c̄. Rn̄deo ſecundum diſtinctionē
poſitam de vicio capitali cū agebatur de inani
gloꝛia. Ad ſcd̄am nego antecedens regulariter
licet enim deus hominem aut qꝛ ſuperbit aut ne
ſuperbiat vt volunt doctoꝛes ſacri permittat ca⸗
dere in luxuriam nō propter hoc tamen luxuria
oꝛitur ex ſuperbia qꝛ ille caſus non prouenit ex
inclinatiōe ſuperbie ſed ex ꝑmiſſione diuina que
fit aut ꝓpter demeritum ſuperbie aut iam poſitū
aut impediendum et ideo Caſſianus collatione
quinta expꝛeſſe determinat ꝙ nō luxuria ſed caſti
tas et continentia oꝛit̄ ex ſuperbia et iactantia.
Ad tertiam ſi intelligatur de oꝛiginatione regu⸗
lari et que cōmuniter fit negatur ſed dico ꝙ econ
tra fit ꝙ regularius deſperatio oꝛitur ex luxuria
ſicut demonſtratū eſt ſupꝛa cōcluſione q̄rta ⁊ ad
apl̄m dico ꝙ terminus ille non plus ſignificat ꝙ
deſperatio ſit cauſa impudicitie q̄ȝ econtra quia
de rigoꝛe ſermonis ſig̃tur tm̄ coniunctio in illis
peruerſis inter deſperationē et impudicitiam di
co tamen pꝛo concoꝛdia ꝙ luxuria in gradu re⸗
miſſo eſt cauſa deſpationis accipiendo eam nega
tiue aut cōtradictoꝛie. ipſa vero cum pꝛeſentia e⸗
iuſdem deſperationis eſt cauſa ꝙ fiat in luxuria
de gradu in gradū ꝓgreſſio ſicut hodie diffuſe de
ductum eſt. illi enim ad quos ſcribit apoſtolus ve
xabuntur deſiderio libidinis quā tn̄ explere non
audebant ne bona eterna ꝑderent. poſtq̄ȝ aūt ce⸗
perunt ea negligere et nō deſiderare tūc tradide
runt ſe ignominijs luxurie ⁊ eaȝ per gradus vari
os adauxerunt. ¶ Cōtra quartam ꝯcluſioneȝ ar

Cōtra qu
taȝ ꝯclō

ſic cecitas mentis incōſideratio ⁊ p̄cipitatio per
tinent ad impꝛudentiā q̄ inuenit̄ in oī pctō ſicut
pꝛudentia in omni virtute ꝗ non ſunt ſpāles filie
luxurie. ¶ Scd̄o cōſtantia nō eſt pars tempan⸗

Reſponſi

tie ꝗ nec inconſtantia ē filia luxurie. Tertio amoꝛ
ſui vſq̄ ad contemptum dei eſt pꝛincipium om⸗
nis peccati vt patȝ per Auguſtinum. xiiij. de ciui
tate dei ergo nō debet poni filia luxurie. Ad pri⸗
mam nego ꝯn̄am quia em̄ intempantia maxime
coꝛrumpit pꝛudentiam. ideo vitia oppoſita ſu⸗
perbie maxime oꝛiuntur ex luxuria que eſt gra⸗
uiſſima intemperantia. Ad ſecundam dico ſicut
conſtātia ad nullum genus virtutis pertinet ſed
potius ad gradum ita nec inconſtantia ad genus
vicij ſed ad gradū. Ad rationeȝ ꝗ concedo an̄ce⸗
dens et nego ꝯſequentiam. conſtantia em̄ et incō
ſtantia in tēperantia et in intēperantia ſicut in
alijs reperiuntur nec tamen ſola incōſtantia que
reperitur in intemperātia oꝛit̄ ex luxuria vt vult
Thomas eo ꝙ luxuria coꝛ hominis emollit et ef
feminat nō circa terribilia ⁊ in omni materia in
conſtantem reddit. Ad terciaȝ dico vbi amoꝛ ſui
vſq̄ ad contemptū dei ante omne aliud peccatū
ineſt poteſt eſſe omniū pecccatoꝛū oꝛigo ſed hoc
non obſtāte ſi ſit luxuria in aliquo ante huiuſmo
di amoꝛeȝ ſui poteſt luxuria eſſe oꝛigo contemptꝰ
dei et amoꝛis ſui ꝑ que ad ſupꝛemos luxurie gra
dus tandem aſcenditur nec placet mihi ſolutio
thome dicentis ꝙ amoꝛ ſui q̄ȝtum ad quecunq̄
bona que ſibi quis appetit eſt cōmune pꝛincipiū
peccatoꝛum ſed q̄ȝtum ad hoc ſpecialiter ꝙ ali⸗
quis ſpecialiter appetit ſibi delectabilia carnis
eſt filia luxurie quia ſi amare ſe ſic vt appetantur
delectabilia carnis oꝛiginetur ex luxuria etiam
amare ſe vt inſint delectabilia laudis et gloꝛie
erit filia inanis gloꝛie ⁊ amare ſe vt inſint vtilia
erit filia auaricie et ſic de alijs ⁊ per conſequens
amoꝛ ſui reſpectu nullius erit oꝛigo ſed ab vno vi
cio originabitur ſecunduȝ aliquid ⁊ ab alio ſecū
dum aliud ⁊ ſic de alijs.

Utrum tantuȝ ſint

ſex ſpecies luxurie? Arguitur ꝙ non
immoderatus coitus coniugalis eſt
actus luxurie et tn̄ ſub nulla dictarū ſpērū cōtine
tur igitur. Minoꝛ patet quia non eſt actus caſti
tatis ergo eſt actus luxurie. In oppoſitum ſunt
communiter tam doctoꝛes theologi q̄ȝ iuris.
Notandum ꝙ luxuria accipitur dupliciter. vno⸗
modo communiter pꝛo omni inoꝛdinato concu⸗

bitu et hoc modo ſupabundantia coitus cum vxo
re propria eſt luxuria. Secũdo modo accipit ſtri
ctius luxuria pro omni concubitu inordinato in=
ordinatione ꝓueniente ex parte materie aut in=
ſtrumenti exterioris actus luxurie aut ex pte mo
Pria ꝯclo di exercendi. ¶ Prima concluſio luxurie ſtricte
a ccepte ſunt ſex ſpecies: ſcȝ fornicatio/ adulteri=
um/inceſtus/ſtuprum/rapt⁹/et pctm̄ contra na=
turam. probat omnis actus venereus deordina=
tus ex parte materie vel finis vel inſtrumenti vel
modi aut eſt illicitus tm̄ aut innaturalis et illici
tus. ſi ſecundũ ſic eſt pctm̄ contra naturam. ſi pri
mum hoc eſt dupliciter quia vel perſona illa per
nullũ conſenſum cõcubentiuȝ poteſt eſſe vel fieri
licita materia reſpectu illius rebus ſtãtibus vt
ſtant vel poteſt. ſi nõ põt hoc eſt dupliciter qꝛ vel
hoc ꝓuenit ex naturali ꝓpinquitate ſanguinis et
ſic eſt inceſtus. vel ex libero cõſenſu per queȝ iam
facta eſt in poteſtatẽ alterius. ⁊ ſic eſt adulteriuȝ
vel ex libero conſenſu per quem iam facta eſt in
poteſtatem alterius: et ſic eſt aduterium. Si po/
teſt eſſe licita materia hoc eſt dupliciter. quia vel
ad hoc ꝙ de facto fiat materia infertur violentia
et ſic eſt raptus. vel non: ⁊ hoc eſt dupliciter. quia
vel eſt corrupta et ſic eſt ſimplex fornicatio vel
Improbat integra et ſic eſt ſtupruȝ. ¶ Ex quibus infero cõ=
bm̄ Tho. tra beatum Thomam ꝙ ſpecies luxurie non ſo=
lum accipiuntur ex parte materie. patȝ qꝛ pecca=
tum contra naturam non ꝓuenit ſecundum quã
libet eius ſpeciem ex innaturalitate materie: ſed
aliquando ꝓuenit ex innaturalitate modi ipſius
actus venerei vt patet cum vir coit cum femina
non in vaſe debito aut ſi in vaſe debito tamẽ mo
dus quem natura inſtituit non obſeruatur vt ꝙ
vir ſuper ⁊ mulier ſubiaceat. conſtat em̄ ꝙ ſi quis
hoc modo fornicet actus ſuus venereus denomi
nabitur deordinatus deordinatiõe duplicis ſpẽi
ſcilȝ deordinatione fornicationis ſcȝ cum nõ ſua
et peccati contra naturam quia modo innatura=
li. Infero ſecũdo ꝙ diſtinctio harum ſpecierum
preter ſtuprum eque ex parte viri ſicut ex par=
te femine ſumitur. nam ſi maſculus in maſcu=
lum actum venereum exerceat fit peccatũ contra
naturam: ſi femina in virum coniugatum fit a=
dulterium: ſi puer violentetur vel a femina vel
a viro vt vel virilia faciat vel muliebria patia=
tur erit raptus ſi ſolutus corruptus cum ſoluta
corrupta cõueniat erit ſimplex fornicatio. Quia
vero in maſculo nõ eſt corruptio integritatis ſi=
gnis apertis manifeſta, ideo non ponitur ſtuprũ
cum primuȝ maſculus virginitatem perdit ſicut
ponitur cum femina defloratur. tum etiam quia
mulier fit multo minus nubilis corrupta q̃ȝ inte
gra et multo minus adhuc cum corrupta eſt illi=
cito concubitu: maſculus autem non. Nã licet de
maſculo bene queraẗ ſi ſit capt⁹ amore alicuius
alterius an nõ. raro tamen queriẗ vtrum ꝟgo ſit
an nõ quare flos virginitatis muliebris cũ multo
maiori detrimẽto perdiẗ q̃ȝ flos virilis ꝟginita=
tis. Quia tñ perpetua ꝟginitas in viro eſt eque
precioſa aut forte precioſior q̃ȝ in muliere eo ꝙ
caſtitas ꝟtus magis eſt propria mulieribus q̃ȝ
viris ſcd̄m illud Quīti. in declamatione militis
mariani pudicitiam in milite quid laudem femi=
narũ magis eſt iſta virtus ideo ſi mulier maſculo
proponenti vitam agere in perpetua virginitate
violentiam inferret vſqȝ ad emiſſionẽ ſeminis per
actum venereũ credo ꝙ non minus peccaret gra
uiter q̃ȝ ſi vir inferret mulieri conſimilem violen
tiaȝ. ¶ Secũda cõcluſio perſone due hũane ſexu Scda ꝯclo
differentes ſunt materia naturalis actus venerei
humani. pȝ illa ſũt materia naturalis actus vene
rei humani q̃ natura ordinauit ad gñationẽ pro
lis humane ſed natura ad gñationẽ ꝓlis hũane
ordinauit perſonas hũanas in numero binario ſe
xu differẽtes igitur. Secũdo pȝ per illud qđ ha
betur i geñ. maſculũ ⁊ feminã creauit eos ⁊ iſtos
deus coniũxit ⁊ dixit creſcite et multiplicamini ⁊
replete terram. Ex quo pȝ ꝙ oĩs actus venereus
eſt innaturalis ex parta materie qui non eſt inter
duas perſonas humanas ⁊ qui eſt iter plures q̃ȝ
Tertia ꝯclo duas aut q̄ eſt inter pſonas eiuſdẽ ſexus. ¶ Ter=
cia cõcluſio illa ſola ſunt naturalia inſtrumenta
actus venerei in quib⁹ ſexuũ differentia poſita eſt
probatur qꝛ illa ſola mẽbra natura ordinauit ad
gñationẽ ꝓlis ⁊ in hoc legem naturalis cõcubit⁹
inſtituit extra quã oĩs cõcubitus ⁊ gñaliter omĩs
Qrta ꝯclo actus venereus eſt innaturalis. ¶ Quarta ꝯclu
ſio modus naturalis actus venerei eſt vt mulier
ſupina ⁊ vir ꝓnus iacens concubat: pȝ quia iſte
eſt modus quẽ velut aptum ad generationẽ natu
ra inſtituit aliĳ añt aut ratione impedimenti aut
cauſa luxurioſe debachationis contra naturaleȝ
Quīta ꝯclo inſtitutioneȝ inuenti ſunt ¶ Quinta cõcluſio ma
teria licita actus venerei eſt vir ⁊ femina matri=
monialiter cõiuncti quia inter nullos eſt licitus
actus venereus niſi qui ſibi mutuaȝ dationẽ cor=
porũ ſuoꝝ ad vſum venereũ fecerũt ſed hanc da=
tionẽ tm̄ vir ⁊ femina mr̄imonialiter cõiuncti fe
cerũt igitur. ¶ Sexta cõcluſio non oĩs materia
Sexta ꝯclo actus venerei illicita eſt equaliter illicita ꝓbatur
quia aliqua materia ſic eſt illicita ꝙ tñ eſt in pro
pinqua diſpoſitione vt fiat licita vt cũ nulla lex ꝓ
hibet cõſenſum matrimonialẽ ſicut cõtingit cuȝ
vterqȝ eſt ſolutus nulla ad alterũ cognatione car
nali vel ſpirituali impeditiua matrimonĳ deuin
ctus aliquando vero eſt illicita ꝙ pro tunc nõ eſt
licita neqȝ eſt in propĩqua diſpoſitione vt ſit lici=
ta ſed tñ poteſt ſine interuentiõe auctoritatĳ legiſ
latoris eſſe vel fieri licita vt pȝ cum alter eorum
eſt vinculo matrimonĳ ligat⁹ per mortẽ em̄ pñs
qui remanent eſſe in ꝓpinqua diſpoſitiõe vt ſint
materia licita ita ꝙ non plus exigitur niſi conſẽ
ſus matrimonialis. Aliqñ vero ſic eſt illicita ꝙ
non eſt tunc licita nec in propinqua diſpoſitione
vt ſit licita nec eſſe poteſt in huiuſmodi diſpoſi=
tione propinqua niſi per interuentionem aucto=
ritatis legiſlatoris vt qui habent inter ſe cogna=
tionem ſpiritualem impeditiuaȝ matrimonĳ aut
qui ſunt vinculo conſanguineitatis in quarto vel
in tercio gradu coniuncti. Aliquãdo vero ſic eſt
illicita ꝙ non eſt tunc licita nec in diſpoſitione ꝓ
pinq̃ vt ſit licita nec eẽ poteſt in tali diſpoſitiõe ſi
ne iteruẽtione auctoritatis nec ad hoc põt iterue
nire auctoritas legiſlatoris niſi forte neceſſitas
rariſſime cõtingẽs ad hoc vrgeret vt cõtingit iter

patrem et filiā inter fratrem ⁊ ſororeꝫ et hoc mō
omnis qui ſe et corpora ſua deo per votum conti-
nentie perpetue ſacrauerūt ſunt illicita materia
Septima ꝯcluſio. venerei concubitus. ¶ Septima cōcluſio. Luxu
rie primomō accepte ſunt plures ſpēs qꝫ ſex. pro
batur eſt aliquis ꝯcubitus inordinatus qui non
eſt actus venereus inordinatus ex parte materie
nec ex parte inſtrumēti nec ex pte modi: ḡ eſt ali-
quis inordinatus alterius ſpēi a ſex p̄dictis ꝯñs
tenet qꝛ quelibet illarū ſex ſpecieruꝫ inordinatio
nem ex aliquo p̄dictorū trium ꝓuenientem ſpor
tat et añs ptꝫ de actu venereo cōiugum q̄ vel oc-
cupant tempora cultui diuino debita aut ita ex-
ceſſiue ꝙ nocet eis ad bonaꝫ diſpoſitionem tam
anime qꝫ corporis aut de cōcubitu in loco vel pu
blico vel ſacro facto. conſtat em̄ ꝙ oīs talis eſt
actus venereus illicitus et culpabilis igit. Scđo
quicquid continet directe et ꝑ ſe ſub genere cōti-
netur ſub aliqua ſpērum ſed hmōi cōcubitus con
tinet ſub genere luxurie directe ⁊ per ſe qꝛ nō ra-
tione alicuius alterius et nō continet ſub aliqua
illarū ſex ſpecierū vt cōſtat ḡ preter eas eſt dāda
ſeptima ſpēs. Tertio omnis deformitas ꝯtraria
caſtitati continet ſub aliq̄ ſpecie luxurie ſꝫ hmōi
actus venereus eſt deformitas ꝯria caſtitati cum
ſit contra iudiciū recte rōnis et non continet ſub
aliqua ſex predictaꝝ ſpērum igr. preter eas dan
da eſt ſeptima. Ex quo infertur ꝯtra Tho. eſſe in
intelligibile ꝙ peccata luxurie q̄ attēdunt penes
circūſtantias nō ꝯſtituunt ſpēm aliquā ſub luxu
ria. dicit em̄ ſic in reſponſione ad primum argu-
mentū articuli p̄mi cliiij. ꝯclonis. Ad p̄mū dicē
dum ꝙ pctm̄ coniugati cum ſua vxore non eſt ſe
cundum indebitaꝫ materiā: ſed ſcđm aliquas cir
cunſtantias q̄ nō conſtituūt ſpēm moralis actus
hoc enim eſt multū extraneum et remotū a verita
te. Naꝫ variatio circunſtātie tranſfert actū cuius
eſt de ſpē virtutis ad ſpecieꝫ vitij ita ꝙ actus qui
fuiſſet caſtitas coniugalis ſeruata debita circun-
ſtantia fit vitium illa remota aut ḡ tranſit ad ge-
nus vitij et non ad aliquā ſpeciem et hoc eſt om-
nino impoſſibile ſicut impoſſibile eſt ſimpliciter
ꝙ aliqđ ſit animal et nō ſit hō vel equus ⁊c̄. aut
tranſeundo ad genus vitij tranſit ad aliquā ſpēꝫ
et conſtet ꝙ non ad aliquā earuꝫ que enumerate
ſunt ḡ prer eas eſt alia ſpēs ponenda. p̄terea iſte
actus exterior rōne talis circunſtantie deordina-
tus ſubordinatur alicui actui interiori per ſe ma
lo qui hmōi circunſtantiā habet pro obiecto talis
autem actus interior per ſe malus eſt eſſentialiter
et ſpecifice ab oībus prius enumeratis diſtictus
cuꝫ habeat aliquid ꝓ obiecto qđ nō habent alij
et alij aliquid qđ nō habet iſte. Et ſi queras quo
modo vocatur illa ſeptima ſpēs. Reſpondeo ꝙ
quia alie ſex ſpecies habēt nomia ꝓpria quibus
ſignatur. ideo pōt ſibi appropriari nomē gn̄is et
poteſt per appropriationem appellari luxuria.
Dico ſcđo ꝙ pōt appellari luxuria ꝯiugalis non
qꝛ inter ſolos cōiuges ꝯtingere poſſit: ſed quia in
Cōtra pri- mā ꝯclonez eis poteſt inueniri. ¶ Cōtra primā ꝯclonē ar ſic
diuerſitas ſpecifica ſumit a forma ſed p̄dicta di-
uiſio ſumit ſcđm diuerſitatē materie vl inſtrumē
ti vel modi vt ē oñſum eſt ḡ inter iſta nō ē diſtin

ctio ſpecifica. Secūdo in quibuſcūqꝫ materia eſt
eiuſdeꝫ rationis in eis actus reſpectu illarū ma-
teriarū ſunt eiuſdē rationis ſed virgo corrupta ⁊
coniugata ſūt eiuſdē rationis ⁊ ſpeciei ⁊ quelibet
hoꝝ ad ſpeciem humanā ꝑtinet q̄ eſt ſpecies ſpe
cialiſſima ergo vicia ſumpta ſcđm iſtas differen
tias ſunt eiuſdē ſpeciei. Tercio adulterium nō dif
fert a ſimplici fornicatione niſi in hoc ꝙ adulter
vltra incontinentiam cōmittit iniuſticiam acce-
dendo ſcꝫ ad vxorē alterius et cōtractando reꝫ al
terius inuito dño ſed iniuſticia non eſt ſpēs luxu
rie nec ſpēm aliquaꝫ conſtituit ſub luxuria ergo
adulteriū nō eſt ſpecies diſtincta a ſimplici forni
catione. Quarto quicūqꝫ cōmiſcetur mulieri obli
gate deo per votū luxuriat vt cōſtat ⁊ non ſcđm
aliquā ſpecierū predictarū quia non ſimplici for
nicatione cū iſtud pctm̄ omni ſimplici fornicatio
ne ſit grauiꝰ: nec adulterio quia non eſt alterius
vxor. nec ſcđm aliquā aliam ſpēm vt cōſtet igitur
preter eas ſūt alique alie ſpecies luxurie. Quin-
to qui cōmiſcetur cū cōmatre aut filia ſpūali luxu
riat ⁊ non ſcđm aliquā predictarū ſpecieruꝫ igi-
tur maior eſt nota ⁊ minor probat quia non ſcđꝫ
inceſtū cum non ſit inter eos neceſſitudo ſanguis
nec ſcđm adulterium cū non ſit coniugata ⁊ ſic
de alijs. igit. Sexto imundicia ⁊ impudicitia ſūt
ſpēs luxurie ⁊ tamē non enumerant hic igitur.
Añs patet per aplm ad cor. xij. dicenteꝫ ne iterū
cum venero humiliet me deꝰ apud vos ⁊ lugeaꝫ
multos qui ante peccauerūt ⁊ nō egerūt peniten
tiaꝫ ſuper imundicia ⁊ fornicatione ⁊ ipudicitia
quā geſſerūt. Septimo luxuria eſt ſpēs motꝰ ve-
nerei inordinati fornicationi ⁊ impudicitie cōdi-
ſtincte ergo nō continet fornicationē ⁊ alias ſpēs
ſub ſe añs patet per aplm ad ga. v. manifeſta ſūt
opera carnis que ſunt fornicatio imundicia ipu
dicitia luxuria. Octauo cōcubitꝰ eorū cuꝫ vxori-
bus qui effundūt ſemē in terra ne generēt eſt luxu
ria cū ſit actus venereꝰ culpabilis ⁊ tn̄ non conti
netur ſub aliqua predictarū ſpecierum igitur mi
nor pꝫ quia non ſub pctō contra naturā quia nec
materia eſt innaturalis nec inſtrumētum innatu
rale nec modꝰ concubendi inaturalis cum talis
fiat vt ſuppono vxore ſupina ⁊ viro prono cōcu-
bentibꝰ. ¶ Ad primā cōcedo maiorē in cōpoſi- Reſponſio
tis ex materia ⁊ forma in rebus vero ſimplicibꝰ
ſumitur diſtinctio ſpecifica ex rebus ipſis que ſūt
diſtincte ſpecie per nihil eis intriſecū formaliter
et quia actus intelligendi ⁊ vocādi ſūt res ſimpli
ces per quas potentia fertur in aliud ideo diſtin
ctio ſpecifica iſtoruꝫ non cauſat formaliter ab ali
quo intrinſeco vel extriſico ſed ſeipſis diſtinguū
tur ſed diſtinctio ipſa innoteſcit nobis ꝑ obiecta
ipſorum et habemus certiſſimū argumentum di-
ſtinctionis ipſorum quando vnus illorum actuū
habet aliquid pro obiecto quod non habet alius.
Et ad minorē dico ꝙ diſtinctio ipſa ſumitur ſecū
dum diuerſitatem materie vel inſtrumenti et eſt
tanqꝫ per ea ꝑ que arguitur diſtinctio et non tan
quam per formaliter diſtinguente. Ad ſcđam cō
cedit maior ſi actus illi ſint circa illas materias
ſcđm ꝙ ſūt eiuſdem rationis ſed ſi actus ſint cir-
ca materias illas ſecūdū ꝙ diuerſitatem habent

inter ſe tunc nō oportʒ actus illos eſſe eiuſdeʒ ra
tionis. Vbigratia. intellectiones mulieris vxora
te ſcōm ꝙ mulier et nō vxorate ſecundū ꝙ muli-
er: ſunt eiuſdem rōnis. intellectio tamē mulieris
vxorate ſecundū ꝙ hmōi: et nō vxorate ſecunduʒ
ꝙ hmōi ſpecie a ſe inuicem dr̄nt. ſimilr̄ et volitio
huius a volitione illius qꝛ licʒ vxoratū et nō vxo
ratum nō faciant differre mulereʒ a muliere niſi
accidentaliter tn̄ inter ſe quidditatiue dr̄nt ſicut
licet album et nigrū nō faciant differre lapidem
a lapide niſi accidentaliter tn̄ albedo et nigredo
eſſentialiter a ſe differunt. ⁊ ideo intellectio hoīs
albi ſcōm ꝙ hmōi ſpecie differt ab intellectione
hominis nigri ſcōm ꝙ hmōi et ſimiliter volitio
quia aliquid vel aliqualiter eſſe eſt obiectū vnius
ꝙ vel qualiter eſſe non eſt obiectum alterius. Ad
terciam nego maiorē dico ꝙ ſecluſa quacunqꝫ in
iuſticia. ī genere luxurie adulteriū eſt ſimpliciter
grauius q̄ʒ ſimplex fornicatio puta dato ꝙ habe
retur conſenſus illius qui offendit nihilominus
dico ꝙ adhuc multo grauius peccaret adulter q̄ʒ
fornicator qꝛ accedit ad eam que nō poteſt facere
corpus ſuū alterius ſicut inceſtuoſus ſimpliciter
grauius peccat q̄ʒ ſimplex fornicator qꝛ accedit
ad eam que non pōt obſtante cognatione cōica-
re corpus ſuū iſti ad coitum ſiue non pōt eſſe lici
ta materia actus venerei cum iſto inceſtuoſo. Ad
quartam ꝯcedo maiorem et nego minorē et dico
ꝙ reducit ad adulterium eoꝙ non pōt eſſe licita
materia reſpectu huius qꝛ iam dedit prātem cor
poris ſui non materiali: ſed ſpūali coniugi. Ad
quintam nego minorem ⁊ dico ꝙ continet ſub in
ceſtu qꝛ non poteſt eſſe licita materia actus vene
rei reſpectu huius ꝓpter cognationē ſpūaleʒ que
inter iſtos per aliquos actus ſacrabiles cōtracta
eſt. Ad. vi. concedo primā partem antecedentis
et nego ſcd̄am dico enī ꝙ continentur ſub predi-
ctis. Ad vij. diſtinguo antecedens vel ſi accipia-
tur ſcd̄ʒ propriā ſignificationē ⁊ ſic dico ꝙ eſt ge
nus vel ſcd̄ʒ appropriatā ſig̃tionē: et ſic eſt ſp̄es
luxurie ſcōm ꝓpriam ſignificationē accepte ad
quid aut ſignificandū appropriet gloſatores di-
uerſimode dicūt imo de aliis que enumerat apl's
glo. ſuper xij. ca. epl'e. ij. ad cori. dicit vno modo ⁊
ſuper ꝗntū epl'e ad gala. aliomō. dico aūt ꝙ apl's
ad cor. enumerat īmundiciaʒ fornicationem ⁊ im
pudicitiam ad gala. aūt addit luxuriaʒ. dico igr̄
ꝙ per īmundiciam intelligit omnem luxuriaʒ in
naturalē ſiue ex parte materie ſiue ex parte inſtru
mentorum ſiue ex parte modi. Per fornicatiōeʒ
vt dicit glo. epl'e ſcd̄e ad cor. intelligit luxuriam
coniugatorū et ſolutorum ſiue intelligit adulteri
um ⁊ ſimplicem fornicationē Per īpudicitiā in
telligit luxuriā inceſtuātiū ⁊ nomē luxurie appro
priat ad luxuriā eorū qui nimio ⁊ exceſſiuo coitu
vtunt aut peccant in aliis circūſtantiis ab hiſpe
nes quas diximꝰ ſp̄es luxurie Ad viij. dico ꝙ eſt
luxuria cōtra naturā Et ad probationē dico ꝙ in
ſtrumēta ꝗbus fit agitatō apta ad effuſionē ſemi
nis ſunt naturalia ſed non fit ipſa emiſſio in in-
ſtrumento quod natura deputauit ad receptio-
nem ſeminis et eſt grauiſſimū peccatuʒ contra na
turam cum ex intentione fit ad quod non mouet

delectatio pn̄s cū eſſet delectabiliꝰ in ꝓpriuʒ vas
fūdere q̄ʒ in terrā ſed directe fit vt īpediat ḡnatio
prolis ad hoc forte mouet inordinatus amor mu
lieris et diuturne delectationis inordinatiſſimuʒ
deſiderium quia enim poſt partuʒ ſunt latiores
vie q̄ʒ ante ideo iſti beſtiales conſentiunt impedi
re conceptionem per illum modum vt maiorem
delectationem experiantur in coitu. ¶ Contra p̄ — Cōtra p̄mū correlariuʒ
mum correlarium arguitur ſic circunſtantia non
dat ſpeciem actui morali ergo ex parte materie
tantum et non ex circunſtantiis ſumenda eſt diſti
ctio ſpecierum luxurie. Ad hanc rationem nego
antecedens dico enim ꝙ circunſtantie actuum ex
teriorum ſunt obiecta actuum interiorum per ſe
bonorum aut malorum et ideo circunſtantie actu
um exteriorum dant ſpecieʒ actui interiori eomo
do quo obiectum dat ſpeciem actui cuius eſt obie
ctum et quia actus exterior reponitur ſub ſpecie
more denominatiue extrīſeca per ſubordinatiōeʒ
ad actum interiorem ideo ſpeciem moris tā actꝰ
interior q̄ʒ exterior accipiūt a circunſtantiis actꝰ
exterioris hic autem per actum exteriorem intel
ligo actum imperatum. Contra ſecundum corre
larium arguitur predicte ſpecies accipiuntur ſe-
cundū differentiā materie ſed mulier ſi ſe habeat
magis in ratione patientis q̄ʒ vir habet rationeʒ
materie et non vir ergo non equaliter ex parte vi
ri et femine ſumunt iſte differentie. Ad hanc ra-
tionem dico ꝙ iſte ſpecies non tantum ſecundum
differentiam materie accipiuntur vt ſupra dedu-
ctum eſt: et ad minorem dico ꝙ quelibet duarum
perſonarum eſt materia reſpectu alterius et vir
reſpectu mulieris et mulier reſpectu viri et vtrūqꝫ
eſt agens ſiue cauſa effectiua reſpectu concubitus
et diſtinctiua ſpecierum luxurie. quod probo ma
nifeſte volo ꝙ vir et femina ſoluti conueniant ſi-
mul conſtat ꝙ concubitus eorum eſt ſimplex for-
nicatio poſtea vir vxorem accipiat mulier autem
maneat ſemper ſoluta et iterum ſimul conueniāt
conſtet ꝙ concubitus eorum erit adulterium tūc
ſic: actus luxurie qui fit nunc inter iſtas ſpecie di-
ſtinguit ab illo qui prius fiebat ſʒ diſtinctio iſta
non prouenit ex parte mulieris cum nulla ſit in
ea facta variatio et maneat ſoluta ſicut prius er-
go prouenit iſta diſtinctio ex parte viri. Secun-
do ī concubitu maſculorū eſt luxuria contra na-
turam et tn̄ nulla eſt ibi mulier. Eodēmodo po-
teſt argui de ſacerdote aut religioſo qui virgini-
tatem vouit actum venereum cum meretrice exer
cente conſtat enim ꝙ actus ille nec ſpeciem nec
grauitatem ſuam ex muliere accipit ſed ex viro.
Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Q Uerit tertio vtruʒ

ſimplex fornicatio ſit peccatum mor
tale. Arguit ꝙ non nec ex dictamine
rationis naturalis nec ratione precepti diuini ſim
plex fornicatio eſt peccatum cum nullum prece-
ptum diuinum eam prohibeat nec aliqua vera ra
tio eam eſſe omnino fugiendam conuinciat igit.
In oppoſitum ſimplex fornicatio excludit a re- — Rō btī thome ꝙ ſimplex fornicatio ſit peccatū mortale
gno dei ergo eſt pecatum mortale. ¶ Notanduʒ
ꝙ opinio thome eſt ꝙ ſimplex fornicatio indubi

ſanter eſt peccatū mortale quod probat/omnis
concubitus vagꝰ eſt peccatū mortale omnis for
nicatio eſt concubitus vagus ergo omnis forni=
catio eſt peccatum mortale. Maior probat̄ om=
nis concubitus qui directe committit̄ contra vitā
hominis eſt peccatum mortale vt conſtat ſed om
nis concubitus vagus directe cōmittit̄ contra vi
tam hominis naſcituri quia ad educationē pue=
ri nati nō ſufficit ſola cura matris a qua lactat̄ ſ3
multo magis requirit̄ cura patris a quo eſt inſtru
endꝰ ⁊ docendꝰ ⁊ in bonis tā interioribꝰ q̄3 exterio
ribus ꝓmonendꝰ. Per vagū aūt cōcubitū priua
tur puer natus cura patris cū ī vago cōcubitu nō
ſit determinatio maris ad determinatā feminam
nec ſint concubentes vago cōcubitu ꝑ totā vitā i=
mo nec diu permāſuri quod exigit̄ ad edicationē
prolis. tū ſecundo quia per vagū cōcubitū tollit̄
certitudo ꝓlis de qua tamē certitudine viri natu=
raliter ſolliciti ſūt quia iminet eis educatio. Tum
tercio quia determinatio certi viri ad certā femi=
nā eſt in matrimonio ⁊ ideo matrimoniū dicit̄ eſ=
ſe de iure nature ſ3 hmōi determinatio neceſſaria
eſt ad educationē ꝓlis ergo ⁊ matrimoniū ꝗ vagꝰ
cōcubitus qui eſt ſine matrimonio eſt pctm̄ mor=
tale. Tum quarto quia bona cōmunia cadūt ſub
determinatione legis ſed cōcubitus determinati
maris et femine ordinat̄ ad bonū commune ergo
iſta determinatio que matrimoniū dicit̄ aliqua le
ge determinat̄ de qua determinatiōe vt dicit dicet
Improbat beatū Tho. in tercia parte. ¶ Licet concluſio ſit vera non vi
det̄ mihi tamē ſufficienter probata. Tum primo
quia non ꝓbat efficaciter omnē fornicationē3 ſim
plicem eſſe pctm̄ ſed tantū3 probat de fornicatio
ne ſimplici meretricia ſiue que fit cum meretrice
ad quam non vnus tantū nec duo nec tres ſed in
differenter qui volunt accedunt. Tum ſecundo
quia non probat ꝙ vagus concubitus maſculi ſit
peccatū mortale ſed tantū hoc ꝓbat de vago con
cubitu femine quia vagus cōcubitus viri nō facit
incertitudinem prolis ſicut vagus concubitus fe
mine nam ſi vnus vir accederet ad decem mulie=
res et vna mulier tantū ad vnu3 viru3 ſicut cōtin
gebat in regibus et principibus antiquis qui vel
vxores multas vel cum vxore magnum numeru3
concubinaru3 habebant nō eſſet incertitudo pro
lis in illis enim ſemper erat certitudo prolis eo
ꝙ concubitus mulieris non erat vagus et ita ſo=
lus vagus concubitus femine eſt qui directe op=
ponitur educationi prolis. Tum tercio quia ad=
huc non probatur ꝙ omnis fornicatio ſimplex
nec omnis vagus concubitus eſt peccatum mor
tale ſed tantum ille de quo veriſimiliter eſtimare
tur aut dubitaret̄ ꝙ inde eſſet proles generanda
ex quo ſtatī ſequit̄ ꝙ nō probat̄ de concubitu qui
fit cum meretrice [que vulgat omnibus corpus
ſuum et ex qua iam per multos annos non eſt na
ta proles] ꝙ ſit peccatū mortale quia in tali non
militat rō. Tum quarto quia nō probat de cōcu
binatu qui eſt fornicatio ſimplex ꝙ ſit peccatum
mortale cum talis non ſit vagus concubitus ſed
eſt determinati ad determinatam etiā interdū ad
longum tempus et cu3 interpoſitione iuramenti
de fide ſeruanda et de prole educanda ſine tamen

interuentione auctoritatis eccleſie ⁊ ſine bono ſa
cramenti contra eīn hunc concubitum non vide
tur militare predicta ratio. poteſt enim ſufficien=
ter prouideri educationi prolis ex tali concubitu
nate. Sed ad hoc reſpondet beatus Thomas ꝙ
id qđ cadit ſub legis determinatione iudicatur ſe
cundum id quod cōmuniter accidit non ſecundū
id quod in aliquo caſu poteſt accidere. Hec ſolu=
tio eſſet probabilis ſi ipſe iam ꝓbaſſet hmōi con=
cubitum fornicatoriū eſſe lege prohibitum quod
nondu3 ꝓbauit ſed nititur rōne naturali conuin
cere hunc eſſe pctm̄ mortale et cum ratio oſtendi
tur manifeſte deficere iam recurrit ad legem de
qua non fecit adhuc fidem. Quinto ſi ſic ſeque=
retur ꝙ ſimplex fornicatio nō eſſet de ſe mala ſed
tm̄ ratione iniuſticie que ex ea ſequi poteſt que in
iuſticia conſiſtit in hoc ꝙ pater non reddit proli
educationem et inſtructionem quam tamen lege
nature reddere tenetur ⁊ tunc ex hoc ſequit̄ pri=
mo ꝙ aliqua fornicatio ſimplex nō eſt peccatum
mortale. patet ꝯña nō eſt peccatum mortale for=
nicatio ſimplex niſi ratione iniuſticie que ex ea
ſequitur: ergo illa ad quam nulla ſequitur iniuſti
cia non eſt pctm̄ mortale ſed aliq̄ eſt ad quā nul
la ſequitur iniuſticia puta illa ex qua non genera
tur proles et illa ex qua generata proles religio=
ſe educatur. Et patet ꝯña per ſimile de iactu lapi
dis vel ſagitte in loco in quo faciliter quis poteſt
ledi/conſtat eīn ꝙ ſi quis ita iaciat ꝙ diligenter
prouideat ne inde ſequat̄ leſio cuiuſcūq3 ꝙ q̄3uis
natus ſit homo occidi ex illo iactu aut cōſimili
non tamen punietur tanq̄3 homicida nec erit ho
micida eo ꝙ de facto ita prouiſum ſit. per eum ꝙ
nō eſt ſequuta mors hominis nec leſio: ergo licet
ex tali vago concubitu nata ſit ſequi iniuria pro=
lis / ſi tñ de facto ita ꝓuideatur ꝙ non ſequatur
non erit peccatū. Secundo ſequitur ꝙ fornicatio
ſimplex meritrica que proprie eſt vagus concu=
bitus erit bona et licita Patet cōſequentia om=
nis actus conformis legi recte rationi cōformi cu
ius actus toti culpe que ex eo cōmuniter euenire
poteſt per aliā legem ſufficienter prouiſum eſt: eſt
actus bonus et licitus: ſed lex de vago cōcubitu
et de meretricibꝰ in ciuitate habendis eſt recte ra
tioni cōformis quia ſecundū Auguſ. Tolle me=
retrices de eccleſia ⁊ ea3 repleas cōcubinis ⁊ adul
teris et per aliam legem ꝓuiſū eſt ſufficienter aut
ſaltem faciliter prouideri poteſt iniurie prolis ge
nerande in qua conſiſtit tota iniquitas vagi con
cubitus ⁊ ſimplicis fornicationis. Illis autē ma
lis que nata ſunt oriri ex ablatiōe illius legis nul
la lege prouideri poteſt ergo actus cōformis legi
de vago ſeu meretricio cōcubitu eſt licitus ⁊ incul
pabilis: imo etia3 dato ꝙ nulla mala ſequerent̄
ex ablatione illius legis ſi tamen non haberet cul
pam ſimplex fornicatio niſi ꝓpter iniuriam pro
lis quā ſolam aſſignat p̄dicta ratio Thome ⁊ per
legem ciuilem aut alio mō huic iniurie ſufficien=
ter ꝓuiſum ſit ſequit̄ ꝙ non erit ſimplex fornica=
tio peccatū mortale. Sexto aut eo ipſo aliqđ eſt
pctm̄ mortale ꝙ ex eo nata eſt ſequi alterius in=
iuria aut q2 de facto ſequitur: ſi ſecundum ꝗ tota
ratio nulla cu3 ex ea nō inferatur ꝙ omnis forni

catio ſimplex eſt culpa mortalis: ſed illa conſequētia de facto ſequit̃ iniuria prolis. Nec poteſt dici primū q̃ tunc oēs negociatōes ciuiles actiones fori exterioris ⁊ fere oēs hominū cōicationes eſſent peccata mortalia q̃ ex his oībus nate ſūt ſequi culpe mortales: ſcʒ fraudes/ mendacia/ periuria/ falſa iudicia/ ⁊ multa hmōi. ſequeretur etiā ꝙ omne iuramentū quod ſine neceſſitate fit eſſet peccatum mortale quod eſt contra Augu. vbi diſputat contra fauſtum ⁊ patet cōſequētia quia vt ibidem habet Auguſ. iuratio veri prohibet̃ non quia in ſe mala ſit ſed quia frequēter iurando homines inducuntur ad plurima que ſunt mala mortaliter. Ex hiis patet ꝙ hec ratio Tho. nō eſt ſufficiens ad probandum ꝙ ſimplex fornicatio eſt pctm̄ mortale. ¶ Et ideo Duran. quarto ſententiarū hanc rationem in virtute aſſumit ad probādum ꝙ ſimplex fornicatio eſt peccatum in primo articulo ⁊ in ſecundo inquirit an ſit peccatū mortale Eſt tamen multum ꝓbabilis perſuaſio ad inducendū homines ad fugam ſimplicis fornicationis. Buri. autem ex eodem pene fundamento idem probat quod Tho. lex reſpicit ad id quod cōmuniter accidit: ſed cōmuniter ex fornicatione poteſt malū prouenire quod euitaretur per ligamentum matrimonij: ergo iuſtum legale eſt non fornicari. minorem probat per illud quod adducit Ariſ. ſecundo politice contra opinantes ꝙ in optima policia mulieres debent eſſe cōmunes q̃ non ſciret̃ quorum filij nati eſſent ⁊ illa nullā gererent curam patres/ de liberis aut multo minorem q̃ʒ oporteat. Ad hanc rationē̄ reſpondeo ꝙ eſt valida et efficax ad tollendam legem illam de cōmunitate vxoris in ciuitate ⁊ ad inducendum legem mr̄imonij: ſed non valet ad probanduʒ ꝙ ille peccat mortaliter. Si extra matrimoniū actū ſimplicis fornicationis exerceat: poteſt eniʒ ſimplex fornicatio ſtare in ciuitate cū lege matrimonij Si dicas ꝙ ſi eſſet ꝑmiſſa ⁊ nō culpabilis mortaliter ciues impedirent̃ a matrimonio ⁊ coniugio. Reſpōdeo negando cōſequētiā q̃ in policia bñ inſtituta poſſet determinari certa etas/ infra quā hoīes tenerentur ſe ad certum ſtatum artare et ſubire coniugium/ aut in celibatu vitam agere et illa per hunc modum non impediretur hominum legittima generatio. Alij autēʒ reſpondent aliter ꝙ ſine coniugio Johannes et maria poſſūt habere firmam voluntatem manendi ſimul vſq̄ ad mortem et ſolitarie coeundi adinuicem et prolem educandi religioſe et ita ceſſaret vt dicunt inconueniens illatum prius. Sed hec reſponſio nō michi placet. Tum primo quia iſte contractus ſecundum rei veritatem eſſet coniugium ciuile licet non eſſet coniugium ſacrabile quia haberet duo bona ſcilicet bonum fidei et bonum prolis ſed non haberet bonum ſacramenti. Tum etiam quia vel eſſet in libertate eorūʒ recedere a promiſſo nec poſſēt ad pacta tenēda cogi auctoritate legiſlatoris ⁊ tunc cū hoīes ſemꝑ reputārēt diuturnitatē cōmorationis coacte in onus vellēt hoīes hoc onus fugere ⁊ ꝑ ꝯñs receptionē iſtius ꝯcubinat⁹ abolerentur legitima ꝯiugia a ciuitatib⁹ ⁊ deſtrueretur ille nexus quo maxime procuratur educatio prolis et vniuerſa pene proles labem illegitimarum incurreret. Si autem poſſent cogi non video in quo differat a cōiugio ciuili niſi per hoc ꝙ in cōiugio ciuili aliqua publica auctoritas interueniret et ita cum eſſet illud clandeſtinum coniugium paris oneris cum vero cōiugio et minoris honoris ſequitur ꝙ illud nullomodo eſſet in preiudicium veri coniugij recipiendū neq̄ puto hoc genus concubitus et contractus perpetuo duraturuʒ in policijs bene rectis et inter perſonas nubiles eſſe admittendum. Eſt igitur ratio illa Buri. efficax ad probandum quod dictum eſt: ſed nō ſufficienter probat fornicationem ſimplicem eſſe peccatum mortale. quia non obſtante illa ratiōe videtur ꝙ ſi nichil aliud obſtaret/ mulier diues ⁊ potens que ſine adiutorio viri ſui poteſt prolem educare: poſſet ſine peccato fornicari licite: preſtito prius promiſſo de educanda prole et de faciendo eam religioſe erudiri et maxime ſi ſatiſfeciſſet legi de ſubeundo coniugio quod contingeret ſi iam ſubijſſet coniugium et maritus eius obiiſſet. Sed contra replicat Buri. quod cōuenit humano generi ſecundum ſe non poteſt per aliqua extrinſeca auferri ſed ſecundum rectam rationeʒ coniugium ſiue legittima maris et femine obligatio conuenit humano generi ſecunduʒ ſe: ergo non poteſt auferri propter diuicias vel amicos iſtius vel illius. Ad hanc rationem diſtinguo minorem vel ꝙ coniugium ſecundum ſe conueniat generi humano pro ſingulis eius partib⁹ et hoc eſt falſum cum multi ſint qui virginitate voueant vel ꝙ conueniat generi humano ſecundū aliquas eius partes ita ꝙ ſit lex impeditiua eorum que cōmuniter poſſunt impedire ne homines in pluribus ſubeant coniugium et ſic concedo ideo ſi aliqua ciuitas inſtitueret ne in ea celebrarentur coniugia eſſet iniqua: ſed oſtenſum eſt ꝙ caſus ille nō impedit coniugium licet hunc vel illum pro tempore a cōiugio retardet. Et ſi dicas ꝙ poteſt eſſe controuerſia inter virum et mulierem quis poſſideret puerum. Reſponſio ꝙ illa controuerſia auctoritate legiſlatoris faciliter dirimi poſſet. Nec omnia ſunt peccata mortalia ex quibus controuerſie aut mala oriri poſſunt alias appropriatio rerum et vxorum eſſet peccatum mortale. ¶ Prima concluſio. Non ideo omnis ſimplex fornicatio eſt peccatum mortale quia directe committit̃ contra vitam hominis naſcituri. probatur quia non omnis fornicans intendit vitēʒ hominis naſcituri: igitur. Antecedens patet. Tum quia multi ſunt qui non intendunt generare. Tuʒ ſecundo quia multi ſunt qui intendunt debite et religioſe educare eum qui naſcetur ex illo concubitu. Tuʒ tercio quia de mille non inuenietur vnus qui de per ſe et directe intendat nocumentum directe in vita naſcituri. Tum quarto quia lege recta ⁊ conuenienti poteſt prouideri ne hoc nocumentuʒ vt in pluribus ſequatur. ¶ Secunda concluſio. Simplex fornicatio non ideo eſt peccatum mortale quia ſit impeditiua coniugij et matrimonij probat̃ quia poteſt lege recta et rationali ita moderari hoc impedimentū vt parum ſit nocituruʒ mr̄imonio Concedo tamen ꝙ ſi de facto ita eſſet

Durandus

Pria ꝯclo

Scda ꝯclo

nociturum matrimonioꝙ nulla lege et nulla po-
ſicia poſſet impediri quoniaꝫ eneruaret vt in plu
ribus ipſum ꝙ hoc cōcluderet ipſum eſſe peccatū
mortale quia appropriatio vxorum nō eſt minus
neceſſaria ciuitati et regno q̄ꝫ appropriatio poſ-
Tertia ꝯclo ſeſſionum et dominiorū. ¶ Tertia concluſio. Nō
ideo ſimplex fornicatio eſt peccatum mortale qꝛ
ipſa poſita ciuitas nō poſſet ſtare ꝓpter diſſenſio
nes et homicidia que inde ꝯtingerent quam rati
onem videt tangere Altiſſi. ꝓbatur non videtur
maiora litigia ⁊ diſſenſiones ſuſcitari poſſe ex im
munitate ſimplicis fornicationis a pctō mortali
q̄ꝫ ex appropriatione poſſeſſionuꝫ qꝛ maiora liti
gia et diſſentiones nata ſunt ꝓuenire ex appro-
priatione poſſeſſionum q̄ꝫ ex permiſſione ſimpli-
cis fornicationis de maxime cum ſibi iuncta eſt
lex de matrimonio: ſed nō eſt ꝓpter illam cauſaꝫ
appropriatio dn̄iorum peccatū mortale ergo nec
ſimplex fornicatio ponenda eſt ꝓpter illam cau
ſam eſſe pctm̄ mortale. Secundo quicunꝙ retra
hitur a fornicatione timens qꝛ eſt peccatū retra-
hitur ab homicidio qđ ꝓpter fornicationeꝫ eſſet
cōmiſſurus quia eſt grauius peccatū: ergo ſi ideo
non contingunt homicidia vt in pluribus qꝛ for
nicatio eſt peccatum mortale multo minus etiaꝫ
contingerent ſi rectis legibꝰ ⁊ inſtitutionibus mo
derari poſſent ne ex fornicatione cōtingerent ſi-
cut rectis inſtitutionibus moderant homines ne
ex varijs ludis permiſſis paſſim homicidia ſubſe
quantur: ſunt em̄ ſupplicia inſtituta delinquenti
Qrta ꝯclo bus. ¶ Quarta concluſio. Ideo ſimplex fornica
tio eſt peccatum mortale qꝛ iure diuino ꝓhibita
eſt. probat primo per illud qđ habetur Deutero.
xxiij. Non erit meretrix de filiabꝰ iſrael necꝙ ſcor
tator de filijs iſrael vbi dt gloſa. Auguſt. Ad me
retrices accedere ꝓhibet dn̄s quarum venalis eſt
turpitudo: licet quideꝫ libri corrupti habeant ve
nialis et hunc textum ita allegat Tho. Secundo
per illud qđ habet ad Theſſa. x. ſcitis que prece
pta dederim vobis per dominuꝫ ieſum: hec eſt vo
luntas dei ſanctificatio veſtra vt abſtineatis vos
a fornicatione. Tertio per illud quod habet ad
Epheſ. v. omnis fornicator aut immundus: aut
auarus nō habebit hereditatem in regno chriſti
et dei. Quarto probat. Nam nō ſolum illa de ne
ceſſitate fidei ſunt credenda que ſunt expreſſa in
ſacris ſcripturis: ſed etiā que ſine ſcripturis per
ſucceſſiuam relationē patrū vſꝙ ad nos ꝓuene-
runt: ſed a xp̄o vſꝙ ad hec tempora patres eccle
ſie ſemper poſterioribus fornicationē ſimplicem
inter mortalia peccata tradiderūt et illa ſemper
in eccleſia pro certo et indubitato habituꝫ eſt igr
Quinto per illud quod habetur. xxij. q. i. ca. vlti-
mo. Predicandū debent noſce talem periurio pe
nitentiam imponi debere qualeꝫ de adulterio: de
fornicatione: de homicidio voluntarie commiſſo
et ceteris criminalibus vitijs. Sexto probatur.
omne illud eſt peccatum mortale cui debetur eter
na pena. ſed debetur pena eterna fornicationi: er
go fornicatio eſt peccatum mortale. minor iam
probata eſt ex auctoritate Apoſt. et probat ſecū
do per Hiero. in epiſtola ad Suſannā dicentem
O q̄ꝫ acerbus luxurie fructus amarior felli cru-
delior gladio. Tuꝫ ſecundo per Iſi. li. ij. de ſūmo
bono dicentem. Quando impulſu demonū mēs
ad delectationem fornicationis impellatur diui-
ni iudicij metus eterna tormēta incēdij ante ocu
los proponatur: quia omnis pena grauioris ſup
plicij formidine ſuperatur: ſicut enim clauus cla
uum expellit ita ſepe recordatio gehenne ardoris
ardorem excludit luxurie: hoc vt videtur non di-
ceret. Iſi. niſi ſentiret penam eternam fornicatio
ni deberi. Septimo probatur concluſio quicquid
eſt maximi ſceleris inter ſeptem vitia illud eſt pec
catum mortale: ſed fornicatio eſt maximi ſceleris
inter ſeptem vitia ergo ⁊c. Minor probatur au-
ctoritate eiuſdem Iſi. li. eodem dicentis Inter ſe
ptem vitia fornicatio maximi eſt ſceleris quia pa
rit immundiciam templum dei violat et tollens
membra Xp̄i facit membra diaboli. Ex omnibus
iſtis auctoritatibus apparenter et ſutis probabi-
liter oſtenditur omnem fornicationem ſimpliceꝫ
eſſe prohibitam tanq̄ꝫ peccatum mortale. difficile
tamen eſſet hijs conuincere proteruum quia glo-
ſe ſuper Apoſ. in locis in quibus Apoſ. vtitur no
mine fornicationis exponunt nomen in alia ſigni
ficatione / aliquando eniꝫ nomine fornicationis di
cunt idolatriam intelligi / aliquando concubituꝫ
non ſolum cum meretrice ſed etiam cum ea que ē
alterius. Doctores etiam ſacri cum loquuntur de
fornicatione eam pro luxuria ponunt conſtat au
tem luxuriam ſecundum aliquas ſpecies ſuas eſſe
peccatum mortale et ideo quarta probatio addu
cta videtur michi fortior. ¶ Quinta concluſio.
Non poteſt accipi rationabiliter prohibitio for-
nicationis ſimplicis ex prohibitione mechie quā
concluſioneꝫ non pono niſi probabiliter propter
reuerentiam Auguſ. qui ſuper exodum dicit ꝙ ſi
cut furti nomine cum dicitur non furtum facies i
telligitur omnis illicita vſurpatio rei aliene / non
enim rapinaꝫ permiſit qui furtum prohibuit ſed
vtiꝙ a parte totum intelligere volunt quicquid
illicite rerum proximi aufertur. Sic profecto no
mine mechie omnis illicitus concubitus atꝙ mē
brorum illorum non legitimus vſus prohibitus
debet intelligi. hec verba Au. recitantur in decre
tis. xxxiij. q. ij. c. oīs mechia: hec autem ratio Au
guſ. non eſt efficax. Nam licet in prohibitionibꝰ
a parte minoris culpe intelligatur totum prohi-
bitum vt bene inducit Auguſ. de furto ⁊ rapina /
non eſt tamē rationale ꝙ a parte que eſt maioris
culpe intelligatur prohibitio vniuerſalis tocius
generis: conſtat autem ꝙ mechia qua adulteriuꝫ
ſignificatur maioris eſt culpe q̄ꝫ ſimplex fornica
tio qui eſt ſoluti cum ſoluta / et iſta eſt ſententia.
Duran. qui hoc modo reſpondet ad rationeꝫ bea
ti Auguſ. Et ꝙ ita ſit patet. nam mechia lege ci-
uili eſt prohibita et tamen non eſt prohibita ea-
dem lege ſimplex fornicatio. Secundo ſecunduꝫ
Auguſ. immo ſecundum ſententiam Xp̄i in vete
ri lege: cum dicitur non aſſumes nomen dei tui in
vanum prohibetur periuriuꝫ et in alio precepto
prohibetur falſum ſiue mendax teſtimonium / et
tamen in prima non prohibebatur iuratio veri q̄ꝫ
uis aliqua talis ſit illicita nec in ſecundo prohi-
betur mendacium officioſum: quod tamen eſt ſe-

cūdum eundē Auguſ. illicitū: cōſtat autem ꝙ mē
daciū teſtificatiuū ⁊ mendacium officioſum ſunt
partes vnius totius ſcꝫ mendacij ergo nō eſt ve-
rum vniuerſaliter ꝙ in prohibitionibus ex par-
te totū intelligit. preterea cōtingit aliqñ ꝙ cauſa
ꝓhibendi aliquod malum eſt grauitas culpe et
tūc in prohibitione minoris ſemper intelligitur
ꝓhibitio maioris: aliqñ vero cauſa et ratio ꝓhi-
bendi nō eſt grauitas culpe: ſed cōtras aut facili-
tas illius mali ⁊ ex prohibitione minoris nō poſ
Sexta ꝯclo ſet inferri ꝓhibitio maioris. ¶ Sexta cōcluſio.
aliqua fornicatio ſimplex ſecluſa omni lege poſi
tiua diuina vel humana eſt peccatū mortale. ꝓ-
batur aliqua eſt fornicatio ſimplex q̄ cū tanto ar
dore ⁊ cum tanta vehementi cōcupiſcētia fit vt
fornicans ꝓponat etiā ꝓ nullo inde malo ſequu-
turo eſſe dimiſſurū eam non pro amicitia dei non
pro caritate perdenda: ſed cōſtat ꝙ omnis talis
eſt peccatū mortale. Scḋo eſt aliqua fornicatio
ſimplex que eſt perfecta intēperantia quaꝫ ſcꝫ ex
ercendo periclitatur in nobis ſcientibus ⁊ cogno
ſcentibus ſanitas bona habitudo corporis ⁊ aīe
deſerimus ea facere q̄ ꝓ tūc tenemur vt cū impe-
diunt tēpora diuino cultui debita eſt aliq̄ que eſt
cōtra honeſtatem vt q̄ hꝫ circunſtantiaꝫ loci aut
tēporis omnino incōuenienteꝫ: igr eſt aliqua for
nicatio ſimplex q̄ ſecluſa omni lege poſitiua diui
na ⁊ humana eſt pctm̄ mortale. Et hec cōcluſio
poſita eſt cōtra Duran. oppoſitū aſſerentem ſub
hijs verbis. quod aūt dicūt quidē ꝙ fornicatio
de ſe eſt peccatū mortale ſecluſa omni lege poſiti
ua diuina vel humana non bene intelligo, qꝛ pec
catum mortale dicitur ex eo ꝙ meretur mortē tem
poralem vel eternam: fornicatio autem ſimplex
non meretur mortem temporalē ſcḋm aliquā le-
gem nec mortem eternā ſcḋm legē naturalē quia
lex naturalis niſi dicit nec nouit aliquid de mor
te eterna. Ratio autē Duran. cōcludit equali-
ter ꝙ nichil eſt pctm̄ ſecluſa omni lege poſitiua ⁊
ita adulteriuꝫ pctm̄ cōtra naturam parricidia et
hmōi ſeluſa omni lege poſitiua non erunt pctā:
qꝛ ſecluſa omni lege poſitiua nō meremur aliquā
penaꝫ nec tēporaleꝫ nec eternā: hoc aūt eſt mani
feſte contra Ariſ. tercio ethi. vbi dicit. quedam
autē non eſt cogi: ſed magis moriendū patientē
duriſſima. Illud aūt reputat recta rō peccatum
nō veniale ſed mortale qḋ eſt tante grauitatis ꝙ
potius toleranda eſt mors cū grauiſſimis ſuppli
cijs q̄ꝫ ꝙ illud cōmittat/ cū ergo Ariſ. ſine omni
lege poſitiua ſꝫ ex ſola rectitudine rōnis cogno
uerit aliq̄ eſſe talia ſequit ꝙ ſecluſa omni lege po
ſitiua aliqua ſūt peccata mortalia. Scḋo omnis
recta ratio cognoſcens ꝙ deus curam gerit de ho
minib⁹ ⁊ amat bonos ⁊ odit malos iudicat ꝙ ſūt
aliqua mala et peccata ꝑ que dignuꝫ eſt vt faciēs
cōſequat inimicitiam diuinam ſed hoc non eſt ali
ud q̄ꝫ eſſe peccatum mortale: ergo ſecluſa omni le
ge poſitiua ſunt aliqua peccata mortalia ergo
etiā ꝓpter eandē rationem aliqua eſt fornicatio
ſimplex que ſcilicet ratione circunſtantiarū pro-
meretur odium diuinum/ conſtat enim ꝙ aliqua
fornicatio ſimplex habet circunſtantiaꝫ finis cul
pabilem mortaliter vt qui fornicatur vt adultere
tur ſicut communiter contingit/ aut qui fornicat
vt furetur aut vt confornicantem voluntati ho-
micide exponat. Ex hijs patꝫ falſitas opinionis
illorum qui dicunt ꝙ ſimplex fornicatio non eſt
peccatum. Que opinio tanq̄ꝫ erronea in articu-
lis pariſ. damnata eſt/ error. clxxxvi. eſt fornica-
tio ſimplex. i. ſoluti cum ſoluta non eſt peccatum
Guido vero carmelita dicit. xxi. cap. contra erro- *Guido carmelita*
res grecorum. ꝙ error grecorum dicentium ſim-
plicem fornicationem inter ſolutum et ſolutā nō
eſſe peccatum mortale patenter continet hereſim
contra ſacram ſcripturam. quod ꝓbat quattuor
rationibus. prima eſt nam maius eſt peccatum
actu fornicari q̄ꝫ ſola concupiſcentia mulereꝫ vi
dere quia plus aduerſatur recte rationi act⁹ for-
nicarius in quo pre nimia delectatione abſorbet
iudicium rationis q̄ꝫ actus ſolius concupiſcentie
ſed actus concupiſcentie damnatur in ſacris litte
ris tanquam peccatum mortale ſecundum illud
Ma. v. Qui viderit mulierem ad concupiſcendū
Secundo conuictus et cōicatio non prohibentur
niſi ratione peccati mortalis. ſed fornicator ſcḋꝫ
Apoſ. i. ad corin. v. eſt vitandus nec licet cum eo
cibum ſumere ergo fornicatio eſt peccatum mor-
tale. Tercio non tollitur a nobis habitatio ſpiri-
tus ſancti niſi propter peccatum mortale ꝓpter
quod ſpiritus ſanctus recedit a nobis: ſed ꝓpter
fornicationem aufertur a nobis habitatio ſpirit⁹
ſancti et deſinimus eſſe templū habitationis ſpi
ritus ſancti et deſinimus eſſe membra Xp̄i et ef-
ficimur membra meretricis. ſecundum Apoſ. ibi
dem qui precipit fornicationē fugere tanq̄ꝫ ſepa
rantem ab vnitate Xp̄i et coniungentem mere-
trici. Quarto ſolum peccatum mortale excludit a
vita eterna et regni celeſtis poſſeſſione et viſione
dei ſed fornicatio ſecludit nos a viſione dei ſecun
dum illud Eze. xxix. Abſcondam faciem tuam
ab eis et excluduntur etiaꝫ a regno dei ſecundum
illud ad ephe. v. ſcitote ꝙ omnis fornicator aut i
mundus nō habet hereditatē in regno dei et Xp̄i
et ipſi iudicabuntur ad iudiciuꝫ damnationis ad
hebreos xiij. Iſte rationes ſunt multum apparē-
tes non tamen conuincerent proteruum immo vt
videtur ſatis rationabiliter poſſēt euitari. ¶ Ad Mulier tri
primam diceretur ꝙ mulier accipitur tripliciter. plr accipit
Uno modo vt eſt nomen ſexus et ſic diſtinguitur
contra virum. Secundo vt eſt nomen ſtatus et ſic
diſtinguitur contra ſolutam. Tercio modo vt eſt
nomen corruptionis et ſic diſtinguitur cōtra vir
ginem et hoc modo meretrix ſoluta diceretur mu
lier. ſi nomen mulieris accipitur ſecundo modo
quomodo debet accipi ſi argumentum valeat ne-
go maiorem et concedo minorem de actu concu-
piſcentie mulieris illo ſecundo modo accepto no
mine mulieris. Nam ibi prohibet primo mechia
que dicit non ſolum actum interiorem ſed exterio
rem adulterij/ et poſtea prohibetur idem actus in
terior mechie ſue adulterij qui non in ſola cogni-
tione ſed in firmo conſenſu reſpectu actus exterio
ris conſiſtit vt habet gloſa ibidem que ita dicit q̄
viderit mulierem ad concupiſcendum eaꝫ. i. que
fine et animo accenderis vt eā concupiſcat quod
iam non eſt titillari: ſed plene conſentire libidini

ſt ſi facultas ſit pagatur hic iā mechatus eſt eaz
in corde ſuo. Dico autem ⁊ vt puto ita diceret om
nis catholicus hmōi actus cōcupiſcendi vxorem
alterus eſt deterior q̄z actus ſimplex fornicandi
cum ſoluta. Ad ſcđam reſpondetur ꝙ maior eſt
probabilis ſed nō eſt credita nec īdubitata. ideo
ex ea cū minore catholica nō ſequit̃ de neceſſitate
concluſio catholica: ſed ꝓbabilis tm̄ quia conclu
ſio ſemper ſeq̄tur debilioꝛē partē ſillogiſmi. dice
ret enim aliquis ꝙ ꝓhibitio cōuictus ⁊ cōicatio-
nis non ſolū ſiūt ꝓpter pctā mortalia: ſed aliqñ
ex cauſa ſiue graui culpa. Et ad minorem dico ꝙ
fornicatorem eſſe vitandū poteſt dupliciter intel
ligi. Uno mō tanq̄z excōmunicatū et per moduz
precepti et hoc nō habet̃ ex vi littere. Aliomodo
tanq̄z eius cuius vita eſt turpis inhoneſta et peri
culoſa in cōmunicatione hominū et per modum
conſiliȷ̄ et ſic cōcedo: ſed hocmō non debite ſumi
tur minor ſub maiore. Ad tertiam reſpondet̃ ꝙ
habitatio ſpiritusſancti dicit̃ tolli a nobis dupl'r
Unomō tanq̄z per cauſam demeritoriā et ſic con
cedo maiorem. Alio mō tanq̄z per diſpoſitionez
ad huiuſmodi cauſaz demeritoriam et ſic negat̃
multa eñ venialia peccata ſunt diſpoſitiones ad
mortalia et per ea tollitur a nobis habitatio ſpi-
ritusſancti diſpoſitiue q2 diſponunt ad mortalia
per que demeritorie tollit̃ a nobis ſpiritusſāctus
hocmodo dicerent ꝙ per fornicationē deſinimus
eſſe membra xp̄i diſpoſitiue et hoc patet ex rōne
quā inducit Apoſ. q2 ſcz efficimur membruz me-
retricis ſicut eñ amor mundi cōtinuatus paula
tim creſcit et interdū tm̄ ꝙ propter amorem mū
di cōtempnimus deū: et tamen non omnis amor
mundi eſt peccatum mortale / ita dicerent ꝙ qui
amat meretricē ſi in eius amore pſeueret in tan-
tum ardorem concupiſcentie ꝓuehitur vt efficia-
tur membrum meretricis / et ita ꝙ relictis prece-
ptis diuinis meretrici obtemperet ⁊ ꝓpter eam
deum negligat. Ad quartā maiorem concederēt
et diſtinguerent minorez vt prius vel tanq̄z cau
ſa demeritoria et ſic negarēt vel tanq̄z cauſa diſ-
poſitiua ad hec omnia ⁊ ſic concederēt. Aliter re
ſponderent ad tria vltima ꝙ nomen fornicatio-
nis accipitur pro omni nō legittimo cōcubitu. i.
pro omni concubitu qui non eſt inter virum ⁊ vxo
rem et tūc includit adulterium / inceſtū / peccatuz
contra naturam / ⁊ ſtuprum et raptum ⁊ ita ratio
ne multorum que in eo incluſa ſunt eſt peccatum
mortale ⁊ ita videt̃ exponere gloſa ad ro. i. Sed
quia in aliȷ̄s epl'is Pau. fornicationi aliquādo
adiungit adulteriū ⁊ molicie tō in aliquib9 gñā
lius ⁊ in aliȷ̄s ſtrictius poſſet accipi. Tercio ⁊ for
te apparentius dicerent ꝙ fornicationis ſimpli-
cis nomen accipitur dupliciter. Uno modo abſo
lute et tunc ſignificat preciſe concubitum ſoluti
cum ſoluta. Alio modo cognotatiue et tunc ſi-
gnificat concubitum ſoluti cum ſoluta et cogno
tat inordinationem ſiue difformitatē ad rectam
rationem non ex genere actus ſed ex aliqua circū
ſtancia prouenientem ⁊ tunc dicerent ꝙ apoſ. ac-
cipit ſimplicis fornicationis nomē in iſta ſignifi
catiōe qđ hz hocmō īuolutā maliciā ſicut furtū ⁊
adulterium et per hanc diſtinctionem ſoluerent
omnes auctoritates ex Apoſ. inducte et que poſ-
ſent ex aliȷ̄s locis ſacre ſcripture īduci et dicerēt ꝙ
in illis non accipit̃ fornicatio preciſe pro concubi
tu ſoluti cum ſoluta ſed accipitur pro aliquo tali
concubitu qui eſt vel ex nimio ardore corde vel ni
mium frequens vel in loco aut tempore indebito
aut propter finem malum aut propter quem con
temnimus deum et cultum eius et ſic de aliȷ̄s cir
cunſtantiȷ̄s malis quarum alique ſunt male ve-
nialiter alique mortaliter. Et ſi dicas ꝙ per hanc
diſtinctionem ipſi poſſent ſoluere omnes auctori
tates ad probanduz ꝙ fornicatio ſimplex eſt pec
catuz mortale. Reſpondeo primo ꝙ ſi vellent vti
iſta diſtinctione eſſet difficile eos proteruiētes cō
uincere ſicut dictum eſt. Secundo dico ꝙ non ita
rationabiliter poſſent vti iſta diſtinctione ad de-
fendenduz ꝙ ſimplex fornicatio non eſt peccatū
ſicut ad defendendū ꝙ non eſt hereticum dicere
ꝙ ſimplex fornicatio non eſt peccatum. cuius ra
tio eſt quia cum allegatus ſit textus ſacre ſcriptu
re et auctoritates ſacrorum doctorum exponen-
tium ſacram ſcripturam quorum dictis eſt aſſen
tiendum propter reuerentiam approbationis do
ctrine ſue ſi non conſtet de oppoſito. ideo cum ne
gantes fornicationem ſimplicem eſſe peccatum
mortale: nec rationem: nec auctoritatem conuin-
centem habeant videtur ꝙ tenentur aſſentire di-
ctis ſacrorum doctorum. Sed quia idem ſacri do
ctores qui dicunt fornicationem ſimplicē eſſe pec
catum mortale non aſſerunt ꝙ dicere oppoſitum
ſit hereticum videtur ꝙ nulluus de neceſſitate ſa
lutis teneatur hoc credere niſi ſibi ex auctoritati
bus ſacre ſcripture manifeſte et indubie deducat̃
ꝙ ipſa ſit peccatum: ideo ad diſſoluendum aucto
ritates que adducuntur ex ſacra ſcriptura poſſūt
vt eis videri poteſt hanc diſtinctionem applica-
re apparentius q̄z ad eas diſſoluendum contra
principale propoſitum. difficile eniz eſt probare
ꝙ Apoſ. accipiat fornicationem primo mō neq3
hoc poteſt ex ſacris litteris probari. ¶ Contra p̄
mam concluſionem arguitur ratione Tho. addu Cōtra p
cta in notabili. Ad hanc rationem reſpondeo ne mā ɔclu
gando ꝙ fornicatio et vagus concubitus in pol-
licia bene inſtituta directe committitur contra vi
taz hominis naſcituri cuz huiuſmodi pollicia vite
nati ſufficienter prouideat. Ad probationem ne-
go ꝙ per vaguz concubitum rectis legibus regu-
latum priuetur natus puer cura patris ⁊ equiua
lenti et aliȷ̄s ad eruditionez requiſitis et ſine diu-
turna mora poteſt prouideri educationi prolis ⁊
maxime de prole raro contingente ſicut cōtingit
de prole vagi concubitus reſpectu prolis orte ex
matrimonio. Ad ſecundam probationem dico ꝙ
poteſt inſtitui lex per quam erit certitudo ſuffici-
ens ad educationē prolis. tum etiam quia ſi mu
lier illa paucis ſe communicz erit facilis certitu-
do: ſi multis erit rara proles. Ad ſecundam pro-
bationem concedo ꝙ matrimonium et determi-
natio eius eſt lege determinata: ſed hec legis de-
terminatio de matrimonio non infert vagum cō
cubitum pollicie bene inſtitute legibus modera-
tum eſſe contra vitam hominis naſcituri.
¶ Contra quartam cōcluſionē Arguit̃ p'o ſic.

Nulliū peccatū mortale cadit ſub ꝑcepto. ſed oſee
ille precipitur a domino. vade ſume tibi vxoreꝫ for
nicariam et fac tibi filios fornicationū ergo forni
catio ſimplex non eſt peccatū mortale. Secundo
fornicatio ſimplex cōmemoratur fuiſſe in antiquis
patribus ſine reprehenſione. Legitur enī Geneſis
xvi. de Abrahā ꝙ acceſſit ad Agar ancillam ſuā
et .xxx. de Jacob ꝙ acceſſit ad Balam et Zelphā
ancillas vxoris ſue: et. xxxviij. ꝙ Judas acceſſit
ad Thamar quā eſtimauit meretricem: ergo for=
nicatio ſimplex non eſt peccatum mortale. Ter=
tio. Omne peccatū mortale contrariatur caritati:
ſed fornicatio ſimplex nō contrariatur caritati cuꝫ
non contrarietur dilectioni dei: nec dilectioni pri=
mi cum per hanc nulli facit iniuriā. Quarto for
nicatio ſimplex non ducit in perditionē eternam
ergo nō eſt peccatū mortale. añs patꝫ per Am.
ſuper illud prime ad Thimo. iiij. Pietas ad omnia
valet dicentem. Omnis ſumma diſcipline xpia=
ne in miſericordia et pietate eſt: quam aliquis ſe
quens ſi lubricum carnis patitur ſine dubio vapu=
labit: ſed non peribit. Quinto. Nō omnis inor=
dinatus vſus ciborū eſt pctm̄ mortale. g° nec om=
nis inordinatꝰ cōcubitus. ſed fornicatio ſimplex
eſt minima inordinatio cōcubitus: g° ipſa non eſt
pctm̄ mortale. añs probatur qr ſcd̄m Augu. in li=
bro de bono coniugali quod eſt cibus ad ſaluteꝫ
corporis hoc eſt concubitus ad ſalutem generis.
Sexto. Actuum. xv. fornicatio enumeratur cum
hiis que nō ſunt peccata mortalia: g° ipſa non eſt
pctm̄ mortale. añs pꝫ per illud qd̄ ibi ſcribitur. ab
ſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorū et ſāgui
ne ſuffocato et fornicatione: ſed aliorū vſus non
eſt pctm̄ mortale: ſcd̄m illud. i. ad Thimo. iiij. Ni
chil reiiciendū eſt qd̄ cuꝫ grãrum actione ſuſcipi
tur igitur. Septimo Quicquid pōt dari ad ſemper
poteſt dari ad tempus: ſed mulier pōt dare viro
poteſtatem ſui corpis ad ſemp per matrimoniuꝫ
ergo etiā poteſt dare ad tempus: ſed hoc fit in for
nicatione ſoluti cum ſoluta igitur. Octauo. Mēda=
cium eſt maius peccatum q̄ꝫ fornicatio ſimplex
quod pꝫ ex hoc ꝙ Judas qui fornicationem nō
horruit committere cuꝫ Thamar recuſauit men=
dacium dicens. Certe mendacij arguere nos nō po
tuit Geneſis xxxviij. ſed mendaciū non eſt ſem=
per peccatum mortale igitur: nec ſimplex fornica=
tio. Nono. Simplex fornicatio nō eſt intemperā
tia ergo non eſt peccatū mortale. ꝯña tenet quia
omne peccatum in materia venereorū per ſupa=
bundantiam eſt intemꝑantia. et minor ꝓbatur.
qr omnis intemꝑantia peccat ꝯtra regulam tem
perantie: ſed nō omnis ſimplex fornicatio peccat
cōtra regulam temꝑantie cum nō omnis ſit ꝯtra
ria bone habitudini corporis vel anime nec con
tra honeſtatem nec ſupra ſubſtantiam. Decimo.
in aliquo caſu omiſſio ſimplicis fornicationis eſt
pctm̄ contrarium intemꝑantie: ergo in aliquo ca
ſu ſimplex fornicatio nō eſt pctm̄ mortale. ante=
cedens ꝓbatur. egrotet aliquis ſolutus et ſecun=
dum iudiciuꝫ peritorum medicorū non poſſit ſa=
ri niſi per coitum. Arguo ſic. Abſtinentia a coi=
tu ſine quacunqꝫ culpa ſua eſt iſti cauſa grauiſ=
ſime infirmitatis et mortis: ergo eſt inſenſibili=
tas: g° vſus coitus et ſimplex fornicatio in iſto ca
ſu eſt actus tēperantie. Confirmatur. quia in pre
dicto caſu liceret ſe inebriare ⁊ vti cibis q̄ꝫtum
cunqꝫ delectabilius pretermittere ieiunia ab ec=
cleſia inſtituta ergo in predicto caſu licet vti ſim
plici fornicatione. Undecimo. Scd̄m Ariſ. In
delectationibus naturalibus raro eſt peccatuꝫ et
vno mō tantum ſcꝫ nimium vtendo delectatione
ſed aliqua concupiſcentia venereorū eſt natura=
lis vt ibidem habet. Ariſ. ergo nō cōtingit pctm̄
niſi ſuperabundando: ergo non omnis ſimplex
fornicatio/ ſed illa tantum que exceſſiua et nimia
eſt peccatuꝫ mortale. Duodecimo. Sicut allega
tū eſt in hoc argumento: quod eſt cibus ad ſalutē
hominis hoc eſt cōcubitus ad ſaluteꝫ generis er=
go ſicut ſe poteſt habere cibus ad ſalutem gene=
ris ita ſe poteſt habere concubitus ad ſaluteꝫ ho
minis ſed pro ſalute generis hoc eſt ad generati
onem prolis licet vti cibis multum delectabilibꝰ
et in maiori copia ſi ita periti conſulant q̄ꝫ alias
liceret: ergo etiam cauſa ſanitatis indiuidui licet
vti coitu fornicatorio quo alias non liceret. Deci
motercio. Homines naturaliter patiuntur maio=
rem debilitatem et infirmitateꝫ circa peccatuꝫ lu
xurie/ q̄ꝫ circa peccatum gule: quia generatiua eſt
corrupta et infecta ex peccato primo/ nutritiua
autē ad quā pertinet pctm̄ gule licꝫ corrupta ſit/
non tamen infecta eſt ⁊ magis impugnātur ho=
mines circa peccatum luxurie q̄ꝫ circa peccatum
gule: ſecundum illud Job vndecimo. virtus eius
in lumbis et poteſtas eius in vmbilico ventris il
lius: ergo magis excuſatur in hominibꝰ peccatū
luxurie q̄ꝫ gule: ſed non omne peccatum gule eſt
peccatum mortale ergo nec omne peccatum luxu
rie eſt peccatum mortale. Confirmatur quia vis
nutritiua eſt magis punita q̄ꝫ generatiua cuꝫ eā
ſequantur ſitis et eſuries ex quibus aliquādo mo
riuntur homines ⁊ ſimiliter tota rebellio carnis
ad ſpiritū ſubſecuta eſt ex inordinata cōcupiſcen
tia cibi ergo pctm̄ gule eſt maius q̄ꝫ luxurie ⁊ per
cōſequens ſi non omne pctm̄ gule eſt mortale nec
omne peccatū luxurie eſt mortale. Decimoquar
to nichil eſt peccatū in quo ratio vel abſorbetur
vel deliberatione caret ſed in omni peccato luxu
rie ratio abſorbetur propter magnitudinem dele=
ctationis et aliquando deliberatione caret vt pa
tet in loth qui ignoranter acceſſit ad filias. Deci=
mo quinto magis impedit bonum et generatio=
nem prolis perpetuus celibatꝰ q̄ꝫ fornicatorius
concubitus ſed licitus eſt imo multum meritoriꝰ
perpetuus celibatꝰ ergo licitus eſt fornicatorius
concubitus. Decimo ſexto concubitus aliquis ex
quo non poteſt ſequi generatio prolis non eſt pec
catum mortale ergo nec fornicatorius concubitꝰ
eſt peccatum mortale. Antecedens patet de con
cubitu coniugali qui fit cum muliere ſterili. Deci
mo ſeptimo conſenſus fornicationis prout eſt in
cogitatione non eſt peccatum mortale ergo nec
fornicatio eſt peccatū mortale. Antecedēs patet
qr delectatio fornicationis prout eſt in cogitatio
ne nō eſt niſi peccatū veniale ſed conſenſus in ve
niali non eſt mortale pctm̄ igitur. Decimo octa=
uo titillatio carnis ē actus fornicatiōis ſed huiuſ

Modi titillatio non eſt peccatū mortale ſecundū
illud gloſe ſuper Matheū cap. quinto. Titillata
concupiſcentia et ſi ſit peccatū nō eſt tamen cri=
men. Decimo nono cōcubinatus in antiquis pa=
tribus fuit licitus: ſed omnis cōcubinatus eſt for
nicatio ergo aliqua fornicatio ē licita. Maior pa
tet per Auguſtinū decimo ſexto de ciuitate dei di
centem ꝙ Abrahā vſus eſt concubina ad gene=
randam ꝓlem non ad explendam libidinē. tum
etiam per illud Hieronimi ad Agenichiam pa=
triarche nō ſingulas habuerunt vxores immo et
Rñſiones. concubinas habuere plurimas. ¶ Ad primā rñ
det beatus Tho. ꝙ oſee non peccauit fornicando
qꝛ hoc fecit ex ꝓcepto diuino: qd̄ em̄ fit ex ꝓcepto
diuino nō eſt cōtra rectam rōnē. ideo nō eſt pctm̄
Nec talis concubitus ꝓprie debet dici fornicatio
quāuis referendo ad curſum cōmunem ſit forni=
catio. Ex hac ſolutione manifeſte ſequitur ꝙ ali
quid poteſt cadere ſub ꝓcepto diuino qd̄ ſecluſo
ipſo precepto ſi fieret non eſſet peccatū mortale
quod ſecundū rei veritatem nō habeo pro incon=
uenienti. ſed qꝛ vt videtur hec ſolutio non proce
dit ſecundū veritatem hiſtorie. ideo aliter reſpō=
deo ꝙ dominus non ꝓcepit Oſee ꝙ fornicaretur
cum muliere fornicatoria ſed ꝙ illā que fuerat et
tunc erat fornicatoria et meretrix in vxorem acci
peret et ideo habet littera. ſume tibi vxorem for=
nicariam nec ꝓcepit dominus vt ipſe fornican=
do cum eā generaret filios: ſed vt eos qui iam ex
actibus fornicatoriis erant geniti faceret ſuos
per adoptionem et hoc ꝓbatur per gloſam Gre=
gorii ibidem. Neq̄ dominus inquit rem turpem
precepit neq̄ propheta obediendo peccauit: ſed
potius fornicariam ad pudicitiam reuocauit et
manens in ſua bonitate de mala bonam fecit. Et
alia gloſa iubet aſſumere fornicariam et ſumere
filios eius vt quos illa de fornicatione genuerat
iſte de meretrice ſupple olim generet liberos. Et
ideo Gregorius in originali videtur velle ꝙ in te
xtu nō debeat eſſe fac tibi: ſed ſume tibi vxorem
fornicationis et filios fornicationum cui concor
dat littera ſeptuageſima que vt habetur in gloſa
talis eſt tolle tibi vxorem fornicationis et filios
fornicationis. Hec eſt expreſſa ſententia Auguſti
ni libro contra fauſtum vbi dicit ꝙ meretrix illa
recepta eſt in caſtum coniugium et ꝙ propheta
ille fecit meretricem vxorem et per hoc conſultū
eſt mulieri ad vitam corrigendam. Ad ſecundā
reſpondet beatus Thomas ꝙ Abraham et Ja=
cob ad ancillas acceſſerunt non quaſi fornicario
concubitu Judam autem a peccato nō eſt neceſ=
ſarium excuſare qui etiam actor fuit venditionis
Joſeph. ſed hec ſolutio eſt nimis obſcura: quia
vel Agar vxor fuit Abrahe. vel non. ſi non vide
tur ꝙ fuerit fornicarius cōcubitus. ſi ſic tunc hoc
fuerat in ſolutione exprimendum. ideo Duran=
dus et de lira dicunt ꝙ concubine erant vxores
minus principales et ob hoc non vxorū ſed con
cubinarum nomine vocabantur. et hoc probari
poteſt. Nam ante omnem concubitum Agar cū
Abraham data eſt ſibi in vxorem ita enim legi=
tur Geneſis. xvi. igit̄. Sarai vxor Abraham nō
genuerat ſibi liberos ſed habens ancillam egi=
ptiā nomine agar dixit marito ſuo ecce concluſit
me dñs ne parerē ingredere ad ancillā meam ſi
forte ex illa ſuſcipiam filios cumq̄ ille acquieſce=
ret deprecanti tulit agar ancillam egiptiā ſuam
poſt annos decem q̄ꝫ habitare ceperant in terra
chanaan et dedit eam viro ſuo vxorē qui ingreſſꝰ
eſt ad eam ⁊c̄. De cethura vero ita legitur. xxv.
capitulo abraham vero aliam duxit vxorē no=
mine Cethurā que peperit ei zaram ⁊c̄. ꝙ autē
he concubine dicte ſint ptꝫ ꝑ illud ꝙ ſtatiꝫ ſequi
tur dedit q̄ꝫ abraham cūcta que poſſederat yſaac
filiis aūt concubinarū largitus eſt munera. Au=
guſtinus tn̄ contra fauſtū defendit concubitum
abrahe cum agar tanq̄ꝫ cum concubina non fuiſ
ſe criminoſū: concubitus enim iſte non eſt factus
ex voluntate libidinoſa abrahe nec ad hoc vxorē
vt conſentiret inflexit ſed potius abrabam obedi
uit vxori iubenti que filios cupiens ⁊ ſe ſterilē co
gnoſcens voluit poteſtate licita fecunditatem vte
ri ancillarū .i. filios ancille ſue in poteſtatem ſui
iuris vendicare ita vt quā de ſe habere non pote=
rat ſaltem de ancilla ipſa ſuſciperet. Et ſi dicas
ergo nūc licebit viro de conſenſu vxoris ſterilis
prolem ex ancilla vxoris ſuſcipere. Reſpōdeo ne
gando conſequentiā quia nō eſt vtrobiq̄ par rō.
Nam deus primo promiſit abrahe ſeminis inu=
merabilē abundantiā ſed nondum fuerat pate=
factū quomō futura eſſet illius ſeminis propaga
tio vtrum ex ſemine abrahe generando an ex vo=
luntate aliquē adoptando qd̄ declarauit abrahā
cum ait dño ſibi loquenti de vernaculo ſuo hic he
res meus erit ac ſi diceret quia de me ipſo mihi
ſemen non dediſti in iſto comple meo ſemini pro=
miſiſti cogitans ipſum filium per adoptionē fa=
cere. Et ob hoc vt dubitationi ſue occurreret tūc
promiſit ei dominꝰ ſemen de vtero ſuo. Non hic
erit heres tuus ait dominus ſed qui exiet de vtero
tuo ꝑ quā promiſſionē ſublata eſt de adoptione
cogitatio ſed tamen adhuc incertum erat vtrum
ex ſara ſuſciperet prolē aut ex alia/ et cum decem
aut amplius annorū experimento ſara de ſterilē
cognouiſſet voluit ipſa ꝙ abraham ex ancilla ſua
prolem ſibi promiſſam ſuſciperet. poſtea vero fa
cta eſt promiſſio ꝙ eſſet prolem de ſara coniuge
ſuſcepturus. Et ideo cum iſte fuerit promiſſionū
factarum abrahe ordo viſus fuiſſet abraham cō
temnere promiſſionem ſibi factam a deo niſi ſa=
re offerenti ancillam obtemperaſſet. Conſtat aūt
ꝙ nunc non ſubeſt eadem concubitus ratio. Nō=
nulli tamen dicunt ꝙ cethura illa eadem eſt que
prius dicta fuit agar quod non videtur mihi ve=
rum tū quia ſacra ſcriptura agar ⁊ cethuram cō
cubinas abrahe appellat Et Auguſtinꝰ decimo
ſexto de ciuitate dei videtur ſentire ipſas fuiſſe
duas cum ait de agar et cethura ambe quidem et
vxores abrahe ⁊ concubine ſunt appellate ⁊ hoc
repetit multotiens. preterea ibidem dicit ꝙ agar
carnales veteris teſtamenti ſignificat et Cethura
carnales noui teſtamenti et ita dicit eas duas et
diuerſa figuraſſe. Patet idem auctoritate ſacre
ſcripture que in eodem capitulo ſcilicet viceſimo
quinto geneſis de vtraq̄ ſimul mentionem facit
et enumerat vtriuſq̄ aliam et aliam prolem. Et

ideo q̃zuis iudei videantur aſſerere oppoſitum:
non videtur tamen eis eſſe credendum neqꝫ po-
teſt aſſignari ratio probabilis propter quam ſi
vna etiam ſcriptura ſacra de eis tāq̃z de duabus
loqueretur. Preterea dictum eſt de agar. xvi. ca-
pitulo ꝙ Sara dedit eam Abrahe vxorem et vi-
ceſimo quinto capitulo dicit̄ ꝙ Abrahā mortua
Sara accepit Cethuram in vxorem. ꝙ ſi fuiſſet
multis annis ante vxor habita nō fuiſſet poſtea
ducenda cū idem homo ad eandem vxorem non
contrahat bis coniugiū. Non valet ergo ꝙ di-
cunt ꝙ agar prius ꝯcubina mortua Sara tranſ-
iuit in coniugem. Quicquid ſit tamē de hoc ſiue
verum ſit ſiue falſum nō poteſt probari per hoc
ꝙ ſimplex fornicatio ſit licita immo equaliter ꝓ-
baretur ꝙ adulterium eſſet licitum. nam ſi non
erat vxor et concubitus Abrahe cum eis ratione
perſone non erat licitus conſtat ꝙ erat adulteriū
De Jacob ſimiliter dicitur ꝙ habuit duas vxo-
res et ancillas earum ſcilicet Balam et Zelphā
orantibus vxoribus habuit vel in vxores vel in
concubinas. Nam vt habetur Geneſis triceſimo
capitulo cum Rachel vidiſſet ꝙ infecunda eſſet
dedit viro ſuo Jacob Balam ancillam in cōiugi
um: et ſtatim poſt ſentiens lija ꝙ parere deſijſſet
Zelpham ancillam ſuam marito tradidit. Pro
miſerat enim dominus Jacob multiplicationem
ſeminis. ideo cum ex ſe non poterant gignere fi-
lios ex ancillis ſuſcipere cupiebant et reputabāt
eos ſuos. Jdeo poſtq̃z Balam peperit filium di-
xit Rachel. Judicauit michi dominus et exaudi
uit vocem meam dans michi filium et poſt par-
tum ſecundum ancille ait. Comparauit me domi
nus cum ſorore mea et inualui. Et lija poſtq̃z zel
pha peperit dixit. Beataꝫ quippe me dicant om
nes mulieres. Et ita vt ait Auguſtinus decimo
ſexto de ciuitate dei nullam Jacob legit̄ petijſſe
preter vnam nec vſus plurimis niſi gignēde pro
lis officio coniugali iure ſeruato vt neqꝫ hoc face
ret niſi vxores eius id fieri flagitaſſent que corpo
ris viri ſui legitimam habebāt poteſtatē. Et hoc
diffuſius declarat contra fauſtum. Quicquid ta
men ſit hoc argumentum ſicut p̄cedens eque eſt
pro defenſione adulterij ſicut ſimplicis fornica-
tionis. De iuda aūt vnomodo reſpondet̄ ꝙ pec-
cauit et hec eſt ſententia Augu. cōtra Fauſtū licꝫ
vt dicit nō peccauit tā grauiter q̃z grauiter pec-
caſſet ſi cum nuru ſua cōcubuiſſet ſcienter Qui
autē tenerent ꝙ fornicatio nō eſt mala niſi qꝛ iu
re poſitiuo ꝓhibita ⁊ cū hoc ꝙ tunc nō data erat
prohibitio fornicationis tales ꝯſequenter eūdo
dicerent ꝙ Judas niſi aliud inducat̄ nō peccanit
mortaliter accedendo ad nurū quā neſciebat eſſe
nurū ſed credebat eſſe meretricē. Et hoc ſuppoſi-
to ꝙ nō tenebat̄ de neceſſitate ſalutis inq̄rere an
ſibi eſſet aliqua neceſſitudine cognationis vel affi
nitatis coniuncta. Ad tertiam dico ꝙ fornicatio
ſimplex contrariatur dilectioni dei in quantum
contra preceptuꝫ eius cōmittetur. Ad quartam
negatur aūcedens et ad ꝓbationem dico ꝙ Am
broſius nō vult dicere ꝙ lubricum carnis deme-
reatur penaꝫ tp̄alem et nō eternam. ſed vult dice
re ꝙ per opera pietatis et mīe quis ſingulariter
promeretur vt a lubrico carnis reſipiſcat ⁊ pena
eterna que debetur ſibi pro peccato in tēporalem
cōmutetur Ad quintā concedo antecedens ⁊ con
ſequēs Nam aliquis cōcubitus eſt pctm̄ veniale
vt puta qui cū vxore nimiuꝫ ardenter fit. Et ad ꝓ
bationē conſequētie negat̄ ꝙ fornicatio ſimplex
ſit minima inordinatio concubitus minoris eniꝫ
inordinationis eſt concubitus cum vxore qui fit
cauſa libidinis Ad ſextam conceditur aūs ⁊ ne-
gat̄ conſequētia quia nō enumerant̄ ibi ab aplo
ratiōe grauitatis culpe ſed ratione diſcidij quod
per actus iſtorum viciorum poterat inter iudeos
et gentiles procurari: gentiles enim non repute-
bant fornicationem illicitam quam illicitam iu-
dei reputabant vt dicit Thomas et ſimiliter vſū
immolaticij cruoris abhominabātur vt propter
hoc apoſtolus interdicit ea gētibus ne per hec in
ter gentiles ⁊ iudeos diſcidium fiat. Ad ſeptimā
nego maiorem vniuerſaliter intellectam ⁊ maxi
me cū facta eſt determinatio circa modum dandi
rem illam quia ergo lex prohibens fornicationeꝫ
prohibet ne q̄s daret corporis ſui poteſtatem al-
teri ad tēpus et limitauit modum liciti concubi-
tus in hoc ꝙ eum antecedat matrimonialis da-
tio que eſt ad ſemper ideo in tali re non recipitur
datio ad tempus ⁊ hoc eſt quia datio ad ſemp eſt
conuenientior educationi ꝓlis propter quaꝫ pro
lem fit principaliter datio mutua corporum. Ad
octauaꝫ concedo de mēdacio pernicioſo attamē
aliquis propter maius incitamentum quod ha-
bet ad pctm̄ mortale minus fugit ipſuꝫ q̃z pctm̄
veniale ad quod non multum allicitur pro tunc.
Et ad minoreꝫ dico ꝙ oē mendaciū pernicioſum
eſt peccatū mortale Ad nonā nego aūs ⁊ ad ꝓba-
tionem nego ſcd̄am partē aſſumpti. oīs eniꝫ ſim
plex fornicatio eſt contra honeſtatem qꝛ ꝯ̄ prece-
ptum. Ad decimā nego aūs. ⁊ ad ꝓbationē con
cedo ꝙ abſtinētia a coitu eſt cauſa īfirmitatis. ⁊c.
et nego ꝙ ꝓpter hoc ſit inſenſibilitas ⁊ dico ꝙ eſt
obſeruatio meritoria precepti ⁊ vera temperātie
virtus. Ad confirmationē concedo antecedēs et
nego cōſequentiam quia omnis ſimplex fornica
tio eſt prohibita ſꝫ non prohibita eſt, omnis ebrie
tas: tum etiam quia vſus ciborū et potuū per ſe
ordinatus eſt ad ſuſtentationē ⁊ ſanitateꝫ corpo
ris non autem vſus venereorū Ad vndecimā cō
cedo antecedens de delectationibus naturalibꝰ
que non ſūt contra honeſtatem Nam q̃ztūcunqꝫ
cibi appetitus eſſet naturalis peccaret tamen ſi
quis ad hunc ſatiandum carnibus humanis ve
ſceretur. Et quia delectatio venerea omnis niſi
cum ſua eſt contra honeſtatem quia contra pro-
hibitionem ideo vſus omnis talis eſt peccatum
Ad duodecimaꝫ concedo antecedens ⁊ primum
conſequens ſecundū quod eſt ſibi ſimilitudo par
ticularis concedo etiam minorem ſecunde dedu-
ctionis ⁊ nego conſequentiaꝫ quia ſecundum ca
dit ſub prohibitione et non primum ideo licet vti
primo ad finem ſecundi et non licet vti ſecundo
ad finē primi Ad decimā terciaꝫ rn̄deo primo ꝙ
maior non videt̄ vera. experimur eñ quotidianū
conflictū a gula ⁊ nō a luxuria ⁊ q̃zdiu viuimus
nos impugnat gule tentatio ſed non luxurie. Et

hoc declarauit parabola ſenis que ſupra recitatū eſt et hoc eſſe verum experietur aliquis ſi diuturno tempore ſine cibo et potu perſeueret tunc enīz intelliget q̄z vehemens ſit gule tentatio dato tamen ꝙ antecedens ſit verum conſequentia tamē non valet niſi in peccatis que ſunt eiuſdem rationis quia enim peccata diuerſorum generū ex ratione ſui generis grauitatem habent ideo in talibus non eſt comparatio ſumenda ſecundum ea preciſe que excuſant peccata ipſa. Ad confirmationem dico ꝙ ſitis et eſuries naturali neceſſitate ſequuntur vim nutritiuam neq̄ʒ ſunt pene vis nutritiue extrinſecꝰ inflicte ⁊ cum dicitur ꝙ tota rebellio ⁊c̄. reſpondet ꝙ hoc negat thomas ſed vt dicit ſecuta eſt ex ſuperbia ſiue tamen ſic ſiue non hoc eſt omnino impertinens ad grauitatem peccati cum non ex actibus quos tunc habuit adam ſumenda ſit naturalis ⁊ ſpecifica peccatorū grauitas. ⁊ vltra cōcedo quod infertur ſcʒ ꝙ non omne pctm̄ luxurie eſt peccatū mortale vt ptʒ de cōcubitu viri et vxoris venialiter deordinato.

Ad decimā quartā nego maiorē maxime vbi ratio abſorbet aut deliberatione caret ex culpa facientis ſecus ſi ſine culpa. Et ad minorē dico ꝙ abſorbet rō ī actu exteriori ex culpa faciētis quā in actu interioris conſenſus contraxit. Et licet in actu exteriori deliberatione careat non tñ in actu interiori pro menſura pro qua exteriorem preceſſit. De loth autēʒ dicit ꝙ in eo erat ſpecialis cauſa propter quaʒ deliberatione caruit ſcʒ ebrietas cuius ſi fuerit cauſa culpabiliter actus ſequens ſibi imputandus eſt. Ad decimā quintam concedit Thomas maiorem ⁊ minorem ⁊ negat conſequentiā ꝓ tempore gratie in quo magis vacādū eſt ſpirituali ꝓpagationi q̄ʒ corporali ad quā ſūt magis apti celibem vitam ducentes Pro tempore autē pro quo erat vacandū multiplicatiōi humani generis minor falſa eſt immo non potuiſſet quis abſtinere ab actu generationis ſine vicio tā ſecundum legem humanam q̄ʒ diuinam. Ex hac ſolutione arguitur ſic contra opinionem. Thome ſuperius recitatā tempore gratie non eſt tanta neceſſitas huic nec iſti generande prolis quanta erat tēpore quo q̄s tenebatur ad generationē prolis immo iſti nulla eſt neceſſitas cum poſſit vitam celibem perpetuo agere ergo ex neceſſitate generande prolis non poteſt concludi efficaciter ꝙ concubitus fornicatorius ſit mortale peccatuʒ Ideo aliter reſpondeo negando conſequentiam quia cauſa propter quam huic fornicatorius concubitus eſt peccatuʒ mortale non eſt quia iſte ſit obligatus ad generationem ſed quia prohibitus eſt cum non ſua concubere. Ad decimā ſextam reſpondetur ꝙ aliquis cōcubitus dicitur eſſe concubitus ex quo non poteſt ſequi generatio prolis tripliciter. vno modo ſecundum rationeʒ ſue ſpeciei ſicut eſt concubitus maſculi cū maſculo ⁊ omnis talis eſt illicitus. Secundo modo quia non ita conuenienter nec ita frequenter ex eo ſequitur gn̄atio ⁊ educatio prolis ſicut eſt fornicatorius ⁊ ⁊ iſte etiaʒ eſt illicitus. Tercio mō ꝓpter particularia accidentia cōcubentiū vt ꝓpter egritudinē aut ſenectutem aut īproportionem eorum et talis poteſt eſſe licitus. Et hec ſolutio ſatis conuenit cum ſolutione Thome in concluſionibus de malo. Ex qua ſic arguitur. vbicūq̄ʒ reperitur ratio preciſe et adequate faciens aliquid eſſe illicitum illud eſt illicitum ex quacunq̄ʒ cauſa illa ratio ibi reperiat. Sed in concubitu cum ſterili reperitur hec ratio que eſt nō eſſe aptum ad generationeʒ prolis et ille concubitus nō eſt illicitus ergo hec ratio non eſt ratio adequata et preciſa propter quā aliquis concubitꝰ dicatur illicitus. Ideo reſpondeo concedendo aīs et negando cōſequentiam q2 fornicatorius eſt prohibitus et alius qui ſit cum ſterili nō eſt prohibitus quia eſt cōiugalis. Ad decimāſeptimam dico ꝙ per conſenſum fornicationis in cogitatione hic nō intelligo niſi conſentire cogitationi de fornicatione et tūc dico ꝙ aliquis talis cōſenſus eſt peccatū mortale aliq̄s non. Naʒ ſi cogitare velimus deliberate vt fornicatio p̄terita nos delectet et in ea cōplaceamus nobis aut vt ſperatum aſſequamur tunc eſt peccatum mortale. Si autē cogitare velimus vt ad memoriam reuocemus quotiens ⁊ quātum deum offendimus et peccata noſtre fornicationis digne defleamus eſt actus bonus. ſi tamen cogitemus cū firmo ꝓpoſito nunq̄ʒ incidendi in eam hoc non videt peccatum mortale cum nō ſit prohibitum q2 in hac cogitatione nec eſt actus exterior nec concupiſcētia actus exterioris q̄ʒuis quis ita cogitat ſe exponat periculo nō confundenti et obruenti: ſed circunſtanti. Ad probationem dico ꝙ delectatio fornicationis ſi nō eſt deliberata nō eſt peccatum mortale q2 non eſt actus liber. ſed ſi eſt deliberata et talis qualis dicta eſt eſſe peccatum eſt peccatū mortale. quotiens autē habetur conſenſus circa eam: tunc ipſa deliberata eſt ⁊ ob hoc conſenſꝰ in ea nō ē conſenſus in veniali: ſed in mortali. Ad decimā octauam dico ꝙ fornicatio dicit actum exteriorem qui eſt concubitus ſoluti cum ſoluta et actum interiorem ſcilʒ conſenſum vel volitionem huius actus exterioris plene deliberatum. Et quia titillatio nō dicit huiuſmodi deliberationē: aut huiuſmodi conſenſum ideo titillatio non eſt actus fornicationis ſed potius eſt primꝰ motus aut ipſa de fornicatione tētatio Ad decimaʒ nonaʒ iam patuit ꝙ ratio illa equaliter concludit contra adulterium ſicut contra ſimplicem fornicationem. ideo dictum eſt ꝙ concubine eorum appellate ſunt vxores et aſſignata eſt cauſa ex Auguſtino propter quam fuit eis licitum. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis

Q Uerit ſecūdo vtrū fornicatio ſit peccatuʒ grauiſſimum Arguitur ꝙ ſic ſcðm Apoſtolum. Qui fornicatur in corpus ſuū peccat et tollit mēbra xp̄i et facit ea mēbra meretricis igit grauiſſime peccat. In oppoſitum eſt Gregorius dicēs ꝙ peccata carnalia ſunt minoris culpe q̄ʒ peccata ſpiritualia. ¶ Ad hanc queſtionem reſpondet Thomas ſub ꝓpoſitionibus tribus. Prima eſt fornicatio ſcðm ſe eſt grauiꝰ peccatū illis peccatis que ſunt ꝯtra bona exteriora proximi ſicut eſt

Tres ꝓpoſitiones Thome de fornicatione.

furtum ꝓbat qꝛ fornicatio eſt contra bonum ho-
minis naſcituri. Secunda fornicatio ē pctm̄ mi-
nus graue illis que ſunt cōtra deū. Tertia forni
catio eſt pctm̄ minus graue illis que ſūt cōtra vi
tam hoīs nati ſicut eſt homicidiū. Due ſecunde
ꝓpōnes mihi vere videntur ſed non prima.
Pria ɔclo ¶ Ideo ſit prima concluſio. Fornicatio ſimplex
non eſt peccatū ita graue ſicut furtum ceteris pa
ribus. ꝓbatur furtum eſt expreſſius contra ꝑce-
ptum dei datū Moyſi q̄ꝫ fornicatio ſimplex quia
furtuꝫ eſt ſub propria rōne ꝓhibitum. fornicatio
vero ſimplex vel nō eſt aliquo illorū decem prece
ptorum ꝓhibita: vel ſi eſt aliquo eorū prohibita
hoc eſt ſub ꝓhibitione alterius hoc eſt mechie ꝑ
quandā ſequelā vt dicit Thomas. de qua tamen
ſequela ſiue ɔña a ꝓhibitione vnius ad ꝓhibitō
nem alterius conſtat qꝺ niſi aliud addatur nō va
let. Secundo qui furat̄ facit cōtra ꝑceptū diuinū
ſicut ille qui fornicat̄ et cū hoc iniuriaꝫ facit pro
ximo certo et determinato et toti reipublice: inq̄ꝫ
tū turbat ſtatū eius pacificū qui xo fornicat̄ nul-
li determinato ꝓximo facit iniuriaꝫ. igit̄. minor
probat̄ quia ſi ſic hoc maxime eſt[vt dicit Tho-
mas]quia facit iniuriā homini naſcituro ſed hoc
non quia vel facit ſibi iniuriam eo ꝙ concuben-
do fornicatorie non generat hominem et hoc nō
quia tunc magis noceret nō concubendo cū. mul
to minus gñaret. tum etiam qꝛ hoc nō conclude-
ret niſi de cōcubitu vago ⁊ meretricio ⁊ nō adhuc
de quolibꝫ qꝛ nō de concubitu viri ſed de concu-
bitu mulieris ꝓpter quē vagū concubitū eius fit
inepta ad generationē aut facit iniuriā homini
naſcituro qꝛ nō nutrit nec educat eum et hoc nō
qꝛ iſti actus nō ſunt actus fornicationis ſed ſunt
actus iniuſticie a quolibꝫ actu fornicatiōis diſtin
cti: aut quia ita generando dānificat eum in eo ꝙ
facit ipſū illegitimū et hoc non quia hoc non eſt
eſſe contra vitam hominis naſcituri: tuꝫ etiā qꝛ li
cet non faciat eum legitimū facit tamē eum eſſe
et ita plus facit ſibi boni q̄ꝫ inferat mali tuꝫ quia
vt iam dictū eſt perpetuis celibatus magis eſt cō
tra vitam hominis naſcituri q̄ꝫ ſimplex fornica-
tio. Tercio quicquid dat alicui actui grauitateꝫ
culpe illud dat grauitatem culpe cuicunqꝫ actui
in quo reperitur ſed eſſe contra vitam hominis
naſcituri non dat celibatui quācunqꝫ grauitateꝫ
culpe in quo tamen per ſe ⁊ ex intentione reperi-
tur. omnis enim celibem vitaꝫ proponens per ſe
intendit non generare ergo non dat grauitatem
actui fornicatorio in quo et ſi reperiatur hoc nec
eſt per ſe nec ex intentione. Quarto ſuppoſito ꝙ
fornicator inferat nocumentum vite hominis na
ſcituri tamen non tenetur non eſſe cauſa huiusno
cumenti alias omnis celibatus eſſet culpabilis:
fur vero infert nocumentum bonis exterioribus
proximi cuius nocumenti tenetur nō eſſe cauſa er
go furtum eſt maius pctm̄ q̄ꝫ ſimplex fornicatio
immo ex iſto argumento ꝓbatur ꝙ ſimplex forni
catio non habet grauitatem ex hoc quod ē cōtra
vitam hominis naſcituri quia nō tenetur ille qui
fornicatur non eſſe cauſa hui⁹ nocumenti. omne
autē quod auget grauitatem peccati eſt debitū
non ineſſe aut debitum ineſſe. Et ſi dicas ꝙ licet
non teneatur nō eſſe cauſa illius nocumenti tene
tur tamen non eſſe cauſa per actum fornicatoriū
ex hoc habetur intentum ſcꝫ ꝙ hoc quod eſt age-
re contra vitam hominis naſcituri ⁊ maxime nō
per ſe et principaliter intendendo nocumentum
illud non eſt in ſe malum nec dat actui fornicato
rio grauitatem ſed econtra actus fornicatorius
dat alteri grauitatem ⁊ culpabilitatem Nam cū
quis ſine actu fornicatorio vl' actu culpabili agit
contra vitam hominis naſcituri tunc non infert
culpabiliter nocumentuꝫ vite hominis naſcituri
ſi autem mediante actu fornicatorio tunc infert
tale nocumentum culpabiliter: ergo huiuſmodi
nocumentum culpabilitateꝫ recipit ab actu et nō
econtra. Quinto furtum per ſe et ex intentione
eſt in nocumentum proximi actus fornicatorius
non eſt per ſe et ex intentione contra vitam hoīs
naſcituri ergo furtum eſt deterius fornicatione.
Sexto Furtum nominat actuale damnum proxi
mi cum quo non ſtat vtilitas proximi ſimplex for
nicatio non dicit actuale dānum prolis cum qua
ſtat vtilitas nutritio ſcilicet et educatio ꝓlis de-
bita et cōueniens igitur. Septimo furtum nihil
penitus includit vtilitatis circa proximum Sed
ſimplex fornicatio quotiēs ponit nocumentū ho
minis naſcituri in nutritione et educatiōe ponit
bonū eius qꝛ ponit ipſum in eſſe. ergo fornicatio
ſimplex non eſt deterior furto. ¶ Scda cōcluſio Scda ɔclo
fornicatio ſimplex nō eſt grauiſſimū peccatū in-
ter pctā que ſunt contra vitam hominis naſcitu
ri. probat̄ qꝛ peccata contra naturā ſūt cōtra vi-
tam hoīs naſcituri et grauiora ſūt fornicatione.
Añs patet de concubitu in vaſe nō debito aut de
concubitu in vaſe debito cum emiſſione tamen ſe
minis in terrā. Scdo patet de veneficio quod fit
ex intentione vt mulier cū qua concubitur nō con
cipiat, veneficiū aūt illud quo fit vt cōcept⁹ fetus
extinguatur eſt cōtra vitam hominis iaꝫ nati ne
ſiuitate in vtero. ¶ Tercia cōcluſio inter ſpecies Tertia ɔclo
luxurie prouenientis ex perſona inſtrumētis aut
modo ſimplex fornicatio eſt minus grauis patet
inductiue. Eſt minus grauis adulterio qꝺ inclu-
dit iniuriaꝫ viri ipſius mulieris inceſtu qui inclu
dit iniuriam ſanguinis et cognationis raptu qui
includit iniuriā parentuꝫ aut eorū quibus puel
la cōmiſſa eſt: ſtupro quo perſona ad libidinoſuꝫ
concubituꝫ preuio trahitur: peccato contra natu
ram quod nature enormē iniuriaꝫ includit. Dixi
aūt ſpecies luxurie ꝓuenientis ⁊c. ꝓpter concubi
tum coniugalem inordinatū ratione ſupabundā
tie aut nimiū ardoris qui eſt minus grauis forni-
catorio concubitu poſſet tamē eſſe tanta deordi-
nati o libidinis ꝙ eſſet grauior. Pro ſequētibus
tamen cōcluſionibus eſt aduertendū ꝙ fornicato
riorum concubituum videtur eſſe triplex differen
tia. vnus eſt concubitus vagus quo ſcꝫ quis nūc
cū vna poſtea cuꝫ alia et iterū cum alia concubit.
Alius eſt non vagus quo ſolutus cum ſoluta et
vnus cum vna concubit ſine tamen vllius pacti
interuentione de diuturnitate aut perpetuitate
cohabitatiōis. Tercius quo quis cū vna cū hmōi
interuentione pacti cōcubit ⁊ hoc tacite vl' expreſ
ſe ⁊ iſte tercius modus imitatur cōiugium in duo

Bus ſcꝫ in fide et in bonis prolis niſi ꝙ hec in cõiugio bona ſunt ſimpliciter hec vero nõ. nõ quidem fides quia nõ debent aliqui ad hanc fidẽ priuatis pactis et nõ interueniente eccl'ie auctoritate ſe aſtringere: nec ꝓles qꝛ licet ſuppoſito ꝙ euenerit proles ipſa ſit nutrienda et educanda religioſe tamẽ illicita eſt ꝑmiſſio ſimpliciter ad prolem inde educandum vnde nõ poteſt licite ſuſcipi. Et iſte tertius cõcubitus eſt proprie concubinatus. Secundus eſt cõcubinatus ſecundũ quid et maxime ſi eadem domo et foco et menſa vtantur.

Qrta ꝯcl'o

¶ Tunc ſit quarta cõcluſio. Fornicatio ſimplex que eſt concubinatus eſt alijs fornicationis ſimplicis ſpẽbus grauior ꝓbatur. Oĩs fornicatio ſimplex tanto eſt deterior quantomagis aduerſatur coniugio: ſed cõcubinatus magis aduerſatur coniugio igit̃. minor ꝑꝫ quia concubini hoc modo inter ſe pepigerunt et promiſerunt ſe non deſerere et vnus nõ tranſit niſi raro ad coniugiũ alterius qꝛ vir iudicat mulierem impudicã et vilem que ſe ſibi illegitimo concubitu cõmunicauit ergo concubinatus maxime aduerſatur cõiugio. Secundo concubinatus includit deordinationẽ omnem que eſt in alijs et p̃ter illam includit quedam illicita et inordinata pacta ſicut dictum eſt igit̃. Tertio omne peccatũ tanto eſt grauius q̃to magis viam vere penitentie ꝓcludit. ſed concubinatus inter omnes ſpecies fornicationis maxime ꝓcludit viam penitentie igit̃. minor probat̃. quia concubinatus ꝓpter pacta interuenientia firmat animũ per totam vitam aut multũ diuturnum tempus in illo illegitimo ꝯcubitu que firmatio animi repugnat diſplicentie de peccato ⁊ per ꝯñs vere penitentie. Quarto quicquid preſtat frequentiſſimã occaſionem peccãdi illud eſt ceteris paribus grauius ſed cõcubinatus preſtat frequẽtiſſimam occaſionẽ peccandi ꝓpter preſentiaꝫ et incitamentum cohabitantis cõcubine: firmat etiam in peccato ꝓpoſitum ſuſcepta proles blandicie mulicbres et alia obſequia que frequentiora ſunt in eis que ſimul conuerſant̃ et habitant. Et preterea animus non diſtenſus ſcd̃m amorẽ vnius vnitus et inde eſt ꝙ Ouidius dans amoris remedium cõſuluit plures amicas facere vt animus minus vnitꝰ facilius diſtrahat̃. Ex his omnibus igitur ſcꝫ ex impedimento cõiugij ex pactis illicitis: ex impedimento penitentie: ex firmatione animi efficatiori in malo ꝓpoſito: ex frequentiori occaſione peccandi. ꝑꝫ grauitas concubinatus ſuper alias ſpecies fornicationis.

Quīta ꝯcl'o

¶ Quinta cõcluſio. Concubinatus ſcd̃m quid qui eſt cohabitatio vnius cum vna ſine tñ pactis illis que dicta ſunt eſt grauior fornicatio q̃ꝫ vagus cõcubitus. patet quia iſte concubinatus aduerſat̃ coniugio et penitentie vere ſaltem ad tempus preſtat frequentem occaſionem peccandi et ita firmat ꝓpoſituꝫ in malo ꝙ ex eo frequentius in concubinatum perfectuꝫ tranſit q̃ꝫ ex aliquo alio fornicatorio cõcubitu.

Sexta ꝯcl'o

¶ Sexta cõcluſio. Vagus concubitus regulariter eſt grauior fornicatio q̃ꝫ cõcubitus vnius cum vna ſine cohabitatione et pactis illicitis probat̃. Tum primo qꝛ in vago cõcubitu quis ſe cõmunicat viliori perſone ſcilꝫ meretrici que carnem ſuam elocatam habet et eam pluribꝰ cõmunicat ⁊ impartitur. Tum ſcd̃o. quia in vago concubitu vtitur libidinem nunq̃ꝫ ex ſaciataꝫ habet: ſed proponit cõtinue aliã poſt aliam querere que magis placeat ⁊ multo facilius capitur vndiq̃ꝫ occurrentium mulieruꝫ aſpectu q̃ꝫ ille qui animum in vna firmatũ habꝫ

Septima ꝯcluſio.

¶ Septima cõcluſio. Concubitus vnius cum vna nõ pariter habitantium nec eodem foco ⁊ menſa regulariter vtẽtium eſt ceteris paribꝰ minoris grauitatis ꝑꝫ ex dictis Si quis vellet dicere concubitum vagum eſſe minoris grauitatis poſſet rõnabiliter reſpondere ad rões pro ſexta concluſione inductas dicendo ꝙ ſe cõmunicari viliori perſone nõ eſt concubitui ad culpam ſed ad penã. Ad ſcd̃aꝫ rñ deret ꝙ hoc non eſt de ratione cõcubitus vagi: quĩ imo añs illud addit nouã circũſtantiã in actu vt ſcꝫ quis vtatur vago concubitu non vt ſatiet inſurgentem libidinis motũ ſꝫ vt in libidine explẽda querat cõtinue aliq̃d qđ ſibi ſemꝑ magis placeat. Et credo ꝙ vagꝰ cõcubitus cũ iſta circũſtãtia eſt deterior cõcubitu fornicatorio in hac ſeptima cõcluſione expreſſo. Si quis aũt preciſe vteretur vago cõcubitu ad exſatiandã naturalẽ cõcupiſcẽtiã: tũc in tali caſu nõ videret̃ ſeptima cõcluſio veritatẽ cõtinere

Octaua ꝯcluſio.

¶ Octaua cõcluſio. Fornicatio non eſt peccatũ omniũ grauiſſimũ ꝑꝫ ex dictis.

Cõtra pri cõcluſio

¶ Contra primã cõcluſionẽ arguit̃ ratione Tho. Fornicatio ſimplex eſt pctm̃ contra vitam hominis naſcituri: furtũ nõ eſt peccatũ contra vitam neq̃ꝫ nati neq̃ꝫ naſcituri ergo fornicatio ſimplex eſt peccatũ grauius furto. Secundo. fornicator de membris xp̃i facit membra meretricis ⁊ tollit ea a xp̃o: hoc autẽ non facit fur: igit̃. Antecedẽs eſt Apoſ. prime ad corin. ſexto. Tercio Fornicator in corpus ſuũ peccat quod eſt ſibi coniunctiſſimũ: fur autem non peccat in corpus ſuum ſed in bona proximi ergo fornicator grauius peccat q̃ꝫ fur. Conſequẽtia tenet qꝛ tanto aliquis magis peccat quanto ĩ rem magis ſibi cõiunctã delinquit. Et añs eſt Apoſ. i ad corin. vi. Quarto. Ardor libidinis eſt maximus vt habetur. i. ad corin. vij ergo fornicatio eſt grauius peccatũ q̃ꝫ furtum. Cõſequentia tenet. quia peccatum tanto eſt grauius quanto ex maiori libidine procedit. Quinto Veneficium eſt grauius furto/ et hoc nõ eſt niſi quia eſt contra vitam hominis naſcituri ergo cum fornicatio ſit etiam contra vitam hoĩs naſcituri ſequitur quod eſt furto grauior.

Reſponſi

¶ Ad primam dico qđ aliquod pctm̃ dicitur eſſe contra vitam hominis naſcituri dupliciter Vno mõ quia ab homine naſcituro ablaturum eſt vitã vel impediturum ne naſcatur. Secundo mõ quia ab homine naſcituro ablaturũ eſt aliqua que ad vitam ſuam vel conſeruandã vel meliorandã vł decorandã ꝑtinent/ cõſeruandã/ ſicut nutrimentum meliorandã/ ſicut eruditio ⁊ doctrina decorandã vt legitimitas. Et quocunq̃ꝫ iſtorũ modorum adhuc contingit dupliciter. Vno modo per ſe et ex intentione. Alio mõ per accidẽs ⁊ preter intẽtionem per accidens. et preter intentionẽ adhuc dupliciter. Vno mõ per ſequelã neceſſariam vel vt in pluribus ad per ſe intentum. Alio modo ſi-

ne tali ſequela neceſſaria. Et preterea aliquid di-
citur auferre vel impedire aliquid dupliciter.
Uno mō poſitiue quia ſcꝫ quod habet vel habitu
rum eſſet tollit. Alio mō negatiue quia non con-
fert illud. Dico ergo pͥmo ꝙ ſimplex fornicatio
non eſt primo mō cōtra vitaꝫ hominis naſcituri
quia potius eſt cauſa ꝙ homo naſcatur q̄z ꝙ non
naſcatur. Dico ſcd̄o ꝙ nō aufert ex intentione et
per ſe ea que ad vitam hominis naſcituri conſer-
uandam et meliorandā pertinent. Dico tertio ꝙ
nec intendit aliquid per ſe ad quod ſequela neceſ
ſaria hmōi ablatio ſequatur. Dico quarto ꝙ ille
gitimitateꝫ nō infert per ſe ꝛ tanq̄z cauſa totalis
ſed cauſa ꝑtialis eſt lex non legitimationis diffini
ens eos qui extra cōiugium naſcunt̄. Dico quin-
to ꝙ concubitus fornicatorius nō eſt cauſa poſiti
ua illius illegitimitatis. ſed ideo eſt cauſa illegiti
mitatis qꝛ in hoīe nato nō inducit legitimitateꝫ
Dico ſexto ꝙ ad hoc illegitimitatis damnū non
inferēdū nō tenetur ſub pena peccati mortalis li
cet ſub pena pcti mortalis non fornicari teneat̄.
Fur autem tenetur ſub pena peccati mortalis nō
damnificare ꝓximum in bonis exterioribus ꝛ ta
men danificat ipſum in illis poſitiue per ſe et ex
intentione. Ad ſcd̄am concedo aīs quia per cō-
iunctionem cū meretrice primo ꝑdit amorem ca
ritatiuū qꝛ perdit caritatem. ſcd̄o auget dilectio
nē ſuaꝫ ad meretricem ꝛ intimiori dilectione ſibi
coniungit̄. amorē vero ſuū et vnioneꝫ ad xp̄m cō
tinue diminuit. Et licet fur hoc non faciat tn̄ per
dit caritatem ſi habuit: et iniuriam affert ꝓximo
qd̄ eſt deterius q̄z ſe facere membrū meretricis.
Ad tertiā dico ꝙ fornicator in corpus ſuū peccat
qꝛ preter pctm̄ anime: delectationē opatione car
nis cōſummat: et eandeꝫ carnē indebite reſoluit
inquinat ꝛ cōmaculat alteri indebite cōmiſcendo
quelꝫ fur non faciat: facit tn̄ iniuriā ꝓximo ꝛ per
turbat tranſquillū ſtatū ciuitatis que ſunt deterio
ra. Ad quartam concedo maiorem de ardore ſen
ſuali ꝛ impellente ad conſenſum peccati ſed ne-
go de ardore ſpōtaneo et deliberato. Et nego mi
norem. Et ad probationem nego aſſumptum de
ardore ſenſuali et impellente immo ille diminuit
pctm̄: de ardore vero ſpontaneo ꝛ deliberato con
cedo ꝙ ille ardor auget peccatū vt vult thomas.
Ad quintam concedo aīs pro prima parte et ꝓ
ſecunda nego ſed dico ꝙ hoc ideo eſt quia per ſe
ex intentione ꝛ poſitiue eſt cōtra vitam hoīs na-
ſcituri qualiter nō eſt fornicatio ſimplex. ¶ Con
Cōtra quartaꝫ ꝯclōnē. tra quartā cōcluſionē Arguit̄ ſic. Omne pctm̄
tāto eſt minus graue quanto eſt virtuti ſimilius
ſed concubinatus eſt cōiugio qd̄ eſt opꝰ virtutis
ſimiliꝰ q̄z aliq̄ alia ſpecies fornicationis ſimpli-
cis igit̄. Minor patet qꝛ cōuenit cū cōiugio in fi-
de ꝓle cohabitationis diuturnitate in quibꝰ alie
fornicationes differunt a cōiugio. Scd̄o Cōcubi
tus cū cōcubinis fuit antiq̄s patribꝰ licitꝰ vt ꝑꝫ
de Abraham ꝛ Jacob: ſed cōcubitus cū meretri-
cibus non fuit eis licitus ꝛ inde eſt ꝙ Auguſ. re-
prehendit cōcubitū iude cū thamar nuru quam
tn̄ credebat eſſe meretricē ex hoc qꝛ concubitꝰ cū
meretrice non eſt licitus igitur. Tercio. Concubi
tus vagus eſt grauior cōcubinatu vnius cū vna

Antecedens patet quia concubere cuꝫ vna eſt ali
quante grauitatis et concubere cum duabus eſt ī
duplo maioris grauitatis et cum tribus eſt in tri
plo maioris grauitatis et cum quattuor in qua-
druplo et ſic de alijs: ſed in concubinatu fit con-
cubitꝰ cum vna: concubitꝰ vero vagꝰ fit cū mul-
tis et ſine numero: igit̄ concubitꝰ vagꝰ eſt multo
maioris grauitatis q̄z cōcubinatꝰ. ¶ Ad primā Reſponſio
nego maiorem crudelitas enim eſt ſeueritati ſimi
lior q̄z inirаſcibilitas et temeritas magnanimita
ti q̄z puſillanimitas/ et auaricia parcimonie q̄z ꝓ
digalitas/ et tamen temeritas et auaricia ſunt vi
tia alijs deteriora. eorum enim que ſunt magis
ſimilia virtuti duplex eſt differentia. quedaꝫ ſunt
que ſunt minus dimouentia ab ipſa virtute ſicut
prodigalitas eſt ſimilior liberalitati q̄z auaricia
et minus eaꝫ impedit. alia ſunt que q̄zuis ſint ma
gis ſimilia alicui virtuti ſunt tamen regulariter
magis impeditiua ipſius et de iſtis nego maiorē
Et ad minorem dico ꝙ concubinatus non habet
fidem coniugij nec prolem ꝛc. quia non habꝫ hec
per pacta licita ſed illicita quod requirit̄ ad hoc
ꝙ dicamur eſſe coniugij. Ad ſecundam reſponſū
eſt ſupra ꝙ per concubinas intelligebantur vxo
res minus principales/ aut hoc erat de conſenſu
vxoris qui conſenſus tantum iudicatur validus ī
illis in quibus erat neceſſitas multiplicande ſo-
bolis tanta q̄zta erat in antiquis patribus quibꝰ
facta fuerat repromiſſio. Ad terciam nego ante-
cedens. Ad probationem concedo primam par-
tem aſſūpti/ et ſecundaꝫ et alias concedo ceteris
paribus. Si autē nō ponant̄ cetera paria nego.
Et ſi dicas occidere duos homines eſt in duplo
maioris grauitatis q̄z occidere vnum ergo etiam
concubere vniuerſaliter cuꝫ duabus eſt in duplo
maioris grauitatis q̄z cum vna. Reſpondeo ꝙ ſūt
aliqui actus qui non ſunt circa eandem materiaꝫ
replicabiles. alij vero ſunt replicabiles: verbi gra
tia occidere. Non enim poteſt idem homo bis oc
cidi ideo non eſt actus ſecundum eandē materiā
replicabilis: ſed percutere/ concubere/ videre ſunt
actus replicabiles multotiens ceteris paribus:
ideo licet vniuerſaliter verum eſſet ꝙ occidere du
os homines eſt in duplo grauiꝰ: q̄z occidere vnū:
nō tamen propter hoc verum eſſet vniuerſaliter ꝙ
concubere cum duabus eſt in duplo grauiꝰ q̄z cō
cubere cum vna: quia concubere cum vna ter vi-
detur grauiꝰ q̄z concubere cū duabꝰ ita ꝙ cū qua
libet tantū ſemel: ſicut nec vniuerſaliter verū eſt
ꝙ percutere duos homines eſt in duplo grauiꝰ q̄z
percutere vnū quia vnꝰ poteſt percuti ter/ quater/
decies/ millefies. Contra illud quod dictū eſt tan
q̄z probabile in ſeptima concluſione. ꝙ concubi-
tus vagꝰ eſt minꝰ grauis q̄z concubitꝰ vniꝰ cū vna
quod intelligit̄ ſi ordinet̄ tantū ad explendū na-
turalem concupiſcentiam ita ꝙ aliquis velut in-
curioſus laudabili incurioſitate circa actū luxu-
rie non determinet ſibi aliquam cuiꝰ concubitu
accenſum libidinis ardorem extinguat ſed pro-
ponat q̄ztum poterit continere quod ſi aliquan-
do inſurgat vehementior paſſio prima quam in-
uenit ea vtetur ſine tamen iniuria vel perſone vel
cognationis vel nature et huius exemplum eſt de

tô qui eſurit aut ſitit:et pmo cibo vel potu quem
inuenit qui ſcȝ tamen non ſit diſpendioſus vel il
licitus vtitur. talis eñ multo magis videtur ad
temperantiã accedere q̃ȝ qui habet concubinam
propriam. Arguitur tamẽ contra hoc talis plu-
ribus corpus ſuum impartitur et cum pluribus
cõmaculat et inquinat ergo magis peccat. Rñ-
deo diſtinguendo antecedẽs vel impartitione in
quinatione et commaculatione diuerſarũ ratio-
num et ſic ego nego. Uel eiuſdem rõnis ⁊ ſic con
cedo. Dico eniȝ ꝙ ſi quis impartiat̃ corpus ſuuȝ
per ſimplicem fornicationem decem mulieribus
cum circunſtantijs nũc declaratis:⁊ alius impar
tiatur decies cum vna etiam ꝑ ſimplicem forni-
cationem: imptitiones et commaculationes pmi
ſunt eiuſdem rationis cũ impartitionibꝰ et com-
maculatiõibus ſcdi niſi aliud impediat puta ali
qua circunſtantia in vno q̃ nõ in altero. ⁊ ideo nõ
oportȝ ꝙ imptitio primi ſit grauior q̃ȝ ſcdi. ꝙ ſi
ſint ſubordinate actibus interioribus diuerſaruȝ
rationũ propter circunſtãtias declaratas q̃ ſunt
obiecta interioris actus tunc cõmaculationes ſe-
cundi et impartitiones erunt deteriores et graui
ores q̃ȝ primi.

Q Ueritſ tertio vtruȝ

in tactibus et oſculis cõſiſtat pecca-
tum mortale Arguit̃ ꝙ ſic. aſpectus
libidinoſus eſt pctm̃ mortale g̃ multo magis o-
ſculum et tactus. In oppoſitũ Arguit̃. oſcula et
tactus in nullo loco inueniunt̃ prohibita tanq̃ȝ
peccata mortalia: igit̃ nõ ſunt peccata mortalia
Secundo probatur per Ambro. ſuper Lu. lib. v.
Oſculum inquit mutui amoris iudicium eſt: pie
Due ppõeſ bti Thome — tatis et caritatis pignus. ¶ Notandum ꝙ opi-
nio beati Tho. in hac queſtione conſiſtit in dua-
bus ꝓpoſitionibus. Prima eſt. Oſcula ample-
xus et tactus nõ ſunt ſecundũ ſpeciem ſuam pec-
cata. Secũda. Oſcula amplexus et tactus ſecun
dum ꝙ libidinoſa ſunt et ex cauſa libidinoſa pro
cedunt ſunt peccata mortalia. Iſta opinio nõ vi-
detur michi vera pro ſecunda propoſitione.
¶ Et ideo pro reſponſione ad queſtionem ſit pri
Pria ɔclõ — ma concluſio. Nõ omnia oſcula tactus et ample
xus ſunt peccata mortalia quod vt puto inten-
dit Tho. per primã propoſitionem ſuam. Pro-
bat talia bene fieri poſſunt ⁊ ſine libidine aut pro
pter conſuetudinem patrie: aut ꝓpter aliam ne-
ceſſitatem: aut cauſam rõnabilem vt dicit Tho.
eſt hec videt̃ fuiſſe conſuetudo xp̄i in aduentu di-
ſcipulorum ad ſe: aliaſ nõ videt̃ vnde Iudas au
ſus fuiſſet irrumpere in oſculum ſi id apud xp̄m
inconſuetũ fuiſſet et ideo Xp̄s hoc ſibi exprobra-
uit dicens. Iuda oſculo filium hominis tradis.
Pro cõcluſionibus alijs eſt notandũ ꝙ aliquod
oſculum dr̃ eſſe libidinoſum dupliciter. Uno mõ
quia fit vt inducamus alterum in cõſenſuȝ libidi
noſi ſiue venerei actꝰ inq̃ȝtũ ꝑ hec oſcula tactꝰ et
amplexus excitat̃ in libidinẽ et excitata facilius
nobis ɔſentit. Scdo mõ aliqd̃ oſculum dr̃ libidi
noſuȝ q2 fit cauſa delectationis tactus quã in ipo
experimur. iſta aũt ſunt adinuicem ſeparabilia.
aliquis eñ delectatur in oſculis et amplexibꝰ fo
ris qui tamen pro tunc firmum propoſitum hȝ
nunq̃ȝ exercendi venereum actum cum ea immo
neq̃ȝ vnq̃ȝ pateretur eam induci in opus venereũ
nec cum eo nec cum alio. ¶ Tunc ſit ſecunda cõ
cluſio. Oſcula tactus et amplexus ſecundo modo — Scda ɔ
libidinoſa ſunt periculoſa. probatur omnis opor
tunitas et illectiuum ad peccatuȝ mortale eſt pe
riculoſum et vitandum: ſed huiuſmodi oſcula li-
bidinoſa ſunt oportunitates et illectiua ad pec-
cata mortalia / aliquando ſcilicet ad ſimplicẽ for
nicationem / aliquando ad adulterium / aliquan-
do ad inceſtum et ſic de alijs ergo ſunt periculo-
ſa et vitanda: licet enim tunc homo firmiter pro-
ponat nunq̃ȝ conſentire in opus venereuȝ quia ta
men voluntas eius eſſet multum et faciliter mu-
tabilis in deterius ideo timendum eſt ſibi ne per
hec ad ipſum concubituȝ tranſeat. Secundo Ad
conſummationem vniuſcuiuſq̃ȝ peccati certis cõ
ſcenditur gradibus vt ad peccatuȝ luxurie de ver
bis ad oſcula proceditur de oſculis ad tactus et — S
amplexus de tactibus et amplexibus ad conſum
mationem peccati ergo cum per huiuſmodi gra-
dus fiat approximatio ad conſummationem pec
cati: neceſſe eſt vt qui tute vult fugere ipſum pec-
catum fugiat gradus quibus ipſuȝ conſcenditur
ergo fugere debet oſcula tactus et amplexus et ꝑ
conſequens iſta ſunt periculoſa. Sunt autem pe-
riculoſiora cum perſonis illis cum quibus facili
us in conſenſus venerei concubitus inducimur vt
cũ aliena q̃ȝ cũ cõſanguinea. ¶ Tercia cõcluſio. — Tercia ɔ
Predicta non ſunt peccata mortalia. probatur
quia ſi eſſent peccata mortalia aut hoc eſſet ſiſtẽ-
do in delectatione que in eis exercendis ſuſcipit̃ /
et hoc non quia nec delectatio ipſa nec exercitiuȝ
huiuſmodi actuũ alicubi reperitur prohibita ſub
pena peccati mortalis. Tum ſecundo quia ſecun
dum beatum Tho. arti. iiij. c. l. iiij. q. Apoſ ij. ad
ephe. v. turpitudinem per quam intelligit oſcula
et amplexus et tactus non reſumit cuȝ fornicatio
ne et immundicitia / ex eo ꝙ habent nomen pecca
ti niſi ſecundum quod ordinantur ad fornicatio-
nem et immundiciam ſed talis oſculum faciens
precise propter delectationem oſculi cum tali nõ
ordinat ipſum ad fornicationem nec immundi-
ciam: ſed ſiſtit in ipſa oſculi delectatione: ergo ta-
le oſculum non eſt peccatum mortale: nec ſũt pec
cata mortalia quia ſunt illectiua ad peccatũ mor
tale quia tunc omnis communicatio cum mulie-
ribus / omnis conuictus et conuerſatio eſſet pec-
catum mortale. Tum ſecundo quia tunc omnis
tentatio in peccatum mortale eſſet peccatuȝ mor
tale cum omnis talis ſit illectiua in peccatũ mor
tale. ¶ Quarta concluſio Oſcula tactus et am- — Qrta ɔ
plexus eorum qui in libidinem perfecte conſenti
unt non facta vt foueatur huiuſmodi conſenſus /
aut excitet̃ libido non ſũt peccata mortalia. Pa
tet quia talia ſiſtũt in delectatione ſibi propria ⁊
non habent actum venereum pro circunſtantia
finis. Dixi autem non facta ⁊c̃. quia ſi fierent vt
foueretur huiuſmodi cõſenſus: aut vt excitaret̃ li — Se cluſ
bido tunc ordinarentur finaliter in opus venereũ
et haberent ipſum pro circunſtantia. ¶ Quinta
concluſio, Oſcula tactus et ãplexus facta vt aliũ — Quīta ɔ

inducamus in conſenſum cōcubitus illiciti ſunt
peccata mortalia. probatꝰ. Omne peccatum ha-
bens circunſtantiam malā mortaliter eſt pecatū
mortale. ſed predicta habent circūſtātiaʒ malaʒ
mortaliter qꝛ habent concubitū illicitum qui eſt
peccatū mortale pro fine: ergo talia ſunt pctā morta
lia. Secūdo. Qui dat elemoſinam vt inducat ali
um in hereſim peccat mortaliter: ergo qui oſculatur
tangit vel amplectitꝰ mulierem vt fornicetꝰ cuʒ ea
peccat mortaliter. ↄña tenet qꝛ vtrobiqꝫ eſt inten
tio mortaliter corrupta. Tertio. Omnis actus ex
terior ſubordinatus volitiōi male mortaliter eſt
mortale pctm̄. ſed actus oſculandi cauſa fornica
tionis impetrande: fouende: vel excitande ſubor
dinatur volitiōi male mortaliter igitꝰ. minor pro
batur qꝛ ſubordinatur volitioni qua vult ille oſcu
lari vt fornicetur: ſed hec volitio eſt mala morta
liter. quod patet qꝛ omnis volitio qua quis vult
fornicari eſt mala mortaliter: ſed volitio omnis
qua quis vult oſculari vt fornicetꝰ eſt volitio qua
vult fornicari ergo omnis talis eſt mala mortaliter

Sexta ↄcl̄o ¶ Sexta cōcluſio. Et ſi oſcula facta cauſa forni-
cationis: ſimiliter tactus et amplexꝰ ſint alia pec
cata mortalia ab actu fornicatorio nō tn̄ habent
aliam culpabilitatem vel maliciā mortalē a cul
pabilitate vel malicia actus fornicatorij. Pro ꝓ
batione huius concluſionis hic ſupponitꝰ [quod ali
bi probabitꝰ] ꝙ actus exterior nullā maliciaʒ ad
dit ſuper actus interiores: ſed ipſa malicia actus
interioris denominat intrinſece actum interioreʒ
malum. et actum exteriorem denominat malum
extrinſece. tunc arguitur ſic. Actus fornicatiōis
denominatꝰ malus a malicia volitionis qua quis
vult fornicari. ſed ab eadem malicia denomina-
tur malus mortaliter actus oſculandi ꝓpter for
nicationem: ergo licet ſint ibi plura mala et pec
cata mortalia: eadeʒ tamen malicia ꝛ culpa mor
tali dicuntur mortalia ꝛ culpabilia. Similiter de
illo qui dat elemoſinā alicui vt inducat cuʒ in he
reſim/ talis enim licet addat nouū peccatuʒ mor
tale non tamen addit nouā maliciam mortalem
quia a volitione hereſis denominatur iſta datio
elemoſine mala mortaliter: ſi aūt fornicaretur vt
induceret in hereſim tunc adderet nouam culpaʒ
mortalem quia enim fornicatio eſt mala morta-
liter ſecundum ſe ꝛ cum ſit propter hereſim etiaʒ
eſt mala mortaliter ratione circūſtantie finis. ita
dico ꝙ volitio fornicationis vt īducatur aliquis
vel aliqua in hereſim eſt mala duplici malicia:
quia ipſa vel formaliter vel equiualenter eſt voli
tio fornicationis ꝛ eſt volitio hereſis. Et quia di-
ctum eſt ꝙ oſcula cauſa delectationis facta non
ſunt mala mortaliter ideo quis oſculatur ꝓpter
fornicationē ꝛ fornicatur hʒ duo peccata morta-
lia exteriora: ſed non habet niſi vnam maliciam
mortaleʒ ꝛ vnam venialem Si autem furaretur
vt fornicaretꝰ/ ꝛ de facto fornicaretꝰ haberet duo
peccata mortalia exteriora ꝛ duas culpas vel ma
licias mortales formaliter vel equiualēter. ¶ Se

Septima ↄ cluſio. ptima concluſio. Qui oſculatur/ tangit. ꝛ ample
ctitur vt fornicetur et poſtea fornicatꝰ non per ſe
ſe obligat ad quadruplicem penam eternaʒ. pro
batur quia vt dictum eſt licet ſint ibi plura pec-
cata mortalia non ſunt tamen plures culpe mor
tales ſed obligationes ad penam eternam non
numerantꝰ ſecundū numerū peccatorū exterioruʒ
ſed ſecundū numerū maliciarū mortaliū: igitꝰ. Et
ſed enim infeliciſſime actū cū miſeris fornicatori
bus ſi quotiens oſcularentꝰ/ amplecterentꝰ/ et tan
gerent totiens obligationem ad nouam penam
eternam incurrerent. Dixi autem per ſe propter
opinionem que dicit ꝙ veniale in damnato puni
tur pena eterna de qua nundum diſcuſſum eſt.

¶ Octaua concluſio. Non quilibet homo et que Octaua cō cluſio.
libet mulier nudꝰ cū nuda poſſūt ſine peccato in
vno eodem lecto iacere et licite ſe tangere in om-
ni parte ſui et ſe oſculari ꝛ ventrem ventri coniū-
gere cuʒ motꝰ carnis ſtimulat vt tentatio ceſſet.
Hec concluſio poſita eſt contra errorem pſeudo.
Apoſ. qui hec omnia licita dicebant vt turpitudi
nem ſue libidinis peruerſis erroribꝰ operirent.
Probatꝰ quia quicunqꝫ ſe exponit vehementiſſi-
mo periculo peccati mortalis ꝛ quod ſecundum
opinionem ſuam non poteſt vitari niſi per mira-
culum ille peccat: ſed tales ita facientes preſertiʒ
cum eos motus carnis ſtimulat ſe exponunt gra
uiſſimo periculo tentationis vt conſtat quod ſecū
dum opinionem eorū non poteſt vitari niſi ꝑ mi
raculum quia ipſi in ſexto errore ſuo dicunt (licet
falſum ſit et erroneum) ꝙ iacere cū muliere et nō
cōmiſceri carnaliter eſt maius miraculū qȝ mor-
tuū ſuſcitare ergo qui tempore tentationis talia
faciūt peccant et faciūt que tunc non licent. Se-
cundo. Oſcula tactꝰ ꝛ amplexꝰ nudi cū nuda pa
riter iacentiū multo magis ex natura ſua augēt
flammam libidinis ꝛ motū carnis qȝ viſus mu-
lieris: ſed viſus mulieris huiuſmodi concupiſcen
tiam prouocat ꝛ auget vt patuit in David. qui
ad aſpectū mulieris barſabee: ita accenſus eſt vt
cum ea concubuerit et adulterium et homicidiuʒ
perpetrauerit. Patet etiam de ſenibus apud Da
nielem qui videntes pulchritudinem ſuſanne ex-
arſerunt in concupiſcentiam illius. Et propterea
ſapiens eccle. ix. conſulit non reſpicere mulierem
ne incidatur in laqueo illius et non aſpicere vir-
ginem ne quis offendat in decore illius: igitꝰ ta-
ctꝰ ꝛ amplexus ꝛ oſcula nudi cum nuda pariter
iacentiū non diminuūt ſed augent flammam li-
bidinis. Tercio ſecundum doctores ſacros tenta
tio luxurie magis per fugam qȝ per contra pu-
gnationem vincenda eſt. Nam vt dicit gloſa. i. ad
corinthi. vi. In alijs vitijs experiri poteſt conflic-
tꝰ fornicatio autem non aliter melius poteſt vin
ci per qȝ fugam. Unde Apoſ. fugite fornicationē
ſed qui ad tentationem vincendam nudi cum nu
dis dormiunt/ tangunt/ oſculantur/ amplectuntꝰ
non fugiūt luxuriam et occaſiones eius: ergo nō
recte ad eam vincendam procedunt et per conſe-
quens predicta non licent vt tentatio luxurie ſu-
peretꝰ. ¶ Contra terciam concluſionem Arguitꝰ Contra terciaʒ ↄclonē
rationibus Tho. que ſunt tres. Primo ſic Aſpe-
ctꝰ libidinoſꝰ eſt minus malum qȝ oſculum ta-
ctus vel amplexus: ſed aſpectus libidinoſus eſt
peccatū mortale: igitꝰ. Minor patʒ per illud quod
habetꝰ Ma. quinto. Qui viderit mulierem ad cō
cupiſcenduʒ eam iam mechatus eſt in corde ſuo.

Secundo Arguitur auctoritate Cipri. ad Pomponeſi. dicentis. Certe ipſe concubitꝰ/ipſe ãplexus ipſa confabulatio/⁊ oſculatio/et cõiacentiũ duorum turpis et feda dormitio q̃ʒtũ dedecoris ⁊ criminis confitentur: ergo per predicta fit homo reus peccati mortalis. Tercio. Conſenſus in delectationem peccati mortalis/⁊ non ſolum in actũ eſt peccatum mortale: ergo ſi oſcula/ tactus/ et amplexus propter delectationem fiant ipſa erũt peccata mortalia. Quarto. Omne peccatum luxurie eſt peccatuʒ mortale: ſed tales peccant peccato luxurie vt conſtat: ergo peccant mortaliter

Reſponſio ¶ Ad primã dico ꝙ duplex eſt aſpectus libidinoſus. Unus antecedens actum cõcupiſcendi ſiue cõſenſum in concupiſcentiaʒ carnalem. Et de illo concedo maiorem ⁊ nego minoreʒ/neqʒ talis aſpectus prohibetur tanq̃ʒ peccatum ſed ſolum tanquã occaſio ⁊ oportunitas ac illectio in peccatum: imo magis proprie ibi prohibetur vt dicũt doctores actus concupiſcendi. Alius eſt conſequens conſenſum in cõcupiſcentiam carnalem et ab eo imperatus ⁊ de tali nego maiorem ⁊ cõcedo minorẽ. Ad ſecundã dico ꝙ Cipri. ibi expreſſe loquitur contra ĩpudicitiaʒ virginum que habitabant et dormiebant cum maſculis: ⁊ nihilominus ſe virgines intactas dicebãt ꝙ de talibus loquatur patet ex principio epiſtole vbi ſtatim poſt principium ita habetur. Legimus litteras tuas frater cariſſime quas per paconiũ fratrẽ noſtruʒ miſiſti poſtulans ⁊ deſiderans vt tibi ſcriberemꝰ quid nobis de hĳs virginibꝰ videatur que cũ ſemel ſtatum ſuũ continenter ⁊ firmiter tenere decreuerunt detecte ſint poſtea in eodem lecto pariter manſiſſe cum maſculis ex quibus vnũ diaconum eſſe dicis. Et ſequit̃. Plane eaſdẽ que ſe cuʒ viris dormiſſe confeſſe ſunt aſſeuerare non decet ſe integras eſſe et multis interpoſitis [nec aliquã inquit] puto ſe poſſe hac excuſatione defendi ꝙ ⁊ inſpici et ꝓbari poſſit an virgo ſit cum et manus obſtetricum ⁊ oculi ſepe fallantur. Et paulopoſt ſequitur. Certe ipſe cõcubitus ⁊c̃. Ex hĳs de quibus loquitur Cipri. Dico ergo ꝙ aliquid dicitur magnum dedecus et crimen cõfiteri tripliciter. Uno mõ per exiſtentiam qꝛ ſcʒ ipſa ſunt magnuʒ crimen. Secundo modo per electionem. Tertio modo per repñtationem et teſtificationẽ. ad ſecũdum pertinent ea que preponit: Nolite dare locum dyabolo: liberanda eſt diligenter de periculoſis locis nauis ne inter ſcopulos et ſaxa frangatur: exuenda eſt velociter de incendio ſarcina priuſqʒ flãmis ſuperuenientibus concremetur Nemo diu tutus eſt periculo ꝓximus. Et alia multa per que oſtendit Cipri. quam periculo ſe exponunt virgines ille. ſ. quod eſt totaliter pro ſecũda concluſione. Et ideo ſtatim poſt ſubdit deniqʒ q̃ʒ graues multarũ ruinas hinc fieri videmus et per huiuſmodi illicitas et periculoſas cõiunctiones corrũpi plurimas virgines conſpicimus. Ad tertium membrum pertinet illud quod paulopoſt ſequitur. Certe nullum fratribus aut ſororibus ſcãdalũ faciant. tñ ſimile de marito ꝙ ſi reperiret ſponſã ſuaʒ ſic iacentem cũ alio indignaret̃ ⁊ fremeret et gladiũ in manu forte ſumeret et crederet eam adulteram. Dico ergo ꝙ hec confitentur crimen magnum id eſt mortale per teſtificationem et illectionem ſed non per exiſtentiam. Ad terciam concedo maiorem et nego conſequentiaʒ quia nec oſculum nec delectatio in oſculo preciſe propter delectationeʒ factum eſt peccatum mortale. Ad quartam nego maiorem. concubitus enim viri cũ vxore nimius et cauſa libidinis eſt peccatum luxurie nec tamen mortale niſi ſit notabiliter contra regulam temperantie. ¶ Contra quintam concluſioneʒ Arguitur ſic. Oſcula tactus et amplexus non impediunt bonum prolis ergo non ſunt peccata mortalia. Secundo huiuſmodi non ſunt prohibita ergo non ſunt peccata mortalia. Antecedens patet quia ſi ſunt prohibita doceatur vbi. Tercio. ſi ſint peccata mortalia tunc ſequitur ꝙ oſculum ſoluti cum ſoluta erit fornicatio/et cum coniugata erit adulterium/et cum cognata erit inceſtus/et cum virgine erit ſtupruʒ: ſed hec omnia ſunt falſa: igitur. Et patet conſequentia quia illud peccatum ſub aliqua ſpecie luxurie continebitur Et falſitas conſequentis probatur. Tum primo quia non eſt adulter ſine adultera nec ſtuprator ſine ſtuprata et ſic de alĳs maxime vbi nulla violentia infertur: ſed hic nulla eſt ſtuprata/nulla eſt adultera/nulla eſt inceſta quia ſuppono ꝙ in iſto caſu mulier ſine intentione libidinis explende recipiat oſculuʒ/vir vero det cum intentione deprauata. Et cõfirmatur auctoritate Ouidĳ in epiſtolis heroidum qui inducit theſeum ſcribentem ad helenam poſtq̃ʒ eam currentem in ſtadio oſculatus eſt et rapere voluit dicit ſe tantum ei eripuiſſe ſibi id quod ſalua virginitate rapi poterat ſciliceʒ oſculum. Ad primam dico ꝙ impediunt bonum prolis tanq̃ʒ illectiua ad fornicationem que ſecũduʒ cõmunẽ opinionẽ impedit bonũ prolis. Ad ſcd̃aʒ dico ꝙ lʒ nõ ſint ꝓhibita ſub pena pcti mortalis. ꝓhibituʒ tñ eſt id ꝓpter quod fiunt qd̃ ponitur circunſtantia eorum quando fiunt eo mõ quo in dicta concluſione expreſſum eſt. Ad terciaʒ nego conſequentiaʒ licet enim denominationẽ ſuſcipiant a malicia actus interioris non tñ oĩno eandeʒ cũ actu exteriori. actꝰ ergo exterior dicit̃ abſolute fornicatio: adulteriuʒ: inceſtus: ſtuprũ. Sed oſcula dicunt̃ fornicatoria/adultoria/ſtupratoria. et ſimil̃r de tactibus ⁊ amplexibus. et ad ꝓbationẽ dico. ꝙ actꝰ exteriores non continentur ſub ſpẽbus luxurie per ſe qꝛ idem manentes poſſunt nunc ſub vna poſtea ſub alia reponi. Dico tamen ꝙ denominationem ſuſcipiunt ab aliqua ſpẽ ſicut dictũ ẽ. Et cũ ꝓbat̃ falſitas ꝯñtis dico ꝙ non eſt adulter adulterio exteriori ſñ adultera ſʒ bñ adulterio interiori. Hec aũt oſcula et amplexus imperant̃ ab adulterio vel fornicatiõe interiori et non ab exteriori. ¶ Contra ſextam et ſeptimam concluſionem Arguitur ſic. quotiens quis oſculatur cauſa fornicationis totiens peccat/et totiẽs ſe pene eterne obligat ergo ſi frequenter oſculetur frequenter habet nouam culpam et nouam obligationem ad penam eternam. conſequentia tenet qꝛ frequenter oſculando frequenter nouiter peccat. Contra iſtas concluſiones non plus arguo quia latius arguetur cum de bonitate et malicia exte-

Cõtra q[uintam] ... taʒ ꝯclõ[nem]

Cõtra ſe[xtam] ... cõcluſio[nem]

rioris actus agetur. Ad hāc rationem concedo p̄
mam partem antecedentis ſed dico ꝙ frequenter
peccat propter frequentem repetitionē act⁹ qui
eſt peccatum ſed non propter frequentem repe-
titionem actus exterioris qui nō eſt culpa vel ma
licia et ideo nego conſequentiam. Ad ſecundā p-
tem antecedētis nego eā. Act⁹ enim exterior non
obligat ad penam eternā ſed interior. et ideo pro
pter frequentem repetitionē actus exterioris nō
fit obligatio ad nouam penaꝫ ſi non fiat iteratio
actus qui eſt culpa vel malicia.

QUeritᷣ quarto vtrū nocturna pollutio ſit peccatū Argui
tur ꝙ ſic. nocturna pollutio eſt actus
human⁹ et non eſt bonus ꝗ eſt malus et per ꝯn̄s
eſt peccatuꝫ. In oppoſitū arguitᷣ hec pollutio no
cturna nō eſt actus liber ergo nō eſt peccatum

Pollutio nocturna ex triplici cā puenit

¶ Notandū ꝙ vt vult Caſſianus collatiōe. xxij.
Pollutio nocturna ex triplici cauſa ꝓcedere po
teſt ſcꝫ ex ſupfluo cibo qꝛ neceſſe eſt ꝙ illud qđ cō
gregatū eſt in medullis per ingluuiē: egeratᷣ per
pruritum ꝗꝫuis etiam multo ieiunio labefacti ſi
m⁹. nā cuꝫ polluimur tēpore ieiunij pollutio ipa
nō fit ꝓpt̄ inediā ſiue ꝓpt̄ vacuitatē cibi ſꝫ ꝓpter
nimietatē pterite ſacietatꝭ. ieiunū eñ aliqñ diſpo
nit ſuperabūdanteꝫ materiam ad exitū. Sunt eñ
aliqui vt dicit qui ꝓpter tempiem corporum vel
propter maturitatem etatis rarius polluuntur.
Scđo vt dicit fit ex incuria mentis. nam ſi mens
ſe ſegniter tradat exercitijs ſpiritalibus aut non
caueat ſordidas cogitationes tūc faciliter euagatᷣ
per cogitationes variaruꝫ paſſionum que etiam
inquietant fantaſmatib⁹ illecebroſis dormienteꝫ
Tercio fit ex illuſione demonis nā ceſſātib⁹ priori
bus cauſis hoſtis [vt dicit] nos impugnat ⁊ ve-
lud reatu aliquo nos conatur humiliare illis ma
xime dieb⁹ quibus deſideram⁹ deo placere ⁊ ſine
mentis conſenſu ſine illuſione fantaſmatis alicu
ius nos polluit vt nos a ſacra cōione deterreat.
Addit aliam cauſam Caſſi. propter quam impu
gnat quoſdam incipientes ſe attenuare et mace-
rare ieiunijs vt ſcꝫ dum animaduerterint ſe tan-
to magis hac nocturna ſeminis emiſſione pollui
ꝗꝫto magis ieiunijs intendūt horreant abſtinen
tiā tanꝗꝫ emulā ⁊ inimicā puritatis. Quod autē
interdū fiat illuſione demonis probat ideꝫ Caſſi.
exemplo cuiuſdā fratris qui cum diu ſeruaſſet ca
ſtimoniaꝫ mentis et corporis quotiens tñ ſe ad p
cipiendā eucariſtiā preparabat imūdo fluxu dor
miens fedabatur ꝗ cuꝫ multo tp̄e a ſacra cōione
abſtinuiſſet tandē de hac re ſeniores coſuluit: qui
cum cognouiſſēt ꝙ nō ex abundantia ciborū cōti
giſſet neqꝫ ex elatione ob caſtimoniā ſuam tanꝗꝫ
ſi fuiſſet eā proprijs viribus cōſecutus [qua im-
puritate etiaꝫ diſtrictiſſimi viri vrgentur cuꝫ pau
lulum elati fuerint de puritate ſui corporis] neqꝫ
ex culpa alia aīe: cenſuerāt eum debere miſceri ſa
cro ſanctis epulis alias fuiſſet imppetuū frauda
tus medicina tā ſalutari ꝗ facto ceſſauit oīs illu-
ſio. Be. Tho. dicit ꝙ pollutio nocturna ex tripli
ci cauſa cōtingere poteſt ex corporali ex aīali et
ex cauſa extrīſeca ex corporali cōtingit aliquādo
aut quia humor ſeminalis abūdat in corpore aut
quia facta eſt humoris reſolutio vel per nimiam
calefactionem corporis vel per quancunqꝫ aliaꝫ
commotionem et ſomniat dormiens ea que perti
nent ad huiuſmodi emiſſionem humoris ſuper-
abundantis vel reſoluti ſicut etiam accidit quan
do natura grauatur aliqua alia ſuperfluitate quā
do formantur in imaginatione ea que pertinent
ad emiſſionem talis ſuperfluitatis. propter hanc
cauſam contingit in curſoribus pollutio noctur-
na et ideo ait haimo curſores ponebant ad lum-
bos laminas plumbeas ne noctibus per ſomnuꝫ
pollueruntur. Contingit autem aliquando ꝙ hu
iuſmodi ſuperabundantia vel reſolutio humoris
eſt culpabilis aliquando vero non. Ex animali
cauſa contingit cum euenit pollutio ex cogitatio
ne precedenti ex cauſa extrinſeca cum illuſione de
monis fit commouentis fantaſmata dormientis
ad talem affectum. Notandum ſecundo ꝙ quan
do fit pollutio nocturna ex cauſa animali hoc eſt
ex aliqua anime cogitatione hoc contingit dupli
citer quia vel illa cogitatio eſt bona et laudabi-
lis: aut eſt turpis ⁊ inhoneſta: bona et laudabi-
lis vt cogitatio ſpeculatiua de luxuria aut cogi-
tatio penitentialis de peccato luxurie. Turpis et
inhoneſta eſt duplex quia quedam eſt de re per-
tinente ad emiſſioneꝫ ſeminis vt cogitatio de coi-
tu cum femina aliqua. Alia eſt de re impertinen
te ad huiuſmodi pollutionem vt elatio de pro-
pria caſtitate et iſta non cauſat naturaliter pollu
tionem nocturnam ſed tantum demeritorie hec
enim demeretur vt ſuperbiens de re de qua humi
liari debet ad eius humiliationem hanc pollutio
nis turpitudinem patiatur illa autem que eſt de
re pertinente ad huiuſmodi pollutionem eſt du-
plex quedam eſt que eſt huiuſmodi pollutionis
volitio vel deſiderium vt ſi quis expertus ꝙ cuꝫ
de die cogitat de coitu cum muliere de nocte ha-
bet ſomnium de hac re et in ſomnio pollutionem
et ita ex intentione de eadem re cogitat vt ſom-
niet ⁊ polluatᷣ. Alia vero eſt que non habet hu-
iuſmodi pollutionem pro obiecto que ſcilicet nec
eſt volitio nec deſiderium huiuſmodi pollutionis
Et preterea cogitatio turpis ⁊ inhoneſta eſt du-
plex quedam eſt que eſt delectatio turpis ſed non
conſenſus in futurum actum. Alia eſt que eſt de-
lectatio ⁊ conſenſus et quelibꝫ iſtarum adhuc eſt
duplex quedam eſt que in tempore medio inter
ipſam et pollutionem emendata eſt diſplicentia ⁊
conteritione vt cum quis dolet ſe tam diu immora
tum eſſe huic delectationi aut turpitudini future
mente conſenſiſſe. Alia vero eſt que nulla diſpli- Notandū tertio.
centia eſt emendata. ¶ Nota tercio ꝙ poſtꝗꝫ fa-
cta eſt pollutio nocturna nos poſſumus habere
ad eam quadrupliciter vno modo complacenter
propter delectationem expertam in emiſſione ſe-
minis. Secundo modo complacēter propter pur
gationem habundantis humoris. Tercio modo
diſplicenter propter timorem offenſionis. Quar
to modo neqꝫ complacenter neqꝫ diſplicenter. Pria ſclo
¶ Tunc ſit prima concluſio. Pollutio noctur-
na que nec ex vitio carnis nec ex vitio anime con-
tingit nec eam vicioſa complacentia ſequitur nō

eſt peccatuʒ. Probatur nullus actus exterior eſt
peccatū niſi ex malicia et culpa anime: ſed pollu
tio nocturna talis qualis dicta eſt non dependet
ex malicia vel culpa anime ergo ipſa nō eſt pctm̄
Secundo nullus nō culpabilis per actum mere
naturalem et qui nō eſt in poteſtate ſua fit culpa
bilis ſed iſte qui polluit in quo nec corporis nec
anime viciū p̄ceſſit nec ſequit̄ non eſt culpabilis
cum dormire incipit et nō ponit̄ in eo de nouo niſi
ſi actus mere naturalis et qui nō eſt in ptāte ſua
ꝙ talis pollutio non eſt culpabilis. Ex hac con-
cluſiōe infero ꝙ ſi pollutio nocturna ſequat̄ ex re
ſolutiōe ſeminis aut ſupabūdantia humoris nō
culpabilibus aut ex cogitatiōe ſpeculatiua luxu
rie aut ex cogitatione pn̄iali ſue libidinis aut alia
cogitatione nō culpabili aut etiā ex nō culpabili
illuſione demonis ipſa nō eſt pctm̄. pʒ correlari
um ex cōcluſione p̄cedente. Eadē eſt rō qn̄ in cor-
poribus nundū ſatis ieiunijs attenuatis orit̄ ex ipo

Scḋa ɔclo

ieiunio cū ſe macerare incipiunt. ¶ Secunda cō
cluſio. Pollutio nocturna que ex culpa contin-
git emendata tamē per condignā diſplicentiam
aut penitentiam quā nec vicioſa cōplacentia ſe-
quitur nō eſt peccatū. Probat̄ in his que preciſe
ſunt peccata q2 oriuntur ex actibus vel omiſſioni
bus culpabilibus illud nō eſt peccatum qđ oritur
ex actu culpabili p tempore pro quo non eſt no-
bis culpabilis: ſed hmōi pollutiones que nō ha-
bent complacentiā ſequentē culpabilem nō ſunt
peccata niſi q2 oriuntur ex actibus culpabilibus
vt conſtat per opinantes ꝙ cuʒ oriant̄ ex illo actu
qui alias fuit culpabilis pro tēpore pro quo nō
eſt culpabilis ſed emendatus per diſplicentiam
aut penitentiam ſufficientem vt pʒ ex caſu. vide
tur ꝙ non ſunt culpabiles igit̄. Secundo ſi quis
ex culpa conſequatur furiam actus culpabiles in
furia ſecundum eoſdem ei imputātur. Si autem
ille habeat clara interualla et de culpa per quaʒ
furiam incurrit peniteat conſtat ꝙ ſi poſt moduʒ
accedēte furia aliquid culpabiliter cōmittat non
ſibi imputatur igitur. Tercio actus exterior dire
cte ſubordinat' actui interiori qui actus exterior
pro principio ſuo eſt in poteſtate noſtra non eſt
culpabilis cum ſit pro tempore pro quo diſplicet
nobis actus cui ſubordinat̄ verbi gratia aliquis
proponit ſe laqueo ſuſpendere aut in precipitiū
mittere ⁊ de facto mittit ⁊ ſtatim penitet ⁊ diſpli
cet ſibi malum propoſitum ſuum ⁊ q̄ʒtum poteſt
nitit̄ ſe liberare cōſtat ꝙ actus iſte pro principio
pro quo ſibi placebat malum propoſitum fuit ſi
bi culpabilis cum autem diſplicet ſibi mala volū
tas cuʒ ipſa nō ſit plus in culpa neqʒ actus exte

Tercia ɔclo

rior eſt ſibi culpabilis. ¶ Tercia cōcluſio pollu
tio nocturna que ex culpa contingit non emenda
ta que tamen non eſt volitio vel deſiderium hu-
iuſmodi pollutionis nec eam ſequitur complacē
tia culpabilis non eſt peccatum mortale. Pro-
batur iſta concluſio Omīs actus exterior culpa-
bilis eſt volitus huiuſmodi pollutio nocturna ex
caſu non eſt volita neqʒ ex actu precedente neqʒ
ſequente ergo hmōi pollutio nocturna nō eſt cul
pabilis. Maior patet quia omne peccatuʒ ſecun
dum Auguſtinum eſt voluntariū ergo cum talis

pollutio non ſit voluntaria nec ſecundum ſe nec
ratione alicuius actus precedentis quia nullus
actus precedens eſt volitio eius igitur. Secundo
impoſſibile eſt ꝙ aliquis qui non eſt peccator niſi
vno peccato fiat peccator duobus peccatis p ali-
quid mere naturale quia tunc aliquis poſſet fieri
nouiter peccator per aliquid quod nullomodo eſ
ſet in poteſtate eius ſed iſte poſt malam cogitatio
nem non eſt peccator niſi vno peccato ⁊ pollutio
nocturna in iſto eſt mere naturalis/ergo poſt eaʒ
nō eſt peccator niſi vno peccato ⁊ per conſequēs
pollutio nocturna non eſt peccatum quia pone ꝙ
ſit peccatum ea poſita iſte erit peccator duobus
peccatis. Tercio pollutio nocturna orta ex cogi
tatione honeſta ⁊ laudabili luxurie puta ex cogi
tatione penitentiali vel deteſtatiua non eſt actus
bonus ergo nec ipſa ſequens ex cogitatione cul-
pabili eſt actus culpabilis: conſequentia tenet q2
qualitercunqʒ actus interior culpabilis denomi-
nat actum exterioreʒ denominatione ſibi propria
taliter actus interior bonus denominat actum ex
teriorem denominatione ſibi propria ſed ita eſt ꝙ
huiuſmodi pollutio quando oritur ex actu bono
eodem modo ſe habet ad actum bonum quo mo
do ſe habet ad actum malum quando oritur ex
eo ergo ſi non denominetur bona per hoc quod
oritur ab actu bono et meritorio non denomina-
bitur mala per hoc quod oritur ex actu malo et
culpabili. Quarto quia vel omne quod oritur ex
actu culpabili mortaliter eſt peccatum mortale ⁊
hoc non quia tunc obligatio ad penam eternam
eſſet culpabilis mortaliter ⁊ inclinatio ad pecca-
dum mortaliter eſſet culpabilis mortaliter ⁊ in-
tellectio peccati mortalis eſſet mortaliter culpa-
bilis cū hec omnia oriantur ex culpa mortali aut
tantum illud quod ſic oritur ex actu culpabili qđ
tamen eſt volitum per huiuſmodi actum culpabi
lem et tunc pollutio nocturna non eſſet peccatuʒ
mortale cum non ſit per huiuſmodi actum cul-
pabilem volita vel deſiderata vt tangit concluſio
ſed quia ad iſtas rationes dici poſſet ꝙ aliquid di
citur eſſe volitum dupliciter vno modo in ſe alio
modo in cauſa ſua Licet autem pollutio noctur-
na non ſit volita in ſe per illum actum culpabilē
eſt tamen volita in ſua cauſa Contra hoc proce-
dit expreſſe iſta quarta ratio quia omnia que enu
merantur hic ſunt volita in actu culpabili tanq̄ʒ
in ſua cauſa et tamen non propter hoc ſunt pecca
ta mortalia. Quinto quicquid eſt peccatum mor
tale quia volitum in ſua cauſa illud eſt tale quod
faciens tenetur ſcire ipſum ſequi ad cauſam ſuaʒ
et eſſe in ea volitum ſed nullus tenetur ſcire ꝙ pol
lutio nocturna eſt ſequela talis cogitationis cul-
pabilis nec ꝙ ipſa eſt volita ī tali cogitatione cul
pabili ergo non propter hoc eſt peccatum morta
le: quia eſt volita in huiuſmodi cogitatione cul-
pabili. Sexto in cogitatione culpabili mortali-
ter non plus volita eſt pollutio nocturna que de
facto erit q̄ʒ pollutio nocturna que non erit ſed eſ
ſet ſi alie cauſe partiales eius occurrerent ſed illa
non eſt peccatum mortale quia volita in cauſa ſua
ergo nec prima. Maior patet quia cogitatio illa
q̄ʒtuʒ eſt ex ſe equaliter ſe habet ad vtrāqʒ ſed qđ

vna ex ea origetur et non alia contingit quia ille cauſe partiales concurrunt ad vnã et non ad aliam ideo vna ponit̃ ineſſe et non alia. Septio ſic ſi ſic ſequeretur ꝙ aliquis actus tũc eſſet culpabilis cum maxime diſplicet. ſed cõſequens eſt falſum et patet conſequẽtia volo ꝙ aliquis poſt culpabilẽ cogitationẽ quam habuit vigilando dormiendo polluatur ⁊ excitetur cum ipſa pollutio fit et diſpliceat ſibi intenſe hmõi pollutio tunc ſit iſta pollutio per te nunc eſt culpabilis mortal̃r et tñ nunc perfecte diſplicet ⁊ eſt nolita eo modo quo põt eſſe nolita ergo aliquis actꝰ tunc eſt peccatum mortale cum perfecte diſplicet. Octauo quandocũqꝫ aliqui duo actus omnino eodẽmodo oriunt̃ ex aliquo tercio culpabili et vnꝰ eorum non redditur culpabilis quia oritur ex p̃rio nec aliꝰ ex hac eadem cauſa redditur culpabilis: ſed ſõniũ fedũ ⁊ turpe ⁊ pollutio nocturna oĩno eodẽ modo oriũtur ex cogitatione vicioſa et turpi ĩmo frequẽter pollutio oritur ex ea mediãte ſõnio et ipſuꝫ ſõniũ fedũ ⁊ turpe non eſt culpabile ex hoc quod oritur ex tali feda cogitatione ergo nec ex eadem cauſa pollutio nocturna redditur culpabilis. Nono nullus actus qui fit per ignorantiam eſt culpabilis ſed huiuſmodi pollutio nocturna fit per ignorã tiaꝫ ergo hmõi pollutio nocturna non eſt culpabilis. Maior eſt Ariſ. tercio ethicoꝝ vbi habet ꝙ ignorantia facit inuoluntariuꝫ. Confirmatur quia ſi quis ſomniando ſurgeret ⁊ accepto gladio ſociuꝫ occideret occiſio illa non eſſet culpabilis maxime ſi non preceſſerit volitio vel deſiderium reſpectu talis occiſionis in ſomno faciende. Et qꝛ qui ſic occidit nec voluntarie nec ſcienter agit ergo multo minus huiuſmodi pollutio eſt culpabilis. Sed dices ꝙ hec occiſio eſt culpabilis et ꝙ ignorantia non eſt cauſa eius ſed paſſio odij fortaſſis que in ſõno exurgit et impellit in actũ ita etiã cauſa huiꝰ pollutiõis nõ eſt ignorantia ſed paſſio libidinis q̃ in ſomno exſurgit ⁊ excitat vires in actu pollutionis ⁊ credo ꝙ illud debet eſſe fundamentũ opinionis oppoſite per hunc enim modũ defendit Ariſ. tercio ethicoꝝ ꝙ que fiũt ab ebrio ſunt culpabilia ⁊ ꝙ ignorantia non eſt cauſa eorũ ſed paſſio odij vel amoris quam paſſionem ne refrenet ignorantia ex ebrietate conſecuta impedit ebrius eñ (inquit) vel qui iraſcitur non videtur propter ignorantiam operari ſed ꝓpter aliq̃d eoruꝫ que dicta ſunt ſcꝫ propter aliquaꝫ paſſionẽ Contra hoc fundamẽtũ ſit decima ratio: nullus actus nõ per ſe volitus a nobis cauſatus ex impetu alicuius paſſionis quã ꝓ tunc nõ tenemur reprimere eſt culpabilis mortaliter ſed huiuſmodi pollutio eſt actꝰ nõ per ſe volitus a nobis vt ſupponit concluſio cauſatus ex impetu alicuiꝰ paſſionis, puta libidinis in ſõno inſurgentis vt dicit opinans ⁊ hanc paſſionẽ non tenemur reprimere quod patet qꝛ non poſſumus eam reprimere propter ſomnũ et ignorantiam cauſatam ex ſomno ⁊ hec impotẽtia non cauſatur ex culpa noſtra cum cauſetur preciſe a ſõno qui non eſt culpabilis vt ſuppono igitur talis pollutio non eſt mortaliter culpabilis. Maior probatur quia propter hoc ſi ebrietas non cauſaretur in nobis ex culpa noſtra ſecundum omnes doctores actꝰ malus factus in ebrietate nõ eſſet culpabilis quãuis ita bene ab aliqua paſſione tempore ebrietatis inſurgente cauſaliter procederet: tum ſecũdo quia propter hoc ſomnia turpia et conſenſus libidinoſi qui in ſomno contingunt non ſunt culpabiles quia ſcꝫ impotentia reprimendi huiuſmodi paſſionẽ nõ eſt ex culpa noſtra. Tum tercio qꝛ alias ſequeretur ꝙ in incipientibus qui poſt longa exercitia libidinis nouam vitam inchoant pollutio nocturna orta et cauſata ex malo habitu libidinis eſto ꝙ in die precedente nec diu ante habita ſit turpis cogitatio eſto etiam ꝙ nulla ſit ſupabũdantia humoris in corpore pollutio nocturna erit peccatum. patet quia cauſatur a paſſione libidinis inſurgente tempore ſomnij que tunc non poteſt reprimi. Undecimo omnis actus qui ſequit̃ ex actu culpabili nõ ſecundum ꝙ culpabilis eſt non culpabilis niſi aliunde cauſam ſue culpabilitatis habeat ſed pollutio nocturna ſequitur ex actu culpabili non ſecundum ꝙ culpabilis eſt ⁊ non habet aliunde cauſaꝫ ſue culpabilitatis ergo talis pollutio nocturna non eſt culpabilis. Maior videtur nota ⁊ minor probat̃ qꝛ ſi huiuſmodi pollutio nocturna ſequeretur illuꝫ actum ſcđm ꝙ culpabilis nunq̃ꝫ ſequeretur actuꝫ non culpabilem quod falſum eſt. tum ſecundo quia non ſequitur eum ſecunduꝫ quod eſt conſenſus libidinoſus ſed ſecunduꝫ quod eſt diuturna libidinis cogitatio ſed non eſt culpabilis ſecundũ quod talis cum non omnis diuturna libidinis cogitatio ſit mala igitur Duodecimo probatur expreſſa auctoritate Gregorij in paſtorali Non eſt peccatum ꝙ nolentes imaginibꝰ nocturnis illudimur ſed tunc eſt peccatum cũ anteq̃ꝫ illudamur cogitationis affectibus preuenimur qua nihil poteſt eſſe expreſſius. Quarta concluſio. Omnis pollutio nocturna orta ex actu culpabili qui eſt volitio vel deſiderium illius nõ emendato per diſplicentiaꝫ cõdignam eſt culpabilis Probatur Oĩs actus volitꝰ volitione culpabili ſic ꝙ ideo ipſa volitio eſt culpabilis qꝛ eſt volitio eiꝰ eſt culpabilis ſꝫ pollutio nocturna ẽ volita volitione culpabili vt ſupponit cõcluſio ſic tñ ꝙ ideo ipſa volitio eſt culpabilis qꝛ ipſa eſt volitio eius. volitio eñ qua vis cogitare de libidine vt polluaris nocte ideo eſt culpabilis quia ipſa eſt volitio nocturne pollutionis ergo hmõi pollutio nocturna ẽ culpabilis. Dixi aũt in maiore ſic ꝙ ideo ipſa volitio ⁊c̃. quia non eſt veruꝫ vl̃r ꝙ omnis actus volitus volitiõe culpabili eſt culpabilis pono enim aliquẽ iuſtum vel pium hominez qui poſt multos actus iuſticie ⁊ pietatis virtuoſe et laudabiliter habitos tentat̃ de vana gloria et habet actum quo vult opera ſua iuſticie ⁊ pietatis ꝓpter hũanã laudẽ cõſtat ꝙ iſte actꝰ eſt volitio culpabilis illoꝝ operũ preteritorũ ⁊ tñ illa opera preterita non propter hoc reddunt̃ culpabilia. Scđo omnis actus qui reddit aliũ actũ culpabilez ꝓpter hoc quod eſt eiꝰ finis ⁊ qđ ille fit vt iſte alius fiat eſt culpabilis ſed in

Qrta ↄclo

caſu huius concluſionis pollutio nocturna red=
dit cogitationem libidinis culpabilem ex eo ꝙ
eſt finis ipſius et ꝙ ideo habetur cogitatio vt ſub
ſequatur pollutio ita ꝙ q̄zuis illa cogitatio ex nul
la alia circunſtantia eſſet culpabilis iſta ſufficerz
eam reddere culpabilem ergo huiuſmodi noctur
na pollutio eſt culpabilis. Tertio omnis actus
qui ſi mere libere fieret eſſet malus et culpabilis
eſt ſimpliciter culpabilis cū nobis quomōcunqꝫ
poſſumus ꝓcurantibus vt fiat ipe fit ſed pollutō
nocturna ſi mere libere fieret eſſet actus culpabi=
lis vt ſuppono et ab eo qui cogitationē fedā libi
dinis habet de die vt nocte polluatur et cū hoc de
facto fit eo q̄ztum poſſibile eſt ſibi ꝓcurante vt fi=
at ergo ipſa eſt ſibi culpabilis. maior patz quia
per hunc modū conuincuntur ſortilege: homicidij:
et aliorū ſcelerꝫ que ipſis procurantibus ⁊ per a=
ctionem demonis fiunt. nō enī talia ſunt mere in
poteſtate earum: nichilominus qꝛ q̄ztum poſſibi
le eſt eis per pacta īplicita aut explicita talia fie
ri ꝓcurant et in teſtimoniū ſue male voluntatis
faciūt aliqua que poſſunt vt a demonibus fiat qḋ
nō poſſunt ita iſti inſiſtunt cogitationi diuturne
libidinis qḋ poſſunt vt per hoc in ſomno repſen=
tentur ſimiles ymagines et excitetur paſſio libidis
per quam mediate vel immediate fit reſolutio ſe
minis et nocturna pollutio ſcḋm qḋ habet Aug.
xij. li. Geneſis ad litteram ipſa fantaſia que fit in
cogitatione ſermocinātis vt inter illam ⁊ verā cō
iunctionem corporū nō diſcernatur cōtinuo mo=
uetur caro et ſequitur ꝙ eū motum ſequi ſolet ⁊c̄.
Dixi autem in predicta concluſione culpabilis
et nō culpabilis mortaliter quia nondū certum
habeo ꝙ volitio qua volo cogitare de libidine
cum aliqua muliere ſine tamen conſenſu concu=
bitus cum ea ſed forte cum diſſenſu poſitiuo ſed
facta ꝑciſe vt de nocte cauſetur ſomniū ⁊ ex ſom=
nio pollutio fit peccatum mortale cum illa ſub
nulla de ſpeciebus luxurie que communiter po=
nuntur peccata mortalis cōtineatur. ſed hoc ſtu
dioſis diſcutiendum relinquo et videtur michi ꝙ
non eſt ita faciliter aſſerendum ſicut multi aſſe=
runt de aliquo quod ſit peccatum mortale. hoc
enim eſt viā celorum que arta eſt facere ſine ma=
gna ratione arctiſſimam. et ita etiam videtur dubi
taſſe Caſſianus duodecima collatione cum de hu
iuſmodi pollutione ait ſi autem noſtro vicio fa=
Quinta ꝯclo cta fuerit egeſtio formidandū eſt. ¶ Quinta con
cluſio. Pollutio nocturna que nō ex precedenti
volitione redditur culpabilis non redditur ex
ſimultanea aut conſequente complacentia culpa
bilis. ꝓbatur et gratia huius concluſionis pona
tur caſus ꝙ aliquis habeat cogitationē de libi=
dine deteſtatiua eius ⁊ nocte dormiendo ſomniū
habeat. de eadem re et ſtatim ſequatur ſeminis ege
ſtio. volo ꝑterea ꝙ dum fit egeſtio cum tamē nul=
lomodo plus ſit in poteſtate eius aut ſtatim poſt
habeat complacentiam de huiuſmodi egeſtione
aut delectatione quam in ea expertus eſt. Dico
ꝙ iſta complacentia vel volitio ſimultanea ſub=
ſequens bene eſt culpabilis: ſed tamen non de=
nominat egeſtionem illam que non eſt ab ea im=
perata nec orta culpabilem. Probo iſtā cōcluſi=
onem diſplicentia ſequens non reddit eā bonam
ergo complacentia non reddit eam culpabilem
Secundo ſi ſic ſequeretur ꝙ ſimiliter alij actus ex
complacentia aut volitione ſequente redderētur
boni vel mali: ſed conſequens eſt falſuz igitur fal
ſitas conſequentis ꝓbatur quia tunc idem actus
poſſet ſimul eſſe bonus et malus quod probatur
volo ꝙ aliqua mulier velit parere filium ad ho=
norem dei ⁊ cum parit ⁊ poſtq̄z peperit placeat ſi
bi partus ꝓpter vanaz gloriam aut honorem de
monis tunc ſic: aut iſte partus eſt ſimul bonus et
malus propter volitionem precedentem bonā et
ſequentē malā ⁊ tunc idem actus ſimul eſt bonꝰ
et malus et ꝑ cōſequens cōformis recte rationi ⁊
difformis aut tm̄ eſt bonus et tūc non denominatur
malus a mala volitione ſequente / aut tm̄ malꝰ ⁊
tūc non denominatur bonꝰ a bona volitione a qua
partus ille ortus eſt ⁊ volitus. Tercio ſi ſic ſeque
retur ꝙ in poteſtate hominis virtuoſi qui habuit
mille opera bona eſſet facere nunc ipſa omnia ma
la ⁊ poſtea iterum bona et poſtea iterū mala ⁊ ſic
multociens procedendo. ſed conſequens videtur
abſurdum et patet cōſequentia quia pono ꝙ nūc
omnia bona que fecit cōplaceant ſibi ꝓpter lau=
dem humanam aut vt facilius homines fallat ⁊
tunc cum iſta cōplacentia ſit mala ipſa denoīa=
buntur mala: volo iterū ꝙ peniteat de hoc et pla
ceant ſibi quia conformia fuerūt precepto diui=
no et tūc iterū erunt bona ⁊ ſic multociens faciat
Ex ſuperioribus cōcluſionibus pōt vniuerſaliter
concludi in quibus caſibus ⁊ in quibus nō pollu
tio nocturna eſt culpabilis ⁊ eſt michi ſatis extra
neū quo mō apud doctos viros facta ſit tanta cō
tentio de ipſa pollutione nocturna ⁊ nō ſit facta
cōtentio de ſōnio fedo et turpi ex cogitatione li=
bidinis exorto. ¶ Contra primā concluſionem
arguitur primo ſic pollutio nocturna quā nulla
preceſſit mala volitio vigilando contingit ex con
ſenſu turpi et libidinoſo habito ſōniando ſed ta=
lis conſenſus eſt culpabilis ergo huiuſmodi pol=
lutio nocturna ſequens eſt culpabilis. Maior pꝫ
per experientiaz. Minor ꝓbatur quia ille conſen
ſus vt plurimum procedit ex malo habitu cuius
principiū fuit noſtra poteſtate: ergo quicquid ex
inde conſequitur eſt nobis imputandū tanq̄z cul
pabile. cōſequentia videtur eſſe de intentione Ariſ.
tercio ethi. diffinientis ibidē ꝙ omne malū quod
agimus aut ex ebrietate aut ex ignorantia quam
ex culpa contraximus eſt nobis culpabile. Secū=
do ſalomō per bonā volitionē quā habuit dormi
endo ſapientiam a domino conſequutus eſt: ergo
volitio dormiendo habita eſt bona ⁊ laudabilis
ergo eadem ratione aliqua eſt mala et culpabilis
antecedēs habetur ſecundo paralip. i. Tercio in
ſomno habetur vſus rationis ergo in ſōno poteſt
haberi meritum et demeritū. aña probatur qꝛ ex
perientia fantaſtica ſōnij aliqn̄ corrigitur in ſōno
et non niſi per rationē igitur. Tū ſcḋo qꝛ in ſōno
habetur cōſenſus et diſſenſus habetur etiā vnius
pre altero electio ſed iſta nō fiunt ſine vſu ratiōis.
Quarto quotieſcūqꝫ pōt hō inſtrui ⁊ erudiri pōt
rōe vti mereri ⁊ demereri ſꝫ in ſōno pōt hō īſtrui
et erudiri ſcḋm illud Job. xxxiij. per ſomnū in vi

ſione nocturna qñ ſopoꝛ ſolet occupare homines tunc aperit aures viroꝝ et erudiens eos inſtruit diſciplina igit̃ .põt ĩ ſõno hõ mereri et demereri.

Reſponſio. ¶ Ad primã concedo maioꝛem licet etiã aliquã do ſine conſenſu cõtingat ĩ ſine ſomnio vt habetur in decretis.di.vi.et nego minoꝛem. Ad ꝓbationem cõcedo pꝛimã partem añcedentis ꝙ aliquando cõtingit ex malo habitu et concedo etiã ſecundam et nego ↄſequentiam ſed tantum illud eſt nobis imputabile quod ſequitur ex eo pꝛo tẽpoꝛe pꝛo quo ſumus potentes impedire ne ſequatur aut impotentia ipſa impediendi ex culpa noſtra contracta eſt et quia in ſomno nõ ſumus potentes impedire nec impotentia ipſa ex culpa noſtra contracta eſt quia ſomnus ipſe non eſt culpabilis.ideo talia nõ ſunt nobis imputanda. Ad ſecundam reſpondet beatus Thomas ꝙ ſalomon non meruit doꝛmiendo ſapientiam a deo ſed fuit ſignum pꝛecedentis deſiderij pꝛopter qđ dicitur talis petitio placuiſſe deo vt Auguſti. dicit.xij.ſuper Gene.ad litteram. Ex qua ſolutione Thome ego infero ꝙ actus ille petendi ſapientiam a domino in ſomno habitus non fuit bonus q̃uis ex bono deſiderio habito tempoꝛe vigilie oꝛtus ſit quod verum eſſe puto et ob hoc ſatis admiroꝛ quomodo nõnulli doctoꝛes ſunt ita pꝛompti et parati in multiplicandis hominum peccatis vt velint actus qui oꝛiuntur ex culpis eſſe malos et tamen negent ꝙ alij actus ſimiliter oꝛti ex bonis actibus ſint boni.ſi alicui autem nõ placeat ſolutio Thome dico ꝙ non habetur ex rigoꝛe textus ꝙ illa apparitõ fuerit facta Salomoni doꝛmiẽti ſed habetur ꝙ in nocte dominus apparuit ſibi.conſtat autem ꝙ dominus vigilantibus apparere poteſt nocte ſicut die. Ad.iij.nego antecedens de vſu pleno et ſufficiente ad meritũ vel demeritum. Nam cum in ſomno impediatur vſus ſenſuum impeditur plenum rationis iudicium.et ideo dicit Tho.nõ imputatur ad culpã quod tũc agit. Ad pꝛimam pꝛobationem concedo aſſumptum et nego ↄñam quia non hoc arguit plenum rõnis vſum quia enim homo frequenter reflectitur ſupꝛa ſomniũ ſuũ vigilando et indicat ſe doꝛmiendo deceptũ eſſe et illuſum ex quibus actibus generatur habitus qui cũ ſomniando mouetur quis ad apparitionem fantaſticam mouet rationem ad actũ ſimilem ei actui ex quo genitus eſt ⁊ indicat ratio ꝙ id quod apparet eſt ſomnium et illuſio ĩmo experiuntur aliqui ꝙ cum habent ſomnium ad quod nata eſt ſequi pollutio ex deteſtatione huiuſmodi pollutionis facta vigilando habent appꝛehenſionem aliquam coꝛrigentem appꝛehenſionem illam ſomnij qua excitatur doꝛmiens et interdum pꝛeuenitur et impeditur pollutio interdum vero nõ et hoc puto pertinere ad opus rationis.dico ſecundo cum dicitur ꝙ in ſomno habetur vſus rationis dico ꝙ dupliciter habetur vſus rationis.

Dupl'r habetur vſus rationis. vnomõ per determinationẽ ⁊ imperiũ voluntatis ſe libere ad hoc determinantis et tũc vſus rõnis q̃ tunc habet̃ eſt in ptãte habentis et eſt pꝛincipiũ meriti vel demeriti. Aliomõ habet̃ vſus rõnis ſic tñ ꝙ nõ eſt in ptãte habentis habere ipm̃ nec eſt ĩ poteſtate eius facere ꝙ ratio ↄſideret de eo qđ eſt faciendũ vel non faciendũ ⁊ ſic cõcedo ꝙ habet̃ vſus rõis in ſõno ſed ille nõ eſt pꝛincipiũ meriti vel demeriti quia oĩo caſuale eſt ꝙ tũc habeatur vſus rationis ⁊ non habet̃ nec ↄtinuatur ex certo ꝓpoſito mentis. Ad ſcđam ꝓbationem concedo aſſũptũ ꝓ omnibus partibus ⁊ nego conſequentiã quia tunc nõ eſt in poteſtate noſtra coꝛrigere vel appꝛobare conſenſũ vel diſſenſũ ideo nõ habent rationẽ meriti neq̃ demeriti. Ad quartã diſtinguo maioꝛem vel quotienſcunq̃ poteſt erudiri ex determinatione et ꝓpoſito libero voluntatis et ſic concedo/ vel ſinẽ ꝓpoſito libere voluntatis tunc habito ⁊ ſic ego nego et ad minoꝛẽ dico ꝙ nõ poteſt homo erudiri ex pꝛopoſito certo et determinatione voluntatis ſed vel ex occurſu fantaſmatũ qui non ſubſunt voluntati aut per reuelationem diuinam per imiſſionem angeli boni vel mali.

Cõtra t'tiã cõcluſionẽ ¶ Cõtra terciã cõcluſionem arguitur pꝛimo ſic omnis actus exterioꝛ ex actu interioꝛi culpabili pꝛocedens eſt culpabilis ſed huiuſmodi pollutio nocturna eſt actus exterioꝛ pꝛocedens ex actu interioꝛi culpabili ſcz ex mala volitione cogitationis libidinoſe ergo pollutio nocturna eſt culpabilis. Secũdo arguitur auctoꝛitate rabani ſuper leuiticũ dicentis ꝙ pollutionẽ non motus naturales faciunt ſed peccatum. Tertio arguitur auctoꝛitate gregoꝛij in regiſtro ita dicentis in illuſione nocturna penſandum eſt ex qua re menti accidat doꝛmientis aliquando eñi ex crapula aliquando ex nature ſuperfluitate vl' infirmitate aliquando ex cogitatione contingit ⁊ quidem cũ ex nature ſuperfluitate vel infirmitate euenit hec illuſio nõ eſt timenda quia hanc animus magis pertuliſſe dolendus eſt q̃ȝ feciſſe. Cum vero ex crapula habet exinde animus aliquem reatum quod tamen vſq̃ ad pꝛohibitionem percipiendi ſacri miſterij inter miſſarum ſolemnia non pꝛocedit cũ foꝛtaſſe aut dies feſtus exigit aut exhibere miſterium [pꝛo eo ꝙ ſacerdos alius in loco non eſt] neceſſitas compellit nam ſi aſſint alij qui implere miſteſterium valeant illuſione a crapula facta a perceptione ſacri miſterij vt arbitroꝛ ſe ſubſtrahere humiliter debet: ſi tamen doꝛmientis mentem hec turpi imagine non concuſſerit ſi autem ex turpi cogitatione vigilantis oꝛitur illuſio doꝛmienti patet anime ſuus reatus videt enim a qua radice inclinatio illa pꝛoceſſerit qui quod cogitauit ſciens hoc pertulit neſciens: ſed penſandum eſt in ipſa cogitatione vtrum ſuggeſtione aut delectatione vel quod maius eſt peccati conſenſu acciderit ex quibus verbis manifeſte apparet ꝙ huiuſmodi illuſio et etiam pollutio eſt peccatum. Cum vero ex crapula [inquit] habet exinde animus aliquem reatum et poſtea ſi autem ex turpi cogitatione vigilantis oꝛitur illuſio doꝛmienti: patet anime ſuus reatus videt enim a qua radice inclinatio illa pꝛoceſſerit. ¶ Quarto quicquid impedit a ſusceptione ſacre eucariſtie eſt peccatum ſed huiuſmodi pollutio nocturna impedit a ſuſceptione ſacre eucariſtie vt patet ex eodem textu ergo eſt peccatum. Quinto pꝛobatur auctoꝛitate Caſſiani qui hoc expꝛeſſe, xxij. collatione de-

terminat. Nam germano querenti ſi die ſolemni quo oportet accedere ad ſacroſancta miſteria illuſione polluamur an ſumenda eſt vel vitanda ſalutaris eſce pceptio reſpondet ꝙ ſi polluamur ſine interuĕtione pruritus reprehenſibilis ⁊ ſine vllo aſſenſu oblectationis contaminante nos ſed ſola neceſſitate nature aut impugnatione dyaboli ſine ſenſu voluptatis poſſumus ad ſalutarem cibum accedere ſi vero nr̄o vicio fuerit facta egeſtio formidandū. Sexto arguit̄ per illud Leuitici. Omnis immundus nō manducabit carnes et anima quecunq̄ commederit de carnibus ſacrificij ſalutaris[quod eſt domini in qua eſt immundicia]peribit coraʒ domino. Septimo per illud quod habetur in Deutero. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus ſit ſomno egredietur extra caſtra et nō reuertetur priuſq̄ʒ ad veſperaʒ lauetur aqua et poſt ſolis occaſum reuertetur in caſtris. Octauo arguit̄ per illud quod habetur xv. q. c. Si quis. ꝙ illi qui hominē occidit in furia eſt leuior penitentia iniungenda quem culpa ad furorem perduxit. Nono arguitur ſic per illud quod habetur diſtin. vi. cap. i. in apparatu ſecundum quoſdam nocturna illuſio que ex infirmitate procedit non eſt peccatum etiam veniale que vero ex culpa procedit veniali etiam peccatum eſt veniale et ſtatim poſt ſi autem cogitatio proceſſit ad conſenſum eſt peccatum mortale.

Decimo ſcd̄m Ariſt. iij. ethico. malum quod cōmittit aliquis ex ebrietate eſt ſibi imputabile ergo etiam pollutio qua quis committit ex cogitatione culpabili p̄cedente eſt ſibi imputabilis. cōſequentia tenet qꝛ ratio quā adducit Ariſt. ibidē equaliter de vno ſicut de alio cōcludit quod patʒ quia ratio quā adducit eſt qꝛ ī poteſtate ſua erat non inebriari. dn̄s enim inquit eſt eius quod eſt non inebriari. ſed cōſtat ꝙ hec ratio equaliter cōcludit de illa pollutiōe qꝛ ſicut in poteſtate ebrij fuit ꝙ nō inebriaret̄: ita in poteſtate eius qui polluitur eſt ꝙ non haberet cogitationē illam turpem et inhoneſtā. Undecimo pōt argui de eo qđ fit per ignorantiam eorū que tenemur ſcire quia ideo illud eſt maluʒ qꝛ in poteſtate noſtra fuit nō ignorare illud eo ꝙ ſi adhibuiſſemus diligentiaʒ nos non ignoraremus illud eius aut vt dicit ibi Ariſt. qđ eſt diligentes eſſe domini ſumus ⁊ ideo vt dicit ibidem talia facta puniuntur a legibus. Duodecimo omne turpe qđ ignorāter fit non tamen fit propter ignorantiam ſed propter paſſioneʒ fit culpabiliter: ſed pollutio illa nocturna eſt aliquid turpe et que licet fiat ignoranter non tamen fit per ignorantiam ſed per paſſionem veneream excitatam ymaginibus et ſimulachris in ſomno preſentatis: ergo hmōi pollutio nocturna eſt culpabilis. maior videt̄ eſſe Ariſto. in. iij. ethicorum dicentis ꝙ aliud eſt operari ꝑpter ignorātiam et ignorantem facere. ebrius enim et qui iraſcitur nō videtur ꝑpter ignorantiā operari: ſed propter aliquid eorū que dicta ſunt nō ſciens autem ſed ignorans. Decimo tertio arguit̄ auctoritate Augu. xij. ſuper Geneſ. ad litteram que allegata eſt in tertia ratione quarte concluſionis et addit in fine qđ tam ſine peccato fit q̄ʒ ſine peccato a vigilantibus dicitur quod vt diceretur ſinē dubio cogitatuʒ eſt ergo ex oppoſito ſi non eſt cogitatū vt diceret̄ ſine peccato illud nō eſt factum ſine peccato. ¶ Ad primā dico ꝙ aliquid dicit̄ ſequi ex alio dupliciter. Uno mō per ſequelaʒ naturalis cauſalitatis mediate vel immediate totalis vel partialis ⁊ ſic ego nego maiorē. Nā vt dictum eſt actus intelligendi ſuper actuʒ cogitationis mee reflexus a tali actu culpabili ꝓcedit ſicut ex obiecto. ſ. partialiter: ſimiliter tentatio ad conſenſum peccati ex actu culpabili cogitandi de tali peccato procedit ⁊ tn̄ tentatio non eſt pctm̄ ſed potius datur ad exercitium ⁊ probationē virtutis Alio mō aliquid dicitur procedere ex actu culpabili imperatiue et hoc formaliter vel equiualēter/ ⁊ ſic ego concedo maiorē. minorē autem concedo in primo ſenſu ⁊ nego in ſcđo. Ad ſecundaʒ cōcedo auctoritatem tanq̄ʒ veraʒ particulariter non vniuerſaliter qꝛ vt dictum eſt aliqn̄ cōtingit ſine peccato imo ex actu meritorio cōtingere pōt ⁊ nego cōſequētiaʒ. Non em̄ ſequit̄ ꝙ ſit peccatū ſed ꝙ oritur ex peccato. Ad terciam cōcedo auctoritatem Grē. ⁊ dico ꝙ ex ea nullo mō habet̄ ꝙ pollutio ipſa ſit pctm̄ ſed ꝙ aliqn̄ pollutꝰ eſt culpabilis ⁊ peccator puta cum ex vitio eius oritur et ad hoc ꝙ dicit cū em̄ ex crapula ⁊c̄. concedo ꝙ in hoc caſu animus ipſius polluti habet reatum non ex ipſa pollutione ſed ex ipſo actu crapule et ingluuiei idem etiam intelligit cum dicit. ſi autē ex turpi cogitatione ⁊c̄ patet anime ſuus reatus non quidem qui conſiſtat in pollutiōe ſed in ipſa precedētis cogitationis volitione quod declarat in hoc quod ſubiungit. videt enim a qua radice. Ad quartā nego maioreʒ. aliqn̄ eniʒ aliquid īpedit quia eſt peccatum: aliquādo quia ſignū peccati/ aliquādo ꝓbabiliter dubitat̄ verū ſit pctm̄ vel ſignū peccati. Utruʒ autem huiuſmodi pollutio impediat a ſuſceptione eucariſtie etiaʒ qn̄ ex culpabili radice oritur/ alibi determinandum eſt.

Ad quintā dico ꝙ Caſſi. non dicit ꝙ huiuſmodi pollutio ſit peccatū neq̄ʒ in illis verbis allegatis aſſerit ꝙ impediat a cōione eucariſtie ſed ꝙ ſi vitio noſtro facta eſt formidandum eſt ſuſcipere ſacram eucariſtiaʒ. Ad ſextaʒ dico ⁊ ad ſeptimā ꝙ illa cerimonialia legis veteris nos non obligant ſed magis obligamur ad veritates per ipſa figuratas īmūdicies aūt illa īmundiciā peccati mortalis figurabat cū qua nō licet ad ſacraʒ menſam accedere. Ad octauā dico ꝙ quāuis opus maluʒ tempore furie ſit culpabile non oportet tamen ꝙ propter hoc pollutio turpē cogitationē ſequens ſit culpabilis Ad nonaʒ dico ꝙ gloſa illa recitat opinionem illam et reprobat eam quia vt dicit ex ea ſequitur ꝙ aliquis neſciens peccat mortaliter et venialiter ⁊ meretur vitaʒ eternā qđ nō eſt verū imo nec peccat mortaliter nec venialiter.

Ad decimam conceſſo antecedente negatur conſequentia ⁊ ad probationem nego aſſumptum et ad ꝓbationem cōcedo ꝙ ſicut in poteſtate ebrij eſt ꝙ nō inebrietur ita in poteſtate polluti eſt vel fuit ꝙ nō haberet illaʒ cogitationem turpeʒ/ ⁊ nego ꝯñam ideo em̄ homicidiuʒ factum in ebrietate imputat̄ ebrio qꝛ occidit de facto mala paſſi-

one impulſus ſcʒ paſſione odꝫ quã paſſionẽ tene
tur tũc reprimere ita ꝙ nihil penitus habet pro
pter qð tunc non teneatur reprimere paſſionẽ il-
lam non ignorantia qꝛ cum ſe voluntarie ꝛ culpa
biliter inebriauerit nõ eſt per eam deobligatꝰ ab
eo ad qð teneretur ſi eam nõ incurriſſet. pollutus
vero hmõi pollutionem incurrit impulſu paſſio-
nis libidinoſe in ſomno exurgẽtis quã paſſioneʒ
non poteſt reprimere qꝛ ignorans eſt et vſus rati
onis ligatus neqꝫ tenetur reprimere qꝛ ignoran-
tia iſta nõ cauſatur ex ipſa cogitatione culpabili
ſed cauſatur ex ſomno qui nõ eſt culpabilis. ideo
nec ignorãtia ſomni eſt culpabilis. Dico ğ ꝙ nõ
eſt ſimile qꝛ ebietas que eſt culpabilis eſt proxi-
ma cauſa ignorantie per quã reddimur impotẽ-
tes vincere motũ paſſionis aut diſcernere ea que
tunc diſcernenda ſunt: ideo nõ nos liberat ab ob-
ligatione vincendi paſſioneʒ. In propoſito auteʒ
ipſa cogitatio non eſt cauſa ignorantie nec impo
tentie noſtre nec mediata nec immediata ſed ſom
nus qui non eſt culpabilis. Ad .xi. ſimiliter. Ad
xij. concedo maiorem ſi pro tẽpore illo tenemur
vincere paſſionem et ad hunc ſenſum ꝓcedit pro
batio et ad minorẽ dico ꝙ licet pollutio fiat a paſ
ſione libidinoſa nõ tamen tenemur eam tũc vin-
cere quia ſumꝰ in ignorantia et in impotẽtia vin
cendi quã ſine culpa noſtra icurrimus. Ad .xiij.
concedo auctoritateʒ Au. et nego ꝯñam. diceret
eñi dyaleticus ibi eſſe fallatiam ꝯñtis a deſtructi
one añtis ad deſtructioneʒ ꝯñtis. añs enim equi-
ualet huic ꝯſequentie ſi hoc eſt cogitatum vt di-
ceret̃ ſine peccato hoc eſt ſine pctõ. ꝯñs vero huic
ſi hoc non eſt cogitatũ ſine peccato vt diceretur
hoc non eſt ſine pctõ vbi clare pʒ qð dictum eſt.
Cõtra q̃rtã cõcluſioneʒ ¶ Contra quartã ꝯcluſionẽ ar̃ primo ſic. Nullꝰ
actus quẽ ſumus ipotentes impedire ne fiat ipo
tentia non ꝓueniente ex culpa noſtra eſt pctm̃ qꝛ
talis actus nõ eſt liber libertate ſufficiẽte ad actũ
humanũ ſed hmõi pollutionẽ impedire nõ poſſu
mus impotentia ꝓueniente ſine culpa nr̃a: quia
impotentia ꝓueniente ex ſomno qui nõ eſt culpa
bilis igit̃. Ar̃ ſcðo per rõnem ſcðam adductam
ad ꝓbationem tertie ꝯcluſionis. Ar̃ tertio per rõ
nem ſeptimã ad eandem ꝯcluſioneʒ. Ar̃ quarto
per rationẽ octauam. Quinto per rõnem nonaʒ
et confirmationeʒ eius. Sexto ar̃ per rõnem. xi.
Septimo qꝛ aut volitio illa precedens in vigilia
eſt mala quia eſt volitio talis actus aut econtra
actus ipſe pollutionis eſt malus quia volitus ta
li volitione. nõ primuʒ qꝛ tunc actus eſſet malus
etiam non volitus qð eſt contra tertiaʒ cõcluſio-
nem et patʒ ꝯſequentia qꝛ omnis actus qui facit
volitionem malã eſt malus ſcðm ſe: nec ſcðm qꝛ
volitio illa ſi nõ eſt mala ex actu volito cũ nõ ha
beat maliciã ex quacũqꝫ alia circunſtantia vt ſup
ponitur ſequit̃ ꝙ nõ eſt mala; ſed ſi non eſt mala
nõ eſt actus aliquis malus quia ſit ea volitus.
Reſponſio. ¶ Ad primã nego maioreʒ et eſt inſtantia de a-
ctu quẽ eſſe volumus et q̃ʒtũ in nobis eſt nitimur
facere vt ſit et fiat ita ꝙ omni cõcurſu q̃ volunta
rie poſſumus ad ipſum ꝯcurrere de facto concur
rimus. Exemplũ huius eſt de homicidio impato
ſeruo noſtro lʒ eñi nõ poſſumus impedire cuʒ ſit
ꝓpter diſtantiã noſtrã qꝛ tamẽ volumus illud fie
ri et q̃ʒtum in nobis fuit cooperati ſumꝰ vt fieret
ideo illud imputat̃ nobis ad culpã. Exemplũ de
puteo quẽ in loco aliquo effodimꝰ vt nocte trãſeũ
tes ibi pereant. Dico etiam ꝙ licet non ſit ꝓ tunc
in poteſtate eiꝰ qui fodit impedire ne viator pereat
mors tamẽ oĩm qui ibi pereũt eſt ſibi imputabi
lis quia quicquid potuit egit vt omnes illuc vian
tes perirẽt ꝛ ea quidẽ intentione vt perirent. Ad
ſcðam concedo maiorẽ ad hunc ſenſũ ꝙ fiat pec
cator per aliquod mere naturale tanq̃ʒ ꝑ cauſam
totalem. Dico auteʒ ꝙ ille qui voluit habere co-
gitationẽ turpẽ vt pollueret̃ non redditur pecca
tor ſecũdo peccato totaliter per huiuſmodi pollu
tionem que eſt mere naturalis ſed tantũ partiali
ter quia ſi non preceſſiſſet talis volitio q̃ʒtũcunqꝫ
poneret̃ pollutio non redderet̃ peccator ſcðo pec
cato propter hmõi pollutionem. Ad terciã nego
cõſequentiaʒ ad probationem admitto caſũ pro
qualibet parte ꝛ dico ꝙ pollutio non eſt tũc cul-
pabilis quia volitio p̃cedens propter diſplicẽtiaʒ
tunc habitã non plus imputatur ad culpam ſed
per hmõi diſplicẽtiaʒ emendatur ſi intelligat̃ ꝙ
pollutio diſpliceat diſplicentia virtuoſa et lauda
bili alias non impediret pollutioneʒ eſſe culpa-
bilem Ad quartaʒ concedo maiorẽ et ad minorẽ
dico ꝙ ſomnũ ſequẽs volitioneʒ qua ipſũ eſt voli
tum ꝛ deſideratum aut operationem aliquã ideo
volitã ꝛ factam vt ſõnium ſubſequat̃ eſt culpabi
le. Ad quintaʒ reſpondeo de ignorantia ſicut de
impotentia actus eñi factus nobis ignorantibꝰ
quẽ tamen cũ non ignorabamus libere volumꝰ
et ad ipſum ſcientes operati ſumꝰ q̃ʒtum potui-
mus eſt nobis imputabilis ad pctm̃. Ad confir-
mationeʒ dico ꝙ ſi occiſio illa que accidit in ſom
no fuiſſet prius volita vt in ſõno accideret ꝛ ali-
quid fecerimus vnde procuraret̃ nobis tale ſom
niũ ꝛ in ſõnio talis actio tunc dico ꝙ ipſa eſſet no
bis imputabilis. Ad ſextaʒ dico ꝙ talis pollutio
licet non ſequatur ex actu culpabili ſcðʒ ꝙ culpa
bilis eſt in ſenſu reduplicatiuo quia vt arguitur
põt ſequi ex actu non culpabili tñ eſt culpabilis
quia aliũde habet cauſaʒ ſue culpabilitatis ſcʒ ex
hoc ꝙ eſt volita tali volitione ꝛ ad eã q̃ʒtum poſ
ſumus volentes ꝛ ſcientes operamur. Ad ſepti-
mam dico ꝛ ꝙ volitio eſt mala quia eſt volitio hu
iuſmodi pollutio eſt mala quia volita/ ꝛ cum im
probatur primũ dico negãdo cõſequentiam quia
nullus actꝰ eſt hũanus niſi ſcðm ꝙ volitꝰ/ ꝛ ad ꝓ
bationẽ nego aſſumptũ ad hũc ſenſum ꝙ ſit ma-
lus ſcðm ſe. i. ſecluſa volitione. Ad improbatiõeʒ
ſcði dico. ꝙ volitio ẽ mala ex actu volito nec opʒ
obiectũ reddens actũ malum eſſe maluʒ et actua
liter iputabile ad culpaʒ ſine volitiõe. Et dicitur
aliquod maluʒ ſecundũ ſe nõ qꝛ ſit malum ꝛ im-
putabile ſecluſo actu voluntatis circa ipſum ſed
qꝛ non põt creatura rationalis bñ velle ipſum fie
ri nec poteſt ipſum bene operari operatione hũa
na ꝛ libere ꝛ hoc ſtãte lege vt dicũt nõnulli actus
ergo volũtatis dr̃ malus qꝛ eſt eiꝰ tãq̃ʒ obiecti eo
ꝙ illuʒ actũ creatura rõnalis non põt bene velle
q̃ʒuis tñ non ſit malus niſi volitꝰ. ¶ Cõtra quin Cõtra quĩ-
taʒ cõcluſionẽ Arguit̃ ſic. Oĩs actꝰ eſt culpabi taʒ ꝯclõnẽ.

lis qui mala volitione eſt volitus: ſed hmōi pol-
lutio eſt mala volitione volita ꝗ ipſa eſt culpabi-
lis. Scđo omnis actus exterior eſt culpabilis cu-
ius interior cui ſubordinatᷣ eſt culpabilis: ſed hu-
iuſmodi pollutio eſt actꝰ exterior ſubordinatus
illi male complacentie et culpabili ꝗ ipſe eſt cul-
Reſponſio. pabilis. ¶ Ad primā nego maiorem ſed intelli-
gi debet de illo qui volitus eſt mala volitione cui
ſubordinatᷣ et ex cuius imperio ꝑtialiter vel tota-
liter dependet quia aūt illa pollutō nō dependet
ab hmōi volitione cōplacentie ideo nō habet ali-
ca ꝙ malus ſit. Ad ſcđam nego minorem hmōi
pollutio non ſubordinatᷣ tali volitioni cū ſit voli-
tio cōplacentie quia pollutio eſt ⁊ nō ecōtra non
ſit pollutio qꝛ volitio eſt ⁊ eā imperat in ſe nec im-
perat aliud vt ipſa ſit.

Q Ueritᷣ quīto. Utrū

ſtuprū ſit ſpēs luxurie a ceteris ſpeci-
bus diſtincta. Arguitur ꝙ non ſtu-
prum ſit interdū inter ſolutū et ſolutam: ꝗ ſtuprū
idem eſt ſimplici fornicatiōi. In oppoſitū eſt cō-
Stuprū tri- munis opinio doctorū. ¶ Notandū ꝙ ſtuprum
plr̄ accipitᷣ accipitur tripliciter. Uno mō ḡnaliter pro omni
peccato luxurie ſcđm illum modū loquendi figu-
rate quo interdum ſpēm pro genere ponimus.
Scđo modo accipitᷣ ſtuprum pro cōcubitu viri
coniugati cū ea que non eſt ſua: et hoc mō accipit
ſtuprum Am. li. de patriarchis cū ait. nemo ſibi
blandiatᷣ de legibus hominū omne ſtuprū adul-
terium eſt. Tertio mō accipitur proprie et ſic ſtu-
prum accipitᷣ pro illicita defloratione virginū in
qua nulla violentia affertur qꝛ ſi afferretᷣ violen-
tia tam in aliam ſpeciē tranſiret. hoc autē tertio
modo accipitur ſtuprum cū ponitᷣ luxurie ſpēs.
Notandū ſecundo. ¶ Scđo notandū ꝙ puella que ſtupratᷣ aliquan-
do ē ſub tutela et cuſtodia parentū vnius vel am-
borum: aliqn̄ caret parentibus: ſed eſt ſub cuſto-
dia tutorū. aliqn̄ vero et parentibus et tutoribus
caret et tunc dicitᷣ eſſe ſub cuſtodia publica.
Notandū tertio. ¶ Tertio notandū ꝙ puellarū que ſtuprantᷣ que
ſūt in etate nubili hoc eſt in ea etate in qua ſcđm
cōſuetudinē loci ſolēt puelle cōtrahere matrimo-
nium: aliquando ſupgreſſe ſunt etatem nubilem:
aliquādo vero ſunt infra etatē nubilem. Et iſtarū
quedaʒ ad hmōi etateʒ magis accedūt alie minꝰ
Pria ꝯclō ¶ Prima cōcluſio ſtuprū eſt peccatum mortale
multū graue pcꝫ. ꝓhibita eſt ſimplex fornicatio
ſub pena peccati mortalis: ꝗ ꝓhibitū eſt ſtupruʒ
ꝯn̄a tenet qꝛ in prohibitiōe minoris mali ſemper
intelligitᷣ ꝓhibitio maioris et maxime cū graui-
tas peccati cauſa eſt et ratio ꝓhibendi. Tum ſe-
cundo qꝛ omne ſtuprum virtualiter cōtinet forni-
catoriū concubitum. ꝙ ſit multum graue pcꝫ qꝛ
puella ſtuprata perdit florem virginitatis quo ni-
chil habet cuſtodie ſue cōmiſſum inter ea que a
natura ſibi tributa ſunt ꝓcioſiꝰ nec quod pericu-
loſius perdi poſſit quia cū nunq̄ʒ recuperari poſ-
ſit ad multa vitia et ad omnem vite cōtemptibi-
litatem additū preſtat huius ꝓcioſi theſauri cor-
ruptio. perdit ꝑterea nomē et famam laudabileʒ
et infamata et contemptibilis habetᷣ ex quibꝰ fit
vt reddatur innubilis per hoc ꝙ omnes deſpici-
ent et contemnent eius coniugiuʒ. perdit tertio
florem pudoris et verecundie. Nā cum verecun-
dia ſit timor ingloriationis ex turpi facto maxi-
me debet eſſe verecundia in puella circa libidino-
ſa tam ſigna q̄ʒ facta / ſigna quidē vt oſcula tacꝰ
vel amplexus fugiat / facta vt opus venereū ipſa
precipue deteſtetᷣ: ꝙ ſi ſit in tantū diminutꝰ eius
pudor vt ſe oſculari amplecti et tangi permittat
multū perdidit. Si vero adhuc diminuatur quod
vt in illud opꝰ turpe ſordidū ac fetidū ⁊ in ſigna-
culorū virginaliuʒ corruptioneʒ cōſenſerit: ita vi-
detur ab ea excluſus pudor ⁊ omnis verecundia
vt nichil in ea remanſiſſe videatᷣ. Quarto expoſi-
ta eſt veneree delectationis experimento q̄ q̄ʒuis
non expertā alliciat cum tn̄ eius experimentuʒ ha-
bitū eſt ita fortiter allicit vt ab ea experire nos nō
poſſimꝰ ſecundū illud Tho. ſup oſee. Uoluptas
venerea inſatiabilis eſt et q̄ʒto magis capitᷣ tan-
to plus vtentibus famē cauſat. Et Iſi. de ſūmo
bono. non ita delectat amantiū imo amentiū in-
experta carnis libido ſicut experta nec ita dele-
ctat fornicatio dum primū cōmittitur naʒ repeti-
ta maiorem delectationem ingerit. ſi vero in vſuʒ
venerit tantū ꝑditis dulcoris fit vt ſeparari diffi-
cile ſit ex quibus duobus fit vt puella exponatur
meretricatui ⁊ perpetue incōtinentie. nam cum
cauſa ſenſꝰ ⁊ experimentū veneree voluptatis cō-
tinue alliciat ⁊ perdiderit florē pudoris ⁊ verecū-
die / perdiderit etiaʒ famā bonaʒ ⁊ reddita ſit cō-
temptibilis nihil habet quod impediat attractionē
veneree voluptatis quare vt in pluribꝰ ſe in oēm
veneree voluptatis vſum exhibet fit odioſa parē-
tibus ſuis et inuiſa cogitᷣ domū egredi vt iraʒ eo-
rum fugiat et q̄ ſolebat paternis epulis ſatiari /
nunc cogitᷣ corpꝰ venale facere vt vnde viuat: in-
ueniat parentibus anteʒ puelle ſtuprator graui-
ter iniuriatᷣ Nā primo oīa dāna filie redūdant in
parentes: reddūtur eñ contēptibiliores ex lapſu
filie imo ⁊ tota generatio eorū diffamatur ⁊ contē-
ptibilior redditur et preterea bona que fuerant fi-
lie ex legitimo cōiugio prouētura cōputantᷣ etiā
in damnū parentibus. Et preterea oritur ſpecia-
lis diſſormitas ī ipſo peccato ſtupri ex eo ꝙ puel-
la erat ſub cuſtodia parentuʒ ſcđm illud eccli. xlij.
Super filiam luxurioſam confirma cuſtodiaʒ ne
qn̄ te faciat venire in opprobriū inimicis. ¶ Se-
Scđa ꝯclō cunda cōcluſio. Cōſenſus puelle ſtuprate nō īpe-
dit ne ſtuprū grauitate culpe ſimplicē fornicatio-
nem accedat. Probatur primo quia puella non
eſt ſui iuris ſed eſt ſub poteſtate tutella ⁊ cuſtodia
parentuʒ aut tutorū aut reip. conſtituta que om-
nia reddunt eam minus habilem ad conſenſuʒ ⁊
per cōſequēs per nullū talē conſenſum ad actum
illegitimū actuʒ fit adequatio inter ſtuprū ⁊ ſim-
pliceʒ fornicationē. Secūdo qꝛ q̄ʒtūcunq̄ȝ conſen-
tiat nihilominꝰ per ſtuprū omnia dāna que di-
cta ſunt ipſa conſequitur quorū origo eſt et cauſa
potiſſima ſtuprator. Tercio quia ſtuprator blan-
diciis ⁊ mendaciis ⁊ muneribus virginē in conſē-
ſum ſtupri ſeduxit. Quarto quia puella nō eſt tā-
te conſiderationis vt tot damna que ad eam ex
ſtupro peruentura erant conſiderare potuerit.
Tertia ꝯclō ¶ Tercia ꝯcluſio. Licet per ſtuprū puelle affera-

tur iniuria ijs ſub quorū cuſtodia puella conſtituta eſt quando de facto ſub aliquorꝝ cuſtodia eſt poſita tamē ſtuprum nō ſortitur rōnem ſue ſpeciei ex hoc ꝙ puella ſub cuſtodia parentū vel aliorū poſita eſt. Probat̃ prima pars illis ius diuinū cenſuit eſſe illatam iniuriā q̄s eadem iura recompenſandos diffiniunt. ſed ius diuinū diffinit patrem puelle eſſe pecunia recōpenſandum igitur. minor patʒ per illud qđ habet Deutero. xxij. Si inuenerit vir puellam virginē que nō habet ſpōſuʒ et apprehendēs cōcubuerit cum illa et res ad iudicium venerit dabit qui dormiuit cum ea patri puelle centū quinquaginta ſiclos argenti et habebit eam vxorem et q2 humiliauit illā non poterit illam dimittere cunctis diebus vite ſue et hoc ideo ne videat̃ feciſſe ludibriū vt dicit Auguſti. Probatur ſcđa pars q2 poſita ſola illicita defloratione ſine ablatione virginitatis per coitū ponitur ſtuprum et ea remota et quocunqȝ alio poſito nō ponitur ſtuprū: ḡ ratio propria ſtupri in ablatione virginitatis poſita eſt. Añs pro pᵃma parte patʒ q2 detur virgo que ſub nullius cuſtodia poſita eſt conſtat ꝙ eius defloratio nō eſt ſimplex fornicatio: nec adulteriuʒ: nec inceſtus ⁊ ſic de alijs ḡ eſt ſtuprum. Pro ſecūda autem parte patʒ q2 ſi ſit iam corrupta cōcubitus cū ea nō eſt niſi ſimplex fornicatio. Dixi aūt per coitum q2 ſi virgo ſeipſam corrumperet nō diceret̃ proprie ſe ipſam ſtuprare ex vſu cōmuni q̄ʒuis tamē termini ſignificent ad placitū. Dixi autē illicita q2 defloratio coniugalis nō dicit̃ ſtuprū. Et ſi dicas ꝙ defloratio qua vir deflorat vxorem virginē poteſt eē illicita. ¶ Reſpondeo ꝙ aliq̄ dicit̃ defloratō illicita dupliciter. Uno mō ex parte materie q2 ſcʒ virgo illa nō eſt licita materia reſpectu illius viri et ſic ego nego añs et de iſta intelligo. Alio modo ex parte aliarū circunſtantiarū puta vel finis vel loci vel tēporis vel modi ⁊ ſic de alijs ⁊ iſta vitioſitas in actu non facit ſtuprum.

Defloratio dupl'r dicit̃ illicita.

Quarta ꝯclo

¶ Quarta concluſio. Stuprum ceteris paribus tanto eſt grauius q̄ʒto puella aut ꝓ etate aut pro ſimplicitate aut ꝓpter aliam cauſam honeſtū ab inhoneſto et vtile ab inutili diſcernē non poſſe cognoſcit̃ ꝓbatur quia ſi puella hec diſcerneret ⁊ incōmoda que eam cōſequutura ſūt cognoſceret nō niſi cum magna difficultate impetraret̃ cōſenſus ſuus ergo cuʒ ad impetrandū cōſenſuʒ puelle cōcurrit ſimplicitas ipſius ⁊ ad eam facilius fallendam ⁊ accipiendā inexperientia eius abutimur ſtuprum eſt culpe grauioris. Ex quo infero ꝙ illi grauiſſime ſecūdum hanc ſtupri ſpeciem peccant qui iuuenculas etatis nouē aut decem annorꝝ ſtuprant imo formidandū eſt ne conſenſus earū nō ſit pro cōſenſu habendus ⁊ per cōſequēs ꝙ coitꝰ cuʒ eis tranſeat i ſpeciē raptus/ ⁊ credo ꝙ legiſlatores bene facerēt ſi declararēt oēm talem ꝯſenſuʒ eſſe nullū et actum deflorationis q̄ fit mediante tali cōſenſu q̄ fictiōe iuris eſſet nullꝰ reputarēt violentū ⁊ tanq̄ʒ violētū punirēt.

Quīta ꝯclo

¶ Quinta cōcluſio. Et ſi ceteris paribꝰ parētū cōſenſus faciat ſtuprū minꝰ culpabile nō auffert tñ rōem ſtupri ab illicita defloratione. primū qʒ q2 cōſentienti vel non fit iniuria vel ſaltem minor fit iniuria cum ſecundum Ariſ. nullus patiatur iniuſtum volens, tum etiam ſecundo quia ſi eſſet probatum contra parentes ꝙ conſenſiſſent ſtuprator videretur abſoluendus a pena qua volunt iura affici ſtupratorem erga parentes filie ſtuprate. Secunda pars probatur quia non obſtante tali conſenſu defloratio eſt illicita ex parte materie quia non poteſt fieri licita ex parte materie niſi mediante ſacramento matrimonij q̄ʒuis enim ſtupraturus peccet inducendo parentes in conſenſū ⁊ multomagis parentes conſentiendo. per hoc tamen ꝙ conſentiūt diminuitur ſtupri culpa.

Sexta ꝯclo

¶ Sexta concluſio ſtupri crimen minuitur ſi potius puella viruʒ q̄ʒ ecōtra ad eam ſtuprandum induxit. Patet quia ſeductio puelle a viro aggrauat ſtuprū: ergo ablatio huius ſeductionis ſtupri culpam diminuit.

Septima concluſio

¶ Septima concluſio. ſtuprū puellarū citra etatē nubilē exiſtentiū ē inter cetera grauiꝰ puniēdū et quo minor eſt etas eo pena grauior infligenda eſt ſtupratori. Patet quia cuʒ puelle illa etate ꝓ earum inexperientia et ignorantia ſint facillime ſeducibiles nec cōmodorum et incōmodorum honeſtorum ⁊ inhoneſtorum cognitionem habeant niſi huic incōmodo quod iam de die in diem creſcit occuratur tota ciuitas meretricibus et adulteris complebitur. Nam difficile eſt eam que ante coniugium meretricata eſt in coniugium receptā coniugalem caſtitatem ſeruare.

Octaua cōcluſio.

¶ Octaua cōcluſio. Stuprum eſt ſpecies luxurie ab alijs diſtincta. patet diſtinguit̃ enim ab adulterio quia que ſtuprat̃ eſt ſoluta. Diſtinguitur a raptu per hoc ꝙ nulla violentia infertur/ diſtinguit̃ ab inceſtu quia que ſtupratur eſt in potentia proxima vt ſit legittima materia concubitus cum ſtupratore a peccato contra naturam q2 coitus qui habet̃ cuʒ ea nō eſt innaturalis/ a ſimplici fornicatione q2 que ſtupratur ante actū ſtuprandi nō fuit corrupta.

Nona ꝯclo. Uirginitas dupl'r accipitur.

¶ Nona concluſio. In puella que ſeipſā corrūpit primus coitus illicitus ſtuprum eſt. Pro ꝓbatione huius concluſionis aduerte ꝙ virginitas accipitur dupliciter. Uno modo pro integritate oppoſita corruptioni per opus libidinoſum. Secundo modo pro integritate oppoſita corruptioni per coitum In ſuperioribus ergo cum dictum eſt ſtuprum eſſe deflorationeʒ virginū nō accipit̃ virginitas primo modo ſed ſecundo modo ita vt illa dicat̃ virgo que nundū eſt per coitum naturalem corrupta. Patet concluſio q2 licet ſtuprator nō auferat ab ea integritatē ſignaculorꝝ quia erant iam per opus libidinoſuʒ corrupta: aufert tamen ab ea floreʒ ⁊ decus prime communicationis ſue carnis: aufert ab ea florem pudoris virginei qui non fuerat per primaʒ corruptionē cuius ipſa ſola ꝯſcia erat ablatus. diffamat eā: diffamat ꝓgeniem reddit eā non nubilē et eā periculo eminentiſſimo meretricationis exponit et multa alia damna infert que non fuerant per primam corruptionem illata. Ex quo patet ꝙ talis qui primus coit illicite cum ea tenetur ſententia et pena ſtupratoris q̄ʒuis etiam puella confiteatur ſe prius ſine coitu tñ fuiſſe corruptam.

Decīa ꝯclo

¶ Decima ꝯcluſio Stat puellā ſtuprari cū qua prius tamē coitū eſt Patet de ea cum qua coituʒ eſt coitu innaturali

ſiue qui eſt cōtra naturā ex parte vaſis. patet q꜠
talis eſt virgo virginitate q̃ dicta eſt que ſcꝫ eſt in
tegritas ſignaculorū virginaliū non corruptorū
per coitū q꜠ ſolꝰ coitꝰ qui fit in vaſe debito hmōi
ſignacula virginalia corrūpit minꝰ tamē dānifi-
cat iſte ſtuprator puellā q̃ꝫ precedens ex eo ꝙ nō
pōt corrūpi per coitū innaturalē niſi carnē ſuaꝫ
alteri cōicando ⁊ florē pudoris perdendo ⁊ infa-
miaꝫ et multa alia cōſequēdo aut ſalteꝫ iminenti
horū periculo ſe exponēdo hmōi virginū corru-
ptionē tetigiſſe mihi videtur Ci. epiſtola decima
que eſt de virginū reprehenſione q̃ nude cū viris
nudis dormitabant ⁊ tñ aſſerebant ſe virgines ⁊
ſe obſtetricū examini ſubmittebāt vbi ait. nec ali
qua putet ſe poſſe hac excuſatione defendi ꝙ ⁊ in
ſpici ⁊ ꝓbari poſſit an virgo ſit cū ⁊ manꝰ obſte
tricū ⁊ oculi ſepe fallantur ⁊ ſi incorrupta inuen
ta fuerit virgo ex ea parte ſui qua mulier poteſt
eſſe ſcꝫ ex ea parte que eſt vas naturale muliebre
potuerit tamē ex alia corporis parte peccaſſe que
corrūpi pōt. ⁊ tñ īſpici nō pōt: corrūpi pōt q꜠ pōt
exerceri opꝰ libidinoſuꝫ ī ea parte mulieris q̃ eſt
vas non naturale et inſpici non poteſt quia cū in
ea non ſint virginitatis ſignacula ꝑ inſpectionē
illius partis inſpici nō pōt an mulier integra ſit
Cōtra ſcḋaꝫ cōcluſionē an corrupta. ¶ Cōtra ſecundā concluſionē Ar-
guitur ſic. Volēti ⁊ conſentienti nō fit iniuria ſed
omne ſtuprū eſt concubitus iniurioſus ergo cum
puella cōſentit nō eſt ſtuprum. Scḋo Vir per pri
muꝫ concubitū ita bene perdit virginitateꝫ ſicut
puella ſed rōne primi non cōmittitur ſtupruꝫ er-
go nec rōne ſecundi Ad primā reſpōdeo primo ꝙ
licet nō fiat iīuria puelle fit tñ iniuria parentibꝰ
fit iniuria toti ꝓgeniei: fit iniuria tutoribus: et fit
iniuria reip. ac ſacramēto mr̄imonij. Rñdeo ſecū
do ꝙ fit iniuria puelle q꜠ licet volenti et conſenti
enti et plene noticiā actus ſui et omniū que inde
ſequutura ſunt habenti nō fiat iniuria. volenti tñ
et ſeducto blādicijs et muneribus bñ fit iniuria ⁊
ſic negatᷣ maior Rñdeo tertio nego minorē. de rō
ne eñ ſtupri eſt ꝙ ſit illicita: defloratio ꝟginis nō
violenta ſiue ꝙ hoc fiat cū iniuria ſiue non. dum
tñ hec omnia reperiantᷣ erit ſtuprum. Ad ſcḋam
concedo añs et nego ꝯñam q꜠ vir per corruptio-
nem virginitatis ex coitu nō conſequitᷣ detrimen
ta que mulier per conſimilē corruptioneꝫ conſe-
quitur nō eñ fit minus nubilis nec aliqua ſigna
cula corrumpuntᷣ nec alia detrimenta que ſupra
enumerata ſunt cōſequitᷣ ideo in defloratiōe mu-
lieris poſita eſt ſpālis luxurie ſpēs que nō ponitᷣ
in defloratione viri. ¶ Cōtra tertiam cōcluſionē
Cōtra tertiā cōcluſionē arguitᷣ ex diffinitione cōmuni que ſolet aſſignari
de ſtupro. Dr̄ eñ cōmuniter ꝙ ſtuprū eſt illicita
defloratio ꝟginū ſub cuſtodia parentū exiſtentiū
Ad hoc rñdeo ꝙ in diffinitione iſta cōiter data
nec ponuntᷣ omnia que requiruntᷣ ad ſtuprum ſcꝫ
ꝙ illa defloratio nō ſit violenta et ponitᷣ aliquid
quod nō eſt de ratione ſtupri ſed vt plurimū ſtu-
pro coniungitᷣ ſcꝫ ſub cuſtodia parentū. non eſt
eñ de rōne ſtupri ꝙ virgo que ſtupratᷣ ſit ſub cu
ſtodia parentū ꝯſtituta. aliqñ eñ eſt ſub cuſtodia
tutorū. aliqñ ſub cuſtodia publica. aliqñ ſine cu-
ſtodia q̃uis in ciuitate bene recta vbicūq̧ ſit de

beat eſſe ſub tutela publica quia tamen commu-
niter ⁊ vt in pluribus accidit ꝙ puella que deflo-
ratur eſt ſub cuſtodia parentum ideo hoc in diffi
nitione ſtupri a nonnullis poſitum eſt non tanq̄ꝫ
indicans aliquid pertinens ad ſtupri rationem/
ſed tanq̄ꝫ quid in pluribus accidat manifeſtans
¶ Contra quartam concluſioneꝫ. Arguitᷣ ſic vel Cōtra q ꝯcluſione
illud facit grauitatem ſpecie differentem vel ſecū
dum intentionem tantuꝫ. non primum quia vtra
q̧ defloratio ſub ſpecie ſtupri continetur/ nec po-
teſt dici ſecundum quia poſſet alius actus ſtupri
dari qui ſine tali circunſtantia eſſet eque vel ma-
gis intenſus ⁊ per conſequēs eque vel magis gra
uis grauitate intentionis. Ad hanc rationem di
co ꝙ illud facit grauitatem differentem ſpecie in
actu interiori qui primo ⁊ per ſe dicitur ſtuprum
quia habet aliud obiectū ſcilicet etatem iuuenilē
puelle et ſimplicitatem eius et ignorantiam. Ad
alietatem autem obiecti ſemper ſequitur alietas
actus et habitus. Et ad probationem dico ꝙ ſtu-
prum non eſt ſpecies ſpecialiſſima ſed ſub ſpecie
ſtupri multe alie ſpecies continentur. ¶ Contra
quintam concluſionem Arguitur ſic. Puella eſt Cōtra q ꝯcluſion
ſub poteſtate parentum pro tempore illo puericie
ergo conſenſus parentum aufert rationem ſtupri
Secundo ſi puella ⁊ parentes conſentiant nulli
fit iniuria ergo defloratio eius nō eſt ſtuprū. Ad
primam concedo ꝙ eſt ſub poteſtate parentū q̄ꝫ-
tum ad illa in que lex permittit conſenſum quan
tum autem ad ea quorum lex prohibet conſenſuꝫ
non eſt in eorum poteſtate quia prohibentur a iu
re ne conſentiant et ne conſenſus faciat operatio-
nem ſequentem licitam et per conſequens q̄ꝫtun-
cunq̧ conſentiant manet integra ſtupri ratio ſci
licꝫ defloratio virginis illicita ſed nō violēta. Ad
ſecundam eodē modo reſpondeo ſicut ad primaꝫ
contra ſecundam concluſionem. ¶ Contra octa-
uam concluſionem Arguitur ſic. Stuprum in ra Cōtra ꝯ octauā ꝯclu
tione ſua completiua dicit iniuſticiā: ergo ſtuprū
non eſt ſpecies luxurie ſed iniuſticie. Antecedens
patet quia ratio completiua eius conſiſtit in hoc
ꝙ eſt facere iniuſticiam ſiue iniuriam et parenti-
bus ⁊ puelle quam corrumpit et inde eſt ꝙ pater
poteſt ad animum reuocare iniuriaꝫ ſibi a ſtupra
tore factam ⁊ agere actione iniuriaruꝫ contra eū
Ad hoc nego antecedēs ⁊ dico ꝙ iniuſticia nō eſt
de ratione ſtupri licet ſit ei annexa ſaltem regula
riter ⁊ vt in pluribus licꝫ dubiū ſit vtrū ſit ſibi ſē-
per annexa. Ad ꝓbationem antecedentis negatᷣ
aſſumptū vt patuit in tercia concluſione. ¶ Con
tra decimam concluſioneꝫ Arguitur ſic. Coitus Cōtra decimā ꝯclu
innaturalis eſt deterior q̄ꝫ coitus naturalis: ſed
coitus naturalis precedens facit ne ſequēs ſit ſtu
prum ergo multomagis hoc facit innaturalis.
Ad hanc concedo maiorem de deterioritate que
prouenit ex grauitate culpe ſꝫ dico ꝙ cuꝫ hoc ſtat
ꝙ coitus naturalis multo plura tēporalia ⁊ ſenſi
bilia detrimēta afferat q̄ꝫ innaturalis/ ex pte quo
ruꝫ attenditᷣ rō ſtupri: nō quia de neceſſitate ſem-
per talia detrimenta inferat ſed q꜠ q̄ꝫtuꝫ eſt ex pte
ſui hmōi primus coitus naturalis illicitus ⁊ non
violentus talia detrimenta natus eſt inferre. Rō
ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Querit̃ ſexto Utruʒ

raptus ſit ſpecies luxurie a ſtupꝛo di
ſtincta et ab aliis luxurie ſpeciebus.
Arguitur ꝙ nõ ſcõm Iſido. qui rapto potit̃ ſtu=
pꝛo fruitur. ergo raptus a ſtupꝛo non diſtinguit̃
In oppoſitum eſt communis doctoꝛum opinio.
Notabile primum. ¶ Notandũ ꝙ raptus eſt cũ violentia vel in mu
lierem vel in eos quoꝛuʒ cuſtodie et ptãti mulier
ſubdita vel cõmiſſa eſt illatus cõcubitus. Dixi au
tem cũ violentia qꝛ ſine violentia nõ eſt raptus
Dixi autem in mulierẽ qꝛ ad raptum nõ exigitur
ꝙ rapta ſit virgo ſed ſit raptus in meretricem in
viduã: in coniugem: in virginem: et in coꝛruptaʒ
quãlibet ſi inferat̃ ei coitus per violentiam. dixi
vel in eos ⁊c̃. qꝛ violentia illata marito cõiugis:
aut patri puelle: aut tutoꝛibus: aut hiis quibus
a patre vel coniuge vel tutoꝛibus cõmiſſa eſt ſuf
ficit ad raptum nõ tamẽ eſſet raptus ſi foꝛnicato
ri meretricis vel cõcubinario ex conſenſu meretri
cis vel concubine violentia inferret̃ eodemmodo
diceret̃ de violentia in adulterium vt ab eo adul
tera ſubtraheret̃. ¶ Scd̃o notandum ꝙ puelle
Notabile ſecundum. vel aliis in quoꝛũ tutela poſita eſt duplex eſt vio
lentia. quedam eſt circa cõcubitũ ipſum vt cum
raptoꝛ violenter et contra diſſenſum puelle relu=
ctantis cum ea cõcubit. alia eſt violentia reſpe=
ctu huius ꝙ eſt eam educi de domo ita ꝙ puella
bñ conſentit cõcubitui ſed nõ conſentit traductio
ni et tunc fit violentia puelle: aliquãdo vero con=
ſentit traductioni ſed parentes aut alii reſiſtunt
et tunc fit violentia in parentes aut alios quibus
cõmiſſa eſt. aliqñ vero non fit violentia in educen
do ſed fit violentia in igrediendo domum quã ſi
tutarentur parentes: aut tutores filie: aut etiam
amici ⁊ vicini ſoli ſine parentibꝰ: et rapturus vio
lenter eam igrederet̃: diceret̃ raptus. quelibʒ enĩ
Prima cõclo huiuſmodi violentia ad raptum ſufficit. ¶ Pri=
ma concluſio. Non ſolum raptus cõmittitur cum
puella e domo patris abducit̃ vt coꝛrupta in coꝛ
rupta in vxoꝛem habeatur. Patet quia vt dictũ
eſt omnis illatus cũ violentia cõcubitus eſt raptꝰ
igit̃. Scd̃o non ſolũ raptus cõmittit̃ in puellas
et virgines vt dictum eſt ſed in viduas coniuga=
tas et meretrices noĩe raptus aliq̃ʒtulum exten=
ſo q̃ʒuis tñ raptus meretricuʒ non ſit ille quẽ le=
ges pena in iure deſignata contra raptoꝛes puni
re intendũt. Tercio qꝛ nõ eſt tm̃ raptus in eas q̃
ſũt in domo pr̃is ſed etiã in eas que ſũt in alienis
domibus. Quarto qꝛ non ſolũ fit raptus cũ puel=
la abſtrahitur de domo patris vt tandeʒ ducatur
in vxorẽ ſed etiam cum abſtrahit̃ vt in eã concu
piſcentie libido expleat̃ cum intentione nũq̃ʒ du=
cendi eam in vxoꝛeʒ. Quinto pꝛobo auctoꝛitate
Simachi Pape dicentis. Raptoꝛes viduarum
vel virginum ob immanitatem facinoꝛis tanti
deteſtantur qua auctoꝛitate patet ꝙ non ſolum
virgines ſed etiam vidue interdum rapiuntur.
Sexto Abſtrahat quis virginem e domo patris
explende libidinis cauſa vt plurimum fit / con=
ſtat ꝙ concubitus ſequens non eſt ſimplex foꝛ=
nicatio / nec adulterium / nec inceſtus / nec ſtu=
pꝛum cum de ratione ſtupꝛi ſit ꝙ in eo non ſit
violentia ergo eſt raptus. Eodem modo pꝛoba=
retur ꝙ violentia illata meretricibus eſt raptus
quia non eſt ſimplex foꝛnicatio ergo raptus.
Tum ſecundo quia in meretrice violenter e do=
mo abſtracta leges non tantum puniunt violen=
tiam illatam in educendo e domo vel in irrũpen
do in domum: ſed etiam violentiã illatam in ipſo
concubitu ita ꝙ ipſe concubitus violentus facit
ſpecialem differentiam peccati et trahit actum q̃
alias eſſet foꝛnicatio extra ſpeciem foꝛnicationis
¶ Secũda concluſio puella que e domo patris Scd̃a cõclo
nec ipſa renitente nec parentibꝰ reſiſtentibꝰ ab=
ducit̃ vt concubitũ patiat̃ interdũ coꝛrupta rapi
dicit̃ interdũ vero non nam q̃ʒuis ipſa et paren=
tes ſui non renitant̃ cũ educit̃ ſi tamen nundũ in
ter eos pactũ coniugale interuenerit poteſt puel=
la poſſunt etiam parentes poſtea violationi pu=
elle diſſentire et reniti quod patet quia puella et
parentes vbi reſiſtere poterant et non reſiſtunt
peccant ſʒ cõſtat ꝙ de peccato ſuo penitere poſſũt
et penitendo facinoꝛi reſiſtere cui pꝛius non reſi=
ſtendo peccauerant ſed coꝛrumpendo eam violẽ
ter que ſancte et iuſte [ex hoc maxime ꝙ non eſt
materia licita illius] reſiſtit eſt raptus ergo ſi ve=
ro nec puella nec parentes qui nõ reniſi ſunt edu
ctioni non renitentur coꝛruptioni aut concubitui
tunc cum non ſit illata nec puelle nec parentibus
violentia non erit raptus. Et hec videtur eſſe in=
tentio Graciani triceſimo ſexto queſtione pꝛima
de raptoꝛibus cum ait hic auteʒ non parentibus
non puelle vim intuliſſe videtur cum non illis pꝛo=
hibentibus non illa renitente violenter ſit abdu=
cta quod pꝛobat dicens aliud eſt enim pꝛomiſſio
nibus aliquam ſeducere aliud ſibi vim inferre et
ſequitur vnde quia neutri vis illata pꝛobatur ra
ptoꝛ hoc iure dici non debet quod dictum gracia
ni intelligo ſi parentes et puella ipſi etiam con=
cubitui non reſiſterent quia ſi in concubitu ſit vio
lentia illa ſufficit ad raptum gloſa autẽ hoc gra
ciani dictum non videt̃ appꝛobare et dicit ꝙ gra
cianus allegando hoc dicit et ꝙ ſtatim ſubdit ſo=
lutionem quoꝛum vtrũq̃ʒ falſum eſt nam nec alle
gãdo hoc dicit ſed ex allegatis auctoꝛitatibꝰ hoc
concludit nec ſolutionem ſubdit vt patet intuẽti.
¶ Tercia concluſio cum minis ac terroꝛibus fit Tertia cõclo
vt vel puella vel parentes diſſentientes eductio=
ni puelle non reſiſtunt eius eductio ac coꝛruptio
vel raptus eſt vel raptu non inferioꝛ hoc ſentiiſſe
videtur gracianus cuʒ ait aliud eſt enim pꝛomiſ
ſionibus aliquem ſeducere aliud ſibi vim inferre
vbi cum pꝛomiſſionibus non enumerauit minas
et terroꝛes quia mine et terroꝛes violentiam infe
runt quam non inferunt pꝛomiſſiones. Nam ſe=
cundum Ariſtotelem tercio ethicoꝛum ea que pꝛo=
pter metum fiunt inter violenta numerantur pꝛo
batur eadem concluſio per illud quod diffinitum
eſt in conſilio pariſienſi nullus aut viduam aut fi=
liam alterius extra voluntatem parentum aut ca
pere pꝛeſumat aut regis beneficio exiſtimet po=
ſtulandam quod ſi fecerit eis eccleſie communio
ne remotus gladio feratur. ¶ Quarta concluſio Quarta cõclo
omnis violentus cum muliere concubitus raptꝰ
dicendus eſt ſiue fiat vt habeatur in vxoꝛem ſiue

in concubinã ſiue hac intentione vt ea corrupta
eſciatur. Probat omnis detentio violēta rei ali
cuius ſiue res eripiat domino vt in perpetuū deti
neatur ſiue eripiatur vt aliquanto tempore vſus
eius habeatur eſt rapina ergo etiam violentus
concubitus cū muliere ſiue fiat vt habeat in per-
petuum ſiue fiat vt habeat pro aliquo tēpore lon
go vel breui eſt raptus. poſſet etiã hoc ꝓbari ra-
tione communi adducta in prima cōcluſione. et
Quinta ɔclo hoc etiam diffinit Graci. ¶ Quinta cōcluſio ra-
ptor raptam ſi ipſi et hi in quorū poteſtate ſunt
conſenſerint in vxorē ducere poteſt. Probat au
ctoritate Hierony. ita dicentis tria legitima cōiu-
gia in ſcripturis legunt. Primū legitimū eſt vir
go caſta in virginitate viro data legitime. Secū
dum virgo in ciuitate apprehenſa a viro et illi ꝑ
vim copulata ſi voluerit pater eius dotabit eam
iſte vir q̄tum iudicauerit pater et dabit precium
pudicitie eius. Tertiū filia p̄dicta apprehenſa ſi
non fuerit voluntas patris trahet eam a p̄dicto
viro et tradet eam alij et dotabit eam et legitima
erit ei ſed primū his duobus prefertur. Secundo
probat auctoritate Ambroſij in apologia Dauid
Deniq; [inquit] et puelle pater illius que vim cō
cubitus deſponſata ꝑtulit q̄nquaginta dragmas
argenteas accipiet: ipſa autem in cōiugio perma
nebit vbi Ambroſius cōcedit cōiugium raptoris
Sexta ɔclo cum rapta ſatiſfactione tamē patri puelle prius
facta. ¶ Sexta concluſio ꝑuſq̃ȝ inter raptores
et raptam legitimum cōſtituatur matrimonium
oportet vt puella rapta patris. primũ reddatur
poteſtati et rapine crimen cũ digna penitentia
emendetur. Probat excōmunicatus niſi ſatiſfa-
ctione premiſſa non poteſt matrimonium contra
here cum non ſit ſacramentorum capax ſed ra-
ptor a iure excōmunicatur ergo non poteſt matri
monium contrahere niſi prius ſatiſfecerit ſed nō
ſatiſfacit nec digne penitet niſi puellam raptam
patris poteſtati reſtituerit et alia adimpleuerit:
que iura precipiunt adimpleri quia nullus perſe
uerādo in crimine ſuo ſatiſfacit vel digne penitet
igitur. Maior eſt nota. Et Minor probatur / pri
mo per illud conſiliũ calcedonenſis viceſimo ſe-
primo capitulo. Eos qui rapiunt puellas ſiue
mulieres ſub nomine ſimul cohabitandi coope-
rantes aut conuiuentes raptoribus decreuit ſā-
cta ſynodus vt ſi quidam clerici ſunt decidant a
proprio gradu ſi vero laici anathematizantur ec
ce vbi non ſolum raptores ſed etiam cooperato-
res et conuiuentes anathematizat ſynodus cal-
cedonenſis. Et hoc ipſum in concilio cabilonen-
ſi confirmatum eſt. Secundo probatur auctori
tate Gre. pape. Si quis inquit virginē vel vidu-
am niſi deſponſauerit rapuerit vel furatꝰ fuerit
in vxorem cū ſibi fauentibus anathema ſit. Ter
cio probatur per illud quod ſtatutum eſt in con-
cilio pariſienſi. Nullus autem viduam aut fili-
am ꝛc̄. vt allegatum eſt in probatione tercie con
cluſionis hoc idē cenſuit ſymachus papa ſignā
ter de raptoribus ſacrarum virginum ſiue ille cō
ſentiant ſiue nō ꝛ hoc maxime ſi eas in matrimo
nio ſuo ſociare tētauerint ita dicēs raptores igit
viduarum vel virginum ob immanitatem tanti

facinoris deteſtamur illos vehementius perſeue
rando qui ſacras virgines vel violentas vel inui
tas in matrimonio ſuo ſociare tentauerint quos
pro tāti nephādiſſimi criminis atrocitate a com-
munione ſuſpendi precipimus. Et ſi dicas ꝙ ſi
ſacras virgines matrimonio ſuo ſociare tentant
non ſunt raptores maxime cum ille conſentiant.
Reſpondeo ꝙ ſi hec pena ſit impoſita ſtuprato
ri earũ magis raptori cenſetur impoſita in qua
rum raptu lex ciuilis non ſolum raptum ſed co-
natū rapiendi pena capitis feriendū cenſet: nā vt
ait Juſtinianus imperator. Si quis nō dicam ra
pere ſed attemptare tm̄ modo matrimonij iun-
gendi cauſa ſacratiſſimas virgines auſus fuerit
capitali pena feriatur. Attemptare autē raptū
non eſt producere raptum ad effectum quia tunc
idem eſſet quod rapere ſed eſt aliquid facere ra-
piendi cauſa ex quo etiam raptus impleretur ſi
non impediretur nec video ꝙ attemptare multũ
differat a conari quicquid dicat gloſa cum quicū
ꝗ conatur aliquid ad effectum perducat et mo-
tum aliquem exteriorem habeat ſicut ille qui at-
temptat. Quarto probatur auctoritate Gracia-
ni qui ex ſuperioribus auctoritatibus cōcludit ꝙ
rapta raptori copulari non poteſt q̄ȝdiu ille ra-
ptor et illa rapta iure appellantur hoc autē eſt
q̄ȝdiu contra voluntatem parentum raptam de
tinet raptor ac rapine ſue penitentiam non ege-
rit cum autem hec facta fuerint non prohiben-
tur adinuicem copulari. Si autem in predictis
canonibus non intelligeretur ſententia eo ipſo la
ta ſed cauſa diſcuſſa in iudicio ferenda non poteſt
ex his concludi quod dictum eſt quia non prohi-
betur expreſſe in his ne raptor raptam in coniu-
gio habeat credo tamen ꝙ predicte auctoritates
intelliguntur de ſententia ipſo facto lata et ratio
nabiliter nam cum frequenter fiat raptus vt pu-
ella contra voluntatem parentum in coniugē ha
beatur ſacra conſilia huic incommodo occurrere
volentia fecerunt raptores ſacramentorum inca
paces vt matrimonium poſt raptum attentatum
etiam ex conſenſu puelle nullum ſit. Quinto pro
batur ex cōcilio meldenſi vbi ſic dicitur. ſi autem
nec dum eas quas rapuerant cum voluntate pa-
rentum ſub deſponſationis vel dotali nomine in
coniugium duxerunt quando hec conſtitutioni-
bus fuerit promulgata ab eorũ coniunctione ſe
parentur et publice penitentie ſubigantur et ra-
pte parentibus legaliter reſtituantur peracta ve-
ro penitentia publica ſi etas incontinentiam exe
gerit ex vtriuſq; partibus placito coniugio ſoci-
entur non in his ergo regulam conſtituimus ſed
magis vt leonis verbis vtar ꝙ ſit tolerabilius eſti
mamus ſed ſi vnus ex coniugatus obierit et is q̄
penitentiam publicam exegerit ſuperſtes extite-
rit iterare coniugium non preſumat niſi epiſcopꝰ
aliquam conceſſerit indulgentiam vt grauiorem
poſſit amouere culpam. Ex quo decreto patet cla
re quod diximus q̄ȝuis gracianus in contrarium
exponendum putet qui dicit ꝙ per hoc decretum
prohibetur ne raptori rapta poſt penitentiam co
puletur ſed bene concedit ꝙ alia poſſit ſibi copu-
lari: quod probat ſic per hoc decretũ tam raptor

q̃z rapta penitentie publice ſubijci precipiuntur
ergo ſi inter eos poſtea factum fuerit coniugium
quocunq̃z eorum decedente ſemper remanebit is
qui publicam penitentiam exegit ꝙ ſi ita eſt non
diceretur ibi ꝙ ſi vnus ex coniugatis obierit et is
qui penitentiam publicam exegerit ſuperſtes ex-
titerit. Ad hoc reſpondeo negando antecedens
nam cum dicit et publice penitentie ſubigantur
de ſolis raptoribus loquitur quia de raptis ſtatiz
ſubiungit et rapte parentibus legaliter reſtituan
tur. Et hec eſt opinio gloſe que in hac parte con-
tra gracianum ſentit ita dicens ſuper illo verbo
publicam raptori imponitur publica penitentia
non rapte quia non ita conſtat an rapine conſen-
ſerit addo ꝙ q̃zuis etiam conſtaret eã rapine con
ſenſiſſe non eſſz tamen ſibi propter hoc imponē-
da penitētia quia raptor in multis damnificauit
raptam rapta autem ſibi et parentibus ⁊ non ra
ptori damnum intulit. Et ideo henricus contra
gracianuz aperte ſentit ita dicens raptor acta pe
Correlariũ nitētia poteſt cõtrahere cũ rapta ⁊ ea mortua nõ
ducat aliã ꝓpter enormitatẽ criminis. ¶ Ex qua
concluſione infero q̃z q̃ztumcunq̃z rapta in rapto
ris cõiugiũ eo ꝑſeuerante in raptu conſentiat nõ
conſtituitur inter eos matrimoniũ legittimuz pa
tet quia vt dictum eſt raptor excommunicationis
ſententiam incurrit a qua eo perſeuerante in ra-
ptu nunq̃z abſoluetur ergo nec legittimũ matri-
Septima ꝯ monium contrahit. ¶ Septima cõcluſio raptor
cluſio. niſi beneficio epiſcopi ad ſecundas nuptias tranſ
ire non poteſt. Patet ex vltima clauſula decreti
meldeñ pro precedenti concluſione allegati: hec
enim eſt vna de penis raptoris. Cum ſcđo q2 non
permittitur ſibi coniugium niſi cuz pro etate for
midanda eſt incontinentia regulariter autem ac
cidit ꝙ mortua vxore pertrãſita eſt illa etas ideo
tunc ſibi nuptie in penaz raptus denegantur hic
Octaua cõ autez ſecundas nuptias appello eas que primas
cluſio. poſt raptum ſequerentur ſi fierent. ¶ Octaua cõ
cluſio ad legittimum inter raptorem ⁊ raptaz cõ
iugium non ſufficit raptoris et rapte et parentuz
ſuorum conſenſus. patet quia vt allegatum eſt in
ſexta concluſione multipliciter exigitur ꝙ rapta
reſtituatur parentibus ⁊ raptor publice peniten-
tie ſubijciat alias ſemper manebit excommuni-
catus nec ad cõtrahendũ erit habilis. patet ſecun
do auctoritate aquiſgraneñ. concilij ita diffinien
tis placuit vt hi qui rapiunt feminas vel furan-
tur aut ſeducunt eas nullatenus habeant vxores
q̃zuis eis poſtmodum conueniant aut eas dota-
uerint vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſu
orum acceperint vbi ſecundum rei veritatem con
cilium illud non prohibet totaliter coniugium in
ter raptorem ⁊ raptam ſed vult ꝙ illa que expri-
mit ſcilicz dotatio ⁊ parentũ cõſenſus ⁊ carnalis
copula ſiue conuentio non ſufficiat ad legittimũ
eoꝝ cõiugiũ nec valz quod dicit gracianus ꝙ hec
auctoritas nõ ꝑiudicat auctoritati Hieronimi ma
xime cũ illa teſtimonio diuine legis innitat̃ nã ſi
hoc conſilium diffiniuiſſet illud quod gracianus
ait ſcilicz ꝙ nec etiã cũ voluntate parentis rapto
res raptas ꝑñt habẽ cõiuges ꝑiudicaret auctori-
tati Hieronimi q2 in cauſis decidēdis preferunt̃
cõſilia auctoritatibꝫ ſãctoꝝ patrũ nec valz qđ Hie
ronimus innitit̃ teſtimonio diuĩe legis nam Hie
ronimus bñ allegat ꝙ ita factũ eſt in antiqua le-
ge ſz ex hoc non põt argui ꝙ nunc fieri liceat vel
ꝙ concilia ſtatuere nõ poſſunt ne fiat vt patet de
coniugijs in multis gradibus cõſanguineitatis
que erant ꝑmiſſa in antiqua lege nunc autẽ ſunt
prohibita. Dico ĝ ꝙ Hieronimus nõ contradicit
huic decreto ſed nõ omnia expreſſit que ad cõtra
hendum matrimoniũ inter raptorem et raptam
iura fieri volunt quare etiã in hoc eodẽ errat cum
auctore ſuo gloſator. ¶ Nona concluſio raptus Nona ꝯclõ
eſt ſpecies luxurie ab alijs diſtincta patz ſatis ex
dictis. ¶ Contra primã concluſionem arguitur Cõtra ꝑmã
auctoritate Graciani .xxxvi. q. i. dicẽtis. Raptus cõcluſionez
admittitur cũ puella violẽter a domo patris ab
ducitur vt corrupta in vxorẽ habeat̃. ¶ Ad hoc Reſponſio
reſpondeo ꝙ dictũ Graciani eſt verum dictũ ſed
non eſt vera ⁊ bona diffinitio nec cõſonat alijs ab
eo ibidez recitatis et approbatis ⁊ ideo illud ma
gis dicit exempli ⁊ differentie cauſa ſed nõ diffini
endi gratia. ¶ Contra ſecundã cõcluſionem ar- Cõtra ſcđaz
guitur vbi nõ eſt violentia ibi nõ eſt raptus ſed in ꝯcluſionez.
predicto caſu nulla eſt violentia ĝ ibi non eſt ra-
ptus. Minor patz ꝑ Gracianũ dicentem. Hic au
tem neq̃z parentibus neq̃z puelle vĩ intuliſſe vide
tur cum neq̃z illis ꝓhibentibus neq̃z illa reniten-
te violenter ſit abducta. Confirmatur illa de qua
hic loquitur violenter eſt abducta vt pz ex forma
verborũ ⁊ nec ipſa nec parentes reniſi ſunt ĝ ſtat
aliquam violenter abduci cũ nec ipſa nec paren
tes eiꝰ renitunt̃. Secũdo q2 ſtat nec ipſaz nec pa
rentes reniti ⁊ tamen tutores aut vicinos et ami
cos reniti ſed ſi ipſi renitant̃ ⁊ adducatur erit vio
lentia ⁊ raptus igitur. Tercio quod ſemel placuit
diſplicere nõ põt ergo ſi ipſa et parentes conſen
tiant eductioni nõ cenſebit̃ violentia nec raptꝰ
nec etiã iure cẽſebunt̃ diſſenſiſſe ⁊ reſtitiſſe corru Reſponſio
ptiõi. ¶ Ad primaz nego minorẽ ⁊ ad probatio
nem dico ꝙ gracianꝰ intelligit ſi parentes ⁊ puel
la non renitantur nec eductioni nec concubitui.
Ad confirmationem nego primam partem ante
cedentis ad probationem dico ꝙ dictuz illud ha
bet duplicem ſenſum vnum ſecundum ꝙ negatio
cadit ſupra totam propoſitionem et tunc propo-
ſitio niſi affirmat nec violentiam ponit Aliuz cũ
cadit ſupra partem orationis ita vt dicat cum ſit
violẽter nec ipſa nec parẽtibus renitẽtibus ⁊ hoc
mõ non intelligit ſed ꝑmomõ. Ad ſcđam dico ꝙ
tutores loco parentũ ſũt: de vicinis ⁊ amicis dico
ꝙ vel hoc faciunt in preſentia parentũ non reni
tentium ⁊ tunc non videntur reſiſtentia eorũ fa-
cere raptum vel in abſentia cum veriſimiliter ex-
ſtimant parentes eſſe renituros eductioni puelle
⁊ tunc reſiſtentia eorũ videt̃ facere raptum cũ ibi
ſupplere preſentiaz parentum videantur. Ad ter
ciam dico ꝙ cõſenſus aliquãdo fit circa licita ali-
quando circa illicita circa licita puta in pactis ⁊
dico ꝙ illud qđ placuit ſic ꝙ per cõſenſum firma
tum eſt pactum non poteſt diſplicere ſi ſit conſẽ-
ſus circa illicita dico ꝙ illud quod placuit poteſt
diſplicere alias nõ eſſz poſſibilis in peccatore per
fecta contritio. ¶ Contra quartam concluſionez Cõtra q̃rtã
cõcluſionez

arguitur qui violenter concubit cum meretrice non puni tur pena raptoris ergo talis concubit⁹ non eſt raptus Secundo qui coniugē ſuaʒ violen ter e domo parentum educit et violenter etiaʒ cor rumpit non cōmittit raptuʒ et tñ in tali eſt violē tus concubitus igiť. cōtingit enim aliquando ꝙ propter iuuentuteʒ puelle parentes pacti ſunt ꝙ vir non vtetur vxore vſqꝫ ad certā etatem pono ꝙ ante velit vti poſt nuptias celebratas ꝛ violenter abſtrahit et violenter corrumpit Tercio pono ꝙ ſit habita collocutio de nuptijs puelle cū aliquo et ante cōſummationē ipſe violenter extrahat et corrumpat cōſtat ꝙ talis non eſt ſua et violenter concubit et tamē nō eſt raptus igitur ꝙ nō ſit raptus ptʒ per illud Gelaſij pape lex illa pteritorū principum ibi raptum dicit eſſe cōmiſſum vbi puella de cuius nuptijs nihil ante actuʒ fuerit videatur abducta.

Reſponſio. ¶ Ad primā concedo añs ſed hoc non eſt qꝛ ibi nō ſit raptus ſed quia perſona que offendit eſt vilis quā legiſlator non tanti facit vt in violentia illius rei recipias tam grauem vitionem quā multociens turpiter pecunie gratia cōmunicauit. Ad ſecundā concedo primā partem añtis maxime vbi conſtat et priuate ꝛ publice eā eſſe ſuam. ſi autē de hoc nō conſtaret aut queſtio verteretur coram iudice habenda eſſet pro non ſua et nego ↄñam quia concluſio intelligiť de violento concubitu cū non ſua licʒ tamen violentia non rōnabilis cum nō ſua ſit punienda. Ad tertiam nego ꝙ in tali caſu nō ſit raptus. nihil eñ actum ſenſetur de nuptijs cum nō quicqꝫ pactis nuptialibus firmatū eſt verum autē violentia illata añqꝫ pacta illa auctoritate eccleſie firmata ſint ſufficiat ad raptum. Alia queſtio eſt Nam ſi ſit ſua ſine interuentione auctoritatis eccleſie nō eſt raptus ſi nō ſit ſua nihil actū de nuptijs cenſeť ꝛ videtur raptus.

Contra nonā ↄcloneʒ ¶ Cōtra nonam concluſionem arguitur ſic ſecundum Iſidoruʒ. raptus eſt omnis illicitus concubitus a corrumpendo dictus ꝙ raptus non eſt ſpecies luxurie. Secundo violentia per quam raptus ponitur differre ab alijs per accidens ſe habet ad luxuriā ergo raptus nō eſt per ſe ſpecies luxurie ↄña tenet qꝛ nichil quod ſe habet per accidens ad aliquid ſpeciem ſub eo cōſtituit. Tertio peccatū luxurie per matrimoniuʒ cohibetur ſed raptus matrimonium impedit vt patuit ex concluſionibus ergo raptus nō eſt ſpecies luxurie. Quarto ſi raptus ſit vna de ſex ſpēbus luxurie pncipaliter ſignificat concubitū ſed hoc eſt falſum igiť. minor ptʒ quia ſi principaliter ſignificaret concubitū tunc ibi nō eſſet raptus vbi non eſſet violentus cōcubitus et per ↄñs cum puella abſtraheret violenter ſed nō corrumperetur violenter non eſſet raptus cuius oppoſitū dictuʒ eſt. Quinto aliquis raptus eſt ſtuprum: aliquis adulterium: aliquis ſimplex fornicatio: aliquis peccatum contra naturam: ꝛ aliquis inceſtus igitur. prima pars añtis ptʒ in raptu virginū ſecūda in raptu mulieris coniugate: tertia in raptu meretricis: quarta in raptu pueri vel mulieris abutēdi cauſa: q̄nta in raptu ↄſanguinee. Sexto poteſt violenter abſtrahi puer e domo parentis ꝛ haberi cum eo concubitus violentus ſicut puella ſed prima violentia non facit raptum ergo nec ſecunda. Septimo volo ꝙ aliquis abſtrahat violēter puellam vt eaʒ corrumpat ſed tamen de facto non corrumpit quia vel impeditur vel poſt abſtractionem penitet: tunc ſic ſi raptus ſit ſpecies luxurie ibi non eſt raptus et tamen ibi ſunt omnia requiſita ad raptum ergo raptus non eſt ſpecies luxurie.

¶ Ad primam dico ꝙ Iſidorus non loquitur de raptu proprio ſed communiter de eo loquitur et pro luxuria accipit. Ad ſecundam concedo antecedens ſed nego conſequentiam quia differētie inferiorum per accidens ſe habent ad ſuperiora cum non predicentur de eis vniuerſaliter. dico tamen ꝙ conſtituit per ſe ſpeciem ſub luxuria eo modo quo in talibus poteſt aliquid per ſe conſtitui et diffiniri ꝛ [vt dicit Tho] violentia videtur procedere ex magnitudine concupiſcentie qua aliquis non refugit pericula que ſibi imminent violentiam inferendo q̄ʒtacunqꝫ tamen ſit concupiſcentia ſi nō inferatur violentia nō erit rapt⁹. Ad terciam concedo vtranqꝫ partem antecedentis ꝛ nego con ſequentiam. dicit tamen Thomas ꝙ raptus non dirimit matrimonium iam contractum ſed impedit contrahendum qđ ſi intelligat de eo quod cōtractum eſt ante raptum cōcedo ſi forte tunc in queſtione ſit an ſit contractum ſi intelligat de matrimonio contracto poſt raptum ante tamen conſenſum parentum et penitentiam legitimam. hoc nō videtur michi iuri conſonum propter allegationes ſupra factas nec iura illa abrogata ſunt nec eis vt dictū eſt contradicit Hieronimus. Ad iiij. concedo primam partem antecedentis et nego ſecundam. et ad probationē dico ꝙ violentus dicitur concubitus non ſolum ꝓpter violentiam illatam in opere ipſo libidinoſo ſed etiam cum ſit violentia in his per que attentatur concubitus et quia ſi non ſit concubitus nō eſt violentus concubitus. iō ad raptuʒ nō exigiť ꝙ ibi ſit violētus ↄcubitus: ſed ſufficit ꝙ ſit violenta concubitus attentatio. Et ſi dicas ꝙ omni raptu aliquid rapiať: ſʒ ibi nihil rapiť ꝙ ibi non eſt raptus. Rñdeo negando maiorē ſed omni raptu aliq̄d rapiť aut rapi attentať. Ad v. dico ꝙ ſtuprū adulterium et ſic de alijs. aliqñ accipiuntur vt ſunt ſe inuicem excludentia et tunc in diffinitione vniuſcuiuſqꝫ eoruʒ intelligitur aliquid excludens id quod proprie pertinet ad rationem alterius vt ſtuprum eſt defloratio virginis conſentiētis nulla proximitate coniuncte. et ſimplex fornicatio eſt naturalis concubitus ſoluti cum ſoluta corrupta conſentiente et nulla proximitate coniūcta et hoc modo iſta non verificantur de ſe inuicē nec enim hoc modo ſtuprum eſt adulterium nec raptus aliquod eorum eſt formaliter. Aliomodo accipiantur ſine huiuſmodi mutua excluſione et tunc coincidūt in eodem actu ſed rōnes eorū ſunt diuerſe vt idem actus erit raptus et ſtuprū. alia tamen ratione dicetur raptus et alia ſtuprum et ſecundum hunc moduʒ poteſt ſuſtineri Thomas dicens ꝙ aliquis raptus eſt ſtuprum vt quando aliquis violentiam infert ad virginem deflorandam quandoqꝫ vero non vt ſi rapiat viduam vel puellam corruptam ſed prima acceptio videtur

michi doctrinalior nõ enĩ ꝓprie qui rapit virginẽ
et defloꝛat eam violenter committit ſtuprũ ſed cõ
mittit raptum ſtupꝛoſum ⁊ qui rapit conſangui-
neam committit raptũ inceſtuoſuꝫ ⁊ peccatũ ei⁹
continet ſtuprũ ⁊ raptum aut inceſtum et raptuꝫ
ſed tamen non eſt ſtupꝛuꝫ quia eſt concubit⁹ vio
lenter attemptatus. Ad ſextaꝫ nego minoꝛeꝫ eſt
enim rapt⁹ in violento concubitu maſculoꝛũ a fe
minis quod raro fit ⁊ a viris qđ fit crebꝛi⁹ ſicut in
violento concubitu puellarũ. Ad ſeptimã admit
to caſum et nego pꝛimam partem antecedentis
fuit enim ibi libidinoſa volitio que ad luxuriam
ſecundum ſpeciem luxurie pertinebat cuius voli
tionis executio impedita eſt aut foꝛte ſi penitue-
rit mala voluntas fuit per penitentiã emendata

Q Uerit octauo vtrũ

adulteriũ ſit ſpecies luxurie ab aliĳs
diſtincta. Arguitur ꝙ non tam in ſtu
pꝛo q̃ꝫ in adulterio violatur mulier aliene pote-
ſtati ſubiecta ergo ſtupꝛum ⁊ adulterium non di
ſtinguũtur. In oppoſitum eſt cõmunis auctoꝛuꝫ
ſententia. Notandum ꝙ adulterium eſt alterius
thoꝛi violatio mulier enim per coniugium fit tho
rus viri et vir dicitur thoꝛus mulieris ⁊ coꝛpus
mulieris ſecundum apoſtolũ eſt in poteſtate viri
et coꝛpus viri in poteſtate mulieris Ex quo patꝫ
ꝙ ſi mulier coniugata cuꝫ viro ſoluta concubat
vterqꝫ adulteratur quia mulier violat thoꝛũ viri
ſui in hoc ꝙ ipſa communicat thoꝛum viri alteri
quod tamen non habet in poteſtate ſua vt cõmu-
nicet. Similiter vir ille ſolutus adulteratur quia
violat thoꝛũ alterius hoc eſt concubit cuꝫ ea que
eſt thoꝛus alterius. ¶ Pꝛima cõcluſio coniuga

Pria ꝯclo

tus cum ea quam ſcit eſſe ſolutã concubens adul-
teratur. Pꝛobatur pꝛimo quia ſe thoꝛum alteri⁹
exiſtentem ei cuius non eſt violandum tradit er-
go adulteratur conſequẽtia tenet quia hoc facien
do violat thoꝛũ alterius quia ſe qui eſt thoꝛ⁹ al-
terius violandum tradit ⁊ exhibet. Secundo ſo-
luta concubens cum cõiugata adulteratur ergo
et coniugatus cum ſoluta conſequẽtia tenet quia
in vtroqꝫ delictum eſt par ⁊ equale ceteris parib⁹
et antecedens pꝫ quia accedit ad thoꝛũ alterius.
Ex quo infero ꝙ accedere ad thoꝛum alterius vi-
ri non eſt diffinitio adulterĳ qꝛ licet in omni adul
terio ſit acceſſus ad thoꝛum alterius tamẽ non ſo
lum ille adulteratur qui accedit ad thoꝛum alte-
rius verũ etiam ille vel illa ad quaꝫ acceditur cũ
tamen ſit thoꝛus alterius adulteratur nec ille ſo-
lus violat thoꝛum alterius qui ad thoꝛũ alterius
accedit ſed etiam qui cum ſit thoꝛus vnius ad al

Scda ꝯclo

terius ſe concubituꝫ exhibet ¶ Secunda conclu
ſio adulterium eſt peccatũ moꝛtale multũ graue
pꝛobatur ꝙ ſit moꝛtale quia eſt diuina lege pꝛo
hibitum vbi dicitur non mechaberis non cõcupi
ſces vxoꝛem pꝛoximi tui ꝙ ſit multuꝫ graue pꝛo-
batur ſuſcipit enim pꝛimo grauitatem qꝛ contra
vnũ de decem pꝛeceptis diuinis. Secundo qꝛ nõ
ſeruatur fides in facie eccleſie pꝛomiſſa ⁊ auctoꝛi
tatis eius interuentu firmata et roboꝛata. Tercio
quia per hoc coniunguntur in concubitũ qui non
ſunt pꝛius coniuncti per matrimonĳ vinculũ ſed
hoc eſt commune ſimplici foꝛnicationi ⁊ multis
aliĳs ſpeciebus luxurie. Quarto quia per adulte-
rium ⁊ potiſſime mulieris fit incertitudo pꝛolis ⁊
hi frequenter recipiuntur in hereditaria ſucceſſi-
one pares qui ſunt oꝛigine diſpares. Quito quia
frequenter bona domus diuiduntur ⁊ diſtrahun
tur vt adulterina pꝛoles nutriatur. Sexto qꝛ fre-
quenter eſt cauſa aboꝛtus ⁊ homicidĳ. Septimo
quia nichil eſt ꝙ ita turbet ciuitatem ⁊ tranſquil
lam eius pacem impediat ſicut adulterium ideo
a legiſlatoꝛib⁹ fuerunt grauiſſime pene cõtra ad
ulteros et adulteras iſtitute ꝓpter doloꝛeꝫ ex vio
lato thoꝛo ſuſceptũ ſecundũ illud ꝙ habet gloſa
amos ſeptimo non eſt tãtus doloꝛ in filia ſtupꝛa-
ta q̃ꝫtus in vxoꝛe polluta ⁊ paulo poſt quaſi ma
ritus vxoꝛẽ mallit interfici q̃ꝫ pollui. ¶ Tercia

Tertia con cluſio.

concluſio adulteriuꝫ cõiugati cuꝫ aliena eſt gra-
uius q̃ꝫ cõiugati cum ſoluta. Pꝛobatur in adul-
terio cõiugati cum aliena eſt ex parte vtriuſqꝫ du
plicis thoꝛi violatio. nam cõiugatus ſe thoꝛuꝫ ei
cuius non eſt violanduꝫ exhibet ⁊ ad thoꝛuꝫ alte
rius accedit ſimiliter mulier illa aliena ſe thoꝛuꝫ
alterius ei viro qui non eſt ſuus violandam exhi
bet ⁊ accedit ad virũ qui eſt thoꝛus alterius mu-
lieris in alio autem non eſt niſi vnius thoꝛi viola
tio ¶ Quarta concluſio nõ omnis credens adul

Qrta ꝯclo

terari adulteratur. Pꝛobatur nullus ſolutus cõ
cubens cuꝫ ſoluta adulterat̃ ſed aliquis credens
adulterari eſt ſolutus concubens cuꝫ ſoluta ergo
aliquis credens adulterari non adulterat̃. Ma-
ioꝛ videt̃ manifeſta ex diffinitione adulterĳ. Mi-
noꝛ ꝓbat̃ qꝛ ponat̃ caſus ꝙ aliquis ſolut⁹ eaꝫ cũ
concubit que eſt ſoluta credat nõ eſſe ſolutã tunc
in illo caſu ipſe credit adulterari ⁊ tamen ipſe ſo
lutus concubit cum ſoluta. Secundo aliquis er-
ronee credit adulterari ergo aliquis credens ad-
ulterari non adulteratur. conſequentia tenet da
oppoſitum conſequentis omnis credens adulte-
rari adulteratur ſequitur oppoſitum anteceden-
tis ſcilicet nullus erronee credit adulterari ſi cũ
erronee credit adulterari decipitur in credendo ⁊
quod verum eſſe credit eſt falſum ergo ſi erronee
credit adulterari falſum eſt ꝙ adulteretur ergo
verum eſt ꝙ non adulteretur. Secundo pꝛoba-
tur illa conſequẽtia per expoſitionem anteceden
tis. iſta enim ego erronee credo adulterari ita ex-
ponitur ego credo adulterari ⁊ non eſt ita ꝙ ego
adultero. Antecedens autem pꝛobatur quia ſõ-
nians erronee credit ſe adulterari. tum ſecundo
quia non minus cadit erronea credulitas circa
hoc quod eſt adulterari q̃ꝫ circa iſta comedere oc
cidere equitare ⁊ huiuſmodi. tercio nõ omnis cre
dens occidere hoſtem occidit hoſtem nec omnis
credens furari furatur ergo nec omnis credens
adulterari adulteratur antecedens patet quia a
liquis credens occidere hoſtem occidit interduꝫ
patrem amiciſſimũ ⁊ credẽs capere rem alienaꝫ
interduꝫ capit ſuaꝫ. ¶ Quinta concluſio mulier

Quīta ꝯclo

adulterans multo grauius peccat q̃ꝫ vir adulte-
rans pꝛobatur peccatum quod ceteris parib⁹ ma
gis cedit in infamiam / magis cedit in dedecus et
oppꝛobꝛium domus familie ⁊ tocius generis ce-

teris paribus eſt grauius.ſed adulterium muli
eris magis cedit in infamiam domus et dedecus
et opprobrium totius familie ac generis q̄ȝ adul
terium viri igitur.minor patȝ quia domus et fa-
milia maiori habetur opprobrio p̱ hoc ꝙ mulier
adulteratur q̄ȝ ſi vir et cuȝ filia eſt danda nuptui
magis recipitur argumentum future impudici-
tie ex impudicitia mulieris q̄ȝ ex impudicitia vi-
ri. Secundo omnis luxuria ſiue omnis concubi
tus illicitus eſt deformior et turpior in muliere
q̄ȝ in viro ergo et adulterium.añcedens patet ex
communi eſtimatione omnium.nullus eſt enim
parens qui non grauius ferat luxuriam filie q̄ȝ fi
lij.Tum ſecundo quia quanto aliqua virtus eſt
magis propria alicui tanto vicium magis oppo
ſitum illi virtuti eſt opprobrioſius : ſed caſtitas
eſt magis propria mulieribus q̄ȝ viris et deſide-
ramus eam magis eminere in mulieribus q̄ȝ in
viris ſicut etiam fortitudo eſt magis propria vi-
ris q̄ȝ in mulieribus: et ob hoc dicit Quintilia-
nus.pudicitiam in milite quid laudem? Femina
rum magis eſt iſta virtus igitur. Tertio illud vi
ciū ceteris p̱ibus eſt grauius.eſt g̃uius ex quo in
politia plura detrimenta ɔtingunt ſed ex adul-
terio mulieruȝ plura detrimenta contingunt in
politia q̄ȝ ex adulterio virorum igitur.minor pa
tet quia ex adulterio mulierū directe prouenit in
certitudo prolis.ex adulterio autem virorūȝ nō.
Nam ſi vnus vir communicaret ſe decem mulie-
ribus quarum nulla ſe pluribus cōmunicaret nō
eſſet incertitudo prolis:ſed ſi mulier cōmunica-
ret ſe decem viris quorum nullus alteri ſe mulie-
ri cōmunicaret ſieret incertitudo prolis ex adul-
terio etiam mulieris ꝓuenit impedimentum ge-
nerationis.quanto em̄ pluribus mulier ſe cōicat
tanto eſt ad generationē ineptior exſurgunt eti-
am plures perturbationes et diſſentiones in ciui
tate ex adulterio mulierū q̄ȝ viroꝝ.Cadit etiā re
gulariter multo facili⁹ cōſuetudo adulterij imo
et vniuerſe luxurie per adulterium mulierum q̄ȝ
viroruȝ nam cū ea pars que videtur a caſu remo
tior ruit totius edificij ruina vehementer formi-
danda eſt.Ex his omnibus ſequitur ꝙ adulteria
mulierum ſunt peccata grauiora q̄ȝ viroruȝ. In
iſta autem concluſione virū et mulierem accipio
vt ſunt nomina ſtatus nō vt ſunt nomina ſexus.
Sexta ɔcl'o ¶ Sexta concluſio.et ſi is qui cum vxore alteri
us q̄ publice meretricatur concubit fit adulter.pec
catum tamen eius eſt minus graue q̄ȝ peccatum
illius qui adulteratur cum muliere que honeſte
cum viro ſuo conuerſatur.probatur quia adulteri-
um eius qui primo modo adulteratur nō eſt cau
ſa tot et tantorū detrimentorū:quot et quantorū
cauſa eſt adulteriū ſecūdi.Tum ſecundo qr nul-
lus dubitauit vnq̄ȝ de ſcđo an ſit adulter et pena
legis puniendus.de primo autē multi ſapientes
dubitauerūt vt p̱ȝ per Quin. de inſtitutionibus
Septima ɔ clusio. oratorijs.¶ Septima concluſio.Primū adulte
rium mulieris eſt ex parte viri adulterantis cete
ris paribus grauius.patȝ qr ſicut grauius eſt ſe
ducere ꝟginem q̄ȝ corruptā et cōiter plura ex eo
damna oriūtur ita ſeducere caſtam coniugem eſt
multo grauius q̄ȝ cum impudica concubere.

Secūdo omne illud peccatū per qđ periclitatur
maior caſtitas ceteris paribus eſt graui⁹:ſed per
peccatuȝ viri primo ſeducentis nuptā a cōiugali
caſtitate periclitatur maior caſtitas ceteris pari
bus:ḡ peccatū hm̄ōi viri eſt grauius qđ intelligo
cum ipſe hoc agit ſciens ⁊ volens et reputandus
eſt ſcire mulierem eſſe caſtam cū non habet ꝓba-
bilem imo vehementem cōiecturam de oppoſito
¶ Octaua concluſio. Cū apud xp̄ianos nullus
poſſit eſſe rōnabilis conſenſus cōicandi thorum Octa[ua ɔ]
ſuum alteri: conſenſus vnius coniugū impedire cluſio.
nō poteſt concubitū alterius cū non ſuo eſſe adul
terium.probatur quilibet coniugū illam dedit ptā
tem corporis ſui alteri ad concubituȝ quā eccl'ia
in ſacramento matrimonij inſtituit:approbauit
et confirmauit.ſed eccl'ia ſolum inſtituit dationē
poteſtatis qua quilibet alteri petenti debitū redde
re teneretur niſi interueniret impedimentū legiti
mum et nunq̄ȝ voluit nec approbauit dationem
illam mutue ptātis qua poſſet alteri ɔcedere vſuȝ
alteri⁹ cui volet ſed tantū eā qua poſſit vti ḡ nō po
teſt eſſe rationalis cōſenſus apud chriſtianos cō
municandi thorū ſuum alteri cū alter non dede-
rit alteri ex vi ſacramenti matrimonij ptātem cōi
candi ſed vtendi tantū.conſtat autē ꝙ alter non
habet in corpus alterius poteſtatē niſi illaȝ quā
ex inſtitutione et approbatione eccl'ie per matri-
monij ſacramentū accepit.Scđo ſi poſſet eſſe ta-
lis cōſenſus ſequeretur ꝙ ſine peccato cōtingeret
in ciuitate ꝓmiſcuus vſus vxorū et incertiſſima
prolis cōfuſio:ſed hec ſunt grauiſſima incōueni-
entia in ciuitate et que a ciuitatibus bene inſtitu
tis ſemper reiecta ſunt igitur.Et p̱ȝ ɔñā qr pono ꝙ
maior pars ciuitatis cōſentiat in vſu mutuo vxo
rum.Nā ſi vnus poſſit cōcedere vſum ſue vxoris
vni aut duobus poterit ⁊ trib⁹ ⁊ quattuor ⁊ ſic de
alijs quo poſito ſequerentur inconuenientia dicta.
Ex quo infertur ꝙ vir nō habet omnino eandem
poteſtatem in corpus vxoris quā habet in res ſu
as mobiles vel imobiles.p̱ȝ qr res ſuas pōt ven-
dere donare locare et oīno a ſe alienare:ſed vir nō
poteſt hec de vxore facere : ſed tantum poteſt ea
vti igitur.¶ Nona concluſio.Adulteriuȝ eſt ſpe Non[a]
cies luxurie ab alijs diſtincta.ꝙ ſit ſpecies luxu-
rie patet qr eſt illicitus concubitus.ꝙ ſit ab alijs
diſtincta patȝ quia eſt alieni thori violatio quod
nulli alteri ɔuenit.Poſſent tamen addi alie par
ticule per quas differret adulterium a ceteris ſpe
ciebus luxurie vt per naturale a peccato contra
naturam per non violentum a raptu:per nō con
ſanguinitate coniunctum ab inceſtu.per alienuȝ
a ſtupro et ſimplici fornicatione.
¶ Contra primam concluſionez arguitur ſic pri Con[tra]
mo.adulterari eſt ad thorum alienum accedere: mā ɔ
ſed talis non accedit ad thoruȝ alienum ergo nō
adulteratur.Secundo mulier illa non adultera-
tur in predicto caſu ergo neqȝ vir.ɔñā tenet quia
adulter et maxime ſcđm opus exterius nō eſt niſi
reſpectu adultere.ſunt enim vt videtur relatiua eq
parentie.et añs probatur adulterari non conuenit
niſi viris vxorem habentib⁹.qđ probatur per quā
daȝ gloſam ſup Exo.in qua dicitur.Adulteriū eſt
qr aliquis ad alteram accedit p̄ter ſuam.Tertio

Vir ſolutus accedens ad coniugatam non adulteratur nec mulier ſoluta accedens ad viruȝ cõiugatuȝ ꝗ nec ecõtra. añs probatur. omnis adulter agit contra fidem matrimonij et eã ſoluit: ſed iſte non ſoluit fidẽ matrimonij cuȝ ſit ſolutus nec eaȝ ſeruandam vnq̃ȝ promiſerit igit᷑: nõ eſt adulter.

Solutiões.

¶ Ad primam diſtinguo maiorem vel ſi illa ſit vniuerſalis ita ꝙ quodlibȝ adulterari ſit ad alienum thorũ accedere et ſic ego nego maiorẽ: hoc eñi quod eſt accedere ad thorũ alienũ nec eſt diffinitio huius qđ eſt adulterari nec vł'r de eo predicatur: vel ſi illa ſit particularis ⁊ ſic concedo ſed tunc ego nego ꝯñam. in caſu enim predicto acceſſio mulieris ad thorũ alienum eſt adulterari et ita aliqđ adulterari eſt accedere ad thorũ alienũ. Ad ſcđam nego añs ad probationeȝ nego aſſumptum. et ad ꝓbationem dico ꝙ gloſa illa nõ diffinit adulteriuȝ q2 oratio diffiniens ſupradicta nõ conuenit niſi viris ſed caſum aliquẽ in quo ꝯtingit adulteriuȝ exp̃mit. Ad tertiam nego añs pro vtraꝗ; parte. Pro quo tñ eſt aduertendũ ꝙ cum coniugatus cuȝ alia concubit vt di. beatus Tho. Peccatũ eius põt denominari vel ex parte ſua et ſic ſemper ẽ adulteriũ: q2 ꝯtra fidem matrimonij agit vel ex pte mulieris ad quã accedit et ſic qñꝗ; eſt adulterium puta cũ accedit ad vxorem alterius. quandoꝗ; autẽ habet rõnem ſtupri vel alicuius alterius ſcđm diuerſas cõditiones mulierũ ad quas accedit. dictum eſt autem ſupra ꝙ ſpẽs luxurie accipiunt᷑ ſcđm diuerſas mulierũ ꝯditiones. Iſta expoſitio eſt bñ obſcura ⁊ incõpoſſibilia ponit. obſcura quidẽ q2 non dicit plane vtrum in tali caſu cõcubitus mulieris ſit adulteriũ: nec dicit etiam vtrũ vir ex pte mulieris adulteretur an nõ licet tñ de vtroꝗ; magis videat᷑ dicere ꝙ non tamen in tali caſu qui frequẽter cõtingit et conſciencias multorum pulſat fuerat loquendũ aptius incõpoſſibilia autẽ dicit hec duo ſcȝ ꝙ vir ex parte ſua cõmittit adulterium ⁊ qđ diuerſe ſpecies luxurie ſumunt᷑ ſcđm diuerſas mulierũ cõditiones

Impugnat btm Tho.

¶ Scđo enim arguit᷑ contra primuȝ. ſpecies luxurie ſumũtur ſcđm diuerſas cõditiones mulierũ ſed q̃ȝtum eſt ex conditione mulieris ſolute cum qua iſte concubit non cõmittitur adulterium: ergo iſte ſimpliciter nõ committit adulterium immo nec iſte ex parte ſua cõmittit adulteriũ quia adulterium ſecundũ ſententiam ſcđi dicti nunq̃ȝ cõmittitur ex conditione viri ſed tm̃ ex conditione mulieris. Et videt᷑ beatus Tho dicere ꝙ ſimpliciter loquendo cũ coniugatus cõcubit cũ ſoluta non eſt adulteriũ: nec ex parte viri nec ex parte mulieris qđ patȝ eſſe falſum q2 ex parte viri nulla ſumitur ſpecies luxurie: ergo vir ex parte ſua non committit adulterium: nec etiam committit ex parte mulieris: ergo nullo modo committit adulterium. Secundo vir ſolutus cognoſcens mulierem coniugatam minus peccat q̃ȝ vir coniugatus cognoſcens mulierez ſolutam ſed p̃mus cõmittit adulterium et ſcđus nõ cõmittit grauiorem luxuriam q̃ȝ ſit adulteriũ ꝗ cõmittit ſimpl'r adulteriũ. añs ptȝ q2 ſcđus agit contra fidem ad quam tenendã ſe explicite in facie eccl'ie obligauit nõ autez p̃mus et cetera ſunt paria in eis igr.

Reſolutio doctoris.

Ideo dico ꝙ vir ꝯiugatus cognoſcens mulierẽ ſolutam ſimpl'r et abſolute loquẽdo cõmittit adulterium: et mulier ipſa cõmittit adulteriuȝ q̃ȝuis ſit ſoluta. et ſimiliter vir ſolutus cognoſcens mulierem coniugatã cõmittit adulteriũ et mulier etiam cõmittit adulterium. qđ probatur q2 quilibȝ iſtorum vt dictum eſt violat thorũ alterius ſicut ſupra diffuſius declaratũ eſt. Dico tñ ꝙ cõiugatus et coniugata multo magis peccãt q̃ȝ ſolutus et ſoluta qđ probo. Pro quo ſuppono ꝙ ex ſtatuto diuino et eccleſie: nullus eſt ꝯcubitus licitus niſi matrimonialis et preterea inter matrimonialiter coniunctos ex eodẽ iure eſt pactio et promiſſio de mutua fidẽ ſeruanda ita ſcȝ ꝙ nullus eoruȝ permittat aut tradat vſuȝ ſui corporis quo ad cõcubitum alteri qđ ius in tota eccleſia eſt ita notũ ꝙ nullus poteſt eius ignorantiam pretendere et ad qđ ius ſeruandum nõ ſolum obligant᷑ illi qui promiſerunt ſe ſeruaturos explicite: ſed etiaȝ quilibet de eccleſia vniuerſaliter tenetur imo nec hoc ſolum ptinet ad ius diuinum imo et ad ius gentium. et ideo nõ ſolum fideles ſed etiam infideles ad hoc obligati ſunt. Dico ergo ꝙ coniugatus et cõiugata concubentes cũ ſoluto vel ſoluta communicãt corpus ſuum qđ eſt in poteſtate alterius cõſtitutum ei cuius non eſt et cõmunicando peccãt dupliciter.

Fornicans dupl'r peccat.

¶ Primo quia ſunt generali inſtituto obligati ſicut et quilibet alius xp̃ianus. Scđo peccant quia preter generalem illã obligationeȝ ipſi illud ſpecialiter promiſerunt et ad id ſeruandum in ſacramento eccleſie verbis expreſſis ſe obligauerunt. Solutus autem et ſoluta nõ peccant ſecundo mõ quia nunq̃ȝ verbis expreſſis promiſſionem fecerunt de fide matrimonij ſeruanda: ſed peccant primo mõ et preterea conſentiunt et aliquando ſuadent ſollicitant et impellunt vt qui promiſſionem illam fecerunt eam irritam faciãt Conſtat autem ꝙ primo mõ peccantes grauius peccant q̃ȝ ſecundo mõ. nec concludit rõ Thom. que arguendo poſita eſt cum eñi dicitur omnis adulter agit contra fidem matrimonij: concedo de fide quam implicite vel explicite ſeruare promiſit: ſed ſi intelligatur quã promiſit explicite ſeruare nego et in primo ſenſu nego minorem.

Cõtra tertiã concluſionez

¶ Contra tertiã concluſionẽ arguit᷑ ſcđm Hier. Adulter eſt amator ardentior in ſuam vxoreȝ ita ꝙ ſecundum euȝ nihil inter eſt ex qua cauſa quis inſaniat: ſed poſſibile eſt ꝙ quis in amando ſolutam multo plus ardeat q̃ȝ in amando coniugatã ꝗ poſſibile eſt ꝙ adulteriũ coniugati cum ſoluta ſit grauius q̃ȝ adulterium cõiugati cũ coniugata

Solutio. Vt quis amator ardentior dupl'r.

¶ Ad hanc rõnem dr ꝙ aliquis dicit᷑ amator ardentior dupliciter. Unomodo per intentionẽ libidinis ſolam et ſic nõ intelligit Hieronimus quia ſi quis amet vxorem intenſe et ad hec intendat huiuſmodi amorem dummodo maneat intra limites amoris coniugalis talis non eſt adulter. Secundo modo. Per egreſſum amoris coniugalis ita ꝙ amor ſit tam vehemens ꝙ quãuis non eſſet vxor nichilominus vellet efficaciter ea vti ad concubitum et hoc modo intelligit Hieronimus Et conformiter dico ad hoc ꝙ ſi aliquis in amando ſolutam vehementius arderet ardore egredi-

ente limites amoris qui habetur ad ſolutam tūc ingrederetur limites amoris qui habetur ad coniugatam.

Cōtra q̄rtā cōcluſionē.

¶ Contra quartam concluſionem arguitur. Omnis peccans peccato adulterij adulteratur: ſed omnis credens adulterari peccat peccato adulterij: ergo adulteratur. Maior probatur quia qui peccat peccato adulterij peccat ille aut adulterando: aut non adulterando. ſi primū habetur intentum. non ſecundum quia implicat. Secundo. Credens et volens ſe adorare dyabolum quāuis de facto adoret deuʒ eſt ydolatra et adorat dyabolum: ergo omnis credens adulterari adulteratur. conſequentia tenet quia non videtur maior ratio de vno q̄ꝫ de alio. Tertio. Qui credit adulterari et fornicatur grauius peccat q̄ꝫ qui credit fornicari et adulteratur. ergo primus ſecundum veritatem adulteratur: et ſecundus fornicatur. conſequentia tenet quia nulla ſimplex fornicatio eſt grauius peccatum adulterio. antecedens probatur vbi maior eſt contemptus ibi eſt grauius peccatum: ſed in primo eſt maior contemptus igitur. Tum ſecundo quia primus habet volitionem deteriorem q̄ꝫ ſecundus quia habet volitionem adulterandi: ergo et magis peccat. conſequentia tenet quia a grauitate volitionis cetera denominantur grauia. Confirmatur quia anteq̄ꝫ exeant in actum primus magis peccat q̄ꝫ ſecundus: ergo et primus ſi cetera ſint paria. conſequentia tenet quia bonitas vel malicia actus exterioris nihil addit vltra bonitatem vel maliciam actus interioris.

Solutiōes.

¶ Ad primam nego maiorem quia ꝙ quis peccet peccato adulterij ex volitione adulterandi eſt. ꝙ vero adulteretur ex eo eſt ꝙ thorum alterius violat: et quia primum eſt poſſibile et frequenter contingit ſine ſecundo ideo maior falſa eſt. Et ad probationem dico ꝙ iſta gerundia adulterando et non adulterando poſſunt teneri vel cauſaliter vel temporaliter. ſi cauſaliter dico ꝙ qui peccat peccato adulterij nec adulterando peccat peccato adulterij nec non adulterando hoc eſt nō ideo peccat peccato adulterij quia adulteratur nec quia non adulteratur ſed quia vult adulterari regulariter quāuis in caſu alia cauſa eſſet aſſignabilis. ſi autem teneatur temporaliter: dico ꝙ aliquis talis peccat peccato adulterij adulterando videlicet cum adulteratur. aliquis vero non adulterando ſcʒ cum non adulteratur quia cum ipſe ſolutus concubit cum ſoluta quam credit eſſe coniugatam vult adulterari ideo peccat peccato adulterij et tamen non adulteratur.

Ad ſcdam.

¶ Ad ſecundam dico ꝙ impoſſibile eſt ꝙ aliquis ſimul credat et velit adorare dyabolum et tamen adoret deum licet poſſibile ſit ꝙ his ante quem flectit genus ſit deus et credat tamen ꝙ ſit dyabolus. ꝑpter tamen argumentum concedo ꝙ omnis credens et volens adorare dyabolum quantumcunq̄ꝫ ſit deus ille ante quem flectit genua adorat dyabolum. Et nego conſequentiam: et ad probationem nego aſſumptum quia ego non proprie adoro illum ante quem flecto genua: ſed in quem ſigna illa exteriora per meditationem cordis et deuotam orationem refero: ſed concubitus qui habetur cum muliere vnius conditionis per nullam volitionem meam poteſt ſic referri in aliam ꝙ ſit concubitus cum muliere alterius cōditionis.

Replica.

¶ Sed contra hanc ſolutionem Arguitur ſic. Si credens et volens adorare diaboluʒ adorat diabolum credens ⁊ volens adorare iſtum adorat iſtum: ſed iſte eſt deus ergo credens et volens adorare iſtum adorat deum ergo non adorat diabolum.

Sol.

Ad hoc reſpondeo negando primam conſequentiam: omnis enī credens adorare diabolum adorat diabolum et tamen non omnis credens adorare iſtum adorat iſtum/ quia enim ideo preciſe volo adorare iſtum non quia credo eum eſſe iſtum: ſed quia eum credo eſſe diabolūm ideo ſi iſte non ſit diabolus nec adoro iſtum nec volo adorare iſtum licet credam me adorare iſtum et velle me adorare iſtum eo ꝙ volitio conformis maiori ſilogiſmi ſcilicet diabolus eſt a me adorandus/ facit vt ſigna facta in ꝓſentia iſtius non referantur in iſtum qui eſt preſens ſed referantur in eum quem ego adorare et credo et volo/ cum ego facio ſigna adorationis in preſentia iſtius ſicut q̄ꝫuncunq̄ꝫ quis flectat genua coram imagine non tamen adorat imaginem ſed deum per imaginem repreſentatum/ nec eſt alia differentia niſi ꝙ ego ſcio imaginem non eſſe deum: ſed hic ego credo hunc eſſe diabolum: ideo dico ꝙ in iſto eſt aſſenſus circa maiorem ſilogiſmi qui cum minore vera infert aſſenſum cōtrarium concluſioni et eſt volitio conformis maiori que contrariatur volitioni quam ego credo habere conformiter ad concluſionem/ ſilogiſmꝰ iſtius errantis eſt: diabolus eſt adorandus a me et non deus: hic eſt diabolus ergo hic eſt a me adorandus et quia minor eſt falſa ideo concluſio eſt falſa/ et ſi loco eius poneretur minor vera ſcilicet hic non eſt diabolus ſequeretur concluſio oppoſita ſcilicet hic non eſt a me adorandus

Cōtr ... et ſe ... ꝯclu ...

¶ Ubi Nota ꝙ aſſenſus circa maiorem ſilogiſmi illius ſequitur volitionem voluntatis mote aliquo motiuo. Aſſenſus vero circa concluſionem non ſequitur volitionem ſed ſequitur aſſenſum circa maiorem et minorem ſilogiſmi. Volitio autem circa concluſum aliquando ſequitur aſſenſum circa concluſionem aliquando non/ cuʒ ea que exterius facimus per nullam relationem mentis poſſunt eſſe alia q̄ꝫ ſunt vt concubitus habitus cum coniugata per nullam relationem mētis poteſt non eſſe adulterium. Cum vero ea que exterius facimus per actum mentis referentis poſſunt eſſe alia q̄ꝫ eſſe videntur et creduntur tūc volitio que poteſt eſſe circa concluſum non ſequitur aſſenſum ſed ſequitur volitionem illam quem ſequebatur aſſenſus circa maiorem/ et quia hoc modo contingit in actu adorandi ideo q̄ꝫuis credam adorare iſtum non tamen adoro iſtum. Sʒ hec alio loco dicenda ſunt diffuſius.

Sol.

¶ Ad tertiam concedo antecedens et nego conſequentiam quia primus ideo grauius peccat quia vult adulterari et ſecundus non vult niſi fornicari: grauius autem eſt habere volitionem adulterij cum exteriori fornicatione q̄ꝫ volitionem fornicationis cum exteriori adulterio. Ad confirmationem concedo antecedens.

Cōtra q̄ ... cōcluſion ...

¶ Contra quintam conclu-

ſionem arguitur ſic. mulieres ſunt magis ductibi
les a concupiſcentíjs cum plus de humore habe
ant ergo mulieres minus peccant adulterando
q̄ꝫ viri. Confirmatur per Chriſoſtomū dicentem
ꝙ propria paſſio mulieris eſt luxuria. Confirma
tur ſecundo per Ariſtotelem ſeptimo ethicorū di
centem ꝙ mulieres proprie loquendo non dicun-
tur incontinentes propter facileꝫ inclinationem
in concupiſcentias. Confirmatur tertio quia muli
eres ſunt per naturam minus ſtabiles. Secundo
bonum rationis preualet quibuſcunqꝫ paſſionuꝫ
motibus, ſed vir plus habet de bono rationis et
magis diſcernit inter facienda et fugienda igit.
Tertio vir et mulier non ad imparia iudican-
Solutiões. tur. ergo vir ⁊ mulier equaliter adulterando pec
cant. ¶ Ad primaꝫ concedo antecedens loquen
do de ducibilitate in ea vicia contra que nō eſt eis
ingenitus pudor. Sed dico ꝙ propter facilitateꝫ
earum cōtra aliqua vicia natura mulieribus pu
dorem ingenuit et verecundiam. ideo de talibus
negatur et ſimiliter rn̄detur ad tertiaꝫ confirma-
tionem. Ad primam cōfirmationem dico ꝙ pōt
multipliciter intelligi ꝙ propria paſſio mulieruꝫ
ſit luxuria. vnomodo propter maiorem excitatio-
nem et ſic falſum eſt cū viri plus habeant de prin
cipio excitatiuo quia plus habent de calore. ſecū
do quia magis operi illi ſufficiunt ſeu quia plus
poſſunt ⁊ ſic concedo. tertio quia luxuria eas ma
xime dedecorat et dehoneſtat et ſic iterum conce
do. Ad tertiam reſpondeo negando conſequenti
am quia contra facilem inclinationeꝫ natura eis
pudorem ingenuit quo retrahuntur. Ad ſecun-
dam diſtinguo maioreꝫ vel ꝙ preualeat vel ꝙ ſit
excellentiſſimus et ſic concedo vel ꝙ ſemper pre-
ualeat id eſt vincat paſſionum motus et ſic nego
Ad terciam concedo antecedens de imparitate
obligationum preuenientium et ortorum ex vin
culo matrimonij. Sed dico ꝙ ſunt alie obligatio
nes ex honeſtate et alijs circunſtantíjs impares
Cōtra ſextā in viro et muliere. ¶ Contra ſextaꝫ et ſeptimam
et ſeptimaꝫ concluſiones arguitur ſic. Peccata illorum ſunt
ꝯcluſiones. eiuſdem rationis et ſpeciei: ergo ex ſola intentio-
ne recipiunt grauitatem ſed peccatum cum me-
retrice poteſt eſſe intenſius q̄ꝫ cum non meretrice
et peccatum cum ea que non ſemper ſeruauit ca-
ſtitatem poteſt eſſe intenſius q̄ꝫ cum ea que ſem-
per ſeruauit caſtitateꝫ igitur. Secundo Qui mu
lierem etiam coniugatam reperit in lupanari ha
bet ſufficiens argumentuum ꝙ ſoluta eſt et non
coniuncta et quā uis etiam coniugata ſit tamen
propter vilitatem perſone ſue non meretur priui
legio coniugatarum gaudere ergo peccatū cum
ea commiſſum non eſt adulterium. Tertio. Po-
natur ꝙ aliquis habeat centum ſcuta et primus
fur aufferat ab eo decem: ſecundus decem et ter-
tius decem. conſtat ꝙ tertius plus dānificat eum
q̄ꝫ ſecundus quia minus relinquit ſibi et ſecun-
dus pluſq̄ꝫ primus: ergo qui tertio adulteratur cum
muliere grauius peccat q̄ꝫ qui ſcd̄o et qui ſcd̄o
Solutiões. grauius q̄ꝫ qui primo. ¶ Ad primam negatur ma
ior. peccatum enim primi habet pudicitiam mu-
lieris quam ſeducit pro obiecto non autem pec-
catum ſecundi, ideo licet quodlibet ſit adulterium

non tamen ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime.
Ad ſecundam negatur antecedens licet enim ar
gumentum illud ſit probabile et coniecturam ge
neret non tamen eſt ſufficiens et maxime atten-
dendo ꝙ hoc faciendo dat operam rei illicite. Et
vlterius dico ꝙ licet propter vilitatem perſone
non mereatur vti priuilegio coniugate. concubi-
tus tamen cum ea eſt adulterium quia concubi-
tus non habet ꝙ ſit adulterium vel non ſit ex di-
gnitate vel vilitate perſone ſed ex eo preciſe ꝙ eſt
alterius. Ad tertiam dico ꝙ q̄ꝫtum eſt ex quanti
tate abſoluta partis ablate quilibet eum eque
damnificat quantum eſt ex ꝓportione partis ab
late ad totum a quo aufertur. tertius magis de-
inde ſecundus damnificat quantū vero eſt ex pre
paratione et inuentione aditus ad locum theſau
ri. tunc primus damnificat magis et hoc eſt quod
videtur in furto magne grauitatis ꝙ iter pandi-
tur futuris furibus et penes hanc conditioneꝫ cō
paratur primum adulterium furto primo non ſe
cundum alias cum in re que ibi eripitur non men
ſuretur iniuria ex parte quantitatis quod dictuꝫ
eſt de fure patet in eo qui theſaurum in loco ſecre
to vel difficilis aditus ſibi repoſuiſſe videtur ita ⁊
qui thorum habet caſtum multum ſe damnifica-
tum putat cum ad eum violandum inuentus eſt
aditus. ¶ Contra nonam concluſionem Arguit Contra no-
ſic. Adulterium non eſt diſtinctum a raptu: ergo nā ꝯcloneꝫ
adulterium non eſt ſpecies luxurie ab alijs diſtin
cta. Antecedens patet quia omnis violatio eſt cū
violentia: ſed omnis luxuria violentiam habens
eſt raptus. igitur cum adulteriuꝫ ſit violatio alie
ni thori omne adulterium eſt raptus. Secundo.
Quantumcunqꝫ puella conſentiat ſi tamen infe
ratur violentia parentibus erit raptus ergo quā
tumcunqꝫ vxor conſentiat ſi inferatur marito vio
lentia erit raptus ergo cum adulterium dicatur
violatio propter violentiam illatam alteri con-
iugum ſequitur ꝙ omne adulterium eſt raptus.
Tercio. Omnis concubitus cum ea que eſt alte-
rius eſt adulterium ſed ſtuprum eſt concubitus
cum ea que eſt alterius ergo ſtuprum eſt adulte-
rium. Minor patet quia eſt concubitus cum ea
que eſt patris aut matris aut alicuius vel aliquo
rum vicem eorum gerentium. Ad primam nego
antecedens. Ad probationem nego aſſumptum.
¶ Dicitur enim adulterium violatio non quia Solutiões
ibi violentia contra reniſum actualem exhibeat:
ſed quia adulteriū et ſi fiat cū conſenſu vnius con
iugum/non fit tamen cum conſenſu alterius quia
nec conſentit nec conſentire debet nec rationabili
ter poteſt. Ad ſecundaꝫ concedo antecedens ⁊ cō
ſequens et nego conſequentiam quia adulterium
non dicitur violatio quia ſit ibi illata violentia:
ſed quia non habetur conſenſus eius que corpus
ſuum in alterius poteſtatem quo ad concubitum
dedit. ¶ Ad terciam dico ꝙ aliqua dicitur eſſe Aliqđ dr̄ eſ
alterius dupliciter. Uno modo per mutuam cor ſe alterius
poris dationem quo ad concubitum. Alio mo- dupľr.
do per ſubiectionem. Si primo modo concedo
maiorem et nego minorem. Si ſecundo modo ne
go maiorem et concedo minorem.

QUerit nono. Utrū inceſtꝰ ſit ſpecies luxurie ab alijs diſtincta. Arguitur ꝙ nō. Cuilibet luxurie opponit caſtitas: ergo quelibet luxuria eſt inceſtus. ꝯña tenet quia inceſtus dicitur quaſi caſtitate carens. Jn oppoſitum eſt communis ſententia auctorum.

Quid inceſtus. ¶ Notandum ꝙ inceſtus eſt cōcubitus eorum qui ob certā cognationis aut affinitatis neceſſitudineȝ cōiugiū prohibentur vt fratres/ſorores/conſobrini/et hmōi. Dixi autem certa quia nō quelibet cognatio aut affinitas cōcubitum inceſtuoſum facit.

Duplex cognatio. ¶ Eſt autē duplex cognatio ſcȝ carnalis et ſpiritualis. Carnalis ex cōmuni ſanguine oritur ita ꝙ illi dicuntur habere cognationem carnalem qui ex eodem ſanguine orti ſunt. Spiritualis auteȝ oritur ex adminiſtratione alicuius ſacramenti et maxime báptiſmi et confirmationis Ex cognatione autem carnali mediante concubitu oritur affinitas inter perſonas quo prius nulla tali neceſſitudine coniuncte erant: vt ſi ego perficiam matrimonium cum ſorore berthe. inter bertham et me naſcitur affinitas. et inter fratrem meum et ſororem berthe cōtrahitur affinitas. inter vero fratrem meuȝ et bertham vel proprie non contrahitur affinitas vel ſi contrahitur nō tamen in illo gradu in quo concubituȝ inceſtuoſum faciat.

Priā ɔclō ¶ Prima concluſio Concubitus qui vno tempore eſt inceſtuoſus alio tempore nō eſt inceſtuoſus. probatur inter quoſcunqȝ licitum eſt matrimonium inter eos concubitus non eſt inceſtuoſus ⁊ inter quos propter cognationem aut affinitatem non eſt licitum inter eos concubitus eſt inceſtuoſus. ſed in diuerſis tēporibus fuerunt alie et alie leges circa matrimonia perſonarum cognationeȝ aut affinitatem habentium et que licebant non obſtante cognatione vno tēpore. alio tpē ꝓpter cognationē nō licebant igitur. minor probatur. Nam poſt creatos primos homines et editam prolem ante debitaȝ multiplicationem humani generis fuit inter fratres et ſorores licitum matrimonium: nec concubitus eorum inceſtus erat. Fratres enim et ſorores cognationem habent ſecunduȝ lineam tranſuerſalem et non ſecundum lineam rectaȝ in qua linea recta ſecundum Scotum omnis concubitus fuit inceſtus etiam quocunqȝ tempore ita ꝙ ſi Adam vixiſſet vſqȝ nunc nullaȝ mulierem poſſet habere in coniugem quia quelibet data ſe habet ad eum ſecundum lineam rectaȝ Quicquid autem ſit vel fuerit de facto. Dico ꝙ ſi complexio que talis fuiſſet ꝙ non fuiſſet apta ex complexione ad generationem maſculorum ſicut multe reperiuntur et hoc Adam poſt multaruȝ filiarum generationem cognouiſſet: potuiſſet accipere vnā de filiabus ſuis in vxorem maſculorum generandorum cauſa/alias nec deo precipienti multiplicationem generis humani nec rationi naturali hoc indubitāter ſuadenti ſatiſfeciſſet quia per ſolam multiplicationem feminei ſexus non ſufficienter multiplicabatur humanum genus nec fuiſſet ſatiſfactum intentioni precipientis. Secundo. Jn omni lege fuit de facto prohibitus ſub certo gradu cognationis concubitus. Probatur de lege nature per illud. Relinquet homo patrem et matrem et adherebit vxori ſue. Ubi videtur expreſſe prohibere ne idem ſit pater et maritus et ne eadem ſit mater et vxor quia alias eidē adherere et non adherere iuberemur. Jn lege veteri patet in Exodo. Jn lege noua patet. Nam prohibitus eſt concubitus vſqȝ ad quartuȝ gradum ex patrum conſtitutionibus.

Scda c ¶ Secunda conrluſio. Leges de ſanguineorum matrimonio aliquando fuerunt latiores aliquando vero arctiores q̄ȝ nunc ſint. Patet quia tempore legis nature et vſqȝ ad ſufficientem multiplicationem humani generis non videbatur prohibita commixtio niſi ſecundum rectam lineam ſecundum quam aliter ab altero mediate vel immediate procedebat nec tempore legis veteris videt fuiſſe tam arcta prohibitio ſicut nunc. Secundū patet quia tempore Gregorij Pape apud iaȝ cōfirmatos et roboratos in fide erat prohibita commixtio vſqȝ ad ſeptimum graduȝ apud alios vſqȝ ad quintum vt patet ex quadam epiſtola quā ad Auguſtinum Anglorum preſuleȝ ipſe Gregoriꝰ ſcripſit nunc vero latior eſt lex quia non prohibetur commixtio niſi vſqȝ ad quartū gradū.

Tertia cluſio. ¶ Tercia concluſio. Lex de prohibitione commixtionis vſqȝ ad quartum gradum eſt rationabilis. Probatur illa lex eſt rationabilis per quā multo plures in ciuitate amicitia colligantur et vniuntur: ſed per hanc legem multo plures in amicitia colligantur et vniuntur igit. Maior patet quia amicitia eſt multum vtilis et deſiderata ad conſeruationem ciuitatis. Et minor probatur quia ſi liceat indifferenter quoſcunqȝ de cognatione ſua in matrimonium iungere tunc idem erit frater et maritus eadem erit ſoror et coniunx. ſi autem nō liceat tunc iſte due neceſſitudines que non erant niſi in duabus perſonis erunt per quattuor perſonas extenſe. Nam vna erit ſoror et alia vxor/ et vnus erit frater et alius maritus et ita per hoc quattuor coniungentur in amicitia vbi prius nō fuiſſent niſi duo coniuncti et hanc rationem diffuſius deducit Auguſ. xv. de ciui. dei. Secūdo. nullus actus turpis aut fedus et in quo facientes deprehenſi naturaliter verecundantur exercendus eſt cum hijs quibus reuerentiam et honorificentiam debemus niſi neceſſitas exigat: ſed actus venereus eſt turpis et fedus in quo facientes deprehenſi verecundantur et inde eſt ꝙ non exercetur niſi in occulto et ad eos qui cognationem nobiſcum habent reuerentiam debemus/et ideo apud antiquos non erat licitum vt dicit Ualerius. filium ſimul cum patre balneari ne ſeinuiceȝ nudos conſpicerent/et propter hanc cauſam dicitur leuiti. decimo octauo. Mater tua eſt non reuelabis turpitudinem eius. Tercia ratio perſone ſanguine coniuncte ſimul conuerſantur ergo ſi non arcerentur a coniunctione mutua graue ad moduȝ periculum immineret ne ſine vinculo matrimonij frequentius commiſcerentur. Quarto. quia ſi amori quem naturaliter habet homo ad conſanguineam adderetur amor vxori cum eſſet inter eos nimius ardor amoris et maximum libi-

dinis incentiuum. Sed hec ratio ſuperioribus forte ſeculis valuit cum homines plus ſuperha bundarent in amore vxorū ꝙ deficerent: nunc autem cum ſit econtra non videtur multum effi cax. Quinto. Qualitates complexionantes vt plurimum conſequuntur ſanguineꝫ ita ꝙ cōmu niter vbi reperitur cōmunitas ſāguinis ibi repe ritur qualitatum corporalium cōmunitas: ergo ad huiuſmodi qualitates variādas ⁊ emendan das et temperandas vtile multum eſt vt connu bia fiant inter diſpares et eos qui non ſunt con ſanguineitate cōiuncti: quia tamen hec materia magis proprium locum habet vbi agitur de ma trimonio ideo ſufficiāt que de hoc dicta ſunt.

Q̄rta ꝯclo ¶ Quarta concluſio et ſi inceſtus non ſe exten dat de iure diuino ad affinitatem ſe tamen exten dit de iure hūano poſitiuo. Patet quia ex iure poſitiuo humano qui cōcubuit cū aliqua non po teſt ſororem eius in vxorem ducere nec cum ea ſi ne inceſtu commiſceri. Si quis tamen diceret ꝙ hoc non eſt propter affinitatem contractam: ſed propter conſanguineitateꝫ quo eſt inter ſorores due enim ſorores non poſſunt ſecundum legem nunc poſitam fieri caro vna cum vno viro ꝓpter conſanguineitatem earuꝫ nec duo fratres poſ ſūt nunc fieri caro vna cuꝫ vna muliere licet hoc non ſolum erat premiſſum ymo etiam iuſſum in veteri lege cuꝫ precipiebatur ꝙ frater accederet ad relictaꝫ fratris ſui qui deceſſiſſet ſine liberis vt ſuſcitaret ſemen ſibi Et ita diceret ꝙ prima repugnantia non venit ex affinitate inter ſororē vxorem et virum contracta Sed ex conſangui neitate que eſt inter duas ſorores aut inter duos fratres ꝓpter quam conſanguineitateꝫ prohibe tur duorum fratrum cum vna muliere et duarū ſororꝫ cum vno viro commixtio. Quicquid ſit de hoc ſiue vocetur conſanguineitas ſiue affinitas conſtat ꝙ eſt iure prohibita cōmixtio inter huiuſ

Q̄uīta ꝯclo modi perſonas. ¶ Quinta concluſio Cognatio ſpiritualis de iure poſitiuo humano facit cōmix tionē illicitam contrahitur autem huiuſmodi co gnatio ſpiritualis inter eos qui ſecundum ritum eccleſie ex miniſtratione ſacramenti aliquaꝫ de noninationem cognationis cōtrahunt. Dicitur enim aliquis pater ſpiritualis. aliquis cōpater. aliqua cōmater et quia iſtas tres denominatio

Tria ſacra- mēta faciūt cognationē ſpiritualeꝫ, nes videtur conſequi in tribus ſacramentis ſcili cet baptiſmo/ confirmatione/ et penitentia iō co gnatio per hec contracta ſacramenta facit con cubitum inceſtuoſum dꝫ hoc habetur ex concilio magocienſi de eo ꝙ interrogaſtis ſi quis filiolaꝫ ſuam in vxorem duxerit et cetera. Et ſequitur de talibus ſic reſpondendū eſt. Si filiolaꝫ aut com matrem ſuam aliquis in coniugium duxerit ſe parandos eſſe iudicamus ⁊ graui penitentia ple ctendos. De penitentia autem ſacramento ait Simachus Papa. Omnes quos in penitentia ſuſcipimus ita noſtri ſunt ſpirituales filij vt ⁊ ip ſi quos vel nobis ſuſcipientibꝰ vel ſub trine mer tionibus vocabulo mergentibus vnda ſacri ba ptiſmatis regenerauit. Siluester quoqꝫ docens admonet vnumqueqꝫ ſacerdotuꝫ vt nullus cau ſa fornicationis ad ſuam penitentialeꝫ accedat quia ſcriptum eſt. Omnes quos in penitentia ac cipimus ita filij noſtri ſunt vt in baptiſmate ſu ſcepti quia ꝓpter ⁊ cetera. Ideꝫ ꝓhibet Celeſti; Papa dicēs. Si quis ſacerdos cuꝫ filia ſpiritua li fornicatus fuerit ſciat ſe graue adulterium cō miſiſſe et cetera. Ideꝫ habet. Non debet epiſco pus aut preſbiter cōmiſceri cuꝫ mulieribus que ei ſua fuerint confeſſe peccata et addit penam Aduertendum tamē ꝙ cognatio contracta per ſacramentuꝫ penitentie non tranſit ad aliaꝫ per ſonam/ non eniꝫ ex eo ꝙ tu audis bertham in cō feſſione contrahitur inter te et filiam berthe que cunqꝫ cognatio ſpiritualis/ ideo dico ꝙ vbi non reperitur ſpecialis prohibitio per hoc concubi tus non fit inceſtuoſus. ¶ Secūdum multos au teꝫ in ſacramento baptiſmi et confirmationis cō trahitur triplex cognatio ſpiritualis paternitas compaternitas ⁊ fraternitas paternitas contra hitur tas in miniſtrante ſacramentuꝫ ꝙ in tenen tibus baptiſatum vel confirmatum. Compater nitas contrahitur ad parentes baptiſati ⁊ con firmati et maxime ſi ſint baptiſati quia baptiſ mꝰ eſt principiuꝫ omnis cognationis ſpiritualis et ideo nō tranſit huiuſmodi cognatio ſpiritua lis ad non baptiſatos ꝙ ſi parentum vnus non ſit baptiſatus et alius ſit baptiſatus tranſit ad vnū cognatio ⁊ nō ad alium ſed quicquid ſit de hoc vulgariſſimo mō dicendi quo dicitur ꝙ virtu te huius compaternitatis impeditur matrimo nium inter patrem ſpiritualem pueri et matrem carnalem eiuſdem ꝓpter cognationem ſpiri tualem contractam que eſt compaternitas vide tur mihi ꝙ compaternitas nullaꝫ cognationem ſpiritualem compatrum ad ſe inuicem ſed ad fi lium ſpiritualē importat ſicut concauſalitas nō importat habitudineꝫ cauſalitatis vnius ad al terum inter ipſas cauſas ſed ad ipſuꝫ cauſatuꝫ non eñi ratio cauſe dicuntur ea quorum vnuꝫ eſt cauſa alterius ſed ea que ſunt ſimul cauſa reſpe ctu tertij ita etiam cōpater dicitur vel ſimul pa ter vel ſe habens ad filium quo ad eſſe ſpiritua le ſicut ſe habet carnalis pater ad ipſuꝫ quo ad eſſe naturale cōſtat auteꝫ ꝙ ſic ſe haberr ad inui cem non ponit aliquaꝫ cognationem ſpiritualē in ſic ſe habentibꝰ fraternitas autē cauſatur in ter regeneratū et filios carnales regenerātis. di co tñ ꝙ iſte cognationes non egrediuntur perſo nas neꝫ tranſeāt ī alias perſonas ex natura rei ſed tm̄ ex inſtitutione poſitiua ideo vbi reperi tur prohibitio eſtimo eam factam eſſe pro reue rencia ſacramentorum et ſequenda eſt. vbi autē non reperitur expreſſa prohibitio non eſt ampli enda neqꝫ extendēda nec doctoribus iuris dicen tibus matrimoniū non tenere vel diſſoluendum eſſe credendum eſt niſi ius expreſſum adducant quia ſi non innitantur iuri oportet ꝙ innitantur ra tioni difficile eſt auteꝫ afferre rationem cogenteꝫ in iſtis in quibus principia videntur ex ſola in ſtitutione obtinere vim ſed quia iſta magis per tient ad materiaꝫ de matrimonio ideo vſqꝫ illuc reſeruantur vbi deo concedente circa vnūquod qꝫ ſpecialiter inſiſtemus vbi etiam dicetur de cō gnatione legali. Sed eſt queſtio vtrū vbicūqꝫ

In ſacramē to baptiſmi ꝯtrahit tri plex cogtiō

eccleſia prohibet matrimonium propter cogna
tionem vel affinitatem carnalem vel ſpirituale̅
ibi eo facto ſenciat concubitum no̅ matrimonia
lem eſſe inceſtu̅ Ad quod dico ꝙ ſic maxime de
cognatione et affinitate carnali. De ſpirituali
vero in aliquibus expreſſe dampnatus eſt co̅cu=
bitus non ſolum tanq̃ illicitus ſed etiam tanq̃
Ad quītaʒ ꝯcluſionem — grauioris culpe vt patet ex allegatis. ¶ Ad
quintam concluſionem. in alijs vero recurren=
dum eſt ad communem eſtimationem eccleſie:
in qua viuitur et ad moraleʒ honeſtateʒ putant
tamen non nulli in talibus ſemper eam parteʒ
aſſerendam eſſe per qua̅ homines magis retra=
huntur a peccatis ſed non puto deo gratum eſſe
falſis doctrinis et mendacijs homines a pecca=
tis retrahere in talibus ergo diſcutienda eſt ve=
Sexta ꝯclo — ritas et nihil temere aſſerendum. ¶ Sexta con
cluſio inceſtus eſt ſpecies luxurie ab alijs diſtin
cta ptʒ ſatis ex dictis diſtinguitur em̅ ab alijs in
hoc ꝙ concubentium vnus non poteſt eſſe licita
materia alterius propter cognationeʒ vel affini
tatem carnalem vel ſpiritualem. Ex quibus pa
grad⁹ iceſt⁹ — tet ꝙ inceſtus habet multos gradus ſecundum
quos etiaʒ peccata in grauitate aſcenſum habe̅t
Eſt em̅ omniu̅ ſummus grad⁹ co̅mixtio eoru̅ qui
cognationem habent ſecundum lineam rectam
vt patris et filie matris et filij ⁊ ſic de alijs. Se=
cundus commixtio ſecundum primum gradum
linee tranſuerſalis fratris et ſororis tercius co̅
mixtio penes ſecundum gradum eiuſde̅ linee la
teralis vt conſobrini et co̅ſobrine. quartus ſecun
duʒ terciuʒ quintus ſecundu̅ quartum. in primo
autem gradu poſſunt aſſignari gradus ſecu̅duʒ
maioreʒ vel minoreʒ proximitateʒ. tamen ſecu̅
dum ſcotu̅ maxime diſtantes ſecundum lineam
rectam grauiore̅ inceſtum co̅mittunt q̃ maxime
propinqui ſecunduʒ lineam tranſuerſalem Se=
cunduʒ cognationem ſpirituale̅ primus grad⁹
eſt inter regenerantem et regeneratu̅. ſecundus
inter regenerante̅ et parentem carnis. tercius in
ter regenerantem et prolem generantis. quart⁹
inter proleʒ regenerantis et prolem generantis
et hoc ſi de iſtis inueniatur ſpecialis prohibitio
Ideʒ diceretur de penitentie ſacramento in quo
co̅mixtio pertinet ad primum moduʒ cognatio=
nis ſpiritualis in affinitate etiam potiſſim⁹ gra
dus inter marituʒ et matrem coniugis ſue. ſecu̅
dus inter maritum et ſorore̅ coniugis ſue eode̅
modo etiaʒ de parentibus ⁊ fratribus mariti di
cendu̅ eſſet Ali⁹ gradus ſumeret penes cogna=
tionem legalem que eſt propinquitas perſona=
rum ex adoptione proueniens Cuius eſt duplex
ſpecies ſcilicet arrogatio que fit in euʒ qui eſt ſui
iuris: et adoptio que fit in eu̅ qui eſt iuris alteri⁹
¶ Septima co̅cluſio inceſtus no̅ eſt ſpecies ſpe
Septima ꝯcluſio. — cialiſſima luxurie patet qꝛ vt dictum eſt continet
ſub ſe multos gradus ſpecie differentes vt pa=
tet ex ſexta concluſione nec valet quod dicit tho
mas ꝙ perſona affinis coniungitur alicui pro=
pter perſonam conſanguineitate coniunctam ⁊
ideo quia vnuʒ eſt propter alterum eiuſde̅ ratio
nis ingerentiam faciunt affinitas et conſangui=
neitas. tum primo quia q̃uis affinitas ex co̅ſan
guineitate naſcatur ita ꝙ no̅ eſſet affinitas ſi no̅
eſſet conſanguineitas tamen alia ratio eſt affini
tatis a ratione conſanguineitatis et multe perſo
ne ſunt affines que non ſunt conſanguinee et in
multis gradibus conſanguineitatis fit inceſtus
in quot gradibus affinitatis non fit inceſtus qua
re inceſtus mentalis conſanguineoruʒ aliud ha
bet obiectum qua̅ inceſtus affinium et differunt
peccata iſta in grauitate vt conſtat: et non tantu̅
ſecundum intentionem: ergo ſecundum ſpecieʒ.
Tum ſecundo quia ſub inceſtu co̅tinetur co̅mix
tio eorum qui habent cognationeʒ ſpiritualem
et legalem ergo inceſtus non eſt ſpecies ſpecia=
liſſima imo nec inceſt⁹ conſanguineoru̅ eſt ſpe=
cies ſpecialiſſima. ¶ Contra concluſione̅ reſpo̅
ſiuam arguitur ſic inceſtus non i̅portat de ſe ſpe — Co̅tra ꝯcluſionez reſꝑ
cialem rationem malicie ergo inceſtus non eſt
ſpecies luxurie antecede̅s apparet qꝛ accedere
ad conſanguineas vel affines no̅ eſt de ſe maluʒ
alias nunq̃ fuiſſet licituʒ. Secundo prohibitio
inceſtus tantum ordinata eſt ad concordiam et
amiciciam generanda̅ in ciuitate ergo inceſtus
non eſt per ſe malus. Conſequentia tenet quia in
ceſtus non plus habet de ratione mali q̃ oppo
ſitum eius habet de ratione boni. Ad primam
nego antecede̅s. Dico em̅ ꝙ inceſtus in ratione
ſua importat prohibitionem. Eſt enim inceſtus
concubitus cognatione̅ vel affinitate̅ habentiuʒ
lege prohibitus. Et ad probatione̅ dico ꝙ acce=
dere ad conſanguineos vel affines contra prohi̅
bitionem eſt de ſe maluʒ qꝛ hoc eſt accedere con
tra recta̅ ratione̅. Ad aliquos tamen accedere
conſanguineos eſt contra legem nature non ſo
lum hominibus veru̅ etia̅ animalibus inſita̅ pu
ta accedere ad filiu̅ vel filiam nam filij naturali
ter debent reuerentiam parentibus cui maxime
per hoc opus fedu̅ et turpe derogat et hoc bru
ta animalia abhominari videntur. Na̅ vt refert
Ariſtoteles octauo de animalib⁹ quida̅ equus
quia deceptus fuit vt matri co̅miſceret ſeipſum
precipitauit et quida̅ camelus etiaʒ deceptus vt
matri co̅miſceret deceptorem peremit. Aliaruʒ
vero perſonarum co̅mixtio que per ordineʒ ad
parentes co̅mixtione̅ habent non habet tantam
indecentia̅ ſed circa hec variatur decentia et in
decentia ſecundu̅ co̅ſuetudinem et legem huma
nam vel diuina̅ Et ideo habet Auguſtinus pri
mo de ciui. dei ꝙ co̅mixtio ſororuʒ et fratru̅ qua̅
to fuit equior co̅pellente neceſſitate ta̅to poſtea
facta eſt damnabilior prohibe̅te religione. Ad
ſecunda̅ dico ꝙ illa no̅ eſt ſola cauſa / ſed preter
hanc multe alie allegate ſunt et preterea nega=
tur conſequentia quia ſicut que per ſe valent ad
concordiam ciuitatis ⁊ amiciciaʒ ciuium ſunt ꝑ
ſe bona ita que per ſe huic nocent ſunt per ſe ma
la poſita prohibitione. Cauenduʒ eſt tamen ne
ex multiplicitate huius quod eſt ꝑ ſe bonu̅ et per
ſe malum quis decipiatur. Ad rationem ante
oppoſitum negatur conſequentia quia inceſtus
quod aliqui volunt co̅poni ex in et caſtus quaſi
non caſtus ſiue ex propria ſignificatione ſiue ex
appropriatione tantu̅ ſignificat co̅cubitu̅ illum
qui ob cognationeʒ vel affinitateʒ eſt illicitus.

Q Uerit decio vtruʒ
vicium contra naturaʒ ſit inter pec=
cata carnis grauiſſimũ peccatum lu
xurie? Arguitur ꝙ non aliqua peccata luxurie
ſunt immediate contra deũ vt luxuria perſona=
rum deo dicatarum ſed peccatum contra natu=
ram non eſt imediate contra deuʒ igitur. In op
poſitum eſt Auguſtinus libro de adulterinis cõ
iugijs dicens omniũ horum peccatorũ que ſcili=
cet ad luxuriam pertinent peſſimuʒ eſt quod cõ=
tra naturam ſit. ¶ Notandum ꝙ actus luxurie
dicitur eſſe tripliciter contra naturam. vno mo=
do ex parte materie quando ſcilicet aliquid aſſũ
mitur pro materia luxurie quod non eſt ordina=
tum a natura vt ſit materia reſpectu illius vt cũ
maſculus in maſculũ vel femina in feminã tur=
pitudineʒ operatur vel quilibet eorum in ſeipſo
et hoc dupliciter. Uno modo cum variato debi=
to ſexu retinetur eadem ſpecies vt in exemplis
dictis Alio modo cũ variatur ſpecies ꝗuis etiã
retineatur ſexus vt cum homo cuʒ iumento coit
aut cum alio alterius ſpeciei. Secundo contin=
git innaturalitas ex parte inſtrumenti ex parte
mulieris nanqʒ mutatur aliquãdo vas naturale
in innaturale ex parte viri etiam mutatur inter=
dũ inſtrumentum et iſte due ĩnaturalitates ſunt
enormes que proprie ab beſtialitatem pertinẽt
prima aũt mutatio ſi non egrediatur ſpecieʒ ha
bet ſemper annexaʒ ſecundam Sed non econ=
tra naʒ ſi maſculus luxurietur cum maſculo hoc
fieri non poteſt ſine innaturalitate inſtrumẽti ex
parte alterius eoꝝ Similiter cũ quis ſe polluit.
Tercia innaturalitas eſt cum ſeruata naturali=
tate in materia et inſtrumẽto ſeu va ſe in mõ ope
randi ordo nature peruertitur. Ordo eniʒ natu
re eſt vt femina ſub et vir ſupra iaceat ſic diſpo
ſitis corporis vt pedes pedibus et vultus vulti
bus reſpondeant. Contra quem ordinem natu=
re errari poteſt controuerſis corporibus. Scd̃o
controuerſis maſculi et femine ſitibꝰ ita ꝙ ma=
ſculus ſub et femina ſupra iaceat tercio cũ neu
ter eorum ſub et neuter ſupra et hoc dupliciter
vno modo lateretenus alio modo retrotenus in
va ſe tamen femineo. quarto mõ cuʒ neuter iacet
ſed vel ambo ſtãt vel ambo ſedent vel vnus ſtat
et alter ſedet. Primus modus ⁊ ſi ſit poſſibilis
non tamẽ videtur ab aliquo fieri cũ ꝓpter inepti
tudinem ad opus libidinoſum non augeat vo=
luptatem. Secundus habet etiam multuʒ inna
turalitatis cum nec ſit aptus retentioni ſeminis
propter vas femine controuerſum/nec etiam ſit
aptus emiſſioni ſeminis virilis: concubitus qui
fit lateretenus minus innaturalitatis videt̃ ha=
bere cum in eo nec vir nec femina tantum diſtẽt
a ſitibus ſuis et vultus vultibus et pedes pedi=
bus reſpondeant. Qui vero fit retrotenus plus
innaturalitatis habet. tuʒ quia licet pedes pedi
bus non tamen vultus vultibus reſpondent Tũ
ꝓpter acceſſũ ad ſitũ corpoꝝ q̄ eſt ſodomitico vi
cio. Quidam eum coitum qui cum brutis beſtia
litatem vocant. cum vero qui fit in re eiuſdeʒ ſpe
ciei debito tamen ſexu non ſeruato ſodomiticuʒ
vicium appellant illuʒ vero quo quis ſe polluit
immũdiciaʒ ſiue molliciem. Sed iudicio meo ſe
cundum horum etiam Ariſtoteles appellat be=
ſtialitatem. ¶ Ideo ſit prima concluſio. Sodo
miticuʒ vicium eſt ſpecies luxurie. probatur om
ne opus libidinoſum illicitum eſt ſpecies luxu=
rie: ſodomiticum vicium eſt opus libidinoſum il
licitum igitur eſt ſpecies luxurie. Minor proba
tur quia omne tale eſt innaturale ergo illicitũ.
Omne enim tale eſt contra honeſtatem quam
natura inſtituit in vſu talis voluptatis ergo ſecũ
dum regulam Ariſtotelis omne tale eſt illicituʒ
cum enim amor voluptatis ĩpellit contra hone=
ſtatem nimis diligitur voluptas et peccatur. Eo
dem modo probatur ꝙ omne peccatum contra
naturam eſt ſpecies luxurie. ¶ Secunda conclu
ſio ſodomiticum peccatum non eſt ſpecies luxu
rie ſecundum graduʒ ĩcontinentie aut ĩtemperã
tie. Probatur omnis continentia et incontinen=
tia temperantia et intemperantia ſunt circa de=
lectationes humanas et naturales ſed ſodomi=
ticum vicium non eſt circa delectationes huma=
nas et naturales ſed circa beſtiales. igitur. Ma
ior eſt Ariſtotelis in ſeptimo ethicorum ita dicẽ
tis ipſarum autem differentias aſſumẽdum quẽ
admodum enim dictum eſt ſecundum principia
he quidem humane ſunt ⁊ naturales et genere ⁊
magnitudine he autem beſtiales. harum autem
circa primas temperantia et intemperantia eſt
ſolum propter quod ⁊ beſtias neqʒ temperatas
neqʒ intemperatas dicimus. Minor probatur
auctoritate eiuſdem in eodẽ ſeptimo vbi loquẽs
de ſpeciebus beſtialitatis. ſed hec quideʒ inquit
propter orbitates hec autẽ propter conſuetudi=
nes fiunt hec autem propter pernicioſas natu=
ras et poſt pauca enumerat coitum cum maſcu
lis ita dicens puta pilоruʒ euulſiones ⁊ virginũ
corroſiones: ſed hec autem carbonuʒ et terre cuʒ
his autem que venereorum maſculis his quidẽ
enim natura his autem ex conſuetudine accidũt
puta aſſuefactis ex pueris. Secundo probatur
concluſio nulla malicia ſuperabũdans ſiue trã
ſcendens terminos humane nature eſt inconti=
nentia vel intemperantia ſed omne tale vicium
trãſcendit terminos humane nature ita ꝙ tur=
pitudo eius ita eſt aliena ab humana dignitate
vt ſit infra communẽ deiectioneʒ hominum ita
ꝙ homines cõmuniter et vt in pluribus tale vi=
cium horrent propter maximaʒ eius vtilitatem
igitur. Hanc rationẽ tangit Ariſtoteles in eodẽ
ſeptimo ita dicens. habere quidem igitur ſingu
la horũ extra malicie terminos eſt quẽadmodũ
et beſtialitas Et ſequitur. habenteʒ autem ſupe
rare vel ſuperari non ſimpliciter incontinentia
ſed ſecundum ſimilitudinem quemadmodum ⁊
circa iras ⁊ cetera vbi vult dicere ꝙ hoc modo ſu
perhabundanter malus non eſt dicendus abſo
lute incontinens ſed ſecunduʒ ſimilitudineʒ vel
vt poſtea eodem capitulo magis explicat cũ ad
ditione huius quod eſt beſtialis vel egritudina=
lis puta dicetur incontinẽs incontinentia beſtia
li vl' incontinẽtia egritudinali. ¶ Tertia cõclu=
ſio ſodomicum vicium eſt luxuria ſecundũ gra

Actꝰ venereus tripl'r dr̄ cõtra naturam

Pria ꝯclo

Scda ꝯclo

Tertia ꝯclo

q̄dum beſtialitatis probatur omnis luxuria eſt ſe-
cundum gradum incontinentie intēperantie aut
beſtialitatis ſed ſodomiticum vicium eſt luxuria ⁊
non ſecundum gradum incontinentie aut intem-
perantie ergo ſecundum gradū beſtialitatis mi-
nor patet ex precedenti concluſione et etiam prin
cipalis concluſio ex auctoritatibus ibidem addu
Q̄rta ꝯclo ctis probari poteſt. ¶ Quarta concluſio aliqua
luxuria beſtialis eſt minus mala q̄z non beſtialis
licet ſit turpior et inhoneſtior probatur hec cōclu
ſio ratione ariſtote. in eodez ſeptimo omnis pra-
uitas que fit a non habente principiū humanoꝝ
actuum eſt minus mala q̄z q̄ fit ab habente hu-
iuſmodi principium ſed interdū ſodomiticam fit
a non habente principiū humanorum actuū ſcꝫ
a non habente vſuꝫ rationis igitur maior eſt ariſto
telis ita dicentis innocentior enim prauitas ſem-
per que non habet principiuꝫ intellectus aūt pri
cipiū minor patet per ariſtoteleꝫ in eodem ſeptio
dicenteꝫ ꝙ in hmōi beſtialibꝰ non eſt corruptum
principiuꝫ quēadmodū in homine id eſt ſicut cor
rumpitur in eo qui non egreditur terminos hu-
manitatis ſed corruptū eſt et non habet vbi vult
dicere ꝙ in malo qui tamen eſt homo ⁊ nō beſtia
lis ratio corrupta eſt id eſt deprauata et habetur
vſus rationis ſed deprauatꝰ in eo vero qui eſt be
ſtialis non habetur vſus rationis neqꝫ deprauua-
tus neqꝫ non deprauatus ſed omnino corruptus
eſt. Secundo probatur idem expreſſa auctoritate
Ariſtotelis dicentis ibidem. minus auteꝫ beſtia-
litas malicia terribilius autem ⁊ probat hoc ra-
tione iam inducta vbi vult dicere Ariſtoteles ꝙ
licet beſtialitas ſit terribilior q̄z malicia id ē pra
uitas ex electione proueniens intra tamen limi
tes humanitatis conſiſtens eſt tñ minus maluꝫ.
Tercio oē viciū qđ ineſt aut ꝓpter egritudinē aut
ꝓpter cōſuetudinē aut ꝓpꝫ nature peruerſitateꝫ
eſt minus eo qđ ineſt ex electione ſed aliqñdo lu
xuria ſodomitica et beſtialis ineſt propter egritu
dinem aliquando propter cōſuetudinem ⁊ aliqñ
propter nature peruerſitatem igitur. Maior pa-
tet quia quanto vicium minus habet de electiōe
tanto videtur minus ⁊ hanc minorem habet ibi-
dem Ariſtoteles ita dicens quātis quidem igitur
natura cauſa hos vtiqꝫ nullus diceret incontinē
tes q̄zadmodum neqꝫ mulieres quoniam non du
cunt ſed ducuntur. Similiter auteꝫ et egrotatum
habentibus propter conſuetudinem. Minor pro
batur auctoritate eiuſdeꝫ Ariſtotelis dicentis ſed
hec quidem propter orbitates id eſt morbos hec
aūt propter conſuetudines fiunt hec autē ꝓpter
ꝑniciosas naturas vult ergo Ariſtoteles ꝙ p̄dicti
actus beſtialitatis aliquando cōtingunt ex con-
ſuetudine vt cū quis a puero aſſueſcit ad concubi
tum maſculorū: pro quo quidem tempore neſcit
diſcernere feduꝫ a non fedo et turpe a non turpi
nec ſodomiticū a non ſodomitico per longam au
tē continuationē generatur beſtialis conſuetudo
que ſecundum Ariſtotelem nō habet tantuꝫ mali
cie q̄ztum habet opus intemperantie. Aliquan-
do vero ex natura fit id eſt ꝓpter malas qualita-
tes corporales a natura inexiſtentes inclinantes
ad huiuſmodi beſtiales actus aliquando vero ꝓ
pter morbos nam ſicut ex complexione naturali
aut etiam ex cibis et potibus poſſunt induci qua
litates corporales inclinantes ad huiuſmodi a-
ctus ita et ex morbis poſſunt ſimiliter induci.
¶ Quinta concluſio. Vicium ſodomiticum ha-
bituale eſt peccatum luxurie grauiſſimum. Dixi
autem habituale ad ſignificandum de illo qui ge
neratur ex actibus electionem voluntatis ſequen
tibus et non ex actibus ſequentibus impulſionē
qualitatum a morbis aut natura introductarum
aut inclinationeꝫ peruerſe conſuetudinis. Quod
ſit aliquod tale vicium beſtialitatis videtur in-
nuiſſe Ariſtoteles in ſeptimo ethicorum qui vbi
oſtendit ꝙ hec beſtialitas interdum ex egritudi-
nibus interdum ex conſuetudine interduꝫ ex per
niciosa natura cauſatur: ſubiungit. eſt et circa ho
rum ſingula ſimiles videre habitus. Dico auteꝫ
beſtiales ecce quomodo poſſunt generari in vo-
luntate habitus habentes inclinationem talem
qualem habent conſuetudines male perniciosa
natura et egritudines hoc autem vicium aliquan
do contingit in viris magnis fame et glorie cupi
dis qui vt faciant ſibi nomen celebre de caſtita-
te reſpuunt naturalem luxuriā et innaturali vtū-
tur credentes per hoc ſatiſfacere voluptati et glo
riam caſtitatis apud homines conſequi. ꝙ auteꝫ
tale vicium habituale ſit grauiſſimum peccatum
luxurie patet. Omne peccatuꝫ luxurie quod tranſ
cēdit limites et terminos humane luxurie eſt gra
uius eo quod non tranſcendit huiuſmodi limites
ſed ſodomitica ſiue beſtialis luxuria tranſcendit
limites humane luxurie quia omnis humana lu
xuria habet delectationem naturalem hec autem
innaturalem habet et beſtialem igitur confirmat
Ariſtoteles comparendo beſtialitatem ad intem
perantiam et dicendo eam eſſe minus malaꝫ hoc
ideo aſſerit vt patet ex ratione ſua quia minus ha
bet rationis et principium agibilium in beſtiali
magis corruptum eſt et ob hoc tales dicuntur be
ſtie quia maxime accedunt ad beſtias et cum eis
gerunt in carendo principio agibilium ſcilicet ra
tione et intellectu ergo cum vicium eſt habituale
cauſatum ex actibus electiuis et ſpontaneis tale
vicium erit deterius luxuria ſecundum gradum
intemperantie et generaliter omni alia ſpecie lu-
xurie. Secundo omnis luxuria que exercetur cuꝫ
corruptione viarum et ordinum inſtitutorum a
natura eſt peccatum grauius ea que fit ſine huiuſ
modi corruptione ſed ſodomitica luxuria eſt hu-
iuſmodi: igitur. Maior videtur manifeſta quia ī
qualibet peſſima eſt principiū corruptio quod ma
xime apparet in ſpeculatiuis in quibus error cir
ca principia eſt turpiſſimus ⁊ periculoſiſſimꝰ ita
etiam in delectationibus illicitis in quibus error
qui circa ea que ſunt a natura inſtituta aliquid
turpitudinis in ſe continet eſt grauiſſimus nam
inhoneſta inhoneſte facere eſt turpiſſimum con-
ſtat auteꝫ ꝙ ſolum matrimonium dat honeſtateꝫ
actui venereo ergo huic actui addere inhoneſta-
tem vel ex parte materie vel ex parte inſtrumēto
rum eſt inhoneſtiſſimum neqꝫ tamē eſt veruꝫ vni
uerſaliter ꝙ quicquid agitur contra ea que ſcđm
naturam ſunt determinata eſt grauiſſimum ⁊ tur

piſſimū ambulare enim manibus et capite in ter
ram verſis eſt agere contra id quod eſt a natura
inſtitutum: ſimiliter ambulare in tergū et tamē
hoc non eſt grauiſſimū peccatum cum illud inter
dum ſine peccato fieri poſſit idcirco maiorē illam
Sexta ꝯclō ita limitaui et reſtrinxi. ¶ Sexta concluſio non
omnia peccata contra naturã ſunt equalis gra
uitatis. probatur quia peccatorū contra naturã
quedam peccant in materia / quedam in īſtrumē
to ⁊ quedam in modo ſiue in ſitu corporū. peccã
ta autem in materia ſunt grauiſſima puta q̃ pec
cant in ſpecie vt coitus cū iumentis aut in ſexu
vt coitus maſculorū cū maſculis et iſtorum pri
mi grauius peccant q̃ ſecūdi quia plꝰ diſtat pe
cus ab homine q̃ femina a viro que aūt peccant
in inſtrumento habent ordinem in grauitate: nã
cum non ſeruatur vas debitum eſt grauius puta
cum vir cum femina coit in vaſe viro ⁊ femine cō
muni et non in vaſe femineo. deinde cum vel nō
habetur vas vt cum quis ſeipſū polluit aut etiã
cum q̃uis habeatur vas non tamen adhibetur
inſtrumentum aptum vaſi vt cum femina ſeip-
ſam polluit pro eodem aūt habeo ꝙ femina femi
nam aut ſeipſam polluat ⁊ ſemper adhibetur in
ſtrumentum indebitum. Similiter pro eodē ha
beo ꝙ vir ſeipſum polluat aut vir virum per mol
liciem puta cum virga manibus agitatur aut cū
fit fricatio alio modo pertinente ad molliciem.
Poſtremo vero loco et minoris grauitatis ſunt
illa in quibus erratur in modo aut ſitu concuben
tium cum ſcilicet obſeruata debita ſpecie et vaſe
et inſtrumētis cōcubentes non habent ſitum illū
ſecundum quē natura inſtituit libidinoſū opus
fieri. ꝙ aūt iſtud ſit minoris grauitatis q̃ pecca-
tū imundicie vel molliciei. probatur materia ⁊ in-
ſtrumenta magis ſunt de pertinentibus ad opus
q̃ ſitus operantiū ſed in ſodomitico vicio ⁊ mol
licie erratur circa materiã ⁊ inſtrumenta in aliis
aūt erratur tantum in ſitu ⁊ poſitione operantiū
igitur. Secundo poteſt eſſe aliqua cauſa rationa
lis propter quam opus libidinoſum factum con
tra naturã ſitus et poſitionis non erit culpabile
mortaliter imo ſecundū aliquos nec venialiter ſed
non poteſt ſubeſſe aliqua cauſa propter quã er-
ror in materia aut inſtrumēto non ſit mortaliter
culpabilis igitur. Maior patet in caſu impregna-
tionis cū ſcilicet cōcubendo in ſitu inſtituto a na
Septima concluſio tura timentur propter periculū fetus. ¶ Ex qui
bus omnibꝰ patet ꝙ inter omnia peccata contra
naturam minoris grauitatis ſūt in quibꝰ imitatur
ſitus a natura inſtitutꝰ. et hec ſit ſeptima conclu
Octaua cōcluſio ſio. ¶ Octaua concluſio. Non quodlibet pecca-
tum contra naturam eſt ceteris peccatis luxurie
grauius patet quia peccatū quod fit contra natu
ram ſitus non videtur eſſe ita graue ſicut adulte
rium nec ſicut inceſtꝰ nec ſicut raptus imo diffici
le eſſet oſtēdere ꝙ mutatio ſitꝰ adderet circūſtan
Nona ꝯclō tiam mortaliter culpabilem. ¶ Nona concluſio
ſodomia maſculi in maſculū eſt grauior q̃ maſcu
li in feminã. patet quia ſodomia maſculi in maſcu
lum eſt abuſus perſone et vaſis in ſodomia ma-
ſculi in feminã eſt abuſus vaſis ſed non perſone
femina enī poteſt eſſe licita materia reſpectu ma

ſculi ſed maſculus nullo modo poteſt eſſe licita
materia reſpectu maſculi. Decima cōcluſio adul Decia ꝯclō
terium ſtuprū ⁊ raptꝰ magis perturbant ſtatum
tranſquillum ciuitatis q̃ peccata contra naturã
patet quia prima ſunt directe in iniuriã proximi
vt conſtat non autem peccata contra naturã. Ex
his patet ad queſtionē reſponſio. ¶ Contra pri Cōtra pmã
mam concluſionem arguitur ſic primo viciū cōtra cōcluſionē
naturam non continetur ſub malicia ergo non eſt
ſpecies luxurie. conſequētia tenet quia omnis lu
xuria eſt malicia Secundo luxuria conſiſtit circa
actus ad humanam generationē ordinatos ſed
viciū contra naturam conſiſtit in actibꝰ ex quibꝰ
non poteſt ſequi generatio ergo viciū contra na-
turam non eſt ſpecies luxurie. Tercio omnis lu-
xuria eſt concubitus illicitus ſed aliquod eſt pec-
catū contra naturam quod non eſt concubitus il
licitus vt patet de peccato quo quis ſeipſum pol
luit ergo aliquod eſt peccatum contra naturam
quod non eſt ſpecies luxurie. ¶ Ad primã reſpō Solutiōes;
deo quod malicia accipitur dupliciter. Uno mo Malicia ca
do vt eſt nomen vicii et peccati ita ꝙ omne viciū pit dupl'r
et peccatū dicitur malicia ⁊ ſic nego antecedens
Alio modo accipitur malicia vt eſt nomē gradꝰ
in vicio et tunc malicia diſtinguitur contra inconti
nentiã ⁊ beſtialitatem et in hoc ſenſu cōcedo an
tecedens et nego conſequentiam ⁊ ad probatio-
nem nego aſſumptum accepto nomine malicie ſe
cundo modo aliqua enim luxuria eſt incontinen
tia vt illa in qua eſt grauis et valida rationis ob
murmuratio cum ſcilicet in peccando homo ma
gis videtur duci a paſſione q̃ conſentire aliqua
etiam luxuria eſt malicia vt illa in qua non eſt ta
lis obmurmuratio ſed plena electio actus mali q̃
non eſt infra cōmunē delectionē hominum. ali-
qua etiam eſt beſtialitas cum ſcilicet actus libidi
noſus eſt infra cōmunem delectionem hominū.
Ad ſecundam nego maiorem ſi intelligitur vni-
uerſaliter ſed ſolum verū eſt de luxuria naturali
eſt tamen vniuerſaliter verū ꝙ luxuria eſt circa de
lectationes ſimiles delectationibꝰ que contingūt
in actibus ordinatis ad humanam generationē
luxurioſus enim non querit humanã generatio
nem principaliter ſed veneream delectationem.
Ad terciam nego maiorem ſed bene verū eſt de
luxuria naturali non eſt igitur luxuria omnis con-
cubitus illicitus ſed omnis luxuria eſt opus libi-
dinoſum illicitum. ¶ Ad terciam nego maiorē
Contra quartam concluſionem arguitur per ra- Cōtra q̃rtã
tiones quinte concluſionis Ad illas rationes ne cōcluſionē;
gantur maiores vniuerſaliter intellecte ſed opor
tet addere ſi talis luxuria ſit mere ſpontanea ⁊ ſi
ne corruptione principii agibiliū ſcilicet rationis
ex culpa proueniēte quia ſi in ſic luxuriante ſit corru
ptum principium agibilium ſine culpa eiꝰ ſicut
contingit quando beſtialitas prouenit a natura
aut morbo aut ex mala cōſuetudine que inducta
eſt anteq̃ in operante eſſet vis diſcretiua talium
operationū tunc licet talis actus ſit turpiſſimꝰ et
indecētiſſimꝰ inter omnes actus luxurie nō eſt tñ
peſſimꝰ ¶ Cōtra quintã concluſionē arguitur adul
terium / ſtuprū / inceſtꝰ / et raptꝰ / magis contrariã Cōtra q̃ntã
tur caritati q̃ peccatū ſodomiticū ergo ſūt eo gra cōcluſionē

uioꝛa.ꝯña tenet quia tanto aliquod peccatuꝫ eſt
grauius quanto magis cõtrariatur caritati. añs
patꝫ qꝛ pꝛedicta ſunt directe in iniuriam ꝓximi
non autem peccata cõtra naturam. Scdo adulte
rium inceſtus et raptus in perſo nas deo dicatas
ſunt imediate in iniuriam dei ſicꝰ ⁊ quodlibꝫ ſacri
legium ſed peccata ſodomitica nõ ſunt cõtra deũ
immediate igr̄. Tertio tanto aliquod peccatum
eſt grauius q̃ꝫto in perſonas nobis magis cõiun
ctas cõmittitur cum ſecundũ oꝛdinem caritatis
eas magis diligere debeamus ſed inceſtus ſemꝑ
eſt in perſonas coniũctas. peccatum auteꝫ ſodo=
miticum interduꝫ inter perſonas alienas ꝙ ince=
ſtus eſt aliquo peccato cõtra naturam grauius.
Quarto agere ꝯtra oꝛdinem inſtitutum a natu=
ra nõ eſt tante grauitatis vt faciat peccatũ maxi
mum in genere illo igr̄. añs patꝫ. Tum pꝛimo qꝛ
multa fiunt contra naturã in quibus nõ eſt pec=
catum vt pꝫ de iactu lapidis ſurſum de actu re=
trogrediendi ⁊ de operibus miraculoꝛuꝫ hec enĩ
omnia ſunt contra naturã ⁊ tamen non ſunt pec
cata. Similiter calefactio aque. Ad pꝛimam ne
gatur añs. ſodomiticum enĩ peccatum licꝫ nõ ſit
tñ contra pꝛoximum ſaltem non participantem
in crimine q̃ꝫtum adulterium raptus ⁊c̃. tamen
magis nocet facienti q̃ꝫ ꝑdicta noceant et facien
ti ⁊ pꝛoximo eius et pꝛeterea ſodomiticuꝫ eſt con
tra deum nõ ſolum tanq̃ꝫ ꝯtra pꝛecipientem ſed
tanq̃ꝫ etiam cõtra oꝛdinatoꝛem nature quia cum
deus ſit oꝛdinatoꝛ nature q̃ contra hmõi oꝛdineꝫ
agit: agit contra deum ⁊ hec eſt ſententia Aug.
iij. libꝛo confeſſionuꝫ dicentis. Flagitia que ſunt
contra naturam vbi ſemꝑ deteſtanda ⁊ punien=
da ſunt q̃lia ſodomitarum fuerunt que ſi omnes
gentes facerent eodẽ criminis reatu diuina lege
tenerẽtur que nõ ſic fecit homines vt ſe illo vterẽ
tur modo violatur quippe ipſa ſocietas q̃ cuꝫ deo
nobis eſſe debet cum eadem materia cuius ille au
ctoꝛ eſt libidinis peruerſitate polluit. Ad ſecun=
dam negatur minoꝛ vt iam apparuit. Dico ꝙ ꝙ
peccata ſodomitica tanto ſunt grauioꝛa q̃ꝫto oꝛ
do nature hũane inditus eſt pꝛioꝛ ⁊ ſtabilioꝛ quo
libet alio oꝛdine nature humane ſuꝑaddito in iu
ria enim ſacrilega ſolum offenditur ius poſiti=
uum ad quod oꝛigatur aliq̃s ex libera pꝛeſtituti=
one voluntatis in peccato vero ſodomitico viola
tur ius nature editum. Ad tertiam cõcedo maio
rem ceteris paribus. nã adulterium in ſoꝛoꝛeꝫ eſt
grauius adulterio in alienam. et ſimiliter de ſtu=
pꝛo et etiam peccatũ contra naturam in conſan=
guineos eſt grauius q̃ꝫ in alienos. Dico tamẽ ꝙ
violatio oꝛdinis naturalis eſt grauioꝛ q̃ꝫ violatõ
oꝛdins conſanguineitatis et maxime q̃ñ eſt viola
tio quo ad materiam et inſtrumenta pꝛincipalia
quem oꝛdineꝫ magis intẽdit natura. ¶ Ad quar
tam dico ꝙ multiplex eſt agere contra naturam
quoddam eſt qꝺ eſt ſupꝛa facultateꝫ creature po
ſitum vt operatio miraculoꝛum ⁊ tale agere con
tra naturam nõ eſt opus peccati ſed eſt opus ex=
cellentie. aliud eſt qꝺ eſt infra facultatem homi=
nis et illud eſt duplex quia quoddã eſt qꝺ pꝛeciſe
dicitur contra naturaꝫ qꝛ eo aliquid mouetur cõ
tra inclinationeꝫ ſibi datam a natura aut ad ali

quid ad quod nõ oꝛdinauit ipſum natura et tunc
dico ꝙ nõ habet aliquid ꝙ ſit peccatum ex eo qꝺ
hoc mõ eſt contra naturã. Aliomõ aliquod age=
re dicitur eſſe contra naturam qꝛ ad aliqueꝫ actũ
turpem et verendum exercendum aliquid aſſu=
mitur qꝺ non aſſumi vel non aſſumitur quod aſſu
mi natura inſtituit et illud aſſumi. et iſtud nõ aſ=
ſumi eſſe illicitum vnicuiq; potenti vti ratione cõ
ſtat eſſe indecens turpe et illicitum et tũc dico ꝙ
hoc mõ eſſe ꝯtra naturam facit magnam graui=
tatem in peccato. Tertiomodo aliqꝺ agere dici=
tur contra naturam qꝛ agens et patiens nõ ſe ha
bent taliter in agendo aliq̃ turpi et verendo qua
liter ea ſe habere natura inſtituit et qualiter etiaꝫ
illud agendo ſe habere conſtat eſſe indecenter ſe
habere et hocmõ eſſe contra naturam nõ facit tã
tam grauitatem. Et per hanc diſtinctionem poſ
ſunt ſolui omnes inſtantie in arguendo adducte
¶ Contra ea que dicta ſunt in ſexta et ſeptima
concluſione arguitur ſic. pꝛimo magis peccatur
cum fit abuſus alicuius rei q̃ꝫ cum omittitur de=
bitus vſus ſed mollicies conſiſtit in ſoli omiſſio=
ne concubitus alie autem ſpecies que ꝓueniunt
ex inoꝛdinato ſitu conſiſtũt in abuſu inſtrumen=
toꝛum ad concubitũ oꝛdinatoꝛũ igr̄. mollicies eſt
minus graue peccatũ q̃ꝫ concubitus ſtationalis
vel lateralis vel retrouerſus vel controuerſus.
Secũdo in omni peccato ꝓueniente ex abuſu ma
ioꝛ eſt grauitas que ꝓuenit ex abuſu rerum oꝛdi
natarum ad actũ illuꝫ q̃ꝫ q̃ pꝛouenit ex abuſu re
rum non pertinentiũ. Sed defoꝛmitas in concu
bitu controuerſo laterali. ⁊ ſic de aliĳs eſt abuſus
rerum pertinentiũ ad concubitum in ſodomitico
autem eſt abuſus rerũ non pertinentium ad illuꝫ
concubitũ ⁊ ſimiliter in mollicie igr̄. ſodomiticũ
non eſt grauiſſimũ peccatum inter peccata con=
tra naturam. Ad pꝛimam q̃ eſt Thome et ſequa
cium eius. Reſpondeo pꝛo quo eſt aduertendum
ꝙ beatus Thomas inter peccata contra naturaꝫ
ponit hunc oꝛdinem. Infimum locũ tenet in his
peccatum molliciei ſiue immũdicie ꝙ conſiſtit in
ſola omiſſione concubitus ad alterũ. Grauiſſimũ
autem eſt peccatũ beſtialitatis vbi non ſeruatur
debita ſpecies. Unde ſuper illud Geneſis. xxxvij.
Accuſauit fratres ſuos crimine peſſimo dicit glo
ſa ꝙ cum pecoꝛibꝰ miſcebantur. poſt hoc autem
eſt vicium ſodomiticũ vbi non ſeruat̄ debitus ſe=
xus. magis autem peccatũ eſt ſi non ſit debitum
vas q̃ꝫ ſi ſit inoꝛdinatio ſcꝺm aliqua alia ꝑtinẽ=
tia ad modũ concubitus. Qꝛ ergo iſte oꝛdo non
placet michi ideo reſpondeo et nego maioꝛẽ vni
uerſaliter intellectam Cũ enim natura oꝛdinauit
aliqua ad aliquem actum tũc maioꝛ eſt turpitu=
do in omittendo aliquod eoꝝ que natura oꝛdina
uit q̃ꝫ in abutendo oꝛdinatis ⁊ ad minoꝛem dico
ꝙ in mollicie non ſolũ eſt omiſſio alicuiꝰ oꝛdina
ti a natura puta vaſis vel membꝛi virilis ſed eti
am eſt abuſus oꝛdinati ⁊ aſſumptio non oꝛdina=
ti vt pꝫ in eo qui ſe polluit. per iſtud enim argu=
mentum equaliter pꝛobaretur ꝙ concubitus la=
teralis eſſet grauius peccatũ q̃ꝫ ſodomiticꝰ quia
in ſodomitico eſt omiſſio alicuius oꝛdinati a na=
tura ad concubitũ. Ad ſecũdam nego maioꝛem

ſimmo talis abuſus eſt minoꝛ ceteris paribus et
ideo ex oppoſito maioꝛis cum eadeꝫ minoꝛe be
Cōtra octauā ꝯclōneꝫ
ne pꝛobatur concluſio intenta. ¶ Contra octa
uam concluſioneꝫ arguitur ratione Thome op
poſitum tenentis. Erroꝛ circa pꝛincipia eſt gra
uiſſimus ſed ſe in omni peccato contra naturam
eſt erroꝛ circa pꝛincipia ergo omne peccatū con
tra naturam eſt quolibet quod non eſt cōtra na
turā grauiꝰ ⁊ per cōſequēs eſt grauiꝰ adulterio
inceſtu et ſic de alijs. Ad hoc ipſum poſſunt ad
duci rōes adducte ad quintā cōcluſionē. ¶ Ad
Duplex erroꝛ circa pꝛincipia.
pꝛimam dico ꝙ duplex eſt erroꝛ circa pꝛincipia
vnus eſt quo que ſunt pꝛima vera credūtur eſſe
falſa ⁊ que ſūt pꝛīa falſa credunt̄ eſſe pꝛīa vera
et iſte erroꝛ eſt grauiſſimus et periculoſiſſimus.
Alius eſt quo licet credamus pꝛincipia ipſa eſſe
vera non tamē vtimur eis comodo quo vti opoꝛ
tet ad inquiſitionē veritatis ita ꝙ eis vtimur in
interduꝫ ad concluſiones falſas. in peccatis cō
tra naturam. pꝛimo erroꝛi comparantur ea que
ſunt innaturalia ex parte materie aut inſtrumē
toꝛum. Secundo autem erroꝛi comparantur ea
que innaturalia ſunt ex parte modi concubitus
cōceditur ergo maioꝛ de pꝛimo erroꝛe ſed nega
tur de ſecundo. Ad pꝛimam pꝛo quinta conclu
ſione dico ſimiliter ꝙ dupliciter contingit tranſ
cendere limites humane luxurie ſcilicet vel ex
parte materie et inſtrumentoꝛum ⁊ ſic concedo
maioꝛem vel ex parte modi vtendi materia et in
ſtrumentis debitis et ſic ego nego. Et eodem
modo ad ſecundam. Ratio ante oppoſitum ſo-
luta eſt ex dictis.

Queritur vtrum in

ter omnia luxurie naturalis peccata
inceſtus ſit grauiſſimum. Arguitur
ꝙ non quia adulterium magis ciuitatem pertur
bat igitur adulterium eſt grauius. In oppoſitū
arguit̄ quia inceſtus eſt peccatum contra reue-
rentiam naturalem igitur. ¶ Notandum eſt ꝙ
Sex ſpecies luxurie nāīs ſm aliquos.
ſecundum multos ſunt ſex ſpecies luxurie natu
ralis foꝛnicatio ſimplex/ſtupꝛū/aduterium/in-
ceſtus/raptus/et ſacrilegium. Eſt autem ſacrile
gium ſecundum eos qua perſona cultui diuino
dicata maculatur. Sed ſicut dictum eſt ꝙ ince-
ſtus impoꝛtat et ſignificat actuꝫ luxuriandi per
ſonarū cognationem vel affinitateꝫ tam carna-
lem ꝗ̄ ſpiritualem habentium: ita dicendum eſt
ꝙ adulterium ſignificat luxuriam perſonarum
quarum altera vel ambe alteri connexe ſunt car
naliter ſicut cōnectuntur per matrimonium vel
ſpiritualiter ſicut connectuntur deo per religio
nem Et quia perſona ſic deo dicata poteſt eſſe in
tegra coꝛpoꝛe poteſt eſſe carnalit̄ aut ſpiritali-
ter perſone conluxurianti coniuncta. ideo idem
peccatum poteſt eſſe per equiualentiam triplex
aut quadrulex. Nam ſi rapiatur virgo cōſangui
nea dicata xp̄o equiualebit peccatum illud ince
ſtui adulterio/ſpirituali/ſtupꝛo/⁊ raptui. ſi rapi
at quis deſpōſatā cōmatrē cōſanguineā dicatā
Chꝛiſto (poteſt eniꝫ deſponſata ꝑ conſenſuꝫ viri
religionem ingredi) erit per equiualentiaꝫ adul
teriuꝫ duplex quia deſponſata et dicata deo erit
inceſtus duplex: quia conſanguinea ⁊ cōmater
et erit raptꝰ Et ita hec vicia poſſunt inter ſe mul
tipliciter comparari. Vnomodo quia minimum
comparetur minimo vt ſi compararetur raptus
ſoluti ⁊ coꝛrupte inceſtui ī quarto gradū aūt ma
ximum maximo vt ſi compararetur inceſtus in
matrem raptui mulieris dicate deo Et in hac cō
paratione non debet eſſe coꝛuꝫ que comparatur
alterius in altero incluſio quod fieret ſi aliquis
cōpararet inceſtum ad raptum conſanguinee.
¶ Pꝛima concluſio aliquis inceſtus omni alio Pꝛīa ꝯclō
peccato luxurie naturalis eſt grauioꝛ patet de in
ceſtu in matrem vel in filiam queꝫ nulla vnquā
lex admiſit ¶ Secunda cōcluſio aliquo inceſtu Scđa ꝯclō
adulterium eſt grauius patet aliquis eſt inceſtꝰ
qui non eſt pꝛohibitus niſi de iure poſitiuo vt
concubitus cum conſanguinea in tercio vel quar
to gradu concubitus cum cōmatre hec enim tā
tum ſunt de iure poſitiuo ſed adulterium eſt taꝫ
contra ius poſitiuum ꝗ̄ contra ius diuinum ex
pꝛeſſum igitur ¶ Tercia concluſio aliquo ince- Tertia ꝯclō
ſtu raptus eſt grauioꝛ patet de inceſtu cum con-
ſanguinea in quarto gradu et de raptu virginis
pꝛimum enim non eſt niſi contra ius poſitiuum
ſecundum eſt contra ius gentium. Cum autem
dico inceſtum in quarto gradu eſſe tantum de iu
re poſitiuo non intelligo concubitum illum lu-
xurioſum et cum non ſua eſſe tantum de iure po
ſitiuo pꝛohibitum ſed intelligo ꝙ quātuꝫ ad cir-
cūſtantiaꝫ illaꝫ q̄ facit ipꝫ eſſe inceſtū nō eſt niſi Q̄rta ꝯclō
de iure poſitiuo. ¶ Quarta cōcluſio nō quilibꝫ
inceſtus eſt quolibꝫ ſtupꝛo grauioꝛ Pꝛobatur
quia multa plura incommoda pꝛoueniunt ciui
tati per ſtupꝛa ꝗ̄ per inceſtum meretricis cōſan
guinee in quarto gradu ⁊ ſi poneretur in optiōe
multitudinis ipſa potiꝰ eligeret inceſtū in q̄rto
gradu licē ꝗ̄ defloꝛationeꝫ virginū neq̄ reuerē
tia debita cōſanguineis oppoſitum conuicit qꝛ
reuerentia illa tanto minuitur magis ꝗ̄to ma-
gis cognatio ipſa a pꝛīo gradu recedit. ¶ Qui Quita ꝯclō
ta concluſio omne adulteriū eſt ſtupꝛo grauius
Pꝛobat̄ adulteriuꝫ eſt humana ⁊ diuina lege
expꝛeſſe pꝛohibitū ſecundū circunſtantiā illam
ſecundum quaꝫ eſt adulteriū ſed ſtupꝛū non eſt
pꝛohibitum niſi humana lege niſi ſecunduꝫ ra
tionē illiciti concubitus in qua conuenit cū adul
terio quod intelligo non eſſe diuina lege pꝛohi-
bituꝫ in ꝗ̄tū hm̄oi ſub pena peccati moꝛtalis.
Naꝫ in deuteronomio. ſtupꝛatoꝛū pena tempe
ralis imponit̄ igitur. Secundo adulteriū eſt ex
pꝛeſſe pꝛohibitū pꝛohibitione decalogi ſed ſtu-
pꝛū nō eſt tali ꝓhibitione expꝛeſſe ꝓhibitū nec
ꝓhibitione legis euāgelice qꝺ intelligo vt pꝛiꝰ
quantūcū q̄ eīm doctoꝛes ſacri ꝓhibititionē deca
logi ad oēꝫ illicitū ꝯcubitū extendāt ꝯſtat tñ ꝙ
illa ꝓhibitio eſt tm̄ expꝛeſſa ꝓhibitio adulterij
⁊ ſi ſit alioꝛū ꝓhibitio nō tñ expꝛeſſa. Aliā rōeꝫ
addit thomas qꝛ maioꝛ eſt iniuria ſi quis abuta
tur muliere alteriꝰ poteſtati ſubiecta ad vſū ge
nerationis ꝗ̄ ad ſolaꝫ cuſtodiā ſed pꝛioꝛes rōes
magis mēmouēt et attentis incōuenientibꝰ que
contingūt per ſtupꝛuꝫ ſecluſa omni lege diuina
eſſet grauis queſtio quid eoꝛū eſſet grauius.

Contra predictas concluſiones poſſunt fieri multa argumenta que faciliter ſoluentur. ſi diligenter attendatur an cum comparantur due ſpecies luxurie adinuicem cetera ſint paria vt ſi compararetur ſtuprum inceſtuoſum ad adulterium ſimplex eſſet mala comparatio quia cetera non ſunt paria. Ad rationem ante oppoſitum negatur cõſequentia maxime de inceſtu primi gradus propter ius nature quod per ipſum violatur.

¶ De continentia gradu.

Querit duodecimo.

Utrum cõtinentia ſit virtus a caſtitate diſtincta ⁊ temperantia. Arguitur ꝙ ſic per Andronicum dicẽtem ꝙ continentia eſt habitus innictus a delectatione.

¶ Notãdum ꝙ nomen continentie accipitur dupliciter. Unomodo vt ſignificat ceſſationem ab omni delectatione venerea ⁊ ſic duplex eſt cõtinẽtia ſcꝫ virginitas et viduitas. Alio mõ accipitur cõtinentia pro habitu quo quis ſuperat delectationes humanas vehementes cõtra iudicium rationis inſurgentes ſecundũ quam acceptionẽ dictum eſt ſupra in multis locis ꝙ continentia nõ nominat aliqđ genus virtutis ſed noiat graduꝫ in quolibet genere virtutis reperibilẽ: quia tamẽ delectationum humanarum potiſſime ſunt delectatiões guſtus ⁊ tactus ideo iſti gradus magis proprie reperiuntur in materia ⁊ genere virtutis temperãtie in alijs tamen omnibus reperiuntur Iſto ſecundo mõ accipit cõtinentiaꝫ Ariſ. in. vij. ethicorum. accipit eam etiam Andronicus in auctoritate allegata añ oppoſitum. Accipit etiam eam Caſſianus collatione duodecima vbi ponit differentiam inter cõtinentiam ⁊ caſtitatem. Eſt enim caſtitas cum caro nõ concupiſcit aduerſus ſpiritum ſed conſentit deſiderijs eius et ſibi confederatur ſecũdum illud Pſalmiſte. Habitauerunt fratres in vnum. Cõtinentia vero conflictuꝫ et impugnationem carnis ꝯiunctam habet [non caſtitas inquit] ſed cõtinentia dicitur vbi adhuc aliqua reſiſtit aduerſitas voluptatis. ¶ Notandum p̄terea ꝙ nomẽ virtutis accipitur dupliciter Unomõ pro habitu electiuo immediate ꝯſiſtente ⁊c̄. Aliomodo prout eſt nomẽ gradus in quolibet v̄tutis moralis genere reperibilis quomodo accipit virtutem Ariſto. vij. ethicorum cum ait. poſt hec autem dicendum aliud facientes principium quoniam circa mores frigidoruꝫ tres ſunt ſpecies. malicia/incontinentia/beſtialitas. contraria autem duobus quidem manifeſta hoc quidem em̄ virtutem hoc autem incontinentiam vocamus. ¶ Ex quo patꝫ etiã ꝙ malicia põt accipi dupliciter. Similiter temperantia põt accipi dupliciter. Unomõ vt eſt nomẽ generis v̄tutis. Secundomõ vt eſt nomen gradus v̄tutis quem ibi Ariſt. intelligit per virtutẽ et poſtea vocat multos temperantiã et oppoſitum eius intemperantiam, dictum eſt ſupra etiaꝫ ꝙ continentia vt eſt nomen gradus accipitur dupl'r. vnomõ cõmuniter ⁊ ſic continet ſub ſe pſeuerantiam. Aliomodo proprie eomõ quo diffinita eſt in p̄mo notabili et ſic diſtinguitur cõtra perſeuerantiam eodemmõ etiam de incontinentia dici poteſt.

[margin: Cõtinentia dupl'r accipitur. — Uirtus capit dupl'r. — Malicia capit dupl'r. Simil'r ⁊ tẽperantia. — Cõtinentia gdus dupl'r accipitur.]

¶ Prima cõcluſio. Cõtinentia primomõ nec a caſtitate nec a temperantia virtutibꝰ diſtincta eſt. probatur omnis continẽtia eſt caſtitas ⁊ omnis cõtinentia eſt temperantia igit. [margin: Pria]

¶ Secunda cõcluſio cõtinentia ſecundo mõ circa materiaꝫ caſtitatis exiſtens nec a caſtitate nec a temperantia virtutibus diſtincta eſt. patꝫ qꝛ omnis talis continentia eſt caſtitas ⁊ omnis talis eſt temperantia igitur. [margin: Scda]

¶ Tertia concluſio aliqua ꝯtinentia ſecundomõ a caſtitate ⁊ temperantia virtutibus diſtincta eſt patꝫ quia aliqua continentia pertinet ad iuſticiam: aliqua ad fortitudinem. quia in qualibet earum reperiuntur tres gradus virtutum. [margin: Tertia cluſio,]

Quarta concluſio ꝯtinentia ſecundomodo a caſtitate et temperantia gradibus diſtincta eſt. patꝫ hoc de continentia et caſtitate gradibus auctoritate Caſſiani allegata. de temperantia patꝫ per Ariſtote. in ſeptimo ethicorum pene per totum. [margin: Qrta]

¶ Quinta concluſio. Cõtinentia ſecundo modo et ſi ſit virtus primomõ accepto noie virtutis nõ tamẽ eſt virtus ſcđomodo patꝫ primũ qꝛ eſt habitus electiuus imediate conſiſtens ⁊c̄. patꝫ ſecũduꝫ quia continenia gradus nõ eſt temperantis gradus cum temperantia dicat abſolutionem a paſſionibus auertentibus nos ne ſequamur iudiciuꝫ rationis per diuturnam victoriaꝫ huiuſmodi paſſionum inexiſtentem. continentia vero ponit huiuſmodi paſſionum conflictum alie tamen conditiones ad eas exiguntur quas quia diffuſe alijs locis diximus pretermittimus. ꝗ continentia nõ eſt virtus gradus ꝯña tenet qꝛ idem ſunt cõuertibiliter virtus ſecũdomodo ⁊ temperãtia gradus. [margin: Quint]

¶ Et ſi queras quomodo differt caſtitas gradꝰ a temperantia. reſponſio ꝙ differunt ſicut ſuperiꝰ et inferius. Caſtitas enim dicit abſolutionem a delectationibus aut triſtitijs vt contra iudicium rationis ad venerea moueatur ſed ceſſante omni impetu et impugnatione circa venerea agit vel omittit quicquid recta ratio agendũ vel obmittendum conſulit temperantia vero gradus eſt abſolutio ab huiuſmodi impugnatione non ſolum circa actus venereos ſed etiam circa alia delectabilia. [margin: Dubiu]

¶ Sexta concluſio. Continentia gradꝰ nõ eſt tantum circa delectationes venereas. Probatur in omni genere virtutis reperitur continentia gradus ergo continentia gradus non eſt circa ſolas delectationes venereas. Conſequentia tenet quia non reperiuntur in omni genere virtutis delectationes veneree Antecedens probatur quia ſi quis in opere iuſticie patiatur impugnationes a rebꝰ delectabilibꝰ puta muneribꝰ vl'alijs hmõi et vincat frequenter talis erit iuſtus ſecunduꝫ aliquem gradum. et non ſecundum gradum heroicum quia tentatio non excedit communem facultatem hominum nec ſecundum gradum temperantie quia patitur impugnationeꝫ: ergo ſecundum gradum continentie. Secundo in omni materia reperibilis eſt continentia in qua reperiuntur paſſiones impellentes ad proſequendum aliquid quod recta ratio dictat non eſſe proſequẽdũ ſed in omni genere et materia virtutis reperiunt̄ huiuſmodi delectationes. Item per cupidita- [margin: Sext]

tē pecunie impellitur quis aliquando ad iniuſtitiam alius ad fugam vel proditionē ergo in his reperitur continentia maior eſt certa et minor eſt thome ſecunda ſecunde queſtione centeſima.lv articulo ſecundo dicentis. Proprie continentia dicitur circa illas paſſiones que impellunt ad aliquid proſequendū in quibus laudabile eſt vt ratio retrahat a proſequēdo licet tamē hanc maiorem ibidem limitare videatur ſed nimium voluntarie vt patebit ſoluendo rationem per eum adductam Tercio arguitur auctoritate ambroſij primo de officijs dicentis ꝙ generare decorū ita eſt ac ſi equabilem atq; vniuerſitatem honeſtatis habeat in omni actu ſuo continentem ſed cōſtat ꝙ non omnis actus pertinet ad delectatiōes tactus igitur. Quarto nomē continentie dicitur ex eo ꝙ aliquis ſe recte tenet in bono rationis et ſuperat paſſiones contra huiuſmodi bonum trahentes ſed multe paſſiones alie a delectationibus tactus trahunt hominem contra bonum rationis igitur circa alias paſſiones conſiſtit cōtinentia. maior eſt Ariſ. ſeptimo ethicorū dicentis continentia autem in eo quod eſt ſuperare. Quinto auctoritate tullij ſcd̄o rethoricorū dicentis ꝙ continentia eſt per quam cupiditas conſilij gubernatione regitur ſed conſtat ſed cupiditas eque bene aut magis eſt diuitiarū ſicut delectationum tactus igitur et continentia non eſt circa ſolas delectationes tactus. Has rationes fere omnes ſoluit thomas per hoc ꝙ nomen continentie poteſt accipi communiter vt ſtricte: in quo non ab eo diſſentiendum tamen conſtet hos virtutum gradus in omni genere virtutis reperiri.

Septima concluſio. Septima concluſio continentia gradus eſt virtus a caſtitate ⁊ temperantia gradibus diſtincta patet ex dictis.

Cōtra ſcd̄am cōcluſionē. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic de ratione continētie eſt paſſio retrahens ſed hoc non eſt de ratione caſtitatis nec temperantie igitur Secundo temperantia virtus continet ſub ſe heroicā temperantiam ſed eam non continet ſub ſe continentia gradus igitur

Solutiōes. ¶ Ad primam concedo maiorem et minorē ⁊ nego conſequentiam quia continentia caſtitas ⁊ temperantia in ipſis accipiuntur pro terminis quorum eſt ratio et diffinitio in conſequente autem accipiūtur pro actibus vt habitibus. Ad ſecundam reſpondeo omnino eodem modo per has enim rationes probaret ꝙ homo non eſſet animal quia homo cōtinet in ratione ſua rationale et non animal ⁊ animal continet ſub ſe equum quē non continet homo.

Cōtra ſextā cōcluſionē. ¶ Contra ſextam concluſionem arguit ſic ſecundum ariſtotelem ſeptimo ethicorū continentia ⁊ incōtinentia ſūt circa illa circa q̄ ſunt tēperantia et intēperantia ſed tēperantia ⁊ intemperantia ſunt ſolū circa delectationes tactus: ergo ⁊ cōtinentia et incontinentia. Scd̄o ꝯtinentia ⁊ incōtinētia ſunt ſolū circa delectationes naturales ſed ſole delectationes tactus ſunt delectiones naturales igitur minor eſt certa et maior probatur quia continentia et incontinentia ſunt circa delectationes vehementiorē inclinationem facientes ſed delectationes naturales inter omnes vehementiorem iclinationem faciunt cum ſint principia omniū delectationum ſuperuenientium igitur. Tercio continentia proprie dicitur in materia in qua eſt difficilimum continere ſed in concupiſcentijs delectationū tactus eſt optimū ⁊ difficilimū continere igitur circa eas proprie eſt continentia Quarto circa ea non eſt proprie cōtinentia circa que homines proprie non dicunt cōtinentes aut incōtinentes Sed circa alias paſſiones homines non proprie dicunt continētes ſed ſecundum quid et cum appoſitione vt dicimus iſtum cōtinentē ire lucri honoris aut pecuniarū igitur. Quinto ſi ſic ſequeret ꝙ circa delectationes non humanas puta que ſunt in eſu carnium humanarū aut abuſu pueroꝝ vel beſtiarū eſſet continentia ſed conſequens eſt falſū vt pꝫ ſeptīo ethicoꝝ igit. Iſte rationes ⁊ maxie quattuor prie ſūpte ſunt et collecte ex dictis thome ad impugnationem ꝓdicte cōcluſionis.

Solutiōes auctoris. ¶ Ad primā concedo maiorē ⁊ nego minorē accipiēdo tēperantiā ⁊ intēperantiā vt ſignt gradus virtutū ⁊ vicioꝝ ſi aūt acciperentur vt ſunt nomina ſignificātia genera virtutū et viciorū maior eſſet falſa et minor vera. Ad ſecūdam nego maiorē q̄uis minor ſit falſa quia delectationes guſtus ſunt etiam naturales. ad probationem maioris concedo ꝙ ſunt circa delectationes facientes vehementē inclinationē ſed nō oportet ꝙ ille circa quas ſunt faciant vehementiorem q̄ cetere imo poſſent facere tam vehementem inclinationem ꝙ vehemētia ipā poneret actum extra gradum ꝯtinentie ⁊ faceret ipſum ptinere ad gradū heroicum puta ſi inclinatio facta eſſet tam vehemēs ꝙ pauci homines regulariter eam vincerent. Ad tertiā nego maiorem nā vt dictū eſt poſſet eſſe tāta difficultas ꝯtinendi ꝙ actus nō eſſet actus cōtinentie: ſed virtutis heroice puta ſicut vincere talē paſſionē eſſet ſupra cōmunē facultatē hominū.

Quinq; ſignificatiōes cōtinentie. ¶ Ad quartā [que eſt bona et ex dictis Ariſt. videt ꝓcedere] dico ꝙ nomen ꝯtinentie primo īpoſitū eſt ad ſignificandū ceſſationē ab omni actu venereo. Scd̄o a ſignificandum actus quib⁹ vincimus delectationes venereas nos ꝯtra rōnem ad opera libidinoſa trahentes. Tertio ad ſignificādū actus q̄bus vincimus delectatiōes nos ꝯtra rectā rōnē ad opera intēperantie q̄ in tactu et guſtu cōſiſtunt trahētes Quarto ad ſignificandū actus quib⁹ vincimus delectationes nos ꝯtra rectam rōnem trahentes. Quinto ad ſignificandū actus q̄bus vincimus delectationes ⁊ triſticias nos cōtra rectam rōnē trahentes. Quinto modo accipit Ariſ. vij. ethi. continentiā in principio cū ponit eam vnum ex tribus gradibus circa mores faciendorum Quarto mō accipit i eodē ſeptimo cū continētiā a perſeuerantia diſtinguit. Tertio mō in eodē ſeptimo tractatu prīo capitulo ſexto. Scd̄o mō accipit caſſianus. Prīo mō accipiūt multi ⁊ ꝓpter iſtas diuerſas acceptiōes cōtingit ꝙ cū de continente aut incontinente loquimur circa alias delectationes a tactu et guſtu aliquid addim⁹ vt magis explicam⁹ quid intēdim⁹ ⁊ hoc ſignificaſſe videt Ariſ. quarto ⁊ quīto capitulis. Ad quītam nego ꝯñā qꝛ cōtinentia eſt circa delectatiōes humanas a quib⁹ vinci nō deſicit hoīē infra cōmu

nēm vilitatē hominū ideo circa tales nec ꝯtinen
tia eſt nec incontinentia et hoc diffuſe habet Ari
ſto. in ſeptimo tractatu primo capitulo ſexto.
¶ Cōtra ſeptimam concluſionem arguit primo
Cōtra ſepti mā ꝯcl'onē. Continētia cōdiuidit virtuti vt pꝫ ſeptimo ethi
corum ergo ipſa nō eſt virtus. Secūdo peccant
multi continēdo puta ſi deſiderant facere aliqḋ
bonum et nō faciunt ergo ꝯtinentia nō eſt virtus
ꝯñſ tenet quia nullus vtendo virtute peccat vt
vult Auguſtinus libro de libero arbitrio. Tertio
nulla virtus retrahit hominē a licitis ſed tm̄ ab
illicitis ſed ꝯtinentia retrahit hominem a licitis
vt patet per gloſam ſuper quintū capitulum ad
Gal. dicentem ꝙ per ꝯtinentiam etiam quis a li
citis abſtinet. Ad primaꝫ dico ꝙ in ſeptimo ethi
co. Ariſto. accipit virtutem: nō vt ſignificat gene
ra virtutum ſed vt eſt nomen gradus idem cum
temperantia gradu ſignans. Ad ſecundam nego
añs et ad ꝓbationem nego aſſumptū qui em̄ de-
ſiderat facere bonū et nō facit nō dicitur ꝯtinere
nec continens. ſolus em̄ ille eſt continens qui con
tra paſſionū motus rationi recte inſiſtit. Ad ter
tiam nego maiorem omnes enim habitus conſi-
liorum retrahunt hominem a licitis ſicut ab illi
citis. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

¶ De icontinentia gradu.

Q Uerit decimo ter-
tio. Utrum incontinens ſit intempe-
rante deterior. Arguit ꝙ ſic quia in
continens magis agit contra conſcientiam ergo
eſt deterior. In oppoſitum arguit ſecundū Ari.
ſeptimo ethicorum. Intemperatus nō eſt peniti
uus. ſed impenitentia aggrauat peccatum igit.
Notandum ꝙ ſicut poſite ſunt diſtinctiones de
continentia ita et omnino ſimiles poni poſſunt
de incōtinentia: hic autem accipio ſecundū ꝙ eſt
gradus in moribus fugiendorum vt diſtinguitur
contra intemperātiam ⁊ beſtialitatem in qua ſi-
gnificatione continet ſub ſe molliciē et ideo ad-
huc poteſt ſpecialius accipi ſecundum ꝙ diui-
ditur contra molliciem ſicut continentia contra
perſeuerantiam. Non curo autem multum nunc
vtrum accipiatur iſto ſpeciali modo vel nō. dum
tamen accipiatur vt eſt nomen gradus viciȷ̄ ⁊ nō
Duplex in cōtinentia. generis viciȷ̄. ¶ Notanduꝫ preterea ꝙ duplex eſt
incontinentia. quedam eſt que dicitur preuolatio
alia eſt que dicitur debilitas. Preuolatio fit cum
inſurgente paſſione non expectamus conſilium
et deliberationem rationis ſed ſtatim ferimur ſe-
cundum motum paſſionis debilitas fit cuꝫ inſur
gente paſſione expectamus conſilium. ſed tamen
non manemus neꝗ perſiſtimus in eo.
Preuola-tio dupl'r ꝯ tingit. ¶ Preuolatio contingit dupliciter. Unomodo
quia ſumus faciliter ſequaces fantaſie et appre-
henſionis ſicut ſunt acuti id eſt collerici qui fre-
num rationis non expectant. Secundo modo cō
tingit ꝓpter vehementiam impreſſionis vt in me
lencolicis in quibus eſt apprehenſio tam fortis
et tam vehemens ꝙ ſine freno mouentur motu
paſſionis inſurgentis. Notandum eſt preterea ꝙ
iſte paſſiones trahentes ad illitum frequenter in
nobis ex qualitatibus corporalibus inſurgūt vt
patet per illud qḋ dictum eſt in precedenti nota
bili de colericis et melancolicis et habet ab Ari
ſtotele in ſeptimo. huiuſmodi autem qualitates
aliquando inſequuntur naturam generis vt in ſci
tarum regibus reperitur mollities qui ſe habent
ad alios homines vt femininum ad maſculinuꝫ
aliquando inſequuntur egritudinem. videmus
enim multos affici ad alia et alia propter egritu
dines quas patiuntur quia alie ⁊ alie qualitates
vim habent in corpore in aliȷ̄s et aliȷ̄s egritudi-
nibus: aliȷ̄ vero inſequuntur proprias complexi-
ones. Cum autē hmōi qualitates inſunt propter
naturam generis: aut ꝓpter egritudinē. cōtingit
interdum ꝙ ſunt ita vehementes ꝙ nō poteſt ille
qui afficitur talibus paſſionibus contratendere
ſiue pugnare contra paſſionem ꝓpter naturā ge
neris vel propter egritudinem et tūc ꝓprie tales
cum vincūtur a paſſionibus quas multi vincunt
non dicuntur molles: qꝛ mollicies ſiue vinci acci
dit ꝓpter naturam generis. Et ratio huius eſt qꝛ
vt videtur tota cauſa ꝙ vincuntur a talibus paſ
ſionibus ꝓuenit ex parte corporis ſicut ꝯtingit
in illis in quibus paſſiones ita creſcunt ꝙ auferūt
vſum rationis vt in amentibus. tales em̄ nō pro
prie dicuntur incōtinentes neꝗ molles per hoc
qḋ inſurgentes paſſiones inſequunt. et vt dicit
Tho. in iſtis vltimis qñ ſcꝫ totaliter auferẗ vſus
rōnis nō ſaluatur ratio incontinentie: michi aūt
videtur ꝙ neꝗ in primis ſcḋm doctrinam Ariſ.
¶ Et ideo ſit prima cōcluſio. Cōtinentia ⁊ incō-
tinentia ſunt circa paſſiones quas multi poſſunt Pria ꝯ
vincere. Iſtam cōcluſionē ſupra ꝓbaui diffuſe et
ad eā varios paſſus Ari. induxi. ¶ Scḋa conclu
ſio. Ille qui paſſiones quas multi poſſunt vince- Scḋa ꝯ
re nō poteſt ꝓpter naturam gñis aut egritudinē
ſuperare nō eſt dicendus incōtinens cū ab eis vin
citur. ꝓbatur primo auctoritate Ariſ. ita dicētis
in. vij. ethi. Sed et ſi quis ad quas multi poſſunt
abſtinē ⁊ ab hiȷ̄s vincit et non pōt ꝯtratendere
nō ꝓpter naturā generis vel ꝓpter egritudinem
puta in ſcitarū regibus mollicies ꝓpter genus et
vt femininū ad maſculinū diſtat. Scḋo Nullus
qui ſuperatur a paſſione quā pauciſſimi illius gene
ris et nature ſuperant eſt incōtinens: ſed tales ſu
perātur a paſſione quā pauciſſimi illius generis
et nature ſuperant. cū propter qualitates ex na-
tura generis inexiſtentes nō poſſint cōtratende-
re igit tales nō ſunt incontinentes. maior pꝫ ex
prima concluſione. Tertio nullus qui vincitur a
paſſione aliqua a qua vinci eſt cōdonabile ⁊ ma
xime ſi cōtra nitatur eſt incōtinens ſed ꝑdicti vin
cuntur a paſſionibus a quibus vinci eſt cōdona-
bile ſi ꝯtra nitāt cū difficilimū ſit eas vincere igit
maior eſt Ari. in eodē ſeptimo. Similiter aūt ha
bet circa ꝯtinentiaꝫ et incōtinentiā. Nō em̄ ſi qs
a fortibus ⁊ ſuperexcellentibus delectationibꝰ vin
citur vel triſticiȷ̄s admirabile ſed ꝯdonabile ſi cō
tratendens. Ubi expreſſe declarat Ariſ. ꝙ in tali
caſu vinci nō eſt incontinētia. ¶ Tertia cōcluſio
Incōtinentia nō eſt corꝑis ſed aīe habitꝰ ꝓbat. Tertia con cluſio.
Omne viciū eſt q̄litas mētis. incōtinētia eſt vici-
um igit. Pro hac cocluſione aduerte ꝙ in incōti
nente fragili ſiue debili inuenitur paſſio ipellens

ad illicitum vel retrahens a licito inuenitur ratio ad licitum ſuadens ꝛ exhortans ꝛ inuenitur hoc quod eſt vinci a paſſione cum voluntas relictes ractione ſe permittit duci ſecundum impetū paſſionis: hoc autē vinci eſt actus voluntatis ab impetu paſſionis ſuperate quod ſi frequēter fiat generat habitum in voluntate per quem voluntas inſurgente paſſione facilius vincitur ꝛ inclinatur ad non reſiſtendum aut ad minus reſiſtendum. Dico ergo ꝙ huiuſmodi paſſio corporalis non eſt incontinentia: ſed eſt qualitas impellens ad actum incontinentie/ et dicit eam Thomas occaſionem incontinentie quod non videtur mihi verum Eſt enim magna differentia inter cauſam impellentem ꝛ inclinantē et cauſā occaſionalē Similiter ratio reſiſtens vel adhortans ad oppoſitum non eſt incontinentia cum hec adhortatio ad oppoſitum non ſit vitioſus actus Eſt igitur incontinentia actualis ipſū vinci ꝛ ſuperari quod eſt actus liber voluntatis potentis reſiſtere ꝛ nō reſiſtentis. Habitualis autem eſt habitus ex frequentibus actibus genitus inclinans voluntatē ad actus cōſimiles illis ex quibus genitus eſt / ꝛ iſti actus et habitus ſunt proprie incontinentia: et ſunt vitia mentis. ꝙ ſi iſte habitus inclinans voluntatem ad non reſiſtendum impetui paſſionis et ad permittendū ſe duci a tali paſſione fuerit multum auctus ꝛ firmatus/ ita ꝙ voluntas nō plus reſiſtere conetur. Jam tandem incipit non ſolum non reſiſtere ſed conſentire paſſioni impellenti/ et tunc ex multis actibus generabitur habitus in voluntate inclinans eam ad illud idem ad quod paſſio corporalis inclinabat ipſam/ ꝛ quia nulla eſt ibi reſiſtētia neqꝫ obmurmuratio iſte habitus dicitur intemperantia. ex iſtis patet ꝙ paſſio corporalis non eſt ſolum cauſa per accidens actus incontinentie ſicut vult Tho. ſed eſt cauſa per ſe. quod pꝫ in eo in quo nundū eſt genitꝰ habitus incōtinentie: in tali enim voluntas non eſt totalis cauſa per ſe actus incontinentie: ergo preter eā eſt aliqua alia cauſa per ſe. Tum ſcd̄o quia omne per ſe ſuperans ꝛ vincēs eſt cauſa per ſe huius quod eſt ſuperari ꝛ vinci ſed paſſio eſt per ſe ſuperans ꝛ vincens voluntatē que cōtratendit ꝛ reſiſtit: ergo paſſio eſt cauſa per ſe huiꝰ quod eſt ſuperari ꝛ vinci: ſed ſuperari ꝛ vinci ſunt actꝰ incotinentie ergo paſſio corporalis eſt ꝑ ſe cauſa actꝰ incōtinentie Et per iſtud pꝫ ꝙ Tho. nō ſufficiēter hoc ꝓbat per illud mediū ꝙ paſſio non eſt cā per

Ista ꝯclo

ſe ſed occaſio tm̄. ¶ Quarta concluſio. circa paſſiones fugibiles ꝛ non vituperabiles nullus dicitur incōtinens. Probatur circa paſſiones circa quas non eſt malicia non eſt incontinētia: ſed circa paſſiones fugibiles tm̄ ꝛ nō vituperabiles nō eſt malicicia: ergo nec incōtinētia. Maior eſt Ariſ. qui poſtq̄ꝫ diuiſit delectabilia in delectabilia ſecūdū naturā/ eligibilia ꝛ delectabilia ſecundū naturā fugibilia ꝛ intermedia horum Et exemplificauit de primis vt pecunie lucrū victoria honor/ ꝛ ſubiecit ꝙ non vituperamur quia talia concupiſcimus ſed quia aliqualiter ea appetimꝰ ſcꝫ habundanter ꝛ magis q̄ꝫ oportet ſubiungit Malicia quidē igitur nulla circa hec eſt ꝓpter id quod dictū eſt quoniam natura eligibiliū vnum quodqꝫ eſt ꝓpter ſeipſū praue aūt ꝛ fugiende ſunt ipſorū cōcupiſcentie. Similiter autē neqꝫ incontinentia. Secundo patet expreſſa auctoritate eiuſdem dicentis ibidem. Incontinentia enim nō ſolū fugiendorū ſed etiā vituperabiliū. Ubi vult dicere ꝙ incontinentia ē eorum que non ſolū ſunt fugienda ſed etiā vituperabilia quia ſi intelligeretur aliter eſſet contra ꝓceſſum eius in eodē loco: ꝙ ſi incontinentia dicatur in illis puta in fugibilibus ꝛ non in vituperabilibꝰ hoc eſt propter ſimilitudinē paſſionis ſiue impugnationis ꝛ cum appoſitione ſiue additione alicuius vt dicimꝰ incontinētē ire quē tn̄ diceremꝰ ſimpliciter incontinētem: ſicut dicimus malū medicum quē tamen ſimpliciter non diceremꝰ malum Tercio probatur expreſſa auctoritate eiuſdē in eodē capitulo vbi poſita diuiſione delectabilium conſimili ei que dicta eſt in prima ratione huius concluſionis ita dicit. Eligibilia quidē ſcd̄ꝫ ſeipſa dico autē puta victoriam honorē diuicias et talia bonorum ꝛ delectabiliū. Eos quidē igitur qui ad hec preter rectam rationē ſuperexcellūt eamqꝫ in ipſis ſimpliciter quidē nō dicimꝰ incontinentes apponentes autem pecuniarum incontinētes et lucri et honoris ꝛ ire ſimpliciter autem non vt alteros vt alteros ꝛ ſcd̄m ſimilitudinem dictos Quarto quicquid vituperatur nō vt peccm̄ tantum: ſed vt malicia quedam vel ſimpliciter vel ſecūdum quandam partē hoc eſt vt accedens ad maliciā illud eſt tm̄ circa paſſiones vituperabiles: ſed incontinentia non vituperatur vt peccatū ſolum. i. vt diſcedens a recta ratione: ſed etiā vituperatur vt malicia vel vt accedens ad maliciā/ nam in eo qui frequenter vincitur a delectationibus poſt habitū incōtinentie cōſummatū circa eadē obiecta incipit generari habitꝰ malicie ſiue intemperātie gradus. Minor ꝓbatur quia quicq̄d vituperatur vt malicia eſt circa delectationes circa quas eſt malicia: ſed malicia non eſt niſi circa delectationes vituperabiles ergo nec incōtinētia ꝓprie eſt circa delectatōes vituprabiles. Quito circa illas delectatōes ē incōtinētia circa quarū triſticias prouenientes ex illarū abſentia eſt mollicies: ſed circa ſolas triſticias vituperabiles eſt mollicies ꝓprie ergo ꝛ circa delectationes ſolas vituperabiles ē proprie icontinētia. Hanc rationē tāgit Ariſ. in eodē loco cum ait. Signū autem eſt et enim molles dicuntur circa has circa autem illarū nullā Pro intellectu huius cōcluſionis declarandū eſt que ſunt delectatiōes fugibiles tantū ꝛ que ſunt delectationes fugibiles ꝛ vituperabiles. Videtur dicere beatꝰ Tho. ſcd̄a ſcd̄e q. c. lvi. articulo. ij. in reſpōſione ad cōcluſionē ꝙ ſunt delectationes praue cū ait. Et ideo phūs dicit in. vij. ethico. ꝙ incōtinētia vituperatur nō ſolū ſicut peccatū quod ſcꝫ eſt per receſſum a recta ratione: ſed ſicut malicia quedam in q̄ꝫtum ſcilꝫ prauas cōcupiſcentias ſcd̄m Tho. Incōtinens vult cōcupiſcentias ſequitur. Sed cōtra hoc eſt intentio Ariſ. ibidē dicētis. ꝙ incōtinētia honoris eſt circa prauas concupiſcentias quia eſt circa ſuperabundantiam honoris que praua eſt et fugibilis et tamen negat ꝙ ſit circa concupiſcentias

vituperabiles ergo non omnis ꝯcupiſcentia pꝛi
ua eſt vituperabilis. añs apparet ex textu iam al
legato. Nam de illis loquens ait. Praue autem
et fugiende ſunt ipſoꝛum ſuperhabundantie: et
ſtatim ſequitur. Incontinentia autem nõ ſolum
fugiendoꝛum ſed etiam vituperabiliũ. Ecce quo
modo aliqua ſunt praua ⁊ fugibilia que tamen
non ſunt vituperabilia. ¶ Dico ergo ꝙ ſecũdũ

Quid delectatões fugibiles tñ: ⁊ fugibiles ⁊ vitupabiles ſimul.

Ariſto. delectabiliũ quedam ſunt per ſe et ex na
tura ſua appetibilia. ꝙ intelligo ſic ꝙ poſſunt ap
peti rationabiliter etiam ſi propter nullum fineꝫ
creatuꝫ appetantur vt pecunie/lucrum/ victoꝛia
honoꝛ/et talia habent bene ſuperabundantias
prauas ⁊ fugibiles: ſed tamen nõ dicuntur vitu-
perabilia. Alia ſunt q̃ ſunt hijs cõtraria que ſcꝫ
ex natura ſua fugienda ſunt de quibus exempli-
ficat Euſtra. vt comedere crudas carnes eſt aliq̄-
bus delectabile quod tamen eſt fugiendũ per ſe.
Alia vero ſunt neceſſaria que poſtea appellat in
termedia que ſcꝫ ratione indigentie alicuius rati
onabiliter appetunt vt comedere/bibere. In pꝛi
mis qꝛ ſole ſuperabundantie ſunt fugiende. ideo
ipſa non dicuntur vituperabilia quia vero in ter
tijs nõ ſole ſuperabundantie ſunt fugiende quia
talia non ſunt neqꝫ ſecundum parum neqꝫ ſecũ-
dum multum appetenda niſi quando eſt indigẽ
tia aut ſaltem quando nõ ſunt nocitura bone diſ
poſitioni coꝛpoꝛis vel anime ideo dicũtur nõ per
ſe et ex natura ſua appetenda ſed neceſſaria ⁊ ap
petenda propter aliud. Scd̃a vero nec per ſe ap
petenda ſunt nec neceſſaria ad aliud niſi foꝛte ra
ro de aliquibus eoꝛum que poſſunt ſumi vt medi
camenta. Pꝛima ergo dicuntur ſcd̃m Ariſto. fu
gienda et nõ vituperabilia. Omnia vero alia di
cuntur fugienda ⁊ vituperabilia. Et hec eſt intẽ
tio Ariſt. in ſeptimo ethicoꝛũ vt patere poteſt
intuenti textum et circa iſtas delectationes vitu-
perabiles ⁊ neceſſarias ꝓpꝛie ponit continentiã
et incontinentiam. Per quandam autem ſimi-

Quīta ꝯclo

litudineꝫ circa pꝛimas. ¶ Quinta concluſio. In
continentia eſt peccatum pꝛobatur pꝛimo quia
ſecunde ad Thimoteum tertio connumeratur a-
lijs peccatis vbi dicitur. criminatoꝛes incontinẽ
tes immites. Secundo pꝛobat̃ auctoꝛitate Ari-
ſtote. ſeptimo ethicoꝛum ⁊ iam allegatum eſt di-
centis. ꝙ incontinentia non tantũ vituperatur
vt peccatum ſed vt malicia. Tertio omnis habi
tus inclinans voluntatem ad non reſiſtendũ: ſed
potius ſuccumbendum delectationibus vitupe-
rabilibus contra rectam rationeꝫ dictantem eſſe
reſiſtendum et non ſuccumbendũ eſt peccatum:
ſed incontinentia eſt hmõi vt patꝫ ex iam allega

Incõtinentia ẽ circa aliqd tripl̃r.

tis: g̃ incontinentia eſt peccatũ. ¶ Beatus Tho.
vero dicit ꝙ incontinentia eſt circa aliquid tripli
citer. Unomodo ꝓpꝛie et ſimpliciter et ſic eſt cir
ca delectationes tactus. Secundo mõ pꝛopꝛie et
non ſimpliciter ſed ſcd̃m quid ⁊ ſic eſt circa dele
ctationes per ſe appetibiles in quibus tñ reperi-
tur ſuperabundantia praua. Tertio mõ ſecundũ
ſimilitudinem ⁊ ſic eſt circa cõcupiſcentias eoꝛũ
quibus non poteſt quis male vti ſicut ſunt virtu
tes et hoc mõ Dionyſi. x. ca. de diuinis noĩbus di
cit ꝙ Pau. per incontinentiã diuini amoꝛis di-
xit Uiuo ego iam non ego. Hanc diſtinctionem
nõ repꝛobo dum cõſtet ex auctoꝛitatibus allega-
tis in iſta q̃ſtione ꝙ incontinentia ſcd̃o modo eti
am dꝛ per ſimilitudinem: ſed qꝛ alia eſt ratio ſimi
litudinis incõtinentie pꝛimo modo dicte ad ſcd̃o
modo et tertio mõ dictam ideo poteſt diſtinctio
Tho. defendi. ¶ Sexta concluſio. Intemperan- Sexta ꝯclo
tia eſt deterioꝛ et peioꝛ q̃ꝫ incontinentia. pꝛobat̃
quicunqꝫ operatur aliquid turpe qꝛ impulſus a
paſſione eſt minus malus q̃ꝫ qui a paſſione nõ im
pulſus operatur ſimile turpe: ſed incontinens o-
peratur tupiter qꝛ impulſus a paſſione. intempa
tus vero non impulſus a paſſione aut ſaltem re-
miſſe impulſus operatur turpiter igr̃. maioꝛ pꝫ
pꝛimo quia ſi ille qui nõ eſt impulſus a paſſione
operatur turpiter multo turpius operaretur ſi eſ
ſet in paſſione. Quid enim vtiqꝫ ait Ariſt. faceret
in paſſione exiſtens. Secũdo pꝛobatur a ſimili.
Nam qui nõ iratus percutit ẽ deterioꝛ eo qui ira-
tus percutit g̃ ſimiliter qui turpe operat̃ ſiue im
pulſu eſt deterioꝛ eo qui turpe operat̃ qꝛ a paſſio
ne impulſus eſt. minoꝛ pꝛobatur qꝛ intempanteꝫ
dicimus qui operat̃ turpiter nõ qꝛ a paſſione im
pulſus eſt ſed ex electione ꝓpꝛia. Incõtinentem
vero qui operatur turpiter quia a paſſione impul
ſus eſt. Secundo. Omne vitiũ inſanabile eſt dete
rius eo quod eſt ſanabile maxime qñ illa ſunt cir
ca eandem materiam: ſed intempantia eſt inſana
bilis incontinentia vero ſanabilis eſt igr̃. maioꝛ
eſt nota. et minoꝛ pꝛobatur quia intempatus nõ
eſt penitiuus: ſed perſiſtit ĩ electione ſua. inconti
nẽs vero qui a paſſione ducitur penitet cuꝫ ceſſat
paſſio. Tertio. Omnis malicia continuata et
non interrupta eſt ceteris paribus deterioꝛ mali-
cia non cõtinuata: ſed interrupta. ſed intemperã
tia eſt continuata ⁊ nõ interrupta malicia. incõ-
tinentia vero eſt malicia nõ continuata ⁊ inde eſt
ꝙ intempantia aſſimulatur idropiſi ⁊ ptiſi. incõ-
tinentia vero epilentie. Quarta rõ. intemperat⁹
eſt malus malicia que eum latꝫ quia non penitet
nec murmurat in eo conſcientia: ſed incontinens
eſt malus malicia que non eum latet cum ſit pe-
niturus ⁊ habeat remurmurantem conſcientiaꝫ:
igit̃. intemperatus eſt deterioꝛ incõtinente. Nam
cum in malicia latente latentia venit ex ꝑuerſi-
tate ⁊ coꝛruptione rõnis ipſa facit eã deterioꝛem
ſecus eſt ſi latentia ꝓueniret ex erroꝛe inuĩcibili
aut cũ magna difficultate vincibili. Quinto. om
nis ꝓſequens delectationes ex electione volunta
tis quia ſcꝫ iudicat eas eſſe pꝛoſequendas eſt dete
rioꝛ eo qui eas pꝛoſequit̃ ſine electione volunta-
tis nec iudicat eas eſſe ꝓſequendas: ſed intempa
tus pꝛoſequit̃ delectationes ex electione volunta
tis et iudicio rõnis coꝛrupte. Incontinens autẽ
ſine iudicio rõnis ⁊ ſine electione voluntatis ſed
potius permittit ſe a paſſione duci: ergo intempe
ratus eſt incontinente deterioꝛ. Maioꝛ apparet
qꝛ in pꝛimo illud qd̓ eſt optimũ in homine ſcꝫ ra
tio eſt coꝛruptum circa pꝛincipia agibilium cuꝫ
qua coꝛruptione nõ ſtat ꝙ ſit vera virtus in hoĩe
In ſcd̃o autem nõ eſt hmõi ratio circa pꝛincipia
agibilium coꝛrupta. Confirmat̃ qꝛ pꝛimus diſce
dit a recta ratione quia credit et iudicat ꝙ huiuſ

modi delectationes impudenter ſequende ſunt.
Secundus añs ideʒ agit nõ quia hoc credat ſed
quia ſuperat a paſſione ⁊ ideo iſte incontinens
non eſt ſimpliciter malꝰ cum in eo ſaluet optimũ
principium humanarũ actionum: intemperatꝰ
aũt eſt ſimpliciter malus quia in eo non ſaluatur
ſed corruptum eſt tale principium. Iſte ſunt ra-
tiones Ariſ. quas ponit in ſeptimo. ca. vi. primi
tractatus beatus Tho. vbi agit de incontinentia
in cõcluſione ſupra allegata non ponit niſi quin
tam iſtarum rationũ que vt eam format videt pa
ti calumniaʒ ſic ait vbi eſt maior inclinatio volũ
tatis ad peccandũ ibi eſt maius peccatũ: ſed in
intemperato voluntas inclinat ad peccandũ ex
propria electione que procedit ex habitu per con
ſuetudinem acquiſito. In eo autem qui eſt incon
tinens voluntas inclinatur ad peccandum ex ali
qua paſſione ⁊ quia paſſio cito tranſit: habitꝰ au
tem eſt de difficili mobilis ideo incontinens ſtatiʒ
penitet. Intemperatꝰ aũt nõ ſed gaudet ſe pec-
caſſe eo ꝙ operatio peccati eſt ſibi facta cõnatu-
ralis/et ideo de intemperatis dicit prouer. ij. letã
tur cum malefecerint ⁊ exultant in rebꝰ peſſimis
tota difficultas conſiſtit in hoc ꝙ voluntas incon
tinentis inclinat ad peccandũ ex aliqua paſſione
tantum ⁊ non ex habitu. ſi enim intelligat Tho.
ꝙ per actus incontinentie frequentatos non ge-
nerat aliquis habitus inclinans voluntatem ad
peccandum videt falſum ⁊ primo videtur contra
totam phĩam moralẽ que clamat ꝙ ex actibꝰ fre-
quentatis generat habitus maxime in ſubiecto
non habente contrariũ habitum Secundo enim
hoc eſt contra experientiam quia omnes inconti
nentes experiunt ſe magis inclinatos ad deſeren
dũ rectaʒ rationem poſt frequentationem multo
rum actuũ q̄ʒ ante. Tercio quia ſcðm Tho. incõ-
tinentia ad volũtatem ⁊ non ad vim cõcupiſcibi
lem nec iraſcibileʒ pertinet ſicut ⁊ continentia vt
habet ſecũda ſecũde. q. clvi. ar. iij. ⁊ non dicit pre
ciſe actum quia ſicut virtus eſt habitus ita ⁊ vi-
tium: ſed omne vitium in voluntate exiſtens in-
clinat eam ad peccandũ: igit. Dico ergo ꝙ incõ
tinentis voluntas inclinatur ex ꝓprio habitu ad
peccandum: ſed non inclinatur ex ꝓprio habitu
ad ſequendum concupiſcentias malas ⁊ turpes:
inclinat inq̄ʒ ad peccanduʒ quia inclinat ex pro
prio habitu ad non reſiſtendũ motioni et impe-
tui paſſionum cum tamẽ tenet reſiſtere hoc auteʒ
eſt peccare ſed ipſa eadem volũtas q̄ʒ diu manet
voluntas incontinentis non habet volitionem ⁊
electionem huiuſmodi cõcupiſcentiaruʒ imo iſte
eſt actus intemperati ⁊ habitus inclinans ſic ad
electionem ſciliʒ ⁊ volitionem illarum delectati
num ad quas paſſiones inclinant dicit intempe
rantia ⁊ ex hoc pʒ manifeſte ꝙ intemperãtia eſt
habitus genere differens ab incontinentia quod
expreſſis patenter Ariſ. cum ait in ſupra memo-
rato capitulo. Et omnino autem alterum genus
incontinentie ⁊ malicie ⁊ ibidem quoniã igit ma
licia incontinentia non eſt manifeſtũ vbi maliciã
Septima conclusio, pro intemperantia accipit. ❡ Septima conclu-
ſio. Incontinentia debilium eſt deterior inconti-
nentia preuolantium. probatur incõtinentia eoꝝ
qui rationem habent cui non immanent eſt dete-
rior incontinentia eorum qui ratione ⁊ iudicio ca
rent ſed incontinentes debiles rationem habent
cui non imanent/preuolantes vero ratione ⁊ iudi
cio carent igit. Maior pʒ quia qui rationem ⁊ iu
dicium habent ⁊ tamen vincunt ſuperantur a mi
nori paſſione ⁊ ſuperant non incõſulte. i. nõ ſine
conſilio: deterius enim eſt ſuperari ⁊ vinci cuʒ ha
bet conſilium de non ſuperari ⁊ vinci q̄ʒ ſuperari
ſine huiuſmodi conſilio. Secundo. Incontinen-
tes debiles ſimiles ſunt illis qui cito inebriantur
⁊ a vino pauciore q̄ʒ multi inebriantur: preuolã
tes autem non igit debiles deteriores ſunt preuo
lantibus. ❡ Octaua concluſio. Incontinẽtia cõ Octaua cõclusio.
cupiſcentie eſt turpior q̄ʒ concupiſcentia ire pro-
batur prio. Omnis incontinẽns qui nullo modo
obſequitur rationi nec vincit vllomodo ab ea ſed
vincit a concupiſcentia eſt deterior eo qui aliqua
liter vincit a ratione ⁊ eam aliqualiter ſequitur:
ſed incontinens concupiſcentie nullo modo vin-
citur a ratione ſed a cõcupiſcentia nec vllomodo
ſequitur eam ſed concupiſcentiaʒ: incontinẽs au
tem ire aliquo modo vincit a ratione ⁊ eaʒ ſequi
tur igit. Maior eſt nota Et minor probatur quia
concupiſcens ad apprehenſionem ſenſus vel ra-
tionis dicentis hoc eſſe delecbitale ſtatim mouet
⁊ properat vt eo potiatur iratus vero rationeʒ au
dit ſecundũ quid. Nam q̄ʒ primum per rationeʒ
vel fantaſiam manifeſtatuʒ eſt ſibi ꝙ facta eſt ei
iniuria vel contemptus velut ſilogiſans conclu
dit ꝙ opʒ illum oppugnare ⁊ ſtati mouet ad vin
dictam anteq̄ʒ habeat iudicium rationis plenuʒ
⁊ perfectum quo dicteẗ de agibili ⁊ omnibus cir-
cunſtantijs eius Et ita iratus audit rationem ſed
incomplete ⁊ imperfecte audiens mouet ad vin
dictam quod contingit ꝓpter caliditatẽ et veloci
tatem nature. Ira enim eſt accẽſſio ſanguinis cir
ca cor et hoc manifeſtat Ariſ. duobus exemplis
Primũ eſt de velocibus miniſtris qui excurrunt
ad faciendũ quod imperatur anteq̄ʒ audierint
totaliter dictum imperantis ⁊ inde eſt ꝙ peccant
⁊ errant in agẽdo nec faciunt quod eis fuerat im
peratum. Secundum exemplum eſt de canibus
qui ſtatim latrant ad primũ ſtrepitum ingredien
tis ante q̄ʒ cognouerint ſi ille qui intrat amicꝰ ſit
aut non. Secundo. Incõtinẽtia eo eſt minus tur-
pis ⁊ ei facilius ignoſcimus ac veniam damꝰ quo
eſt naturalior ⁊ difficilior ad vincendũ ſed ira eſt
naturalior ⁊ difficilior ad vincendum q̄ʒ ille con
cupiſcentie que ſuperabundantes ſunt ⁊ non ne-
ceſſarie: igit incontinẽtia ire eſt minus turpis q̄ʒ
cõcupiſcentie. Maior probatur quia videmus ꝙ
etiam ipſis concupiſcentijs magis veniaʒ damꝰ
quanto ſunt magis communes: quia inq̄ʒtum ſũt
magis cõmunes ſunt magis naturales. Minor
probatur duobus exemplis Ariſ. Primuʒ eſt de
eo qui ſe excuſabat ꝙ iratus patrem percuſſit: pa
ter enim meus [inquit] percuſſit patrem ſuum et
ille ſuuʒ ⁊ filium ſuum oſtendens ⁊ iſte inquit me
percutiet cauſam addidit. cõnatum enĩ nobis id
eſt cõnaturale ⁊ cõgenitum. Secũdum exemplũ
eſt de eo qui trahebat a filio cuʒ fuit tractus vſq̄ʒ
ad ianuã iuſſit ceſſare ⁊ rationẽ addidit quia non

traxerat pſem niſi vſqꝫ ad illum locum. Ex iſtis
exemplis apparet ꝙ ira vel ſaltem qualitates ad
actum ire inclinantes tranſit a parentibus in fi-
lios ⁊ per ɔ̄ñs ipſa eſt multuꝫ naturalis. Tertio
Incontinẽtia inclinans ad operãdum inſidioſe
et fraudulenter eſt turpior ea que ĩclinat ad ope
randum manifeſte ⁊ aperte: ſed incontinentia cõ
cupiſcentie inclinat ad proſequẽdum concupiſcẽ
tiam inſidioſe ⁊ dolo. ira autem ad proſequendũ
vindictam palam ⁊ manifeſte et nõ per inſidias
igit. Maior patꝫ quia qui iniuriam inferunt tan
to ſunt iniuſtiores q̄ꝫto magis inſidiãtes. minor
probatur per illud qḋ venus [que apud poetas
veneream ɔcupiſcentiam ſig̃t] cõmuniter appel
latur doloſa ciprigena ⁊ corrigia ei varia attri-
buitur et Homerus vocat eam deceptionem que
furata eſt intellectum multum ſapientis. Quar-
to nullus ſcd̃m concupiſcentiam operãs triſtat:
omnis ſcd̃m iram operans triſtat: ergo iniuſtior
eſt operatio ſcd̃m concupiſcentiam q̄ꝫ ſecundum
iram. Nam peccata quo magis placent eo graui
ora ſunt. Aduerte ꝙ ſi quis pater habeat duas fi
lias quarum vnam quis ꝑpter concupiſcentiam
violet alteram vero alius propter iram quia ſcꝫ
a patre earum aliquod ſimile paſſus eſt: tunc pri
mus maiorem iniuriaꝫ intulit q̄ꝫ ſcd̃us ⁊ minus
iraſci debet pater ſecũdo q̄ꝫ primo. Iſtis quattu
or rationibus ꝓbat Ariſt. ꝙ incõtinentia cõcupi
Nona ɔclo. ſcentie eſt deterior q̄ꝫ ire. ¶ Nona ɔcluſio. Incõ
tinentia habitualis eſt aſſuefactiua ⁊ aſſuefactia
Incõtinentia naturalꝭ aſſuefactia hitualis. naturali deterior. ¶ Pro qua cõcluſione aduer
tẽdũ ꝙ per incõtinentiã naturalẽ intelligo actũ
ſeq̄ndi delectatiões ex q̄litatibus a natura idu-
ctis cauſatum aut inclinationem ad hmõi actum
per qualitates a natura inductas factam ſine aſ
ſuefactione ⁊ ſine habitu voluntatis ad actum in
continentie inclinante. Qñ vero hmõi inclinatõ
fit per qualitates ex ſola aſſuefactione factas ſic
tamẽ ꝙ ex hmõi actibus quibus fit aſſuefactio nõ
generatur habitus incõtinentie in voluntate tũc
dicitur aſſuefactiua incõtinentia quod contingit
cum quis pro tempore pro quo non eſt adhuc no
tabiliter capax rõnis et diſcretionis frequenteꝫ
operam dat operibus incõtinentie puta aſſueſcit
cibos ad ingluuiem ⁊ potus ad ebrietatem. Ha-
bitualis auteꝫ incontinentia eſt habitus genitus
in voluntate ex frequentibus actibus quibus vo
luntas adueniente paſſione inclinatur ſibi nõ re-
ſiſtere ſed cedere contra rõnem impellenti. Dico
ergo ꝙ iſta tertia eſt duabus aliis deterior. Patꝫ
quia iſta proprie eſt incõtinentia moralis et mo-
raliter vitioſa. alie autem non. Iſta enim habet
plus de voluntario qr cauſatur in homine ꝓ tem
pore quo eſt notabiliter capax rõnis et diſcretio
nis et pro tempore pro quo tenetur ſuperare paſ
ſionem. Alie autem non. ſed naturalis ineſt per
cauſam inexiſtentem a natura nõ quidem totali
ter ſed partialiter: aſſuefactiua vero ineſt per cau
ſam cauſataꝫ in continẽte pro tempore pro quo
non eſt notabiliter capax rõnis. habitualis vero
eſt cauſata vt dictum eſt. Probatur. igit conclu
ſio quia vel incõtinentia accipitur pro ipſis prin
cipiis inclinatiuis et tunc conſtat ꝙ habitualis
eſt deterior quia ē cauſata ex actibus malis ⁊ tur
pibus et ipſi operanti imputabilibus: aſſuefacti
ua etiam eſt cauſata ex actibus turpibus licet nõ
imputabilibus ipſi operanti propter defectum
vſus rationis ſed imputabilibus hiis quoruꝫ cu-
ſtodie puer commiſſus eſt. Et ob hoc dicit Ariſt.
in primo ethicorũ ꝙ non parum refert iuuenem
ſic vel ſic aſſueſci. Prima vero ſcꝫ naturalis ſine
culpa cuiuſcũqꝫ cauſata eſt. ſi vero accipiatur in
continentia pro actu ad quem fit inclinatio: tunc
dico ꝙ habitualis eſt deterior: qr actus ille qui ē
concupiſcentia eſt culpabilis et turpis operanti
et cauſa ad ipſum inclinans ex actibus turpibus
et ipſi operãti imputabilibus eſt cauſata. Actus
vero concupiſcentie aſſuefactiue vel non eſt im-
putabilis operanti vel ſi eſt imputabilis propter
vſum rationis interuenientẽ tamẽ cauſa eius nõ
eſt cauſata ex actibus ſibi imputabilibus ſed alte
ri et ſi non imputabilibus tamẽ turpibus. Natu-
ralis vero q̄ꝫuis etiam ſit actus imputabilis pro
tempore diſcretionis cauſa tamen eius non ineſt
per actus imputabiles nec turpes ſed ex mera a-
ctione nature. ꝙ aũt ita ſit dicendũ ⁊ ꝙ diſtinguẽ
de ſunt hmõi inclinationes patꝫ ex Ariſt. vij. ethi
corum ca. iiij. in ea parte in qua agit de beſtialita
te ita dicente. Quia autem ſunt quedã delectabi
lia natura et horũ hec quidem ſimpliciter: hec au
tem ſecundũ genera et animalium ⁊ hominũ: hec
autem nõ ſunt. ſed hec quideꝫ propter orbitates
hec autem ꝑpter conſuetudines fiunt hec autem
propter pernicioſas naturas et ſequitur. Eſt ⁊ cir
ca horuꝫ ſingula ſimiles videre habitus. ecce vbi
diſtinguit Ariſto. inter habitus pernicioſas na-
turas: conſuetudines: et orbitates ſiue morbos ꝙ
ſi contingat circa beſtialem nõ eſt dubium etiam
contingere circa incontinentiam ꝙ auteꝫ inclina
tiones a natura facte ſunt aut a conſuetudine nõ
ſint ita praue ſicut facte ab habitibus patꝫ qr pro
pter hoc Ariſt. dicit opus qḋ ex eis ſequitur non
eſt dicendũ incontinentiam ita dicens. Quantis
quidem igr natura cauſa hos vtiqꝫ nullus dice-
ret incontinentes quẽadmodũ neqꝫ mulieres qm̃
non ducunt ſed ducuntur. ſimiliter autem ⁊ egro
tatiue ſe habentibus ꝑpter cõſuetudinem. Buri.
autẽ ſatis breuiter ſe expedit de predicta queſtio
ne dicens. ꝙ incõtinens per naturam eſt deterior
ſecundum maliciam naturalem: ſed incontinens
per aſſuefactionem eſt deterior ſecundũ maliciaꝫ
moralem. Sed iudicio meo nõ ſatiſfacit queſtio-
ni. Cum pro eodem habet incõtinentiam ſcd̃m
aſſuefactionem et incõtinentiã habitualem. Cuꝫ
ſecundo qr adhuc ſtat queſtio de actu incontinen
tie facto ꝑpter inclinationem qualitatum natu-
ralium et de actu incontinentie facto ꝑpter incli
nationem ɔſuetudinis ⁊ etiam de actu facto pro
pter inclinationem habitus qui actus ſi fiant ab
habente plenum vſum rõnis ſunt praui morali-
ter et ita inter ipſos poteſt fieri comparatio q̄ꝫtũ
ad prauitatem moralem. Dico ergo de compara
tione iſtorum ꝙ actus incontinentie qui eſt a ma
lo habitu eſt deterior ⁊ turpior. deinde actus qui
eſt ex mala cõſuetudine. Tertio. Actus qui eſt a
qualitatibus naturalibus male inclinantibus et

hoc ceteris paribus ꝓpter cauſas iam adductas.
Hec tamen concluſio qualificanda et limitanda
eſt per ſecundam concluſionē huius queſtionis
Cōtra ſcdā concluſionē. ¶Contra ſecundam concluſionem. Arguitur.
Ille qui paſſiones quas multi ſuperant non po-
teſt vincere propter peruerſitatem cōplexionis:
ſiue qualitatum indiuidualiū male inclinantiū
dicit incontinens: ergo et ille qui non poteſt hu-
iuſmodi paſſiones ſuperare propter naturā ge-
neris aut egritudinem. Conſequentia patet quia
actus incontinentie non eſt plus in poteſtate vni
us q̃ȝ alterius et omnis ratio que militat ꝓ vno
militat ꝓ alio. Secūdo. Talis cōmittit actū ma
lum ⁊ non ſecundū intemperantiam quia nititur
contratendere nec ſecundum beſtialitatem: quia
Solutio. actus non eſt actus beſtialitatis vt ſuppono er-
go peccat ſcdm incontinentiā. ¶Ad primam
poteſt rūderi dupliciter Uno mō ꝙ qualitates in
diuiduales ꝓuenientes ex complexione particu-
lari non faciunt tantam vehementiā nec tantū
impetū ſicut qualitates ex natura generis inexi
ſtentes aut ꝓpter egritudinē ideo hō affectus qli
tatib⁹ indiuidualib⁹ eīn ſemper magis poteſt re
ſiſtere impulſioni earum ⁊ eas ſuperare ⁊ magis
eſt dominus ſui q̃ȝ affectus qualitatibus ſui gene
ris. Secūdo dico ꝙ ſi reperiantur alique quali-
tates indiuiduales tantam impulſionem facien-
tes ⁊ reddentes hominē impotentē aut difficili
me potentem reſiſtere ſicut apud multos eſt veri
ſimile tunc ille ſcdm rei veritatē [ſi contratende-
re nitatur] non eſt dicendus incontinens quia
vincitur in eo in quo non plurimi ſic ſe habentes
reſiſterent. Nam iſte ſi vincere faceret actum he-
roice virtutis non ex natura actus ſed ex circun-
ſtantie perſone operantis: poſſet eīn ibi eſſe tanta
et tam vehemens impulſio ꝙ ille actus continen
di eſſet ſibi tam difficilis q̃ȝ difficilis eſt viro per
fecto actus martirij ꝙ ſi contratendere nitatur ⁊
tamen vincatur actus quidem erit malus ⁊ cul-
pabilis ſed tamen erit talis de quo ſibi faci-
le venia donetur: quia tamen iſta qualitas in-
diuidualis nō eſt ita nota ſicut qualitas generis
et quod iſte facit īpulſione male qualitatis multi
putant eū facere ſola peruerſione volūtatis ideo
operatio ſua appellatur incontinentia licet ſecū-
Ad ſcdam. dum veritatē non ſit incōtinentia quod ſemper
intelligo de incontinentia gradu. ¶Ad ſecundā
concedo primā partem antecedentis ⁊ ſecundā
⁊ terciā ⁊ nego conſequentiam quia talis actus
eſt tam parum imputabilis facienti vt non ſit in
aliquo gradu vicij reponendus. In iſtis eni gra
dib⁹ nō reponūtur act⁹ niſi culpabiles ⁊ multū
imputabiles ⁊ taliter ꝙ apud hoīes magis cen-
ſeantur digni pena graui ⁊ emēdatione culpe q̃ȝ
cōdonatione ⁊ venia ſicut cōtingit in actib⁹ vel
omiſſionibus oppoſitis heroicis operationibus.
Nam et qui ꝓpter metum grauiſſimorū suppli-
ciorum fugit ne per hec cogatur ad negandam
fidem veniam dandam homines cenſent quan-
uis tamen in caſu actus ille ſit culpabilis et im-
putabilis. Cuius exemplum poteſt eſſe de bea-
to Regulo qui cum vidiſſet ſupplicia Dionyſij
fugere cepit ne ſimiliter afficeret. Et ſi dicas ꝙ ſe

cundū hoc ſequeretur ꝙ in predicto caſu aliquis
adulterans non peccaret mortaliter quia nō age
ret incontinenter et non faceret niſi peccatum ve
niale. Ad hoc reſpondeo negando conſequentiā
quia licet non ageret incontinenter incontinen-
tia gradu ageret tamen luxurioſe et contra prece
ptum diuinum vnumquemq̄ potentem vti ratio
ne obligans ſub pena peccati mortalis. Et cum
dicis ꝙ non faceret niſi peccatum veniale dico ꝙ
faceret peccatum mortale quia licet quantum eſt
ex circunſtantia perſone peccatum ſuum eſſet fa-
ciliter cōdonabile tamen ratione precepti tranſ-
greſſio ad penam eternam obligat credo tamen
ꝙ deus cum minore penitudine et contritione re
mitteret ſibi peccatum illud q̃ȝ perſone aliter cir
cunſtantionate. ¶Contra terciam concluſionē Cōtra terciā
Arguitur ſic diuerſitas ſexuum facit diuerſitatē cōcluſionē
circa continentiam et incontinentiam quia ſecū-
dum Ariſ. ſeptimo ethicorum mulieres non dicū
tur incontinentes ſed diuerſitas ſexuum eſt ex ꝑ-
te corporis et nō ex parte anime ergo incontinen
tia eſt habitus corporis et non anime. Secundo
nichil quod ſequitur corporis complexionem ꝑ-
tinet ad animam ſed incontinentia ſequitur cor-
poris complexionem. Nam ſecundum Ariſto.
ſeptimo ethicorum maxime acuti ſcilicet coleri-
ci et melancolici ſunt incontinentes incontinen-
tia effrenata ſiue preuolante. Tercio victoria ma
gis pertinet ad eū qui vincit q̃ȝ ad eum qui vinci
tur ſed ex hoc dicitur aliquis eſſe incontinens ꝙ
caro concupiſcens aduerſus ſpiritum ſuperat ip-
ſum ergo incontinentia magis pertinet ad corp⁹
q̃ȝ ad animam. Quarto incontinentia dicit actū
aliquem circa delectationes corporales et non di
cit actum voluntatis puta non dicit velle ſequi de
lectationes corporales quia tunc incontinēs ope
raretur ex electione quod eſt contra Ariſ. in ſepti
mo ethicorum vbi oſtendit differentiam inter in-
continentem et intemperatum ergo dicit actum
qualitatum corporalium ſcilicet ducere ad dele-
ctationes corporales cōtra rectā rationē. ¶Ad Solutio.
primā ſi accipiatur facere proprie vt ſignificat
cauſam nego maiorem ſi accipiatur improprie
pro ſignificare ſic ego concedo. Diuerſitas enim
ſexuum non eſt cauſa diuerſitatis circa continen
tiam et incontinentiam ſed bene eſt ſignum ſed
qualitates que communiter reperiunt̄ in his di-
uerſis ſexibus faciūt huiuſmodi diuerſitatem et
ita concedo [conſequenter dicendo] ꝙ cauſa ali-
qua act⁹ incontinentie ſe tenē ex parte corporis ſ3
ipſe act⁹ nō eſt act⁹ corporis ſed eſt act⁹ anime
et ſimiliter habitus. Quod autem dicit Ariſto-
teles ꝙ mulieres non ſunt continentes neq̄ incō
tinentes intelligit de mulieribus regulariter ⁊ vt
in pluribus q̃ȝuis tamen poſſint reperiri alique
continentes ⁊ alique incōtinentes. intelligit etiā
in operationibus ad quas inclinant̄ ſecundum
qualitates regulariter naturam femineam ſequē
tes. Cuius ratio eſt quia reſpectu talium operati
onum habent fortes ⁊ frequentes impulſiones ⁊
ſunt multum debiles in reſiſtendo ſecundum il-
lud prouerbiorum vltimo mulierem fortē quis
inueniet adeo ꝙ in pluribus vincuntur et in pau

rioribus vincunt ideo cum vincunt non eſt actus
continentie ſed altioris virtutis puta heroice ra
tione difficultatis actus ex circunſtantia perſone
cum vero vincuntur tunc nō eſt actus incontinē
tie ſed actus condonabilis et qui ꝓpter paruam
imputabilitatem nō reponitur in gradu vicij: eſt
tamen actus culpabilis etiam aliquādo mortali
ter omnino tamē ſimul in viro eſſet multo magis
imputabilis et aſcenderet ad gradum incōtinen
Ad ſcd͞am tie. ¶ Ad ſecundam dico ꝙ aliquid dicitur con-
ſequi aliud dupliciter. Uno mō conſecutione que
eſt inter cauſam totalem et effectum ⁊ ſic cōcedo
maiorem et nego minorem. complexio enim non
eſt cauſa totalis actus vel habitus qui eſt incontinē
tia ſed cum ea concurrit voluntas. Alio mō con
ſecutiōe que eſt inter inferens et illatum et hoc du
pliciter vel hoc intelligitur de conſecutione ſim-
pliciter neceſſaria et ſic ego nego minorem. hec
enī ꝯña non eſt ſimpliciter neceſſaria. iſte eſt cole
ricus ergo eſt incontinens quia vt dictum eſt ad
continentiam cum qualitate impellente exigitur
voluntas que ꝯtranititur ⁊ tamē vincitur et quia
libera ipſa eſt et in poteſtate ſua eſt nō vinci ideo
conſequentia illa nō eſt neceſſaria vel intelligitur
de conſecutione vt in pluribus et ſic negatur ma
ior et etiam minor quia ſi ita eſſet vt in pluribus
ꝙ colerici vincerentur ⁊ raro vincerent iam per
doctrinam Ariſ. nō dicerētur incontinentes. Ex
quibus patz ꝙ falſum eſt ꝙ incontinentia ꝯſequit͛
complexionem corporis. Ad Ariſto. autem dico
ꝙ incōtinentia preuolans ſiue effrenata maxime
reperitur in colericis ⁊ melancolicis vt hz Ariſt.
et ad eam inclinant qualitates corporales coleri
corum et melancolicorum etiā fortius ⁊ vehemē
tius q̄z qualitates aliarum complexionuz tamē
ab huiōi qualitatibus corporis ad incontinentiā
anime nec neceſſario nec vt in pluribus valz ꝯña
quia vt dictum eſt tunc nō dicerētur incontinen-
tes. Ad tertiam cōcedo maiorez ſed dico ꝙ victo
ria nō denominat incōtinentem ſed incōtinentie
cauſam nō enī incontinens eſt qui vincit ſed qui
vincitur. et ideo licet victoria tribuatur carni et
qualitati corporali incontinentia tamen que cōſi
ſtit in vinci et non in vincere attribuitur ſpiritui
ſiue anime. Et ad minorem dico ꝙ hec ratio que
eſt carnez ſuperare ſpiritū nō eſt ratio incōtinen
tie ſed bene infert rationem incōtinentie que eſt
ſpiritum ſuperari a carne hoc autem ſuperari eſt
ipſius et nō carnis. Nō vult tamē Tho. ⁊ bene ꝙ
in incontinente caro ex neceſſitate ſuperet ſpiritū
ſed vt dicit per quandam negligentiam ſpiritus
nō reſiſtentis fortiter in hoc autem ꝙ eſt nō reſi-
ſtere vbi ratio dictat reſiſtendum eſſe proprie cō-
ſiſtit ratio incontinentie. Ad quartam rationem
que eſt difficilis dico ꝙ incōtinentia non dicit vo
litionem circa delectationes corporales propter
rationem arguēdo adductaz ſed dicit magis paſ
ſionem quandaz puta vinci ⁊ ſuperari que paſſio
cōſiſtit in omiſſione reſiſtentie pro tempore pro
quo eſt impugnatio et recta ratio dictat eſſe reſi-
ſtendum et in hoc ꝙ eſt duci ſecundum impetuz
paſſionis hoc autem duci ſequitur ex ipſa impu-
gnatione paſſionis et non reſiſtentia voluntatis

tū enī fortiter īpugnat paſſio et nō reſiſtit volun-
tas tunc ducitur īpetu paſſionis. Quod autē vin
ci et ſuperari ſit actus incontinentis ⁊ ſuperare
et vincere actus continentis habet Ariſ. ſeptimo
ethicoruz expreſſe vbi oſtendit quid vnūquodqꝫ
horum ſit. ¶ Contra quartā cōcluſionem argui Cōtra q[...] ꝯcluſion[...]
tur ſic circa habundantias delectationum fugi-
bilium tantum aliquis peccat ⁊ nō ſemper ſecun
dum gradum beſtialitatis aut intemperantie er
go aliquādo ſecūdum gradum incōtinentie ꝯña
tenet quia nō videntur eſſe niſi illi tres gradus.
¶ Ad hanc rationem reſpondeo concedo primā Solutio
partem antecedentis ⁊ ſecundam et ꝯñs ſed dico
ꝙ incontinētia gradus dicitur primo et proprie
circa delectationes fugibiles et vituperabiles cir
ca alias autem per quandam aſſimulationem et
cum additione alicuius termini et hoc forte con-
tingit ratione prime impoſitionis termini.
¶ Contra quintam concluſionem arguitur pri- Cōtra q[...]
mo ſic nullus incōtinentiam vitare poteſt ergo cōcluſion[...]
incontinentia nō eſt peccatū ꝯña tenet qꝛ nullus
peccat in eo qđ vitare nō poteſt ſecundum Au-
guſtinum libro de libero arbitrio ⁊ añs probatur
per illud Sapientie octauo. ſcio ꝙ nō poſſum eſ-
ſe cōtinens niſi deus det. Secūdo nullum eſt pec
catum ſine vſu rationis ſed in incontinente vin-
citur ratio ergo incontinens nō peccat. Tertio a
liquis fit incōtinens ex vehemētia diuini amoris
ſcđm illud Dionyſij. iiij. capi. de diuinis noibus.
Pau. per incontinētiam diuini amoris dixit vi-
uo ego iam non ego. Quarto quia incontinentia
vel eſt peccatum omiſſionis vel cōmiſſionis non
omiſſionis quia eſt contra preceptum negatiuum
non commiſſionis quia tūc incōtinens ex electōe
voluntatis peccaret qđ eſt cōtra Ariſ. ¶ Ad pri- Solutio
mam nego antecedens et ad probationem nego
conſequentiam quia licet homo nō poſſit nō ad-
iutus vitare incontinentiam poteſt tamen eā cuz
auxilio diuino vitare quia illa poſſumus que ad
iuti a deo poſſumus eo maxime auxilio quod nō
deeſt petentibus ⁊ requirentibꝰ Ad ſecundā di-
ſtinguo maiorē vel ꝙ nō ſit peccatū ſine vſu rati-
onis. i. niſi cum peccans poteſt ꝓ tunc vti ratione
et eam ſequi. ⁊ ſic cōcedo vel ꝙ nō ſit peccatū niſi
cuz peccās rationē ſequit͛ ⁊ ſic ego nego imo ideo
peccat quia a ratione deuiat. Et ad minorez dico
ꝙ in īcontinēte ratio vincit͛ nō quia ꝓ tunc nō po
teſt vti ratione neqꝫ quia pro tunc de facto nō vta
tur recte iudicando de agibili et fugibili ſed quia
pro tunc voluntas nō ſequit͛ iuditium rationis ſꝫ
permittit ſe duci contra illud iudicium. Et vt di
cit Thomas non vincitur iudiciuz rationis ex ne
ceſſitate ſed ex negligentia quadam hominis nō
firmiter reſiſtentis. Ad tertiam nego antecedēs
accepto nomine incontinentie pro incontinentia
gradu. Dioniſius autem nō accipit incōtinentiā
pro incontinentia gradu ſed tranſumptiue ꝓ om
ni operatione que ex vehementia affectionis ſiue
bone ſiue male procedit ita enim in Paulo vin-
cebat diuinus amor vt iam vinceret non ipſe ſed ī
eo chriſtus. Ad quartam dico ꝙ aliqua inconti-
nentia eſt peccatū omiſſionis aliqua eſt peccatuz
cōmiſſionis quia aliqua eſt tranſgreſſio precepti

affirmatiui aliqua eſt tranſgreſſio precepti nega-
tiui q̄3uis tamen preceptum affirmatiuu3 tranſ-
gredi poſſit per actum poſitiuū vt preceptū amo
ris per odiu3 et preceptum latrie per ydolatria3.
Et ad improbationem ſecunde partis negat cō-
ſequentia nam ꝙ quis fornicet eſt peccatum cō-
miſſionis ad fornicationis autem actum non ha
bet volūtas in incontinēte actum poſitiuū volen
di ſed nō reſiſtit impetui paſſionis ⁊ ſine electio
ne voluntatis. Et ita impetus paſſionis mouere
poteſt organa corporea ſine imperio voluntatis
hoc.ſ.tantū poſito ꝙ voluntas nō reſiſtat poſiti
uo actu ipſi paſſioni impellenti mouētur ipſa mē
bra a paſſione a concupiſcentia ſua peccans duci
Cōtra ſextā ꝯcluſionē3. tur. ¶ Contra ſextā concluſione3 arguit ſic incō
tinēs agit magis ꝯtra ꝯſcientiā q̄3 itēperatus, ergo
incōtinens magis peccat cōſequentia tenet per il
lud luce duodecio Seruꝰ ſciens volūtate3 dn̄i ſui
et nō faciens plagis vapulabit multis. Et ante-
cedens ꝓbatur quia incōtinens habet rationē di
ctantem ſibi non eſſe ſequendum quod ſequitur.
Secundo peccatum incontinētie eſt inſanabiliꝰ
peccato temperantie ergo et deterius Conſequē-
tia eſt nota et an̄s probatur quia peccatum alicu
ius ſanatur per ammonitionem et correctionem
ſed hec ammonitio nihil videt conferre inconti-
nenti qui ſit ſe male agere ⁊ nichilominus male
agit igitur. Tertio q̄3to aliquis ex maiori libidi-
ne peccat tanto grauius peccat ſed incontinens
peccat ex maiori libidine q̄3 intemperatus quia
incontinens habet vehementes concupiſcentias
quas non habet intemperatus igitur incontinēs
magis peccat q̄3 intemperatus. Quarto vbi eſt
minus de rōne ibi minus eſt de peccato. ⁊ inde eſt
ꝙ vbi non eſt ratio ibi non eſt peccatū ſed in intē
perato eſt minus de ratiōe q̄3 in incontinēte quia
in incontinēte victa eſt ratio tantum in intempe
rato aūt corrupta. Quinto qui malum agit diſ-
ſuaſus eſt deterior eo qui malum agit ſuaſus ſed
incontinens malum agit diſſuaſus quia ratio ob
murmurat ⁊ ad oppoſitum deprecatur: intēpera
tus vero malu3 agit ſuaſus quia ratio ī eo ⁊ paſ-
ſio concordant. Sexto mala que non latent ſunt
peiora q̄3 ea que latent ſed incontinentia eſt ma-
lum magis apertum et nō latens q̄3 intemperan
tia quia incontinens poſt actu3 reuertitur ad ra-
tione3 et cognoſcit peccatum ſuum ⁊ penitet in-
temperatus aute3 nō ergo. Et maior ꝓbatur quia
bona que patent et non latent preſentia ſunt me
liora q̄3 que latēt ergo ⁊ mala q̄ non latēt preſen
tia ſunt deteriora malis que latēt. Conſequentia
iſta tenet ꝑ locum a cōtrariis ⁊ an̄s eſt. Ariſ. prio
rethorice Tū ſcdo quia intemperatus minus ve
recundatur peccare palam q̄3 incontinens ergo
peccatum eius minus latet conſequentia tenet.
Septimo deterius eſt cōſiliari ⁊ a recta ratione
diſcedere q̄3 agere incōſiliatus et preueniēdo cō
ſilium per hoc em̄ medium videtur Ariſ. ꝓbare
ꝙ incontinens debilis eſt deterior preuolante ſed
incontinens cōſiliatur primo ⁊ poſtea a recta ra
tiōe et cōſilio diſcedit intemperatus autē agit in
conſiliatus ergo incontinēs eſt deterior intempe
Solutiōes. rato. ¶ Ad primā concedo an̄s ⁊ nego conſequē

tia3 nam contingit aliqñ ꝙ peccatū quod non eſt
contra conſcientia3 ſit grauius et hoc dupliciter
Vno mō qñ peccans negligit vel cōtēpnit inqui-
rere qd faciendū ſit aut ſequendū ne in agendo ⁊
peccando habeat conſcientia3 remurmurantem
verbi gratia ſunt duo qui ſunt aliquid acturi vnꝰ
inquirit diligēter quid agere debeat ⁊ cognita ve
ritate nichilominus paſſio vincit rationē. Alius
vero eligit quid faciat ⁊ ne habeat remurmuran
te3 conſciētia3 nō vult inqrere quid ſit vel nō ſit fa
ciendum. Contingit preterea ſecundo modo hoc
idem quando error qui habetur non ſolum habe
tur per negligentia3 inquiſitionis ſed per diutur
nam conſuetudinem peccandi que rationē3 circa
principia agibiliū corrupit quod ꝯtingit in intē
peratis ⁊ de iſtis certū eſt ꝙ hoc mō agere nō con
tra conſcientiam eſt grauius. Si tamen ſint duo
peccantes faciendo aliquid de quo ꝓbabile dubi
um eſt an ſit faciendum vel nō ⁊ vnꝰ eoꝝ diligen
tiſſimam inquiſitionem veritatis faciat ita vt co-
gnoſcat quid agendū ſit et nichilominus paſſio
ne victus contra iudiciū rationis agat alius dili
gentiam adhibeat ſed non tantā non affectet ta-
men ignorantiā ⁊ faciat operationē ſimilē alteri
tūc primus grauius peccat q̄3 ſecundus q̄3uis ta
men ſecundꝰ omittat in aliquo in quo nō omiſit
primꝰ. Ad ſecundā nego antecedēs. Et ad ꝓba-
tionē dico ꝙ āmonicio multo plus confert incō-
tinenti q̄3 intemperato. tū quia incōtinens eſt ma
gis capax eius cū non habeat rationē corrupta3
circa principia agibiliū ſicut intemperatus. Tu3
ſecundo quia q̄3uis intēperato oſtenderetur ꝑ amo
nitionē quid agendū ſit tamen difficiliꝰ obediret
rationi q̄3 incōtinens quia incontinēs nō habet
niſi paſſionē impellentē in intēperato autē habi
tus voluntatis concordat cū inclinatione paſſio-
nis que inclinatio habitus cū magna difficultate
tollit. Et propter iſtas cauſas incontinens eſt ſa
nabilior quia ad ſanandū ipſū ſufficit firmare vo
luntatē eius cōtra impetū paſſionis ad ſanandū
vero intemperatū oportet ſanare rationē volun
tatē ⁊ reprimere paſſionē ſi qua inſit. Et cū dicit
ꝙ incontinens ſcit ſe male agere cōcedo ad bonū
ſenſu3 dico tamen ꝙ multa pertinentia ad repreſ
ſionē paſſionis ⁊ cōfirmationē voluntatis per bo
nam āmonicionem poſſunt ſibi actualiter fieri no
ta que cum peccabat non cognoſcebat actualiter
et q̄3uis ea cognouiſſet tamen aliam efficatiam
habebunt vel repetita vel ab alio dicta vel alio-
modo menti impreſſa q̄3 habebant cum talia ex Duplex li-
ſeipſo conſiderabat. ¶ Ad tertia3 diſtinguo ma bido.
iorem et minorem vel ſi intelligitur de libidine
voluntatis et ſic conceditur maior et negatur mi
nor vel ſi intelligitur de libidine concupiſcentie
appetitus ſenſitiui et ſic negatur maior et conce
ditur minor ꝑticulariter intellecta hoc eſt contin
git aliquando ꝙ in intemperato aut non eſt con
cupiſcentia aut eſt minor q̄3 ī incontinente Incō
tinens enim non peccat niſi a forti cōcupiſcentia
intemperatus autem quia habet habitū inclinā-
tem ad ſequendū illas delectationes corporales
ad quas cōcupiſcentia inclinat incōtinentē ideo
contingit aliquando ꝙ per inclinationē habitus

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

exiſtentis in voluntate preuenitur cōcupiſcentiā aliquando autem concupiſcentia paruam et remiſſam impulſionem faciente propter habitum voluntatis intemperatus prauas delectationes ſequitur et hoc modo intelligendum eſt illud Ariſtotelis in. vij. ethico. Omnino autem vtiqꝫ videbitur deterior eſſe ſi quis nō concupiſcēs vel quiete id eſt remiſſe concupiſcens operatur quid turpe qđ dicit nō quia intemperatus omnis remiſſe concupiſcat. ſed quia propter habitum maluʒ voluntatis ad tenuiſſimuʒ motū concupiſcentie turpiter operatur.

Dupl'r itelligit' ꝙ in aliquo ſit minus de rōne

¶ Ad quartaʒ dico ꝙ in aliquo eſſe minus de rōne poteſt contingere dupliciter. Unomodo propter ignorantiā precedenteʒ inclinationē malevolūtatis et ſic [vt dicit Thomas] queſtione cente. quinquageſima ſexta. ar. tertio. reſ. ad primam q̄zto eſt maior ignorantia tanto peccatum magis diminuitur et aliquando totaliter excuſat. qđ intelligo vbi non ſumus cauſa talis ignorantie. Secundo modo ꝓpter ignorantiam ſequentem inclinationem appetitus ⁊ ab ea cauſatam et talis ignorantia q̄zto eſt maior tanto peccatum eſt grauius et hoc ſecundo modo in intemperato eſt minus de ratione ⁊ plus de ignorantia: plus quidem quantū ad durationeʒ. Primo quia in intemperato durat ſemꝑ ⁊ ideo Ari. intemperantiam dicit morbuʒ continuū. in incōtinente autem durat tantum paſſione durante. Secundo quantū ad ea circa que erratur quia intemperatus errat circa principia agibilium incōtinens autem nō. quomodo autem in incōtinente ſit ignorantia videbitur poſtea. Ad quintam diſtinguo maiorem

Duplex ſuaſio.

¶ Duplex eſt enī ſuaſio vna eſt probabilis et de illa conceſſa maiore negatur minor q2 loquendo de tali ſuaſione intēperatus non peccat ſuaſus. Alia eſt ſuaſio improbabilis que recipitur tamen ab aliquo non ex natura vel apparentia rei que ſuadetur ſed ex corruptione principij indicatiui ſcʒ rationis ⁊ talis corruptio aliquando eſt a natura aut ab egritudine: aliquādo vero eſt ex corruptione appetitus qualiter cōtingit in intemperato et hocmodo intelligendo negatur maior imo multo deterior eſt ille qui agit malum ſuaſus q̄ʒ qui agit malum diſſuaſus. ſicut ptʒ ex reſponſione ad primam.

Aliqđ malū dr latēs dupliciter.

Ad ſextam dico ꝙ aliquod malum dicitur latens vel non latens dupliciter. Unomō apud operantem. Aliomodo apud alios bonos et ſapientes. Secundo modo conceditur maior et negatur minor immo hocmodo mala intemperati ſunt apertiora ⁊ minus latentia quia minus verecundat'. primomodo dico ꝙ aliquod malum dicitur eſſe latens vel non latens dupliciter. Unomodo ex natura et cōditione ipſius operationis ita ꝙ illud latens dicatur de quo ꝓbabile dubium eſt an ſit malum et illud non latens de quo conſtat ⁊ certum eſt ip̄m eſſe maluʒ et hocmodo conceſſa maiore negatur minor. Aliomodo ex circunſtātia operantis ita ꝙ vnum malum dicatur latens operanti q2 propter corruptionē principij indicatiui in ipſo operante ipſe neſcit ſe male agere. aliud autem dicatur nō latens operanti quia nō eſt in operāte corruptum principium indicatiuum et in iſto ſenſu negatur maior et conceditur minor: et maxime quando corruptio ꝓuenit ex corruptione appetitus ſicut dictum eſt. ex iſtis ſatis patʒ quomō rn̄deri poſſit ad probationes arguendo adductas.

¶ Ad ſeptimam dico ꝙ aliquis dicitur agere inconſiliatus tripliciter. vnomodo quia propter vehementiam paſſionis aut velocitatem in inſequēdo motum paſſionis prouenientis ex naturali diſpoſitione rei non expectatur ſed preuenitur deliberatio rationis et hoc modo concedo maiorem et nego minorem. Secundomodo quia talis qui agit non eſt potens conſiliari propter corruptionem alicuius requiſiti ad bene conſiliandum ex natura aut egritudine aut aſſuefactione prouenientem et hocmodo concedo maiorem et nego minorem intelligendo per aſſuefactionem illud qđ ſupradictum eſt. Tertiomodo quia talis qui agit non eſt potens recte conſiliari autem quia de facto non recte conſiliatur propter corruptionē rationis ex corruptione voluntatis prouenientem et hocmodo nego maiorem et concedo minorem talis enim habitū illum per quem ſic inconſiliatus agit acquiſiuit poſtq̄ʒ frequenter a ratione recta diſceſſit.

Dr quis [a]gere inc[onſi]liat' tr[ipliciter]

¶ Contra ſeptimam concluſionē arguit' ſic incontinentia preuolans magis aſſimulatur intemperantie qui incontinentia debilium ergo eſt deterior. Antecedens patet quia preuolans agit inconſiliatus ſicut intemperatus. Secundo in preuolante et debili eſt vnum malū cōmune ſcilicet non ſequi rationem et debilis habʒ vnum bonum quo caret preuolans quia ſcilicʒ rationeʒ expectat q̄ʒ non expectat preuolans ergo preuolans eſt deterior debili.

Cōtra [ſepti]mā ꝯcl[uſionem]

¶ Ad primam cōcedo ꝙ in aliquo preuolatio eſt ſimilior intemperantie q̄ʒ debilitas et nego conſequentiam et ratio huius patet ex reſponſione ad ſeptimam rationem contra precedentem concluſioneʒ per q̄ʒ oſtenditur quomodo intemperatus ⁊ preuolans aliter et aliter agunt inconſiliati. Ad ſecundam concedo antecedens pro vtraqꝫ parte et nego cōſequentiam quia in debili eſt vnū malū quod nō eſt in preuolāte ſcʒ diſcedere a recta ratione. aut aliter et in idē reddit. negat' cōſequētia q2 non ſequi rectā rationē eſt deteri' in debili in quo ſit diſcedēdo a recta ratiōe q̄ʒ in preuolāte in quo ſit ꝑueniendo rectam rationem.

Solu[tio]

¶ Contra octauā cōcluſionem arguitur ſic difficilius eſt reſiſtere concupiſcentijs q̄ʒ ire ſecundum illud Ariſ. in ſecundo difficilius eſt concupiſcentie pugnare q̄ʒ ire ꝫ incontinentia ire eſt deterior q̄ʒ concupiſcentie. Conſequentia tenet quia q̄zto difficilius eſt paſſioni reſiſtere tanto minus turpe eſt ſequi impetuʒ eius. Secundo incontinentia ire eſt cum maiori vſu rationis ergo eſt turpior antecedēs eſt Ariſ. et patet conſequentia quia quando paſſio extinguit rationem vt in amentia vel alia infirmitate peccatū excuſatur. Tertio concupiſcentia eſt paſſio naturalior q̄ʒ ira ergo incontinentia concupiſcentie eſt excuſabilior et minus turpis q̄ʒ ire. Cōſequentia tenet quia quanto paſſio eſt naturalior tanto peccatuʒ eſt minus quia naturalis inclinatio videtur aliqualiter excuſare et diminuere peccatum et antecedens probatur quia obiectum cō

Cōtra [octa]uā ꝯcl[uſionem]

cupiſcentie puta cibi et potus ſunt naturaliores q̃z vindicta. Cum ſecūdo quia triſticia que opponitur delectationi eſt innaturalior q̃z manſuetudo que opponitur ire. & et concupiſcentia eſt naturelior q̃z ira. ꝯña tenet quia illud eſt naturalius cuius oppoſitū eſt innaturalius. Cū tertio quia concupiſcentia eſt nobis magis cōnutrita ex puero vt habetur ſecundo ethicorū: ergo ipſa eſt naturalior. Quarto illud peccatum eſt turpius ꝙ fit manifeſtius cuz per hoc accipiat rationē ſcandali ſed incōtinentia ire manifeſtius peccat q̃z cōcupiſcentie vt habet Ariſto. in ſeptimo igitur.
Quinto incontinentia ire impellit ad homicidia et ad alia nocumenta proximi: ergo eſt iniuſtior q̃z incontinentia ꝯcupiſcentie que ad talia nō impellit et per conſequens eſt turpior. Sexto incontinentem ire omnes formidant et fugiunt tanq̃z periculoſum: nō autem incontinentem concupi-

Solutiões. ſcētie: ergo incontinētia ire eſt deterior q̃z cōcupiſcentie. ¶ Ad primam diſtinguo añs vel ratione frequentis impugnationis doli et fraudis in impugnando aſſuefactionis et pigriciei voluntatis et ſic concedo vel ratione impetus et violentie et ſic ego nego in hac ſolutione pro parte conuenit Tho. ita dicens dicenduz ꝙ difficilius eſt aſſidue pugnare contra delectationē q̃z contra iraz quia concupiſcentia eſt magis continētia ſed ad horam difficilius eſt reſiſtere ire propter eius impetum. Ad ſecundam diſtinguo antecedens vel ꝙ fit cum maiori vſu rationis id eſt ꝙ iratus ſit magis compos mentis et magis videre poſſit q̃d agendum ſit vel fugiendū q̃z concupiſcens et ſic negat̄ qr ꝯcupiſcens icōtinēs plene dictat de agibili ꝛ fugibili de quo nō plene dictat iratus vel ꝙ fit cum maiori vſu. id eſt ꝙ conformitatem ad aliquam rationem rectam habeat iratus q̃z non habet concupiſcens et ſic concedo. Et quia primum ponit turpitudinez in actu illius qui ſe difformat ideo ꝛc̄. Ad tertiam concedo antecedens et nego conſequentiam licet enim concupiſcentia ſit naturalior q̃z ira tamen ſuperabundantia delectationum concupiſcibilium penes quas attenditur incontinentia concupiſcentie non ſunt ita naturales ſicut ira. multi enim putant ꝙ Ari. in ſeptimo vbi tractat iſtam concluſionem dixerit ꝙ ira eſt naturalior q̃z concupiſcentia quod falſum eſt quia cum difficultate abſolueretur a contradictione: ſed dicit ꝙ ira eſt naturalior q̃z ſuperabundantie delectationum. Ira autem inquit naturalius et difficilius concupiſcentijs hūs que ſupera-

Aliquid dr naturalius triplr. bundantie et non neceſſarijs. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ aliquid dicitur naturalius quia magis et regularius a natura generātis tranſfunditur in genitum. Aliomodo quia ad ipſum magis aſſueſcimus primomodo ira eſt naturalior ſecūdomodo concupiſcentia. Tertio mō quia obiectum illius magis exigitur ad ſuſtentationē nature q̃z obiectū illius ꝛ hoc etiā modo concupiſcentia eſt naturalior ſed quia incontinentia non conſiſtit preciſe in vſu talis obiecti ſed in ſuperfluo et ſuperabūdante vſu. ideo ratione huius non tantum diminuitur de imputabilitate concupiſcentie incontinentis quantum diminuitur irato propter vehementiam et naturalitatem ſibi conuenientem.

Aliq̃d dicit̄ manifeſti⁹ dupliciter. ¶ Ad quartam dico ꝙ aliquid dicitur occultius et manifeſtius dupliciter Unomodo reſpectu perſonarum quibus peccando nocumentū tēramus inferre. Alio modo reſpectu perſonarum alienarum ꝛ impertinentiuz. ſi intelligatur ſecundo modo concedo ꝙ in qualibet ſpecie peccati manifeſtatio auget culpam propter ſcandalum. Primo modo eſt contrarium in peccatis quibus proximo nocumentū inferim⁹ eſt enim turpius nocere proximo per inſidias q̃z palam nā ſi quis propter concupiſcentiaz proponat rapere virginem q̃ztū poteſt fallaciter et inſidioſe hoc facit Si vero in vindictam iniurie accepte hoc faciat alius tunc non ita inſidioſe ſed manifeſtius faciet. Et hoc eſt voluit dicere Ariſ. ſcilicet ꝙ illi qui propter concupiſcentiaz ꝛ iram nocumenta inferūt taliter ſe hñt ꝙ primi inſidioſe nocēt ſecundi manifeſte ꝛ palaz. Ad quintam dico ꝙ ad hec omnia impellit etiam incontinentia cōcupiſcentie. Nam dauid vriā ꝓcurauit occidi propter concupiſcentiaz vxoꝛi ſue. Et tunc dico ꝙ qui occidiſſet vriaz per iraz nō tantū peccaſſet q̃ztum peccauit Dauid occidendo eū propter cōcupiſcentiā ꝛ iō in iſtis cōparationib⁹ ſemꝑ debz argui ceteris parib⁹ Cōcedo tñ cum Thoma et alijs ꝙ ira regulariter ē nocentior ſed nō turpior Et ad hoc etiaz tendit vltima ratio nō eīn homines formidant ꝛ fugiunt iratos tanq̃z turpiores ſed tanq̃z nocentiores

Contra nonā ꝯcłonez ¶ Contra nonaz cōcluſionē nulla eſt incōtinētia naturalis igit̄. Añs pz quia natura inclinat ad virtutes ergo non inclinat ad vicia. Conſequētia tenet qr idez nō inclinat ad cōtraria Secundo natura dirigitur ab intelligētia non errāte ergo natura non inclinat ad incōtinentiā Conſequentia tenet qr tunc dirigens naturaz erraret. Tercio nichil quod eſt a natura eſt malū aut turpe quia ſcd̄m ea q̃ inſūt a natura nec laudamur nec vituperamur ſed oīs incōtinentia eſt mala ꝛ turpis ergo nulla eſt incontinentia naturalis. Quarto incontinētia naturalis eſt difficilius curabilis q̃z aſſuefactiua et habitualis ergo ē turpior ꝛ deterior Cōſequētia patet quia incōtinentia q̃zto eſt minus curabilis tanto eſt turpior.

Solutiões In hoīe eſt duplex natura. ¶ Ad primā nego conſequētiā Ad probationē dico ꝙ vna natura inclinat ad virtutes et alia ad vicia diuerſorum enim hominū diuerſe ſunt nature. Et quia eadez natura habet diuerſas partes ideo ſecundum vnam partez puta rationalem inclinat ad virtutes ſcd̄m aliam puta ſecundū appetitum ſenſitiuū inclinat ad vicia Et quia in eodē varij ſunt appetitus ſenſitiui ſicut ſūt varie diſpoſitiones corporales ideo in eodez etiam ſecundū eandem partem pōt ratione aliquarum qualitatum corporalium inclinare ad vnam vel duas vel tres virtutes et ratione aliarum ad vicia videmus eīn aliquos eſſe naturaliter iuſtos et auaros et aliquos eſſe crudeles ꝛ prodigos immo interdū per eandem qualitatem inclinatur quis ad virtutes et ad vicia nō oppoſita illi virtuti. Ad ſcd̄am cōcedo añs et nego ꝯñam quia iſta inclinatio ad vicia nō ꝓuenit ex errore intelligentie dirigētis naturā: ſed ꝓuenit ex q̄litatibus ꝯplexionātib⁹ tali-

inclinantibus: licet enim intelligentia naturã di
rigens nõ erret res tamen naturales ſuos agere
motus ſinit. Ad tertiam dico ꝙ ea q̃ inſunt a na
tura ſunt duplicia. Quedã ſunt emẽdabilia alia
nõ. nõ emendabilia vt clauditas: cecitas ⁊ de ta=
libus concedo maiorẽ. Emendabilia autem ha=
bent in nobis duplex tempus vnũ pro quo emen
dationem ſuſcipere nõ poſſunt vt eſt tempus pro
quo nõ vtimur notabiliter rõne. aliud pro quo ſu
ſcipere poſſunt emendationem. Nam hmõi incli
nationes naturales nõ neceſſitant voluntateꝫ ad
actus ſuos ſed in ea ſemꝑ manet libertas reſiſten
di et ꝯtrio modo oꝑandi licet interdum ſit diffici
le vir tñ ſapiens dñabitur aſtris. Dico ergo ꝙ pro=
pter ea que inſunt a natura et ſunt emẽdabilia nõ
vituperamur pro tempore pro quo nõ ſunt a no=
bis emendabilia. pro tempore vero pro quo ſunt
emendabilia ab hijs qui curã noſtri gerunt vitu=
perantur et de hijs parentes aut alij vituperan=
tur. pro tempore vero pro quo ſunt emendabilia
a nobis ſi nõ emendantur vituꝑamur quia tunc
aliquid incidit voluntariũ et culpabile ſcꝫ negli=
gentia noſtra in talia emẽdando. Et vltra diſtin
guo minorẽ qꝛ incontinentia põt accipi duplici=
ter. Uno mõ pro actu incõtinentie ⁊ ſic ꝯcedo mi
noreꝫ omnis eñ talis actus ſiue cauſet᷑ per incli
nationem naturalẽ ſiue mediãte hitu ali ẽ turpis
Aliomõ pro inclinatione ipſa et tũc de habitua=
li concedo de naturali ꝯcedo pro tẽpore pro quo
potuit emendationẽ recipere a nobis et tñ nõ eſt
emendata. pro alio vero tẽpore nego. Ad quartã
dico ꝙ aliqua incontinentia dꝛ eſſe curabilis du
pliciter. Unomõ ꝑ ablationẽ cauſe inclinãtis et
ſic cõcedo añs. aſſuefactio eñ mala aut habitus
malus põt facilius auferri q̃ꝫ naturalis ꝯplexio
Aliomodo per impedimentũ hmõi inclinatiõis
ita ꝙ licet nõ tollit᷑ principiũ inclinans: impedi
tur tñ ne inclinatio contra rõnem trahat: et hoc=
modo nego maioreꝫ. Inclinatio eñ naturalis et
inclinatio ex aſſuefactione poſſunt impediri. vno
modo per libertatẽ voluntatis. ſcḋo modo ꝑ ha=
bitum genitũ in volũtate ꝯtrario mõ inclinanteꝫ
aut reſiſtitiuũ tali inclinationi. tũ ſcḋo qꝛ poſita
inclinatione naturali adhuc manet voluntas in=
tegra et incorrupta per cuius libertatẽ vt dictuꝫ
eſt poteſt ſanari mala inclinatio. poſito vero ma
lo habitu iam corruptum eſt illud qḋ debet eſſe
principium ꝓximum ſanationis et cure ideo dif
ficilis eſt cura immo difficilima ceterarum egritu
dinum nõ enim remanet niſi ratio ad optima de
precans que cuꝫ voluntas corrupta eſt nõ modo
contempnitur verũ etiam ligata captiuaq́ꝫ tene=
tur. Et ad ꝓbationẽ conſequentie dico ꝙ aſſum=
ptum illud ſemꝑ intelligendum eſt ceteris pari=
bus cuꝫ ſcꝫ vtraq́ꝫ ſunt equaliter aſſueta vel equa
liter volita et nõ aliter.

¶ De abſtinentia.

Conſequenter agen
dũ eſt de abſtinentia et queritur Utrũ
abſtinẽtia ſit virtus ſpãlis. Arguitur
ꝙ nõ. abſtinentia nõ eſt ex ſe laudabilis ergo abſti=
nentia nõ eſt virtus. ꝯñs tenet qꝛ oĩs virtus eſt ex
ſe laudabilis Et antecedens ꝓbatur ꝑ illud Gre
go. in paſtorali abſtinentia nõ niſi ex alijs vertu=
tibus cõmendatur In oppoſitũ ſũt cõmuniter tã
ſacri doctores q̃ꝫ phus. ¶ Notandũ ꝙ tẽperãtia
virtus diuiditur in temperantiaꝫ guſtabiliũ ⁊ tẽ
perantiaꝫ venereorũ que dicitur caſtitas. Tempe
rantia guſtabiliuꝫ diuidit᷑ in tẽperantiaꝫ regula
rem ⁊ abſtinentiaꝫ / ⁊ ſobrietatem. Temperantiã
guſtabiliuꝫ regulareꝫ appello illã q̃ ꝗs inclinat᷑
in vſu ciborũ et potuũ ſequi regulaꝫ rõnis ita ſcꝫ
ꝙ nec deficiat ab ea culpabiliter nec excedat etiã
culpabiliter quia tamẽ medietas iſta latitudineꝫ
magnam habet ꝓtẽſam ab extremo in quo cõſi=
ſtit inſenſibilitas ad extremuꝫ in quo conſiſtit in
temperantia oppoſita in qua latitudine opera=
tio tanto eſt difficilior q̃ꝫto magis accedit ad ex=
tremum oppoſitũ ideo ſub temperãtia guſtabili
um ponuntur due virtutes Una que dicitur regu
laris que ꝓ medio ſuo habet totã latitudinẽ me=
dij ita ꝙ non inclinat ad vtendaꝫ cibis et potibꝰ
niſi infra latitudineꝫ illaꝫ ita ꝙ ſatis eſt tali tẽpe
rato ꝙ nec deficiat ab illa latitudine nec excedat
Alia vero eſt que aliquid infra latitudinẽ illam
notabiliter ab extremo ſuperabũdantie diſtans
ꝓ medietate recipit et de ijs que ſunt conceſſa ſe=
cundũ temperantiaꝫ guſtabiliũ regularẽ ſubſtra
hit alicuius boni ⁊ honeſti finis gratia et hec ĩ cibis
dicitur abſtinẽtia: in potibus vero ſobrietas. Di
xi infra latitudinem illam quia ſi illud eſſet ex=
tra latitudinem medij tunc eſſet exceſſus aut ſu=
perabundantia Dixi notabilit᷑ diſtans qui ſi in=
ſenſibiliter vel parũ diſtaret tunc non cõſtitueret᷑
alius habitus a temperantia regulari. Dixi pro
medietate recipit qꝛ ſi non vteret᷑ eo tanq̃ꝫ me=
dio ſed tanquã eo quod eſſet aliquid medij ita ſcꝫ
ꝙ electio voluntatis non haberet illud ſpeciali=
ter ꝓ obiecto tunc non faceret virtutem ſpecialẽ
Exempluꝫ huius: ſit latitudo guſtabilis ab vna
libra vſq́ꝫ ad duas ita ꝙ comedere minus vna li=
bra in die ſit deficere ꝑ inſenſibilitatẽ ⁊ comede=
re duas ſit ſuperabundare. Tunc dico ꝙ tempe
rãtia regularis hꝫ ꝓ tota latitudine ſua q̃ꝫtitatẽ
vnīꝰ libre ita ꝙ ille qui comedit vltra vnam li=
brã ⁊ non excedit duas ſeruat medium temperan
tie regularis. Abſtinẽtia vero ſubſtrahit notabi=
liter de latitudine huiꝰ medij ⁊ hꝫ pro medietate
ſua latitudinẽ ĩ hac latitudine cõtentaꝫ ⁊ que eſt
pars eius q̃ ſcḋm maximũ ſui notabilit᷑ diſtat ab
extremo ſuꝑabũdãtie puta hꝫ ꝓ medio latitudi=
neꝫ vnīꝰ ſemilibre aut vnīꝰ quarte ꝑtis libre / ⁊ ita
vbi tẽperatꝰ rĺaris vtet᷑ duabꝰ libris abſtinẽs nõ
vtet᷑ niſi vna libra cũ media aut vna libra cũ q̃rta
ꝑte vnīꝰ. Notandũ ſcḋo ꝙ ſicut medietas in tẽpe
rantia regulari attẽdit᷑ ſcḋꝫ q̃ꝫtitateꝫ guſtabilis
et ſcḋm qualitatẽ ⁊ ſcḋm frequẽtiaꝫ ita ꝙ nõ ſolũ
peccat qui plus ſumit q̃ꝫ debꝫ ſed etiã qui delica=
tius exquirit q̃ꝫ debꝫ ⁊ frequẽtiꝰ vtit᷑ delectabili
q̃ꝫ debet ſic etiã alie circunſtantie loci / tꝑis / finis
ardoris penes quas attendit᷑ exceſſus ⁊ defectus
ita etiã penes hoc oĩa attendit᷑ abſtinẽtia. Nam
in hijs omnibꝰ reperitur quedã latitudo q̃ eſt me
dietas temperantie regularis a qua ſubſtracta a
liqua parte notabili fiet medium abſtinentie. Et

Duplex tē-
ſtinẽtia.

Abſtinẽ-
guſtabi-
duplex.

contingit aliqñ ꝙ abſtinentia attendit̃ ſcđm quã
titatem et nõ ſcđm qualitatem: alqñ ſecudũ qua-
litatem et non ſecundum quãtitatem: aliqñ ſcđm
frequentiã et nõ ſcđm alias: aliquãdo ſcđm tem
pus: aliquando ſcđm duas aut tres aut quattu-
or iſtorum. Nomẽ aũt abſtinentie vt dicit beatus
Tho. qđ importat ſubſtractionem ciborũ poteſt
accipi dupliciter. Unomõ ſcđm ꝙ abſolute ⁊ pre
ciſe hmõi ſubſtractionem importat et qꝛ ſubſtra-
ctio aliqua eſt indiſcreta ⁊ aliqua rõnabilis. ideo
abſtinentia nõ deſignat hocmõ actus tantũ qui
ſunt virtutes ſed ſignificat tãꝫ actus qui ſunt vir
tutes q̃ꝫ actus qui ſunt vitia quod itelligit Tho.
cum dicit ꝙ ſignificat aliqđ indifferens. Altomõ
poteſt accipi vt ſignificat abſtinentiã cibi ⁊ con
notat ꝙ illa ſit recta ratione regulata et hoc mõ
aliqñ pro habitu aliqñ pro actu accipitur ⁊ ĩ hac
ſignificatione abſtinentia eſt ſpẽs tempãntie.

Pria ꝯclo ¶ Prima cõcluſio. Abſtinentia / ieiunia / et ſobri
etas non propter ſe ſed propter puritatẽ mentis
appetenda ſunt. Probatur que ad puritatẽ cor
dis multum vtilia ſunt et preter eam nõ habent
aliam magnam vtilitatem neq; in eis eſt magna
honeſtas operis illa ſecluſa propter puritatẽ cor
dis ſunt appetenda: ſed ꝑdicta ſunt ad puritateꝫ
cordis multum vtilia ⁊ preter eam nõ habent ma
gnam vtilitatem nec in eis eſt magna aliqua ho
neſtas alia ab illa que eſt in tempantia regulari
ergo hec nõ propter ſe: ſed propter puritatẽ cor-
dis ſunt appetenda. Secũdo que nõ ſunt ex ſe bõ
na non ſunt propter ſe appetenda: ſed predicta
nõ ſunt ex ſe bona igit̃. Minorem probat Caſſia
nus. xxi. collatione. Tum quia iſta facta oportu-
no tempore bene cedunt. importuno vero male.
Tum quia nihil niſi virtus eſt per ſe bonum ſed
ieiunium non eſt ꝟtus. Tum tertio qꝛ qui ieiunij
auſteritatem in fratris aduentu obſeruare vult:
aut cum vires egent cibo ad reparationeꝫ ſui aut
vt laudem humanam aucupet talis inepte ieiu-
nat nec bene agit ſed male. igitur. et per hec pro
bari poteſt minor ꝑcedentis rationis. Tertio que
cunq; rationabiliter tantum fiunt vel cauſa mor
tificande carnis vel promerende puritatis men-
tis vel voluntate ſatiſfaciendi illa tantum gratia
puritatis appetenda ſunt qꝛ mortificatio carnis
et puritatis meritũ et ſatiſfaciendi voluntas ad
puritatem mentis ordinata ſunt: ſed ꝑdicta fiunt
tantũ propter predictas cauſas igitur. ꝙ autem
predicta valeant ad mortificationẽ carnis pꝫ qꝛ
ſubſtrahendo cibũ et potum cohibet̃ caro a deſi
derijs ſuis et concupiſcentijs quibus concupiſcit
aduerſus ſpm: ſed cũ cohibentur hmõi deſideria
carnis mortificatur caro igit̃. Pꝫ hoc idem au-
ctoritate Bernardi in quodam ſermone dicentis
ꝙ ſicut carnales cupiditates reſecant abſtinẽtia
ita oẽs anime virtutes edacitati vitio deſtruunt̃
Tũ ſcđo per illud Gre. in morali. li. iiij. Spũs defi
cit vbi caro requieſcit vt em̃ caro mollib⁹ ſic ani-
ma duris nutrit̃ illã blanda refouent hanc aſpa
exercent illa delectationib⁹ paſcit̃: hec amaritu-
dinibus vegetatur ⁊ ſicut carnẽ dura ſautiant ſic
mollia ſpiritũ necant ſicut illam laborioſa interi
munt ſic iſta delectabilia extingunt. Et lib. xxx.
quo plus caro premit̃ eo celeſti ſpe anim⁹ ſecuri⁹
letatur tanto enim melius mens ad ſupna appe
tenda cõponitur q̃to ab illicitis corp⁹ arti⁹ edo
matur Tum tercio per illud Se. durius tractan
dum eſt corp⁹ ne animo male pereat. Tum q̃rto
Per illud Iſi. de ſũmo bono. Abſtinentia ⁊ viui
ficat ⁊ occidit viuificat animaꝫ ⁊ corpus occidit
ꝙ valeãt ad ſatiſfactionẽ pꝫ quia aliqñ ſũt ex pre
cepto aliqñ imponunt̃ ꝓ peccatis a vicario xpi:
aliqñ voluntarie hec ſibijpſi peccator imponit.
De tercio pꝫ quia multi ſancti viri his reb⁹ ſe affli
gunt vt eoꝝ de⁹ miſertus puritate mẽtis eos do-
net ⁊ a vitijs multis liberet in que ſentiunt ſe pro
nos ⁊ inclinatos ⁊ ob hoc dicunt ſacri doctores
ꝙ orõ ⁊ ieiuniũ ſibi cõſociãtur. In iſta aũt cõclu
ſione accipitur nomẽ abſtinẽtie prio mõ ⁊ ſobrie
tatis nomẽ in ſignificatiõe cõſimili. ¶ Scđa cõ- Scđa ꝯclo
cluſio. Abſtinẽtia ieiuniũ / ⁊ ſobrietas ad acq̃ren
dam rerũ noticiã plurimũ valent. Patet exẽplo
oĩꝫ phoꝝ ⁊ auctorũ qui excellẽtes fuerũt in cogni
tione reꝝ hi em̃ ꝑ hec ſẽper ad cognitiõeꝫ reꝝ ꝑue
nire ſtuduerũt: igr̃. Scđo Oppoſita iſtoꝝ ſcꝫ ga
ſtrimargia ⁊ crapula nocent cognitiõi reꝝ g̃ hec
ꝓficiũt ¶ Tercia cõcluſio. Abſtinẽtia ꝑ ſe virt⁹ Tertia con
in ratione ſua puritatẽ menti tanq̃ꝫ finẽ includit cluſio.
ꝓbatur nomẽ vniuſcuiuſq; virtutis in ſua ratiõe
includit illud tanq̃ꝫ fineꝫ quo ſecluſo non habet
bonitateꝫ moralẽ: ſed ſecluſa puritate mentis ab
abſtinentia ipſa non habet bonitateꝫ moralẽ: igi
tur. Minor probatur qꝛ ſi fiat ꝓpter aliquid re-
pugnans puritati mentis vt puta ꝓpter vanaꝫ
gloriã ipſa non eſt bona moralit̃: ſi vero fiat pro-
pter aliquid nõ ĩcludẽs ipſaꝫ nec formaliter nec
virtualiter vt puta propter cognitionẽ veritatis
tunc non habet bonitateꝫ moralẽ ſed potius ma-
liciam ꝓpter carentiaꝫ debiti finis ꝙ ſi cognitio
veritatis querat̃ ꝓpter deuꝫ iam actus ille eſt ꝓ
pter puritatẽ mentis formaliter vel virtualiter.
¶ Quarta cõcluſio. Abſtinẽtie / ieiunijs / ⁊ ſobrie Q̃rta ꝯclo
tati indulgendũ eſt cũ valent ad puritatẽ mẽtis
cum aũt nocent ab eis ceſſandũ eſt Hec concluſio
eſt Caſ. collatione prĩa hoc expreſſe dicentis ⁊ ꝓ
bat. Naꝫ ſi ex ieiunio triſticiaꝫ ſuſtineat aut cõtra
fratrẽ indignet̃ tunc pl⁹ diſpendij incurritur q̃ꝫ
fruct⁹ capiatur. Tum ſcđo qꝛ omne illud eſt a no
bis tanq̃ꝫ noxium euitandũ ex quo poteſt noſtre
mentis puritas ꝑturbari: ergo ſi ex ijs turbet̃ pu
ritas noſtre mentis iſta ſunt tanq̃ꝫ noxia vitanda
has tamẽ Caſſi. rationes intelligo in abſtinẽtijs
voluntarijs quia ſi eſſent ex precepto tũc eſſet eis
opera danda ⁊ perpenſius nobis cauenduꝫ ne in
de in perturbationem puritatis caderemus. Idẽ
habet Caſ. in. xij. ⁊. xiiij. collatiõibus. ¶ Quinta Quĩtaꝯclo
concluſio. Abſtinentia inter duas nimietates me
diat quarũ vnius non quodlibet eſt ex ſe vitupe-
rabile neq; eſt contra rõem ꝓhibentem ſed con-
tra rõem conſultricem. Primũ patet quia abſti
nentia mediat inter nimis abſtinere et nimis co-
medere: non quideꝫ nimis. i. plus ſemper q̃ꝫ regu
la temperantie exigat: ſed pluſq̃ꝫ ratio abſtinen-
tie expoſtulet. Dictuꝫ eſt enim ꝙ abſtinentia pro
medietate habet minorem latitudinem q̃ꝫ tem-
perantia regularis que medietas notabiliter di-

ſtat a ſuperabūdantia tempantie ſicut declaratū
eſt per exemplum et ita ſi quis ꝓponens abſtine
re egrediatur latitudinem medietatis abſtinen-
tie ⁊ ſiſtat in aliquo medio inter latitudinē abſti
nentie et ſupabundantiā intempantie adhuc ille
remanebit infra limites temperātie regularis ne
ꝗ faciet contra rōnem prohibentē quia illud me
dium cū pertineat ad medietatem tempantie re-
gularis nō eſt prohibitum faciet tamē contra ra
tionez abſtinentiam cōſulentē et diffinientem me
dietatem ſuā ſub minori latitudine. Secūdo nō
quodlibet minus abſtinere q̄z rō conſulit eſt vitu
perabile ſed aliquid vnius nimietatis eſt minus
abſtinere q̄z ratio ꝯſulit vt ptz ex dictis. Nec ob-
ſtat huic ꝙ omnis virtus mediat inter ſuperabū
dantiā et defectum qꝛ ſicut quodlibet iſtorum ex
tremorum dicit̃ eſſe nimietas ita quodlibet dicit̃
eſſe defectus. nimietas eñ abſtinēdi eſt defectus
vtendi guſtabilibꝰ: et nimietas vtēdi eſt defectus
abſtinendi. Si ḡ velimus aduerbia illa paruz et
nimium eadē dictione limitare tunc habebimus
ibi parum et nimiū ſiue ſupabundantiam et defe
ctum. vt parū vti: nimium vti. parum abſtinere:
nimium abſtinere. Si autē diuerſis dictionibus
diuerſos actus ſignificantibus limitare velimus
tunc inueniemus duas nimietates et duos defe-
ctus nimis abſtinere: nimis vti. minus abſtinere
et minus vti. Et qꝛ idem ſunt minus vti ⁊ nimis
abſtinere. Et ſimiliter idē ſunt nimis vti et minꝰ
abſtinere. ideo licet extrema ibi varijs modis ex
plicentur nūc per duas nimietates: nūc per duos
defectus nūc per vnā nimietatem ⁊ vnū defectuz
tamē nō ſunt niſi duo extrema ſic diuerſis modis
explicata. Iſtum modū loquendi. de duabus ni-
mietatibus habet Caſ. ij. collatione vbi declarat
diffuſe ꝙ vtraꝗ nimietas equali diſpendio mo-
Sexta ꝯclo nachū afficit. ¶ Sexta cōcluſio. In abſtinentia
multo periculoſior eſt nō vtēdi nimietas q̄z vten
di diſſuaſa nō tamē ꝓhibita ſuperfluitas. proba-
tur nō vtendi ſiue abſtinendi nimietas ſemꝑ eſt
vituperabilis et mentē frequenter ꝑcutit. ſuꝑflui
tas autē vtendi diſſuaſa et nō ꝓhibita non eſt vi
tuperabilis: ſed cadit itra limites medietatis ad
regularem temperātiam ꝑtinentis igit̃. Dixi au-
tem diſſuaſa ⁊ nō prohibita vt per hoc intelligat̃
me loqui de nimietate vtendi que locata eſt intra
limites temperātie regularis et vt ego excludaz
eam que vel ſimpliciter vel pro tēpore cadit ſub
prohibitiōe. Iſta ꝯcluſio ꝓbatur etiam diffuſe a
Caſſ. collatione. ij. et etiā hoc idez ꝓbauimus ſu
pra cum de tempantia in cōmuni agebat̃. huius
ſententie eſt Orige. ſuꝑ dicens. Periculo
ſa eſt grandis ⁊ imoderata abſtinētia. et Se. ait.
Quēadmodū deſiderare delicias res luxurie eſt
ita vſitatas et nō magno parabiles fugere demē
tie. ꝙ autē hmōi abſtinentie nimietas ſit multuz
periculoſa habet Gre. in mora. li. xx. d. Corda in
cithara ſi minus tendit̃ nō ſonat: ſi amplius rau
ce ſonat: ſic nimirū virtus abſtinētie aut omnino
nulla eſt: ſi quis corpꝰ atterit pluſq̄z valet ꝑ abſti
nentiā q̄ ppe ſunt vitia carnis extinguēda nō ca-
ro ⁊ tanto quiſꝗ ſibi debz moderamie ꝑeſſe vt ad
culpā caro nō ſuꝑbiat et tñ ad effectū rectitudis
in oꝑatione non ſubſiſtat. Et ibidē. ſic neceſſe eſt
vt artē quis abſtinentie teneat vt nō carnem ſed
carnis vitia occidat. Nam plerunꝗ dum plꝰ iu
ſto caro reſtringitur ab excercitatione boni ope-
ris eneruatur vt ad orationez quoꝗ vel predica-
tionez non ſufficiat dum incentiua vitiorum in ſe
funditus eneruare feſtinat. Et paulo poſt. Sepe
ergo dum in illo hoſtem inſequimur ciuem quem
non paſcimus cruciamus/ ⁊ ſepe dum quaſi cōci
ni paremus ad preliū hoſtē nutrimus. ¶ Septi Septima con
ma concluſio. Abſtinentia ſcdo modo eſt virtus cluſio
Probatur omnis habitꝰ in medietate cōſiſtens
determinata recta ratione eſt virtus ſed abſtinen
tia eſt hmōi ergo abſtinentia eſt virtus. Secun-
do ꝓbatur per illud. ij. Pe. i. Miniſtrate in fide
veſtra virtutē/ in virtute autē ſcientiam/ in ſcien-
tia autem abſtinentiā. vbi vult dicere beatꝰ Pe.
ꝙ homo abſtineat a cibis ꝓ vt opz ꝓ congruen-
tia hoīm cū quibꝰ viuit et ꝑſone ſue ⁊ ꝓ valitudi
nis neceſſitate. ¶ Octaua concluſio. Abſtinētia Octaua con
eſt ſpecialis virtus. Probatur quia eſt diſtincta cluſio.
ab omnibus virtutibus que ſunt circa aliam ma
teriam a tangibilibus per materiā ⁊ ita ſpecifice
quia materia diſtinctionē ſpecificaz arguit in ha
bitibꝰ ⁊ actibus circa hmōi materiaz exiſtentibꝰ
a partibus autem tēperantie diſtincta eſt/ a caſti
tate quia eſt circa cibos caſtitas autez eſt circa ve
nerea/ a virtutibus exiſtentibus circa guſtabilia
diſtincta eſt/ a ſobrietate que eſt circa potus ipſa
autez eſt circa cibos: a tēperantia regulari diſtin
cta eſt etiā quod patet qꝛ vbicunꝗ eſt alia et alia
latitudo medietatis ibi eſt alia et alia virtus: ſed
abſtinentia habet aliam latitudinem medietatis
a latitudine temperantie regularis: quia latitu-
do abſtinentie eſt pars latitudinis regularis tem
perantie: igitur. Scdo aliquid quod pertinet ad
medietatē temperantie regularis eſt extremitas
in abſtinentia reſpectu eiuſdez perſone loco et tē
pore et alijs circunſtantijs paribus exiſtentibus
igitur ſunt virtutes ſpecie diſtincte. ¶ Contra Cōtra pri
primaz cōcluſionē Arguit̃ ſic. Oīs virtꝰ ꝓpter ꝯcluſionē
ſe ē appetenda. ſz abſtinētia eſt virtus ḡ abſtinētia
propter ſe eſt appetenda. Maior ꝓbatur Tum
primo auctoritate Caſſi. illo eodē loco vbi ponit
predictam cōcluſionem vbi expreſſe habet ꝙ vir
tus propter ſe eſt appetenda. Scdo. Omnis tem
perantia propter ſe eſt appetenda cuz cōtraria vi
tia ſint de ſe turpia ⁊ inhoneſta: ſed omnis abſti
nentia eſt temperantia cum abſtinentia ſit ſpeci
es temperantie. igit̃. ¶ Ad primaz poſſet ab ali Solutio
quibꝰ rñderi cōcedendo maiorem de eo quod eſt
per ſe ⁊ primo virtus ⁊ negando de eo quod ē vir
tus per alteruz. Et ad minorem dicerent ꝙ abſti
nentia aliquando accipitur pro actu vel habitu
interiori a quo actus exterior abſtinentie denomi
natur bonus ⁊ de illo conceditur minor et conclu
ſio. Alio modo pro ipſo actu exteriori / ⁊ de illo
negat̃ minor talis eñ actus nō eſt virtus ſed eſt
actus virtuoſus per denominationem extrinſe-
cam. In concluſione autez accipitur abſtinentia
pro actu exteriori. Hoc tamen non multum mihi
placet quia ſi quis nō eſſet aliquaz vtilitatez aut
in moribꝰ aut alio mō ſuſcepturꝰ ꝑ abſtinētiā ſiue

exterioꝛem ſiue interioꝛem nõ video ꝙ recta ra-
tio ei dictaret quod eſſet abſtinendũ: ideo aliter
dico ꝙ virtutũ quedã cõſiſtunt pꝛincipaliter in
tollerantia duroꝛum aut laboꝛioſoꝛum aut peri-
culoſoꝛum ꝓpter aliq̃ꝫ maioꝛẽ vtilitateꝫ: aut pro
pter fugaꝫ maioꝛũ malorum ita ꝙ q̃n talia ipen
dent hmõi dura tollerãda ſunt: q̃n aũt nõ : nõ ſũt
tolleranda vt martiriũ foꝛtitudo ⁊ hmõi. Alie ſũt
que conſiſtunt in amoꝛe alicuius quod ſecluſis
his vtilitatib⁹ aut incõmodis extrĩſecis eſt hone
ſtum Secunde virtutes ſunt pꝛopter ſe appetibi
les pꝛime auteꝫ non vt martiriũ nõ eſt appetibi-
le niſi vt defendat fides aut iuſticia aut ne ydola-
tria committat aut pꝛopter aliquid tale virtu-
tes pꝛimi generi ſemper habent ꝓ fine aliquid ta
liter vtile conſequendum aut aliquid taliter ma-
lum fugiendum pꝛopter quod volend⁹ eſt actus
earuꝫ exterioꝛ. Ad ſecundam nego maioꝛem ali-
qua em̃ eſt temperantia que nõ mediat inter vi-
tia vt dictũ eſt quia licet pꝛo vna parte habeat in
ſenſibilitateꝫ ꝓ altera tamen hꝫ latitudineꝫ ali-
quaꝫ pertinentem ad temperantiam regulareꝫ.

Cõtra tertiã cõcluſioneꝫ

¶ Contra terciã concluſionẽ Arguit ſic ꝑ quar-
taꝫ cõcluſioneꝫ aliquãdo abſtinẽtia impedit pu-
ritateꝫ mentis : ergo abſtinentia nõ includit in ra
tione ſua puritatem mentis. Scdo ieiuniũ nõ in
cludit in ratione ſua puritateꝫ mẽtis vt pꝫ in ĳs
qui cũ ieiunabant exterminabant facies ſuas vt
apparerẽt hoĩbus ieiunãtes ſed oẽ ieiuniũ eſt ab
ſtinentia: ergo abſtinentia non includit in ratiõe
ſua puritatẽ mentis. Tercio quia aut hmõi puri
tas mentis quã includit abſtinẽtia eſt virtus aut
vitiũ aut carentia vitĳ. ſi virtus aut eſt ipſamet
abſtinentia aut alia virtus ab ea non alia vt pa-
tet inductiue nec eſt ipſamet abſtinentia quia ni-
hil in ſua ratione includit ſeipſum. ¶ Ad primã

Solutiões

cõcedo añs ⁊ cõſequens ſi abſtinẽtia accipiat pri
mo mõ: ſi autẽ accipiat ſcdo mõ nego. Ad ſcdaꝫ
cõcedo maioꝛem ⁊ minoꝛẽ ⁊ nego cõſequentiam
quia in minoꝛe accipit abſtinentia mere ꝑſonali
ter: in cõcluſione aũt materialiter ꝓ termino ra-
tione predicati ; includere em̃ aliquid in ratione
non cõuenit ꝓpꝛie niſi ſignis. Dico preterea ꝙ ſi

Jeiuniũ accipit dupr

cut nomẽ abſtinentie põt accipi dupliciter eo mõ
ꝙ dictuꝫ eſt ſupꝛa ita ⁊ nomen ieiunĳ: põt em̃ ac-
pi ieiuniũ dupliciter. Uno mõ vt eſt act⁹ abſtinẽ
tie pꝛimo mõ accepte ⁊ ſic ieiuniũ nõ includit in
ratione ſua puritateꝫ mentis ſicut nec abſtinen-
tia. Alio mõ põt accipi vt eſt actus abſtinẽtie ſe
cũdo mõ dicte ⁊ ſic ieiuniũ videt eſſe ſpecies abſti
nentie ſcdo mõ dicte ⁊ includit in ratione ſua pu
ritatem mẽtis ſicut genus ſuũ Ad terciã dico ꝙ
puritas mentis ꝓpꝛie eſt expurgatio mẽtis a vi-
tĳs qua ſcꝫ menteꝫ ab innaſcentib⁹ ⁊ excreſcenti-
bus vitĳs iugit expurgare nõ ceſſam⁹: ſicut agri
cola ſegetem ab infructuoſis graminib⁹ vt dicit
Caſſi. collatione pꝛima. ex intẽperãtia enim ter-
ra noſtra ꝓfert multa gramina nõ ſoluꝫ ĩfructuo
ſa: ſed etiã multũ nociua quib⁹ pꝛeſentib⁹ bona
ſeges fructũ facere nõ poteſt et nõ ſoluꝫ per intẽ-
perantiam iſta pꝛoducit: imo per mediocrem nu
tritionem ⁊ educationem ideo vt hec reſcindan-
tur et terra noſtra fiat ad hec ĩfructuoſa ⁊ inepta
per abſtinentie rigoꝛẽ ⁊ agriculturã domanda eſt
et exmaceranda. Cum autem dixi ꝙ abſtinentia
includit puritatem mentis in rõe ſua accipio ab
ſtinentiam ſcdo modo vt ſcilicet eſt nomen virtu
tis ⁊ vt ſignificat tantum act⁹ recta ratione regu
latos: in diffinitione em̃ abſtinentie hoc mõ dicte
debꝫ poni, puritas mentis tanq̃ꝫ finis actuum ad
quos inclinat abſtinẽtia habit⁹. Et pꝛeterea ipſi
actus interioꝛes immediate eliciti ab habitu ab-
ſtinentie habent huiuſmodi puritateꝫ mentis ꝓ
obiecto eomõ quo circunſtantia finis ipſius act⁹
exterioꝛis eſt obiectum actus interioꝛis ipſe au-
teꝫ actus exterioꝛ habet hanc puritatẽ mentis ꝓ
circũſtantia finis. ¶ Contra ſeptimam cõcluſio-

Cõtra ſeptimã ꝯcluſionẽ.

nem. Arguit pꝛimo ſic. In virtute cõſiſtit regnũ
dei ſcdm illud Apoſ. i. ad coꝛin. iiĳ. nõ eſt regnũ
in ſermone ſed in virtute : ſed in abſtinentia non
eſt regnum dei ſecundũ illud ad Ro. xiiĳ. non eſt
regnum dei eſca ⁊ potus: vbi gloſa dicit nec in ab
ſtinendo nec in manducando eſſe iuſticiam.
Scdo moderari medicamenta nõ ꝑtinꝫ ad abſti
nentiam ſed ad artẽ medicine ergo nec moderari
alimẽta. Cõſequẽtia tenꝫ ꝑ illud Auguſ. in. x. cõ
feſſionũ ad deũ loquẽtis, hoc me docuiſti vt quem
admodũ medicamẽta ſic alimẽta ſũpturus acce-
dam. Tertio. abſtinẽtia conſiſtit in defectu quia
conſiſtit in ſubſtractione ciboꝛum / ergo non in
medio: ergo non eſt virtus. Conſequẽtia tenꝫ qꝛ
omnis virtus conſiſtit in medio. Quarto. Nul-
la virtus excludit aliam ſed abſtinentia excludit
patientiam ergo ipſa non eſt virtus. Minoꝛ ꝓba
tur per Gre. in paſtoꝛali dicentem ꝙ mentes ab-
ſtinentium pleruꝫq̃ꝫ impatientia excutit a ſinu
tranquillitatis. Ibidem etiam dicit ꝙ cogitatio
nes abſtinentium nonnunq̃ꝫ ſuꝑbie culpa tranſfi
git et ita excludit humilitateꝫ. Quinto. Omnis
virtus denominatur ab aliquo actu: ſed abſtinen
tia non denominatur ab aliquo actu ſed a pꝛiua
tione actus igitur. ¶ Ad pꝛimam dico ꝙ ſecun-

Solutiões.

dum Caſſianum collatione pꝛima. Regnum dei
eſt puritas mentis et contemplatio dei et quia ab
ſtinentia non eſt hmõi puritas mentis: ſed ad eã
diſponit et etiam ad contemplationem dei ideo
concedo ꝙ pꝛopꝛie loquendo abſtinentia non eſt
regnum dei. et cum infertur: ergo non eſt virtus
nego conſequentiã quia nõ quelibet virtus eſt re
gnum dei ſed que virtutes ſint regnuꝫ dei enume
rat Apoſt. cum ait. Regnũ dei intra nos eſt ⁊ eſt
iuſticia pax et gaudium in ſpiritu ſancto. Ad ſe-
cundam ꝯcedo añs et nego ꝯñam. Et ad ꝓbatio
nem nego ꝯñam. Unde tñ Tho. ꝙ moderatio ci-
boꝛum ſcdm q̃ꝫtitatem et qualitatẽ ciboꝛum per
tinet ad artẽ medicine in comꝑatione ad valitu-
dinem coꝛpoꝛis ſed non ſcdm interioꝛes affectio
nes in cõparatione ad bonũ rationis. Dicit enim
Augu. li. de ꝯcluſionibus euangeliĳ. non intereſt
omnino ſcꝫ ad virtutem quid alimentoꝛũ vel quã
tum quis accipiat dum tamẽ id faciat pꝛo ꝯgru
entia hominũ cum quibus viuit et perſone ſue et
pꝛo valitudinis ſue neceſſitate ſed q̃ꝫta facilitate
et ſerenitate hĳs cum opoꝛtet vel neceſſe eſt care-
at. Iſtam ſolutionem non impꝛobo. Dico tamen
ꝙ vera abſtinentia exigit vt habeatur conſide-

ratio valitudinis corporis. Nam ſi nimius abſti
nentie rigor egritudinez corpis notabiliter indu
ceret nō eſſet abſtinētia ſed potius inſenſibilitas
Ad tertiā nego aſſumptuz et dico ꝙ conſiſtit im=
mediate recta ratiōe determinata. denominatur
autem abſtinentia a defectu nō quia conſiſtit in
defectu ſed quia laus eius ſumitur magis tenden
do verſus defectum ꝗz verſus ſuperabundantiaz
qꝛ ibi inuenitur difficultas ſicut fortitudo licz cō
ſiſtat in medietate timorū et audatiarum tamen
laus eius et denominatio ſumitur per acceſſum
ad audaciam. Ad quartam cōcedo maiorem re
gulariter. in caſu tamen interdū vna virtus aliā
excludit et nego minorem et ad ꝓbationem con=
cedo auctoritatem Grego. ſed non habetur ex eo
ꝙ abſtinentia excludit patientiam licet habetur
ꝙ interdum imperatiua excutit plerumqꝫ et per=
turbat mentes abſtinentium et eas deijcit a per=

Dupl'r vna ꝟtus exclu dit aliam.

fectione abſtinentie. Dico tamen ꝙ aliquid dici=
tur excludere aliud dupliciter. Uno modo per ſe
et tanqꝫ contrariū: ⁊ ſic abſtinentia nunqꝫ exclu
dit patientiam nec humilitatem. Aliomō tanqꝫ
origo vel occaſio vicij oppoſiti tali virtuti: et ſic
abſtinentia excludit aliquādo patientiaz ⁊ humi
litatem: qꝛ eſt origo et occaſio impatientie et ſup
bie. ſed tamē ꝙ de facto generet̄ imperatiua ⁊ ſu
perbia magis accidit ex vicio abſtinētis ꝗz ex na
tura et conditione abſtinentie. Ad quītā conce
do maiorez de actu interiori aut exteriori ⁊ nego
minorē taz ēt de actu īteriori ꝗz exteriori. Abſti=
nentia enim nō ſolum dicit non vſum ciborū ſed
etiam dicit moderatum vſum et recte rationi con
formem ad puritatem mentis accōmodum.

Cōtra octauā ꝯcl'onez.

¶ Contra octauam ꝯcluſionem arguit̄ ſic. Om
nis virtus eſt ſecūdum ſe laudabilis ſed abſtinen
tia non eſt ſecundum ſe laudabilis ſecundū illud
Grego. in paſtorali ꝙ virtus abſtinentie nō niſi
ex alijs virtutibus cōmendatur ergo abſtinentia
non eſt virtus ſpecialis. Scd̄o abſtinentia perti
net ad caſtitatem ergo non eſt a caſtitate diſtin=
cta. añs probatur per Augu. de fide ad petrū di
centem. ꝙ abſtinentia ſanctorū eſt a cibo et potu
non qꝛ aliqua creatura dei ſit mala: ſed pro ſola
corporis caſtigatione: ſed cōſtat ꝙ hoc pertinet
ad caſtitatem igit̄. Tertio In moderatione veſti
um non eſt ſpecialis virtus ḡ nec in moderatione
cibi. ꝯña tenet qꝛ ſicut homo debet eſſe contētus
moderato cibo ita et moderata veſte ſecūdum il=
lud. i. ad Thi. vlti. habentes alimenta et quibus
tegamur hijs cōtenti ſimus. Quarto. Abſtinen=
tia non eſt diſtincta a temperantia regulari igit̄.
non eſt ſpecialis virtus. Añs probatur. tum pri=
mo quia ſi ſic quelibet earum poſſet eſſe ſine alia
et ita tempantia regularis ſine abſtinentia et ecō
tra ⁊ per ꝯñs poſſet aliquis eſſe abſtinens qui nō
eſſet tempatus temperantia regulari. Tum ſcd̄o
qꝛ ſicut ſe habet medietas ad medietatē ita ⁊ ad
virtutem virtus. ſed medietas abſtinentie eſt ſub
medietate temperantie regularis ḡ et abſtinētia
ſub temperantia regulari. Tum tertio quia om=
ne dictamen pertinens ad abſtinentiam pertinet
ad temperantiam regularē et quicūqꝫ ſeruat me
diū ad abſtinentiam ꝑtinens ſeruat mediū perti
nens ad temperantiā regularez ḡ abſtinentia eſt
temperātia regularis. Quinto. materia nō facit
differentiam ſpecificam in virtutibus: ſed abſti=
nentia non differt ab alijs niſi per materiaz igr̄.
¶ Ad primam nego maiorez et dico ꝙ virtutes Solutio.
ordinate principaliter ad actus aliarum virtutū
aut ad expurgationem viciorū eis oppoſitorum
nō ſunt ex ſe laudabiles: ſed laudem et cōmenda
tionem ſuam ex virtutibus ad quas principaliter
ordinant̄ ſuſcipiūt et hoc eſt ꝓ prima ꝯcluſione.
Ad ſecundā concedo añs hoc addito ꝙ nō ſoluz
ad caſtitatem ſed etiā ad alias multas virtutes
aſſequēdas que impediuntur ꝑ hoc ꝙ corpus nō
eſt ſufficienter maceratum et caſtigatum. et nego
ꝯñam qꝛ enim abſtinentia mediante actu ſuo ex
teriori ordinat̄ ad actum aliarum virtutū ⁊ non
caſtitas. ideo abſtinentia a caſtitate diſtincta eſt.
Ad tertiam dico ꝙ circa vſum veſtimentorū po
nitur ſpecialis virtus ſicut poſt patebit puta ali
qua ſpecies modeſtie. nec valet ratio Tho. dicen
tis oppoſitum ex eo ꝙ vſus veſtimentorū intro=
ductus eſt ab arte et vſus ciborum a natura hoc
enim nō concludit. alias circa congregationē pe
cuniarum et circa delectationes appoſitas non
eſſent ponende ſpeciales ꝟtutes neqꝫ circa edifi=
cia magna neqꝫ circa ludos multos quorū vſus
ab arte introductus eſt ponēda eſſet ſpecialis vir
tus. Ad quartam nego añs. Ad primam proba
tionem concedo aſſumptum ſtricte vtendo termi
nis et ꝯcedo ꝙ poteſt eſſe aliquis abſtinēs qui nō
eſt temperatus nec actualiter nec habitual'r tem
perantia regulari licet talis ſit tempatus ꝟtual'r
ſit enī tota latitudo tempantie regularis ſiue me
dietatis ſue a b c: ſit latitudo abſtinentie a b tunc
dico ꝙ ille actus interior vel habitus qui ꝓ obie
cto habet totaz latitudinem a b c ita ꝙ intendit
nec deficere ab ea nec excedere eſt tēperatus tem
perantia regulari ⁊ non eſt per hunc habituz vel
actum abſtinens: ille vero qui habet latitudinez
a b ꝓ obiecto ita ꝙ intendit actualiter vel habitu
aliter nec deficere nec excedere ab ea eſt abſtinēs
et non eſt per eam temperatus temperantia re=
gulari nec actualiter nec habitualiter. ꝙ ſi impe
retur actus comeſtionis mediāte actu primo ha=
bente ſcilicet pro obiecto latitudinē a b c ſiue co=
meſtio ſe extendat per totam latitudinē ſiue per
partem eius tunc erit actus temperantie regula=
ris ſi vero imperetur comeſtio per actum ſecun=
dum tunc non excedet latitudinē a b quia alias
non eſſet ei conformis et erit actus abſtinentie.
Ex quo patet ꝙ idē actus exterior poteſt eſſe ſuc
ceſſiue actus temperantie regulariter ⁊ abſtinen=
tie imo actus virtutis ⁊ vitij. Ad ſecundam ꝓba
tionem concedo antecedens ſecundum particula
rem ſimilitudinem. ſicut enim medietas a b eſt
pars medietatis a b c ita et difficilius eſt modera
ri appetitum ſecundum hanc ptez latitudinis ꝗz
ſecundum totam quia difficilius eſt ſufferre pa=
tienter magnaz ſubſtractionez cibi ꝗz paruaz ita
etiam difficilior eſt abſtinētia ꝗz temperantia re
gulariter ⁊ qui habet abſtinentiaz faciliter habe
re poteſt temperantiā regl'arez neqꝫ tamen opor
tet ꝙ ſint virtutes eiuſdez ſpeciei. Exemplū huiꝰ

eſt cõceptus ſpecificus non ſeruat niſi parteꝫ eo-
rum que ſeruatur per conceptum genericuꝫ et ta
men conceptus ſpecificus eſt ſpecifice diſtinctus
a conceptu generico. Ad terciam probationem
nego aſſumptum quia dictamen primũ habet to
tam latitudinem a b c ꝓ obiecto/ dictamẽ vero ſe
cundum non habet niſi partem illius ꝓ obiecto
ſcilicet a b/ ⁊ cum dicitur ꝙ quicunqꝫ ſeruat medi
um ⁊c̃. Dico ꝙ medium poteſt ſeruari dupliciter
Medijũ virtute dupl͛r ſeruari dꝫ. Vno mõ in actu interiori ⁊ tunc ſeruare medium
eſt actum illum habere huiuſmodi latitudinem
medij pro obiecto ⁊ in hoc ſenſu nego antecedẽs
Alio modo in actu exteriori ⁊ ſic ego concedo/ et
dico ꝙ licet vtriuſqꝫ poteſt eſſe ideꝫ actꝰ exterior
qui cum imperatur a volitione abſtineutie dicit᷑
actus abſtinentie cuꝫ imperatur a volitione tem
perantie regulariter dicit᷑ actus temperantie re-
gulariter non oportet tñ ꝙ vtraqꝫ virtus ſit eiuſ
deꝫ ſpẽi Ratio ante oppoſitũ ſoluta eſt ex dictis.

Q Uerit᷑ ſecũdo vtrũ
omnis abſtinentia in pane ⁊ aqua fa
cienda ſit? Arguitur ꝙ ſic quia panis
et aqua ſufficiunt ad vitam hominis ergo in his
facienda eſt abſtinentia. In oppoſitum Arguit᷑
ſic quia multipliciter aliter poteſt fieri ſubſtractio
ciborum ꝗꝫ ſolo pane ⁊ aqua vtẽdo: igitur mul-
tipliciter aliter poteſt fieri abſtinentia. Notandũ
ꝙ vt dictuꝫ eſt abſtinentia cõſiſtit in ſubſtractiõe
ciborũ non quidem nociuorum bone habitudinis
anime vel corporis quia etiã in hac ſubſtractiõe
conſiſtit tẽperantia regularis: ſed conſiſtit in ſub
ſtractione ciboruꝫ non nociuorũ. Iſta aũt ſubſtra
ctio põt fieri multipliciter. Vno mõ quo ad quan
titatem ciborũ cum ſcꝫ ſubſtrahit᷑ de quantitate
alimenti. Secundo mõ quo ad ſpeciem puta cuꝫ
quis abſtinet a cibis alicuius ſpeciei a quibus ta
men non tenetur abſtinere ſcđaꝫ regulam tẽperã
tie. Tercio modo ſcđm qualitatem aut prepara-
tionem vel cõdimentum ciborũ vt cuꝫ quis vtẽs
pane abſtinet a tenero ⁊ non vtitur niſi duro/ aut
vtens herbis abſtinet a coctis ⁊ non vtit᷑ niſi cru
dis/ aut cũ quis abſtinet ab elixatis aut afrixatis
aut ab condimentis inuentis ad excitandum ap-
petitum/ aut reddendum cibos delicatiores ⁊ vſũ
delectabiliorem. Quarto mõ quo ad vices ⁊ nu-
merũ refectionum/ vt cum quis ſemel tantum in
die vtitur cibis aut bis in tribus diebꝰ cum autẽ
ſemel in die hoc aliquando fit cum obſeruatione
certe ⁊ dictincte hore ab eccleſia inſtitute aut ap
probate ⁊ tunc eſt ieiuniũ: aliqñ vero ſine hmõi
obſeruatiõe certe hore in refectione ſumẽda ⁊ tũc
eſt abſtinentia vtruꝫ aũt ſit ieiuniũ vel nõ videbi
tur poſtea. Ad abſtinẽtiaꝫ auteꝫ nõ exigit᷑ ꝙ fiat
ſubſtractio quo ad oĩa ſed ſufficit quo ad vnũ ſed
forte erit debilis ⁊ tenuis abſtinẽtia. Et iõ in ab
ſtinẽtia ponunt᷑ multi gradꝰ ab inuicẽ multũ dif
ferentes ſcđꝫ perfectõeꝫ Contingit eñ ſubſtrahe
re de quantitate plus ⁊ minꝰ de ſpeciebꝰ etiã cibo
ruꝫ cõtingit ſcđꝫ plus ⁊ minꝰ ſubſtrahere. Qui-
dam eñ abſtinẽt a carnibus tantum alij a carni-
bus ⁊ ab omni quod cum carne cognatiõnẽ ali-
quam habet/ vt ſunt oua lacticinia/ alij a carni-
bus et piſcibus ſimiliter etiam eſt dicendũ de ali-
is. ¶ Prima concluſio. Subſtractio ciborũ que Pria ꝯclõ
eſt notabiliter in detrimentuꝫ bone habitudinis
anime non eſt abſtinentia cenſenda Probatur.
Abſtinentia que eſt in detrimentum puritatis
mentis non eſt abſtinentia vt patet ex preceden
ti queſtione: ſed ſubſtractio ciborum que eſt nota
biliter in detrimentum bone habitudinis anime
eſt in detrimentum puritatis mentis igitur. Ad
uerte tamen ꝙ aliquid dicitur eſſe in detrimen-
tum bone habitudinis anime dupliciter Vno mo
do ſecundum quid ⁊ pro paruo tẽpore. Alio mo-
do ſimpliciter: ſcđꝫ quid autẽ vt ſi quis ꝓpter cõ
ſuetudinẽ laute ⁊ delicate vite triſtet᷑ cũ incipit ab
ſtinere ⁊ etiã aliquo modo reddatur minus aptꝰ
ad bona opera cum vero habitum abſtinendi fre
quenter abſtinẽdo induxerit hec omnia detrimẽ
ta ceſſent aut cum hoc accidit propter aliam cau
ſam ſeparabilem tamen ab eo et de hac diſpoſiti
one non intelligitur concluſio hec eniꝫ non eſt ra
tionabilis cauſa tollendi abſtinentiam. Simpli-
citer autem fit cum hoc detrimentum accidit ex ĩ
debita proportione alimenti ad corpus ſecundũ
qualitates aut nullomodo aut non niſi difficili-
me a corpore auferibiles licet etiam aliomodo ꝑ
uenire poteſt vt dicetur. Similiter etiam contin-
git aliquando ꝙ qui fuerunt intemperati et poſt
ea incipiunt abſtinere vehementius vrgentur ſti
mulis carnis quia vt dicit caſſianꝰ reſoluunt᷑ hu-
mores concreti in medullis qui excitant libidinẽ
in abſtinente ſed quia hoc malum frequenter ab
ſtinendo ſuperari poteſt ideo propter hoc peri-
culuꝫ non eſt ab abſtinentia ceſſandũ ſed viriliter
reſiſtendum eſt impugnationi et abſtinentia fre-
quentanda vt mali huius radix tandem auferat᷑
¶ Secunda concluſio abſtinentia que eſt notabi Scđa ꝯclõ
liter et ſimpliciter in detrimentum bone valitu-
dinis corporis non eſt abſtinentia. Probatur qꝛ
omnis talis eſt in detrimentum bone habitudi-
nis anime quia [ſecundum caſſianum et ſuperiꝰ
allegatum eſt] vtraqꝫ nimietas ſcilicet abſtinen-
tie et voracitatis monachum equali diſpendio af
ficit nã per exceſſũ abſtinens ad illũ ſtatũ reuol-
uit᷑ in quo vorax quiſqꝫ per ingluuiẽ detinet᷑. ⁊ ſe
cundum eũ ibidẽ immoderata continentia per-
nicioſiꝰ ꝗꝫ ſaturitas remiſſa ſupplantat. Aduer-
te tamen ꝙ ſicut ſũt aliqui quoꝝ corpora niſi ma
cerentur ſemper aduerſus ſpiritum calcitrant ita
ſunt aliqui qui niſi moleſtia egritudinis caſtigẽt᷑
valitudo anime patiat᷑ detrimentum ⁊ qꝛ anima
preſtat corpori et bona habitudo anime bone va
litudini corporis preferenda eſt ideo rationabile
eſt ꝙ tales pũa ꝗꝫuis etiam diuturnam moleſtiã
corporis patiantur vt habitudo anime conueni-
ens ſit et operationibus ſpiritalibus accõmoda
quomodo autem exponendum ſit ſimpliciter ſa-
tis pat ex alia concluſione. ¶ Tertia concluſio. Tertia cõn cluſio.
Abſtinentie modus ſecundũ capacitatem viriuꝫ
attendendꝰ eſt vt tantũ cibi quiſqꝫ ſibi concedat
nõ ꝗꝫtum ſacietati ſed quantũ corporis ſuſtenta
tioni ſufficiat. Hanc concluſionem ponit expreſſe
Caſſianus collatione ſecunda quia vt dicit vtraqꝫ
nimietate ſuſtinet᷑ magnũ detrimentum Nam ie-

ſuniorum nimietas ventrem cõſtringit eſcarum
nimietas diſtendit. Nam vt mens inanitate cibi
laſſata perdit orationis vigoreȝ ita nimietate vo
racitatis oppreſſa emittere ad deũ preces puras
Quarta ↄclo
non poteſt. ¶ Quarta concluſio q̄ȝtitas virium
non ſolum ex ſe ſed etiam per comparationeȝ ad
laborem qui ex negocio incumbit abſtinenti pen
ſanda eſt. Patet nã ad maiorem laborem perfe
rendum exigitur maior virtus corporis et ad mi
norem minor ſed ꝓpter abſtinentiam nõ eſt deſe
renduȝ negotiũ ꝗ nec ꝑ abſtinentiã debemꝰ tan-
tũ nos exinanire vt non ſufficiamus ad laboreȝ
Quinta ↄclo q̄ habȝ tres partes.
quẽ exigit negotiũ ad qđ obligamur ¶ Quinta
concluſio. ſicut arctiorem abſtinenciam propter
ſatiſfaciendi debitum et impugnationis ſtimulũ
retundendum ſuſcipimus ita et propter humani
tatem aduenientibus fratribus aut amicis impen
dendam nonnunq̄ȝ abſtinentie rigorem remitti-
mus. Prima ꝑs probatur q: qui propter pecca-
ta ſua multa deo debent multum cõmode ieiunã
do et abſtinendo pro debitis ſatiſfaciunt Proba
tur ſecundo per illud Bernardi in quodam ſer-
mone Ieiunium nõ ſolum abolitio peccatorum:
ſed extirpatio viciorum non ſolum optinet veni-
am ſȝ meretur gratiã. nõ ſoluȝ delet preterita que
commiſeramus ſed etiam repellit futura que cõ-
mittere poteramus ex qua auctoritate Probatꝛ
etiam ſecunda pars. Tertio probatur eadẽ ſecun
da pars per illud Chriſoſtomi in quodaȝ ſermo
ne per ieiunia ceſſat pugna carnis aduerſus ani-
mam :et anime aduerſus carnem nec vltra ſurgit
ancilla in dominam nec ſerua ſuperbit in liberaȝ
ſed vniuerſa prelia ieiuniorũ preſentia cõquieſcũt
Tertia pars probatur ꝑ Caſſianuȝ collatione ſe-
cunda Nam ſcđm eum nos ex caritate aduenien
tibus fratribus humanitatem impendere debe-
mus ergo cum [vt dicit] ſit abſurdum fratri imo
chriſto menſam offerre et non pariter cum eo ci-
bum ſumere ſequitꝛ ꝙ abſtinentie rigor propter
fratres vel amicos ſupuenientes remittendus eſt
Sexta ↄclo
¶ Sexta concluſio qui vitam in perpetua abſti
nentia ducere deſiderant corpus ſuuȝ ſemper ra
tionabili et equali parcimonia caſtigare debent
probat hanc concluſionem Caſſianus quia ſi ali
quando ſuperabundantiam eſcaruȝ ſumant tũc
cum quodam prurit u egeretur et expelletur natu
re lege illud qđ erit concretũ in medullis eo ꝙ na
tura non patitur in ſe reſidere ſuperabundantiã
ſuperflui humoris et ita ex hoc ſequentur polluti
ones nocturne ꝗ ſaltem vt rarius hec patiantur
corpus ſempꝑ q̄ȝtum poſſibile eſt equali parcimo
Septima concluſio.
nia caſtigandum eſt. ¶ Septima concluſio tem
perata ↄtinentie equalitas ac menſura eſt vt quo
tidianam panis refectionem quotidiana comite
tur eſuries. Probatur primo quia hoc eſt proba
tum obſeruatione abſtinentium patrum. Secun
do quia hec animam et corpus ſemper in vno et
eodem ſtatu conſeruat: nec permittit mentem fa
tigatione ieiunij deficere : nec ſaturitate grauа-
ri [vt dicit Caſſianus] qui hanc parcimoniam
ſecuti ſunt tanta ſunt frugalitate freti vt interdũ
poſt veſperam ſe nec ſentiant nec meminerint re
feciſſe. ¶ Eſt tamen hec continentie equalitas
ad obſeruandum multum difficilis contra quam
errant qui mallunt ieiunia protellare biduo et id
quod hodie ſumpturi erant in craſtinũ reſeruare
dũmodo qñ reficiuntur optata ſatietate potiantꝛ
Iſtas duas vltimas concluſiones non ſolũ intel
ligo de abſtinentia in hijs qui quaſi perpetuam
abſtinentiam ducunt: ſed etiam de temperantia
regulari in alijs. ad optimam enim diſpoſitioneȝ
et corporis et anime multum vtile videtur vt cor
pus ſemper rationabili et equali parcimonia ca-
ſtigetur ⁊ ꝙ quothidianã refectionem quothidia
na comitetur eſuries ita ꝙ non accedat ad ſecun
dam refectionem niſi interuenerit fames et ſic ꝑ-
ce ſumat alimentum vt eo ſumpto nichilominus
eadem die fames ſiue eſuries ſubſequatꝛ ⁊ de iſtis
iſte concluſiones magis ad temperantiam regu
Verus mo dꝰ tꝑanc
larem q̄ȝ ad abſtinentiaȝ pertinent. Si autẽ que-
rat aliquis quis ſit verus huius temperantie mo
dus Reſpondet Caſ. collatione ſecunda ꝙ ſecun
dum patrum ſententiam refectio panis eſt omni
bus alijs prepoſita cuius modus conſiſtit in duo
bus paxmacijs id eſt paruulis panibus vix põ-
dus libre vnius habentibus et licet hijs qui coctis
vtuntur hec menſura magna videatur tamẽ qui
coctis abſtinent et reficiuntꝛ crudis intelligũt [vt
dicit] eſſe multuȝ difficile in hac menſura refecti
onem ſumere adeo ꝙ ſeniores hanc parcimoniaȝ
cum tanto labore tollerarunt/ vt non ſine gemitu
ac triſtitia et quodã modo inuiti hunc refectiõis
Octaua con cluſio.
modum ſibi imponerent. ¶ Octaua cõcluſio. Et
ſi in pane aqua ac oleribus excellentiſſimũ genꝰ
abſtinentie poſituȝ ſit abſtinentias tamen publi
cas regulariter ita fieri non expedit vbi per abſti
nentias publicas eas intelligo que a legiſlatore
cõmuniter omnibus imponuntur. Prima pars
patet per ambroſium in examerõ libro tercio ſuꝑ
illud reſpicite volatilia celi quoniam neq̄ȝ ſerunt
⁊c ita dicentem. Quoniam enim illa paſcuntur
dei gratia nemo ſibi debȝ de ſua induſtria ⁊ virtu
te blandiri deinde docuit quia ſimplicem victum
et naturalem cibuȝ olerum reliquis cibis debuit
anteferre. Hic enim ſobrietatis eſt reliqui delicia
rum atq̄ȝ luxurie hic communis omnibus anima
libus cibus illi paucoruȝ. Secundo per illud eiuſ
dem ibidem exemplum frugalitatis magiſteriuȝ
parcimonie eſt herbe ſimplicis victu olerisq̄ȝ vi-
lis aut pomi contentos eſſe omnes oportere quẽ
natura obtulit quem liberalitas dei prima dona
uit. Tertio per illud eiuſdem ibidem Cibus ole-
rum ſalubris ipſe idem vtilis cibus/ qui morbos
repellit/ qui reſecet cupiditate nullo hominũ ope
ratus labore/ ſed diuino effuſus munere. Neq̄ȝ ha
bet apparentiam quod dicunt aliqui ꝙ Ambro-
ſius loquitur de ſtatu prime conditionis et de ſta
tu terre et hominis ante diluuium ex hoc enim
Ambroſius non poteſt inferre ꝙ non debemus
eſſe ſoliciti de prouiſione craſtini et ꝙ debemus
eſſe contenti ſimplici cibo olerũ ideo dico ꝙ Am
broſius dat ibi conſilium viris perfectis et ad ex
cellentiſſimos gradus abſtinentie diſpoſitis ſed
non dat regulam quam vnuſquiſq̄ȝ ſequi tenea-
tur. Modum autem quo quis perfectus hanc ex
cellentis abſtinentie gradum aſſequi poſſit ope-

ris epicurus cū ait Sapores itez ſimplices equā
magnifico luxui ferre voluptatem quando quod
doles per inediam ſublatum ſit. Et panis ergo ci
barius et aqua ſummam voluptatem afferunt
cum egens quis illa in cibum ſumit. Ex quibus
verbis apparent duo. Primum eſt ꝙ ſi quis nō
accedat ad cibum niſi prius eſuriem patiatur pa
ne et aqua delectabiliter vtetur ſecundū ꝙ Epi-
curus falſe de voluptate criminatur neq̄ creden
dum eum felicitatem in voluptatibus corporali
bus poſuiſſe ad illum ſenſum quem ſibi auctores
communiter imponunt. et ideo de hoc frequēter
ſe excuſat et exponit quomodo in voluptate feli-
citatem collocet. Secunda pars cōcluſionis pro
batur quia abſtinētie publice hoc eſt que auctori
tate legiſlatoris ſpiritualis cōmuniter omnibus
abſtinere rōnabiliter potentibus regulariter im-
ponuntur debent comparari ad cōmunem facul
tatem hominum ita ꝙ debent eſſe tales ꝙ eas ho
mines vt in pluribus tollerare poſſint alias non
modo fruſtra imponerentur ſed etiam eas impo-
nendo laqueus quidam aut precipitium pararen-
tur potius quā ſalutare remediū. Dixi autem re-
gulariter propter eas abſtinentias que aliquo ca
ſu raro contingente vrgente imponuntur homi-
nibus ſicut interdum vt liberemur ab imminen-
te vel inundationis vel bellice vaſtationis: vel pe
ſtis: vel amicus alterius mali periculo imponi-
tur abſtinentia in pane et aqua. hoc etiam eſt di-
ctū propter abſtinentias que alicui in ſatiſfactio
nem pro delictis ī pane et aqua a xp̄i vicario im
ponuntur. ad tales enī eſt obligatus ſed non eas
dico publicas quia nō ſunt cōmuniter omnibus
Nona ꝯclō abſtinere potentibus impoſite. ¶ Nona conclu
ſio non omnis abſtinentia in pane et aqua faci-
enda eſt. probatur primo ex precedēti ꝯcluſione
Secundo omnis ex intentione ſubſtrahens de la
titudine medietatis ad temperantiam regularez
pertinentis eſt abſtinēs ſed non omnis talis ſub
ſtrahit vſq̄ ad panez et aquaz nec taliter ſubſtra
here tenetur igitur. Tercio abſtinentia aut eſt vo
luntaria aut non ſi ſic ergo in libertate abſtinen
tis eſt tantū vel tm̄ ſubſtrahere ſcz vel de quātita
te vel de ſpecie vl̄ de q̄litate vel de tp̄e ⁊c̄ ſi non
eſt voluntaria ſed impoſita public e aut priuate
tunc conſtat ꝙ non tenet abſtinere niſi q̄ztū im
poſitum eſt. ſed non omnis abſtinentia īponitur
in pane et aqua vt patet de ieiuniis quadrageſi-
malibus igitur. Quarto ſi ſic ſequeretur ꝙ vita
religioſorū abſtinentie perpetue ſacrata eſſet con
tinue culpabilis. patet quia nulla religioni vſu
ſolius panis et aque inſtituta eſt ergo ſi ad hoc te
neantur omnes abſtinentes ſequitur ꝙ continue
Cōtra p̄mā peccant ¶ Contra primā concluſionem argui-
cōcluſionē. tur ſic omnis ſubſtractio ciborū que eſt ad morti
ficationem corporis vtilis eſt abſtinentia ſed oīs
ſubſtractio ciboruz eſt ad mortificationem corpo
ris vtilis ergo omnis talis eſt abſtinentia. Secū
do meritum boni operis ⁊ premium ſibi debituz
eſt maius bonum q̄z ſit vita corporalis ergo pro
pter periculum vite corporalis aut bone habitu
dinis non eſt deſerendum abſtinentie bonum.
Solutio. ¶ Ad primaz dico ꝙ duplex eſt mortificatio cor
poris vna materialis qua corpꝰ realiter viribus duplex mor
ſuis debilitatur et de tali nego maiorem et conce tificatio cor
do minorem. ¶ Alia eſt ſpiritualis qua ſcilicet poris
corpus debilitatur quo ad vitam concupiſcentie
et incipit non obluctari ſeu non reſiſtere ſpiritui
et hanc mortificationem ſequitur etiam viuifica-
tio ſpiritualis q̄ corpus viuere incipit vita ſpiri-
tus cui prius obluctabatur ⁊ renitebatur et de iſta
concedo maiorem et nego minorē. Ad ſecundaz
concedo conſequens et nego conſequentiaz quia
abſtinētia que fuit bona et meritoria ſublato pe-
riculo vite aut bone habitudinis eo poſito deſinit
eſſe bona ⁊ meritoria ⁊ ideo deſeritur abſtinentia
poſito huiuſmodi periculo non quia propter mi
nus bonum deſeratur maius ſed quia illud quod
futurum erat bonū ſublato periculo minoris bo
ni eo poſito non eſt futuruz bonū. ¶ Cōtra ſextaz Cōtra ſextā
concluſionem arguitur ſic quia per quintam cō cōcluſionez
cluſionem abſtinentie rigor remittendus eſt pro-
pter humanitatem impendendam fratribus aut
amicis aduenientibus ergo corpus non ſemper
eſt caſtigandū equali parcimonia. Secundo ho-
mo nō eſt ſemper equaliter diſpoſitus ad ſumen
dum cibum vel ad abſtinenduz ergo non ſemper
equali parcimonia caſtigandum eſt corpus ante
cedens patet tuz propter egritudines incidentes
tum propter diſpoſitionem temporis. Tertio vt
habet tertia concluſio abſtinentie modus ſecun-
dum capacitatem virium attendendus eſt ſed vi
res hominis non ſemper ſunt equales in diuerſis
temporibus ergo nec vtendum eſt ſemper equali
parcimonia. ¶ Ad primaz concedo antecedens Solutiōes
et nego conſequentiaz dicit enim Caſ. et conſulit
et preſertim cenobitis et his de quibus loquitur
ꝙ de alimento ſuo puta de paximatiis duobus
vnum hora nona comedant et alium reſeruent in
noctem: et ſi venerit ſuper hoſpes comedet: et ſi
non venerit etiam comedet illum et ita per hunc
modum equalem parcimoniam ſeruabit et nihil
ominus humanitatem ſuperuenientibus fratri-
bus impendet. Et ſi dicas ꝙ per hunc modū nō
remittitur abſtinentie rigor. Reſpondeo negan-
do conſequentiam quia maior eſt abſtinentia co-
medere duos panes in die in eadem hora q̄z co-
medere in diuerſis horis et ita per hoc ꝙ come-
dit diuerſis horis propter humanitatem impen-
dendam hoſpiti remittit rigorē abſtinentie. Ad
ſecundaz concedo antecedens et nego conſequen
tiam dico tamen ꝙ ratione egritudinis poteſt eſ-
ſe tanta indiſpoſitio ꝙ variatio facienda eſſet qz
quod eſſet rationabile tempore ſanitatis eſſet ir-
rationabile tēpore egritudinis dico tamē ꝙ ſi ra
tione complexionis aut aliomodo varietas tem
poris induceret notabiliter ſenſibilem varietatē
in viribus ꝙ hec equalitas eſſet equalitas propor
tionis et non q̄ntitatis et ſecundum varietatē tem
porum eſſet facienda varietas in ſubſtractione ci
borum et hoc dico quia varietas temporuz in ali
quibus maiorem varietatem virium inducit q̄z in Cōtra ſepti
aliis. ¶ Contra ſeptimam concluſionē arguitur mā ꝯclōnez
ſic ſicut ad abſtinentiam exigitur determinatio
alimenti ſecundum quantitatem ita et determi-
natio temporis ad ſumendū refectionē ſed cōtin-

ſit frequenter ꝙ illa hora nundū interueniſt eſu-
ries aut ergo ſumetur refectio ⁊ tunc non quoti-
dianam refectionem quotidiana cōcomitata eſt
eſuries aut non ſumetur et tunc nō obſeruabitur
determinatio temporis pro refectione ſumenda
Ad hanc rōnem ſecundū Caſſianum reſpondeo
ꝙ ſumetur refectio hora illa determinata et quā
uis nō inſit eſuries. nā vt dicit ſicut timendū eſt
ne appetitu corporee voluptatis ſic in diſſolutio
nem dilabamur vt ante preſtitutuʒ tempus cibo
indigere vel modū excedere preſumamus ita re-
fectio eſce et ſompni hora legitima etiam ſi tunc
faſtidiamus cibū ingerēda eſt quod probat quia
moderata continentia pernicioſius ſupplātat q̄ʒ
ſaturitatis remiſſa et hoc intelligo ita faciendu̾
hijs quibus opera ardua incūbunt ⁊ ſtatim poſt
cibum ſumptum non ſunt ita diſpoſiti ad agen-
dum ſicut ante. in alijs autem videret̃ melius eſ
ſe ꝙ expectaretur eſuries moderata ſicut Epicu-
rus ⁊ Dyogenes obſeruaſſe videntur vt in pluri
Cōtra octa- bus tamen vtrumq̄ʒ obſeruari poteſt. ¶ Contra
uā ɔclōneʒ primam partem octaue concluſionis arguit̃ ſic
ſine quacunq̄ʒ preparatione artificioſa cibi ſuffici-
unt ad vitam hominis ergo excellentior abſtinē-
tia eſt in herbis et fructibus ⁊ in aqua q̄ʒ in pane
et in aqua. añs probatur per illud ꝙ habetur Ge
neſis prio. Vidit deus cuncta q̄ fecerat et erant
valde bona. Contra ſecundam partem arguitur
ſic. panis et aqua ſufficiunt ad vitam hominis er
go in hijs publica et cōmunis abſtinentia facien
da eſt. añs probatur. tum primo quia videmus
multos ex hijs ſolis vixiſſe. tum ſecundo qꝛ ad nu
trimentum ſufficit reſtaurans deperditum ad qḋ
ſufficit panis et vehiculum differens alimentum
Solutiōes. ad qḋ ſufficit aqua. ¶ Ad primam nego añs ad
hūc ſenſuʒ ꝙ ſufficiant ꝓ etate iſta ſic ſcʒ ꝙ nō cō
ſequat̃ homo ex hijs ſolis nutrit⁹ detrimentū no
tabiliter ſenſibile Et ad probationē dico ꝙ vidit
de⁹ cūcta que fecerat ⁊ erant valde bona bonita-
te nature ſecundū ſpecieʒ ſuā ſed nō erant valde
bona ſic in natura ſua manentia bonitate cibi et
alimenti. Ad ſcḋaʒ ſi añs intelligat̃ vt̃r vniuerſa
liter vel ſimplicit̃ vel vt in plurib⁹ nego: nō em̄
ad vitā hoīʒ vt in plurib⁹ ſufficerēt panis ⁊ aqua
qui imo ſi hijs ſolis nutriret̃ maior pars hoīʒ de
trimētuʒ notabiliter ſēſibile cōſequeret̃. Et ad ꝓ
bationeʒ cōcedo añs ⁊ nego ɔ̄ñaʒ qꝛ tales fuerūt
pauci numero qui ratione cōplexionis aut adiu-
torij alicui⁹ ſpecialis hūc viuendi modū ferre po
tuerūt Ad ſecundā ꝓbationeʒ nego aſſūptū non
em̄ ſufficit īdifferēter quodlibet reſtaurās ſed opʒ
ꝙ ſit cōſonū ⁊ cōforme cōplexiōi per illā em̄ rōeʒ
ꝓbaret̃ ꝙ ex quocūq̄ʒ ſicco et humido mixtis poſ
ſet homo ſufficienter nutriri. Aliter tm̄ rn̄deo
et magis ad intentionē ɔcluſionis nego cōſequē
tiam qꝛ q̄ʒuis ita eēt ꝙ p̄dicta ſufficerent tamē in
imponenda abſtinentia publica ſepe ⁊ regulari-
ter obſeruanda nō ſolum inſpiciendū eſt quid ſuf
ficit ad vitā hominis ſʒ etiā id ad quod hoīes in
duci veriſimiliter poſſunt ⁊ quia non eſt veriſimi
le ꝙ homines ꝓ maiori parte hanc abſtinentiaʒ
ſuſciperent ꝓpter moleſtiaʒ in ꝑferendo eaʒ ideo
nō eſt taliter regulariter imponenda. Ratio an-
te oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Q Ueritur tertio vtruʒ
rigor abſtinētie ita ſit aliquando ob
ſeruandus vt deſeri pro extrema ne-
ceſſitate nō debeat Arguitur ꝙ ſic Machabei ab
ſtinebant a carnibus ſuillis nec huiuſmodi abſti-
nentiam etiam pro morte deſeruerunt et in hoc
laudantur igitur. In oppoſitum arguitur quia ſi
ſic in caſu quis eſſet ſuſpſius homicida. ¶ Notā Aliqs ...
dum ꝙ aliquis dat operā alicui ex multiplici pri opaʒ ali...
cipio. Uno modo ex lege diuina ad hoc ipſum obli- ex mul...
gante. Secundo modo ex lege humana poſitiua. ci pncip...
Tertio ex priuato propoſito. Lex auteʒ poſitiua
eſt duplex quedam eſt eccleſie. Alia eſt alicuius
particularis congregationis quam ſponte ingre
dimur. De abſtinētia quā ex lege diuina facimus
nichil dicaʒ ad preſens niſi q̄ʒtum ea que de alijs
dicturi ſumus requirent ne autē generalis ſermo
nos ab explicatione lucida prepoſiti īpediat ſpe
cificabimus aliquam certam abſtinentiam puta
ab eſu carnium quam annexam habet ordo car-
thuſienſium. ¶ Sit igitur Prima concluſio nō Pīa ɔ̄
poteſt rationabiliter ab eccleſia ſeu vniuerſali ſeu
prouinciali lex aliqua de non eſu perpetuo carni
um inſtitui regulariter. Probatur lex illa nō po
teſt rationabiliter inſtitui que contra ſalutem ho
minum laqueos damnationis inicit. et per quaʒ
multo plures perirent q̄ʒ ſalutem conſequerent̃/
ſed huiuſmodi lex ſi eſſet vniuerſaliter in eccleſia
aut particulariter in prouincia vel etiam in dio-
ceſi inſtituta iniceret laqueos dānationis Et plu
res per eam perirent trāſgrediēdo q̄ʒ ſalutem aſ
ſequuntur obediendo/ et ergo iſta lex non poteſt
rationabiliter inſtitui. minor patet qꝛ multo plu-
res inuenirentur tranſgreſſores q̄ʒ obſeruatores.
et de obſeruantibus multo plures obſeruare cuʒ
triſtitia et moleſtia et murmuratione q̄ʒ libere et
ſponte: quia illa aſtringeret omnes indifferenter
cuiuſcumq̄ʒ conditionis aut complexionis eſſent
et hoc ſiue ſpontaneos ſiue inuitos quod nō vide
tur rationabile preſertim cum talis abſtinentia
multo videret̃ grauior q̄ʒ quecumq̄ʒ abſtinētia le
gis veteris in qua abſtinebatur a carnibus ſuilli
nis quod tamen non eſſet rationabile cū lex euan
gelica dicatur lex libertatis reſpectu legis veteris
cuius onus in comparatione ad euangelicaʒ ſem
per graue et moleſtū reputatū eſt. Scḋo onus il-
lud quod communiter imponit̃ omnibus debet
eſſe facile neq̄ʒ debet excedere cōmunem faculta-
tem hominum ſed perpetua abſtinentia a carni-
bus eſt opus difficillimum et commune hominuʒ
facultatem excedens cum non niſi a pauciſſimis
obſeruari poſſit igitur. ¶ Secunda concluſio po Scḋa ɔ̄
teſt i aliqua religione particulari lex huiuſmodi
rationabiliter inſtitui. Probatur omnis lex que
alicui pauci multitudini eam voluntarie ſuſcipi-
enti vtilis eſt ad puritatem mentis/ poteſt ratio-
nabiliter in aliqua religione inſtitui ſed huiuſmo
di lex de abſtinentia perpetua ab eſu carniuʒ pōt
alicui multitudini eaʒ ſpōte ſuſcipiēti vtilis eſſe
ad puritatem mentis igitur. Maior videtur no-
ta ex hijs que dicta ſunt in precedenti concluſio-

ne quia ſcilicet huiuſmodi abſtinẽtie et vigilie nõ
ſunt bone ex ſe ſed inq̃ʒtum ordinantur et valent
ad puritatem mentis. minor patet naʒ in multis
hoc ſponte ſuſcipientibus per hanc abſtinentiaʒ
redditur caro ſpũi obedientior ĩpetratur gratia
et grauium peccatorum debita exſoluuntur: hoc
etiã ꝓbari poteſt per abſtinentiam nam multi reli
gioſi ſub obſeruatione huius abſtinentie vixerũt
qui gradus excellentes religioſe et ſancte vite cõ-
tigerunt quod non eſſet ſi hec lex iniq̃ eſſet et ir-
rationabilis. Secundo omnis lex in bonum fineʒ
ordinabilis poteſt in aliqua cõmunitate inſtitui
niſi oſtendat manifeſta ratione ꝙ ſit iniuſta aut
irrationabilis aut impoſſibilis aut nimium diffi-
cilis ſed hec non poſſunt oſtendi de iſta lege reſpe
ctu alicuius particularis communitatis eaʒ non
niſi voluntarie et modo debito ſuſcipientis ergo
huiuſmodi lex poteſt rationabiliter vt dictum eſt
Tertia ꝯclo inſtitui. ¶ Tertia cõcluſio huiuſmodi lex nõ po
teſt rationabiliter inſtitui niſi in religione in qua
profeſſioneʒ legittima antecedit ꝓbatio. Proba
tur nullus ad act⁹ heroicos et facultatẽ cõmunẽ
humane nature excedẽtes aſtringend⁹ eſt niſi pri
us certitudinaliter certitudine morali cognoſcat
ſe cum auxilio diuino quod immittere ſolet deus fa
cientib⁹ ꝙ in ſe eſt ſufficientẽ ⁊ potentẽ ad hmõi
act⁹ cõtinuandos ſed hoc nõ põt certitudinaliter
cognoſcere niſi per ꝓbationẽ ⁊ experimentum de
hac re per tempus legitimuʒ ⁊ ſufficiens ſumẽdo
igitur et ideo in talibus religionibus cõmuniter ĩ
ſtitutus eſt annus profeſſionis vt religionẽ illã in
gredi volens probet ſe ipſum ſi ad onera religio
Qrta ꝯclo nis ferenda ſufficiat. ¶ Quarta concluſio omnis
talis lex humana ſi non expreſſe excludat caſum
neceſſitatis cum eius ſecluſione intelligenda eſt.
Quīta ꝯclo ¶ Quinta concluſio omnis talis lex iniuſta eſt
ſi caſum extreme neceſſitatis includat ita ſcilicet
ꝙ aſtringat religioſos ad obſeruantiam ſui eti-
am vbi quis incideret in extremam neceſſitatem
a qua naturaliter non poſſet liberari niſi contra
regulam agendo. Iſte due concluſiones proban
tur. Nulla lex humana poſſet rationabiliter pu-
nire aliquem eo ꝙ vtitur carnibus pena mortis
ergo nulla lex pure humana poteſt aliquem ra-
tionabiliter obligare ad non eſum carnium eti-
am tempore neceſſitatis extreme ita ꝙ propter
mortem non deſerat legem illam conſequentia
iſta videtur manifeſta quia nulla lex videtur obli
gare ſub conditione illius mali ad cuius penam
non poteſt rationabiliter legiſlator obligare trãſ
greſſorem et antecedens patet quia omnis trans
greſſio rationabiliter punibilis pena mortis vel
eſt de ſe exercibilis malicia vel vehementer per-
turbatiua pacis et tranſquillitatis totius com-
munitatis ſed eſus carnium non eſt de ſe exercibi
lis malicia nec eſt perturbatiuus tranſquillitatis
totius cõmunitatis quia ꝓ nũc ſupponit ꝙ nullũ
ſcãdalũ notabiliter ꝑturbãs ceteros inde oriatur
Secũdo nõ eſus carniũ nõ eſt bon⁹ niſi quia valet
ad puritatẽ mẽtis vt vult Caſ. de ieiunio et vigi-
lijs ⁊ alijs ſubſtinẽtijs ⁊ ſimiliter eſus carniũ nõ ẽ
de ſe malũ ſed tantuʒ eſt malum inq̃ʒtum impe-
dit puritatem mentis ſed per eſum carniuʒ in ex-
trema neceſſitate et ad mortem vitandam que vt
ſupponit aliter vitari non poteſt nullomodo im
pedit puritas mentis neq̃ʒ iuuat per non eſũ igit
maior eſt Caſ. ⁊ ab eo probata multipliciter ⁊ fre
quenter repetita ⁊ minor probat quia ſi non eſus
carnium valeret ad puritateʒ mentis in caſu pre
dicto tunc vel hoc eſſet quia retruderet per non
eſum ſtimulus carnis ſed hoc non quia vt videt
in huiuſmodi extrema neceſſitate ſatis retruſus
eſt aut propter eleuationem mentis in deum ſed
hoc non quia cũ illa neceſſitas ſit depreſſiua men
tis illud quod natum eſt ponere hominem extra
huiuſmodi neceſſitatem eſt potius eleuatiuũ mẽ-
tis et ita eſus carnium tempore talis neceſſitatis
magis iuuaret puritatem mentis q̃ʒ non eſus aut
ad ſatiſfaciendum pro peccatis et hoc non quia
propter nullum debituʒ peccatorum videtur pec
cator obligabilis ab homine ad aliquã penã que
habeat conditionem libere mortis annexã. Ter-
tio priuatio vite eſt multo maius malum q̃ʒ eſus
carnium et conſeruatio vite eſt multo magis bo-
num q̃ʒ non eſus carnium ergo ſecundum dicta-
men recte rationis non eſt dimittenda vita ne co-
medantur carnes ſed potius edende ſunt carnes
ne periclitet vita conſequentia iſta tenet ex Ariſ.
tertio ethicorum vbi dicit in generali ꝙ cum pro
paruo malo fugiendo ſuſtinemus maius maluʒ
hoc non eſt laudabile ſed quia dubium eſt de ali-
quibus malis quod eorum ſit peius et de aliqui-
bus bonis quod eorum ſit melius ideo ſubiungit
ꝙ non eſt facile diffinire quid pro quo ſit ſuſcipi-
endum. Cum auteʒ conſtat de his que veniunt in
comparationem quod ſit deterius vel melius tũc
in illis non eſt dubitanduʒ quid pro quo ſit ſuſci
piendum. Et ſi dicas ꝙ eſus carnium non eſt ſe-
cundum ſe magnum malum ſed eſt magnuʒ ma-
lum in eo qui eſt aſtrictus lege non edere carnes
hoc bene placet michi et ideo ſecluſa extrema ne
ceſſitate peccaret aſtrictus huiuſmodi lege eden-
do carnes. Sed dico ꝙ vbi lex eſt mere humana
ꝙ conſeruatio legis non eſt preponenda vite ex ſe
neq̃ʒ tranſgreſſio legis eſt magis vitanda q̃ʒ pri-
uatio vite: niſi ratione act⁹ excellenter boni qui p̃-
cipitur vel excellenter mali qui prohibetur per
legem ſed actus edendi carnes qui per huiuſmo-
di legem prohibetur nõ eſt ita excellenter malus
vt pro eo vitando deſeranda ſit vita ergo neq̃ʒ ra
tione act⁹ neq̃ʒ ratione tranſgreſſionis legis poſ-
ſet quis rationabiliter preponere priuationeʒ vite
eſui carnium. Cõfirmat quia vel de quolibet nõ
malo indifferenter poteſt fieri huiuſmodi lex ſub
conditione extreme neceſſitatis aut non: ſi non er
go nec de non eſu carnium. nam ſi de non eſu car
nium poteſt fieri pluſq̃ʒ de alijs non malis ſeque
retur ꝙ hoc eſſet propter aliquam rationem boni
quam habet et alia non habent aut ergo illa ra-
tio boni eſſet abſoluta et hoc non vt allegatuʒ eſt
ex caſſiano aut eſſet relata ad aliud quia ſcilicet
eſt bonum ad aliud et tunc pro tempore pro quo
non habet huiuſmodi bonitatem non eſt ſeruan-
dum cũ priuatione vite ſed tẽpore huius extreme
neceſſitatis non habet huiuſmodi bonitatem igi
tur neq̃ʒ poteſt dici ꝙ põt fieri huiuſmodi lex de

quolibet non malo quia tunc poſſet fieri lex de nõ
leuanda feſtuca aut de non ſalutando alienigenã
aut de non egrediendo domũ vel locum aliquem
etiã pro morte vitanda ita ꝙ aliquis tali lege obli
gatus ſi videret domum incenſam vndiqꝫ tenere
turnon ingredi eadem enim eſt ratio de non egre
diendo locum aliquem ſicut de non eſu carnium.
Quarto quicquid ſecundum veram caritatem li
cet facere pro ſalute corporali vite ſue niſi ſit ali-
quid ſpeciale propter quod illud ſit licitũ de vno
et non de alio ſed ſi ſint duo puta pater ⁊ filius in
duabus domibus vicinis recluſi ea lege vt nunqꝫ
egrediantur cum additione conditionis extreme
neceſſitatis/et domus patris dormientis incenda
tur hoc vidente ſolo filio et nullum pro tunc ha-
bere poſſit qui patri arſuro ſuccurrat/conſtat ꝙ fi
lius iudicatur impius et peccaſſe in patrem gra-
uiter nec lex aliqua pure humana nec votum nec
promiſſio vlla poteſt eum obligare contra ſuccur
ſum quem exhibere tenetur patri in hac extrema
neceſſitate poſito ergo multo magis tenetur ſibi
per egreſſum vel fugam ſuccurrere ſi cella ſua ſi-
militer arderet. Quinto nulla lex pure humana
abſoluere poteſt hominem a lege diuina ſed ex le
ge diuina tenet̃ ſe extrinſece eſurientẽ paſcere qꝛ
tenet̃ nec ſe nec aliam occidere quod faceret ſi per
defectum paſcendi ipſe vel alius cum ſciret neceſ
ſitatẽ ⁊ paſcere poſſet moreret̃ ergo quecunqꝫ lex
humana fiat ipſa non excludit hanc legem diui-
nam/⁊ ſi fiat cum expreſſa et virtuali excluſione
ipſa eſt iniqua ⁊ irrationalis/maior pꝫ quia nul-
lius inferioris preceptum preiudicare poteſt pre
cepto ſuperioris eſt autem legiſlator legis diuine
ſimpliciter ſuperior ad legiſlatorem legis huma
ne. Sexto omnis lex humana que militat contra
caritatem eſt irrationalis ſed huiuſmodi lex ſi in
cludat caſum extreme neceſſitatis aut non expo-
nat̃ cum ſecluſione eius militat contra caritatem
igit̃: minor pꝫ quia operans ſecundũ eam nõ tã
tum ſe diligit quantum ſe diligere tenet̃. Tum ſe
cundo quia plus appreciatur humanum legiſla
torem prohibentem eſum carnium tempore neceſ
ſitatis qꝫ deum prohibentem ⁊ ſui ⁊ aliorum ho
micidium. Septimo quicquid lege humana lici-
ta precipit̃ vel prohibet̃ illud fieri vel nõ fieri po
teſt licite ⁊ rationabiliter non poſita illa lege ſed
non aſtrictus tali lege poſitus in extrema neceſſi
tate quam non poteſt effugere niſi per eſum carni
um tenet̃ de neceſſitate ſalutis comedere carnes
ergo nulla lex ⁊ nullum votum obligans eum ad
non eſum carnium ſub conditione extreme neceſ-
ſitatis eſt rationabilis maior videt̃ vniuerſaliter
vera ⁊ in nullo pati inſtantiam omnem enim ob-
ſeruantiam quam ego rationabiliter poſſum face
re mediante obligatione humana poſſum facere
ſine onere tali obligatione non videt̃ eñ ꝙ obli-
gatio faciat de illicito licitum. Octauo eadem ra
tione ſequeret̃ ꝙ aliquis poſſet ſe obligare ad to-
lerantiam ieiuniorum ⁊ verberum ⁊ aliarum pe
narum communem facultatem humanam exce-
dentium etiam ſub conditione extreme neceſſita-
tis que omnia videnẗ non ſolum irrationalia ſed
etiam crudelia. ¶ Sexta concluſio eſt ⁊ ſi poſſit
aliquis ſe ex priuato voto vel iuramento ad non
eſum perpetuum carniũ obligare non tamẽ hoc
facere poteſt cum incluſione ſed cũ excluſione ex-
treme neceſſitatis. Prima patet quia non habet
aliqua ratio propter qꝫ propoſitum illud non ſit
rationale. Secunda pars patet per omnes ratio-
nes que ad precedẽtes cõcluſiones adducte ſunt.
huius ſententie eſt expreſſe Caſ. collatione xvij. q̄
intitulatur de nichil diffiniendo. Ex cuius dictis
iſta ratio p̃mo formatur de non eſu carniũ nichil
eſt immobiliter ſtatuendum ſiue diffiniendũ ſed
quicunqꝫ vouet iurat promittit aut legem ſubdit
de non eſu perpetuo carniũ cum incluſione extre
me neceſſitatis ille immobiliter diffinit et ſtatuit
de non eſu carnium ergo talis male ſtatuit et dif-
finit minor eſt certa quia qui promittit ſe ſeruatu
rum aliquẽ legem et eã pro morte corporali non
eſſe dimiſſurum ille circa illam abſtinentiam imo
biliter diffinit. Maior vero probatur auctoritate
Caſ. xvij. col. vbi poſt multa declarat ꝙ licꝫ in p̃n
cipalibus mandatis ſine quibus noſtra ſalus nõ
poteſt omnino ſubſiſtere ſtatuendum ſit et diffini
endum ſecundum illud; Iuraui et ſtatui cuſtodire
iudicia iuſtitie tue: tamẽ ĩ excercitijs corporalibꝰ
nichil eſt immobiliter diffiniendum. Et ex iſtis in
fert ꝙ licet pro cuſtodia caritatis pro caſtimonie
puritate/pro fide/pro ſobrietate ac iuſtitia ſtatuẽ
dum ſit et iurandum tamen ſuper rigore irremiſ-
ſo ieiunij/vini/vel olei/abſtinentia progreſſu cel-
le cohibetur delectionis aſſiduitate nichil eſt im-
mobiliter ſtatuendũ. Rationem horum aſſignat
quia a primis etiam paululum receſſiſſe damna-
bile eſt et mortiferum. Alia vero ſine iactura no
ſtre profeſſionis excerceri poſſunt et etiã irrepre
henſibiliter pretermitti et hijs pretermiſſis poſſu
mus ad vtiliora tranſire. Apparet enim manife
ſte ꝙ Caſſianus in hac determinatiõe diffinit que
ſtionẽ ſupra motam. Secunda ratio ex dictis eiꝰ
ſumpta eſt. in omni iuramento voto vel promiſſo
quo quis ſe aſtringit ad aliquid faciendum debet
intelligi iſta conditio niſi maius bonum illud di
mittere compellat: hoc autem intelligo de hijs q̄
non cadunt ſub principalibus mandatis. tenere
enim pacta que cum alijs fecimus ad iuſtitiã per
tinet hoc ergo intelligo de corporalibꝰ exercitijs
ſicut dictum eſt ergo in nullo tali excludenda eſt
conditio maioris boni: ſed interdũ immo frequẽ-
tiſſime cõtingit ꝙ conſeruatio vite eſt multo ma-
ius et excellentius bonũ qꝫ permanere in propo
ſito et promiſſione noſtra igitur non debet in pro
miſſione quã de talibus exercitijs corporalibus
facimus includi caſꝰ extreme neceſſitatis ſed po-
tius ſemper debet excludi. Maior probatur per
Caſ. eadẽ collatione dicentem ꝙ ſi nos aliquo ſa
cramento ad aliquid aſtrinxerimus cõparandũ
eſt illud ad rem illam ad quam tranſire dubita-
mus et vtriuſqꝫ penſenda cauſa et ad eam ſine cũ
ctatione et mora tranſeundum que ſuperuenien-
te ſaniore conſilio iuſtior fuerit iudicata. Exem-
plũ huius poteſt eſſe. Propoſuit aliquis nunqꝫ
egredi cellam ſuam videt patrem vel fratrem in
neceſſitate extrema poſitum et indubie periturũ
niſi cellã egrediat̃ et ei ſuccurrat tunc ſecundũ

Caſ. ſi iſte dubitat an debeat deſerere ꝓpoſitum et patri ſuccurrere debet compare nõ egreſſuꝫ ſuum ad ſubuentionem patris vel matris et videre quod iſtorum eſt iuſtius et melius ⁊ nõ obſtante propoſito vel ſacramento iã facto ad id tranſire quod fuerit viſum melius ſcðm rectaꝫ rõnem: ita in propoſito ꝓpoſuit quis nunq̃ꝫ comedere carnes videt nichilominus ſe in extrema neceſſitate poſitum ita ꝙ põt comedendo carnes et nõ aliomodo hanc neceſſitatẽ extremã vitare tunc ille debet compare nõ eſum carniũ ad conſeruationẽ vite et ſi recta rõ decreuerit eſſe melius cõſeruare vitam q̃ꝫ nõ edere carnes debet dimittere primũ et tranſire ad ſcðm: quia ꝙ ita faciendũ eſt et nõ obſtante quolibꝫ ꝓpoſito vel ſacramento ad id qð recta ratio iudicat melius tranſire tunc in ſacramento ſuo nunq̃ꝫ debet includi cõditio melioris boni ita etiã ꝙ ſic intelligat. ego ſemꝑ ieiunabo etiã nõ obſtante ꝙ deſerendo ieiuniũ ego poſſim tranſire ad melius et excellenti⁹ bonũ. Exempluꝫ huius ꝓponit aliquis ſub voto vel iuramento ꝙ ieiunabit ſingulis diebus nõ dñicis et certis abſtinentiis ſe macerabit nõ obſtante quacũqꝫ neceſſitate vel periculo interueniente eget fides neceſſario doctoribus qui eã et publicent et defendant nec ſunt alii qui ſufficienter docere ⁊ inſtruere poſſint homines in fide. iſte nichilominus ieiuniis et abſtinentiis ſuis ita debilitatꝰ ꝙ nullo mõ ſufficit ad laborem docendi. tũc dico ꝙ iſte nõ obſtante quocunqꝫ iuramento vel ꝓmiſſo ſub quacunqꝫ cõditione debet dimittere ieiunia et abſtinentias et tranſire ad docendũ fidem. Et ſi incluſerit in iuramento ſuo conditionẽ extreme neceſſitatis aut male ꝓmiſit [illegible] debet intelligere eã ſub iſta conditione niſi pro tũc recta ratio dictet melius eſſe ſe liberare a periculo talis extreme neceſſitatis q̃ꝫ in re ꝓpoſita permanere.

Septima concluſio.

¶ Septima concluſio Ei qui lege pure humana vel aliquo ꝓmiſſionis ſacramento ſe aſtrinxit ad abſtinentiam aliquã perpetuo ſeruandã puta ad nõ eſum carniũ cum incluſione extreme neceſſitatis ita ſcꝫ ꝙ nec eam deſereret etiã ꝓ morte vitanda melius eſt extrema neceſſitate interueniente deſerere ꝓmiſſum q̃ꝫ ſeruare ſi deſerendo promiſſum veriſimiliter ſcit ſe ab hac extrema neceſſitate liberanduꝫ eſſe. Probatur quia vel illa ꝓmiſſio eſt rationalis vel non ſi nõ: ergo melius eſt eam deſerere q̃ꝫ ſeruare. ſi ſic. ergo intelligitur ſub hac conditione niſi ſeruando promiſſum et ſubeundo periculum extreme neceſſitatis ego contraueniam legi diuine aut niſi pro tempore talis extreme neceſſitatis recta ratio dictet conſeruationem vite eſſe bonuꝫ excellentius q̃ꝫ ſit conſeruatio promiſſionis vel legis humane ſed conſtat ꝙ ſi recta ratio dictet ꝙ per eſum carnium aut dimiſſioneꝫ abſtinentie poteſt extreme illius neceſſitatis periculum effugere dictat ꝙ conſeruatio vite eſt excellentius bonum q̃ꝫ non edere carnes cum conſeruata vita poſſit multis et magis operibus meritoriis vacare quibus carebit ea ablata igitꝰ. Secundo melius eſt ſubire diſpendium nõ implere promiſſionis q̃ꝫ in detrimentum ſpiritalis profectus incidere: ſed talis non conſeruando vitam vt dictum eſt aut in alio caſu non deſerendo ieiunia ſubit grauiſſima detrimenta ſpiritalis profectus quia non vacat populo docendo qui tunc vt dictum eſt eget doctrina et fruſtratur multis et magnis operibus meritoriis igitur melius eſt non implere promiſſum et ſeruare vitam q̃ꝫ implere et eam negligere. Maior probatur auctoritate Caſſi. eadem collatione. xvii. qui probat ꝙ quotienſcunqꝫ de dampnis fit conſultatio illud eſt appetendum quod leuioribus ſubiacet detrimentis. Tum ſecundo quia incauta ꝓmiſſio que ad ſalubriorem tranſit partem [vt vult idẽ Caſſianus] laudabiliter mutatur nec fit preuaricatio quando vitioſã promiſſio corrigitur ſed fit temeritatis emendatio.

¶ Ex hiis omnibus ſequitur concluſio reſponſiua ad queſtionem. Non eſt rigor abſtinentie ex humana lege aut propoſito ſuſceptus ita obſeruandus vt pro extrema neceſſitate deſeri non debeat cum probabiliter exiſtimatur ꝙ deſerendo huiuſmodi rigorem a periculo illius extreme neceſſitatis liberabimur quod ideo dixi quia ſi hoc non eſſet veriſimile: neqꝫ conſtaret ꝙ talis ſubiiſſet huiuſmodi extremam neceſſitatem propter rigorem abſtinentie et ꝙ deſerendo eam veriſimile eſſet ꝙ liberaretur nõ crederem huiuſmodi rigorem eſſe faciliter deſerendum. Cõcl'o reſpõſiua.

¶ Contra primam concluſionẽ arguitur rationibus ad ſcðam concluſionẽ adductis. Cõtra pͥmã cõcluſionẽ. Arguitꝰ tertio qꝛ lex de caſtitate nõ eſt minus difficilis q̃ꝫ lex de abſtinẽtia ab eſu carniũ et tñ illa eſt inducta vꝫ in religione xp̄iana et lex de perpetua continentia q̃ mere hũana eſt in tota multitudine eoꝝ qui diaconatũ ſuſceperũt ⁊ hoc ſine anno ꝓbationis: igitꝰ ⁊ alia lex induci poteſt in tota vna ꝓuincia vel dioceſi. Quarto arguitꝰ quia Ligurgus induxit apud lacedemonios leges multo grauiores fecit eñ apð eos omnia cõmunia ⁊ impetrauit vt omnib⁹ nunciarent vt non vterentur niſi nũmo ferreo vt publice epularentꝰ que lex apð eos quigentis annis durauit. Quinto arguitꝰ de maco. qui vniuerſaliter inſtituit abſtinentiã a vino ⁊ a carnibus porcinis. [Manuscript note: mahometꝫ.]

¶ Ad iſtas rationes rñdeo ꝙ cõcludũt ꝓ ſecũda cõcluſione ⁊ nõ ꝓ pͥa. Et iõ ad primã dico ꝙ in caſu prime cõcluſionis nõ imponitur alicui pauce ſed multuꝫ magne multitudini nec imponitur multitudini eã ſponte ſuſcipiẽti ſꝫ vel ignorãti vel remurmuranti nec eſt vtilis ei ad puritatem mẽtis qꝛ cũ actus ille ſit abſtinentia cõem facultatẽ hoim excedẽs fuiſſet ſine ꝓparatiõe multo maior numer⁹ tranſgreſſoꝝ q̃ꝫ obedientiũ legi. Ad ſcðaꝫ dico ꝙ oñditꝰ ꝓbabiliter ꝙ illa lex ẽ tante multitudini nimiuꝫ difficilis attẽtis cõditionibus dictis quia ſi imponeretꝰ vni toti ꝓuincie vel dioceſi nõ ſuſciperetꝰ ſponte ⁊ volũtarie neqꝫ promiſſo anno ꝓbationis ſicut fit in aliqua religiõe in qua pauci ſpõte ac libere ꝓfitentur. Ad terciaꝫ dico ꝙ lex de caſtitate reſpectu toti⁹ cõmunitatis eſt multo rationabilior q̃ꝫ de nõ eſu carniũ ꝓpter multas vtilitates q̃ ex ea ſequũtur ⁊ grauiſſima detrimenta q̃ oriuntꝰ ex oppoſito ei⁹ neqꝫ eſt taꝫ difficilis quia cũ ea ſtat lex matrimonii per quam impulſui nature ſuccurri põt: de lege aũt ꝑpetue cõtinẽtie eoꝝ qui in maiorib⁹ ordinib⁹ conſtituti

Solutiões.

ſunt. dico ꝙ ordo ille nõ ſuſcipit niſi ſponte ⁊ vo
luntarie ideo ſi cui videat̃ nimis difficile cõtinere
ille nõ ſuſcipiat ordinẽ neq̃ exigitur annus ꝓba
tionis q꞉ cũ talis qui ordines maiores ſuſcipit nõ
ſit vxoratus ipe tenetur ad continentiã et ſuppo
nitur ꝙ ſeruauit eam nõ ſolũ per annũ ſed per vi
taʒ nõ ſic aũt ẽ de nõ eſu carniũ et aliĳs opib⁹ ſuꝑ
erogationis. Ad quartã dico ꝙ leges illas non
induxit Ligurgus ſuꝑ lacedemonios niſi ex con-
ſenſu eorum ad quas eos grauiſſimis iuramẽtis
aſtrinxit ⁊ poſtq̃ʒ ſuſcepte fuerũt eos ad obſeruã
tiam earum penis et mulctis diligentiſſime coe-
git ⁊ hoc forte exigebat populi illius dura ceruix
et ad libidinem ⁊ ad omnẽ concupiſcentiã prom
ptis mirabiliſq̃ glorie cupiditas per quã eos ad
has duras leges illexit ſed hec in religione xp̃ia-
na que lex eſt amoris et libertatis que non exigit
opus coactũ ſed ſpontaneum minime cõgruerẽt
Ad quintaʒ dico ꝙ lex illa Machometi videtur
irrõnabilis et nõ ꝑpter vtilitatem populi ſed vt
cõmuniter d꞉ ad infirmitateʒ eius cõtegendã in-
ducta ex cuius ſuſceptione gens ſua ſeuilem ⁊ ſer
uam et lege libertatis ac amoris indignam teſta
tur. ¶ Contra ſcd̃am concluſionem argui poteſt
rationibus ad primã inductis ſed ex his ſatis pʒ
Cõtra q̃rtã ꝯcluſioneʒ. quid ad eas ſit r̃ndendũ. ¶ Contra quartã et q̃n
tam ꝯcluſiones arguit̃ primo ſic q꞉ ſi ſic ſequeret̃ ꝙ
eſſet dabilis caſus in q̃ frater cartuſienſ etiã pro
feſſus obligaret̃ veſci carnibus ⁊ alius ſibi mini-
ſtrare teneret̃. ſed ꝯñs videt̃ fl̃m et pʒ ꝯñã in ca
ſu ne[...]ſitatis extreme et falſitas ꝯñtis ꝓbatur:
q꞉ nullus [...]abilis eſt caſus in q̃ certum ſit ꝙ ſi co
med[...]es euadet. Scd̃o nullus ꝑpter eſum
carniũ põt deduci in extremã illã neceſſitatem a
qua ſit liberand⁹ tm̃ ꝑ eſuʒ carniũ igr̃. añs pʒ q꞉
per vitella ouorum ſm̃ peritos medicos põt fieri
ſufficiẽs reſtauratio humidi radicabilis. Tertio
q꞉ vel v̄r cartuſienſ in q̃lʒ neceſſitate extrema p̃t
vti carnibus vel nõ: nõ ſcd̃m q꞉ nõ videt̃ maior
ratio vna vice q̃ʒ alia. nec primũ q꞉ frequẽter cõ
tingit ꝙ per eſum carniũ non poſſet ſubleuari ab
illa extrema neceſſitate imo nec illã per eſum car
nium incurrit. Quarto arguit̃ exemplo machabeoꝝ
qui prius elegerũt mortẽ horrendã ꝑpeti q̃ʒ car-
nibus vti ſuillinis: ſimilr̃ legit̃ de multis q̃ ſe per
emerunt ad exemplũ v̄tutis aut ad vitandã dei
iniuriã aut ꝓ caſtitate ſeruanda aut in vltionem
inimicorũ vt ſanſon. Quinto arguit̃ p̃ceptuʒ eſt non
mechari ſed ꝑpter nullã neceſſitatẽ q̃ʒtuncũq̃ ex
tremã lʒ hoc preceptũ p̃terire ꝗ etiaʒ neq̃ ꝑpter
neceſſitatẽ extremã licʒ p̃terire legẽ de nõ eſu car
nium. Sexto. oĩa vota ⁊ omnes humane conſtitu
tiones fundant̃ in lege diuina puta in illis. red-
de altiſſimo vota tua et qui vos audit me audit.
Septimo ſcd̃m ſ꞉ hy̅e. in antiq̃s patribus nõ ſoluʒ
carnes ſed etiã coctũ aliquid comediſſe luxuria e
rat ꝗ neq̃ ꝑpter extremã neceſſitatẽ iſti qui ꝑpe-
tuam abſtinentiã ab hĳs vouerũt carnibus veſci
debent. Octauo arguit̃ exemplo bt̃e paule que in vlti
ma egritudine qua obĳt induci nõ potuit vt vino
modice veſceret̃. Nono arguit̃. auctoritate Ber. ome.
xxx. ſuꝑ canti. cõtra diſcretores ciborũ loquentis
Solutiões. ¶ Ad primam ꝯcedo ꝯñs et ad improbationem
tñ deo dicendo ꝙ triplex eſt certitudo. ſ. mẽtis/natu
ralis/ ⁊ moralis ¶ Dico ꝙ licet nõ ſit certũ certi Triplex certitudo
tudine ſumma ⁊ naturali põt tñ eſſe certũ certitu
dine morali. dico ſcd̃o ꝙ ad hoc ꝙ teneat̃ ita fa-
cere nõ exigit̃ certitudo ſed ſufficit v̄iſimilitudo
ꝓbabilis ex auctoritate eoꝝ que eſtimãt̃ in tali re
periri accepta. Ad ſcd̃am nego añs ⁊ ad proba-
tionẽ añtis quicquid ſit de aſſumpto ꝯñã tñ nõ va
let q꞉ poſſibile eſt ꝙ eger ex cõditioue ſua omni-
mode faſtidiat vitella ouorũ aut ꝙ nõ reperian-
tur aut forte egritudo eſt talis ꝯtra quã a tota ꝓ-
prietate operant̃ certa genera carniũ. Tum ſcd̃o
q꞉ põt incidere in illã neceſſitateʒ a cauſa extrinſe
ca aut geſtet nihil aliud in eſum miniſtraret̃ vt ſi eſ
ſent in deſerto vel carcẽ in quo nihil aliud habere
tur aut iuberet̃ edere carnes ſub pena mortis et
ita multi caſus hui⁹ extreme neceſſitatis pñt inci
dere. Ad tertiã dico ꝙ nõ in qualibʒ ſed in ea tm̃
in quã incidit ꝑ non eſum carniũ ⁊ veriſimile eſt
ꝙ per eſum carnium liberari põt et nõ alio mõ ſi
bi poſſibili et cognito ⁊ ita pʒ ꝙ eſt maior rõ de
vna neceſſitate q̃ʒ de alia. Ad quartã dico ꝙ ma
chabei nõ ex lege humana tm̃ ſed ex lege diuina
ad nõ eſum carniũ ſuillinarũ erãt obligati nec li
cebat eis etiaʒ pro neceſſitate extrema legẽ illam
tranſgredi et maxime cum iubebant̃ tm̃ hoc facẽ
vt dei omnipotentis derogaret̃ legi. De aliĳs di-
co ꝙ nullis licʒ ſe perimere ꝓ quocunq̃ oꝑe neq̃
etiã pro caſtitate ſeruãda niſi id ex ſpãli reuelati
one dei q̃ eſt vite ac mortis princeps haberetur.
Ad quintaʒ dico quod preceptuʒ de non mechã
do eſt diuinũ ⁊ non hũanũ nec licet etiã ꝓ morte
vitanda preterire. ¶ Ad ſextã dico ꝙ aliquid di Aliquid fundari in lege diuina [...] intelligi[...]
citur fũdari in lege diuina dupl̃r vno mõ totali-
ter quãdo ſcʒ ex hĳs que precepta ſunt in lege di
uina vel prohibita inferri ꝑ bonaʒ cõſequentiaʒ
illud eſſe preceptuʒ vel prohibitum ⁊ hoc eſt du-
plex/ quia quoddã eſt qđ eſt cognitũ eſſe tale ⁊ de
illo cõcedo ꝙ obligat ſicut lex diuina. aliđ eſt qđ
non eſt cognitũ eſſe tale ⁊ in tali ignorantia ali-
quando excuſat aliq̃ñ vero non ſcd̃m ꝙ eſt vinci-
bilis vel inuincibilis et hoc vel ſimpl̃r vel apud
hunc Alia ſũt que fundantur in lege diuina non
totaliter ſed mediante actu humano obligatorio
licet eñ ſit ſcriptum redde altiſſimo vota tua ad
nulluʒ tamẽ votuʒ ſum obligatus niſi mediante
actu quo voueo licet etiaʒ ſcriptuʒ ſit qui vos au
dit me audit ⁊ iterũ quod dicũt facite ad nihil ta
men ſũ obligatus niſi interueniat humana pre-
ceptio. dixi aũt obligatorio q꞉ licet ad hoc ꝙ ego
ſim obligatus ad reſtituenduʒ alienũ requiratur
actus me⁹ quo ego alienũ retineo quia tamẽ iſte
act⁹ nõ eſt obligatori⁹ ſicut act⁹ vouendi ⁊ act⁹
condendi legẽ ideo illa reſtitutio alieni cenſet̃ nõ
humana ſed pure diuina Dico ergo de iſtis ꝙ li-
cet oriant̃ ex lege diuina mõ dicto non tamẽ tan
tam viʒ obligatorieʒ habẽt ſicut lex diuina ⁊ nõ
poteſt nos extrema neceſſitas excuſare ab obliga
tione legis humane imo cogere ne ſecunduʒ eam
agamus quod tamen non poteſt de lege diuina
niſi vbi inuenitur conceſſum licet enim lex bailli
ui in lege regis fundata ſit/ tamen conſtat ꝙ lex
regis eſt iuris ſtrictioris q̃ʒ bailliui.

Ad ſeptimaʒ dico ꝙ antiqui illi patres abſtinentiam heroicā ſequebantur ⁊ ob hoc coctis vti noſcebant et exiſtimabāt id eſſe luxuriā .i. intemperantiam qꝛ erat receſſus ab illo medio qꝺ ſibi prefixerat. dico tamē ꝙ antiqui illi patres vbi extrema neceſſitas coegiſſet nō ſolum coctis ſed etiā carnibus vſi fuiſſent. Ad octauaʒ dico ꝙ beata Paula nō credebat veriſimiliter ꝙ per vſum vini ab illa neceſſitate liberari potuiſſet neqꝫ forte in illā egritudinem ex defectu vini inciderat. Ad nonaʒ dico ꝙ beatus Ber. loquitur ꝯtra indiſcretos diſcretores ciborū et nō ſolum indiſcretos ſed etiam voluptuoſos q̄ fingebant cauſas falſas aduerſuʒ cibos parum delicatos: credo tamen ꝙ ipſe beatus Ber. vbi frater paſſus fuiſſet eaʒ neceſſitatem extremam quā diximus nō ſoluʒ conſuluiſſet ſed etiaʒ miniſtraſſet cibos delicatiores et ita ipſe loquitur de ſanis non de hꝫs qui ſunt extrema neceſſitate affecti. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt.

Queritur. vtruʒ rigor

abſtinentie ſit ita obſeruandus vt cū per eam vita breuietur deſeri non debeat. Arguitur ꝙ ſic ieiunia eccleſie nō obligant egrotos ꝗ nec abſtinentie religionū aut perſonarum p̄uatarum. In oppoſitū videtur eſſe obſeruatio cōmunis religionū que nō temperant abſtinētie rigorem ex eo ꝙ vita religioſorū ꝑ hmōi abſtinentias breuiatur. ❡ Notandū ꝙ abbreuiatio vite inducitur in aliquo per abſtinentias dupliciter.

Abbreuiatio vite inducit͛ ꝑ abſtinētiā dupl'r

Vnomō inſenſibiliter ita ſcʒ ꝙ nō eſt v̄tute hmōi rigide abſtinentie inducta in corpore abſtinentis aliqua mala diſpoſitio notabiliter ſenſibilis.

Aliomodo ſenſibiliter vt cū in menſe vel in medio alio inducta eſt aliq̄ grauis indiſpoſitio que ſenſibile augmentū ſuſcipit ex cōtinuatione abſtinentie. iſto ſecundomō cōtingit dupliciter. Vno mō cū contra hmōi indiſpōnem nō eſt remediuʒ niſi per relaxationē abſtinentie ita ꝙ nec ex ꝯſuetudine abſtinēdi tolletur neqꝫ ꝑ auxiliū aliud qꝺ ſit in ptāte eius qui abſtinet. Aliomō cū pōt tolli hmōi indiſpō per p̄dictas cauſas aut aliquaʒ aliā conſimilē. ❡ Tunc ſit p̄ma ꝯcluſio. nō ē abſtinentie rigor deſerendus cū per eā vita abbreuiatur nō notabiliter tn̄ nec ſenſibl'r. ꝓbat͛ cōcluſio licet cā familie ſuſtentāde vacare opibus laborioſis ex quibꝰ ſatis conſtat vitā abbreuiari ſolere: tēporibus etiā periculoſis vt in magno eſtu vel gelu vt agricole terrā colere. opilioni gregē paſcere. colligere ſegetes: falcare fenum ⁊ maris ſe diſcriminibꝰ obicere: inire militiam tollerare eiuſqꝫ graues labores et pericula merces ꝑ mare et per terrā tranſuehere. nā per hec oīa regulariter breuiatur vita ſi paulo laborioſa aūt cura ⁊ ſollicitudine pleniora ſint: ꝗ multo magis pro cōmodis ſpūalibus licet ea facere q̄bus rl'ariter breuiat͛ vita lʒ īſenſibiliter. Scd̄o ar͛ auctoritate ſctōrū patrum q̄ in deſertis herbis ⁊ radicibus vitā ſuſtentarunt duxerūt noctes pene inſōnes et aliqñ ieiunia ꝑ tres aut q̄ttuor dies ꝓtraxerūt vt pʒ ex collationibꝰ patrū ꝓpter q̄s res multis laudibꝰ efferunt. ꝯſtat aūt ꝙ ꝑ hec vita ſit breuior q̄ʒ ſi ſcd̄ʒ regularē tp̄antiā viueret. Cōfirmat͛ ꝓ bonis tp̄alibus conſequendū aut malis fugiendū licet perferre multa dura difficilia ⁊ laborioſa ſuppoſita intentione boni finis: ergo multo magis licet talia perferre pro ſpiritualibꝰ bonis conſequēdum aut malis fugiendis. ❡ Secunda concluſio pro ſpiritualibus bonis cōſequendis aut malis fugiēdis ſeruandus ē abſtinētie rigor paruā egritudinem inducēs dum tamen nec notabiliter contra vitam militet nec abſtinentem ab hꝫs q̄ ſibi ſcd̄ʒ ſtatum facienda incūbunt notabiliter impediat. patet quia hec omnia exercitia corporalia puta ieiunia vigilie abſtinentie egritudo ⁊ reliqua huiuſmodi valēt ad puritateʒ mentis ergo quando per hec ſeruatur ex intentione aut acquiritur puritas mentis laudabilia ſunt et amplectanda qñ auteʒ impeditur per hec puritas mentis ſūt fugienda: ſed cōſtat ꝙ egritudo talis q̄ deſcripta eſt valet ad puritatem mentis cū ſit afflictio quedaʒ a rebus neceſſarꝫs non impediens igitur. Scd̄o patet exemplo beati Gre. qui per rigores abſtinētiarū in huiuſmodi egritudinē incidit nec ꝑ hoc a doctoribus ſacris reprehenditur ſed potius laudatur. Minor p̄cedentis rationis ꝓbatur. de hac eñ infirmitate intelligit͛ illud carnis infirmitas robur ſpirituale auget et ſubminiſtrat vires ⁊ fortitudo carnis debilitateʒ ſpiritus operatur vt ait Bu. ſup cantica. ſcd̄o patet eadē minor per illud Gre. in moribus li. viꝫ. remotis febribus ceſſantibus doloribus ipſa noſtra ſalus egritudo eſt cuꝫ curandi neceſſitas nunq̄ʒ deeſt nam ocio tabeſcit opere deficiens inedia deficiens cito reficit͛ vt ſubſiſtat refectiōe laceſſens abſtinentia releuatur vt vigeat aqua perfunditur ne areſcat lintheis tegitur ne ipſa nimis perfuſione liquefiat labore vigetat͛ ne quiete torpeat quiete refouetur ne laboris exercitudīe ſuccūbat. tercio Per illud Pau. libenter gloriabor in infirmitatibus meis. tercio Per illd̄ Ber. in cātica ſmone. lxvi. Optāda infirmitas que xp̄i virtute cōpenſat͛ nam virtus in infirmitate perficitur. ❡ Tercia concluſio. Cum abſtinētia ſenſibile nocumentū īducit quod alio modo abſtinens per ſe vel alios euitare poteſt ſine remiſſione abſtinētie non eſt abſtinenti hoc cognoſcēti abſtinentia deſerenda ⁊ hoc ſi ille modꝰ poſſibilis non ſit in maius aut equale detrimentuʒ puritatis mētis ſicut remiſſio abſtinētie. Iſta concluſio probatur quia cū detrimentū illud ſine detrimēto abſtinētie ⁊ puritatis animi vitari poſſit: puta per medicinalia aliqua facilia et hoc cognoſcat abſtinens ſequitur ꝙ non tenetur remittere abſtinentiā nec ſi ad eaʒ obligatꝰ ſit lege poteſt eam deſerere. Scd̄o exercitiū corporale ꝑ ſe valēs ad puritatē mētis nō eſt deſerendū niſi ꝓpter notabile detrimētuʒ corpoꝝ vel bonoꝝ temporabiliū vl' ſpūaliuʒ: ſed hmōi abſtinētia ꝑ ſe vales ad puritateʒ mētis ⁊ ſeruando eā nō dānificatur homo notabiliter in bonis tp̄alibus ſiue in extrinſecis ſiue intrinſecis/ nec in bonis ſpūalibꝰ cū vt dictum eſt occurrendo per medicinā poſſibileʒ et non difficileʒ non afferatur maius detrimentuʒ puritati mentis igitur. Dixi aūt ꝙ alio modo vitari pōt quia ſi nullo alio mō vitari poſſet: eſſet aliter dicendum. Dixi per ſe aut per ſuos quia

Pria ꝯclo

Scd̄a ꝯclo

Tertia concluſio.

illud poſſumus qđ per nos aut per illos que no-
bis cooperari pñt poſſumus. ibi aũt poteſt nõ ac
cipitur mere logicaliter ſed magis ciuiliter ſcđm
ꝙ diximus ꝙ illud poſſumus qđ ſine notabili de
trimento vel perſone vel ſubſtantie noſtre poſſu-
mus aut ſi poſſumus per alios tunc illud poſſu-
mus quod nobis rõnabiliter requirentibus ipſi
pro nobis facere volũt. dixi abſtinẽti hoc cogno
ſcenti qꝛ quãuis aliter poſſet occurrere morbo q̃3
per remiſſionẽ abſtinentie ſi hoc eſſet ſibi ignotũ
et nõ laboraretur ignorantia craſſa vel affectata
videꝛ ꝙ deberet remittere abſtinentiã. dixi ⁊ hoc
ſi ille modus poſſibilis ⁊c̃. qꝛ ſi ille modus eſſet
vel magis vel equaliter in detrimentũ puritatis
tam ꝓ nunc q̃3 ſimplr̃ tūc potius videreꝛ remit-
tenda abſtinentia q̃3 ꝯtinuanda. ¶ Quarta con
cluſio. cũ abſtinentia detrimentũ ſenſibile et no-
tabile inducit qđ per conſuetudinẽ abſtinẽtie vi
tari põt nõ eſt deſerenda ſimplr̃ abſtinẽtia ⁊ hoc
maxime ſi cõſuetudo abſtinendi ſine notabili de-
trimento p[illegible] tatis mentis induci põt. p3 iſta cõ
cluſio vt p̄cedens. dixi aũt ſi cõſuetudo abſtinen-
di ⁊c̃. qꝛ ſi nõ poſſet induci ſine notabili detrimẽ
to puritatis mẽtis. Videreꝛ aliter agendũ ex eo
ꝙ hec omnia exercitia principaliter cauſa purita
tis mentis ſuſcipiunꝛ. ¶ Quinta concluſio. Cũ
per rigorẽ abſtinẽtie ſenſibilis egritudo aut alia
queuis indiſpoſitio notabilr̃ inducitur vitã nota-
biliter abbreuians aut puritatẽ mentis ſenſibili-
ter impediens cui nõ põt ſubueniri niſi per remiſ
ſionem abſtinentie rigor abſtinentie ſiue lege pu
re hũana ſiue ex ꝓpoſito mentis ſuſceptus ẽ re-
mittẽdus. pro hac ꝯcluſione militant oẽs rõnes
et auctoritates q̃ inducte ſunt cũ agebatur de tẽ
perantia in cõi et q̃ vt videꝛ ſcđm expõnem ſacro
rum doctorũ hoc multũ appenter cõcludunt i eo
eñ cuius officiu3 eſt orare nõ multũ differre vide
tur ꝙ ſit minus apt⁹ ad orandũ aut ꝓpter intem
perantiã aut ꝓpter indiſcretũ rigorẽ abſtinentie
nã vt habet Caſſi. nimia laſſitudo ieiunij frãgit
oĩonis vigorẽ et cauendũ eſt nobis ne cũ domare
credimus carnẽ eam eneruemus adeo vt ipotens
ſit ad actiões bonas et honeſtas. Preterea iubẽ
tur religioſi ꝓpter ſolatiũ ſuperuenientiũ fratrũ
remittere abſtinentiã ꝗ multomagis hoc facẽ de
bẽt ꝓpter grauẽ egritudinẽ et notabiliter ſenſibi
lem ex hmõi abſtinentia cauſatã et nõ niſi ꝑ remiſ
ſionem abſtinentie curabilẽ. Tertio ſunt mlt̃e e-
gritudines q̃ poſtq̃3 radicate ſunt euelli nõ pñt ꝗ
in illis aũ extremam neceſſitatem faciendum eſt
quicquid in alijs extrema neceſſitas conſulit eſſe
faciendum: ſed in alijs extrema neceſſitas con-
ſulit immo cogit relinquere abſtinentia3: ergo in
iſtis debet abſtinentia relinqui ante extrema3 ne-
ceſſitatem immo anteq̃3 radicem egritudo acce-
perit. ¶ Contra quintã concluſione3 arguiꝛ mul
tipliciter. Primo ſic ſi concluſio eſſet vera ſeque
retur ꝙ in ordinatione cartuſienſiũ de non come
dendo carnes debuit caſus iſte excipi ergo cum
non excipiatur ſequitur ꝙ propter egritudinem
notabiliter ſenſibilem non eſt remittendus abſti
nentie rigor. Scđo aꝛ omnib⁹ rõnibus inductis
ad primã cõcluſionem q̃ equaliter videnꝛ cõclu-
dere in caſu huius p̄me concluſionis ſicut in ca
ſu quite. Tercio ſi ſic ſequereꝛ ꝙ quilibet tenere-
tur vacate ſtudio medicine aut medicoru3 conſi-
lijs ac regiminib⁹ cõtinue vti cum ex ignorantia
medicine ⁊ medicinarũ preſeruatiuaru3 ab infir-
mitate egritudines multas incurramus vita3 no
tabiliter abbreuiantes. Quarto ſequeretur ꝙ di-
uites peccarẽt in hoc ꝙ delicatis ac precioſis ali
mentis non occurrũt morbis pauperu3. Quinto
ſequeretur ꝙ quilibet teneretur vitare miliciam
quia labores in ea ſuſcepti ⁊ pericula vitam fre-
quẽter notabiliter abbreuiant. in eis eñ ſũt mul
ta icõmoda i ipſo ſc3 belli apparatu ⁊ i hoſtili cõ
flictu. Sexto. oĩs pena ⁊ afflictio poteſt volũtate
deuota ſuſcipi que per iuſticiam forenſe3 vel pe-
nitentiam publica3 poteſt imponi delinquenti: ſ3
conſtat ꝙ delinquentibus poſſunt iponi punitio
nes vitam notabiliter abbreuiãtes vt ciliciũ: ver
bera: exilia: carceres: peſtilentes: ⁊ fetulẽtes que
omnia crebro iniunguntur in foro penitentiali.
Septimo. Oĩs cõdempnat⁹ ad vltimum ſuppli
cum poteſt meritorie non fugere cũ patet ſibi exi
tus liber per negligentiam cuſtodis aut vltro po
teſt ſubire ſententiã qua ſcit ſe ꝓ demeritis dignũ
ergo etia3 põt ex voto ꝓprio ſubire penã omnem
qua ſcit ſe dignũ cũ non ſit iprobabile hoĩem cri
minoſum poſſe adiudicari vt ſe per ſeipſum puni
at. cõſequentia tenet quia peccata quorũ ipſe ſibi
conſcius non ſolu3 demereaꝛ pena3 temporalem
ſed eternam. Octauo. Non ſolum licitũ ſed etia3
magne mercedis eſt ſuſtinere ſatiſfactionẽ in pro
prio corpore pro alioꝝ delictis ⁊ in hoc exercitio
vita3 breuiare ergo multo magis hoc pro ꝓprijs
delictis facere licebit. añs probatur tu3 primo ex
caritate ad proximũ. tũ ſecundo ex caritate xp̃i q̃
peccata noſtra tulit ⁊ langores noſtros portauit
tu3 tercio exemplo paulini nolune vrbis epiſcopi
qui ꝓ filio vidue ſeruitutẽ barbarorũ ſubijt. Tu3
quarto exemplo honorabilis fauculi qui pro dia
cono morituro ſe obtulit morti diſcrimini. tũ quin
to qꝛ ꝓpter hanc ratione potiſſime ſunt religiões
inſtitute ad ſatiſfaciendũ ſc3 ꝓ pcĩs fũdatoris ⁊
oi3 alioꝝ ⁊ ideo dñt eſſe in ſtatu plãgentiũ. tũ ſex
to exẽplo imperatoris illius qui vt in filio ſuo vnũ
oculu3 ſaluaret qui erat iudicatus ad excecationẽ
alterius oculorũ ſuorũ iactura3 p̄ſſus eſt. tũ ſe-
ptimo qꝛ illoru3 amicitia cõmendaꝛ apud pħos
quorũ alter ꝓ altero certabat occũbere quoru3 de
clamationẽ facit quīt. ſimile3 declamatione3 facit
Am. de quadã virgĩe anthiochena ⁊ milite ergo
etia3 laudantur cartuſiẽſes ⁊ alij ſi ꝓ graui egri-
tudine et notabiliter ſenſibili quã abſtinendo in-
currũt abſtinẽtia3 non deſerãt. Nono cõtingit in
terdũ ꝙ deſerendo rigorẽ abſtinẽtie propter egri
tudinẽ frater ſcãdalizaꝛ. ergo non eſt deſerẽdus
cõſequẽtia t3 qꝛ pro vitando ſcãdalo non ſolum
egritudo ſed etiã nõnunq̃3 ſubeũda eſt mors. Na3
catholic⁹ poſit⁹ in vltia famis neceſſitate ſi ido-
latre nõ permittãt eũ veſci alijs cibis q̃3 carnib⁹
immolaticijs et videat ꝑ hoc ꝙ alij fideles ſcãda
lizanꝛ prius d3 ſubire mortẽ q̃3 carnib⁹ illis vti.
Ad euitationẽ etiã hmõi ſcandali puſilloꝝ dice-
bat Pau. Caſtigo corp⁹ meũ ⁊ in ſeruitutem re-

Qrta ꝯcl'o

Quīta ꝯcl'o

Cõtra quītã cõcluſione3

digo ne cum alĳs predicando ipſe reprobus effi-
ciar ac ſi diceret nolo ꝙ dicant auditores mei iſte
pleno ventre de ieiunĳs diſputat : frugalitatem
cõmendat:et liberalitatem burſa plena auri: me
dicus eſt primum curet ſeipm̄. Et ita ſimiliter ſi
Carthuſienſ poſitus ſit in extrema neceſſitate a
qua per conſilium peritorũ medicorum liberari
poteſt per eſum carniũ et non aliter. aduertis ta-
men ꝙ per hanc comeſtionẽ alĳ fratres tam pre
ſentes q̄ʒ abſentes ſcandalizabuntur qꝛ forte nõ
ſunt ſufficienter informati de caſu extreme neceſ-
ſitatis et tentabuntur alĳ per hoc aſſumere car-
nes. in cibos etiam extra caſum extreme neceſſita
tis et formidabit ne rigor regule paruʒ laxatus
tandeʒ funditus euaneſcat ſine remedio: conſtat
ꝙ talis poteſt abſtinere a carnibus propter ſcan
dalum vitandum imo ſcd̄m plures tenetur abſti
nere pro ſcandalo vitando. Nam pro ſalute fra-
trum futurorum debet contempnere paruas di-
lationes vite. tum ſecundo quia miles ille nõ eſſet
ſtrennuus qui cum primum leſus eſt intenderet
plagis curandis cum deordinatione totius exer
citus. tum tertio qꝛ beatus Mar. in extrema ne-
ceſſitate poſitus ſuaſus a fratribus vt corpus me
lioribus ſtramentis refoueret reſpondit ſinite fra
tres ſinite ego ſi aliud exemplum vobis relique-
ro ipſe peccaui. Decimo ſi concluſio eſſet vera ſe-
queretur ꝙ Cartu. nõ obligaretur ſeruare regu-
lam ſuam nec alĳ etiam religioſi qꝛ nõ per eſum
carniuʒ ʒ alias duras abſtinentias graues et no
tabiliter ſenſibiles egritudines vitam abbreuian
tes incurrunt. Undecimo. Cartu. nõ tenetur pro
dura egritudine immo nec pro morte deſerere re
gulam ſuam a caſtitate nõ fornicando aut adul-
terando ſed vxorem ducendo ꝫ nec tenetur deſere
re pro ſimili cauſa regulam de non eſu carnium
aut abſtinentia alia. ꝯña tenet quia vtraqꝫ regu
la eſt pure humana. Et añs declaratur ponendo
caſum ꝙ propter violentiaʒ tyranni aut propter
habundantiam obſceni humoris quẽ medici nõ
poſſe dicunt curari niſi per concubitum ſuadetur
vxorem ducere vel vt liberetur ab egritudine vel
ſatiſfaciat tyranno conſtat ꝙ non debet conſenti
re ſuaſioni ſed potius quantum licet dura ꝛ gra-
uia pati. Duodecimo. In abſtinentia maxime at
tendendũ eſt ne ꝓpter nimietatem eius ſenſus ef
ficiãtur hebetes ꝛ ſtolidi et ne iudiciuʒ rõnis euer-
tatur aut vſus. ſed acuties ſenſus et vſus rõis ſtãt
cum egritudine graui et notabilr̄ ſenſibile:ꝫ pro
pter hmõi egritudineʒ nõ eſt deſerẽdus abſtinen
tie rigor. Has rõnes omnes inducit Johes de ger
ſonno cui vidimus cõtradicere in vltima ꝯcluſio
ne. Eſtimo tñ ꝙ ipſe non diſſenſiſſet concluſioni
Solutiões rónum. ſcd̄m eas limitatiões q̄s adiecimus. ¶ Ad iſtas
rõnes reſpondendũ eſt per ordinẽ. Ad primã ne
go ꝯñam. In predictis em̄ ordinationibꝰ nullus
caſus excipit̄ nec iſte nec caſus extreme neceſſita-
tis nec oportuit excipi qꝛ ſatis excipit eum recta
ratio. ſunt em̄ iſti de hĳs caſibus qui niſi includã
tur expſſe ſemꝑ cenſentur excipiendi nec opus eſt
eis expreſſe excipere tum qꝛ exceptio iſtorũ caſuũ
trahitur ſufficiẽter a lege naturali et diuina. Tuʒ
qꝛ in alĳs legibus humanis de abſtinentĳs inſti
tutis cõiter excipiuntur. Preterea qꝛ ſi fieret ex-
preſſa exceptio mlt̄i fingent̄ de ſe caſus exceptos
ita vt regula paulatim laxaret̄ et laxata enerua-
retur tandẽ. Ad ſcd̄aʒ q̄ cõtinet multas. dico ꝙ ſi
per ea que ibi recitant̄ generarẽtur ſenſibiliter e-
gritudines notabilis q̄ntitatis ꝛ impedientes no
tabiliter ab hĳs quibus tenentur incũbere q̄bus
nõ poſſit adhiberi re medium niſi per remiſſioneʒ
abſtinentie aut negotiationuʒ tenerent̄ tales di-
mittere negociatiões ꝛ remittere abſtinentias et
taliter eſſe faciendũ dicendũ eſt ſcd̄m doctrinam
Ariſt. et ſacrorũ doctoruʒ. Ad tertiã nego ꝯñam
Aliud eſt em̄ omittere aliqua que nocere ſenſibi-
liter cognoſcuntur ꝛ omittere ea quorũ nocumẽ
tum eſt incognitũ. licet em̄ tenear vitare aliquid
poſtq̄ʒ cognoſco ꝙ michi nocet non tñ teneor de
quolibet nociuo vel vtili cognoſcere ꝙ ipſum eſt
tale. Si tñ quis cognoſcat in ſe nocumentum ali
quod graue et neſciat vnde ꝓueniat recta ratio:
dictat ꝙ debet peritos et ſapientiores conſulere
et dabiles ſunt multi caſus ĩ q̄bus ſub pena pctĩ
tenet̄ cõſulere medicos aut alios peritos et incõ-
modis noſtris etiã corꝑalibus occurrere. Ad q̄r
tam dico ꝙ in illo caſu in quo diues ſciens extre-
mam neceſſitateʒ pauperis tenet̄ ſuccurrere ſibi
et peccat ſi non ſuccurrat ita in eodem caſu ꝓba
bile eſt ꝙ ſi ſciat ꝙ aliqua q̄ntis et notabilis egri-
tudo in paupere generatur propter defectuʒ cer
ti alimẽti ipſe tenet̄ ſibi ſuccurrere qꝛ alias per-
mitteret culpabiliter euʒ incidere ĩ aliquã neceſſi
tatem a qua releuari nõ poſſet. Tum etiaʒ qꝛ di-
ues vellet id ſibi fieri ab alio in caſu ſimili.
Sed quia hec raro nota ſunt ꝛ multi ſunt qui ſuc
currere poſſunt ideo non ſemper peccat non ſuc-
currendo Ad quintaʒ dico ꝙ labores milicie nõ
abreuiãt vitaʒ ſenſibiliter ꝛ notabiliter. Pericu
la vero bellica non ſunt certa ꝛ ſũt cum cõtrapu-
gnatione q̄ʒ qui vincitur frequenter ſperat vince
re ꝛ fiunt ꝓ ſalute reip. ꝓ qua ſancti ꝰ eſt ſolus pe
rire q̄ʒ cum ea perire cui vitã noſtrã debemꝰ ideo
talia rõnabiliter ſubire poſſumꝰ quo ad labores
añt dico ꝙ ſi inducentur egritudines notabiliter
ſenſibiles / ꝛ alĳ eſſent qui eos perferre poſſent te
nenter deſerere eos vbi añt nõ eſſent alĳ recta ra
tio dictaret ꝙ meliꝰ eſſet ſe exponere periculo hu
iuſmodi egritudinũ q̄ʒ omittẽdo ea q̄ faciẽda ſũt
ꝓ apparatu bellico perire cũ multitudie Ad ſex
tam nego maiorẽ illa enim ratio equaliter ꝓba-
ret ꝙ ꝓ extrema neceſſitate nõ debẽmꝰ abſtinen-
tie rigorẽ remittere cuiꝰ oppoſituʒ hʒ ideʒ Johã
nes de gerſonno. Ex iſta ratiõe poſſet etiaʒ cõclu
di ꝙ quis poſſet ſe ſuſpendere aut alio mõ interi-
mere quia omnis talis pena poteſt eis infligi per
forenſem iuſticiaʒ. Ad ſeptimã oĩno eodẽ mõ re-
ſpondeo ꝛ ſatis miror cũ vir taʒ acutus nõ viderit
ꝙ per eaſdẽ rõnes poterat taʒ euidenter cõtra ſe
cõcludi. Ad octauã cõcedo añs de abbreuiatione
non ſenſibili ꝛ ſcurſu nõ notabili egritudinũ cor-
poraliũ de alĳs nego Ad primã ꝓbationẽ dico ꝙ
caritas ad ꝓximũ ad primum inclinat ꝛ non ad
ſecũduʒ. Ad ſecundã probationeʒ dico ꝙ xp̄s hoc
fecit obediẽdo patri ꝛ eo ſine corporali vita vixit
vt pro nobis moriendo nos redimeret ꝛ ita xp̄s

in hoc non legi humane ſed diuine obſecutus eſt
Ad probationē tertiaʒ dico ꝙ paulin⁹ nō hoc fe
cit ꝑciſe vt ſuccurreret filio vidue qꝛ nō debite mu
taſſet paſtoralez curam ꝛ liberationē multorum
a faucibus leonis rugientis in ſuccurſum vnius
et liberationem eius ab hoſtibus:ſed propter ali
os mirabiles effectus que inde ſecuti ſunt et hoc
diuina illuſtratione vt pie creditur admonitus.
Ad quartam ꝓbationem ſimiliter. Ad quintam
probationem dico ꝙ religioſis licitum eſt ex meri
torum ſatiſfacere pro delictis aliorū et pro aliĳs
ſuſtinere abſtinere et affligere ſe modis expreſſis
in cōcluſionibus. Ad ſextam probationē dico ꝙ
factum illius imꝑatoris eſt laudabile qꝛ duo ſcʒ
pater et filius ſi vni duo fuiſſent et alteri nulli et
hoc maxime ꝓpter coniunctionez patris ꝛ filĳ et
ſucceſſionē vnius ad alterū. tum etiam qꝛ hec egri
tudo nō inferebat vite periculū. Ad ſeptimā pro
bationem dico ꝙ hoc aliqñ laudabiliter fit cum
periculū eſt incertū ꝛ melius ab vno q̄ʒ ab altero
vitari pōt vt contingit in illis quorū declamatio
nem facit Quintilianus. Tum ſecūdo qꝛ cū vnus
eorum multo plus poteſt prodeſſe cōmunibus vti
litatibus q̄ʒ alius. Tū tertio qꝛ cum vnus cauſa
fuit periculi alterius:poſſunt et alie cauſe ſimiles
aſſignari:ſed ſi paſſim ꝛ ſine cauſa paſſiʒ fieret iu
dicaretur hoc ſtultum et vicioſuʒ ꝛ opus inſanie
potius q̄ʒ amicitie. nō eñ exigit vera amicitia vt
id amicus ab amico recipiat. Ad nonam dico ꝙ
ſecundum legē diuinam cauendū eſt ſcandalum
datum ſed difficile eſt euitare acceptum neqꝫ pro
eo euitanda ſunt ea que ratio iubet eſſe facienda
Et dico preterea ꝙ ſine quocunqꝫ ſcandalo dato
poteſt rigor abſtinentie remitti maxime cū id fi-
et peritorū iudicio et cum matura deliberatione
et iudiciarie periculi hĳs apud quos poſſet oriri
ſcandalum. neqꝫ valet prima probatio quia in ca
ſu illo talis potius pati debet mortem q̄ʒ ydola-
trare. tum etiā qꝛ in tali caſu fideles aliĳ nō eſſent
concĳ voluntatis eius neqꝫ neceſſitatis propter
quā facit ideo ibi eſſet ſcandalum datū. Ad ꝓbati
onem de milite dico ꝙ talis miles cōtra rectam
rationem faceret ſi per receſſum ſuum deordina
retur excercitus et periculo exponeretur quia vt di
ctum eſt magis debet eligere perire ſolus q̄ʒ cuʒ
tota multitudine ſi tamen preſentia ſua nullam
vtilitatem afferret quia forte factus eſt imbellis
et impotens ad conſulendum nec abſentia ſua ad
deordinationis afferret tunc recta ratio dictaret
ꝙ melius eſſet eum tūc plagis fouendum ꝛ curā
dum intendere q̄ʒ nihil cōmodi per preſentiaʒ ſu
am afferendo ſe diſcrimini mortis exponere. hic
aduerte tñ ꝙ in caſu militis eſt vitanduʒ ſcanda
lum tam datum q̄ʒ acceptum eo ꝙ ꝓpter vtrum-
qꝫ ſcandalum multitudo mouetur ad fugam et
diſcrimini mortis exponitur. Ad aliam probati
onem de beato Martino dico ꝙ non erat veriſi-
mile neqꝫ fuerat ei a peritis conſultū ꝙ meliora
ſtramenta vitā eius ꝓlongaſſent et vt videt̃ iam
certus erat de exitu. Ad .x. nego ꝯñaʒ. et ad ꝓba
tionē nego aſſumptū ꝛ dico ꝙ poſtq̄ʒ induxerūt
ꝯſuetudinē abſtinētie ſi min⁹ abſtinenter viuerēt
eorum vitā multo magis breuiarent ſicut aſſerūt
quidez ex cartuſieñb⁹ quia vigilie vt dicūt ſolitu-
do et quies ꝛ alia deuotionis excercicia digeſtionē
impediunt ꝛ cruditatē quandaʒ in ſtomacho reli
quunt. Et inde a quodaʒ ſapiente dictuʒ eſt plu-
res occidit gula q̄ʒ gladius/ ꝛ preterea dico ꝙ q̄ʒ
uis faceret abreuiationem vite nō tamen notabi
liter ſenſibilem. Ad xi concedo antecedens ꝛ ne-
go conſequētiam Ad probationeʒ antecedentis
dico ꝙ ꝓpter predictas cauſas nō tenet̃ neqꝫ po-
teſt ducere vxorē neqꝫ alteri cōmiſceri ꝛ maxime
poſtq̄ʒ promotus eſt ad ſacros ordines qꝛ omnis
commixtio eius eſſet illicita eo ꝙ eccleſia iudicen
do caſtitatem cōſtitutis in ſacris fecit cōtractum
omnem matrimonialem cū eis nulluʒ nec dedit
facultatez faciendi verū contractū aut diſpendē
di niſi in certis caſib⁹ ideo q̄ʒtuncūqꝫ niterentur
vxorem ducere non tamē vere ducerēt ſed abute-
rētur ſimulato cōiugio quare omnis commixtio
eius eſſet cū non ſua ꝛ ita incideret legeʒ diuinaʒ
pro qua legem propriā cōtempnere tenetur. Ad
xĳ. concedo ꝙ illa maxime cauenda ſunt in abſti
nentia. ſed preterea etiā alia cauenda ſūt ꝛ regu-
la ad quā vniuerſaliter attēdendū eſt puritas mē
tis nam q̄ʒdiu abſtinentia ad puritatem mentis
vtilis eſt ei poſſumus inherere. Si aūt ſit impedi
mento puritati mentis tenemur eam deſerere cū
impediantur erectiones mentis in deū ꝛ alia de
uotionis opera. Et ita propter has remittendus
eſt abſtinentie rigor.

Circa materiaʒ de ie
iunio queritur Utrum ieiuniū ſit act⁹
abſtinentie. Arguit̃ ꝙ non Ieiunium
non eſt actus virtutis ergo non eſt act⁹ abſtinen-
tie Antecedēs patet qꝛ cōuenit taʒ malis q̄ʒ bo-
nis In oppoſitū eſt yſidorus dicēs ꝙ ieiuniuʒ eſt Quid ieiunium.
parcimonia victus abſtinētia qꝫ ciborūʒ. Notan
dum ꝙ ſcđm Caſ. col. i. ꝛ etiam. xxi. ieiuniuʒ non
eſt de natura ſua bonuʒ quia aliquando eſt bonū
aliquādo eſt malū neqꝫ ſcđm eum ieiuniuʒ eſt vir
tus quia vti cibo non eſt viciuʒ Et addit multas
alias rationes de quibus videbimus in argumen
tis. Ideo ſicut diſtinxim⁹ de abſtinētia ita diſtin
guendū videtur de ieiunio. ieiuniū enim accipitur
dupliciter vnomō pro abſtinētia certomō facta ꝛ
hoc ſiue cōformiter ad rectam rationē ſiue diffor
miter:difformiter quidez vt ſi quis die dominico
tali mō abſtinere intendens per hoc cōſtitutionē
eccleſie de nō abſtinendo die dominico irritaʒ fa
cere aut ſi quis ieiunaret ꝓpter vanā gloriaʒ de
quibus dicit dominus in euangelio Receperunt
mercedeʒ ſuam Secundo accipitur nomē ieiuni-
um vt ſignificat huiuſmodi abſtinentiaʒ recta ra
tionē regulatā ita ꝙ ieiuniū hocmō cognotat cō
formitatē ad rectaʒ rationem ꝛ hoc aliquādo pro
actu aliquādo ꝓ habitu accipi ſolet. ¶ Secundo Tripl'r accipit nomen virtutis.
notandum ꝙ nomen virtutis accipit̃ tripliciter
vnomodo generaliter pro omni habitu electiuo
conformiter ad dictamē recte rationis ꝛ hoc ſiue
omnis diſceſſus ab eo ſit viciuʒ ſiue non ſiue act⁹
eius ſit ex natura ſua bon⁹ ſiue tantū ſit bon⁹ ꝓ
pter aliū actum in quē eſt ordinabilis. Scđo pro
omni habitu cōſiſtente imediate iter duas mali-

cias electiuo cōformiter ad dictamē recte rōnis.
Tertio pro omni habitu ꝯſiſtente inter duas ma
licias electiuo cōformiter ad dictamē recte ratio-
nis bonitatem ex ſuo actu immediate habēte et
nō preciſe ex alio actu in quē actus talis habitus
eſt ordinabilis. Tertio mō fortitudo non videtur
virtus qꝛ non ſunt ſubeunda pericula niſi gratia
alicuius alterius qđ in ſubeundo periculo conſe-
quitur intēdimus: nec tertio nec ſecundo mō pau
pertas euangelica eſt actus virtutis ꝑꝫ quia nō
ſuſcipitur paupertas euangelica rōnabiliter niſi
vt facilius chriſtū mandataqꝫ eius ſequamur et
preterea paupertas euangelica nō conſiſtit inter
duas malicias immediate quia poſſidere diuiti-
Pria ꝯclo as nō eſt ex ſe malum. ¶ Prima concluſio acci-
piendo ieiuniū ſecundo mō et virtutem. tertio mō
ieiunium nō eſt ſpecies virtutis probatur iſta cō
cluſio rationibus Caſſiani omnis virtus eſt ex ſe
bona ſed ieiunium nō eſt ex ſe bonum ꝰ ieiunium
non eſt ſpecies virtutis. minor probatur qꝛ ieiu-
nium eſt aliquando bonum et aliqñ maluꝫ ſecun
dum intentionem facientis et aliarū circunſtan-
tiarum concurrentium. Secundo perceptio cibo
rum appoſita ieiunio nō eſt per ſe mala qꝛ tunc
nunq̄ꝫ liceret vti carnibus aut bis in die comede
reꝰ ieiunium nō eſt de ſe virtus. aña probatur qꝛ
ad ſolam perceptionē eſce neminem legimus dā
natum niſi forte aliquid coniunctum fuerit aut
ſecutum propter qđ ſequitur condempnatio.
Confirmatur quia ieiunium nō condempnat de
lictum niſi forte precepti tranſgreſſio potius pu
niatur q̄ꝫ eſcarum perceptio. Tertio illa que ha
bent certa tempora ſue obſeruationis nō ſunt ex
ſe bona quia in talibus nulluꝫ eſt tempus in quo
nobis liceat eſſe ſub oppoſitis malis ſed ieiuniuꝫ
habet certa tempora ſue obſeruationis nec ea in-
termittere eſt malū ⁊ licet aliqñ nobis eſſe ſub op
poſito quomō nō licet nobis eſſe ſub oppoſito tē
perātie aut caſtitatis igiꝫ. Quarto nihil eſt ex na
tura ſua bonū ⁊ virtuoſū quod non per ſe ſed per
alia opera fit deo placitū ſed ieiunia fiūt deo pla
cita ſcꝫ per puritatem mentis propter ſatiſfactio
Scda ꝯclo nem et virtutū acquiſitionē igiꝫ. ¶ Secūda con
cluſio ieiuniū acceptuꝫ ꝓ actu exteriori non eſt ꝑ
ſe virtus. Ad hanc cōcluſionem poteſt applicari
quedam alia ratio quaꝫ facit idem caſſianꝰ hmōi
ieiunium poteſt inepte agi vt ſi quis in fratris ad
uentu auſteritateꝫ ieiunij cuſtodit aut cuꝫ vires vt
reparentur cibo indigeret. talis em̄ eſt homicida
crudelis ſui corporis aut ſi tēpore feſtiuitatiſ hoc
fecerit tūc enim potius eſt inconditus ⁊ irrationa
lis q̄ꝫ religioſus ſimiliter ſi laudē humanā per ie
iunium aucupet tūc enim recipit mercedem ſuaꝫ
de quibus omnibꝰ ait dominꝰ per prophetaꝫ Cū
ieiunauerit non exaudiam preces eorū Neqꝫ va-
let dicere ꝙ talia ieiunia non ſunt facta conformi
ter ad rectaꝫ ratione hoc nō impedit qꝛ hic loqui
tur de ieiunio exteriori. Cōſtat aūt ꝙ idē ieiuniuꝫ
exterius poteſt in inicio eſſe rationi cōforme ⁊ po
teſt eſſe difforme poteſt veſtiri vna circūſtantia et
poſtea oppoſita ergo nullum tale eſt ꝑ ſe actꝰ vir
Tertia ꝯclo tutiſ. ¶ Tercia concluſio accipiendo ieiuniuꝫ pro
actu interiore habente ꝓ obiecto ieiuniuꝫ exteriꝰ
et omnes debitas circunſtantias ⁊ rationē rectaꝫ
obligantem eſt actus virtutis ſcđo modo licet nō
tercio modo: dixi aūt habentem rectaꝫ rationem
obligante ꝓ obiecto qꝛ ſi non haberet ꝓ obiecto
niſi rationē dictātem de condecentia operis tunc
oppoſita nolitio non eſſet mala et non mediaret
inter duas malitias ⁊ ita tantum eſſet virtus pri-
mo modo ⁊ non ſecundo modo. ¶ Voco auteꝫ ra Quid ratio
tionem obligantem rationeꝫ illam que dictat ali obligans
quē teneri et obligari ad taliter abſtinendū. Iteꝫ
ꝙ huiuſmodi ieiuniuꝫ non ſit virtus tertio modo
pateꝫ quia actus ille quem habet pro obiecto non
habꝫ bonitatem a ſe ſed ab alio bono in quod or-
dinatur ꝙ ſit actus virtutis. ſecundo mō ꝑꝫ diſcur
rendo per ſingulas clauſulas illiꝰ acceptionis po
ſite ſunt multe concluſiones de abſtinentia in cō-
muni que omnes intelliguntꝫ etiā de ieiunio. Iſte
autem actus interior ieiunij imperat actum exte
riorem abſtinendi q̄ꝫ diu hꝫ ſufficienter ⁊ ſponte
pro circunſtantijs ea que ieiunium interius habꝫ
pro obiectis/ſcꝫ rectam rationem/locuꝫ/tempus
⁊ perſonam ⁊c̄. Dico ergo ꝙ ieiuniū pro actu in-
teriore eſt per ſe actus virtutis/pro actu autem ex
teriore non eſt per ſe actus virtutis ſed aliquod eſt
actus virtutis illud ſcꝫ quod imperatꝫ a ieiunio i
teriore habente circunſtantias pro obiectis vt di
ctum eſt/⁊ aliqđ non vt illud qđ imperatꝫ ab actu
interiore habēte malā circunſtantiā ꝓ obiecto vt
malū finē/indebitū tēpus/aut rationē nō rectam
¶ Quarta concluſio. Nō omnis abſtinentia lau Qrta ꝯclo
dabilis eſt ieiunium licet omne ieiuniuꝫ laudabi
le ſit abſtinentia laudabilis/ꝙ omne ieiunium ſit
abſtinentia. probatur omnis ſubſtractio laudabi
lis ciborum ſecundū aliquā certam ſpeciem/ſecū
dum tempus vices et q̄ꝫtitateꝫ eſt abſtinentia lau
dabilis/ſecundum omne ieiunium eſt ſubſtractio
ciborum/ſecundum aliquam certam ſpecieꝫ/quia
fit ſubſtractio carnium et ſecunduꝫ vices/quia nō
niſi ſemel in die/⁊ ſecundū tempus in ieiunio ſub
ſtrahūtur cibi in omnibus horis preterq̄ꝫ hora or
dinata ab eccleſia aut a cōſuetudine loci introdu
cta ergo omne ieiunium eſt abſtinentia ꝙ non om
nis abſtinentia ſit ieiunium. Pateꝫ quia ſubſtra-
ctio preciſe ſecundum quantitatem aut ſecunduꝫ
ſpeciem/aut ſecundum tempus/aut ſecundum vi
ces nō eſt ieiuniū/qꝛ ieiuniū includit iſtas omnes
ſimul puta ſi quis vteretur carnibus ſed in multū
parua q̄ꝫtitate aut alijs cibis ſed bis in die/talis
quidem abſtineret ſed non ieiunaret.
¶ Quinta cōcluſio abſtractio potus nō eſt de rō Quita ꝯclo
ne ieiunij. Probatur primo ex communi obſerua
tionē eccleſie que ita obſeruat ieiuniuꝫ vt licet nō
liceat niſi ſemel comedere in die ieiunij licet tamē
pluries bibere imo ⁊ ante prandiū et poſt ⁊ circa
noctē. Pꝫ ſcđo iſta ꝯcluſio auctoritate yſidori di
centis ꝙ ieiunium eſt parcimonia victus abſtinā
tiaqꝫ ciborum. Ex qua diffinitione apparet ꝙ ſe-
cundum eum ad ieiuniuꝫ exigitꝫ ſubſtractio cibo-
rum ab eccleſia ordinata ⁊ non requiritꝫ ſubſtra-
ctio potus Iſta videtꝫ intentio ſancti thome qui
cum ponat abſtinentiam eſſe tantum circa cibos
ipſe tamen ponit ieiunium eſſe actū abſtinentie.
Iſta eſt opinio du. dicentis in quarto ꝙ tertio de

ſendendũ eſt circa ieiuniũ ꝙ non licet pluries eo-
dem die cibum ſumere nec aliquid cuius principa
lis vſus ordinet̃.ad comeſtioneʒ potꝰ autẽ nõ eſt
prohibitus nec ante prandium nec poſt idem ſẽ
tit aſtenſis ⁊ ad opinionẽ innocẽtiũ ⁊ thomã idu
cit qui dicit ar.vi.ꝙ eccleſia iſtituẽdo ieiuniũ nõ
intendit interdicere potuʒ qui magis ſumitur ad
alterationẽ corporũ ⁊ad digeſtionẽ ciborũ ſũpto
ruʒ q̃ʒ ad nutritionẽ licet aliquãdo nutriat ⁊ ideo
licet ieiunentibus pluries bibere Idẽ ſentit iohã
nes lector in ſũma confeſſorũ. Albertꝰ aliter ſen-
tit dicẽs ꝙ omnis potus ⁊ guſtꝰ añ prandiuʒ ſol
uit ieiuniũ qꝛ tũc non indigetur infuſione humi-
di eo ꝙ digeſtio heſterni prandij iaʒ celebrata eſt
Poſt prandiuʒ aũt cibꝰ cõmaſſatus eſt in ſtoma
cho ⁊ ideo ſine detrimẽto magno nature nõ poſ
ſet carere potu. Addit tamẽ ꝙ ſi fiat imoderate
et preter neceſſitateʒ nature ſoluit ieiuniuʒ etiam
poſt prandiũ Hec oppinio Alberti partim cõue
nit cũ Altiſſiodorenſi ⁊ partim differt vult enim
de vino ꝙ ſi ſumat̃ ante comeſtionẽ ſoluit ieiuni
um ſi poſt ſumat̃ non ſoluit qꝛ neceſſariũ eſt poſt
comeſtionẽ bibere quoniã potus eſt ſequella cibi
⁊ ducit cibũ ad mẽbra et iuuat digeſtionẽ ⁊ ideo
ſuſtinet eccleſia bibere vinuʒ poſt cõmeſtionem
in die ieiunij Aqua autem ſiue ante ſumatur ſiue
poſt nõ ſoluit ieiunium quia tantũ potus eſt.mi
hi aũt inter has opiniones magis placet prima
non quidẽ qꝛ potꝰ magis ſumatur ad alterationẽ
corporis q̃ʒ ad nutritionẽ cõſtat eñ ꝙ ſiue nutri
at ſiue non quia tñ nõ inuenit̃ expreſſe ꝓhibituʒ
hoc cenſendũ eſt eſſe cõceſſum ⁊ quia non legitur
ꝙ eccleſia prohibuerit potũ nec ante comeſtioneʒ
nec poſt nec abſtinentia a potu per q̃ʒcũqʒ cõſue-
tudinẽ ieiunandi introducta ẽ ideo potꝰ ſiue ante
ſiue poſt intelligitur cõceſſus ⁊ hoc tam de potu
vini q̃ʒ de potu aque Conſiderauit eñ eccleſia ꝙ
pauci ad modũ poſſent abſtinere a potu poſt co-
meſtionem ⁊ ideo noluit inicere laqueos peccati
prohibendo.cõſiderauit etiam ꝙ pauci admodũ
poſſent vti potu ante comeſtionẽ ⁊ ſi hoc quis fa
ciat plus ex neceſſitate facit q̃ʒ ex voluptate ideo
omnino ſuperfluum reputauit prohibere potum
ante comeſtionẽ ⁊ ideo multi doctores videntur
michi inutiliter fatigari inquirendo rationibꝰ et
argumentationibꝰ per que ieiunia ſoluantur re-
currendũ eſt eñ ad inſtitutionẽ eccleſie conſuetu
dine laudabili confirmatã ⁊ ſcʒm hoc indicãduʒ
eſt de ſoluentibꝰ vel non ſoluẽtibus ieiunium de
Cõtra tertiã cõcluſiones — hoc tamẽ dicetur poſtea diffuſius. ¶ Contra ter
ciaʒ concluſionẽ arguit̃ ſic actus virtutis eſt deo
acceptus ſed ieiuniũ non ſemper eſt deo acceptũ
ſcʒm illud iſaye.lviij. Quare ieiunamus ⁊ non
aſpexiſti igitur Secundo nullus actus virtutis
recedit a medio virtutis ſed ieiuniũ recedit a me
dio virtutis cũ ſubſtrahat aliquid de eo quod eſt
nature neceſſarium igitur. Tercio nihil quod cõ
uenit tam bonis q̃ʒ malis eſt actus virtutis ſed
ieiunium conuenit tam bonis q̃ʒ malis cũ quili-
bet anteq̃ʒ comedat ſit ieiunus ergo ieiuniuʒ nõ
eſt actus virtutis Poſſunt preterea contra hanc
concluſionem omnes rationes induci q̃ circa pri
mam concluſionem ex Caſ.inducte ſunt.

¶ Ad primam dico ꝙ omnis actus virtutis q̃ʒtũ — Solutiones
eſt ex ſe eſt acceptabilis impedit̃ tñ aliquãdo eiꝰ
acceptatio ex vitijs coniunctis ⁊ ita eſt in ꝓpoſito
ieiunium enim exterius imperatũ a ieiunio interi
ori ⁊ a volitione ieiunij habente pro obiectis om-
nes circunſtantias debitas ⁊ nullam indebitã eſt
de ſe acceptabile deo quia tamen coniungunt̃ ſi-
bi aliquando aliqua vitia a quibus maxime tunc
abſtinenduʒ eſt puta leticia inepta ira nociua for-
nicatio aut aliud huiuſmodi per hec impedit̃ ne
a deo acceptet̃ ⁊ ideo ibideʒ iſayas ſubiungit. Ec
ce in diebus ieiunij veſtri inuenit̃ voluntas veſtra
per quam Gregorius leticiam intelligit in caſſum
ergo per abſtinentiam corpus atterit̃ ſi inordina
tis motibus dimiſſa mens vitijs diſſipat̃. Et in eo
dem ſermone dicit Auguſ.ꝙ ieiunium verboſita-
teʒ non amat diuitias ſuperfluitatẽ iudicat ſuper
biam ſpernit humilitatem commendat preſtat ho
mini ſeipſum intelligere quod eſt infirmum ⁊ faci
le. Ad ſecundam concedo maiorem ⁊ nego mino
rem per ieiuniuʒ enim non ſubſtrahit̃ aliquid qꝺ
eſt nature neceſſarium quia ſecundum Hiero.nõ
differt vtrum magno vel paruo te interimas ⁊ de
rapina holocauſtum offerat qui vel ciborum nimia
egeſtate vel manducandi vel ſompni penuria im
moderate corpus affligit nec per ieiuniuʒ recta ra
tione regulatum tantum diſtrahit̃ vt homo red-
dat̃ impotens ad ea que ſibi agenda incũbunt ſe-
cundum illud Hieronimi rationalis homo digni
tatem amittit qui ieiuniũ caritati vel vigilias ſen
ſus integritati prefert ⁊ hec diffuſiꝰ ſupra tractata
ſunt. Ad tertiaʒ nego maiorem non eniʒ quelibet
virtus cuilibet malitie repugnat ſed opponit̃ tan
tum ideo non eſt inconueniens ꝙ bonus vna bo-
nitate ſit malus malitia non oppoſita ꝓbatio ta
men minoris non procedit niſi de ieiunio nature
⁊ non de ieiunio eccleſie ¶ Contra quartam con — Cõtra 4 cõcluſionẽ
cluſionem ⁊ ſignanter contra ſecundam partem
arguit̃ ſic ieiuniuʒ non eſt actus abſtinentie ergo
non omne ieiuniũ laudabile eſt abſtinentia. Añs
probat̃ quia ieiunium actus eſt actus ieiunij ha-
bitus. Scʒo arguit̃ per Hieronimuʒ ſuper illud
Mathei hoc genus demoniorum ⁊c̃. Ieiuniũ eſt
non ſoluʒ ab eſcis ſed a cunctis illecebris abſtine-
re:ſed hoc pertinet ad omneʒ virtutem igit̃. Ter
tio dare decimas eſt actꝰ religionis ſed ſecunduʒ
gregorium in omellia ieiunium quadrageſimale
eſt decima totius anni ergo ieiunium eſt actus re
ligionis. Quarto ieiunium eſt actus fortitudinis
ergo non eſt abſtinentia antecedens probat̃ quia
ad fortitudinem pertinet tollerantia moleſtiarũ
ſed hoc maxime videt̃ eſſe in ieiunio igit̃. Quinto
aut abſtinentia ⁊ ieiunium habent eandem lati-
tudinem adequate mediꝫ aut diuerſã ſi eandẽ er-
go omnis abſtinentia eſt ieiunium quod eſt con-
tra primam partem ſi diuerſam ergo nullum ie-
iuniũ eſt abſtinentia. ¶ Ad primam dico ꝙ ma — Solutiones
ior poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſic ꝙ abſti
nentia ſit vnus habitus ex quo multi actus poſ-
ſunt elici quorum actuum vnus eſt ieiunium ⁊ in
iſto ſenſu nego maiorem q̃ʒuis ad iſtũ ſenſum vi
deat̃ eaʒ concedere thomas. Alio modo ſic ꝙ abſti
nentia habitualis ſit vnum genus cuius vna ſpe

cies eſt habitus ieiunandi et ex iſto habitu elicit actus ieiunij interior et imperat mediāte actu interiori exterior actus ieiunij et ad hunc ſenſuz cōcedo ꝙ ieiunium eſt actus abſtinentie qꝛ abſtinentia ſigt multos habitus quoꝝ habituū vnus habet actuale ieiuniū pro actu ſuo et ad improbationem nego ꝯñam ex añte enim ſequitur oppoſitum conſequentis ab inferiori ad ſuperius. Ad ſecundam reſpondet Thomas dupliciter. Uno modo ꝙ auctoritas Jeronymi eſt vera de ieiunio methaphiſice accepto. Aliomodo ꝯcedo maiorē ſcꝫ ꝙ ieiunium etiam proprie dictū eſt abſtinētia ab omnibus illecebris qꝛ per quelibet vicia adiūcta deſinit eē actus ꝟtuoſus. Sꝫ ꝯtra hāc ſcḋaꝫ ſolutionē aꝛ ſic. ieiuniū nō icludit negationē aliorꝫ viciorū neqꝫ tanq̄ꝫ act⁹ ṗncipales: neqꝫ tanq̄ꝫ circunſtantiam ꝗ ieiuniū remotis vel poſitis alijs vicijs eſt veſtitum omni circunſtantia debita ergo eſt actus virtuoſus ſiue alia vicia ponantur ſiue non. Dico ergo ꝙ ſicut eſt aliquis actus malus qui propter ignorantiam inuincibilē aut propter aliud bonū coniunctum non imputatur ad penam[exemplū primi vt actus flectentis genua coram dyabolo quē inuincibiliter credit eſſe chriſtum. exemplū ſecundi vt mendacium obſtetricū] ita dico ꝙ eſt aliquis actus virtuoſus qui propter aliquem actū vicioſum ſibi coniunctum non acceptatur ad primuꝫ ſed a primo ſibi debito regulariter impeditur illecebre ergo coniuncte actui ieiunij recta ratione regulato nō faciunt vt non ſit ieiunium nec faciunt vt non ſit virtuoſus actus ſed faciunt vt nō acceptetur ad premium ad quod alias acceptaret. ibi ergo loquitur Hieroni. de ieiunio ad premiū ieiunij acceptato. Ad terciam reſpondet Thomas quod nihil ꝓhibet actum vnius virtutis pertinere ad aliam virtutem ſecunduꝫ ꝙ ad finē eius ordinatur ideo ieiunium pertinet ad religionēꝫ vel ad caſtitatem vel ad q̄ꝫcunqꝫ aliam virtutem et hoc indubitanter eſt verum de actu exteriori ieiunij quia poteſt ſubordinari diuerſis actib⁹ interioribus. ¶ Sed dico ꝙ duplex eſt act⁹ interior ieiunij vn⁹ eſt qui eſt volitio actualis habens circūſtantiam redditionis debiti decimalis vel legalis ꝓ obiecto ⁊ talis volitio eſt actus religiōis vł iuſticie legalis ſicut eſt iſte actus volo ieiunare quia debeo decimam temporis deo vł quia preceptuꝫ eſt ieiunare Queſtio tamen eſt vtrum elicitur immediate ab actu ieiunij aut mediante actu elicito ipſi⁹ religionis Alia eſt volitio ieiunij que habet actum exteriorem ieiunij ⁊ omnes debitas circūſtantias pro obiectis ſubordinata ſcilicet dictamini plene dictanti de ieiunio et omnibus circunſtantijs eius debitis et tunc dico ꝙ dictamen tale ponderabile pertinet ad dictamina regulatiua abſtinentie ⁊ actus huiuſmodi eſt actus abſtinētie ſcꝫ aut generatiuus alicuius habitus abſtinentialis aut elicitus ab aliquo habitu abſtinentiali. Ad quartam nego antecedens. Ad probationem dico ꝙ ad fortitudinem pertinet tollerantia moleſtiarum non quarumcunqꝫ ſed earū que ſunt circa pericula mortis in bello que moleſtie nō reperiunt in ieiunio. ¶ Contra quintam cōcluſionēꝫ

Duplex actus interior ieiunij.

Cōtra q̄ntā cōcluſionē.

arguit ſic ieiuniū ordinat ad caſtitatem cōſeruādam ſed potus vini impedit caſtitatem ⁊ ad luxuriam prouocat ſecundū illud apoſtoli nolite inebriari vino in quo eſt luxuria / ergo ſaltem de ratione ieiunij eſt ꝙ non bibat vinuꝫ multotiens in die ieiunij. Secūdo de ratione prādij vel cene eſt eque bene pot⁹ ſicut cib⁹ ſed in ieiunio prohibet certa ſpecies cibi ergo debet prohiberi certa ſpecies pot⁹ ⁊ non videtur que prohiberi poſſit niſi vinū igit. Et preterea prohibet iterata ſūptio cibi ergo etiaꝫ prohibet iterata ſumptio pot⁹. Ad primam concedo antecedens ⁊ nego cōſequentiā quia ieiunium nō importat ſubſtractionem omnium eorū vniuerſaliter que luxuriam prouocāt ſed ab hijs quoruꝫ ſubſtractio ab eccleſia inſtituta eſt ſufficit autem eccleſie vt nichil ꝓhibet ꝙ cōmunē facultatem hominuꝫ excederet puta ſuffecit eccleſie ieiunantibus ſubſtrahere carnes ⁊ pluralitatē refectionū licet in ieiunio quadrageſimali fiat etiam aliorum ſubſtractio. Ad ſecundam nego conſequentiam quia vnum eſt de prohibitione eccleſie ⁊ nō aliud neqꝫ in ieiunijs regularibus eccleſia potuit rationabiliter aliter precipere vel prohibere eo ꝙ ſi prohiberet omnino vinum aut etiam iteratus potus ieiunium excederet cōem facultatem hominū quod nō fuit faciendum in hijs que cōmuniter ⁊ regulariter omnibus imponunt. Dixi autē regulariter quia poſſet incidere caſus puta euidens periculū totius ciuitatis in quo ieiunium arctius poſſet rationabiliter omnibus imponi. Ratio ante oppoſituꝫ ſoluta eſt ex dictis.

Querit ſecūdo. vtrū ieiuniū bene diffiniat ieiuniū eſt parcimonia victus abſtinentiaqꝫ ciboruꝫ Arguit ꝙ non quia ſi ſic ſequeret ꝙ aliquis comedens bis in die ieiunaret dum tamen multo pti⁹ cibo vteret q̄ꝫ alijs diebus ſed conſequēs eſt falſum igit. In oppoſitum eſt yſidorus qui ieiuniuꝫ ita diffinit. Notandum ꝙ non omnis abſtinentia iniuncta ab eccleſia eſt ieiuniuꝫ patet naꝫ īiungit eccleſia diebus veneris ⁊ ſabbati abſtinentiam ⁊ ſimiliter in diebus rogationum iniungit abſtinētiam ⁊ tamen nō iniungit ieiunium et antecedēs patet quia illis diebus iubet ſubſtractionem carnium. Ideo ad bene diffiniendum ieiunium oportet inquirere quot ſunt de ratione ieiunij quib⁹ ſcꝫ poſitis quis dicit ieiunans vno autem eorum remoto non dicit ieiunans. poteſt autē eſſe vna opinio ꝙ de ratione ieiunij non eſt niſi ꝙ ſit vnica comeſtio in die hora ab eccleſia aut legitima cōſuetudine introdicta. Et iſta oppinio conſequēter diceret ꝙ licet eccleſia communiter in die ieiunioꝝ faciat ſubſtractionē certorum ciboꝝ hoc tamen non eſt quia huiuſmodi ſubſtratio ſit de ratione ieiunij ſed quia eſt abſtinentia quedā quā cōmuniter indicit eccleſia cū ieiunio. Et ad yſidorum reſpōderent ꝙ ipſe in diffinitione ieiunij ponit abſtinentiam ciborum nō tanq̄ꝫ ad rationeꝫ ieiunij pertinentē ſed tanq̄ꝫ regulariter ieiuniuꝫ cōcomitātem non quidem cōcomitantia que ſit ex natura rerū ſed ex voluntate inſtituentis ⁊ ordinātis et iſti cōſequenter dicerēt ꝙ ſi eccleſia inſtitueret

ꝙ aliqua certa die non liceret pluries refectionez
ſumere liceret tamen carnibus veſci ꝙ illa abſti-
nentia eſſet ieiuniuz que abſtinentia multo eſſet
grauioꝛ q̄z abſtinentia illa quā precipit eccleſia
die veneris aut ſabbati qꝛtamen hoc nō ſolet in-
ſtituere eccleſia. ideo ita dicere videreť multis ex
traneum. Iſta ergo opinio dicit ꝙ de rōne ieiunij
non eſt niſi qḋ dictum eſt ſed eccleſia ſolet alias
abſtinentias cū ieiunio coniungere et inde eſt ꝙ
aliquando maioꝛes et aliqñ minoꝛes. in ieiunijs
enim quadrageſimalibus maioꝛes abſtinentias
iniungit q̄z in ieiunijs quatuoꝛ tempoꝛū aut ma
gnarum ſolemnitatum. Alioꝛum opinio eſt ꝙ ie
Tria de rō ne ieiunij ſecūdū Durā dum. — iunium nō dicit tantū abſtinentiam nunc dictam
ſed cum hoc alias vult em̄ Durandus ꝙ de rōne
ieiunij ſunt tria. pꝛimuz eſt abſtinentia a cibis ab
eccleſia pꝛohibitis puta vniuerſaliter a carnibus
in quadrageſima autem a carnibus ouis et lacti
cinijs. Secundū eſt hoꝛa certa refectionis que nō
eſt notabiliter pꝛeuenienda puta hoꝛa .ix. vel veſ
pertina. Tertium ſubſtractio plurium refectionū
ita ſcꝫ ꝙ nō liceret eodē die pluries cibū ſumere nec
aliquid cuius pꝛincipalis vſus oꝛdinatur ad refe
ctionem non dicit tamen explicite Durandus ꝙ
hec tria ſunt de rōne ieiunij ſed ꝙ ſunt in quolibꝫ
ieiunio attendenda et ſentire videtur ꝙ ſine his
non eſt ieiuniū ꝙ verum eſt de ieiunio qḋ de facto
p̄cipitur ab eccleſia verum tamen diceret pꝛima
opinio quod pōt pꝛecipi aliquod ieiunium ab ec
cleſia ad qḋ non eſſet neceſſe hec tria concurrere
Quia tñ iſta ſecūda opinio eſt communioꝛ ideo
ſecundum eam de ieiunio loquamur. et ideo ſecū-
dum hanc exponemus diffinitionem quam dat
yſidoꝛus de ieiunio dicens ꝙ ieiuniū eſt parcimo
nia victus abſtinentia qꝫ ciboꝛum. Pꝛo qua eſt
Tripliciter fit abſtinentia ciboꝛum — aduertēdū ꝙ dupliciter fit parcimonia vict⁹ Uno
modo cum nō tanto cibo vtimur. quanto regula
riter vti ſolemus etiaꝫ tēperate vtendo. Alio mo
do cuꝫ nō totiens vtimur cibo quotiēs regulari-
ter extra ieiuniū vti ſolemus regulariter em̄ vti ſo
lem⁹ etiam temperate bis in die cibo ī die autem
ieiunij non vtimur niſi ſemel Et credo ꝙ yſido-
rus intellexit in pꝛimo ſenſu ⁊ voluit dicere ꝙ ad
verum ⁊ virtuoſum ieiuniū exigitur ꝙ ieiunans
non tanto cibo vtatur quanto cibo ſolet non ieiu
nans vti Secunduꝫ autez ſenſuꝫ intellexit per ſe
cundam particulam. Intelligitur autez triplici-
ter abſtinentia ciboꝛū in ieiunio vno mō ꝑ ſubſtra
ctionez totalē ciboꝝ alicui⁹ certe ſpeciei ⁊ ſic in ie
iunijs omnibus que regulariter impoſita ſunt ab
ecclia fit abſtinētia a carnib⁹ in q̄dragēſimalibꝰ
aūt ab ouis ⁊ lacticinijs niſi cōſuetudo patrie ha
beat oppoſitum Secundo mō per ſubſtractionē
pluralitatis refectionū licet enim in ieiunijs ali-
quibus certis cibis vti ſed non licet ex hijs pluri-
es in die refici. Tercio mō ꝑ ſubſtractionem cibo-
rum ad certum tempus ita ſcilicet in ieiunio ſub
ſtrahuntur cibi per totum tempus quod prece-
dit hoꝛam duodecimam per tempus autez quod
ſequitur hoꝛam nonam vel veſpertinā non puto
ꝙ fiat ex inſtitutione eccleſie ſubſtractio dum ta
men nō bis homo per hoc reficiať nec refectionē
ſuaꝫ vltra q̄z ſolet notabiliter ꝓtendat alias ꝗ in
vigilia natiuitatis domini refectionez poſt veſpe
ras differunt non ieiunarent quod falſum eſſe pu
to. Quia ergo ad ieiunium debet eſſe ſubſtractio
cibi ſecundum quantitatem ideo diciť parcimo-
nia victus. Et quia debet eſſe ſubſtractio quo ad
numerum refectionum et ad certum tempus om
nium ciboꝛum et aliquoꝛum totaliter puta carni
um ideo dicitur abſtinentia qꝫ ciboꝛuꝫ non quidē
pꝛo voluntate noſtra ſed pꝛo inſtitutione et con-
ſuetudine legittima eccleſie. Ex quibus poteſt fa
ciliter apparere que et quot exiguntur ad ieiuniū
Dixi autem non pꝛo voluntate noſtra et cetera qꝛ
ſi quis vteretur minoꝛi cibo et abſtinentiam cer-
tam faceret vel a piſcibus vel ab ouis et non eaꝫ
quam eccleſia oꝛdinauit non diceretur ieiunare.
¶ Exigit ḡ ieiunium quadruplicem abſtinentiā — Ad ieiun[…] exigit q[…] druplex […] ſtinētia
ſcilicet ſecundum ſpeciem aliquem ciboꝛuꝫ quia
exigit totalem ſubſtractionem carnium. ſecundū
tempus quo ad omnes cibos quia exigit vt non
vtamur cibo ante duodecimam ſecundum mul-
titudinem refectionum quia exigit vt non niſi ſe
mel in die cibo reficiamur et ſecundum quantita
tem cibi quia exigit vt minoꝛe cibo vtamur quaꝫ
vteremur regulariter cuꝫ non ieiunamus. Et per
oppoſitum ſatis patent ſoluentia ieiuniuꝫ
¶ Pꝛo quo Notandum ꝙ aliquid dicitur ſolue- — Aliqd[…] druplr […] nere ieiu[…]
re ieiuniuꝫ quadruplicıter. Uno modo quo ad ra
tionem meriti quia ſcilicet per illud fit quod ieiu-
nium illud non ſit illoꝛum bonoꝛum meritoꝛium
quoꝛum eſſet meritoꝛium ſi illud non interueniret
Secundomodo quo ad rationem virtutis ita ꝙ ꝑ
illud fit ꝙ ieiunium illud non ſit opus virtutis qḋ
alias eſſet opus virtutis. Tertiomodo quantum
ad rationem de obligationis ſiue abſolutionis ab
obligatione eccleſie quia ſcilicet per illud fit vt qs
non ſatiſfaciat pꝛecepto cui ſatiſfaceret ſi illud nō
interueniſſet. Quarto modo quantum ad ratio-
nem ieiunij quia ſcilicet per illud fit vt quis non
vere ieiunet. ¶ Tunc ſit pꝛima concluſio diffini- — Pꝛi[…]
tio ieiunij mō ſupꝛadicto expoſita eſt bona. Pa-
tet quia omnis et ſola abſtinentia que dicta eſt eſt
ieiunium vt patet ex dictis. ¶ Secunda conclu — Scd[…]
ſio multa vitia coniuncta ieiunio diſſoluunt ieiu-
nium pꝛimo modo Pꝛobať per illud yſa. vltimo
Ecce in die ieiunij veſtri inueniť voluntas veſtra
et debitoꝛes veſtros repetitis ecce ad lites et con-
tentiones ieiunatis et percutitis pugno ipie vbi
tangere videť duo vitia ſcilicet oblectationem ſui
et afflictionem pꝛoximi et ſtatim ſequiť nunquid
tale eſt ieiunium quod elegi nunquid iſtud voca-
ui ieiunium et diem acceptabilem domino. Non
ne hoc eſt magis ieiunium quod elegi. diſſolue col
ligationes impietatis ſolue faſciculos depꝛimen
tes. Dimitte eos qui confracti ſunt liberos et om
ne onus diſrumpe/frange eſurienti panem tuum
et egenos vagoſqꝫ induc in domum tuam cum vi
deris nudum operi eum et carnem tuaꝫ ne deſpe-
xeris ⁊c̄. Hunc paſſum inducit caſſianus collatio
ne .xxi. et ex eo colligit ex quibus rebus fiat ieiuni
um inexaudibile. Secundo pꝛobať per illud Au
ſuper Io. ſermone .xvij. Ieiunium magnum ⁊ ge
nerale eſt abſtinere ab iniquitatibus et illicitis ſe-
culi voluptatibus quod eſt perfectum ieiuniuꝫ vt

abnegantes impietatem et ſecularia deſideria ſo
brie iuſte et pie viuamus in hoc ſeculo. Tertio pa
tet per illud yſi. libro de ſummo bono ieiunia cuꝫ
bonis operibus deo ſunt acceptabilia qui autem
a cibis abſtinent et praue agunt demones imitan
tur quibꝰ nequitia ſemper adeſt ille ergo bene ab
ſtinet a cibis qui ⁊ a malitie actibus ⁊ mundi ie=
iunat ambitionibus. Quarto per illud Criſoſto=
mi qui peccat ⁊ ieiunat non ad gloriam dei ieiu=
nat nec ſe humilitat ſed ſubſtātie ſue pcit. Ad ſen
ſum huius concluſionis multe auctoritates ſan=
Tertia ɔcl'o ctorum intelligende ſunt. ¶ Tertia concluſio cir
cunſtantia mali finis aut carentia finis debiti diſ
ſoluit ieiunium ſecundomodo Patet quia cōſtat
ſi quis ieiunet propter vanam gloriam ꝙ ieiuni=
um ſuum non eſt opus virtutis ſimiliter ſi quis ie
iunet vt demacretur non referendo illud in deum
nec in preceptum eccleſiie aut emendationem vite
non facit opus virtutis ſimiliter ſi quis ieiunaret
vt diligentius negotijs vacaret et nō referret hūc
finem ſuum in deum non eſſet ieiunium illud opꝰ
Quarta ɔclo virtutis. ¶ Quarta concluſio nec vitia cōiuncta
ieiunio nec circunſtantia indebiti finis diſſoluunt
Tertiomodo ieiunium. Patet qui ſic ieiunat nō
arguitur tanq̄z tranſgreſſor precepti eccleſie et ſi
liceret agere in foro exteriori contra tranſgreſſo=
res ieiuniorum iſte eſſet abſoluendus probato ꝙ
ieiunaſſet q̄zuis circunſtantiam indebiti finis in
opere ſuo poſuiſſet aut aliud vitium die illo per=
petraſſet. Exempluꝫ huius eſt precipit eccleſia ꝙ
die dominica frequentet quiſqꝫ eccleſiam ſuam ⁊
intendit eccleſia ꝙ erigat mentem in deūꝫ frequē
tet aliquis ſed mens eius per multas et varias co
gitationes euagatur ſatiſfacit ille eccleſie prece=
Quinta ɔclo pto licet non ſatiſfaciat deo nec eum tanq̄z tranſ=
greſſorem huius precepti eccleſia punit. ¶ Qui
ta concluſio cōtranitti fini quā intendit eccleſia p̄
cipiendo ieiunium non diſſoluit ieiuniuꝫ. Tertio
modo probatur qui vtitur lauta et longa cena die
antecedente ieiunium ⁊ in die ieiunij prandio lau
tiore q̄z ſi non ieiunaret vt non eſuriat ante pran=
dium nec poſt ille contranitit fini quem intendit
eccleſia quia iſte intendit non eſurire ⁊ non affligi
Sexta ɔclo et eccleſia intendit ꝙ eſuriat et affligatur ⁊ tamē
ſatiſfacit precepto eccleſie igitur. ¶ Sexta con=
cluſio Carentia refectionis per totum diem ieiu=
nij non diſſoluit ieiunium nec tertio nec ſecundo
nec primo modis ſed quartomodo dum tamē nō
ſit notabiliter in detrimentum abſtinentis. Pro
batur primum quicunqꝫ obligatur ad minus ſa
tiſfacit ſoluendo maius ſed maioris abſtinētie eſt
ducere totam diem ſine cibo q̄z ſemel tantum vti
cibo ergo qui obligatur ad ſumenduꝫ ſemel tan
tum in die cibum ſatiſfacit tranſigendo diem ſine
cibo. Secundum patet quia opus illud eſt abſti=
nentia recta ratiōe regulata ergo eſt opus virtu=
tis. Tertiū pꝫ quia eſt maior abſtinētia q̄z ieiuniū
⁊ nō eſt irrationabilis vt ſupponit̄ ꝗ ceteris pibꝰ
eſt maioris meriti. Quarta pars ꝓbat̄ omne ieiu
niū eſt parcimonia victꝰ ſiue victꝰ parcꝰ ⁊ tenuis
ſed predicta abſtinētia nō eſt parcimonia victꝰ qꝛ
cū in ea nō ſit victꝰ neqꝫ vſus ciboꝝ ibi nō eſt pci=
Septima ɔ cluſio monia victꝰ ꝗ talis abſtinētia nō ē ieiuniū. ¶ Cō

cluſio. vij. refectio horam. xij notabiliter preue=
niens ex cauſa legittima facta non diſſoluit ieiu
nium tercio modo probatur quia abſtinentia
illa equiualet abſtinentie ieiunij ergo ſi iſte ha=
buerit cauſam legittimā preueniendi horam. xij
ſatiſfacit precepto eccleſie: cauſa auteꝫ legittima
poteſt eſſe aut ex cōplexione propria quando ſcꝫ
quis non poteſt ſine notabili detrimento ſui cor=
poris ferre vſqꝫ ad duodecimā ſtomachū vacuuꝫ
cibo poſt refectionē autem primaꝫ poteſt conue=
nienter per tempꝰ reliquū abſtinere. Alia cauſa
poteſt eſſe humanitas impendēda fratri aut pro
ximo abeunti aut venienti aut negocium aliquod
grauis laboris quod faciendum incumbit.
¶ Octauo cōcluſio. Huiuſmodi refectio ſoluit ie Octaua cō
iunium quarto modo. Patet qꝛ per huiuſmodi cluſio.
refectionē notabiliter preuentā ſit vt abſtinentia
que alias fuiſſet ieiuniuꝫ non ſit ieiunium quia ta
lis abſtinentia non ſit ſecundū rituꝫ eccleſie quia
non hora debita q̄zuis ſit abſtinētia ieiunio equi
ualens. ¶ Nona concluſio. Jentaculuꝫ ꝙ ſequi= Nona ɔclo
tur refectio et bina refectio ſoluunt ieiunium pri
mo modo Patet qꝛ cū nullo horū cōſtat ꝙ abſti
nentia ſit ieiunium. Per refectioneꝫ autem intel
ligo cenam aut prandium Jentaculum aūt non
dico refectionē ſed eſt quedaꝫ leuis ſūptio ⁊ qua
ſi guſtatio cibi facta ante prandium vt ſine mo=
leſtia prandij refectio expectetur. Idem etiaꝫ cē=
ſendum eſt de poſt meridiana guſtatiōe cui etiaꝫ
vulgariter guſtandi verbuꝫ adoptant. Eſt auteꝫ
duplex refectio ſcilicet prandiū ⁊ cena quarū al=
tera non ſit gratia alterius expectande. ¶ Deci= Decima cō
ma concluſio nec potus nec electuaria ſūpta gra cluſio
tia medicandi ſeu ante prandiū ſeu poſt ſoluūt ie
iuniū. De potu ꝓbatuꝫ eſt ſupra. De electuarijs.
Patet quia ieiunans nec ex īſtitutiōe eccl'ie nec
ex conſuetudine tenet̄ ab ijs abſtinere ¶ Undeci Undecima
ma cōcluſio. Nec electuaria nec ſpecies ſiue con concluſio.
fortent ſiue non ſiue cibi mixti cū eis alterentur
per ſpecies ſiue nō/ ſoluūt ieiuniuꝫ primo modo
Pro quo ē aduertenduꝫ ꝙ ſcd̄ꝫ Prepo. ⁊ Altiſ.
electuaria ſumūtur dupliciter Uno modo cā me
dicine ⁊ talia ſoluūt ieiuniū q̄ztum ad eſſentiam
ſed non q̄ztum ad merituꝫ Altiſſi. vero dicit ꝙ nō
ſoluunt q̄ztum ad meritū eternuꝫ ſed bene ſoluūt
q̄ztum ad meritum temporale quia ieiuniū illud
eſt minus penale ⁊ minus ſatiſfactoriū. mihi aūt
ſalua eorum reuerentia videt̄ ꝙ non ſoluūt ieiu=
nium nec q̄ztum ad eſſentiaꝫ ieiunij nec q̄ztuꝫ ad
meritum vite eterne nec q̄ztum ad meritum tem
porale. Primum patet omnis parcimonia victꝰ
abſtinentiaqꝫ ciborum ſecundum inſtitutionem
et conſuetudinē eccleſie facta eſt ieiuniuꝫ: ſed qui
ſolum in die hora debita refectionem ſumit mo=
deratam et electuarijs hora ſerotina vtitur etiaꝫ
confortantibus ſeruat parcimoniam victus ab=
ſtinentiamqꝫ ciborum eo modo quo inſtituit ec=
cleſia ita ꝙ non vtitur aliquo prohibito per inſti
tutionem et conſuetudinē eccleſie ergo abſtinen=
tia talis eſt vere ieiunium. Secundo abſtinentia
a ſupradictis nō eſt de ratione ieiunij ergo vſus
predictorū non ſoluit ieiuniū Secundū probat̄
ex conceſſione dictorū doctorū. Tertiū probat̄ qꝛ

quicqͥd ſoluit ieiuniū quo ad premiū tempora-
le illud facit vt ieiuniū non ſit meritoriuȝ alicuiꝰ
premiȷ̄ temporalis ſed ſecundū eos vſus electua
riorū non facit vt ieiuniū nō ſit alicuius premiȷ̄
temporalis meritoriū licet faciat ꝙ ſit minus pe
nale ⁊ minus ſatiſfactorium. non facit tamen vt
nullomodo ſit penale nec vllomodo ſatiſfactoriū
aliud eſt enī diminuere premiū et aliud eſt tollere

Duplices ſpēsq̄ ſumūtur i ieiunio

¶ Eſt preterea aduertenduȝ ꝙ duplices ſunt ſpe
cies. quedam ſunt in quibus miſcentur cibi. alie
in quibus nō miſcenẗ. Prime ſunt duplices que
dam ſunt in quibus cibi remanent in propria for
ma vt dactili confecti aut amigdala ⁊ pinolatuȝ
Alie ſunt in quibus cibi alterantur nec in ꝓpria
forma remanent. Uult Du. ꝙ primis nō licet vti
temporibus ieiuniorum/ſecundis autem bene lȝ
ius. rationem videtur aſſignare quia vſus ſecun-
darum non principaliter ordinatur ad cibum ſed
ad cibi alterationem vel digeſtionem. In hȷ̄s au
teȝ in quibus eſt cibus in propria forma remanēs
eſt aliqͩd cuius pͥcipalis vſus ordinatur ad co-
meſtionem. Contra hanc opinionem poſui predi
ctam concluſionem. Pro ſecunda parte quā pro
bo eodem modo ſicut et parteȝ precedentē. Uſus
enim et conſuetudo concedit vſum iſtarum ſpecie
rum ſicut et aliarum non refert autem ad ieiuniū
ſi aliquid ſit comeſtibile naturaliter hoc eſt eo mo
do quo eſt a natura productum aut artificialiter/
conſtat enim ꝙ panis non eſt comeſtibile niſi arti
ficiale/accipio ergo ſpecies illas in quibus cibi al
terantur. Et arguo ſic. Iſte ſpecies veniūt in vſuȝ
humanum per comeſtionem ⁊ earum vſus princi
paliter ordinatur ad comeſtionem/ſed ex illarum
vſu non ſoluitur ieiunium vt dicit ergo nec ex vſu
aliarum. Quia ergo eccleſia equaliter concedit
de iſtis ſicut de illis/nec de iſtis nec de illis prohi
bet ideo neutre ſpecies diſſoluunt ieiunium. ꝙ ſi
ſit in hac reuertendum ratione poteſt ſic probari cō
cluſio illa que ſe habent equaliter quantū ad hoc
ꝙ eſt aſſumi ad refectionem quantum eſt ex vſu
principali illa talia ſunt ꝙ ſi vnū ſoluit ieiuniuȝ
et aliud ⁊ ſi vnū nō ſoluit nec aliud/ſed vtraqȝ ſpe
cies in hoc cōuenit ꝙ neutra earū ex vſu ſuo prin
cipali aſſumiẗ ad refectionē ⁊ ſpecies ſcđe nō ſol-
uunt ieiuniū ſcđm eum ergo nec prime/qꝛ ſi Du-
ran. non ad comeſtioneȝ ſed ad refectioneȝ conſi
derationē vertiſſet aliter forte ſenſiſſet. Que au-
tē dicta ſunt ⁊ poſt hac dicentur in hoc fundata
videnẗ ꝙ ecclīa ī hȷ̄s penis quas regulariter im
ponit omnibus nō voluit imponere aliquid ꝙ cō
muneȝ facultatem hominū excederet quorū hoīȝ
aliqui per leuē abſtinentiaȝ multo magis grauā
tur q̄ȝ aliȷ̄ per abſtinentiam durioreȝ multo: ideo
ſi ſic ſtatuiſſet ecclīa ꝙ illa ſola abſtinētia cēſereẗ
ieiuniū in qua vnica refectione hora determina
ta ſumpta nihil omnino plꝰ ſumereẗ pauciſſimi
de omnibꝰ fuiſſent inuenti qui ieiunia ſub hoc ri-
gore extremo obſeruaſſent ⁊ ita inſtitutio ieiuno-
rū nō ſatiſfactiōeȝ populo xp̄i ſȝ laqueos trāſgreſ
ſionis inieciſſet/ ⁊ cuȝ pauciſſimi inuenti fuiſſent
in hoc obedientes precepto eccleſie tandē inſtitu
tio ieiunioruȝ oīno viluiſſet ⁊ per nō vſū fuiſſet ab
olita cum vero homines intelligunt ſibi in hȷ̄s
ieiunȷ̄s aliquod paruum ſolatium ſiue aliquam
paruam recreationem eorum maxime que nō ſo
lent aſſumi principaliter ad refectionem eſſe lici-
tam non ita faciliter gule temptationi ſuccumbunt
ſed durant et perferunt ieiunium hac recreatione
factum leuius/ ⁊ ideo dico ꝙ hec ſi in conſuetudi-
nem venerunt non ſoluunt ieiuniuȝ immo nec pa
nis in parua q̄ȝtitate ſumptus ſoluit ieiunium in
illis locis in quibus huiuſmodi ſumptio per con
ſuetudinem longam introducta eſt. ¶ Beatꝰ aūt

Opio ſ[...] thome.

Tho. indifferenter dicit de electuarȷ̄s ꝙ non ſol-
uunt ieiuniuȝ quia non principaliter aſſumuntur
ad nutrimentum: ſed ad digeſtionem ciborum ni
ſi in fraudem ieiunȷ̄ electuaria in magna q̄ȝtita
te aſſumantur per modum cibi. Albertus vero di
cit ꝙ electuaria niſi ſumantur cauſa neceſſitatis
ſoluunt ieiunium quod non credo propter rōes ſu
pradictas. ¶ Duodecima concluſio. Uſus carni

Duodecīa concluſio

um ſoluit ieiunium. Probaẗ quia eccleſia expreſ
ſe prohibet vſum carniuȝ tempore ieiunȷ̄. ¶ De

Decimatercia cōcluſio

cimatertia concluſio. Uſus ouoruȝ ⁊ lacticiniorꝶ
tempore ieiunȷ̄ quadrageſimalis ſoluit ieiuniuȝ
niſi talis vſus ſit expreſſa auctoritate ſuperioris
conceſſus. Patet quia in hȷ̄s eſt expreſſa ꝓhibi-
tio. ¶ Decimaquarta concluſio. Menſa nimiuȝ

Decīa quarta cōcluſio

lauta aut notabiliter per tempꝰ diuturniꝰ ꝓten-
ſa ſoluit ieiuniū quarto modo. Patet omne ieiu
niuȝ eſt parcimonia victus ſed huiuſmodi menſa
non eſt parcimonia victus ſed potius victus no-
tabiliter intemperatus. ¶ Contra primaȝ cōclu

Cōtra p[...] cōcluſ[...]

ſionem Arguiẗ aut de ratione ieiunȷ̄ eſt abſtinē
tia a lacticinȷ̄s aut non ſi non ergo licebit eis vti
in ieiunȷ̄s quadrageſimalibus: ſi ſic ergo non li-
cebit eis vti in ieiunȷ̄s quattuor temporum. Se
cundo ille qui vtitur parcimonia ⁊ abſtinet a pi-
ſcibus habet parcimoniaȝ victus ⁊ abſtinentiam
ciborum et tamen non ieiunat igitur. Tercio. om
ne ieiuniuȝ quod pōt inſtituere eccleſia eſt eiuſdē
rōnis cum ieiunio qđ iam inſtitutū eſt ſed poteſt
inſtituere ieiunium in pane et aqua ǧ omne ieiu
nium iam inſtitutum eſt eiuſdeȝ rōnis ǧ omne ta
le eſt inſtitutum in pane et aqua ǧ diffinitio ieiu-
nȷ̄ expoſita ſicut dictum eſt non eſt bona. Quar
to omnis abſtinentia que ē ieiuniū vno tempore
quocunqȝ tempore facta eſt ieiunium: ſed abſtinē
tia a ſolis carnibus in ieiunio ſeptimi aut decimi
menſis eſt ieiunium ǧ eadem abſtinentia in ieiu-
nio quadrageſime eſt ieiunium ſed hoc eſt falſuȝ
cum non fiat tūc abſtinentia ſecundum ordinem
eccleſie igitur. diffinitio ieiunȷ̄ expoſita vt prius
non eſt bona. Maior patet quia omne ieiunium
eſt per ſe et eſſentialiter ieiunium.

Solutio

¶ Ad primam dico ꝙ abſtinentia a lacticinȷ̄s
non eſt de ratiōe ieiunȷ̄ in cōmuni: ſed eſt de ra
tione vnius ſpecierum ſuarū ſcilicet de ratione ie
iunȷ̄ quadrageſimalis regulariter. abſtinentia a
lacticinȷ̄s non eſt de ratione ieiunȷ̄ in cōmuni ſȝ
ſolum ieiunȷ̄ xl. dico aūt regulariter quia in ca-
ſu in quo caderet diſpenſatio ſuperioris abſtinen
tia a lacticinȷ̄s non eſſet de ratione eius quia nō
contineretur ſub hoc cōmuni inſtituta vel ordina
ta ab eccleſia quod eſt de ratione ieiunȷ̄ in cōmu
ni ⁊ cuiuſlibet inferioris ad ipſū. Ieiunium ergo

eſt parcimonia victus abſtinentiaqꝫ ciborum ſe-
cundum cõſuetudinem inſtitutionẽqꝫ eccleſie or
dinata. Ad ſcḋam dico ꝙ talis nõ habet abſtinẽ
tiam ciborũ ab eccleſia ordinatam. Hanc autem
clauſulam iã dixim9 pertinere ad diffinitionez
ieiunij. Ad tertiam cõcedo maiorem ⁊ minorem
et primum ↄñs illatum ⁊ nego ſcḋm quia licʒ nõ
omne ieiunium fit in pane ⁊ in aqua quodlibet ta
men eſt eiuſdem rõnis generice cuʒ ieiunio in pa-
ne et in aqua quia quodlibet eſt ꝑcimonia victus
abſtinentiaqꝫ ciborum talis qualis eſt ab eccleſia
inſtituta: omnia em̃ cõueniunt in hoc ꝙ ſunt ab-
ſtinentia ab eccl'ia inſtituta. Ad quartam nego
maiorem et ad probationẽ dico ꝙ aſſumptum in
ſenſu cõpoſito eſt verũ: ſed in ſenſu diuiſo eſt fal-
ſum hec em̃ eſt per ſe et eſſentialis. omne ieiuniuʒ
eſt ieiuniũ ſed nõ quelibet hm̃oi eſt per ſe hoc eſt
ieiuium illud eſt ieiuniũ. Sed inſtabis de actu in
teriori ieiunij qui eſt per ſe et eſſentialiter ieiuniũ
qꝛ per ſe et eſſentialiter bonus et nõ niſi bonitate

Per ſe et eſſentialr capiũt dupl'r

ieiunij ❡ Dico ꝙ per ſe et eſſentialiter accipiunt
dupl'r. Uno modõ naturaliter ſiue phiſice vt alij di-
cũt methaphiſice et ſic negatur añs. Alio modo
moraliter et tunc per ſe eſſentialiter bonũ dicitur
ꝙ nec ipſum nec ſimile ſecundũ speciez elicitum
a creatura rationali libere operante põt eſſe ma-
lum et hoc ſtante precepto. Dico ḡ ꝙ licet talis
actus ſit ieiunium q̃ʒ diu manet p̄ceptum: per mu
tationem tñ precepti aut per mutationeʒ tempo-
ris in quo alia et alia p̄cepta de ieiunio ſuccedũt
poteſt nõ eſſe ieiuniũ imo actus malus ⁊ vitioſus
Et ſi dicas ꝙ diffinitio ſemper predicat̃ de diffi-
nito q̃ʒdiu diffinitum ſaltem ſupponit pro aliquo
Dico ꝙ duplex eſt diffinitio quedam eſt que da-
tur ꝑ terminos abſolutos et de iſtis nichil ad pre
ſens. alia eſt que datur per terminos cõnotatiuos
qui aliquando dicuntur de aliquo et aliquo nõ et
tunc dico ꝙ duplex eſt diffinitum vnũ eſt termi-
nus conuertibilis cum diffinitione per diffinitio-
nem quantũ ad ſignificationem et cõſignificatio
neʒ explicatus. Aliud eſt res illa pro qua ſuppo
nit talis terminus diffinit9 aut aliquis terminus
rem illã abſolute aut nõ taliter cõnotatiue ſignat
qualiter eam cõnotatiue diffinitum ſig̃t. de p̄mo
diffinito cõceditur añs. de ſcḋo negatur ⁊ de iſto
procedit ratio facta.

Cõtra ſcḋaʒ ↄcluſionem

❡ Cõtra ſecundã concluſio
nem. omnis actus bonus ⁊ virtuoſus ẽ meritori
us p̄miũ eterni vel tp̄alis ſed ieiunium ꝑ cõiuncti
onẽ aliorum vitiorũ nõ deſinit eſſe actus ꝟtutis
nec deſinit eſſe bonus et laudabilis cũ alia vitia
per accñs omnino ſe habeãt ad ipſum nec ſint ꝓ
prie circunſtãtie eius nec obiecta ig̃. tale ieiuni-
um eſt alicuius meriti meritorius ⁊ a deo exaudi
bilis. Ad hanc rõnem cõcedo maiorẽ et minoreʒ
et qḋ infertur eſt enim illud ieiunium exaudibile
ne tamẽ exaudiatur et ne operanti de facto tribu
atur merituʒ operi ſuo debitum impedit̃ ex eo ꝙ
operans ieiunio ſuo alia vicia coniũxit. nõ video
enim ꝙ ieiunium interius habeat pro obiecto ca
rẽtiam aliorũ vitiorũ et exterius eandeʒ habeat
pro circunſtantia qꝛ tũc coniunctio taliũ vitiorũ
nõ ſolum ſolueret ieiuniũ primo mõ ſed etiã ſcḋo
mõ qui tñ ita diceret cũ difficultate cõuinceretur

Cõtra q̃rtã et q̃ntã concluſiones

❡ Contra quartam et quintaʒ ↄcluſiones ar̃ ſic
nullus qui ↄtrauenit aut cõtranititur p̄cepto ſa-
tiſfacit precipienti ſed qui ↄnititur fini quẽ inten
dit eccl'ia precipiendo ieiuniũ ↄtranititur p̄cepto
ergo talis non ſatiſfacit. maior eſt nota et minor
probatur omnis precipiens aliquid propter fi-
nem aliquem precipit ipſum finem ḡ qui cõtrani
titur fini ↄtranititur precepto. Scḋo quia per il-
lam actioneʒ nullus ſatiſfacit p̄cepto: cũ qua ſtat
preceptũ eſſe fruſtra totum et inutile ſed ſi ſtet ꝙ
quis ſatiſfaciendo p̄cepto ↄtranitatur fini cũ acti
one ſua ſtabit preceptũ eſſe fruſtra totum qꝛ ſta-
bit ꝙ precipiens nõ conſequat̃ fineʒ quẽ intendit
conſequi ḡ nõ ſtat ꝙ quis contranitatur fini et ſa
tiſfacit precepto.

Solutio.

❡ Ad primam ↄcedo maiorem
et nego minorẽ et ad ꝓbationem nego aſſumptũ
Abbas em̃ precipiens ſilentium religioſis vt cõ-
templationi vacent nõ propter hoc eis precipit
opus contemplationis. multa eniʒ precipiuntur
vt per ea quis diſponatur ad ardua opera ↄſilio
rum et tñ propter hoc precipiunt̃ eis opera con-
ſiliorum. nõ omnis p̄cipiens aliquid ꝓpter fineʒ
precipit finem Similiter architector multa p̄ci-
pit manu artificibus ꝓpter fines aliquos quos ip
ſi ignorant et ad quos non tenentur. Ad ſcḋam
nego maiorẽ vt poteſt declarari exemplis manu
artificum obedientium architectoribus. applicã
do tñ ad ꝓpoſitũ dico ꝙ q̃ʒuis ↄnitetur fini pre
cipientis ꝑ modũ expreſſuʒ in ↄcluſione videlicʒ
cũ ſcʒ ieiunat ſed impedit ne multum affligatur
per ieiuniũ nõ ꝓpter hoc p̄ceptuʒ eſt fruſtratori
um quia ⁊ ſi ieiunans nõ tm̃ affligat̃. affligitur
tamen etiã aliquãdo multo magis q̃ʒ multi q̃ nõ
contranituntur fini huic. Et interdum hoc poteſt
fieri ſine peccato cum quis ſcʒ ſe ſentit delicatum
nimiũ ⁊ parum potentem ad ieiunia neqꝫ poten-
tem ferre multaʒ eſuriem non tñ vult tranſgredi
preceptũ cuius tamẽ trãſgreſſionis videt ſe in pe
riculo eminẽti ideo ne tranſgrediat̃ illo remedio
vtitur ꝙ in cõcluſione poſitum eſt.

Cõtra nonã cõcluſioneʒ

❡ Contra no
naʒ concluſionẽ Arguitur primo ſic omnis con-
fortantium comeſtio ſoluit ieiuniuʒ: ſed predicte
ſpecies confortant ⁊ roborant: igitur. minor eſt
nota et maior probatur quia ieiunium ordinatuʒ
ab eccleſia vt homo debilitetur ⁊ debilitat9 affli-
gatur ergo omniuʒ confortantiũ ⁊ roborantium
vſus ſoluit ieiunium. Secũdo quicquid ſoluit eſu
riem ſumptũ illa hora qua non licet refici ſoluit
ieiunium/ ſed omnia predicta ſoluunt eſuriem vt
conſtat: igitur. Minor eſt nota. Et maior proba-
tur quia ieiunium inſtitutum eſt vt eſuriẽdo affli
gatur. Tercio. Cibi mixti ſpeciebus ⁊ in propria
forma remanentes ſumpti ſine ſpecieb9 ſoluunt
ieiuniuʒ ergo et ſumpti cuʒ ſpeciebus Añcedens
videtur notum cum ſpeciebus illis enim ponunt̃
amigdala interdũ nuces interdũ pira que ſi per
ſe ſumerentur ſoluerent ieiunium. Et patet cõſe-
quentia qꝛ ꝙ ſumantur cũ alijs rebus vel ſine il-
lis nihil facit ad hoc ꝙ ſint ſolutiua ieiunij vel nõ
Quarto p̄dicta pñt ſumi ĩ exceſſiua q̃ʒtitate aut
ergo ſoluũt ieiuniũ aut non: ſi ſic ſequit̃ ꝙ ſũt ſo-
lutiua ieiunij: ſi non ſequit̃ ꝙ licebit bis reficit in
die qꝛ poſſunt ſumi in tanta q̃ʒtitate ꝙ ſufficiens

ad refectionem. Quinto. Predictorũ vſus non
eſt conceſſus niſi cauſa neceſſitatis ꝙ huiuſmodi
ſpecies ſoluunt ieiunium in hĳs ſaltem qui eas
Solutiões. ſine neceſſitate ſumunt. ¶ Ad primam nego ma
iorem et ad probationem concedo aſſumptũ ⁊ ne
go cõſequentiam: licet enim eccleſia ita inſtitue-
rit nõ voluit tñ imponendo ieiunia imponere ab
ſtinentiã excedentem cõem hominũ facultatem
et quã veriſimile eſſet a paucis fore obſeruandã
ideo conceſſit vſum aliquorum ꝯfortantium. par
cum quidẽ et tenuem nõ per modum refectionis
ſed per modũ cuiuſdam recreationis et refocilla
tionis. Etiam ieiunantibus conceſſit vſum quo-
rundam confortantium qð non per modum re-
fectionis ſed per modum cuiuſdam recreationis
et refocillationis. Ad ſecundã nego maiorem et
ad probationẽ concedo aſſumptũ et nego conſe-
quentiam propter cauſam predictam nõ quicq̃d
ſoluit eſuriem ſoluit ieiuniũ. Ad tertiam conce-
do añs ſi horum vſus nõ ſit ex cõſuetudine eccle
ſie in qua degitur introductus qꝛ ſi vſus non re-
fectiuus ſed recreatiuus et refocillatiuus eſſet ex
cõſuetudine eccl'ie introductus nõ ſolueret ieiuni
um ſicut contingit in illis locis in quibus intro-
ductus eſt vſus aliq̃ntuli panis: et nego ꝯñam et
ad probationẽ nego aſſumptũ qꝛ hmõi cibi non
mixti ſpẽbus ſolent aſſumi ad refectionẽ ſed mix
ti ſpeciebus nõ ſolent ad refectionẽ aſſumi. Di-
ctum eſt etiã ꝙ ab eccl'ia ꝯceſſum eſt vti hĳs quo
rum principalis vſus nõ eſt ad refectionem ordi-
natus. Ad quartam concedo añs et dico ꝙ ſi ſu-
mantur in tanta q̃ntitate ꝙ vſus earũ equiualeat
refectioni ſoluũt ieiunium. electuaria ſumpta in
exceſſiua q̃ntitate ſoluũt ieiunium qꝛ iam hõ vti
equiualenter duplici refectiõe. Si añt nõ equiua
leat refectioni ſed notabiliter diſtet a q̃ntitate ci-
bi refectorĳ. Tũc dico ꝙ nõ eſt ſolutio ieiunĳ licꝫ
ſit error et exceſſus in vtendo cõceſſis. Ad quin-
tam dico ꝙ añs habet duplicẽ ſenſum. Unus eſt
ꝙ vſus predictorum nõ eſt conceſſus niſi hĳs qui
bus adeſt neceſſitas et iſte ſenſus eſt falſus alius
eſt neceſſitas que põt ineſſe ieiunantibus fuit cau
ſa cõcedendi ieiunantibus vt p̃dictis poſſent vti
et ſic concedo. Uidit em̃ eccl'ia ꝙ propter ieiunia
multi poterant in neceſſitatem cadere. ideo con-
ceſſit vſum predictorũ nõ per moduꝫ refectionis
ſed per modũ recreationis et cã concedendi fuit
neceſſitas ſed nõ tñ conceſſit neceſſitatẽ patienti
bus qꝛ miſiſſet eos in infinitos ſcrupulos ꝯſcien-
tie: ſed indifferenter oĩbus. eſt tñ ieiunium maio-
ris meriti nõ vtentibus cũ neceſſitas nõ exigit q̃ꝫ
vtentibus qꝛ vbi eſt maior afflictio ſpõtaneo mo
du ſuſcepta ibi ceteris paribus eſt maius meritũ
Ratio ante oppoſitũ ſoluta eſt ex dictis.

Q Uerit̃ tertio. vtrũ
de neceſſitate ieiunĳ ſit ꝙ nõ ſumat̃
refectio niſi poſt veſperas. Arᷣ ꝙ ſic
quia in ieiunio abſtinendũ eſt vſqꝫ ad nature de-
fectum: ſed hoc nõ fiet niſi differatur refectio vſqꝫ
poſt veſperas igr̃. In oppoſitũ eſt cõmunis con
ſuetudo. ¶ Prima concluſio. Nõ obligant ieiu-
Pris Jcko nia eccl'ie catholicum vt quis vſqꝫ ad nature de
fectum ieiunet. probatur. Ad nullam circunſtan
tiam nõ expreſſam in precepto eccl'ie obligat̃ ca
tholicus niſi illa ſit omni p̃cepto cõis. ſed differ-
re refectionẽ vſqꝫ ad nature defectuꝫ nõ eſt circũ
ſtantia expreſſa in ieiunio eccl'ie nec eſt circũſtan-
tia oĩbus p̃ceptis eccl'ie cõmunis ꝙ ad eam non
obligatur catholicus. Scðo eccleſia nõ obligat
oẽs regulariter ad ieiunia heroica ſiue ad actus
heroicos q̃ excedunt cõem facultateꝫ hominũ ſed
ieiunare vſqꝫ ad nature defectũ ſi ſit licituꝫ eſt a-
ctus heroicus cõem hominũ facultatem excedẽs
ergo nõ obligãtur homines ieiunare vſqꝫ ad na
ture defectum. Tertio ſubſtrahens alimentũ ſibi
neceſſarium infert ſibi mortem: ſed nemo tenetur
ſibĳpſi inferre mortem igitur. Quarto per illud
Apo. ad Rom. xĳ. Exibeatis corda veſtra hoſti
am viuentẽ ſanctaꝫ deo placentẽ vt rõnale ſit ob
ſequium veſtrũ ſed nulla ratio dictat abſtinendũ
eſſe vſqꝫ ad nature defectum igr̃. Item ſcðm ſan
ctos per ieiuniũ nõ debet perimi ciuis et amicus
ſed hoſtis. i. cõcupiſcentia debilitari ſed qui ieiu-
nant vſqꝫ ad nature defectum perimunt ciueꝫ et
amicum: ſcꝫ naturã corporeaꝫ igit̃ nõ eſt vſqꝫ ⁊c̃.
Item Apo. nõ precipit mẽbra noſtra q̃ ſint par-
tes nature noſtre mortificanda eſſe ſed mẽbra no
ſtra que ſunt fornicatio ⁊c̃. Quinto probatur au
ctoritate Hie. et recitatur in decretis de conſecra
tione diſtinctione quinta. Nõ mediocriter inquit
errant qui bono magno preferũt mediocre bonũ
nõne rõnabiliter homo dignitateꝫ amittit qui ie
iuniũ caritati aut vigilias p̃fert ſenſus integrita
ti vt ꝓpter immediatã atqꝫ indiſcretam pſalmo
rum aut officiorum decantationem aut amentie
aut triſticie notam incurrat et paulo poſt audiãt
itaqꝫ qui ea que neceſſario ſũt corpori ſubtrahũt
illud quod per ꝓphetaꝫ domin⁹ loquitur. Ego
dominus odio habens rapinaꝫ holocauſtorũ: de
rapina vero holocauſtum offert qui tẽporaliũ bo
norũ ſiue ciborum nimia egeſtate ĩ manducandi
vel ſompni penuria corpus ſuum ĩmoderate affli
git videat itaqꝫ quid Apoſ. dicat carnis curaꝫ ne
feceritis in cõcupiſcẽtĳs ⁊c̃. Sexto ſi ſic hoc ma
xime eſſet vt totalit̃ perimẽtur hoſtis qui regnat
in corpore noſtro ſed hoc eſt falſum. Tum primo
quia eſt ita nature noſtre permixtus ꝙ nõ poteſt
ſeparari niſi natura perimatur. Tum ſcðo quia
ſcðm ſacros autores dñs noluit totaliter deſtrue
re iebuſeũ qui ſignificat fomitem libidinis ſcðm
eos vt in eo erudiret̃ Iherlm. Tum tercio quia fo
mes ſiue hoſtis non erat totaliter deſtructus in
Paulo qui erat vas electionis cũ teſtimonio ſuo
ipſe ſentiebat aliaꝫ legẽ in mẽbris ſuis repugnã
tem legi mentis ſue et quãuis ille caſtigaret cor-
pus ſuum ⁊ in captiuitatem redigeret/non tamẽ
potuit totaliter hoſtem ſuperare. Quarto ſi ſic ſe
queretur ꝙ vnus teneretur ieiunare vſqꝫ ad duo-
decimaꝫ tñ alius vſqꝫ ad nonã alius poſt veſpe-
ras alius per totaꝫ diem ⁊ alius per plures quia
multo citius deficit natura in vno q̃ꝫ in alio ſed
hoc eſt falſum et contra cõmunem eſtimationem
nullus em̃ eſtimat ſe ſoluiſſe ieiunium ſi pranſus
ſit hora illa qua communiter in die ieiunĳ pran-
dent ceteri. Quinto quia hoc eſt expreſſe contra

Caſſi. conſulentem ꝙ cum venit hoꝛa refectionis
refectio ſumatur etiam ſi homo non eſuriat et ꝙ
per illam modum melius et cōmodius ſeruabit
parcimoniam victus q̄ꝫ ſi expectaret ꝙ multum
eſuriret quia in magna eſurie cibi auidius ⁊ mi=
Scda ꝯclo nus temperate ſumeret. ¶ Scđa concluſio. Non
obligant ieiunia eccleſie catholicū ꝫ vt abſtineat
a cibo vſqꝫ poſt hoꝛam veſpertinaꝫ. pꝛobatur qꝛ
illa tam diuturna abſtinentia eſſet multis nimiuꝫ
difficilis et cōmunem facultatem hominū videre
tur excellere. Secundo quia libertas noue legis
exigit vt ea ad que obligantur cōmuniter catholi
ci ſint minus laboꝛioſa hijs ad q̄ obligabātur in
dei tempoꝛe veteris legis ℥ cum iudei obligabā
tur abſtinere vſqꝫ poſt veſperas catholici qui ſub
Tertia con ſunt legi libertatis tantū obligantur abſtinere ci
cluſio. tra hoꝛam illam. ¶ Tertia cōcluſio. Jeiuniū ec
cleſie obligat catholicum vt a cibo abſtineat vſ=
qꝫ ad hoꝛam duodecimaꝫ quā Durandus hoꝛaꝫ
ſextam vocat. Pꝛobatur ex cōmuni conſuetudi=
ne quā regulariter obſeruāt ieiunantes et ſecun
dum quā decreta eccleſiaſtica interpꝛetant̄ ⁊ mo
derantur quicquid em̄ reperitur ſcriptum a ſum
mis pontificibus in hijs que variāda ſunt ex par
ticularibus circunſtantijs locoꝝ omne illud mo
derationem recipit ex ꝯſuetudine ſcđm quā de=
creta cōmunia ibi recepta ſunt que conſuetudo ⁊
communis inſtitutionis moderatio rationabili=
ter et vtiliter introducta eſt ne ſcꝫ illi qui per mo=
derationem et inſtitutionem eccleſie debent red=
di melioꝛes pꝛopter nimiuꝫ onus et grauitateꝫ le
gis fierent contemptoꝛes et tranſgreſſoꝛes et per
conſequens deterioꝛes. cum em̄ in diuerſis regio
nibus et pꝛouincijs ſit alia ⁊ alia cōmunis homi
nuꝫ facultas. Dioceſanus vnius cuiuſqꝫ loci hāc
maxime debet attendere et per eā cōmunia decre
ta moderari. Beatus Tho. vero dicit ꝙ hoꝛa co=
medendi eſt hoꝛa nona quā vulgariter ſcđam di
cimus. Cōtra cuius opinionem eſt cōmunis ieiu
nantiuꝫ ꝯſuetudo: et rō quam beatus Tho. indu=
cit facit pꝛo nobis manifeſte. Arguit em̄ ſic. Je=
iunium oꝛdinatur ad deletioneꝫ et cohibitionem
culpe ℥ opꝫ ꝙ aliquid addat ſuper cōem conſue=
tudinem ita tamē ꝙ per hoc nō multum natura
grauetur conſuetudo comedendi hominibus eſt
hoꝛa ſexta ℥ vt ieiunans aliquā afflictionem ſen=
tiat debet expectare vſqꝫ ad hoꝛam nonam. Sup
pono pꝛo hac ratione ꝙ hoꝛa ſexta ſit hoꝛa duo=
decima et nona ſit hoꝛa ſecunda. Et tunc retenta
eadem maioꝛe que eſt multum rationalis ita ſub
ſumo: ſed conſuetudo comedendi hominibus eſt
hoꝛa tertia ſcꝫ hoꝛa decima ℥ vt ieiunans aliquaꝫ
afflictionem ſentiat et nō multū natura eius gra
uetur debꝫ expectare hoꝛā ſextaꝫ. Scđo qꝛ rōna=
le eſt vt refectio differat̄ vſqꝫ ad medium diei arti
ficialis: ſed illa eſt hoꝛa ſexta quā vulgariter duo
decimaꝫ appellamus igr̄. aſis pꝫ qꝛ qui tm̄ vnā
refectionem facturus eſt in die rationabile eſt vt
diuidat diē in duas partes equales ⁊ ibi reficiat̄
Huius ſententie eſt Duran. in. iiij. vbi vult ꝙ cō=
munis ꝯſuetudo ieiunātiū eſt comedere hoꝛa. vi.
Qrta ꝯclo et hoc mō obſeruāt papa ⁊ cardinales. ¶ Quar
ta ꝯcluſio. Hmōi hoꝛa. xij. non eſt accipienda ſe
cundum extremū rigoꝛē menſurate: ſed ſcđm groſ=
ſam eſtimationē. pꝛobatur qꝛ ſi attenderetur ex=
tremus rigoꝛ tunc inicerent̄ varij et ꝑplexi ſcru=
puli ieiunantibus. Tum ꝓpter carentiā hoꝛolo=
gij in locis in quibus nō eſt. Tum ꝓpter erroꝛem
hoꝛologij in locis in quibus ē et tenerētur frequē
ter ieiunantes notabiliter poſtponere refectionē
vt in dubijs certius eligerent: ſed ꝯñs eſt falſum
et contra cōmunem ꝯſuetudinem ieiunantiū non
repꝛehenſam ab eccl̄ia ſed potius appꝛobatam.
Huius ſententie eſt btūs Thom. ⁊ Joh. lectoꝛ in
ſumma ꝯfeſſoꝛum dicētes ꝙ hoꝛa refectionis ac=
cipienda eſt ſcđm groſſam eſtimationem.
¶ Quinta ꝯcluſio. Jnſtitutio ieiunij nō obligat Quīta ꝯclo
catholicū vt refectionē nō differat vſqꝫ ad hoꝛaꝫ
veſpertinā. Jſta ꝯcluſio ꝓbata eſt in cōcluſione
pꝛecedēti et iterū in ꝓmitiua eccl̄ia et per longuꝫ
tempus poſtea obſeruatū eſt ita fuit inſtitutum
ieiuniū vt refectio differenda eſſet vſqꝫ ad hoꝛaꝫ
veſpertinam et poſtea cōcreuit grex xp̄ianus et
difficillimum fuit ſeruare tam longā abſtinentiaꝫ
fecit differre vſqꝫ ad hoꝛam nonam. poſtea vero
pꝛopter conſimilem cauſam ꝯceſſum eſt aut per
conſuetudinē introductū vt ſatis eſt differre vſqꝫ
ad hoꝛam ſextam ℥ cuꝫ pꝛima inſtitutio ſit de ho
ra veſpertina et relique cōceſſiones facte ſint vt
ſuccurreret̄ fragilitati cōi hominū ſequitur ꝙ po
teſt vſqꝫ ad hoꝛam illā veſpertinā refectio differ
ri et maxime ab hijs qui nō per hmōi dilationeꝫ
notabiliter grauant̄. Si dicas ponat̄ caſus ꝙ ſit
aliq̄s qui differēdo refectionē vſqꝫ poſt hoꝛā veſp
tinā minꝰ affligat̄ q̄ꝫ differēdo vſqꝫ ad hoꝛā. xij.
ſicut em̄ reperiunt̄ aliq̄ quibꝰ moleſtū eſt multū
differre comeſtionē vſqꝫ ad xij. ⁊ nō eſt moleſtū eis
differre a refectione ſūpta vſqꝫ ad craſtinū ita ſūt
etiam nōnulli quibꝰ non eſt multū moleſtū differ
re refectionē vſqꝫ ad hoꝛaꝫ veſpertinaꝫ ſi tamen
reficerentur hoꝛa. xij. eſſet eis multū moleſtū dif=
ferre eam a refectione vſqꝫ in craſtinū ergo cum
talis nō differat vt magis ſed vt minꝰ affligatur
ſequitur ꝙ non licet ei differre refectionē vſqꝫ ad
veſpertinam hoꝛaꝫ Reſpondeo ꝙ ſi talis affliga
tur exceſſiue in detrimētuꝫ notabile coꝛpoꝛis ſui
non ſolum poteſt differre imo etiā cōſulenduꝫ eſt
ſibi ꝙ differat ſicut contingit de aliquibus qui cū
carent refectione nocturna noctem inſompnem
et in doloꝛe ducunt. Si aūt afflictio non ſit eis ex
ceſſiue moleſta tūc poſſunt quidem differre ſed ta
men maioꝛis meriti eſſet eis ieiunium ſecundum
communem conſuetudinem obſeruatum. ¶ Sex Sexta ꝯclo
ta concluſio. Jn refectione tempoꝛe ieiunoꝛum
ſumenda in abſtinentia ciboꝛuꝫ ⁊ in obligatione
perſonarū magis ad moꝛes vtentium q̄ꝫ ad inſti
tutas leges ſeruanda eſt conſideratio ita ꝙ leges
de ijs non obligant niſi ſecundum ꝙ ſunt conſue
tudine ⁊ vtentium moꝛibus appꝛobate. Pꝛoba=
tur lege de ijs rebus. pꝛobatur concluſio auctoꝛi
tate Auguſ. de vera religione. Leges non obli=
gant niſi cū fuerit inſtitute ⁊ ꝯfirmate i iſtis inꝗ
tēpoꝛalibus legibus q̄ꝫq̄ꝫ de hijs hoīes iudicent
cum eas inſtituūt tn̄ cuꝫ fuerit inſtitute ⁊ firmate
non licebit iudici de ipſis iudicare ſed ſecundū ip
ſas. ſꝫ leges inſtituūtur cū ꝓmulgant̄: ferant̄ aūt

cum moribus vtentium approbantur. Secundo cum moribus vtentium nonnulle leges abrogate ſunt ⁊ infirmitate ergo moribus vtentur leges firmantur et approbantur. antecedens patꝫ de decreto Theleſfori pape quo decreuit ieiunandum eſſe a quinquageſima vſqꝫ ad diem paſche. Statuimus inquit vt ſeptē ebdomadas plenas ante ſanctum paſcha omnes clerici ieiunent qꝛ ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorū a laicorum conuerſatione ita et in ieiunio debet eſſe diſcretio et hoc thelephorum cauſe fuiſſe. Probatur auctoritate Ambro. in li. ſermonum diſtinctione. xl. ſex ſeptimanas habet cui addidit theleforus pōtifex ſeptimam ebdomadam et vocatum eſt hoc tempus quinquageſima. Conſtat autēꝫ ꝙ qui aliter agūt nō ſunt tranſgreſſores neqꝫ peccant eo ꝙ hoc decretum non eſt moribus vtentium approbatum Eandem inſtitutionem de quinquageſima fecit Grego. vt patꝫ ex epiſtola eius ad Au. anglorūꝫ epiſcopūꝫ in qua ſic habetur. Deniqꝫ ſacerdotes et diaconi et reliqui omnes quos dignitas eccl'iaſtici gradus exornat a quinquageſima propoſitum ieiunandi ſuſcipiat quo ⁊ aliquid ad penſūꝫ ſancte inſtitutionis adiciat et eorum qui in laicali ordine conſiſtunt obſeruantiam ſicut loco infra et religione precella. Tertio decretum de nō comedendo carnes diebus dominicis in quadrageſima nunqꝫ habuit viꝫ legis quouſqꝫ fuerit moribus vtentium approbatum igitur. antecedens videt̄ innui ex eo ꝙ Greg. epi. predicta ſcribit ad Au. cum ait. De ipſa vero die dn̄ica heſitamus quidnam dicendum ſit cum omnes laici et ſeculares illa die plus ſolito ceteris diebus accuratius cibos carnium appetunt et niſi noua quadam auiditate vſqꝫ ad medias noctes ſe ingurgitant nō aliter ſe huius ſancti temporis obſeruationeꝫ ſuſcipere putant qđ vtiqꝫ non rationi ſed voluptati immo cuidam mentis cecitati aſſcribendūꝫ eſt vnde nec a tali ꝯſuetudine auerti poſſunt et ideo cum veram ſuo ingenio relinquendi ſunt ne forte peiores exiſtant ſi a tali conſuetudine prohibeantur. vt enim ait Salomon. Qui multū emungit elicit ſanguinem. Quarto ab eodem Gre. decretum eſt vt quotienſcunqꝫ ieiunamus et a carnibus animalium abſtinemus. abſtineamus etiam ab ouis et lacticinŭs ⁊ ꝙ talibus diebus piſcibus vtamur qꝫ parciſſime et etiam prohibemur preparare ſumptuoſa conuiuia marinarū beluarum et prohibemur etiam vinum bibere vſqꝫ ad ebrietatem. Hec enim omnia legibus conſtituta ſunt et tamen quia nō ſunt communi vſu approbata nō ſunt cenſendi rei tranſgreſſionis qui hec non obſeruant igitur. minor patꝫ qui ſacris non obediunt canonibus proprio priuantur honore. ſed qui predicta non obſeruant nō propter hoc proprio priuantur honore: ꝗ qui predicta nō obſeruant nō cenſentur rei tranſgreſſionis. maior probatur per illud qđ ī ſupradicta epiſtola habet̄. Par autē eſt vt nos qui hŭs diebus a carnibus animaliū abſtinemus ab oībus quoqꝫ que ſementinam trahunt originē carnis ieiunemus a lacte videlꝫ caſeo et ouis. Et poſt pauca ceterū piſciūꝫ eſus ita xp̄iano relinquitur vt hoc ei infirmitatis ſolacium non luxurie pariat incendium. Deniqꝫ qui a carne abſtinēt nequaqꝫ ſumptuoſiora marinarum beluaꝝ conuiuia prepararent vinū quoqꝫ ita bibere permittimur vt ebrietatem omnino fugiamꝰ alioquin reſtat vt omnia que corporibus libēt ſimiliter faciamus. Supradicte enim rationes ꝯcludūt ꝙ decreta nō obligāt niſi ſunt moribus vtentium ⁊ communi conſuetudine firmata niſi quis dicat ꝙ que dicta ſūt nō ſunt dicta per modum decretorum ⁊ ſtatutorū ſed per modum exortationis inter que eſt differentia ꝙ decretum neceſſitatem imponit et obligat: exortatio vero excitat voluntatem liberaꝫ que ſcilicet etiaꝫ ſi nō faciat nō peccat Hec ſumpta ſunt ex decreto diſtinctione quarta. Quinto In hŭs que variāda ſunt ſecundum circunſtantias locorū ⁊ in quibus licitum eſt vnam quāqꝫ prouinciam habundare ſuo ſenſu/ leges pontificales nō obligant niſi ſint moribus vtentium approbate ſed ieiuniorum obligationes ⁊ modi variandi ſunt ſecundum circūſtantias locorum ⁊ in hŭs cōceſſum eſt vnamquāqꝫ prouinciaꝫ habundare ſuo ſenſu igit̄ leges de ŭs non obligant niſi ſint moribus vtentium approbate maior videtur nota ⁊ minor probatur quia vt habet̄ capitulo vtinā de hŭs Jero. ad Lucinūꝫ ait ſed vnaqueqꝫ ꝓuincia habundet ſuo ſenſu et percepta maiorū leges ap̄li eas arbitrentur. Sed quia de vi conſuetudinis alibi tractandū eſt ideo pro nūc hec ſufficiāt. ¶ Cōtra primam concluſioneꝫ arguitur ſic inſtitutio ieiuniorum obligat ad magis abſtinendum qꝫ ſit abſtinendum ſecundū regularē tēperantiaꝫ ſed ſcđm regulareꝫ temperantiā tenemur abſtinere ab ŭs que impediunt ſanitatem ⁊ bonā habitudinem ergo cū quicquid eſt ad ſanitatem totūꝫ ſit neceſſariū ad conſeruationē nature ſequit̄ ꝙ ieiuniū ſatiſfactoriū obliget vt abſtineat̄ vſqꝫ ad defectū nature. Scđo ieiunās nō ꝓ peccato abſtinet a non neceſſarŭs ad corporis ſanitatem ſed ieiunans ꝓ peccatis debet amplius abſtinere ergo dꝫ abſtrahere parteꝫ neceſſarŭ ſed ea ſubſtracta deficit natura ergo talis debet abſtinere vſqꝫ ad nature defectum. Tercio in leuitico vbi dn̄s precipit ieiuniū ita habet̄ affligetis animas veſtras ſed anima non affligit̄ niſi ex ſubſtractiōe neceſſarŭ igitur. Quarto arguitur per Grego. ſup illud Job clamorē exactoris nō exaudiuit exactor ē inquit venter queꝫ nō exaudiūt ſancti exigētem ſed venter non poteſt dici exactor niſi violēter querat nō querit aūt violenter niſi neceſſariū ergo cū ſancti laudent̄ ex hoc ꝙ nō exaudiūt vocē exactoris ſequitur ꝙ debemꝰ abſtinere vſqꝫ ad nature deffectūꝫ. Quinto ꝓbat̄ per illud bernardi in ep̄la ad carthuſieñ. Quid magnū eſt ſi eſuriat venter vſqꝫ ad rugitū qui ſepe repletꝰ eſt vſqꝫ ad vomitū ſed nō rugit venter niſi ꝓ neceſſarŭs ergo vſqꝫ ad nature defectū abſtinēdū eſt. Sexto ſubſtrahendū eſt cibū qꝫdiu ſentit̄ hoſtis ſꝫ hoſtis ſentit̄ qꝫdiu nō deficit natura igit̄ aīs probat̄ per illud ꝗ redarguti ſunt filŭ iſrael ꝙ pepercerunt gabaonitis ⁊ dictūꝫ fuit eis ꝙ futuri eſſent eis ſicut lancee in lateribus ⁊ ſudes in oculis ꝑ hoc eīn ſignificat̄ ꝙ perimēdi ſūt hoſtes aīe Cōfirmat̄ qꝛ malū ē tota

Cōtra cōcluſ

liter eradicandū ſed quicqd eſt in nobis de mali-
cia hoſtis illud eſt malū ꝙ hoſtis eſt totaliter peri
mendus et deſtruendus. Confirmaꝫ ſecundo per
illud Jere. innouate vobis nouale ⁊ nolite ſedere
ſuper ſpinas per qḋ ſignificat ꝙ cõcupiſcentia et
hoſtis noſter debet totaliter extirpari. Cõfirmaꝫ
tertio per illud qḋ habet gloſa ſuper illud. perdā
babilonis nomē et reliquias et germē. Nomē eſt
actus pctī reliquie ſunt pronitates relicte ad pec
candū. germē autē eſt hoſtis inſequens ꝙ hoſtis
debet perdi et totaliter interimi ꝑ ieiuniū ⁊ per
ꝯñs ieiunandū eſt vſqꝫ ad defectum nature.

Solutiões. ¶ Ad primā concedo maiorem et minorē ⁊ ne
go conſequentiā quia licet illud quod dictum eſt
neceſſariū ad ſanitatem neceſſariū ſit nature vt
bene ſit tamen aliquid etiam notabiliter ſenſibi
le eſt nõ impeditiuum ſanitatis qḋ non eſt neceſ
ſarium nature vt ſibi bene ſit et illa inter id qḋ
eſt impeditiuū ſanitatis et id quod eſt neceſſariū
ad ſanitatem eſt magna latitudo infra quam de-
currit obligatio ieiunij. Ad ſecundā cõcedo ma
iorem et nego minorem niſi ſit ſpecialiter iniun-
ctum et ad probationē nego aſſumptum. debet
eñ facere qḋ ſibi iniunctum eſt patet nõ tenetur
amplius facere et ita ſi nõ plus ſibi iniungatur
q̄ regulariter obligat eccl'ia ieiunādo nõ tenetur
amplius abſtinere. Et ꝓterea dico ꝙ aliquid dici
tur neceſſariū dupl'r. Uno mõ id cuius vſus inter
dictus ꝓ ſemꝑ infert ſenſibile nocumentū natu
re vt vſus vini in conſuetis ⁊ tale poteſt interdici
pro vna die aut duobus. Alio mõ id cuius vſus
interdictus pro ſemel aut pro tempore ꝓ quo in
iuncta eſt abſtinentia infert graue nocumentum
nature et tūc dico ꝙ ſi aliquid eſt tale ab eo nõ te-
netur ieiunans pro pctõ abſtinere nec rõnale vi
detur imponere tale ieiuniū penitenti in foro inte
riori. ſecus eſt autē de foro exteriori. Ad tertiā ne
go minorem et dico ꝙ anima frequenter affligiꝫ
ex ſubſtractione nõ neceſſarij ⁊ maxime inconſue
tis vt per experientiam conſtat. Ad quartam cõ-
cedo auctoritatem Gregorij ſed dico ꝙ venter vi-
olenter querit nõ ſolum neceſſarium ſed etiam id
quod nõ eſt neceſſarium et ī ſic violenter querēdo
nõ neceſſariū diciꝫ exactor proprie: non autē in
querendo neceſſarium qꝛ hoc tribuitur ſibi ex ne
ceſſitate iuſticie debitum et in hoc laudātur ſan-
cti ꝙ non exaudiunt vocem hmõi exactoris. Ad
quintam dico ꝙ venter interdū eſurit vſqꝫ ad ru
gitum cū non deeſt ſibi aliquid neceſſarium: ſed
etiam cū deeſt aliquid nõ neceſſarium qḋ tamen
nõ deeſſe conſueuit. Ad ſextam nego maiorem ſi
cut probatum eſt ſupra cõcluſione prima. Et ad
probationem primā nego conſequentiam hoſtiū
eñ viſibilium et corporaliū peremptio repreſen
tat nobis ac figurat cohibitionē hoſtium ſpiritu
alium et in hoc attendendū eſt ſermonis illius fi
guratiui veritas, gabaonite enim nõ erant com-
plantati filijs iſrael: ꝯcupiſcentie vero noſtre ſunt
nature noſtre complantate et ob hoc nõ poſſunt
perimi niſi natura noſtra perimitur. poterāt aūt
perimi Gabaonite a filijs iſrael ipis filijs iſrꝫ nõ
peremptis nõ ſunt ꝙ ꝑimendi hoſtes ſpirituales
ſed cohibendi qꝛ niſi cohibeantur iugiter creſcūt
et vigorem accipiunt et multā honeſtis moribus
perniciem inferunt. Aliter dicendū eſt ꝙ per Ga
baonitas intelligit hoſtes ſpirituales nõ ex incli
natione nature originē habētes ſed totaliter ex-
trinſecus inductos et tales poſſunt totaliter peri
mi. Ad ſecundam probationem concedo añs de
malo moris et nego de malo pene ⁊ nego mino-
rem de malo moris. mala eñ inclinatio ex princi
pijs complexionātibus aut ex qualitatibus cor-
poralibus inducta nõ eſt malū moris licet ad mo
ralem maliciam inclinet. Ad tertiam probatio-
nem concedo auctoritatem et concedo etiā ꝙ ma
lum moris quod eſt peccatum actuale debet tota
liter extirpari ſed nõ ꝓpter hoc neceſſe eſt ꝙ ma-
la inclinatio totaliter extirpeꝫ ſed cohibenda et
quantum rõnabiliter poſſibile ē remittenda. Ad
quartam probationē dico ꝙ illud intelligendum
eſt de perditione in cõſummata vita et nõ in hac
peregrinatione facienda. in prima eñ nec pecca
tum nec inclinatio manebit nec hoſtis ab hijs
liberatos amplius inſequetur. Aliter dicendū ꝙ
perdendū eſt nouum pctm̄ per penitentiā ⁊ per
dende ſunt reliquie et ꝓnitates per cohibitionē
et perdendū eſt germē hoſtis inſeq̄ns ꝑ victoriā.

¶ Contra ſcḋam concluſionē arꝫ ſic. in veteri te- Cõtra ſcḋā ꝯcluſionem
ſtamēto ieiuniū obligabat abſtinere a veſꝑe vſqꝫ
ad veſperā ꝙ etiam in nouo debet refectio vſqꝫ ad
veſperam differri. ꝯña tenet qꝛ ſtatus noui teſta-
menti eſt ꝑfectior q̄ ſtatus veteris. et añs proba
tur per illud qḋ habeꝫ Leuitici. xxiij. Sabbatū
eſt affligetis animas veſtras. ⁊ poſtea ſequiꝫ et a
veſpere vſqꝫ ad veſperā celebrabitis ſabbata vr̃a
Secundo arguitur per illud cabilonēſ conſiliū ⁊
recitaꝫ in decretis de conſecra. d. i. ca. ſolent. So
lent plures qui ſe ieiunare putant in. xl. mox vt
ſignū audierint ad horam nonam cõmedere qui
nulla tenꝰ ieiunare credendi ſūt q̄ ante mandu
cauerint ſi veſpertinū celebretur officiū concur-
rendū eſt enim ad miſſas ⁊ auditis miſſarū ſolē-
nibꝰ et veſpertinis officijs ⁊ largitis elemoſinis
ad cibum accedendū eſt. Si vero aliquis neceſſi
tate conſtrictꝰ fuerit vt ad miſſam venire non va
leat eſtimata veſpertina hora completa oratione
ſua ieiuniū ſoluat. Et ſubiungit idem de ieiunijs
quattuor tp̄m an in ieiunijs etiā quattuor tēpo-
rum circa veſpertinas horas in ſabbato vero ſan
cto circa noctis iniciū miſſaꝝ ſollēnia ſūt celebrā
da ſed conſtat ꝙ nõ eſt comedendū niſi poſt miſ-
ſarū ſollēnia igiꝫ. Tercio auctoritate yſi. libro ſe-
cundo de ſummo bono capitulo vltimo dicentis
ſpernitur ieiuniū quod in veſperū repletione re-
ficitur Et iterū ſperniꝫ ieiuniū quod ī veſperū de
litijs compenſatur neqꝫ eñ reputanda eſt abſti-
nentia quam fuerit ventris ſacietas ſecuta cõſtat
autem ꝙ hic Iſi. non loquitur de repletione per
ſcḋam comeſtionē factā: ergo intelligit de reple-
tione facta per primam ergo ſcḋm eñ hora re-
fectionis tempore ieiunij eſt hora veſpertina.

¶ Ad primam concedo antecedens ⁊ nego con- Solutio.
ſequentiā ad probationem dico ꝙ perfectio ſta-
tus nõ facit vt magis vel diuciꝰ ieiunādū ſit imo
oppoſitum de ratione enim ꝑfectionis ſtatus eſt
libertas maior ⁊ de ratione maioris libertatis eſt

onerū diminutio. Dico ꝑterea cuꝫ Thoma ꝙ ſta
tus veteris teſtamenti comparatur nocti et ſtatus
noui compara̅t diei ſcd̄m illud Apoſto. ad Ro.
xiij. Nox ꝑceſſit et dies appropinquauit. In vete
ri teſtamento ieiunabāt vſqꝫ ad noctem nō auteꝫ
in nouo. Ad iſtas oēs auctoritates reſpondet
Durandus ꝙ iſta ieiunans nō debet comedere vſ
qꝫ ad veſperas aut ad horam veſpertinam dupli
citer poteſt intelligi. Uno mō ſic ꝙ intelliga̅t de
hora diei veſpertina que eſt hora quarta ⁊ ſic nuſ
q̄ꝫ obſeruatur quia omnes ieiunantes vt dicit co
medūt ſexta. ſi autem intelliga̅t de hora veſperti
na q̄ꝫtum ad diuinū officium ſicut verba ſtatuti
videntur ſonare videlicꝫ ꝙ dictis veſperis come
datur tunc hoc melius ſeruatur a ieiunātibus in
quadrageſima qꝛ veſpere in .xl. dicūtur hora ſex
ta nec comedunt ꝯmuniter ieiunantes in quadra
geſima niſi dictis veſperis hec ſolutio q̄ꝫtum ad
principalē difficultatem eſt bona ſed nō videtur
mihi ꝙ illa ſit intentio ſtatuti cuius oppoſitū ꝟr.
Nam iudicio meo Gratianus ibi incidentaliter
introducit auctoritates loquētes de ieiunio ⁊ ꝑn
cipaliter eas introducit vt oñdat qñ miſſaruꝫ ſo-
lemnia celebranda ſunt et expreſſe habetur ibi ꝙ
in ieiunijs quattuor temporū miſſarum ſolemnia
celebranda ſunt hora veſpertina vt patꝫ ex textu
allegato. Dico ergo ꝙ et ſi fuerit intentio ſtatu-
entium ꝙ abſtineretur a cibo vſqꝫ ad horam ve-
ſpertinaꝫ qꝛ tamē illud nō eſt nunc moribus vten
tium approbatum ideo nō obligat. videntes aūt
patres eccleſie nunc ꝙ iſta abſtinētia eſſet nimiū
grauis et moleſta et cauſa trāſgreſſionis pro ma
iori parte vt decretum illud nō eſſet omnino inu-
tile voluerūt in quadrageſima ꝙ veſpertinū offi
cium hora ſexta celebraretur et eo celebrato vnuſ
quiſqꝫ refectionem poteſt accipere ꝙ nunc obſer
uatur vbiqꝫ. Et per hoc reſponſuꝫ eſt ſatis ad au
ctoritatem ꝟſi. tempore eñi ſuo obſeruabatur ab
ſtinentia vſqꝫ ad horam veſpertinā ſed hoc vten
tium moribus ſatis rationabiliter mutatū eſt ne
qḋ inſtitutum eſt ad ſalutē verteretur in pernicieꝫ.
Cōtra tertiā cōcluſionēꝫ ¶ Contra tertiam ꝯcluſionē arguitur ꝑmo rōne
Thome allegata et deductione predicte ꝯcluſio
nis qua ꝓbat ꝙ ſumenda eſt refectio hora nona.
Secundo refectionē ſumere hora nona conuenit
miſterio paſſionis chriſti ſed cum quis per ieiuni
um carnem ſuā affligit ſe xp̄i paſſioni conformat
igitur. maior patꝫ qꝛ miſterium paſſionis chriſti
hora nona completū fuit ergo et abſtinentia noſtra
et carentia cibi eadeꝫ hora complenda eſt. Et mi
nor proba̅t per illḋ Pau. ad. Gal. v. qui xp̄i ſunt
carnem ſuā crucifixerunt cuꝫ vitijs et concupiſcē
tijs. Tertio arguitur auctoritate Caſſia. collatio
ne ſecunda dicētis. Quod hora nona eſt tempus
aptum refectioni et probat quia recens eſſe per-
ceptio non ſunt ſenſum leuem ⁊ tenuem inueniri
tam in veſpertinis q̄ꝫ in nocturnis orationibus vt
cum monachus non ſolum in nocturnis vigilijs
verumetiam in ipſis veſpertinis ſolēnitatibus le
uis ac vacuis digeſto iam cibo inueniri poſſit ho
ra nona ſalubriter ad refectionem inſtituta eſt.
Quarto argui̅t ieiunium eccleſiaſticum omnibus
imponitur ſed nō omnes poſſunt cognoſcere ho-
ram ſextam igr̄. Quinto nulla virtus moralis eo
dem modo accipit medium quo ad omnes ſed ie
iunium eſt actus virtutis ergo non poteſt omni-
bus ieiunantibus vna et eadem hora aſſignari.
Maior patet quia ꝙ vni eſt multum alteri eſt pa
ruꝫ. minor probatur quia eſt ſpecies abſtinentie.
¶ Ad primam concedo primū antecedens ⁊ pri Solutio
mum ꝯſequens ſed nego ꝙ conſuetudo comeden
di hominibus ſit hora ſexta .i. xij. ſed eſt hora ter
tia id eſt decima vel ſaltem media hora inter ter
tiam et ſextam. Et in hac rōne Thome forte fun
date ſunt antique conſuetudines naꝫ quibus erat
conſuetudo ſumendi refectionem regularem ho
ra nona illi die ieiunij debebant differre vſqꝫ veſ
pertinam. quibus vero cōſuetudo fuit ſumere ho
ra ſexta rōnabiliter diſtulerunt in die ieiunij vſqꝫ
ad horam nonā et ex eadem radice qui nō ſolent
differre niſi vſqꝫ ad tertiam in die ieiunij rationa
biliter differunt vſqꝫ ad ſextā. In iſtis autem non
fit diſtributio pro ſingulis prouinciarum ſed po-
tius pro ꝓuincijs ſingulorū hoc eſt nō eſt hoc va
riandū ſecundū vnius cuiuſqꝫ indiuiduū conſue
tudinem ſed ſcd̄m cōmunem ꝯſuetudinem vnius
prouincie vel regionis. Ad ſcd̄am dico ꝙ argu-
menta iſta figuratiua nō ꝓbant efficaciter niſi id
quod inferunt ex alio paſſu deduci poſſit et apta
diſſimilitudo eſt. naꝫ refectio noſtra in die ieiunij
media eſt inter duas abſtinētias quarū poſterior
multis eſt grauior ꝑore et nō eſt compāanda mor
ti xp̄i que fuit poſtrema eius afflictio ſed potius
crucifixioni que media fuit inter ꝑcedentes et ſe-
quentes afflictiones. hec autem crucifixio hora
ſexta facta eſt ſecundū illud Hora ſexta ieſus eſt
cruci ⁊c̄ quia ergo vt dicit miſteriū paſſionis xp̄i
completum eſt hora nona ⁊ afflictio ieiunij non
eſt in refectionis hora cōpleta cuꝫ poſt eaꝫ ſup ſit
alia abſtinentia ⁊ alia afflictio ideo hec hora non
ita congruit miſterio paſſionis chriſti ſicut hora
ſexta. Ad terciaꝫ dico ꝙ caſſianus loquitur de re
fectione regulari et nō de refectione ieiunij loqui
tur etiam de refectione monachoruꝫ Et non vni
uerſaliter de refectione omniū ⁊ ſi loqueretur de
refectione cōmuni omnibꝰ ⁊ in die ieiunij dico ꝙ
ſententia eius non eſt moribꝰ vtenciuꝫ approba-
ta ideo non obligamur eam ſequi Eſt tamen mi-
hi difficile videre de qua hora nona loquatur ac-
cipitur enim hora nona aliquādo ꝓ vna .xij. ho-
raruꝫ que mediat inter octauaꝫ ⁊ decimā aliquan
do vero accipitur ꝓ altera ſepteꝫ horarū que me
diat inter ſextam et veſpertinam horam. Si in-
telligat de hora nona ſecundo modo que eſt ho-
ra ſecunda poſt meridiem tunc ratio ſua deficit
quia ſi reficiamur illa hora non erit facta dige-
ſtio ſibi hora veſpertina ⁊ ita tunc nō habebimꝰ
ſenſum tenueꝫ ⁊ leuem tam in orationibꝰ veſper
tinis q̄ꝫ matutinis ſi intelligat de hora nona pri
mo modo tunc hoc videtur difficile cum ex con-
ſuetudine ſalteꝫ que nunc currit non ſint miſſarū
ſolēnia celebrata etiaꝫ apud monachos ſed forte
tunc illis alia fuit conſuetudo que in monachis
rationabilis videtur ꝓpter matutinas horas q̄s
media nocte decātant ⁊ forte poſt matutinas de-
cātatas vigilijs et orationibꝰ aut lectioni ⁊ non
Pi

ſompno indulgebant. Ad quartam dico ꝙ licet non omnes cognoſcāt horam ſextaʒ certitudinaliter ⁊ indiuiſibiliter cognoſcūt tamen omnes cōiecturaliter ⁊ per groſſam eſtimationem quod ſic cum non eſt diſtantia notabiliter ſenſibilis ab hora ſexta Ad quintaʒ dico ꝙ licet nulla virtus moralis eodēmodo accipiat mediuʒ quo ad omnes poteſt tñ aliquā circunſtantiaʒ mediū eodēmodo accipere quo ad oēs ⁊ maxime cuʒ circunſtantia talis eſt ꝙ non notabiliter deficit reſpectu robuſtiorum nec notabiliter excedit reſpectu debiliorum quia ergo cōmunis hora ſumendi refectionem eſt hora decima ideo cum differatur tempore ieiunij vſqʒ ad ſextaʒ competenter affliguntur robuſti neqʒ notabiliter grauanṫ debiliores. Qđ ſi aliquibꝰ vel propter etatem vel propter infirmitatem in magnū grauamen cederet eſſet cum eis diſpenſandū de ieiunio vt dicit beatus thomas.

Q Uerit quarto vtrū omnes ad ieiunia eccleſie teneantur? Arguitur ꝙ ſic precepta dei obligāt omnes ergo ⁊ precepta eccleſie. conſequentia tenet per illud luce decimo qui vos audit me audit In oppoſitū eſt cōmunis conſuetudo. Notandum ꝙ vt dictum eſt ſupra ieiunium non habet ex ſe bonitatem ſed tantuʒ ratione puritatis mentis quaʒ eccleſia intendit inducere mediante ieiunio Ieiunium enim ⁊ abſtinentia non dicunt preciſe regularem temperantiam ad quaʒ omnes tenentur ſed aliquid regulari abſtinentia arctius.

Pria ↄclō ¶ Sit igitur prima concluſio non omnes ad eccleſie ieiunia tenentur. probatur Nullus cui obſeruatio ieiunij quantum eſt ex conditione perſone diſtractiua vel impeditiua eſt a puritate mentis ad ieiuniuʒ teneṫ ſed multi ſunt quibus obſeruatio ieiunij q̄ʒtum eſt ex conditione eorū diſtractiua eſt vel impeditiua a puritate mētis ergo tales non obligantur ad ieiunia eccleſie maior patet quia ieiuniū non habet bonitatem niſi ſecundum ꝙ ordinatur ad puritatem mentis ita ꝙ in ipſo proprie non eſt puritas ſed quedaʒ ad ipſaʒ puritatem vtilitas minor probatur naʒ infirmis non valet ieiuniuʒ ad puritatem mentis ſed nocet. vires eniʒ infirmorū proſtrate ſūt ex infirmitate quare ſi ad huc ieiunijs ꝓſternerenṫ ita indiſponeretur corpus / vt eo anima vti non poſſet ad opera illa que exigit mentis puritas. Secundo nullus obligatus eſt ad ieiuniū queʒ ieiunium ipſum natū eſt impedire ab ijs que ſibi de neceſſitate ſalutis incumbūt ſed multi ſunt quos ieiuniū natum eſt impedire ad hijs que ſibi de neceſſitate ſalutis facienda incūbunt igiṫ tales nō obligantur ad ieiuniū maior eſt manifeſta qꝛ cuʒ hoc ꝙ quis omittit ea q̄ facere teneṫ de neceſſitate ſalutis nō ſtat puritas mentis minor patet qꝛ infirmꝰ per ieiuniū impediṫ a debita alimētiōe corporis ſui Naʒ debita alimentio corporis infirmi exigit vt non multuʒ cibū ſimul aſſumat ⁊ frequentiꝰ ſumat ꝓpter vires debilitatas que parū poſſūt digerere ⁊ ad ſic alimentandū corpꝰ ſuum tenetur de neceſſitate ſalutis alioquin eſſet homicida ſui et maxime cū hoc eſt ſibi a peritis indicatum infirmitas etiam eſt talis aliquando vt cogatur paciens preuenire horam conſuetam refectionis propter parociſmos egritudinis que aliquando vna hora aliquando alia accidunt. Tertio nullus obligatur ad ieiuniuʒ eccleſie in quo propter cōditiones vel circunſtantias perſone ieiunare eſt opus heroicum cōmunem hominum facultatem excedens ſed ita eſt ꝙ in multis propter perſonarum conditiones et circunſtantias ieiunare eſſet opus heroicum et cōmunem hominum facultatē excedens ergo tales non obligantur ad ieiunium maior patet quia eccleſia precipiendo omnibus ieiuniuʒ et totiens in anno vt puta in quattuor anni temporibꝰ in quadrageſima ⁊ vigilijs magnarum ſolemnitatum nunq̄ʒ intendit precipere aliquid omnibus quod cōmunem hominum facultateʒ excederet minor patet de multis de quibus dicetur in concluſionibus ſequentibus. per hanc autem probationem intendo ꝙ vbi etiam ieiunium nō eſſet puritati mentis nociturum ſi tñ ex cōditione perſone aut priuata complexione eſſet ei tam difficile ieiunare ꝙ in eo excederet cōmunem facultatem hominum non credo ꝙ eccleſia eum ⁊ ſimiles vnq̄ʒ intenderit obligare ad ieiunium.

¶ Secunda concluſio. Quicunqʒ aut ex cōplexione aut ex accidenti aut non multuʒ cibum ⁊ ſubſtentamentum debite ſufficiens ſimul ſumere aut non diu carere cibo poſſunt ij non obliganṫ ad eccleſie ieiunia patet. tum primo quia in talibus ieiunium potius nocet q̄ʒ prodeſt puritati mentis. tum ſecundo quia tales per ieiunium impediunṫ ab ijs que de neceſſitate ſalutis agenda incumbūt tum tertio quia vbi etiam nullum horum contingeret ieiunium tamen in eis eſſet maxime in ſanis heroicum ⁊ communē nature facultatem excederet. Ex hac ↄcluſione infero Quod egroti / ſenes / vehementer colerici et quorum natura eſt notabiliter debilis non tenentur ad eccleſiaſtica ieiunia. de ijs quoruʒ natura eſt debilis patet quia ſi ſumerent vna vice q̄ʒtum ſufficeret ad alimentationem nature per ſpaciū. xxiiij. horarū abſorberet calor naturalis et mortis aut grauis infirmitatis periculo exponerenṫ. De ſenibus pʒ quia in hijs eſt debilitata natura ⁊ calor multū exiguus. De vehementer colericis pʒ quia tales ſunt multi caloris ⁊ parue humiditatis ⁊ ideo nō poſſunt diu carere cibo ſine periculo egritudinis. De egrotis eſt aduertendum ꝙ q̄ʒuis natura nō ſit adhuc debilitata ꝑ egritudineʒ vt tñ magis reſiſtat egritudini preſeruanda eſt a debilitatione ⁊ ideo nutrienda eſt ſufficienter nec tamen cibo oneranda eſt per difficile auteʒ eſſet in ieiunio nutrire ſufficienter egrotū nec tamē naturā onerare cibo. multa ſunt ergo propter que egroti ablati ſunt ab eccleſiaſticis ieiunijs. vnum nature debilitas cū ſcʒ iaʒ vis morbi adeo contra naturam inualuit vt vires eius notabiliter diminuerit. ſecundum preſeruatio contra huiuſmodi debilitateʒ nature qđ fit alimentando frequenter ſed parum vice qualibʒ. tertium proſtratio appetitus ratione cuius cibi vſus ſufficientis ad ſuſtentationeʒ nature ꝓ die naturali eſſet nimis oneroſus vna vice ⁊ grauamē notabiliter nature inferret. Quartū parociſmorꝫ ⁊ acceſ

Scda ↄclō

ſionum varietas ⁊ lōgitudo propter quam oportet nutrire naturam per certum tempus ante parociſmum vt melius reſiſtat. Quintū ſpeciale eſt in quibuſdam egritudinibus que non euacuatione/ſed repletione potius curande ſunt vt in febri que cauſus dicit̄ que ſecundum ypocratem quarta parte anphoriſmorū cauſat̄ ex eo ꝙ quedaʒ venule per longū ieiuniū aut fortem ſolem aut longam deambulationem aut diuturnam ſitim aut comeſtionem ſalſorum euacuate bonis humoribꝰ malis replent̄ contra quam egritudinem conſulunt periti medici ꝙ eger non abſtineat ſed edat ⁊ bibat q̄ʒtuʒ poterit quam febrem ego aliquando paſſus mirabar ꝙ per abſtinentiam augebat̄ ſine vero abſtinentia minui videbat̄ alterius autem nature eſt febris quam cauſonem appellant ꝙ autē egritudo excuſet a ieiunio patet per Gre. in regiſtro qui patienti vomitum ſanguinis non ſoluʒ relaxat ieiunium ſed prohibet ita marino epiſcopo rauenne ſcribens venientes quidam rauannates homines grauiſſimo me memore percuſſerūt qui fraternitatem tum retulerunt de ſanguinis vomitu egrotare. Ex qua re ⁊ ſollicite ⁊ ſigillatim eos quos hic doctos lectione nouimus medicos fecimus requiriri et quid ſinguli ſenſerint quid ve dictauerint ſanctitati veſtre ſcriptum miſimus qui tamen quietū ⁊ ſilentiū pre omnibꝰ dictāt ⁊ infra propterea nec hortor nec admoneo ſed diſtricte p̄cipio vt ieiunare minime preſumas qr dicunt medici huic moleſtie valde eſſe contrariū niſi forte ſi grandis ſollemnitas exigit quinqꝫ in anno vicibꝰ concedo. Ex quo patet ꝙ nō ſolum ieiuniuʒ ratione egritudinis cadet in permiſſione ſed etiā ieiuniuʒ ipſū cadit aliquādo in prohibitione ⁊ aliqñ in permiſſione nō reputauerunt enī patres noſtri aliquid eſſe vtile ad puritatem mentis ꝙ non niſi cum detrimento notabili corporis perfici poteſt. Infero ſecundo ꝙ nō ſolum nature debilitas aut egritudo q̄ actualit̄ ineſt excuſat a ieiunio ſʒ etiā illa q̄ veriſimiliter ineſſet ⁊ cauſaret̄ p ieiuniū Exēplum huius ticius eſt ſanus et validus nunc ſed ſi ieiunaret efficeretur infirmus vel debilitaretur notabiliter. Dico ꝙ talis excuſatus eſt a ieiunio ſi veriſimile ſit expertorū iuditio ſibi hoc eventurum. Probat̄ tale ieiunium notabiliter et ſenſibiliter nocet bone diſpoſitioni corporis ergo tale ieiunium eſt irrationabile conſequentia eſt nota ⁊ añs patʒ ex caſu. Nā ſi legiſlator ieiunij eſſet preſens ipſe declararet nunq̄ʒ ſe voluiſſe obligare tales. Secundo Quicquid inexiſtens excuſet a ieiunio illud ſi per ieiunium veriſimiliter ſit futurum excuſat a ieiunio igitur antecedens patet qr nullus tenetur propter legem de ieiunio ſubire conditionem per quam iuditio omnium ſit impotens ad opus illius legis conſtat enim ꝙ ſi ex cōplexione vel ex alia quauis qualitate ego ſim ſic diſpoſitus quia ſecundum iuditium peritorum medicorum aut per experientiam certam ego ſciam ꝙ per ieiunium ego ſum venturus in febrē difficilis curationis recta ratio dictat michi ꝙ ego non debeo ieiunare eadem ratio eſt ſi ieiunando propter complexionem aut aliam qualitatem ego incurrereʒ notabilem indiſpoſitionem puta notabilem moleſtiam vel inhabilitatem ad cultum diuinum ⁊ ad alia bona opera in talibus enim ieiunium non valet ad puritateʒ mentis immo potius eſt impuritatis operatiuum. Tercio in omni tali ieiunium eſt heroicū opus cōmune ſcilicet nature facultateʒ excedens ſed eccleſia nō intendit homines obligare ad ieiunia heroica qr talia cadunt tantum ſub conſilio igitur. Aduertendum tamen ꝙ ea que dificultant hominem ad opus ieiunij ſunt in duplici differentia quedā ſunt que ideo preciſe difficultant quia inclinant voluntatem vel appetitum ſenſitiuum ad oppoſituʒ ieiunij ſic tamen ꝙ in eis per ieiunium non inducūtur indiſpoſitiones alique corporales puta nec nature debilitas nec egritudo nec afflictio aliqua corporalis ſenſibilis ⁊ notabilis ſicut contingit in aſſuetis ad ingluuiem ⁊ ad opera ventris in talibus eniʒ inducunt̄ per frequentes operationes habitus mali ⁊ noxij mores ⁊ alique qualitates corporales inclinantes vehementer ad oppoſitū ieiunij ⁊ de talibus dico ꝙ non excuſantur a ieiunio. Alia ſunt que difficultant opꝰ ieiunij ꝓpter malas diſpoſitiones quas nata ſūt facere in corpore et iſta ſunt duplicia quedam ſūt q̄ conſiſtūt in complexione naturali aut alijs qualitatibꝰ corporalibus ſine culpa inductis alia ſūt que conſiſtunt in qualitatibus vel in diſpoſitionibus culpabiliter inductis de primis videretur eſſe certa que dicimus de ſecundis etiam videretur mihi vera Nam egrotus aut nature debilis q̄ʒuis debilitatem illam vel egritudineʒ per culpam ſuam incurrerit puta ex nimio potu aut ex nimio coitu nihilominus tamen excuſatur a ieiunio hmōi tamē qualitates ſunt duplices quedā ſunt que non ſūt auferibiles vel ſimpliciter vel niſi difficilime. alie ſunt que per contrariā conſuetudineʒ aut per certos cibos ⁊ potꝰ aut per alias operationes oppoſitas eis interduʒ etiam multo faciliores q̄ʒ ieiunium ſunt auferibiles ⁊ de talibꝰ dico ꝙ licet nō teneātur ad ieiunia cuʒ hmōi qualitates in uno videntur tñ teneri laborare ⁊ niti paulatiʒ auferre huiuſmodi qualitates ſuppoſito ꝙ nullam in diſpoſitioneʒ aīe vel corporis ſic auferendo conſequantur. ❡Tercia concluſio quibuſcūqꝫ vel ꝓpter penuriam alimentorum vel propter grauitatem laboris qui non poteſt rationabiliter non ſumi non ſufficit ad vna refectio in die ſic ſcilicet ꝙ vna tantum vice refici in die excedens in eis cōmunem hominum facultatem excuſantur a ieiunio patet quia vt frequenter dictuʒ eſt eccleſia nō intendit per conſtitutionem ieiunij aliquos obligare ad opera cōmunem facultatem hominuʒ excedentia. Que talia ſunt ſcilicet ratione circunſtantiarū ꝙ pauci ſuperarent et multi ſuperarentur: ex iſta concluſione infertur ꝙ pauperes pro diebus illis pro quibus non habent hora competenti ſufficientia alimenta ad eorū ſuſtentationeʒ non tenentur ad ieiunium ꝓ alijs vero tenentur qr nihil eſt qđ eos excuſet infertur ſecūdo ꝙ peregrinantes qui cōmode peregrinationē differre non poſſunt non tenētur ad ieiunia eccleſie. Poſtet quis peregrinatio eſt de laboribꝰ qui dicti ſūt et maxime in hijs quos labor vehementius affli

git. Inferetnr tertio ꝙ curſores et nuncij qui hec
ratione officij vel famulatus et ſeruitij exercēt ex
cuſantur a ieiunio pro tēpore quo labori vie dans
operam. nō autem pro tempore quo in domibus
ſuis vel dñorum ſuoruꝫ quieſcunt. Infertur quar
to ꝙ agricole et alij manualiter operantes et ma
xime quorum labor eſt grauis grauitate dicta ex
cuſantur a ieiunio et hoc eſt certum ſi ieiunando
nō poſſunt ſufficienter laborare vt victum ſuffici
entem acquirant pro ſe et familia ſua. Si autem
eſſent diuites aut cum minori labore poſſent ſe et
familiam ſuam alere ſecūdum condecentiam ſui
ſtatus tunc nō tenerentur ad talē laborem et per
conſequens non eſſent excuſati a ieiunio. intentio
eñ maioris lucri nō excuſat et ideo qui locant o-
peras aliorum ⁊ ſciunt ꝙ ieiunando minus labo
rant nō debent eos inducere ad hoc ꝙ ieiunium
frangāt ſed poſſunt minori ꝑcio eoꝝ operas loca
re niſi forte vt dicit Thomas eſſet cauſa neceſſa-
ria que feſtinantiam operis pro quo laboratur ex
poſcat non credo tamen ꝙ illi peccent qui nolūt
eos tanto precio locare quanto locarent ſi non
ieiunarent et maxime in caſu dicto quia ſi velit
ſentire vtilitatem ſui ieiunij hoc debet appetere
cum detrimento ſuo et nō cum incōmodo alieno.
Infero quito ꝙ mercatores quibus labor vie pro
comparādis mercibus eſt grauitate ſupradicta
grauis ſi eos ad iter temporibus ieiuniorū ſuſci-
piendum neceſſitas ſui ſtatus impellat excuſan-
tur a ieiunio dixi ſi eos quia ſi tantūmodo ſuſci-
perēt hmōi iter cauſa maioris lucri ita ꝙ ſine hoc
poſſent ſufficiēter alere familiam ſuam ſtatū mer
cantie ſine notabili diminutione exercere: aliena
reſtituere: et ſua repetere ſicut ɔtingit in nūdinis
in quibus mercatores mercatoribus credita alie
na ſoluunt tunc eum non videtur excuſari ſed ſi
eſſet neceſſitas ſupradicta excuſarentur. Infero
ſexto ꝙ mulieres pregnantes ⁊ nutrices excuſen
tur a ieiunio. Patet quia ſi non reficiantur niſi
vna vice tūc vel nō recipient alimentū ſufficiens
pro nutritione ſui et fet⁹ vel pueri vel ſi ſuſcipi-
ent alimētum ſufficiens tūc grauamē ſue nature
Tertia notabiliter inferūt. Eſt etiaꝫ in pregnantib⁹ ſpe
cialis rō ꝑpter ſubita inordinata ⁊ varia deſide
ria que aliqñ ſunt ita intēſa ꝙ niſi ſatiſfaciāt ap
petitui eoꝝ īminet fetui periculū. Ex iſtis pꝫ ꝙ
penuria alimēti tales excuſat a ieiunio nō quidē
penuria qua careant alimētis qꝛ ſtat qđ habeant
ſed penuria vtendū qꝛ non poſſunt vna vice ſic re
fici vt ſufficiat nutritioni ſue ⁊ fetus aut pueri.
Qrta ɔclo ¶ Quarta cōcluſio quibus propter grauitatem
laboris ad notabilē vtilitateꝫ publicaꝫ etiam vo
luntarie aſſumpti non ſufficit vna refectio in die
tꝫ. excuſandi ſūt a ieiunio. Patet de predicatore
verbi dei qui interdū ꝑpter cōplexionē ⁊ laboreꝫ
ſimul nō poteſt ſimul ieiunare ⁊ ꝑdicare nā quā-
uis predicatio ſit ab eo volūtarie ſūpta qꝛ tamen
non eſt ſuſcepta propter vtilitateꝫ priuatā ſed pu
blicam ideo meli⁹ videtur eſſe ꝙ ſi nō poſſit vtrū
qꝫ ferre ꝙ relaxet ieiuniū ſibi qꝫ ab officio predi-
cationis deſiſtat imo ſi predicator ſuſciperet eaꝫ
propter priuatum commodum partialiter ita ta
men ꝙ niſi ei incūberet non haberet vnde cōmo
de viueret vel tūc ꝓ tempore illo pro quo paupe
res predicatores ſibi ipſis predicando per qua-
dragesimam aut per aduentū prouidere ſolēt eti
am viderent excuſari a ieiunio. Patet ſecūdo qꝛ
predicando cum ſequit predicator in ſe fineꝫ quē
eccleſia vult fideles ieiunādo conſequi. Sed quid
dices ſi labor ille ſit voluntarie aſſumpt⁹ ⁊ ad ꝑ-
uatam vtilitatē ſicut cōtingit de peregrinatione
volūtarie aſſumpta. Reſpondeo ꝙ talis aſſumēs
peregrinationē huiuſmodi niſi interuenerit con-
ſenſus ſuperioris nō pōt ſe eximere a ieiunio. Sꝫ
dico ꝙ ſuperior veriſimiliter cognoſcēs peregri-
nationē illam ſuſcipi ex pia ⁊ honeſta cauſa pōt
cōmutare ieiuniū in peregrinationē ⁊ p peregri-
nationē eū ab obligatiōe ieiunij abſoluere maxi-
me quia peregrinatio ⁊ ieiuniū eodēmodo in finē
ab eccleſia ordinatum tendunt ſcilicet in afflictio-
nem perſone ⁊ edomationem carnis et ſecundum
hoc poteſt exponi durandus qui negat peregrina
tionem voluntarie ſuſceptam excuſare a ieiunio.
Ex quib⁹ patet ꝙ predicatores verbi dei lectores
publici qui cum labore predicandi aut legendi
ſimul abſtinentiā ferre nō poſſunt: excuſandi ſunt
a ieiunio. Idem dico de regente artium cuius la-
bor eſt multum grauis. In iſtis autem eſt vna ſpe
cialis ratio quia ſi ſumant cibum vna vice paulo
habundantioreꝫ propter varios fumos aſcenden
tes redduntur omnino indiſpoſiti ⁊ ad ſtudium ⁊
ad opus docendi quare non poterunt laudabili-
ter perficere ſuſceptum vel predicandi vel docen
di opus. ¶ Quinta cōcluſio illi qui non poſſunt Quīta ɔclo
ratione officij aut famulatus ſine intermiſſione ſi
mul hora ceterorum refectionem ſumere ⁊ ſi non
excuſantur a ieiunio illa tame intermiſſio facta ex
neceſſitate ſeruitij: nec in alijs ad hoc neceſſitatis
cibi deguſtatio nō ſoluit ieiuniū. Patet primum
quia non eſt labor menſe tam grauis vt a ieiunio
excuſare ſufficiat. Secundum patet quia niſi lice
ret eis refectionem intermittere et iterum inchoa
re ieiunium magis grauaret eos et maiorem mo
leſtiam eis inferret et afflictionem quam regulari
ter intendet eccleſia inferre per inſtitutioneꝫ ieiu
nij. ergo vel excuſandi ſunt a ieiunio vel intermiſ
ſione varianda eſt eorū refectio: ſed ſecundum eſt
conuenientius primo: igitur. Unde eis totuꝫ tem
pus qđ currit ab inchoatione mēſe dominorū vſqꝫ
ad finē menſe ſeruitorum currit eis pro tēpore re
fectionis eo ꝙ refectio eorum frequentē interpel-
lationem habet. Tertium patet de coccis et ſcuti
feris dominorum quibus incūbit guſtatio cibi ꝓ
pter cautionem a veneno/ ⁊ volūt nōnulli ꝙ ſi cuꝫ
dominis propter aliquam cauſam ſit de eſu car-
nium diſpenſatū ꝙ lꝫ eis guſtū carnium facere ſi
ne ſolutione ieiunij melius tamē eſſet ꝙ cum peti
tur diſpenſatio pro vno peteretur etiam pro alio.
¶ Sexta concluſio cum per aliquam circunſtan Sexta ɔclo
tiam excuſatio a ieiunio in cōmunē cōſuetudineꝫ
ducta eſt nō tenetur quis qui certus eſt ſe eadē cir
cunſtantia circunſtantionatum ad ſuperiorē re-
currere vt ſecuꝫ de ieiunio eccleſie diſpenſet. Pa
tet quia conſuetudo eſt optima interpretatrix le-
gum ⁊ inſtitutionuꝫ eccleſiaſticarum. Secūdo ſi
eſſet precepto eccleſie de ieiunio addita exceptio

illius circunſtantie non tenetur ſic circunſtantio
natus recurrere ad ſuperiorem vt ſecum diſpenſa
retur ꝗd conſuetudo cum lege equiualet legi ſic
limitate igitur non tenetur. tenet̄ igitur recurrere
ad ſuperiorē cum excuſatio per talem circunſtan
tiā mundū ad inducta in conſuetudinē vt ſi non
eſſet conſuetum ꝙ mulieres pregnantes abſolue
rentur a ieiunio. Secundo tenentur recurrere ad
ſuperiorem cum probabiliter dubitat quis an ſit
illomodo circunſtantionatus ⁊ aperire coniectu
ras quas habet ⁊ opinionē ſapientū. Probatur
iterū concluſio auctoritate Tho. dicentis ꝙ ſi cau
ſa ſit euidens nō eget recurſu ad ſuperiorē ſi aūt
ſit dubia debet ad ſuperiorē recurrere cōſtat au
tem ꝙ cauſa non eſt euidens niſi certū ſit ꝙ perſo
na ſit circūſtantionata. ⁊ ꝙ excuſatio propter il-
lam circunſtantiam iaꝫ in conſuetudinē addu-
cta ſit ⁊ maxime ſi eſt de caſibus frequēter emer-
gētibꝰ. Quod ſi nō eſſet de caſibꝰ frequēter emer
gentibus ⁊ tamen certum eſſet cum per taleꝫ cir-
cunſtantiam excuſari nō teneretur ⁊ maxime vbi

Quattuor rl̄e ī qbꝰ fūdatur rō excuſandi.

in pari aut minus excuſante circūſtantia eſſet ex
cuſatio in conſuetudinē inducta. ¶ Omnis au
tem excuſandi ratio fundat̄ in quattuor regulis
generalibus. Prima eſt eccleſia inſtituendo ieiu
nia non intēdit ꝙ per obſeruationē eorum affera
tur corpori detrimentū. Secunda eccleſia non in
tendit ꝙ obſeruatio ieiunij vertatur in detrimen-
tum ſalutis eterne. Tercia eccleſia non intendit
ꝙ per obſeruationē ieiuniorū anima aliquaꝫ ma
lam indiſpoſitionem cōſequatur quia que ad ſa
luteꝫ tam anime q̄ꝫ corporis inſtituta ſūt non de
bent contra ſaluteꝫ militare. Quarta eccleſia hu
iuſmodi ieiunia inſtituendo non intendit obliga
re aliquem ad aliquid quod cōem hominū facul-
tatem excedit ⁊ ideo cum propter aliquam circū
ſtantiam ieiuniū eſt tam difficile ꝙ in pluribꝰ ho
mines ſic circunſtantionati trāſgrederent̄ ⁊ pau-
ci adimplerent tūc opus ieiunij in illo caſu debꝫ
cōmuneꝫ facultatem hominū excedere. Sed que
ritur de pueris quid dicendum ſit. Reſpondet̄ ꝙ
pueri ꝓpter neceſſitateꝫ augmenti indigent mul
to cibo quia et nutritiuo ⁊ auctiuo propter etiaꝫ
fluxū nature in eis qui eſt maior q̄ꝫ ī viris et quia
propter debilitatem caloris non poſſūt totum il
lum cibū ſumere paterentur notabile detrimen-
tum per ieiuniū frequentatuꝫ ſunt tamen paula-
tim aſſuefaciendi ad ieiunia puta in quadrageſi-
ma ieiunando bis aut ter ſed nō tenētur niſi poſt
tertiū ſeptenariū annoꝝ. Hec ratio ſatis bene con
cludit de ieiunio quadrageſimali qḋ nimis eos le
deret ſed non concludit quin ſint obligati ad ieiu
nia quattuor temporū ⁊ maiorum ſollēnitatum.
quod probatur ſecundum iſtos bonuꝫ eſt ꝙ aſſue
fiant ad ieiunia ieiunando bis aut ter in quadra
geſima ſed hoc non eſſet bonum nec ad hoc indu
cendi eſſent ſi ſic aſſueſcendo nature eorum gra-
uamen inferrent ergo binum aut trinum ieiuni-
um in quattuor aut quinqꝫ ſeptimanis anni non
affert eis notabile detrimentum ergo nulla cauſa
eos excuſat a ieiunijs quattuor temporum. Que
ritur ꝓpterea de vxoribus an ꝓpter prohibitio-
neꝫ virorum debeant dimittere eccleſiaſtica ieiu-
nia. Reſpondetur ꝙ volūtaria ieiunia debent di
mittere ꝓpter prohibitionē virorum ⁊ maxime
vbi nō dimittēdo diſcordia orireτ inter eos q̄ ma
xime fugienda eſt. de ieiunijs autē eccleſie dico ꝙ
vel prohibitio viri fundatur in aliquo eoruꝫ que
excuſant a ieiunio vt ſi mulier ſit pregnās aut na
ture debilis aut egrotet et tunc dico ꝙ ipſa tene-
tur dimittere ieiuniuꝫ prohibente viro niſi de op
poſito ſibi cōſtet manifeſte aut prohibitio viri eſt
mere voluntaria et in nullo predictorum funda-
ta et tunc dico ꝙ nō dꝫ dimittere ſed potius debꝫ
obedire eccleſie q̄ꝫ marito. Aduerte tamen ꝙ in
multis caſibꝰ tenet̄ mulier dimittere ieiunia eccle
ſiaſtica viro prohibente in quibus nō teneret̄ vi-
ro nō prohibēte. Unus eſt vt ſi mulier nō pendat
tātum famulatum viro cum ieiunat q̄ꝫ cum nō ie
iunat. Alius ſi vir propter ieiunia vxoris ſentiat
eam nimis frigidam et minus aptam ad venerea
⁊ videat ex hoc occaſionem adulterij ſibi oriri aut
econtra ſi ipſe velit continentius viuere in. xl. ⁊ ni
chilominus percipiat ꝙ vxor per ieiunia ſit ad lu
xuriam inflāmatior videtur ꝙ mulier prohibente
viro debeat dimittere eccleſiaſtica ieiunia: conſu-
lerem tamē ꝙ hoc faceret per cōſilium prudētum
⁊ eorum quibus competit in ieiunijs diſpenſatio.
ꝙ autē debeat dimittere patet quia vt dictum eſt
ieiunium nō habet bonitatē niſi ſecundum quod
ordinatur ad puritatem mentis ſed in dicto ca-
ſu ieiunia ſunt cōtraria puritati mentis ⁊ in ſa-
lutis diſpēdium vt cōſtat. Ex eodem etiam patet
ꝙ qui regulariter per ieiunia ſe multo magis incli
natos ad grauia peccata ſentiunt ſic tamen ꝙ ie-
iunium ſit cauſa huius inclinationis a ieiunijs ec
cleſie ſunt excuſandi ſed in hoc multuꝫ cauēdum
eſt ne nō cauſa pro cauſa ſumatur. Unde conſide
randum eſt vtrum ieiuniū ſit cauſa totalis illius
inclinationis vel partialis ⁊ vtrum quis ieiunādo
poteſt faciliter obſiſtere inclinationi ⁊ eam impe
dire ⁊ eaꝫ deſtruere totaliter aut nō. vtrū preterea
ſit notabiliter maior inclinatio cū ieiunio q̄ꝫ ſine
ieiunio. q2 ergo pōt ꝯtingere ꝙ ieiuniū non eſt cā
illius inclinationis: aut ſi eſt cauſa nō eſt cauſa ni
ſi partialis ⁊ cum ieiunio cōcurrit alia cauſa faci
liter auferibilis poteſt etiam contingere ꝙ incli-
natio eſt multū remiſſa. et ꝙ ieiuniū q̄ꝫuis ſit cau
ſa naturalis inclinationis pōt tamen eſſe cā me-
ritoria oppoſite inclinationis ideo non debet q̄s
ex propria ſentētia dimittere ieiunia ꝓpter hanc
cauſaꝫ ſed debet habere recurſum ad ſuperioreꝫ
⁊ expoſitis omnibꝰ que mouent eū ad dimitten-
duꝫ conſilio et auctoritate eius vti. Et ſi dicas ꝙ
inclinatio nunq̄ꝫ eſt in diſpendium ſalutis niſi
cōſentiente voluntate qui cōſenſus eſt mere liber
et in ptāte voluntatis ꝗ hec inclinatio vehemēs
per ieiunium cauſata nō eſt excuſatiua a ieiunio
Ad hoc reſpondeo negando ꝯñam quia ieiunia
non ſolum inſtituta ſunt ab eccleſia ad ſatiſfaciē
dum pro peccatis ſed principalius ad maceran-
dum carnē vt reddatur aptior ad obediendū ſic
quod totū ſit vt minuantur inclinationes ad pec
cata que non ledunt animaꝫ niſi conſentiente vo-
luntate ſi ergo inueniatur ꝙ per hmōi ieiunia au
gentia tales inclinationes propter forte partica

larem cõplexionez alicuius aut alias circunſtan
tias videtur eſſe rationabile ꝙ prelatus cui con-
ſtabit de veritate huius abſoluat iſtum a ieiunijs
eccleſie. Nam ſi legiſlator ſciuiſſet ꝙ regulariter
omnes paſſi fuiſſent malaꝝ inclinationũ augmẽ
tum cum vidiſſet ea eſſe nocius puritati mentis
potius prohibuiſſet ieiunare q̃z precepiſſet. Hec
dico vbi non eſſet ſpes ꝙ per cõſuetudinẽ ieiunan
di quis huiuſmodi inclinatiões tollere poſſet aut
aliomodo ideo prelatus haberet tentare circa ip
ſuz anteq̃z euz a ieiunio abſolueret. Sed queritur
de intemperatis qui per longã et diuturnaz intẽ
perantiaz acquiſierũt in ſeipſis mores ꝛ habitus
vehemẽtiſſime i oppoſitũ ieiunij inclinãtes adeo
ꝙ ieiunare eſt eis ſupra cõmunẽ facultatez homi
num an tales ꝓpter hanc circunſtãtiam excuſan
di ſũt a ieiunijs eccleſiaſticis Videt ꝙ non quia
huiuſmodi inclinatiões ex culpa ſua acquiſierũt
ergo non excuſant tales alias quis ex culpa ſua
reportaret cõmodũ Pro declaratione dubij dico
ꝓbabiliter ꝛ ſine aſſertione primo ꝙ ſi illi qui in
ſtituerũt ieiunia ſciuiſſent oẽs hoĩes eſſe tam ve-
hementer inclinatos in oppoſituz ieiunij ſiue in
clinatio ex culpa ſiue ſine culpa fuiſſet iducta nõ
inſtituiſſent tantã multitudinem ieiuniorũ. Pa-
tet quia vt dictum eſt eccleſia p ieiunia que regu
lariter inſtituit non intendit obligare fideles ad
opus heroicũ quod ſcz cõmunẽ nature facultatez
excedit. Patet ſecũdo qꝛ in tali caſu inſtituere ie
iunia tã frequentia nõ eſt aliud q̃z laqueũ tranſ-
greſſionis ꝛ dãnationis inicere. Dico ſcdo ꝙ ec-
cleſia non intendit tales ad ieiunia eccleſiaſtica
ſic obligare quin per ſuperiorẽ ꝓuideat eis mo-
do cõpetenti. patet qꝛ non intẽdit obligare illos
ad ieiunia qui ſunt in illa cõditione in qua ſi om
nes eſſent neminẽ obligaret. Dico tercio ꝙ tales
per ſuperiorem abſoluẽdi ſũt ab obligatione ieiu
nij ad tẽpꝰ quouſqꝫ ſcz diminuta fuerit ĩ eis hmõi
vehemẽs inclinatio Sũt enĩ abſoluẽdi ſi repiant
ligati Si aũt nõ repiant ligati ſunt declarãdi nõ
eſſe ligati Quarto dico ꝙ ſupiorloco ieiunij debz
eis primo ĩponere abſtinentiaz aliquam facilem
deinde artare ad pauca ieiunia/ deinde ad plura
ꝛ pedetentim eos ad cõmunem regulam reduce-
re. Patet quia hic eſt modus reſipiſcendi a ma-
gnis et multum radicatis vitijs Quinto dico ꝙ
talis cum ſuperior diſpẽſat de ieiunio tenetur ali
quã facilẽ abſtinentiã ei a ſuperiore ĩpoſitam re-
cipere. Quia tenẽtur affligi vt ceteri ꝛ tenẽtur ſe
paulatim ab hac vehementi inclinatione perni-
cioſa eximere. Et ſi dicas ꝙ tales ieiunando non
incurrunt detrimẽtum corporis nec diſpendiũ ſa
lutis eterne et demeruerũt grauiter acquirendo il
los malos habitus ergo ſequitur ꝙ cum eis non
eſt diſpenſandũ ſed relinquẽdi ſunt illi graui pe-
ne et afflictioni ꝓpter culpas intemperantie ſue.
Reſpondet concedẽdo antecedẽs ꝓ pria parte ꝛ
pro tercia. pro ſcda autez dico ꝙ licet ieiuniũ non
ſit eis in detrimentum ſalutis eterne vt ſuppono
obligatio tamẽ ad ieiunium ſi nõ diſpenſaret cũ
eis foret eis veriſimiliter in detrimẽtum ſalutis
eterne qꝛ non eſt veriſimile ꝙ tales ꝓpter prece-
ptum eccleſie facerent opus excedens cõmunem

hominum facultatem non quidẽ ex natura ope-
ris ſed ex circunſtantia operantis. Dico preterea
ꝙ licet antecedens eſſet verum pro omni parte:
tamen eccleſia non voluit nos eſſe obligatos indi
ſpenſabiliter ad opus ieiunij quod ratione circũ
ſtantie eſt tam difficile ꝙ excedit cõmunem ho
minum facultatez ꝛ ſatis eſt eccleſie ꝙ per huiuſ
modi ieiunia affligatur afflictiõe quã cõmuniter
homines ferunt ieiunãdo ꝛ mauult ouem perdi-
tam in lenitate et patientia reducere ad ouile q̃z
aſperitate flagellorũ in luporũ fauces impellere
tales eniz quo ad bonos mores ſunt adhuc ſicut
pueri: imo ſicut nũduz nati ꝛ ideo ſueui lacte nõ
duro indigeſto pabulo nutriendi. Et hoc poteſt
cõfirmari p Tho. q ſcda ſcde. q. cxlvij. ar. iiij. in re
ſpõſione ad quintũ ait ex Criſo. ꝙ diſcipuli qui fi
lij ſpõſi dicuntur adhuc ĩbecilliꝰ indiſpoſiti erãt
Unde veſtimento veteri comparabãtur in preſen
tia corporali xp̃i erant magis fouendi in quadaz
dulcedine q̃z in auſteritate ieiunij exercẽdi. Et in
fert ex hoc ꝙ magis cõuenit ꝙ diſpenſet in ieiu-
nijs cũ imperfectis et nouicijs q̃z cum in antiqui
oribus moribus et perfectis. ¶ Septima conclu Septima
ſio. Innocentia et iuſticia nõ ſunt conditiones ex conclusio.
cuſantes a ieiunijs eccleſiaſticis. probat quicq̃d
relinquit in homine ſubiectionẽ ad legiſlatorem
proximum ꝛ immediatũ relinquit in homine ſub
iectionem ad legẽ eiuſdem legiſlatorijs ſed inno
centia et iuſticia relinquit in hõie ſubiectionẽ ad
legiſlatorẽ ꝓrimuz ſcz ad eccleſiã vel ad ſummũ
pontificẽ. Nã iuſtus cũ ſit mẽbrũ eccleſie et non
ſit tota ecclia nec caput ecclie neceſſe ẽ ꝙ ſit mẽ-
brum ſub capite. Scdo iuſtꝰ deſineret eſſe iuſtus
ſi dimitteret ieiunia eccleſie ergo eſt ad ea obſer-
uanda obligatus et non precise ratione iuſticie
ſue quia poſita iuſticia eius et ceſſante inſtitutio-
ne eccleſie nõ eſſet obligatus ğ inſtitutio eccleſie
obligat ipſum ad ieiuniũ. añs patet qꝛ ideo dicit
Apoſt. iuſto nõ eſſe legem impoſitã quia qđ alij
faciunt regente lege iuſtus facit impellente iuſti
cia. hec tamẽ queſtio alibi habet locũ magis ↄue Octaua cō
nientem ideo dñda eſt. ¶ Octaua cõcluſio. Cuz cluſio.
circunſtantia aliq̃ excuſat a ieiunio cũ qua ſñ de-
trimento corpis vel aĩe et ſine nimia difficultate
non poteſt aliquid abſtinentie fieri melius eſt vt
per ſuperiorẽ fiat diſpenſatio aut declaratio ꝙ ta
lis non tenet ad ieiuniũ ꝛ hoc niſi nimiũ graua-
ret ad ſuperiorem accedendo. Patet cõcluſio qꝛ
in dubijs certior pars ſemper eſt eligenda. Tum
ſecundo quia multi ſunt in cauſa ſua nimis fauo
rabiles iudices. Tum tertio quia ſuperior relaxã
do ieiunium facilius eos ad aliquid abſtinentie:
aut aliquid afflictionum hortabitur ꝛ preterea cõ
monitos reddet vt ipſi quibꝰ plꝰ cõcedit q̃z alijs
caueant ne ſathane dolis pluſq̃z ceteri illaqueen
tur. ¶ Nona cõcluſio. Quibꝰ eſt de ieiunio rela- Nona ↄclō
xatꝰ rigor cauere debent ne incauta comeſtione
ſint ceteris in ruinam ac ſcandalũ. Hac de re ſan
cti doctores fideles infirmos frequenter admonẽt
ꝛ ille profecto ſibi conceſſo beneficio imprudẽter
abutit qui gratiam ſibi factam in perniciem alio
ruz cõuertit ꝛ ideo cauere debet excuſatꝰ a ieiunio
ne alijs cognoſcentibus comedat niſi vbi cauſa

excuſationis eſt tam euidēs vt nullus dubitet euꝫ
Cōtra ꝑmā eſſe propter hmōi cauſaꝫ excuſatuꝫ. ¶ Cōtra pri
cōcluſionē, mā cōcluſionē Arguitur ieiunia eccleſie obligāt
ſicut dei precepta: ſꝫ omnes tenētur ad precepta
dei ſeruāda: ergo oēs tenētur ad ſeruanda eccl'ie
ieiunia. Maior pꝫ per illō Lu. x. qui vos audit
me audit. Secūdo. quicqd eſt omnib⁹ preceptū
indifferenter oēs indifferēter obligat ſed eccleſia
ſtica ieiunia precipiunt omnib⁹ indifferenter er-
go ad ieiunia eccleſie omnes indifferenter obligā
tur. Tercio. vbi nec xp̄s nec eccl'ia excipit neminē
licet ibi excipere: ſed ab obligatione ieiunioꝝ ec-
cleſiaſticoꝝ nec xp̄s nec eccleſia aliquos excepit
et ſi excepit aliquos tm̄ videt infirmos excepiſſe
Solutiōes. ergo nemini licet alios excipere. ¶ Ad primā re
ſpondet beatus Tho. ꝙ precepta dei ſūt prece-
pta iuris naturalis que ſcd̄m ſe ſūt de neceſſitate
ſalutis ſed precepta eccliſie ſūt de ijs q̄ non ſūt p
ſe de neceſſitate ſalutis: ſed ſolum ex inſtitutione
eccleſie et ideo poſſunt eſſe aliqua impedimenta
propter que aliqui nō tenētur ad hmōi precepta
Iſta ſolutio non placet mihi q̄ꝫtum ad primam
parteꝫ ſcꝫ ꝙ precepta dei omnia ſūt precepta iu-
ris naturalis. nam ſacramenta noue legis q̄ ſunt
neceſſitatis ſūt precepta dei: ⁊ tn̄ non ſunt prece-
pta legis naturalis. ſimilit accedere ad ſuam eſt
de preceptis dei ⁊ tn̄ non eſt preceptum iuris na
turalis: ideo cōformiter ad ea q̄ ſupra dicta ſunt
Reſpondeo ꝙ in preceptis dei per ſe ⁊ īmediate
conſiſtit puritas mētis ⁊ in oppoſitis impuritas
ideo omnes obligant ad precepta dei: ſed in pre
ceptis eccleſie ⁊ maxime de ieiunio ⁊ multis alijs
non conſiſtit per ſe ⁊ īmediate puritas mētis ſed
tantū ꝯſiſtit in eis ſicut in cauſa vel diſpoſitiua
vel meritoria vel remouēte ꝓhibens ⁊ qꝛ aliquid
eſt regulariter cauſa puritatis ⁊ vt in plurib⁹ qđ
propter circunſtantias ꝑticulares alicui⁹ eſt po-
tius in eo cauſa īpuritatis q̄ꝫ puritatis ideo a ie-
iunij eccleſiaſtici obligatione pōt quis ꝓpter par
ticulares circunſtātias abſolui Et ad probatiōeꝫ
dico ꝙ qui audit eccleſiā recte precipienteꝫ audit
deū ſed qꝛ de⁹ nō vult creaturaꝫ rōnalē obligari
ad ieiunia vbi verteretur in detrimentum corpo
ris vel anime diſpendiū aut eſſent nimiū laborio-
ſa ideo nec eccleſia vult eaꝫ ſub talib⁹ circunſtan
tijs exiſtentē ab ipſa obligari. Ad ſecundam di-
co ꝙ aliquid dicitur eſſe preceptum indifferenter
omnibus dupliciter. vno modo ſcd̄m formā ⁊ ſen
ſum litteraleꝫ p̄cepti ⁊ tūc ego nego maiorē quia
obligatio nō ſumitur ex fo'a precepti vbi inten-
tio precipientis ab ea diſcordat. Alio mō ſecūdū
intentioneꝫ p̄cipientis ⁊ ſic cōcedo maiorem ⁊ ne
go minorē Eſt em̄ regula gn̄alis in moralib⁹ pre
ceptis que variant ſcd̄m particulares circūſtan-
cias ꝙ licet p̄ceptū non excludat aliquos q̄ꝫtum
eſt ex forma p̄cepti ⁊ rigore littere excludit tamē
multos ex intentiōe precipientis qꝛ precipiēs in
ponit formā precepto ſcd̄m illud qđ in pluribus
accidit intendens tn̄ ꝙ politicus eximet a prece-
pto eos quos ipſe exemiſſet ſi particulares circū
ſtātie fuiſſent ſibi note/ intentio auteꝫ precipiētis
frequenter colligit ex cauſa precipiendi. Ad ter
ciam dico ꝙ dupliciter poteſt intelligi eccleſiam
excipere Uno modo ex forma precepti. Alio mō
ex intentione quā habet precipiendo. Tunc dico
ꝙ vbi eccleſia nec primo mō nec ſecundo excipit
ibi nō debemus excipere ſed dico ꝙ vbi excipit pri
mo vel ſecundo modo ibi poſſumus excipere. Ad
minorem autem dico ꝙ eccleſia excipit multos ſe
cundum formam quam habet precipiendo ⁊ ſecū
dum ſenſum quem intendit ī precepto. Et licet ali
quando tantum explicet exceptionem de infirmis
q̄ꝫtum eſt ex forma precepti/ ex intentione tamen
quam habet precipiendo que intendit ieiunia nul
li debere afferre difficultatem excedentem cōmu-
nem facultatem nulli etiam debere afferre diſpen
diuꝫ corporis aut anime multos excipit/ ⁊ in hac
intentione eccleſie rationabili fundati ſunt docto
res qui multos a ieiunijs eccleſiaſticis abſoluen-
Cōtra ſecū dā tertiā quartā cō cluſionē dos cenſuerunt. ¶ Contra ſecundaꝫ tertiā ⁊ quar
tam concluſiones Arguitur ſic. Obſeruatio ieiu-
nij eſt maius bonum q̄ꝫ ſanitas vel alia queuis bo
na diſpoſitio corporis ergo nec propter indiſpoſi
tionem corporis nec propter grauitatem aut mo
leſtiam laboris excuſatur quis a ieiunijs eccleſia-
ſticis. Antecedens probatur. Tū primo quia bo-
na ſpiritualia preferenda ſunt corporalibus. Tū
ſecundo quia obſeruatio ieiunij eſt magis merito
ria q̄ꝫ ſanitas vel bona diſpoſitio corporis. Cōfir-
matur quia de obſeruatione ieiunij habetur prece
ptum eccleſie de cōſeruatione ſanitatis aut bone
habitudinis nullum preceptum habetur igitur.
Secundo opera corporalia ordinantur ad lucrū
temporale: ergo propter ea nō ſunt omittenda ie
iunia que ordinantur ad lucruꝫ ſpirituale. Tertio
Peregrinatio q̄ꝫtuncunqꝫ ordinetur ad ſpiritua
le bonum non eſt tamen alicuius neceſſitatis ſed
mere voluntarie ſuſcepta ergo propter ipſaꝫ non
eſt omittendū ieiuniū eccleſie. Quarto Arguitur
de pauperibus. Pauperes frequenter ex neceſſi-
tate ieiunant cum ſcilicet patiunt penuriam ali-
mentorū: ergo multo magis ieiunare debent volū
tarie ⁊ ex ſtatuto eccleſie. Conſequētia tenet quia
magis faciendū eſt aliquid ex voluntate q̄ꝫ ex ne
ceſſitate. Quinto arguit de hijs qui ſani ſunt per
ieiuniū tamen egrotant tales nullam habent cir
cunſtantiam excuſantem a ieiunio igit tenent ad
ieiuniū. Antecedēs patet quia nec ſunt pauperes
Solu nec pueri nec īfirmi nec ſenes ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad
primaꝫ concedo antecedens de obſeruatione ieiu
nij debiti ⁊ nego conſequentiam. Et ad probatio-
nem dico ꝙ bona ſpiritualia ad quoꝝ adeptionē
tenemur cū detrimento quorūlibet bonoꝝ corpo
raliū ſunt preferenda corporalib⁹ ſed ſi talia ſint
ꝙ non teneamur ad adeptionem eorum cum de-
trimento corporalium. Tunc dico ꝙ talia nō ſunt
preferenda quia cū adipiſcunt cuꝫ detrimēto cor
poralium iam non ſunt bona. Ad ſecundam pro
bationē nego aſſumptū ⁊ dico ꝙ obſeruatio ſani-
tatis vel bone habitudinis eſt magis meritoria q̄ꝫ
obſeruatio ieiunij ceteris paribus. Dico preterea
ꝙ obſeruatio ieiunij cum detrimento bonoꝝ cor
poraliū non eſt ſemper meritoria: ſed aliquando
vituperabilis vel etiam demeritoria. Ad confir-
mationē dico ꝙ de obſeruatiōe ieiunij habet pre
ceptū eccleſie cū fit ſine detrimento notabili cor-

poris aut anime aut ſine heroica difficultate. De conſeruatione autē corporis ⁊ ſanitatis habetur preceptū legis nature et dictamen recte rationis ſecundum cuius moderationem moderanduʒ eſt omne preceptum eccleſie. Ad ſecundam cōcedo antecedens et nego cōſequentiam licet enim lucrum ſpirituale quod eſt ſimpliciter de neceſſitate ſalutis ſit preferendum lucro temporali tñ lucrum ſpirituale quod prouenit ex opere conſilij non eſt preferendū lucro temporali ad vitam neceſſario. Ad tertiam nego añcedens. Peregrinatio enim aliquando ex voto aliquādo in penitentia ſuſcepta eſt: et tunc ſi non poteſt ſine periculo differri cadit ſub neceſſitate ſicut ſi non poſſit fieri tempore hoſtilitatis et ī quadrageſima ſunt treuge tunc videtur neceſſitatis. Et preterea dato ꝙ non eſſet neceſſitatis tamē ſi in ea eſſet ſpes magne ſalutis ſpiritualis de conſilio epiſcopi videtur rōnabiliter poſſe ſuſcipi loco ieiuniorum quia vt dicit beatus Thomas non videtur fuiſſe intentio eccleſie ieiunia inſtituentis vt per hoc impediret alias magis pias et magnas cauſas. ꝙ autem poſſit vnum in aliud rationabiliter commutari patet quia perſona per peregrinationem erit cōuenienter afflicta et cum hoc additur pietas operis et religio in viſitatione locorum ſacrorum et cultu alicuius ſancti. Iſta tñ vult Thom. intelligi cum imminet neceſſitas ſtatim peregrinandi et magnas dietas faciendi vel multuʒ laborandi aut propter neceſſitateʒ corporalem aut propter aliquid neceſſarium ad vitam ſpiritualē. Michi autem videtur ꝙ ſuperior poteſt commutare ieiunia eccleſiaſtica in peregrinationem ſine tanta neceſſitate eo ꝙ in vtroq; ſaluatur intentio eccleſie ſed verum eſt ꝙ ſi faciendo minores dietas peregrinando poſſet vtrumq; adimplere hoc eſſet melius ad ſalutem. Ad quartam concedo antecedens et ꝯſequens quādo habent vna vice vnde ſufficienter refici poſſint. ſi autem nō habeant tunc non tenentur ad ieiunia quia non poſſent ieiunare ſine detrimento notabili corporis: et cum dicitur ꝙ magis eſt faciendum aliquid ex voluntate q̄ʒ ex neceſſitate. Dico ꝙ aliqua ex neceſſitate interdum tollerantur aut fiunt meritorie que ſi voluntarie et ſine neceſſitate fierent demeritoria eſſent ſicut mors tollerat̄ ex neceſſitate que ſi voluntarie fieret demeritoria eſſet. Ad quintaʒ nego antecedens et ad probationem dico ꝙ habens aliquas indiſpoſitiones corporales aliquādo notas: aliquando occultas propter quas ieiunium in eis eſt inductiuuʒ egritudinis aut nimie afflictionis et nō in alijs. et iſta indiſpoſitio aut corporalis qualitas ſufficienter a ieiunio excuſat. Contra illud quod dictuʒ eſt de mercatoribus in tertia concluſione arguitur primo ſic. pono caſum ꝙ mercatori debeantur pecunie ſatis magne quaruʒ ſolutio promiſſa eſt ſibi in proximis nundinis in. xl. fiunt et ꝙ ſine illis pecunijs bene poſſit viuere attamen his habitis poterit magnum lucrum facere aut etiam pecunie ſue nō erant tute et emerget difficultas ſolutionis ſi non vadat ad illas nundinas conſtat ꝙ poteſt propter hāc cauſam dimittere ſeruitia et tamen nulla neceſſitas ipſum ad hoc cogit cum ſine iſtis poſſit bene et honeſte viuere igit̄. Secundo volo ꝙ aliquis paruo labore poſſit ſufficienter alere familiā ſuā ſed niſi grauiori labori inſudat nō habeat vñ pauperibꝰ largiat̄ et ꝙ ꝓponat totū elargiri pauperibus quicquid ex graui labore ſupercreſcet tunc ſic talis poteſt intermittere ieiunia et tamen ad hoc nulla neceſſitas cogit igitur. antecedēs pateʒ quia melius eſt affligi et largiri pauperibus q̄ʒ affligi tantum ſed talis tantum graui labore affligitur quantum affligeretur per ieiuniū et cū hoc largitur pauperibus igit̄. Ad primam admitto caſuʒ et dico ꝙ ex conſilio et conſenſu ſuperioris ꝓpter huiuſmodi cauſas poterit dimittere ieiunia maxime attento ꝙ labor vie eſt afflictiuus. Et ad ꝓbationem dico primo ꝙ ſaluatio bonorū ſuorum aut repoſitio in tuto eſt de hijs que cadunt ſub neceſſitate ciuili quantū eſt de maiori lucro dico ꝙ lucrū maius vel veriſimile eſt recuperabile quandocunq; habebuntur pecunie vel non: ſi ſic conſulerem ꝙ obediret p̄cepto eccleſie ſi nō puta ego video ꝙ annona carior fit in dies aut vinum aut naues cum copia multorum bonoꝝ applicabunt tali die quas nō ē veriſimile poſtea cū tāta copia applicare. Tunc dico ꝙ ex cōſenſu ſuperioris poteſt omittere ieiunia et debet ſuperior ea cōmutare in aliud pium opus. Ad ſecundā admitto caſum et concedo qđ infertur. ſecurius tamen erit id facere ex conſenſu ſuperioris. in tali ergo caſu pōt ieiunium intermitti: quādocūq; eñ operatio cui incumbit includit bonum ieiunij virtualiter ⁊ cū hoc aliquid aliud aut in ea eſt vtilitas tā magna ꝙ equipollet neceſſitati ſicut de p̄dicatiōe verbi dei: aut ſic ꝯtingit in caſibꝰ ſupradictis iudicio meo ſuperior pōt diſpenſare de ieiunio aut ī aliud opus cōmutare. Ratio añ oppm̄ ſoluta eſt ex dictis.

Q Uerit̄. vtrū obliga

tus ad ieiunium die ieiunij comedēs pluſq̄ʒ ſemel totiens peccet mortaliter quotiēs comedit pluſq̄ʒ ſemel. Arguit̄ ꝙ ſic. vnice comeſtiōi ita repugnat tertia ſicut ſcđa ġ peccat tm̄ tertio comedendo ſicut ſcđo. In oppm̄ arguitur. facta ſecūda comeſtione ſolutus eſt ab obligatione ieiunij cū obligatio nō ſit ad impoſſibile ġ tertio comedendo nō peccat. Circa hāc queſtionem ſunt varie opiniones. Una eſt dicentium ꝙ talis qualibʒ vice qua comedit peccat mortaliter quā multis rōnibus ꝓbant. Alia opinio ē huic ꝯtraria. ¶ Sit prima ꝯcluſio. Obligatus ad ieiunium totius. xl. ſub pena pcti mortalis ⁊ prima die ſoluens ieiuniū ⁊ ſimiliter ſcđa et tertia ⁊ ſic de alijs ſolutione ſubordinata volitioni cadenti p̄ciſe ſup vnum diem quolibʒ die peccat mortaliter nouo pctō nec formaliter nec virtualiter incluſo ī primo. probat̄ iſta ꝯcluſio qꝛ talis ꝑ caſuʒ volendo omittere ieiuniū pro p̄ma die nō vult omittē pro ſcđa nec volēdo omittē ꝓ ſcđa vult omittē ꝓ tertia qꝛ vt dictū eſt in caſu volitio ſua nō cadit niſi ſup vnā diē ſed poſtq̄ʒ ſoluit ieiuniū ꝓ prima die adhuc obligatus eſt ad ieiuniū ꝓ ſcđa ⁊ ꝓ tertia et pro q̄rta igit̄. qualʒ die q̄ ſoluit ieiuniuʒ peccat mortaliter. Confirmat̄ quicūq; facit id qđ tenet̄ nō

Pria ꝯclo

facere ſub pena peccati mortalis peccat mortali
ter: ſed talis facit id quod tenetur non facere ſub
pena peccati mortalis ergo talis peccat mortali
ter. maior eſt certa Et minor probatur quia iſta
ſecunda die reficitur pluries ⁊ tenetur tamen ſub
pena peccati mortalis non pluries refici. ꝙ autē
hoc peccatum ſit nouum peccatum patet: quia
hoc peccatum non eſt incluſum in peccato pri-
me diei cum volitio non ieiunandi primo die ha
bita nullomodo ceciderit per caſum ſuper ſecun-
dam diem. Secundo omnis qualibet die ieiuna-
bili quadrageſime ieiunare obligatus qualibet
die qua non ieiunat peccat: ſed obligatus ieiuna
re per totam quadrageſimam eſt obligatus ieiu
nare qualibet die ieiunabili: ergo talis qualibet
die qua non ieiunat peccat. maior patet quia om
nis talis omittit qđ facere tenetur aut facit quod
non facere tenetur. minor patet quia huiuſmodi
obligatio cadit ſupra quamlibet diem ieiunabi-
lem quadrageſime. Tertio. Obligatus ad ieiu-
nia quattuor temporum omittendo ieiunia veris
peccat et omittendo ieiunia eſtatis etiam nouo
peccato peccat et ſimiliter de ieiunijs autūpni et
hyemis: ergo etiam omittens ieiunia quadrage-
ſimalia qualibet die qua non ieiunat peccat. con
ſequentia tenet quia ſicut omnes dies quadrgeſi
me vno precepto precipiuntur ita omnia ieiunia
quattuor temporum vno precepto precipiuntur
Quarto quia ſi ſic ſequeretur ꝙ nulla die quadra-
geſime ieiunans non plus peccaret q̄z omni die
preter vltimū ieiunās: ſed conſequens videt̄ ma
nifeſte falſum et ſcandaloſum. et patz conſequen
tia quia peccatuz primi qđ prima die committit
et peccatum ſecundi quod committit vltima die
ſunt equalia ſi cetera ſint paria. ſed primus non
peccat niſi prima die: et ſecundus niſi vltima et
pono cetera paria igitur. Quinto pono ꝙ ſint
duo quoruz primus nolit ieiunare prima die qua
drageſime: ſed circa alios dies ſuſpendat actum
voluntatis: ſecundus nolit ieiunare prima die
nec ſecunda nec tertia et ſic de alijs. Tunc arguo
ſic. Si concluſio non eſſet vera ſequeretur ꝙ pri-
mus iſtorum tantū peccaret q̄ztū ſecundus: ſed
conſequens videtur eſſe omnino abſurduz et con
tra bonos mores. Et patet conſequentia ſecun-
dus adequate tantum peccat quantum vnus no
lens ieiunare prima die vna nolitione et alia no-
litione nolens ieiunare ſecunda die et alia noliti-
one nolens ieiunare tertia die et ſic de ſingulis.
ita tamen ꝙ ſupra quamlibet diem preciſe cadat
ſua nolitio: ſed primus per te tantuz peccat quā
tum iſte tertius: ergo etiam tantum peccat pri-
mus quantuz ſecundus. conſequentia tenet quia
quecunq̨ vni et eidem tertio ſunt equalia illa in
ter ſe ſunt equalia. Sexto ſi ſic ſequeretur ꝙ no-
lens prima die quadrageſime ieiunare volens ta
men ieiunare ceteris: et volens nulla die ieiuna-
re huiuſmodi volitionibus ⁊ nolitionibus ſe con
formantes equaliter peccarent: ſed conſequens vi
detur omnino abſurdum igitur.

Secda ꝯclo ¶ Secunda ꝯcluſio. Prima die nolens ieiunare
nolitione cadente ſupra quamlibet diem et ſingu
lis diebus ſoluens ieiunium non peccat ſingulis
diebus nouo peccato. appello autem nouum pec
catum: peccatum non quod eſt actus alius a pri
mo ſed quod ad aliquam penam obligat ad quā
non obligabat primū. Uolo dicere ꝙ ſi quis pri
ma die quadrageſime habeat actum hunc nolo
aliqua die quadrageſime ieiunare et vt executio-
ni det illum actuz voluntatis nolit illa prima die
ieiunare et ſecunda die nolitionez habeat qua no
lit illa die ieiunare et ſic de alijs. Dico ꝙ prima
nolitio ſi erat efficax et imperatiua formaliter:
vel equiualenter executionis: obligat ad totam
penam ad quam tenetur homo ex omiſſione toti-
us ieiunij quadrageſimalis et vniuſcuiuſq̨ par-
tis eius. alie autem nolitiones que ſingulis die-
bus habentur formaliter illaz executionem impe
rant quam prima nolitio virtualiter imperabat
que licet ſint alij et noui actus non tamen ad no-
uam penam obligant ſicut ſi quis habeat voli-
tionem efficacem qua velit occidere decem homi
nes quos apud ſe in vinculis tenet et poſtea exe-
quendo hanc volitionem circa vnumquenq̨ ha-
beat particularem volitionem iſte licet ſint noue
volitiones non tamen ad nouam penam obligāt
quia per primam volitionem obligabatur ad to
tam penam que debetur pro occiſione decem ho
minum. Et hoc ſuppoſito ꝙ circa poſteriores a-
ctus non interueniat aliqua circunſtantia aut cō
ditio vel mutans ſpeciem vel augens peccatum
volo enim ꝙ cetera ſint paria. Probatur conclu
ſio. Nolle ieiunare hac die prima eſt aliquante
grauitatis: et nolle ieiunare prima et ſecunda die
eſt in duplo maioris ḡuitatis et nolle ieiunare. x.
diebus eſt in decuplo maioris grauitatis ꝙ. xl. di
ebus nolle ieiunare ē quadrageſies maioris gra
uitatis ergo nolle ieiunare vlla die quadrageſi-
me eſt tante grauitatis q̄zte grauitatis ſunt ſimul
omnes nolitiones quarum vna nolo ieiunare pri
ma die et alia nolo ieiunare ſecunda die ⁊ ſic de
quadraginta alijs. Secundo. Nullus actus im-
peratus aut exterior addit bonitatem vel malici
am ſuper actum interiorem imperantem vt pro
nunc ſuppono et alibi probabitur: ſed in illo qui
in principio quadrageſime proponit ſe nulla die
quadrageſime ieiunaturum ⁊ exequendo huiuſ-
modi propoſitum in ſingulis diebus elicit noli-
tionem ieiunij circa aliquem diem particularem
et de facto omittit ieiunium illius diei/ in tali e-
nim ipſa nolitio ieiunij in hac die et omiſſio ieiu-
nij non ſunt niſi actus imperati a prima nolitio-
ne igitur nō peccat ſingulis dieb⁹ nouo peccato
¶ Tercia concluſio. Qui prima die quadrageſi Tertia con
me nolitionem habet in qua proponit nulla die cluſio.
quadrageſime ieiunare ⁊ eam exequendo nulla
die ieiunat multo grauius peccat q̄z ille qui pri-
ma die nō ieiunat nihil cogitās de ſecūda ⁊ ſcđa
die ñ ieiunat nihil cogitās de tercia ⁊ ſic de alijs
ita ſcilicet ꝙ in fine quadrageſime prim⁹ eſt mul
to grauior peccator q̄z ſecundus ⁊ ad grauiorem
penaz obligatus. Probatur omnis continuatio
vel renouatio mali actus eſt mala et pene deme
ritoria ergo deterioris actus continuatio vel re-
nouatio eſt peior et maioris pene demeritoria q̄z
continuatio vel renouatio actus minus mali:

ſed nolitio quã propono nulla die q̄dragesime ie
iunare eſt deterioꝛ q̄z nolitio qua ꝑpono vna die
nõ ieiunare nihil cogitans de alia ꝙ cum per to=
tam quadrageſimã pꝛimꝰ pꝛimã nolitionē cõti=
net aut eam ſaltem remouet. ſcd̃us autem nullaz
tam malã habeat ſequit̃ ꝙ pͥmus multo grauius
peccat q̄z ſecundus. maioꝛ ptz capio actũ maluz
continuatũ per hoꝛam vniformiter tunc ſic. ſcd̃a
medietas huius actus eſt tã mala ⁊ tam pene de
meritoꝛia q̄z mala eſt pͥma medietas ꝙ actus cõ=
tinuatus per vnã hoꝛã eſt in duplo deterioꝛ q̄z a=
ctus ꝯtinuatus per mediã hoꝛaz. et eodemmõ ar
gueret̃ de actu renouato. Hanc ꝯcluſionem intel
ligo ſuppoſita cõmuni opinione de ꝗuitate pc̃i
ex parte cõtinuationis aut renouationis actus.
nam ſcd̃m multos ſi ego proponaz nũc occidere
cras ſoꝛtem ego magis peccabo ſi ego ꝯtinuem
pꝛopoſitum iſtud per diem integrũ aut multoti=
ens renouem propoſitũ iſtud in die q̄z ſi ſubito ſi
ne magna ꝯtinuatione aut renouatione ꝑpone=
rem Aliȷ̃ vero dicũt ꝙ grauitas pc̃i nõ attendi=
tur ex ꝯtinuatione aut renouatione: ſed ex inten=
tione actus et qui ita diceret poſſet ꝓbabiliter de
fendere oppoſitũ iſtius concluſionis tertie. quo=
modo autem cũ pꝛima opinione poſſit ſuſtineri
ſecunda concluſio videbitur in argumentis. In
iſtis tribus ꝯcluſionibus viſum eſt de peccato o=
mittentium ieiunare per totaz quadrageſimam
idem eſt iudiciuz de tribus diebus quattuoꝛ tem
poꝛum. nunc magis accedendũ eſt ad illud quod

Aſte ꝯſo querebatur pro quo ſit. ¶ Quarta concluſio qui
vouit hac tota die nõ bibere vinuz totiens peccat
contra votum quotiens hac die bibit vinuz pro=
batur qui vouet hac tota die nõ bibere vinuz pro
qualibet parte diei eſt obligatus nõ bibere vinũ
nec eo bibente vinũ pro parte diei ceſſat obligatiõ
pꝛo altera ſed ſemper currit ſicut qui vouit nulla
die ſeptimane bibere vinũ tranſgreſſo voto pro
pꝛima die nõ ceſſat obligatio ſed adhuc currit ꝓ
ſecunda et in hac concluſione ſuppono ꝙ pꝛima
vice qua talis bibit vinum nichil cogitet de a=
liȷ̃s vicibus quibus bibiturus eſt aut ſaltem non
proponat. quod autez talis ſit adhuc obligatus
pꝛo aliȷ̃s partibꝰ diei nõ bibere vinuz ꝓbatur ſit
aliqua aliarũ partium diei b: arguit̃ ſic. qui obli
gat ſe hac tota die nõ bibere vinuz ille obligat ſe
non bibere vinũ in a nec in b nec in c ptz ſint ille
tres ptes diei tunc ſic talis manet obligatus tam
diu q̄zdiu in poteſtate ſua eſt adimplere obliga=
tionem ſed talis vouit tota die nõ bibere vinum
ergo eſt obligatus nõ bibere nec in a nec in b nec
in c: ſed poſtq̄z bibit in a adhuc põt non bibere
in b et in c ergo ex vi voti adhuc remanet obliga
tus nec in b nec in c bibere vinũ. Secundo ꝗ vo=
uit nõ bibere vinum nec in a nec in b nec in c ille
bibendo in a et in b et in c ter tranſgredit̃ ſed qui
vouit tota hac die nõ bibere vinũ vouit nec in a
nec in b nec in c bibere vinum ergo talis quotiẽs
bibit totiens trãſgreditur poſito caſu ꝙ pluries
bibat ⁊ hec eſt opinio Gaufridi de fontibus quo
libeto quinto queſtione. xiȷ̃. ita dicentis. Ita eti=
am cum quis tenetur ex voto abſtinere per totaz
vnam diem a vino quotiens bibit vinum tranſ=
greſſoꝛ eſt voti ⁊ ſunt plura peccata ſi ſunt plures
actus et contemptus noui et diſtincti ſicut enim
quia nõ debeo tangere non meã cum pꝛimo eam
tango pecco hec ideo ſi ſcd̃o tango minus pecco
quia ſum iam tranſgreſſus preceptum ita in pro
poſito caſu de non potando. votum enim de non
potando ita obligat ſicut pꝛeceptum negatiuuz
pꝛecepta autem negatiua obligant ſemper et ad
ſemꝑ ⁊ iõ quolibz actu nouõ fit noua tranſgreſſio

¶ Quinta cõcluſio die ter aut quater comedẽs non totiens peccat moꝛtaliter quotiens pluſq̄z ſe Quiſtapcro
mel comedit. probatur concluſio talis poſtq̄z co
medit ſecunda vice non eſt obligatus non come=
dere tertia nec quarta nec quinta ergo comeden
do tertia aut quarta aut quinta vice non peccat
ex vi obligationis ieiunȷ̃ quod ideo dico qꝛ poſ=
ſet totiens comedere quod ꝑ intemperantiaz pec
caret. antecedens probatur. talis vt ſuppono nõ
eſt obligatus niſi obligatione ieiunȷ̃: ſed poſtq̄z
comedit ſecunda vice ceſſat obligatio ieiunȷ̃ cum
impoſſibile ſit eum illa die ieiunare eo ꝙ iam ſe=
cunda vice comedit. Secundo pꝛeceptum obli=
gans ad non tranſgrediendum limitem niſi vno
paſſu non obligat niſi illos qui ſunt in limite vel
infra illum limitem et non eos qui ſunt extra et
inde eſt ꝙ qui ſunt infra limitem ſi tranſgredi=
antur limitem duobus paſſibus peccant ſed ta=
men non tot peccatis peccant: quot paſſibus li=
mitem tranſgrediuntur quamuis tamen videa=
tur maioꝛ tranſgreſſio ꝓpter maioꝛez contẽptuz.
Sed per ieiunȷ̃ p̃ceptum ponit̃ in refectione cer=
tus limes qꝛ cõceditur nobis vna refectio ⁊ pro=
hibemur illum limitem tranſgredi quia prohibe
tur pluralitas refectionum ergo illi ſoli obligan
tur obligatione ieiunȷ̃ qui ſũt infra limitẽ aut in
ipſo limite hoc eſt qui nundũ plures refectiones
ſumpſerũt ⁊ non illi qui ſunt extra huiuſmodi li=
mitez quales ſunt qui pluries refecti ſunt. Tercio
nullus q̄ztũ eſt ex obligatione ieiunȷ̃ abſtinere te
netur a comeſtiõe niſi qui vere ⁊ de facto eſt ſola=
tius ieiunȷ̃ ſed comeſtio tercia nõ eſt vere ⁊ de fa
cto ſolutius ieiunȷ̃ cũ per ſecundam ſit ieiunium
iam ſolutum ergo non eſt obligatus q̄ztum eſt ex
obligatione ieiunȷ̃ nõ comedere poſt ſecũdaz co=
meſtionem. Quarto omnis qui peccat cõtra obli
gationem ieiunȷ̃ pluries comedendo frangit ie=
iunium ergo omnis qui per duplicẽ comeſtionez
peccat contra obligationẽ ieiunȷ̃ frangit duo ie=
iunia ſed talis etiaz milleſies comedẽdo in die nõ
frangit duo ieiunia cũ eadem die non poſſint eſſe
plura ieiunia eodez mõ quo de ieiunio loquimur
immo nec bis frangit ieiuniũ, cum ſecunda come
ſtione nõ ſit integrum ſed fractuz igitur talis nõ
bis peccat pluries comedendo. Exemplum huiꝰ
de prohibitione ꝗ prohibet̃ ne quis tam foꝛtiter
percutiat ſupꝛa vitruz ꝙ frangat ipſuz ⁊ ꝑcutiat
quis vna vice ⁊ frangat tũc quotienſcũꝙ poſtea
percutiet non peccat nouiter contra ꝓhibitionez
ita ꝙ ſi frangens vitrũ debeat ſoluere ſcutũ talis
nõ debet ſoluere tot ſcuta quot ꝑcutiões facit q̄rũ
quelibz ſufficit ex ſe frangere vitrũ Et hoc eſt exẽ
plum directũ cõtra euaſionẽ aliorũ ꝗ dicũt ꝙ licz
non frangat ieiunium per tertiam comeſtionẽ ta

men tertia comeſtio ſufficit ex ſe frangere ieiuniū
quia ſi reperiret ipſum integruꝫ frangeret. Quin
to ſtatuta penalia cōmunitatem reſpicientia nō
ſunt ita ampliāda vt ſint in laqueum dampna
tionis ſed potius reſtringenda et maxime quan-
do ſunt de hijs que alias bñ fieri poſſunt ſed ſta-
tutum de ieiunio ita amplificatū eſſet in magnuꝫ
laqueum dāpnationis igr̄ non eſt ſic amplifican
dum. Addit vnam aliam rōnem Durandus per
preceptum de ieiunio conceditur vna comeſtio et
pluralitas comeſtionuꝫ ꝓhibetur ſed omnis plu
ralitas opponitur vnitati eodem gn̄e oppoſitio
nis ꝙ omnis pluralitas comeſtionū vna prohi-
bitione ꝓhibetur ⁊ vna tranſgreſſione perficitur
et non pluribus. Ex hac rōne ⁊ quibuſdam alijs
concludens dicit ꝙ ſi in die ieiunij aliquis ꝓpo-
nat de mane ꝙ nō ieiunabit illo die et ī illo ꝓpo-
ſito perſeuerat peccat vnico peccato licet illa die
ter vel quater comedat qꝛ per p̄ceptuꝫ de ieiunio
prohibetur pluralitas comeſtionuꝫ quatinus eſt
tranſgreſſio legis. hec concluſio cum ratione ad-
iuncta mihi placet ſed principalis rō fundata in
opinione pluralitatis ad vnitatem nō mihi pla
cet qꝛ per eam eque bñ concluderetur ꝙ qui facit
ſibi tres deos nō plus peccat q̄ꝫ qui facit ſibi du
os. conceditur em̄ imo precipitur nobis habere
vnum deum ⁊ prohibetur habere plures ⁊ tamē
conſtat ꝙ qui facit ſibi ſecundū deuꝫ peccat vno
peccato et ſi quis faciat tertium peccat ſecundo
peccato et qui quartum tertio. Alie rōnes pote-
runt innui in ſoluendo rationes que contra hanc
concluſionem fient. Iſtam tamen cōcluſioneꝫ in-
telligi volo ſuppoſito ꝙ nō ſit nouus contēptus
puta ſi quis tertia vice comedens ꝓponeret come
dere et frangere ieiunium etiaꝫ ſi nō fregiſſet nec
ſecunda vice comediſſet ſed volo ꝙ intentio volū
tatis cadat p̄ciſe ſuper actuꝫ comedendi ⁊ alias
circunſtantias ſuper quas ſolet cōmuniter cade
re a non contemplabilibus et hoc addit Gaufri-
dus de fontibus. ❡ Contra primā concluſionem
arguitur ſic. talis ſecunda die non eſt obligatus
Cōtra pͣmā cōcluſionē, ad ieiunandum quadrageſimā ergo ſecunda die
nō ieiunando nō peccat antecedens probatur qꝛ
eſt impoſſibilitatus ieiunare illā quadrageſimaꝫ
ergo nō manet obligatus ad ieiunandū quadra
geſimam ꝯn̄a tenet quia nullus obligatur ad im
poſſibile et principalis ꝯn̄a probatur qꝛ talis nō
eſt obligatus ad ieiunandum ſecundaꝫ diem nec
tertiam niſi qꝛ obligatus eſt ad ieiunandum qua
Sol[illegible] drageſimam. Secundo nō ieiunare ſecunda die
non eſt ſolutiuum ieiunij quadrageſime ergo non
ieiunare ſecunda die non eſt peccatum an̄cedens
patꝫ quia in eo qui nō ieiunauit prima die ieiuni
um quadrageſime nō eſt integrum ꝙ nō eſt ſolubi
le. Tertio arguitur per quintam rationem quin-
te concluſionis. Quarto ſic ieiunium totius qua
drageſime vno precepto precipitur ergo qui pri
ma die non ieiunat totaliter tranſgreditur prece
ptum et per conſequens non ieiunādo ſecunda
die non nouiter tranſgreditur. Quinto ſi obliga
tus eſſem ſtare in eccleſia per vnam horā certam
et diuerſis actibus diſcontinuis voluntatis vel-
lem nō ſtare per illam totam horam licet eſſent di

uerſa peccata ſecundū naturam q̄ꝫtum ad actuꝫ
voluntatis non eſſet tamen niſi vnum q̄ꝫtum ad
vnitatem obiecti ſecundū rem quia ſi vellem non
ſtare vna volitione continuata per totam horam
peccatum non eſſet niſi vnum nec ex parte actus
nec ex parte obiecti ergo etiaꝫ non ieiunare pͣia
die quadrageſime et non ieiunare ſecūda non ſūt
niſi vnum peccatum. Sexto volens hodie occide
re petrum et cras etiam volens occidere eumdē
petrum non peccat nouo peccato vt ſatis patet
ex dictis in ſecunda cōcluſione ergo hodie nolēs
ieiunare quadrageſimam non peccat alio ⁊ alio
peccato: conſequētia tenet quia vtrobiqꝫ non eſt
niſi vnū obiectū. Septio ſi peccat nouo pctō aut
peccat pctō differente ſcd̄m nūeruꝫ aut ſcd̄m ſpe
cieꝫ ſi primū ergo nō differt velle nō ieiunare pri-
mā diē ⁊ velle non ieiunare ſcd̄am dieꝫ niſi ſicut
due volitiones quaꝝ qualibꝫ ego volo occidere pe
trum. ſed ſecunda non dicit aliud peccatum a pri
ma ergo nec non ieiunare primaꝫ diem eſt aliud
peccatum a non ieiunare ſecundam diem. ❡ Ad
Solu primaꝫ concedo antecedens dico tamē ꝙ eſt obli
gatus ad ieiunandū omnes dies ieiunabiles qua
drageſime qui reſtant ⁊ peccat die ſecunda quia
nō ieiunat diem ſecundam ad quam ieiunandaꝫ
eſt obligatus. Et cum dicis ꝙ non eſt obligatus
ad ieiunandum ſecundaꝫ diem niſi quia eſt obli-
gatus ad ieiunandam quadrageſimaꝫ. nego hoc
⁊ dico ꝙ obligatio ieiunij quadrageſimalis obli
gat ad ieiunandum quadrageſimaꝫ q̄ꝫdiu in po
teſtate noſtra eſt ⁊ obligat ad ieiunandū hāc dieꝫ
⁊ illam ⁊ quālibet aliam ſine qua non ieiunatur
quadrageſima ⁊ licet in prima obligatiōe cadat
ſecunda non tamē in qualibet parte ſecunde ca-
dit prima ⁊ eſt ac manet obligatio ſecūda ꝓ mul
tis partibus cum non manet prima dico ergo ꝙ
non ideo aliquis eſt obligatus ad ieiunanduꝫ ſe
cundam diem quadrageſime quia eſt obligatus
ad ieiunandū q̄drageſimā. ſed qꝛ eſt vel fuit obli
gatꝰ ad ieiunandū quadrageſimā in qua obliga
tione continebatur obligatio ſecunde diei ⁊ tercie
Ad ſecundam dico ꝙ licet non ieiunare ſecunda
die non ſit ſolutiuum ieiunij quadrageſime eſt ta
men ſolutiuū ieiunij ſecunde diei qui dies eſt vnꝰ
de quadraginta diebus ieiunabilibꝰ ⁊ cuiꝰ obli-
gatio contenta eſt vel fuit in obligatione ieiunij
quadrageſimalis. Ad terciam concedo maiorem
et nego minorem hoc modo eniꝫ multitudo ſtatu
tum nullomodo ampliatur ſed in vero intellectu
ſuo exponitur. Ad quartam concedo antecedēs
et nego ꝯn̄am qꝛ illud preceptuꝫ continet multa
particularia precepta ſcilicꝫ preceptū prime diei
et preceptum ſecunde diei ⁊ ſic de alijs circa quo
rum vnum poteſt quis errare et peccare bene ſe
habendo circa aliud. Ad quintam quicquid ſit
de antecedente nego conſequentiam quia primꝰ
habet idem obiectum diuerſarum volitionuꝫ ſua
rum ſecundus vero non habet idē obiectuꝫ quia
per caſum primus non habet volitionē qua non
velit ieiunare quadrageſimaꝫ ſed volitio non ie
iunandi quam habet prima die cadit ſuper pri-
mam diem ⁊ alia ſuper ſecundam diem ⁊ ita non
habet idem obiectum ſecus ſi prima ⁊ ſecunda

die et aliꝭs ſemper haberet nolitionem ieiunan-
di quadrageſimam qꝛ tunc enim caſus ſecunde
concluſionis et per hoc patꝫ ſolutio. Ad ſextam
cuius conſequens eſt pꝛo ſecūda concluſione ſed
cum illo cõſequente ſtat ꝙ nõ ieiunans pꝛimā di
em et poſtea nõ ieiunans ſecundam peccet nouo
peccato. Ad ſeptimam dico ꝙ differunt ſpecie qꝛ
aliquid eſt obiectum vnius qḋ non eſt obiectum
alterius. plus enim differunt nolle ieiunare pꝛi-
mam diem et nolle ieiunare ſecundā q̄ꝫ due noli
tiones quarū vtraqꝫ nolo ieiunare pꝛimaꝫ diem
ſed conſtat ꝙ ſecūde differūt numero ꝫ pꝛime dif
ferunt ſpecie ſicut velle ieiunare quadrageſimaꝫ
pꝛoximam ⁊ nolle ieiunare quadrageſimaꝫ poſt
ea futuram plus dn̄t q̄ꝫ due nolitiones quarum
vtraqꝫ pꝛoximam quadrageſimaꝫ nolo ieiunare
Cõtra ſcḋaꝫ ꝯcluſionem ¶ Contra ſcḋam concluſionē aꝛ ſic. omnis cõti-
nuatio vel renouatio actus inducit nouum pec-
catum ꝫ omnis talis ſcḋa die nõ ieiunans peccet
nouo peccato. ꝯn̄a tenet quia omnis talis conti
nuat vel renouat ſecunda die actum malū quem
pꝛima die habuit. an̄s pꝛobaꝛ quia nõ fit peccatū
grauius ſine nouo actu peccati nā peccatū vel fit
grauius intenſiue in eadem ſpecie et tūc additur
gradus nouus peccati qui gradus eſt eiuſdē ſpē
vel extenſiue et tūc additur nouus actus cū actꝰ
cõtinuatus per hoꝛam in alia et alia parte hoꝛe
habeat aliam et aliā partem ſui qḋ certuꝫ eſt vbi
renouatur actus alias idē numero naturali actio
ne rediret ſi auteꝫ fiat grauius intenſiue ſcḋm ali
am ſpēm tunc additur nouus actus ſcḋm ſpeciē
Scḋo ſic actui cõtinuato per mediā hoꝛā tantū
nõ debetur tanta pena q̄ꝫ ta debetur actui cõtinu
ato per vnā hoꝛam aut cõtinuato per vnā medi-
am et renouato per aliā mediā ſed nulla die. xl.
ieiunans in pꝛincipio nolitionē habens cadēteꝫ
ſuper totam. xl. ſingulis diebus renouat actū ma
lum ſuum ergo ſingulis diebus peccat nouo pec
cato cui noua pena debetur. Tertio qui nulla die
ieiunat et in pꝛincipio ꝓponit nulla die ieiunare
grauius peccat q̄ꝫ ille qui non ieiunat pꝛima die
nõ cogitans de ſecūda nec ſcḋa ieiunat die nihil
cogitans de tertia et ſic de aliꝭs ſed vt pꝛobatū eſt
nõ peccat grauius niſi per additionem noui pec
cati ad nouam penā obligantis igꝛ. Quarto om
nis hac die obligatus ieiunare ⁊ nõ ieiunans pec
cat ſed iſte hac ſecunda die quadrageſime eſt ob
ligatus ieiunare et nõ ieiunat ergo peccat ſed nõ
peccat peccato pꝛime diei qꝛ nolitio pͥme diei que
deſinit eſſe: reuerti nõ poteſt igꝛ peccet nouo pec-
cato. Quinto omne peccatū obligat ad penam
ergo omne nouum peccatum obligat ad nouam
penam ſed talis vt pꝛobatuꝫ eſt peccat nouo pec
cato ergo talis per peccatum quod facit ſecunda
die obligatur ad nouam penam quod eſt directe
contra concluſionem in ſenſu in quo expoſita eſt.
Sexto peccatum pꝛime diei ſpecie differt a pec-
cato ſecunde diei: et peccatum ſcḋe a peccato ter
tie: ergo talis ſingulis diebꝰ peccet peccato ſim-
pliciter nouo et ad penam nouam obligante con
ſequentia tenet quia peccati alterius et alterius
ſpeciei alia et alia pena coꝛreſpondet et an̄cedēs
pꝛobatur quia peccatū pꝛime diei habet pꝛimaꝫ
diem quadrageſime et omnes alios pꝛo obiecto
peccatum autem ſecunde diei nõ habet pꝛimam
diem pꝛo obiecto ſed tantum ſecundam vel ſi ha
bet alios nõ habet niſi ſecundam diem et ſequen
tes. Septimo volens hoc die occidere decem ho
mines qui exequendo malam volitionē ſuam ho
die occidit vnum et cras alium et ſic vſqꝫ ad de-
cem dies ſingulis diebus peccat nouo peccato er
go etiam ſingulis diebus quadrageſime nõ ieiu-
nans nouo peccato peccat. antecedens pꝛobatur
quia talis ſingulis diebus facit contra pꝛeceptū
diuinum quod obligat ſemper et ad ſemper.
Octauo nõ ieiunans pꝛima die quadrageſime
quancunqꝫ volitionem vel nolitionem habeat ma
net obligatus ad ieiunandum ſecūda et nõ ieiu-
nans ſecunda ad ieiunanduꝫ tertia et ſic de aliꝭs
ergo talis ſingulis diebus peccat nouo peccato
conſequentia tenet quia continue eſt alia et alia
dies. Nono volo ꝙ quis non ieiunet pꝛima die et
habeat nolitionem cadentem ſuper totā quadra
geſimam vt dictum eſt nec ſecūda ieiunet nec ter
tia et ſic de aliꝭs vſqꝫ ad pꝛimam dominicaꝫ qua
drageſime confiteaꝛ et conteratur vere volo pꝛe-
terea ꝙ pꝛima die ieiunabili iterum non ieiunet
tunc ſic iſte nõ peccat peccato pꝛime diei quia il
lud deletum eſt omnino per penitentiaꝫ ꝫ peccat
nõ nouo peccato ⁊ eadem ratione ſcḋa die pecca
bit nouo pctõ et tertio et ſic de aliꝭs. Decimo po-
natur ꝙ nõ ieiunans pꝛima die q̄dragefime cum
cogitet ſcḋa die de ieiunio illius diei ꝓponat nõ
ieiunare illa ſcḋa die nec aliqua alia die quadra
geſime nõ qꝛ iam fregit q̄drageſimā omittēdo ie
iuniū pꝛime diei ſꝫ etiam ſi non fregiſſet frange-
ret talis habet actuꝫ cui ſimilē non habuit pꝛia
die nec eum foꝛmaliter aut virtualiter continen-
tem ergo ſecunda die peccat peccato omnino no
uo ſcꝫ q̄ꝫtuꝫ ad actus et pene nouitatem. Pro ſo- Duplex o-
lutione harum rationum aduertendū ꝙ ſcḋm ali pinio de ꝯti-
quos actus dicitur continuari nõ ſecundū aliam nuatõe actꝰ
et aliam partē ſed quia ideꝫ omnino manens co
exiſtit diuerſis partibus tēpoꝛis ſecundū alios ve
ro actus eſt res ſucceſſiua cuiꝰ pars ſuccedit par
ti nec ſecundū eos poſſibile eſt ꝙ vna et eadeꝫ ps
pluribus partibus tempoꝛis coexiſtet ſcḋm hāc
opinionē continuatio actus fieret per continuam
additionē partis ad partē ſecunduꝫ pꝛimā vero
fieret per ſolā coexiſtentiaꝫ actus ad diuerſas par
tes tēpoꝛis ⁊ eſſet aliter ſecūduꝫ iſtas opiniones
ad rȭes factas reſpondendū Secūda opinio ha
betur concedere vt videꝛ ꝙ eſſet aliqua res ſucceſ
ſiua que non eſſet permanens cuiꝰ contrariū mul
ti clari doctoꝛes defendūt. renouatio aūt actꝰ ſem
per fit per poſitioneꝫ noui actus in creatura ſup-
poſito ꝙ virtute creature nõ poſſit idem numero
redire dico ergo ꝙ peccatū eſſe nouū ⁊ a peccato Pctm̄ eſſe
pꝛioꝛi aliud põt intelligi quadruplicitter Vnomõ nouū ⁊ aliū
quia eſt alius actus ſine hoc ꝙ alia pena ſibi coꝛ ab altero q̄-
reſpondeat ⁊ hocmodo actus exterioꝛ malꝰ noui druplr̄ in-
ter in ſe poſitus eſt peccatū nouum ⁊ aliud a pec telligi-
cato quod eſt actus interioꝛ Secundo modo qꝛ ſi tur.
bi alia pena ſimpliciter coꝛrn̄det ⁊ hoc mõ actus
exterioꝛ non eſſet pctm̄ aliud ab actu interioꝛi ſed
ſcḋꝫ opinioneꝫ pꝛimā actꝰ cõtinuatꝰ p hoꝛā eſſet

nouum pctm̄ in vltima medietate hoꝛe nõ qꝛ cēt
alius actus ſed qꝛ alia pena ſibi coꝛrn̄det et hoc
poſito ꝙ cõtinuatio aggrauet. Tertiomõ pôt in
telligi ꝙ aliquis ſit actus nouus qꝛ ex ip̄o ⁊ alio
non eſt natus eſſe vnus actus continuatus nec e=
quiualens vni actui cõtinuato et hoc modo ſcõa
medietas actus continuati nõ cenſeretur nouus
actus qꝛ ex ipſa et p̄ma ſcõm ſecundam opinio=
nem ſit vnus actus continuatus aut ſcõm primã
opinionem equiualent vni actui ↄtinuato per ali
quod certum tēpus. Similiter actus interioꝛ re=
nouatus añ poſitionem actus exterioꝛis nõ dice=
retur nouus actus qꝛ ipſe et actus interioꝛ prece
dens equiualens vni actui ↄtinuato per aliqđ cer
tum tempus. Quarto mõ aliqđ peccatum dicit̄
aliud nõ ideo qꝛ ſit alius actus aut quia nõ poſſit
facere vnũ aut omnino cũ alio equalere alicui vni
ſed qꝛ cũ ſit alius actus ſibi debetur aliqua pena
que nõ deberetur primo actui nec continuato nec
renouato. huius exemplũ eſt clariſſim̄ nolitioni
qua quis prima die nõ vult ieiunare debetur ali=
qua pena et conſimili nolitio eadē die añ fractio
nem ieiunĳ diu continuate aut renouate debetur
aliqua pena ⁊ alia a p̄cedente ⁊ tamē illa nolitõ
renouata aut cõtinuata per aliam medietatē ho
re nõ dicitur nouũ pctm̄ ad hunc quartũ ſenſum
quia nõ eſt niſi actus renouatus aut cõtinuatus
aut cum alia parte vni actui oĩno equiualens. Si
aũt ſequenti die habeat̄ nolitio ieiunandi illa ſe=
cunda die tunc đr nouum peccatũ iſto quartomõ
quia pena debita iſti actui nõ deberet̄ p̄ciſe pro=
pter renouationem prioꝛis actus ideo deberetur
alia pena qꝛ eſt alius et habet aliud obiectum q̄ꝫ
prima. dico ꝫ ꝙ ille qui prima die nolitionem ha
bet qua nulla die quadrageſime vult ieiunare et
confirmando ſe illi non ieiunat illa prima die et
poſt ea ſecunda die nõ ieiunat nõ peccet ſcõa die
nouo pctõ ad ſenſum quartũ qꝛ quecũqꝫ pena ei
debet̄ ex hoc ꝙ ſecũda die nõ vult ieiunare eadē
deberetur ex renouatione nolitionis habite pri=
mo die et ita nõ eſt nouũ peccatũ nouitate oppo
ſita vnitati continuationis ⁊ renouationis. aliud
eſt autē de nõ ieiunante ſcõa die in caſu prime cõ
Ad primã cluſionis. ❡ Ad primam ↄcedo añs de nouitate
primoꝛum modoꝛũ ſed de nouitate quarti modi
nego et ad hunc ſenſum nõ ꝓcedit probatio. Ad
ſecundã ſimiliter vt prius diſtinguo de nouo pec
cato et etiam de noua pena. aliqua pena đr noua
vnomodo que eſt alia ab ea que prioꝛi actui fuit
debita. aliomodo qꝛ eſt pena que nec debet̄ prio=
ri actui nec deberetur etiã ſibi ſi cõtinuaretur vel
renouaretur et ſic ego nego ↄñs. Ad tertiam con
cedo maioꝛem et nego minoꝛem aliquando enim
quis grauius peccet non quia addet aliquid ad
peccatum precedens ſed quia peccatũ ſuũ ſecun
dum ſpeciem ſuam eſt grauius alio ſicut homici
da grauius peccat foꝛnicatoꝛe Ad quartam con
ceo primam deductionem et dico ꝙ peccat pecca
to prime diei vel continuato vel renouato et hoc
ſufficit ad hoc ꝙ nõ ſit nouum peccatũ. Ad quar
tum intellectum et licet nolitio prime diei que de
ſinit eſſe non poſſit reuerti: poteſt tamē renouari
et hoc ſufficit. Ad quintam reſpondeo per diſtin
ctionem de nouo peccato et noua pena vt dictum
eſt Ad ſextam concedo antecedens et nego conſe
quentiam et ad probationem nego aſſumptũ de
peccatis quoꝛum primum includit ſecundũ et ſe
cundum tertium et ſic de alĳs ſicut eſt in propo=
ſito. in talibus em̄ ſecundo nõ debetur alia pena
a primo ad ſenſum dictum .i. nulla pena debetur
ſecundo quin eadē deberetur propter renouatio=
nem primi et ſimiliter diceretur de ſecundo et ter
tio Ad ſeptimã nego añcedens ad ſenſum quar
ti membri ⁊ ceteris paribus ſuppoſito ſcꝫ ꝙ quo=
libet die illoꝛum decem dierum occiſus ſit vnus
de illis. x. quos prima die ꝓponebat occidere qꝛ
propter circunſtantias perſonarum poſſet varia
ri grauitas peccatoꝛum et poteſt dici peccatum
ſecunde diei nouum peccatũ quartomodo quia
tunc volitio habita ſecunda die nõ fuiſſet virtua
liter incluſa in volitione prima die habita. Ad
octauam concedo añs ⁊ nego conſequentiam ad
quartum intellectum nouitatis licet bene ad pri=
mum vel ſecundum intellectum concedendũ ſit
Ad nonã admitto caſum et in predicto caſu nõ
cenſetur renouatio peccati propter deletionē fa=
ctam per ſacramentum penitentie et aliqua pe=
na debetur que ſi non interueniſſet penitentia:
non fuiſſet debita propter ingratitudinē recidi=
uantis et ideo ↄcedo quicquid infertur. Ad deci=
mam dico ꝙ talis grauius pctm̄ facit ꝓpter no
uum ↄtēptum et concedo ꝙ habet aliũ actũ ⁊ nõ
ſolũ renouatũ aut continuatũ ⁊ ideo nouo pec=
cato peccat ❡ Contra terciam concluſionem ar= Cõtra t
guitur ſic quicũqꝫ peccant peccatis ſcõm graui= cõcluſ
tatem equiualentibus illi equaliter peccant ſed
primus ⁊ ſecundus peccant peccatis ſcõm graui
tatem equiualentib⁹ igitur equaliter peccant ma
ioꝛ eſt nota ⁊ minoꝛ probatur nã velle nulla die
quadrageſime ieiunare equiualet ĩ grauitate qua
draginta volitionibus quaꝝ qualibet vna die vo
lo nõ ieiunare ſicut lucrũ ſex ſolidoꝛũ habitũ vna
die equiualet lucro ſex dieꝝ ⁊ quolꝫ quis vnũ ſo
lidũ quoꝝ lucratur ❡ Ad hanc rõnē nego maio Reſpõ
rem quia licet aliq̄ꝫ peccata ſint equalia poſſibi=
le eſt tñ cum hoc ꝙ vnũ ſit magis cõtinuatũ q̄ꝫ
aliud. Et ad minoꝛē dico primo ꝙ nulla die qua
drageſime precedente vltimã verũ eſt dicere iſti
peccauerũt peccatis equalib⁹. dico ſecũdo ꝙ voli
tio primi habita prima die eſt equalis in grauita
te quadraginta volitionibus quas vltima die ha
buit ſcõs qꝛ tamē primus ſingulis dieb⁹ renoua
uit volitionē ſuã aut ſaltem exequendo primã
habuit aliquam grauioꝛē illa quã habuit ſcõs
illa die ideo dicit̄ grauí⁹ peccaſſe prim⁹ q̄ꝫ ſecũ=
dus. dixi aũt aut ſaltem ⁊c̄ quia propꝛie ſecunda
die non renouatur prima volitio quia prima ha
buit quadraginta dies pro obiecto ſecunda non
nec tercia quia tñ eſt virtualiter ĩcluſa ⁊ tercia in
ſcõa ⁊ ſic de alĳs ſicut dies in diebus ideo nõ di=
citur omnimode alia volitio. ❡ Cõtra quartam Cõtra q
cõcluſionē arguitur ſic talis nulla vice facit con ↄcluſion
tra votum ergo talis nulla vice peccat cõſequētia
tenet quia vt ſupponitur non peccat illa die niſi
quaten⁹ agit contra votũ ⁊ añs probat̄ quia ta
lis nulla vice bibit tota die vinũ ſed votũ eius eſt

ꝙ non bibet tota die vinũ igitur. Scđo ſicut ſe hȝ
ieiunans in quadrageſima ad ſingulos dies ita
ſe habet ille qui vouit hac tota die non bibere vi=
nũ ad ſingulas partes huiꝰ diei ſed primus non
peccat ſingulis diebꝰ nouo peccato vt patet ex ſe
cunda cõcluſiõe ergo nec ſcđs nouo peccato pec
cat quotiens bibit vinũ iſta die. Tercio qui vouit
hac tota die non bibere vinum ⁊ in prima pte di
ei bibit eſt ĩpoſſibilitatꝰ ad votũ implendum igi
tur non plus manet obligatꝰ voto illo ergo poſt
ea bibendo non peccat. multa alia argumẽta ad
ducta contra primaȝ concluſionẽ poſſent hic ad=
Solutiões. duci. ¶ Ad primã nego antecedens imo dico ꝙ
qualibet vice facit contra votum ⁊ ad probatio=
neȝ concedo illam in qua negatio preponitur ſi=
gno diſtributiuo nam cum hec ſit falſa talis tota
die bibit vinũ iſta eſt vera que eſt ſua cõtradicto=
ria talis non tota die bibit vinũ ⁊ cum dicit ꝙ vo
tum eiꝰ eſt ⁊c̃ nego ſed votuȝ eiꝰ eſt tota die non
bibã vinum prima eñi equiualet huic non bibaȝ
omni parte diei vinũ que proprie nõ cadit ſub vo
to ſecũda equiualet huic nulla parte diei bibaȝ vi
num quam intendebat ille vouẽs qualẽcũq; for=
maȝ verborũ extra ꝓtulerit ignarus forte ſignifi
cationis ꝓuenientis ex cõtextu partiũ orationis
Ad ſecũdaȝ concedo maiorẽ ceteris paribꝰ ⁊ ad
minoreȝ cõcedo in caſu ſecũde cõcluſſionis ⁊ ideo
dico ꝙ ille qui de mane ꝑponeret ſe bibiturũ vi=
num illa die ter aut quater aut haberet actuȝ con
tinuum bibendi per totaȝ diem non peccaret no=
uo peccato quotiens illa die liberet eodem modo
multitudo ſicut de quadrageſima dictuȝ eſt Ad
terciam dico ꝙ talis ad aliquid voti eſt impoſſi=
bilitatus ſed non eſt quodlibet quod ſub voto ca
dit non eñi eſt iam poſſibile ꝙ nulla parte illius
diei biberit vinuȝ ſed adhuc eſt poſſibile pro par
tibus ſequentibꝰ ꝙ non bibat ⁊ quia ille cadebãt
ſub voto eo ꝙ q̃libet pars illius diei cadebat ſub
voto ideo ad abſtinendum a vino pro illis parti
Cõtra qntã bus eſt obligatꝰ. ¶ Contra quintaȝ concluſionẽ
ꝯcluſionez. arguitur primo ſic preceptũ de ieiunio eſt negati
uum ergo quotienſcũq; fit cõtra ipſuȝ peccat añs
patet qꝛ obligat ad non cõmedendũ ſcitur in die
et conſequẽtia tenet quia preceptũ negatiuũ obli
gat ſemp ⁊ ad ſemper Secundo qui promiſit ſer
uare virginitatem totiens peccat quotiens alteri
et miſcetur ergo qui tenet aliqua die ieiunare to
tiens peccat quotiens plus q̃ȝ ſemel cõmedit Ter
cio preceptum obligat ſcđm intentionẽ precipi=
entis ſed intentio eccleſie precipiẽtis ieiunare eſt
vt ſubiciatur corpꝰ ſpiritui ergo qui magis huic
intẽtioni eccleſie obſiſtit magis peccat ſed come
dens ter aut quater magis ei obſiſtit ⁊ q̃ȝto plu=
ribus vicibꝰ quis cõmedit tãto magis obſiſtit ce
teris paribus ergo quotiens plus q̃ȝ ſemel cõme
dit totiens peccat. Quarto celebrans in die plus
q̃ȝ ſemel totiens peccat mortaliter quotiẽs plus
q̃ȝ ſemel in die celebrat niſi caſibꝰ de iure aut de
conſuetudine conceſſis ergo etiam ieiunans qui
obligatur ad non comedenduȝ niſi ſemel totiens
peccat quotiens plus q̃ȝ ſemel comedit. Quinto
vnice comeſtioni tantum repugnat tertia q̃ȝtũ ſe
cunda ergo per tertiam comeſtionem ita bene ſit
cõtra illud quod obligatus ieiunare facere tenet
ſicut per ſecundam ergo peccat tertia vice come=
dendo. Sexto omnis obligatus ieiunare hac die
actualiter comedẽs pluſq̃ȝ ſemel comedit peccat:
ſed iſte qui comedit tertia vice comedit pluſq̃ȝ ſe=
mel ergo peccat. Septimo ſi nõ peccaret cum ter
tia vice comedit hoc ideo eſſet quia nõ eſt obliga=
tus ieiunare ſed hoc eſt falſum igit ⁊ minor patȝ
quia nullus per actum culpabilem liberaliter ab
obligatione qua reliqui qui nõ ſunt ſic culpabiles
obligant ſed ſecunda comeſtio fuit in iſto culpa=
bilis ergo remanet poſtea obligatꝰ ſicut pmꝰ pri
ma pars aſſumpti patet qꝛ alias reportaret quis
cõmode ex ſua culpa. Confirmat qꝛ oẽs cauſe re=
quiſite ⁊ ſufficientes obligare iſtum ad ieiunãduȝ
inueniunt in iſto ita bene poſt ſecundam comeſti
oneȝ ſicut ante ſed ante obligabant ipſum igitur
adhuc obligant prima pars antecedẽtis probat
quia eſt preceptum eccleſie ſicut priꝰ eſt ipſe cre=
atura rationalis obligabilis ſicut priꝰ ⁊ non hȝ
aliq̃d excuſans a ieiunio ſicut nec priꝰ illa die ha
buit. Octauo omnis ieiunans obligat non come
dere tertia vice: ergo tertia vice comedendo pec=
cat antecedens patet quia omnis talis obligatur
non comedere ſecunda vice: ergo omnis talis obli
gat nõ comedere tertia vice conſequentia autem
probat quia omnes comeſtiones ſubordinate vo=
litionibꝰ eiuſdem ſpeciei ⁊ rationis ſunt tales ꝙ ſi
vna ſit peccatum ⁊ altera ⁊ ſi vna ſit fractiua ie=
iunij ⁊ altera ſed ſecunda ⁊ tertia comeſtio ſub or
dinant volitionibus eiuſdẽ rationis ⁊ illa eſt pec
catũ ⁊ fractiua ieiunij ergo tertio comedens pec
cat. Nono qui hac tota die vouit nõ bibere vinum
totiens peccat nouo peccato quotiens in die vinũ
bibit per quartam concluſionem ⁊ qui tenet ieiu=
nare quadrageſimam ſingulis diebus quibꝰ nõ
ieiunauit peccat nouo peccato ergo qui tenet ie=
iunare ⁊ non comedere pluries in die totiens pec
cat quotiens pluries comedit. conſequentia tenet
quia non videt maior ratio de vno q̃ȝ de alio hoc
enim eſſe nõ poteſt quia vnum ſit de precepto di=
uino ⁊ aliud non quia vtrunq; eſt de iure poſitiuo
nam ſi preceptũ de ieiunio eſſet de iure diuino ſi=
cut fuit in antiqua lege non propter hoc quis to
tiens peccaret quotiẽs in die ieiunij pluſq̃ȝ ſemel
comederet ⁊ ideo qui cauſam illaȝ aſſignant non
cauſam pro cauſa ponunt. ¶ Ad primam nego Solutiões.
conſequentiam dico enim ꝙ ſunt multa precepta
negatiua que non ſemper obligãt ſicut preceptũ
de ieiunio nõ obligat die dominica ⁊ idẽ diceret
de multis alijs preceptis iuris humani poſitiui
que ſunt de actibus nõ ex ſe malis ⁊ qui non pro=
hibent niſi pro tempore certo aliud autẽ eſt de p̄
ceptis diuinis. Ad ſecundam antecedens non cõ
cedit a doctoribꝰ niſi cũ multis limitationibus
[nam ſecunduȝ eos] qui vouit virginitatẽ ⁊ poſt
ea ducit vxorem licet non poteſt petere debitũ ſi=
ne peccato poteſt tamẽ reddere ſine peccato quic
quid ſit de hoc tamẽ negat conſequentia quia in
primo manet obligatio voti quantũ ad aliquid
in ſecundo non manet obligatio ieiunij poſt ſe=
cundam comeſtionem. Ad tertiam dico ꝙ ante=
cedens habet duplicem ſenſum vnus eſt p̄ceptuȝ

obligat ſecundum intentionem id eſt ad ſenſuꝫ et
intellectuꝫ precipientis ⁊ hoc modo cõcedo de ri-
te precipiente et maxime quando debitis ſignis
intentio ⁊ ſenſus precipientis explicatur alius ſẽ
ſus eſt ꝙ preceptum obligat ad intentionẽ preci-
pientis id eſt ad finem intentuꝫ a precipiente ita
ſcilicet ꝙ non obligatur quis ſoluꝫ ſeruare quod
precipitur ſed etiaꝫ tenetur obſeruando preceptũ
finem aſſequi queꝫ precipiens intendit ita ꝙ etiã
finis cadit ſub precepto Et in hoc ſenſu nego ma
iorem ⁊ ad hũc ſenſum procedit reliqua deductio
ſi enim in aliquo ieiunando non ſubiceretur cor
pus ſpiritui ſed magis obiectaretur nullus dice-
ret ꝙ peccaret. Ad quartaꝫ concedo antecedens
⁊ nego conſequentiam qꝛ qui celebrauit ſecunda
vice non deobligatur a precepto non celebrandi
et ita tercia vice celebrãdo facit contra preceptũ
cuius obligatione actualiter cõſtrictꝰ eſt ſed poſt
q̄ꝫ quis comedit ſecunda vice eſt deobligatus a
precepto ieiunij ꝓ illa die ideo tercio aut quarto
comedendo non peccat Ad quintã concedo ante
cedens ⁊ nego conſequentiaꝫ quia non manet in
eo qui iam ſecũdo comedit obligatio ad ieiuniuꝫ
quia impoſſibile eſt ꝙ ſit ieiunans illa die nec ma
net obligatio ad nõ comedere tercio aut quarto.
Ad ſextam concedo maioreꝫ et minorem ⁊ nego
conſequentiam quia licet talis illa die fuerit obli
gatus ad ieiuniũ poſtq̄ꝫ tamen ſecundo comedit
non eſt plus obligatus ad ieiuniũ. Ad ſeptimaꝫ
concedo primã partem antecedentis ⁊ nego ſecũ
dam ⁊ ad probationeꝫ nego primam partem aſ-
ſumpti. per actum enim culpabilem cõtingit ali
quando ꝙ obligatio precepti tranſeat in obliga-
tionem ſupplicij ſicut contingit in propoſito qui
enim ante ſecundam comeſtionẽ erat obligatus
ad ieiuniũ poſt ſecundaꝫ comeſtionẽ quia impoſ
ſibile eſt eum ieiunare ceſſat obligatio precepti
de ieiunio et cõtrahitur obligatio pene ⁊ ſuplicij
de tranſgreſſo precepto nec reportat cõmoduꝫ qͦs
de ſua culpa qꝛ longe deterius eſt eſſe obligatum
ad penam q̄ꝫ ad actum laudabileꝫ ⁊ eam deliquiſ
ſe ⁊ eſſe in ſtatu culpe q̄ꝫ habere poteſtatem non
delinquendi. Ad confirmationem nego primam
partem antecedẽtis deficit eñ iſta cõditio ꝙ actꝰ
cadẽs ſub precepto ſcꝫ ieiunare nũc nõ eſt ĩ pote
ſtate huius ⁊ prius erat in eius ptãte eſt aũt vna
de conditionibus actus cadentis ſub precepto ꝙ
debet eſſe poſſibilis. Ad octauaꝫ concedo antece
dens et nego conſequentiaꝫ quia poſtq̄ꝫ comedit
ſecunda vice non eſt plus ieiunans ideo non plꝰ
manet obligatus .iſte eniꝫ q̄ꝫdiu nõ comedit plu
ries ⁊ eſt ieiunãs obligatur non comedere pluri-
bus vicibꝰ ergo ⁊ obligatꝰ non comedere ter eſt
argumẽtum validuꝫ ab inferiori ad ſuperiꝰ ſicut
hoc eſt nõ animal ergo nõ homo ſed poſtq̄ꝫ come
dit ſcd̃a vice non manet obligatus obligatiõe ie
iunij ideo nõ plus eſt obligatꝰ nõ comedere neqꝫ
bis neqꝫ ter neqꝫ quater. Ad ꝓbationẽ cõſequen
tie concedo maiorẽ de ſubordinatiõe formali ⁊ in
terpretatiua ⁊ nego minoreꝫ qꝛ ſecunda comeſtio
ſubordinat᷑ volitioni que habꝫ integritatẽ ieiunij
pro obiecto ſed tertia ſubordinat᷑ volitioni que nõ
habꝫ fractionẽ ieiunij pro obiecto ⁊ hoc intelligo
de volitione quam talis habꝫ vel de facto habe-
ret ſi conſideraret omnes circũſtantias ſui actus
quas ſi velit conſiderare nõ poteſt ignorare. Ad
nonam concedo antecedẽs ⁊ nego conſequẽtiam
⁊ ad probationẽ nego aſſumptũ ⁊ ad probationẽ
dico ꝙ argumẽtũ bñ ꝯcludit ꝙ cauſa nõ eſt quia
vnũ eſt de iure nature aut diuino ⁊ aliud de iure
poſitiuo ſed hoc ideo eſt qꝛ in primis poſt primã
tranſgreſſionẽ ſtat adhuc obligatio ad nõ tranſ-
grediẽdũ in propoſito autẽ poſt primã tranſgreſ
ſionẽ nulla manꝫ obligatio. p̃cepti obligatio eni
voti in forma expreſſa cadit ſupra quamlibꝫ par-
tem diei ⁊ obligatio de ieiunio quadrageſimali ſu
pra quamlibꝫ diem quadraginta dierũ ⁊ ideo fa-
cta tranſgreſſione pro vna parte diei aut pro vno
die adhuc manet obligatio pro aliijs. In propoſi
to autem obligat᷑ aliquis ſolum non niſi ſemel in
die comedere ideo tranſgreſſo iſto precepto per ſe
cundaꝫ comeſtionẽ tranſit omnino obligatio pre
cepti ⁊ ideo tertio ⁊ quarto comedendo non pec-
cat q̄ꝫtum eſt ex vi illius precepti. Cũ omnibus tñ
predictis ſtat ꝙ licet obligatꝰ hac die ieiunare nõ
totiens peccet mortaliter quotiens pluries come-
dit tamen circunſtantia temporis eſt conditio ag
grauans peccatum ter aut quater aut quinqꝫes co
medentis non tñ ſequit᷑ ꝙ peccet qualibꝫ vice mor
taliter nec ꝙ peccet tertia ⁊ quarta ⁊ quinta vicibꝰ
q̄ꝫtum peccauit ſecunda ⁊ hoc q̄ꝫtum eſt ex vi pre
cepti de ieiunio. Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt
ex dictis.

Q Uerit᷑. vtrũ eccl'ia-

ſticorum ieiunioruꝫ tempora ſint cõ-
uenienter aſſignata? Arguitur ꝙ nõ:
non aſſignant᷑ eo modo quo aſſignabant᷑ in veteri
lege ergo nõ ſunt ꝯuenienter aſſignata. In oppo
ſitũ Arguit᷑ auctoritate eccleſie tẽpora ieiunioꝝ
diſtinguentis. ¶ Primo videbimus de vtilitati- Utilit
bus eccleſiaſticorũ ieiuniorũ. Notandũ eſt ꝙ ſecũ iunij
dnm altiſſiod͛ due ſunt vtilitates ieiunioruꝫ. Pri
ma eſt quia eſt ſatiſfactoriuꝫ pro peccatis .ieiunã
do enim ⁊ affligendo nos ſatiſfacimus pro pecca-
tis. Secunda eſt quia eſt medicina contra tenta-
tiones qui enim ſe macerant minus tẽtationibus
carnis obediũt ⁊ in eis magis caro ſpiritui ſeruit
q̄ꝫ econtra. eſt etiam medicina vt mens liberiꝰ ele
uetur ad ſublimia contẽplanda ⁊ inde eſt ꝙ ſan-
ctus Thomas tres vtilitates eiꝰ aſſignat Iſte vti
litates non michi vident᷑ ſufficere ideo ſit. ¶ Pri Pri
ma concluſio ieiuniuꝫ eſt ſatiſfactoriũ non ſolum
ſatiſfactione penitentie ſed etiam ſatiſfactione re
tributionis primũ patꝫ ꝑ illud Ioel' ſecundo Con
uertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio ⁊
fletu ⁊ planctu. hec concluſio probari poteſt per
multas hiſtorias ſacre ſcripture naꝫ poſtq̄ꝫ popu
lus iudaicus aut aliqui de gente illa dominũ offẽ
derant aſperis ⁊ duris ieiunijs eũ placaſſe legun
tur. voco autem ſatiſfactionẽ penitentie illam que
pro peccatis perpetratis ſuſcipit᷑ vt deus offenſꝰ
afflictione noſtra concilliet᷑ nobis. Secundũ patꝫ
naꝫ ſancti patres poſtq̄ꝫ beneficia aliqua magna
a deo ſuſceperũt vt viſitationem ſpiritualem aut
aliquem mentalem delectationẽ aut aliud bonuꝫ

etiam temporale a deo ſuſceperũt gratias ei ieiu
nando exſoluiſſe leguntur et ſcd̃m hec eſt cõueni-
ens diſtinctio ieiunij in ieiunium meroris et ieiu-
nium exultationis ieiuniũ ſatiſfactoriũ pro pec-
catis medicatiuum ⁊ peritoriũ eſt ieiuniuꝫ mero-
ris. ieiunium vero retributiuũ et ſolutiuuꝫ pro be
neficio ſuſcepto eſt ieiuniũ exultationis. ⁊ ob hoc
dicit Altiſſiodorenſis ꝙ ieiuniuꝫ exultationis eſt
quando vir contemplatiuus pre dulcedine con-
templationis et a ciborum alimonia ieiunat ⁊ ab
amore mundi ſe penitus alienat ſicut ieiunabat
ſponſa in canticis dicens. Nunciate dilecto meo
quia amore langueo: qꝛ pre dulcedine cõtempla
tionis languet ⁊ deficit omnis carnalitas. appel
lo ergo ſatiſfactionem retributionis. i. que eſt re-
tributio quicquid in recognitionem beneficioruꝫ
diuinorum fit et ieiunium qđ fit in hmõi recogni
tionem appello ſatiſfactorium hac ſatiſfactione.
Qđ autem aliqua ieiunia ſint hocmõ ſatiſfacto-
ria patꝫ per Leonẽ ſermone ſecundo de ieiunio de
cimi menſ dicentem illud ieiunium inſtitutũ eſſe
vt aufferantur deo gratiarũ actiones de conſum-
mata perceptione omniũ fructuum vobis inquit
dilectiſſimi predicamus decimi menſis celebran
dum eſſe ieiunium quo pro ꝯſummata perceptio
ne omnium fructuum digniſſimo largitori eoruꝫ
deo continentie liberam offertur et ſermone quin
to de eodem ieiunio ait in quo ſancti patres no-
ſtri diuinitus inſpirati decimi menſis ſanxere ie-
iunium vt omnium fructuum collectione cõcluſa
rationabilis deo abſtinentia dicaretur et memi-
niſſet quiſqꝫ vti ita habundantia vt circa ſe abſti
nentior et circa pauperes eſſet effuſior idem repe
Scda ꝯclo rit multos in alijs ſermonibus. ¶ Secunda con
cluſio ieiuniũ eſt tam corporis q̃ꝫ anime ſecũduꝫ
duplicẽ potentiaꝫ eius ſcꝫ intellectum ⁊ volunta
tem medicatiuum ꝙ ſit medicatiuuꝫ tam anime
q̃ꝫ corporis patet primo per illud quod canit ec
cleſia in collecta quod animis corporibus qꝫ cu
randis ſalubriter inſtitutuꝫ eſt cum em̃ corpus re
pletione grauatũ eſt alleuiaꝫ ieiunio ꝙ ſit medi-
catiuum aĩe quo ad voluntatem patet per illud ſi
ne cerẽ ⁊ bacho friget venus experimur em̃ deſi
deria libidinis maxime ſuſcitari ĩ nobis poſt epu
las ⁊ fecundos calices experimur etiaꝫ nos ad al
ta ⁊ difficilia cõtẽplanda eſſe aptiores cũ ieiunijs
ſuperabũdantiã repletionis ſuſtulimus Eſt igi-
tur ieiuniũ medicina ⁊ curatiua ⁊ roboratiua ⁊ iđ
dicit leo ſermone quarto de ieiunio decimi mẽſis
Curandis igiẽ leſionibus in quas ſepe incidũt q
cum inuiſibili hoſte cõfligũt triũ maxime reme-
diorũ ẽ abhibẽda medicina in orationis inſtan-
tia/in caſtigatione ieiunij/ĩ elemoſine largitateq̃
cuꝫ pariter excercẽtur/deꝰ propiciaꝫ/culpa dele
tur/tentator elidiꝫ ⁊ paulopoſt in omni em̃ tem
pore in omniũqꝫ vita huiꝰ ſeculi ieiunia nos con
tra vicia faciunt fortiores ieiunia cõcupiſcẽtias
vincũt tentatiões repellunt ſuperbiã ĩclinant irã
mitigant et omnes bone voluntatis affectus ad
maturitatem totiꝰ virtutis enutriunt. Et ſermo-
ne octauo quotidiano eniꝫ dilectiſſimi experimen
to probatur potus ſatietate aciẽ mentis obtũdi ⁊
ciborum nimietate vigorem cordis hebetari ita

vt delectatio edendi etiam corporum cõtraria ſit
ſaluti niſi ratio tẽperantie obſiſtat illecebre ⁊ qđ
futurũ ẽ oneri ſubſtrahat voluptati. Et ſequiꝫ q̃ꝫ
uis enim ſine anima nichil caro deſideret ⁊ inde
accipiat ſenſus vnde ſumit ⁊ motꝰ eiuſdẽ tñ eſt aĩe
quedam ſibi ſubdite negare ſubſtantie ⁊ interiori
iudicio ab incõuenientibꝰ exteriora frenare vt a cor
poreis cupiditatibꝰ ſepiꝰ liberari in aula mentis
poſſit diuine vacare ſapiẽtie vbi oĩ ſtrepitu ſilẽte
curarũ in meditationibus ſanctis ⁊ in delitijs le-
teꝫ eternis quod ſi in hac vita difficile ẽ cõtinuari
poteſt tñ frequẽter aſſumi ⁊ ſequiꝫ huius obſeruã
tie vtilitas dilectiſſimi in eccleſiaſticis ẽ precipue
conſtituta ieiunijs. ¶ Tercia concluſio ieiunium Tertia ꝯclo
aliquod eſt petitorium ac meritoriũ duo enim ſũt
que per ieiunium petimus ac meremur ſcilicet li
beratio a malis et ad bona promotio: liberatio
quidem a malis tã corpis vt eſt liberatio ab egri-
tudine ab hoſtibus viſibilibus a dampnis etiam
anime vt eſt liberatio a tentationibus a peccatis
quibus videmus nos quadam promptione incli
nantes ab erroribus et multis alijs/eſt etiam pro
motio ad bona eterna: et ad bona temporalia et
hoc taꝫ ad bona corporis q̃ꝫ ad bona anime vt fa
ciliter oſtendi poteſt exemplis ieiunium enim re-
ſpectu aliquoꝝ bonorũ ſe habet cauſaliter actiue
aut corrũpendo diſpoſitiones impediẽtes bonas
operationes ⁊ promptionẽ faciẽtes ad malas aut
inducẽdo diſpoſitiones promptitudines facien-
tes ad laudabiles actiones ⁊ reſpectu taliuꝫ diciꝫ
ieiuniũ medicatoriũ reſpectu vero illorũ bonoruꝫ
reſpectu quoꝝ non ſe hꝫ actiue nec diſpoſitiue di-
ciꝫ meritoriũ vel petitoriũ reſpectu enĩ primoruꝫ
diciꝫ meritoriũ quia cauſa naturalis aliqñ eſt de-
bilis ⁊ indiget ſpeciali quodaꝫ cõcurſu cauſe pri-
me adiuuari quod auxiliũ promeremur per ieiu-
niuꝫ iſtas poſtremas cauſas tetigit Gregorius in
pfatione quadrageſime Qui corporali ieiunio vi
tia cõprimis mentẽ eleuas virtutẽ largiris ⁊ pre
mia. ſecundam cauſam de medicina etiam tetigit
Leo papa ſermone primo de ieiunio pẽthecoſtes
ita dicens. Sed contra inſtantes impetus perſe-
quentium contra minaces fremitus impiorũ non
corporis fortitudine nec carnis erat ſaturitate cer
tandum cum hoc maxime hominis interiora cor
rumpat quod exteriora delectat ⁊ tanto fiat ratio
nalis anima purgatur q̃ꝫto fuerit ſubſtantia car-
nis afflictior. hi itaqꝫ doctores qui exemplis ⁊ tra
ditionibus ſuis omnes eccleſie filios ĩbuerunt ty-
rociniũ militie chriſtiane ſanctis inchoarunt ieiu
nijs vt contra ſpirituales nequitias pugnaturi ab
ſtinentia ⁊ arma raperent quibus incentiua vitio
rum truncarent inuiſibiles enim aduerſarij ⁊ in-
corporales hoſtes non erunt contra nos validi ſi
nullis carnalibus deſiderijs fuerimus immerſi.
Cupiditas non prenocendi in tẽtatore perpetua
eſt ſed inermis atqꝫ inefficax erit ſi nichil in nobis
vnde cõtra nos pugnet inuenerit. Et ſermone q̃r
to non enim idem vigor cordis eſt ſub onere cibi
qui ſub leuitate ieiunij nec eũdẽ ſenſum poteſt ſa- Qrta ꝯclo
cietas generare quẽ pcitas. ¶ Quarta concluſio
ieiuniũ orationi ⁊ elemoſine coniunctũ eſt ad om
nia ſupradicta multo efficatius. Probaꝫ primo

per illud Leonis pape ſermone pͥmo de ieiunio
decimi menſis. tria vero ſunt inquit que maxime
ad religioſas pertinēt actiones oratio ſcꝫ ieiuniū
⁊ elemoſina et modicum poſt ſubdit oratione eīn
dei propiciatio querit̄ ieiunio concupiſcentia car
nis extiguitur elemoſina peccata redimunt̄ ſimꝉ
ꝙ ꝑ omnia dei in nobis ymago renouatur ſi et in
laudeꝫ eius ſemper parati ⁊ ad purificationeꝫ no
ſtram ſine ceſſatione ſollicitì ⁊ ad ſuſtentationem
proximi indeſinēter ſimꝰ ſemper intenti. Et pau
lopoſt in orationibꝰ ꝑmanet fides recta in ieiunio
innocens vita in elemoſinis mens benigna. Se-
cundo per illud eiuſdē ſermone quīto decimi mē
ſis qui poſtq̄ꝫ non nulla dixit de ieiunio ⁊ elemo
ſina ꝯcludit volo eīn ad dei aſcēdit aures talibꝰ
oratio eleuata ſuffragijs. Tertio per illud eiuſdē
ſermone quarto decimi menſis ieiuniū enim ſiue
elemoſina non tam purgatio anime q̄ꝫ carnis af
flictio eſt magis ꝙ ad auariciaꝫ q̄ꝫ ad cōtinētiaꝫ
referendū eſt quādo aliquis ſic abſtinet a cibo vt
etiaꝫ a pietate abſtineat. noſtra ergo ieiunia ha-
bundēt fructibꝰ largitatis ⁊ in pauperes xp̄i be
nignis ſint fecunda muneribꝰ eandē autē ſilꝫ
ſententiam habet fere quotiens de ieiunio loqui
tur. Dicendū eſt conſequēter de tēporibꝰ ieiunio

Quīta ꝯclo

rum ſit igit̄. ¶ Quinta cōcluſio tria ſunt ieiunia
eccleſiaſtica ſolēnia ⁊ ſub precepto cadentia ſcili
cet quadrageſimale/ieiuniū quattuor tēporuꝫ/⁊
vigilie maiorū ſolēnitatuꝫ. Probat̄ non reperi-
unt̄ niſi iſta tria de quibꝰ ſint cōſtitutiones vni-
uerſalit̄ obligātes catholicos. de ieiunio quadra
geſime habetur de cōſecra. diſtin. ter. ca. nō opor
tet vbi ex cōſilio laodicē ita habetur non opor-
tet in quadrageſima quinta feria vltime ebdoma
de ieiuniū diſſolui ⁊ totaꝫ quadrageſimam in ho
norari ſed per totos dies ieiunare ⁊ eſcis abſtinē
tie ꝯuenientibus. i. aridioribꝰ vti et ex cōſilio aga
thenſi. ca. placuit ita habet̄ placuit vt omnes ec
cleſie exceptis diebus dominicis in quadrageſi-
ma ⁊ in die ſabbati ſacerdotali oratione ⁊ diſcre
tionis cōmunione ieiunent. Quarto probatur ꝑ
illud quod habetur de conſe. diſ. v. c. q̄dra. Qua-
drageſima [inquit Grego. papa in omelia] ſum
ma obſeruatione eſt obſeruanda vt ieiunia in ea
preter dies dominicos qui de abſtinentia ſubſtra
cti ſūt niſi quem infirmitas impedierit nullatenꝰ
ſoluant̄ quia ipſi dies decime ſunt anni ⁊ hec eſt
potiſſima cauſa inſtitutiōis quadrageſimalis ie
iunij vt ſcilicet vite noſtre decimā deo in ieiunio
ruꝫ abſtinentia reddamꝰ hec eadē cauſa aſſigna
tur a Caſſiano col. xxi. ⁊ oñdit quomō quadra.
dierū ieiunia ſūt decima anni ⁊ hoc etiaꝫ oſtēdit̄
in capitulo nūc allegato conueniunt etiam om-
nes ſacri doctores. Leo autem Papa alias cau-
ſas aſſignat oſtendens ꝙ in obſeruantia quadra
geſime omnes negligentie noſtre totius anni di-
luunt̄ accedimus ad diligentiorē ſeruitutē domi
ni ꝓperamus ad pugnas temptationuꝫ vt habet
ſermone primo de ieiunio quadrageſime ſermo-
ne autem quarto eiuſdem ieiunij alias aſſignat
cauſas. Prima eſt vt poſſimus animis ⁊ cor-
poribus purificatis celebrare ſacramentum paſ
ſionis dominice quia enim paucorum eſt illa

deuotio infracta ⁊ continuata reuerentia vt tales
ſemper maneant in cōſpectu dei quales nemo in
ipſo paſchali feſto dignū eſt īueniri ⁊ propter car
nis fragilitatē relaxat̄ frequenter obſeruātia au
ſterior de mūdano puluere enim religioſa corda
ſordeſcant propter hoc ſalubriter prouiſum eſt et
ad reparandam mentium puritatem quadra. die
rum ante paſſionis celebritatem inſtituta ſunt ie-
iunia iſte rationes michi placent multo magis q̄ꝫ
alie quedam miſtice que parum aut nichil ad ieiu
nium exhortationis continere videntur placet et
illa ratio qua dicitur ꝙ in hoc ieiunio q̄ꝫtum poſſi
bile eſt nobis repreſentamus ieiunium quadragī
ta dierum chriſti. De ieiunio quattuor temporum
habet̄ diſtinctione. lxxvi. capitulo primo ait enīꝫ
Calixtus papa ieiuniū quod ter in āno apud nos
celebrare didiciſti conuenientius nunc per quattu
or tempora fieri decreuimus ⁊ cauſam aſſignat vt
ſicut annus per quattuor voluitur tempora ſic et
nos quaternum ſolemne agamus ieiuniuꝫ ⁊ in cō
cilio magūtinenſi hoc ieiuniū in precepto poſitū
eſt vt ibidem habet̄ capitulo conſtituimus. Con-
ſtituimus vt quattuor tempora anni ab omnibus
hominibꝰ cōmuni ieiunio obſeruent̄. i. in marcio
ebdomada prima/in iunio ſecunda/in ſeptembri
tertia/in decembri quarta. Alia tamen ordina-
tio dierum facta fuit in concilio ſaleguſte habi-
to. Aliam etiam fecit vrbanus vt habetur eadeꝫ
diſtinctione capitulo ſtatuimꝰ. Statuimꝰ inquit
vt ieiunia quattuor temporuꝫ hoc ordine celebrē
tur primum in inicio. xl. ſecundum in ebdomada
pēthecoſtes tertiū vero in ſeptēbri quartū in decē
bri more ſolito fiat quā ordinatiōeꝫ ſecutꝰ eſt Leo
papa vt patet eadem diſtinctione capitulo igitur
hec autem ieiunia inſtituta ſunt vt per ſingula tē
pora anni que ſunt quattuor vernum/eſtiuale/au
tumpnale/⁊ hyemale/primitias deo ſolueremus.
De tertio ieiunio ſcilicet vigilie maiorum ſolēni-
tatuꝫ patet ex multis capitulis iuris quibꝰ diuer
ſarum ſolemnitatum ieiunia inſtituta eſſe ſignifi
cantur que inſtitutio facta eſt vt reuerentius eorū
ſolemnitates celebremus ⁊ eos habeamus inter-
ceſſores apud deum in quorum honorem ac reue
rentiam corpora noſtra ieiunijs affligimus/vt eti
am magis enitamur ſequi eorum vitam ⁊ geſta in
quorū honorē corpora noſtra maceramus. ¶ Se
xta concluſio non ſunt obſeruanda ſub pena pec
cati ſolemnitatum ieiunia niſi ea quorum inſtitu
tio laudabili cōſuetudine approbata eſt pateꝫ hec
concluſio ex quibuſdam ſupradictis de conſuetu
dine circa ieiunioruꝫ obſeruantiam. Ex quo patꝫ
ꝙ non tenemur ſub pena peccati mortalis ad om
nium apoſtolorum vigilias ieiunandas patet qr
preceptum de huiuſmodi ieiunio non eſt per con
ſuetudinem receptum ⁊ approbatum vt conſtat
nec valet ratio aliquorum dicentium ꝙ ideo non
ieiunans vigiliam philippi ⁊ iacobi quia venit tē
pore paſchali nec vigiliam iohannis euangeliſte
quia venit infra octauas natiuitatis domini quia
nos ieiunamus feria quarta poſt penthecoſtem
que tamen eſt inter octauas pēthecoſtes ideo di-
co ꝙ in hoc maxime reſpiciendum eſt ad conſue-
tudinem a qua iſte inſtitutiones oneroſe ⁊ non ne

ceſſarie vt plurimuz robur accipiunt ⁊ de hoc vi
debitur in argumentis ¶ Septima cõcluſio non Septima concluſio.
eſt die dñica ieiunandũ Probat prohibituz ẽ die
dñica ieiunare ergo nõ eſt die dñica ieiunandum
Añs ꝓbat per illũ melchiadis pape de cõſe. diſ.
ter. capi. ieiuniũ vbi ait ieiunium dominici diei ⁊
quīte ferie nemo celebrare dz vt inter ieiuniũ xp̄ia
norũ ⁊ gentilium veraciter credentiũ ⁊ heretico
rum vera ⁊ non falſa diſcretio habeatur Ad hoc Replica.
reſponderi poteſt ꝙ non prohibetur ſimpliciter
ieiuniũ fieri in die dominico ſed prohibetur fie
ri in contemptum dei vt ibi dicit gloſa Cõtra ie
iunare in cõtemptum dei quocũqꝫ die eſſet pecca
tum mortale ergo non plus ꝓhibendum eſt ieiu
nare in contemptuz dei die dominica ⁊ quinta fe
ria q̃z dieb⁹ alijs reſpondendum eſt negando cõ
ſequentiam quia ieiunia iſtaruz dierũ magis ver
gunt in contemptum dei q̃z ieiunia aliorũ dieruz
quia iſtis duobus diebus deus fecit quicq̃d inſi
gne fecit fere quia reſurrexit ⁊ celos aſcendit.
Iſta euaſio gloſe non videtur mihi rationabilis
et videtur magis eſſe extorſi textus q̃z expoſitio
aut enim vult ⁊ intelligit ꝙ illis duob⁹ diebus ꝓ
hibetur potiſſime ieiunare qꝛ omnis qui illis die
bus ieiunat contempnit deuz qui inſignia opera
maxime illis dieb⁹ fecit ⁊ tunc ſequitur ꝙ omnis
qui illis dieb⁹ ieiunat peccat aut intelligit ꝙ qui
ieiunat cum actuali contẽptu de illis duobus die
bus peccat ⁊ tũc non magis peccat ꝯtempnendo
deum illis duob⁹ diebus q̃z alijs ex quo ſequitur
ꝙ prohibendum eſt vniuerſaliter ieiunare. Secũ
do quia contra hanc gloſaz militat illud conſiliũ
ceſarei auguſtani qđ habet de conſe. diſtin. ter. ne
quis ieiunet die dominica cauſa timoris aut per
ſuaſionis ecce vbi non ſolum prohibetur ieiuna
re die dominico in contemptuz dei ſed etiaz pro
hibetur ne fiat tale ieiuniũ cauſa timoris aut ſua
ſionis ita ꝙ ſi quis incuteret timorẽ pene alteri
niſi ieiunaret nõ ꝓpter hoc ſibi liceret ieiunare.
Tercio prohibetur in conſilio gangenſi ieiunare
cauſa continẽtie vt ſcilicet ſi quis eſtimet ieiunia
dominicalia ſibi prodeſſe ad cõtinentiam nihilo
minus ieiunare prohibitus eſt Si quis inquit cõ
ſilium propter continentiã q̃ſadmodũ putat aut
contumatiam ieiunat anathema ſit Eſt etiaz ali
ud decretuz eiuſdez conſiliꝫ ⁊ recitatur diſtinctio.
ter. ca. ſi quis tanq̃z in quo ita dicitur ſi quis tan
q̃z hoc continentie cõuenire indicans die domini
co ieiunauerit in eiuſdẽ diei contẽptũ anathema
ſit cuius ſenſus in ſolutione ad quartum argumẽ
tum contra hanc cõcluſionẽ dabitur vbi conſiliũ
ſeruare videt ꝙ non omnis q̃ illa die ieiunat con
tempnit quia ſi ieiunaret ex contemptu non ieiu
naret quia hoc credit conuenire ꝯtinentie Huius
ſentẽtie eſt beatus thomas ſcd̃a ſecũde. q. c. xlvij.
ar. v. in reſponſi. ad vi. ar. non eſt inquit in dieb⁹
dominicis ieiunandum in quibus ſi quis ieiuna
ret contra conſuetudinem populi xp̄iani que vt
Auguſ. dicit eſt pro lege habenda vel etiaz ex ali
quo errore ſicut manichei ieiunant quaſi neceſſa
riuz tale ieiuniuz arbitrantes non eſſet a peccato
immunis q̃uis ipſuz ieiunium ſecundum ſe con
ſideratum ſemper ſit laudabile. Quarto eccleſia
cauſa alicuius triſticie cõmemorande ⁊ ſignificã
de poteſt nos ſub pena peccati obligare ad ieiu
nium puta ſexta feria vltime ebdomade quadra
geſime ita ꝙ q̃zuis nulla alia ſubeſſet cauſa inſti
tutionis illius ieiunij cõmemoratio tamen domi
nice paſſionis et triſticie ſeruande eſſet ſufficiens
cauſa inſtitutionis illius ieiunij ergo eccleſia cau
ſa leticie alicuius magne ⁊ excellentis ſeruande
potuit aliq̃ certa die interdicere nobis ieiunium ⁊
obligare nos vt non ieiunando cõmunez illaz to
tius noſtre religionis leticiã repreſentem⁹ ⁊ hoc
in rei veritate feciſſe videtur ꝓhibendo ieiunium
dominice diei. ¶ Octaua concluſio et ſi inter pa
ſcha ⁊ penthecoſtem non ſimus obligati q̃ztũ eſt Octaua concluſio.
ex precepto eccleſie ad ieiunia non tamen tene
mur illis diebus ſub pena peccati non ieiunare.
Probatur concluſio primo per illud Ambro. et
habetur diſtinctione ſeptuageſima ſexta Scire
debet ſanctitas veſtra per hos quinquaginta di
es nobis eſſe iugis et continuata feſtiuitas ita vt
hoc omni tempore neqꝫ ad obſeruandum iudica
mus ieiunia neqꝫ ad exorandum dominum geni
bus ſuccedamus. Secundo probatur per illud
Iſido. quod eadẽ diſtin. habet poſt paſcha autẽ
vſqꝫ ad penthecoſtem licz traditio eccl̃iarum ab
ſtinentie rigorem prandijs relaxauerit tñ ſi quis
monachorum vel clericorum ieiunare cupit non
ſunt prohibendi qꝛ ⁊ Anthonius ⁊ Paulus ⁊ ce
teri patres antiqui etiã hijs diebus in heremo le
guntur abſtinuiſſe neqꝫ ſoluiſſe abſtinentiã niſi tã
tum die dominico. Ubi nota ꝙ non habetur hic
ꝙ Anthonius et Paulus die dominica ieiunaue
rint licz habeatur in ſequẽti capitulo. Ex quibus
patet ꝙ ſanctus Thomas vbi ſupra allegatus de
buit diſtinctionem ponere inter diem dominicuz
et quinquaginta dies inter paſcha ⁊ penthecoſtẽ
quia in illis quinquaginta diebus datur nobis li
bertas nõ ieiunandi nec tamen ieiunare obliga
mur diebus autẽ dominicis tenemur nõ ieiunare
¶ Contra tres primas concluſiones ar̃ ſic. quic Cõtra tres primas ꝯcluſiones.
quid eſt predictis modis vtile illud poteſt omni
tempore fieri ſed ieiunia non poſſunt rõnabiliter
omni tempore fieri vt p3 per ſeptimam cõcluſio
nem ꝫ ieiunia nõ ſunt predictis modis vtilia añs
patz qꝛ omni tempore licet nobis ꝓcurare ea que
ſunt vere vtilia. Secundo multi experiunt in ſe
ꝙ per ieiunia excitantur in eis male concupiſcen
tie et vt habet Leo papa ſermone primo de ieiu
nio. xl. quanto ſtudioſiores fuerimus pro noſtra
ſalute tanto nos ab aduerſarijs intelligimus ma
gis impetendos. Tertio nihil ſuſceptum ex ceri
monijs veteris legis eſt nobis vtile ſed ieiunia ſu
ſcepta ſũt ex cerimonijs veteris legis igr̃ maior
patet qꝛ vetus lex quantũ ad cerimonialia nunc
eſt mortifera et minor patet per Leonem ſermo
ne ſexto de ieiunio decimi menſis ita dicentem.
Euangelicis ſanctionibus dilectiſſimi multũ au
ctoritatis prebet doctrina legalis cũ quodam de
mandato veteri ad nouam obſeruantiam tranſ
ferũtur ⁊ pauloport. Ex hijs autẽ eſt decimi mẽ
ſis ſolemne ieiunium. Quarto ar̃ ſic. ſacerdos iu
deorum oloferne oppugnãte bethuliaz peccauit
mortaliter inſtituendo quinqꝫ dierum ieiunia vt

deus liberaret populum ſuũ de hoſtibus ergo ie-
iuniũ non eſt petitorium vel meritorium boni ali
cuius Antecedens patet per hoc ꝙ ait iudich ad
ſacerdotes. Quid tentatis dominum non eſt ille
ſermo qui miſericordiã ꝓuocet ſed potiꝰ qui ira3
Solutiões. excitet. ¶Ad primã nego maiore3 na3 poteſt in
teruenire preceptum ꝑ aliquo tempore ne fiat ꝑ
pter aliquam cõmemorationẽ aut repreſentatio
nẽ faciendã ratione cuiꝰ precepti ieiunium tale
non erit vtile ſed potius nociuũ poteſt etiam eſſe
alia cauſa propter quam qđ vtile eſt ſecũdum ſe
eſt aliquo tempore inutile vt poteſt dari exemplũ
de medicamentis ⁊ multis aliꝭs. Ad ſecũda3 con
cedo antecedẽs ſed dico ꝙ regulariter ſine cõpa-
ratione plures iuuantur tam corporaliter q̃3 ſpi
ritualiter per ieiunia moderata q̃3 dampnificen-
tur precepta aute3 iuris poſitiui ea que vt in plu
ribus ſaluti hominũ congruũt attendunt. Et ad
auctoritatẽ leonis dico ꝙ imperitio illa vt in plu
ribus non fit ex conditione ⁊ natura ieiuniꝭ ſed ex
peruerſitate hoſtis noſtri qui tanto nos vehemen
tius repellit a ſalute q̃to nos ad ea3 magis eni-
ti cõſpexerit ⁊ ideo ex eadem auctoritate ꝯcludit
nos debere dare operã ieiuniꝭs quia vt habet ibi
dem Nulla ſũt ſine tentationu3 experimẽtis ope
ra virtutis/nulla ſine perturbationibus fides vi-
ta hec noſtra ĩmedia inſidiatorum eſt. Ad terci-
am minor negatur ſcđm eñ eundem leonem ſer-
mone quarto de ieiunio decimi menſis ieiunium
non eſt de illis que gerebãt figuras futurarum re
rum quia talia impleta ſunt ⁊ finita et ꝓpter hoc
vt dicit ieiuniorũ vtilitatem noui teſtamenti gra
tia non remouit quod non ideo[inquit]neglige
dum eſt quia de obſeruancia veteris legis aſſum-
ptum eſt tanq̃3 hoc ſit de illis que inter diſcretio-
nes ciborũ ⁊c̃. Idem habet ſermone ſexto vbi pre
dictam obiectionẽ ſoluẽs ait Ceſſantibus eni3 ſi
gnificationibꝰ quibꝰ ſaluatoris noſtri nunciabaẽ
aduentꝰ ⁊ peractis figuris quas abſtulit ipſa pre
ſentia veritatis ea que vel ad regulas moru3 vel
ad ſimplicem dei cultum ratio pietatis inſtituit
in eadem apud nos forma qua ſunt cõdita perſe
uerant ⁊ que vtriꝗ teſtamẽto erant congrua nul
la ſunt cõmutatione variata ex his aũt eſt etiam
decimi menſis ſolẽne ieiuniũ ⁊c̃ Idem habet ſer
mone quarto de ieiunio ſeptimi mẽſis ita dicens
Cum ergo vos dilectiſſimi ad quedam que in ve
teri teſtamento inſtituta ſunt cohortamur non iu
daice vos inſtitutionis iugo ſubdimꝰ nec cõſue-
tudinẽ carnalis ppl̃i vobis indicimus excellit ſu
per illorũ ieiunia continentia xp̃iana ⁊c̃. Poteſt
tamen dici ꝙ ieiunia quantum ad actum abſtinẽ
tie ſunt moralia quantum vero ad determinatio
nem diei ſunt cerimonialia. Ad quartam cõcedo
antecedens non quidem quia ieiunium ſit malu3
aut inutile ſed propter circunſtantiam male intẽ
tionis ieiunium corrumpentis ꝓponebant enim
ꝙ ſi deus poſt huiuſmodi ieiunium non eis auxi-
liaretur ⁊ liberaret eos a poteſtate olofernis ip-
ſi redigerent ciuitatem in eius poteſtatem et in
hoc faciendo tentabant deu3 quod eſt omnino il-
Cõtra q̃rtã licitum. ¶Contra quartam concluſionem.
ꝯcluſionez. Arguitur ſic primo xp̄s ieiunauit circa epipha-

niam quia ieiunauit ſtatim poſt baptiſmũ quem
ſuſceperat ergo nos etiam circa epiphaniam ieiu
nia noſtra inchoare debemus. Secũdo clerici te
nentur ieiunare a quiquageſima vſꝗ ad paſcha
ergo non ſufficit pro illa parte ieiunium quadra-
geſimale antecedens patet ex multis decretis.
Tercio non eſt ieiunandum quinta feria vltime
ſeptimane ergo non eſt ieiunandũ per tota3 qua-
drageſima3 antecedens patet tum primo quia ꝓ
hibitum eſt ieiunare quinta feria vt habeẽ de cõ
ſecra. diſtin. ter. ieiunium Ieiunium dominice di
ei ⁊ quinte ferie nemo celebrare debet Tu3 ſecun-
do per illud Pau. ad gal. v. dicẽtis Mihi aute3
abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri ieſu xp̃i
ergo gloriandu3 eſt in cruce domini ergo non eſt
in die crucis ieiunandum. Tum tercio quia paſ-
ſiones aliorum ſanctoru3 vt petri ⁊ pauli cũ gau
dio celebramus ergo cũ maiori gaudio paſſione3
xp̃i celebrare debemꝰ Quarto dies dominici qua
drageſime vel ſunt de numero ieiunioru3 vel nõ:
ſi non ſequitur ꝙ nõ debemꝰ abſtinere a carnibꝰ
ſi ſic ſequitur ꝙ ieiunamꝰ pluſq̃3 quadragita die
bus. Contra illud quod dictum eſt ibi de ieiuniꝭs
quattuor tẽporũ. Arguitur ſic aliq̃n fuit conſue-
tudo nõ ieiunandi niſi ter puta in qualibet tercia
parte anni ergo non eſt ieiunandum in qualibet
quarta. Secundo iudei ieiunabant quarto quin
to ſeptimo ⁊ decimo menſe ergo eiſdem ieiunare
debemus ergo non ſunt apud nos bene inſtituta
iiiꝭ. ieiuniorũ tp̃a. Probaẽ deinde ꝙ preter pre-
dicta ieiunia ſint mł̃ta alia tenemur ieiunare die
bus rogationũ oĩ die ſabbati oĩ quarta ⁊ ſexta fe
ria ⁊ obligamur ẽt ad ieiunia ĩpoſita a ꝑlatis no
ſtris. obligamur etiã cõplere ieiunia nobis in pe
nitentiam ⁊ ſatiſfactione3 impoſita. tenemur etiã
ieiunare omnium apoſtolorũ vigilias cuius con
trariu3 dictum eſt. Añs pro prima parte pt3 per
illud cõſiliꝭ aureẽ. quod habeẽ de cõſecratione di
ſtincti. tercia capitulo rogationes/rogationes. i.
letanias ante aſcenſionẽ domini placuit celebra
ri ita vt premiſſũ triduanũ ieiuniũ in dñice aſcẽſi
onis ſolẽnitate ſoluatur per qđ triduũ ſerui et an
cille ab opere relaxenẽ quo magis plebs vniuer
ſa conueniat quo triduo oẽs abſtineant ⁊ etiam
quadrageſimalibus cibis vtantur de die ſabbati
patet per illud Innocentiꝭ pape quod habeẽ lo-
co eodẽ ca. ſabbato. Sabbato vero ieiunandum
eſſe ratio euidentiſſima demonſtrat et ꝓbatur ra
tione eiuſde3 decreti Nos in memoriã paſſionis
ieiunamꝰ qualibet ſexta feria et ꝓpter reſurrecti
one3 domini quãlibet dñica3 die3 celebre3 ⁊ vene
rabilẽ habemꝰ ergo cu3 ſabbati dies ſit inter ſex
tam feriam et dominicam die3 ſequiẽ ꝙ die ſab-
bati ieiunare debemꝰ Tum ſecũdo q2 ap̃li iſto bi
duo ſc3 die paſſionis et ſabbato fuerũt in merore
et ꝓpter metu3 iudeorũ ſe occultauerũt ⁊ in huiꝰ
ſignificationẽ etia3 iſto biduo ſacramẽta nõ cele
brãtur Quod ieiunandũ ſit quarta et ſexta feria
ꝓbaẽ per illud apoloniꝭ ꝙ eadẽ di. habetur capi
tulo ieiunia ſane vbi habeẽ dicitur ieiunia ſane
legittima in quarta ⁊ ſexta feria non ſunt ſoluen
da niſi grandis aliqua neceſſitas fuerit q2 quar-
ta feria iudas traditionem domini cogitauit ſex

ta feria crucifixus eſt ſaluator Abhebiẗ ergo qui
his diebus ſine neceſſitate ſoluerit ſtatuta ieiunia
vel cum iuda tradente tradere ſaluatorem vel cũ
crucifigentibus crucifigere ex quo decreto patet
et inſtitutum eſſe tale ieiunium ⁊ inſtitutionis ra
tio De ieiunijs a prelatis impoſitis dicũt inno-
centius ⁊ alijs expoſitores ꝙ ſunt ſeruãda. de vi
gilijs omnium apoſtolorum habetur extra eo.cõ
Solutiões. ſilium. ¶ Ad primam concedo antecedens ⁊ ne
go conſequentiam Et ſi probetur quia debemus
eſſe imitatores chriſti concedo ⁊ ideo tenemur ie
iunare ſicut ipſe ieiunauit ſed non eodem tempo
re quo ieiunauit quia nobis et ſibi fuit alia ieiu-
nãdi ratio ⁊ maxime quia non omnia ieiunia no
ſtra repreſentant ieiunium chriſti ⁊ licet ieiuniuꝫ
quadrageſime repreſentet ieiunium chriſti quia
tamen hec repreſentatio non fuit ſola cauſa inſti
tutionis ſed cum hoc concurrit illa ratio vt poſſi
mus purificatis mentibus digne ſacramenta paſ
ſionis ⁊ reſurrectionis chriſti celebrare ideo con-
uenientius ante feſtum paſche imediate celebra
tur illud quadrageſimale ieiunium q̃ꝫ circa epy-
phaniaꝫ. addito ꝙ eccleſia ſemper prouidere vo
luit ne onus nimis graue fidelibus imponeret.
Ad ſecundam nego antecedẽs ⁊ ad probationẽ
ex decreto quod habetur diſtinctione quarta ca.
ſtatuimus ⁊.c. deniqꝫ reſpondeo ꝙ gratianus ibi
dem ſoluit quia decretum illud non eſt per con-
ſuetudinem laudabilem receptuꝫ. Secundo dico
ꝙ decretuꝫ illud reuocatuꝫ eſt in cõſilio aurelia.
vt habetur de conſecra. diſtin. ter. ca. de ſacerdoti
bus. ſacerdotib⁹ omnibus decretũ eſt vt ante pa-
ſche ſolemnitateꝫ non quinquageſima ſed. xl. te-
neatur. Ad terciam nego antecedẽs. Ad primaꝫ
probationeꝫ dico ꝙ ibi prohibetur ieiuniuꝫ quin
te ferie ea ratione celebrari qua a gentilibus ⁊ he
reticis celebrabaẗ et non ſimpliciter ideo ſubdiẗ
ibidem vt inter ieiunium xp̃ianorũ ⁊ gentiliuꝫ ve
raciter credentium ⁊ hereticorũ vera ⁊ non falſa
diſcretio habeatur. Ad ſecundam ꝓbationeꝫ cõ-
cedo ꝙ gloriànduꝫ eſt in cruce domini ⁊ gauden
dum memoria tamen crucis eſt cum afflictione re
colenda et quia ignorantia crucis per reſurrectio
neꝫ ceſſauit ideo memoria reſurrectionis que ſin-
gulis dominicis diebus fit eſt cum leticia ⁊ exul-
tatione peragenda Et ideo diebus dominicis ex
ſtatuto eccleſie nõ eſt ieiunandum Secus eſt de
die crucis ⁊ diebus alijs in quib⁹ fit memoria paſ
ſionis die enim crucis chriſtus nec bibit nec come
dit et extremos labores ſuſtinuit ad aliam proba
tionẽ concedo antecedẽs ⁊ nego conſequẽtiaꝫ. tuꝫ
primo quia illi paſſi ſunt ꝓ ſe ipſis chriſtus autẽ
pro nobis tum ſecundo quia illi die paſſionis na-
ti ſũt ad regni celeſtis delicias non autem chriſt⁹
Ad quartaꝫ dico ꝙ dies dominici non ſunt de nu
mero quadrageſime ſed ſunt inter numerum qua
drageſime contenti ⁊ dico ꝙ non tenemur ad ab
ſtinentiam in illis diebus preciſe virtute inſtitu-
tionis ieiunij quadrageſimalis et inde eſt ꝙ die-
bus dominicis quadrageſime aliquando ex con-
ſuetudine comedebantur carnes etiam poſt inſti
tutionem quadrageſime vt habeẗ quarta di. c. de
niqꝫ ſed quia illis diebus fiebat deordinata nimi
um ingurgitatio ideo ſtatutuꝫ eſt ꝙ fieret illa dis
abſtinentia a carnibus et lacticinijs ſed non ieiu
nium. Ad primaꝫ rationem contra ieiuniũ quat-
tuor temporum conceditur antecedens ⁊ hoc ha
betur in decreto diſtin. lxxvi. ſicut ſuper cõcluſio
ne quinta allegatum eſt ex qua allegatione pateꝫ
noua inſtitutio ex qua et ſequente cõſuetudine no
ua eſt obligatio. Ad ſecundam concedo antece-
dens ⁊ nego conſequentiam quia licet etiaꝫ ex iu
deis retinuerimus preceptum ieiunandi non ta-
men dies ieiunij ex eis accepimus quia non pro-
pter eaſdẽ cauſas ieiunam⁹ ieiunabãt eniꝫ iudei
quarto mẽſe qui apud latinos vocatur iulius die
xvij eo ꝙ moyſes tũc deſcendens de monte tabu
las legis abiecit ⁊ confregit et iuxta iheremiam
muri primũ rupti ſunt ciuitatis ieiunabãt etiam
quinto menſe qui apud nos appellaẗ auguſtus
cum per exploratores terre ſancte ſeditione orta
in populo iuſſi ſunt montem non aſcendere: ſed ꝑ
quadraginta annos longius a terra ſancta circui
re tantis diſpendijs vt exceptis duobus caleph ⁊
ioſue omnes in ſolitudine caderent in hoc menſe
a nabugodonoſor ⁊ multa poſt ſecula a tito ⁊ ve
ſpaſiano templũ iheroſolimis incenſuꝫ eſt atqꝫ
deſtructum capta vrbe bethel ad quaꝫ multa mi
lia confugerant iudeorum ieiunabant etiam mẽ-
ſe decimo qui apud nos ianuari⁹ dicitur eo ꝙ ia
nua ſit anni atqꝫ principium quo menſe ezechiel
in captiuitate poſitus ⁊ cunctus populus capti-
uorum audiuit quinto menſe templũ eſſe ſubuer-
ſum menſe etiam ſeptimo qui apud nos appella
tur october ieiunabant eo ꝙ in eo occiſus eſt go-
dolias ⁊ iude trib⁹ ac ihr̄l'm reliq̃e diſſipate ſunt
hec hꝫ Hiero. ſuper zachariam et recitatur in de
cretis diſt. lxxvij. ca. ieiunium quia ergo nos non
ieiunam⁹ propter has cauſas ſed ꝓpter illas q̃s
ſupra recitauim⁹ ideo. Ad quartuꝫ quo multipl'r
ꝓbatur ꝙ ſunt alia ieiunia a ieiunijs toti eccleſie
cõibus ⁊ ad q̃ tenemur ex precepto Ad primũ de
rogationibus dico ꝙ ſi ſtatutũ ſit non eſt tamẽ in
vſu receptũ q̃ꝫtum ad ieiunium ſed bñ q̃ꝫtum ad
aliquã abſtinentiã puta a carnibus. De ieiunio
ſabbati dico ꝙ decretũ illud nõ eſt vſu cõfirmatũ
et videtur abrogatũ ꝑ Gre. ſeptimũ qui ieiuniuꝫ
in abſtinentiã a carnibus ꝯmutauit vt habeẗ de
conſe. diſt. v. c. qꝛ dies ſabbati vbi ſic habeẗ. quia
dies ſabbati apud ſanctos patres noſtros in ab-
ſtinentia celebris eſt habitus nos eorundẽ aucto
ritatem ſequẽtes ſalubriter admonemus vt qui-
cunqꝫ ſe xp̃iane religionis participem eſſe deſide
rat ab eſu carnium eadẽ die niſi maiori feſtiuita
te interueniente vel infirmitate impediente abſti
neat. Q̃ ſi dicat aliquis ꝙ hic nõ ſit preceptum
ſed admonitio admonemus inquit reſpõdeo ꝙ ſi
ue preceptum ſiue admonitio ſit quia tamen vſu
approbatum eſt ideo nõ poteſt ſine peccato omit
ti niſi neceſſitas impellat. ¶ Ad rõnes autem in Ad rões.
ductas Ad primaꝫ dico negando ꝯñam ſi cõclu
dat de debito precepti quia ad hoc nõ ſufficiunt
ille congruẽtie ſed neceſſe eſt ad id nos aliquo iu-
re obligari et quia nulla eſt ad id obligatio iu-
ris naturalis aut diuini nec conſuetudinalis nec
iuris poſitiui vſu confirmati ideo non tenemur.

Ad ſecundā concedo añtecedens et nego cōſequentiam neq; enim oportz ꝙ ieiunia apoſtolorū aut omnes eorum moleſtias ieiunijs perpetuis repreſentemus. tunc enim nulla dies a ieiunio vacaret de ieiunio vero quarte ⁊ ſexte ferie dico ꝙ decreta illa non cogunt quia nō ſunt vſu confirmata ⁊ cū dicitur ꝙ qui non ieiunat xp̄m tradit cum Juda et crucifigit cum crucifigentibus nego cōſequentiam niſi ex mero et actuali contemptu nō ieiunaret quo ſcilʒ ideo nollet ieiunare illis diebus quia ſibi placeret chriſti traditio et crucifixio talis enim traderet et crucifigeret per complacentiam licet non per exhibitionem operis preteriti De ieiunijs a prelatis impoſitis dico ꝙ talia aliquando pro vrgente neceſſitate ad placanduʒ diuinam iram aut ad gratiam eius impetrandam inſtituuntur et tunc ſuſcipiēda ſunt et tunc ſi ſunt vſu confirmata obligant. ſi nō: non videntur obligare ſicut nec inſtituta a ſummis pontificibus.
Et ſi queras de ieiunio aduentus dico ꝙ nō eſt in precepto ex communi ſtatuto eccleſie licet ſit in conſilio et ſi aliquid de hoc legatur inſtitutum dico ꝙ nō eſt vſu et conſuetudine comprobatum.

Cōtra ſepti mā ꝯclonez ¶Contra ſeptimā concluſionē arguitur ſic primo auctoritate Hieronimi ad Lucinum et habetur diſtinctio. lxxvi. capi. vtinam. vtinam omni tempore ieiunare poſſemus qđ in actibus apoſtolorum diebus penthecoſtes et die dominico apoſtolum Paulum et cum eo credentes feciſſe legimus. Ex qua auctoritate. Secundo ſic arguitur Paulus et alij apoſtoli die dominico ieiunauerant ergo non eſt illicitum die dominico ieiunare. Tertio ieiunium diei dominice nō prohibetur niſi ſicut ieiunium ferie quinte vt patet ex decreto melchiadis pape ſed nō eſt illicitum ieiunare feria quinta ergo nec die dominica. Confirmatur quia nō eſt prohibitum ieiunare feria quinta ſimpliciter ſed tm̄ prohibitum eſt ieiunare ea cauſa qua ieiunabāt gentiles et heretici vt pʒ ex decreto Melchiadis ergo nō eſt ſimpliciter illicitum ieiunare die dominica. Quarto ieiunium diei dominice non eſt illicitum niſi quando fit ex cōtemptu ergo nō eſt ſemper illicitū. antecedens patet per gloſam ſuper decretum illud Melchiadis patet etiam per illud quod habetur diſtinctio. tertia capi. Si quis tanq̄ʒ. vbi expreſſa fit menſio de contemptu vt patet ſupra in probatione ſeptime concluſſionis. Quinto omnis cōſtitutio humana propter aliquam cauſam inſtituta ceſſante cauſa non obligat ſed inſtitutio nō ieiunandi die dominica inſtituta eſt propter aliquam cauſam puta ad diſcernendum inter ieiunia catholicorū et nō catholicorum et ad reprobandum ieiunia Manicheorum ergo qui deuotione aut cauſa ſanitatis aut continentie ieiunat illa die nō peccat.

Solutiões. ¶Ad primam concedo auctoritatē Hieronimi. ſed ex ea nullomō habetur ꝙ ieiunium ſit omni tempore licitum. ſi enim eius virtutis eſſemus vt omni tempore ieiunare poſſemus ſine moleſtia et difficultate melius eſſet actum nobiſcum et hoc optat Hieronimus ſed cum hoc ſtaret ꝙ nō eſſet licitum ieiunare die dominica per idem enim cōcluderetur eodem modo ꝙ licitum eſſet ieiunare in die reſurrectionis cuius oppoſitum legitur eſſe reuelatum cuidam ſancto patri cui dictum eſt hodie eſt dies reſurrectionis ieiunare non debes.
Ad ſecundaʒ dico ꝙ tempore beati Pauli non erat adhuc facta prohibitio: ideo licebat ei quod nunc non licet. Ad tertiam nego maiorē; eſt enim alia cauſa huius et illius et vrgentior de vno q̄ʒ de alio. Et ad probationem dico ꝙ preter illam cauſam cōmunem ſunt alie cauſe partiales puta quia rememoratio reſurrectionis domini eſt maioris neceſſitatis q̄ʒ rememoratio aſcenſionis dominice. Ad confirmationeʒ concedo antecedens ſed dico ꝙ aliomō prohibitum eſt de die dominica vt patet in decretis allegatis ad ſeptimaʒ concluſionem. Ad quartaʒ nego añtecedens et ad primam probationem dico ꝙ gloſa illa contradicit textui vt patuit in probatione concluſionis. Ad ſecundam probationem dico ꝙ inter cap. concilij gangrenſis nō legitur in forma illa in qua allegat Gracianus ſed in illa forma in qua allegatum eſt probatione tertia ſeptime concluſionis vbi non fit menſio de contemptu. dico ſecundo ꝙ ſi habeatur in illa forma dico ꝙ li. in eiuſdem diei contemptum non conſtruitur cum hoc verbo ieiunauerit ſed conſtruitur poſt illud anathema ſit. primo modo enim eſſet ſenſus ſi quis ieiunauerit in contemptum diei dominice credens hoc ſcilicet ieiunare in contemptum diei dominice conuenire id eſt vtile eſſe ad conſequendum anathema ſit. Secundo modo ſenſus eſt ſi quis ieiunauerit die dominica credens hoc vtile eſſe ad continentiam anathema ſit in contemptum illius diei. i. quia illū diem contēpſit in q̄ fit rememoratiō dñice reſurrectionis et magis credo hunc fuiſſe ſenſum decreti ꝙ Paulus et Anthonius qui maxime ſtudebant ꝯtinentie diē dñicam nō ieiunādo honorabāt q̄re qui ieiunāt ꝯtempnere videntur.
Ad quintam nego maiorem ſed bene verū eſt ꝙ ceſſante cauſa bene poteſt deſtitui per euʒ qui poteſtatem habet quod fuerat conſtitutum ⁊ ad minorem dico ꝙ illa cauſa non ceſſat ⁊ ꝙ continue q̄ʒdiu manēt catholici diſcretio illa facienda eſt dico preterea ꝙ multe ſunt alie cauſe illius inſtitutionis vt ſupra habituʒ eſt que non ceſſant nec ad hoc ꝙ cauſa ceſſare dicatur ſufficit ꝙ ego non intendam illaʒ cauſam quia q̄ʒtumcunq; non intendam in ieiunio meo cauſaʒ illaʒ alius tamen poterit eam intendere in eodem ieiunio meo nec valet dicere ꝙ cauſa ſanitatis ⁊c̄ quia per abſtinentiam debitam ſine ieiunio ita competenter poterit ſanitati prouideri. Et ſi obiciatur de multis pauperibus qui propter ciborum penuriam ieiunare etiam die dominico plerumq; coguntur quos non eſt credendum peccare. Ad hoc dico ꝙ penuria ciborum bene neceſſitat ad non comedendum ſed non ad ieiunandum quia non omnis carentia comeſtionis pluſq̄ʒ ſemel eſt ieiunium ſed illa tantum que eſt propoſita ⁊ intenta ſi quis enim proponens de mane prandere ⁊ tota die in propoſito continuās cū eſſet cenandum careret cibis aut violenter detineretur taliter ꝙ cenare non poſſet non propter hoc ieiunare diceretur quia ceſſatio a comeſtione non ſequeretur

propoſitum mentis nec eſſet voluntarie imperata
ſed ex neceſſitate concepta. Ratio ante oppoſi-
tum ſoluta eſt ex dictis.

Conſequenter agen-
dum eſt de vicio oppoſito abſtinentie
ſcilicet de gula ⁊ queritur. Utrum gu-
la ſit peccatum mortale? Arguitur ꝙ non gula
nulli precepto decalogi contrariatur ergo nõ eſt
peccatum mortale In oppoſituʒ eſt cõmunis op-
pinio gulaʒ inter peccata mortalia enumerans.
Notandum ꝙ gula non nominat omnem appe-
titum guſtabilis quia cum opponatur abſtinen-
tie que poſita eſt circa comeſtibilia gula proprie
Gula ꝗ͛do non dicit niſi appellati edendi non quemlibʒ ſed
inordinatum tantum. ❡ Prima concluſio Om-
nis gula deliberata eſt peccatũ probatur omnis
actus inordinatus ⁊ recte rationi difformis in po-
teſtate noſtra exiſtens eſt peccatuʒ ſed omnis gu-
la deliberata vel omnis appetitus inordinatus
cibi eſt actus recte rationi difformis in poteſtate
noſtra exiſtens ergo omnis talis eſt peccatũ ꝙ ſit
actus inordinatus ⁊c̃ pʒ quia recta ratio dictat
non eſſe tantum appetendum aut dictaret ſi ineſ-
ſet et contra hanc rationem appetitur tantum.
Quod ſit in poteſtate noſtra patet quia volũtas
non neceſſitatur appetere contra iudiciũ ratiõis
et poteſt reprimere omneʒ actum appetitus ſen-
ſitiui contra iudicium recte rationis appetentis
dixi autem gula deliberata vt intelligatur act⁹
appetendi pro tempore illo pro quo per delibera-
tioneʒ rationis poteſt ĩpediri quia de gula nõ de-
liberata que ſcilicet precedit omnem deliberatio-
nem rationis ⁊ pro mora illa pro qua non poteſt
haberi deliberatio vel repreſſio ſpontanea paſſio-
onis inſurgentis dubium eſt an ſit peccatũ quod
terminari habet cuʒ terminabitur queſtio de pri-
mis motib⁹ an ſint peccata ꝓbatur ſecũda con-
cluſio per Gregoriũ. xx. mo. dicẽtem ꝙ ad confli-
ctum ſpiritualis agonis nõ aſſurgitur ſi non pri⁹
intra noſmetipſos hoſtis poſitus gule videlʒ ap-
petitus edomatur ſed omnis interior hoſtis ho-
minis qui eſt actus vel habitus eſt peccatũ cuʒ er-
go gula ſit hmõi hoſtis ⁊ ſit actus vel habitus ſe-
quitur ꝙ eſt peccatuʒ dixi aũt hoſtis qui eſt actus
vel habit⁹ qui nõ omnis hoſtis hominis eſt pec-
catum diabol⁹ eñi caro ⁊ mund⁹ ſunt hoſtes ho-
minis que non ſũt peccata ſilr̃ qualitates corpo-
rales inclinantes ad peccata ſunt hoſtes homi-
nis ⁊ tamẽ non ſunt peccata cũ aliqñ inſint a na-
tiuitate. Tercio quicquid cõtrariatur virtuti mo-
rali eſt viciuʒ ſed gula cõtrariatur virtuti mora-
Sc̃da ꝗ͛do li puta temperantie ergo gula eſt vicium.
❡ Secunda concluſio gula non habet ꝙ ſit pec-
catuʒ ratione materie ſue abſolute quia materia
gule poſſumus vti conformiter ad rectã rationeʒ
cum illa eadẽ ſit materia tẽperantie igiť. Sc̃do
quicũqʒ cib⁹ põt ſumi ſine pc̃tõ ergo vſus cibi nõ
habet ꝙ ſit peccatũ ex parte materie antecedẽs
patet per illud apoſtoli .i. ad thi o. quarto omnis
creatura bona ⁊ nihil reiciendum ꝙ cum gratia-
rum actione ſuſcipitur Secundo probatur per il-
lud ſaluatoris mat. xv. non omne quod intrat in
os coinquinat hominem hoc deducit diffuſe Au-
guſtinus contra fauſtum et alios manicheos qui
cenſebant vſum animalium eſſe vicioſum ⁊ culpa-
bilem et ſolum viuebant fructibus non audebãt
ipſi decerpere ⁊ colligere propter homicidiuʒ qꝛ
dicebant eis ineſſe partem anime rationalis ⁊ di- Tertia ꝯc̃lo
uinitatis ſubſtantiam. ❡ Tercia concluſio gula
habet ꝙ ſit vicium a circunſtantiĳs vel vtentis vl̃
cibi ad vtentem comparati patet ab hĳs habet
gula ꝙ ſit viciuʒ a quib⁹ habet quod temperan-
tie repugnet ſed ab huiuſmodi circunſtantĳs hʒ
gula ꝙ temperãtie repugnet igitur Secundo ab
hĳs habet gula ꝙ ſit viciuʒ a quibus habet ꝙ nõ
ſit eius conueniens vſus ⁊ rationi conformis ſed
hoc hʒ ab huiuſmodi circũſtantĳs ergo ab hiſdẽ
habet gula ꝙ ſit viciuʒ. Tercio contingit in cibo
deſerere ordinem rationis aliquando ex eo ꝙ vſ⁹
cibi repugnat bone habitudini taʒ anime ꝗʒ cor-
poris/aliquando vero quia eſt contra honeſtateʒ
aliquando quia eſt ſupra ſubſtantiã ſed iſta tria
proueniunt ex circunſtantĳs vel materie vel vtẽ-
tis igitur maior patet quia iſtis modis deſeritur
regula temperantie ſuprapoſita cuʒ de temperã-
tia agebatur ſed ſecundũ hanc ſumitur ordo ra-
tionis igitur. Minor probať quia ꝙ cibus repu-
gnet bone habitudini corporis vl̃ anime hoc cõ-
tingit aut ex quantitate cibi quia ſcilicet eſt nimi-
us aut ex qualitate cibi puta quia vel eſt vẽtoſus
vel fumoſus nimium aut etiam ex ventis quali-
tatibus propter quas cibus ſibi eſt nociuus qui
alĳs eſt conueniens immo reſpectu eiuſdem ideʒ
cibus eſt vno tempore conueniens qui alio tem-
pore nõ eſt vtilis. ❡ Quod aũt cibus ſit cõtra ho- Tripl̃r ꝯti-
neſtateʒ cõtingit tripliciter. aut qꝛ vſus diſconue- git q̃ cib⁹
nit toti ſpeciei ſicut veſci carnibus humanis diſ- ſit ꝯ hone-
conuenit toti ſpeciei humane in tantum ꝙ illi qui ſtatem.
carnibus humanis veſcunť appellantur beſtia-
les et inhumani aut diſconuenit nõ toti ſpeciei ſʒ
vni genti vel vni regioni vel ꝓuincie vt vti lima-
cibus aut ſerpentibus aut alĳs que ĩ abhomina-
tionem eſſent preſentium. Tertio modo aliquid
eſt contra honeſtatatem quia eius vſus eſt pro-
hibitus aut ſimpliciter aut pro tempore ſicut vti
carnibus in quadrageſima aut dieb⁹ quibus nõ
licet vti propter prohibitionem eſſet contra ho-
neſtatem. ❡ Quod vero cibus ſit ſupra ſubſtan- Dupl̃r ꝯti-
tiam contigit dupliciter. vnomodo quia ſuſtan- git q̃ ſit ſu-
tia vtentis notabiliter diminuiť pluſqʒ decet ex pra ſubſtan-
huiuſmodi vſu ciborum. ſecũdomodo quia ſecun- tiam.
dum regularem modum viuendi hominuʒ vſus
cibi factus nõ propter nimios ſumptus ſed volu-
ptatis cauſa excedit conditionem vtentis vt ſi ru-
ſticus potens et diues cibis quos principes ⁊ nõ-
biles precipuos habẽt regulariter vteretur. Nõ
ſi cibus voratius ſumatur pertinet ad primũ mo-
dum et ſc̃dm ⁊ prouenit ex circũſtãtia vtẽtis.
Ad primũ quidem qꝛ nocumentum infert corpi.
Ad ſecunduʒ qꝛ eſt cõtra honeſtatẽ. Si frequẽti-
us ſumatur hoc etiã eſt ꝯtra honeſtatem et inter-
dum contra diſpoſitionem corporis et aĩe ſi loco
vel tempore indebitis eſt etiã contra honeſtateʒ
quia illicitum. Conſtat auteʒ ꝙ in hĳs obligatio

pꝛouenit ex circūſtantijs vel vtentis vel materie.
Qrta ꝯclo ¶ Quarta concluſio. Nō habet gula ꝙ ſit vitiū ex eo preciſe ꝙ vſus cibi eſt delectabilis. iſta concluſio manifeſte patet ex Ariſto. tertio ethicoꝛuʒ vbi ponit temperantiam conſiſtere in moderata delectatione et ibi diffuſe pꝛobatum eſt ꝙ nō omnis delectatio in cibo et potu eſt illicita nec omnis appetitus cibi pꝛopter delectationem eſt illicitus. Ex quo patet falſitas opinionis eoꝛuʒ qui dicunt ꝙ licet indigens cibo et potu cum delectatione comedat et aliquando plus et aliquādo minus ſecundū qualitatem cibi et diſpoſitioneʒ guſtus que delectatio non eſt mala eo ꝙ eſt naturalis complacentia tamen in cibo et potu pꝛopter ipſam delectationem non pꝛopter ſuſtentationeʒ eſt vicium. Hec enim pars ſecunda eſt falſa quia delectatio ipſa nō eſt de ſe mala ſed tantuʒ quando egreditur limites rationis ſed non egreditur limites rationis niſi ſit contra diſpoſitionem coꝛpoꝛis et anime contra honeſtatem aut ſupꝛa ſubſtantiam vt patet ex Ariſtotele tertio ethicoꝛum igit. non omnis complacētia in cibo et potu pꝛopter delectationem eſt vitioſa.

Quīta ꝯclo ¶ Quinta concluſio. non tantuʒ ſunt quinqꝫ ſpecies gule ſcilʒ debiti tempoꝛis pꝛeuentio/ lauticies/ gaſtrimargia/ voꝛacitas/ accuratio/ pꝛeuentio cum ſcʒ pꝛeuenitur in edendo debitum tempus. lauticies id eſt pcioſitas cibi. gaſtrimargia id eſt ingluuies vel exceſſiua ſumptio. voꝛacitas cum cibus nimium ardenter et ſine debita maſticatione ſumitur. accuratio cum nimis ſtudioſe pꝛeparatur. Iſtas enim quinqꝫ ſpecies intra quas omnes alias contineri putant nonnulli doctoꝛes enumerant tanqʒ ſufficienter diuidentes totum genus gule et iſtas ſpecies iſto verſu ſignant. Pꝛe/ pꝛopere / laute/ nimis ardenter ſtudioſe. Iſta opinio non videtur michi vera et arguitur ſic. Qui vtitur cibo pꝛohibito puta carne die veneris peccat peccato gule et tamen ſecundū nullā iſtarum ſpecierum peccat igitur. maioꝛ eſt nota et minoꝛ pꝛobatur quia nec pꝛecioſos cibos querit nec nimis accurate pꝛeparatos nec excedit in quantitate nec pꝛeuenit debitum tempus comedendi nec omittit debitum modū in edendo. Secundo qui comedit pluries qʒ debeat puta in die ieiunij vel qʒ honeſtum ſit licet etiam non faciat exceſſuʒ in quātitate talis peccat peccato gule et tñ nullo p̄dictoꝛum modoꝛum peccat. Tertio qui vtitur cibo cōtrario bone habitudini coꝛpoꝛis ſui vel anime peccat peccato gule et tamen nullo pꝛedictoꝛum modoꝛum peccat vt pꝛobari poteſt inducendo. Et ſi dicas ꝙ nimis ardenter cibum cupit. Contra ſecundum Thomaʒ ille dicitur nimis ardenter vti cibo qui non obſeruat modum debitum in vtendo ſed talis obſeruat modum debitum et tamen peccat quia cibus non eſt ei conueniens igitur et qʒuis poſſent ita extendi iſte ſpecies ꝙ compꝛehenderent alias omnes tamen vt expoſite ſunt a beato Thoma et ab alijs communiter loquentibus nō complectuntur omnes ſpecies gule ideo michi melius videtur.

Tres ſpecies gule ſm auctoꝛem. ¶ Pꝛimo diuidem gulam in tria genera pꝛimū eſt cum vtimur cibo contra bonam habitudinem anime vel coꝛpoꝛis. Secundo cum vtimur cibo contra honeſtatem. Tertio cum vtimur cibo ſupꝛa ſubſtantiaʒ pꝛimum genus diuiditur in tres ſpecies ſecundum ꝙ documentum ex tribus pꝛouenire poteſt. Vnomodo ex parte qualitatis cibi quia ſcʒ cibus eſt diſconueniēs. aliomodo ex parte quantitatis cum ſcʒ ſumitur in nimia quantitate. tertiomodo ex parte modi ſumendi vt cum nimis voꝛaciter nec bene maſticat quare nec bene digeritur et per conſequens nocet ſub iſto genere continetur etiam peccatum gule quod pꝛouenit ex pꝛeuentione tempoꝛis cum ſcʒ pꝛeoccupatur tempus debite comeſtionis cum ſcilʒ ſumitur cibus poſterioꝛ anqʒ facta ſit pꝛioꝛ digeſtio. Secundum genus diuiditur in duas ſpecies ſecundum ꝙ aliquid dicitur contra honeſtatem dupliciter. vnomodo ratione pꝛecepti vel pꝛohibitionis. aliomodo ratione iudicij rationis ceſſante omni pꝛecepto. pꝛimomodo anteuenire hoꝛam quam pꝛeuenire pꝛohibitum eſt: eſt contra honeſtatem ſimiliter pluries refici in die cum pꝛohibitum eſt pluries refici eſt contra honeſtatem. Similiter vti lacticinijs aut carnibus cum hoc pꝛohibitum eſt: eſt contra honeſtatem. Secundomodo contra honeſtatem eſt veſci carnibus humanis aut alijs quoꝛum vſus eſſet futurus in abhominationem. Similiter pluries refici qʒ decet in die puta quinqꝫ aut ſex vicibus cōtra honeſtateʒ eſſet. Similiter ex loco et tempoꝛe poteſt interdū eſſe vſus cibi contra honeſtatem vt ſi quis in eccleſia et tempoꝛe ſeruitij diuini vel vellet commeſſationibus. Tertiuʒ genus diuiditur in duas ſpecies quia vnomodo aliquid eſt ſupꝛa ſubſtantiam quia excedit condeſcentiaʒ ſtatus. aliomodo quia excedit pꝛouentus et reditus ſicut ſupꝛa declaratum. Ex hijs patet ꝙ ſunt multo plures ſpecies gule qʒ quinqꝫ.

Contra pꝛimam cōcluſionem ¶ Contra pꝛimam concluſionem arguitur ſic. Omne peccatum coinquinat hominem ſed gula non coinquinat homineʒ ergo gula non eſt peccatum. minoꝛ pꝛobatur per dictum xp̄i Mathe. decimoquinto. Nō intrat in os nō coinquinat homineʒ. Secundo nullus peccat in eo quod vitare non poteſt ſed immoderantiam cibi que eſt gula homo vitare non poteſt ſecundum illud Gregoꝛij xxx. moꝛalium quia per eſum voluptas neceſſitati miſcetur quid neceſſitas petat ⁊ quid voluptas ſuppetat ignoꝛatur ⁊ Auguſtinus. x. confeſſionuʒ ait quis eſt domine qui aliqʒtulū extra metas neceſſitatis cibum nō ſumit. Tercio in quolibet genere peccati pꝛimus motus eſt peccatum ſed pꝛimus motus ſumendi cibum non eſt peccatum alioquin ſitis ⁊ fames eſſent peccata. Quarto nullus actus potētie vegetatiue eſt peccatum ſed vti cibo eſt actus potentie vegetatiue ergo nullus vſus cibi eſt peccatuʒ Quinto ſecunduʒ ariſtotelem in tercio ethicoꝛuʒ in concupiſcentijs naturalibus non eſt peccatum ſed appetitus cibi eſt cōcupiſcentia naturalis ergo appetitus cibi non eſt peccatum. Sexto aliquis poteſt eſtimare cibum in aliqua certa quantitate que ſecundum veritatem eſt nimia eſſe ſibi neceſſariū ſed in hoc eſt exceſſus ſecūduʒ quantitatem cibi/ ⁊ eſt gula et tamē non eſt peccatum

Solutiões,

ergo non omnis gula eſt peccatum. Ad primaꝫ concedo maiorem et minorem nego/ ⁊ ad probationem dico ꝙ licet illud quod intrat in os non coinquinet hominem voluntas tamen inordinate mittendi in os coinquinat hominem ⁊ hec voluntas et non ipſe cibus dicitur gula. Ad ſcđam nego minorem de immoderantia cibi notabiliter ſenſibilis ⁊ ad ꝓbationem dico ꝙ poteſt cognoſci illud quod voluntas ſuperaddi vult notabiliter ⁊ ſenſibiliter vltra id quod poteſt rationabiliter ſumi per hoc quod tale notabiliter grauat naturam ſi autēꝫ id quod vltra ſumeretur non eſſet notabiliter ſenſibile tūc nō faceret peccatuꝫ. neqꝫ placet ſolutio thome dicentis ſi quis excedat in q̃ꝫtitate cibi non propter cibi concupiſcentiam ſed eſtimans id ſibi neceſſariuꝫ eſſe non pertinet hoc ad gulam ſed ad aliquam impericiam hoc enim mihi videtur dubium nam vnicuiqꝫ virtuti morali conuenit ſua prudentia que ſi deſit non dirigetur opus illiꝰ virtutis conformiter ad rectaꝫ rationem ⁊ ex defectu regule q̄s dicetur peccare contra virtutem illam ſed bene verum eſt ꝙ contra aliquam virtuteꝫ peccatur dupliciter vno modo

Dupl'r pec cat ꝯtra ali quā v̄tuteꝫ

da voluntas inclinatur contra iudiciuꝫ recte rationis, alio modo ex errore exiſtente in ratione cuius oppoſita noticia neceſſaria eſt ad actuꝫ illius virtutis peccat enim contra iuſticiam non ſolum ille qui contra iudiciū recte rationis quam habꝫ dat iniq̃ꝫ ſententiam ſed etiam ille qui ex errore rationis quem tunc non habere tenetur iniq̃ꝫ ſententiam profert. Scđo actus illius de quo arguitur eſt actus humanꝰ aut igitur eſt actꝰ virtutis moralis ⁊ hoc non quia non eſt recte rationi conformis aut eſt actꝰ vicij moralis et conſtat ꝙ nō niſi gule igitur eſt actus gule non quidem ex mala cōcupiſcentia ſed ex peruerſo errore procedēs poſſibile eſt tamē ⁊ aliquando contingit frequenter ꝙ mala concupiſcentia eſt erroris inicium.

Ad terciā dico ꝙ maior eſt dubia: ſꝫ de illa alias et ea conceſſa nego conſequētiaꝫ quia non omnis primus motus ſumendi cibuꝫ eſt primus motus gule: quia aliquis primus motꝰ ſumendi cibū eſt ordinatus. Ad quartam nego maiorē licet enim actus potētie vegetatiue facta applicatione actiuorum ad paſſiua ſit naturalis ⁊ non in poteſtate noſtra ipſam tamē applicationē precedit actꝰ voluntatis noſtre libere qui eſt bonus aut malus ordinatus aut inordinatꝰ a qua omnes actus exteriores conſequentes dicuntur aut boni aut mali. Eſt tamen aduertendū ꝙ actus potentie vege-

Actꝰ potētie vegetatiue duplices

tatiue ſunt duplices quidā ſunt cōſequentes actū liberum voluntatis circa quos eſt actus appetitus tanq̃ꝫ circa obiectum ⁊ de iſtis loquor alij ſūt precedētes et mere naturaliter cauſati ſine actu aliquo voluntatis preuio puta ſicut vel eſuries ⁊ tales non ſunt mali ſed interdum inclinant ⁊ incitant ad malos actꝰ ⁊ tunc prohibendi ſunt nō quidem ne inſint quia hoc nō eſt in poteſtate noſtra ſed ne habeant effectum ſue motionis ⁊ impulſionis quem effectuꝫ habere non poſſunt ſine cōſenſu libero voluntatis Ad quintā nego maiorem hoc enim non habet ariſtoteles ſed bene habet ꝙ ſecundum cōcupiſcentias naturales tantum vno modo peccatur quod ſupra diffuſe expoſitum eſt. Ad ſextam concedo maiorem ⁊ nego ꝙ non ſit peccatum ⁊ de hoc dictum eſt in reſponſione ad ſecundam. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur ſic circunſtantie non faciunt actus quorū ſunt cirtunſtantie ſpecie differre ſed in gula reperiūtur multa peccata ſpecie differentia vt ſupra dictum eſt ergo gula non habet ꝙ ſit peccatum a circunſtantijs maior patet quia differentia ſpecifica eſt eſſentialis circunſtantie autem non pertinent ad eſſentiam rei. Tum ſecundo quia videmus ꝙ vnus actus ſecundum ſpeciem ſit primo propter vnum finem ⁊ poſtea propter alium Tum tercio quia ſi ſic ſequeretur ꝙ quando actus continuaretur per horam eſſet alius ſecundum ſpeciem in prima medietate hore et in ſecunda ⁊ de die ⁊ de nocte quia eſt alia ⁊ alia circūſtantia. ¶ Ad hanc rationem concedo maioreꝫ ſed dico ꝙ que ſunt circunſtantie reſpectu vnius actus puta exterioris ſunt obiecta reſpectu alterius puta reſpectu interioris licet ergo circunſtantie non faciant differentiam ſpecificam in actibꝰ exterioribus quorum ſunt circunſtantie faciunt tamen differentiam ſpecificam in actibus interioribus quorum ſunt obiecta eo modo quo obiectuꝫ eſt cauſa ſpecifice differentie in ipſo actu ⁊ ex hoc patet reſponſio ad reliquas probationes que de exterioribus actibus et non de interioribus habentibus ipſas circunſtantias pro obiectis procedunt nam actus interior qui habet primam medietatem ⁊ non ſecundaꝫ hore pro obiecto eſt ſpecie diſtinctus ab eo qui habet ſecundam medietatem hore ⁊ non primam pro obiecto.

Cōtra 3tiaꝫ cōcluſioneꝫ

Solutio.

¶ Contra quintam concluſioneꝫ arguitur auctoritate Gregorij .xxv. moraliuꝫ ⁊ recitatur de cōſecratione diſt. v. dicentis quinqꝫ modis nos gule vicium temptat aliquādo nempe indigentie tēpus preuenit aliquādo lautiores cibos querit aliquando que ſumenda ſunt preparari accuratius appetit aliquando in ipſa quantitate cibi ſumendi menſuram refectionis excedit aliquando ipſo eſtu immenſi deſiderij peccat q̃ꝫuis etiam qđ deſiderat ſit abiectius ergo tantum ſunt quinqꝫ ſpecies gule. Secundo arguitur per verſum illum magiſtralem vulgatum apud omnes: pre/ propere: laute: nimis ardenter: ſtudioſe in quo tā tum quinqꝫ gule ſpecies tanguntur. Tertio omne peccatum gule importat inordinatam concupiſcentiam edendi aut ergo inordinatio attenditur ex parte cibi aut ex parte ſumptionis ſi ex parte cibi aut ex parte quantitatis et tunc eſt vna ſpecies aut ex parte ſubſtātie et ſic eſt alia qua queritur cibi nimis lauti et precioſi aut ex parte qualitatis vt cum nimis accurate preparantur et tunc eſt vna alia ſpecies. Si autem inordinatio prouenit ex ipſa ſumptione cibi hoc eſt dupliciter quia vel preuenit tempus comedendi et ſic eſt vna ſpecies aut non ſeruat debitum modum in edendo et ſic eſt alia ſpecies cum ergo ſit hic tacta diuiſio ſufficiens et particio per membra ſequitur ꝙ non ſunt plures ſpecies gule q̃ꝫ quinqꝫ.

Cōtra q̄ntā ꝯcluſioneꝫ

Quarto ſecundum yſidorum non niſi quattuor ſunt ſpecies ergo nō ſunt plures q̃ꝫ quinqꝫ antece

dens patʒ per illud quod habet ꝙ guloſus excedit in cibo ſecundum quid/quantum/ quomõ/ et quando. Quinto in ſumptione cibi non prouenit aliqua deordinatio ex loco et tẽpore ergo ex parte iſtorum nõ ſumunt alique ſpecies gule antecedens patʒ quia in eis nõ inuenitur aliquod differens motiuũ pertinens ad vſum cibi. Sexto quot ſunt motiua ad peccatum gule tot ſunt gule ſpecies. ſed nõ ſunt niſi quinqꝫ motiua ad peccatum gule ergo nõ ſunt niſi quinqꝫ ſpecies gule. maior patet qꝛ in quibuſcunqꝫ vicijs diuerſe circunſtantie habent diuerſa motiua ibi ſolum ſcðm diuerſitatem circunſtantiarum accipienda eſt diuerſitas ſpecierum.

Solutiões. ¶ Ad primã concedo auctoritatem Gregorij: ſed verba eius nõ ſunt excluſiua, omnibus eñi illis modis peccatur ſed non negat quin alijs modis interdũ peccet. Ad ſecundã dico ꝙ verſificator ille ſupponit Gregoriuʒ verbis ſupradictis voluiſſe diuidere gulã in omnes ſpecies ſuas et in hoc errauit ideo verſus ille nõ eſt magne auctoritatis. Ad tertiã que vr̃ eſſe ſufficientia dicte diuiſionis a beato Thoma aſſignata cũ dicit aut inordinatio ſumitur ex parte cibi ⁊c̃. diuiſionem illam admitto q̃ʒuis tamen ſcðm rigorẽ ſermonis omne vicium gule ꝓueniat ex parte ſumptionis cibi qꝛ quantũcunqꝫ cibus eſſet magnus vel delicatus ſi nõ ſumeretur nõ eſſet vitium rõne cibi cauſatũ et cũ dicitur ſi ex pte cibi aut ex parte quantitatis aut ex parte ſubſtantie aut ex parte qualitatis ⁊c̃. dico ꝙ ſecundum membrũ diuiſibile eſt et tamẽ tanq̃ʒ indiuiſibile proponit et ſimiliter tertium nã ꝙ ex parte ſubſtantie prouenit inordinatio ꝯtingit dupliciter vnomõ quia cibus eſt nimis precioſus et tunc pertinet ad tertiũ genus gule. aliomõ quia cibus ille nõ ſolet venire in vſum et hoc dupliciter. vnomodo vniuerſaliter. aliomodo pro tempore ſicut ſupradictũ eſt et vtrumqꝫ pertinet ad ſecundũ genus gule. Iteʒ ꝙ ex parte qualitatis ſit inordinatio ꝯtingit dupliciter. vnomõ quia qualitas eſt nociua et diſcõuenientẽs. aliomõ qꝛ nimis accurate ꝓcurat vt inſit cibo q̃litas oblectatiua guſtus primuʒ ptinet ad primũ genꝰ gule cũ ſcʒ ꝓuenit iordinatio ex eo ꝙ cibus eſt inductiuꝰ male diſpoſitionis anime vel corporis. Secundum eſt interdum contra ſecundum genus quia contra honeſtatẽ: interdum contra tertium quãdo ſcʒ huiuſmodi preparatio eſt nimis ſumptuoſa. Cũ vlterius dicit ſi inordinatio prouenit ex parte ſumptionis ⁊c̃. dico ꝙ diuiſio nõ eſt ſufficiens quia non ſolum illis duobus modis fit inordinata ſumptio et ſcðm membruʒ etiam eſt diuiſibile fit eñi interdum ſumptio inordinata qꝛ frequentius fit q̃ʒ oportʒ vt ſi quis ſine cauſa ſepties aut decies in die reficiatur interduʒ qꝛ fit cum eſt prohibita vt ſi in die ieiunij bis reficeretur. interdum quia loco prohibito. interdum quia propter finem maluʒ vt ſi quis reficeret cauſa luxurie. Eſt etiam primum membrũ diuiſibile nam quis aliquãdo dicitur ꝑueniſſe tempus per cõparationeʒ ad exigentiam nature vt cũ priore cibo nundum digeſto poſterior cibus ſumit interdum per comparationem ad obligationem precepti vel laudabilis conſuetudinis vt ſi quis in die ieiunij preueniret notabiliter horam prandij aut celebraturus priꝰ comederet aut anteq̃ʒ ſeruitiuʒ diuinum dixiſſet ⁊ ꝙ hec faciant diuerſas ſpecies patet quia pertinent ad diuerſa genera. Naʒ prima preuentio pertinet ad primum genus ſecũda ad ſecundum. Ad quartum concedo antecedens loquendo de ſpeciebus ſubalternis et nego conſequentiam quia ſub hoc quod eſt aliquid multas ſpecies yſidorus comprehendit. Ad quintam nego antecedens ad probationem nego conſequentiam vt ſtatim videbit. Ad ſextam nego maioreʒ ſpecies enim et inordinationes ſpecifice in peccato gule non ſumuntur ſecundum differentiaʒ motiuorum eadeʒ enim concupiſcentia cibi fit vt hac die ieiunij in prandio ego excedam notabiliter in q̃ʒtitate cibi et tu bis aut ter comedas contra prohibitionem eccleſie Et tamen conſtat ꝙ non eſt eadem ſpecies peccati ſimiliter eadem concupiſcentia fit vt ego voraciter comedam et tu exceſſiue comedas et tamen cõſtat ꝙ ſunt diſtincte ſpecies Dico ergo ꝙ nec quantitas cibi mouet ad ſumẽdum cibum: nec voracitas mouet ad ſumendum nec accurata preparatio primo mouet ad inordinationeʒ ſumptionis ſed inordinata concupiſcentia mouet ad accuratam ꝑparationem ſimiliter licet locus et tempus nõ habeant rationem motiui qꝛ tamen concupiſcentia cibi mouet ad ſumendum cibum loco et tempore indebitis ideo eſt in gula deordinatio. nullus enim poteſt rationabiliter dicere ꝙ preuentio temporis ſe habet vt motiuum reſpectu cibi ſumendi ſed inordinata concupiſcentia mouet et impellit vt ꝑueniatur tempus. Ex quo patet ꝙ fundamentũ opinionis predicte ponentis ſpecies gule diſtingui et multiplicari ſecundũ diuerſa motiua eſt omnino nullum Nec eſt eidem opinioni conſonum cum in multis ſpeciebus quas enumerat illa opinio idem motiuum reperiatur vt patuit.

Q Uerit vtrum gula

ſit peccatũ mortale. Arguitur ꝙ nõ gula nõ contrariatur ꝑcepto diuino ergo gula non eſt mortale peccatũ. In oppoſitũ eſt cõmunis doctorum opinio. ¶ Notandum ꝙ circa hanc queſtioneʒ opinio Thome conſiſtit in duobus punctis primum eſt. Cõcupiſcentia gule ſic diuertens hominẽ a fine vltimo ꝙ propter eam explendam paratus eſt facere contra preceptum diuinum eſt peccatum mortale. Secunduʒ concupiſcentia gule auertens hominem tantum ab his que ſunt ad finem ſic ſcʒ ꝙ nõ eſſet propter eam explendam paratus deſerere precepta diuina non eſt peccatum mortale ſed veniale tantum Iſta opinio iuditio meo non oſtendit ſufficienter gulam eſſe peccatum mortale. ¶ Sit igit prima concluſio. gula nõ preciſe eſt peccatũ mortale qꝛ directe auertit a fine vltimo et preceptis diuinis probatur qꝛ vel hoc intelligitur de precepto diuino qð eſt de actu ipſius gule q̊ ſcʒ prohibet iordinatus vſus cibi et hoc nõ qꝛ ſcðm eundem doctorem in reſponſione ad primum argumentum illius articuli nullum eſt tale preceptuʒ Aut intelligit de precepto diuino quod eſt de alijs actibus

Duo p[…]
ex diu[…]
Pris[…]

puta de eo quo|prohibetur furtū vel adulterium
et tunc gula nō eſſet alio modo peccatū mortale
quā dare elemoſinam vel orare vł ſtudere quia li
cet iſta non ſint ſecundū ſe peccata mortalia ſi ta
men tantū eſſet eorū deſiderium vt paratus eſſet
quis furari vel adulterari vel peierare vt daret
elemoſinam vel vt ſtuderet tunc eodēmodo om=
nino iſta eſſent peccata mortalia ſicut gula Se=
cundo velle furari ad explendam concupiſcen=
tiam gule ſiue ita inordinate concupiſcere cibum
vt velit furari vt expleat cōcupiſcentiaʒ: aut eſt
peccatū mortale a quacūqꝫ volitione furti diſtin
ctum aut non ſi non ergo cū illud peccatū ſit fur
tum et nulla gula ſit furtum ſequitur quod gula
nō eſt peccatum mortale ſi ſit peccatum mortale
diſtinctū a volitione furti ita ꝙ ille ꝗ ſic cōcupi=
ſcit cibū ad explendā cōcupiſcentiam velit fura
ri peccet duplici peccato mortali vno quia vult
furari alio quia tam inordinate concupiſcit cibū
vt velit ad explendaʒ concupiſcentiaʒ furari ⁊ ſi
bi debeatur duplex pena eterna. vna pro pecca=
to furti. alia per peccato gule ſi primuʒ ſequitur
ꝙ ſupra illatū eſt in prima ratione nec poteſt dici
ſecunduʒ quia vbi vnū propter alterum ibi vnuʒ
tantum eſt ſed gula hic tantū eſt peccatum mor=
tale propter volitionem furti ergo ibi tantum eſt
vnum peccatuʒ mortale ⁊ tantum vna obligatio
ad penaʒ eternaʒ. Tercio volitio furti propter cō
cupiſcentiam gule explendam eſt peccatum mor
tale ſed non eſt mortale peccatum quia eſt concu
piſcentia gule quia tunc omnis cōcupiſcētia gu=
le eſſet peccatū mortale ergo preciſe eſt peccatuʒ
mortale quia eſt volitio furti nec poteſt dici ꝙ eſt
peccatum mortale quia eſt tam inordinata vt ꝓ=
pter eaʒ velit furari. Pro quo probādo ſit quar
ta ratio volo ꝙ ſint duo quoruʒ vnus habeat ita
inordinatam concupiſcentiam gule vt ſi ſciret ꝙ
furando ipſe poteſt eam explere ipſe furaretur ni
chil tamen cogitet nec vnquam cogitauerit de
furto faciendo ad concupiſcentiam explendam
alius vero habeat equalem concupiſcentiam gu
le ⁊ de facto vellet furari vt eā expleat tūc ſic aut
quilibet iſtorum peccat mortaliter peccato gule
aut non: nō poteſt dici ꝙ non quia concupiſcen=
tia gule in eis eſt equalis ⁊ equaliter inordinata
vt ſupponitur ex caſu ergo ſi vnus peccat morta
liter peccato gule ⁊ alius ſic. Tūc arguitur ſic.
Iſte peccat mortaliter peccato gule ⁊ non quia
velit furari aut aliud preceptuʒ diuinū tranſgre
di vt concupiſcentiam gule expleat quia per ca=
ſum nullam volitionē furti habet immo nec co=
gitet nec vnq̄ʒ cogitauit de furto vt per ipſuʒ cō
cupiſcentiaʒ expleat. Nec poteſt dici ꝙ peccat qꝛ
paratus eſt ſic velle licet non habeat actualeʒ vo
litionem quia ſi ſic ſequeretur ꝙ omnis habens
habitum vicioſum mortaliter ſecundū gradum
intemperātie ſiue malicie ſemper nouo peccato
peccaret mortaliter patet conſequentia quia per
te ad hoc ꝙ aliquis dicatur paratus peccare non
exigitur actualis volitio ſed ſufficit habitus ad
ita volendum diſponens ſed qui habet habitum
vicioſum mortaliter ſecundum gradum intempe
rantie habet habitum malum maxime diſponen
teʒ ergo talis eſt maxime paratus ergo continue
nouo peccato peccat. Quinto volo ꝙ ſint duo quo
rum vnus velit furari vt det elemoſinaʒ ita ꝙ vo
luntas dandi elemoſinā ſit in eo tam inordinata
vt velit furari gratia exequēdi eaʒ alius vero ve
lit furari vt expleat concupiſcentiaʒ gule ⁊ ſit in
eis voluntas furandi equalis ⁊ cetere circunſtan
tie pares preter circunſtantiam finis vt dictum
eſt tunc ſic conſtat ꝙ vterqꝫ horū peccat mortali
ter quia quilibet vult facere contra preceptum
diuinū aut ergo peccant mortaliter equaliter aut
inequaliter ſi inequaliter ergo circunſtantia gu
le per modum finis aggrauat peccatum mortali
ter ⁊ per conſequens de ſe eſt mortalis ſi equali=
ter tunc Arguitur ſic iſte habet ita inordinatam
concupiſcentiam gule ꝙ ꝓpter eaʒ explendā vult
furari ⁊ tamen huiuſmodi circunſtantie poſitio
non aggrauat peccatuʒ furti mortaliter ergo in
ordinata concupiſcentia gule propter quaʒ quis
paratus eſt facere cōtra preceptum diuinuʒ non
eſt peccatum mortale Sexto inordinata concu=
piſcentia gule per quaʒ quis ſine contēptu para
tus eſt facere cōtra preceptuʒ eccłie obligans ad
peccatuʒ mortale eſt pctm̄ mortale vt inordina=
ta concupiſcētia qua quis ex fragilitate vult plu
ries eadē die. xl. comedere ſed conſtat ꝙ non oīs
talis eſt qua quis ſit paratus facere contra p̄ce=
ptum dei immo multi ſūt ſi ſcirent ieiuniū. xl. eſſe
ex precepto diuino ieiunarēt ꝗ tamen nō ieiunāt
quia ſciunt eſſe ex precepto eccleſie igitur maior
videtur eſſe beati Thome poſitis eccleſiam poſſe
obligare ad peccatum mortale et minor eſt nota.
Septimo concupiſcentia gule inducens aliquem
voluptatis et non neceſſitatis cauſa ad veſcendū
carnibus humanis eſt peccatuʒ mortale ſed talis
concupiſcentia non inducit neqꝫ reddit homineʒ
paratum ad faciendum contra preceptū diuinuʒ
cum nullo diuino precepto hoc ſit prohibituʒ igi
tur maior probatur quia talis concupiſcentia eſt
beſtialitas ⁊ eſt gula contra naturā eomodo quo
ſodomia eſt luxuria contra naturam. Hec conclu
ſio per conſequens magis apparebit. Sed quia
diſcutere que concupiſcētia gule ſit peccatū mor
tale et que veniale dependet ex diſtinctione pecca
ti mortalis a veniali ideo multa remittenda ſunt
ad materiam illam ſed aliqua dicentur de ſpecie
bus gule prius enumeratis. Octauo ſi ſic ſeque=
retur ꝙ concupiſcentia gule in aliquo eſſet pecca=
tum mortale qua maior eiu ſdē ſpeciei in alio exi=
ſtens non eſſet peccatum mortale conſequens vi=
detur omnino abſurduʒ et patet conſequentia vo
lo ꝙ Johannes facilius in triplo inducibilis ſit
ad faciendum contra preceptum diuinum q̄ʒ pe=
trus ⁊ ꝙ in petro ſit cōcupiſcentia gule in duplo
maior q̄ʒ in Johanne concupiſcentia tamen Jo=
hannis reddat eū paratū ad faciendūʒ contra p̄=
ceptū diuinū ſed cōcupiſcentia petri nō ſic petrū
paratū reddat tunc ſic concupiſcētia gule Johā=
nis eſt pctm̄ mortale ⁊ cōcupiſcentia petri nō eſt
pctm̄ mortale ⁊ tn̄ concupiſcentia petri eſt in du=
plo maior igit̄ ſic igit̄. ¶ Secūda ꝯcluſio aliquis Scda ꝯclo
vſus cibi quo quis perturbat bonā diſpoſitionem
corporis vel anime non eſt peccatum mortale ali

quis eſt peccatum veniale et aliquis eſt peccatuꝫ
moꝛtale. Pꝛimum patꝫ qꝛ aliquis pꝛocedit ex er⸗
roꝛe inuincibili et aliquãdo ex cõſilio eoꝛum qui⸗
bus regulariter credendum eſt cõſtat autem ꝙ li⸗
cet talis actus ſit inoꝛdinatus erroꝛ tamẽ excu⸗
ſat ne imputetur ad penam eo ꝙ eſt inuincibilis
Secũdo aliquis talis vſus cibi etiam ſcienter fa⸗
ctus eſt laudabilis ergo aliquis talis nõ eſt pec⸗
catum imputabile. añcedens patꝫ de vſu cibi qui
pꝛo tẽpoꝛe quo perturbat bonam habitudinẽ vt
per hoc excitata natura ſeſe a ſuperfluis exhone⸗
ret vt tandem melioꝛ habitudo et anime ⁊ coꝛpo⸗
ris recuperetur. Secunda pars pꝛobatur qꝛ ali⸗
quis talis vſus cibi eſt qui nocumentũ infert par⸗
uum et pꝛo paruo tempoꝛe qui neqꝫ fit cum nota⸗
biliter exceſſiua voluptate neqꝫ cum magna deli⸗
beratione. Tertio pꝛobatur qꝛ eſt aliquis vſus ci⸗
bi qui vtenti infert nocumentum notabiliter ſen⸗
ſibile qui fit etiam ꝯtra conſiliuꝫ pꝛudentũ et ſa⸗
pientum quidus tenetur in tali caſu credere imo
vtens habet conſcientiam dictantem ſibi ꝙ tene⸗
tur non vti igitur vſus talis eſt peccatũ moꝛtale
Secundo aliquis eſt hmõi vſus cibi ex concupiſ⸗
centia factus qui talis eſt ꝙ inducit vehementiſ⸗
ſime vtentem ad aliquod graue peccatum et ſcit
certitudinaliter vtens per experientiã ꝙ poſt cõ⸗
ſimilem vſum ipſe incidit in peccatum conſimile
ſed conſtat ꝙ quicunqꝫ exponit ſe periculo pecca⸗
ti moꝛtalis nõ ſolum circundanti ſed inuoluenti
peccat moꝛtaliter igit̄. hoc autem gule genus vt
dictum eſt contingit multipliciter. Unomõ cum
exceditur in quantitate et de hiſs ſcribitur illud
pſalmiſte. Manducauerũt et ſaturati ſunt nimis
et hi exceſſus in quantitate nõ ſolum fiũt in cibis
delicatis ſed etiã in cibis groſſis et vilibus et po⸗
tu vili ſecundũ illud Ezechie. xvi. Hec fuit iniqui⸗
tas ſoꝛoꝛis tue ſodome ſaturitas panis et aque.
Nam ex ſuperfluo eſu panis ⁊ potu aque põt gra⸗
uamen notabile natura conſe qui poteſt etiam fie⸗
ri ad luxuriam et ad alia quidem vicia vehemẽs
impulſio et ꝙ in exceſſiuo vſu panis et aque hoc
vicium ꝯtingat habet Caſſianus libꝛo quinto de
vitijs aliquando contingit cũ peccatur in quali⸗
tate puta cum cibus quem concupiſcimus eſt na⸗
ture noſtre diſconueniens. Tertio cum pꝛeuenit̄
hoꝛa vt puta cũ crudum apponitur crudo et indi⸗
geſto appõne noſtre diſconuenienti. Quarto cuꝫ
nimium ardenter et nimis voꝛaciter comedimus
ita ꝙ cibus non bene maſticatus mittitur ad ſto⸗
machum Ex quo vicio multa diſcrimina nature
contingunt. ¶ Ex parte autem qualitatis con⸗
tingit tripliciter. Unomodo ex parte qualitatis
conſequentis cibum a tota ſpecie et hoc eſſentiali
vel accidẽtali. eſſentiali vt ſi alicui vſus eſſꝫ nota⸗
biliter nociuus aliquãdo a ſpecie accidentali vt
ſi alicui mutones biturici vel lemouici nociui eſ⸗
ſent. Secundomõ ex parte qualitatis conſequen⸗
tis tranſmutationem aliquã ratione cuius ſit diſ⸗
conueniens humano coꝛpoꝛi vt qui vtitur carne
iam coꝛrupta et iam male olente. Tertiomõ ex p⸗
te ꝑparationis inepte vt ſi quis vteret̄ carnibus
aut piſcibus male coctis. i. nõ quantũ complexio
exigit. In his autem nec in ſequentibus debet eſ⸗
ſe abſoluta conſideratio ſed comparatiua. Nam
qð eſt nimium homini debili eſt nimis paruꝫ ho⸗
mini foꝛtis caloꝛis ⁊ bone digeſtionis et qð ſanũ
eſt vni alteri eſt diſconueniẽs et quod nõ ſatis eſt
coctum iſti nimis eſt coctum illi. Iſta habent̄ ab
Ariſto. ſecundo ethicoꝝ vbi exemplificat de mi⸗
lone. Habet̄ etiam Mathei. xi vbi dicitur. venit
Johannes baptiſta nõ maducans neqꝫ bibens ⁊
dicunt demoniũ habet. Uenit filius hominis mã⸗
ducans et bibens et dicunt ecce homo voꝛax ⁊ po⸗
tatoꝛ vini et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus
filijs qð exponẽs Auguſtinus ait. oſtendit filios
ſapientie intelligere: nec in aſtinendo nec in man⸗
ducando eſſe iuſticiam ſed in equanimitate tolle⸗
randi inopiam et temperandi abundantiã et nõ
ſe coꝛrũpẽdi. Qð autẽ exceſſus iſte ſit aliquando
peccatũ moꝛtale habet gloſa ſuꝑ illud Greg. qð
habetur quarta diſtin. cap. Deniqꝫ. deniqꝫ ſacer⸗
dotes et diaconi. ⁊c. et paulopoſt. de ipa vero die
dominica heſitamus qð nã dicendũ ſit cũ omnes
laici et ſeculares illa die plus ſolito et ceteris die⸗
bus accuratius cibos carnium appetãt ⁊ niſi no⸗
ua quadam auiditate vſqꝫ ad medias noctes ſe
ingurgitant nõ aliter ſe huius ſancti tẽpoꝛis ob⸗
ſeruationem ſuſcipere putant quod vtiqꝫ nõ rati⸗
oni ſed voluptati imo cuidam mentis cecitati a⸗
ſcribendum eſt. Unde nec tali conſuetudini auer⸗
ti poſſunt et ideo cum venia iudicio ſuo relinquẽ⸗
di ſunt vbi gloſa cum venia ſcꝫ tempoꝛalis ꝑſen⸗
tionis ſed non gehennalis ex quibus verbis gloſe
apparet qð peccant moꝛtaliter quod verũ puto
vbi exceſſus eſt notabiliter in detrimentum bone
diſpoſitionis tam anime q̃ꝫ coꝛpoꝛis. Nec eos ex⸗
cuſat erroneum iudiciuꝫ cui eos relinquendos di⸗
cit Gregoꝛius qꝛ illud iudiciũ eſt totaliter vinci⸗
bile et confutabile. Dominus autem floꝛentinus
vult illa Gregoꝛij verba de die carniſpꝛiuij intel⸗
ligi et cõmutat aliquantulum textum. puto eniꝫ
magis intelligi debere de diebus dñicis quadra⸗
geſime. Contra pꝛeuenientes hoꝛam ſcribitur ec⸗
cleſiaſtici quarto. Ue tibi terra cuius rex puer eſt
et cuius ꝑncipes mane comedunt. Et yſaye quar⸗
to ve qui ſurgitis mane ad ebꝛietatem ſectandaꝫ
¶ Tertia concluſio vſus cibi contra honeſtateꝫ Tertiu
aliquando nõ eſt peccatum imputabile aliqñ eſt
peccatum veniale ⁊ aliquando moꝛtale. Pꝛima
pars pꝛobatur qꝛ aliquãdo eſt erroꝛ inuincibilis
ꝙ ſit contra honeſtatem aliqñ eſt neceſſitas cogit
ita facere et tunc quod alias fuit contra honeſta⸗
tem interueniente neceſſitate deſinit eſſe contra ho⸗
neſtatem vt comedere carnes in q̃ddrageſima aut
vti carnibus hũanis vbi nõ ſubeſt aliud edendũ
Secũda pars patet vt ſi quis ianitaretur in die ie⸗
iunij aut qꝛ neſciunt extra ieiunium aut qꝛ ꝓpter
alias occupationes nõ conſiderauit. Tertia pro⸗
batur vt ſi qui ſine neceſſitate ſed ſola concupiſ⸗
centia et delectatione oppoſita veſcent̄ carnibus
humanis aut omitteretur ieiunium quadrageſi⸗
me aut in quadrageſima veſcentur carnibus ⁊ la⸗
cticinijs. talis eñ peccaret moꝛtaliter ſuppoſito
ꝙ eccl'ia obliget ad ꝑdicta ſub pena peccati moꝛ⸗
talis de quo alibi videbitur. Contra autem hone⸗
ſtatem eſce dico que ꝓpter hoꝛroꝛeꝫ aut pꝛopter

preceptum aut propter inſuetudinem habentur
tanq̄ȝ illicita. i. voratius comedere frequentius
quam oportet comedere nimium notabiliter diu
tius q̄ȝ decet accubare menſe ſecundum ꝙ inde-
centia ſunt contra honeſtatem ⁊ pertinēt ad ſecū
dum genus ſecundum ꝙ grauantia naturam ad
primum genus pertinent. Quarta concluſio ali
quis vſus cibi qui eſt ſupra ſubſtanntiam aliquā
do non eſt peccatuȝ imputabile ſed actus lauda
bilis aliquando eſt peccatum veniale ⁊ aliquan-
do peccatū mortale. Prima pars patet quia ali
quando neceſſitas male valitudinis hoc exigit
pro tempore et ſit ita per virorum medicorū conſi
lio quibus non obedire peccatū eſt cum recta con
ſciencia dictet ſalutem corporis eſſe bonis exteri-
us preponendam ⁊ neceſſitati nullam eſſe legem
impoſitam in tali igitur caſu licet alicui vti pro
tempore cibis quorum vſus ſupra ſtatū ſuum eſt
poſitus ⁊ etiam pro quorum impenſis licet nota
biliter de bonis fortune exponere quod extra ne-
ceſſitatē facere non liceret quia vnuſquiſq̄ȝ ſe plꝰ
obligatur ſuſtentare quam familiam ⁊ ſe nunc ⁊
et pro tempore preſenti q̄ȝ ſibi ipſi pro tempo-
re futuro preuidere cuȝ prouiſio pro tempore fu
turo ſit inanis ſi ante tempus illud alenda ſub-
ſtantia depereat Secunda pars patet quia con-
tingit aliquando ꝙ propter concupiſcentiam im
plendam non fit detractio ſubſtantie q̄ȝ certū ſit
ei qui facit eam eſſe notabiliter ſupra ſubſtantiaȝ
aut notabiliter excedere facultates qui error non
prouenit aliquando niſi ex negligētia aut incon
ſideratione venialiter culpabili Item contingit
aliquando ꝙ non ſit continuatio huiuſmodi īpen
ſarum. Tercia probatur quia contingit aliquan-
do propter ſumptus continuatos ſupra exigenti
am ſtatus ſui proximꝰ ꝙ damnabiliter ſcandali-
zatur Contingit etiam ꝙ propter ſumptus facul
tates excedentes familia non poteſt diu ſuſtenta
ri: ⁊ patre familias ad inopiam redacto neq̄ȝ libe
ri vt decet aluntur neq̄ȝ filie nuptui traduntur ne
q̄ȝ hereditates a patribus ſuſcepte integre ſeruan
tur ſed vel alienantur vel notabiliter deterioran
tur per hunc enim modum cōmunitas domus ⁊
bona eius contra rectum rationis dictamen ma-
le reguntur diſtrahuntur ſeu alienantur adeo vt
hoſtes ſeuiendo non tanta mala rapinis ⁊ incen
diȷs inferant quanta mala iſte qui debet eſſe tu-
tor ⁊ auctor familie paſcendo ac curando ventreȝ
inferre cognoſcitur. Diximus autem ſupra duos
modos quibus ſumptus dicitur eſſe ſupra ſubſtā
tiaȝ vnus eſt cū eſt maior q̄ȝ ſtatus exigat ſecun-
dus cum eſt maior q̄ȝ facultas ⁊ reditus ferre
poſſint aliquando aliquid eſt ſupra ſubſtantiam
primo modo et non ſecundo vt ſi mercator po-
tens ⁊ diues veretur apparatu nobiliuȝ aliquan
do etiam aliquid eſt ſupra ſubſtantiam ſcđo mo-
do ⁊ non primo mō vt ſi nobilis depauperatus
vteretur apparatu quo vtebatur cum erat opulē
tus ſit preterea tam in cibis precioſis q̄ȝ in appa
ratu ſumptuoſo / ſit etiam in exceſſiuā q̄ȝtitate vt
patet de multis qui licet non excedant ſubſtanti
am in precioſitate ciborum in q̄ȝtitate, tamen ex-
cedūt nec ſufficere poſſunt ſumptibꝰ. ſit preterea
in menſa nimiū protrahenda ac etiam preparan
da in his maxime quos vite gratia laborare et ne
gotiari oportet hi eniȝ licet non faciant ſumptus
ſupra ſubſtantiā ⁊ facultates quādo dāt operā la
bori quia tn̄ propter nimiam protractionē menſe
nō poſſunt intendere laboribꝰ ideo ex gula ſit vt
nimiuȝ diminuatur eorum ſubſtantia et facultas
per hoc ꝙ tempus quod deberet impartiri labori
gule explende impendunt ex hȷ̄s omnibus patet
Reſponſio ad queſtionem. ¶ Contra primā con Cōtra p̄mā
cluſioneȝ. Arguit̄ ſic velle facere cōtra preceptū cōcluſioneȝ
diuinū vt ſatiſfiat gule aut ē pctm̄ mortale aut nō
Non poteſt dici ꝙ non quia omnis volitio contra
preceptū diuinum eſt peccatum mortale ſi ſic aut
in ſic volente ſunt duo peccata mortalia formali-
ter vel equiualenter aut vnum tantum ſi primum
habetur intentum ſcȝ ꝙ gula que auertit a prece
pto eſt peccatū mortale etiā aliud a peccato quod
eſt directe contra preceptum diuinum ſi non eſt
niſi vnum mortale tam formaliter q̄ȝ equiualen
ter ſequitur ꝙ qui furatur propter concupiſcen-
tiam gule non plus peccat mortaliter q̄ȝ qui fu-
ratur propter elemoſinam dandā. Secundo pre
dicta volitio eſt peccatum mortale predicta voli
tio eſt peccatum gule diuertens a preceptis diui
nis ergo quoddam peccatum gule diuertens a p̄
ceptis diuinis eſt peccatum mortale et ſicut hoc
probatum eſt de vno ita poteſt probari de quoli
bet ergo quodlibet peccatuȝ gule diuertens a pre
ceptis diuinis eſt peccatum mortale. Multe alie
rationes poſſunt induci ſed ille magis pertinent
ad materiā de diſtinctione mortalis a veniali.
¶ Ad primam dico ꝙ illud velle eſt peccatum Solutiōes.
mortale et cum vlterius dicitur aut in ſic volente
⁊c̄. Dico ꝙ aliquādo in ſic volēte ſunt duo morta
lia peccata per equiualentiā cuȝ ſcȝ concupiſcen
tia gule que diuertit a precepto diuino ē peccatū
mortale aliqū vero ī ſic volēte nō ē niſi vnū pctm̄
mortale ſed illud venialiter ⁊ non mortaliter ag-
grauatur per circunſtantiaȝ concupiſcentie gule
cū ſcȝ concupiſcentia illa gule non eſt niſi venia
liter mala ⁊ cū infertur ꝙ qui furatur propter cō
cupiſcentiā gule ⁊c̄. Reſpondeo dupliciter. Uno
mō concedo ſecundū aliquos ꝙ primus licet ma
gis peccet q̄ȝ ſecundus non tamen magis peccat
mortaliter hoc eſt peccatū ſuum non eſt grauius
mortaliter quia vt dictuȝ eſt per circunſtantiā cō
cupiſcentie gule venialiter malam non aggraua
tur peccatum furti mortaliter ſed tm̄ venialiter.
Reſpōdeo ſcđo negando cōſequentiam quia pec
catuȝ ſecundi propter circunſtantiam elemoſine
tanq̄ȝ finis excuſat̄ ⁊ alleuiat̄ ne ipſuȝ ſit tam ma
lum mortaliter peccatū autem primi non habet
circunſtantiam. alleuianteȝ ſed habet circunſtan
tiam venialiter aggrauantem. Ad ſecundam
concedo añs et conſequens. illud enim peccatum
gule non quidem ſecunduȝ ꝙ gule ſed ſecundum
ꝙ contra preceptum diuinum puta ſecundum ꝙ
eſt volitio furti vel adulterȷ̄ eſt peccatum morta
le et cum dicis ꝙ ſimiliter probaretur de omni-
bus aliȷ̄s nego quia nō quodlibet aliud peccatuȝ
gule diuertens a precepto diuino idētificatur cū
peccato quod eſt directe contra preceptum diui-

ſtum licet enim ſit eadem volitio furti et gule cuȝ
volo furari propter gulam nō tamen omnis voli
tio gule que eſt actualis cauſa volitionis furti eſt
volitio furti patet etiam in actibus exterioribus
differentiis manifeſtis qꝛ quantūcunqꝫ ſit eadem
volitio furti et gule modo dicto tñ non eſt idem
actus furandi et cōmeſſandi per hanc enim rati
tionem probaretur manifeſte ꝙ velle dare elemo
ſinam in eo qui furaretur vt daret elemoſinā eſſet
peccatum mortale. Dico preterea ꝙ ſi quis con=
cederet qđ infertur ſcȝ ꝙ quodlibet peccatum gu
le diuertens a preceptis diuinis eſſȝ peccatū mor
tale nō tamen haberetur intentum. tum primo qꝛ
hoc non eſſet inquantū eſſȝ peccatum diuertens
a preceptis diuinis ſed quia idēntificatur volitio
in qua volo facere qđ a deo prohibitū eſt fieri aut
non facere quod a deo preceptum eſt fieri. tum ſe
cundo qꝛ licȝ omnis talis concupiſcentia gule eſ
ſet peccatum mortale. multe tamen alie concupiſ
centie non ſunt pctā mortalia ſicut probatum eſt
Contra aliās ɔclōnes ſequit̃ ꝙ gula nō ſit peccatū mortal̃e. ſupra. ¶ Contra alias concluſiones et maxime
quantum ad illam partem que ponit aliquā con
cupiſcentiam gule eſſe peccatū mortale. Arguit̃
primo ſic. omne peccatum mortale eſt ɔtra prece
ptum diuinum: gula nō eſt cōtra preceptum diui
num vt patet inducendo per ſingula ꝑcepta igi=
tur. nulla concupiſcentia gule eſt peccatum mor
tale. Secundo omne peccatum mortale cōtraria
tur caritati ſed nulla concupiſcentia gule contra
riatur caritati ergo nulla concupiſcentia gule eſt
peccatum mortale. minor ptȝ quia gula nō cōtra
riatur caritati quantum ad dilectionem. dei neqꝫ
quantum ad dilectionē proximi. Tertio gula nu
merat̃ ab Au. inter peccata minuta ꝙ gula non
eſt peccatum mortale ſed veniale. aňs patȝ per il
lud eiuſdem in ſermone de purgatorio quotiens
aliquis in cibo aut potu plus accipit qȝ neceſſe ē
Solutiões. ad minuta peccata nouerit ꝑtinere. ¶ Ad ꝑmaȝ
nego maiorem. nō ieiunare em̄ in quadrageſima
eſt peccatum et tamen nō eſt contra preceptū di=
uinum. nō em̄ oportȝ vt dicit Thomas omne pec
catum mortale eſſe directe contra preceptū diui=
num addo ꝙ nec oportet ꝙ ſit contra preceptuȝ
eccleſie. nec placet michi qđ dicit ſanctus Tho=
mas ꝙ concupiſcentia gule que eſt mortalis eſt
contra ꝑceptū de ſanctificatione ſabbati quo pre
cipitur quies in fine vltimo. tunc em̄ omne pecca
tum mortale eſſet contra ſanctificationem ſabba
ti quia quolibet peccato mortali ſecundum Tho
mam auertitur quis a fine vltimo. Ad ſecundaȝ
dico ꝙ gula omnis que eſt peccatum mortale op
ponitur caritati aliqua enim opponitur caritati
ad proximum coniunctū puta illa tertij generis
qua fit ſumptus ſupra facultates maxime ſi ta=
lis ſit habens familiam nō enim ꝓuidet familie
et nunc et in poſterum. ſi autȝ ſit ſumptus ſupra
condeſcentiam ſtatus tunc etiam eſt contra cari=
tatem ad proximum qꝛ nō differt maioribus re=
uerentiam qȝ ſuus ſtatus exigit ſed vſurpat ali=
quid de eorum ſtatu gula que ꝑtinet ad ſcđm ge
nus ſi ſit contra preceptum eſt contra caritatem
ad proximum ſuperiorem. alia autem que nō eſt
contra preceptū eſt ɔtra caritatem ad vniuerſuȝ
genus humanum aut ad homines certe regionis
et loci gula q̄ eſt de primo genere et gñaliter que
libet alia ſiue ſecundi ſiue tertij generis eſt con=
tra caritatem ad ſe ipſum. per gulam enim ꝑmi
generis procurat quis ſibi ipſi malum corporis
vel anime per gulā ſecundi gñeris procurat quis
ſibi dedecus et infamiam per gulam tertij gene
ris ſtultam bonorum ſuorum diſſipationeȝ quod
multo grauius redditur ſibi ſi bona que diſſipat
nō ſua ſunt ſed aliena ſi tantum ſibi conceſſa ſint
quantum ad adminiſtrationem ⁊ legitimū vſuȝ
non quantum ad abuſum. Ad tertiā dico ꝙ Au
guſtinꝰ loquitur de exceſſu gule cauſa voluptatis
facto qui nō eſt notabiliter ita extra regulaȝ tem
perantie vt poſſit conſtituere mortale ita ꝙ in ta
li bene notatur voluptas exceſſiua ſed non nota=
tur aperte et manifeſte nocumentuȝ aliquod pre
dictorum illorum. Contra ſupradictas concluſi= Cōtra ɔ
ones inquantum tangant diſtinctionem ſpecierū ctiones
gule de qua actum eſt in precedenti queſtione ar gule.
guitur ſic. idem actus gule nō pertinet ad diuer=
ſas ſpecies ſed idem actus gule eſt ſupra ſubſtā=
tiam contra honeſtatem et contra bonam habi=
tudineȝ corporis et anime ergo ex parte predicto
rum trium nō conuenienter diſtinguntur ſpecies
gule maior videtur nota et minor probatur capio
lautiora conuiuia bis aut ter in die in quadrageſi
ma facta in quibus fit tanta ciborum ſumptio vt
bona habitudo ⁊ corporis ⁊ anime notabiliter de
terioretur conſtat ꝙ iſte actus ſimul pertinet ad
tria predicta genera. Secundo capio volitionem
qua quis vult vti cibis non obſtante ꝙ vſus talis
vel tantus ſit contra bonam diſpoſitionem vt di=
tum eſt contra honeſtatem et ſupra ſubſtantiam
tunc ſic. aut iſte actus interior habens hec tria
pro obiectis pertinet ad vnum genus tantuȝ/ aut
ad omnia/ aut ad nulluȝ: non ad vnum quia qua
ratione pertinet ad primum genus eadem ratio
ne pertinet ad ſecundum et ad tertiuȝ nec ad om
nia quia nullus actus interior per ſe malus perti
net ſimul ad diuerſa genera. ſi tertium ergo pre=
ter predicta tria genera ſunt alia et per cōſequēs
nō ſūt ſufficiēter enumerata genera gule. ¶ Ad Solu
primam nego maiorē de actu exteriori de quo ꝓ
cedit ratio ad probationeȝ minoris adducta. Ad
ſecundam dico ꝙ illa volitio ad nullū genus gu=
le formaliter pertinet. ſed pertinet per equiualē=
tiaȝ ad omnia et ad improbationē huius. dico ꝙ
preter tria genera predicta nullum reperitur ge=
nus ſimplex vel ſpecies ſimplex que nō cōtineat̃
ſub aliquo predictorū ſed dico ꝙ bene reperiunt̃
ſpecies mixte includentes ſcilicet plures ratiōes
quarū quelibet ſufficit cauſare diſſormitatē in gu
la ⁊ tunc tales ſpecies nō pertinēt eſſentialiter ad
aliquod predictorū generū ſed pertinȝ ꝑ equiua=
lentiā ad duo aut tria genera ſecundū ꝙ duas vel
tres rationes deformitatis formaliter vel equiua
lenter includūt ⁊ ita cuȝ diximus tria eſſe genera
gule volumus dicere ꝙ ſunt tres rationes gene=
rales cauſantes diſſormitatē i gula a quibꝰ habȝ
omnis actꝰ gule ꝙ ſit diſſormis et ſi dicas ꝙ hoc
modo dicendo cōtradicit̃ ɔmuniſſime ⁊ vbiqꝫ di=
uulgate doctrine ⁊ fere omnibus ſacris doctori=

bus qui in ſummis quas de vitijs ediderũt hanc velut ab omnibus confeſſaʒ doctrinā ſecuti ſunt Ad hoc reſpondeo ꝙ in hoc ego ſecutus ſuʒ Ariſtotelem in tertio ethicorū cuius doctrina ⁊ veriſſima eſt ⁊ artificioſiſſima ⁊ in cuꝰ dictis eſt maius pondus auctoritatis q̄ʒ in centū alijs quoꝝ vnus dicta ſua traxit ex dictis alterius.

Queritur. vtrum gula

Qeritᷣ. vtrum gula ſit vitiū capitale Arguitᷣ ꝙ non quia ſunt multa vitia nō capitalia que grauiora ſunt q̄ʒ gula ergo gula non eſt vitium capitale. In oppoſitū ē Gregorius.xxxi.moraliū gulā inter vitia capitalia numerās.

Quid pctm̄ capitale ſcd̄ʒ thō. ¶ Notandū ꝙ opinio ſancti Thome eſt ꝙ vitiū capitale dicitᷣ ex quo alia vitia oriunᷣ ſecundum rationem cauſe finalis inq̄ʒtum ſcʒ habet fineʒ multum appetitualeʒ ex cuius appetitu homines prouocantur et inducuntur multipliciter ad peccanduʒ ⁊ quia finis gule eſt delectatio tactus propter quā cōſequēdā multipliciter prouocantur guloſi ad peccandum ideo gula eſt peccatum capitale et in ſequenti argumento ponit quinqꝫ filias gule que oriuntur ⁊ naſcuntur ab ea.

Improbatio. ¶ Iſta opinio q̄ʒtum ad fundamentum eius non michi placet et eius impugnatio patebit ex concluſionibus.

Pria ꝯclo ¶ Prima cōcluſio ex gula multa vitia oriuntur ſecundum rationem cauſe finalis ita ſcilicet ꝙ actus vitioruʒ ab ea exortorum ordinantur ad actum gule tanq̄ʒ ad finem. Probatur concluſio quia per hunc modum ex gula oriuntur prodigalitas vana ſolicitudo et auaricia ſecundum multas eius ſpecies puta furtum:rapina:fraus:et dolus in re pecuniaria:ira:⁊ triſtitia. De prodigalitate pʒ quia gaſtrimargꝰ multa exponit inutiliter ⁊ vbi nō opʒ ⁊ quomodo nō oporʒ vt delectationē tactus ⁊ guſtus aſſequatur. De ſollicitudine vana patet quia gaſtrimargus eſt exceſſiue ſollicitus de cibis conquerendis et preparādis. De auaricia patʒ quia enim conſumit vbi et quando non oportet vt inaniter delectetur neceſſe eſt cum conſumpta ſunt que habet vt vnde non oportet accipiat non enim repugnat aliquem prodigum eſſe in dando ⁊ cōſumendo et illiberalem eſſe in accipiendo vt vult Ariſtoteles quarto ethicorū. De auaricia etiam probatur auctoritate Caſſiani collatione quinta qui expreſſe ponit auariciam connexam eſſe gaſtrimargie et ex ea oriri ſic ſcʒ ꝙ exuberantia gaſtrimargie eſt iniciuʒ auaricie. Confirmatur quia ſecundū eum ibidē gaſtrimargia ſiue gula eſt radix fornicationis ⁊ fornicatio radix auaricie ſed arbor oritur ex radice igitᷣ. De ira patet per eūdē Caſſianuʒ naʒ qui appetitu inordinato cibi agitᷣ iraſcitᷣ hijs qui aſſecutionē aut vſuʒ eius impediunt et interdū huiuſmodi ira fit vt ceſſent ab impedimento et talis ordinat actuʒ ire ad actum gule.

Scda ꝯclo ¶ Secunda cōcluſio luxuria:triſtitia:et accidia oriuntur ex gula nō ſecūduʒ rationē cauſe finalis ſed ſcd̄ʒ diriuatiōeʒ cuiuſdā naturalis ꝓpagatiōis ꝙ oriūtᷣ predicta ex gula patet ꝑ Caſſianum eadē quinta collatōe ꝙ non ſcd̄m ratiōeʒ cauſe finalis patet quia non fit regulariter vt quis ordinet actuʒ luxurie in actum gule nec regulariter ordinatur actus triſticie nec etiā actꝰ accidie in actuʒ gule ꝙ autem oriuntur per moduʒ cuiuſdaʒ propagationis naturalis probatur experimur eīm ꝙ poſt cererē ⁊ bachū incenditᷣ in nobis renitētibꝰ veneris deſiderium quod ex qua cauſa contingat alibi declarabitur hoc mō etiaʒ ex eadem oritur triſticia triſtamur enim cum deſideratis ardentibus cibis caremꝰ cū ventre pleno noſtra ſtulte conſumi cogitamus cum nos ad bona opera ineptos et ad multa flagicia ꝓpter gule deſideriū explendum incenſos cogitamus. Generatur etiam accidia que ſecundum eundem caſſianum eſt tedium mentis ex magnitudine triſticie in quā per gulā deuenimꝰ Generatur etiam ex gula accidia quia per gulaʒ reddimur torpidi reſpectu bonarū ⁊ honeſtarū actionū. Aduerte tamē ꝙ ſecūduʒ caſſianū iſta quinqꝫ luxuria auaricia ira triſticia accidia oriuntur ex gula non imediate ſed vnum mediante alio ita ꝙ imediate ex gula oritur luxuria ⁊ mediante luxuria oritᷣ auaricia ⁊ mediāte auaricia ira ⁊ mediāte ira oritᷣ triſticia ⁊ mediāte triſticia oritur accidia quia vt dicit in iſtis ſex exuberantia prioris eſt poſterioris inicium et licet ita regulariter fiat contingit tamen aliquando ꝙ ex gula ſiue luxuria ⁊ auaricia generatur accidia et ideo predicta ſex vicia in has cōiugationes cōbinat gula luxuria auaricia ira triſticia accidia.

¶ Tercia cōclo inepta leticia ſcurrilitas imūdicia multiloquiū ⁊ ebetudo ſenſus que a Grego. dicūtur quinqꝫ filie gule non oriuntur a gula ſecundū rationem cauſe finalis ſed ſecundum diriuatiōeʒ propagationis naturalis. Prima pars probatᷣ quia nemo appetit actus iſtorum quinqꝫ propter actū gule neqꝫ delectationē in iſtis propter delectationē guſtꝰ qͦs eīm appetit hebetationē mētis ⁊ delectetᷣ cibis ⁊ potibꝰ Secunduʒ probatᷣ ſcʒ ꝙ oriātur ex ea ſcd̄m diriuationeʒ propagatiōis naturalis ⁊ primo de inepta leticia eſt aūt leticia inepta delectatio quedam ex diſſolutione affectus ꝓcedens ad nullum honeſtū finem regulariter ordinata vt ſunt choree laſciui cātus ſoni lire ⁊ buccinarū ſecundū illud Job.xxx.tenent tipanū ⁊ liram ⁊ gaudent ad ſonitum buccine ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt per hoc quod dicitur delectatio differt ab alijs filiabus quarum ratio nō eſt in delectatione poſita per hoc quod dicitur ex diſſolutione affectus ꝓcedens differt a leticia ⁊ delectatōe quā habituatꝰ in aliquo pctō hʒ faciēdo operationes illiꝰ peccati talis eīm licet ex habitu malo ꝓcedat non tñ procedit ex diſſolutione appetitus dicitur ad nullum honeſtū finem ⁊c̄ delectatio enim choree laſciui cantus ⁊ multorū ſimilium vt nugarū inutiliū eſt ſibi ipſi finis nec ordinatur ad aliquem finem honeſtuʒ ⁊ licet aliquando delectatio huiuſmodi ordinetur ad ſanitatem vel honeſtam recreationem cōuiuarū vt contingit in nuptijs hoc tamē non eſt regulariter neqꝫ huiuſmodi choreas aut leticias ad honeſtū fineʒ ordinatas gula generat ſed honeſtas ⁊ cōdecētie q̄dā aut priuata vt cū hoc exigit ſanitas alicuꝰ perſone aut publica vt in nuptijs ⁊ quibuſdam alijs ſolemnibus rebus. per hanc aūt vltimā particulaʒ differt a ſcurrilitate que nō ſolum caret hō

neſto fine ſed etiam prauū finem habet ſcilꝫ infamiam proximi cū ergo dico ad nullum honeſtūꝫ ⁊c̄. hoc intelligo cum excluſione ita ꝙ ſi actus iocundus ordinaret ad peruerſum finem ſicut ſcurrilitas aut ſi ipſa chorea ordinaretur ad furtum vel homicidium vel adulteriū illa non diceretur inepta leticia ⁊ potius diceret filia viciorum ad quorū actus ordinaretur. qđ autem hmōi inepta leticia ex gula generetur patꝫ qꝛ ex gula generatur accidia que eſt tedium quoddam ⁊ torpor circa bona ſpiritualia: ſed cum affectus nō delectat in bonis ſpūalibus neceſſe eſt ꝙ delectetur i aliꝭs que vel mala ſunt vel ſaltem nō habent rationeꝫ veri boni qꝛ vero vicia per gradus creſcunt ideo et minus malum eſt delectari in hiꝭs que nō ſunt peruerſa ⁊ nociua q̄ꝫ in hiꝭs que nociua ſunt ideo affectus cui bona ſpūalia tedio ſunt et oneri ſtatim defluit ad ea in quibus leticia et delectatio eſt inanis et inepta. hec autem inepta leticia conſiſtit in dictis in quibus conſiſtit inepta leticia vt in confabulationibus inutilibus: in factis vt in choreis cantibus et aliꝭs huiuſmodi in viſu et auditu horum et aliorum que delectationem ad nichil vtilem pariunt: in olfactu precioſorum odorum ad delectationem tantū inutilem ordinato: in hiꝭs etiam que circa corpus ſunt vt in veſtibus precioſis vt forma exquiſita compoſitis de quibus omnibus ſuo loco dicetur. Horum eñ omnium deſiderium atq; complacentiaꝫ in hiꝭs generat ventris ingluuies nō ex preſtitutione voluntatis ordinantis predicta ad delectationem gule ſed propagatione naturali. Per ſcurrilitatem autem intelligo voluntatem dicendi vel audiendi vel faciendi ridicula et maxime que ſunt in deriſionem alterius et hec ſpecies deterior eſt priore eo ꝙ in priore nō verſatur detrimentū vel iniuria proximi. per ſcurrilitateꝫ vero fit iniuria proximo cui irridetur dicto vel facto: hec autem ſcurrilitas aliquando recte fit aliquando oblique ⁊ figurate: recte cū de aliquo aperte dicuntur eā vel fiunt que ſunt in irriſionem proximi. oblique vero et figurate cum ea alicuius figure colore teguntur vt puta per yroniam et ad id aptatur figura illa ac ſpecies yronie quā ſimulationem Quintilinus appellat cū ſcꝫ irriſionis cauſa dicta vel facta alterius recenſendo ſimulamus: nō eſt tamen omnis ſcurrilitas in irriſionem alterius: ſed ſcurrilitas eſt ſi quis ex hiꝭs que per ſe indecētia ſunt riſum mouere conetur vt ſi quis pendēdo vel eructuando vel vt vulgariter aiunt rotando riſum captare tentet vel pudenda oſtendendo que quia indeſcentia ſunt quantum eſt ex ſe aſtantes nata ſunt offendere. Tertia filia eſt imūdicia per quā intelligo p̄mo omnē electionē indecentē ſuperfluitatis vt vomitum pollutionem nocturnā vrinationem egeſtionem que aliquando repletis cibo et potu contra voluntatem eoruꝫ contingunt ſecundum illud Yſa. xxviij. Omnes menſe replete ſunt vomitu ſordiū. intelligo etiaꝫ eructationes: bombos et ſimilia cum contra voluntatem fiant pruritum ac ſcabiem corporis fetorem oris vel naſi cum ex repletione cibi nō ex naturali complexione oriuntur. Comedere manibus ſordidis et ore inuncto pinguedine vel alio modo ſe habēdo q̄ꝫ exigit menſe honeſtas licet autem multa horum non ſint peccata eo ꝙ cauſantur naturaliter oriuntur tamen ex cauſa que peccatum eſt que cauſa licet aliunde nō eſſet peccatū ex hoc tamen rationem peccati haberet ꝙ ex eā tam feda et tam inhoneſta procedunt Utrum auteꝫ pollutio nocturna ſit peccatum loco ſuo dictum eſt. de aliꝭs autem locis ſuis dicetur. Per multiloquiū intelligo nō ſolum loquacitatem ſed multa etiaꝫ alia puta verba detractoria: verba turpia: verba ſtulta: et verba incauta. quicunq; eñ dicit que tacenda ſunt ille multiloquio peccat. loquax eſt qui frequentior eſt et profuſior in ſermone q̄ꝫ oportet. Detractor quicunq; intentione nocendi loquitur. Contra quos dicebat Auguſtinus Si quis amat dictis abſentum rodere vitam Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi. Turpiloquus eſt qui turpia et feda auditu ſignificat er hoc ſiue turpibus verbis de quo ſunt exēpla multa aut nō turpibꝰ vt illud iam incipiunt agitata tumeſcere mēbra Stultiloquus eſt qui cum grauiter loqui putat leuiter et cum ſapienter inſenſate loquitur. Incaute loquitur ille qui cum putat dicere que proſunt aut ſaltem non obſunt ſibi vel proximo ea dicit que plurimum nocent hiꝭs enim modis omnibus fit multiloquium Hebetudo ſenſus non ſolum eſt obtuſitas intelligentie vt volunt multi ſed etiam eſt obtuſitas ſenſuum ad quam obtuſitas intelligentie ſequitur conſtat enim ſenſus hominis q̄ꝫtumcunq; acuti ſint ingluuie ventris deprauari et reddi imbecilles ac obtuſos quia per exceſſum in cibo et potu organa ſenſuum debitam a riuo viam perdunt que q̄ꝫto magis diminuitur tanto ſenſus in ſentiendo fit obtuſior et minus diſcernit ac iudicat debilitatio ergo ſenſuum ad hebetudinem pertinet. Ex hac proficiſcitur obtuſitas mentis per quam fit vt acumen ingeniꝭ non ſit tam acutum in rerum cognitione nec penetrare poteſt ad ea que intima ſunt et natura ſua obſcura ſed manet propter obtuſitatem in ſuperficie rei hoc eſt in hiꝭs que ſunt quaſi euidentia. obtuſitas autem mentis non ſolum procedit ex hebetudine ſenſuum ſed etiam ex elongatione a rebus diuinis et ſpiritalibus que fit ingluuiem. procedit etiam ex hoc ꝙ continuata voluptas iudicium peruertit voluptas quidem ciborum et potuum vſq; ad hebetudinem voluptas autem luxurie vſq; ad cecitatem mentis ex hiꝭs patet ꝙ iſta quinq; oriuntur ex gula non ex preſtitutione voluntatum et ita non ſecundum rationem cauſe finalis ſed per deriuationeꝫ naturalis originis ita ꝙ cibus et potus inordinate ſuſceptus eſt cauſa naturalis mediata vel immediata iſtarum quinq; filiarum. ¶ Quarta concluſio non ſolum ſunt quinq; filie gule patet ex tribus concluſionibus precedentibus ex quibus etiam patet ꝙ non ſolū ille dicuntur filie gule que oriuntur ex gula ſecundum rationem cauſe finalis quia omnis talis ortus preſupponit preſtitutionem voluntatis ordinantis illud quod oritur ad id ex quo oritur tan̄q̄ꝫ ad finem. ¶ Quinta concluſio gula eſt vitium capitale probatur omne vitium ex quo regu

lariter multa alia vicia genere ab eo differentia oriuntur eſt viciuꝫ capitale ſed gula eſt huiuſmodi igitꝰ eſt viciuꝫ capitale maior eſt nota ⁊ minor probatur ex hiis que in cōcluſionibus dicta ſunt

Cōtra p̄mā cōcluſionē. ¶Contra primaꝫ concluſionem arguitur ſic ſollicitudo vana oritur ex luxuria ⁊ ſuperbia ex inuidia ⁊ ſimiliter ex ira ꝗ ſollicitudo vana non oritꝰ ex gula antecedens patet quia luxurioſi ſuperbi irati inuidi inaniter ſolliciti ſunt de adeptione libidinis eſtimationis nocumenti proximi ⁊ vltionis. Secundo arguitur de auaricia quia ipſa eſt viciuꝫ capitale ergo non oritur ex aliis viciis capitalibus conſequentia tenet quia ſicut repugnat generaliſſimū eſſe ſub generaliſſimo alio ita repugnat capitale vicium ex alio capitali oriri.

Solutio. ¶Ad primam concedo antecedens ⁊ nego cōſequētiam quia non repugnant vicia eiuſdem ſpeciei ex diuerſis viciis capitalibus oriri. Dico tamen ꝙ actus interior cui ſubordinatur ſollicitudo vana cauſata a gula diſtinguitꝰ ſpecie ab actu interiori cui ſubordinatur ſollicitudo vana orta ab ira vel luxuria ⁊ ſic de aliis quia cum oriantur ab huiuſmodi viciis ſollicitudo vana ſecundum rationem cauſe finalis ⁊ ſecundum preſtitutionē voluntatis actus ille interior habet vſum ciborū et potuū ꝓ obiecto actus vero interior cui ſubordinatur ſollicitudo luxurioſa habet opus libidinoſū ꝓ obiecto in inuidia nocumētum in ira vindictam in ſuperbia eſtimationem vel aliquid tale. ſecꝰ eſt in hiis que oriuntur naturali propagatione ⁊ nō ex preſtitutione voluntatis. Ad ſecundam concedo antecedens ⁊ nego conſequentiam ſicut enim non repugnat aliquid cauſare aliud ⁊ tamen aliud ſimile primo ſecundum ſpecieꝫ cauſari ab alio ſimili ſecundū ſpeciem ſecundo nec repugnat etiam aliquid cauſari ab aliquo et tamen aliud eiuſdem ſpeciei cauſari ab alio diſtincto ſpecie ita non repugnat aliqua eiuſdem ſpeciei ex diuerſis viciis oriri nec repugnat aliquid ex quo multa oriuntur aut nata ſunt oriri interdum oriri ex alio ⁊ ideo bene dicit Tho. queſt. c. xlix. articulo. vi. in reſpōſione ad terciuꝫ argumētum de ſcurrilitate ꝙ non procedit ex actu luxurie ſed ex eius voluntate ideo ad vtrūqꝫ vicium pertinere poteſt nec valet probatio inducta quia generaliſſimum dicit negationem inferioritatis ad aliud ſed capitale non dicit negationeꝫ originis ex alio.

Cōtra ſecū-dā ꝯcluſioneꝫ ¶Contra ſecundam concluſioneꝫ arguitur ſic actus gule ſcilicet vſus cibi ⁊ potus ordinatur in luxuriaꝫ et non econtra ergo gula potiꝰ eſt filia luxurie q̄ꝫ econtra. ſecundo bene ſequitur gula oritur ex luxuria ergo gula eſt filia luxurie. Similiter ſequitur luxuria oritur ex gula ergo luxuria eſt filia gule ſed iſta duo conſequētia ſūt incompoſſibilia igitur minor probatur quia impoſſibile eſt ꝙ gula ſit filia ⁊ parens luxurie quod patet quia bene ſequitur gula eſt parens luxurie ergo gula eſt parēs filie luxurie ſed gula eſt filia luxurie ex prima conſequentia ergo gula eſt parens gule. et eodemmodo concluderetur ꝙ gula eſſet filia gule ⁊ luxuria eſſet filia ⁊ parens luxurie. Tercio ſi ſic ſequeretur ꝙ luxuria habitualis eadem numero eſſꝫ filia ⁊ parens gule ſed hoc eſt impoſſibile ſicut ꝙ idē ſit generans ⁊ genituꝫ igitur Et probatur conſequentia volo ꝙ ex actibus luxurie orte ex gula generetur aliquis habitus et deinde ex actibus luxurie originantis gulam augeatur ille habitꝰ tunc ſic iſta qualitas habitualis eſt filia gule ⁊ eadeꝫ eſt parens gule igitur eadem qualitas habitualis eſt filia ⁊ parens gule.

Solutiōes. ¶Ad primam cōcedo antecedens ⁊ conſequēs de origine ex preſtitutione voluntatis ⁊ ſecundū rationē cauſe finalis ſed non de origine q̄ fit ꝑ deriuationem naturalis actionis. Ad ſecundam cōcedo ambas conſequentias ⁊ nego ꝙ ꝯſequentia earum ſint incompoſſibilia ſicut iſta non ſunt incompoſſibilia homo genitꝰ eſt filius hominis generantis ⁊ homo generans eſt filius hominis geniti ⁊ preterea ex alia cauſa quia ſunt due indiffinite que redduntur vere pro diuerſis ſuppoſitis aliqua enim luxuria eſt filia gule illa ſcilicet ad quam quis per ingluuiem ventris ſtimulatur et aliqua gula eſt filia luxurie illa ſcilicet ad quam quis inducitur vt ad vſum libidinoſum ſit magis idoneus. Et ad probationeꝫ poſſet aliquis reſpondere negando conſequentiam vltimam que ſcilicet deducitur per duas priores conſequentias eo ꝙ licet gula ſit parens alicuius filie luxurie non tamen eſt parens cuiuſlibet filie luxurie. Quod exigi videtur ad hoc ꝙ vltima conſequentia valeat concederet tamen ꝙ extendendo parētem vt in primo antecedēte extenditur ad parentem mediatuꝫ ꝙ gula eſt filia gule. Nā ſi quis ex ingluuie ſtimuletur ad luxuriam ⁊ ille idem ordinet actuꝫ gule ad vſum luxurie tunc gula erit parens gule. Diceret preterea ꝙ eadem luxuria numero eſt vel eſſe poteſt parens luxurie. volo enīꝫ ꝙ quis ordinet vſum inordinatum cibi ad luxuriam et per eundem cibū ſtimulemur ad actuꝫ libidinoſum tunc iſte actus libidinoſus ſecunduꝫ rōnem cauſe finalis eſt parens gule ⁊ ſcd̄m rationem cauſe efficientis iſta gula eadem eſt parens luxurie. Sed iſta nō poſſunt bene ſaluari. Naꝫ ſi luxuria eadem eſt filia luxurie vel hoc erit in gn̄e cauſe finalis et hoc non quia luxuria nō eſt finis luxurie aut hoc eſſet in genere cauſe efficientis et hoc nō quia de hac cauſalitate nulla res eſt ſibi cauſa vt ſit. Et ideo aliter reſpondetur negando iſtam conſequentiaꝫ gula eſt parens luxurie ergo gula eſt parens filie luxurie ſed oportꝫ addere in antecedente et luxuria habet filiam cuius eſt eodemmō cauſa vel parens quomō gula eſt cauſa luxurie ſicut nō ſequitꝰ beatitudo eſt cauſa hominis et homo eſt cauſa homicidii ꝗ beatitudo ē cauſa homicidii qꝛ beatitudo eſt cauſa hoīs in gn̄e cauſe finalis: hō vero eſt cauſa homicidii in gn̄e cauſe efficientis ⁊ igꝰ cum aн̄s verificetꝰ pro diuerſis cauſalitatibus ⁊ ꝯn̄s nō poſſit verificari niſi pro vna nō valet ꝯn̄a. Ad tertiam poteſt reſponderi ꝙ iſta paternitas ⁊ filiatio tranſumptiue accepta nō conuenit niſi actibus vitiorum ⁊ non habitibus. ſcd̄o dicitur concedendo conſequens qꝛ ille habitus habet diuerſas ꝑtes et ſecundū vnā cōuenit ſibi vnuꝫ ⁊ ſcd̄m aliam conuenit ſibi aliud. tertio poteſt dici negando conſequentiaꝫ quia verificantur partes antecedentis pro diuerſis cau-

ſalitatibus et ideo ex illo nō poteſt inferri ꝯñs il-
lud ꝙ non poteſt verificari niſi pro vna et eadem
cauſalitate ſi quis tamen vellet defendere ſcđam
ſolutionem diceret ꝙ ſubiectū ꝯñtis ſupponit ꝓ
multitudine partiū habente ideo dictio cauſali-
tatem importās pōt pro diuerſis cauſalitatibus
accipi quaꝝ vna conuenit vni pti et altera alteri
Cōtra terti am ꝯcłonez ¶ Cōtra tertiam cōcluſionez inepta leticia ē om
ni peccato cōmunis et ſimilr hebetudo mentis ꝗ
nō debent poni filie gule. Prima pars añtis pa
tet per illud Prouerb. xiiij. errant qui operant
malum. ſecundo immundicia nō eſt peccatuz ſed
eſt pena peccati vel aliquid vtile ſub conſilio ca-
dens ergo non debet poni filia gule añs patz per
illud Eccle. xxxi. ſi coactus fueris in edendo mul
tum ſurge e medio et vome et refrigerabit te.
Solutiōes. ¶ Ad primam nego primā partem añcedentis
accipiendo ineptam leticiam vt ſupradictū eſt et
ſimiliter nego ſecundam. Ad probationem ſcđe
dico ꝙ duplex eſt error. vnus eſt ptis iudicatiue
quo falſum pro vero iudicatur et de iſto nō loqui
tur auctoritas. Alius eſt error partis appetitiue
et executiue et de iſto errore loquitur auctoritas.
Ad ſecundam dico ꝙ licet immūdicia de qua in
argumento tangitur nō ſit peccatuz eſt tñ ſignū
peccati precedentis qꝛ viciosum eſt vt dicit Tho.
ꝙ aliquis ſe huic neceſſitati ſubdat per immode-
ſtiam cibi et potus. Et ad probationez dico ꝙ vo
mitus ex deliberatione recte rationis factus eſt
vtilis et ſalubris et cadit ſub cōſilio nec eſt immū
dicia ſed vomitus nō deliberatus ſed quodaz na
ture faſtidio et onere factus eſt immūdicia qui et
quāuis nō ſit formaliter peccatum ſed tamen ta-
li neceſſitati ſubdere ſe eſt peccatuz et vicioſum.
Nam volitio qua quis vult vſum ſupfluum cibi
et potus excitantem in eo vomituz eructationes
et alias immundicias eſt alia ſpē a volitione que
preciſe habet pro obiecto vſum immoderatuz ci-
Cōtra q̄rtā ꝯcluſiōem. bi et potus. ¶ Contra quartam cōcluſionem ar-
guitur auctoritate Grego. xxxi. mora. predictas
quinqꝫ filias tantū enumerantis. Ad hoc reſpon
deo ꝙ Gregorius bene vult predictas eſſe filias
gule ſed nō negat quin ſint multe alie que ab a-
liis auctoribus enumerant neqꝫ Gregorius ten-
tauit ibi totam progeniem gule numerare.
Cōtra q̄ntā ꝯcluſionez ¶ Contra quintam concluſionem. gula ſecundū
genus ſuū eſt minimū peccatorum ſed vicium ca
pitale principalitem habet in ratione peccati ſu
per alia vicia ꝗ gula non eſt vicium capitale. Se
cundo cibus non eſt de maxime deſiderabilibus
ergo a gula nō oriuntur alia peccata ſecundū ra
tionem cauſe finalis añs patet quia cibus non eſt
deſiderabilis propter ſe ſed propter nutritionem
corporis. Tertio luxuria eſt vitium capitale cir-
ca delectationes ꝗ non gula añs eſt certum et con
ſequentia probatur qꝛ circa delectationes eſt tan
tum vnū viciū capitale qđ patz ſic circa vtile eſt
tm̄ vnum viciū capitale ꝗ circa delectabile eſt tm̄
vnum vicium capitale ꝯñs tenet qꝛ omne pecca-
tum contigit ex hoc ꝙ aliquis recedit ab honeſto
Solutiōes propter vtile vel delectabile pñs. ¶ Ad primaz
nego minorē ex aliquo em̄ nō multum graui poſ
ſunt oriri alia multo grauiora. Ad ſecundā nego
añs in quocunqꝫ enim propter defectuz cibi cau
ſatur eſuries in eo cibus eſt maxime deſiderabilis
et ideo ſcđm Ari. li. de animalibꝰ ꝓpter tria ani
malia pugnant cibū coitum ꝛ fetum et hoc etiaz
patz. i. Eccle. vi. Omnis labor hoīs in ore eius nō
nego tñ quoſdam eſſe qui magis querūt delectati
onem in cibis q̄z ſaturitatē qꝛ illi nō patiunt expi
entiam famis nō oportet tñ vt dictum eſt ad vici
um capitale ꝙ filie eius oriantur ab eo ſcđm rati
onem cauſe finalis. Ad tertiam ꝯcedo añs et ne-
go ꝯñam. et ad probationez nego aſſumptū et cō
ſequentiam. Et ad probationē nego aſſumptum
oppoſitum em̄ patz de peccato ex errore vincibi
li et nego etiaz ꝯñam: q̄zuis em̄ omne pctm̄ ſume
retur ex eo ꝙ aliquis ꝓpter vtile vel delectabile
recedit ab honeſto qꝛ tamē ſunt de facto plures
rōnes vtilium et delectabiliū nō obſtante ꝙ non
ſint plures rōnes vtilium ideo poſſunt eſſe plura
pctā ſumpta ab vtili et plura ſumpta a delectabi
li et poſſunt etiam plura ſumi ab vno q̄z ab alio.
hoc tamen argumentū fundat in illa falſa yma
ginatione ꝙ peccatū capitale eſt a quo plura vi-
cia ſcđm rationem cauſe finalis nata ſunt oriri.

Queritur. vtrū gu-
la ſit omnium pctōrum maximum.

Arguitur ꝙ ſic quia propter gulam
maxima pena infligitur igitur. In oppoſituz ar-
guitur eſt vicium carnale: ſed ſecundum Grego.
vicia carnalia ſunt minoris culpe igitur.
¶ Notandum ꝙ pctm̄ aliqđ dr̄ graue tripliciter
Vno modo intenſiue ſecūdo modo extenſiue ter-
cio modo originatiue. Intenſiue dupliciter vno
modo itenſione ſpecifica qua quodlibet mortale
quolibet veniali dicitur eſſe grauius ꝛ vnū mor-
tale talia Secūdo modo intentiōe numerali qua
etiam vnum eadē ſpecie dicitur eſſe alio grauius
Illud aūt dicitur extenſiue grauius quod regula
riter plures inficit. Originatiue aūt illud dicitur
grauius quod regulariter eſt cauſa ꝛ origo pluri
um ꝛ grauiorū malorū grauitas intenſiua pecca
ti aliquando attendit ex materia aliqñ ex fine ali
quādo ex modo aut alia circunſtantia aggrauā-
te dum tamē ipſa ſit obiectum volitionis vel no-
litionis interioris. Neqꝫ placet mihi opinio tho.
dicentis ꝙ principaliter grauitas attendit ſcđm
materiam in qua quis peccat ſecūdum quod pec
cata que ſunt cōtra res diuinas ſūt maxima qꝛ ſi
ſic nulluz peccatū niſi circa res diuinas eſſet ma
ximum ꝛ eſſet ſimpliciter deterius et grauius nō
colere deū die dominica q̄z homicidiū aut adulte
rium cōmittere ¶ Prima cōcluſio peccatū gule
non eſt omniū maximū primo mō patet quia pec
cato gule deterius eſt adulterium homicidiū ſa-
crilegiuz ydolatria infidelitas imo loquendo de
hac grauitate peccatū gule videt eſſe leuiꝰ quod
patet omne peccatum eſt ſpirituale aut carnale
ſed ſpiritualia ſunt grauiora carnalibus vt alibi
probabit ꝛ inter carnalia que ſūt duo luxuria eſt
multo maioris g̃uitatis intēſiue ꝛ ſpecifice q̄z gu
la tñ qꝛ luxuria ſcđz mltas ſpēs eſt in detrimētū
ꝓximi nō aūt gula. Tū ſcđo qꝛ luxuria nō hꝫ ne
ceſſitatē excitātē gula āt neceſſitatē excitantā ha

bectum quia difficile eſt diſcernere vſq₃ ad quem terminū ſit neceſſitati obtēperandū ⁊ multū diffi cile eſt diſcernere qñ neceſſitas vł voluptas exigat cibum vt ptȝ ex Aug. ſcđm ꝙ allegatū eſt ſupra ⁊ propter iſtas cauſas videtur probabile ꝙ pcm̄ gule ſecundum genus ſuū eſt minimū inter peccata ceteris paribus ita ſcȝ ꝙ ſi omnes circūſtantie ſint pares q̄ȝtum poſſibile eſt eſſe ita ꝙ vnū nō reddatur propter circunſtātias grauius q̄ȝ aliud ſemper reperiretur pcm̄ gule minoris eſſe grauitatis. ¶ Secunda concluſio peccatū gule eſt maximū peccatū extenſiue patet quia pauciſſimi reperiuntur qui non excedant debitā temperantie regulam vt patet per experientiam imo hoc peccato fuit xp̄s not⁹ licet falſiſſime ⁊ inuidioſe a iudeis eū voracē ⁊ potatorē vini vocantib⁹ quia em̄ vſus cibi eſt vite hominis conſeruande neceſſari⁹ ⁊ difficile eſt cognoſcere ſub qua q̄ȝtitate ⁊ ſe in locum neceſſitatis voluptas frequēter ingerit ideo difficile eſt hoc gule peccatū vitare ⁊ ꝓpter hoc ortū eſt prouerbium illud plures occidit gula q̄ȝ gladius Secūdo pctm̄ cuius cōcupiſcentia non pōt ꝓ tempore huius vite totaliter extigui eſt extenſiue maximū ſed cōcupiſcentia gule nō poteſt pro tempore hui⁹ vite mortalis extigui ergo peccatuȝ gule eſt extenſiue maximū. maior eſt certa et minor probata eſt ſuperius. ¶ Tercia concluſio gula eſt multū magnū et graue peccatum originatiue ꝓbatur illud viciuȝ contra qđ primo incundū eſt certamē ⁊ quo non deuicto ⁊ ſuperato cetera cuȝ difficultate ſuperari poſſunt: eſt multū magnuȝ originatiue. Sed gula eſt huiuſmodi igitur maior patet quia ſi alia non originarētur ab eo tunc poſſet eo non ſuperato cōtra alia iniri certamen. tum ſecūdo quia omne tale ſe habet vt radix aut vt fons ex quo cetera pullulāt aut fluunt minor probatur primo per illud caſſiani quinto libro de inſtitutis monachoꝝ ca. ter. Iteȝ primuȝ nobis ineundū eſt certamen aduerſus gaſtrimargiam q̄ȝ dixim⁹ gule eſſe cōcupiſcentiaȝ. Et ca. xi Nunc vero propoſitū nobis eſt de gaſtrimargia id eſt de gule concupiſcentia contra quaȝ nobis primus conflict⁹ eſt diſputare ⁊ ſequit̄ igitur nū q̄ȝ poterit ardentes concupiſcentie ſtimulos inhibere quiſquis deſideria gule refrenare nequiuerit. Interioris hominis caſtitas virtutis eius conſūmatione diſcernitur Et ſequitur Nūq̄ȝ em̄ robuſtioribus emulis colluctari poſſe cōfidas euȝ queȝ in leuiore conflictu conſpexeris ab inferiorib⁹ ꝑuiſq₃ ſuperari. Et ca. xiiij. īpoſſibile nanq₃ eſt ſaturū vētrē pugnas interioris hominis experiri nec bellis robuſtioribus attēptari vt tamē habeatur intentio caſſiani intendit caſſian⁹ oñdere ꝙ prīa colluctatio noſtra ⁊ prim⁹ conflictus noſter in ſpirituali certamine debet eſſe contra gulam. Tum quia preſidens in huiuſmodi certamine indicabit velut ſeruos ⁊ ignobiles et turpi reſperſos infamia eſſe ac per indignos qui ad huiuſmodi certamen recipiamur ſi nos huic gule concupiſcentie ſubdiderim⁹ ⁊ ab ea vinci permiſerim⁹ tum ꝓpter inclinationem ⁊ diſpoſitionem quā facit gula in nobis ad alia vicia grauiora quod intendit in auctoritate hic allegata. Impoſſibile eſt ſaturum ventrē ⁊c̄ Tum tercio quia qui vicit̄ in paruis non eſt veriſimile ꝙ victurus ſit in robuſtioribus/ Et ca. xv. hec eſt em̄ nobis prima contentio hec noſtra velut in olimpiacis certaminib⁹. prima probatio gule ventriſq₃ concupiſcentiā deſiderio perfectionis extinguere eandeȝ ſuperioribus ſententiā reperit ca. xvi. ¶ Quarta cōcluſio Non eſt ſemper ex parte peccantis peccatū gule ceteris leui⁹ ꝓbatur quia cōtingit aliquando ꝙ in peccante ſunt alique circūſtantie aggrauātes peccatum gule ⁊ alique alleuiantes alia peccata vt ſi alicui inſint ex cōplexione aut alio mō qualitates retrahētes a peccato gule ⁊ alie vł eedē impellentes ad pcm̄ ire vel inuidie tūc ſi talis ingurgitetur vel inebriet̄ ⁊ ſimiliter motu inuidie agitetur excuſatur aliq̄ȝtulum peccatuȝ eius inuidie et aggrauatur peccatū gule propter complexionem diſtrahentem aut etiam propter alias cauſas que particulariter habent ab exceſſu gule dimouere debent. quod etiam aggrauetur peccatū iſtud ex circūſtantiis peccantis patet volo ꝙ ſint duo ſimiliter excedentes in peccato gule quoruȝ vſus ſit liberis orbatus alius habet filios ⁊ filias in copia ⁊ vterq₃ peccet ſecundū terciū genus ſcilicet exponendo ſupra ſubſtantiā conſtat ꝙ ſecūdus magis peccat cum nō ſolum ſibi ſed familie ſue detrimentum afferat. dando ventri id quod erat in eruditione filiorum in filiarum nuptiis et familia ſuſtentanda conſumpturus. Eſt autem Aduertendum ꝙ ex parte peccantis ſunt duplices circunſtantie quedam communes que inſunt toti generi humano ſcȝ naturalis indigētia: et neceſſitas cibi et ignorantia certe et determinate quātitatis aut qualitatis in cibis vſq₃ ad quā incluſiue vel excluſiue ſine culpa progredi poſſit et naturalis delectatio in vſu cibi et potus et de iſtis circunſtantiis puto Tho. fuiſſe loquutū cuȝ dicit ꝙ peccatum gule magis alleuiatur ex parte peccantis q̄ȝ aggrauatur. Alie ſunt circūſtantie particulares et priuate que reperiuntur in aliquibus ſed nō in omnib⁹ et per aliquas taliuȝ peccatum gule aggrauatur: per alias vero alleuiatur. ¶ Quinta cōcluſio. gula eſt peccatuȝ multū magnum et deteſtabile eneruatione bonorū tam corporis q̄ȝ anime tam interiorū q̄ȝ exteriorum tam honeſtorum q̄ȝ vtilium et delectabilium. Nā propter crapulam multi perierunt vt habetur Eccł. xxxv. et ideo ait Criſoſt. exceſſus ciborū conſumit et computreſcere facit corpus humanū et macerat egritudine diuturna et tunc eum morte crudeliori cōſumit Et vult Hieronimus ipocras in amphoriſmis habet craſſa et obeſa corpora que creſcendi menſurā impleuerunt niſi cito ablatione ſanguinis minuātur in paraliſis et peſſima morboꝝ genera erūpere vt recitatur de cōſecratio. di. v. c. vt tales. ad hoc facit exemplū podagrici qui proſcriptus et depauperatus ita vt gule vacare nō poſſet ſanatus eſt Ad hoc etiā eſt exemplū abbatis qui pre nimia ſagia appetitū pdiderat his captus et ad tenuem vitam reductus curatus eſt. Et ideo bñ dicit̄ Eccle. xxxiij. in multis eſcis erit infirmitas. et ſeneca ait voluptates nō tm̄ voluptuoſos excecāt ſed etiā impotētes ⁊ ptractos ⁊ le

Margin notes (left column): Sc̄da ↄclo (beside "tatis. ¶ Secunda concluſio"); Tertia concluſio. (beside "ſio gula eſt multū magnū").
Margin notes (right column): Q̄rta ↄclo (beside "bus ſententiā reperit ca. xvi. ¶ Quarta cōcluſio"); Quīta ↄclo (beside "tum gule aggrauatur: per alias vero alleuiatur.").

ꝓſoſos reddunt.inducit etiam gula paupertatez ſcd̃m illud.qui diligit voluptates in egeſtate erit Prouer.xxi. Et vt habet Luce.xv. Prodigus filius cõſumpta ſubſtantia in gula ⁊ luxuria egere cepit. Per gulã etiaz eneruatur omnis virtus In huius figura legit ꝙ Nabuzardam pͥnceps coquorum deſtruxit muros ciuitatis iheruſalem vbi Nabuzardã ventrem cui coci ſeruiunt ⁊ muri iheruſalem edificia virtutũ ſignificant. aufert verum cultuz dei ſecundũ illud prime Corin.iiij. Sedit populus manducare et bibere ⁊ ſurrexerunt ludere id eſt vel feſtinauerunt in venerationem vituli aurei declinantes ad ydolatriam carent ſpe qui gloriam et vniuerſum deſideriũ ponunt in cura ventris ſcd̃m illud ad Philip .iij. et gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiũt guloſus enim de coquina templuz facit et de mẽſa altare et oĩs eius de cibis ⁊ vinis locutio quaſi nullam aliã poſt hanc vitaz ſperent. Caritate carent guloſi vt patz de diuite qui epulabat quotidie ſplendide nec de micis de menſa cadentibus quicq̃z lazaro mendico et vlceroſo largiebat qui enim habuerit ſubſtantiam huius mũdi et viderit fratrem ſuum egere et nõ dederit ei:caritas in eo nõ eſt. Jo.iij. prudentiã et intelligentiam rerum proſternit gula tũ quia vt dictum eſt cauſat ebetudinem ⁊ ſenſus ⁊ intellectus tum qꝛ vt dicit Hieronimus.pinguis venter craſſum ſenſum generat. Profligat gula iuſticiam nã vt dictum eſt auariciam generat.quis em̃ tam iniuſtus eſt aut tam auarus inquit Ambro.q̃z qui multorum alimenta nõ ſuum vſum ſed habundantiã ⁊ delicias facit fortitudinẽ diſſipat gula vt patuit in Oloferne patz etiam nã qui certat in agone ab omnibus ſe abſtinet.ideo a grauamine ciborũ ⁊ potuum prime Corin.nono. Aufert temperantiaz propter cõtrarietatem ad eam. Aufert caſtitatez ſcd̃m illud Hiero. venter mero eſtuans facile deſpumat in libidinez. Septem dona ſpiritusſancti per gulam ruũt quod ſignificatum eſt in ſeptem filijs Job vt vult Greg. Inducit preterea eternũ ſupplicium ſecundũ Apoſt.ad Ro.xiij. Qui cõmeſſationes inter opera tenebraruz nũerat. ⁊ ſaluator ait. Attendite ne grauent corda veſtra crapula et ebrietate et ſuperueniat in vos repentina

Sexta ꝯclo dies. ¶ Sexta concluſio gula non eſt omniũ peccatorum maximũ. patz ex dictis.fit enim minus

Cõtra vltimã ꝯcl'onez graue propter cauſas ſupradictas. ¶ Cõtra vltimã cõcluſionem ar primo ſic.pctm̃ gule in ſacra ſcriptura legit fuiſſe ꝓuentum q̃uiſſima pena igr eſt grauiſſimũ ꝯña tenz qꝛ magnitudo pcti ex magnitudine pene cõſiderat et añs ꝓbatur p Criſo. dicentẽ. Adam in ꝯtinentia ventris expulit a paradiſo et diluuium qd̃ fuit tpe Noe ipſa fecit ſcd̃m illud Ezechi.xvi.hec fuit iniq̃tas ſodome ſororis tue ſaturitas panis. Scd̃o gula eſt cauſa ⁊ origo omniũ aliorũ pctõrum ḡ eſt omniũ maximũ.añs patz per gloſam ſup illud Pſal. Qui pcuſſit egiptũ in pͥmogenitis eorũ. dicit gloſa luxuria cõcupiſcentia ſuperbia ſunt ea q̃ venter gñat. Tertio per gulam hõ ſibiipſi nocumentuz infert ḡ gula ſaltez eſt grauiꝰ pctm̃ illis pctĩs que ſunt ꝯtra ꝓximum. ꝯña tenet qꝛ ſicut magis tenemur diligẽ nos q̃z proximũ ita magis peccamus cũ ꝯtra caritatẽ ad nos peccamꝰ q̃z cũ peccamus ꝯtra caritatẽ ad proximũ. Quarto pctm̃ quod maxime facit homĩes beſtiales eſt maius peccatũ ceteris alijs nõ id facientibus ſed gula facit homines beſtiales vt patz per Ari.iij.ethi.igr̃. maior ptz qꝛ tale peccatuz maxime deijcit hominẽ a ſua dignitate. ¶ Ad primã dico pͥmo ꝙ incõtinentia ade nõ expulit eum de paradiſo ſcd̃m ꝙ incõtinentia gule ſed ſcd̃m ꝙ fuit ſuperba ⁊ contumax diuini precepti tranſgreſſio. dico vlterius ꝙ pena ſupplicij eterni que dat pro alijs peccatis acerbior q̃z pro pctõ gule eſt grauior q̃z expulſio e paradiſo Ad ſcd̃am concedo ꝙ gula eſt multorũ peccatorum origo. Utrũ autem aliud pctm̃ ſit pluriũ et deteriorum origo dubiũ eſſe poſſet ⁊ videtur ꝙ ſuperbia et inuidia ſint pluriuz et peiorũ origo nec probatio probet ꝙ ſit omnium origo. hoc autẽ ſi cõſideretur nõ infert gulaz eſſe intenſiue deteriorem ſed tm̃ originatiue. nec oportz ꝙ peccatũ originationis ſit deterius q̃z originata licz em̃ ratio cauſe ſit potior rõne effectus. nõ oportet tamẽ ꝙ in malis et bonis illd̃ cui attribuit ratio cauſe ſit melius aut deterius q̃z illud cui attribuit rõ effectus. Ad tertiam ꝯcedo añs et nego ꝯñam et ad probationẽ dico ꝙ cõtra nos et proximum poſſumus peccare multipliciter. Uno mõ affectione nocendi ⁊ ſic ceteris paribus peccatũ contra nos eſt grauius alio mõ affectione complacendi vt ſi q̃s ſeipſum ⁊ proximuz inuitaret inſtanter ad opus ingluuiei terciomodo in ſe affectione cõplacendi et in proximũ affectione nocendi quarto mõ econtra ĩ ſe affectiõe nocendi ⁊ in proximũ affectione complacendi ſecundo mõ eſt dubium videtur tamen ꝙ ceteris paribꝰ peccatũ in ſe ẽ grauius. tercio modo peccatũ in proximũ eſt grauius. quarto modo peccatuz in ſe ẽ grauius guloſus autem contra ſe peccat non affectione nocendi ſed complacendi deſiderio nec placet mihi ſolutio Tho. ꝙ nocumentũ corporis qd̃ ſequitur non ſe habet niſi per accidens ideo nõ directe pertinet ad grauitatem gule quia vt viſum eſt ſupra primũ genꝰ gule ſumit ex eo ꝙ vſus cibi eſt in nocumentum ventris ⁊ hoc per ſe conſtituit ſpẽz ſubalternam ſub genere gule ideo plus peccat quis per hoc ꝙ nocumentũ infert ſibi ipſi quod tamẽ non intendit q̃z quia delectatur in cibo qd̃ intẽdit Ad quartam nego maiorem ſed bene verũ eſt ꝙ illud peccatũ eſt exprobrabilius ⁊ ex illo principio cõcludit Ariſ. ꝙ peccatum intẽperantie eſt exprobrabilius ſed non concludit ꝙ ſit grauius q̃ntis tamen omne peccatũ reddat hominẽ beſtialẽ quia inſecutiuũ paſſionuz beſtiarum more quare añs de concupiſcentia gule ⁊ luxurie magis dicatur beſtialis alibi dictum eſt.

QUerit. vtrũ in hac vita mortali poſſit ĩ aliquo totaliter gaſtrimargia extingui. Arguit ꝙ ſic quia alias ſequeretur ꝙ nõ poſſit haberi virtꝰ abſtinentie ſecundũ gradũ tẽperantie conſequẽs eſt falſũ cuz in omni virtute reperiantur tres gradꝰ In oppoſitũ arguitur auctoritate Caſſi.col.v.

Pria ꝯclo ¶ Prima concluſio poteſt vir catholicus concu
piſcentiam gule viriliter certando ſuperare pro-
batur primo auctoritate Caſſi. libro de inſtitutio
ne monachorum dicentis itaq; ventris ⁊ gule con-
cupiſcentia hoc intuitu ſuperata nec ſerui carnis
nec infames viciorum nota iudicabimur Secun
do ſecundum eundem vt multipliciter allegatum
eſt precedenti queſtione nullus carne propria nõ
deuicta legittime decertare poterit contra alia vi-
cia ſed multi legittime contra alia vicia decertare
poſſunt et decertant multi ⁊ decertauerũt vt pa-
tet legentibus hiſtorias ſanctorum igitur multi
gule concupiſcentiam vicerunt ac ſuperauerunt.
Tercio probatur per rationem ante oppſitum ꝙ
hoc mihi concludere videtur nam quicunq; ita cõ
triuit concupiſcentiam gule vt q̃uis inſurgat nõ
tamen nobiliter perturbat ille gule cõcupiſcenti-
am ⁊ ſuperauit ⁊ deuicit ſed quicunq; habet abſti
nentiam aut regularem temperantiam ſecundum
gradum temperãtie ille ita huiuſmodi contriuit
concupiſcentiam vt non notabiliter perturbet cũ
ergo poteſt haberi abſtinentia ⁊ etiam regularis
temperantia ſecundum gradũ temperantie ſequi
tur ꝙ concupiſcentia gule viriliter certando ſupe
Scda ꝯclo rari poteſt. ¶ Secunda concluſio gule concupi-
ſcentiam non vincimus totaliter extirpando eam
ſed deſerẽdo hec tota cõcluſio eſt caſ. col. v. ⁊ pri-
ma eius pars rationibꝰ ſuis probata eſt queſtio-
ne ſecunda de caſtitate cõcluſione quarta. Secũ
da pars probatur gaſtrimargia ſiue gule concu-
piſcentia ſuperari poteſt vt habꝫ prima cõcluſio
et non totaliter extirpando eam ergo deſerendo.
Uicia dupliciter ſupantur. ¶ Dico eñi ꝙ vicia ſuperantur dupliciter. Uno
modo extirpando ea cũ ſcilicet ipſa concupiſcen
tiam totaliter conſumitur aut malus habitꝰ aut
alia quecũis mala qualitas in actum vicij inclinãs
tollit ⁊ tale vicium dicitur vinci per extirpatio-
nem. Alio mõ deſerendo cum ſemper aliquid cõ-
cupiſcentie remanet ſed ita prompti faciles ⁊ ha
bituati ſumus motui ⁊ impulſioni huiuſmodi cõ
cupiſcentie non obedire aut repugnare vt nõ no
tabiliter perturbemur ꝓpter hmõi ĩpulſionem ⁊ tũc
dicimur deſerere vicium ſiue viciſſe deſerendo. cũ
ad hoc ergo peruenimus habemus virtutem op-
poſitam huic vicio ſcdm gradum tẽperantie nũ
q̃ enim totaliter liberati ſumus a deſiderio cibi
immo q̃zuncũq; militauerimꝰ in certamine tem
perantie nunq̃ ſumꝰ penitus abſoluti ab hac cõ
cupiſcẽtia cũ nos natura ad hoc deſideriũ ſtimu
let ſed poſſumus promptitudinem ⁊ facilitatem ac
quirere qua motionem paſſionis declinabimus.
Qð aũt non poſſit totaliter extirpari ſed bene de
clinari gule concupiſcentia contingit ex eo ꝙ ne-
ceſſitati ſe imperceptibiliter ĩmiſcet voluptas ne
q; bene poſſumus diſcernere quando ſatiſfactũ ſit
nature et vſq; ad quẽ terminũ procedendum ſit.
Tercia ꝯclo ¶ Tercia concluſio decẽ maxime rebus gule con
cupiſcentiam ſuperamꝰ ſacre ſcripture ardẽti ſtu
dio/ integritatis ac excellentie deſiderio/ modera
ta occupatione/ elongatione ab hijs que hmõi cõ
cupiſcentiam excitant/ orõne/ ⁊ ſingulari cõfiden
tia in dño/ conſideratione eterne vite/ vigilijs/ ie-
iunijs/ ac amara cordis cõpunctione/ ſtudium ſa-
cre ſcripture conſiſtit in legendo aut audiendo ⁊
in eorũ que lecta ſunt vel audita meditatione qð
aũt ſit vtile cõtra gulã pꝫ ex verbo xpi qñ tenta
tus de gula rñdit. Non in ſolo pane viuit hõ ſed
in omni eo quod procedit de ore dei. In medita-
tione eñi ſecretorũ que in ſacris litteris cõtẽta ſũt
tanta eſt oblectatio vt faciat nos obliuiſci menſe
corporalis. De ſecundo probatur nam qui mul-
tum appetit et deſiderat integritatem vite ⁊ excel
lentiã vel in moribꝰ vel in ſapientia vł in arte ali
qua vel in negotio honeſto ille odio habet omne
vitium exprobrabile et beſtiale et cum quo nulla
perfectio et excellentia haberi poteſt ſed concupiſ
centia gule eſt maxime exprobrabilis et facit ho-
mines beſtiales ⁊ priuat eos omni excellentia igi
tur. Secundo quicunq; eſt talis ille iudicat refe-
ctionem eſſe ſibi ex neceſſitate nature ad onus et
non delectationem impoſitam et intelligit ꝙ per
eam diſtrahitur a proſecutione rerum excellentium
ſed vnumquodq; vitium facile ſuperatur cũ ope
ri eius cũ moleſtia incumbimus ita ꝙ multo ma
lemus non incumbere igitur. De tertio patet per
illud prouer. xxi. deſideria occidũt pigrum no-
luerunt quicq̃ operari manus eius tota die con
cupiſcit et deſiderat patitur enim ocioſus famem
vniuerſalem oculi eius deſiderant videre vanita
tem/ aures rumores/ olfactus odores/ gula cibos
quam famem non habet occupatus ⁊ ideo mode
rata occupatio remedium eſt contra omne vitium
De quarto probaṫ per illud melius eſt ire ad do
mum luctus q̃ ad domũ conuiuij eccle. v. et ideo
concupiſcentiam hanc fugere cupienti neceſſe eſt
vitare ſocietates guloſorum fugere conuiuia ina-
nes letitias de quibus dictum eſt ſupra ſermones
preterea de ingluuie hec enim omnia occaſionem
preſtant et concupiſcentiam excitant. De quinto
patet quia ſecundum omnes doctores confiden-
tia in victoria certaminis ſpiritualis non eſt collo-
cãda in induſtria noſtra ſed in auxilio diuino ex
cuius munere venit ꝙ vincimus ergo multum ma
gis in eo ſituãda eſt ſpes noſtra in eo vitio quod
nobis eſt q̃ maxime intimũ et connaturale ſicut
eſt gula ſed hec alibi tractanda eſt et iſtud oſten
dit et deducit Caſ. in multis collationibus et in li
bro de inſtitutis monachorum. Sextum patet ex
quinto quia ſi ſit in deo confidentia huius victo-
rie ponenda fundende ſunt aſſidue ad eius preces
vt ſuo auxilio muniti huius vitij concupiſcentiã
ſuperare valeamus ⁊ ideo dicit pſal. ⁊ orat de ne
ceſſitatibus meis erue me domine comedere enim
et bibere neceſſitatis ſunt cui ſe frequenter concu
piſcentie voluptas immiſcet. huius figuram ha-
bemus in euange. cum dicitur ꝙ ſocrus ſymonis
magnis febribus tenta orantibus apoſtolis libe-
rata eſt Lu. iiij. vbi magne febres vehementes cõ
cupiſcentias gule ſignificant. Septimum patet
quia eſuries cene eterne ſaturitatem inducit quia
beati qui eſuriunt et ſitiunt iuſtitiam ⁊ apoc. xix.
beati qui ad cenam agni nuptiarum vocati ſunt
hoc intẽdebat Caſ. libro quinto de inſtitutis mo
nachorum cum dicebat. Et ita quis velut caduca
deſpiciet vniuerſa preſentia cum ad ea que im-
mobilia ſunt et eterna: inſeparabiliter defixerit

mentis intuitum adhuc in carne poſitus future cōmemorationis beatitudinē iam corde contemplans et declarat hoc per exemplū vt patere poteſt intuenti. hoc documentū contra gulā certandi et eam ſuperandi pro magna pte ponit quinto libro de inſti. monachoꝝ ita dicens. prima em̄ nobis eſt calcanda gule ꝯcupiſcentia et euſqꝫ extenuanda mens nō ſolū ieiuniis ſed etiā vigiliis lectione quoqꝫ et crebra compunctione cordis in quibus ſe forſitan vel illuſam vel victā reminiſcitur ingemiſcens nūc horrore viciorum nūc deſiderio perfectionis ⁊ integritatis accenſa donec eiuſmodi curis ac meditationibꝰ occupata pariter ac poſſeſſa ipſius cibi refectionē nō tam iocunditati conceſſam q̄ȝ oneris vice ſibi impoſitā recognoſcat magiſqꝫ eam neceſſariā corpori q̄ȝ deſiderabilem anime ſentiat attributā Et capitulo ſequenti ob qđ ciborum nō ſolum ſuperfluus appetitus virtutum ꝯtemplatione eſt caſtigandus ſed etiā ipſi nature neceſſarius tanq̄ȝ caſtitati cōtrarius nō ſine cordis anxietate ſumendus eſt et ita demū vite noſtre inſtituendꝰ eſt curſus vt nullum magis ſit tempus quo ſentiamus nos a ſpiritalibus ſtudiis reuocari q̄ȝ cum deſcendere ad neceſſariam corporis curam compellimur. Cūqꝫ ad hanc neceſſitatem ſubmittimur vſui potius vite q̄ȝ mentis deſiderio famulātes q̄ȝ totius ab ea velut a ſalutaribus nos ſtudiis retrahēte ſubſtrahi feſtinemus. nequaq̄ȝ em̄ poterimus eſcarū preſentium ſpernere voluptates niſi mens contemplationi diuine defixa virtutū potius ⁊ pulchritudine celeſtium delectetur ex quibus pȝ ceterorum probatio.

Cōtra ſecūdā ꝯclōnē ¶ Contra ſcđam concluſionē arguitur ſic. concupiſcentia gule poteſt diminui ꝙ poteſt totaliter extirpari. aūs certum eſt et conſequentia probatꝰ ſic quia ſi per aliquem actum aliquid eius diminuatꝰ per ſimilem aliquid aliud diminuetur ꝙ poterit tm̄ reſumi ille actus qꝫ totaliter aufferetur et extirpabitur. Scđo alioꝝ viciorum concupiſcentie poſſunt totaliter extingui ergo et concupiſcentia gule. conſequentia tenet qr in omnibus videtur ſimilis ratio.

Solutiōes. ¶ Ad primam concedo aūs et nego ꝯñam et ad proba. concedo aſſumptum et nego conſequentiā qr concupiſcētia gule propter neceſſitatem nature cōtinue reuiuiſcit. Ad ſcđam concedo antecedens et nego cōſequentiam et ad probationē dico ꝙ nō eſt ſimile qr cōcupiſcentia gule ex natura neceſſitate oritur nō autem alie.

Cōtra tertiā cōcluſionē ¶ Cōtra tertiam concluſionē arguitꝰ ſic. difficilius eſt facere illa decē q̄ȝ victoriam ꝯtra gule concupiſcentiam obtinere ꝙ documenta illa ſunt inutilia. Scđo ad vincendū concupiſcentiam gule ſufficit cōtinuare actus abſtinentie vel temperantie regularis ꝙ nō exiguntur predicta decem aūcedens patȝ quia in omni virtute ex actibus frequentatis generatur habitus. Tertio compunctio cordis eſt impertinens certamini concupiſcentie igitur ipſa nō exigitur.

Ad primam nego aūs et hoc intelligendo communiter et regulariter q̄ȝuis ratione alicuius priuate circunſtantie hoc ſit in aliquo vel in aliquibus paucis facilius. ¶ Ad ſecundam ꝯcedo antecedens de cōtinuatione tanta ⁊ tali q̄ȝta et qualis ſufficit ad generationem habitus et nego cōſequentiam quia ad habendam hm̄oi continuationem hec omnia exiguntur communiter et regulariter. Ad tertiā nego aūcedens per hoc em̄ ꝙ quis corde cōpungitur deteſtatur peccata ſua pro quibus inducitur ſatiſfacere abſtinendo. cognoſcit preterea ꝙ ex gula omnia vel multa eorū fluxerunt ideo inducitur per hm̄oi compunctionem vincere eorum originem ſcȝ gule cōcupiſcentiam. Ratio ante oppoſitū ſoluta eſt ex dictis.

Conſequenter agendū eſt de ſobrietate et ebrietate ſibi oppoſita et queritur pmo. Utrum ſobrietas ſit virtus ſpecialis. Arguitꝰ ꝙ nō. circa cibos non eſt aliqua ſpecialis virtus ꝙ nec circa potus eſt aliqua ſpecialis virtus ergo ſobrietas non eſt virtus ſpecialis. In oppoſitum eſt Macro. auctoritas ponentis ſobrietatem eſſe ſpecialem virtutem. Notandū eſt ꝙ bria menſura vinaria eſt inde dicitur ebrius et dicitꝰ ille qui menſurā in bibendo nō ſeruat. ſobrius aūt qui eam ſequitꝰ aut ſociam habet vt vult Hugu. quod michi magis placet q̄ȝ qđ ait Iuni. ſobriū dici quaſi ab ebrio ſeparatum cum ſobrius nō dicatur ab ebrio ſicut nec ebrius a ſobrio: ſed vtrumqꝫ a bria.

¶ Per ſobrietatem autem poſſumus tria intelligere. Sobrie triplex Unomodo omnē vſum vini vel alterius potus regulatum et temperatū. et hocmodo ſobrietas nō opponitur ebrietati directe et immediate Aliomodo dicitur ſobrietas oīs vſus vini qui eſt regulatus et temperatus aut ſaltem non taliter cadit a regula temperantie ꝙ reddat vtentem impotem mētis ⁊ hoc modo ſobrietas ꝓprie opponitur ebrietati ita ſcilicet ꝙ vſus vini ita excedens verā regulam tēperantie ꝙ vtentem facit impotē mentis dicitꝰ ebrietas. alius autē omnis dicitur ſobrietas ſiue etiā cadat a regula temperantie ſiue non. Tercio modo accipitur ſobrietas pro omni vſu cibi vel potꝰ menſurato ⁊ regulato iſtis modis reperitur ſobrietatis nomē apđ auctores vſitatum. Sunt enim multi qui nomē illud extēdūt tā ad cibos q̄ȝ ad potus. Sunt etiā aliqui qui volunt per ipſum ſignari tantū actus regulatos ⁊ temperatos ⁊ ideo frequenter in talibus eſt diſputatio ad nomen. ¶ Notandū preterea ꝙ ponentiū ſobrietatē virtutem eſſe diſtinctam ab illa ſpecie temperantie que eſt circa cibos poteſt eſſe triplex opinio. Triplex opinio de ebrietate Una dicentiū ꝙ abſtinentia eſt circa cibos ⁊ ſobrietas circa potus directiua ⁊ regulatiua ⁊ iſtam opinionē videtur ſequutꝰ tho. ſecūda ſecunde. q. c. xlvi. vbi illo mō diſtinguit inter abſtinentiam ⁊ ſobrietatem Alia opinio eſt dicentiū ſobrietatem non eſſe circa potum tanq̄ȝ circa obiectum adequatū ſed circa potum inebriantē non quidē ponendo ⁊ volendo ipſū ſed nolendo ⁊ remouendo ⁊ iſtā opinionem videtꝰ ſequutus idem tho. eodē libro. q. c. xlix. ar. ſecundo ita dicens ⁊ ideo vbi inuenitur ſpeciale impedimentum rationis ibi neceſſe eſt ſpecialē virtutem ad illud remouendū poni potus autem inebrians habet ſpecialem rationem impedien=

di rationis vſum inq̄ʒtuʒ ſcilicet perturbat cere-
brum ſua fumoſitate et ideo ad remouenduʒ hoc
impedimentuʒ rationis requiritur ſpecialis vir-
tus q̄ eſt ſobrietas Tercia opinio poteſt eſſe ꝙ ſi-
cut ebrietas non ſigt̄ quēlibet exceſſum vini ſed il
lum qui perturbat ⁊ impedit vſuʒ rationis ita ſo
brietas nō ſigt̄ quēlibet vſuʒ vini vel potus tem-
peratū ſed euʒ tantū qui habet temperamentum
excellens ita ꝙ ſobrietas ſe habeat in potu ſicut
abſtinentia in cibis ⁊ hoc modo inter ſobrietateʒ
et ebrietateʒ eſt magna latitudo ſicut enim abſti
nentia mediū habet infra latitudinem temperā
tie regularis ciborū clauſuʒ ita ⁊ ſobrietas mediū
ſuum clauſum habet infra temperantie latitudi-
neʒ regularis potuū ⁊ iſta videtur mihi verior op
pinio ⁊ ſententijs ſacrorū doctorum conformior.
ſecundum q̄ʒ acceptioneʒ ſobrius dicitur qui ſub
bria eſt id eſt ſub mēſura ſiue infra menſurā tem-
perātie regularis pot⁹ regulātis. ¶ Pria cōclu
Pria ꝯclo ſio Sobrietas primo mō eſt virt⁹ ſpālis pʒ qꝛ tem
perātia circa cibos eſt virt⁹ ſpecialis ergo ⁊ tēpe
rantia circa potus ergo et ſobrietas. ¶ Secun-
Scda ꝯclo da concluſio licet ſobrietas ſecundo modo ſit vir
tus ſpecialis ipſa tamē eſt multum imperfecta ⁊
cum ea ſtat intemperantia circa potus. Prima
pars patet quia nolitio pot⁹ vſqꝫ ad ꝑturbationē
rationis eſt actus recte rationi conformis nullaʒ
malam circunſtantiaʒ includens ſicut nolitio ad
ulteriū nullam malam circunſtantiam includit.
Suppono ergo ꝙ propter debituʒ finem fiat et
hoc etiam ꝓbat ratio tho. in recitando opinioneʒ
eius adducta. Secunda pars patet quia illa
virtus tanto eſt imperfectior q̄ʒto plura vicia ſe-
cum permittit circa eandem materiam ſed ſobrie
tas ſecundo modo accepta multa vicia permit
tit circa potuʒ igitur maior patet per ſimile in ca
ſtitate ſit caſta nolitio qua quis nolit cuicunqꝫ cō
tra regulaʒ vere caſtitatis cōmiſceri ſit alia noli-
tio caſta qua nolit adulterari ſit tercia qua quis
nolit adulterari inceſtuoſe conſtat ꝙ prima inclu
dit ſecundaʒ ⁊ terciā/ ⁊ ſecunda terciā/ ⁊ non econ
tra ⁊ qui habet habitum exeundi faciliter ⁊ prō-
pte in primas nolitiones habet habituʒ exeundi
in ſecundas ⁊ tercias. Nam qui vult nulli illicite
cōmiſceri nō vult adulterari ⁊ qui nō vult adul-
terari nō vult adulterari inceſtuoſe ita etiam qui
vult manere ī vſu pot⁹ notabiliter infra limites
medij non vult egredi mediuʒ ⁊ non ecōtra ⁊ qui
vult non egredi mediū vult non ita egredi vt per
hoc turbetur eius mens tamen non econtra mul
ti ſunt qui volunt non egredi mediū in tantuʒ vt
turbetur eorum mens qui tamē volunt egredi me
diuʒ quia non omnis egreſſus eſt turbatiu⁹ men
tis et multi ſunt qui volunt non egredi medium
notabiliter qui tamen nō volunt manere notabili
ter infra latitudinem medij ⁊ ideo prima volitio
eſt perfectior q̄ʒ ſecunda et ſecūda q̄ʒ tercia. Con
firmatur qꝛ ſtat aliqueʒ nolle excedere in potu in
tantuʒ vt turbetur mens eius et tamē velle exce-
dere in diſpendiū bone habitudinis corporis vel
anime aut cōtra honeſtateʒ aut ſupra ſubſtātiam
Tertia con cluſio. ¶ Tertia concluſio. Sobrietas accepta modo de
clarato in tertia opiniōne eſt virtus ſpecialis mul
tum perfecta Quod ſit virtus patet quia eſt ha-
bitus electiuus immediate conſiſtens inter ſcili-
cet inſenſibilitatem et intemperantiam potuum
ſub qua intemperantia continetur ebrietas deter
minata recta ratione ſecundum iuditium ſapien
tis. Ubi enim poteſt quis excedere et deficere ibi
neceſſe aut mediuʒ a ratione determinari. Quod
ſit ſpecialis patet quia eſt circa ſpecialem mate-
riam ſcilicet circa potū vt ſtatim patebit. Quod
ſit multum perfecta patet quia ſicut ſe habet ab-
ſtinentia in cibis ita ſe habʒ ſobrietas in potibus
ſed abſtinentia eſt circa cibos perfecta temperan
tia ergo et ſobrietas circa potus poſſunt preterea
formari alie rationes ex fundamento rationum
precedentis concluſionis. ¶ Quarta cōcluſio ſo
brietas ex prima inſtitutiōe nominis eſt circa po Qrta ꝯclo
tum vini et non per appropriationem eiuſdeʒ no
minis vt videtur ſentire Tho. patet quia ſobrius
vt dictum eſt dicitur a bria: bria autē non nomen
cuiuſcunqꝫ menſure ſed ſignificat menſuraʒ vina
riam vt vult donatus ſupra teren. ergo ſobrietas
ex inſtitutione nominis eſt circa potū vini. Pro
ſecunda parte aduertendum ꝙ beatus Tho. ⁊ nō
nulli alij eum ſequuti opinantur ꝙ bria ſit nomē
menſure ſiue vini ſiue alterius rei dicit̃ enī vt vult
ſobrius q̄ʒ briam .i. menſuram ſeruans et quia vir
tutes que ab aliqua generali conditione virtutis
nominantur illam materiam ſpecialem ſibi ven-
dicant in qua difficilimum et optimum eſt huiuſ
modi conditionem obſeruare ſicut fortitudo pe-
ricula mortis et temperantia delectationis tact⁹
ideo illam materiā ſobrietas ſibi ſpecialiter aſcri
bit in qua maxime laudabile eſt huiuſmodi men
ſuram ſeruari. huiuſmodi autem eſt vinum inebri
are valens quia eius vſus moderatus multuʒ cō
fert et paruus exceſſus multum ledit ideo ſobrie-
tas ſpecialiter attenditur circa potum non quem
libet ſed eum qui ſua fumoſitate natus eſt caput
turbare ſicut vinum et omne quod inebriare po-
teſt. ¶ Hec ratio Tho. deficit multipliciter pmo
quia vt oſtenſum eſt bria eſt menſura vinaria. tū Impugnatũ
ſecundo quia non eſt verum vniuerſaliter ꝙ virtu tũ Tho.
tes que ab aliqua generali cōditione virtutis no-
minantur illam menſuram ſpecialem ſibi vendi-
cet in qua difficilimum et optimum eſt huiuſmo-
di conditionem ſeruare ſequeretur enim ꝙ tempe
rantia ſibi vinum pro materia vendicaret aut cō
cubituʒ. ſequeretur etiaʒ ꝙ iuſtitia ſibi aliquā ſpe
cialem materiam vendicaret et ſimiliter pruden
tia. Dico tertio ꝙ ad huiuſmodi appropriationē
vel vendicationem non ſufficit ꝙ optimū vel dif-
ficilimum ſit ſe habere in tali materia ſed exigit
loquentium vſus. cum enim cōtingit ꝙ virtuti exi
ſtenti circa aliquā ſpecialeʒ materiam ſub eodeʒ
genere tamen eſt ſpeciale nomen impoſitum ⁊ nō
eſt nomen proprium impoſitum illi ſpeciei virtu
tis que eſt circa materiam iſtam tunc ei nomē cō-
mune appropriamus ideo q̄ʒuis bria eſſet nomē
menſuram generaliter ſignificans non tamen ſuf
ficientem propter hoc cauſam huius appropria-
tionis. ſ. Tho. tetigit. Dico igitur cōformiter ad
primam partem concluſionis ꝙ ſobrietas taliter
ſignificat ex ipſa nominis impōne et ſi ad aliam

Materiam vſi ſunt auctores hoc eſt per extenſio-
nem nominis vltra propriam ſignificationem.
Quīta ꝯclō ¶ Quinta concluſio ſobrietas eſt extrinſece vir-
tus multum excellens vbi per excellentiaȝ extrin
ſecam intelligo excellentiaȝ effectuū quos habēt
mediante actu proprio elicito ſibi autem cōmuni
ter tribuuntur quattuor excellentes effectus . eſt
enim intellectualis luminis ꝯſeruatiua/carnalis
concupiſcentie repreſſiua/multorū ⁊ magnorum
malorum excluſiua/⁊ ſenilis etatis decoratiua.
Primū probatur qꝛ vinum moderate ſumptum
cor a quo procedunt omnes operationes tam na
turales q̄ȝ animales cōfortat ſpūs ſtabiles ⁊ ſub
tiles generat cerebruȝ in puritate ſua tenet et om
nes anime vires in proprijs operationibus perfi
cit et vigorat et ideo ſcribit Eccľ.xxxi.ſanitas eſt
anime et corporis ſobrius potus ex quibus ſequi
tur operatio intellectus puriſſima ⁊ clariſſima et
ſubtilitas magna intellectus quā deſtruit ebrie-
tas que vim intellectiuā hebetat et obtenebrat ſe
cunduȝ illud Oſee quarto vinū et ebrietas id eſt
vſqȝ ad ebrietatem ſumptū aufert cor et mentem
qua nihil eſt in homine preſtantius ſupaddit au
ctor cuius hec verba ſunt ad propoſiti ſui confir-
mationem ꝙ beatus dñicus ordinis predicatorū
inſtitutor vt melius animū transferret ad ſapien
tiam vinum per decenniuȝ nō bibit quo exemplo
multum male probatur ꝙ vinum moderate ſum
ptum tot notabiles effectus facit. Scōm proba-
tur per illud Hieronimi. venter mero eſtuans fa
cile ſpumat in luxuriam in huius figura Noe e-
brius nudauit femora ſua et prouerbi.xx.habe-
tur luxurioſa res eſt vinū quia ſcȝ prouocat ad lu
xuriam.et Hiero.ad fabiolā virgineȝ ait. O filia
ſi Aplūs caſtigauit corpus ſuū et in ſeruituteȝ re
degit ne cum alijs predicaſſet reprobus efficeret
quomodo iuuencula adhuc in feruore iuuentutis
poſita dapibus et vino plena de caſtitate erit ſe-
cura Tertium patet quia ſobrietas opponit ebri
etati ergo impedit et excludit a nobis omnia ma
la que per ebrietateȝ inducuntur qđ intelligo de
hijs que proprie ab ebrietate nata ſunt īduci: de
quibus videbitur cum aget de ebrietate. Quar-
tum patȝ ex primo ſecundo et tertio quia eius ſe-
nectus eſt vigoroſior/decentior/cultior/ ⁊ purior
quia a iuuentute eaȝ virtutē ſuſcepit qua bone diſ
poſitiones tam anime q̄ȝ corporis maxime indu
cuntur et conſeruantur et per quā preſeruat ab
his que maxime effeminant animum et corporis
robur et decorem deſtruunt ſed per ſobrietatē vt
declaratum eſt omnia hec fiunt igr.et ideo in ſe-
nibus qui ſobrietateȝ ſemper ſeruauerunt ſenſus
tā interiores q̄ȝ exteriores vegetati ſunt et maior
eſt puritas corporis cum ſit minus in eo fecium.
Secundo ebrietas maxime ſenem dedecet ẜ ſobri
etas per quā tollitur ebrietas eſt ſenilis etatis de
coratiua añs patȝ quia in canis ⁊ ſenibus maxi-
me vigere debet mens ergo illud eis indecentiſſi
mum quod ab eis mentem extorquet hoc autem
Sexta ꝯclō eſt ebrietas. ¶ Sexta cōcluſio et ſi ſobrietas ſit
omnibus ad bene viuendū multum vtilis eſt ta-
men hijs quibus opus publicuȝ incūbit maxime
neceſſaria. Prima pars patȝ nā ſobrietas in om
nibus impedit et excludit et refrenat cōcupiſcen
tias ⁊ q̄ȝtū ad hoc ē magis neceſſaria hijs q̄ ſunt
ad concupiſcentias proniores vt iuuenibus ⁊ mu
lieribus et ideo vt refert Valeri. [apud ro. anti-
quitus] mulieres prohibebantur vinū bibere et
hoc eſt quia in eis non eſt ſufficiens robur mentis
ad hoc ꝙ cōcupiſcentijs reſiſtant. in iuuenibus
autem eſt exceſſiuus feruor ſanguinis et vehemēs
concupiſcentie motus. In quibuſdam autem ex-
pellit ea que ſunt impeditiua actuum et operati
onum eis pertinentium et diſponit eam haben-
tes ad talium operationum exercitium. ebrietas
eniȝ que ſobrietati opponit multos impedit a de
bitis et rectis opationibus puta doctores ab eru
ditione predicatores a verbis dei promulgatio-
ne/iudices a rectis iudicijs religioſos a votorum
et ſtatutorum obſeruatione epiſcopos a prelatio
et econtra/ſobrietas ad hec omnia diſponit Se-
cunda pars patȝ quia ſine ſobrietate hij qui ſunt
in officijs publicis conſtituti nō poſſunt actus of
ficiorum ſuorum vel dignitatum legitime exerce
re et preterea defectus quos committunt per pre
ſentiam contrarij non ſolum ſunt in detrimentuȝ
publicū ſed etiam in notam ⁊ ꝓbrum quod late-
re non poteſt ideo in talibus ebrietas ſobrietati
contraria eſt multum exprobrabilis. Ex quo ſic
arguitur illud eſt maxime neceſſarium alicui cu-
ius oppm̄ eſt maxime exprobrabile ſed ebrietas
in talibus eſt maxime exprobrabilis cuȝ eos qui
maxime egent incolumitate mentis a mente alie
net ẜ talibus ſobrietas eſt maxīe neceſſaria ⁊ hec
concluſio per experientiā nota eſt oībus.nihil eſt
enim qđ tam exprobretur in talibus ſicut ebrie-
tas et maxime in hijs quorum non eſt ambitio-
ne aut auaricia deprauata voluntas.
¶ Contra predictas concluſiones arguitur. Et Cōtra ꝯclō
primo contra primam concluſionem et ſecundaȝ
circa cibos nō eſt aliqua ſpecialis virtus ergo nec
circa potus. Secundo tēperantia eſt circa cibos
et potus inq̄ȝtum in nutritionem veniunt ſed ea
dem ratio nutritionis eſt in cibis et potibus aut
ſi ſit alia ratio illa tamen nullam differētiam fa
cit circa rationem boni ⁊ honeſti igitur nō eſt ibi
alia ⁊ alia virtus. Tercio ſicut eſt differentia po-
tus a cibo ita eſt inter potus diuerſitas ⁊ ſimili-
ter inter cibos ergo ſi circa potus ſit alia virtus
a virtute que eſt circa cibos ita etiam circa alios
et alios potus erit alia ⁊ alia virtus. Quarto nul
la nolitio virtuoſa includit in volitione vicioſa
ſed nolitio vini vt inebriantis poteſt includi ī vo
litione vini ſupra facultatem aut contra bonam
habitudinem corporis vel anime ergo nolitio vi
ni ſecundū ꝙ inebrians non eſt virtuoſa. Maior
probatur quia alias idem actus ſimul eſſet bonꝰ
et malus virtuoſus et vicioſus. ¶ Ad primā inq̄ȝ Solutio
tum procedit contra primā concluſionem nego
conſequentiam quicqđ ſit de antecedente et dico
ꝙ potus ſecundum ꝙ inebrians habet vnam ſpe
cialem rationē fugibilis ⁊ vituperabilis quā nō
habet cibus quia ei nō conuenit inebriare ⁊ ideo
circa potum ſecundum rationem inebriantis eſt
ponenda ſpecialis virtus inq̄ȝtum autem milita-
re videtur contra primam partem ſecunde cōclu

cōcluſionis nego aīs dico eīm ꝙ parcimonia cir=
ca cibos eſt abſtinentia parcimonia autem circa
potus eſt ſobrietas. Ad ſecundam nego maioreʒ
ſed eſt circa eos inq̄ʒtuʒ circa vſum eorum aut nō
vſuʒ eſt delectatio aut triſticia per quā delectatio
ne quis poteſt induci ad vſum ſuperfluuʒ ⁊ quia
ciborum et potuū alie ⁊ alie ſūt delectatiōes ideo
alia eſt ⁊ alia virtus Ad terciaʒ concedo ꝙ inter
potus eſt varietas ⁊ ſimiliter inter cibos ⁊ conce
do ꝙ ſub virtute que eſt circa pot⁹ poſſunt eſſe di
uerſe ſpecies virtutū ſecundū ꝙ ab vno potu po=
teſt vnum nocumentuʒ ⁊ ab alio aliud inferri pu
ta a vino ſupflua ebrietas ⁊ ab aq̄ ſupflua frigidi=
tas a ceruiſia exceſſiſſime ſumpta aliō nocumētū
⁊ ſimiliter de cibis oībus tamē eſt vna cōis ⁊ ge=
nerica ratio. Ad quartaʒ cōcedo maiorē ⁊ mino=
rem ⁊ concluſionem particularē que infertur ſcili
cet ꝙ aliqua nolitio vini ſecunduʒ ꝙ inebriantis
non eſt virtuoſa cum quo ſtat ꝙ aliqua nolitio vi
ni ſecunduʒ ꝙ inebriantis ē virtuoſa Eſt eīm aliq̄
talis nolitio que nullaʒ malaʒ circunſtantiaʒ ha=
bet ꝑ obiecto ⁊ q̄ʒlibet debitaʒ includit ⁊ talis eſt
bona ⁊ eſt actus ꝓprius ſobrietatis illo mō acce=
pte alia eſt que aliq̄ʒ malaʒ circunſtātiaʒ īcludit
vt iſta volo ſumere vinū ad ſaturitateʒ ſed nō vſ=
ꝙ ad inebriationeʒ ⁊ talis ſi ſit vn⁹ act⁹ eſt mala
ꝓpter malaʒ circunſtantiā volitā. dicerent tñ aliꝗ
ꝙ ibi ſunt duo actus quorum vnus eſt nolitio vir
tuoſa alius eſt viciosa volitio hec tamen ſecunda
ſolutio nō euadit difficultatem qꝛ poteſt dari alia
Cōtra ſecū= nolitio que nō eſſet niſi vn⁹ actus. ¶ Cōtra ſcdaʒ
dā ɔclōneʒ eiuſdeʒ ſecunde cōcluſionis parteʒ arguit̄ primo
omnis virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum
ergo omnis virtus eſt perfecta ergo repugnat ꝙ
ſobrietas ſit virt⁹ ⁊ tamen ꝙ ſit īperfecta. Secun
do vti vino preciſe q̄ʒtuʒ neceſſitas exigit eſt op⁹
temperantie excellens ⁊ perfectum ⁊ non niſi ſo=
brietatis igitur. Tercio nulla virtus compatitur
viciū circa eandem materiaʒ ſed intemperantia
circa potū eſt circa illam materiam circa quaʒ eſt
ſobrietas ſecundo modo ergo ſobrietas ſecundo
modo non cōpatitur intēperantiaʒ circa potum
Quarto ſobrietas ſecundo modo habet medium
aut illud mediuʒ egreditur latitudineʒ mediū tem
perantie regularis circe potus aut nō ſi ſic ergo
non eſt virtus quia nō habet mediū recta ratiōe
determinatū ſi non ergo cū ea non ſtat vicium in
temperantie circa potū cuʒ per omne tale viciuʒ
quis egrediatur limites temperantie regularis.
Quinto ſic quicquid mediat inter duo extrema
oppoſita alicui virtuti pertinet ad illam virtutē
ſed vinum cruditatem generans aut ſupra facul
tateʒ eſt mediū inter inſenſibilitateʒ ⁊ vſuʒ vini vt
inebriātis ꝗ ad ſobrietateʒ ꝑtinebit vti vino no=
ciuo et cruditatem aut aliam indiſpoſitionem fa
Solutiōes ciente ſed hoc eſt falſum igitur. ¶ Ad primam
dico ꝙ aliquod opus dicitur perfectū dupliciter.
Uno modo quia eſt integrum ⁊ non viciatum.
Secundo modo quia circa materiam ſuam excel
lentiam habet ſuper multa alia opera. Primo
modo conceditur maior. ſcdo mō. negatur. Ad ſe=
cūdā nego ſcdaʒ ꝑtē de ſobrietate ſcdo mō dicta.
Ad tertiam negatur maior et ſi probes quia om
nis virtus et vitium circa eandem materiaʒ ſunt
oppoſita iſta negatur nolle enim detinere pecu=
niam alienam ſemper inuito domino eſt bonus
actus et tamen velle eam detinere ad tempus eſt
vitium circa materiam eandem alteri actui com=
poſſibile ita nolle inebriari compatitur ſecum vel
le egredi medium circa potus que eſt mal⁹ actus
⁊ intemperantie. Ad quartaʒ dico ꝙ proprium eſt
ſobrietati illo modo accepte nolle vinū ſecundum
ꝙ inebrians et dico ꝙ iſta nolitio non egredit̄ for
maliter et actualiter medium temperantie regu=
laris quia non habet pro obiecto aliquem parteʒ
latitudinis tranſcendentem mediuʒ dico ergo ꝙ
non egreditur ſed quia non detrahat ſibi aliquā
certam q̄ʒtitatem circa potum quo vtendum eſt
infra mediuʒ latitudinis temperantie regularis
ideo ſtat cum actu egrediente mediuʒ et propter
hoc diximus ſobrietatem ſic acceptam eſſe virtu
tem imperfectam ſimile huius eſt nolle occidere
hominem eſt actus caritatis cum quo actu cari=
tatis ſtat velle vulnerare eum depredari et mul=
tis aliꝗs modis dampnificare. Ad quintam dico
ꝙ ſobrietas hoc modo accepta mediat inter inſen
ſibilitatem circa potum et vſum potus vt inebri
antis nec tamen oportet ꝙ omne illud ſit actus
ſobrietatis quod eſt contentum intra hec duo ex
trema. Nam vſus vini cruditatem generantis vel
ſupra ſubſtantiam ⁊ facultatem nec eſt inſenſibi
litas circa potum nec eſt vſus vini vt inebriantis
et tamen non eſt actus ſobrietatis quia volitio vi
ni ſecundum aliquid contentum infra hec duo ex
trema eſt per temperantiam regularem prohibi
ta et ei contraria non autem eſt contraria ſobrie=
tati ¶ Contra quartam concluſionem arguitur
primo per illud ad ro. xiꝗ. nō plus ſapere q̄ʒ opor Cōtra q̄rtā
tet ſed ſapere ad ſobrietateʒ ergo ſobrietas eſt cir ɔcluſiōem.
ca ſapientiam et non circa potum. Secundo per
illud Sap. viꝗ. ſobrietatem ⁊ prudentiam docet
iuſtitiam et virtutem vbi ſobrietas ponit̄ pro tē=
perantia ſed conſtat quod temperantia nō eſt ſo
lum circa potum igitur nec ſobrietas. Tertio per
illud ad titum ſecundo. ſobrie et iuſte et pie viua=
mus ⁊ prime ad Thi. ꝗ. mulieres in habitu orna
to cum verecundia ⁊ ſobrietate ornantes ſe ex qui
bus patet ꝙ ſobrietas non ſoluʒ pertinet ad vſuʒ
potus ſed etiam ad ornatū exteriorem ⁊ ad mul=
ta alia. Quarto ſic vſus vini eſt illicitus ergo circa
potum vini non eſt ponēda ſobrietas antecedēs
patʒ. tum primo quia vſus vini impedit ſapien=
tiaʒ ſecundū illud Ecc. ſecundo Cogitaui abſtra
here carnem meam a vino vt transferrē animam
meam ad ſapientiam. Tū ſecundo per illud apo
ſtoli ad ro. xiiꝗ. bonum eſt nō manducare carneʒ
⁊ non bibere vinum neꝗ in quo frater tuus offen
dit̄ aut ſcandalizat̄ an infirmat̄ ergo bibere vinū
non eſt opus virtutis conſequentia tenet quia ceſ
ſare a bono virtutis non eſt bonum. Tum tertio
per illud Hiero. vinum poſt diluuium eſt dedica
tum. chriſtus autem venit in fine ſeculorum ⁊ ex
tremitatem retraxit ad principium ergo tempo=
re chriſtiane legis vino vti eſt illicitū. ¶ Ad pri= Solutiōes.
mam dico ꝙ apoſtolus accepit ibi nomen ſobrie=
tatis tranſſumptiue ⁊ non proprie. ad ſapientiam

enim ſignificandam tranſſumitur nomē ſobrieta
tis quia ſapientia inebriat.id eſt vehemēter dele
ctando allicit ſcd̄m illud Pſal. Calix tuus ine=
brians q̄ȝ preclarus eſt. hoc dictum eſt ſecunduȝ
ſententiam Thome cuius principalis ſolutio pla
cet tamē expoſitio nō videtur conueniens dicto
Apoſtoli.calix enim ſapientie inebrians eſt pre
clarus et tamen ſapere nō ad ſobrietatem nō eſt
preclarum ſed vicioſuȝ.Dico ǧ ꝙ ſicut contingit
vti vino inebriante et nō ſobrie ⁊ contingit vti ſo
brie ita etiam ꝯtingit ſapere ad ſobrietateȝ et nō
ad ſobrietatem nā qui nitūtur inquirere que ſunt
ſupra facultatem humanam an ſupra ſtatus ſui
conditionē hi ſapiunt non ſobrie et ab Apoſtolo
reprehenſi ſunt quia ǧ in aſſecutione ſapientie e=
brietas eſt laudabilis ideo nō videtur ꝯuenienter
aptata per Tho.ſimilitudo.Ad ſcd̄aȝ dico ꝙ ibi
accipitur ſobrietas tertiomō.Ad tertiam dico ꝙ
in illis verbis extenditur ſiḡtio ſobrietatis vltra
propriam acceptionē.qñ autem ad ornatum ap=
plicatur tranſſumptiue videtur ſumi. Ad quar.
tam nego añs.Ad primam probationeȝ nego aſ
ſumptum de vſu moderato vini.Et ad auctorita
tem dicitur ꝙ aliqñ vt fugiamus vſum intempa
tum rei totaliter reicimus nō q2 vſus moderatus
ſit nociuus ſed q2 qui nullomodo vtitur nō ita fa
ciliter cadit in abuſum ſicut qui parce ⁊ modera
te vtitur ſicut qui nullomō iurat nō tam cito ca=
dit in piurium ſicut qui veruȝ iurare conſueſcit vt
vult Auguſt.cōtra Fauſtum.Neq̄ȝ placet michi
opinio Tho dicentis ꝙ licet ad acquirendum ſa
pientiam quantū ſufficit ad ſalutem nō exigatur
omnino abſtinere a vino ad acquirendum tamen
eam ſecundū quandam perfectionis gradum re
quiritur in aliquibus ꝙ omnino abſtineāt niſi ve
lit ſaluare per hoc ꝙ adiungit ſcd̄m conditiones
quarundam perſonarum et locorum q2 nō vide=
tur mihi ꝙ vſus ſobrij vini nocet acquiſitioni ex=
cellentis ſapientie niſi ꝓpter certam conditionē
perſone et loci raro forte et in paucioribus cōtin
gentem. Ad ſecundam ꝓbationeȝ cōcedo aucto
ritatem apl̄i et nego ꝯñam quia nō dicit Apoſto
lus vſum vini nō eſſe bonum ſimpliciter ſed cum
ſcandalizatur proximus.Ad tertiam ꝓbationeȝ
dico ꝙ nō legi in aliquo paſſu noue legis in quo
vſus vini ſit a xp̄o prohibitus neq̄ȝ tanq̄ȝ illici=
tus neq̄ȝ tanq̄ȝ perfectionis impeditiuus cū etiā
ipſe legatur hmōi vſum habuiſſe.dico ergo ꝙ ſe=
cundum Hieronimum dicitur xp̄us reduxiſſe ex=
tremitatem ad principium nō prohibendo vſum
vini ſed magis moderando et etiaȝ multos vſus
vini declarando et docendo eſſe illicitos qui poſt
Cōtra ſextā cōcluſionē. diluuium nō reputabātur illiciti. ¶ Contra ſex
tam concluſionem arguit̄ ſic ſcd̄m Apoſtolū ſe=
nes ſunt maxime ad ſobrietatem exortandi ſecun
dum illud ad Titum ſcd̄o.Senes vt ſobrij ſint et
tamen multis talibus nō incumbit opus publi=
Solutio. cum agere igitur.Ad hoc dico ꝙ ſenibus compe
tit aliorū eruditio et in his exprobrabilis eſt mul
tum intemperantia eo ꝙ omnes hmōi motus de
bent eſſe in eis iam caſtigati et emēdati ⁊ ideo ali
qua virtus poteſt dici alicui magis neceſſaria tri
pliciter.Vnomō q2 oppoſitum vicium magis in
citat ad vicia etati alicui aut ſtatui competentia;
Secūdo modo q2 magis impedit ab actibus ſta
tui aut cōditioni illi competētibus. Tertio quia
vitium illud eſt in tali ſtatu aut conditione ma=
gis exprobrabile et ſecundum hoc poſſunt ſolui
varie auctoritates ſanctorum nunc in iſtis:nunc
in illis ſobrietatem commendantium.

Conſequēter agen=
dum eſt de vitio ſobrietati oppoſito ſci
licet de ebrietate.Et querit̄. Vtrū ebri
etas ſit peccatum mortale?Arguitur ꝙ non vlti
ma potatio ⁊ prima vel ſecunda ſunt eiuſdem ra
tionis prima non eſt peccatuȝ ergo nec ſecunda.
In oppoſitum arguitur per illud apoſtoli ad ro=
manos.xiij. Non in cōmeſſationibus et ebrieta=
tibus. Notandum ꝙ ſicut dictum eſt ſupra bria
ſignificat menſuram vinariam et inde eſt ꝙ glo=
ſa ad romanos.xiij.ait ꝙ bria ſignificat calicem
debita potationis Inde autem deriuatur ebrie=
tas cum tam notabiliter huiuſmodi menſuram
potando quis excedit vt deſinat eſſe compos mē
Ebriet[as] dupli[citer ac]cipitur tis ¶ Accipit̄ tñ ebrietas aliquādo pro ipſo de=
fectu ſiue alienatione mentis ex nimio potu vini
prouenientē,aliquando vero accipit̄ pro ipſo ex
ceſſiuo potu vini hmōi alienationē mentis cau=
ſante.Primomō ſiḡt vt dictuȝ eſt alienationem
mentis ⁊ cognotat potum vini aut alterius ine=
briantis tanq̄ȝ cauſam ⁊ inde eſt ꝙ ſi ex alio con=
tingeret alienatio ipſa non diceretur ebrietas.
Secundomodo ſignificat principaliter ipſum ex
ceſſiuum potum ⁊ cognotat alienationeȝ mentis
inde conſequenteȝ ⁊ inde eſt ꝙ q̄ȝtuncunq̄ȝ q̄s po
tando excedat ſi non conſequatur alienatio men
tis non dicit̄ ebrius que tñ alienatio aliqñ magis
Cōting[it] in pot[u] exceſſiu[o] quit̄ ali[e]tō m[en]tis [quadru]pliciter aliquando minus conſequit̄. ¶ Cōtingit aūt ali=
qñ ꝙ ex tali exceſſiuo potu ſequat̄ alienatio men=
tis quadrupliciter. Vnomō ſic ꝙ neſciat nec pro
tunc ſcire teneat̄ potū illū eſſe exceſſiuū ⁊ inebri
tate potentē vt cū inebriatio ꝯtingit ex nimia for
titudine vini q̄ aliqñ eſt inperceptibilis. Et hoc
contingit dupliciter. Vnomō cū eſt ignorantia ſe
cunduȝ genus ſicut in Noe qui ignorabat vinum
eſſe inebriatiuū.Aliomodo cū eſt ignorantia ſcd̄ȝ
ſpeciē aut ſecundū q̄ȝtitatē aut ſcd̄m vehementiā
actiōis vt ſi quis ignoraret vinū dulce aut muſtū
eſſe inebriatiuū aut in tanta q̄ȝtitate eſſe inebria=
tiuum aut vinū vnius patrie citius inebriare q̄ȝ
vinum alterius multis enim modis contingit ꝙ
quis inebriatur a vino ⁊ tamen neſcit huiuſmodi
potū eſſe immoderatū aut inebriare potentē.Hoc
etiam contingit frequenter ex diſpoſitione biben
tis que talis eſſe poteſt ꝙ mens citius ex potu vi=
ni alienatur q̄ȝ partes corporis percipiant detri=
mentū.Secundomō contingit ꝙ talis ſciat potū
eſſe immoderatū ſed neſciat ipſuȝ inebriare potan
tē vt cū ſentit actualiter aliqua detrimenta ⁊ no=
cumenta in partibus corporis aut poſt tale vinū
in tanta q̄ȝtitate potatū cū fuerunt per certū tem
pus poſtea ſentire huiuſmodi detrimenta. Ter=
tio modo cū hec quis neſcit ſed tamen ſcire tene=
tur ita ꝙ hoc ipſum ꝙ neſcit ꝓueniat ex ignoran
tia craſſa vel affectata; Quartomodo cum quis

ſcit potum eſſe immoderatū ⁊ inebꝛiare potantẽʒ ⁊ nichilominus vult bibere tale ⁊ tantuʒ magis eligens bibere tale ⁊ tantū inebꝛiari q̄ʒ abſtinere
Pria ꝯclo a tali ⁊ tanto et nō inebꝛiari. ¶Pꝛima cōcluſio Ebꝛietas ſcđomō accepta ſcʒ ꝓ potu exceſſiuo quē tamē ebꝛius neſciebat nec ſcire tenebat̃ eſſe exceſſiuū ⁊ inebꝛiantē eſt peccatuʒ ſed non imputabile ꝙ ſit peccatum patʒ quia ſi haberet̃ recta pꝛudentia directiua in potu vini hmōi vſus vini eſſet ei difformis ꝗ malus moꝛaliter. Scđa pars patʒ quia actus cōfoꝛmis erroꝛi quē quis cū agit vicē non tenet̃ non eſt imputabilis ad penaʒ ſed hmōi vſus vini eſt confoꝛmis erroꝛi quē tūc vincē nō tenet̃ vtens quia per caſuʒ nō tenet̃ ſcire potum illum eſſe, exceſſiuū et inebꝛiantem ꝗ ille vſus non
Scđa ꝯclo eſt imputabilis. ¶Scđa ꝯcluſio ebꝛietas eodem mō accepta cū tn̄ quis neſcit ſed ſcire tenet̃ vſuʒ vini eſſe exceſſiuū ⁊ inebꝛiantē eſt pctm̄ imputabile ꝙ ſit peccatū patʒ vt in pꝛecedenti ꝙ ſit imputabile patʒ quia ignoꝛantia eius eſt craſſa aut affectata ergo non excuſat ⁊ ꝑ ꝯn̄s actus eſt imputa
Tercia ꝯclo bilis. ¶Tertia concluſio ebꝛietas eodem mō accepta eſt peccatum imputabile cum quis ſcit potum illū eſſe exceſſiuū ſed non ſcit nec ſcire tenet̃ ipſuʒ eſſe inebꝛiantē patʒ quia omnis intẽperantia nullomodo excuſata eſt pctm̄ imputabile ſed huiuſmodi ebꝛietas eſt intemperantia cū ſit vſus potus cōtra rectam rationē nullomō excuſata cū nec ignoꝛantia nec aliqua alia circūſtantia excu-
Qrta ꝯclo ſet igr̃. ¶Quarta ꝯcluſio ebꝛietas eodēmō accepta eſt pctm̄ ebꝛietatis iputabile cū quis ſit potū eſſe exceſſiuū ⁊ inebꝛiantē. Qđ ſit pctm̄ patʒ ex ꝓcedētib⁹ qđ ſit pctm̄ ebꝛietatis qꝛ talis volitio hʒ foꝛmaliter vel equiualēter quã ꝓponit potū inebꝛiantē potui moderato ita ꝙ volitio quā hʒ iſte differt ſpecie a volitione quā hʒ ꝓcedēs ⁊ hʒ aliquod obiectū ꝑtiale ſcʒ inebꝛiatiōeʒ qđ nō hʒ ꝓcedēs volitio. Et hec videt̃ eſſe opīo Tho. q̃ ponēs tres mōs quib⁹ ꝯtingit vti īmoderate vino ita dicit tertio mō pōt cōtingere ꝙ aliquis bene aduertat potū eſſe īmoderatū ⁊ inebꝛiantem tn̄ magis vult ebꝛietatē incurrere q̄ʒ a potu abſtinere ⁊ talis pꝛopꝛie dicit̃ ebꝛius qꝛ moꝛalia recipiunt ſpeciem non ab hĳs que per accidens eueniunt et ꝓter intentionem ſed ab eo quod per ſe eſt intentum ex quo infero contra communem opinioneʒ ꝙ ad hoc ꝙ circunſtantia faciat ſpeciem in actu bono vel malo nō ſufficit ꝙ ſit circunſtantia ſed exigitur ꝙ ipſa ſit intenta volita ſcilicet vel nolita alias per accidens ſe habebit et pꝛeter intentionem. Sed queres quid ſi ſciat potum eſſe immoderatum non tamen ſcit actualiter ſed ſcire tenetur ipſum eſſe inebꝛiantem. Quarto ꝙ talis nō habet volitionem aliquam pertinentem foꝛmaliter ad peccatum ebꝛietatis habet tamen vnam volitionem et vnam omiſſionem que equiualent peccato ebꝛietatis quo ad imputabilitatem et hoc maxime cum ignoꝛantia eſt craſſa vel affe-
Quīta ꝯclo ctata. ¶Quinta concluſio non omnis vſus vini inebꝛiantis qui ſcitur eſſe talis eſt peccatum patet non omnis talis vſus eſt immoderatus et exceſſiuus ꝗ nō omnis eſt peccatū antecedēs pꝛobo de vſu vini inebꝛiāte qui tō ꝓciſe fit vt per hoc natura pꝛouocetur ad vomituʒ ⁊ purgetur ⁊ ꝙ iſtē vſus non ſit īmoderat⁹ ꝓbatur ratione Tho. cibus enim inquit et potus eſt moderand⁹ ſecundū ꝙ competit coꝛpoꝛis valitudini ⁊ ideo ſicut qñq₃ contingit ꝙ cibus qui eſt moderatus ſano eſt immoderat⁹ infirmo ita etiā poteſt contingere ꝙ ille qui eſt ſuperfluus ſano ſit moderatus infirmo et hoc mō cum aliquis multū comedit vel bibit ſecundū conſilium medicine ad vomitū pꝛouocendum non eſt reputandus ſuperfluus cibus vel potus hec Tho. poſſet pꝛobari ꝑ ſimile de cibo vel potu ſupꝛa facultatem aliquis enim potus in ſano eſt ſupꝛa facultatē qui in egro non eſt ſupꝛa facultatem. Nec valet quod ſuperaddit Tho. ꝙ ſcilicet non requiritur ad ſanitatem ꝙ ſit potus inebꝛians quia etiā potus aque tepide vomitū cauſat et ideo vt dicit pꝛopter hanc cauſā non excuſaret̃ aliquis ab ebꝛietate hec opinio non videt̃ ſibi conſona ⁊ cōtra eam ſic arguitur oīs ebꝛietas eſt potus īmoderatus ⁊ ſuperfluus ſed huiuſmodi vſus vini non eſt potus immoderatus ergo huiuſmodi potus non eſt ebꝛietas maioꝛ videtur certa et minoꝛ eſt ipſius Tho. ſecūdo quia licet potus aque tepide ꝓuocet vomitum non tamen in in omnib⁹ ⁊ vniuerſaliter ⁊ conſtat ꝙ in aliquib⁹ ebꝛietas pꝛouocat vomitū in quibus potus aque tepide nō pꝛouocaret ſicut ⁊ econtra vti vino vſq₃ ad inebꝛiationem quandoq₃ virtutis eſt actus et etiam cōſtat ꝙ per vomitū ab alia ⁊ alia cauſa pꝛouocatū alie ⁊ alie ſuperfluitates emittuntur ⁊ inde eſt ꝙ ſecunduʒ diuerſitateʒ humoꝛū medici alias et alias medicinas adaptāt ergo ſi ex conſilio medici habeatur ꝙ potus vini vſq₃ ad inebꝛiationem eſt huic ad vomituʒ cōuenientiſſim⁹ videtur ꝙ vſus vini vſq₃ ad ebꝛietateʒ erit recte rationi confoꝛmis ⁊ ita erit opus virtutis ⁊ non vicij.
¶Sexta concluſio vſus vini non habet ſecundū ꝙ alienatiuus mētis ꝙ ſit peccatū moꝛtale patet Sexta ꝯclo
non omnis vſus vini alienans mētem eſt peccatum moꝛtale ergo nec vſus vini ſecundū ꝙ alienatiuus mentis eſt peccatū moꝛtale antecedens habetur ex pꝛecedenti concluſione ⁊ conſequētia tenet quia ex oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitū antecedentis vt patʒ logicis regulas exponibilium ſcientib⁹ Scđo nulla condicio que poteſt ſeruari tam in actu virtuoſo facit ex ſe ⁊ ſufficienter actū moꝛtaliter culpabilem ſed hec condicio que eſt alienare mentē eſt reperibilis tā in vſu vini moderato ⁊ virtuoſo q̄ʒ ī vſu moderato ⁊ vicioſo ergo hmōi cōdicio nō facit ſufficiēter actuʒ eſſe moꝛtalit̃ culpabilē minoꝛ certa ē ex pꝛecedēti cōcluſione ⁊ maioꝛ pꝛobatur quia oīs act⁹ eſt moꝛtaliter culpabilis in quo reperietur condicio ſufficienter faciēs actū illum eſſe moꝛtaliter culpabilem. Tercio nullus act⁹ ex genere moꝛtaliter culpabilis poteſt per quācunq₃ circunſtantiam fieri bonus et laudabilis ſed vſus vini mentem alienans per aliquaʒ circunſtantiam fit virtuoſus ⁊ laudabilis etiam in ſenſu ſuppoſito ergo hoc totum non includit in ſe aliquid moꝛtaliter culpabile. Quarto ſi hec condicio eſſet moꝛtaliter culpabilis hoc eſſet aut quia eſſet contra caritatem in deum aut in pꝛoximū aut in ſeipſū non in deū

quia huiuſmodi vſus nō eſt contra aliquod prece
ptum diuinum nec in proximū vt de ſe patet nec
contra caritatem in ſeipſum cū interdū vt dictuz
eſt hoc poſſit fieri ex caritate ad ſeipſum cum ſcilz
per hmōi vſum procuratur ſanitas ⁊ bona habi-
tudo corporis quā recta ratio dictat per hoc me-
dium poſſe rationabiliter procurari. vnicuiqꝫ eīn
vti ratione potenti ꝯſtat ꝙ eſt ſimpliciter melius
per vſum vini aliquo paruo tempore mentem ali
enari q̄z infirmitatem grauem: diuturnā: et peri-
culoſam incurrere. Per quā etiam mens vocatur
in ꝑiculū diuturne alienatiōis. Neqꝫ video ꝙ hec
cōditio debeat importare culpabilitatē mortalez
quia alias propter q̄zcunqꝫ ſanitatez corporis nō
fieret licita ⁊ nō culpabilis ſicut ſecundū eundem
doctorem ꝓpter quodcunqꝫ periculum corporis
vitandum aut quodcunqꝫ bonū conſequendum
nō liceret fornicari ex eo fornicatio ex genere eſt
Septima conclusio. peccatuz mortale. ¶ Septima cōcluſio. Si ebri
etas eſt peccatum mortale hoc magis ſibi cōue-
nit ſcd̄m ꝙ vſus voluntarius vini eſt immodera-
tus aliquo certo mō inordinationis q̄z ſecundū ꝙ
mentem alienans. patz hec cōcluſio ex dictis. Di
xi autem aliquo certo mō inordinationis qꝛ non
quelibet inordinatio in vſuz vini eſt peccatū mor
Obiectio. tale. ¶ Et ſi dicas ꝙ aliquis potus vini ideo pc̄i
ſe eſt immoderatus qꝛ alienans mentem ergo ſi
eſſe immoderatum ſit conditio mortaliter culpa
bilis alienare mentem erit conditio mortaliter
culpabilis. añcedens probaṫ volo ꝙ ſit aliquis
cui ex complexione vinum prius capiti ⁊ menti
noceat cauſando alienationem quā faciat q̄zcun
cunqꝫ aliam malam diſpoſitionem ita ꝙ ad par
ue quantitatis vſum ſtatim alienatur mens eius
tali vinum in parua quātitate eſt multum immo
deratum et non niſi qꝛ alienat mentem ꝗ aliquis
potus vini ideo eſt immoderatus qꝛ alienat men
Responſio tem. Ad hoc reſpondeo negando añcedens ex eo
enim ſeq̄tur ex vi reduplicationis ꝙ omnis vſus
vini mentez alienans eſt immoderatus cuius op
poſitum dictum eſt Dico autem pro caſu argu-
menti et concedo ꝙ aliquis potus vini nō eſt im
moderatus qꝛ ſine notabili et rationabili vtilita
te mentem alienat et ex iſta reduplicatiua ſequiṫ
vna vniuerſalis vera videlicet iſta omnis vſus vi
ni ſine notabili ⁊ rationabili vtilitate mentez ali
enans eſt immoderatus. Sed qꝛ hec concluſio cō
ditionalis ē ideo ad inquirendū de veritate ante
cedentis recurre ad illud quod ſupradictū eſt de
Octaua cōcluſio. peccato gule pro quo ſit. ¶ Octaua cōcluſio. ali
qua ebrietas eſt peccatum mortale licet non om-
nis. Prima pars poteſt probari per ea que dicta
ſunt ſupra cum de gula agebatur. Secunda ptz
de eo qui ex complexione ſua ex potu vini prius
ſuſcipit alienationem mentis leuem tamen ⁊ nō
vehementem q̄z aliam indiſpoſitionem ⁊ maxi-
me cum durante ebrietate vel ſompnolentia tan
tum currit vel ſolito letior efficitur in nō moueṫ
ad actus pernicioſos et nociuos nō ad coniuria:
nō ad iurgia ⁊ lites: nō ad luxuriam. ſcd̄m enim
conditiones quas quis cognoſcit habere ſe tem-
pore ebrietatis ipſe magis vel minus eam vita-
re tenetur. Nam qui ſentiunt ſe eſſe paratos ad
vltiones/homicidia/rixas/ſtupra. ⁊ alia hmōi cū
vino alienata eſt mens illi magis vitare tenentur
ebrietatem. ¶ Contra tertiam ⁊ quartam conclu Cōtra tertiā ⁊ q̄rtā ꝯcloñ
ſiones arguitur ſic omne peccatum ſecundum ex
ceſſum habet aliud peccatum ſecundū defectū ſi-
bi oppoſitum ſed ebrietati nichil opponiṫ ſecun
dum defectum nec ipſa eſt peccatum ſecundū de-
fectū ergo ipſa non eſt peccatuz. Scd̄o omne pec
catū eſt voluntarium ſed ebrietas non eſt volun-
taria igitur non eſt peccatum maior eſt Auguſti
ni et minor probaṫ tum primo quia ipſa natura-
liter cauſatur ex potu vini tum ſecundo quia nul
lus eſt qui velit ebrius eſſe ⁊ vſu rationis priuari
Tertio ſi ſic ſeq̄reṫ ꝙ illi qui inuitant alios ad
potum quo inebriantur peccarent ſed conſequēs
eſt falſum igiṫ ⁊ patz conſequentia quia quicun-
qꝫ eſt alteri cauſa peccandi peccat. Quarto om-
nibus peccatis correctio debeṫ ſed ebriis non ad-
hibeṫ correctio. Nam ſecundum gregorium cum
venia ſunt ingenio ſuo relinquendi ne deteriores
fiant ſi a tali ebrietate euellantur. Quinto ſi ebri
etas eſſet peccatum hoc maxime eſſet propter alie
nationem rationis ſed hoc non quia huiuſmodi
alienatio mentis frequenter contingit ſine pecca-
to vt in maniacis ⁊ nonnullis febricitantibus et
patet etiam in dormientibus. Sexto ſi ſic ſeque-
retur ꝙ aliqui ex complexione ſua tenerentur nō
vti vino ſed conſequēs eſt falſū igṫ cōſequentia te
net quia aliqui ſunt qui vino q̄ztuncunqꝫ paruo
ſumpto alienantur mente. Falſitas autem conſe
quentis patet quia abſtinere a vino eſt opus ſup
errogationis. Tum ſecundo quia poteſt eſſe com
plexio talis ꝙ ex alio potu notabilius ⁊ grauius
detrimentum conſequentur. ¶ Ad primam con Solutio
cedo maiorem et nego minorem pro prima par-
te opponitur enim ebrietati ſecundum defectum
vicium illud quo quis ita aſpernaretur vinum et
a ſe vſum eius reiceret ꝙ nature ſue propter defe
ctū vſus vini notabile detrimentū inferret quod
vicium non habet nomen ſicut nec alie inſenſibi
litatis ſpecies ex eo ꝙ raro ꝯtingūt vt dicit Ariſ.
tertio ethicorum. Ad ſecundam reſpondet beat⁹
Tho. ꝙ obiectiō illa procedit de defectu cōſequen
te qui eſt inuoluntarius ſed immoderatus vſus vi
ni voluntarius eſt in quo conſiſtit ratio peccati.
Hec ſolutio non videtur conſentire cum eo quod
idem doctor dicit articulo ſequenti in correlario
queſtionis vti habet ꝙ ſi quis aduerteret vinum
eſſe immoderatum ſed non aduerteret ipſum ine
briare potens talis non diceret ꝓprie ebrius Si
autem vtrunqꝫ aduerteret magis tamen vellet i-
ebrietatem incurrere q̄z a potu abſtinere talis ꝓ-
prie diciṫ ebrius. Ex quibus ſic arguitur omnis
qui magis vult inebriari potu vini q̄z a potu vini
abſtinere vult inebriari ſed omnis proprie ebri⁹
magis vult inebriari potu vini q̄z a potu vini ab
ſtinere ergo omnis proprie ebrius vult inebriari
Et concludit hec ratio de eo qui denominaṫ ebri
us formaliter a volitione mere poſitiua ſecundo
aut ratio peccati ebrietatis conſiſtit preciſe in vo
litione potus immoderati aut conſiſtit in volitio
ne potus immoderati et inebriātis ſciti eſſe talis
Non primum quia tunc omnis ſcienter et volun

tarie vtens potu imoderato eſſet ebrius quod fal
ſum eſt tū ex Tho. tum etiam quia non omnis ta
lis alienatur mente tum tercio quia tunc vinum
vt inebrians non eſſet materia ebrietatis cuiꝰ op
poſitū determinat idez Tho. vbi agit de ſobrieta
te. Si ſecundū ergo ad ebrietatem formaliter ꝛ ꝓ
prie dictam exigitur ꝙ potus ſecundum ꝙ iebrie
ans ſiue mentem alienans ſit volitꝰ. ¶ Ideo ali
ter reſpondeo ꝛ dico ꝙ ſecundū Ariſ. ter. ethi. ali
quid dicitur volitum dupliciter Uno modo ſim-
pliciter Alio modo propter hoc dico ergo ꝙ alie
natio mentis non eſt volita volitione ſimpliter di
cta ſed eſt volita volitione propter hoc nō eſt qui
dem volita volitione ſimpliciter dicta quia ſi ſo-
la preſentaretur voluntati voluntas nō vellet re
gulariter ſed eſt volita volitiōe propter hoc quia
preſentato voluntati potu exceſſiuo ꝛ alienatio-
ne mentis et cum hoc oſtenſo ꝙ ſecundū concomi
tetur primum tunc ne deſerat primū vult ſecun-
dum hoc modo dicit ibidem Ariſ. ꝙ ꝓiectio mer
cium eſt volita non volitione ſimpliciter dicta ſʒ
volitione propter hoc ſcilicet propter vitationez
periculi imminentis. quid autem appelletur vo
litio ſimpliciter alibi declaraui ꝛ ideo nego mi-
norem predicte rationis. ꝛ ad primā ꝓbationem
nego conſequentiam quia licet illa cauſa poſita
naturaliter ponat effectuʒ poſitio tamē illius cau
ſe eſt mere voluntaria ꝛ mauult voluntas effectū
ponere q̄ʒ cauſam non ponere. Ad ſecundam pro
bationem patet ſolutio per diſtinctionem poſitā
Ad terciam concedo conſequēs ſi inuitans ſciat
vel probabiliter credat potum illum eſſe inebriā
tem reſpectu illius quem inuitat ꝛ hoc eſt quod
dicit Tho. ꝙ ſi ignorantia deſit neuter excuſatur
a peccato. Addo etiam ipſum peccare ſi neſciat
nec probabiliter credat ſed ſcire aut probabiliter
opinari vel credere vel dubitare teneatur nam ſi
aliquis potus vini ſecūdum q̄ʒtitatez ꝛ ſpeciez ꝛ
frequētiam bibendi vt in pluribus inebriet debʒ
inuitans probabiliter dubitare vel credere ꝙ ſi-
milis potus conſimilibus conditionibus iſtū in-
ebriabit quem inuitat frequēter tamen fit inuita
tio frequēs nō ſub intentiōe q̄ʒcunqʒ mala aut no
ciua ſed ſolum gratia recreandi feſtinandi ꝛ exci
tandi ad honeſtam leticiam conuiuam vel conui
uas quos viros bonos ꝛ prudentes ꝛ ſobrios cre
dimus quos etiaʒ putamꝰ nec a vino nec ab ami
cis inuitatos velle temperantie regulaʒ excedere
et in tali caſu non videtur eſſe huiuſmodi inuita
tio peccati. Inuitatio itaqʒ huiuſmodi poteſt fie
ri propter multas cauſas primo propter cauſaʒ
nunc dictaʒ ꝛ illa potius eſt laudabilis ad hone-
ſtam cōmunicationē pertinēs poteſt tū aliqū de-
prauari vt ſi inuitās ſignis aliquibꝰ percipiat in
uitatum de cuius ſobrietate confidebat excedere
et viam vere temperantie diſerere ꝛ in tali caſu te
netur ceſſare ab inuitatiōe huiuſmodi ꝛ honeſtis
modis ꝛ congruentibꝰ retrahere vel impedire a
pluri potatione. aliquando fit cauſa inebriandi
inuitatū ꝛ hoc cōtingit dupliciter vno mō in dā-
pnū ꝛ iniuriā ipſiꝰ inebriandi vt ſi ꝑ hoc velimꝰ
cognoſcere aliq̄ de ſecretis ſuis aut cū in mercatu
ra decipere. alio mō ad dāpnū et iniuriā vitandā
quam ꝓbabiliter timemus ab eo nobis iniqʒ cō
tra ius inferendam eſſe vt ſi quis inſidiatorem vi
arum in taberna repertum inebriare tentet vt fa
ctus ebrius ab inſidijs et nocumentis aut in vita
aut in bonis deſiſtat ꝛ hoc videtur eſſe ſine vicio
ſi cetera recta ſe habeant. aliquando vero fit cum
intentione inebriandi ibi preciſe ſtando quia ſcʒ
victorioſum putant inebriantes potuiſſe eū ebri-
um reddere. aliquando vero ꝓpter delectationē
audiendis vel vidēdis ridiculis tam ſermonibus
q̄ʒ factis q̄ ille tp̄e ebrietatis dicere vel facere cō-
ſueuit et iſtis modis inebriare peccatum eſt et eſt
peccatum ad iniuſticiam ꝑtinens. nam ebrietas
vnum et idem peccatū exiſtens denominat eum
in quo eſt intemperatum ꝛ ebrium. eum vero cuius
conſilio vel ſuaſu vel inductione ac etiā nō prohi
bentem qui et qū prohibetur tenetur denominat
iniuſtū. Ad quartam ꝯcedo maiorem in foro in-
teriori vel exteriori. ſunt tamen multa q̄ leges et
decreta noluerunt per foruʒ exterius punire que
dam ſecundum genus ſuum vt eſt loquacitas illi
beralitas qua tū nulli nocetur aliquis exceſſus in
cibo et potu quo bona habitudo corporis ꝛ ani-
me diſpendium aliquod patitur non enim iura
quemlibet exceſſum talem puniendum in foro ex
teriori decreuerunt quedam vero ratione circun-
ſtantie vt quia ſunt occulta quedaʒ vero ratione
communitatis quia ſcilicet illud peccatuʒ eſt val
de multis commune eſt autem apud communita
tem mitius agendum que potius eſt ſuaſionibus
q̄ʒ ſupplicijs ducenda quedam vero ratione peri
culi cum per punitionez maius periculum immi
net q̄ʒ per impunitatem vt in peccatis principū
aut magnatum et propter iſtam cauſam etiam
peccata eorum quibus communicant ſunt impu
nita relinquenda ꝛ de huiuſmodi ebrietate mul-
tis communi et que certis diebus fiebat loquitur
Gregorius vbi allegatur vt pʒ in decretis diſt.
iiij. ca. deniqʒ etiam dicit Auguſtinꝰ ad aurelium
epiſcopum de cōmeſſationibus ꝛ ebrietatibus lo
quens non aſpere q̄ʒtum eſtimo nō dure non im-
perioſe iſta tolluntur ſed magis docendo quaʒ iu
bendo magis monendo q̄ʒ minādo ſic enīʒ agen
dum eſt cum multitudine peccantium ſeueritas
autem exercenda eſt in peccato paucorum. Ad
quintam dico ꝙ alienatio mētis et priuatio vſus
rationis aliqū eſt contra rectā rationez volita ali
quando non. quotiens autē eſt contra rectam ra
tionem volita tunc actus quo eſt volita eſt pecca
tum ebrietas autez vt eſt peccati nomē nominat
ipſam alienationem mentis contra rectam ratio
nem volitam ideo alienatio mentis vel priuatio
vſus rationis non eſt preciſa cauſa ꝙ ebrietas ſit
peccatum nec huiuſmodi alienatio aut priuatio
vſus rationis eſt mala ex genere alias dormitio
omnis eſſet peccatum ſed cauſa preciſa eſt aliena
tio vel priuatio vſus rationis contra rectam ra-
tionem volita in ſe ſcilʒ vel in ſua cauſa ad ſenſuʒ
ſatis ſupra expreſſum priuatio enim vſus ratio-
nis eſt volita non volitione ſimplici ſed volitiōe
propter hoc vt dictū eſt aliquid autem eſt ꝓpter
quod ſecundū rectam rationem poteſt etiam eſſe
volita vt propter quietem corporis aut ꝓpter ſa

Duplr ali- quid dicit volitum

nitatem aliquid vero eſt ꝑpter qḋ non poteſt ſecundum rectam ratõnem eſſe volita immo recta ratio dictat ꝙ ad eam fugiendam illud aliud ex quo poteſt cauſari. eſt autem in toto aut in parte deſerendum vt ſecundum rectam rõnem deſerendus eſt exceſſiuus potus vini ne alienatio mẽtis ſubſequatur ⁊ quando ecõtra eſt in nobis tanta et tam vehemens cõcupiſcentia vini vt contemp‍namus hmõi alienationis incurſum ⁊ magis velimus inebriari q̄ȝ po᷑uȝ exceſſiuum deſerere tũc alienatio mentis ḋꝛ eſſe contra rectam rõnem volita. Ad ſextam concedo ↄ̄ñs ⁊ ad primã probationeȝ dico ꝙ regulariter abſtinere a vino eſt ſupererogationis reſpectu tñ alicuius et in caſu alicuius certe cõplexionis eſt neceſſitatis. Ad ſecundam improbationem dico ꝙ ſi complexio eſſȝ talis ex duobus malis fugiendũ eſſet maius et magis fugienda eſſet vehemens et diuturna egritudo q̄ȝ breuis mentis alienatio. tali tamen ſecunduȝ exigentiam ſue complexionis eſſet conſulendum vt eſſet comparanda qualitas ebrietatis ad qualitatem egritudinis ⁊ per regulas magis et minus eligibilium ⁊ fugibilium in ↄ̄ſilio dando procedendũ.

Cõtra ſextã ↄcłonem

¶ Contra ſextaȝ concluſionẽ arguitur ſic quicunq̄ȝ volens ⁊ ſciens priuat ſe actu rõnis quo ſecundum virtutem operatur et peccata declinat peccat mortaliter. ſed quicunq̄ȝ ſe inebriat volens et ſciens priuat ſe vſu rationis quo peccata declinat ⁊ ſecundum virtutem operaꝛ ḡ omnis talis peccat mortaliter maior patȝ quia quicunq̄ȝ volens et ſciens incurrit detrimentum corporale peccat mortaliter ḡ quicunq̄ȝ volens ⁊ ſciens incurrit priuationem vſus rõnis qui eſt detrimentum anime peccat mortaliter. Scḋo quicunq̄ȝ exponit ſe periculo pcti mortalis peccat mortaliter ſed quicunq̄ȝ volens et ſciens priuat ſe vſu rationis quo peccata declinat exponit ſe periculo peccati mortal'ſ ḡ omnis talis peccat mortaliter. minor patȝ. Tum primo qꝛ perdito vſu rõnis faciliter in peccatũ incidimus. Tum ſcḋo p Ambro. lib. iij de patriarchis. vitandã dicimus ebrietatem p̄e quã crimina cauere nõ poſſumus. Nã q̄ȝ ſobrij cauemus per ebrietatem innocẽtes committimus. Tertio ſi minus eſt peccatum mortale et maius ſed immoderatus vſus vini eſt peccatũ mortale et eſt minus q̄ȝ vſus vini inebrians ergo vſus vini inebrians ſecundum ꝙ hmõi eſt peccatum mortale. minor patet qꝛ regulariter omnis vſus vini inebriãs eſt immoderatus et nõ ecõtra. Quarto omnis vſus vini inebrians ſecundum ꝙ huiuſmodi aut eſt ordinat⁹ aut deordinatus nõ ordinatus quia tunc nullus talis eſſet deordinatus qḋ eſt falſum ſi deordinatus aut venialiter et hoc nõ quia tunc nullus talis vſus eſſet deordinatus mortaliter ſi mortaliter habetur intentum.

Quinto arguiꝛ per illud quod in canonib⁹ Apoſtolorum legitur Epiſcopus aut preſbiter aut diaconus. alie autȝ ebrietati deſeruiens aut deſinat aut deponatur ſubiaconus aut lector aut cantor ſimilia faciens aut deſinat a communione priuetur ſimiliter et laicus. ſed tales pene nõ infliguntur niſi pro mortali peccato ḡ ebrietas eſt mortale peccatum. Sexto omnis priuatio vſus rationis ex concupiſcentia vini orta :eſt peccatuȝ mortale omnis ebrietas eſt priuatio vſus rõnis ex cõcupiſcentia vini orta ḡ omnis ebrietas eſt peccatum mortale. maior probatur qꝛ omnis talis eſt contra regulas temperantie regulariter ab Ariſtotele poſitas cum omnis talis ſit contra honeſtatem et corrumpat bonam habitudinem tam anime q̄ȝ corporis.

Solu

¶ Ad primam nego maiorẽ. Nam qui preparat ſe ad ſomnũ ſciens ⁊ volens priuat ſe vſu rõnis ⁊ tamen talis neq̄ȝ tunc neq̄ȝ cuȝ dormit peccat mortaliter ſimiliter qui ex vſu vini patitur alienationeȝ mentis propter aliquã rationalem cauſam ſicut dictum eſt ſupra puta aut ad excitandum vomitum aut ad euitandum ſeuiciem tyranni vel infidelis vt poſſet dari caſus nõ videtur ꝙ talis peccaret mortaliter. Ad probationem maioris negatur prima pars aſſumpti poteſt eñ quis incurrere detrimentum corporale aliqñ ex rationabili cauſa puta vel propter maius bonum corporis vel propter bonũ aliqḋ ſpirituale multo excellentius ⁊ nego conſequentiaȝ. Ad ſecundam que militat equaliter contra concluſionem

Duplex pericu-lũ p… inuolu… circu…

¶ Et ad probationem maioris precedentis argumenti rñdeo ꝙ duplex eſt periculum peccati mortalis quoddã inuoluens aliud circũdans de primo cõcedo maiorem de ſcḋo nego et nego minorem nã qui vadit dormitum nõ ſe exponit hmõi periculo ſimiliter nõ quilibet qui ex rõnabili cauſa vino vtiꝛ vſq̄ȝ ad inebriationẽ mẽtis ſe hmõi periculo exponit. tum qꝛ multi ſunt poſt vinum ſic ſumptuȝ q̇ nõ petunt niſi dormire aut aliqua ridicula nulli nociua facere ꝙ ſi ſit eis alia ex complexione conditio ⁊ aliqua rõnabilis cauſa compellit eos ad vſum vini alienantẽ mentem tunc iſta prouidere debent per eos qui cum eis conuerſãtur vt tẽpore alienationis huius nichil nocumenti proximis inferant nihil etiã a ſeipſis patiantur ⁊ ita periculum illud peccati non ſemper eſt inuoluens ĩmo nec quandoq̄ȝ circundans. Ad ſecundam probationem dico ꝙ Amb. loquitur de ebrietate que regulariter fit ⁊ q̄ȝ ex exceſſiua concupiſcentia vini incurrimus ⁊ que immoderata eſt regulariter ⁊ adhuc nõ vniuerſaliter in omnibus ſed in aliquibus certe complexionis qui ad actus pernicioſos vel lubricos poſt ebrietatem inclinantur quia enim per ebrietatem tollitur ⁊ vſus rationis qui ad reprimendum inſurgentem paſſionem requiritur. tollitur etiam cognitio multorum ad rectam operationeȝ requiſitoruȝ ideo in multis ebrietas cauſa eſt ꝙ in peccata incidant que ſemota ebrietate vitarent non eſt tamen hoc vniuerſaliter verum propter cauſas ſupra allegatas. Ad tertiam nego minorem vniuerſaliter intellectam. aliquis eniȝ vſus vini immoderatus eſt peccatum veniale tantum. Et ad ſecundam partem minoris nego eam vniuerſaliter. dico enim ꝙ licet ceteris paribus vſus vini qui eſt immoderatus tm̃ ſit minus q̄ȝ vſus vini qui eſt immoderatus ⁊ cũ hoc inebrians ſuppoſita equali immoderatione vtrobiq̄ȝ niſi ꝙ vnus inebriat ⁊ alius nõ tamẽ aliquis eſt vſus vini immoderatus nõ inebrians aliq̇ vſu vini inebriante deterior eo ſcilicet qui nõ eſt ĩmoderat⁹ ſed ex ro

tionabili aut multum veniabili cauſa ſit Et ad ꝓ
bationeʒ Dico ꝙ licet regulariter ita ſit contigit
tamen aliter in certis caſibus dico preterea ꝙ ali
Uſus vini quis vſus vini dicitur inebrians dupliciter Uno
dr inebriās modo preciſe quia mentem alienat ⁊ ad hunc ſen
dupliciter. ſum currit ſolutio dicta. Alio mō quia culpabi-
liter alienat mentē ⁊ tunc maiorē apparentiā ha
bet argumentum illud quod tamē nō concluderet
niſi minor ſit vniuerſalis Ad quartaʒ dico ꝙ nec
omnis ſecundū ꝙ hmōi eſt ordinatus nec omnis
deordinatus quia ſicut ſupra dictuʒ eſt alienare
mentem non eſt ratio ſufficiens ad hoc ꝙ redda-
tur inordinatus que autē ſit ratio preciſa dictum
eſt ſupra. Ad quintam dico ꝙ loquitur de aſſue-
tis in quib⁹ preuerſa concupiſcentia aucta eſt nō
ſolum ſecundū gradus eiuſdem ſpeciei ſed etiaʒ
ſecūduʒ gradus ſpecificos in quib⁹ frequēter cō
tingit ebrietateʒ eſſe peccatū mortale ⁊ ꝙ hoc mo
do accipiatur pʒ per illud quod dicitur ibi deſer
uiens ille enim dicitur deſeruire ebrietati vel pe-
cunie quem harū cōcupiſcentia ad ſe ita rapit vt
is potiſſime ⁊ q̄ʒ ſuper omnia intendat ⁊ ideo di-
cit gloſa ibi deſeruiens .i. valde ſeruiens ibi enim
vt dicit de auget licet aliquando priuet vt ibi de
precor Dico vltra ꝙ huiuſmodi pene iuris nō ſo
lum infliguntur pro peccato mortali imo aliquā
do ꝓ veniali ⁊ aliquando ſine culpa licet ex cau-
ſa aliqū vero grauis punitio peccato infligitur
non propter grauitatē culpe ſed ꝓpter indecen-
tiam ⁊ exprobrationeʒ cui⁹modi eſt ebrietas que
eſt valde exprobrabilis turpis ⁊ inhoneſta ⁊ tan
to magis q̄ʒto perſona que in eaʒ incidit eſt altio
ri ⁊ euidētiori inſignita gradu. Ad ſextaʒ dico ꝙ
maior patitur multas inſtātias vna eſt in eo qui
vim vini ignorat nec eaʒ ſcire tenet̃ ſecundo in eo
qui ex complexione ad exigui vini potum ſtatim
alienatur mente et tamē ad vitandū graues egri
tudines tenet̃ vino vti ſed diceret̃ ꝙ ille non agit
ex cōcupiſcentia vini ideo addo ꝙ ad hoc partim
cauſe ſanitatis partim a concupiſcentia moueat̃
et ad minorem dico ꝙ vt dictum eſt ebrietas ali-
quando accipitur ꝓ priuatione vſus rationis ex
potu vini ⁊ ſic negatur minor aliomō ꝓ priuatio
ne vſus rationis ex potu vini īmoderato ⁊ culpa
bili ⁊ tunc adhuc rationale eſt ꝙ aliqua talis eſt
tantū venialiter culpabilis quod pretendit octa-
ua cōcluſio ꝓ ſecunda parte. ❡ Contra primam
Cōtra pmā partem octaue cōcluſionis arguit̃ ebrietas non
pte octaue eſt ex genere ſuo petm̄ mortale nec ex aſſiduitate
ꝯcluſionis. ergo nullo mō eſt peccatū mortale aſñs pʒ pro pri
ma parte per Auguſtinū in ſermone de purgato
rio dicenteʒ ebrietatem eſſe peccatū mortale ſi ſit
aſſidua ex quo īfertur argumēto iuris ergo ſi nō
ſit aſſidua non eſt peccatū mortale pro ſecunda
vero parte patet aſſiduitas non poteſt in infinitū
aggrauare vt de veniali fiat mortale quia impor
tat circunſtantiam q̄ non trahit in aliam ſpecieʒ
ergo ſi ebrietas non ſit ex ſe peccatū mortale nec
etiam fiet peccatū mortale propter aſſiduitatem.
Secundo arguitur per eundē loco codeʒ dicenteʒ
ꝙ quotiens aliquis de cibo aut potu plus accipit
q̄ʒ neceſſe eſt ad minuta peccata nouerit pertine-
re ſed omne ad peccata pertinēs eſt peccatum ve
niale igitur ebrietas nō eſt petm̄ mortale. Tercio
omne peccatū mortale eſt contra aliquod prece-
ptum diuinum ſed ebrietas contra nulluʒ prece-
ptum eſt vt pʒ diſcurrendo per ſingula igitur.
Quarto omne peccatum mortale eſt contra cari
tatem ſed ebrietas nō eſt cōtra caritatem igit̃ nō
eſt peccatū mortale. ❡ Ad primam concedo pri Solutiōes.
mam partem antecedentis q̄ʒuis tamē probatio
nō ſufficienter hoc cōcludat nec valet illud argu-
mentū iuris ſed frequenter iuriſte per illud deci-
piunt̃ per hmōi enim antiqui patres non ſemper
diſtinctionē faciūt inter verū ⁊ nō verū ſed aliqū
inter certū ⁊ incertū vt per hanc locutionē niſi ve
neris dabo tibi deceʒ facio te certū ꝙ ſi non vene
neris non habebis decem ſed adhuc incertitudo
eſt an decem ſis habiturus ſi veneris ita in ꝓpo
ſito certū eſt ꝙ regulariter non eſt ebrietas nō aſ
ſidua peccatum mortale. vtrū autem aſſiduatio
peccatuʒ ſit mortale in dubio relinquitur. Ad im
probationeʒ ſecūde partis dico ꝙ licet aſſiduitas
vel aſſuefactio non ſufficiat ex ſe tanq̄ʒ cauſa tota
lis ita aggrauare vt ex veniali fiat mortale ex aſ-
ſuefactione tamen cauſantur aliqua que hoc mō
ſufficiunt aggrauare nam ſecundū Tho. ex aſſue
factione fit vt homo ſciens ⁊ volens ebrietateʒ in
currat et ita quod prius faciebat homo ex paſſio
ne concupiſcentie nūc facit ex electione ſicut con-
tingit in intemperato per aſſuefactionem fit etiā
vt homo ignorare non poſſit vim vini et debili-
tatem aut quantitatem ſue complexionis et ita
peccata que ante aſſuefactionem excuſabantur
in toto aut in parte ꝑ aſſuefactionem redduntur
inexcuſabilia ⁊ preterea ſicut ex incontinenti fit
per aſſuefactionē intemꝑatus nec cuʒ de vno gra
du in aliuʒ aſcenditur reperit̃ ibi ſola iteratio a-
ctus imo ⁊ act⁹ intemꝑantie aſſuefactionē ⁊ alia
concomitātia ſequentes ſpē diſtat ab actibus in-
continentie vt ſepe ſupra oſtenſum eſt. ita etiam
in ebrietate tranſit quis per aſſuefactionem de e-
brietate ſecundum graduʒ incōtinentie in ebrie-
tatem ſcdm̄ gradum intemꝑantie in quibus ſunt
alia et alia obiecta ⁊ per ꝯñs aliū et aliū actus ſe-
cundum ſpeciem. Solutio vero Tho. ad hanc ra
tionem videtur mihi relinquere multa in dubio.
dicit enī ꝙ aſſiduitas facit ebrietateʒ eſſe peccatū
mortale nō propter ſolam reiterationē actus: ſed
quia nō poteſt eſſe ꝙ homo aſſidue inebriet̃ quin
ſciens et volens ebrietatem incurrat duʒ multoti
ens experitur fortitudinem vini ⁊ habilitateʒ ſu
am ad ebrietatem nā quero de eo qui primo ⁊ ſe-
cundo ſe inebriādo hec cognoſcit vtrū tertia ebrie
tas ſit in eo peccatū mortale. ſi ſic: ſequit̃ ꝙ ebrie
tas nō aſſidua eſt peccatum mortale. ſi nō: ſequit̃
ꝙ aliquis ex concupiſcentia vini ſciens ⁊ volens
ebrietatem incurrens nō peccat mortaliter cuius
oppoſitum ſentit Tho. item ponat̃ caſus ꝙ aliqs
factus ſit aſſiduus in ebrietate ⁊ per hoc cognoſ-
cat fortitudinem vini ⁊ habilitatem ſuā ad ebrie
tatem tūc peniteat ille ⁊ reuocet ſe ab ebrietate
intantum ꝙ totaliter deſtruatur habitus ex aſſue
factione genitus remanentibus tamē cognitioni
bus de ſe et fortitudine vini quibus ſtantibus ex
concupiſcentia nimia vini ebrietatē incurrat tūc

ſic aut ille peccat mortaliter aut nõ. ſi ſic: g̊ aliqͣs
non aſſiduus ſe inebriando peccat mortaliter ſi
non g̊ aliquis volens ⁊ ſciens ſe inebriando ex cõ
cupiſcentia vini non peccat mortaliter quod vi-
detur eſſe contra Thomam. Ideo videtur dicen
dum vt prius ꝙ nõ eſt de intentione Auguſtini
ꝙ nulla ebrietas ſit peccatum mortale niſi ſit aſ
ſidua ſed Auguſtinus loquitur vt mihi videtur
contra eos qui ſentiebant omnem ebrietatem eſſe
peccatum mortale contra quos poſita eſt ſecũda
pars octaue concluſionis ⁊ vult dicere Auguſt.
ꝙ certum eſt nõ omnem ebrietatem eſſe peccatuȝ
mortale niſi ſit aſſidua hoc eſt nõ ẽ certuȝ omneȝ
ebrietatem aſſiduam nõ eſſe peccatuȝ mortale et
hoc tenendo ꝙ ibi ſit diſcretio inter certum et in-
certum ſed ſi fiiret diſcretio inter verum et falſum
tunc ſenſus eſſet omnis ebrietas aſſidua eſt pecca
tum mortale ſed non omnis ebrietas eſt peccatũ
mortale. Ad ſecundã reſpondet Tho. ꝙ plus ſu
mere in cibo ⁊ potu q̃ȝ neceſſe ſit pertinet ad vi-
cium gule que non eſt ſemper peccatum morta-
le qđ Auguſti. innuit. x. confeſſionum cum ait.
Ebrietas longe eſt a me miſereberis ne appropin
quat mihi. crapula autẽ nõnunq̃ȝ ſubrepſit ſer-
uo tuo. Hec ſolutio non videt̃ euacuare vim au-
ctoritatis Auguſt. Arguitur enim ſic cum ſumit̃
potus vſqȝ ad ebrietatem hoc nõ pertinet ad mi
nuta peccata ſed cum ſumitur potus vſqȝ ad ebri
etatem ſumitur aliquid in potu pluſq̃ȝ neceſſe ſit
ergo nõ quotiens ſumitur aliquid in cibo ⁊ potu
pluſq̃ȝ neceſſe eſt nõ pertinet ad minuta peccata
maior eſt Tho. et minor eſt certa et tamen cõtra-
dicit auctoritati Auguſt. vt clare patet. ideo di-
co ꝙ verba Auguſti. reſcribenda ſunt ad eã ſum
ptionem que non eſt notabiliter contra honeſta-
tem aut ſupra ſubſtantiã nec etiam contra bonaȝ
habitudinem corporis vel anime. ebrietas auteȝ
in multis caſibus hijs omnibus eſt aduerſa. Ad
tertiam nego maiorem. ad quartam nego mino-
rem. aliquando enim ebrietas eſt contra caritatẽ
ad proximum: aliquãdo auteȝ contra caritatem
ad ſeipſum propter infamiam ⁊ periclitationem
virtutis que ebrietatem regulariter conſequitur.

Cõtra ſecũ dã ptẽ octaue ꝯcl'onis.

¶ Contra ſecundam parteȝ octaue concluſionis
Arguitur p̃mo per illud Augu. quarto confeſſio
num. Ebrietas longe eſt a me miſereberis ne ap
propinquet mihi crapula autem nõnunq̃ȝ ſubre-
pſit ſeruo tuo quibus verbis videtur innuere Au
guſt. nõ omnem crapulam eſſe peccatum morta-
le ſed omnem ebrietatem eſſe peccatum mortale.
Secundo quicquid inclinat ad peccatum morta
le eſt peccatum mortale ſed omnis ebrietas incli
nat ad peccatuȝ mortale ergo omnis ebrietas eſt
peccatum mortale. minor patȝ per illud Prouer
biorum ſecũdo. Luxurioſa res eſt ebrietas Se-
cundo per illud Hieronimi. venter mero eſtuans
de facili deſpumat in libidinem Tertio omne vi-
tium maxime demoni amicũ eſt peccatum morta
le ſed omnis ebrietas eſt maxime demoni amica
vt patȝ per illud Criſoſt. nihil eſt tã demoni ami
cum ſicut ebrietas ⁊ laſciuia que eſt mater omni
um vitiorum. Quarto quicquid corrumpit ſobri
etatem eſt peccatum mortale ſed omnis ebrietas
corrumpit ſobrietateȝ g̊ omnis ebrietas eſt pctm̃
mortale maior ptȝ. Tum primo qȝ quicquid cor-
rumpit iuſticiam eſt mortale et quicquid corrum
pit pietatem eſt mortale. Tum ſecũdo qȝ quicqͩ
eſt contrariũ virtuti eſt mortale g̊ quicquid eſt cõ
trarium ſobrietati eſt mortale ſed ebrietas eſt cõ-
traria ſobrietati cum ſobrietas excludat omnem
ebrietatem igr̃. Quinto omnis delectatio moro-
ſa ad coitum vel tactum pertinens eſt peccatum
mortale g̊ omnis delectatio moroſa in motu illi-
cito ad guſtũ pertinens eſt pctm̃ mortale ſed ebri
etas eſt delectatio moroſa in motu illicito ad gu-
ſtum pertinens igit̃. Sexto omnis conſenſus in
motu luxurie eſt mortale pctm̃ g̊ omnis conſen-
ſus in motu gule eſt peccatum mortale ſed in om
ni ebrietate eſt hmõi conſenſus. Septimo omnis
ebrietas aſſidua eſt peccatũ mortale g̊ prima ebri
etas et ſecunda et tertia eſt mortale peccatum et
per conſequens omnis ebrietas eſt peccatũ mor-
tale. conſequentia tenet quia cum dicitur ꝙ aſſi-
duitas in ebrietate eſt peccatum mortale nõ acci
pitur ibi aſſiduitas pro diſpoſitione qȝ illa nõ eſt
peccatum nec mortale nec veniale ergo accipitur
pro actu ponatur ergo ꝙ quarta vel quinta ebrie
tas ſit peccatuȝ mortale tunc ſic in p̃ma ebrieta-
te eſt maior ſcientia ⁊ cognitio q̃ȝ in quarta ergo
cum ſcientia ⁊ cognitio augeat culpam ſequit̃ ꝙ
ebrietas prima magis eſt peccatum mortale q̃ȝ
quarta. Octaua quicunqȝ coit cũ ſua preter cau-
ſam neceſſariam ſcȝ aut preter bonum prolis aut
ad refrenationem libidinis aut preter cauſam de
biti reddendi, peccat mortaliter quia tunc eſt ve-
hementior amator vxoris ꝓprie ⁊ ita adulter er-
go quicunqȝ comedit aut bibit preter cauſam ne
ceſſariam peccat mortaliter. Nono ebrietas eſt ſu
perfluitas ſobrietatem corrumpens ⁊ nulla igno
rantia excuſat eam ne ſit peccatuȝ mortale ergo
omnis ebrietas eſt peccatum mortale minor pa-
tet quia illa ignorantia aut eſſet inuicibilis ⁊ tũc
excuſaret a toto ⁊ illa nec eſſet mortale pctm̃ nec
veniale aut eſſet vincibilis ⁊ tũc licet faceret mor
tale minus non tamen excuſaret ne eſſet mortale
Quod autem illa ignorantia ſit vincibilis patet
quia eam vincunt illi qui nunquam ſuperflue co
medunt aut bibunt. Decimo arguitur alimenta
non ſunt ſumenda niſi quãdo eſt fames aut ſitis
ergo omnis ſumptio preter famen ⁊ ſitim eſt pec
catum mortale antecedens pȝ quia ſecũdum Au
guſ. alimenta ſumenda ſunt ſicut medicamẽta ſȝ
medicamenta non ſumũtur niſi quãdo in eſt mor
bus ergo nec alimenta niſi quãdo ineſt fames vl̃
ſitis. Undecimo quicunqȝ carnis curam facit in
deſiderijs peccat mortaliter quia cõtra illud apo
ſtoli carnis curaȝ in deſiderijs ne feceritis ſed om
nis ebrius carnis curam facit in deſiderijs cum
ex concupiſcentia nimia vini ⁊ voluptuoſo deſide
rio ſe inebriet igr̃. Cõfirmat̃ qȝ qui ſe inebriat cul
pabiliter vadit poſt cõcupiſcentias ſuas ⁊ contra
rationeȝ cõcupiſcit contra illud eccle. poſt concu
piſcentias tuas nõ eas ⁊ cõtra illud exodi nõ con
cupiſces. Duodecimo anima ſe inebriantis ſecun
duȝ Auguſtinũ dicit̃ infelix ergo miſera eſt miſe-
ria mortali Antecedẽs pȝ per auguſtinũ vbi oſtẽ

dit quomodo aliquando voluptas ſe neceſſitati
immiſcet et quomodo incertum eſt vtrum neceſ-
ſitas ſubſidium petat an cupiens fallere inſtitu
at. Et ſequitur ad hoc incertum hilareſcit infelix
anima gaudens plus appetere q̄ȝ ſatis ſit mode-
rationi valitudinis. Confirmatur quicunqȝ venit
ad ſtatum illum in quo incertus eſt an appetitus
fiat ex neceſſitate an a voluptate tenetur ceſſare ⁊
vitare motuȝ anteq̄ȝ ſit mortalis alias ſe cōmit-
teret diſcrimini peccati mortalis ſed nullus ebri⁹
in hoc ſtatu ceſſat ergo omnis ebrius peccat mor
Solutiões. taliter. ¶ Ad primam reſpondeo ꝙ auctoritas il
la non concludit omnem ebrietatem eſſe peccatū
mortale ſed concludit omneȝ ebrietatem eſſe ma
gis exprobrandam q̄ȝ crapulā ſimplicem ⁊ etiaȝ
grauiorem quia inter venialia ſunt gradus. Ad
ſecundam nego maiorem apprehenſio enim dele
ctabilis prohibiti inclinat ad peccatum mortale
et tamen non eſt peccatū mortale. Similiter etiā
multa peccata venialia inclināt ad mortalia im
mo ⁊ aliqui actus virtutum ad mortale inclināt
vt caſtitas ad ſuperbiam ⁊ ſimiliter fortitudo/iu
Tripl'r itel ſticia/prudentia/⁊ multa talia. ¶ Ad terciaȝ po
ligit ꝙ ebri teſt intelligi tripliciter ebrietateȝ eſſe maxime de
us ſit ami moni amicam. Unomodo propter grauitatē cul
a demoni pe ⁊ ſic non intelligit Criſoſtomus Secundo mo
do propter maiorem eius frequentiam ⁊ ſic dicit
thomas eſſe intelligendum quod non reputo ve
rum cū ſint multa vicia magis cōmunia q̄ȝ ebrie
tas immo qui ſe inebriant pauci ſunt ī compara
tione ad alios. Tercio propter ignorantiaȝ indu
ctam per ebrietatem ⁊ priuationeȝ vſus rationis
qua priuatur homo omni homo opere ⁊ facilis
efficitur ad multa grauia peccata ⁊ hoc modo in
telligit Criſoſtomus. Ad quartam reſpondeo ſe
cundum altiſſio. ꝙ ſobrietas accipitur dupliciter
Unomodo pro omnimodata abſtinentia a cibo ⁊
potu ⁊ ſic negatur maior ⁊ cōceditur minor. Se-
cundo modo accipitur pro abſtinētia a cibo ⁊ po
tu quando quomodo ⁊ vbi quis tenetur abſtine-
re ⁊ hoc modo cōceditur maior et negatur minor
ſtat enim aliquem incurrere ebrietatem ex potu
vini et tamen non perdere ſobrietatem quia tunc
non tenetur abſtinere ſed in hac ſolutione non cō
ſentirent illi qui dicerent ꝙ qui peccant veniali-
ter faciunt aliquid quod tenentur non facere aut
obmittunt aliquid quod facere tenentur non qui
dem de neceſſitate ſalutis ſed ſub obligatione ali
cuius pene temporalis quomodo dicendo omnes
iſte ſunt falſe quicquid corrumpit ſobrietatem eſt
peccatum mortale quicquid eſt contrarium vir-
tuti eſt peccatum mortale et cuȝ dicitur quicquid
eſt contrarium iuſticie eſt peccatuȝ mortale ergo
quicquid eſt cōtrariū ſobrietati ⁊ cetera nego an-
tecedens ⁊ conſequentiam antecedens quidem
quia ſunt aliqua opera iuſticie ad que quis non
obligatur de neceſſitate ſalutis ſicut religioſus
non obligatur ad omnes conſtitutiones ſue regu
le de neceſſitate ſalutis ⁊ tamen obmittendo facit
iniuſticiaȝ legalem ita diceretur de operibus pie
tatis quorum multa ſunt opera ſupererrogatio-
nis conſequentia etiam ſimiliter negatur ex eo ꝙ
ſi quis ad omnia opera iuſticie de neceſſitate ſalu
ti obligetur non oportet propter hoc ꝙ de neceſſi
tate ſalutis obligetur ſemper ad opera ſobrieta-
tis. Ad quintam nego antecedens de delectatio-
ne que eſt citra conſenſum nulla enim delectatio
vt dicit altiſſiodorenſis eſt moroſa citra conſen-
ſum quoniam ſola circunſtātia temporis non po
teſt facere de veniali mortale Ad ſextaȝ nego an
tecedens ⁊ conſequentiam. Antecedens quidem
quia vt dictum eſt ſupra ſunt multi conſenſus in
motum luxurie qui nō ſunt culpe mortales vt pa
tet inter coniugatos conſequentiā vero quia non
ita cadit ſub prohibitione conſenſus in motum
gule illicitum ſicut in motuȝ luxurie illicituȝ Ad
ſeptimam dico ꝙ ſi per aſſiduitatem intelligatur
preciſa frequentatio actuum tunc ebrietas ex aſſi
duitate ſola non fit mortalis ſed per aſſiduitateȝ
fit vt quod amatur prius citra deum tam ametur
non citra deum ideo per aſſiduitatem fit de venia
li mortale quia alia ⁊ alia eſt volitio cui reſpon-
det prima ebrietas ⁊ cui reſpondet decima aut vi
ceſima poſt aſſiduitatem genita ꝙ ſi velis volitio
nes eſſe pares tunc ſi prima non eſt mortalis nec
centeſima necȝ ſufficit mihi maioritas delectatio
nis ſecundū gradus eiuſdeȝ rationis ſed exigitur
maioritas alterius ſpeciei ⁊ grauitatis. Et ad ꝓ
bationeȝ dico ꝙ maior ſciētia ceteris paribus ma
gis aggrauat ſed nō vniuerſaliter ⁊ ceteris īpari
bus. Ad octauaȝ nego antecedēs cum Altiſ. naȝ
vt dicit qui cognoſcit ſuā ꝓpter ſolaȝ delectatiōeȝ
quam tamē nō eſſet cogniturus niſi eſſet ſua non
peccat mortaliter ſed venialiter tantum qꝛ dele-
ctatur in ea citra deum nec [vt dicit] dicit vehe-
mens amator vxoris niſi delectetur in ea plus q̄ȝ
in deo. Ad nonam ꝯcedo primam partem aītis
et ſecundam et nego ꝯñam ſed argumentum tan
tum ꝓcedit de ea que ex ſe eſſet mortalis a qua tñ
excuſaretur per ignorantiam aliquam. dicimus
autem aliquā eſſe que non eſt ex ſe mortalis. ꝙ ſi
de ea que ex ſe eſt mortalis adhuc nō cōcludit ra
tio. dico enī ꝙ ignorantia ſiue vincibilis ſiue in-
uincibilis facit vt multe circunſtantie nō ſint ob-
iecta actus interioris que eſſet obiecta actus inte
rioris ſi haberetur perfecta cognitio quare actus
exterior tempore ignorantie alteri volitioni ⁊ ac
tui interiori reſpondet ⁊ alteri tempore cognitio
nis vt cognoſcens nō ſuam quam credit eſſe ſuaȝ
non habet alienam pro obiecto quā tamen habe
ret ſi non erraret nec puto ꝙ talis peccet morta-
liter peccato ſciliȝ quod talis actualiter imputa-
tur ad penam eternam ſi ignorantia eius nec ſit
craſſa nec affectata. q̄uis tamen ignorantia eius
ſit vincibilis et multū faciliter. dico ergo ꝙ ſe ine
brians nō culpabiliter mortaliter interdū cogno
ſcit ꝙ ad potum tanti vini inebriatur aliquando
non et hoc aliquando vincibiliter pro tunc: ali-
quando inuincibiliter. Inuincibiliter quidem ſe
cundum cognitioneȝ licet nō inuincibiliter ſcđm
operationem qꝛ multi ſancti patres per operatio
nes ſobrietatis comedēdo citra ſufficientiā hanc
ignorantiam vincunt et ſuperant qꝛ tamen cōcu
piſcentia et delectatio in potu eſt citra deuȝ ideo
nō eſt mortalis. Ad decimam negatur aītecedens
et ad probationem rñſum eſt alibi et nūc adhuc

poteſt dici ꝙ ſicut medicina ⁊ maxime conſerua-
tiua ſanitatis ſumitur quando morbus nō ineſt
nō quidam ad expellendum morbum qui ineſt:
ſed ad impediendum ne inſit ita ⁊ alimenta ſumi
poſſunt non ad tollenduꝫ famen que ineſt aut eti
am ſitim ſed ad impediendum ne inſit. Conceſ-
ſis tamen maiore et minore nō poteſt ex hijs cō-
cludi quotiens ſumuntur alimenta cum neceſſi-
tas nō requirit peccent mortaliter ꝙ ſunt quedaꝫ
deſideria cure carnis citra deum ⁊ illa nō prohi
bētur ſub pena peccati mortalis: alia ſunt ſupra
deum ⁊ illa prohibentur ſub pena peccati morta
lis eodem modo ad confirmationem. Ad vndeci
mam dico ꝙ Auguſti. non vocat in illo loco ani-
mam infelicem et miſeram miſeria mortalis cul
pe ſed miſeria que eſt īfirmitas ⁊ fragilitas igno
rantie. dicitur enim infelix nō quia tunc mortali
ter peccet ſed quia ignorat quod tunc ſibi cogno
ſcere multum expediret. Ad confirmationem ne
gatur prima pars antecedentis et dico ꝙ ſi ita eſſet
ꝙ peccaret tunc ſiue ceſſaret ſiue nō ſe diſcrimini
mortalis peccati exponeret. Nam ſi non ſatiſfa-
ceret neceſſitati peccaret per inſenſibilitatem. Si
autem ſatiſfaceret voluptati tunc etiam peccaret
ſecundum opinionem illam. Et ideo dico ꝙ cuꝫ
quis inter duo mala ſic agit vt probabiliter du-
bitet ꝙ agendo incidit in vnum non agendo in-
cidit in aliud et ignorantia non ſit craſſa vel affe
ctata. vtrum ius faciendo nō peccat mortaliter.
Dico preterea ꝙ ille qui incurrit ebrietatem non
hoc modo dubitat ſed probabiliter iudicat ꝙ cō
tinuando potum ebrietateꝫ incurret qꝛ tamen di
ligit vinum citra deum vt dictum eſt aut non ita
diligit vt ipſum caritati preferat idcirco nō dici-
tur peccare mortaliter. Aliter ſoluit Altiſſiodo-
renſis dicens ꝙ non ſequitur iſte tenetur reprime
re motum delectionis anteq̄ꝫ ſit mortalis ⁊ nō re
primit ḡ omittit quia vt dicit in nullo inſtanti de
terminato tenetur reprimere vt feratur determi-
natio ad hoc verbū reprimere ſed de hoc patebit
cum agetur de omiſſione. Videtur tamen ꝙ per
hoc non ſoluitur difficultas quia q̄ꝫuis ꝯña illa
non ſit bona. iſta tamen videtur bona poſt ine-
briationem iſte tenebatur reprimere: et nō repreſ
ſit ergo omiſit.

¶ De ebrietate.

QUeritur ſcđo vtrū
ebrietas ſit grauiſſimum omniū pec-
catorum. Arguitur ꝙ ſic. qꝛ eſt ma-
xime amica demoni ḡ eſt omnium peccatorū gra
uiſſimum. In oppoſituꝫ arguitur qꝛ ebrietas eſt
vicium carnale ergo nō eſt maximum. conſequen
tia tenet quia vicia ſpiritualia ſecundū Gregori-
Aliqḋ vici um grauiora ſunt carnalibus. ¶ Notandum ꝙ
um dr ḡui⁹ aliquod vicium dicitur alio ḡuius multipliciter
quadruplr. Vnomodo grauitate culpe. Secundo mō graui-
tate extenſionis et cōitatis quia ſcilꝫ in pluribus
reperitur. Tercio modo grauitate inclinationis
naturalis quia ſcꝫ homines naturaliter maxime
ad ipſum inclinantur. Quarto mō grauitate ſe-
quele quia ſcilꝫ plura et deteriora regulariter ex
ipſo ſequuntur q̄ꝫ ex alijs. ¶ Prima concluſio. Pria
Ebrietas nō eſt grauiſſimum peccatuꝫ grauitate
intentionis patꝫ per rōnem poſt oppoſitum fa-
ctam et probata eſt concluſio ſimilis ſupra de gu
la et de luxuria. ¶ Secunda concluſio. Ebrietas Scđa
non eſt grauiſſimum peccatū grauitate extenſio-
nis patet quia qui inebriantur pauci ſunt in com
paratione eorum qui nō inebriantur. Tum ſecun
do quia crapula eſt multo cōmunior q̄ꝫ ebrietas
immo et luxuria et multa alia peccata.
¶ Tercia concluſio. Ebrietas nō eſt grauiſſimuꝫ Tercia
peccatum grauitate inclinationis naturalis pꝫ
quia crapula hoc mō eſt grauius. ⁊ ſimiliter lu-
xuria immo pauci ſunt quos natura ad ebrietatē
inclinat per comparationem ad alios. ¶ Quarta Qrta
concluſio. licet ebrietas nō ſit grauiſſimum pec-
catum grauitate ſequele eſt tamen hac grauitate
multum graue. Prima pars patꝫ quia ſuperbia
ex qua omnia vicia oriūtur eſt hac grauitate pec
catum grauius. Tum ſecundo qꝛ in ebrio nō eſt
tam efficax volitio nec taꝫ efficaciter imperatiua
executionis nec tam efficax executio malicie ſicut
in ſuperbo aut in eo in quo per intemperantiam
graduū peruertitur ratio. ¶ Secunda pars pro Prob[…]
batur primo quia ebrietas eſt carnalis cōcupiſ- ſcđe p[…]
centie excitatiua qđ patꝫ. tum per illud Hieroni
mi. venter mero eſtuans facile diſpumat in libidi
nem. Tum per illud Ephe. v. Nolite inebriari vi
no in quo eſt luxuria. Tum per illud Prouer. xx.
luxurioſa res eſt vinū. Tuꝫ qꝛ in huius rei figurā
Noe inebriatus nudauit femora. Tum per illud
Prouer. viij. venite inebriemur vberrimis ⁊ frua
mur cupitis amplexibus. Tū per Sene. li. de ira
de vino loquens ⁊ platonem allegans ex hoc [in
quit] faciliter periclitatur caſtitas. Tum per il-
lud Jheronimi ad fabiolam virginem O filia ſi
apoſtolus caſtigauit corpus ſuum ⁊ in ſeruituteꝫ
reddegit, ne cum alijs predicaſſet reprobus effice
retur quomodo iuuencula adhuc in feruore iuuē
tutis poſita dapib⁹ ⁊ vino plena de caſtitate erit
ſecura. Tum quia in lege de conſecratione naza-
reorum precepit dominus ꝙ a vino ⁊ ab omni ꝙ
inebriare poteſt ſe debeant abſtinere vt ſcilicet vi
tatis luxurie ſordibus que exceſſiuum vini potuꝫ
ſequuntur purius coram deo ſtare poſſent quod
ſeruauit Johannes baptiſta luce. i. dicente ange
lo de ipſo vinum et ciceram non bibet. Secundo
ebrietas eſt humane pacis perturbatiua. Nam
vinum exceſſiue potatum excitat iras/odia conci
tat/ſeminat diſcordias/iniquicia prorūpit/et per
ebrietatem omnia aguntur que pacem ⁊ concor-
diam hominum perturbant. Et ideo prouerbio-
rum. xx. luxurioſa res eſt viuū ⁊ tumultuoſa ebrie
tas quicunqꝫ hijs delectatur non erit ſapiens.
Tercio ebrietas in omneꝫ motum ⁊ paſſioneꝫ ad
quam homo aut ex complexione aut ex cōſuetu-
dine aut cauſa ex alia inclinatur laxat habenas
quia per eam tollitur ⁊ auffertur gubernaculum
Et quaſi retinaculum omnium harum paſſionū
ſcilicet vſus rationis. Quarto ebrietas aufert ab
homine rationis vſum per quaꝫ ablationem pri
uatur homo vi regitiua qua in virtutis opera ex
citetur ⁊ dirigatur Et contra malos paſſionū mo

tus decertet per quaȝ etiam multis cognitionibꝰ
pꝛiuatur que ⁊ ad agenda bona ⁊ ad mala cauē
da neceſſarie ſunt. Quinto ebꝛietas hominē pꝛe
cipitat in omnem impꝛudentiam quia tollit vſuȝ
rationis ſine quo nullum eſt pꝛudentie opus in=
de noe inebꝛiatus femoꝛa nudauit. Et olofernes
inebꝛiatus capite truncatus eſt nec cauit tendicu
la q̄ aduerſus eū parabat iudich inde fit vt neſcia
mꝰ diſcernere inter tacēda ⁊ dicēda ⁊ frequēter cō
tra nos ⁊ contra amicos noſtros multa dicimus
que nunq̄ȝ alias fuiſſemus dicturi ſecreta pandi
mus ⁊ aperimꝰ in perniciem noſtram ⁊ noſtrorū
Sexto ebꝛietas ita hominem vincit vt eum viri=
bus tam anime quaȝ coꝛpoꝛis deſtituat. Et ideo
alexandro cum multa regna viciſſet et circa vinū
intemperatus eſſet dictum eſt. O alexander qui
omnia regna viciſti a ſolo vino vinceris. Et ꝓuer
biorum xxiiȷ̄. dicitur eris ſicut doꝛmiēs in medio
mari ⁊ quaſi ſopitus gubernatoꝛ amiſſo clauo Et
dices verberauerunt me ⁊ non dolui. traxerūt me
et non ſenſi quando euigilabo ⁊ rurſum vina re=
periam Septimo dehoneſtat vitaȝ hominis ⁊ om
nem dignitatem eius deturpat ⁊ nihil fit tam ex=
pꝛobꝛabile ſicut ebꝛietas ita ꝙ ex nulla dignitate
tantum honoꝛis quis conſequit̄: quantuȝ ex ebꝛie
tate ⁊ maxime aſſueta ſuſcipit dedecoꝛis. Octa=
uo debilitat coꝛpus ⁊ ſenectutem hominis dede=
coꝛat non quidem tantuȝ quia turpis ſit ſenibus
ebꝛietas ſed quia per eam fit vt homo citius ſene=
ſcat debilitatis viribus et cum ſeneſcit minus ro
boꝛis minus ſenſuū pꝛudentie ⁊ intelligentie ha
beat. Nono inducit ſollicitudinem miſerabilem
coꝛpoꝛalem penam diſſolutionem animi diuino=
rum obliuionem captiuitatem ſtoliditatem hebe
tudinem egeſtatem ſolicitudineȝ quidem in vino
querēdo ⁊ in excitādo ac irritando appetitū vini
coꝛpoꝛalē penā i cruditate ⁊ eſtuatiōe coꝛpoꝛis ⁊
in aliis ſoꝛdibꝰ turpibꝰ ⁊ inhoneſtis diſſolutiōeȝ
animi in leticiis ineptis et in coꝛeis cantibus et
aliis rebus laſciuia plenis diuinoꝛuȝ obliuionem
cum cultus diuinus per hanc negligatur captiui
tatem ex eo ꝙ impotens fit ebꝛius reſiſtere aduer
ſariis ⁊ ideo faciliter ab hiis captiuatur ⁊ vincit̄
ſtoliditatem ꝓpter carentiam concluſionis hebe
tudineȝ ꝓpter indiſpoſitionem cōtrariā ad con
cluſionē ⁊ cōſiderationeȝ rerum egeſtatem ꝓpter
bona cauſa ebꝛietatis conſumpta Et pꝛopter hec
yſa. quinto dicit̄ ve qui cōſurgitis mane ad ebꝛie
tatem ſectandam ⁊ potandum vſq̄ȝ ad veſperam
vt vino eſtuetis cithara/ ⁊ lira/ ⁊ timpanū/ ⁊ tibia
et vinum in conuiuiis veſtris et opus domini nō
reſpicitis nec opera manuū eius conſideratis ⁊ ſe
quitur pꝛopterea deiectus eſt populus meus ca=
ptiuus qꝛ non habuit ſcientiam ⁊ nobiles eius in
terierunt fame Et multitudo eiꝰ ſiti exaruit. Su
pꝛadictoꝛum autem maloꝛum quedam ſunt in de
um quedam in pꝛoximum et quedam in ſeipſum
Ebꝛietas autem quoꝛumdem eſt immediata cau=
ſa alioꝛum autem mediata.

Quīta ꝯclo ¶ Quinta concluſio ebꝛietati taȝ naturali neceſ
ſitate quā ex humana lege magna pena tribuit̄.
Patȝ pꝛimum quia ebꝛietati neceſſitate natura=
li tribuit̄ omnis pena que eam naturaliter conſe
qui ſolȝ ſed ita eſt ꝙ multe ⁊ graues pene eaȝ na
turaliter conſequūt̄ ſcȝ debilitas viriū/ diminutio
ſenſuū/ toꝛmentū quoddam coꝛpoꝛis/ immūdici=
es hebetudo/ pꝛiuatio/ vſus rationis ⁊ multa alia
que dicta ſūt. De iure humano patȝ qꝛ vt habet̄
ter. quin. diſtin. ca. epiſcopꝰ epiſcopꝰ pꝛeſbiter ⁊
dyaconꝰ deſeruientes ebꝛietati q̄ ammoniti nō de
ſiſtūt deponendi ſūt ſubdyaconꝰ aūt lectoꝛ et alii
⁊ ſimiliter laici communione pꝛiuant̄ ſed hec pe
na iuris non eſt niſi contra deſeruientes ebꝛietati
⁊ aſſuetos pſeuerātes in ea ⁊ nō ꝓ q̄libȝ ebꝛietate
infligēda eſt habȝ etiam de iure humano conſue=
tudinali oꝛtū habēte in hac parte ex iure natura=
penam expꝛobꝛationis ⁊ vituperii. Nec placȝ mi
chi opinio quoꝛūdam aſſignantium ebꝛiteati ali
as penas ex iure diuino puta ſeruitutem ad hoc
autem inducunt auctoꝛitatem Ambꝛoſii in quo=
dam ſermone ita dicentis In pꝛincipio generis
humani ignoꝛabatur vinū Pꝛimus Noe vineaȝ
plantauit/ dedit naturam/ ignoꝛauit potentiam.
Itaq̄ȝ vinum nec ſuo pepercit auctoꝛi ſed ebꝛietas
illius nobis ſuadet ſobꝛietatem ſemel inebꝛiatus
eſt Noe at vbi malum ebꝛietatis agnouit iumen
tum ſuū id eſt coꝛpꝰ ad remediū contemperauit
non effudit ad vicium. antequam vinū inueniret̄
manebat omnibus inconcuſſa libertas neſciebat
hō a conſoꝛte nature ſue obſequia ſeruitutis exi=
gere non eſſet hodie ſeruitus ſi ebꝛietas non fuiſ=
ſet manebat omnibus inconcuſſa libertas obꝛe=
pſerat quedam ſuperne pꝛelationis inuidia ma=
nebat tamē adhuc paterna reuerentia leſa eſt pie
tas cū irrideret̄ ebꝛietas addit ꝙ in Loth ebꝛie=
tas fuit oꝛigo inceſtus cū ſcilicet cauſa inceſtus a
filiabꝰ ſuis Loth inebꝛiatꝰ eſt ſed ſalua reuerētia
iſtoꝛum ſeruitus non fuit pena ebꝛietatis ſed irre
uerentie neq̄ȝ maledictū ſeruitutis incurrerunt fi
lii Noe ex ebꝛietate Noe tanquam ex cauſa deme
ritoꝛia quia illa ebꝛietas Noe nō fuit culpabilis
cuȝ eſſet ipſe Noe ignoꝛantia pꝛo tunc inuincibi=
lis cū per ſolam experientiam vinci poſſet ſed in
currerunt ſeruitutem pꝛopter irreuerentie et irri=
ſionis malū/ non pꝛoceſſit ergo hec ſeruitꝰ ex ebꝛi
etate tanquam ex cauſa demeritoꝛia quia tūc ma
xime fuiſſet puniendus Noe licet bene tanquam
ex cauſa occaſionali qꝛ ebꝛietas patris pꝛeſtitit fi
liis occaſionem irriſionis. Et hanc ſolutionē dat
ſanctꝰ Thomas queſtione de ebꝛietate articulo
tertio in reſponſione ad tertium ita dicens. Ser=
uitꝰ eſt conſecutꝰ ex ebꝛietate occaſionaliter in=
quantū cham maledictionē ſeruitutis in ſua po=
ſteritate accepit pꝛopter hoc ꝙ irriſit patrem in
ebꝛiatum non autem ſeruitꝰ fuit directe in penaȝ
ebꝛietatis. ¶ Sexta cōcluſio Loth ebꝛietas fuit
culpabilis. Hec concluſio poſita eſt ſecundū intē
tionē Auguſtini qui contra Fauſtū oſtendit nul
lam cauſam rationabilem fuiſſe pꝛopter quam
Loth factus ſit ebꝛius pꝛo qua cōcluſione dedu
cenda ſentit Auguſtinus Loth non fuiſſe inebꝛi
atum ex eo ꝙ filie ſue aliqua arte ſophiſtica pau
cis poculis eū inebꝛiauerint. Tum pꝛimo quia
non eſt veriſimile ꝙ ſcriptura ſacra hoc tacuiſſet.
Tum ſecundo quia non eſt veriſimile ꝙ deus ſi=
neret hoc modo ſeruum ſuum decipi ſine aliquo

ſictio voluntatis ſue ſed fuit ſecundū eum inebriatus Loth per hoc ꝙ filie ſue crebro ſibi vina miſcebant aut ſibi vina non mixta crebro porrigebant et ſimulando ſe tantum bibere ac arte aliq̄ agendo ne tātum biberent eum ad crebro bibendum inuitabant qđ Loch libentius facere videbatur vt conſolationem aliquam filiabus ſuis triſtib⁹ afferret. Sed vt dicit Aug. hec cauſa nō fuit rationabilis q2 non oportuit ipm̄ conſentire filiabus ſuis ad exceſſiuū potuʒ excitantibus nec per exceſſiuum potum tentare eis conſolationem afferre ꝙ ſi quis diceret filias Loth aliquid inebrians in vinū patris miſcuiſſe quo eum paucis poculis inebriarent poſſet ebrietatem Loth ab omni culpa excuſare. Et ad rationes Augu. reſpondere ꝙ nō omnes geſtoruʒ circunſtantias ſcriptura ſemp̄ explicat imo eque faciliter diceretur ꝙ ſi filie Loth eum inebriaſſent crebro pocula porrigendo non eſt veriſimile ꝙ ſcriptura ſacra hoc tacuiſſet. Ad aliam eius rōnem reſpondetur dupliciter. Uno modo ꝙ deus frequenter relinquit hominem cauſis naturalibus ⁊ voluntariȷ́s per quas ſine vitio voluntatis nonnunq̄ʒ decipitur vt patet per multas hyſtorias. Diceretur ſecūdo ꝙ forte fuit in eo inordinata affectio complacendi filiabus ſuis propter q̄ʒ inordinatem affectionem ſimulatio filiarum qua ſe tantundem bibere ſimulabant occultata eſt in hoc enim habet Auguſti. confiteri Loth fuiſſe deceptum et hmōi deceptionem nō poteſt reducere niſi in inordinataʒ affectionem patris qua filiabus ſuis complacere voluit. Et ſi queras quod eſt textui ſacre ſcripture conformis. dico ꝙ ex forma loquendi textus videtur innui ꝙ fuit inebriatus nō per frequentem et exceſſiuam reiterationem potationū nec per cōmiſcionem alicuius inebriantis ſed per ſimplicē hauſtum vini q2 q̄ʒuis primo dixerit maior ad minorem veni inebriemus eum vino poſtea tamē ſecundo eadem ad eandem dicit demus ei bibere vinum nec aliud in ſcriptura expreſſum inuenit ac ſi tempore illo eſſet tanta vis vino vt vinū ſimpliciter potatum inebriaret aut ꝙ ipſi Loth fuiſſet tanta debilitas ex cōplexione ſua in reſiſtendo vino ꝙ conſuetus ſit ad paruum poculum inebriari aut q2 ſciebant ipſum amaſſe vinuʒ ⁊ ebrietati aſſuetum. Certum eſt autem hanc inebriationem Loth ab Auguſti. Origene. Hieronimo et pene omnibus ſibi tribui culpe et Origenes magis excuſat filiarum inceſtū q̄ʒ ebrietatem Loth Beatus autem Thomas loquitur dubie de ebrietatis eius culpabilitate ar. x. cum ait loquens de ebrietate ſine culpa ebriȷ́ ſubſecuta ſicut forte accidit de Loth q2 tamen multis hoc non videtur multum probabile ideo variȷ́ varios modos excogitant huius inebriationis. aliȷ́ dicendo aliquid inebriatiuum vino commixtū. Aliȷ́ eum fuiſſe ad frequentem potationē a filiabus ſuis quas conſolari volebat inuitatum poteſt etiam dici ꝙ potū vini ſolebat Loth tempare aqua. filie autem in vaſe aquario vinum album poſuerunt vt vinuʒ maneret nō temperatuʒ qđ Loth credebat eſſe aqua ſufficienter temperatū ad cuius cōſiderationem dolor Loth de perditione vxoris ⁊ conflagratione ciuitatum non ſinebat eū conuerti primus modus et tertius idem vicȷ́ habere videntur. ſecūdus videtur excuſare inebriationē eius totaliter a culpa et ſimiliter quartus adhuc tamē magis ſecundus q̄ʒ quartus ⁊ ideo de culpa ebrietatis Loth. Secundum diuerſitatem cauſe diuerſa dicere habent auctores. Utruʒ aūt eius inceſtus fuerit culpandus in ſequenti concluſione dicetur.

¶ Contra primā concluſionem arguit primo ſic omne peccatum bonū rationis excludit ꝗ quicquid maxime bonum rōnis excludit illud eſt grauiſſimum peccatuʒ: ſed ebrietas maxime bonum rationis excludit ergo ebrietas eſt grauiſſimum peccatum grauitate culpe. Secundo ebrietas eſt maxime punita ergo eſt culpa grauiſſima. antecedens patʒ q2 eſt punita pena ſeruitutis q2 ſecūdum Ambro. non eſſet ſeruitus ſi nō fuiſſet ebrietas. ¶ Ad primam reſpondet beatus Thomas ꝙ bonuʒ rationis impeditur dupliciter. Uno mō per illud ꝙ eſt ꝯtrarium rationi ſicut cū bona virtutum tolluntur per ea que v̄tuti contrariantur. Alio mō per illđ ꝙ aufert vſuʒ rōnis. vſus eñ rōnis qui tollitur per ebrietateʒ poteſt eſſe bonus ⁊ malus ſed opera virtutum que tollunt per opera cōtraria ſemp̄ ſunt bona Hec ſolutio nō ſatiſfacit qđ probat omne peccatuʒ bonū rationis per illđ quod eſt contrariū rationi excludit ergo ꝙ maxime hoc mō excludit bonum rationis eſt maximū peccatū ſed ebrietas culpabilis de qua loquit excludit bonum rationis p̄ illud ꝙ eſt cōtrariuʒ rationi quia per potationē culpabilem ⁊ hoc maxime facit q2 totaliter abicit vſum rōnis ꝗ ebrietas eſt grauiſſimū peccatuʒ. Poteſt tamen ad hanc rationē reſponderi cōcedendo antecedēs ⁊ negādo conſequētiaʒ ibi enim ſūt duo ſcʒ excludere bonū rationis ⁊ excludere ipſuʒ p̄ aliquod cōtrariū rationi. nō debet ergo ex illo añcedente inferri ergo quicquid maxime excludit bonū rōnis eſt maximū peccatum ſed debet inferri concluſio omne excludens bonuʒ rationis per illud quia ex maxime contrarium rationi maximū eſt peccatū licet ergo ebrietas etiaʒ culpabilis maxime excludat bonū rationis non tamē excludit ipſum per aliquid maxime contrarium rōni. Utrum autem ſit propria ratio peccati excludere bonū rationis eſt queſtio ſed hoc de alias quo ſuppoſito ad intellectuʒ tamen ad quem debet intelligi ſufficiat predicta ſolutio. Ad ſecundam negatur antecedens et ad probationem negat aſſumptū ſicut ſupra dictum eſt.

Cōtra [...] cōclu[...]

Dupli[...] dit bo[...] rōnis

Querit. vtrū peccata tempore ebrietatis commiſſa ebrio ad culpam imputanda ſint? Arguit ꝙ non quia fiunt per ignorantiam ergo totaliter excuſant a culpa. In oppoſitū eſt illud Ariſ. ter. ethicoꝝ ebriȷ́s debent duplices increpatiōes. Circa materiam iſtam ſunt varie opiniones opinio Tho. conſiſtit in tribus propoſitionib⁹ prima eſt que ebrietas cauſat vel cauſat ratione defect⁹ cōſequentis in quo ligat vſus rationis habet excuſare peccatū probat quia inuoluntariū per ignorantiam Secunda ebrietas ex actu non culpabi-

li ſubſecuta non totaliter excuſat peccatū a culpa ſicut forte contingit de Loth. Tertia ebrietas ex actu culpabili ſubſecuta non totaliter excuſat a peccato quod probat quia licet actus ſequens nō ſit in ſe voluntariꝰ eſt tamen voluntariꝰ in actu illo precedēte ex quo ſubſecuta ē ebrietas. Opinio vero ade ⁊ multorū aliorū ⁊ ſignanter doctorū iuris eſt ꝙ actus ebrij deordinatus non eſt ad penā imputādus. Notandū ꝙ vt dicit Tho. ebriorum quidā ſunt ebrij per actū ſuū culpabilem alij ſine actu ſuo culpabili. Notandū preterea ꝙ ebrij in ebrietate licet multa ignorent multa cū hoc etiaʒ cognoſcant ⁊ diſcernūt. diſcernūt enim inter patrē ⁊ filiū vxorē ⁊ alienā amicū ⁊ inimicū licet qñ ꝙ etiā tanta ſit vis ebrietatis vt inter hec diſcernere neſciāt hoc eſt verū ꝙ ebriꝰ non incurrit regulariter ignorantiā omniū ſicut facit dormiens qui vi ſompni inter nulla diſcernit. Notandū etiam ꝙ in ebrijs tempore ebrietatis ſunt motꝰ vehementes paſſionū qualitatū conſuetudinū ⁊ habituū tam bonorū q̄ʒ malorū qui motꝰ aliquando iuuant per cauſam inebriantem aliquando vero impediunt. qualitates enim corporales impetū faciunt ad diuerſos actus appetitus ſenſitiui ideo quando huiuſmodi qualitates conformiter mouent ad habitus vel alias qualitates preexiſtentes adiuuant quando contrario modo impediunt.

Pria ɔclo ❡Sit prima ɔ̄cluſio aliqua peccata ebriorū qui ſine culpa ſua ebrietateʒ incurrūt ſunt eis imputabilia ad peccatum. probat ɔ̄cluſio ſunt aliqua q̄ ebrij ſine culpa ſua inebriati nec ꝑ ignorantiam nec ignorantes faciunt ignorantia quidem que fit circa actum ſuum aut circa aliquam circunſtantiam eius ſed preciſe faciunt ex motu paſſionis inſurgentis ergo peccatū taliū eſt ad penā imputabile añs probo de aſſueto ire ad lupanar ⁊ ibi fornicari qui factus ebriꝰ ſtatī apprehēſo lupanari monet ſcd̄ʒ motū libidinoſe paſſiōis talis enim ſcit hanc eſſe meretricem ⁊ non eſſe ſuā nec ignorat aliquid eorū que ſufficiunt ad reddēdū actū culpabilem Idem poſſet argui de eo qui aſſuetus verberare propter leue verbum fratrem vel amicum cognitum eſſe talem percuteret. Secūdo nullus propter ebrietateʒ aut ignorantiaʒ ex ebrietate conſecutam excuſatur a culpa quam etiam remota ignorantia et ceteris alijs poſitis ipſe eſſet facturus ſed aliqua ſunt peccata in brietate commiſſa que ebrius ſine culpa ſua remota ebrietate eſſet facturus vt patet in caſibus predictis ergo talia ſunt ad penam imputabilia. Tertio omne illud peccatum eſt ebrio imputabile et ab eo voluntarie factum cuius remota ebrietate non ſolum non penitet eum ſed etiam gaudet ipſe feciſſe ſed aliqua ſunt talia peccata ɔ̄miſſa ab eo qui ebrietateʒ ſine culpa ſua incurrit igitur tali ebrio aliqua peccata ſunt imputabilia.

Scda ɔclo ❡Secunda ɔ̄cluſio ebrio ex culpa ſua ſunt aliqua peccata tēpore ebrietatis facta imputabilia iſta concluſio patet ex precedenti quia aliqua peccata ſunt imputabilia ebrio ſine culpa ergo multo magis ɔ̄ſimilia ſunt imputabilia ebrio ex culpa ſua.

Tercia ɔclo ❡Tertia concluſio ebrio ſine culpa aliqua peccata non ſunt imputabilia probat quia ebriꝰ per ebrietatem incurrit ignorantiam aut errorem circa aliqua qua ignorantia poſita facit actum prohibitum ⁊ qua remota non faceret ergo cum ipſe non ſit cauſa huius ignorantie vel erroris ſequit ꝙ actus ſequens non eſt ſibi ad penam imputandus antecedens pʒ exemplo loth de quo eſt veriſimile ꝙ ſi ipſe tunc conſideraſſet ſe carere vxore ⁊ eam que ſecum accubabat fuiſſe ſibi filiam ipſe non exercuiſſet opus libidinoſum ſed ſe ab ea ɔ̄tinuiſſet Similiter per ebrietatem interduʒ fit vt ebrius ⁊ maxīe nocte non diſcernit inter ſuā ⁊ nō ſuam ideo ſi non ſua ſubiceret ſe ad locuʒ non ſue nō videt ꝙ pctm̄ illud ſibi īputandū eſſet ad penaʒ eodē mō arguit de ebrio q̄ occidit patrē credēs occidere hoſtē qr credit ꝙ ſit hoſtis Scd̄o pono ebriū aliquem qui extra ebrietateʒ fuit frequēter tentatus de fornicatione cum aliqua muliere quam tentationē ſemper vicerit ⁊ ſuperauerit tādem illa arte aliqua inebriet eū ſine tamē culpa ipſius inebriati quo facto nitatur illa inducere in concubitum conſtat ꝙ ipſe nō erit tam potens reſiſtere tentationi q̄ʒ potens erat ante inebriationem pono ergo ꝙ ſuccumbat tentationi ⁊ fornicetur cum iſta tunc ſic iſte preciſe ꝑ impotentiam quaʒ incurrit ex ebrietate ſuccūbit tentationi ita ꝙ alias nō ſuccubuiſſet vt ſuppono ſed iſtā impotentiam reſiſtendi paſſioni reprimendi eaʒ nō incurrit ex culpa ſua quia incurrit eā ex ebrietate ⁊ quam per caſum ſine culpa ſua eſt inductus ergo talis non peccat peccato ſibi ad penam imputabili. Tercio omne peccatum imputabile eſt volūtarium in ſe aut in cauſa ſua ſed fornicatio huius cum iſta muliere non eſt voluntaria in ſe cum iſte non ſit ɔ̄pos mentis nec in cauſa ſua cuʒ iſte nō ſit ex culpa ſua inebriatus ergo peccatū iſtius nō eſt ei ad penaʒ imputabile. Ex iſtis patet ꝙ ebrietas inducit duo ſcilicet ignorantiam circunſtantiarum operis vnius vel plurium ⁊ impotentiaʒ reſiſtendi paſſionibus ⁊ impotentiam etiam exequendi ea que pro officio vel miſterio ſuſcepto ſūt exequenda ⁊ ideo quando quis incurrit ebrietatem ſine culpa ſua tunc nec ignorantiam nec impotentiam reſiſtendi aut exequendi eſt ſibi imputabilis ſed aliud eſt ſi huiuſmodi ignorantiā aut impotentiam incurreret aliunde puta ex gradu malicie ſicut intemperati ſcd̄m Ariſ. que ex electiōe male agant nō videt ꝙ excuſent quia ignorantiā illam ⁊ impotentiā non incurrūt ex ebrietate non culpabili ſed ex malis operationibus ⁊ habitibus pernicioſis quos peruerſe ⁊ flagicioſe operando acqueſierunt

❡Quarta ɔ̄cluſio multa peccata ſunt imputabilia ebrio ex culpa ſua q̄ non eſſent ſibi imputabilia ſi factus fuiſſet ebriꝰ ſine culpa ſua probatur iſta concluſio ebrius incurrit ex vi ebrietatis ignorantiam agendoruʒ impotentiam reſiſtendi paſſionibus ⁊ impotentiaʒ exequendi ea que vbi ex officio vel dignitate vel miſterio exequenda ɔ̄petūt per ignorantiam errat in circunſtantijs operationis ⁊ credens forte accipere puniceʒ accipit lapidē credens percutere baculo percutit gladio aut vti ſua vtitur aliena ſicut forte loth credebat vti vxore ⁊ filiabus vtebatur per impotentiam reſiſtendi paſſionibꝰ Quta ɔclo

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRAN

ad primum impetum paſſionis aut primos mo-
tus malorum habituū ſtatim vincitur qui prius
vicere ſolebat et imperat executionem actus qui
prius forte cohibere hmōi motus inordinatos di
dicerat. Per impotentiam etiaꝫ exequendi debi
ta virtutum opera multipliciter labitur ⁊ deficit
ſed ꝙ ſit ignorans ⁊ ꝙ ſit impotens ex culpa ſua
contrahit ꝗ̃ hec omnia ſibi ſunt imputanda. Se
cundo quicunq̧ eſt cauſa culpabilis ignorantie
vel impotentie per quarum poſitionem agit q̄d
non eſt agendum ille eſt cauſa culpabilis illius
quod taliter agitur ſed ebriꝰ ex culpa ſua eſt cau
ſa culpabilis ignorantie vel impotentie propter
quas agitur quod nō eſt agendum ergo eſt cauſa
culpabilis illius q̄d taliter agitur. maior eſt Ari.
tertio ethicorum dicentis. et enī in ipſo ignoran-
te puniunt ſi cauſa eſt ignorantie puta ebriis du-
plices increpationes et ꝙ ita rationabile ſit fieri
et etiam ꝙ in vtroq̧ ſit culpabilis probat princi
pium enim in ipſo. dn̄s enim eius quod eſt nō ine
briari hoc autem ſcꝫ inebriari ignorantia cauſa.
Tertio opera mala facta ab ignorantibus igno
rantia orta ex negligentia ſua ſunt imputabilia:
ergo opera facta ab ignorātibus ignorātia orta
ex ebrietate culpabili ſunt eis imputabilia. Et eo
demmō diceretur de operibus factis ab impotē-
tibus reſiſtere paſſionibus aut impotētibus opa-
ri vt tenent. impotentia quidem orta ex ebrietate
culpabili. añs probatur nā ſi quis agat contra le
ges quas ſcire tenetur maxime q̄ñ ſunt ſcitu faci
les non excuſantur propter hmōi ignorantiā ſed
punitur a legiſlatore q̄d ſub hiis verbis ponitur
ab Ariſt. dicente. iii. ethicorum ⁊ ignorantes ali
quid eorum que in legibus oportet ſcire ⁊ nō diffi
cilia ſunt puniunt ⁊ nō ſolum in hiis que determi
nata ſunt legibus ſed etiam vniuerſaliter in om-
nibus in quibus ignorantia ex negligentia con-
tingit. Ex eo ꝙ in poteſtate noſtra eſt vel fuit nō
ignorare q̄r potuimus adhibere diligentiam per
quam ſciuiſſemus que ignoramus. Q̄d ſub hiis
verbis ſignificat Ariſ. Similiter autē ⁊ in aliis
quecunq̧ per negligentiam ignorare videtur vt
in ipſis exiſtente nō ignorare eius enim ꝙ eſt di-
ligētes eſſe domini neq̧ valet dicere ꝙ aliquis ex
conditione ſua talis eſt vt non poſſit eſſe diligens
quia ꝙ ipſe ſit talis conditionis ipſe eſt ſibiipſi
cauſa in eo ꝙ vixit remiſſe ⁊ diſſolute ꝙ hiis ver-
bis aperit conſequenter ariſ. ſed forſitan talis ali
quis eſt vt nō diligens ſit ſed eius ꝙ eſt talis fieri
ipſi cauſa viuentes remiſſe. Ex iſtis nemini dubi
um eſſe poteſt ꝙ de intentione Ariſ. fuit ꝙ ea que
ignorantes facimus. ignorantia quidem culpa-
bili nobis imputantur imo hec videtur eſſe ſen-
tentia omnium theologorum dicentium vno con
ſenſu ꝙ ea que facimus per ignorantiam craſſaꝫ
aut affectataꝫ ſunt nobis imputabilia. Alioquin
enim ſequeretur ꝙ mala que faceremus confor-
miter agendo ad conſcientiam erroneam vinci-
bilem et ex culpa noſtra ortam non eſſent nobis
imputanda quod patet eſſe falſum a fortiori: er-
go ſi hec ignorantia aut error oriatur ex ebrie-
tate culpabili nobis que eſt turpior ⁊ exprobra-
bilior q̄ꝫ negligentia per quam orit etiā ignoran
tia neceſſe eſt ꝙ ea que tūc agimꝰ ſint nobis ĩputa
bilia ad culpā eodēmō dicēdū eſt de hiis que agi
mus ꝑ ipotētiā vtranq̧ ex ebrietate culpabili ꝯſe
cutā. Quarto quicquid agimꝰ ex ipulſu male paſ
ſionis aut malorū habituū quā tūc reprimere nō
poſſumꝰ impotētia orta ex culpa noſtra eſt nobis
iputabile ſꝫ ebriꝰ ex culpa ſua homicidiū vel adul
teriū ꝯmittēs malū agit ex paſſiōe aut ipulſu pra
uorū habituū quā tunc reprimere non poteſt im-
potentia orta ex culpa ſua ꝗ̃ talis peccat pecca-
to ſibi imputabili. minor eſt Ariſtotelis in tertio
dicentis ebriꝰ enim ⁊ qui iraſcit non videt ꝓpter
ignorantiā operari ſed ꝓpter aliquid eorum que
dicta ſunt. Ex ſupradictis apparꝫ que mala opa i
ebrietate facta ſint iputabilia ⁊ q̄ nō. Rō tertia q̄
eſt de ignorātia ex negligētia cauſata ⁊ operibus
malis factis ab ignorātibus tali ignorantia mul
tā michi fidē facit. Pro cuius maiori declaratōe
volo ꝙ ſit aliquis qui per negligentiam ſuā igno
ret fornicationem eſſe peccatū mortale alius hoc
ignoret pro nunc per ebrietatē culpabilem ⁊ vter
q̧ fornicet ita tñ ꝙ ſi ſciret nō fornicaretur con-
ſtat ꝙ fornicatio primi eſt pctm̄ mortale alicuius
certe grauitatis ⁊ cum ſcd̄us nihil penitus habe
at alleuians vel excuſans q̄d nō habeat primus
et vt ſuppono cetera ſint paria videt ꝙ ſecūdus
fornicando peccat iputabiliter ſicut primus eo-
dem mō poteſt argui de duobus qui tempore ob
ſidionis cuſtodiunt muros ciuitatis quorū vnus
ignorat vocem noctis per negligentiam et alius
per ebrietatem culpabilem ꝯſtat ꝙ pari pena af
fligendi ſunt. ¶ Quinta ꝯcluſio ebrietas impu
tabilis aliquando nō ſoluꝫ nō excuſat peccatum
nec in toto nec in parte immo etiam aliquādo au
get imputabilitatem eius. Pro iſta concluſione
ſuppono ꝙ actus exterior non habet ex ſe pro-
priam bonitatem aut maliciam ſed tantum rōne
actus interioris ita ꝙ actus exterior eſt tantū im
putabilis q̄ꝫtū imputabilis eſt actus interior ipe
ratiuus eius pono ergo caſum qui faciliter cōtin
gere poteſt ꝙ ebrius extra ebrietatem conſuetudi
nem habuerit cōmiſcendo cū quadaꝫ ſoluta que a
paucis diebus matrimonio copulata eſt etiaꝫ eo
ſciente et a quo tempore refugit cum ea cōmiſceri
quia ſemper fugere voluit adulterium tunc fiat
ebrius et videat eam in loco in quo conſueuit cō-
miſceri cum ea et per ebrietatem ignoret vel non
recordetur eam eſſe coniugatam ſed potius cre-
dat eam eſſe ſolutam et ſecundum conſuetudineꝫ
eius velit fornicari cum ea imo etiam volo ꝙ tūc
ſicut poſſibile eſt habeat apud ſe actualem dete-
ſtationem adulterii tunc ſic actus exterior ſequēs
non eſt imperatus niſi a volitione ſimplicis for-
nicationis ergo non eſt imputabilis niſi q̄ꝫtū ſim
plex fornicatio niſi aliquod aliud augeat impu-
tabilitateꝫ alias in actu exteriori eſſet propria bo
nitas aut malitia ſed conſtat ꝙ actus iſte eſt ma-
gis iputabilis q̄ꝫ ſimplex fornicatio cū de facto
actus iſte ſit cōmixtio cuꝫ ligata et coniugata et
nihil eſt ꝙ augeat imputabilitatē eiꝰ niſi circūſtā
tia per ignorantiam poſita in huiuſmodi actu ex
teriore ergo ebrietas culpabilis ⁊ ignorantia in-
de ſecuta non modo non excuſant totaliter aut in

parte ſed etiam interdum augent imputabilitatē Secundo aliquis actus ebrij deordinatus ꝛ īpu tabilis poteſt eſſe imperatꝰ a volitione bona ꝛ nō culpabili ſed talis vt conſtat non habet deordi- nationem ꝛ imputabilitatem ab actu interiori a quo īmediate imperatur ergo habet eam ab alio et non niſi a circunſtantia poſita mediante igno rantia cauſata ab ebrietate culpabili ergo huiuſ modi ebrietas auget imputabilitatem actus ex- terioris. ¶Prima pars antecedentis probatur ꝛ gratia exempli volo ꝙ ebrietas loth fuerit ex cul pa ſua cauſata Et ꝙ ex huius ebrietate oblitus ſit loth conuerſionis vxoris ſue in effigiem ſalis ꝛ ꝙ inuenitur alteram de filiabus ſuis ꝓpe ſe iacen- tem excitantem ipſum ad opus libidinoſuȝ ꝛ cre diderit ꝙ fuerit vxor ſua debitū petens ꝛ ꝙ ſola redditione debiti ꝛ generande ꝓlis voluerit com mixtioneȝ de facto voluntas eius eam imperaue rit hec eñ omnia ſunt poſſibilia ꝛ vtruȝ vera ſint incertum et hoc ſuppoſito conſtat ꝙ volitio loth nō fuit deordinata nec libidinoſa. Et tamē actꝰ exterior fuit deordinatus ꝛ imputabilis. Hec ra tio non cōcludit. ꝛ ſoluit arguendo cōtra decimā concluſionē poſſet tamen dici ꝙ ſcdm rei verita- tem volitio loth fuiſſet deordinata ꝛ dictamini er roneo conformis huic ſcilicet reddendum eſt nec debitū vxori petenti qꝛ non erat ſibi ſecundū veri tatem vxor. Hec tamen ſolutio nō ſatiſfacit quia licet ita ſit quia tamē poſſet dari caſus in quo eēt alicui vxor debitum petens ꝛ tamen ꝑ aliq̄ȝ igno rantiam poneretur in opere exteriori aliqua circū ſtantia q̄ non fuiſſet obiectū actus interioris pro pter quaȝ eſſet aliqua deordinatio in actu exterio ri quam non haberet preciſe ex actu interiori ſed

Sexta ɔclo haberet eaȝ ab ignorātia culpabili. ¶Sexta cō cluſio omnis ebrietas culpabilis ſic excuſat actū malū ꝙ huiuſmodi actus nō eſt taȝ imputabilis q̄ȝ imputabilis eſſet ſi idē fieret ab eodē nō ebrio ſciente et volente ipſum ſecundum omnem circū ſtantiam imperāte et nullam aliam cauſam excu ſanteȝ habente verbi gratia dico ꝙ ſi inceſtꝰ loth ebrij fuiſſet factus ex eodem loth non ebrio ꝛ nul lam aliam cauſam excuſantem habente puta nō furioſo aut non decepto circa circunſtantias actꝰ ſui aut non alia quauis ex cauſa facto impotente ad reſiſtendū paſſionibꝰ talis inceſtꝰ fuiſſet mul to grauior q̄ȝ de facto fuit probatur quia hmōi in ceſtus fuiſſet imperatus a volitione inceſtuoſa ꝛ fuiſſet denominatus inceſtus ab huiuſmodi ince- ſtuoſa voluntate ita ꝙ fuiſſet perfectus ꝛ comple tus inceſtus ſed inceſtus loth nō fuit de facto ta- lis nec tam grauis vt culpandus fuerit tanq̄ȝ in- ceſtus igitur minor patet auctoritate Auguſtini contra fauſtum vbi expreſſe auguſtinus oſtendit ꝙ licet factuȝ loth ꝛ filiarum ſuarum ſit reprehē ſibile nō tamen tantum Auguſtinus q̄ȝ fauſtus ipſum reprehendit nec hoc factū eius vt dicit eſt tanta indignatione dignū ac ſi ipſe loth in filias ſuas nepharia libidine exarſiſſet vt eaȝ inceſtato corpore frueret̄ ꝛ ſtatiȝ poſt ꝛ ideo inq̄t pater cul pandus eſt non q̄ȝtum inceſtus ſed quantuȝ ebrie tas meretur in quibus verbis Augu. apparet ex preſſe illud quod per hanc concluſionem intendi mus iſta eſt opinio origenis omelia quinta ſuper gene. ita dicentis poſt hec iam refertur illa famo ſiſſima fabula in qua dicitur filias loth arte fura tas cōcubitū patris in quo neſcio ſi quis pōt excu ſare loth vt eū īmunē faciat a peccato nec rurſuȝ ita eum accuſandū puto vt tam grauis inceſti fie ri debeat reus non enim inuenio eum inſidiatum fuiſſe aut violenter eripuiſſe pudiciciam filiaruȝ ſed magis inſidias paſſum et arte circumuentum et ſtatim poſt videtur mihi in parte culpabilis ꝛ in parte excuſabilis inueniri excuſari nēpe poteſt quia a concupiſcentie ꝛ voluptatis crimine liber eſt ꝛ quia neq̧ ipſe voluiſſe arguitur nec volenti- bus conſenſiſſe ex quibꝰ verbis apparet quod di ximus ſcilicet facta ebriorum non eſſe tam culpa bilia q̄ȝ culpabilia eſſent ſi fierent ab eiſdem non ebrijs eadem opera ſecundum omnem circunſtā tiam ſuam imperantibus propter aliaȝ ꝛ aliam volitionem quando fiunt per ignorantiam alicu ius circunſtantie que quidem circunſtantia eſſet obiectum volitionis quā haberet non ebrius eun dem actum ſecundum omnem circunſtantiam ſuam imperans et tamen ipſa non eſt obiectum actus illius interiorum quem habet ebrius qui per ebrietatem talem circunſtantiam ignorat. Secundo probatur concluſio actibus quos facit ebrius quia impotens ē reſiſtere paſſioni aut ma lis habitibus eum ad opus malum inclinantibꝰ non habet obmurmurantem rationem quia talis ſi non eſſet ebrius haberet remurmurantem rōnē quam contra faciendo cōtempneret. ebrius vero non habet obmurmurantem ſed potius conſopi- tam et ligatam rationem et ideo eam non cōtem- pnit et per conſequens peccatuȝ non ebrij ceteris paribus eſt grauius et imputabilius. Et ſi dicas ꝙ iſta ratio non concluderet de intēperantia gra du quia talis non habet obmurmurantem ratio nem. ¶Respondet̄ ꝙ aliquis caret remurmurā te ratione dupliciter. Vnomō propter deprauā- Duplr aliquis caret tionem rationis per conſuetudinem peccandi in- quis caret ductam ſecundomō propter ligationem ſenſuuȝ remurmu- et organorū miniſterialiter ad opus rationis de- rante rōnē ſeruientium primum reperit̄ in intemperato ſe- cundum in ebrio primum non eſt niſi ex frequen ti cōtemptu rationis quia gradum intemperan- tie precedit gradus incontinentie ſecundum ve- ro bene ineſt ſine contemptu rationis aut ſaltem ſine frequentatione actuum contemptiuorum rō nis. Dico ergo ꝙ licet intemperatus non habeat obmurmurantem rationem habet tamen rationē deprauatam ebrius autem nec obmurmurantem nec deprauatā habet ſed conſopitam et ligatam Ex ſupra dictis infero ꝙ inceſtus loth cū filiabus Incestus loth ſuis nō fuit multū culpabilis nec ex parte patris nec ex ꝑte filiarū qđ nō ex parte patris iā ꝓbatuȝ eſt ſed ꝙ nec ex parte filiarū pȝ primo auctoritate Auguſtini contra fauſtū dicētis ꝙ in illis femis erat humanus ꝛ naturalis affectus qua querebāt proleȝ ad conſeruationē generis humani nec cre debant ſe poſſe alios viros quibus miſcerētur inue nire ac ſi exuſtus eſſet illa cōflagratione orbis ter rarū quia non poterāt cognoſcere vſq̧ in quā ꝑtē ignis ille ſeuierit ideo voluerunt ſe miſcere patri

ꝗ̄uis etiaʒ potius debuerūt velle nunq̄ʒ fieri ma
tres q̄ʒ cum patre miſceri. verūtamen multuʒ dif
fert ꝙ ea cauſa vſe ſunt patre q̄ʒ ſi fuiſſent vſe pro
pter concupiſcentiā et funeſtam voluptatem. Sʒ
quia ſentiebant patrē ita abhorrere ab illo ope=
re vt nō crederent ſe id impleturas niſi procura=
rent eius ignorantiam inebriauerūt eum et ſe ſibi
neſcienti miſcuerūt. Idem ſentit Origenes eaſdē
multum excuſans omelia quinta ſuper Gene. vbi
facta narratione ꝙ filie ille credebant omnia ar=
dore illo decoquenda eſſe ſeqꝫ ſolas ad reparan=
dum mortalium poſteritatem cuʒ patre ſeruatas
ita dicit recuperandi ꝙ humani generis deſideri=
um ſumunt atqꝫ inſtaurandi ſeculi ex ſe dandum
opinantur exordium ⁊ quāuis eis grande crimē
videretur furari concubituʒ patris grauior tamē
eis videbat̃ impietas ſi humane vt putabant po
ſteritatis ſpeciem ſeruata caſtitate delerent. Et ſe
quitur propter hoc ꝙ conſiliuʒ ineunt. minore ta
men arbitror culpa ſpe tamē argumentoqꝫ maio
re patris meſticiam vino moliunt ⁊ reſoluūt ſin=
gule ſingulis ingreſſe noctibus ſuſcipiūt ab igno
rante conceptum vltra nō repetunt nec requirunt
et ſequitur vbi hic libidinis culpa vbi inceſti cri=
men arguit̃ quomodo dabitur in vicio ꝙ nō rei=
teratur in facto vereor proloqui ꝙ ſentio vereor in
q̄ʒ ne caſtior fuerit harum inceſtus quā pudicitia
multaruʒ. iſte enim que argui videntur inceſti vt
adepte ſunt conceptum vltra nō accedunt ad cō
cubitum viri vbi tamē ſatis miror quomodo po=
tuerunt paulo ante virgines cognouiſſe ꝙ ex illo
concubitu conceperant quicquid tamē ſit vt ap=
paret ex verbis recitatis Origenes multuʒ hmōi
earum inceſtum. in facto tamen earum duo dubi
tanda referuntur vnū ꝙ credebant maioris impi
etatis eſſe delere ſpecieʒ humane poſteritatis: q̄ʒ
furari concubitū patris in quo ſentit Augu. eas
fuiſſe deceptas. Origenes autē tacet: alterum eſt
error earum quo putabant omnes homines illa
conflagratione preter ſe ⁊ patreʒ abſumptos eſſe
et ſe cū patre ad reſtaurandum genus humanuʒ
ſeruatas ꝙ ſi hec ignorantia illis fuerit pro tunc
inuincibilis vel pro tunc nō tenebantur eam vin
cere ita ꝙ nec craſſa nec affectata fuerit non vide
tur factum eorum imputabile licet enim Au=
guſti. putet ꝙ deterius eſt furari patris concubi=
tum q̄ʒ delere ſpē humane poſteritatis error. ta=
men ille ſi error eſt eſſet venialis ⁊ ſignanter in fe
minis cuius intellectus nō videtur tantū eleua=
tus immo credo ꝙ ſi hodie genus hominū in cō
ſimilem neceſſitatem relaberetur ita ſcʒ ꝙ eſſent
omnes conſumpti preter duodecim quorum duo
eſſent pater ⁊ filia et deceʒ eſſent viri doctiſſimi im
potentes tamen aut per naturam aut ratione ali
cuius accidentis generare ⁊ haberetur inter eos
hec queſtio de reſtauratione mundi credo ꝙ mul
tum vrgentes rōnes pro altera parte reperirētur
maxime quia eſt expreſſum preceptum diuinū de
multiplicatione generis humani qḋ maxime vr
geret ⁊ obligaret tpē tante neceſſitatis nulla au=
tem eſſet expreſſa prohibitio diuina de cohabita
tione patris ⁊ filie aut filij ⁊ matris que ſi eſſet cū
vtrunqꝫ non poſſet ſimul obligare videretur mul

tis ꝙ prohibitio de cohabitatione eſſet interpre=
tanda per preceptum de multiplicatione hocmō
ſcilicet niſi neceſſitas multiplicandi generis hu=
mani ad hoc cogat potius q̄ʒ econtra et ideo ſi q̄
ſit culpa in filiabus Loth magis videtur ex eo or
ta ꝙ non ſufficientem diligentiam adhibuerūt vt
ſcirent ſi ſuper eſſent alij viri ex quibus prolē ſuſ=
cipere poſſent immo poſſet dici ꝙ Augu. dicēdo
potius debuerunt velle nunq̄ʒ eſſe matres q̄ʒ ſic
miſceri patri non voluit diffinire ꝙ ſimpliciter fu
it deterius filias miſceri patri q̄ʒ genus humanuʒ
hocmō interimere ſed voluit dicere ꝙ deteriꝰ erat
filias miſceri patri ante diligentiā exactaʒ ſi quis
alius vir a patre ſupereſſet ex quo ſuſcipere prolē
poſſent q̄ʒ eas fieri matres ad reſtaurationem hu
mani generis. ¶ Contra primam et ſecundam Cōtra
concluſiones arguit̃ primo ſic nullus carens vſu et ſecu
rationis occidendo vel aliter nocēdo nouiter pec cōclu
cat pluſq̄ʒ brutum ſed ebrius caret vſu rationis
igitur nullomodo peccat antecedens probat̃ pri
mo per illud Auguſtini paruulis quideʒ qui nec
dum propria voluntate credere nec penitentiam
pro facto quod originaliter trahunt agere poſſūt
ſacramentum fidei quod eſt ſacramentum bapti=
ſmi q̄ʒdiu rationis eorum etas capax eſſe non po
teſt ſufficit ad ſalutem ex qua auctoritate conclu=
ditur in decreto ꝙ nulli poſt baptiſmum peccata
imputantur niſi ſit rationis capax. Confirmatur
per illud quod habetur in capitulo. merito ſane
ſunt quidam qui iniuriam facere non poſſunt ſed
ſolum pati vt furioſus. Et pubes vbi apparatus
qui ōnino neſcit quid facit vt puer ebrius. Et fu=
rioſus non peccat. Secundo arguitur per gloſaʒ
diſtin. vi. ca. i. vbi tractatur de pollutione noctur
na que poſtq̄ʒ recitauit opinionē que ex illo textu
elicitur ꝙ aliquis peccat in dormitione et in furia
infert et per conſequens aliquis neſcient̃ peccat
venialiter et mortaliter operatur bonum et mere
tur vitam eternam ꝙ non eſt verum vt dicit glo=
ſa imo nullomō peccat. Et reſpondēdo ad textuʒ
vbi fundatur opinio illa dicit poluti mēs in dor
miendo nec rea eſt in ſompno nec rea eſt poſt ſō=
pnum ſed nūc fit rea quando ſe ingurgitat ergo
ſimiliter eſt de ebrio. Secundo furioſus in furia Sol
ſua occidens aliquem non peccat imputabiliter
igitur nec ebrius antecedens patet quia non ſibi
penitentia imponitur non quia deliquit vt vult
Io. andree ſed ad cautelam ne deſeratur diſcipli
na eccleſie ſicut contingit de eo qui caſu homici=
dium fecit cui ſecundum canones ſeptennis vel
quinquēnis penitentia imponit̃. tamen Brixeñ.
in apparatu tenet contrarium de furioſo dicens.
ꝙ nō eſt ſibi imponenda penitentia quia ſatis ip
ſo furore punitur. Tertio ebrius iniuriam faciēs
proximo punit̃ nō pro iniuria illata ſed pro ebrie
tate ipſa ergo tota culpa eius conſiſtit in vicio e=
brietatis añcedens patʒ per illud. xv. q. i. Sane.
vitandam dicimus ebrietateʒ per quam crimina
cauere nō poſſumus naʒ que ſobrij cauemus per
ebrietateʒ ignorantes cōmittimus. neſciunt quid
loquantur qui vino nimio indulgent iacent ſepul
ti. ideo ſi qḋ per vinum delinquant apud ſapien
tes iudices venia quidem facto donatur. ſed leui

tatis dampnantur auctores vbi apparatus leui tatis dampnātur auctores quia ſunt nimis faciles ad inebriandū ſe ⁊ ſequitur alij intelligunt ꝙ non puniuntur ꝓ eo ꝙ ebrius fecit ſed tantum ꝓ eo ꝙ eius erat ad inebriandum ſe Tum ſecundo q2 ſecundum Auguſt. contra fauſtum loth culpandus erat non tamen q̄ztum inceſtus ſed q̄zrū ebrietas merebatur ergo peccans ex ebrietate nō punitur ꝓ ſolo peccato cōmiſſo ſed pro ebrietate Quarto cecus q̄ztūcunq3 ex culpa vel ſine culpa cecitatem incurrerit ſi credens miſceri ſue miſceatur aliene non peccat peccato imputabili nec ſit reus adulterij ergo ebrius ſi credens occidere hoſtem in bello occidat patrez aut miſceri ſue miſceatur aliene non peccat aut ſi credens licitum fornicari fornicetur non peccat peccato imputabili hoc volo ꝙ ſeruus ſe precipitet in foueam a qua exire non poſſit per quod ſit impotens debitum ſeruicium reddere domino tunc ſi talis fact⁹ eſt per culpam ſuam vt ſuppono impotens ne domino ſuo debituz ſeruitium reddat ſed conſtat ꝙ per hanc impotentiam excuſatur ⁊ tempore impotentie omiſſiones ſint noua peccata ⁊ maxime ſi illo tempore nō voluntarie ſed diſplicēter quis omittat igitur nec que ab ebrijs committuntur ſunt noua peccata imputabilia minor patet quia alias adam totiens peccaſſet quotiens non fecit quod premitus facere potuiſſet ⁊ debuiſſet ſequeretur etiaz ꝙ non habens gratiam totiens peccaret quotiens ex gratia aliquid facere teneretur.

Sexto motus primi vt pro nunc ſupponitur non imputatur ad peccatum ſed operationes ebriorū etiam excitate paſſionibus aut malis habitibus habent rationez primorū motuum ergo non imputantur ad penaz minor probatur quia motus excitatus a paſſione dicitur eſſe primus pro illa menſura pro qua ratio non poteſt ipſū repellere quia nec pro illa tenetur cū nullus obligetur ad impoſſibile ſed pro tota menſura ebrietatis nō poteſt ratio motum illum reprimere vt pz ex rationibus ſupra frequenter adductis et maxime cum dictum ſit ꝙ ebrius per ebrietatem incurrit nō ſolum ignorantiā ſed etiaz duplicem impotentiam

Solutiōes. igitur. ❡ Ad primam nego maiorem nam ex ſupra dictis ſatis pz ꝙ in aliquibus caſib⁹ carens vſu rationis peccat peccato imputabili ⁊ vltra ad minorem dico ꝙ ebrij non carent omnimode vſu rationis cum inter multa diſcernant ⁊ ratiocinentur. Et etiam ſibi in multis caueant que in hominibus nō fiunt ſine vſu rationis Et ad ꝓbationem maioris concedo auctoritatem concedo etiam quod ex ea in decreto infertur ſed dico ꝙ licet nulli poſt baptiſmū peccata imputentur vſq3 ad etatem in qua eſt rationis capax ꝓ aliqua tamē menſura ſibi imputaꝛ pro qua caret vſu rationis Et hoc ratione peccati vel peccatorū que cōmiſit poſtq̄z poſt baptiſmū factus eſt per etatem rationis capax. Ad confirmationem concedo ꝙ ex ca. illo allegatur. Et ad apparatum dico eius auctoritas auctoritati Ariſ. poſtponēda eſt et rationi morali primū pz ex varijs auctoritatibus Ariſ. ſupra allegatis ſcdm pz quia per illam rationem ſequeretur ꝙ intemperatus intemperantia gradu non peccaret quia neſcit quid facit cum in eo ratio depꝛauata ſit etiam circa principia agibiliuz. dico preterea ꝙ ebrius non eſt de illis qui neſciunt omnino quid faciūt quia ebri⁹ ſcit ſe fornicari ſe percutere gladio diſcernit ſuaz a non ſua ⁊ patrem a filio ideo auctor apparat⁹ nimiū leuiter enunciauit dico tamen pro reuerentia eius ꝙ ebrius ſine culpa ſua ignorantiam cōtrahens faciens aliquod malum quod alias non eſſet facturus nō peccat ſicut declaratū eſt in tercia concluſione. Ad ſecundam confirmationem concedo quicquid allegatur ibi de pollutiōe dormientis ⁊ do hoc dictum eſt diffuſe ſupra ſed cuz infert de ebrio nego cōſequentiam vt patet ſatis ex his que dicta ſunt ſupra de pollutione nocturna. Ad ſecundam quicquid ſit de antecedente nego cōſequentiam ꝓ cuius declaratione dico ꝙ aliquis icurrit furiaz dupliciter vnomō per act⁹ culpabiles aliomō per act⁹ non culpabiles ſcdo mō añs ratiōis eſt verū primomō cōtingit dupliciter vnomō ſic ꝙ preſcierit illos actus culpabiles eſſe inductiuos furie ita ꝙ fuit forte āmonit⁹ vel a medicis vt ab alijs peritis ꝙ deſiſteret alias furiaz incurreret maluit tñ ſe periculo vehemētis furie exponere q̄z deſiſtere ⁊ in iſto caſu eſſet multū ꝓbabile ꝙ opera mala facta tēpore furie ſic cōtracte eſſent īputabilia ⁊ maxime cū fiunt ante q̄z illi act⁹ culpabiles ſint emendati per cōdignā penitentiaz ſecus eſſet ſi furioſus haberet lucida interualla ⁊ tunc peniteret de huiuſmodi actibus tunc bene concederem ꝙ actus facti tempore furie poſtq̄z tamen ſic emendata eſt non ſunt imputabiles. Quod ſi quis tamē in hoc caſu vellet defendere oppoſitum ⁊ vniuerſaliter dicere nullos actus furioſi eſſe īputabiles tunc diceret ꝙ furia eſt multo grauior pena q̄z ebrietas et grauitate acerbitatis ⁊ grauitate alienatōis mētis ⁊ grauitate durationis ⁊ grauitate inſeparabilitatis furia eñ vehemēti⁹ agitat quā ebrietas magis alienat mētē magis durat ⁊ difficili⁹ ſeparaꝛ etiā ſine cōparatiōe ideo cōmittens act⁹ culpabiles ex quib⁹ furiā incurrit ſatis ipo furore puniꝛ nec oz ꝙ in penā hui⁹ actus ſequētes ſibi īputenꝛ ad penā. Aliomō contingit furiā per actus cupabiles incurrere ſic tamen ꝙ neſciebat ille ꝙ illi actus eſſent īductiui furie immo ſi ſciuiſſet multo magis voluiſſet deſiſtere q̄z perſeuerando furiam incurrere et tunc dico ꝙ actus facti tempore furie contracte per tales actus non ſunt imputabiles immo etiaz actus mali facti tempore ebrietatis per ſimilem modum contracte non eſſent imputabiles quod intelligo de actibus quos nō eſſet aliter facturus. Ex iſtis patet ꝙ non eſt eadem ratio de furia et de ebrietate. tum propter grauitatem furie tum etiam quia regulariter ebrietas contracta per actus culpabiles ſic contrahitur ꝙ malu im⁹ inebriari perſeuerādo q̄z ceſſando a potatōe cōpotes mētis remanē ⁊ ꝑ hoc poſſunt ſolui ꝓbatiōes adducte. Ad tertiā nego añs ⁊ ad ꝓbationē dico ꝙ punitur ꝓ vtroq3 ſcdz Ariſ. nec auctoritas Jo. andree ꝯtra Ariſ. recipi dz maxime cū nichil ꝓbare ſed tñ aſſerē auctor ille videaꝛ ⁊ ideo glo. ſuper illo textu. venia datur aut venia. i. minor pena q̄z

ſi ex certa ſcientia feciſſent. apparet etiam ꝙ apparatus nō loquit niſi recitando opiniones. Ad ſecundam ꝓbationeʒ dico ꝙ factum Loth ſcd̃m Augu. fuit reprehenſibile et tamē nō fuit reprehenſibile tanta reprehenſione q̄ʒta reprehendit inceſtus. fuit tamē Loth ex ebrietate et facto ſuo plus reprehenſibilis q̄ʒ ex ebrietate tantuʒ ideo dico ꝙ iſta propoſitio Loth culpandus erat quātum ebrietas merebatur habet duplicem ſenſum vnus eſt Loth fuit culpandus ob ſolam culpam ebrietatis ⁊ iſte ſenſus eſt falſus et contra Aug. in eodem loco dicentem ꝙ factum Loth et filiarum ſuarum ſint ſimul et prophetia ⁊ flagitium licet non ſit tanta reprehenſione dignum q̄ʒta in eo fauſtus inimicus ⁊ cecus euomuit. et hec probat multipliciter. Secūdus ſenſus eſt ꝙ Loth fuit culpandus tam ob ebrietatē q̄ʒ ob inceſtum et tamen nō fuit tantū culpandus q̄ʒtum fuiſſet ſi ſciens et volens inceſtaſſet eas ſed quantū ebrietas exigebat qꝛ ignorantia per ebrietateʒ contracta aliquid diſtrahebat de reprehenſitate et excuſabat in parte ad ſenſum ſupra expoſitū. Et hoc voluit dicere Aug. vt apparet intuēti textū eius Ad quartam ꝯcedo añs q̄ʒuis tamen poſſet dici de incurſu cecitatis ſicut de incurſu furie ⁊ forte conſequenter aliter ⁊ aliter dicendum videret et nego ꝯñam tum ꝓpter pene cecitatis grauitateʒ tum qꝛ nullus regulariter incurrit cecitatē per actus culpabiles quos ſciat eſſe inductiuos cecitatis tum tertio qꝛ ebrietas eſt magis apta ad dandum locuʒ flagicijs et peccatis q̄ʒ cecitas. ⁊ ideo homines ebrij regulariter multa turpia opantur a quibus extra ebrietatem cauent. ꝯtrarium autē eſt de cecis multis em̄ delictis indulgebant ante cecitatem a quibus ꝯtracta cecitate deſiſtunt propter iſtas ğ cauſas mala per ebrietatē culpabilē facta ſunt imputanda ⁊ non mala per cecitatem culpabilem perpetrata quibus addi pōt ꝙ actus culpabiles qui ebrietateʒ induxerunt nō poſſunt regulariter emendari durante ebrietate per penitentiam ſed actus culpabiles cecitatem inducentes poſſunt durāte cecitate per penitentiaʒ emendari qui ſi fuerint emendati ꝯſtabit actus ſequētes per eam factos nō eſſe imputabiles. Ad quintam admitto caſum ꝙ ſi faciat hoc ille ſeruus vt faciat ſe impotentem ad vnum ſeruitiū debitum et pro tēpore pro quo ibi detinet immineant tria aut quattuor alia ſeruitia ⁊ cetera ſint paria dico ꝙ ſicut reus omnium ⁊ nouiter omittit qđ intelligens adam ne ſolutio ſua videatur calumpniabilis addit maxime ſi illo tempore nō voluntarie ſed diſplicenter omittat quod poteſt intelligi dupliciter. Vnomodo diſplicentia p̄ciſe cadente ſuper omiſſionibus ſequētibus et nō ſuper actu culpabili per quem ſe impotentē fecit qđ contingeret ſi ad fugiendum aliqđ ſeruitiū quod nolebat facere ſe p̄cipitaſſet ſperās poſtea extrahi et poſſe exhibere alia ſeruitia ⁊ tūc dico ꝙ fit in qualibʒ omiſſione nouiter reus licet diſplicenter omittat non tamen fit tantum reus quantū fieret ſi continue omitteret complacenter qꝛ actus culpabilis per iſtam diſplicentiam nō emendatur. Aliomodo diſplicentia cadente ſuper actu culpabili per quem ſe precipitauit ne debita ſeruitia redderet et tunc dico ꝙ in foro conſcientie nō tenetur erga deum in qualibet omiſſone noua obligatione qꝛ actus culpabilis per quē ſe impotentem fecit et per penitentiam emendatus. dixi autem erga deum qꝛ non obſtante quacunqꝫ diſpliceutia teneretur domino ad penaʒ temporalem et ideo adam in queſtione quā de hac materia facit non loquitur niſi de pena eterna et ad probationem nego conſequentiam qꝛ adam actum ſuum vt veriſimiliter creditur per condignam penitentiam emendauit. Ad ſecundam probationem concedo añs maxime ſuppoſito qđ aliquid ex gratia facere teneatur. ſi autem nichil facere teneatur hocmodo ꝯña non valeret propter falſum preſuppoſitum vel implicationem. Ad ſextam nego minorem et ad probationem dico ꝙ motum exitatum a paſſione non poſſe repelli pro menſura aliqua pōt intelligi dupl̄r. vnomō p̄ciſe qꝛ menſura nō ſufficit ad perceptionem illius motus ⁊ deliberationem ad eum expellendum habendā. Aliomodo quia licet menſura illa ſufficiat ex ſe tamen ratio non eſt potens deliberare et reprimere. Primomodo concedo primam partem aſſumpti. Secundomodo nego et maxime ſi impotentia illa proueniat ex culpa ſua modo dicto aut motus etiam ille ex culpa ſua exitetur vt in caſu prime concluſionis et dico ꝙ hec impotentia nō excuſat eum ne teneatur et cum dicitur ꝙ nullus obligatur ad impoſſibile. Dico ꝙ aliquid dicitur impoſſibile dupliciter. Vnomodo qꝛ ſimpliciter. aliomodo actu noſtro iam poſito. Dico ꝙ licʒ nullus obligetur ad impoſſibile ſimpliciter aliquis tamen bene obligatur ad id quod eſt nobis factum impoſſibile propter actus noſtros iam poſitos. Nam ſcd̃m multos peccator obligatur ad penam infinitam intenſiue licet nō poſſit eam ſoluere. Et ſimiliter obligatur aliquis aliquando ad centum ⁊ impoſſibile eſſet ſibi ſoluere decem. Similiter cōſtat ꝙ impotentia illa quam ex peccato originali cōtrahimus et ea que per hanc impotentiam omittimus nobis imputantur ad peccatum.

¶ Contra tertiam concluſionem arguitur primo ſic. ebrius ſine culpa ſua occidens hominem quē alias nō eſſʒ occiſurus plus tenetur dolere de morte hominis occiſi q̄ʒ de quocunqꝫ veniali ſed omne pro quo ego teneor dolere ⁊ penitere magis q̄ʒ pro veniali eſt culpabile mortaliter ergo talis occiſio eſt mortaliter imputabilis. Secūdo quicunqꝫ ex facto ſuo penam aliquam legalem incurrit peccat imputabiliter ſed huiuſmodi ebrius ex facto ſuo penam aliquem legalem incurrit magis peccat imputabiliter. minor patʒ quia furioſus occidens innocentem penam legalem incurrit ergo et ebrius. Aſſumptum probatur per illud ꝙ habetur quindecima queſtio .i. Sicut ergo qui propter diſciplinam caſu homicidium facit quantū ad legem reus eſt: q̄ʒtum ad gratiam innocens eſt ſic iſte ſacerdos qui furore homicidium fecit q̄ʒtum ad culpam innocens eſt q̄ʒtū ad ſuſcepti muneris executioneʒ reus probat ex quo textu pʒ ꝙ ſuſpendit talis ab executione ſacerdotij ſuſcepti. Scđo probat per illud ꝙ habetur in

penitẽtiali theologali Si quis inſaniens aliqueʒ
occiderit ſi ad ſanam menteʒ redierit ei leuioꝛ pe
nitentia imponenda erit ergo tali imponenda
eſt penitentia pꝛo homicidio. Tum tercio aucto
ritate Jhero. dicentis ſi quis non iratus ſed pꝛo-
pter diſciplinā aliquem verberauerit vel palmaʒ
alicui dederit ⁊ caſu occiderit ſicut fieri ſolet quā
tum ad graciam innocens eſt quia voluntateʒ nō
opus requirit quantum autem ad legem reus eſt
quia opera lex querit Tunc quarto quia virgo op
pꝛeſſa in perſecutiōe lege repellitur nec poteſt in
ter virgines conſecrari q̄ʒuis ſit omnino innocēs
ſecundū voluntateʒ ergo multo magis furioſus
occidens aliquē ſecundū legē reus eſt antecedēs
pꝛobatur per illud ꝙ habetur ibidem ſi in perſe
cutione virgo fuerit oppꝛeſſa repellitur lege quia
opus inſpicit nō voluntateʒ in gratia autē quaſi
virgo ſuſcipitur quia non opera q̄rit ſed volunta
tem. Tercio quoꝛū facta venia donātur id eſt mi
noꝛe pena peccant īputabiliter ſed ebꝛioꝛū hmōi
facta venia donātur .i. minoꝛe pena igitur tales
peccant imputabiliter maioꝛ eſt certa nā factum
eoꝛum imputat̄ eis ad illaʒ penaʒ que ratione ta
lis facti eis infligitur ⁊ minoꝛ patet ꝑ Ambꝛo. li
bꝛo de patriarchis ⁊ allegat̄. xv. q. i. ſane vbi de
ebꝛijs loquens ait ideoq̄ʒ ſi qui per vinuʒ delique
runt apud ſapientes iudices venia quidem facta
donantur ſed leuitatis dampnātur auctoꝛes vbi
gloſa venia id eſt minoꝛe pena quā ſi ex certa ſci-
entia feciſſent. Quarto pecus qui cuʒ muliere coit
iubetur ſecūdum legem puniri Et reum decernit
ipſū lex ergo multo magis facta ebꝛioꝛuʒ quoꝛū-
cunq̄ʒ imputantur ad culpam antecedēs pʒ per
illud ꝙ habet̄ in leuitico mulier que acceſſerit ad
omne pecus ⁊ vult aſcendi ab eo interficietis mu
liereʒ ⁊ pecus moꝛte moꝛiatur rei enim ſūt Quin
to omne peccatū eſt ad penam īputabile ſed actꝰ
talium ſunt peccata ergo ſunt ad penaʒ imputa-
bilia maioꝛ patet quia omni peccato moꝛtali de-
betur pena eterna ⁊ omni veniali pena tempoꝛa
lis ſed omne peccatū eſt moꝛtale aut veniale igi
tur omni peccato debetur pena. Sexto pꝛima cō
cluſio habet expꝛeſſe ꝙ ebꝛius ſine culpa ſua pec
cat imputabiliter ergo hec tercia cōcluſio que op
poſitū aſſerit eſt falſa. ¶ Ad pꝛimam dico ꝙ du
plex eſt doloꝛ ſcʒ caſtigationis ⁊ emēdatiōis ⁊ de
doloꝛe nego maioꝛem quia in veniali eſt aliquid
emendandum ⁊ caſtigandū in facto autem ebꝛij
modo dicto accidente nihil eſt caſtigandum quia
factū illud non eſt imputabile vt dictum eſt. altꝰ
eſt doloꝛ compaſſionis quo pacienti pꝛoximo ex
caritate cōpati tenemur. Et multo magis adhuc
cum fuimus cauſa ꝙ taliter pateretur ⁊ de iſto cō
cedo ꝙ talis ebꝛius debet dolere de moꝛte homi-
nis ab eo occiſi vtrum autem plus vel minus nō
videtur ad pꝛopoſitum quia dolet ebꝛius de moꝛ
te hominis occiſi doloꝛe comparationis dolet ve
ro de peccato veniali doloꝛe caſtigationis ⁊ emē
dationis. Et ideo quantūcunq̄ʒ pꝛimus eſſet ma-
ioꝛ quam ſecundus hoc tamen non infert ꝙ ſit ꝓ
pterea opus culpabilius ⁊ imputabilius ſicut q̄ʒ
uis magis tenear dolere doloꝛe compaſſionis de
moꝛte patris mei quam dolere de leui verbo do-
loꝛe caſtigatoꝛio ⁊ emendatoꝛio: tamen leue ver-
bum michi imputatur ad penam ⁊ non moꝛs
patris. Ad ſecundam diſtinguo maioꝛem vl̄ ſi
incurrat penam illam legalem ex facto ſuo deme
ritoꝛie et ſic conceditur maioꝛ et negatur minoꝛ
vel occaſionaliter et ſic negatur maioꝛ et concedi
tur minoꝛ factum enim illius bene eſt occaſio ꝙ
infligatur ei pena legis ſed non eſt cauſa demeri
toꝛia illius pene. Et ad pꝛimam pꝛobationem di
co ꝙ in facto ſacerdotis qui per diſciplinam ca-
ſu occidit vnum certum eſt ſcilicet homicidiū con
tra legem et eſt vnum incertum ſcilicet ꝙ defue-
rit voluntas occidendi ⁊ ꝙ etiam non exceſſerit
caſtigando q̄ʒdiu hoc ſecundum manet iunctum
videtur quo de certo agenduʒ ſit ſecunduʒ legem
q̄ʒuis tamen vehementes pꝛeſumptiones habe-
ant diminuere de ſeueritate legis ſed ſi poſtremū
fiat iudicialiter certum ſcilicet ꝙ defuerit volun-
tas ⁊ nulla alia cauſa ſubſit infligendi penaʒ le-
gis: dico ꝙ non eſt in talē pena legis inferenda.
De furioſo dico ꝙ de illo furioſo forte ꝯſtat ꝙ ſi-
ne culpa ſua īfuriā īciderit. Dico ſcđo ꝙ q̄ʒuis de
hoc cōſtet tū ſuſpendēdꝰ eſt ab excuſatiōe oꝛdinis
nō qꝛ occidit ſed quia furit Tum tercio quia occi-
ſio illa eſt argumentum efficax furioſum illū non
poſſe recte adimplere miniſterium ſuſceptum nā
non eſt veriſimile ꝙ is digne ī miniſterio ſacerdo-
tij perſeueret quem furia in homicidium agitat.
Ad ſecundam pꝛobationem dico ꝙ illud intelli-
gendum eſt de eo qui ex culpa ſua in furiam in-
cidit aut qui non eſt certus ſe ſine culpa ſua in-
cidiſſe in furiam aut de eo qui cū eſſet ſane men-
tis frequenter rixando ⁊ litigando et vlciſcendo
peruerſum habitum ad cōſimiles actus inclinan
tem acquiſiuit. Uel ſi vniuerſaliter de oībus in-
telligatur tunc dico ꝙ gloſa textū illuʒ repꝛehen
dit etiam intellectum de eo qui ex culpa ſua in fu
roꝛem incidit qꝛ vt dicit ſatis ipſo furoꝛe punitur
Dico p̄terea ꝙ ſi ſic vniuerſaliter ītelligat̄ nō im
ponitur penitētia pꝛo facto tanq̄ʒ ꝓ cauſa deme
ritoꝛia illius pene ſʒ tanq̄ʒ pꝛo cauſa occaſionali
factum enī illud eſt cauſa occaſionalis vt dictum
eſt ꝙ ſibi penitentia imponat̄ leuis ne vel diſci-
plina eccleſie deſerta videat̄ vel ꝓpter aliam cau
ſam rationalem. Ad tertiā pꝛobationeʒ ſatis rū
ſum eſt. Ad quartam dico ꝙ virgo in ꝑſecutione
oppꝛeſſa que q̄ʒtuʒ exigit ratio oppꝛeſſioni ſue re
ſiſtit nō repellitur ꝑ hanc oppꝛeſſioneʒ tanq̄ʒ per
cauſam demeritoꝛiā ſed tantū per cauſaʒ occaſio
nalem qꝛ enim conſtat ꝙ oppꝛeſſa ſit ⁊ nō conſtat
ꝙ defuerit ei coꝛrupta voluntas nec cōſtat ꝙ ſuf-
ficienter reluctata ſit et dubitari poteſt ꝙ potius
permiſerit ſe coꝛrumpi vt bona paterna cōſerua-
ret ſibi aut vt dampna euitaret q̄ʒ pꝛopter violen
tiam allataʒ. ideo coꝛruptio illa occaſio eſt ꝙ nō
poſſit conſecrari. Preterea dato ꝙ de integerri-
ma voluntate eius conſtet ſufficienter quia tū lex
non modo voluntarie ſed etiam inuoluntarie coꝛ
ruptas repellit. ideo ſine quacunq̄ʒ culpa et ſine
quocunq̄ʒ demerito repellitur a conſecratione nō
qꝛ quicq̄ʒ demeruerit ſed qꝛ per hanc violationē
pꝛiuata eſt ꝯditione que ex lege ineſſe debet cōſe-
crandis ⁊ hec ſolutio cōfoꝛmioꝛ ē ſententie Hier.

Solutiōes.
Duplex do lor

Ad tertiam diſtinguo maiorē vel ſi pena illa cor
reſpōdeat factis tanq̄ȝ cauſe demeritorie et ſic cō
cedo maiorem ⁊ nego minorē vniuerſaliter intel
lectam qꝛ patitur inſtantiā de hijs qui ſine culpa
ſua in ebrietatem ⁊ in factum illud inciderūt. Si
vero pena reſpondeat factis tanq̄ȝ cauſe occaſio
nali nego maiorem et ꝯcedo minorem etiā de ijs
qui inciderunt ſine culpa ſua in vtrumqꝫ et hoc
propter incertitudinē et dubitationeȝ q̄ habetur
de hoc an ſcȝ ī ebrietatē et in factū illō ſine culpa
ſua p̄cedente inciderit ſicut dictū eſt in prima cō
cluſione de intemperatis. Ad quartā dico ꝙ pecus
a lege diſcerni reum pōt intelligi dupl'r. Vnomō
tanq̄ȝ dignuȝ pena propter demeritum ipſius et
ſic negatur añs. Secundomō tanq̄ȝ pena afficiē-
dum ꝓpter publicam honeſtatē et ſic conceditur
et negatur ꝯñ͠a. et ad ꝓbationem dico ꝙ lex non
vocat ibi reū qui ex demerito pena dignus eſt ſed
reum vocat omne qđ vel ex demerito vel ex cau-
ſa etiam rōnabili eſt pene obnoxium ⁊ hec eſt in-
tentio Aug. ibidē ita dicentis. Queritur quomō
ſit reuȝ pecus cū ſit irrōnabile nec vllomō capax
legis et ſequit̄ itē pecora inde credenduȝ eſt iuſſa
interfici quia tali flagitio ꝯtamina indignā refri
cant facti memoriam ⁊ ita nō qꝛ quicq̄ȝ demeruit
pecus. ſed ad abolendā huius turpitudinis facti
memoriam iubet lex pecus interfici. Ad quintaȝ
dico ꝙ peccatuȝ accipitur dupliciter. Vnomodo
pro omni actu deordinato ⁊ ſic negatur maior. ſe
cundomō poteſt accipi pro omni actu deordina-
to demeritomō pene et ſic concedit̄ maior. Et ad
minorem dico ꝙ actus illorū eſt pctm̄ primomō
et nō ſecundomodo. et ad probationē maioris ne
go minorem et dico ꝙ aliquis eſt actus deordina
tus cui nec tēporalis nec eterna pena debetur vt
actus malus factus per ignorantiaȝ inuincibilē.
Ad ſextam dico ꝙ due concluſiones ille nō repu
gnant ſed ſe admodū ſub ꝯtrariarum habēt. ideo
ſimul ſtant in veritate. Ex ſupradictis auctorita
tibus arguendo ꝯtra tertiam ꝯcluſionē inductis
vult Adam ꝙ peccata furioſorū ⁊ ebriorū impu
tentur ad penā temporalē et legis ſed nō ad pe-
nam eterne vltionis. mihi aūt videt̄ ꝙ ad nullaȝ
penā in caſu tertie ꝯcluſionis īputanda ſunt tan
q̄ȝ cauſe demeritorie licet bñ tanq̄ȝ cauſe occaſio
nales. ſtat autē aliquid eſſe cauſaȝ occaſionalem
pene et tamen nō eſſe imputabile. ¶ Contra quar
tam concluſionē arguit̄ primo ſic. apparatus. xv.
q. i. ca. merito recitat diſtinctionem illā de aliena
tis mente ex ſua culpa et ſine culpa et dicit ꝙ hāc
diſtin. nō admittit igit̄. concluſio que in hmōi di
ſtin. fundatur eſt falſa. Scđo contra dictam con
cluſioneȝ pro prima parte poſſunt adduci multa
capitula poſita. xv. q. i. ca. ſcȝ ꝙ autē merito illō
relatum eſt firmiſſime tene multipliciter aliquos
illa cauenda ſunt ſane. Si concupiſcētia inebria
uerunt non eſt nec is in quibus videtur ꝙ nichil
omnino īputandū eſt ad pctm̄ ꝙ fit a furioſis vl'
ebrijs. Tertio quicunqꝫ actus interiores ſunt ſpē
ſimiles ſi vnus eoruȝ eſt pctm̄ et alius ⁊ ſi actus
exterior ab vno imperatus ſit pctm̄ et actus exteri-
or alteri ſubordinatꝰ ſed in ebrio ſine culpa et in
ebrio ex culpa poſſunt eſſe actꝰ interioris eiuſdē
ſpeciei et talis in ebrio ſine culpa nō
eſt peccatum ergo nec in ebrio ex culpa nec etiaȝ
actus exterior huic īterióri ſubordinatus erit pec
catum. maior patȝ quia actus interior per ſe et eſ
ſentialiter eſt peccatum: ꝰ omnis actus ſibi ſcđm
ſpeciem ſimilis eſt peccatum. Quarto nolentiuȝ
nulla ſunt pctā niſi que ſunt pene peccati ſed hu
iuſmodi facta ebriorum non ſunt pena pcti ergo
non ſunt peccata. añs patȝ per Augu. primo lib.
retractationū vſqꝫ a deo peccatū voluntariuȝ ma
lum eſt vt nullomō peccatum ſit ſi nō ſit volun-
tarium. Quinto nullus operans per ignorantiā
peccat ſed tales per ignorantiam op̄antur ꝰ non
peccant. maior ptȝ quia cum ignorantia nō ſtat
voluntariuȝ. Sexto nullus peccat faciendo illud
propter quod cum cognoſcit quale eſt dolet ⁊ tri
ſtatur ſed ebrius ex culpa occidens patrem cum
credit occidere hoſtem cum cognoſcit ſe occidiſſe
patrem dolet et triſtatur ergo non peccauit. ma-
ior patȝ nullus operans inuoluntarie peccat. ſed
qui poſt occiſionem patris cognitam ſtatim do-
let et triſtatur operatur inuoluntarie et nō ſolum
voluntarie vt habet Ariſto. in tertio ethico. ergo
talis non peccat. Septimo ſi talis peccat ⁊ reus
fit homicidij aut hoc eſt cum ſe ingurgitat et hoc
non qꝛ tunc nō occidebat aut cū occidit ⁊ hoc nō
qꝛ ignoranter ⁊ inuoluntarie operabat̄. Octauo
ſi ſic ſequeret̄ ꝙ actus malus et imputabilis ad
penā eſſet imperatus ab actu ꝟtuoſo et laude ac p̄
mio digno ſed ꝯñs eſt falſum igit̄ et ptȝ ꝯñ͠a quia
volo ꝙ ebrius ex culpa ſua habuerit cum eſſet ſa
ne mentis actus frequētes circa occiſionē hoſtiū
fidei pro tempore ꝓ quo licebat ⁊ virtuoſum erat
eos occidere a deo ꝙ ex illis actibus genitus ſit
habitus virtuoſus multum intenſus tunc fiat iſte
per culpam ſuam ebrius et paulopoſt credens ſe
videre inimicum fidei eliciat ex habitu virtuoſo
quem habet actum volendi occidere inimicum fi
dei mediante quo operetur opus exterius ⁊ per er-
roreȝ cuiꝰ cauſa eſt ebritas credens occidere ho-
ſtem fidei occidat patrē tunc ſic actus interior eſt
bonus et virtuoſus ergo ſi actus iſte exterior ſit
malus ⁊ imputabilis ex actu interiore bono ⁊ vir
tuoſo imperabitur actus exterior malus ⁊ impu
tabilis. falſitas autem conſequentis ꝓbatur quia
iſte actus exterior ſi eſt malus quero aut eſt malꝰ
ex ſe ⁊ per ſe aut per alium actum non ex ſe quia
in actu exteriori vt ſupponitur non eſt per ſe ma
licia Si per alium aut per aliuȝ malum ⁊ hoc nō
quia nullus eſt alius niſi ille interior qui dictus
eſt bonus aut per alium bonuȝ ſed hoc implicat.
implicat eñ ꝙ actus interior denominet̄ a ſe bo-
nus et denominet actū exteriorem malū cum etiā
quia aliquid tunc eſſet malum ſine malicia.
¶ Ad primā dico ꝙ auctoritas. Ariſ ⁊ multorū
aliorū auctoꝝ prepōderat auctoritati apparatus
Dico ſcđo ꝙ apparatꝰ ꝓbabiliter loquitur in fu
rioſis ⁊ alijs quoꝝ pena culpe diuturna eſt ⁊ gra
uis. Dico tercio ꝙ verum dicit vbi culpa emēda
ta eſt per penitentiam. Dico quarto ꝙ verum di-
cit vbi quis operatur ignorans ⁊ non per igno-
rantiā vbi ſcȝ operat̄ ⁊ īpulſione male paſſionis
aut peruerſorū habituū ⁊ maxime in hijs que ali

Pctm̄ accipit dupl'r

Cōtra q̄rtā ꝯcluſiōem.

Sol

as ipſe eſſet facturus in hijs enim etiam ignoran
tia ſine culpa contracta nõ excuſat a peccato Ad
ſecundam reſpondeo ꝙ ex ſuperiorib⁹ patere po
teſt quomodo huiuſmodi capitula ſunt exponen
da. Ad terciam ſi maior intelligatur de peccato
imputabili nego eam ſi autẽ preciſe de actu deor
dinato ad hoc patitur inſtantiã vbi reſpectu vni
us operantis ſtaret preceptum ⁊ non reſpectu al
terius ſed dicit ꝙ actus nõ eſſent omnino ſimiles
quia vnus eorũ haberet circunſtantiaꝫ precepti
pro obiecto ⁊ non alius ꝗd ſit de hoc alio loco tra
ctabitur ſi eniꝫ vnus eoꝝ eſſet a deo ⁊ alius a crea
tura dificile euaderetur conſtat tamen ꝙ falſa eſt
de actu imputabili. Ad quartam nego conſequẽ
tiam quia dato ꝙ nõ eſſent volentes tamen non
ſunt nolentes quod erat aſſumendũ ⁊ ſi dicas ꝙ
ſecundũ Auguſ. ad hoc ꝙ aliquid ſit peccatũ exi-
gitur ꝙ ſit voluntariuꝫ ergo ſi non eſt volũtariuꝫ
non eſt peccatũ. Reſpõdeo ꝙ aliquid dicitur eſſe
voluntariũ dupliciter. Unomodo in ſe aliomodo
in cauſa ſua dico igitur ꝙ facta ebriorum fuerunt
primo voluntaria in actib⁹ illis ex quibus geni-
ti ſunt mali habitus inclinãtes ad hec mala ꝗ in
ebrietate faciunt. Dico ſecundo ꝙ fuerunt volun
taria quia ignorantia que eſt in eis cauſa peccan
di ĩducta eſt per actũ liberũ ⁊ culpabilẽ Ad quin
tam nego maioreꝫ vt pꝫ de ignorantia craſſa ⁊ af
fectata in eo ꝙ pricipia iuris ſcitu facilia ignorat
ignorantia autẽ ebriꝫ affectate eſt ſimilis qꝛ ebri⁹
malluit vino ſe ingurgitare ignorantiaꝫ incurrẽ-
do quã ignorantia carere moderate bibendo Et
ad minoreꝫ dico ꝙ vniuerſaliter intellecta ipa nõ
eſt vera vt hꝫ expreſſe Ariſ. ter. ethi. cũ ait aliud
aũt videt ꝓpter ignorantiã operari ab eo ꝙ igno
rantẽ facere ebrius eñ vel ꝗ iraſcitur nõ videt ꝓ
pter ignorantiã opari ſed ꝓpter aliꝗd eorũ que
dicta ſunt nõ ſciens aũt ſed ignorãs facit. Et ad
probationeꝫ maioris dico ꝙ cũ ignorãtia ſtat vo
luntariũ vel in ſe vel in cauſa ſua. Ad ſextã nego
maioreꝫ ⁊ ad ꝓbationẽ dico ꝙ aliꝗd dicitur inuo
luntariũ dupl'r. Unomõ quia circa illud volũtas
hebꝫ actualiter nolitionẽ. Aliomõ qꝛ circa ipſuꝫ
voluntas hꝫ nolitionẽ vere vel interpretatiue ita
ꝙ ſi cognoſceret oẽꝫ circunſtantiã ſui actus de fa
cto nolet primomõ carendo inuoluntariũ conce-
do maiorẽ ſcd̃omõ nego ſicut eñ eſt poſſibile ali-
quid ſcire ĩparticulari ⁊ ignorari ĩ vniuerſali aut
ſcire in vniuerſali ⁊ ignorare in pticulari ita etiã
de velle ⁊ nolle poſſibile eſt eñ ꝙ per ignorantiã
occidens patreꝫ noluerit occidere patrem ⁊ tñ ve
lit occidere hũc demõſtrato eo ꝗ de facto eſt pa-
ter ideo poſſibile eſt ꝙ inuoluntari⁹ ſit circa vnaꝫ
circunſtantiã occiſionis quaꝫ tñ neſcit eſſe circun
ſtantiaꝫ ⁊ voluntari⁹ circa ipſã actionem qꝛ ergo
habet actio cognita ſcd̃m omneꝫ circunſtantiaꝫ
diſplicet nobis ⁊ voluntas eius penitet ac dolet
ideo dicenda eſt inuoluntaria ſaltẽ interpretati-
ue ſcd̃m illud Ariſ. ter. ethi. inuoluntariũ aũt ꝙ
triſte et in penitudinẽ Diceret etiaꝫ ꝙ illud licet
ſit ĩ ſe inuoluntariũ ſaltẽ interpretatiue eſt tñ in
cauſa ſua volũtariũ. Quod ſi quis rigorẽ ſermo-
nis velit ſeꝗ ille aut concedere hꝫ ꝙ ebriꝫ aliquid
voluntarie faciunt aut ꝙ nihil inuoluntarie per
illam eniꝫ rationeꝫ eque probaretur ꝙ null⁹ igno
rans aliquid operando peccaret ꝙ falſum eſt de
ignorante ignorantia craſſa ⁊ affectata Ad ſepti
mam dico ꝙ reus ſit homicidij cuꝫ occidit ⁊ dico
ꝙ licet tunc non agat mere voluntarie hoc tamẽ
depẽdet partialiter ab aliquo quod fuit mere vo
luntariũ ſcꝫ ab ebrietate ⁊ ignorantia per ebrieta
tem cõtracta ⁊ ad non ſic agendũ tenetur ⁊ obli
gatur nec actio eius ſic ẽ nõ voluntaria ſicut eſſet
actio bruti ſed experimur ebrios ⁊ velle ⁊ nolle et
ſcire aliqua et inter multa diſcernere. Ad octauã
nego conſequentiaꝫ ⁊ ad ꝓbationem admitto ca
ſum vſqꝫ ibi mediante quo operet exterius Dico
enim ꝙ iſte habet duplex iudicium vnum vniuer
ſale inimicus ſiue hoſtis fidei eſt occidend⁹ aliud
ſingulare ꝙ Ariſ. vocat ſñiaꝫ ꝗ ẽ ꝯcluſio ſillogiſ
mi practici iſte eſt occidend⁹ primuꝫ eſt rectũ ſe-
cundum erroneũ quia minor ſillogiſmi per queꝫ
concluditur eſt falſa ſcilicet iſte eſt hoſtis fidei Et
conformiter ad hec iudicia habent duas volitio-
nes vnam conformem primo iudicio ſcilicet volo
occidere hoſtẽ fidei et iſta ẽ virtuoſa ſed nõ eſt im
peratiua executionis eo ꝙ executio circa ſingula
ria fit ſecunda eſt vicioſa quia non recta pruden-
tia regulata ſcꝫ volo occidere iſtum ⁊ iſta eſt que
eſt imperatiua executionis ⁊ ideo actus exterior
imperatur ĩmediate ab actu iteriore vicioſo ⁊ nõ
virtuoſo. Sed dices volo ꝙ non erret in ſenten-
tia ſiue in iudicio particulari dicẽdo hunc eſſe oc
cidendum quia pono ꝙ demonſtret eum qui eſt
vere hoſtis fidei ⁊ tamen in exequẽdo erret ⁊ ali-
um pro iſto occidat iſte actus ſubordinatur ali-
cui actui interiori ⁊ non malo ergo bono ⁊ tamẽ
iſte actus exterior eſt malus ⁊ deordinat⁹ igitur
Ad hoc reſpondeo ꝙ iſte exterior non eſt impera
tus ab illo actu virtuoſo imo a nullo actu interio
ri in tali caſu eſt imperatus quia ex caſu conſtat
ꝙ ab illo actu interiori imperabatur vnus alius
actus exterior ſed bene creditur per errorem eſſe
imperatus ab eo et ideo ſicut nõ eſt vere impera-
tus ab interiori virtuoſo ſed creditur eſſe impe-
ratus ita nec eſt vere bonus licet credatur a faci-
ente eſſe bonus.

Conſequenter agen
dum de mãſuetudine ꝗ tempantie car
dinalis virtutis ſpẽs eſt. Et querit pri
mo vtrum manſuetudo ſit virtus. Arguit ꝙ nõ
qꝛ ſi ſic vel eſſet eadem clementie vel diſtincta nõ
ſecundũ qꝛ nõ apparet aliqua ratio diſtinctiua in
ter eas nec primũ qꝛ apud multos ſumus manſu
eti apud quos nõ ſumus clemẽtes. ¶ Notandũ
eſt circa diſtinctionẽ manſuetudinis ⁊ clementie
ꝙ opinio Tho. eſt ꝙ clementia ⁊ manſuetudo nõ
ſunt penitus idem qꝛ manſuetudo proprie eſt cir
ca refrenationem ire a qua quis incitat ad infe-
rendum penam alteri ſed clementia ꝓprie eſt cir
ca diminutionẽ hmõi penarũ ita ꝙ ſcd̃m eũ duo
ibi ſunt ꝯſideranda ſcꝫ paſſio ire que eſt appetit⁹
quidem vltionis ⁊ vindicte ⁊ vindicta ipſa appe
tita ſiue pena aut ſupplicium que pena ſe habet
vt effectus ⁊ opatio paſſionis mãſuetudo eſt mo

Diſtinctio mãſuetudi-nis ⁊ clemẽtie ſecundũ btm̃ Tho.

deratiua paſſionis. Et clemētia eſt moderatiua operationis. Et hoc declarat per ſimile nam per immoderatā cupiditatem pecunie inclinatᵉ quis ad furtum et tamen nō eſt eadē virtus circa vtrū ꝙ naꝫ liberalitas moderat cupiditatem pecunie iuſticia auteꝫ iubet abſtinere a furto. ¶ Hec opinio nō michi videtur vera primo qꝛ circa actum interiorem ⁊ exteriorem ſibi ſubordinatum et ab eo imperatū non ſunt ponende diſtincte virtutes ſed appetere vindictam et inferre penam ſe habent ſicut actus interior ⁊ exterior ab illo interiore imperatus nā qui efficaciter appetit vindictaꝫ et poteſt inferre infert ergo circa hec duo nō ſunt ponende diſtincte virtutes. maior patꝫ quia actᵘˢ interior et exterior eadem prudentia numero diriguntur et regulantur. Secūdo mō ſi ſic: ſequeretur ꝙ clemētia omnino ſupfluerēt ſed conſequēs eſt falſum igitur ⁊ patꝫ conſequentia quia vel moderata paſſione ⁊ ea ad regulam rōnis plene redacta aut moderata eſt ſufficienter operatio ſcilꝫ illatio pene aut ſupplicij aut non. ſi ſic cum primum ſufficienter fiat per manſuetudinem ſequitur ꝙ clementia omnino ſuperfluit. Nec poteſt dici ꝙ nō quia illatio ſupplicij in vltionem iniurie vel paruipenſionis qualiter ſoluꝫ pertinet ad clementiaꝫ nunq̄ꝫ fit niſi ex impulſu paſſionis ire ergo vbi hmōi paſſio ire eſt totaliter moderata ibi non eeperitur operatio eius rationi contraria.

Improbat btm̄ Tho.

Tertio ſi ſic ſequitur ꝙ ſtaret aliquem eſſe ſimul clementiſſimum ⁊ iracundiſſimum ⁊ ſimiliter ſtaret aliquem eſſe manſuetiſſimum et eſſe crudeliſſimum ſed hec nō videntur poſſibilia niſi ponendo ꝙ clemētia et manſuetudo ſunt circa alias et alias perſonas igitur. et patꝫ ꝯña volo ꝙ in aliquo per actus clementie frequentatos gñatus ſit excellentiſſimus habitus clementie quoquidē habitu inclinetur ad abſtinendū a penis ⁊ vltionibus inferendum et nichilominus tamē nō ſit aliquis habitus genitus repreſſiuus paſſionis ſcꝫ ipſius appetitus vindicte ſed potius ſit genitᵘˢ habitus augmētatiuᵘˢ huius paſſionis tunc conſtat ꝙ dabitur aliquis qui erit ſimul clementiſſimus et iracundiſſimus Similiter contrariuꝫ caſum ponendo dabitur aliquis ī quo erit genitus habitus excellentiſſimus manſuetudinis in quo tamen per continuas irrogationes penarum erit etiam habitus intenſiuus crudelitatis ex hῖs patet ꝙ nō eſt ponenda vna virtus circa paſſiones ⁊ alia circa operatiōes ⁊ huius opinionis eſt Burid. quarto ethicoꝝ. xiiij que. ita dicens. recitata predicta opinione ego autem puto ꝙ omnis virtus moralis ſit circa operationes exteriores ſicut ex predictis apparuit ⁊ apparebit quinto huius. Nā propter regulares operationes oportet moderare paſſiones. non enim indigemus virtute niſi ad tollendum rebellionem appetitus ad rationem vel difficultatem que eſt in ꝯſequendo iudiciū rationis hec autem rebellio vel difficultas ortum non habet niſi ab obiectis circa que debemus operari ſecundum ꝙ innata ſunt inferre paſſiones appetitui inclinantes ipſum preter vel contra iudiciuꝫ rationis et loquor large de paſſionibus et appetitu ꝓut ſe extendūt ad ipſam volūtatē hꝫ Buri.

¶ Prima concluſio nō differt clementia a manſuetudine per hoc ꝙ clementia eſt directiua operationum et manſuetudo eſt moderatiua paſſionum. iſta concluſio patꝫ rationibus ſupradictis. Et cuꝫ agetur de iuſticia diffuſius ſi opus ſit probabitur. ¶ Secunda concluſio clementia a manſuetudine differt in hoc ꝙ clementia eſt moderatiua ire et punitionis ſuperioris aduerſus inferiores manſuetudo autem moderatiua eſt eorumdem vniuerſaliter apud omnes. Iſta concluſio et differentia videᵗ eſſe poſita a Seneca et allegat eius auctoritateꝫ beatus Thomas vbi agit de clementia vbi dicit Seneca ꝙ clementia eſt lenitas ſuperioris aduerſus inferiorem. manſuetudo autem eſt nō ſolum ſuperioris ad inferiorem ſed cuiuſlibet ad quemlibet. Aduerte tamen ꝙ a Seneca clementia diffinitur multipliciter. Primo ſic. Clementia eſt temperantia animi in poteſtate vlciſcendi. Secūdo ſic. eſt lenitas ſuperioris aduerſus inferiorem Tertio ſic. eſt inclinatio animi ad lenitudinem in pena exigenda. Et ſtatim ſubiungit id quod videtur eſſe fundamentum in omnibus iſtis diffinitionibus. di. et. qui omnes intelligunt clementiaꝫ eſſe que ſe flectit aduerſus id qđ merito conſtitui poſſet hoc eſt tunc ſolum clemētia dicenda eſt cum aliquid remittitur de pena iuſte debita rōne offenſe. Et ideo cōformiter adhuc ſic exponitur prima diffinitio. clementia eſt temperantia animi in poteſtate vlciſcēdi id eſt in poteſtate habentis tam de iure q̄ꝫ de facto inferendi penam pro iniuria debita. Qui enim in tali pena temperatum ſe gerit et minus pene exigit q̄ꝫ ſecundum ordinem iuſticie fuerat debituꝫ hoc tamen facit conformiter ad rectā rationē dictantem honeſtum et bonum eſſe diminuere penam: talis dicitur clemens ⁊ iſte ſenſus a parte explicatur per ſecundam diffinitionem ⁊ per terciam ſimiliter cum proprie non ſit exigenda pena niſi ex ſuperiore ⁊ propter offenſam ſiue delictū pena enim per comparationem ad delictum dicitur.

Pria

Scda

Ex iſtis apparet quod propriū opus clemētie nō conſiſtit in hoc ꝙ eſt nō punire pluſq̄ꝫ oportet vᵗ non excedere modū quem exigit rigor iuſticie in puniendo: ſed cōſiſtit in hoc ꝙ eſt punire citra debitum iuſticie cum id faciendum hortatur ratio. Ex quo patet ꝙ clemētie opus non excercetur niſi ad inferiorem et ſcilicet qui eſt cuſtos iuſti et equi quid autem ſit manſuetudo petetur poſtea.

¶ Tercia concluſio non omnis datio venie qua ſcilicet ſuperior abſoluit inferiorem a pena debita ſecundū leges pro delicto eſt clemētia Patet nō omnis talis eſt conformis recte rationi ergo non omnis talis eſt clementia añs patet. tuꝫ primo quia interduꝫ ex datione venie ille cui remittitur offenſa efficitur deterior ⁊ ad peccandū prōptior interdum vero res publica grauia detrimēta patitur ꝓpter dationem venie interdum vero datur venia in offenſa aliena et remittitur ſatiſfactio debita parti quod ad iniuſticiaꝫ pertinet qđ reprobans Seneca dicit ꝙ in iniurijs alienis facile indulgemus in noſtris ſumus implacabiles hoc mō enim faciendo et abſoluendo vnum a pena alter efficitur pena ⁊ iniuria. Secunda datio

Tercia

venie facta ab illo ſuperiore in cui⁹ poteſtate nō ſunt leges conſtitute ſed ſibi competit tantū agere ſecundum leges ſibi traditas nō eſt clementia quia non eſt facta ab eo qui poteſtatē habent abſoluendi reū ab obligatione legis igit̃. Tertio quia datio venie facta a principe habēte poteſtatem diminuendi vel auferendi penam institutā a lege pro illa portione q̄ ſibi competit non tanq̄3 principi ⁊ iuris ac legū cuſtodi ſed tanq̄3 perſone particulariter leſe et offenſe non eſt clemētia ſed magis eſt manſuetudinis opus quia talis datio venie non fit a ſuperiori ſecundum ꝙ ſuperior ſed fit potius a ſuperiori ſecundū ꝙ eſt pars particulariter leſa. ¶ Quarta concluſio datio venie ſiue remiſſio pene a ſuperiore poteſtatem habente ſecundū ꝙ eſt auctor legum ⁊ iuris ac equi conſeruator conformiter ad dictamen recte rationis facta eſt opus clementie ſtricte accepte Pro iſta concluſione eſt aduertendum ꝙ omnis qui cōmittit cauſam in proximū quod ſecundum legem eſt puniendū duplici tenet̃ pena vna quidē ad proximū cui nocumentū intulit p quā fit vt lucrū ⁊ dāpnū ex parte perſonarū ledentes et leſe reducantur ad equalitatem ſic ſcilicet ꝙ quantū perſona ledens accepit de lucro per ſuppliciū penā multam aut emendam ipſa accipiat de dāpno ⁊ quātum perſona leſa accepit de dampno tantum accipiat per condignam ſatiſfationem ledentis de lucro ⁊ reſpectu iſtius pene non conſiſtit clementia. alia vero ad cuſtodem legis qui offenſus eſt per huiuſmodi legis tranſgreſſionem ⁊ hec pena a criminoſis ſolet etiam repeti ⁊ proprie clementia eſt in remiſſione totali vel partiali huiuſmodi pene ⁊ eſt opus clementie cum hec remiſſio fit cōformiter ad dictamen recte rationis Contingit tamen aliquando ꝙ in iniuria facta contra principem princeps gerit vicem duarū perſonarum ⁊ debetur pena duplex vna debetur ſibi tanq̄3 perſone particulariter leſe altera tanquam cuſtodi iuris leſo et offenſo ⁊ in tali caſu locum habet in eadem perſona diſtinctio manſuetudinis a clementia aliquando vero non ſic diſtinguntur pene portiones nec in principe leſo ſic due rationes offenſe diſtinguntur ⁊ tunc remiſſio pene in tali caſu totaliter pertinet ad clementiā. dixi autem ſtricte accepta quia propter vnitatem perſone et immanifeſtam diſtinctionem harū portionū pene contingit aliquādo ꝙ nomine clementie vtrāq; remiſſionem pene ſignificamus. Et ſi obicias per illud therentij q̄3 iuſta ⁊ clemēs tua mihi fuerit ſeruitus ſcis vbi non videtur accipere clementiam mō ſupra dicto ſed pro beneficentia quadā Reſpondeo ꝙ auctores non ſemper vtuntur vocibus in ſua ſtricta ſignificatione acceptis ſed interdum earum ſignificationem extendunt interdū vtunt̃ eis tranſlatiue ⁊ figuraliter acceptis ⁊ inde naſcunt̃ varij colores verborū dico tamen ꝙ in illo loco therē. poteſt nomē clementie ſtricte accipi pater enim familias eſt velut princeps cōmunitatis iconomice ſiue domeſtice ⁊ ad eum pertinet cōdonatio erratorū iconomicā cōmunitatem tantū tangentium ⁊ ideo dici pōt fuiſſe clemens ſeruo cū negligenti aut offendenti ſeruo veniā dedit et penā aut ſuppliciū inde debitum remiſit.

Quīta ꝯclo ¶ Quinta cōcluſio māſuetudo eſt medietas laudabilis circa iras q̄ ſecundum ꝙ ratio dictat vel iraſcimur vel iram deſtituimus. Iſta concluſio eſt Ariſ. quarto ethicorum qui dicit hoc contingere quia medietas circa iras eſt innominata ⁊ ob hoc ferimus nomē manſuetudinis ad huiuſmodi mediū quod accidit ad effectū circa iras quod extremū eſt innominatū manſuetudo autem inquit eſt quedā medietas circa iras innominato aūt exiſtēte medio fere aūt ⁊ extremis ad mediā māſuetudinē ferimus ad effectū declinantē innominatū exiſtentē vbi videtur ſignificare Ari. ꝙ nomē māſuetudinis īpoſitū eſt primo ad ſignificandū defectū circa iras puta omnē diſtinctionē ire ⁊ poſt ea tranſſumptū ad ſignificandū medietatē circa iras que eſt diſtinctio ſiue moderatio ire conformiter ad rectā rationē huiuſmodi autē defectum nunc dicit innominatum quia nomen manſuetudinis quod ante huiuſmodi tranſlationem ⁊ attributionē erat propriū defectui ire per huiuſmodi tranſlationem eſt ſibi ⁊ medietati cira iras cōmune aut ſic facta eſt tranſlatio ꝙ huiuſmodi defectus deſinit appellari nomine manſuetudinis quo nomine appellata eſt ſolum illa medietas. ꝙ autem ſit medietas laudabilis probatur ratione eiuſdem Ariſ. omnis habitus quo quis iraſcitur vbi quando quibus et pro quibus et q̄3tum ⁊ ſecundum ꝙ oportet eſt medietas laudabilis ſed manſuetudo eſt huiuſmodi igitur minor patet qꝛ ille dicitur manſuetus qui per habitum manſuetudinis quem habet vult ⁊ cupit eſſe quietus nec duci a paſſione ire ſed in quibus et quantū ⁊ quomō ratio precipit iraſci vult eīn inquit Ariſ. manſuetus imperturbatus eſſe ⁊ non duci a paſſione ſed ſecundum ꝙ ratio ordinabit ita et in hūs ⁊ intantum tempus iraſci. Subiungit ꝙ manſuetus magis videtur peccare ad defectum quia non eſt punitiuus ſed magis cōdonatiuus. i. remiſſiuus iniurie quod exponi poteſt dupliciter. vnomodo de manſueto ſecundum primam īpoſitionem nominis ſecundum quā dictum eſt ꝙ manſuetudo ſignificat defectum in ira ſi autem intelligas de manſueto virtuoſo qui ſecundum rei veritatē nō peccat tunc intellige ſic manſuetus videt̃ idē apparē ſecundum opinionem multorum magis peccare ad defectū vel deficiendo in punitione quia enim frequenter condonat iniuriam ideo multis videtur ꝙ peccet ſecundum defectū qđ tamē nō eſt verū. aliter ſic manſuetus videtur peccare ſecundum defectum quia ſi manſuetus aliquando rationabiliter dubitē an offenſa punienda ſit an condonanda et ſint pro vtraq; parte eque fortes rationes magis declinabit in illo caſu dubitatis ad condonandum q̄3 ad puniendum.

Sexta ꝯclo ¶ Sexta concluſio contingit aliquando in ira deficere vituperabiliter probat̃ quicunq; ita deficit in ira vt videat̃ ſtupidus et inſipiens nec ſentiens dāpna ſibi illata nec propter hoc dolens et triſtatus ille vituperabiliter deficit in ira ſed contingit aliquando nos ita deficere in ira vt videamur eſſe tales ergo cōtingit aliquando in ira deficere. Secūdo quicunq; ita deficit in ira vt non reſiſtat nocē-

tibus perferat iniuriantem ⁊ familiares ſuos de-
ſpiciat et negligat et hoc nulli° boni honeſti gra
tia ille vituperabiliter deficit in ira ſed contingit
aliquando ita deficere in ira vt nullius boni ho-
neſti gratia nō reſiſtam° nocētibus perferamus
iniuriantis ⁊ familiares noſtros deſpiciamus ac
negligamus igitur contingit vituperabiliter in
ira deficere. Tertio probatur concluſio per illud
Criſoſto. ſuper Math. qui cū cauſa irato nō iraſci
tur peccat patientia enim irrationabilis vicia ſe-
minat: negligentiaꝫ nutrit ⁊ nō ſolum malos ſed
etiam bonos inuitat ad malum. Quarto per il-
lud eiuſdem iracundia que cum cauſa eſt non eſt
Cōtra ſextā ꝯcl'onem iracundia ſed iudicium. ¶ Cōtra ſextam conclu
ſionem arguitur ſic. nichil eſt viciū per qđ homo
deo aſſimulatur ſꝫ per eſſe omnino ſine ira homo
deo aſſimulatur igit̄, non eſt vitioſuꝫ omnino ira
carere. Secundo ira ad nihil eſt vtilis ergo defe-
ctus eius nō eſt vicioſus añs eſt Sene. lib. de ira.
Tertio malum hominis eſt preter rōnem eſſe ſed
ſubſtracta omni ira ab homine adhuc remanet
ſecundum rōnem eſſe cum adhuc remaneat inte-
grum iudicium rationis igr̄. Quarto ꝙ licet age
re ex paſſione eſt vituperabile ſed agere ex ira eſt
agere in cōmotione paſſionis cum ira ſit paſſiōis
cōmotio igitur. Quinto carere omni motu appe
titus ſenſitiui et omni corporali tranſmutatione
non eſt vicium. ſed ira eſt motus appetitus ſenſi-
tiui cū tranſmutatione corporali ğ omnino care-
re ira non eſt vicium añcedēs ptꝫ quia ſecundum
ſtoicos in hoc conſiſtebat ſumma anime quies.
Solutiōes. Ad primam nego minorem quia talis nō punit
nec caſtigat ex iudicio ſicut deus. Ad ſecundā ne
go añcedens, vtilis eſt enim ad hoc ꝙ hō prom-
ptius exequatur id quod recta ratio dictat imo
ira moderata eſt ipſemet actus virtutis manſue-
tudinis. Ad tertiā nego minorem in caſu in quo
ſecundū iudicium rationis caſtiganda eſt iniqui-
tas. Et ad probationem dico ꝙ in tali caſu vel iu
dicium rōnis non manet integrū vel ei nō obtem
peratur ſicut obtēperandū eſt. Ad quartaꝫ nego
maiorē eſt eñ agere aliqđ ex paſſiōe moderata ⁊
illud non eſt vituperabile. et ad minorem reſpon
dendum eſt ꝙ ira ſecundum Tho. aliquando ac
cipitur pro motu voluntatis ⁊ tunc ſecundū eum
agere ex ira nō eſt agere ex paſſione ſed ex iudicio
Aliomō accipitur ira pro motu appetitus ſenſi-
tiui et tunc ſecundum eum agere ex ira eſt agere
ex paſſione. Ad quintam nego maiorem in caſu
quia in caſu hmōi carentia huiuſmodi motus in-
fert carentiam vel debilitatē boni motus in vo-
luntate qꝛ motus in appetitu ſenſitiuo naturali-
ter ſequitur ad motum ſimplicem voluntatis ni-
ſi ſit aliquid repugnans vel impediens

Septima concluſio. ¶ Septima concluſio. nō ſolum in bello ſed etiā
in aliis iniuriis et paruipenſionibus ira virtuoſe
aſſumi poteſt. probatur ſi ira non poſſet virtuoſe
aſſumi hoc ideo eſſet aut propter triſticiam quam
importat aut propter appetitum vindicte nō pro
pter triſticiam qꝛ virtuoſum eſt triſtari de malis
et paruipenſionibus ⁊ iniuriis deo aut nobis aut
noſtris illatis cum virtuoſum ſit ea nolle euenire
Et poſtqꝫ euenerunt nō placere eorum euentum
nec propter appetitum vindicte quod patet. Tuꝫ
per illud vindica domine ſanguinem ſanctorum
qui effuſus eſt in terra. Tum per illud michi vin
dictā et ego retribuam. Tum tertio qꝛ omnis ira
tus poteſt iuſte et rationabiliter deſiderare ꝙ in-
iuria illata a malis et iniuſtis reparet̄ et emende
tur et de ea digne ſatiſfiat et ad equalitatem iuſti
tie reducatur igitur tam ex pte triſtitie qꝫ ex par
te vindicte ira poteſt vtiliter aſſumi mihi autem
videtur ꝙ multi antiqui negantes iraſci eſſe lici-
tum decepti ſunt ex ſignificatione termini. putāt
enim ꝙ in diffinitione ire vindicta accipiatur di-
ſtincte a caſtigatione emendatione aut ſatiſfactio
ne quod nō eſt veruꝫ ſed accipitur cōmuniter ad
vindictam ſtricte acceptam ⁊ ad emendationem
et ideo qui appetit reparationeꝫ pro iniuria quo
cunqꝫ modo licito vel illicito ille peccat. qui autē
appetit eo modo quo recta ratio dictat appeten-
dum ille virtuoſe iraſcitur nec peccat. poſſent ad
huc adduci rationes Ariſtotelis facte ad precedā
tem concluſionem que cōcludunt ꝙ contingit de
ficere in ira vicioſe non ſolum in bello ſed etiaꝫ ex
tra bellum. Secundo omne quod poteſt virtute
regi poteſt vtiliter aſſumi ſed ira et furor poſſunt
virtute regi nō ſolum in bello ſed etiam extra bel
lum igitur. maior patet quia quicquid eſt rectum
gubernatum et directum virtute illud eſt lauda-
bile. minor patet per illud homeri ꝙ allegat Ari
ſtote. tertio ethicorum virtutem immite furori.
nā ſtulte cuꝫ deprecaretur virtutē īmitti furori ni
ſi furor virtute regi poſſet qua ratione autem po-
teſt furor regi virtute in bello eadem ratione ⁊ in
ceteris rebus in quib° paruipenſio ⁊ iniuria emē
danda eſt. Tertio omne quod erigit cōcitat ⁊ im-
pellit virtuoſum ad exercitium ⁊ executionē ope
ris virtutis poteſt vtiliter aſſumi ⁊ hoc maxime ſi
nulla in eo ſit ratio culpe ſed ira eſt huiuſmodi igi
tur minor patet per illud homeri ⁊ virtutem per
furorē erige ratio enim aliquando dictat eſſe ali-
quid faciendum vel impediendum ſed interdum
vel per timorem vel per deſidiam aut alia ex cau
ſa torpemus in executione operis virtuoſi ſi autē
acceſſerit ira per quam et triſtamur de iniuria et
eam emendari volumus erigitur ⁊ concitatur vir
tus noſtra ⁊ prompto animo ferimur in id quod
a ratione dictatum fuerat. Quod ſi accipiat̄ ira
pro alteratione ipſa corporea aut pro ſignis ali-
quibus corporeis puta pro ebulitione ſanguinis
ſecundum illud Homeri et ebuliuit ſanguis aut
pro emiſſione ſpume per nares ſecundū illud eiuſ
dem ⁊ auſteram per ſingulas nares virtutē mō-
ſtrauit tunc dico adhuc ꝙ hec omnia poſſunt vir
tuoſe aſſumi ſed cum aſſumuntur prouidendum
eſt ne per hec excedamus deliberationem ratio-
nis ſed aptemus ea ad executionem eorum tantū
que per rationem dictata ſunt per hec enim ſit vt
labor operis non ſit nobis tam moleſtus nec taꝫ
ſenſibilis per hec excutitur torpor excutit̄ timor
⁊ vis quedam ac promptitudo ad exequendum
quod dictatum tribuitur verbi gratia aliquis eſt
eſt naturaliter timidus eſt tamen prudens etiam
in rebus bellicis ⁊ bene ſcit deliberare quādo quo
modo vbi ⁊ qualiter hoſtes inuadendi ſunt ⁊ per

habitum prudentie pertinentis ad fortitudinem
bene deliberat de bello ſuſcipiendo quia tamē eſt
timidus non audet exequi ideo vtile eſt ſibi aſſu-
mere iram que reddit hominē punacē quia per
eam excutitur timor ⁊ robur virib⁹ addicitur ita
etiam in aliĵs negocĳs vt in correctione malorū
⁊ in aliĵs operibus iuſticie punitiue aut reſiſtiue
Octaua cõclusio. iniurie. ¶ Octaua concluſio manſuetudo eſt vir
tus ꝓbatur omnis mediocritas circa id circa qđ
contingit ſuperhabundare ⁊ deficere eſt virt⁹ ſed
mãſuetudo eſt mediocritas circa iras circa quas
contingit ſuperhabundare ⁊ deficere ergo man-
ſuetudo eſt virt⁹ minor ꝓ prima parte pꝫ ex quin
ta concluſione ꝓ ſecunda ꝙ ſcilicet circa iras con
tingit ſuperhabundare nota eſt pro tercia patet
Cõtra ſepti mã ꝯclones ex ſexta ⁊ ſeptima concluſione. ¶ Contra ſepti-
maꝫ concluſionē arguitur ſic rationib⁹ que ſunt
Sene. aſſerentis nullo modo iram eſſe aſſumen-
dam a virtuoſo nihil eorū eſt bonum que ſunt con
tra naturam ſed ira eſt contra hominū naturam
ergo ira nulla eſt laudabilis minorēꝫ probat Se-
ne. nihil eſt homine ſecundum naturam ſuaꝫ mi-
tius ira aũt nihil eſt crudelius tum ſcđo quia ho
mo genitus eſt in adiutoriuꝫ hominū ira in exter-
miniū hõ ex natura ſua congregari cupit ira ho
minem diſcedere ⁊ ſeparari iubet hõ prodeſſe pe
tit ira nocere ira auida eſt pene homo beneficen-
tie vita conſtat concordia non terrore ira autem
ad terrorem eſt non ad concordiam Scđo vir bo
nus nullius pena gaudet imo cum cõdēpnat im
pium ab impietate ſua irreuocabileꝫ hoc non eſt
quia delectetur in eius pena procul enim eſt a ſa
piente taꝫ inhumana feritas ſed hoc facit ad do
cumentum ⁊ eruditionem aliorum ſed ira eſt ap-
petitiua pene ⁊ eo gaudet igitur. Tercio nullus
appetitus vindicte eſt laudabilis ſed ira eſt appe
titus vindicte ergo ira non eſt laudabilis minor
eſt certa ⁊ maior probatur quia ſecundum Ariſ.
caſtigatio eſt patiētis cauſa vt ſcilicet emendetur
ſed vindicatio ⁊ punitio ſunt cauſa punientis vt
ſcilicet ſatietur ſed conſtat ꝙ inferre penaꝫ alteri
gratia delectationis quam quis habet in pena il
lius eſt vituperabile igitur Confirmatur quia ra
tio ſufficienter decernit q̃ta pena et qualis ſit ex
igenda pro delicto ergo ira ſi īmiſceatur aut om
nino ſuperfluit aut per eam fit punitio ſupra con
dignū quod crudelitatis eſt. Quarto nihil quod
regi ratione non poteſt virtuoſe poteſt aſſumi ſed
ira ratione regi non poteſt ergo ira nõ poteſt vir
tuoſe aſſumi minor patet quia accendit ſanguinē
ad quam accenſionem ſequitur inordinatus mo-
tus ſpirituum ex quo cauſatur turbatio ſenſuūꝫ ⁊
fantaſie ſine quorum ſtatu non habemus liberū
vſum rationis vt apparet in ebriĳs et egrotanti-
bus nonnullis ergo ſicut bonum eſt totaliter ex
cludere ebrietatem quia eſt perturbatiua ſenſuū
ita et iram. Quinto melius eſt totaliter exclude-
re pernicioſa que nõ niſi difficillime regi poſſunt
q̃ꝫ ea ſuſcipere vt regantur et moderentur ſed ira
eſt huiuſmodi igitur maior patet quia talia po-
tentiora ſunt rectore et non patiuntur ſe minui.
Sexto virtus vicio nunq̃ꝫ adiuuãda eſt ſed eius
cõmixtione potius eſt contempta nec cum im-
petu opus eſt iraſcendum eſt ſed exurgendum et
nunq̃ꝫ ratio aſſumet in adiutoriū ſuum impetus
pronidos ⁊ violentos apud quos ipſa nichil au-
ctoritatis habeat ergo ira non poteſt virtuoſe aſ-
ſumi. Septimo quod nocet virtuoſe operanti nõ
poteſt virtuoſe aſſumi ſed ira eſt huiuſmodi igit.
minor patꝫ in gladiatorib⁹ qui arte teguntur ⁊ ira
denudantur vt pateant ictibus. Octauo quia cum
virtuoſus penam exigit aut eam exigit quia pe-
ne auidus ⁊ tunc peccat aut quia oportꝫ ita fieri.
Et tunc talis non eſt adnumerandus iratis. No-
no ſi ira eſt vtilis hoc maxime eſt quia per eã ma
li terrentur ⁊ effigitur contemptus ſed ira non eſt
vtilis propter primuꝫ quia periculoſius eſt time-
ri quam deſpici nam neceſſe eſt timere multos euꝫ
qui timetur a multis. Nec propter ſecunduꝫ tum
quia ſi vir ſapiens vires habuerit tunc abſq3 ira
ſolo recti rationi iudicio repellet malos puniet ⁊
terrebit ſi autem careat viribus tunc magis pate
bit iraſcendo contemptui ⁊ deriſioni. Ex iſtis ra-
tionibus dicit Buridanus bene concludit ꝙ ira
tantum in bello aſſumenda eſt cum propter triſti-
ciam ſenſus vires corporis diminuuntur videtur
autem michi ꝙ etiam in multis caſibus extra bel
lum virtuoſe poſſit aſſumi. Decimo arguitur ſic
omne illud cuius nulla cauſa iuſta poteſt eſſe vt
fiat ſemper eſt peccatum ſed nulla cauſa poteſt eſ
ſe propter quaꝫ aliquis iraſcatur ergo omnis ira
eſt peccatum minor patet per Caſſianum octauo
libro de inſtitutione nouitiorum vbi loquitur con
tra eos qui illi textui euangeliĵ qui iraſcitur fra-
tri ſuo addūt ſine cauſa et dicit ꝙ hoc eſt adiectū
ab illis qui propoſitum ſcripture non intellexe-
runt volentes nos fomitem iracundie omnimode
amputare nullamq3 indignationis occaſioneꝫ pe
nitus reſeruare. Undecimo arguitur auctoritate
eiuſdem Caſſiani li. eodeꝫ capitulo. v. dicentis ꝙ
omnis ad perfectionem tendens et agonem ſpiri
tualem legittime decertare cupiens ab omni ire
furoriſq3 vicio alienus exiſtat. Et hoc probat per
apoſtolum dicentem omnis ira et indignatio et
clamor ⁊ blaſſemia tollatur a vobis immo ibideꝫ
ex intentione probat ꝙ non ſit vtilis ad ſanandū
delinquentem fratrem. Delinquentem inquit fra-
trem ſi neceſſe eſt ita curare feſtinet vt dum mede
lam leuiori forte febricula laboranti procurat in
ferre non ſemetipſum iratus morbo cecitatis in-
uoluat et ſecundo ca. eiuſdem libri reprobat opi-
nionem dicentium non eſſe noxium ſi delinquen-
tibus fratribus iraſcamur. Duodecimo omne il-
lud eſt vituperabile et fugiendum quod turbatio
nem/inſipientiam/imprudentiaꝫ/iniuſticiam/in-
honeſtatem/precipitationem/rixam/ et peccato-
rum originem affert. Sed ira eſt huiuſmodi igi-
tur minor patꝫ pro prima parte per illud turba-
tus eſt pre ira oculus meus. Secunda per illud
ira in ſinu inſipientium requieſcit. Tertia per il-
lud ira perdit etiam prudentes. Quarta per il-
lud ira viri iuſticiam dei non operatur. Quinta
per illud vir iracundus inhoneſtus eſt. Sexta ꝑ
illud vir iracundus agit ſine conſilio. Septima
per illud vir animoſus parit rixas vir autem ira-
cundus effodit peccata. Et ideo reſpondendum

eſt ad rationes iſtas Senece nec omnino eodem
Solutiões. modo ſicut reſpondet Buri. ¶ Ad pꝛimã nego
minoꝛem vniuerſaliter intellectam. ad pꝛimã pꝛo
bationem ꝯcedo pꝛimã partem aſſumpti et nego
ſecundam de ira moderata imo ira moderata eſt
mititudo ſiue manſuetudinis actus. Ad ſecun-
dam pꝛobationem nego etiã ſecundam partẽ aſ
ſumpti de ira moderata. talis enim nõ petit exter
minium ſed emendationẽ: nõ petit nocere ſed pꝛo
deſſe et per eaꝫ pꝛocuratur cõcoꝛdia cum nihil ſit
tam diſcoꝛs vite humane ⁊ paci contrariũ q̃ꝫ pꝛa
uitas hominũ impunita. Ad ſecundã dico ꝙ vir
tuoſus nõ gaudet in punitione maloꝛum abſolu
te et per ſe ſed gaudet in ea aut quia per eam ſit
emendatio puniti vel alioꝛuꝫ: aut qꝛ per eam ſit
ſatiſfactio pꝛo culpa ⁊ ſeruatur legum et iuriũ au
ctoꝛitas et nego minoꝛem vniuerſaliter intellectã
irã enim virtuoſus ira moderatur vt punitioneꝫ
que per iram appetit̃ oꝛdinet in bona que ſupꝛa
dicta ſunt. Ad tertiam ꝯcedo maioꝛem de vindi
cta diſtincta a caſtigatione et nego minoꝛem vni
uerſaliter intellectaꝫ imo q̃ꝫuis ira ſibi relicta tẽ
deret in vindicationẽ hocmodo acceptaꝫ recta ta
men rationis conſilio in caſtigationẽ dirigitur et
oꝛdinatur ⁊ habet pꝛo fine id quod ſibi a ratione
pꝛeſtituit̃. Ad confirmationem concedo añs ⁊ ne
go ꝯñam quia ira non ideo dicitur immiſceri ra-
tioni quia ſit alius actus vł alia qualitas ab actu
per rationem directo maioꝛẽ penam expetens q̃ꝫ
ratio dictet ſed ira moderata magis impoꝛtat de
ſiderium puniendi id quod recta ratio dictat eſſe
puniendum eo mõ vbi et quãdo recta ratio dictat
illud eſſe puniendũ imo ira eſt actus elicitus vel
voluntatis vel appetitus ſenſitiui que moderata
dicitur cuꝫ id eodemmodo appetimus qḋ et quo
modo ratio decernit eſſe appetendum. Ad quar
tam negatur minoꝛ. Ad pꝛobationẽ dico ꝙ licet
ira ſibi derelicta et cui per rationem ⁊ imperium
voluntatis non occurritur facit omnia pꝛedicta
ſed cum eſt ratione regulata tunc non ſequuntur
iſta et quod dicit̃ de ebꝛijs ⁊ egrotantibus reſpon
deo ꝙ licet potatio vini ſit in poteſtate noſtra ta
men nõ eſt in poteſtate noſtra ne vinum potatuꝫ
perturbet ſenſum et ſimiliter de humoꝛibus ma
niacoꝛum. in poteſtate autem noſtra eſt ne appꝛe
henſio paruipenſionis cauſet hmõi motũ inoꝛ-
dinatum ſpirituũ notabilis durationis neq; ira-
ti ſunt comparandi ebꝛijs ſed magis vtentibus
vino. iracundi autem ebꝛijs magis comparandi
viderent̃. Ad q̃ntã nego maioꝛẽ. nã vbi ſine hijs
difficillimis deperit vſus virtutis ad ſalutem ne-
ceſſarius tunc neceſſe eſt talia aſſumere et eniti q̃ꝫ
tum poſſibile eſt regantur nec minoꝛ eſt vera: li-
cet enim ira ſit ad regendum difficilis multa ta-
men ſunt ea difficilioꝛa et ad pꝛobationem maio
ris nego aſſumptum qꝛ vt dictum eſt motus eius
ſubeſt libero arbitrio. Ad ſextam concedo añs et
dico ꝙ ira moderata nõ eſt vicium ſed actus vir-
tutis elicitus vel imꝑatus. Dico p̃terea ꝙ in om
nes tales impetus virtuoſus auctoꝛitatẽ habet.
Ad ſeptimã nego minoꝛẽ et ad ꝓbationẽ dico ꝙ
gladiatoꝛes reguntur arte et nudant̃ ira imode-
rata ſed ira moderata tecti excitantur acuunt̃ et

ſiũt ad inuadendũ hoſtẽ pꝛõptioꝛes. Ad octauã
ꝯcedo ſecundũ ⁊ nego ꝙ talis nõ ſit annumeran
dus iratis quia cum hoc quod expetit alteri penã
eo ꝙ opoꝛtꝫ ita fieri ſtat ꝙ triſtet̃ de iniuria ⁊ ꝙ ap
petit vindictam ad ſenſum datũ immo etiaꝫ ſtat
accenſio ſanguinis circa coꝛ. Ad nonam dico ꝙ
eſt vtilis quia eſt opus virtutis ⁊ actus manſuetu
dinis. Et ad pꝛobationẽ dico ꝙ duplex eſt timoꝛ
illatus alteri vnus eſt iuſticie recta ratione regu-
latus alius eſt temerarius. de pꝛimo nego aſſum-
ptũ de ſecundo concedo tutius enim eſt deſpici q̃ꝫ
timeri timoꝛe temerarie illato ⁊ contra rationem
quo inferunt̃ pene in vindictam ⁊ non in emenda
tionem. Et ad impꝛobationẽ ſecundi nego aſſum
ptũ nam ſi abſit ira tunc non erit appetitus emẽ
dationis ⁊ ideo mali non punient̃ ſed eis omnia
impune licebſit dico pꝛeterea ꝙ frequenter virvir
tuoſus vires habet ſed ſopitas ⁊ toꝛpentes ⁊ ideo
ad eas excitandas opus eſt ira. Multe rationes
contra Ariſtote. opinionem vident̃ fundate i hoc
ꝙ ira ſit quedam motio non virtuoſa ſiue pertur
batio que in hominem incidit et hoc ſiue ſit mo-
tio appetitus ſenſitiui ſiue coꝛpoꝛea ⁊ tunc queri
tur. Utrum hec motio poſſit aſſumi a virtuoſo?
Quantũ eſt de motione coꝛpoꝛea illa foꝛte nõ eſt
in poteſtate volentis niſi ratione cauſarũ ſuarum
q̃ꝫtum autem ad motionẽ appetitus ſenſitiui di-
co ꝙ talis poteſt regi ⁊ dirigi mediante imperio
voluntatis ſicut ⁊ aliaruꝫ rerum appetitus licet
alij ſint alijs difficilioꝛes dico tamẽ ꝙ pꝛeter hec
in voluntate eſt aliquis actus iraſcendi recta rati
one regulatus qui ab Ariſ. vocatur manſuetudo
et idem etiam eſt actus ire ſed nõ eſt iracundia qꝛ
iracundia deoꝛdinationem impoꝛtat. vtrũ autem
paſſiones virtuoſe aſſumi poſſint et que ſit paſſio
nis ratio alibi dicetur. Ad decimam reſpondeo
dupliciter. vnomodo ꝙ Caſſianus ibi loquit̃ con
tra eos qui videbant̃ aſſerere quodlibet iraſci ex
cauſa iuſta eſſe iuſtũ quod falſum eſt tamen quia
nullus iraſcitur qui non dicat ſe iuſtaꝫ cauſaꝫ ha-
bere. tum ſecundo quia licet quis habeat iuſtam
cauſam ire tamen cum hoc ſtat ꝙ excedat in iraſ-
cendo ⁊ iniuſtam vltionem appetat aut modo in
iuſto. Secundo dico ꝙ Caſſianus ibidem loquit̃
de ira que eſt indignatio contra pꝛoximuꝫ et dicit
eaꝫ omnẽ eſſe amputandã. nõ qꝛ quelibꝫ ſit mala
ſed qꝛ q̃libꝫ vel eſt mala vel occaſionẽ ad iram in
iuſtã pꝛebet et hanc ſolutionẽ tangit Caſſi. eodeꝫ
loco cum ait ꝙ ſecundum ſcripturam ſacram nul
lam indignationis occaſionẽ reſeruare debemus
nedum iubemur iraſci cum cauſa etiam ſine cau-
ſa iraſcendi nobis intromittatur occaſio. ⁊ ſubdit
finis enim patientie non iraſcendo iuſte ſed peni
tus non iraſcendo conſiſtit ex quibus verbis ap-
paret ꝙ aliquando iuſte iraſci nos contingit vbi
conſiderānduꝫ eſt qḋ loquitur monachis quibus
non eſt commiſſa alioꝛum cura. Ad vndecimam Duplex
dico ꝙ duplex eſt ira ſcilicet perturbans pꝛecipi ira
tans et excecans ⁊ iſta eſt ira vicioſa que pꝛopꝛie
iracundia dicitur et quã idem auctoꝛ dicit eſſe ei-
ciendam a nobis. Alia eſt ira excitans ⁊ erigens
qua contra maloꝛuꝫ iniquitates accẽdimur ⁊ iſtã
nõ percipit eſſe eijciendum a nobis. ꝙ autem ali-

quia ira ſit erigens ⁊ excitans ⁊ non precipitans
nec excecans patet quia idem auctor ſeptimo ca
pit. vult ꝙ aliquid ire miniſterium poteſt a nobis
cōmode aſſumi ac ſalubriter cum ſcilicet contra
laſciuientes cordis noſtri motus indignantes in
fremimus ⁊c̄. et hoc probat exemplo dauid tunc
arguitur ſic aut loquitur hic caſſianus de mini-
ſterio ire excecantis ⁊ precipitantis aut de mini-
ſterio ire erigentis tantum ſi ſecundum habeo in
tentum non primū quia nullum miniſterium ta
lis ire eſt nobis ſalubre ꝙ autē caſſianus tantuꝫ
loquatur in quinto ⁊ ſexto capit. de ira precipitā
te ⁊ excecante patet primo per auctoritatem ar-
guendo allegataꝫ. Secundo per illud quod poſt
immediate ſubdit qualibet ex cauſa iracūdie mo
tus efferuens cecat oculos cordis ⁊ acumē viſuū
exicialem validioris morbi ingerens trabem ſo-
lem iuſticie non ſinit intueri ⁊ ſequitur nihil in-
tereſt vtrum aurea lamina plumbea ve ſeu cuiuſ
libet metalli oculoruꝫ obtutibus importatur dif
ferentiaꝫ cecitatis non facit precioſitas metallo-
rum Ad duodecimam reſpondeo ꝙ omnes ille
auctoritates intelliguntur de ira precipitante et
Cōtra vltimā ↄclōnez excecante non de erigente ⁊ excitante. ¶Contra
vltimam concluſionem Arguitur ſic nihil cuius
ratio conſiſtit in diminutione ⁊ defectu eſt virtus
ſed ratio manſuetudinis conſiſtit in diminutione
et defectu ergo manſuetudo non eſt virtus maior
probatur quia omnis virtus corrumpitur per ſu
perfluū ⁊ diminutum minor patet tum primo qꝛ
manſuetudo eſt diminutiua ire tū ſecundo per il-
lud Ariſtotelis in quarto ethicorum Ad mediuꝫ
manſuetudinem ferimus ad defectuꝫ delinanteꝫ
tum tercio per illud eiuſdem non enim punitiuꝰ
eſt manſuetus ſed magis condonatiuus Secūdo
nullū pctm̄ eſt virtꝰ: ſꝫ māſuetudo eſt pctm̄ ergo
manſuetudo nō eſt virtꝰ minor pꝫ per illud Ari
ſtotelis loquentis de manſuetudine peccare eniꝫ
videtur magis ad defectū Tercio nihil cōtrariū
paſſioni eſt virtꝰ ſed manſuetudo eſt cōtraria paſ
ſioni ergo manſuetudo nō eſt virtus maior ptꝫ qꝛ
nihil contrariū paſſioni eſt per ſe bonum cuꝫ nul
la paſſio ſit per ſe mala ⁊ minor probatur quia ſe
cundum Ariſtotelem ſecundo rethorice ira que
contrariatur manſuetudini. Quarto circa illam
paſſionem que ſecundum ſe totam eſt praua non
eſt aliqua virtus ſed ira ſecundū ſe totam eſt pra
ua igitur circa iras nō eſt aliqua virtus et per cō
ſequens cū manſuetudo ſit circa iras ſequitur ꝙ
ipſa non eſt virtus minor patet tum primo quia
ipſa vniuerſaliter eſt in pte irrationabili que na-
ta eſt aduerſari ⁊ obuiare rationi. Tum ſecundo
quia irati minus preuident primo elenchorum ⁊
Chato ira impedit animum ne poſſit cernere ve
rum ⁊ ſeptimo ethicorum dicit Ariſtoteles ꝙ ira
et alie paſſiones ligant mentem vt non poſſit in
actum rationis inde eſt ꝙ Ariſtote. paſſionatum
aſſimulat violento vel infamiam patienti. Tum
tercio qꝛ ira īquietat aīaꝫ que nō ſit ſapiēs ⁊ pru
dens niſi quieſcendo ſeptimo phiſicorum. Tum
quarto quia ira mouet ad vindictam et non ex ze
lo iuſticie ergo eſt mala ↄſequentia teneꝫ quia om
nis motus ad vindictam et non ex zelo iuſticie eſt
malus. Quinto quia ſi eſſet virtus aut eſſet gene
ralis aut ſpecialis nō generalis vt conſtat nec ſpe
cialis. Tum primo quia ira circa quam eſt man-
ſuetudo non eſt ſpecialis paſſio quia ipſa et con-
cupiſcentia denominant totum appetitum ſenſi-
tiuum cum appetitus ſufficienter diuidatᷣ in iraſ
cibilem et concupiſcibileꝫ Tum ſecundo quia ira
claudit in ſe delectationem et triſticiam vt habe
tur ſecundo rethorice delectatio autem ⁊ triſticia
ſunt maxime generales paſſiones Tum tercio qꝛ
omnis paſſio ſpecialis habet aliquam paſſionem
ſibi contrariam vt amor habet odium delectatio
triſticiam ſed ira nullam habet paſſionem ſibi cō
trariam igitur Ad primam concedo maioreꝫ de
diminutione et defectu oppoſito mediocritati et
nego minorem. Ad primam probationem con-
cedo ꝙ manſuetudo eſt diminutiua ire inordina
te eomō ꝙ mediocritas diminuit ſuperhabundā
tiam. Ad ſecundam probationem dico primo ꝙ
manſuetudo bene declinat ad defectuꝫ per acceſ
ſum ſed non declinat ad ipſuꝫ tanq̄ꝫ ad id in quo
conſiſtit eius ratio aut tanq̄ꝫ ad obiectum Ari-
ſtotelis autem vult per illa verba per declinatio-
nem huiuſmodi acceſſuꝫ ſignificare ſecundū quē
modum vnaqueqꝫ virtus magis accedit ad vnū
extremū q̄ꝫ ad aliud aut vult dicere ꝙ nomē mā-
ſuetudinis aliquando attributum eſt medio ali-
quando vero attribuitur extremo declinātiad de
fectum ſed hoc eſt equiuoce ⁊ in prima ſignifica-
tione eſt virtus et nō in ſecunda. Ad terciaꝫ con
cedo ꝙ manſuetus non eſt punitiuus accipiendo
punitionē pro vindicta ⁊ vt diſtinguitur contra
caſtigationem imo citius condonaret offenſam
q̄ꝫ hoc modo puniret. Ad ſecundam cōcedo ma-
iorem ⁊ nego minorem ⁊ ad probationeꝫ dico ꝙ
ex textu illo non habetur ꝙ manſuetus peccat ſꝫ
ꝙ videtur et creditur ab imperitis peccare cuꝫ mi
nus punit q̄ꝫ illi forte mala affectione ducti pu-
niendum velint. Et preterea cuꝫ habet rationes
eque probabiles pro vna parte ⁊ pro alia nec po
teſt cognoſci ab eo quid magis faciendū ſit ma-
ſtis declinat ad non puniendū aut ad minus pu
niendum q̄ꝫ ad oppoſitum ideo videtur in hoc
peccare. ¶Contra hoc ſic arguitur quia vel tūc Replica.
peccat vel non ſi peccat habetur intentum nec
poteſt dici ꝙ non quia agit conformiter ad con-
ſcientiam erroneam quia agit conformiter ad
iſtam conſcientiam iſte non eſt puniendus.
¶Ad hoc reſpondeo ꝙ in caſu illo in quo igno- Solutio.
rantia eſt inuincibilis nec craſſa nec affectata ta-
lis non peccat. Et ad probationem nego ꝙ agat
conformiter ad conſcientiam erroneam immo a-
git conformiter ad conſcientiaꝫ rectā. Et ad pro
bationem dico ꝙ iſta propoſitio iſte non eſt puni
endus habet duplicem ſenſum vnus eſt iſte non
eſt dignus pena et iſta cōſcientia eſt erronea nec
agit conformiter ad iſtaꝫ alius eſt iſte non eſt cō-
dempnandus ad penam a me qui ſum neſcius et
ignarus ſui criminis q̄ꝫdiu ſum huiuſmodi cri-
minis ſui ignarus et iſti dictamini quod eſt rectū
et prudentiale ſe conformat et ideo actus ille cō-
donationis vel abſolutionis eſt conformis non
errori ſed prudentie. Ad hoc etiaꝫ facit ꝙ vbi ſe

tundũ rei veritatem eſſet dignus pena et cognoſ-
ceretur eſſe talis: tamen in caſu eſſet licitum ⁊ vir
tuoſum ei penam remittere e ideo cum eſt dubiũ
de eo qđ expedit ſine peccato declinare poteſt in
partem mitiorem. Ad tertiam concedo maiorem
et nego minorez accepto nomine manſuetudinis
pro mediocritate. Ariſtoteles aũt ſecundo retho
rice accepit manſuetudinem vt eſt nomen detra-
ctus ab illa mediocritate ⁊ iram nõ proprie vt eſt
nomen paſſionis ſed accepit eam pro iracundia.
Ad quartam nego minorez. Ad primam proba
tionem nego conſequentiã quia ſicut pars illa na
ta eſt aduerſari rationi ita et obedire. Ad ſecun-
dam probationem concedo añs de iratis ira per
turbatiua nõ de iratis ira ordinata. ira enim per
turbatiua eſt illa que impedit animũ a cognitio-
ne veritatis: ligat mentem et eam violentã reddit
et inquietã. Ad aliam probationem dico ꝙ licet
ira non habeat ex ſe ꝙ moueat ex zelo iuſticie ha
bet tamen hoc ex ratione et ex actu volũtatis eli
cito conformiter ad rationem qui actus habent
zelum iuſticie pro obiecto et conſequenter actus
appetitus ſenſitiui immo ⁊ actus exteriores caſti
gationis habent illum zelum iuſticie pro cauſa
motiua ⁊ impulſiua aut etiam pro cauſa finali.
Ad quintam dico ꝙ eſt virtus ſpecialis. Ad pri
mam improbationem nego ꝙ ira nõ ſit ſpecialis
paſſio et ad probationem nego aſſumptum quia
in diminutione illa nõ dicitur appetitus concu-
piſcibilis a concupiſcentia paſſione ſpeciali: ſed
magis ab actu cupiendi ⁊ deſiderãdi nec dicitur
iraſcibile ab ira paſſione ſed magis a cõtraniten
tia. Ad aliam probationem dico ꝙ delectatio et
triſticia ſunt paſſiones ſpeciales. dico preterea ꝙ
conſequentia non valet qꝛ generale bene includi-
tur in ſpeciali ſicut genus in ſpecie. Ad aliã pro
bationem dico ꝙ ire contrariatur manſuetudo ac
cipiendo iram pro iracundia: ⁊ manſuetudinem
pro defectu. Dico preterea ꝙ poteſt ſaluari alte-
terum contrariari alteri accipiendo pro paſſioni
bus vt ſcꝫ vtrũqꝫ accipitur pro diſpoſitione qua
dam ad motus ſubitos iram ſcꝫ ad motum vindi
cte et manſuetudinem ad motuꝫ inſenſibilitatis.
Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Querit. Utrũ man-
ſuetudo ſit potiſſima virtus ad tem
perantiã pertinens. Arguitur ꝙ ſic
quia manſuetudo maxime valet ad cognitionem
dei in qua conſiſtit beatitudo igiẽ. añcedens pꝫ
per illud Jac. primo. in manſuetudine ſuſcipite
inſitum verbum. In oppoſitum arguitur qꝛ diffi
cilius eſt pugnare ꝯtra concupiſcentiam q̃ꝫ con-
tra iram. Notandum ꝙ opinio Thome eſt ꝙ qꝛ
ratio temperantie conſiſtit in refrenatione vehe-
mentiſſimarum concupiſcentiarum et delectatio
num ideo mãſuetudo cui idem actus conuenit cir
ca aliam materiaꝫ ſcꝫ circa iras [habet eñ refre-
nare iras] eſt virtus adiuncta temperantie tanq̃ꝫ
principali virtuti quia partes minus p̃ncipales
aſſignantur virtutibus principalibus ſecundum
ꝙ imitãtur ipſas in aliquibus materijs ſecunda
rijs. Sꝫ hec opinio poteſt reprobari faciliter ex
multis ſuperius dictis. Tum ſecundo quia ꝑ ean
dem rõnem ſequeretur ꝙ omnis virtus eſſet adiũ
cta temperantie cum nulla ſit virtus cui nõ con-
ueniat actus refrenandi paſſiones circa aliquam
materiam. nam liberalitas refrenat cupiditatem
pecunie et fortitudo paſſiones timoris ⁊ audatie
et iuſticia refrenat omnez paſſionem ne ꝑ eam ad
iniuriam alterius feramur. Tum tertio quia ira
nullomodo eſt materia ſecundaria reſpectu ꝯcu-
piſcentiarum tactus immo ſunt materie totaliter
deſparate ⁊ nullomõ ad ſeinuicem ordinate.
¶ Dico ḡ aliter pro quo ſit prima concluſio. mã
ſuetudo non pertinet ad temperantiam ſtricte ac
ceptam que ſcꝫ eſt moderatiua concupiſcentiarũ
tactus et guſtus. patꝫ quia hmõi temperantia ha
bet materiam diſtinctam a materia manſuetudi
nis quarum vna nõ eſt ſecundaria nec ſubordina
ta alteri igẽ. Patꝫ ſecundo auctoritate Ariſ. qui
non ſoluꝫ manſuetudinẽ a temperantia diſtinxit
immo nec alteram alteri in determinando cõiun
xit qđ feciſſet ſi vna earum fuiſſet adiũcta alteri.
¶ Secunda ꝯcluſio mãſuetudo ſe habet ad tem
perantiam cardinalem virtutem ⁊ communiter
acceptam ſicut ſpecies ad genus. probatur quia
per temperantiã hocmodo acceptam ſeruaẽ om-
nis virtus moderatiua delectationũ et triſticiarũ
non arduarum ſcđm rationem ſpeciei ſue et com
muniter omnibus hominibus inexiſtentiuꝫ: man
ſuetudo vero eſt moderatiua aliquarum hmõi tri
ſticiarum et delectationum ⁊ non omniũ quia eſt
moderatiua delectationũ et triſticiarũ que ſunt
in ira ḡ manſuetudo eſt ſpecies temperantie. Se
cundo omnis manſuetudo eſt temperantia ⁊ nõ
econtra et nõ eſt aliqua ꝯnotatio in altero eorum
ratione cuius impediatur cõmunius eſſe genus
ad alterum igitur. p̃ma ⁊ ſecunda pars añceden
tis note ſunt ex eoruꝫ diffinitionibus. Tertio pro
batur auctoritate Senece ſecundo de clementia
dicentis clementiam temꝑantiã eſſe. Quarto au-
ctoritate Tullij ponentis clementiam partez eſſe
temperantie. ¶ Tertia concluſio accepto nomi- Tertia co
ne temperantie collectiue vt ſignificat omnes ha cluſio.
bitus ſecundũ quos homo redditur temperatus
ſecundum totum viuere hoc eſt integre ⁊ perfecte
omnium ſcꝫ temperantia requiſita et ſufficiente
ad vitam hominis honeſte tranſigendã tunc mã
ſuetudo eſt pars integralis temꝑantie. patꝫ quia
ſicut miles eſt pars totius exercitus et habitus
vnius concluſionis logice eſt pars totius logice
ita ⁊ manſuetudo hoīmõ eſt pars totius tempe
rantie. eſt eñ vna temperantia preterq̃ꝫ ſunt mul
te alie. Nec repugnat aliquid idem eſſe partẽ ſub
iectiuam temperantie nõ collectiue accepte ⁊ par
tem integralem temperantie collectiue accepte.
¶ Quarta cõcluſio temperantia ſtricte accepta
eſt hominibus mediocris ſtatus potior q̃ꝫ man-
ſuetudo. probatur qꝛ per hmõi temperantiam re
frenatur paſſio turpior et exprobrabilior ⁊ ad ſu
perandum difficilior [vt alibi probatũ eſt] ⁊ hoc
probat Ariſ. ſatis diffuſe in ſeptimo ethicoꝝ. Se
cundo qꝛ materia temperantie frequentius inci-
dit hominibus q̃ꝫ mãſuetudinis ḡ melius eſt cir-
ca eam ſe laudabiliter habere. añs patꝫ quia cibi

et potius vſus frequentioꝛ eſt in hominibꝰ quam ira aut punitio Dixi aūt in hominibꝰ mediocris ſtatus quia in regibus ⁊ pꝛincipibꝰ ⁊ aliis in auctoꝛitate conſtitutis aliter eſſet dicendum vt ap- parebit cum agetur de clementia.

Cōtra p̄mā cōcluſionē

¶ Contra pꝛimam concluſionem arguitur ratione Thome poſita in notabili. Secundo arguitur auctoꝛitate Senece ⁊ Tulij ponētium manſuetudinem partem eſſe temperantie.

Solutio.

Ad pꝛimam concedo antecedens et nego conſequentiam quia nec ire ſunt materie ſuboꝛdinate concupiſcentiis guſtus ⁊ tactꝰ nec actꝰ mā̄ſuetudinis ſunt oꝛdinati ad actꝰ temperantie ſtricte accepte. Ad ſecundam dico ꝙ accipiunt temperantiam cōmuniter ⁊ nō ſtricte.

Cōtra ſcd̄aʒ cōcluſionē,

¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur manſuetudo pertinet ad epikeiaʒ ergo nō eſt ſpecies temperantie antecedēs pʒ quia omnis virtus diminutiua penarum pertinet ad epikeiam vt vult Ariſtoteles quinto ethicoꝛum Secundo omnis temperantia eſt circa concupiſcentias ſed manſuetudo nō eſt circa concupiſcentias ſed circa iras et vindictas igitur mā̄ſuetudo nō eſt temperantia. Tercio manſuetudo pertinet ad pꝛudē̄tiam ergo nō eſt ſpecies temperantie Antecedēs patet quia inſania opponitur pꝛudentie ſed inſania opponitur manſuetudini ergo manſuetudo pertinet ad pꝛudentiam Quarto ſi manſuetudo eſſet ſpecies temperā̄tie ſequeretur ꝙ omnis perfecte manſuetus eſſet perfecte temperatus ſed conſequens eſt falſum igitur et pʒ conſequentia quia quicq̄d eſt perfecte homo eſt perfecte animal ⁊ quicquid eſt perfecte albus eſt perfecte coloꝛatus ⁊ pʒ falſitas conſequentis quia perfecte manſueto poſſunt deficere multe temperantie.

Solutiōes.

¶ Ad pꝛimam nego antecedens. Ad pꝛobationem reſpondet Beatus Thomas ꝙ epikeia diminuit penas que ſecundū intentionem legiſlatoꝛis ſunt diminuende licet non ſint diminuende ſecundū verba legis. clemē̄tia aūt diminuit penas ſecundum quā̄dam moderationem affectus faciendo ꝙ homo in inflictione penaruʒ nō vtat̄ ſua poteſtate. Hec ſolutio non placet mihi qꝛ non ſoluit de manſuetudine que [vt dictū eſt ſupra] etiā̄ eſt penarum diminutiua ⁊ non ſolum moderatiua irarum Tum etiā̄ quia clemē̄tia nō ſolum facit ꝙ homo nō vtatur poteſtate ſua imo etiam ꝙ non abutatur poteſtate ſua cū̄ opponatur crudelitati qua quis poteſtate abutitur cuiuſquidē̄ crudelitatis opus habet impedire.

Duplex penaꝵ īflictio

¶ Dico ergo ꝙ duplex eſt penarum inflictio quedam eſt a lege male intellecta ⁊ aliter quidem quam eam intelligendam eſſe voluerit legiſlatoꝛ ⁊ huiuſmodi penas diminuit epikeia. Alia a paſſione ire ſiue ab iracundia ⁊ tales penas diminuit manſuetudo facit enī̄ ꝙ he pene nō infligā̄tur quas ire paſſio pꝛocurat infligendas actu vl̄ aptitudine. Aliter reſpondeo ꝙ diminutio penarum cōtingit dupliciter. Vnomodo ex debito iuſticie Et hoc modo eas diminuit iuſticia ⁊ epikeia Alio modo ex humanitate ⁊ amoꝛe oꝛdinato ad homines ⁊ hoc modo eas diminuit mā̄ſuetudo et clemē̄tia. Ad ſecundā̄ nego maioꝛē̄ capiendo temperantiaʒ cōmuniter ⁊ concupiſcentiā̄ pꝛopꝛie vt paſſio eſt ab ira et aliis paſſionibꝰ diſtincta ſi aūt accipitur temperā̄tia ſtricte concedo maioꝛē̄ ſed nihil ꝯtra concluſiōem.

Inſania accipit̄ duplr̄.

¶ Ad terciam dico ꝙ inſania accipitur dupliciter. Vno modo vt eſt carentia ⁊ coꝛruptio vſus rationis ⁊ ſic opponitur pꝛudentie. Alio mō̄ accipitur vt eſt carē̄tia ⁊ coꝛruptio humani affectus quo homo ſcd̄m diſpoſitionem ſpeciei humane homini afficitur ⁊ hoc modo opponitur mā̄ſuetudini.

Aliquis dicit̄ pfecte tē̄patꝰ duplr̄.

¶ Ad quartam dico ꝙ aliq̄s dicitur eſſe perfecte temperatus dupliciter Vno modo qꝛ eſt temperatꝰ aliqua perfecta temperā̄tia ⁊ in hoc concedo conſequens. Alio mō̄ qꝛ eſt temperatus omni temperantia ſibi decenti ⁊ congrua ⁊ hoc modo nego conſeq̄nē̄tiam verbi gratia hō̄ non dicitur pfecte logicus qꝛ eſt perfectꝰ in vno habitu logicali ſed qꝛ habet omnes habitus logicales ſcientificos aut ſaltem oēs qui poſſunt cōmuniter haberi ab hominibus ſtudio logice incū̄bentibus. Cōtra quartā̄ cōcluſionem arguitur ſic mā̄ſuetudo maxime oꝛdinat ad beatitudinem ergo hoīm ipſa eſt perfectiua virtus Conſeq̄nē̄tia tenet qꝛ laus virtutis pꝛecipue conſiſtit in hoc ꝙ oꝛdinat hominē̄ ad beatitudinem et aūs pʒ pꝛimo per illud Iacobi pꝛimo in mā̄ſuetudine ſuſcipite inſitū̄ verbū̄ et Eccle. quinto Eſto manſuetus ad audiendū̄ verbū̄ dei et Dyoniſius in epiſtola ad Demophilū̄ dicit moyſeʒ ꝓpter multaʒ manſuetudinem dei apparitione dignū̄ habituʒ Secundo manſuetudo maxime eſt accepꝛata deo ergo eſt potiſſima virtus aūs pateʒ per illud Eccle. pꝛimo Bene placatum eſt deo ſides et mā̄ſuetudo ⁊ inde eſt ꝙ xp̄s inuitat nos ad imitationē̄ ſue manſuetudinis Diſcite a me [inquit] qꝛ mitis ſuʒ ⁊ humilis coꝛde ⁊ Hilarꝰ ait ꝙ per manſuetudinē̄ mē̄tis noſtre habitat xp̄s in nobis Eſt etiā̄ maxīe accepta hominibꝰ nā̄ Eccl. tercio. Fili in mā̄ſuetudine pfice opera tua ⁊ ſuper hominū̄ gloꝛia diligeris ⁊ pꝛouerbioꝛuʒ. xx. habet̄ ꝙ clemē̄tia thꝛonus regiꝰ roboꝛat̄ Tercio ſecundū̄ Auguſtinuʒ in ſermone domini in monte mites ſunt qui cedant impꝛobitatibus ⁊ nō reſiſtū̄t malo ſed vincunt malū̄ in bono ſed hoc pertinet ad miſericoꝛdiā̄ vl̄ pietatē̄ que eſt potiſſima virtutuʒ igit̄ ⁊ mā̄ſuetudo ꝙ pietas ſit potiſſima virtutū̄ pʒ per gloſā̄ Ambꝛo. ſup illud pietas ad oīa vtilis eſt omnis ſū̄ma religiōis chꝛiſtiane in pietate ⁊ miſericoꝛdia conſiſtit

Solutiōes.

¶ Ad pꝛimā̄ diſtiguo antecedens vel per moduʒ meriti ⁊ ſic negatur vel per modū̄ ſublationis īpedimē̄ti et ſic conceditur manſuetudo enī̄ aufert iraʒ inoꝛdinatam que īpedit cognitionē̄ veritatis et per quam frequenter contradicimus verbis veritatis quibꝰ foꝛte vicia noſtra tanguntur aliquando etiaʒ aufertur huiuſmodi impedimentum per humilitatem per quam tollitur ſuperbia et per magnanimitatem per quam tollitur inanis gloꝛia qua volumus videri pꝛeſtantioꝛes in ſacris litteris exponendum q̄ʒ ceteri et ideo dicit Auguſ. ſcd̄o de doctrina chꝛiſtiana ꝙ miteſcere eſt non contradicere ſacre ſcripture ſiue intelligere ſi aliqua vicia noſtra ꝑcutit ſiue nō intelligere quaſi nos meliꝰ ⁊ verius ſapere ⁊ percipē̄ poſſemus q̄ꝺ poſtremuʒ aliquando ex ſublatione inuidie contingit que perī

ſtet ad manſuetudinē. Ad ſcd̄am concedo ꝙ mā ſuetudo eſt accepta deo ſed ex auctoritatibus inductis arguendo nō habetur ꝙ ſit maxime accepta. credo tamē ꝙ in regibus ⁊ principibus habeat excellentem acceptabilem. Ad tertiam dico ꝙ argumentum videt̄ petere differentiaʒ inter pietatem et miſericordiam de qua poſtea videbitur Ratio ante oppoſitum ſoluta eſt ex dictis.

Q Uerit̄ tertio vtruʒ manſuetudo ſit tantū circa iras. Arguitur ꝙ non qꝛ manſuetudo eſt circa omne ꝙ eſt inflictiuū pene ſed odiuʒ ⁊ inuidia ſunt inflictiua pene ꝙ manſuetudo eſt circa odiū et inuidiam ergo nō eſt tantum circa iras. In oppoſitum arguit̄ auctoritate Ariſt. iiij. ethico. auctoritate etiam omniū auctorum qui de manſuetudine locuti ſunt. Notandū ꝙ natura ingenuis hominibus quandā humanitatem ad hoīes qua quantū fieri poteſt nō abeſſe et ꝓdeſſe hō homini cupiat ad qḋ ex debito moralis honeſtatis conſtringit̄. Hec autem ad hoīes humanitas minuitur interdū per cupiditatem cū ſcʒ ita cupiditate pecuniarū agimur vt nolimus hoībus prodeſſe liberaliter ita ꝙ vel nichil expendere pro ſubleuatione hominū velimus aut id etiā nolimus niſi inde vtilitatē conſequamur ꝯtra quā cupiditatem ponit̄ liberalitas interduʒ paſſionibus aliis nos perturbātibus ⁊ nos ipſos in malū aliorum irritantibus humanitas iſta diminuit̄ eiuſqꝫ impediunt̄ officia. Vbi gratia odiū concitat nos vt ei quem odimus male eſſe cupiamus ⁊ procuremus inuidia. ſimil'r ira etiā vt penā ei infligamus et hec faciunt vt hm̄oi contra humanitatem nō modo nō ꝓſimus ſed etiā noceamus. ¶ Notandum ſecūdo ꝙ ira accipit̄ dupliciter. Vnomodo ſtricte vt eſt paſſio diſtincta ab odio inuidia/zelo nemeſi/ ⁊ aliis hm̄oi paſſionibus. Secūdomō accipitur ira pro omni nolitione boni aut volitione mali alteri et hocmō odiuʒ/inuidia/nemeſis/ cōtinentur ſub ira tunc ſit. ¶ Prima cōcluſio. odium ⁊ inuidia ſunt vicia māſuetudini contraria.

Ira capit̄ dupl'r

Pria ꝯclo

probat̄ omne viciū morale alicui virtuti morali contrariat̄ ſed odiū et inuidia ſunt vicia moralia ergo odiū et inuidia alicui virtuti morali ꝯtrariantur ſed nō contrariant̄ iuſtitie nec fortitudini vt cōſtat ergo contrariant̄ tempantie et nō videt̄ cui parti temperantie ꝯtrarientur niſi manſuetudini vt patʒ diſcurrēdo per ſingulas ſpēs temperantie cōmuniter accepte igr̄. Secūdo odiū ⁊ inuidia ſunt ꝯtraria alicui ſpēi tempantie virtutis cardinalis ⁊ nō niſi manſuetudini igr̄. maior ptʒ qꝛ ſunt inordinationes earū paſſionuʒ q̄rum moderatio nō eſt ardua nec in paucioribus ꝯtingens Tertio volo ꝙ Ludouicus teneat̄ odio Karoli q̄ Karolus ꝓpter cōmiſſum crimē ſit adiudicatus morti: petat̄ tñ venia ⁊ remiſſio pene a Ludouico cui per multas rōnes ſuadetur honeſtū eſſe impartiri veniā Karolo ⁊ nihilominus tñ remittat̄ et retrahat̄ vehemēter Ludouicus ꝓpter odium in Karolū aut etiā ꝓpter inuidiā. vīcat tamē tādem in Ludouico ratio ⁊ impartiat̄ veniaʒ tunc ſic actus Ludouici in Karolū eſt actus manſuetudinis vel clementie vt conſtat ſʒ per hunc actū nō eſt ſuperata iracundia accipiendo iracundiaʒ prope ſed ſuperatū eſt odiū ⁊ inuidia nec huic actui repugnabat Ludouicus per iracundiam ſed per odium aut inuidiam: ergo odium et inuidia contrariantur manſuetudini. Quarto omnis ira inordinata eſt contraria manſuetudini ſed odiū eſt ira inordinata igitur. maior eſt certa ⁊ minor probatur per illud Auguſtini ſuper pſal. li. ira inueterata odiū eſt. ira turbat oculum odiū extinguit: ira feſtuca eſt: odiuʒ trabes ex quibus verbis apparet ꝙ odium eſt ira inueterata ⁊ per ꝯñs eſt ira inordinata. Quinto omne viciū ſe habens ad crudelitatē ſicut iracundia ad vindictā eſt oppoſitum māſuetudini cū crudelitas nō minus opponatur māſuetudini q̄ʒ vindicta. ſed odium ſe habet ad crudelitatē ſicut vindicta vel punitio ad iracūdiam igr̄. minor ptʒ ex Augu. ſcʒ de verbis domini cū ait multum diſtat inter pctm̄ iraſcentis ⁊ crudelitatem odio habentis. Sexto omne perturbans mentē perturbatione oppoſita ⁊ repugnante manſetudini eſt viciū oppoſitum manſuetudini ſed odium et inuidia perturbant mentem perturbatione oppoſita manſuetudini igit̄. maior patʒ qꝛ per Ariſto. quarto ethico. manſuetus vult imperturbatus eſſe ꝙ vicium qḋ perturbat mentem ꝑturbatione oppoſita manſuetudini eſt māſuetudini oppoſitū. minor probatur qꝛ odium ⁊ inuidia ꝑturbant mentē perturbatione oppoſita alicui virtuti morali cū ſint vicia mala moraliter ⁊ non alteri q̄ʒ manſuetudini vt poteſt per ſingulas induci igit̄. nec valet dicere ꝙ opponunt̄ caritati qꝛ caritas nō eſt virtus moralis ſed theologica. Septimo omne viciū in punitione ⁊ pena per ſe excedens eſt contrariuʒ māſuetudini ſed odiū eſt vicium per ſe in punitione et pena ſe excedens ergo odium eſt contrariuʒ manſuetudini maior videtur manifeſta qꝛ ly per ſe ⁊ non ratione alterius excedat in pena videtur directe cōtrariari manſuetudini. Dixi autem per ſe qꝛ aliquando propter cupiditatem fit exceſſus in punitione ſed talis exceſſus fit ratione alterius ſcʒ cupiditatis implende. minor patʒ per Senecam in multis locis. Et ſignant̄ in tragedia thieſtis vbi atreus preparans grauem vltionem in thieſtem indifferenter ire et odij nominibus vtitur iam in quis tuto in loco verſantur odia animis: odia dominata excidant. Dico ergo ꝙ ſicut iracūdia eſt appetitus inordinatus pene ei cui iraſcimur ita et per odium et per inuidiam penaʒ ei cupimus quem odimus vel cui inuidemus. per māſuetudinem autem fit vt neqꝫ odio neqꝫ inuidia perturbemur vt neqꝫ per hec penam vel nocumentum inferamus: immo vt ceſſemus odire vel inuidere nec penam inferamus niſi quando et quomodo recta ratio dictat inferendam. ¶ Secunda concluſio et ſi manſuetudo ſit tantum circa iram cōmuniter acceptam nō eſt tamen tantū circa iram ſtricte acceptam. patʒ quia eſt circa odium ⁊ inuidiam. vel probatū eſt ſed odium ⁊ inuidia diſtingunt̄ ab ira ſtricte accepta igit̄. manſuetudo non eſt tantum circa iram ſtricte acceptam. hec concluſio probat̄ per Valerium libro. v. qui de cle-

Sc'da ꝯ

mentia antonij in brutum loquens oſtendit per eam depoſitum eſſe odium anthonij in brutū ia centem [inquit] non hoſtem ſed ciuem depoſito

Cōtra iſtas ꝯcluſiones existimans odio. ¶ Contra iſtas concluſiones ar guetur cum ſpecialiter de odio et inuidia agetur ⁊ ad argumenta queſtionis reſpondebitur.

De manſuetudine

Querit quarto vtrū

clementia ſit ſpecies manſuetudinis aut eidem eadem conuertibiliter Ar guit ꝙ non ſit ſpecies manſuetudinis q2 omnes indifferenter vtuntur nominibus manſuetudinis et clementie. In oppoſitum eſt Seneca libro de clementia Notandū quod circa diſtinctionē3 mā ſuetudinis ⁊ clementie opinio Thome ⁊ cetere vt habetur in primo notabili prime cōcluſionis de manſuetudine. Secundo Notandum ꝙ poſſum⁹ habere cauſam impulſiuam veram ⁊ apparente3 appetendi penam aut punitionem in tria genera perſonarum ſcilicet in perſonas nobis ſanguine vel affinitate aut aliqua equiualenti neceſſitudine coniunctas et reſpectu taliu3 moderatio ire vel odij aut diminutio punitionis conformis recte rationi dicitur pietas Secundo modo in perſonas inferiores in quas poſſumus ex auctoritate noſtra penas ⁊ punitiones legum ⁊ conſuetudinu3 temperare ⁊ huiuſmodi moderatio appellatur proprie clementia. Tercio mō in perſonas neutram habitudinem ad nos habentes ⁊ moderatio reſpectu talium appellat̄ mititudo ad quā aliqñ appropriat̄ nomē māſuetudīs nomē t̄n mā ſuetudīs ex ꝓprietate ſue ſignificatiōis has oēs moderationes ſignificat ⁊ eſt gen⁹ ad clementiā pietatem ⁊ manſuetudinem aproprìate acceptā

Pria ꝯclo ¶ Prima concluſio non differt clementia ⁊c̄.

Scda ꝯclo ¶ Secunda concluſio clemētia a manſuetudine differt in hoc ⁊c̄. ¶ Tercia concluſio Quarta cō cluſio vt habetur in illa prima queſtione. Quinta concluſio pietas remiſſiua clemētia et mititas ſūt ſpecies manſuetudinis Probatur omnis virtus qua ſit imediate deſtitutio ire vel odij ⁊ penaru3 diminutio vel remiſſio eſt māſuetudo ſed per quemlibet harum ſit immediate deſtitutio ire vel odij ⁊ diminutio penarū ergo quelibet talis ē mā ſuetudo ⁊ conſtat ꝙ nulla earum eſt manſuetudo conuertibiliter nec videtur ꝙ manſuetudo reſpectu earum ſit accidens proprium aut differentia ergo eſt genus cum iſte ſpecie differant Et ſi dicatur de pietate ꝙ per eam non ſit imediate deſtitutio ire ſed mediāte actu ſuo elicito pietas eni3 primo inclinat ad bene nolendum alicui ⁊ mediāte illo actu ad nolendum ei malum vel penam Contra probo ꝙ aliqua pietas inclinet immediate ad non male volendu3 alicui. Pono ꝙ petrus indignetur guillermo conſanguineo ſuo adeo ꝙ nullo modo bene velit ei temporaliter nō tamen male velit poſtea adhuc offendat eū guillerm⁹ adeo ꝙ ira exeſtuet Petrus i eu3 ⁊ incipiat ei male velle ⁊ expetere vindictam tandem deliberet ratio ⁊ conſideret eum eſſe de conſanguineitate ſua ⁊ concludat finaliter nullam vindictam inferre ⁊ quietetur ira eius et deſtituatur ſine hoc tamen ꝙ bene velit ei quo cum tercio immo primum eius ꝓpoſitum firmu3 maneat tunc ſic in petro per pietatem remiſſiuam ſit ire deſtitutio immediate igitur Antecedens patet quia ſit ire deſtitutio vt cō ſtat ex caſu et non mediante quocunqꝫ actu quo bene velit iſti immo primus actus quem habet eſt nolle ei infligere penam quia conſanguineus eſt que cauſa etiam poteſt eſſe rationabilis igitur iſta pietas remiſſiua pertinet ad manſuetudine3 ¶ Dico ergo ꝙ duplex eſt pietas benefica et remiſſiua. Benefica inclinat immediate ad actum bene volendi alicui ⁊ mediate ad actum male nolendi remiſſiua ſiue condonatiua inclinat immediate ad actum nolendi male ſiue nolendi pena3 vel vindictam inferri conſanguineo vel propinquo offendenti ⁊ ideo huiuſmodi pietas pertinet ad manſuetudine3. Hec aūt remiſſiua inclinat ad actum pietatis benefice non poſitiue ſicut benefica ad actum remiſſiue ſed per ablationem impedimenti ira eñ impedimentū preſtat ne conſanguineis noſtris cu3 adeſt oportunitas benefaciamus per pietate3 remiſſiuam tollitur huiuſmodi ira ⁊ relinquitur voluntas non agitata nec perturbata aliquo impellente ea3 contra iudiciū rationis ideo ex libertate ſua remoto illo īpedimento per pietatē remiſſiuam ex is in primum actum pietatis benefactiue. ¶ Sexta concluſio clementia pietas remiſſiua mititas et vniuerſaliter omnis manſuetudo ex humanitate ad homines recta ratione regulata oritur Pro qua cōcluſione aduerte ꝙ quida3 dicunt ꝙ humanitas eſt eruditio ac īſtitutio quā in bonas artes didicim⁹ ⁊ eos humaniſſimos dicūt qui eas artes ſinceriter cupiunt ſed iſti cū nitūtur docere elegantiā ⁊ ꝓprietatem timoru3 ſe de verbo⁊ proprietatib⁹ paru3 cognoſcere oſtendunt. Eſt eni3 humanitas ꝓpenſa ⁊ benefica voluntas in homines qua eos ⁊ ab incommodis ſubleuare et beneficijs cumulare proponimus et quia in hanc beneficam voluntatem optimarum artium inſtitutionibus incendimur ex effectu in cauſam deriuata eſt huius nominis ſignificatio. eſt igitur humanitas communis quedam in homines dilectio qua res eorum ac ſalutem curamus ac diligimus propulſamus incō moda et cōmoda procuramus. Ex hac enim affectione deſcendunt clementia mititas pietas et omnis manſuetudo deſcendunt miſericordia gratia ac liberalitas omnis ac beneficentia eadem magnum momentum habet ad iuſticiam cum intelligit vir humanus magna detrimenta parari hominibus cum poſtergata iuſticia non pro lege ſed pro arbitrio viuitur hanc humanitatem ⁊ ortum predictarum virtutum ab ea videtur tetigiſſe batus Thomas ſecunda ſecunde queſtione. c.lvij. ar. ter. in reſponſione ad tertium argumentum quod eſt de inſanis vbi ira dicit vel etiam inquit inſania ſecundum anima3 accipitur per hoc ꝙ humana anima recedit a debita diſpoſitōe ſpeciei humane quod quidē contingit ⁊ ſecundum rationem puta cum aliquis vſum rationis amittit et ꝗ2tum ad vim appetitiuam puta cum aliquis amittit affectum humanum ſecundu3 que3 homo naturaliter eſt omni homini amicus vt dicitur in

Sexta ꝯclo

Duplex pietas.

octauo ethicoꝝ et ſecundũ hunc modũ vult ꝙ
delectari in penis hominũ ſic inſania qꝛ per hoc
videtur homo priuatus affectu humano quem vt
Septima conclusio, ait ſequitur clementia. ¶ Septima concluſio. cle-
mentia principis in ciues eſt ceterarũ bonarũ af
fectionum, miſericordie / gratie / fortitudinis / ⁊ iu
ſticie non falſum iudiciũ. probaꝛ quia princeps
qui propter ſalutem ciuiũ iniurias proprias ne-
gligit ꝓpter eandem videt neglecturus opes cõ
cupiſcentias ⁊ vitam: nã ira in impugnando ho
minem eſt multo violentior ⁊ impetuoſior qꝫ cõ-
cupiſcentia ⁊ videmꝰ multos magis mori cupiẽ
tes qꝫ offenſores ſuos impunitos relinquere. Cõ-
firmatur ira eſt impatiens dilationis vindicte eſt
in ſuppliciis inſatiabilis q̄ etiam in eos qui aliq̄
neceſſitudine coniũcti ſunt parat ſupplicia exco-
gitatiua nouarũ ⁊ inauditarum penarũ facit exi
ſtimare penas illas q̄ grauiſſime ſunt paruas eẽ
et non ſeuire ac debachari per grauia tormento-
rum genera vult iratꝰ ſibi ad clementiam repu-
tari ergo qui hanc perturbationem vincit multũ
probabile argumentũ dat ſe facile propter amo
rem populi ſui reliquas affectiones malas ſupa-
turum triſticiam de dilatione vindicte ſignifica-
bat vero cum dicebat. O lenta nimiũ militis no-
ſtri manus ⁊ ira patiens poſt tm̃ nephas mea.
Quid non cruor ciuilis accenſas faces extinguit
in nos cede nec populi madet inſatiabilitatem ⁊
in eos qui ſanguinem ſibi coniũcti ſunt expreſſit
cum ait. Sed iam morte puniri parũ eſt grauio-
ra meruit impium plebis ſcelus et illa cui me ci-
uium ſubiecit furor ſuſpecta coniunx: ⁊ ſoror ſem
per michi tandem dolori ſpiritū reddat meo no
uorum ſuppliciorum excogitationem addit ac ce
leritatem mox tecta flammis concidãt vrbis me-
is ignes ruine noxiũ populum premant turpiſqꝫ
egeſtas ſeua cum luctu fames eſtimationẽ ingra
titudinis populi et clementie ſue in populū ſub
iecit. Exultat ingẽs ſeculi noſtri bonis corrupta
turba nec capit clementiam ingrata noſtra fer-
re nec pacem poteſt malis domanda eſt et graui
ſemper iugo premenda. Tertio princeps eſt mul
tum magis obligatus tueri ciues per opa iuſticie
et fortitudinis qꝫ per opera clementie: q̄ ſi ꝑ ope
ra clementie tueatur ⁊ ſubleuet eos dabit argumẽ
tum ꝓbabile ꝙ eos per iuſticiam ⁊ fortitudinem
Octaua cõ clusio et per alias affectiones tuebitur. ¶ Octaua con-
cluſio clementia principis eſt ciuiū in maiorem
eius vehementer inflammatiua. probatur omnis
illa virtus q̄ princeps ſalutem ciuiũ anteponit vo
luntati ſue accenſe ⁊ concitate in vltionem ⁊ vin
dictam inflãmat vehementer ciues in amorẽ pn̄-
cipis ſed clementia principis in ciues eſt hmõi
igitur. maior ſupponitur nota ⁊ minor probatur
quia cũ princeps paruipẽſus ⁊ offenſus mente fit
pacatus ⁊ condonat ac remittit ſuppliciũ ꝑ cle-
mentiam oſtendit ſalutem ciuiũ eſſe ſibi qꝫ cariſſi
Nona ꝯclo mam. ¶ Nona concluſio. in clementia maius eſt
et firmius regũ ſtabilitatum qꝫ in tirannide ⁊ in
metu ſuppliciorum. probaꝛ illud eſt maius ⁊ fir-
mius ſtabilitatiuum principis qð magis firmat
in eum ciuium voluntates: ſed clementia magis
firmat voluntates ciuiũ in principẽ qꝫ ſupplicij

metus igiꝛ. maior patꝫ qꝛ ciues qui firmatã ⁊ prõ
ptam voluntatem habẽt in principeꝫ querũt pro
deſſe et nõ tm̃ volunt videri ꝓdeſſe querũt procu
rare principi ea que vere bona ſunt ⁊ nõ tantum
que bona videnꝛ iis nõ eſt ſatis videri conari im
mo nec ſatis eſt conari pro ꝯſeruanda maieſtate
principis quin etiã cupiũt omnia facere ſine qui
bus maieſtas principis tuta nõ eſt. minor ptꝫ qꝛ
omnis metus triſticiam habet ⁊ maxime ſeruilis
qui ſcꝫ eſt timor ſupplicij qua triſticia nemo eſt q̄
non velit carere cũ poſſit. Confirmatur hec cõclu
ſio auctoritate Senece cui cum vere diceret fer-
rum tuetur principem ac ſi preſidiũ regni ſui in
tyrannide poneret docte reſpondit melius fides
ſibi iterum dicenti decet timeri Ceſarem reſpõdit
at plus amari. idem aũt Seneca in edipo ita ait
ſub nomine tremoris qui ſceptra duro ſeuus im-
perio regit timet timentes metus in auctorẽ red-
dit ⁊ hiis verbis reſpondet edipo dicenti odia qui
nimium timet regnare neſcit regna cuſtodit me-
tus. Secundo quicquid eſt amabile ⁊ deſiderabi
le ciuibus eſt maius preſidium principis qꝫ illud
quod eſt graue moleſtū ⁊ odioſum ſed opera cle
mentie ſunt ciuibus amabilia. timor vero ⁊ me-
tus eſt grauis moleſtus ⁊ odioſus eis igitur. ma
ior eſt certa et maxime cum cetera ſint paria. mi
nor probatur per illud quod in eadem tragedia
habetur Neroni enim dicenti. metuant neceſſe ẽ
ſcilꝫ ciues principem. reſpondet Sene. quaſi tra
hens ex hiis verbis argumentũ quicquid experi-
mur graue eſt ex quibus verbis ſic arguitur. quic
quid per violentiam fit cõpreſſionis et oppreſſio
nis in ciuibus illud eſt eis graue ⁊ moleſtum ſed
metus ciuium fit per violentiã oppreſſionis qð ſi
gnificauit Sene. ꝑ illud quicq̄d experimur. ꝓba
tur ſecundo illud idẽ per hoc quod ibidem rñdet
Neroni dicenti calcat iacentem vulgus iacentẽ
quidem i. quietũ ⁊ manſuetũ aut forte ſegnem ſe
gnicie, oppoſita iracundie rñdet Sene. inuiſum
opprimit vt aũt deterius opprimi qꝫ calcari ita
et deterior affectio oritur in ciuibus ex metu ⁊ o-
dio eorum in principem qꝫ ex ſegnicie et inirasci
bilitate. probaꝛ tertio auctoritate Falaridis tirã
ni viri docti et diſerti qui cum ciuium quos tiran
nide oppreſſerat beniuolantiaꝫ ꝓmereri non poſ
ſet ad alterũ remedium confugit ſcꝫ ad violenti-
am et confeſſus eſt eſſe in eo debilius tutamentũ
regni ex hoc ꝙ in multis epiſtolis ſuis dicit ſe in
tirannidis neceſſitateꝫ ꝯpulſum. ex hiis apparet
quantũ ſit inclementia et generaliter in omni be
neficentia regni preſidium. ¶ Cõtra quintam cõ Cõtra q[...] ꝯclusion[...]
cluſioneꝫ Arguiꝛ de pietate remiſſiua et ꝓbatur
ꝙ non ſit ſpecies manſuetudinis pietas benefica
remiſſiua ſunt eiuſdem gñis ſed pietas benefica
non eſt manſuetudinis ſpecies: ergo nec pietas
remiſſiua. minor eſt certa quia pertinet ad libera
litatem vel ad iuſticiaꝫ. maior probaꝛ qꝛ pietas
vniuoce dicitur de pietate remiſſiua et bñfica ſed
hoc non eſſet poſſibile niſi genus virtutis qð di-
citur de benefica pietate dicatur etiam de remiſ-
ſiua igitur. Secundo pietas eſt ſub aliquo ge-
nere virtutis puta ſub iuſticia ſecundũ Tullium
in rethorica aut ſub liberalitate ſecundum alios

ergo quelibet eiꝰ ſpecies eſt ſub eodem genere ali
as ſpecies pertineret ad vnum genus ⁊ genus ad
aliud ſed pietas in cõmuni hoc eſt hoc genus pie
tas non pertinet tanq̄ȝ ſpecies ad manſuetudi=
nem ergo nec pietas remiſſiua ad manſuetudinē
pertinet Tercio ſuppliciū ⁊ beneficium in ratio=
ne obiecti non ſufficienter diſtinguūt actus aut ha
bitus ſecundum genera virtutuȝ ſed benefica pie
tas ⁊ remiſſiua pietas habent omnia obiecta pa
ria ⁊ eadem preter beneficiuȝ ⁊ ſuppliciū ergo nō
pertinēt ad diuerſa genera virtutum maior pro=
batur quia ſicut ad liberalitatem pertinet affice=
re hominē beneficijs ita et a ſupplicijs hominem
liberare quod non contingeret ſi omnis actus ha
bens malum et ſupplicium ꝓ obiecto eſſet alteri
us generis ab actu habente beneficium ꝓ obie=
cto ⁊ ſimiliter ad idem genus iuſticie pertinet af
ficere malos ſupplicijs ⁊ bonos premijs.

Solutiões. ¶ Ad primam concedo maioreȝ quia vtraꝙ eſt
ſpecies huius generis virtus ⁊ concedo minoreȝ
et nego conſequentiam ſicut non ſequitur albedo
et ſcientia ſunt eiuſdē generis ſed albedo non eſt
ſpecies habitus generis nec ſcientia ꝙ ſi intelli=
gas maiorem de generibus contentis ſub hoc cõ
muni genere virtus moralis nego eam ⁊ maxi=
me de eis que ſunt genera ſecundū diuiſionē po=
ſitam ab Ariſtotele ⁊ cõmuniter receptam ſed ta
men teneretur ſicut forte tenebitur poſtea ꝙ pie=
tas benefica pertinet ad liberalitateȝ ⁊ liberali=
tas ad temperantiaȝ cardinalem virtutem con=
cedenda eſſet maior ⁊ diceretur ꝙ licet pertineāt
ad idem genus virtutis remotum ſcilicet ad tem
perantiam non tamē ad idem genus proximum
Et ad probationē maioris cõcedo ꝙ aliquod ge
nus quod dicitur de pietate benefica dicit̄ de pie
tate condonatiua vel remiſſiua ſed non quodlibȝ
et cum dicitur ꝙ pietas vniuoce dicitur ⁊c̄. dico
ꝙ illud dicitur vniuoce de aliquibus quod dicit̄
de illis ſecundum idem nomen ⁊ eandem eiuſdeȝ
nominis rationeȝ aut ergo intelligitur ꝙ nomen
pietatis ⁊ diffinitio eius data per genera ⁊ diffe=
rentias illorum generū vniuoce dicatur de pieta
te benefica ⁊ cõdonatiua ⁊ ſic ego nego/aut intel=
ligitur ꝙ nomē pietatis ⁊ ratio quid nominis ſi
ue deſcriptiua vniuoce de eis dicatur ⁊ ſic conce=
do. ita em̄ arguētes videtur imaginari ꝙ ſuppo
ſito ꝙ temperantia diuidatur in virtutem mode
rantem delectationes ⁊ triſticias tactus ⁊ mode
rantem cupiditatem ⁊ moderantē iraȝ ⁊c̄ mode
rans aūt cupiditatem que eſt liberalitas diuida
tur in gratiam miſericordiam ⁊ pietatem et pie=
tas in beneficam ⁊ remiſſiuam offenſe hoc em̄ mo
do diuidendo non poteſt euitari quin remiſſiua
pietas ſub liberalitate cõtineretur ſed dico ꝙ ali=
ter diuiditur liberalitas liberalitatū alia eſt ſub
leuatiua miſerie alia eſt impēſiua beneficij ⁊ que
libet harum diuiditur quia alia eſt in propiquos
et illa dicitur pietas alia eſt in alienos ⁊ ita pȝ ꝙ
in genere liberalitatis eſt duplex genus pietatis
ſcilicet ſubleuatiua ⁊ benefica. virtus autē mode
rās iras diuiditur in clementiam et mititudineȝ
et pietatem ſecundū ꝙ aliqua talis virtꝰ mode=
rat̄ iraȝ ſuperiorū aduerſus inferiores aliq̄ hoīs
ad ꝓpinquos ⁊ aliqua hominis ad alienos huiꝰ
exempluȝ poteſt dari hoc commune animal mor
tale vniuoce dicitur de animali mortali intellecti
uo et de animali mortali non intellectiuo ⁊ tamē
hoc commune animal mortale non eſt genus per
nens ad genus ſubſtantie ſub quo hec duo conti=
neantur immo animal mortale non intellectiuuȝ
idem eſt animali irrationali animal vero morta
le intellectiuum eſt ſpecies animalis rationalis ſe
cundum opinionem Por. ſimiliter corpus de ge
nere ſubſtantie et corpus de genere q̄ȝtitatis vni=
uocantur ī hoc communi corpus quod abſtrahi=
tam a ſubſtantia q̄ȝ a q̄ȝtitate ⁊ diffinitur per hoc
complexū dimenſionatuȝ tribus dimenſionibus
et tamen conſtat ꝙ licet corpus de genere ſubſtā=
tie contineatur ſub aliquo genere predicamenta=
li et ſimiliter corpus de genere q̄ȝtitatis continea
tur ſub aliquo genere predicamētali nō cõtinent̄
tn̄ ambo ſub tali eodem genere predicamenti ſed
vnum ſub ſubſtātia et aliud ſub q̄ȝtitate. Ad ſe=
cundam nego antecedens vt patet ex deductione
ſed dico ꝙ ſub pietate continentur duo inferiora
quorum vnum pertinet ad vnum genus et aliud
ad aliud ſicut ſub iſto communi continētur duo
inferiora quorum vnum eſt de genere ſubſtantie
et aliud de genere q̄ȝtitatis. Ad tertiam concedo
maiorem et nego minorem quia cõdonatiua ſiue
remiſſiua pietas habȝ offenſam pro obiecto habȝ
interdum iram etiā vel odium que per eā moderā
tur ſed benefica pietas non habet iſta pro obie=
ctis. Diffuſius autē de pietate tractabit̄ cū aget̄
de liberalitate. ¶ Contra ſextā concluſionē. Ar= Cõtra ſextā cõcluſionē.
guit̄ primo ſic huiuſmodi humanitas ad hoīes
aut eſt virtus aut non: non poteſt dici ꝙ non quia
eſt mediocritas quedam extremū in exceſſu et ex=
tremū in defectu habens nam contingit ſe habe=
re ad hoīes humanius q̄ȝ oportet ⁊ etiam minus
humane q̄ȝ oportȝ ergo huiuſmodi mediocritas
eſt virtus ſi dicat̄ ꝙ ſit virtus tunc querit̄ ſub qua
virtute continetur non ſub iuſticia nec ſub forti=
tudine nec ſub prudentia vt conſtat nec ſub tem=
perantia quia non ſub liberalitate vt patȝ inducē
do per ſingulas eius ſpecies nec ſub manſuetudi
ne quia tunc gratia et miſericordia ſub manſue=
tudine continerentur cū contineantur ſub huma
nitate igitur. Secūdo impoſſibile eſt virtutes ge
nere differentes ſub eodeȝ genere virtutis cõtine
ri ſed gracia ⁊ miſericordia cõtinētur ſub huma=
nitate ergo clementia que genere differt ab illis
non continetur ſub humanitate. ¶ Ad primam Solutiões.
dico ꝙ humanitas ad homines eſt virtꝰ ⁊ cõtine
tur ꝑtī ſub liberalitate partī ſub māſuetudine nā
habitus diligendi homines ⁊ eis benefaciēdi ge
nitus ex actibus q̄ habuerūt īmediate vel media
te cupiditatē repugnanteȝ ꝓ obiecto pertinet ad
liberalitateȝ habitꝰ vero cõſimilis genitꝰ ex acti
bus qui mediate vel immediate habuerūt iram
retrahētēȝ ꝓ obiecto ꝑtinet ad manſuetudineȝ di
co tamē ꝙ ꝑter iſtos actꝰ ⁊ habitꝰ reperiunt̄ aliꝗ
qui vident̄ priores iſtis ⁊ ſunt abſoluti ab huiuſ
modi paſſionibꝰ geniti ex actibus beniuolendi ⁊
benefaciendi hominibus nullomodo ꝑ tales paſ
ſiones impugnatis nec mediate nec immediate

et ex talibus habitibus dixi fluere et oriri liberalitatem et manſuetudinē qui actus licet ſint laudabiles ⁊ virtuoſi ⁊ ſimiliter habitus inde geniti tamē non ꝑtinent ad aliquam ſpālem virtutem non ad iuſticiam qꝛ ſuppono ꝙ ſunt tales actus bñfaciendi ad quos ex debito tm̄ moralis honeſtatis ⁊ non ex debito iuſticie tenemur nec ad liberalitatem qꝛ nō ſunt plus moderatiui cupiditatis q̄ʒ ire nec ad manſuetudinem quia nō ſunt plus moderatiui ire q̄ʒ cupiditatis. Exemplū hui⁹ eſt volitio qua quis vult iuſte viuere neminem ledendo pertinet ad iuſticiā ⁊ ſimiliter habitus ex multis talibus volitionibus genitus et tñ ad nullaʒ ſpeciem iuſticie pertinet qꝛ nō ad iuſticiam legalem nec ad iuſticiā diſtributiuā nec ad iuſticiam commutatiuam cū equalr̄ in actus iſtius ⁊ illius virtutis incliner. ſimiliter volitiones quibus volo vniuerſalr̄ tempate viuere ad nullam ſpēm temperantie pertinet cum habitus inde genitus nō plus inclinet ad actus vnius ſpēi q̄ʒ alterius. iſti autem habitus dicunt̄ eſſe cōmunes non quidem per inexiſtentiam nec ꝑ predicationē ſed per inclinationem quā faciunt nō immediate ſed mediantibus actus ſuis illicitis habens em̄ habitum quo benefacere velit hoībus ⁊ ſuperueniente cupiditate impellente ad oppm̄ elicit per habitum quem habet actum volendi bñfacere ⁊ mediante iſto actu ⁊ recto iudicio rationis dictantis nō eſſe deſerandam beneficentiā ꝓpter cupiditatem elicit actum refrenatiuū cupiditatis quo mauult benefecere hominibus q̄ʒ cupiditati inſeruire et iſte actus ⁊ habitus ex eo et cōſimilibus actibus genitus ad liberalitatem ꝑtinet. eodēmodo diceretur etiam de actu pertinente ad manſuetudinem Ariſtoteles autem nō enumerauit hmōi virtutes cōmunes ſed tantum enumerauit eas quibus cōtra cupiditates decertamur ⁊ illas ad quas ex debito iuſticie tenemur.

Duplr̄ aliq̄e vꝛtutes ꝯtinent̄ ſub hūanitate

¶ Ad ſecundā dico ꝙ virtutes aliquas contineri ſub humanitate poteſt intelligi dupliciter vnomodo ſicut ſpecies ſub genere et ſic ego nego minorem ⁊ maxime loquendo de humanitate eiuſdem rationis. Aliomodo ſicut actus ſub principio inclinatiuo mediate vel immediate et ſic ego nego maiorē ⁊ concedo minorem. dico ergo ꝙ habet habitus ille humanitatis a paſſionibus abſolutus cōtineat per inclinationē liberalitatem et manſuetudineʒ non tamen ꝯtinet illomō quo genus continet ſpēs ſuas ſcʒ per predicationem. Dico vlterius ꝙ humanitas ſpecialis habens cupiditatem pro obiecto et contenta ſub liberalitate ſicut ſub genere eſt alterius rationis ab ea que habʒ iram pro obiecto et continetur ſub manſuetudine.

Cōtra ſeptimā ꝯclōnē

¶ Contra ſeptimā concluſionē arguit̄ ſic. iſte virtutes nō ſunt adinuicem de neceſſitate cōnexe clementie cum nulla earum ſit cauſa alterius nec ex eadeʒ cauſa neceſſario dependeant igit̄ vna non eſt verū iudicium altarum. Secundo experimur multos eſſe clemētes qui nō ſunt fortes neqʒ bellicoſi ꝗ clementia nō eſt iudicium verū altarum affectionum.

Solutiōes.

¶ Ad primam concedo añs et nego ꝯñam quia licet aliquando ſeparentur tñ vt in pluribus coniunguntur et hocmō dicitur clementia verū iudicium altarū non propter neceſſariam ꝯnexionem ſed propter frequentiorem cōiunctionem ⁊ cum dicitur in probatione maioris ꝙ vna nō eſt cauſa alterius concedo dico tamē ꝙ omnes iſte ex eadem cauſa oriuntur frequenter ſcʒ ex humanitate ſiue affectu ac dilectione ad homines que affectio cum poteſt temperare iram habet magnā impulſionem ad alias affectiones inducendas non tamen neceſſario inducit eas qꝛ non niſi mediante actu libero voluntatis. Ad ſecundam nego añs. ſi enim experiamur clementiam ſine fortitudine hoc tamen eſt raro ⁊ in paucis licʒ in multis forte experiamur clementiam ſine bellicoſitate per quā ego intelligo vim corporis ⁊ pugnādi induſtriam ⁊ econtra. Dico p̄terea ꝙ licet experiamur aliquid ſimile clemētie ſine fortitudine nō tamē experimur frequenter et in pluribus veram clementiam ſine fortitudine per veram clementiaʒ ego intelligo venie dationem in eo qui auctoritatem ⁊ poteſtatem habet puniendi quomō quando quibus et pro quibus recta ratio dictat eſſe faciendum que cōmuniter fit ex vero amore ciuiuʒ propter quē iniurias ſuas princeps poſtponit et negligit per ſimile autem vere clementie intelligo indiſcretam venie dationem quā multi clemētiam appellant vt puta cum fit hmōi datio venie aut quibus nō oportʒ aut pro quibus non oportʒ aut non gr̄a cuius oportʒ puta non gratia honeſtatis ſed gratia humane laudis aut cupiditatis alicuius. iſta enim falſa clementia nō coniungit ſibi nec ſemper nec vt in pluribus alias affectiones.

Cōtra nonā cōcluſ

¶ Contra nonam ꝯcluſionem arguit̄ exemplis que inducit Nero contra Senecam in tragedia que Octauia. inſcribitur Primum de bruto qui armauit manus contra ducem a quo ſalutem fuerat conſecutus. Secunduʒ de Ceſare qui erat multum clemens ⁊ tamen occiſus fuit a ciuibus romanis in quos clementie opera exercebat. Tercium de Auguſto qui fuit virtuoſiſſimus et monarcha orbis qui proſcriptionibus ciuium ⁊ interitu nobilium tam iuuenum q̄ʒ ſenum imperium ſuū firmauit ⁊ ad timorem maiorē incutiendū expoſuit capita ceſoruʒ roſtris ⁊ prohibuit ne quis ſuos defleret imo etiā Philippi corpus inſepultum relinqui iuſſit auibus ⁊ feris paſcendū nec prius eius enſis quieuit q̄ʒ per cruenta vulnera et graues mortes tantus error ⁊ metus omnes inuaſit vt nullus imperium eius perturbaret ⁊ ita imperium eius tutum fuit metu armis ⁊ fide militum ⁊ nichilominus ille tanq̄ʒ deus apud eos conſecratus eſt ⁊ templis traditus. Poſſent alia multa adduci ſed hec pro nunc ſufficiant.

Solu

¶ Ad iſtas rationes reſpondeo ꝙ non omnia facta per ſupra memoratos viros ſunt tanq̄ʒ laudabilia defendenda. dico preterea ꝙ vera clemētia in ſubditos obedientes et in hoſtes victos exercenda eſt pro bono et vtilitate publica. Ideo de bruto dici poteſt ꝙ non obſtante ꝙ ſeruatus fuerit a duce illo nichilominus quia videbat euʒ ſumpſiſſe arma contra vtilitatem rei publice: ideo contra eum manus armauit. De Ceſare dico vnomodo ꝙ ipſe contra legem Romanorum ſibi vſurpabat imperium et ob hoc multi defen-

dunt eum iuſte ceſum Aliomodo dicitur ꝙ ciues
romani fuerunt in eum impij ⁊ iniuſti ⁊ ingrati
ꝙ ſi vſus fuiſſet in eos violentia ad maius tem=
pus forte protraxiſſent imperium ſed illud fuiſ=
ſet plenum trepidatione et tumultu ⁊ ſumptibus
ac impenſis quod non diutius duraſſet q̃z violen
tie ⁊ tirannidis furor ⁊ ideo ceſar ſimpliciter eli
gebat viam meliorem ad firmandum imperium
quam tamen inualidam fecit non clementie ad
eam rem imperfectō ſed prauitas romanorum et
odia in ceſarez latentia De Auguſto dico ꝙ due
ſunt ducum ⁊ imperatorum excellentiſſime virtu
tes quas tangit virgilius cum ait. parcere ſubie=
ctis ⁊ debellare ſuperbos ideo auguſtus vſus eſt
ſecunda in rebelles ⁊ hoſtes prima autem in eos
qui vere ſubditi erant aut victi taz corpore q̃z ani
mo q̃zuis non videatᷣ mihi excuſandus totalitᷣ
cum ipſe conſenſerit proſcriptioni eorum qui ſem
per partes ſuas fouerāt imo quos patres appel
lare ſolebat ad petitionem enim anthonij aduer
ſarij ſui conſenſiſſet proſcriptioni ciceronis in qua
re omniū auctorum ſententia idez auguſtus dāp
natur Ad rationem ante oppoſitum negatur an
tecedens.

De zelo.

QUeritᷣ quinto vtrū zelus ſit ſpecies manſuetudinis? Ar=
guitur ꝙ non manſuetudo eſt ire de=
ſtitutio ſed zelus non eſt ire deſtitutio ſed potius
excitatio igitur In oppoſitū arguitur omnis ap
petitus punitionis recte rationi cōformis eſt mā
ſuetudo ſed zelus eſt appetitꝰ punitionis recte ra
tioni conformis ergo zelus eſt manſuetudo. No=
tandum ꝙ ſecundum Ariſtotelem ⁊ omnes au=
ctores manſuetudo ſecundum ꝙ eſt nomen virtu
tis mediat inter iracundiam ⁊ iniraſcibilitatem
⁊ ideo vbi eſſet iracundia iram tenere aut punire
per manſuetudinem fit ire deſtitutio ſi nullo mo=
do puniendū ſit aut moderatio ſi aliquāta pena
exigenda ſit vbi vero deſtitutio ire eſſet inirāſcibi
litas per manſuetudinem inducimur iram retine
re ſi habeatur aut excitare ſi nō habeatur aut for
te ſi ſit minus remiſſa et ex hoc pꝫ q̃z docte Ari=
ſtoteles locutus eſt cum ait ꝙ nomine manſuetu=
dinis vtimur ad extremū in defectum cuz ait etiā
ꝙ māſuetus magis vrᷣ peccare ad defectū ⁊ ꝙ mā
ſuetus non eſt punitiuus ſed condonatiuus ⁊ pro
pter hanc ſignificationem nominis multis vide=
tur ſatis extraneum dicere ꝙ vindicatio aut zelus
ad manſuetudinem pertineant quod ſecundū ve
ritatem non eſſet extraneum ſi conſiderent nō ip
ſam ſignificationem nominis ſed illud ad quod
ſignificandum ex vſu auctorum ſumptum eſt ſi=
gnificat enim omnes habitus moderationis ire
quibus inclinamur ad puniendū ſimplr̄ aut ad
puniendum ſecundum dictamen recte rationis.
Tres actus māſuetudis ¶ Secundo Notandum ꝙ huiuſmodi actuū mā
ſuetudinis quidaz ſunt deſtitutiui ire quidaz ſunt
remiſſiui ire quidam ſunt retentiui ire alij ſunt ex
citatiui Deſtitutiui ire ſūt illi quibꝰ fit totalis cō
donatio offenſe ita ꝙ nihil pene repoſcitᷣ. Remiſ
ſiui ſunt quibus pars pene offenſe debite condo=
natur ⁊ pars infligitur Ad hoc tamē ſupponitur
ꝙ ira fuerit maioris appetitus vindicte q̃z ſit vi
dicta que ſcđm rōez offenſe tribuitur et vt dictuz
eſt hec totalis vel partialis offenſe condonatio ſi
fiat in ſubditos ab eo in cuius poteſtate eſt penā
infligere vel donare dicitur clementia ſi fiat in ꝓ
pinquos dicitur pietas condonatiua vel remiſſi=
ua ſi in alienos dicitur mititudo. retentiui ſunt
quibus volumꝰ punire q̃ztum punire appetimꝰ
quia de facto ita eſt ꝙ recta ratio dictat et conſu
lit tanta pena eſſe puniendum. Excitatiui ſunt q̄
bus volumus plus punire q̃z de facto punire ap
petebamus quia recta ratio dictat plus eſſe puni
endum ⁊ iſti actus cōmuniter ſignificantur no=
mine zeli aut vindicationis. ¶ Notandū preter= Zelꝰ capitᷣ quadruplr̄
ea ꝙ zelus accipitur multipliciter vnomodo pro
feruore quo quis q̃ztum poteſt ſtudet auferre ini=
quitates a ciuitate ⁊ ab eccleſia ⁊ eas maxime q̄
ſtatum ⁊ honeſtatem totius ciuitatis aut eccleſie
perturbant ex quo feruore naſcitur appetitus ⁊
deſiderium vindicte harum iniquitatuz qui pro
prie ſignificatur nomine ire a pſalmiſta cum ait
pſalmo. lxxviij. vſqꝫ quo iraſceris in finem accen=
detur velud ignis zelus tuus vbi auguſtinus ait
nomine ire vindicta iniquitatis ſignificata eſt no
mine vero zeli exactio caſtitatis ne ſcilicet anima
pretereūdo mandata diuina fornicetur vindicatᷣ
igitur iniquitas vt aīa caſta ſit hoc eſt vt in man
datis diuinis permaneat ⁊ ita videmꝰ ibi eſſe tria
exacta ꝓcuratio integritatis/legis/⁊ mandatoꝝ
qua nitimur ea non tantum impleri a nobis ſed
etiam a ceteris vt ſit ſtatus ciuitatis aut eccleſie
glorioſus et laudabilis. Secundo odium iniqui=
tatum huiuſmodi ſtatum et honeſtatem pollicie
perturbantium. Tertium eſt vindicta et vltio ini
quitatis vt ea caſtigata ſtatus pollicie aut eccle=
ſie integritatem ſuā recuperet et ita hoc quod eſt
exactio caſtitatis ſignificat principaliter procu=
rationem feruentez huiuſmodi integritatis legis
et mandatorum et cognotat odiū iniquitatis eaz
perturbantis et vindictam eiuſdem que vindica=
tio ſignificata eſt vt dicit Auguſtinus nomine ire
nomen autem exactionis importat ꝙ non queli=
bet ꝓcuratio integritatis legis ⁊ mandatoruz eſt
nomine zeli digna ſed ea que eſt vehemens et ſtu
dioſa per quam fit vehemens applicatio aut ad
tollendum ea que huiuſmodi integritatem et ſta
tum perturbant et ad huc non quelibet talis eſt
zelus ſed ea que fit per vindictam iniquitatū aut
triſticiam cum emendari non poſſunt. Et hec om
nia nomine zeli importari ſatis ſignificat Augu
ſtinus ſuper illud pſal. lxviij. quoniam zelus do=
mus tue comedit me hoc eſt inquit quia perfec=
tus ſum in illis iniquitates quia non patienter tu
li quos ſic corripui quia queſiui gloriam tuaz in
domo tua quia flagellaui in templo male verſan
tes hinc alienus/hinc hoſpes/hinc neſciunt/vn=
de ſim ⁊c. et gloſa ſuper pſalmum. xviij. ait zelus
eſt duplex liuoris qui eſt zelus malus ⁊ amoris q̄
eſt zelus bonus et gloſa Johannis. xi. ait zelꝰ bo
nus eſt feruor animi quo mens abiecto humano
timore pro defenſione veritatis accenditur ita vt

mala que videat corrigere ſatagat ꝙ ſi neſcit: ğ
tollat ac gemit. Iſtis auctoꝛitatibus ſatis appa
ret zeli dicta ſignificatio. ¶ Secūdomodo accipi
tur pꝛo hmōi odio iniquitatis policiā perturban
tis. Tertiomodo pꝛo vindicatione iniquitatis.
Quartomodo accipitur zelus pꝛo triſtitia de bo
nis alteri contingentibus que poterat cōſequi nō
quidem qꝛ illi alteri inſunt ſed quia ſibi nō inſunt
vt cuꝫ duo aliqua dignitate digni contendunt de
ea tunc ille qui nō accipit triſtat̃ non quia alteri
ſed qꝛ nō ſibi ineſt et hocmō accepit zelū Ariſto-
teles ſecundo rethoꝛice capitu. de zelo cum ait. ſi
enim eſt zelus triſticia quedam ſuper apparenti
pꝛeſentia bonoꝛū honoꝛabilium ⁊ contingentiuꝫ
ſibi accipere pꝛeter ſimiles nata nō quia aliꝭ ſed
Pria ɔclo quia nō etiam ſibi ſunt ⁊c̃. ¶ Pꝛima concluſio.
zelus quartomō acceptus non eſt ſpecies manſu
etudinis patꝫ qꝛ bona honoꝛabilia que dolemus
aliꝭs ineſſe ⁊ non nobis vel ſunt magna ⁊ ardua
et tunc zelus ꝑtinet ad magnanimitatē vel ſunt
non ardua et tunc pertinet ad modeſtiam quēad
modum ⁊ mediocres honoꝛes. per zelum em̄ hoc
modo acceptum videtur michi ꝙ Ariſtoteles in
tellexit cōtentionem quandā de re honoꝛabili in
ter pares aut ſimiles qua quilibet eoꝛum aut eſti
matur dignus ⁊ pōt eam adipiſci poteſt quidam
non potentia remota tm̄ ſed potentia pꝛopinqua
que conſiſtit in fauoꝛe vel gratia eoꝛum ad quos
pertinet hmōi rei honoꝛabilis diſtributio. in om
ni enim tali contentione eſt triſticia quedaꝫ ex ti
moꝛe non adipiſcendi ⁊ cum alter adipiſcitur eſt
etiam triſticia ex eo ꝙ alius adeptus eſt nō quia
ſibi nolit bene eſſe quia tūc eſſet inuidia ſed quia
ipſe mallet eam habere a zelo hocmodo accepto
videtur venire zelotipia in ſignificatione in qua
nōnulli deſcribunt eā cum dicunt ꝙ zelotipia eſt
egritudo ꝙ alteri aſſit quod ſibi deſit. vtrum au-
tem bene deſcripta ſit zelotipia non diſcutio. con
ſtat tamen ꝙ non bn̄ deſcribitur ſecunduꝫ cōmu
nem ſignificationem eius Sed zelotipiaꝫ appel-
Quid zelotipia. lamus egritudinem qd̄ alteri aſſit aut adeſſe foꝛ-
midamus qd̄ nobis ſolis adeſſe volumus aut ſpe
cialius eſt egritudo qua triſtamur alios vel alias
amari ab eo vel ab ea a quo vel a qua nos ſoli vo
lumus amari. de zelo tamē quartomodo accepto
Scda ɔclo agemus cum tractabimus de modeſtia.
¶ Secunda ɔcluſio zelus acceptus pꝛimomodo
et ſi manſuetudine egeat non eſt tm̄ ſpecies man-
ſuetudinis ſed iuſticie qd̄ intelligo nō ſolum in eo
cui commiſſa eſt conſeruande legis ⁊ policie au-
ctoꝛitas ſed etiam in eo cui hmōi auctoꝛitas non
eſt commiſſa qd̄ indigeat māſuetudine pꝛobatur
quicquid indiget moderatione ire indiget man-
ſuetudine ſed hmōi zelus īdiget moderatione ire
ergo hmōi zelus indiget māſuetudine. minoꝛ pa
tet quicquid coniunctaꝫ habꝫ iram illud indiget
moderatione ſed vt dictū eſt huiuſmodi zelus ha
bet iram ⁊ vindictam iniquitatis coniunctam ſi
bi igr̃. ꝙ autem nō ſit ſpecies manſuetudinis pꝛo
batur quia huiuſmodi zelus nō eſt foꝛmaliter ip-
ſa vindicatio ſed eſt volitio ⁊ deſiderium pꝛocu-
randi integritatem legis et mandatoꝛum ad qd̄
faciendum aſſumit vindictam et punitionē ini-

quitatum. Secundo omnis amoꝛ legis ⁊ policie
eſt opus iuſticie et non manſuetudinis ſed hmōi
zelus eſt amoꝛ legis et policie ğ huiuſmodi zelus
eſt opus iuſticie. Sed hic eſt queſtio de vindica-
tione ⁊ ire moderatione quas annectit ſibi zelus
vtrum ſint actus iuſticie vel māſuetudinis ꝙ nō
ſint actus manſuetudinis patꝫ qꝛ huiuſmodi vin
dicatio oꝛdinatur ad integritatem legis et man
datoꝛum ergo ꝑtinet ad iuſticiam ⁊ non ad man
ſuetudinē ſicut foꝛnicatio illius qui pꝛopter aua
riciam foꝛnicatur pertinet ad illiberalitateꝫ ⁊ nō
ad intēperantiā. Pꝛeterea illa ſola ira que eſt tri
ſticia de pꝛopꝛia paruipēſſione ſiue de ꝓpꝛiꝭs in
iuriꝭs pertinet ad manſuetudinē ſed ira zelantis
nō eſt de pꝛopꝛiꝭs iniurijs ſꝫ de alienis nec eſt ad
reſtitutionem ꝓpꝛie gloꝛie ſed aliene ſcilꝫ vel dei
vel policie ergo hmōi ira nō pertinet ad manſue
tudinem. In oppoſitum tñ arguitur quia omnis
medietas inter exceſſum ⁊ defectum ire eſt māſue
tudo ſed ira moderata zelātis eſt medietas inter
exceſſum et defectum ire ğ omnis talis eſt manſu
etudo. ſecundo ſicut ſe habet clementia ad iracū
diaꝫ ita ſe habet ira moderata zelantis ad iniraſ
cibilitatem qꝛ ſicut per clementiaꝫ refrenatur ira
ne tendat ad iracundiam ita per zelum excitatur
ira zelantis ne decidat ad iniraſcibilitatē ſed cle
mentia pertinet ad manſuetudinem ğ ad eandeꝫ
pertinet ira zelantis. Tertio omnis qui iraſcitur
de iniquitatibus perturbantibus legeꝫ dei ⁊ mā-
data eius poteſt excedere in ira et in vindicta eti
am nō puniendo vltra quā lex exigit ⁊ quilibꝫ ta
lis poteſt deficere in ira et vindicatione nō puniē
do quantū recta ratio dictat eſſe puniendūꝫ ergo
poteſt iraſci quantū iraſcendū eſt ſecundū rectaꝫ
rationem et punire q̄ꝫtum puniendum eſt ſecun-
dum rectam rationem. ſed conſtat ꝙ hoc pertinꝫ
ad manſuetudinem ⁊ nō ad iuſticiam cū non pu-
niat per caſum q̄ꝫtum leges exigunt igit̃. maioꝛ
patꝫ qꝛ aliquando recta ratio dictat ꝙ puniēdo
iniquitates q̄ꝫtum lex iubꝫ eas puniri minus pꝛo
curabitur decus domus dei aut policie ⁊ minus
diſſipabuntur iniquitates q̄ꝫ puniendo citra legē
Quarto pono caſum ꝙ aliquis diffamet̃ ab alio
pꝛopter quā diffamationē diffamatus triſtatur ⁊
iraſcitur ⁊ vt reſtituatur ſibi fama pꝛocurat dif-
famationem diffamantis tunc ſic nō obſtante ꝙ
iſte oꝛdinet hanc punitionem ad reparationē fa
me ſue tamē moderatō ire ex huiuſmodi diffama
tione et paruipenſione cauſate ꝑtinet ad manſue
tudinem ğ etiam non obſtante ꝙ zelans modera
tionem ire ſue et punitionis iniquitatum oꝛdinet
ad integritatem legū et policie ⁊ decoꝛem et glo
riam domus dei tamen moderatio hmōi eſt act⁹
manſuetudinis ⁊ ita ſit hec. ¶ Tertia concluſio Tertia concluſio.
ira et vindicatio zelantis ſunt actus manſuetudi
nis. ¶ Quarta concluſio vindicatio de pꝛopꝛiꝭs Qrta ɔclo
iniuriꝭs eſt ſpecies māſuetudinis patꝫ omnis a-
ctus moderate ire eſt actus manſuetudinis: ſed
hmōi vindicatio eſt act⁹ moderate ire ergo eſt a-
ctus manſuetudinis. minoꝛ patꝫ qꝛ contingit vin
dictam appetitam per iram excedere ⁊ eſſe maio
rem q̄ꝫ dictet ratio. contingit etiam eaꝫ eſſe mino
rem et deficere ğ vindicatio que eſt exactio pene

tante q̄ʒte dictat recta ratio eſt actꝰ ire moderate

Quinta ɔclo ¶ Quinta concluſio ex zelo primo modo accepto oritur nemeſis que eſt indignatio de proſperitate alicuius qua ipſe eſt indignus ⁊ eo ꝙ ſit tali proſperitate indignus de qua nemeſi loquitur Ariſto. ſecundo rethorice patet quia ille cupit decoreʒ policie vel domus dei ⁊ integritatem leguʒ ſuarum dolet ⁊ triſtaẜ malos et indignos extolli et ad dignitates potentatus ⁊ principatus euehi aut bonis temporalibus diuitijs/gloria/et principum fauoribus florere quia per hec omnia diminuitur decor domus dei apitur via iniquitatibus ⁊ tranſgreſſoribus legis ⁊ policie corruptoribus ergo q̄ʒto quis ſtudioſius procurat decorem policie ⁊ odit iniquitates eam maculantes tanto magis triſtaẜ cum videt malos indignis fauoribus ⁊ promotionibus extolli Probaẜ ſecundo iſta cōcluſio quia ſicut ſe habet virtuoſus amator proprij honoris ad nemeſiſanduʒ contra eos qui cuʒ ſint indigni huiuſmodi honoribꝰ nituẜ ad eos adipiſcendos ſurripiunt ⁊ vſurpant ita ſe habet zelator domus dei ad nemeſiſandum contra eos qui indigni exiſtentes rebus honorabilibus eccleſie vel policie eas vſurpant ⁊ ſurripiunt bonis et honeſtis viris repulſis ſed bonus ⁊ virtuoſus vir per amorem virtuoſum proprij honoris induciẜ ad nemeſiſandum contra indignos qui tales honores vſurpant ergo etiaʒ zelator eccleſie ⁊ legis dei vel policie per huiuſmodi zelū induciẜ ad nemeſiſandum contra multos occupantes dignitates ⁊ res honorabiles bonis debitas minor eſt Ariſ. ſecundo rethorice vbi oſtendit qui ſunt nemeſici etſi inquit amatores honoris ⁊ appetentes actiones aliquas ſi circa hec amatores honoris ſint que alij indigni exiſtentes obtinent.

Sexta ɔclo ¶ Sexta concluſio ex zelo interduʒ oritur actus miſericordie quo bonoruʒ ⁊ virtuoſorū virorum erūpnis ⁊ calamitatibus indigne affectorū miſeremur pʒ quia licet zelus inclinet tanq̄ʒ in actuʒ ꝓpriū et elicitū ad ꝓcurandū decorē domꝰ dei ꝑ vindictā iniquitatis quia tamē contrariū decori domus dei eſt bonos male affici ideo per zeluʒ inclinamur ad eis cōpatiendum ꝙ ſi per iniquitatem opprimanẜ boni per zeluʒ īmediate inclinamur ad emēdationeʒ talis iniquitatis ⁊ cōſequēter ad ſubleuationē huiuſmodi bonorum virorū indigne oppreſſorū quicunqʒ etiam diligit et exacta diligentia ꝓcurat decorē domus dei ille nō ſolū triſtatur malos ꝓſperitatibus affluere ſed etiā dolet bonos indigne affici. quia vero zelꝰ magis ad iuſticiam pertinet q̄ʒ ad manſuetudinem ideo de zelo agendū eſt in parte illa que eſt de iuſticia.

Cōtra ſecūdā ɔclonez ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic zelus eſt formaliter appetitus vindicandi iniquitates ergo zelus eſt formaliter manſuetudo Antecedens probatur quia zelare formaliter eſt velle procurare integritatem et decorē ciuitatis dei per vindictam iniquitatis ſed omne tale velle eſt volitio vindicte iniquitatis ſicut velle ſanitatem per hanc potionem nō ſolum eſt velle ſanitatem ſed etiam ex velle hanc potionem igitur. Secundo zelus interdum eget moderatione ſed conſtat ꝙ non moderatur per prudentiam quia prudentia non eſt virtus moralis nec per fortitudinē qꝛ cuiuſlibet zeli moderatio eſt ardua nec per iuſticiam quia tunc non fieret moderatio niſi ſecundū leges punitiuas quod falſum eſt ergo ſecundum temperantiam ſed non eſt aliqua temperantia ꝑ quam moderari poſſit niſi manſuetudo igitur zelus pertinet ad manſuetudinem.

Solutiões. ¶ Ad primam videtur eſſe negandū Antecedens ſecundum intentionem Auguſ. ſupra allegataʒ ſecundū eniʒ eum vindicta iniquitatis pertinet ad irā ⁊ exacta procuratio caſtitatis ad zelum et ad probationē reſponderent multi ꝙ non eſt idem actus quo volo caſtitatem eccleſie ⁊ quo volo vindictam iniquitatis ſicut ſecundū eos non eſt ideʒ actus quo volo ſanitatē ⁊ q̄ volo potionē amarā hoc mō enī diceret Gre. de arimino ſuppoſito tamē ꝙ ſit vnꝰ et idem actus tamē ille actus non eſt zelus ſecundum ꝙ eſt appetitus vīdicte: imo ē ira: ſʒ eſt zelꝰ ſcd̄ʒ ꝙ ē appetitꝰ vel volitio integritatis ciuitatis dei ita ꝙ ſi per poſſibile vł īpoſſibile eſſent diſtincti actꝰ tūc volitio caſtitatis vł integritatis cui coexiſtit appetitus vindicte iniquitatis eſſet zelus ⁊ appetitus vindicte cui coexiſteret appetitus integritatis non eſſet zelus ⁊ ideo ex illo antecedente nō poteſt cōcludi ꝙ zelus inq̄ʒtū zelus pertineat ad manſuetudineʒ ſed bene cōcluditur ꝙ aliquid qd̄ ſecundum veritatem eſt zelus pertinet ad manſuetudinem non quidem inq̄ʒtū zelus ſed inq̄ʒtū ira vel vindicta. Ad ſecundam dico ꝙ zelus ⁊ inq̄ʒtum zelus ⁊ inq̄ʒtū ira eget moderatione ⁊ moderatur per iuſticiam inq̄ʒtum eſt exactio caſtitatis quia eſt amor legū ⁊ domus dei moderaẜ autem per manſuetudinem inq̄ʒtum eſt ira vel appetitus vindicte ⁊ hoc dico ſuppoſito ꝙ idem ſit actus qui eſt exactio caſtitatis ⁊ appetitus vindicte ſeu amor decoris domus dei ⁊ ira ſiue triſticia de iniquitatibus huiuſmodi decorem perturbātibus.

Cōtra terciam ɔclonez ¶ Contra terciam concluſionem arguitur ſic omnis māſuetudo eſt cōdonatiua ſed ira zelantis non eſt cōdonatiua ergo ira zelantis nō eſt māſuetudo. Maior eſt Ariſtotelis ⁊ minor ꝓbatur quia ira zelantis eſt punitionis exactiua. Secundo, ira zelantis nec eſt clemētia nec pietas nec mititudo ergo non eſt māſuetudo Conſequētia tenet quia non videnẜ eſſe plures ſpecies manſuetudinis q̄ʒ iſte tres ad idem poteſt argui rationibus ad dubium poſitis.

Solutiões. ¶ Ad primaʒ concedo maiorem ⁊ nego minorem licet eniʒ nomen zeli vel ire vel vindicte magis importet punitionem q̄ʒ condonationem ex habitu tamen illo inclinamur condonare iniquitatem quotiens recta ratio dictat expedire eaʒ non punire per integritate ⁊ caſtitate domus dei. Ad ſecundam dico ꝙ aliqua ira zelantis eſt clementia aliqua pietas ⁊ aliqua mititudo quia zelans aliquando zelat ad ſubditos/aliquando ad propinquos/aliquando ad alienos ſed bene verum eſt licet ꝙ iſta nomina ſignificent eoſdem habitus cum ira ⁊ vindicta magis tamen ſignificant eos ſecundum ꝙ ſūt condonatiui ira ⁊ vindicatio ſecundū ꝙ ſunt puniciui. Ad primam rationem dubij negatur conſequentia. Et ad probationem dico ꝙ ſicut adulterium illius qui adulteratur ꝓpter cupiditateʒ

eſt adulterium cum ſit alieni thori violatio ille ta
men magis dicendus eſt auarus q̃ȝ adulter q2 ſi
oporteret hec ſeparari iſte relinqueret adulteriū
et cupiditatem retineret ita etiam dico ꝙ qui pu
nit propter amorem domus dei ſecundū rei veri
tatē iraſcitur et punit et manſuete agit q2 tamē
ordinat iram et manſuetudinem in caſtitatem ec
cleſie ideo magis dicēdus eſt amator domus dei
q̃ȝ manſuetus propter conſimileȝ rōnem quia ſcȝ
vbi vtilitas eccleſie expoſceret relinqueret iram
et punitionem et ſine illis decorē domus dei pro
curaret. Ad ſecundam nego maiorem ſicut ſatis
oſtenſum eſt per exemplum de reparatione fame.

QUeritᷣ ſexto. vtruȝ zelus ſit virtus ad tuitionem religio
nis chriſtiane neceſſaria. Arguitᷣ ꝙ
non iniquitas non eſt neceſſaria in xp̄iana religio
ne ǧ nec zelus ꝯña tenet quia vbi nō eſt iniquitas
ibi non eſt neceſſarius zelus. In oppoſitū arguitᷣ
quia nō poſſunt reſcindi cōuenienter iniquitates
integritatem domus dei corrumpentes ſine zelo
ſed neceſſe ē hmōi iniquitates reſcindi ergo neceſ
ſarius eſt in eccl'ia dei zelus. Notandum ꝙ vt pa
tet ex queſtione precedente nomine zeli nō tantū
ſignificatur feruor honeſtus ſed interdum ſigni=
ficatur etiaȝ feruor inhoneſtus malus et hoc pro
bant auctoritates ille quibus zelum in bonum et
malum diuiditur. hoc etiam probatᷣ auctoritate
Ambroſij in expoſitione illius. Tabeſcere me fe
cit zelus meus vbi ex intentione probat aliquem
zelum eſſe bonum ⁊ laudabilem et aliquē eſſe cul
pabilem ⁊ hanc ſecundaȝ partem probat. primo
per illud prophete Zelaui in peccatoribus pacē
Secundo per illud Eccl'iaſtici. non zeles mulie=
rem ſinus tui ne oſtendat ſuper te malitiam do=
ctrine neq̃ȝ. Tertio q2 mulier zelotipa iure repre
henditur. Sed aduerte ꝙ hec differentia zeli boni
a malo prouenit ex equiuocatiōe huius nominis
zelus preter eſ̄ ſupra poſitos zelus accipitᷣ mul
tipliciter. Notandum ſecundo ꝙ ſecunduȝ ꝙ eſt
nomen virtutis et feruor honeſti nō diuiditur in
bonum et malum q2 omnis zelus hocmō eſt bo=
nus ⁊ laudabilis ſed bene verū eſt ꝙ non omnis
feruor procurandi integritatē ⁊ decorem domus
dei per punitionem iniquitatum eſt zelus aliquā
do eſt furor ex varijs iniquitatis radicibus pro=
Pria ꝯclo cedens pro quo ſit. ❡ Prima cōcluſio zelus eſt
feruens deſiderium quo zelans ea cupit emenda
re que illi rei quā zelat aduerſa ſūt iſta deſcriptio
ſatis pateȝ ex hijs que dicta ſunt de zelo. pꝫ etiaȝ
ex illis verbis Auguſtini zelus eſt exactio caſtita
Scda ꝯclo tis quorum expoſitio ſatis patuit. ❡ Secūda cō
cluſio opus emendatiuū zelantis debet initi veri
tati iudicij pro iſta cōcluſione aduerte ꝙ ille qui
dicit ſe operari ex zelo aliquando errat: contingit
autem euȝ errare. Unomodo circa mala que vult
tollere credendo de bono ꝙ malum ſit ⁊ de veri=
tate ꝙ ſit error aut de vtili ꝙ ſit inutile aut perni
tioſum vt qui vellent dampnare aliquas doctri=
nas tanq̃ȝ malas aut inutiles que ſecundū rei ve
ritatem eſſent bone ⁊ vtiles ſicut hijs diebus con
tingit tunc feruor iſtorum non eſſet zelus q2 non
innititur veritati. Secundo circa ipſam emenda
tionem cum putat ꝙ vtilius ſit iniquitatem pu=
nire q̃ȝ penam cōdonare ⁊ tamen interdum con=
tingit oppoſitū ſcȝ melius eſſe condonare q̃ȝ pu=
nire ſeuiore. Tertio contingit errare circa perſo=
nam vt cum conſtat hoc eſſe prauum ſed tamen
falſe iudicatur hanc perſonam eſſe tali prauitate
infectam omnis eſ̄ actus zelantis debet eſſe con
formis ſententie ſiue concluſioni ſillogiſmi pru=
dentialis ⁊ aliquando cōtingit errare circa maio
rem et aliquando errare circa minorem: aliqñ ve
ro contingit errare circa concluſionem etiā pre=
miſſis veris exiſtentibus aut quia deductio fallit
aut q2 concluſio vera quidem eſt ſed non conclu
ditur ſecundū illas circunſtantias ſecundū quas
fit executio operis. verbi gratia omnis doctrina
pernitioſa eſt reſecanda: ſed hec doctrina eſt per=
nitioſa ǧ hec doctrina eſt reſecanda dato ꝙ pre=
miſſe ſint vere et concluſio vera tamē procedēdo
nunc ad opus reſecationis poteſt contingere er=
ror quia licet de facto ſit reſecanda tamen forte
non nūc cum habet potentiſſimos defenſores qui
contranitendo plus nocumenti eccleſie afferant
q̃ȝ huiuſmodi male doctrine permiſſio ⁊ maxime
ſi probabile ſit tempus prope affuturum in quo
cōmodius reſecabitur ⁊ ſi via pateat per quā per
miſſio nō ſit grauia detrimenta allatura. Quod
ſi ſillogiſmus ita fieret omnis doctrina pernitio
ſa eſt omni tēpore ⁊ ſine dilatione reſecanda ſed
hec doctrina eſt pernicioſa: ergo eſt omni tem=
pore et ſine dilatione reſecanda conſtat ꝙ maior
eſt erronea et ideo nō mirum eſt ſi cōcluſio ſit er=
ronea. Tertio ſic poteſt ſillogiſari omnis doctri=
na pernicioſa eſt tunc reſecanda cum ſine graui
detrimento fidei ⁊ integritatis religionis reſecari
poteſt ſed hec doctrina eſt pnitioſa ⁊ nunc poteſt
reſecari ſine graui detrimento fidei ⁊ religionis
igitur hec doctrina nunc eſt reſecanda. minor hu
iuſmodi ſillogiſmi poteſt continere duplicem er
rorem. Unum ſi hec doctrina nō eſt pernicioſa.
Alium ſi nunc non poteſt reſecari niſi cum graui
detrimento xp̄iane religionis. ❡ Tertia conclu= **Tertia**
ſio aberrans zelus pernitioſiſſimus eſt quē neq̃ȝ
honeſti finis preſtitutio neq̃ȝ ignorantia ſi non
ſit inuincibilis excuſat ſi per eum nō caſtiganda
caſtigentur. Quod ſit periculoſiſſimus probatᷣ
per talem [nō dico zelum] ſed furorem tolluntur
que conſeruanda ſunt corripiuntur: que laudan=
da ſunt reijciuntur que amplectanda ſunt ⁊ hec
fiunt de hijs que pertinent ad ſalutem animarum
ad regimen policie/ aut ad integritateȝ xp̄iane re
ligionis: ergo talis zelus eſt periculoſiſſimus Se
cundo hmōi zelus vehementiam habet magnaȝ
et inde appellatur feruor gerit ſpecieȝ iuſticie et
caritatis in xp̄ianam religionem ſed hec ſunt ad
nocendum efficaciſſima q2 ex vehementia illa ha
bet impetum et grauitatem correctionis et ex ſpe
cie iuſticie que pretenditᷣ fit vt ſupplicia merito ⁊
iuſte videantᷣ illata. fit etiam vt omnes exiſtimāt
illa que puniuntᷣ damnabilia eſſe ⁊ pernitioſa re
ligoni chriſtiane quod falſum eſt ex caſu cum ille
qui dicit ſe zelum habere aberret turpiter. Tertio
zelus aberrās tollit a chriſtiana religione ea que

pertinēt ad eius decorem ⁊ ampliationē infert in
criſtianam religionē ea que ſunt in dedecus con=
fuſionem ⁊ perniciem eius ⁊ optime meritos de
criſtianā religione ſupplicijs afficit opprobijs ac
infamia ergo zelus aberrans eſt pernitioſiſſimꝰ an
tecedens pro duabus primis partibus patet qꝛ
tollēdo veritates catholicas inducit hereſes aut
tollendo ea que cōgrua ſunt cultui diuino aut ſa=
luti animarū aut vniuerſaliter criſtiane religioni
infert contraria ꝓ tertia parte patet quia viri fi=
deles per huiuſmodi aberrantem zelum haben=
tur tanq̄z heretico amatores pacis tanq̄z ſciſma=
tici: cultores virtutis ⁊ honeſtatis tanq̄z iniqui ⁊
preniciosi. Quarto probatur quia quicunq̧ alli=
dit ad lapidem pedem ſuum tanto grauius cor=
ruit quanto currit concitatius ergo cum in zelo
aberrante ſit magna concitatio ꝓpter feruorem
et ad lapidem alliſio propter errorem ſequitur
quod eſt periculoſiſſimus. Quinto demoniūz me
ridianum nos tunc grauiſſimis detrimentis affi=
cit et pernitioſius offendit cum ſe in angelum lu
cis transfigurat ergo aberrans zelus ſpeciem vi=
ri zeli et iuſticie ſibi aſſumens eſt in criſtiana reli
gione perniciosiſſimꝰ. Secunda pars concluſio
nis probatur quia iudei offendentes chriſtū non
ſunt excuſati ex hoc ꝙ preſtituebant ſibi defen=
ſionem legis ſue quaꝫ putabant ſubuerti per chri
ſtū ſcd̄o quia illi qui inſurrexerunt in primatum
romane ſedis in dotationes eccleſiarum: in ob=
ſeruātiam religioſorum in dominium tempora=
le peccatorum dicentes ꝙ nullus extra caritateꝫ
quicquam iuſte poſſidet tales enim videntur ſibi
honeſtum finem preſtituiſſe ſcilicet emendationē
morum in omnibus predictis ⁊ tamen conſtat ꝙ
non fuerint excuſati immo rationabiliter damp
nati per eccleſiam igitur. ꝙ ignorantia etiam ni
ſi ſit inuincibilis eos nō excuſet probatꝛ quia quo
tiens tenemur ⁊ poſſumus ignorantiam vincere
et eam non vincimus ipſa et omnia culpabilia
que ſequuntur ex ea imputantur nobis ad culpā
ſed in propoſito illa ſola ignorantia eſt inuinci=
bilis quam tunc vel non poſſumus vel non tene=
mur vincere puta quia forte tunc non eſt ratioci
nandi et inquirendi locus ſicut contingit de me=
tore que filium in acie contra ſe ſtantē occidit nō
quia non erat poſſibile ſibi naturaliter cognoſce
re an eſſet filius ſuus ſed quia tunc nō oportebat
ferire vel feriri occidere vel occidi non tenebatur
inquirere ideo ignorantia eius dicta eſt inuinci=
Qrta ꝯclo bilis ¶ Quarta concluſio nulla ignorantia fa=
cti aut doctrine quam quis vincere poteſt aberrā
tem zelum excuſat Probatur quia talis error eſt
vincibilis. Exemplum primi eſt vt ſi alicui au=
ctori falſo imponatur hereſis hic error facti vin
ci poteſt ex librorum illius inſpectione aut per te
ſtes aut aliomō ſicut contingit de multis errori=
bus Guillermꝰ okam impoſitis. Exemplum ſe=
cundi quia ſi error aſſit doctrine nulla ratio ad=
ducta facit ſufficientem certitudinem cuꝫ omnis
talis vana ſit ac ſophiſtica. Contingit tamen eſſe
aliquas cauſas propter quas error ille vinci non
poſſit Vna eſt cuꝫ error ille ſententia publica pu
ta vel ſummi pontificis vel conſilij generalis ap

probatus eſt et nulla pari ſententia reprobatus
tunc eniꝫ ſi non habetur certitudo de veritate cō
traria magis ſtandū eſt pro ſententia ſuperioris
quam pro parte contraria. Secūda cauſa eſt ſim
plicitas ⁊ ineruditio vt ſi prelatus rudibus po=
pulis errorem predicet tunc quia non habent ſci
entiam diſcernendi inter argumētationes veras
⁊ ſophiſticas excuſarentur q̄zuis tū ſi videant do
ctos viros in numero cōpetenti firmiter repugna
re tenentꝛ deſiſtere a perſecutione illiꝰ rei de qua
propter opiniones contrarias probabiliter dubi
tant an pernicioſa ſit an non Quod ſi ſollicitentꝛ
de perſequēdo debent et tenentꝛ diligēter inſiſtere
vt prio fiat veritatis īquiſitio deiñ pſecutō prauita
tis ⁊ erroris Ex his omnibꝰ apparet ꝙ zelus de
bet inniti veritati. ¶ Quinta concluſio verus ze Quīta ꝯclo
lus debet eſſe a paſſionibus odij ⁊ amoris inordi
nati totaliter ſegregatus. Probatur quia quod
ex ratione ſua eſt tantum perſecutiuum errorum
et iniquitatum debet eſſe ſequeſtratum ab ijs paſ
ſionibus que nos impellunt equaliter contra bo
na ſicut contra mala ⁊ contra veritatem ſicut cō
tra errorem ſed odium ⁊ amor inordinati nos ita
contra bona ſicut contra mala ⁊ contra veritateꝫ
ſicut contra errores accendūt igitur. Minor patꝫ
nam quicūq̧ odio alicuius doctrine aut auctoruꝫ
illius tenetur ille non ſolum contra falſitates il=
lius ſed etiam contra doctrinam inflammatur ſi
militer qui nimiuꝫ afficitur alicui auctori aut ali
cui doctrine ille indifferēter omnia que ſunt in ea
contenta tam vera quam falſa defendere vult et
impugnare omnia contraria Ex iſtis enim cōtin
git ꝙ multi in quibus ſopitum eſt rationis iudi=
cium ⁊ qui cum zelare debent/ odiunt/ dicunt ze=
lum eſſe qui furor eſt/ iuſticiaꝫ eſſe que crudelitas
eſt/ correctionem que diffamatio eſt/ prudentiam
que calliditas eſt et [prothdolor] paucos hijs die
bus videmus vero zelo accenſos ſed multi inflā=
mati odio ⁊ cupiditate glorie zelū religionis emē
tiuntur cum hic autem nomino: odium ⁊ amoreꝫ
ſub his inuidiam ⁊ cupiditatem ⁊ ambitionem ⁊
alias malas affectiones intelligo que ſe frequen=
ter pro zelo ingerunt. Tercio odio ⁊ inuidia fit vt
potius deteſtemur perſonas quam earuꝫ vicia ſꝫ
per verum zelum non debemꝰ perſequi perſonas
ſed in perſonis iniquitatem ſecundum ꝙ allegatū
eſt ex Auguſtino ſuper expoſitione illius quoni=
am zelus domus tue comedit me ⁊ poſtea proba
bitur igitur. ¶ Sexta concluſio corrupti mala Sexta ꝯclo
affectione zeli certum ſignum eſt cum quis perſo
nas non perſonaruꝫ iniquitates perſequitur iſta
concluſio eſt de intentione omnium ſacrorum do
ctorum Ait enī Ambroſius ſuper illud iniquos
odio habui ꝙ ſic iniqui odiendi ſunt vt iniquitas
non vt homo qui iniquitateꝫ facit odio habeatꝛ et
probat multipliciter vt poſtea videbitꝛ ⁊ Auguſ.
ſuper illud quoniam zelus domus tue comedit
me quoniam inquit in eis iniquitates perſecutus
ſum ⁊ cetera. Et in hoc apperit officiū zeli vt ibi
aparet et nō dicit quoniam eos perſecutus ſum.
Tercio illud de neceſſitate ſalutis eſt ſeruandum
⁊ non aufferendū neq̧ perſequendum quo ſaluo
eque bene tolli poteſt iniquitas que ꝑ zeluꝫ auffe

rendā eſt ergo iniquitas et nō homo ipſe eſt a ze-
Septima conclusio. lante perſequendus. ¶ Septima ꝯcluſio. ad ve-
rum zelum nō ſufficit veritas ſed exigitur verita
tis cognitio certa et hoc intelligo de certitudine
non ſumma ſimpliciter neqꝫ ſumma naturaliter:
ſed de certitudine morali ꝛ intelligo etiā de zelo
quo ad opus perſecutionis et punitionis actua-
lis nam ſicut officium iudicis aliqñ eſt inquirere:
aliquando ſententiam ferre ita et zelantis: aliqñ
eſt inquiſitio aliquādo vero premiſſa inquiſitiōe
perſecutio et emendatio iniq̄tatis. Dico ḡ ꝙ quo
ad ſecundum zelus nō ſolum debet inniti veritati
immo etiā certitudini. probatur ꝑſecutio zelan-
tis nō minus certitudinem cognitionis exigit q̄ꝫ
iudicium iudicantis: ſed iudiciū iudicantis certi
tudinem exigit cum nō liceat per ſolas coniectu-
ras et ſuſpitiones ferre ſententiam ꝛ in hoc con-
cordant vna voce omnes auctores igit̄. maior pꝫ
quia perſecutio zelantis nō eſt actio inquiſitiua
ſicut eſſet forte patrocinium aduocati aut accu-
ſatio ſed eſt actio inflictiua pene que ſi male infli
gitur conſtat ꝙ per eam nocens temerarie dam-
pnatur imo vt plurimum opus zeli eſt opus eius
cui cōmiſſa eſt auctoritas iuſticie qui etiam puni-
tiones infert exequendo auctoritatē iuſticie ſibi
commiſſam. Dico etiā cum hoc ꝙ in aliis qui vel
conſulendo vel aliomō adiuuando zelant debet
eſſe certitudo ꝛ ſunt rei omnium penarū illatarū
ſi nō ſunt ſufficienter certi de omnibus que ad exe
cutionem zeli videntur requiſita. Hanc cōcluſio
onem de certitudine veritatis innuiſſe videt̄ apo-
ſtolus ad Rom̄. x. cum reprehendit eos qui emu
lationē ſiue zelum habebant ſed nō ſecundū ſci
entiam. ſcientia enim certitudinem cognitionis
Octaua cō cluſio importat. ¶ Octaua concluſio. zelus debet habe
re conſtantiam. per conſtantiam autē hec intelli
go conſonātia voluntatis ad rōnem rectam ꝛ exe
cutionis ad voluntatem ita ꝙ ꝑmo ratio recte di
ctet de eo qꝺ deliberatur eſſe ꝑſequendum ſecun-
dum omnem eius circunſtantiā. Secūdo ꝙ volū
tas conformiter velit. Tertio ꝙ rationi recte ꝛ vo
litioni ſit executio conformis: patꝫ qꝛ ſi incōſtan
tes eſſemus. in executiōe potius preberemus iter
iniquitatibus q̄ꝫ clauderemus. et per hmōi incō
ſtantiam deturparemus ciuitatem dei potius q̄ꝫ
Nona ꝯclo mundaremus. ¶ Nona cōcluſio verus zelus ma
gnanimitatem ſibi exigit ꝛ manſuetudinem. pro
batur qꝛ opus zeli eſt frequenter arduum plenū
laboribus ꝛ periculorum ſed inter hec non durat
animus ſine magnanimitate. Non enī ſine ma-
gna magnanimitate phinees iudeum cum muli
ere madianita contra legē concubentem occidit
vt habetur Nume. xx. quinto. neqꝫ Mathathias
Machabeus iudeum ſacrificantem interemit vt
habetur ꝑmo Machabeorum ꝛ ob hoc Pſalmi
ſta in perſona xp̄i cōqueritur ſe. propter zelū do-
mus dei comeſtum id eſt euectū opprobriis ꝛ in
iuriis variis affectum et Auguſtinus ſuꝑ illo ta-
beſcere me fecit zelus tuus quoniam inquit. zela
bat eos tam vehementer ꝛ ardenter vt corde ta-
befactum ſe diceret illi autē ob hoc in ipſum ini
micitias exercebant. De māſuetudine patꝫ qꝛ ali
quando contingit ꝙ cōdonata iniquitas per ve-
niam magis extirpatur q̄ꝫ punita ſed condona-
tio iniquitatis debite immo etiā interdum vindi
catio ipſa vt dictum eſt pertinet ad māſuetudinē
igitur. Confirmatur per hoc qꝺ ſupradictum eſt
ꝙ ira et vindicatio que ſunt in zelo ad manſuetu
dinem pertinent. ¶ Decima cōcluſio. zelus hūa Deci
nitatem/facultatem/et diſcretionem exigit. pro-
batur per humanitatem ſit vt diſperdēdo iniqui
tates homines q̄ꝫ tum fieri pōt ſaluet ꝛ minus ſup
plicii q̄ꝫ fieri poſſit ſecundū rōnem rectam inferat
per facultatem vim intelligo et poteſtatem caſti
gandi et emendandi ſine qua zelans fruſtra niti
tur ꝛ homines ad ſtudium iniquitatis incendit.
per facultatem etiam intelligo vim illam ſcien-
tie per quā zelans monſtrare poteſt de iniquitate
ꝙ eſt iniquitas ꝛ generaliter prauitatē omnium
eorum oſtendere per que domus dei deturpat̄. nō
eſt enim quis dignus zelare niſi vtraqꝫ poteſtate
preſtet ꝛ ideo ſicut de iudice ita de zelante dictū
eſt noli fieri iudex niſi virtute valeas diſrumpere
omnes iniquitates. per diſcretionem autem non
intelligo vim illam qua vtilia ab inutilibus aut
pernicioſa a bonis vel honeſta ab inhoneſtis ſe-
cernunt̄ hec enim vis magis ad veritatem perti-
net ſed diſcretio magis attenditur ſecundū parti
culares circunſtantias executionem reſpicientes
vt puta poſito ꝙ conſtet hoc eſſe iniquitatem de
turpantem domum dei tamen vtrū expediat nūc
corrigere vł expectare oportunius tempus diſcre
tionis eſſe videtur etiā vtrum melius extirpabit̄
hoc mō vel illo diſcretionis eſt. Ex quibus pꝫ ꝙ
zelus verus et bonus debet eſſe his omnibus co-
mitibus cōiunctus veritati/certitudini [quas du
as ego poſſum nomine ſcientie comprehendere]
conſtantie/magnanimitati/humanitati/ faculta
ti/ diſcretioni. ¶ Undecima ꝯcluſio. aberrans ze Undec conclu
lus cum pertinacia eſt multo pericloſior q̄ꝫ ze-
lus cum inconſtantia. Probat̄ ille in quo eſt in-
conſtantia executionis ſcandala tantum tollerat
aut ſuſtinet qui vero errat et eſt in exequendo per
tinax ille ſcandala in religionē infert ac ingerit
ſed multo deterius eſt ingerere ſcandala q̄ꝫ tolle
rare igit̄. Secūdo melius eſt ceteris paribus nocē
tem impunitū relinquere q̄ꝫ pena afficere innocē
tem ſed per ꝑtinatiam zeli aberrantis pena affici
untur innocentes per incōſtantiam vero zeli no-
cens impunitus relinquitur igit̄. Duodecima cō- Duode conclu
cluſio verus zelus eſt in eccleſia dei ꝛ generaliter
in omni policia ad integritatem legis ſeruandā
et decorem domus dei amplificandum efficaciſſi
mus. probatur amor domus dei tantus ꝙ ꝓpter
eum quis contempnat iniurias/opprobria/dam
pna/ꝛ omnes alias ꝑſecutiones recta rōne ꝛ diſ-
cretionis norma regulatus eſt efficaciſſimus ad
ſeruandū et ꝓcurandum integritatem ꝛ decorē
domus dei ſed verus zelus eſt hmōi vt ſatis ex di
ctis patꝫ igit̄. Secundo ꝓbo de zelo quem habu
it phinees cum iudeum ꝛ madianitam mulierē
occidit. hoc enim zelo finem impoſuit interdicte
conſuetudini ꝛ luxurie que prohibita erat per le-
gem dei. Tertio probat̄ de zelo vero quē quis cō
tra hereticos ſuſcipit ſi omnes virtutes quas ſu
pradiximus comites habeat fidei integritatem a

diuine ſapientie auctoritate ʒ ſanam conſeruabis
Naʒ vt dicit Ambroſius ſuper illud tabeſcere me
fecit ʒelus tuus hereticorum perfidia velut nu-
trix feralis per multos populos irrepit ꝛ publico
funere totum populũ mulctat queadmodum ꝛ il
la madianita meretrix ʒelus igitur ille eſt non ſo
lum laudabilis ſed etiaʒ ad tutandam fidem effi
caciſſimus quo gladius verbi dei aduerſus hanc
perfidiam arripitur vulua ꝗ impietatis percuti
tur ne partus formetur infelix ne adulterina con
ceptio diffundat ſeminarium peruaricationis et
ſceleris hec fere ambro. quia in re maxime cauen
dum eſt vt verus ꝛ diſcretus ſit ʒelus qꝛ alias duʒ
adulterinã conceptioneʒ interimere conabimur
concipiemus eaʒ ꝛ fouebimus hoc eſt dum crede
mus hereſes extirpare hereſes faciem⁹ ſecunduʒ
ꝙ Gregorius in regiſtro quoſdã reprehendit qui
quẽdam velut hereticum ꝛ doctrinam eius tan-
ꝗʒ perniciosam dãpnauerant. Hoc eniʒ [inquit]
non eſt hereſes tollere ſed facere. Quarto proba
tur de ʒelo quem habuit mathathias contra ſa-
crilegia anthiochi quo totam plebem iudaicam
partim ad ſacrilegia declinare incipientem con
tra huiuſmodi ſacrilegia excitauit. Quinto vir-
tus illa quaʒ quis habens putat omnes ſibi eſſe
inimicos qui ſunt hoſtes dei eſt ad integritatem
legis ſeruandaʒ efficaciſſima. Sed vt vult ambro
ſius loco iam allegato eſt aliquis ʒelus quem qui
habent putant omnes eſſe ſibi inimicos qui ſunt
hoſtes dei igitur Maior patet quia non videtur
eſſe aliquid efficacius ad ſeruandum integritatẽ
legis dei ꝗʒ in hoſtes huiuſmodi legis diſcreta et
magnanima hoſtilitas. Sexto virtus illa qua
vendicatur ihrl̃m miſtica in libertatem ſuam/ec-
cleſia congregatur/fides acquiritur/ ꝛ pudicitia
poſſidetur eſt ad integritatem legis et decoreʒ do
mus dei efficaciſſima. Sed vt vult Ambroſius lo
co ſupra memorato. Zelo vendicatur iheruſaleʒ
ʒelo eccleſia congregat̃/ʒelo fides acquiritur/ʒe-
lo pudicicia poſſidetur. igitur. ❡ Decima tercia
concluſio ʒelantis opus multum magni meriti
eſt apud deum ꝛ ſibi multum acceptum. Proba
tur Nam per ʒelum phinees indignatio domini
in populum mitigata eſt Que tamen pena ten-
debat in omnes vt dicit Ambroſius ꝛ per quam
iam iacebant. xxiiij. milia populorum. Per quẽ
etiam ʒelum phinees ſacerdotium in ſempiternũ
conſecutus eſt Hic ʒelus phinees eius ꝗ retribu-
tio cõmemoratur a prophete dauid. Cum ait et
ſtetit phinees ꝛ placauit ꝛ ceſſauit ceſſatio ꝛ repu
tatum eſt ei ad iuſticiaʒ in generatione ꝛ genera
tionem vſ ꝗ in ſempiternuʒ. Hiſtoria habetur in
numeris. xxv. ca. Secundo poteſt probari ſpecia
liter de ʒelo catholicorũ contra hereticos Tercio
probatur quia ſecundũ Ambro. vbi ſupra popu
lus gentium ʒelo fide acquiſiuit ſibi vitã eternam
quam populus iudeoruʒ negligentia ac deſidia
amiſit ſcdm illud ʒelus apprehendit populũ in-
eruditũ. Quia enĩ populus qui erat ineruditus
in lege nullum fidei habebat ardorẽ contulit ſe
ʒelus ad gentes cuius tanta eſt gratia vt electio
nis prerogatiuã vicerit ꝛ eruditionis induſtriaʒ
et populum ineruditũ fecerit meliorẽ. Per hũc
enim ʒelũ vt ait factũ eſt in populo nationũ vt he
reditatem domini mereretur ꝛ domin⁹ ex his ec-
cleſiam ſibi copularet Quarto probatur ꝑ hoc
ꝙ dominus vehementer obiurgat prelatos eccle
ſie ʒelo carentes In apocalipſi cãm tercio ait an-
gelo laodicie eccleſie. Scio opera tua qꝛ neꝗ fri
gidus es neꝗ calidus vtinã frigidus eſſes vel ca
lidus ꝛc. Et ſtati poſt dicis ꝙ diues es ꝛ ditatus
et nullius eges ꝛ neſcis qꝛ es miſer ꝛ miſerabilis
et mẽdicus ꝛ nudus ꝛ cecus Quinto ꝓbatur op⁹
arduum ꝛ difficile ex feruẽti amore dei procedẽs
et ad magnam vtilitatem eccleſie dei ꝛ legis ei⁹
immediate ordinatum eſt deo multum carum et
acceptũ ſed ʒelus eſt huiuſmodi vt ex ſupradictis
patet igitur ❡ Decima quarta cõcluſio ʒelus do
mus dei non ex noſtris viribus ſed ex diuino mu
nere expectand⁹ eſt Probatur primo per illud
Ambroſij ʒelus gratia dei eſt qui exquirit qui ſu
peruenit qui ſe iuſtorũ infundit pectorib⁹ gratia
dei ſcilicet qꝛ gratis data que exquirit. i. qua do-
lemus qua triſtamur cũ videmus legẽ dei malo-
rum iniquitatib⁹ oppugnari Ubi enĩ habem⁹ ta
beſcere me fecit ʒelus tuus hʒ alia tranſlatio quã
exponit Ambroſius Exquiſiuit me ʒelus domus
tue. Exponit aũt Auguſtinus tabeſcere. i. dolerẽ
vel anxiari cum ait de viro iuſto. Non ingratus
enim gratie dei per queʒ fuerat ex inimico recon
ciliatus deo etiam ipſe ſuos diligebat inimicos
ꝛ eos ʒelabat deo dolens ꝛ tabeſcẽs ꝙ eſſent ver
boruʒ eius obligati Exquirit ergo nos cũ nos do
lere facit et triſtari propter iniquitates quas in
domo dei videmus ſuperuenit cum nos deſidera
re facit earum emendationem ꝛ caſtigationem ꝛ
ſe iuſtorũ infundit pectoribus cum executionem
huius ſancti deſiderij actualiter ĩperat. Hec eniʒ
tria per ordinẽ ſe habent. Primũ eniʒ dolendum
eſt nobis ob neglectam ꝛ ſpretã legem. Secundo
deſiderare debem⁹ perſecutionẽ iniquitatũ deco-
rem domus dei perturbantiũ. Et finaliter matu-
ra deliberatione de caſtigãda iniquitate ꝛ diligẽ
ter circunſpectis omnib⁹ executionẽ imperare de
bemus non obſtantibus laboribus et periculis.
Primũ per exquirere ſignificatũ eſt. Secundũ ꝑ
ſuperuenire. Tertiũ per infundi pectorib⁹ noſtris
tunc enĩ deſcendiſſe dicit̃ ʒelus in pectus cũ reie-
cto timore mũdano officiũ eius diſcrete ꝛ magna
nimiter exequimur. Secundo probat̃ cõcluſio vir
tus que eſt vita dei ꝛ per quã quis viuificat̃ in chri
ſto eſt ex munere diuino. Sʒ ʒelus vt vult Ambro
ſius eſt vita dei qua quis ſibi ipſi viuere deſinit vt
chriſto viuat ʒelãdo eius legẽ. Zelans enim deco
rem domus dei non ſibi ipſi ʒelat ſed deo ʒelat
vt vult Auguſ. Et propter hoc dicit ipſe nihil dif
fert in ſentencia ſi legatur, tabeſcere me fecit ʒe-
lus tuus aut tabeſcere me fecit ʒelus meus. nam
ʒelus meus eſt ʒelus quo ʒelo: et ʒelus tuus eſt ʒe-
lus quo tibi ʒelo. Qd̃ ſignificauit vt dicit apoſto-
lus cum ait emulor vos dei emulatione. ʒelo dei ſe
cundũ apoſtolum etiam ʒelant: non qui ſuas iu-
ſticias ſed qui iuſticias dei ʒelant et ideo non ʒelo
dei ʒelant qui cum hereſes ſe perſequi ſimulant
doctrinas ſuas ꝛ traditiones et opiniones ꝑmul
gare ꝛ in precio haberi laborãt cupiditate glorie

Decĩa tercia cõclo.

Decĩa quar ta cõcluſio.

non zelo veritatis incenſi. in hijs em̄ nō eſt idem zelus eorū ⁊ dei neq̄ poſſunt deo dicere. tabeſcere me fecit zelus tuus. nō etiam poſſunt dicere cum Apoſto. Emulor vos dei emulatione qd̄ cum turpe ſit ⁊ periculoſum in omnibus: eſt tamen in ſacrarum litterarū doctoribus turpiſſimum ⁊ periculoſiſſimum. Sicut em̄ ſponſus zelat ſibi ſponſam ſuā ⁊ amicus ſponſi eandē zelat ſponſo ſuo nō ſibi ita xp̄s zelat ſibiipſi eccleſiā que eſt ſponſa ei9 nos autē tanq̄ amici vel ſerui xp̄i ſponſi debemus chriſto zelare eccleſiam ſuam legē eius et mandata ⁊ nō traditiones noſtras pro quibus non eſt zelandū inquātū noſtre ſunt. Sed vt eas comprobemus ⁊ manifeſtas faciamus inſudandum. Tertio probať concluſio per illud Apocaľ. tertio. conſulo tibi q̄ emas a me aurum vbi ſecundum Ambro. per aurum intelligiť dei zelus qui eſt fidei vapor feruor deuotionis qui nos velut ſuauem cibum in xp̄o remollit et formať. Sed hec omnia ſūt ex munere diuino qd̄ patz per hoc ſtatim Ambro. ſubiungit nobis magna gratia eſt ſi nos dñs in ſuo ore conſtituat ⁊ quaſdam meritorum noſtrorum epuletur dapes ſi noſtri cibi ſuauitatibus delecteť. nam beatus quez ſapientia degorſuerit: virtus exhauſerit: iuſticia receperit. q2 in eo culpa portionem habere nō poteſt quez abſorbuerit remiſſio peccatorū. Conſtat autē q̄ hec omnia que vel antecedūt vel ſequūtur zelum ex munere dei ſunt. Ego aūt intelligo zelum ex munere eſſe non q2 ſemper ſit virtus infuſa. pōt enīz zelus ex actibus frequēter elicitis gn̄ari ſed quia ad hoc q̄ ipſum habeamus oportet vel q̄ infundatur nobis vel q̄ ſpeciali concurſu nobiſcum deus ad actus quibus generandus eſt cōcurrat nō q2 non cōcurrat ſp̄aliter ad ceteros actus bonos ſed per appropriationem quandā q2 ad hunc habendum magis indigemus auxilio diuino ꝓpter difficultatem eius. Difficultatem autē hanc ſignificat Ambroſius cum ait. beatum illum eſſe qui ſcit zelare inimices dei. inimici enim dei ſunt zelandi: ſed in eis zelandis eſt quedam menſura et diſciplina hoc eſt quedaz mediocritas inter exceſſum ⁊ defectum igiť. antecedens probatur q2 inimici dei ſalutem propriam deſerunt ⁊ errores ſibi fraude aſſiſciunt. Tuz ſecundo q2 ſecundū prophe. tales obliti ſunt verborum dei. De zelo autē animarum dicit Ambroſius q̄ eſt multum laudabilis q2 per eum fit vt mens noſtra non ſit domus negotiationis cum ſcz non inhiamus emolumētis pecunie. fit etiā vt nō ſit ſpeluūca latronū cum non inuadimus alienas poſſeſſiones et ita per talem zeluz a domo deijcimus fures: direptores: et caupones. vt mundum ſit cor noſtrum.

¶ De vicijs manſuetudini oppoſitis.

Dicendum eſt conſequenter de vitijs manſuetudini oppoſitis et primo de iracundia et iraſcibilitate. Et primo queriť vtrum iracundia ſit peccatum mortale. Arguitur q̄ ſic per illud Iob. v. Uirum ſtultuz occidit iracundia ſed quicquid interficit ſpiritualiter eſt peccatum mortale ḡ omnis iracundia eſt peccatum mortale. In oppoſitum eſt gloſa ſuper illud Pſal. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. venialis inquit eſt ira que nō perducitur ad effectuz. ¶ Notandū q̄ iracundia nominat exceſſum ire: hic autem exceſſus ſit per hoc q̄ in ira peruertitur ordo rōnis. Peruertitur autez ordo rationis in appetitu vindicte multipliciter. vnomodo cum appetiť vindicta de re de qua nō eſt appetenda vindicta vt puta cū appetitur vindicta de opere virtutis ſicut iudei de operib9 virtuoſis xp̄i vindictam appetebant ⁊ de hocmodo vindicte dicit Quintilianus in declamatiōe pro milite mariano et licz reo ſit impunita virtus ſua plures tamen imitabunť tribunum q̄z militem. Secundo cōtingit appetere vindictam cōtra ordinem rationis ratione circunſtantie perſone q2 licet factum ſit punibile: tamen punitio nō eſt appetenda a tali perſona vt nō eſt appetenda filio vindicta de offenſa paterna. Tertio ratione finis vt cum nō propter illud propter qd̄ appetenda eſt vindicta appetitur vt ſi appetať vindicta ad ultionem nō ad emendationem ⁊ caſtigationem. Quarto quia nō eo modo appetitur quo appetēda eſt vt ſi appetenda ſit auctoritate iuſticie ⁊ ab eo cui commiſſa eſt talis auctoritas ⁊ tamen quis velit a ſe ipſo vindictam fieri vt cum pcuſſus percutit. Quinto modo cum exceditur in ira aut ſecundum appetitum vindicte maioris aut ſecundum exceſſum triſticie ex paruipenſione contingentis. interdum enim appetitur maior pena q̄z debita. ſit interdum vero nō appetitur maior vindicta ſed iratus pre nimia triſticia tabeſcit ⁊ anxiatur totus in ſeipſo. Poteſt etiam fieri exceſſus ſecundum circunſtantias loci et temporis. certis enim temporibus puta tempore paſſionis chriſti aut alicuius magne ſolempnitatis non preſtare veniam petentibus et hoc cum venia ſine detrimento magno dari poteſt eſt eſſe immoderatum in ira. Ita dici poteſt de loco ſuperabundantiam ira ſecundum omnes predictas circunſtantias ſieri apparet ex Ariſto. iiij. ethi. cum ait ſuperabūdantia inquit ſecunduz omnia fit et quibus oportet ⁊ in quibus nō oportet: et magis q̄z oportet et velotius ⁊ pluri tēpore vbi p velotius intelligit appetitum vindicte anteq̄ facta ſit certitudo de offenſa puta ad leuem relationem alicuius aut per velotius intelligit vehementius ſicut habet alia tranſlatio per pluri tempore intelligit exceſſiuam durationem triſticie que eſt in ira vt apparet ex eo qd̄ poſtea dicit de amaris. punitio enim quietat impetum in delectationem pro triſticia faciens. ſi autem debeat intelligi de appetitu vindicte videbiť. ¶ Prima concluſio. nemo eſt qui poſſit iraſci ſimul ſecundum omnem circunſtantiam ſcilicz intenſiſſime et diutiſſime. hoc probat Ariſtote. quia malum ire deſtruit ſeipſum quia propter triſticiam deſtruit ſuum ſubiectum propter malas alterationes antecedentes et conſequentes. et ſi integrum ſit id eſt ſi ſit malum ire ſecundum omnem circunſtantiam eſt importabile id eſt non poteſt diu ferri. Tunc probatur q̄ nullus poſſit iraſci omnibus intenſiſſime ⁊ diutiſſime tunc ſic. ſi quis iraſcitur intenſiſſime vel ſtatim ceſſabit ira vel ꝓpter vehementiā ire deſtru

etur iratus ſed ſiue ſic ſiue non diu durabit ira er
go non eſt poſſibile ꝙ quis itenſiſſime ⁊ omnib⁹
Scda ꝯclo ⁊ diutiſſime iraſcatur ¶ Secunda ꝯcluſio ire ſu
perhabundantis ſunt tres ſpecies ſcilicet acuties
amaritudo acerbitas eoꝝ qui ſuperhabundāt
vt exceſſiue iraſcantur quidã ſunt acuti aliȷ̄ ama
ri aliȷ̄ acerbi ſiue difficiles. Acuti ſunt ꝗ velociter
iraſcunt quib⁹ ⁊ in qb⁹ non opꝫ ⁊ magis ꝙ̄ȝ opor
tet ſed non retinent diu iram ſed ſtatim deſiſtunt
et hoc qꝺ eſt in eis optimū ꝯtingit qꝛ nō retinēt
id eſt nō comprimūt nec occultant iraȝ ſuaȝ ⁊ ire
cauſas ſed propalant ⁊ manifeſtant ꝓpter acui-
tatem eorum et deinde requieſcūt et tales dicun
tur acrocoli id eſt acuti ⁊ vehementes in ira ⁊ cō
muniter tales ſunt cōplexionis colerice Aliȷ̄ ſunt
quoꝝ ira cum difficultate ſoluit̄ ſed tamen ſolui
tur aliquando ſine punitione occultant em̄ iram
intra ſe nec eam manifeſtant a qua non diſcedūt
quouſq; retribuerint id eſt punierint punitiōe au
tem facta quietatur eorum ira eo ꝙ pro triſticia
delectationeȝ facit punitio ꝙ̄ȝdiu aūt nō eſt facta
punitio tunc graues ſunt ac moleſti ſibi ipſis et
amicis ſuis quia em̄ occultant eam ideo nullus
mitigat eos aut ſuadet quid honeſtū. Cum ergo
ira que non digerit̄ per extrinſeca mitigantia ſed
per ſe ipſaȝ magno tempore indigeat ad hoc ꝙ di
geſta ſit ideo tales diu perſeuerāt in ira ⁊ tales
appellam⁹ amaros Aliȷ̄ ſunt exceſſiui in ira quo
rum ira non ſoluitur ſine punitione ⁊ cruciatu ⁊
tales dicimus acerbos ſiue dificiles Dico ergo ꝙ
quidam ſunt qui cito iraſcuntur ⁊ cito miteſcunt
Aliȷ̄ vero non cito miteſcūt ſed diu iram retinent
Et iſti ſunt duplices Quidem ſunt quorum ira
eſt tempore digeribilis qui ſcilicet licet diu reti-
neant iram tamen placant̄ ſine punitione. Aliȷ̄
ſunt quoꝝ ira non eſt tempore digeribilis nec vn
ꝙ̄ȝ placantur ſine punitione vel ſupplicio. Acer-
bi ſiue difficiles differūt ab acutis quia diu ꝑma
nent in ira Acuti aūt cito quieſcūt. Differunt au
tem ab amaris qꝛ acerbi non quieſcunt ſine puni
tione Amari autem bene quieſcunt ſine punitio
Tertia ꝯclo ne ſed ad hoc multo tempore indigēt ¶ Tercia
concluſio ⁊ ſi ad actus diuerſaꝝ ſpecierum ira
cundie qualitates corporales inclināt ſine tamē
huiuſmodi qualitatib⁹ per ſolos habitus ex acti
bus frequenter elicitis genitos Poteſt quis ad
huiuſmodi diuerſos act⁹ incliniri Prima pars
probatur per experientiam. videmus enim homi
nes ſecundum diuerſas complexiones facile in-
clinari ad diuerſas iracundie ſpēs Secūda pars
patet quia conſtat ꝙ complexio non neceſſitat
ad actus iracundie quia tūc non eſſēt imputabi-
les ergo non obſtante quacunq; complexione po
teſt quis ex libertate voluntatis iracundia ta-
lis vel talis ſpeciei moueri ⁊ elicere actum ſed
conſtat ꝙ poſt frequentem elicionem huiuſmodi
actuū experietur ſe inclinatuȝ ad conſimiles act⁹
et ad eos non inclinatur per qualitates corpo-
rales complexionantes euȝ ergo per habitus ex
illis actibus genitos. ¶ Quarta ꝯcluſio omnis
Qrta ꝯclo iracundia eſt peccatuȝ probatur omnis actus vo
luntarius contra iudicium recte rationis eſt pec
catum omnis iracundia eſt actus voluntarius cō
tra iudiciuȝ recte rationis ergo omnis iracundia
eſt peccatum Minor eſt nota ex dictis. ¶ Quin Quīta ꝯclo
ta concluſio non omnis iracundia eſt peccatum
mortale probatur quia eſt aliqua iracundia que
excercetur non per inflixionem pene iniuſte ſed
precise per ſubſtractionē beneficiȷ̄ quod ſine qua
cunq; iniuria poteſt non impendere ſed conſtat
ꝙ talis ſubſtractio non eſt peccatum mortale.
Secundo eſt aliqua iracūdia qua non do veniaȝ
de iniuria mihi facta cuȝ tamen recta ratio dictat
dandam eſſe veniam ſed ego volo proſequi repa
rationem iniurie mee viȷ̄s tamen et modis iuſtis
conſtat autē ꝙ hoc nullam habet rationem pec
cati mortalis. ¶ Sexta concluſio non omnis ira Sexta ꝯclo
cundia ex parte vindicte appetibilis eſt ex gene-
re ſuo peccatum mortale. Probatur quia non
per omnem iracundiam appetitur iniuſta vindi
cta ſicut rex qui per iracundiam non dat veniaȝ
crimino ſo ſed vult eum ſecundum rigorem iuſti-
cie puniri non appetit vindictam iniuſtaȝ ſed to
ta iracundia ſua in hoc poſita eſt ꝙ non imparti
tur beneficiuȝ remiſſionis tunc cū ſecunduȝ dicta
men recte rationis deberet impartiri. Secundo
Quicquid eſt ex genere peccatuȝ mortale illud
vniuerſaliter eſt peccatum mortale ſed non om-
nis iracundia qua appetitur vindicta non appe
tenda eſt peccatum mortale ergo talis non eſt ex
genere peccatuȝ mortale. Maior patet quia quic
quid habet in ſe rationem ſufficientem ad conſti-
tuendum aliquid in genere peccati mortalis il-
lud eſt peccatum mortale ſed omne quod eſt pec
catum mortale ex genere habet rationem ſuffi-
cienteȝ huiuſmodi igitur. Confirmatur qꝛ vel hu
iuſmodi ratio eſt ſufficiens ad faciendum aliquid
eſſe peccatuȝ mortale vel non ſi ſic ergo quodli-
bet eſt peccatum mortale in quo reperitur talis
ratio ſi non ergo cuȝ ex cauſa inſufficiente non
ſequatur effectus ſequit̄ ꝙ ꝓpterea nō debet dici
peccatū mortale ex genere Scđo quicq̄d eſt pec-
catuȝ mortale ex vna circunſtātia per nullā aliā
circunſtantiam poteſt fieri nō mortale ſed genus
vel obiectum deordinans actuȝ non minus deor
dinat ꝙ̄ȝ circunſtantia ergo quicquid eſt pecca-
tum mortale ex genere per nichil poteſt fieri non
mortale. Maior patet quia ſi vna circunſtantia
ſit mortalis qualeſcunq; ſint alie actus erit mor-
talis. Tertio eſt aliquis actus iracundie volunta
rius non mortalis quo appetitur iniuſta vindi-
cta ergo iniuſta vindicta non reddit actum appe
titus ex genere mortalem. Antecedens patet de
illo quo appetitur vindicta in aliquo paruo vel
modico et non multum reputando vt parum tra
here pueros per capillos hic enim appetitus nō
eſt peccatum mortale et patet conſequentia quia
tam in appetitu modice vindicte ꝙ̄ȝ magne vin-
dicte ſaluatur ratio huius appetibilis ꝙ eſt iniu-
ſta vindicta et variatur tamen circunſtantia quā
titatis quia ſcilicet vna vindicta appetita eſt par
ua et alia magna ergo cum denominationes iſte
mortale et non mortale varientur ad variationē
quantitatis vindicte iniuſte appetite et non ma-
neant eidem vbicunq; manet eadem ratio gene-
ris ſequitur ꝙ appetitus vindicte iniuſte non eſt

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

peccatum mortale ex genere ſed ex circunſtantis
quantitatis vindicte appetite in iſta tamen rati=
one proceſſi ex conceſſis a Thoma qui concedit
ꝙ appetitus iniuſte vindicte. paruus tamen non
eſt peccatum mortale ſed veniale. eſt tamē vt di=
cit mortale ex genere. fit tamen ꝙ illud quod ex
ſe eſt mortale ex genere non ſit mortale aliquan=
do vt dicit propter imperfectionem actus ex par
te appetentis quando ſcz preuenit iudiciuz ratio
nis. aliquando vero ex parte appetibilis vt cum
vindicta appetita ē modica. Tertio quicquid eſt
mortale ex genere et nō habet aliquid infinite al
leuiās remanet ſimpliciter mortale ſed paruitas
vindicte appetite non alleuiat infinite cum finite
diſtet ad vindicta cuius appetitus eſt ſimpliciter
mortalis ergo appetitus talis parue vindicte in=
iuſte non eſt mortalis ex genere. Probatur ma=
ior quia omne mortale in infinitum excedit venia
le ergo quicquid alleuiat actum mortalem ex ge
nere vt non ſit ſimpliciter mortalis alleuiat infi=
Septima conclusio. nite. ¶ Septima cōcluſio non omnis iracundia
ex parte modi appetendi vindictam eſt mortale
peccatum. Probatur primo quia aliqua eſt que
ſtat cum caritate dei et proximi puta iracundia
illa qua quis alteri appetit vindictam quam de=
meruit ⁊ eo modo quo iuſtum eſt eam ſibi infligi
ardentius tamen ac vehementius appetit quam
oportet aut vehementius triſtatur ex paruipēſio
Octaua cō cluſio ne q̄z oportet. ¶ Octaua cōcluſio aliqua iracun
dia eſt peccatū mortale. Probatur primo de il=
la qua quis iraſcitur efficaciter cōtra eos quibus
pro tunc ex precepto diuino tenetur venerationē
inferre aut vlciſcitur in eos per ablationem alicu
ius rei q̄z tunc ex precepto diuino tenetur tribue
re vt ſi epiſcopus celebrās pro populo ſubſtrahe
ret per iram ſuffragia orationum ab aliquib⁹ qui
regulariter includuntur in numero eorū pro qui
bus preces publice funduntur. Secundo proba=
tur de iracundia qua quis ita iraſcitur de opere
bono vt bene operantem ſupplicio graui afficiat.
Tertio ſi afficiat eum per irā multo grauiori ſup
plicio q̄z demeruit. Quarto ſi vlciſcatur priuata
poteſtate non publica auctoritate. Quinto ſi ſit
ita contumax in appetitu vltionis vt ſe obfirmet
contra illam orationez dominicam et dimitte no
bis debita noſtra ſicut et nos dimittimus debito
ribus noſtris. Sexto ſi per iram nimiam ita in ſe
contabeſcat vt deſerat ea agere ad que de neceſſi=
tate ſalutis tenet̃. Iſte tamen rationes non pro=
bant efficaciter iracundiam eſſe peccatū mortale
ſed bene probant ꝙ per iracundiam frequenter
impellimur in peccata mortalia Auctoritatibus
probat̃ cōcluſio et primo probat̃ auctoritate Au
guſtini. in omelia de igne purgatorio ſi lōgo tem
pore teneat̃ iracundia et ebrietas ſi aſſidua eſt in
numero capitaliū criminū computant̃. Secūdo
per eūdem in quadā epiſtola ſicut acetum corrū=
pit vas ſi diutius ibi fuerit ſic ira corrūpit cor ſi
in aliū diu durauerit. Tertio per illud Criſoſtomi
qui iraſcitur inferius ſupplicijs dignus volūtarie
ſe ipſū ī baratrū pditiōis ferēs ⁊ añ futurā gehē
nā hic vīdictā ſoluēs. Quarto per illud chriſti q̄
iraſcit̃ ⁊ dixit fratri ſuo fatue re⁹ erit gehēne ignis

¶ Contra primā concluſionem arguitur ſic pri= Cōtra ↄcluſ
mo in iracundo acerbo eſt iracundia ſecundum
omnes circunſtantias igitur. Antecedens patet
quia iracundus acerbus iraſcitur vehemētiſſime
et diutiſſime retinet iram et in omnes igitur. Se
cundo iracundia ſecundum vnā circunſtantiam
non repugnat iracundie ſecundum aliam circun
ſtantiam ergo poſſibile eſt iracundiam eſſe ſimul
in aliquo ſecundum omnem circunſtantiam.
¶ Ad primam negatur antecedens. Ad proba Solu
tionem dicitur ꝙ nō iraſcitur velociter nec in om
nes nec pro quibuſcunq̄ rebus. Ad ſecundā con
ceditur antecedens de repugnantia formali ſed
dico ꝙ repugnant cauſaliter quia iraſci cito et ve
hementiſſime et pro omnibus et in omnibus in=
fert corruptionem et deſitionem irati et per con=
ſequens repugnat cauſaliter diuturne ire que exi
git longam permanentiam irati. ¶ Cōtra ſecun Cōtra
dam concluſionē arguitur ſic primo ſecundū om cōcluſ
nez circunſtantiā poteſt accipi aliqua ſpecies ire
Sed ſunt plures circūſtātie q̄z tres ergo ſunt plu
res ſpecies ire q̄z tres. antecedens pz qz ſecundū
circunſtantiam temporis ſumitur ſpecies amaro
rum ſed non minus ſumit̃ ſpecies ire ſecundum
alias circunſtantias q̄z ſecunduz circunſtantiam
temporis igitur. Secundo tota ratio difficilium
ſiue acerborum conſiſtit in hoc ꝙ non quieſcit ira
ſine cruciatu vel punitione ſed hoc conuenit eti=
am amaris ergo amaritudo et acerbitas nō ſunt
diuerſe ſpecies ire. Tertio irarū alia eſt qua quis
iraſcitur fratri ſuo alia eſt qua quis dicit fratri
ſuo racha et alia eſt qua quis dicit fratri ſuo fa=
tue: ſed iſte tres ſpecies non reducuntur ad tres
priores quas ponit Ariſtoteles igitur. Quarto
ſecundū Gregorium nicenum iraſcibilitatuz alia
eſt fellea/alia eſt inſania ⁊ alia furor ſed iſte ſpe=
cies non ſunt eedem cū illis que ſupra poſite ſunt
igit̃. Et confirmatur per Damaſcenum qui ean=
dē diuiſionem ire libro ſecundo ponit. ¶ Ad pri Solu
mam concedo maiorem poteſt enim ſumi ſpecies
aliqua ex parte finis aliqua ex parte eorum qui=
bus iraſcitur et aliqua ex parte perſone que ira=
ſcitur. Et iſte differunt ſpecie q̄ztum ad actus inte
riores voluntatis quia aliud eſt obiectū vnius qđ
non eſt obiectū alterius. Et vltra concedo mino=
rez ⁊ nego conſequentiam ſi intelligatur de ſpeci
ebus a ſuperioribus cōdiuiſis quia quecunq̄ ſu=
merentur ſecundū alias circunſtātias ſub aliqua
iſtarū continerentur puta quicunq̄ iraſcitur pro=
pter vtile talis aut eſt acutus in ira aut amarus
aut acerbus verbi gratia licet ſint plures ſpecies
corporis q̄z due quia tamē ille omnes continent̃
ſub corpore animato vel ſub corpe ĩanimato idō cū
hoc ſtat ꝙ diuiſio corporis in animatū ⁊ in ĩani=
matū ſit bona. Ad ſecundam concedo maiorem
et nego minorem immo dico ꝙ in hoc differūt ab
amaris qui licet diuturnitatē ⁊ firmitatē ire ha=
beant tamen ira eorū tempore digerit̃ licz longo
et quieſcit ſiue ceſſat aliqñ ſine cruciatu aut puni
tione non ſic aūt acerbi et hoc intellige regulari
ter qz in caſu raro forte ↄtingente acerbi quieſcūt
ſine cruciatu. Ad tertiam reſpondet beat⁹ Tho=
mas ꝙ gradus ire quos domin⁹ poſuit nō perti=

nent ad diuerſas ſpecies ire ſed accipiuntur ſecū
dum proceſſum humani actus in quo primo ali=
quid in corde accipitur ⁊ quantum ad hoc dicit
qui iraſcitur fratri ſuo. Secundum eſt cum per
aliqua ſigna exteriora manifeſtatur exterius:
etiam anteqꝫ prorumpat in effectum ⁊ quantum
ad hoc dicit qui dixerit fratri racha. Tercium
quando nocumentuꝫ alterius conceptum ad effe
ctum perducitur nocumentū aūt minimū eſt qd
fit ſolo verbo et ideo quantum ad hoc dicit qui di
xerit fratri ſuo fatue. Ideoqꝫ ſingulis eorum po
nuntur aliqua correſpondentia pertinentia ad
dampnationem In primo ponitur iudicium qd
minus eſt ceteris quia in iudicio adhuc eſt defen
ſionis locus. In ſecundo ponitur conſiliū in quo
iudices inter ſe conferunt quo ſupplicio dampna
ri oporteat In tercio ponitur gehenna ignis que
eſt certa damnatio Hec dicta pulchra ſunt ſed ta
men nōnihil dificultatis habēt Primo quia vel
in iſtis tribus eſt idem preciſe et adequate actus
interioris cui in prio gradu nihil exterius reſpō=
det. In ſecundo reſpondet aliquod ſignum. In
tercio reſpondet nocumentum exterius aut non
ſi ſic ergo cum ſolus actus interior habeat ratio
nem meriti vel demeriti ⁊ nihil addat meriti vel
demeriti actus exterior ſupra interiorem ſequitur
ꝙ ſi tercius gradus facit reum gehenne ignis ꝙ
⁊ primus ⁊ ſecundus hoc etiaꝫ faciunt ſi nō ergo
non bene diſtiguitur a Thoma ſed debuit diſtin
guere primo per actus interiores Secundo quia
vel primus gradus habet nocumentū exterius ꝓ
obiecto vel non ſi ſic ergo facit dignum gehenna
ſi non ergo ſpecie diſtinguntur a tercio gradu cu
ius actus interior habet nocumentū pro obiecto
cum abſtrato nocumentum ſponte ſcilicet ⁊ vo=
luntarie inferatur ei cui iraſcitur. Tercio quia
quod dicit reus erit iudicio ⁊c. aut intelligit de
iudicio humano vel diuino ſi de humano aut
hoc in foro vel exteriori vel interiori non exteri=
ori quia in primo nihil exterius apparet nec ſi=
gnum. ſcilicet nec nocumentum nec interiori
quia in interiori foro non debemꝰ nos defendere
ſed potius accuſare nec poteſt intelligi de iudi=
cio diuino quia ibi nullus eſt defenſionis locus
cuꝫ in tali iudicio nihil accuſetur niſi culpabilis
Ideo poteſt dici aliter Et primo ꝙ in illo paſſu
non loquitur Chriſtus niſi de ira immoderata q̄
digna eſt pena. Aliqua autem eſt ire que non eſt
imperatiua nec vīdicte nec alicuius ſigni exterio
ris paruipenſiui aut ſi ex ſe ſit imperatiua eſt ta
men ibi recta voluntas huiuſmodi actionem exte
riorem cohibens vel imperium ne homo ducatur
ſecundum huiuſmodi ire impetum eſt tamen ibi
de facto motio ire immoderata et iſta facit homi
nem reum iudicio id eſt pena nō quidem eterna
ſed temporali. Nec in foro exteriori ſed tantū in=
teriori. Alia eſt ira que eſt imperatiua ſignoruꝫ
exteriorum quibus ſignis iratus manifeſtat com
motionem ſuam in eum contra quē iraſcitur nul
lum tamen ei notabile nocumētum inferendo Et
iſta ira eſt ſpecie diſtincta ab ira que non eſt for=
maliter ⁊ actualiter īperatiua executiōis q̄r ha=
bet ſignuꝫ illud contemptiuū ⁊ paruipenſiuum
pro obiecto imperato actualiter et formaliter et
non prima. Et iſta facit hominem reum concilio
id eſt reconciliatione ad proximum nam qui ſi=
gno vel nutu vel voce fratrem paruipendit eti=
am nullum notabile detrimentum inferendo te=
netur ad reconſiliationem cum eo ad quam non
tenetur ille qui prima ſpecie ire iraſcitur. Tertia
eſt ira que eſt formaliter et actualiter imperatiua
nocumenti notabilis proximi aut conuiciando
aut alio quouis mode ledendo et iſta ſpecie dif=
fert a prioribus quia habet nocumentum nota=
bile actualiter imperatum pro obiecto quod non
habent alie. Et iſta facit hominem reuꝫ non tan
tum pena temporali nec reconſiliatione ſed eti=
am pena gehenne ignis. Et iſti gradꝰ ſic ſunt ſub
ordinati ꝙ in tertio reperiuntur ſecundus et pri=
mus et in pena eius pena alioruꝫ. In ſecundo au
tem reperitur primus. Et in pena huius pena
illius Cum autem dico habent gradum reperiri
in illo non dico formaliter ſed per equiualentiaꝫ
Alio modo exponi poteſt ſic qui iraſcitur ⁊ cete=
ra reus eſt iudicio id eſt diſcuſſione et examine
conſcientie quo ſcilicet inquiritur ſi ira illa ap=
petebatur vindicta aut paruipendebatur fra=
ter licet nec vindicta nec paruipenſionis ſignum
imperabatur. Aliqua enim volitio eſt qua volu=
mus paruipenſionem et vindictam licet ea nec
paruipenſionem nec vindictam imperabamus.
Et ideo ira et commotio noſtra in proximum de
qua nichil exterius manifeſtamus exigit iudici=
um conſcientie noſtre qua diligenti inquiſitione ⁊
perſcrutatione facta cognoſcamus ſi quid contra
proximum iraſcendo appetebamus et ad hanc
diſcuſſionem tenetur talis alias omittet culpabi=
liter talis tamen nón tenetur ad reconſiliationeꝫ
quia nec ſigno nec facto proximuꝫ leſit. Alia mē
bra exponantur ſicut prius. Ad argumentum au
tem reſpondetur concedendo maiorem Et dico ꝙ
omnia iſta continentur ſub membris prime diuiſ=
ſionis immo quodlibet mēbruꝫ prime diuiſionis
poteſt in hec tria diuidi. Acutorum enim qui=
dam iraſcuntur fratri. Aliꝗ dicunt racha. Aliꝗ di
cunt fatue. Similiter amarorum et acerborum.
Ad quartaꝫ concedo auctoritatem Gregoriꝗ nice
ni ⁊ dico ꝙ ſcđm Thomā diuiſio illa coincidit cū
diuiſione Ariſtotelis Nā p iram felleā intelligit
acutiē Per inſaniā intelligit amaritudinē. Et p
furorem intelligit acerbitatem ire. Iram enim
felleam appellat que habet principium ⁊ deſiti=
onem. Inſaniam appellat iram que in vetuſta=
tem deuenit. Furorem autem dicit iram que ob=
ſeruat tempus in ſupplicium. Secundum au=
tem Ciceronem tercio Tuſcul. queſtionum in=
ſania ſignificat mentem ſanitate vacantem cum
qua poteſt eſſe aliqua mediocritas officiorum ad
communem et vſitatum vite cultum pertinens.
Furor autem dicit mentis ad omnia cecitatem.
Illa ergo ira dicitur inſania qua ita mens per=
turbatur etiam diu vt non ſit compos ſui neqꝫ
ſane exiſtimet illa vero dicit furor qua quis tāta
cecitate affectꝰ eſt vt in ſupplicꝗs ⁊ cruciatibꝰ in
ferendis ira ſeuiat ac debacet vt ſatiari nō poſſit Cōtra ꝗrtā
Cōtra quartā cōcluſionē Af ſic nulla ira ē pecca ꝯcluſiōem.

tum ergo iracundia nō eſt peccatum.ꝯña eſt no-
ta et añs probatur quia nulla paſſio eſt peccatuʒ
cum paſſionibus nō demereamur neqꝫ vitupere-
mur vt vult Ariſtoteles ſecundo ethicorū. Tum
ſecundo quia omni peccato conuertimur ad ali-
quod cōmutabile bonum. Sed per iram quis nō
conuertitur ad aliquod bonūʒ commutabile ſed
tantum ad maluʒ ꝓximi igitur. Tum tertio quia
iram homo vitare non poteſt ſecundū ꝙ vult glo
ſa ſuper illud iraſcimini et nolite peccare cuʒ ait
ꝙ motus ire nō eſt in poteſtate noſtra et ſeptimo
ethicorum ait Ariſtoteles ꝙ iratus cum triſticia
operatur triſticia autem contrariatur voluntati.
Tum quarto quia omne peccatum eſt contra na
turam ſed ira non eſt contra naturam cū ſit actꝰ
naturalis potentie iraſcibilis Et tamen Hieroni
mus in quadam epiſtola ait ꝙ iraſci eſt hominis
Alia argumenta ad idem ſupra poſita ſunt. Ad

Solutiōes. hanc rationē nego antecedēs. ¶ Ad primā pro-
bationem dicit Thomas ꝙ paſſio poteſt eſſe regu
lata ratione et poteſt non eſſe regulata ratione.
Ideo abſolute non importat rationem meriti vel
demeriti nec laudis nec vituperij ſecundū tamen
ꝙ eſt regulata ratione poteſt habere rationeʒ me
riti ⁊ laudabilis. Et econtrario ſecundum ꝙ non
eſt regulata recta ratione habet rationem vitupe
rabilis et demeriti. Ex iſta ſolutione ſequitur ꝙ
paſſio non dicit actum moraleʒ diſtinctū ab actu
bono vel malo. Patet quia omnis actus regula
tus vel non regulatus ratione eſt actꝰ bonus vel
malus ſed omnis paſſio eſt actus regulatꝰ vel nō
regulatus ratione cuʒ ſit actus moralis ergo om
nis paſſio eſt actus bonus vel malus. Et hec con
cluſio eſt concedenda ſecundum hanc ſolutioneʒ
Omnis enim paſſio eſt actus bonus vel malus
licet huiuſmodi actus nō ſit bonus vel malus in
q̄ʒtum paſſio ſed eſt bonus inquantū conformis
rationi ⁊ malus inquantū deformis. Aliter po-
teſt dici ꝙ accipiendo paſſionem ſtrictiſſime pro
motu ſubito nō deliberato pro tempore pro quo
non eſt in poteſtate noſtra ſecundū multos et ma
xime ſecundū Ariſtotelem ea nō laudamur neqꝫ
vituperamur. conſtat auteʒ ꝙ aliqua ira hocmo
do eſt paſſio ſed non omnis. Ad ſecundā nega-
tur minor quia de maiore alias inquiretur. et ad
probationem dico ꝙ illud qđ eſt malum et pena
proximo eſt irato vindicta et bonum delectabile.
ideo conuertendo ſe ad malum proximi conuer-
tit ſed ad bonum ſuum. Ad tertiam dico ꝙ licet
non ſit in poteſtate noſtra ꝙ ira non inſurgat qꝛ
primi motus non ſunt in poteſtate noſtra. In po
teſtate tamē noſtra ē cohibere inſurgentē ac mo
derare ⁊ ita in poteſtate noſtra eſt ne ipſa ſit ira-
cundia aut vt ſit ratione regulata. Ex illa autem
auctoritate gloſe cum textu quē exponit ſcʒ. Ira
ſcimini et nolite peccare trahitur argumentum
multum probabile ad probanduʒ ꝙ primus mo
tus ire nō eſt peccatum. Ad quartam dico ꝙ om
ne peccatum eſt contra naturam hominis id eſt
contra rationis humane ordineʒ ⁊ dictamen. Di
co vltra ꝙ aliqua ira hocmodo eſt contra natu-
ram hominis puta illa que eſt iracundia: licet nō
omnis quia nō illa que eſt primus motus nec illa
que ratione moderata eſt. Contra quintam con-
cluſionem arguitur ſic. omnis appetitus iniuſti-
cie eſt peccatuʒ mortale: ſed omnis iracundia eſt
appetitus iniuſtitie cum ſit iniuſte vindicte igit.
Secundo quicquid interficit mentē eſt pctm̄ mor
tale ſed iracundia eſt huiuſmodi ſecunduʒ illud
Job quinto. Virum ſtultum interficit iracundia
igitur. Tertio quicquid meretur dāpnationeʒ eſt
peccatum mortale ſed omnis iracundia meretur
dampnationem igit. minor patʒ per gloſam ſu-
per illud Mathei quinto. Omnis qui iraſcitur
fratri ſuo reus erit iudicio dicentem per iudiciuʒ
conſilium: et gehennam: diuerſe manſiones pro
damnatione noſtri peccati ſingulariter exprimū
tur. Quarto omnis iracundia per ſe cōtrariatur
caritati ꝫ omnis iracundia eſt peccatum morta-
liter. añcedens patʒ per gloſam Hieronimi Ma
thei quinto. Qui iraſcitur fratri ſuo etiam dicen-
tem ꝙ hoc eſt cōtra proximi dilectionem.

¶ Ad primam nego maiorem non enim omnis
iniuſticia eſt peccatum mortale alias quilibet in
tranſgreſſione cuiuſcunqꝫ legis peccaret mortali
ter. Similiter nego minorem. et ad probationem
nego aſſumptum. aliquando eñ eſt iracundia qꝛ
appetitur vindicta iuſta non tamē eo fine quo eſt
appetenda quia ſcʒ non ad emendationem offe-
rentis ſed ad delectationem vindicantis aut glo-
riam aut quia auidius appetitur q̄ʒ oportet: aut
non omnino eo mō quo oportet. Ad ſecundā di-
co ꝙ aliquid interficit mentē dupliciter. Vnomo
do per ſeipſum ⁊ ſic concedo maiorem. Alio mo
do per alterū cuius eſt cauſa vel occaſio ⁊ ſic ego
nego. Et ad minorem cōcedo eam particulariter
intellectam etiam per ſe. ſi autē intelligatur vni
uerſaliter ⁊ de interfectione actuali ſiue per ſe ſi-
ue per alium ad hec negatur Si autem intelliga
tur de interfectione potentiali ⁊ aptitudinali et
hoc vel per ſe vel per alteruʒ ſic conceditur. Et hoc
conſonat ſatis cum Thoma dicente ꝙ ſtulti per
iracundiam occiduntur inquantum non refrenan-
do motū ire in alia peccata mortalia puta in blaſ
phemiam dei dilabuntur Aduerte tamen ꝙ iſta
propoſitio virum ſtultū interficiet iracundia po-
teſt vnomodo exponi de morte corporali. Alio-
modo de morte ſpirituali. Primomodo duplici
ter. Vnomodo de iracundia aliena. Secundomō
de propria ſi de iracundia aliena tunc admoue-
mur nō commouere indiſcrete eum quem ſcimus
iracundum quia contingit per hoc vt iracundus
aliquando interficiat eum qui indiſcrete ad iram
excitat. Si de iracundia propria tunc hoc cōtin-
git aliquando qꝛ iracundus pre nimia triſticia
egritudinem ⁊ mortem incurrit. Aliquando ve-
ro contingit ꝙ ipſe iſte alterū occidens ſiue ex in
tenſione ſiue preter intentionem mortis ſententi
am incurrat. Si de morte ſpirituali intelligatur
tunc cōtingit multipliciter. Vnomodo qꝛ per tri
ſticiam iracūdie omittit multa ad que de neceſſi-
tate ſalutis tenetur. Secundo qꝛ per iracundiā cō-
mittit multa ſine inclinatione ſiue aliomō que nō
cōmittere de neceſſitate ſalutis tenetur. Ad terciaʒ
conceditur maior ⁊ negatur minor ⁊ ad ꝓbationeʒ
reſpondet Beatus Thomas ꝙ dominus ibi lo-

quitur de motu ire quo quis appetit occiſionem proximi aut quamcunq̃ grauem leſionem cui ſi aſſenſus rationis ſuperueniat indubitanter erit peccatum mortale. Hec opinio nō videt̃ mihi vera cum in toto textu illo non loquatur de occiſione niſi quantum pertinet ad legem veterem quā ibi recitat ⁊ non in illo quod ad nouam legez ſpectat. Ideo dico ꝙ dampnatio dupliciter capitur Uno mō ꝓ pena ad quā qs obligat᷑ eſt ex culpa Secundo modo ſtrictius ꝓ pena eterna ad quā quis ex peccato mortali tenet̃. Dico ergo ꝙ gloſa accipit dampnationem pr̄io modo ⁊ nō ſecundo. Ad quartam nego maiorem ⁊ ad probationem dico ꝙ aliqua iracundia eſt contra proximi dilectionem ſed non omnis ⁊ hoc modo dicendū eſt ſecundū Thomaz aliter tamē poteſt dici ꝙ dupliciter poteſt intelligi iracundiaz eſſe contra ꝓximi dilectionem. Uno modo quia quilibꝫ actus iracundie eſt alicui actui dilectionis proximi cōtrarius ⁊ in illo ſenſu ego concedo. Alio modo quia quilibet actus iracundie eſt alicui actui dilectionis proximi contrarius ad quem quis tūc tenetur de neceſſitate ſalutis ⁊ ſic ego nego

Iracundiā eē ꝯtrariaꝫ caritati triplr̄ itelligr̄

¶ Dico preterea ꝙ iracundiam eſſe contrariam caritati Poteſt ītelligi tripliciter Uno mō quia omni actu iracundie poſito remouetur ⁊ deſtruitur caritas. Secūdo modo quia eſt contraria alicui actui caritatis ad quem de neceſſitate ſalutis tenemur. Tercio modo quia omnis talis eſt contraria alicui actui caritatis ſiue ad ipſum teneamur de neceſſitate ſalutis ſiue non ⁊ ſic primo ⁊ ſecundo nego omnem iracundiam eſſe contrariā caritati. Tercio vero modo concedo ſed hoc non infert eam eſſe peccatum mortale cum ſint multi actus caritatis qui ſunt opera ſuper erogationis, rationes ſolute ſunt ex dictis.

De iracundia.

QUerit̃ ſecūdo vtrū iracundia ſit grauiſſimum peccatum? Arguitur ꝙ ſic per Criſoſtomum dicentem ꝙ nihil eſt turpius viſu furentis In oppoſitum arguitur quia ira cōparatur ad odiuꝫ ſicut feſtuca ad trabez. ¶ Notandū ꝙ grauitas ī peccato poteſt attēdi multipliciter. Uno modo ex parte malicie actus. Alio modo ex parte diſpendioꝝ per iraꝫ illatoꝝ Tercio mō ex parte extenſionis huiuſmodi peccati ¶ Prima concluſio nō omnis ira eſt quolibet peccato (quo appetitur malum proximi) minus grauis ex parte mali appetiti. ¶ Pro probatione ſupponit̃ cuꝫ Thoma ꝙ tria ſunt peccata quibus appetit̃ malum proximi odium/inuidia ⁊ ira: tunc Arguo ſic ſtat ꝙ per inuidiam non appetatur dānuꝫ proximi niſi in paruis bonis puta in diuitijs aut officio aut beneficio ⁊ per ira appetatur mors proximi inocentis/tunc ſic Appetitus mortis proximi innocētis eſt deterior ⁊ grauior appetitu dāpni eius in bonis exterius ita ſcilicꝫ ꝙ iratus occidens per iram proximū ſiue nocentem ſiue innocentem et maxime ceſſante commotione paſſionis pro tempore pro quo excecat ſicut contingit in furentibus grauius punietur tam in foro exteriori quam interiori tam corporaliter quam eternaliter inuido damnificante proximum in decez ſolidos ergo non quelibet ira eſt qualibet inuidia minus grauis. Secundo quia ſi non hoc ideo eſſet vt dicit Thomas qui ira appetit malum pene alicuius ſub ratione boni qḋ eſt vindicta Per odium aūt appetitur malum proximi ſub ratione mali abſolute inquantum ſcilicet eſt malum huius. Inuidus autem appetit malum proximi propter appetitum vane glorie quod eſt deteri⁹ q̄ꝫ appetere maluꝫ alterius ſub ratione iuſte vindicte. His ſuppoſitis arguo ſic. Hoc quod ē ſub ratione iuſte vindicte aut eſt infinite minus malum q̄ꝫ appetere ſub ratione vane glorie aut finite: non infinite quia tunc ſequeretur ꝙ omnis inuidia eſſet deterior in infinitū iracundia etiā mortali. Si finite ergo cū poſſit dari malum appetitum proximo per iram quod tunc excedat aliqḋ malum appetitum eidem per inuidiam ſicut appetere ſub ratione vane glorie excedit appetere ſub ratione iuſte vindicte ⁊ aliqḋ aliud quod magis excedit ⁊ cum cetera etiam poſſint eſſe paria ſequitur quod eſt dabilis aliqua iracūdia que erit aliqua inuidia deterior. Tercio quia ratio illa fundatur ſuper falſo licet enim iratus appetat malū proximi aliqñ ſub ratione vindicte non tñ appetit ſemꝑ ſub rōe iuſte vīdicte imo ſcit frequenter iratus ꝙ vindicta quaꝫ appetit eſt iniuſta Ex hoc ſic arguitur deteri⁹ eſt appetere malū proximo ſub ratiōe iniuſte vindicte q̄ꝫ ſub ratiōe vane glorie: ſed inuid⁹ appetit ſub rōe vane glīe per eum et iratus appetit aliqñ ſub ratione vindicte iniuſte et iniurie ita ꝙ de facto vult iniuriā inferre alteri ſicut alius intulit ei iniuriaꝫ igitur Confirmatur vbi non eſt vera offenſio etiaꝫ ſecūdum eſtimationem offenſi ibi non eſt appetitus mali proximi ſub ratione iuſte vindicte ſed aliqñ iratus ſecundum veritatem non fuit vere offenſus et hoc ſcit et cognoſcit vt puta ſi quis te requirat vt facias per eo quod ſalua cōſcientia tibi facere non licet quod etiam ſcit ille qui requirit non faciendo illud quod petit aliquando iraſcitur et tamen ſecundum rei veritatem nec etiam ſecunduꝫ eſtimationem ſuam fuit vere offenſus ergo talis appetendo malum tibi non appetit illud ſub ratione iuſte vindicte ſed ſub ratione vltionis iniuſte aut potius ſub ratione iniurie. Et ſi queras quomodo eſt ibi ira cum non ſit ibi paruipenſio nec ſecundum veritatem nec ſecundum eſtimationeꝫ irati. Secundo reſpōdeo ꝙ poteſt ibi eſſe ira eſto ꝙ non ſit ibi vera paruipenſio Eſto etiam ꝙ eſtimet qui iraſcitur ibi non eſſe veram paruipenſionem ſed quia forte eſtimat ꝙ alij putant ſe ab illo paruipenſum fuiſſe ob hoc eniꝫ indignatur aduerſus eum. Et huius ſignuꝫ eſt ꝙ qui hocmodo iraſcuntur his autē ſimilibus verbis vtunt̃ quid dicent homines quid eſtimabunt de obedientia tua ad me. ¶ Secunda concluſio nō omnis iracundia etiaꝫ ſuppoſita equalitate appetibilis eſt qualibet inuidia minus mala. Probatur primo pono inuidum qui proſequitur per inuidiaꝫ mortem hominis qui mori demeruit et pono iratum qui mortem innocentis per iram proſequit̃: tunc

Grauitas pcti tripl̃r attendit̃

Pr̄ia ꝯclo

Tria pctā quib⁹ appetit̃ malū ꝓximo.

Scd̄a ꝯclo

ſic. Iſte iratus grauius peccat q̃ȝ ille inuidus cū
peccatum eius ſit tam apud deuȝ q̃ȝ apud homi
nes grauius puniendum igiṫ. Secundo qꝛ ſup-
poſita equalitate appetibilis poteſt eē diuerſitas
ex parte aliaruȝ circunſtātiarū ꝙ cum ratio illa ſe
cundum quam inuidus malum proximi appetit
nō faciat exceſſum infinitū ſupra rationem ſecun
dum quam iratus eidem malum appetit ſequiṫ
ꝙ per exceſſum in alijs circunſtantijs poterit ade
quari peccatum ire peccato inuidie ꝛ etiam hoc
Tercia ɔclo ab illo excedi. ¶ Tertia concluſio ira non eſt ex
pte appetibilis minus mala q̃ȝ inuidia ſupoſita
equalitate ipſius appetibilis ꝛ ceteris alijs pari
bus. Quā concluſionem pono ſuppoſito ꝙ inui-
dus appetat maluȝ proximi finaliter propter va
nam gloriam de quo an verum ſit diſcutietur cū
agetur de inuidia. Concluſio probatur. vindicta
eſt magis fugibilis q̃ȝ vana gloria ſecluſa vtro-
biq3 ratione iuſticie ꝙ appetere maluȝ alteri pro-
pter vindictam eſt ceteris paribus deterius q̃ȝ ap
petere malum alteri propter gloriam. añs patet
quia vindicta eſt appetibilis propter gloriam fi
naliter ꝛ non econtra. Tum ſecundo qꝛ vindicta
nunq̃ȝ eſt bonum vnius quin ſit malum alterius
gloria autem eſt alicui bonum ſine hoc qđ ſit al-
teri malum. Tum tertio qꝛ gloria ſic eſt bona ꝙ
non eſt mala niſi propter aliquam circunſtantiā
vindicta autem nunq̃ȝ eſt bona niſi ratione alicu
ius circunſtantie. Si quis autem diceret ꝙ inui-
dus appetit malum ꝛ nocumentum alteri nō fi-
naliter propter gloriam vanam ſed vt alteri ma
le ſit aliter eſſet forte dicendū. Sed concluſio pre
dicta poſita eſt contra Thomam qui per ſuppo-
ſitum illud nititur probare oppoſitū huius con-
Quarta ɔclo cluſionis. ¶ Quarta cōcluſio iracundia regula-
riter eſt minus graue peccatuȝ odio ꝛ inuidia ce
teris paribus. Hanc concluſioneȝ ſic intelligo ꝙ
regulariter iratus eſt offenſus vere vel ſecundum
eſtimationem ab eo cui iraſcitur. Et ꝙ hmōi ira-
cundia nata eſt in eo cauſare quēdam vehemen-
tem impetum ꝛ quēdam alterationem tam in a-
nima q̃ȝ in corpore per quam cauſatur perturba
tio grauis in mente impediens iudicium ratiōis
et deliberationem ita ꝙ iratus ꝛ maxime cum for
tis eſt iracundie paſſio habet duo que diminuūt
rationem culpe per iracundiam perpetrate. Unū
eſt eſtimatio offenſionis ac paruipenſionis. Ali-
ud eſt obtenebratio mentis que duo nō habet in-
uidus nec odioſus. Ex his ſic arguiṫ. tanto pec-
catum ceteris paribus eſt grauius q̃ȝto in peccā-
te plus eſt de cognitione qꝛ tunc peccatum tanto
magis fit cōtra conſcientiā ſed in inuido eſt plus
de cognitione q̃ȝ in irato qꝛ vt dictum eſt in irato
eſt magis obſcurata ratio igitur. ceteris paribus
peccatum irati eſt minus graue q̃ȝ inuidi vel odi
entis. Confirmatur iratus nocet aperte. inuidus
vero inſidioſe ꝛ fraudulenter ſed hoc non eſt niſi
quia iratus plus habet de impetu ꝛ minus de co
gnitione. Inuidus autem econtra plus habet de
cognitione ꝛ minus de impetu igiṫ. Dixi aūt duȝ
eſt vehemētia perturbationis ꝛ maxime pro tem
pore pro quo paruipenſio primo venit ad notici
am irati ꝓpter amaros ꝛ acerbos qui diu ſeruāt
iram et ſollicite exquirunt oportunitatē vleiſcen-
di quia in talibus poſtq̃ȝ ſedata eſt perturbatio ꝛ
commotio cum noceret nō nocent perturbati nec
ex impetu ſed magis inſidioſe nec ī eis minus eſt
de cognitione q̃ȝ in alijs ꝛ tales nō videnṫ habe
re ſupra iuidos aliquid excuſans niſi offenſionē
et paruipenſioneȝ quā nō habent inuidi. Ex iſtis
ergo michi videtur ꝙ peccata iratoruȝ ceteris pa
ribus minora ſunt q̃ȝ inuidorū. Dixi autē ceteris
pibus. nā peccata Neronis quibus vrbem incen-
dit: matrem necauit: nobilium ac ignobiliū cru
orem fudit. q̃ȝuis ex ira fierent. Quod pȝ ꝑ ma
gna parte in Octauia. vbi Nero oſtendit ire ſue
cauſas multa maiora fuerunt q̃ȝ nōnulla pecca-
ta inuidorum. Si tamen quis nō paruipenſus ea
dem nocumenta intuliſſet per inuidiā multo gra
uius peccaſſet q̃ȝ peccauerit Nero qꝛ paruipenſio
precedens videtur diminuere grauitatem pecca
ti in ira. Ex hac concluſione infero cōtra beatuȝ
Thomam ꝙ nō habet ira excellentiam grauita-
tis ex parte modi iraſcendi propter vehementiaȝ
et velocitatem ſui motus. probatur quia nō habȝ
ira excellentiam grauitatis ex eo ex quo diminui
tur eius grauitas ſed ex huiuſmodi vehemētia et
velocitate peccati ire diminuitur grauitas igitur
maior eſt certa ꝛ minor probata eſt. Et iterū pro
batur pono duos acerbos vel difficiles quorum
vterq3 offendatur ꝛ omnia ſint paria niſi qꝛ vnus
cum primo innoteſcit ſibi paruipenſor vindicat
ſeipſum occidendo paruipendenteȝ. Alius vero
differt ꝛ per medium annum poſt occidit. Cōſtat
ꝙ primus eſt excuſatior q̃ȝ ſecundus ꝛ nō niſi qꝛ
occidit cuȝ inerat hmōi vehementia ꝛ velocitas
igiṫ. Secundo quicquid cauſatur naturaliter et
ipſum reprimere eſt difficile laborioſum ꝛ virtuo
ſum: illud nō repreſſum diminuit peccatum ꝛ nō
aggrauat ſed vehementia et velocitas immo ꝛ per
turbatio cauſantur naturaliter ꝛ difficile laborio
ſum immo ꝛ virtuoſum eſt illud reprimere ergo
ſi non reprimantur diminuūt peccatum qđ inde
cōſequiṫ. Ideo dico ꝙ ira ex parte iſtorum nō ha
bet excellentiam grauitatis culpe ſed magis di-
minutionem licȝ ex iſtis bene habeat ꝙ ſit maio
ris nocumenti illatiua ſecundū illud Prouerbio
rum. xxvij. ira nō habet miſericordiaȝ nec erum-
pens furor ꝛ impetum concitati ſpūs ferre quis
poterit. Tertio quecunq3 naturaliter cauſata in-
ducunt ignorantiam ꝛ obſcuritatem mentis illa
diminuūt peccatum ſed vehementia ꝛ velocitas
naturaliter cauſanṫ cum pertineant ad primos
motus et inducunt ignorantiam ꝛ obſcurationeȝ
mentis igiṫ. minor patȝ per illud Gregorij. v. mo
ralium ire ſue ſtimulis accenſuȝ cor palpitat: cor
pus tremit: lingua ſe prepedit: facies igneſcit: ex
aſperanṫ oculi: ꝛ nequaq̃ȝ recognoſcuntur notio
rem quidem clamoreȝ format: ſed ſenſus quid lo
quatur ignorat. Ex q̃ auctoritate dupliciter ap
paret propoſitum. Primo per illud nequaq̃ȝ re
cognoſcit ꝛc̃. et per illđ ſenſus quid loquuṫ igno
rat. Secundo qꝛ ille mutationes in corpore ſunt
alterationes naturaliter cauſate neq3 eas cauſa-
ri poſſibile eſt ſine magna perturbatione ꝛ obſcu
ratione mentis. Aduerte tamen ꝙ Thomas be-

ne habet ꝙ ira ſecundum modum iraſcendi bene habet quandaꝫ excellentiaꝫ ſed non dicit ꝙ habet excellentiam grauitatis quia tamē videt̄ ex precedentibus ꝙ ita debeat intelligi ex eo ſcilicet ꝙ queſtio eſt de grauitate ire ⁊ ꝙ in precedenti parte eiuſdeꝫ articuli cōparando iraꝫ ad inuidiā ⁊ odiū locutꝰ eſt de maioritate ⁊ minoritate grauitatis ideo ex ſerie textus videt̄ ꝙ cū hic facit mētionem de excellentia ꝙ intelligat de excellentia grauitatis Si quis tamē velit hoc ſolum intelligi de excellentia nocumenti non contradico.

Quīta ꝯclō

¶ Quinta concluſio non eſt ira omnis ex parte boni appetiti minus grauis peccato concupiſcentie. Pro qua concluſione Aduerte ꝙ ſecundum Thomā ira tendit in aliquod malum ſub ratiōe alicuius boni. appetit eñ vt dicit maluꝫ ꝓximi inqͣꝫtū eſt vindicta ⁊ ſecundū ꝙ habet rōem boni iuſticie. Tunc probat̄ concluſio iracundus appetit bonuꝫ vindicte non ſecundum rationem iuſticie ſed ſecundū ꝙ eſt bonum propriū delectabile iracundi ex malo alterius ꝓueniens tunc ſic Delectatio in malo alterius ceteris paribus eſt grauior q̄ꝫ delectatio in proprio delectabili: ſed delectatio irati in vindicta ē delectatio in malo alterius. delectatio aūt concupiſcētis eſt delectatio in bono proprio ſcd'm preciſe ꝙ hoc eſt delectanti bonuꝫ ⁊ non ſecundū ꝙ eſt malum cuicūqꝫ alteri igitur Añs patet qꝛ iracundus occidens pro leui verbo ſcit occiſionē illaꝫ eſſe omnino iniuſtam nec appetit eam quouiſmō vt eſt bonum iuſticie cuꝫ ſciat eam carere omni rectitudine iuſticie ſed appetit eam ſecundū ꝙ vindicta ⁊ vltio ſiue ſecundū ꝙ eſt malū alteriꝰ qui offenderat eū Secundo volo ꝙ ſit aliquis qui per cōcupiſcentiam carnalem ſollicitet berthaꝫ vxorē lini ⁊ ea potiat̄ ſit alius quem linus offendit qui eandeꝫ bertham ſollicitet non propter cōcupiſcentiam ſed vt per adulterium berthe tanq̄ꝫ per quoddā nocumentuꝫ vindicet ſe de lino ⁊ tandē cōſentiat et potiatur aut eam adulterandem tradat alteri de cōſenſu ſuo ⁊ cetera ſint paria tūc quero quis iſtorum grauius peccat an primus vel ſecundus Si ſecundus ſequitur ꝙ ex parte boni appetiti non eſt ira minus grauis quam concupiſcentia ſed econtra. Nec poteſt dici ꝙ primus quia eſt in vtroqꝫ idem appetitus ſcilicet concubitus cuꝫ bertha ⁊ appetitur a concupiſcenti ſecundum ꝙ eſt bonum concupiſcentis a lino vero appetitur ſecundū ꝙ malum berthe et ſecundum ꝙ maluꝫ lino. Ex quibus reſultat delectatio in vlciſcente, Tū ſecundo quia grauius eſt delectari in malo alterius quam in bono ꝓprio ſed concupiſcens delectat̄ in bono ꝓprio iracūdus in malo alteriꝰ Tercio volo ꝙ quis concupiſcat bertham meretricem ſolutam quidem ⁊ non cōiugatem Alius vero ſi contra eam iratus primus petat delectationem ſuam per coucubitū eius Secūdus vindictā per occiſionē ⁊ vterqꝫ aſſequat̄ quod cupit tunc ſic conſtat apd' omnes ꝙ delectatio iracundi eſt deterior ⁊ grauior q̄ꝫ delectatio concupiſcētis ſed iſte delectationes ſunt bona illa q̄ concupiſcens ⁊ iracūdus appetunt igit̄ Ideo dico ꝙ ſi pctm̄ iracundi nō diminuatur ꝓpter offenſaꝫ aut propter obſcurationem mentis aut propter aliam circunſtantiam ⁊ cetera ſint paria ſcꝫ ꝙ vterqꝫ committat in legem vel preceptū paris auctoritatis tunc iracundus plus peccabit et grauius q̄ꝫ concupiſcens. ſed ea que dixi frequenter multum diminuunt de pctō iracundi. et ideo de peccato iracundorum ſemper inquirendū eſt quādo perpetratum eſt vtrum cū ira eſſet recens ⁊ cum apparebant ille alteratiōes tam in corpore q̄ꝫ in anima de quibus dictum eſt aut poſtq̄ꝫ ira refriguit ⁊ alterationes ille quieuerūt qd' contingit in amaris ⁊ acerbis qui multo tēpore poſt retribuūt offendentibus.

Sexta ꝯclō

¶ Sexta concluſio. iracundia nō eſt grauiſſimū peccatum grauitate extenſionis licet ſit odio hoc modo grauior. Prima pars probatur qꝛ concupiſcentia regulariter in pluribus reperitur q̄ꝫ iracundia igit̄. añs patet per experientiam. Secunda probatur qꝛ odium eſt ira inueterata ꝫ pluribus eſt communis ira q̄ꝫ odium.

Septima ꝯcluſio.

Septima cōcluſio. iracundia nō eſt grauiſſimum peccatum ex parte diſpendiorū illatorum vel deſideratorum proximo. patet qꝛ odium hoc modo eſt grauius qꝛ ſecundum Ariſto. qui odit deſiderat eum nō eſſe quem odit. Tum etiaꝫ ſecundo qꝛ odiens non deſiderat malum ꝓximi quia ſit ipſi odienti bonum ſed qꝛ eſt maluꝫ odito iracundus autem deſiderat malum ꝓximi inquantū per hoc aſſequitur vindictam ⁊ vltioneꝫ. licet aūt iracundus aliquando tantū maluꝫ optet proximo ſicut odiens: non tamen tam regulariter nec ſub tam mala ratione. Tum tertio qꝛ iracūdus optat malum et dampnum vni perſone ſingulari vel duabus. odiens autem alicui toti generi aliquando quod declarabitur cum agetur de odio.

Octaua cōcluſio.

¶ Octaua concluſio. iracūdia nō eſt grauiſſimū peccatum ex parte malorum culpe q̄ ex ea nata ſunt oriri. probat̄ concluſio quia ſuperbia eſt hoc modo grauius peccatuꝫ cum a ſanctis dicat̄ eſſe omnium vitiorū parens.

Nona ꝯclō

¶ Nona concluſio. iracundia eſt hac grauitate multum grauis. probatur primo per gloſam Pūerbio. xxix. Janus omnium vitiorū eſt iracundia qua clauſa virtutibus intrinſecus dotabimur qua aperta ad omne facinus armabimur. Ex qua auctoritate ſic arguitur omne vitium a quo nate ſunt diriuari omnia vitia eſt grauitate inclinationis et originationis multum graue ſed ira eſt hmōi igitur. minor patꝫ ex dicta auctoritate. Tum ſecūdo qꝛ per iram quis aliquando induci t̄ ad omittendum ea facere que tenetur facere de neceſſitate ſalutis ⁊ ea committere que nō committere tenet̄ de neceſſitate ſalutis per iram enim omittūt irati omne genus beneficentie et committūt contra proximū omnem iniuriam per modum ſcꝫ vltionis ⁊ vindicte. Ex iracundia enim procedunt conuitia/rixe/contentiones/blaſphemie/rapine/violationes/ ⁊ homicidia. et quicquid generat̄ ad contentionem vindicte que ptinet iracundie. triſticia eſt ex qua torpor: ſegnities: ⁊ omne accidie genus manat. De ira oriunt̄ murmurationes/ſcandala/maledictiones/contumelie/ bella/ inuocationes demonū vt qui ex ſe vindictam habere nō poſſunt eam auxilio demonis conſequent̄. Ex quibus omnibꝰ ap

paret iram eſſe peccatum hac grauitate inclina-
Decia ɔclo tionis multū graue. ¶ Decima concluſio ira eſt
peccatum multum graue grauitate diſpendiorū
per eam irato illatorum vel inferendorū. probaꝛ
Nam per iram acquirit oculus mentis diſpendi
um obſcurationis ⁊ cecitatis: memorie tenacitas
beneficiorum acceptorū obliuionem. Et ipſa ho-
minis voluntas innate humanitatis affectionem
deperdit. Primū probatur per illud ira impedit
animum ne poſſit cernere verum. Probaꝛ etiaʒ
varijs auctoritatibus Caſſiani ⁊ aliorum auctorum
ſupradictorum. Ex quo primo fit vt perdatur ſa
pientia ⁊ ſtulticia inducaꝛ ſecundū illud ira in ſi
nu ſtulti requieſcit. fit ſecundo vt perdaꝛ pruden
tia ſecundū illud. ira perdit prudentes ⁊ hoc taʒ
ex cecitate q̄ʒ ex precipitatione quas inducit. fit
tertio vt iniquum tanq̄ʒ iuſtum frequenter opere
tur ſecundū illud. dum perturbaꝛ mens iudiciuʒ
ſue rationis exaſperat omne qd̄ furor ſuggerit re
ctum putat. fit quarto vt nō ſit conſilij particeps
ſecundum illd̄. vir iracundus agit ſine conſilio.
Quod ira turbat memoriā beneficiorū ſuſcepto-
rum patʒ exemplo Saul qui turbatꝰ contra Da
uid qꝛ puelle cantabant Saul percuſſit mille et
Dauid decem milia oblitus eſt omnium benefici
orum q̄ a Dauid ſuſceperat et omnis amicitie et
communicationis et querebat eum occidere. pa-
tet etiam exemplo Alexandri qui ira ſuccenſus
militem ſibi cariſſimū occidit. Qd̄ voluntas ira
ti perdat affectionem hūanitatis innate ptʒ per
illud Prouerbio. xxv Ira miſericordiam nō ha
bet neq̧ erumpens furor. Ex quo fit vt non curet
iratus turbare cōmunicatōem hominū/rixas/cō
tentiones/et diſcordias excitet q̄ proueniūt ex de
fectu hmōi humanitatis ſecundum illud. vir ani
moſus parit rixas et vir iracundus effodit pecca
ta cum ſcʒ malos quos ad diſcordiam prouocat
peiores facit. fit ſecundo vt ad amicitiam homi-
num et conuerſationeʒ ſit ineptus. patʒ quia hec
omnia perturbanꝛ per rixas ⁊ diſcordias. fit ter-
tio per hec omnia vt ab eo gratia ſeptiformis ſpi
ritusſancti excludatur ſecundū illud ſuper quem
requieſcet ſpūs meus niſi ſuper hūanitateʒ et qui
etum. ſunt enim hmōi gratiaruʒ quedam que exi
gūt acutiem mentis aliqua tenacitatem memo-
rie et aliqua humanitatem ad proximos et ideo
cum ira nos hijs tribus deſtituat ideo nos hmōi
ſanctiſpiritus gratijs priuat. Secūdo per iracun
diam excidit quis ab honeſta geſtuū et motuum
corporalium moderatione. Qd̄ ptʒ primo per il
lud Greg. v. moralium. iratus ad apertaʒ mox in
ſaniam ducitur ⁊ vſq̧ ad ſuperficiem ſcʒ corpora
lis diſpoſitionis ab intimo cogitationum funda-
mento diſſipatur nam ire ſue ſtimulis accenſum
cor palpitat/corpꝰ tremat/lingua ſe prepedit/ fa
cies igneſcit/⁊c̄. vt ſupra allegatum eſt ⁊ Proſp.
libro qui dicitur Uita regia iratus vndiq̧ iracun
die ſtimulis agitatur/corpus tremit/ lingua bal-
bucit/vultus igneſcit/cor palpitans tremulat/et
oculi turbati caligant. Et ideo iratus recte figura
tur per illum demoniacū qui veſtimentis ſuis di-
laceratus nude incedebat: homines vexabat: ⁊ in
monumētis manebat. Mathei. ix. Tertio iratus
frequenter eſt ſibi cauſa multarū egritudinuʒ vt
mortis ſibi diſpendium affert ſecundū illud Ec-
cleſia. iij. Zelus et iracundia minuent dies. Qd̄
contingit tripliciter. Primo ex triſticia iracundi
que triſticia primo cauſatur ex paruipenſione ve
ra vel eſtimata. Secundo cauſatur ex vindicte di
latione aut impotentia ad cuius augmentū con-
currit retentio ire apud ſe. Cum enim quis parui
penſum et iniuriatum ſe putat ⁊ videt ſe nō aude
re vel nō poſſe omnino vel nō poſſe ſatis cito vin
dicare eſtuat ⁊ furit apud ſeipſum ita q̧ conuer-
tit quaſi in ſe furorem quem eſſet in eum cui iraſci
tur impenſurus ex quo tabeſcit per triſticiam ira
tus. inducunꝛ in eo egritudines ⁊ aliquādo mors
huius ſignum eſt q̧ animalia iracunda ſunt bre
uis vite. Et refert Auguſtinus de ciuitate dei de
ſilla Romanorū duce q̧ pre ira cum turbulentiſ
ſimus eſſet fracta eſt ſibi vena ſanguinis in corpo
re et mortuꝰ eſt. ſicut autem hec fractio vene con
tingit ita ⁊ multe male alterationes letales con-
tingere poſſunt per iram. Secundo ɔtingit mors
aut detrimentū corporis per iram in executione
ipſius vindicte. contingit enim frequenter vt qui
vult vulnerare aut occidere vulneratur aut occi-
ditur aut aliud detrimentum patiꝛ. Tertio cōtin
git cum hec detrimenta corporis redduntur tan
q̄ʒ pene aut ſupplicia pro iniurijs per iram illa-
tis occidenti enim mors ſecunduʒ iuſticiam red-
ditur et vulnerāti aut iniurianti pene a iudice in-
fligitur. Quarto qꝛ per iraʒ reijcitur quis a com
municatione hominum nemo eſt em̄ qui non for
midet conuerſari cū iracundis ⁊ ideo Gregorius
v. moralium ait. per iram gratia vite ſocialis a-
mittitur ſicut ſcriptum eſt. Noli eſſe aſſiduus cuʒ
homine iracūdo ne diſcas ſemitas eius ⁊ ſumas
ſcandalum anime tue. qꝛ qui ſe ex humana ratio
ne nō temperat neceſſe eſt vt beſtialiter ſolus vi-
uat immo nec ſecum quiete habitare potes ſolus
vt poteſt probari per exempluʒ illius qui cū con
uiuere cum hominibus nō poteſt ſolus vixit. Cuʒ
autem bis aquam quā deportabat fudiſſet iracū
dia motus vas ɔfregit. Quinto qꝛ iracundia per
cecitatem mentis ⁊ alia mala que inducit reddit
nos ydoneos ad tentationes dyaboli. Cum enim
videt demon nos iam aduerſus aliquē cōmotos
et perturbatione mētis pene excitatos facile ſug
gerit nobis omnia que vtūtur ad ledentis iniuri
am accommoda ⁊ ideo Apoſto. ad epheſios. iiij.
cum dixiſſet ſol nō occidat ſuper iracundiam ve
ſtram ſubiunxit nolite locū dare diabolo per hoc
ſignās q̧ cum per iram excecari ſumus ⁊ luce rati
onis deſtitui facile tentationi demonum ſuccum
bimus. ¶ Ex hijs omnibus īfertur vndecima cō
cluſio et ad q[...]ſitum reſponſiua iracundia non Undeci concluſ
eſt grauiſſimum peccatum patʒ ex dictis.
¶ Contra hanc vltimam concluſioneʒ arguitur Cōtra
ſic ſecundum Criſoſt. nihil eſt turpius viſu furen mā ɔcl
tis ergo ira eſt grauiſſimum peccatum. Secūdo
iracundia maxime nocet ꝫ iracundia eſt grauiſſi
mum peccatum ɔña tenet quia quanto peccatuʒ
eſt magis nociuum tanto eſt grauius añs patet
quia ira aufert rationem per quam homo eſt dñs
ſuiipſius, dicit em̄ Criſoſto. q̧ ire et inſanie nihil

eſt medium Tercio effectus ire eſt grauiſſimum
pctm̄ ergo et ira conſequentia tenet qꝛ interiores
motus diiudicantur ſcd̄m exteriores effectus et
antecedens probatur quia homicidiuꝫ quod eſt
Solutiões. grauiſſimū peccatū eſt effectus ire. ¶ Ad primaꝫ
dico ꝙ duplex eſt turpitudo vna oppoſita mora-
li virtuti ⁊ de iſta non loquitur Criſoſto. Alia eſt
oppoſita cōdecentie geſtuū ⁊ motuū corporaliū
et de iſta loquitur. Ad ſecundam nego conſequē
tiam et ad probationem nego antecedens iniu-
ſticia em̄ per errorem ⁊ iniuſticia contra conſciē-
tiam equaliter nocent ceteris paribus ⁊ aliqn̄ in
iuſticia per erroreꝫ magis nocet ⁊ tamen non eſt
maius peccatum nec equale non eniꝫ attenditur
grauitas peccati ex nocumento illato ſed ex mul
tis aliis ad actum concurrentibus neqꝫ eſt veruꝫ
ꝙ aſſumitur ꝓ antecedēte iniuſticia em̄ ⁊ odium
et inuidia magis nocent q̄ꝫ ira Et ſimiliter ſuper
bia magis nocet q̄ꝫ ira ⁊ ſimiliter ambicio ⁊ aua
ricia a quibus ſecundū Saluſtium omnis rerum
publicarū pernicies originem accepit Si autem
argumentū procederet de nocumēto pene que de
betur actui tanq̄ꝫ ſupplicium demerito neganda eſ
ſet minor Et ad probationem antecedentis cōce
do ꝙ ira aufert ratonē Sed dico ꝙ deterius eſt
contempnere rationeꝫ agendo contra eam q̄ꝫ au
ferre eam non admittendo ipſam ad conſilium
agendorum Ad terciam nego antecedens ⁊ ad
probationem dico ꝙ homicidiū aliquod eſt effe-
ctus odii aliqd̄ inuidie aliquod iniuſticie ⁊ aliqd̄
ire illud autem quod eſt effectus ire eſt minꝰ gra
ue peccatū illo quod eſt effectꝰ odii ⁊ illo quod eſt
effectus inuidie aut īiuſticie ꝓpter ignorantiā im
petuꝫ ⁊ precipitationē qua per iraꝫ nō motu ſpō
taneo ſed naturali inducimur. ¶ Contra quintā
Cōtra q̄ntā cōcluſionē. cōcluſionē pro nunc non arguitur niſi auctorita
te Ariſ. in. v. ethico dicentis ꝙ incontinētia con
cupiſcentie eſt turpior q̄ꝫ incontinentia ire cuius
inter multas rationes vnaꝫ aſſignat quia ira ma
gis aperte operatur cōcupiſcētia autē magis do
loſe et fraudulenter. Reſpondetur primo ꝙ ſen-
tentia Ariſ. non eſt contra concluſionē poſitā qꝛ
concluſio non dicit ꝙ vniuerſaliter ira nō eſt mi-
nus grauis vel turpis q̄ꝫ concupiſcentie ſed ꝙ nō
eſt minus grauis ex parte boni appetiti cuꝫ quo
ſtat ꝙ ex parte multorū aliorꝫ ſit minus graue
ſcilicet ex parte obſcurationis ⁊ vehementie ſiue
precipitatōis. Dico preterea ꝙ aliquid dicitur tur
Aliquid dr̄ turpius dupliciter plus dupliciter vnomodo quia vitioſiꝰ ⁊ hocmo
do non accipit Ariſ. aliomodo aliquid dicitur tur
pius qꝛ exprobrabilius et hoc modo accipit. pec
cata em̄ carnalia ſunt exprobrabiliora ſpiritua-
libus ⁊ tamē non ſunt grauiora. Et ad rationem
adductaꝫ dico ꝙ non ꝓbat aliud niſi ꝙ in concu
piſcente eſt plꝰ de vſu rationis q̄ꝫ in irato ⁊ ideo
ex parte illius grauitatem habet concupiſcentia
ſuper iraꝫ. Ex obiecto tamen appetito poteſt ira
maiorem grauitatem habere q̄ꝫ concupiſcentia
habeat ex obiecto volito ceteris paribus. Cōtra
alias cōcluſiones non arguitur qꝛ rationes que
contra eas fieri poſſunt ſatis ſolute ſunt in decla-
ratione illarum.

Q Ueritur tercio vtruꝫ
ira ſit vicium capitale. Arguitur ꝙ nō
quia ira naſcitur ex triſticia que non
eſt viciū capitale ergo ira non eſt vicium capita
le. In oppoſitū eſt Grego. xxx. moraliuꝫ ¶ Pri Pria ꝯclo
ma concluſio ex ira oriūtur indignatio / ⁊ tumor
mentis probatur primo auctoritate Grego. xli. mo
ra. Secundo experimur qui iraſcitur contra ali-
quem nō ei infert ſigna veneratiōis que ante irā
inferre ſolebat ſed potiꝰ infert ſigna indignifica
tionis qua euꝫ minoris precii facit q̄ꝫ prius ⁊ in
dignificat ⁊ ita indignificatio ſiue indignatio eſt
vna de filiabus ire Tho. autē videtur aliter dice
re dicit enim quod per indignationem ſignifica-
tur eſtimatio qua iratus eſtimat eam qui iniuriā
ſibi fecit indignū eſſe qui ei iniuriaꝫ faceret ⁊ ita
eſt defectus in multis aliquādo autem contingit
ꝙ iratus nichil cōſiderat aliquādo vero contin-
git ꝙ iratus ſcit ſe demeruiſſe apud eum / qui ledit
vt ab eo lederetur ⁊ nihilominus tamē iraſcitur
communiꝰ tamen accidit quod primo dictum eſt
ſcilicet indignificatio offendētis vel per indigna
tionem poſſumus intelligere conqueſtionem qua
nunc apud vnū nunc apud alium iratus conque
ritur de inuidia ab offendente accepta ſed ſi hoc
modo intelligitur tunc non oritur regulariter in
dignatio niſi ex ira prime ſpeciei ſcilicet ex acutie
que eſt propalatiua ⁊ manifeſtatiua ſui ⁊ non ex
amaritudine aut acerbitate prima tamen expo-
ſitio mihi magis placet Caſſi. ſuper pſal. xxiiii.
inter iram et indignationē hoc modo diſtinguit
ira inquit ad vltionē ptinet īdignatio ad motum
animi mediocrē Per tumoreꝫ mentis intelligit
Tho ex cogitationē diuerſarum viarū vindicādi
⁊ nocendi quibus replet mentem iratus ⁊ ob hoc Quid ꝑ tu
dicitur mente tumeſcere. Michi autem videtur ꝙ morē mētis
per tumorem mentis intelligunt auctores elatio ītelligūt au
nem quandam irati et appreciationem ſui indebi ctores.
tam aut horum exteriora ſigna. Et preterea con-
temptum legis et preceptorum eoruꝫ maxime cō
tra que agit inferendo vindictam ſolent enim ira
ti cum offenſi ſunt vel paruipenſi ſtatim in mul-
tis comparare ſe paruipēdentibus ſcilicet aut in
genere aut in potētia aut in ſcientia aut in bonis
fortune aut in bonis nature et in conſideratione
horum tumeſcere mente. Excogitatio autem di-
uerſarum viarum nocendi non pertinet ad filias
ire ſicut nec vindicta pertinet ad filias ire ſed per
tinet ad conſiliū vindicte inferende qui enī vindi
care ſe cōſtituit ſtatī excogitat qua via faciliꝰ ⁊ cō
modiꝰ ſe vindicare poterit ⁊ iſti duo gdus ſcꝫ īdi-
gnatio ⁊ tumor mētis ſatis ſibi inuicē cōſentiunt
nā qui paruipēdentē dignificare deſiūt ⁊ ap̄pciare
neceſſe eſt vt ſtatī ſe ſibi in aliquo preponat aut in
eo in quo debꝫ nō ſe ſubiciat qd̄ eſt mēte tumeſce-
te. ¶ Probatur p̄terea ꝙ indignatio hocmō acce- Probatur ꝙ indignatio
pta ſicut accepit Tho. nō ſit filia ire qꝛ oīs actus ſcd̄ꝫ qd̄ acce
vel habitꝰ quē aſſignat Grego. ꝓ filia ire eſt vitio pit Tho. nō
ſus ſed nō oīs indignatio qua quis eſtimat iſtum ſit filia ire.
eſſe indignū talia vel talia inferre eſt vitioſa ergo
indignatio accepta pro huiuſmodi eſtimatiōe nō
eſt filia illa ire quaꝫ indignationeꝫ Grego. appel

lat. ſi tamen quis vellet dicere indignationem ac
cipi cōmuniter ad hec omnia ſatis ꝓbabiliter lo
queretur quia nō eſt dubium ꝙ iratus eſtimatio-
Euaſio ar- nem quā dicit Tho. habet etiam indignificatio-
gumenti. nem et contemptū quendam offendentis ⁊ ex hu-
iuſmodi actib⁹ indignificandi ⁊ ꝯtempnendi ma
xime iudicamus hūc eſſe contra illum indignatū
ideo ſatis videtur probabile ꝙ per indignationē
Scđa ꝯclō vtrumqꝫ intelligeretur. ¶ Secunda concluſio.
Clamor/contumelia/⁊ rixa: ſunt filie ire. probaꝛ
cōcluſio iſta. Aduerte ꝙ beatus Tho. per clamo
rem dicit intelligendam eſſe inordinatam ⁊ con-
fuſam locutionem in quo (vt mihi videtur) relin
quit qđ eſt de ratione clamoris vocalis expreſſis
que ad eius rationē nō pertinent maxime ſi per
inordinatā locutionem intelligat eam que eſt in
ordinata quo ad prolationem ⁊ non quo ad ordi
Quid cla- nationē honeſtatis moralis. Dico ergo ꝙ clamor
mor irati irati eſt alta et indebita vocis pronunciatio qua
iratus vel iniuriā cōqueritur vel beneficia ſua in
offendētem exprobrat vel eum indignum qui of-
fenderet vel indignificationis ſue aut contēptus
manifeſtationem aut aliquid hmōi ſignificat aut
huiuſmodi pronunciationis excogitationem taci
Declaratio tam. Dixi autem ꝓnunciatio vocis ⁊ non locutō
diffōnis cla quia clamor iſte aliquando fit ſine locutione per
moris ſolam pronunciationē interiectionum iram ⁊ in-
dignationē ſignificantiū. aliquando vero fit per
locutionem: eſt autē pronunciatio irati indebita
Pronūcia multipliciter. Unomodo ex inordinatione mora
tio irati inde li quia cum locus et tempus aut perſonarū pre-
bita multi- ſentium reuerentia ſilentium aut ſermonē mode-
plr redditꝛ ratum expetunt in clamorem altum prorumpit.
et hec inordinatio ſemper reperitꝛ in clamore ira
cundi. aliomō ex inordinatione pronunciationis
irati enim poſteriora prioribus clamando pre-
ferunt et ordinem locutionis ꝑuertunt. contingit
etiam inordinatio in ipſa pronuntiatione dictio-
num et ſillabarum. Tertio contingit etiā inordi-
natio in confuſione ſermonis qꝛ frequēter ita im-
petuoſe precipitanꝛ et confuſe loquūtur vt nihil
particulariter exprimāt per qđ poſſit eorū mēs
plene accipi quemadmodū apud Terentiū legi-
mus de geta qui multa clamando et indignādo
conqueſtus eſt priuſqꝫ illata iniuria poſſet cōcipi
verbis ſuis ⁊ bene verum eſt ꝙ clamor ille quē dif
finit Tho. ex ira oritꝛ. ſed clamor illomō diffinit⁹
nō eſt ſatis generale nomē ad comprehendendū
omnia que per clamorem ire filiam auctores in-
Quid p ri- tellexerunt. Per rixā ſecundū Tho. intelliguntꝛ
xā itelligat omnia nocumenta que de facto per iram proxi-
Thom. mis inferuntur. Iſta opinio non mihi videtꝛ vera
quia auctores cū enumerant filias alicuius pecca
ti nunqꝫ inter eas reponūt actus ꝓprios ſiue in-
teriores ſiue exteriores illius peccati: alias omne
peccatum eſſet vicium capitale ſed inferre nocu-
mentum proximo ledenti eſt actus exterior pro-
prius irati directe correſpondens appetitui vindicte
Quid p ri- ergo rixa hocmō accepta nō eſt filia ire ideo dico
xā itelligāt ꝙ per rixam aut auctores intellexerūt lites / iur-
auctores a- gia/et contentiones verbales vel mētales qua ira
liū a Tho. ti habent contra offendentes aut cōtra alios qui
fouere videntur partes offendentium. poſtqꝫ eñ

exijt iratus in clamorē ſiue per ſe ſiue cū alio ſa
per eſt vt vel cum offendente vel cum alijs litiget
iurgetur et rixetur ⁊ interdū hec omīa apud ſeip
ſum facit. hec aūt rixa aliquando fit per ſolam cō
tentionem ſine cōuitijs ⁊ verbis iniurioſis: ſed fit
contentio aut per exprobrationem beneficiorum
aut cum oſtenditur indignitas iniurie aut cū mi
ne inferuntur aut alio quouiſmodo ⁊ tunc ꝓprie
dicitur rixa. aliquādo fit cum verbis iniurioſis ⁊
tunc aſcendit ad gradum contumelie. cōtumelia
autem pōt fieri ſine rixa. fit enim aliquando per
conqueſtionem aliqñ per clamorē aliquando per
rixam. eius tamen propria ratio in hoc conſiſtit
ꝙ fit in verba iniurioſa prorūptio aut hmōi ver-
borū tacita excogitatio. Aduerte tamen ꝙ ſi vin
dicta quā appetit iratus eſſet cōuitiari ledenti et
conuitiaretur ſibi tunc actus ꝯuitij ſiue contume
lie eſſet proprius actus exterior ire ⁊ non eſſet fi-
lia ire. Sed dico ꝙ conuitium vel contumelia in
quā prorumpit iratus que nō eſt illata ab eo per
modum vindicte ſed magis ex impetu ⁊ vehemē
tia ire expreſſa eſt filia ire ⁊ differētia eſt inter iſtā
et illam qꝛ poſita prima contumelia quā ſcilꝫ ira
tus ſtatuit pro vindicta quieſcit ira qđ verum eſt
cum ſtatuit eam pro vindicta totali nō pro parte
vindicte. poſita aūt ſcđa nō quieſcit ira maxīe in
amaris et acerbis: in acutis autē contingit ꝙ qui
eſcit nō quia ſit actus exterior ire ſed qꝛ in eis fa-
cile quieſcit ira per ꝓpalationem vt habet Ariſ.
in quarto ethico. vt dictum eſt. tamen ſi cōtume-
liam iratus inferat per modum vindicte tunc cō
tumelia hmōi nō eſt filia ire ſed actus exterior ire
appetitui vindicte correſpondens. ¶ Tertia cō Terti
cluſio. blaſphemia eſt filia ire probatur qꝛ experi
mur in multis ꝙ in vehementia ⁊ impetu ire ira
tus prorumpit in verba et facta cōtumelioſa nō
ſolum in proximū contra quem iraſcitur ſed etiā
in deum tanqꝫ in eum qui cum prohibere potu-
it iniuriam non prohibuit aut in eum cuius im-
pulſione iniuria illata eſt aut qꝛ nō habet in quē
effundat impetum ire in deum adminiſtratorem
rerum omnium effundit. Inde eſt ꝙ irati etiam
impetum ire ſue nonūqꝫ in ſuos effundunt. blaſ- blaſph
phemia autem nō ſolum verbis ſed etiam factis fit dup
committitur vt ſi iratus ymaginem crucifixi con contum
fringeret: blaſphemaret nō verbo ſed facto. non parite
enim ſola verba ſunt ſigna iniurioſa contra deū
ſed etiam facta. Et eodemmō dicendū eſt de cō-
tumelia qđ non ſolum perficitur verbis ſed etiam
factis vt ſi ſtatutum fuerit in ciuitate ꝙ ante do-
mos meretricum ponatꝛ aliquod certum ſignū et
Bertha ſignum illud ponat ſcienter añ domum
vicine ſue tantam cōtumeliam hoc facto ei intu
lit qꝫtam intuliſſet ſi eam meretricem appellaſſꝫ
immo tanto maiorem qꝫto factū eſt voce perma
nentius. Ex quibus patꝫ ꝙ Tho. nō bene diffini- Corol
uit contumeliam ⁊ blaſphemiam cū ait. ꝙ ſunt
inordinationes quibus irati prorumpunt in ver-
ba iniurioſa que ſi ſint in proximum dicitꝛ contu
melia. ſi ſint in deum dicitꝛ blaſphemia. cum au-
tem fit ꝓceſſus ad factum tunc dicitꝛ rixa. horum Cōtra
enim exprobratio ſatis patꝫ ex dictis. ¶ Arguo nitiōe
enim ſic. cū impetus ire prorumpit vſqꝫ ad de- tas a T
ꝯtumel
blaſph

deſtructionem ymaginis crucifixi aut vſqꝫ ad fa-
ctum aliquod quod eſt ſignum contumelioſū ta
men modo ſupradicto pertinent actus illi ad fili
as aliquas ire ſed non ad indignationem aut tu
morem quia egrediuntur mentem irati nec perti
nent ad rixam cum non ſit ibi altercatio nec con
tentio plurium nec ad clamorem cum non ſit ibi
vocis indebita pronunciatio ergo nec ad blaſphe
(Qrta ꝯclo) miam et contumeliam. ¶ Quarta concluſio tri
ſticia eſt filia ire probatur iſta concluſio auctori-
tate Caſſia. enumerantis octo vicia principalia
hoc ordine gaſtrimargiā fornicationē philargi
riam ſiue auariciam iram triſticiā accidiā ceno
doxiam ſiue iactātiā ⁊ ſuperbiam ⁊ de ſex primis
dicit ꝙ incrementum priorū ſemper eſt poſterio
rum exordium quod probat inducendo per ſin-
gula vbi expreſſe habet ꝙ exuberantia ire eſt ori-
go triſticie Secundo ſecundum cum ſi volumus
ſuperare triſticiam oportet extinguere iram ſed
hoc non eſt niſi quia triſticia naſcitur ex ira igi-
tur. ¶ Aduerte tamen ꝙ in irato triplex reperi
(In irato tri plex inueni tur triſticia.) tur triſticia vna que eſt ex paruipenſione ⁊ offenſi
one Secunda que eſt ex nocumēto Tercia que eſt
ex eo ꝙ deeſt nobis vlciſcendi facultas prima tri
ſticia ſecundum Ariſtote. eſt formaliter ira vt pa
tet ex ſecundo rethori. ⁊ non eſt filia ire. Secun-
da eſt filia ire ſecundum Caſſia. ⁊ ſimiliter tercia
ipſe enim collatione quinta dicit ꝙ duo ſunt triſti
cie genera vnum quod de illato dampno deſide-
rio ve prepedito etiam iracundia deſinente gene
ratur aliud quod irrationali mētis anxietate ſeu
(Duo triſti cie genera) deſperatione deſcendit. Ex quibus verbis appa-
ret ꝙ preter triſticiam illam que eſt ira adhuc in
irato reperitur duplex triſticia vna que eſt de illa
to dampno vel deſiderio noſtro impedito que ma
net etiā quieſcente ira ita ſcilicet ꝙ prio ꝗ quis
ceſſat triſtari eo ꝙ offenſus eſt vel contemptꝰ ceſ-
ſat etiam appetere vindictā ita ꝙ totaliter in eo
quieſcit ira et adhuc remanet ibi vna triſticia de
dampnificatione ſiue de dampno illato que ſtat
etiam cum amicicia ad eum qui intulit damp-
num et ꝙ iſte triſticie ſint diſtīcte patet qꝛ aliquā
do eſt prima ſiue ſecunda vt cum iraſcimur ad-
uerſus eum qui conatus eſt inferre dampnum et
non potuit aliquando vero eſt ſecūda ſine prima
vt cum triſtamur de dampno nobis ab amico no
ſtro neſcienter illato et maxime cum de hac eius
ignorantia certi ſumus Tercia triſticia eſt illa ꝗ
Caſſia. dicit ex deſperatione prouenire cum enim
deſperamꝰ nos vlciſci poſſe tunc noua anxietas
naſcitur. Similiter etiam cum quis deſperat dā-
na illata reſarciri poſſe generatur noua anxietas
ex triſticia licet hoc multi ponerent pertinere ad
triſticiam de nocumento quia hoc quod eſt non
poſſe faciliter reſarciri vel reſtitui quod ablatum
eſt per nocumentum eſt circunſtantia nocumenti
quod ſi ponamus hoc pertinere ad aliam ſpeciē
triſticie tunc ponemus ibi quatuor triſticias in
irato quarū prima eſt ira alie ex ira naſcuntur tri
ſticia tamen ex deſperatione vindicte magis pro
prie dicenda eſt filia ire inulte ꝗ ire quia non na
(Quinta ꝯclo) ſcitur niſi ex ira que vltionem aſſequi non poteſt
niſi cum difficultate. ¶ Quinta concluſio ex ira

quandoqꝫ naſcuntur odium et inuidia de odio pa
tet quia ſecūdū Augu. pſal. li. ira inueterata odiū
eſt ⁊ comparatur ira ad odiū ſicut feſtuca ad tra
bem vt dicit Caſſi. li. de inſtitutione monachorū
cauendū ne feſtuca tua fiat trabes id eſt ne ira fiat
odium ſed ira nō fit odiū per hoc quod aliqn̄ fa-
ctum ſit vt hoc ſit illud ergo ira fit odiū per hoc
ꝙ naſcit̃ ex illo ⁊ hoc nato illud deſinit minor pꝫ
per diſtinctionē quā ponunt omnes auctores in
ter irā ⁊ odium de qua poſt dicet̃. Scḋo pꝫ per
Aug. in regula dicentē ꝙ odiū naſcitur ex ira.
Tercio patet per Grego. v. mora. dicētē nō nūqꝫ
diū accenſus animus per iram conſueta locutiōe
reſtrigitur p acceſſū tēporis penitꝰ a dilectiōe p
ximi ſeparat̃ ⁊ acriores ſtimuli ad mētem veniūt
cauſeqꝫ q̄ grauiꝰ exaſperant oriunt̃ ⁊ ira in odiū
vertit̃ Confirmat̃ ex hoc ꝙ eſt velle nocumētū al
teri p modū vīdicte orit̃ hoc quod eſt velle abſolu
tum nocumentum alterius ſibi male ſit. Sed pri
mum pertinet ad iram ſecundum vero ad odium
primum vero importat ꝙ illud nocumentum ſit
apparens ita ſcilicꝫ ꝙ innoteſcat hominibus no
cumentum illatum eſſe tale et a tali et in vltionē
iniurie hec enim importantur nomine vindicte li
cet a vindicante propter metum pene iuſte occul
tentur interdum appetit tamen hec manifeſtari
quantum fieri poteſt ſine damno ſuo ⁊ hec patēt
per diffinitiones ire et odij quas ponit Ariſ. ſecū
do rethorice. Et prima pars antecedentis proba
tur quia ex conſuetudine appetendi nocumentū
manifeſtum inducimur ad appetendum quomo-
docunqꝫ nocumentum. Similiter ex hoc appeti-
tur impotentia aut deſperatione vindicte iratus
appetit ei cui iraſcitur male eſſe et quia nō audet
aperte ſecrete procurat malū eius ex quibus na-
ſcit̃ in iraſcente odium de inuidia patꝫ quia vt di
ctum eſt de ira naſcit̃ indignatio ⁊ tumor mētis
i. appreciatio ſui ſuper offendentē ⁊ īdignificatō
offendentis ſed ex hoc tumore mentis que eſt ſu-
perbia quedam naſcitur inuidia igitur et ex ira
naſcitur inuidia. iratus enim per tumorem men-
tis appetit precellere ei in quē iraſcitur cōſtat au
tem ꝙ appetitus iſte excellentie inducit inuidiā
Et ſi dicatur ꝙ ira inducit et inclinat ad dolen- (Cōtra q̄ntā cōcluſionē.)
dū de bono illius cui iraſcimur ergo ex ira imme
diate generatur inuidia et non ſolū mediante tu-
more mentis. ¶ Ad primam reſpondet Beatus (Solutio)
Tho. ꝙ dolere de bono alicuius contingit dupli-
citer vnomodo propter deſiderium nocumēti ſui (Cōtigit du plr dolere de bono ali cuius.)
aut quia p hoc quod promouet̃ ad bonum pote-
ſtas vindicandi in irato diminuit̃ ⁊ ſic concede-
ret ⁊ negaret conſequentiam quia iſta triſticia nō
pertinet ad inuidiam. Aliomodo fit dolor de bo-
no alterius finaliter ꝓpter gloriā ⁊ exaltationē
noſtram ⁊ hoc mō negaret āñs ⁊ iſte dolor perti
net ad inuidiā vt dicit Tho. ¶ Sexta concluſio (Sexta ꝯclo)
Nō tm̄ ſunt quinqꝫ filie ire vt patet ex dictis Se
cundo pꝫ auctoritate Ambro. li. de paradiſo di
centis omnia vitia ex cupiditate ⁊ ira oriri incen
tiuum inde peccandi eſt ira vel cupiditas vel ple
rumqꝫ formido licet ex formidine oriatur cupidi
tas dum vnuſquiſqꝫ vult vitare qḋ metuit vnde
recte iracundia ⁊ cupiditas oſtendūtur incentiua

Septima concluſio.

reliquorum. ¶ Septima cõcluſio ſola p̄dicta na
ſcuntur ex ira regulariter totaliter ⁊ ſubito et nõ
in gñe cauſe finalis. Per hoc qḋ dicit̃ ſubito ſe=
cluditur odiũ qḋ nõ naſcitur niſi ex ira inuetera

Expõ ↄclõ nis

ta. per hoc qḋ dixi totaliter ſecludo triſticiã que
nõ naſcitur ex ira niſi vł poſito nocumento vł po
ſita deſperatione vindicte vel aliquo alio extrin=
ſeco. Per hoc qḋ dixi regulariter ſecludo omnia
alia que naſcunt̃ aliq̃n ab ira licȝ raro ⁊ in pauci
oribus vt iratus ad hoc ꝙ ↄmodius ſe poſſit vin
dicare ambit magiſtratũ aut officiũ vel auctori=
tatem iudicis aut alterius dignitatis et ita ambi
cio aliquando naſcit̃ ex ira ſed nõ regulariter. di
xi autem nõ in genere cauſe finalis ꝑpterea que
naſcunt̃ ex ira in genere cauſe finalis vt magiſtra
tus/ambitio/auaricia/diſſimulatõ/affabilitas qꝛ
in iſtis eſt dabile aliqḋ quod aliquando eſt ꝑpter
vindictam volitũ vel nolitũ. Qḋ autẽ iſta quin
qꝫ ſola hocmõ naſcantur ex ira patȝ qꝛ iratus ex
impetu ire aut fertur in proximũ aut in deũ. ſi in
deum: ſic eſt blaſphemia ſiue ſit mẽtis ſiue vocis
ſiue operis. ſi in proximũ contra quẽ iraſcit̃ aut
in aliquem ſuorũ aut conſiſtit in contẽptu et in re=
motione ſignorũ venerationis vel amicitie ⁊ tũc
eſt indignatio aut in cõparatione ſui ſcḋm exceſ=
ſum ad eum q̇ offendit et tũc eſt tumor mẽtis aut
cõſiſtit in accuſatione ⁊ defenſione et hoc menta
li vel vocali ⁊ tunc eſt rixa aut conſiſtit in queri=
monia eſtuãte et vehementi ſeu interiꝰ excogita=
ta ſeu exterius clamoſa ⁊ indebita voce ꝓlata et
ſic eſt clamor aut fertur in ꝓximũ per opprobria
et cõuitia ⁊ hoc ſiue mentaľr ſiue vocaliter et tũc
eſt ↄtumelia. Quod autẽ contumelia/clamor/blaſ
phemia: nõ ſolum cõſiſtant in factis ⁊ in verbis
ſed etiã in cognitione mentis patȝ per Gre. li. v.
mora. plerũqꝫ ira inquit per ſilentiũ clauſa intra
mentẽ vehementius eſtuat ⁊ clamoſas tacita vo=
ces format ecce de clamore mentali que nõ eſt ali
ud q̃ȝ excogitatio immo ⁊ formatio ſermonis cla
moroſi. ſine clamore tñ quod pertinet ad tertiũ
genus mentaliũ de quibus loquit̃ Aug. ⁊ recitat
Greg. de arimino p̀ma queſt. primi. Et ſequitur
obijcit et quaſi inter examen poſita diutius exaſ=
perata reſpõdet ⁊ hoc eſt quo ad rixam mentalẽ
Ex quibus concludit ſicqꝫ fit vt perturbatus ani=
mus maiorẽ ſtrepitũ ſui ſilentij ſentiat eũqꝫ gra
uius clauſa ire flamma ↄſumat. Et ſubdit ⁊ ideo
dicit cogitationes iracũdi vipere gñationes ſunt
et mentem comedũt matrẽ ſuam qḋ ſi ſit clamor
et rixa mentalis nulli dubiũ quinetiam ſit contu
melia mentalis ſicut autem rixa cõtumelia ⁊ tu=
mor ſunt operis vocis et mẽtis ita ⁊ blaſphemia
et indignatio et tumor mẽtis. blaſphemus enim
habet cogitationes deordinatas in deũ ſimiliter
iratus habet ꝑ indignationẽ ſigna conceptus et
in venerationis et ſeparationis amicitie ⁊ hoc tam
in verbis [vt dicendo racha] q̃ȝ in operẽ vt cum
eſt aſpectꝰ toruus aut alius motus vel geſtus ad
indignationem pertinens. ſimiliter iratus per tu
morem mentis exhibet aliquando ſigna preſtan
tie ſue ſup offendentem aut ſuos tunc ſic iſta exte
riora naſcuntur extra vt ↄſtat et nõ pertinent ad
blaſphemiam nec ad clamorẽ nec ad rixam nec
ad contumeliã vt cõſtat ex diffinitionibus q̈ per
tinent ad indignationẽ aut tumorẽ mẽtis. Tum
ſecundo qꝛ ſunt actus exteriores correſpondẽtes
actibus interiorībꝰ indignationis ⁊ tumoris mẽ
tis. ſimiliter accipiant̃ cogitationes ille blaſphe
mie cõtumelioſe clamoroſe et rixoſe iſte naſcunt̃
ex ira et nõ pertinent ad indignationẽ nec ad tu
morem mentis q̈ pertinẽt ad alias filias ire.

Octaua concluſio

¶ Octaua concluſio. ira eſt vitium capitale. pro
batur ↄcluſio ex dictis. patȝ ſecundo qꝛ ira ratio
ne impetus ſui et vehementie habet ꝙ ex ea mul
ta alia vitia oriantur vt ex ſupradictis patuit nõ
placet michi tamen qḋ ait beatus Tho. ꝙ ira ex
parte obiecti ſui ſcȝ vindicte que multũ appetibi=
litatis habet inquantũ appetitur ſub ratione iu=
ſti et honeſti habet ꝙ mala vitia ex ea naſcuntur
quia de ſex filiabꝰ quas enumerat nulla naſcitur
ex vindicte appetitu ſed ex impetu ⁊ vehemen=
tia ire q̃ȝuis vt dictum eſt triſticia naſcatur ex ap
petitu vindicte deſperate ⁊ odium ⁊ inuidia ſimi
liter ex appetitu vindicte ſed iſta non enumerat

Cõtra ꝑ cõcluſio

Tho. inter filias ire. ¶ Contra primam cõcluſio
nem arguitur primo. indignatio naſcitur ex inui
dia q̈ indignatio nõ naſcitur ex ira añs ptȝ quia
poſtq̃ȝ quis inuidere incipit alteri nõ plus ei ex=
hibet ſigna venerationis que exhibere ſolebat ⁊
ſimiliter poſſet argui de tumore mentis. Secũdo
tumor mentis eſt ſpẽs ſuperbie: ſed ſuperbia nõ
naſcitur ex ira cũ ipſa ſit origo omnium viciorũ
igit̃. Tertio arguitur cõtra ea que de indignatio
ne dicta ſunt primo per illud qḋ habet̃ Luce. xv.
de fratre filij prodigi qui cũ audiuit fratrem ſuũ
a patre cũ tanto gaudio receptum fuiſſe: indigna
tus eſt ⁊ nolebat intrare. Tum ſecundo per illud
quod Mat. ſecundo legitur de decem Apoſto. ꝙ
cum audiſſent ꝙ duo Apoſt. Johannes ⁊ Iaco.
fratres petijſſent ſedere vnus ad dextram alius
ad ſiniſtram indignati ſunt. Quarto indignatõ
cauſatur ex eo ꝙ mali florent in mũdo ⁊ boni ma
la patiuntur ergo non naſcitur ex ira. añcedens
patȝ per illud Ambro. Fratres non indignemi=

Bon[...] cũ B[...]

ni ſi mali florent in mundo ⁊ vos mala patimini
non enim eſt chriſtiane dignitatis in talibus ex=
altari ſed deprimi illi nichil habent in celo ⁊ vos
in mundo. ⁊ ideo quicquid vobis mali contingat
vos potius gaudere debetis. Tum ſecũdo per il=
lud Criſoſt. Nemo videns malignos proſperita
tem habere turbetur. nõ eſt hic retributio virtu=
tis ⁊ vitij ſed veluti quidem guſtus vt recitat̃ de
penitencia diſtin. ſexta. Tum tertio per illud Au
guſti. ſuper Pſalte. ſi felicitatẽ huius ſeculi pro
miſit tibi chriſtus murmura aduerſus illum quã
do vides infidelem felicem quid tibi promiſit fe
licitatis niſi in reſurrectione mortuorũ. quid au
tẽ in hac vita nihil ipſe promiſit an dedignaris
ſerue ⁊ diſcipule qḋ dominus ⁊ magiſter nõ dedi
gnatur nõne ab ipſo audis non eſt ſeruus maior
domino ſuo nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ il
le pro te dolores flagella crucem mortẽ ⁊ oppro=
bria portauit ⁊ quid horum iuſto debebat̃ quod
tibi peccatori non debeatur ſed conſtat ꝙ in iſtis

auctoritatib⁹ nō accipitur indignatio mō ſupra
Solutiōes. dicto igitur ¶ Ad primam concedo antecedens
et nego conſequētiam quia nihil repugnat idem
vitium ex diuerſis vitijs oriri ſecundū enim q̄ cō
temptus ꝛ indignificatio ordinātur ad deprimen
dū gloriaȝ alterius oriuntur ex inuidia ſcḋm ve
ro q̄ in hec prorumpit ire impetus oriuntur ex
ira. Ad ſecundā concedo antecedens pro prima
parte ꝛ nego ſecundaȝ dico em̄ q̄ ſuperbia oritur
ex varijs ꝛ diuerſis vicijs ſecunduȝ q̄ oſtenſuȝ eſt
cum agebatur de ſuperbia ꝛ cum hoc ſtat q̄ ipſa
mater omnium viciorū eſt Ad terciaȝ ꝛ Quartaȝ
dico q̄ indignatio aliquādo capitur pro triſticia
que triſticia aliquando eſt triſticia ire aliquando
eſt triſticia impatientie aliquādo eſt triſticia ne-
meſis aliquādo triſticia zeli aliq̄n triſticia īuidie
aliquādo odij conſtat auteȝ q̄ ſicut in predictis
auctoritatibus non capitur indignatio eo modo
quo diximus ita nec capitur eomō quo dicit Tho.
quia hijs modis triſticia non eſt filia ire Ad pri-
mam ergo probationem de fratre filij ꝓdigi dico
q̄ facit pro me nā nolle intrare patre gaudēte ſi-
gnū eſt inueneratiōis et cuiuſdaȝ diſſolutionis
neceſſitudinis filialis Et conſtat q̄ non poteſt ca
pi pro eſtimatione de qua loquitur Tho. Ad ſe-
cundam probationē de indignatiōe decē apoſto.
dico q̄ illa indignatio non erat ad triſticiaȝ perti
nēs ſed poti⁹ ad nemeſim ſi fuerit recte circūſtan
tionata ſi aūt defecerit aliqua circunſtantia tunc
pertinebat ad aliquid ſimile nemeſi. indignatio
autem ad nemeſim pertinēs eſt qua indignamur
alicui, ineſſe aut ꝓcurari aliquod bonum quo ipſe
indignus eſt et quia deceȝ apoſto. ſciebant Jo. ꝛ
Jaco. tanto bono indignos ꝛ ob hoc dictum eſſet
eis a chriſto neſcitis quid petatis ideo ſi non fue
rit aliunde viciuȝ indignatio eorū fuit nemeſica
ſi autem ob hoc triſtati fuiſſēt q̄ malebant bonū
illud ineſſe eis fuiſſet indignatio zeli accepto no-
mine zeli ſicut accipit Ariſto. ſecundo rethorice
conſtat autem q̄ non fuit indignatio ad iram ꝓ-
prie dictā pertinens nec fuit illa eſtimatio de qua
loquitur Tho. Ad quartam dico q̄ indignatio il
la qua indignamur malos florere ſi ſit recta circū
ſtantionata eſt indignatio nemeſica quia eſtima
mus eos indignos tanta bonorū affluentia Pro
pheta auteȝ et alij auctores cum debent non eſſe
ob hoc indignandi nituntur ſuadere non vt nul
lo modo indignemur ſed vt indignationem per-
turbantem que retrahit ab operibus bonis ꝛ cul-
tu diuino fugiamus et ad hoc inducit auctorita-
tes Ambroſij Criſo. ꝛ Aug⁹. poſſent etiam pre-
dicta exponi de indignatione īpatiētie ꝛ maxie
q̄n īdignatio ex hoc orit̄ q̄ carem⁹ bonis quib⁹ il
Cōtra ſc̄daȝ li habūdant. ¶ Contra ſc̄am terciaȝ et quartaȝ
terciā et q̄r- cōcluſiones arguit̄ ſic ſi predicta oriuntur ex ira
cōcluſiones aut īmediate aut mediate non īmediate quia tūc
eſſent actus eliciti ire ꝛ non eſſent inter filias nu-
meranda ſi mediāte actu elicito ire tunc vel eſſent
ſine quibus non poſſet haberi exterior actus ire.
quod eſt falſum de rixa blaſphemia ꝛ clamore et
contumelia vocalibus in amaris ꝛ difficilib⁹ qui
interius iram retinent aut eſſent vtilia ad huiuſ
modi actum exteriorem ꝛ hoc modo non coȝ per

hec reddat̄ ille contra queȝ quis iraſcitur cautior
ad cauenduȝ nocumentuȝ aut eſſent remotiua im
pedimenti actus exterioris ꝛ hoc non vt conſtat
igitur non oriuntur ex predictis. ¶ Ad hanc ra Solutio
tionem respondeo q̄ mediāte actu elicito mediā
te ſcȝ actuali triſticia perturbante habet enim ira
immoderata habitualis duos actus ſcilicet triſti
ciaȝ perturbantem ꝛ impetuoſaȝ ꝛ appetitū vin-
dicte. Et ad ꝓbationē nego conſequentiā pro tri
bus partibus et dico q̄ aliquid oritur ex alio du- Aliq̄d ex a
pliciter. vnomō in genere cauſe finalis quomō il lio orit̄ du-
liberalitas capiendi vnde oportet orit̄ in genere pliciter
cauſe finalis ex ꝓdigalitate ꝛ furtū aut rapina ex
auaricia ꝛ gula interdum ex luxuria ideo em̄ non
nulli gula abutunt̄ vt luxurient̄ Aliomō aliquid
oritur ex aliquo effectiue aut excitatiue quomō lu
xuria oritur ex gula ꝛ hoc modo predicta oriun-
tur ex ira quia triſticia illa irati eſtuens vt dicit
Gregorius excitat īmo impellit iratum vt in om-
nia ſupradicta prorumpat ꝛ per hanc diſtinctio-
nem pōt facile reſpōderi ad omnes partes argu-
menti q2 argumentū ꝓcedit de originatione inge
nere cauſe finalis cōcluſiones auteȝ de origine in
genere cauſe efficientis vel excitantis vel inclinan
tis. Aduerte tamen q̄ cū aliquid oritur ex alio in
genere cauſe finalis ex alijs et alijs actibus q̄ȝ cū
orit̄ ex eodē in genere cauſe efficientis. Nā primo
modo contingit mediante actu interiori quo vo-
luntas vult ꝛ fugit aliquid propter aliud aſſequē
dum vel fugiendum vt cum quis vult vti forti
vino vt luxurietur et cum quis diſſimulat inimi
ciciam vt facilius vlciſcatur vel noceat aut cum
quis vult accipere quod non oportet vt conſu-
mat in eo quod non oportet. Hec autem cauſa-
tio vel orignatio non dicitur eſſe in genere cau-
ſe finalis per ſecluſionem cauſe efficientis. Vo-
litio enim qua tu vis ſcortari cum iudicio quo
iudicas vinum forte eſſe aptum ad libidinem eſt
cauſa efficiens volitionis qua tu vis forte vinum
bibere. In ſecundo autem aliquando et commu-
nius cauſalitas eſt ab actu exteriori verbi gratia
in predicto exemplo bibere forte vinum eſt cauſa
efficiens ſcortationis excitans ſcilicet et inclinās
mediantibus certis qualitatibus corporalibus
per forte vinum genitis aliquando etiam hec cau
ſalitas contingit in actu interiori verbi gratia ſe-
cundum Caſſianum ira oritur ex auaricia non in
genere cauſe finalis quia non ideo quis vult vin-
dicari vt acquirat. Sed in genere cauſe efficien-
tis quia cupiditas exceſſiua habendi cuȝ iudicio
quo quis iudicat dampnum in bonis illatum eſſe
a tali eſt cauſa q̄ aduerſus illum iraſcatur ꝛ ideo
dans operam ſcientie morali multum debet no-
tare hos diuerſos modos originationis. Quan-
tum autem ad propoſitum pertinet dico q̄ nulla
de ſex filiab⁹ ire aſſignatis a Gregorio orit̄ ex ira
in genere cauſe finalis Quod patȝ quia vel irat⁹
indignat̄ contumeliat̄ blaſphemat ꝛ ſic de alijs
per modū vindicte et in vltionem iniurie et tunc
ſunt act⁹ ire ꝛ nō filie. Vel nō facit hec ex propoſi
to vindicte ſine cauſa vlciſcendi et tunc non vult
hoc propter hoc et per conſequens non eſt origi-
natio in genere cauſe finalis. Secundo cum eſt

originatio in genere cauſe finalis tunc nõ eſt ori-
ginatio mere naturalis ſed voluntaria quia pre-
ſtituitur a voluntate hoc tanq̃ʒ finis illius. Sed
originatio predictarum ſex filiarum ex ira eſt me
re naturalis et nõ preſupponit quamcunq̃ʒ pre-
ſtitutionem voluntatis nec ordinationem etiam
qua voluntas ordinet hoc ad illud ꝙ non eſt ori-
ginatio in genere cauſe finalis. Similiter etiam
odium ⁊ inuidia naſcunt̃ ex ira nõ in genere cau
ſe finalis: ſed in genere cauſe efficientis et eſt ali-
quo modo ſimile cautioni qua ex virgula fit tra-
bes ⁊ ex puero fit vir ſed nõ totaliter propter dif
ferentiam ſpecificam inter iram et odium.

Cõtra ſepti mã ↄclonẽ ¶ Contra illud qꝺ dictũ eſt in ſeptima cõcluſio-
ne de clamore arguit̃ ſic. nulla formatio alte vo-
cis eſt tacita et cum ſilentio omnis clamor eſt al-
te vocis formatio ꝙ nullus clamor eſt tacitus et
cuʒ ſilentio. Scꝺo omnis clamor eſt vox: nullus
conceptus mentis eſt vox: ꝙ nullus ↄceptus men
tis eſt clamor. Eodemmõ argui poteſt de rixa et

Solutio.. contumelia. Hec argumenta nõ fiunt niſi ad de-

Vox dupl̃r formatur clarandum intentionẽ Gregorij. ¶ Ad primam
dico ꝙ vox dicit̃ formari dupliciter. Unomõ in ſe
cum ſcʒ ipſa mediantibꝰ inſtrumẽtis naturalibꝰ
producitur ⁊ ſic concedo maiorẽ accipẽdo ſilen
tium pro ꝓlatione vocis aliomõ vox dicit̃ forma
ri in ſigno ſuo ſicut faciũt illi qui tacentes loquũ
tur qui formãt in ſe ↄceptus mentales nõ imme-
diate repñtantes res. ſed repñtantes imediate vo
ces ipſas et hocmõ intelligit Gre. voces clamo-
ſas a mente tacita formari q̃ʒ ſcʒ mens ipſa irati
format cõceptus mentales qui ſunt naturales ſi-
militudines vocũ altarum ⁊ clamoroſarum imo
aliquãdo talia cogitando ⁊ mente formando ita
cõmouetur animo vt etiam nõnullos motus ⁊ ge
ſtus corporis conformes habeat. ¶ Ad ſecundã

Clamor capit̃ dupl̃r dico ꝙ clamor accipitur dupl̃r. Unomodo ꝓprie
pro voce alta ⁊ ſic concedo maiorem. Aliomodo
communiter pro hmõi voce aut pro ſigno men-
tali talis vocis nõ ſolum repñtante eam ſecundũ
ꝙ vox ſed ſecundum ꝙ alta et ſic nego maiorem

Duplex cõceptus Et ad minorem dico ꝙ duplex eſt conceptus qui-
dam eſt naturaliter repreſentatiuus rerum quas
ſignificat ⁊ de tali concedo minorem. Alius eſt re
preſentatiuus ad placitum et per ſubordinatio-
nem ad vocem ⁊ de tali nego minoreʒ accepto vo
cis nomine ſecundo modo diſtinctio iſta de conce
ptu non eſt noua ſed ab Auguſtino in multis lo-

Cõtra octauã ↄclonez cis poſita. ¶ Contra octauam concluſionem ar-
guitur ſic ira ex triſticia naſcitur ſʒ triſticia eſt vi
cium capitale cum eadem ſit accidie ꝙ ira nõ eſt
vicium capitale. Secundo odiuʒ eſt grauius pec
catum q̃ʒ ira: ſed odium non eſt vicium capitale
ergo nec ira. Tertio nullum vicium capitale eſt
principium omnium peccatorum ſed aliquorum
determinate: ſed ira eſt omnium peccatoruʒ prin
cipium igitur. minor ptʒ per gloſam ſuper illud
Prouerbiorum xxix. vir iracundus prouocat ri-
xas dicentem ianua eſt omnium viciorũ iracun
dia qua clauſa intrinſecus virtutibus dabit̃ qui-
es aperta ad omniuʒ facinus armabit̃ animus.

Solutiões. ¶ Ad primam rñdet beatus Thomas ꝙ illa tri
ſticia ex qua orit̃ ira vt plurimuʒ non eſt accidie
vicium ſed paſſio triſticie que conſequitur ex iniu
ria illata. Hec ſolutio nõ michi placʒ quia hmõi
triſticicia de iniuria illata ſecunduʒ Ariſtotelem
ſecundo rethorice eſt ira ipſa ideo licet ex iſta tri-
ſticia oriantur appetitus vindicte: non tamen ex
ea oritur ira. concedo tamen cũ Thoma ꝙ triſti-
cia illa ex qua oritur hmõi appetitus vindicte nõ
eſt triſticia accidie ſed eſt triſticia ex damno illa-
to Ad argumentum ego nego maiorem et ↄñam
maiorem quidem q̃ʒ ira non oritur regulariter ex
triſtitia ſed ſecundum Caſſi. oritur ex auaricia et
generat triſticiam. ſi em̃ quis nõ eſſet affectus ad
bona temporalia nõ iraſceretur contra rationem
de damnificatione in eis: nõ nego tamen quin ex
multis alijs oriri poſſit. nego etiam minorem im
mo ſecundũ Caſſianũ triſticia et accidia ſunt duo
de octo vitijs principalibus et ponit alias ⁊ ali-
as ſpecies huiꝰ et illius vt ibi clare patet. et iſta
triſticia vt dicit Caſſia. nõ generat iram ſed ex ira
generatur. et hoc declaratum eſt ſupra. Et tertio
nego ↄñam quia vt patʒ in eodem loco vicia prin
cipalia ex alijs principalibus vitijs generantur
vt ex gaſtrimargia luxuria/ex luxuria auaricia:
ex auaricia ira: ex ira triſticia: ex triſticia accidia
ex iactantia ſuperbia. Ad ſecundã reſpondet be-
atus Thomas ꝙ de rõne vitij capitalis eſt ꝙ ha
beat finem multum appetibilem et quia odium
nõ habet finem tam appetibilẽ ſicut ira ideo ⁊c̃.
Hec ſolutio nõ mihi placet q̃ʒ ſolum habet locuʒ
vbi eſt originatio in genere cauſe finalis qꝺ non
contingit de his que Tho. ponit ex ira generari.
Tum ſecundo q̃ʒ oditor tantum appetit finem ſu
um quantũ inuidus: licʒ nõ habeat ex ſe ꝙ ſit tan
tum appetibilis. Dico ꝙ vt prius ꝙ ira compre-
hendit ſub ſe odiuʒ vt dictũ eſt ⁊ eſt odiũ ſpecies
ire et ex odio naſcunt̃ multe de filiabus ire lʒ nõ
cum tanto impetu oditor in hec prorumpat ſicut
iratus neq̃ʒ ponit̃ odium vicium capitale diſtin-
ctum ab ira eo qꝺ cum ſit ſpẽs eius eedem filie ex
eo ſicut ex ira naſcunt̃ neq̃ʒ oporʒ vicia capita-
lia eſſe grauiora nõ capitalibus. Ad tertiam con
cedo maiorem de principio in genere cauſe effici
entis proprie et per ſe et in genere cauſe finalis
de principio tamen per accidens in genere cau-
ſe efficientis remouentis prohibens nego maio-
rem et concedo minorem quia enim ira impedit
iudicium rationis ideo viam aperit ad omnia vi
cia. Hoc tamen intelligendum volo diſtinguen-
do vicium capitale a parente viciorum ſecunduʒ
vſum ſacrorum auctorum. Hocmodo enim vici-
um capitale includit in ſua diffinitione quid no-
minis hoc complexũ non eſſe ex quo omnia vicia
oriuntur q̃ʒ hoc eſt proprium vicij qꝺ dicitur eſſe
omnium viciorum parẽs. aliter dico ⁊ melius ꝙ
ira bñ eſt ianua omniũ viciorum ſed nõ eſt princi
pium omniũ vicioruʒ. eſt em̃ ianua q̃ʒ poſita ira
remotum eſt id qꝺ obſtabat viciorũ ingreſſui: ſed
nõ eſt principium originatiuũ vt dictum eſt cum
neq̃ʒ omniũ vicioruʒ obiecta ſint volita vl̃ volibi
lia ꝓpter obiectuʒ ire nec ira naturalr̃ excitet ad
omnia vicia nec ideo ſubſtrahat̃ iudiciũ rõnis vt
pateat additꝰ ad alia vicia qꝺ eſt nolle hoc ꝓpter
illꝺ volitũ in quo caſu viciũ remouẽs ꝓhibẽs eſt

originatũ a vicio qḋ remoto prohibente inducit
neqꝫ alia vicia ſunt volita vt ſubtrahatur iudici
um rationis in quo caſu remouẽs prohibens ori
ginaret aliud viciuꝫ in genere cauſe finalis ⁊ per
ſe quia ex intentione ſicut ex intentione frangens
trabem vt lapis deſcendat eſt cauſa per ſe deſcen
ſus lapidis non naturalis ſed voluntaria

Q Uerit quarto vtrũ

paſſio ire ſit ꝓ ſtatu huius vite totali
ter extinguibilis Arguitur ꝙ non qꝛ
paſſio ire eſt a natura multis inſita ergo in eis nõ
eſt totaliter extinguibilis In oppoſituꝫ arguitur
auctoritate Caſſi. dicentis omnia vicia preter ga
ſtrimargiam totaliter in hac vita extingui poſſe.
Quomõ ira ¶ Notandum eſt ꝙ iracundie motus aliqñ inſe
cũdie mot⁹ quitur qualitates corporales ⁊ inde eſt ꝙ videm⁹
inſeqͥt mot⁹ homines vni⁹ cõplexionis naturaliter magis in
corpales et clinatos ad iracũdiaꝫ q̃ꝫ homines alterius ⁊ coſ
mores ⁊ hi dem homines vno tempore magis q̃ꝫ alio tẽpore
⁹ corruptoſ Aliquãdo vero iracundie mot⁹ conſequitur mo
res ⁊ habitus corruptos ex actibus iracundie ge
nitos Iſtis autẽ qualitatibus aut habitib⁹ ad ira
cundiam inclinantibus in nobis poſitis non eſt
ſemper in poteſtate noſtra qui ſequatur huiuſmo
di motus ad apprehenſionem paruipenſionis ab
alio illate ſed in noſtra poteſtate eſt ſuperuenien
te iudicio rationis hmõi motũ cohibere. Et ideo
Iracũdie iracundie motus poteſt multis ⁊ varijs modis ex
mot⁹ pt ml' tingui Primo ꝑcurando in nobis qualitates cor
tis modis porales cõuenientes manſuetudini ⁊ contrarias
extingui. qualitatibus corporalib⁹ ad iracundiã inclinan
tibus. Secundo per ꝓpalationeꝫ ⁊ manifeſtatio
nem cauſarum ex quibus quis ad iracundiã ꝓuoca
tur ⁊ diminutionem earũ Tercio per conuerſio
neꝫ ad cõtrariuꝫ ire ſcꝫ ad inirafcibilitatẽ. Quar
to per amorem iuſticie ⁊ odium iniurie aliene.
Quinto per preciſionẽ viciorũ ex quib⁹ oriri ſo
let ira. Sexto conſiderationẽ magnorum diſpen
diorum q̃ ex ira imoderata contingere poſſunt ⁊
parue vtilitatis q̃ ex vindicta reportat. Septimo
ex conſideratione magnorũ virorum qui iracun
diã cohibendo laudẽ ampliſſimaꝫ conſecuti ſunt
Octauo ex conſideratione eorũ qui per opera ira
cundie ⁊ crudelitatis non ſolum vituperiũ ⁊ infa
miam ſed etiam bona aut honeſtatem vite aut vi
tam ipſam perdiderunt. Nono ex amore chriſti ⁊
deſiderio imitandi facta ſua ⁊ ea maxime in qui
bus mititas et clementia ſua apparuit. Decimo
ex magnitudine premij quod chriſtũ imitãtibus
et miteſcentibus ꝓmiſſuꝫ eſt Undecimo ex aucto
ritatibus tũ ſacre ſcripture tum ſacrorũ doctorũ.
tum phorum moralium ad fugam iracundie ſuadẽ
tibus. Duodecimo ex precogitatiõe paruipenſio
num nobis contingere poſſibiliũ ⁊ prefirmatiue
animi cõtra eas. Decimotercio ex cõſideratione
offenſionũ quas in deũ ⁊ proximũ cõmiſimus De
cimoquarto ex leuioris pene inflictione. Decimo
quinto ex collocutiõe honeſta ⁊ rõnabili ⁊ decla
rõe beniuolẽtie noſtre in eũ q̃ ſe offenſuꝫ dicit. De
Pria ɔclo cimoſexto ex fuga occaſionũ ire. Pro quorũ de
claratione ſit. ¶ Prima cõcluſio per mutationẽ
qualitatum corporaliũ propalationem ⁊ manife

ſtationẽ iniurie ⁊ diminutionem eius diminuitur
ire motus Prima pars probatur ex quibuſcũqꝫ
cauſis motus aliquis excitatur ex earũ oppoſitis Probant
natus eſt motus ille diminui ⁊ ceſſare ſed motus ptes ɔclõis
ire per aliquas qualitates ⁊ diſpoſitiões corpora
les excitatur in nobis Nã ſcḋm Alber. qui iram
tenent ſicco diſponunt aduſto ⁊ frigido qui aũt
velotius iraſcuntur diſponuntur calido velociter
mouente ⁊ ſicco acuto in motu obediente ergo ex
qualitatibus corporalib⁹ diminuit iracũdia Ma
ior pꝫ qꝛ ex quibuſcũqꝫ cauſis res aliqua fit ex cõ
trarijs diſſoluitur Confirmatur ſunt aliqui a na
tura inclinati ad opera manſuetudinis aut inira
ſcibilitatis ratione cõplexionãtiuꝫ qualitatũ ſed
huiuſmodi qualitates pñt minui ⁊ augeri ini po
teſt ſubiectum earuꝫ ſcꝫ humor vel fleumatic⁹ vel
ſanguineus ergo etiã alie qualitates cõtrarie po
terũt minui et augeri ⁊ per ɔñs poterit quis per
hmõi q̃litates fieri minus iracund⁹ vt bi gratia
calidum et ſiccũ quib⁹ diſponit velociter iraſcẽs
põt per ſubſtractionẽ ⁊ diminutionẽ hmõi humo
rũ calorẽ ⁊ ſiccitateꝫ ſubiectantiũ minui aut ꝑ ali
menta frigida ⁊ humida. Similiter etiam dicen
dum de ſicco aduſto et frigido quib⁹ diſponitur
ille qui tenet iraꝫ diucius in quo viget melãcolia
ex colera aduſta Difficiles autem qui ſunt ⁊ velo
cis ire et tenacis vt vult Albertus habẽt melan
coliam aduſtaꝫ que eſt ex ſanguine aduſto ex ſan
guine enim accedunt ad leuitatẽ colere ex aduſto
et tenacitatem melancolie conſtat enim ꝙ per bo
num regimen et conuenientia alimẽta aut etiam
medicamina hi humores diminui poterunt ita ꝙ
non habebunt tantam vim in inclinando. Eſt
tamen in hoc remedio cauendum. Primo ne
periclitet ſanitas ⁊ bona valitudo corporis. Se
cundo ne bona diſpoſitio anime depereat ne ſcilꝫ
per hmõi regimen ⁊ alimenta fieret inclinatio ad
vicia deteriora ad que forte ex alijs qualitatibus
aliquantulũ eſt inclinatus. Secunda ps conclu
ſionis probat auctoritate Ariſt. iiij. ethi. qui cau
ſam aſſignans ꝓpter quã iracundi acuti cito qui
eſcunt dicit ꝙ hoc eſt qm̃ non retinent irã ſed red
dunt vel manifeſti ſunt. hoc eſt amicis ſuis cau
ſas ire apperiũt et notificãt. De amaris aũt dicit
ꝙ diu et longo tẽpore iraſcuntur qꝛ retinent iraꝫ
nec cauſas ire ſue manifeſtant ſꝫ occultas tenent
& ex oppoſito ſcꝫ ex manifeſtatione cauſarum ire
quieſcit ira. Secũdo qui ire cauſas manifeſtant
ſuadent ad tollerantiã et ad manſuetudinem ab
hijs q̃bus manifeſtant ſꝫ per hmõi ſuaſiones na
ta eſt ira quieſcere igit. Hãc rõnem innuit Ariſt.
cum ait. hoc aũt non effecto graue habent ꝓpter
nõ manifeſtũ eñi eſſe ⁊ neqꝫ ſuadebit ipſis aliq̃s.
Uidetur eñi michi ꝙ colloquẽdo et appertendo
ac manifeſtando ire cauſas iratus digerit ⁊ cõſu
mit humores illos in q̃bus ſunt male qualitates
inclinãtes ad iracundiã aut facit ꝙ hmõi humo
res qui erant cõmoti et inflãmati quieſcunt ſicut
eñi tempore digerit ira ſecundũ Ariſt. ita ⁊ ma
nifeſtatione ac propalatiõe. Confirmat quia qñ
quis aperit ire ſue cauſas amicis bonis ⁊ pruden
tibus tunc ipſi oſtendunt ei vel iniuriam non eſſe
tantam quantam eſſe putat vel eam non eſſe fa

etiam ex malliuolentia autem eũ dediſſe pmo a-
lijs cauſam et occaſionem aut eam negligendã
eſſe aut alio quouiſmodo cauſas ire ſue minores
oſtendunt. Sed per tales ſuaſiones diminuitur
Scđa ɔclo ira igitur. ¶ Secunda concluſio. ira diminuitur
per conuerſionẽ ad inirascibilitatem ꝛ amorẽ iu
ſticie ꝛ odium iniurie. Prima pars patꝫ p Ariſ.
ſecundo ethicorũ vbi ponit documẽta adipiſcen
di medium virtutis dicens ꝙ quia ſunt proni ad
vnum viciorum oppoſitorũ tunc ſe flectere et con
uertere debent ad oppoſitum ꝙ qui ſunt ꝓni ad
iracundiam debent ſe flectere ad inirascibilitatẽ
Per hoc enim ꝙ longe ꝛ multum recedũt ab ex-
tremo ad qđ ſunt proniores tandẽ veniẽt ad me
dium virtutis qđ eſt inter hec extrema poſitũ. et
hoc fit exemplo illorũ qui lingua tortuoſa volũt
recta facere: tales enim nõ ſolum flectunt vſqꝫ ad
medium rectitudinis ſed obliquant ꝛ contortant
vſqꝫ ad partem oppoſitã. Secunda pars patꝫ qꝛ
qui amat iuſticiam ꝛ odit iniuriam neqꝫ plus de
vindicta expetit qꝫ debetur neqꝫ modo quo nõ de
betur ſcꝫ contra iuris ordinem qꝛ vel plus appe-
tendo de vindicta vel contra iuris ordinem appe
tendo nec odiret iniuriam nec amaret iuſticiam.
Tertia ɔclo ¶ Tertia concluſio diminuit̃ ira per preciſionẽ
viciorum ex quibus nata eſt oriri cõſiderationem
magnorum diſpendiorũ que ex ira immoderata
contingere poſſunt ꝛ conſideratione parue vtili-
tatis ex vindicta et vltione cõtingentis. Prima
pars probatur p Caſſi. collatione. v. dicentem ꝙ
a precedentibus vicijs ad ſequentia oportet nos
inire certamẽ vt ſi velimus accidiã vincere opor
tet ſuperare triſticiam: ſi triſticia ſuperãda eſt o-
portet extinguere iram ſi ira extinguenda eſt cal
canda eſt auaricia. ſecundũ ipſum autem ex aua-
ricia oritur ira ꝛ probat idem Caſſi. qꝛ cuiuſlibꝫ
arboris noxia latitudo ac ꝓceritas facilius emar
ceſcet ſi prius eius radices fuerint ſucciſe ſed pri
ora ſunt radices poſteriorum igit̃. Secundo pro
bat idem dicens ꝙ infeſtantes humores aquarũ
continuo exſiccantur ſi fons ac ꝓfluentes vene fu
erint obturate ſed priora ſe habent vt fontes ꝛ ve
ne ex quibus poſteriora profluunt igit̃. Aduerte
tamen ꝙ q̃uis dicat Caſſianus ꝙ ira naſcitur ex
auaricia tamen hoc nõ eſt intelligendũ ꝙ ſolum
ex ea naſcatur immo naſcit̃ etiam ſatis frequen-
ter ex iactãtia ꝛ ſuperbia. cauſatur eñ ira ex par
uipenſione ꝙ naſcitur ex inordinato amore om-
nium eorum in quibus poteſt ɔtingere paruipen
ſio aut iniuria noſtra. paruipenſio autem et iniu
ria nõ ſolum nobis affertur per nocumentũ in di
uitijs ꝛ alijs bonis que per auariciã amant̃: ſed
etiam in bonis glorie eſtimationis bone fame et
hmõi que inordinate amantur per iactantiã. con
ſiſtit etiam paruipenſio in contemptu qui oditur
inordinate per ſuperbiam ideo ex omnibus iſtis
naſcitur ira ideo debet vnuſquiſqꝫ volens certare
contra iram conſiderare ex quo vitio in ſeipſo ori
atur ira et illud vitium quantum poteſt preſcin-
dere. Secunda pars patꝫ quia qui diligenter con
ſiderat magna diſpendia que ex ira contingunt
puta vulnerationes/mortes/inimicitias magnorũ
virorum/iram dei/ꝛ alia multa talis retrahit̃ ab
appetitu vindicte ꝛ maxime cum in vindicta nõ
conſiſtat magna vtilitas imo ipſe actus vindicã
di frequenter plus habet periculi triſticie et detri
menti q̃ꝫ delectationis nam omnibus deliberan
tibus commune eſt per damna ꝛ incõmoda reuo
cari ab hijs que delectabilia videntur. Tertia ps
patꝫ quia vindicta ſolũ habet rationem boni de
lectabilis. delectant̃ enim irati vt vult Ariſt. cuꝫ
retribuunt. ¶ Quarta concluſio. per cõſideratio Qrta
nem magnorum virorũ qui parcendo laudem cõ
ſecuti ſunt aut eorum qui vlciſcendo vituperium
et infamiam ꝛ grauia detrimenta ſuſceperunt di
minuitur iracundia. patꝫ qꝛ magnorum virorum
exempla nos multũ prouocant ꝛ incitant ad hoc
ꝙ ſequamur ea ratione quorum laudem prome-
ruerunt ꝛ ea fugiamus pro quibus ſunt cõſecuti
vituperium ꝛ diſpendiũ. Dauid pepercit ſibi cõ
uiciantibus ꝛ noluit occidere Saulem ipſũ per
ſequentem cum põt. Sara filia raguelis grauem
ab ancilla contumeliã patiẽter tulit neqꝫ quicq̃ꝫ
ei reſpondit: ſed ſe ſtatiꝫ ad rõnẽ conuertit. Tho
bie. iij. Hmõi exempla tam manſuetorũ q̃ꝫ crude
lium maxime quando opera manſuetudinis ſecu
ta eſt honeſtas aut cõmoditas. opera autem ira-
cundie diſpendium valent ad cohibendũ iracun
diam. ¶ Quinta concluſio per conſiderationem Quĩta
operum xp̃i quibus veniam iniuriantibus ꝛ calũ
pniantibus dedit ꝛ deſiderium feruens inuitan-
di iracundia cohibetur. probat̃ auctoritate Gre.
dicentis ꝙ rememorando ea que xp̃s pro nobis
ſuſtinuit cum omni patientia ꝛ manſuetudine de
bemus velle eum imitari ꝛ ſine turbatione velle
ſuſtinere iniurias. Secundo per illud quod habe
tur prime Petri ſcđo. xp̃s paſſus eſt pro nobis
vobis relinquens exemplũ vt ſequamini veſtigia
eius qui cum malediceretur nõ maledicebat: cuꝫ
pateretur nõ cõminabat̃ Tertio exemplo Hiere.
qui cum tractaretur de morte eius ad dñm loque
batur dicens. Ego nõ ſum turbatus te paſtorem
ſequens de quo in perſona eius loquens ait. Ego
quaſi agnus manſuetus qui portat̃ ad victimã
Hiere. iiij. Quarto per illud Gre. Si paſſio xp̃i Gregorij
ad memoriam reuocet̃ nihil ẽ adeo aduerſum qđ auctori
equo animo nõ tolleret̃. omnia enim que poſſunt
animum excitare ad iram ꝛ appetitum vindicte
fuerunt facta circa eum ad ijs q̃bus maxima be-
neficia ɔtulerat et tamen idem per eos moriens
clamabat Pater ignoſce eis qꝛ neſciunt quid fa-
ciunt. Quinto xp̃s habuit vehementiſſimas cau
ſas ire contra eos qui perſequebant̃ eum ꝛ tamẽ
nõ iratus eſt ſed manſuetiſſime ſe habuit erga eos
ergo ex deſiderio imitandi xp̃m ꝛ conſideratione
ſue manſuetudinis maxime induci poſſumus ad
cohibendum iram. Sexto ea que xp̃us patiebat̃
nõ debebant̃ peccatis ſuis ſed noſtris. quecunqꝫ
autem patimur vt in pluribus ex demeritis no-
ſtris patimur ergo ſi ipſe cum tanta maſuetudi-
ne iiurias et opprobria ſuſtulit nos multomagis
talia manſuete ferre tenemur. ¶ Sexta cõcluſio Sexta
ex magnitudine pmij cohibentibus iracũdiã pro
miſſi ꝛ auctoribus tam ſacrarũ q̃ꝫ moraliũ litte-
rarum ꝛ rõnibus ad idẽ pertinentibus diminuit̃
in nobis ira. Prima pars patꝫ quia merces ꝛ pre

miū nata ſunt inducere ad opera illa ꝓ quibus
huiuſmodi merces promiſſa eſt Inde eſt enim ꝙ
vt habet Ariſto. in quinto ethicoꝝ leges inſti=
tuerunt ſupplicia cōtra demerentes ⁊ premia ꝓ
bene ⁊ virtuoſe operantibus vt per ſupplicia de
terrerenť a malis ⁊ per premia ad virtuoſa ope=
ra alicerentur Secunda pars patet quia ſacrarū
litterarū ⁊ moralis doctrine auctoritas viʒ ma=
gnam habet in nobis ad hoc ꝙ ſequamur id qđ
per huiuſmodi auctoritatem conſulitur eſſe faci
endum ⁊ fugiamus id qđ per eaʒ conſulitur eſſe
fugiendū nam ſi nude ſint ⁊ ſine ratione tunc im
pellunt ex ipſa auctoritate dicentis ſi autem non
ſint nude ſed rationeʒ adiunctam habeant tunc
ineſt eis duplex efficacia. Tercia pars patet
quia nihil eſt in nobis quod voluntatem contra
paſſionum impetum hortari et allicere poſſit taʒ
efficaciter ſicut ratio: ſed rationibus ⁊ argumen=
tis contra iracundiaʒ inductis maxime firmatur
ratio igitur Huiuſmodi autē rationes ⁊ argumē
ta ex omnibus ſupradictis colligi poſſunt.

Septima ɔ clusio. ¶Septima concluſio ex preuiſione paruipēſio
num nobis contingere poſſibilium ⁊ conſidera=
tione paruipenſionum quibus ⁊ deū et proximū
frequenter paruipendimꝰ cohibetur in nobis ira
cundia. Primum patet quia ſi quis incepturus
aliquid ex quo poteſt naſci ⁊ oriri contra eum ma
teria iniuriarū ⁊ paruipenſionuʒ preconſideret
omnes iniurias ⁊ cōtumelias que inde poſſunt ſi
bi inferri ⁊ ex tunc anteq̄ʒ inferanť proponat om
nes tollerare tunc animꝰ eius erit mirabiliter pre
paratꝰ ad tollerantiaʒ equanimē earuʒ ⁊ ad hoc
ꝙ inter eas imperturbatus maneat ſicut contin=
git de mercatoribꝰ ⁊ aliis cuʒ preconſiderāt dāp
na que poſſunt eis accidere tunc cuʒ acciđūt equa
nimis ferunt. Secundum patet qr quicunqꝫ dili=
genter conſiderat ſe offendiſſe deum ⁊ proximum
⁊ tamē optare veniam ſibi offenſionum ſuaruʒ ⁊
a deo et a proximo dari ille multuʒ eſt diſpoſitus
ad hoc vt offendēti veniā det. Nā vnuſquiſqꝫ apđ
ſe iniquū eſſe credit ⁊ cogitat ſi nolit alteri cōdo=
nare offenſaʒ ille qui petit offenſam ſuā ſibi cōdo
nari. Probatur etiam auctoritate gregorii quin
to moralium oportet inquit vt cum alienos exceſ
ſus aſpicimus noſtra in quibus in aliis exceſſimꝰ
delicta cogitemus conſiderata enim infirmitas
propria mala excuſat nobis aliena patiēter quip
pe illam iniuriam tollerat qui pie meminit quod
fortaſſe adhuc habeat tollerari. erubeſcit enim
peccata aliis non parcere qui vel deo vł proximo
recolit percendo peccaſſe. Tercio per illud Eccle
ſiaſtici xxviii. homini homo ſeruat iram ⁊ a deo
querit medelam q. d. cōtra. dictamen rationis eſt
vt velit ſibi ignoſci a deo ⁊ in magnis offenſis et
ipſe non velit parcere ꝓximo in paruis. Quarto
quia per parabolam chriſti ſeruus ille traditus
eſt a domino tortoribus cruciandus cui cuʒ fuiſ=
ſet a domino dimiſſum debitum deceʒ miliuʒ talē
torum conſeruum ſuū pro centū denariis tenebat
in carcere Mathei. xviii. Quinto per illud quod
in oratione dominica dietim petimus Et dimitte
nobis debita noſtra ſicut ⁊ nos dimittimus debi=
Octaua cō clusio. toribus noſtris. ¶ Octaua concluſio iracundia
tollitur per ſublationem ⁊ ſubſtractionem cauſa=
rum et occaſionum que nate ſunt iram vel excita
re vel excitatam inflammare. Pro quo eſt aduer
tendum ꝙ excitantia iram ſunt contentiones li=
tigia/verba/⁊ facta q̄ ſunt ſigna paruipenſionis
conuicia/opprobria/iniurie/blaſphemie/ dure re
ſpōſiones/opera turpia ⁊ inhoneſta ⁊ ideo qui ſē
tit ſe inclinatum ad iracundiā debet fugere ſocie
tatem hominū inclinatorum ad predicta ne ali=
quid predictorum videndo vel audiendo irrite=
tur ad iracundiā. Si quis igitur cognoſcat ꝙ nō
bene poteſt reſiſtere iis et aliis ſimilibus que iraʒ
excitant debet fugere eas occaſiones per quas fit
ſibi pñtia huiuſmodi excitantiū ⁊ ob hoc de ſermo
ne duro dicit ſapiens prouerbioꝝ. v. reſpōſio mol
lis frangit iram ⁊ ſermo durus ſuſcitat furorem
per que v̄ba inſtruimur vti ſermone molli ad ira
cundos ne ad iracundiaʒ ſuſcitentur ⁊ cum ſumꝰ
iracundi fugere eos qui reſponſionibꝰ duris vtū
tur ne ad iracundiam prouocemur. ¶Nona con Nona ɔclo
cluſio iracundia locutione ⁊ conferentia honeſta
et rationabili diminuitur. quam concluſionem in
telligo tam de iracundia noſtra in aliuʒ q̄ʒ de alie
na iracundia in nobis. Probatur cōcluſio ex qui
buſcunqꝫ cauſis augeť iracundia ex cōtrariis ea=
dem diminuitur ſed ex taciturnitate noſtra aut lo
cutione dura ⁊ irrationabili augeť iracundia taʒ
in nobis q̄ʒ in aliis quia hec ſigna ſunt indigna
tionis et tumoris ergo ex contrariis cauſis dimi=
nuitur iracundia. Minor eſt Grego. ⁊ ſatis appa
ret quia per ſilentium aut verba dura ira vertitur
in odium vt patuit ſupra: ſed ira non vertitur in
odiuʒ niſi quia augetur formaliter vel equiualen
ter igitur. Et ideo laudabile eſt ꝙ ſi iracundia
aduerſus aliuʒ inflāmemur ⁊ alius aduerſus nos
ꝙ ſtatim tentemus verba ſecum habere oportu=
nitate tamen captata ⁊ modeſtius q̄ʒ poſſimꝰ vel
cauſas ꝓpter quas leſi videmur vel ꝓpter quas
nihil leſimus aut minꝰ aut neceſſario aut impru
denter aut caſu exponamus verbis et ſignis ⁊ ge
ſtibus oſtendendo animum beniuolum in alium.
¶Decima concluſio iracundia aliquando leuio Decia ɔclo
re vindicta vincenda eſt Si enim quis ſit amicus
alicuius iracūdi difficili cuiꝰ ſcilicet ira non quie
ſcit ſine punitione ⁊ velit diminuere iracundiam
quam concepit contra quempiam alium. Si vi=
det ꝙ priora remedia nō proſint debet conſulere
aliquem leuē vindictā ⁊ oſtēdere eam eſſe magnā
et hoc ne grauiorem et importabiliorem inferat ⁊
q̄ʒtum poteſt oſtendere ⁊ demōſtrare vindictam
illam eſſe magnam ⁊ grauem et tunc vel quieſcet
ira eiꝰ vel omnino vel ita minuetur ⁊ cū prioribꝰ
remediis faciliter quieſcet. Aduerte tamen ꝙ ira
cundorum complexio ac natura varia eſt ⁊ apud
alios et alios aliis et aliis remediis eſt vtendum
¶Undecima concluſio iracundia non ſolum di= Undecia cō
minui poteſt ſed etiam pro tempore huius pere= cluſio.
grinationis totaliter a nobis expelli. Patet pri=
ma cōcluſio quia iracundia habet multas ⁊ mag
nas cauſas ſue diminutionis ergo etiam poteſt
totaliter eradicari. Secundo probať auctoritate
Caſſiani collatione quinta dicentis Omnia vicia
preter gulam poſſe totaliter expelli vult enim ꝙ

ſeptem vitia omnino extingui poſſunt vſqꝫ ad interēptionem. gaſtrimargia vero deleri poteſt nō extingui.

Solutio p̄mi argumēti

¶ Ad rōnem ante oppoſitū reſpondeo negando añs. non enim paſſio ire eſt inſita a natura ſed a natura bene ſunt inſite alique qualitates corporales ad iram inclinantes que qualitates poſſunt minui et corrūpi et dato ꝙ nec minui nec corrumpi poſſint: earum tamen inclinatio poteſt per modos ſupradictos impediri ⁊ etiaȝ per habitus et cōſuetudines contrariomō inclinātes

Cōtra p̄mā partez ſcđe cōcluſionis

¶ Contra primā partem ſecunde cōcluſionis arguitur ſic. tranſire ad intraſcibilitateȝ peccare eſt ſed habere habitum iracundie nō eſt peccare ergo non eſt tranſeundū ad intraſcibilitatem vt corrumpatur habitus iracundie. Secundo nō eſt faciendum minus malum vt vitetur maius niſi in caſu in quo hoc vel illud facere eſt neceſſe ſed non eſt neceſſe ꝙ paruipenſus peccet ſecundū iracundiam aut ſecundum intraſcibilitateȝ quia poteſt mediomō ſe habere ḡ non eſt tranſeundum ad intraſcibilitatem vt perdamus iracundiam. Iſte rationes directe ſunt contra preceptum Ariſtotelis recitatum ex ſecundo ethicorū. et conſimiles rationes fieri poſſunt contra preceptū de vindicta leniore quarum fundamentū conſiſtit in hoc ꝙ nū q̄ȝ doctor theologus vel moralis phūs debet docere aliquid eſſe faciendūȝ qđ faciendo peccatur

Solutiōes.

¶ Ad primam ḡ reſpondeo primo q̄ȝtum pertinet ad materiam ire diſtinguo maiorem qꝛ aliq̄s poteſt tranſire ad intraſcibilitatem dupliciter.

Aliq̄s pōt tranſire ad traſcibilitatem dupl̄r

Unomodo vt in ea permaneat ⁊ non caſtiget qđ recta ratio dictat eſſe caſtigandum ⁊ ſic ego concedo. Aliomō vt obuiet ⁊ occurrat impetui ⁊ perturbationi iracundie ⁊ ſic ego nego qꝛ poſtq̄ȝ huic impetui obuiatum eſt et ratio manet imperturbata poteſt certius et melius cognoſcere quid et quomodo caſtigandum eſt. Secundo reſpondeo negando ꝯñam quia nō peccatur peccato intraſcibilitatis vltimate final̄r vt deperdatur habitus iracundie ſed ne per iracundiam qđ eſt grauius peccetur.

Aliquid dr̄ neceſſariuȝ dupl̄r

¶ Ad ſecundam dico ꝙ aliquid dicitur neceſſarium dupliciter. Unomodo neceſſitate naturali et ineuitabilitatis ⁊ de illa nego maiorem Aliomodo neceſſitate morali que vt in pluribus accidit licȝ voluntarie tamen ⁊ de illa ꝯcedo maiorem et nego minorem in caſu. Et ad aliam probationem dico ꝙ phūs moralis bene docere pōt vitare actus magis malos per actus minus malos ideo ſimpliciter nego aſſumptum. eodemmō dici poteſt de leniore vindicta.

¶ De crudelitate

Conſequēter dicendum eſt de crudelitate que eſt ſpecies ire de qua queritur. vtrum crudelitas ſit vitium clementie oppoſitū. Arguitur ꝙ non quia crudelitas opponit̄ ſeueritati ḡ non clementie. In oppoſitum arguit̄ auctoritate Senece libro ſecundo de clemētia dicentis ꝙ opponit̄ clementie crudelitas que nihil aliud eſt q̄ȝ atrocitas animi in exigendis penis. Notandū ꝙ hec quattuor vindicta/crudelitas/ſeuicia/et feritas: ſign̄t actus iracundie.

Uīdicte deſignatio

¶ Uindicta enim proprie ſignificat omnem penā inordinatē retributaȝ pro paruipenſione ſiue illa vel alia ſimilis maior aut minor debita ſit ꝑ paruipenſione ſiue nō ſiue ſit cū ſanguine ſiue nō ſiue ſit per ſubſtractionē beneficiorū ſiue per inflictionē penarū.

Crudel[itatis] ſig[nificatio]

Crudelitas vero proprie ſignificat penā ſanguinis modum humanum non excedentē ex cauſa inflictā. Dixi ex cauſa inflictā ꝙ intelligo de cauſa vel ſecundū veritateȝ vel ſecundū eſtimationē. Pro quo aduerte ꝙ Beatus Thomas vult ꝙ crudelitas ſignificat penam inflictam ex culpa: ⁊ fundat ſe in dicto Senece ſecundo de clementia dicentis ꝙ ille qui nō eſt leſus nec peccatori iraſcitur nō dicit̄ crudelis ſed ferus ſiue ſeuus. Sȝ hec opinio nō mihi videt̄ cōformis Ualerio qui exēpla multa crudelitatis ponit in quibus nō infligit̄ pena ex culpa ſed bene ex cauſa. Nec valet dicere ꝙ Ualerius vt patȝ ex textu ſuo cōprehendit feritatē ſub crudelitate qꝛ lȝ hoc verū ſit tñ diſtinguit ipſe crudelitatē ab ira ⁊ in oī exēplo quod ponit de ira videt̄ ſemp exprimere paruipenſionē vel culpā aliquā in eo qui punit̄ aut ſi nō exprimat reputat eam notā vt in exēplo de ira Alexandri qua tres duces Liſimachū Clitū ⁊ Caliſtenē morti tradidit. Nec eſt opinio iſta ꝯformis Sene. eo libro quē allegat Tho qꝛ Seneca nō vtit̄ noīe culpe ſed noīe cauſe. Paȝ vbi ponit differentiā inter tirannū ⁊ regē. Quid eñ inquitītereſt inter regē ⁊ tirānū. Species eñ ipſa fortune par eſt niſi ꝙ tirāni ī volūtate ſeuiūt reges nō niſi ex cauſa ⁊ neceſſitate. Et cū diffinit crudeles diffinit per cauſam non per culpam vel niuriaȝ. crudeles inquit vocabo qui puniēdi cauſam habent modum non habent non enim culpa vel paruipenſio puniti vel ſolacium punientis cōtra iniuriā ſuſceptā ſola eſt cauſa crudelitati ſed etiam euitatio periculoruȝ ſiue ſecuritas qđ paulo ante expreſſit Se. dicens. Ultio duas res p̄ſtare ſolet aut ſolaciuȝ afferet ei qui accepit iniuriam aut in reliquum ſecuritateȝ. neqꝫ legi in illo libro ꝙ allegatur a Thoma ꝙ ſi alicui legatur ſic exponendum eſt ꝙ qui cruciat eum a quo nec leſus eſt nec ledi timet dicitur ſeuus ⁊ nō crudelis. Quod adhuc vtrum vniuerſaliter verum ſit colligi poterit ex dicendis. Hec opinio videtur cōformis Ualerio recitanti crudelitatem arthaxerſis qui ocioſam ſororem eandem et ſocrum viuam capite defodit et patruum cuȝ centum et amplius filijs ac nepotibus iaculis confixit et ſequitur nulla iniuria acceſſitus ſed quia in his maximaȝ apud perſonas probitatis et fortitudinis laudem conſiſtere videbat. Similiter cū athenienſes eginenſium iuuenibus polices absciderunt hoc non ex culpa eginenſium ſed vt tuti eſſent athenienſes fecerūt. Ualerio cauſam reddente vt inquit claſſe potens populus in certamen maritimarum virium ſecuȝ deſcendere nequiret ſed dicentur hec ad feritateȝ potius q̄ȝ ad crudelitatem pertinere. Dixi penaȝ ſanguinis. Nam crudelitas dicitur a cruore quia crudelitas in effuſione ſanguinis proprie peragitur.

Crude[litas] ſm̄ Tho[mam] cruditas

¶ Uult autem Tho. ꝙ crudelitas dicitur a cruditate quia ſicut ea que decocta et digeſta habent ſuauem et dulcem ſaporem ita illa que ſunt cruda habent horribilem et aſperum ſaporē. mi-

chi autem videtur vel quod crudelitas immedia
te dicitur a cruore vel ſi dicatur a cruditate hoc
non eſt quia que ſunt cruda hñt aſperum ſaporez
ſed quia in aliquis crudis puta in carnibus cru-
oꝛ habundat qui per decoctionez euapoꝛatur ali
as enim omne opus iracundie eſſet crudelitas qꝛ
in omni tali eſt indigeſtio ⁊ ſapoꝛ aſper. Ideo ſi
crudelitas a crudite vel crudo dicatur hoc eſt ra-
tione cruoꝛis a quo dicitur cruditas Dicitur au-
tez ꝓ qua debetur pena quia ſecundum Senecaz
eſt crudelitas cum maioꝛ pena exigitur q̃z debea
tur clementia autem cuz re pena debita quicq̃z di
minuit. dixi ab eo illata ⁊c̃ quia ſi ab alio inferre
tur pena non pꝛopꝛie diceretur crudelitas ſed vel
nomine communi vindicta vel vitio appellare-
tur Quãuis iſta ſit pꝛopꝛia huius nominis acce
ptio nihilominus tamen crudelitas aliqñ ſigni-
ficat penam ſigne ſanguine vt combuſtio vrbis a
nerone facta crudelitas dicta eſt Crudelitatẽ aũt
deſcribit. Valeri. cum ait crudelitatis vero hoꝛri
dus habitus truculẽta ſpecies violenti ſpiritus
vox terribilis nimis / ⁊ cruentis imperiis referta
cui ſilentium donare crementuz eſt adducere vbi
Valerius crudelitatez pꝛo feritate accepiſſe vide
tur quia in omnibus exemplis ſuis pena moduz
humanum excedit vt de lucio ſilla qui omnes ita
lie partes ciuilis ſanguinis fluminibus inunda-
uit et quattuoꝛ legiones partes ſuas ſecutas ob-
truncauit ⁊ quinq̃ milia pꝛeneſtinoꝝ quibus per
Publium cethegum data fuerat ſpes ſalutis in
terficienda ⁊ per agros diſpergenda curauit non
nulla etiam poſuit in quibus non fuit effuſio ſan
guinis vt cum. C. marii cineres in amnis alueuz
ſparſit et cum Caiꝰ marius caput. Marci antho
nii abſciſſum ſuis manibus inter epulas cuz ſum
ma inſolentia animi ac verboꝛuz diu tenuit. Et ſi
queras que ſit pꝛopꝛia ratio iracundie crudelita
tis ⁊ feritatis viſo ꝙ Valerius aliud ⁊ aliud capi
tuluz de crudelitate ⁊ iracundia facit ❡ Reſpon
deo ꝙ licet Valeri. non diſtinguat inter feritatez
et crudelitatem hoc modo tamen tria pꝛedicta di
ſtingui poſſunt Naz quotiens quis infligit penaz
etiam ſanguinis pꝛopter paruipenſionem pꝛiua
tam que tñ nec ex natura ſua nec ex aliqua circũ
ſtantia excedit modum humanum dicitur pecca
re ex iracundia accipiendo iracundiam diſtincte
a ſupꝛadictis ꝙ aũt iracundia ſe extendat ad pe
nam ſanguinis patet per Valeri. qui in capitulo
de iracundia refert exemplũ de Alexan. qui tres
illos duces clariſſimos moꝛi fecit quotiens vero
pena ſanguinis aut ei equipollẽs notabiliter im
moderata tribuitur pꝛopter cauſam que non eſt
pꝛiuata paruipenſio ſed eſt vel vtilitas vel ſecu-
ritas ⁊ illa pena nec ex natura ſua nec ex circun-
ſtantia modũ humanum excedit tunc dicitur pec
catum ex crudelitate Quotiens vero pena exce-
dit modũ humanũ ſiue ex paruipenſione pꝛiua-
ta ſiue ex cauſa ſiue ex culpa infligatur tunc dici
tur feritas eſt aũt feritas cũ cruciatus aut ex na
tura ſua aut ex aliqua circunſtantia ita hoꝛroꝛi ⁊
abhominationi eſt omnibus hominibus vt inuſi
tatus ſit ita ꝙ qui tales cruciatus irrogant om-
nem humanitatem exuiſſe ⁊ ferarũ beſtialitatem

Valeriꝰ nõ diſtinguit īter feritatẽ et crudelitatem.

accepiſſe videant Dixi aũt ex natura cruciatꝰ vt
cum cartaginenſes Marcum reguluz ſectis pꝛi-
mo palpebꝛis machina in qua peracuti ſtimuli
eminebant cõtinuo tractu doloꝛis necauerũt Cũ
etiam idem carthaginenſes milites romanos in
ſuam poteſtatem redactos ſuppoſuerunt nauibꝰ
vt earum carinis ⁊ pondere velut inuſitata ratio
ne moꝛtis necati barbaraz vt dicit Valeri. ferita
tem ſatiarent quod factum idem Valeri. crudeli
tatez appellat eodẽ loco eadem inquit crudelita
te vſi ſunt in milites noſtros ⁊c̃. Nomine aũt ſe-
uitie idez ſignificare videtur cum recitat de Ani
bale ꝙ de militibꝰ romanis pontẽ fecit ad excer
citũ ſuum traducendum ⁊ de captiuis ꝙ eos re-
linquebat oneribus ⁊ itinere feſſos abſciſa pꝛima
parte pedis Idem crudelitatis feritatis ⁊ ſeuicie
nomina cõfundit in hiſtoꝛia de diogiride filia re
gis tracie cuius taz admiranda crudelitas fuit ⁊
tanta ſeuicie rabies vt et viuos homines per me
dium ſecaret nec liberoꝛũ viſci coꝛpoꝛibꝰ nefas cre
deret idem crudelitatem pꝛecipuam ⁊ teterrimaz
vocat factum illud quod ptholomeus rex egipti
menephiten filiũ ſuũ quem ex cleopatra ſuſtule-
rat in conſpectu ſuo occidi iuſſit ac caput pedes
et manus eius in ciſtam incluſos clamideq̃ oper
tos cleopatre matri in moduz muneris miſit licet
autez Val. crudelitatem pꝛo feritate accipiat ta
men pꝛopꝛie crudelitas conſiſtit in immoderata
pena ſanguinis modũ tamen humanum non ex
cedente ab eo irrogata qui cauſaz habet Feritas
autẽ in pena conſiſtit que taz immoderata eſt vt
modum humanum excedat Exceditur autez mo
dus humanus Vnomodo cum ſit laniatio vel la
ceratio vel obtruncatio membꝛoꝛum ex certa in-
tentione ⁊c̃ vt in multis exemplis pꝛius tactis
in hoc enim imitantur feras et beſtias que necan
do laniant. Secundo cum in huiuſmodi pena de
lectamur hoc enim ferinum eſt ⁊ humanitati cõ-
trarium ferarũ enim eſt nulla habita ratione vti-
litatis delectari in huiuſmodi effuſione ſecus eſt ſi
hec delectatio ratione vtilitatis alicuius fieret pu
ta cum cauſa rapine vel depꝛedationis humanꝰ
ſanguis funditur tunc non pꝛopꝛie diceretur feri
tas niſi aliud incideret ratione huius opera illa
ad feritatis pertinent quibus vel caput moꝛtui in
ſpiculo oſtentationis gracia differuntur vel effu-
ſi ſanguinis veſtigia gloꝛiandi gracia oſtendun-
tur nullus enim ſine feritate et omnimoda deſtitu
tione humanitatis gloꝛiari poteſt in homicidio.
Tertio cum in occiſi coꝛpus vltio pꝛocedit vt cuz
occiſoꝛum coꝛpoꝛibus negatur ſepultura aut ea
auibus et feris lanianda exponuntur et maxime
ſi hec fiant ſola ratione vindicte. Quarto cũ his
ad vindictam luctum et meroꝛem alterius obuti
mur vt Tholo. qui caput manus et pedes filii ab
ſciſos cleopatre loco muneris miſit ſicut etiaz de
atreo qui Thieſti fratri filios edendos parauit ⁊
pꝛandio facto eoꝛuz capita afferri iuſſit hec enim
ad feritatẽ pertinẽt q̃ nihil aliud eſt q̃z in huma-
na crudelitas. Ad hunc quartum modum perti-
net etruſcoꝛum illa feritas qua viuoꝛum coꝛpoꝛa
cadaueribꝰ alligabant ita vt ſingule partes ſin
gulis eſſent accommodate et eas ſic tabeſcere pa

Multiſmodis excedit modꝰ hũanus

ſiebatur de quibus dicit Uale. ꝙ erant amari tortores vite pariter et mortis. i. viuorum et mortuorum. Quinto cum ſine neceſſitate fit excogitatio ſuppliciorum nouorum acerbiſſimorum vt inuentor Enei tauri et barbari qui homines ponebant infra pecudes maccatas ita vt tantum capita eorum apparerent ⁊ ſic nutriebant eos donec a vermibus que in cadaueribus generant̄ conſumpti eſſent. Sexto exceditur modus humanus ratione multitudinis cū eius ſanguis ſine cauſa vrgente funditur vt patꝫ in exemplis ſuprapoſitis de legionibus interemptis et alijs ſimilibus. Ex iſtis patet ꝙ nō ideo nomen feritatis a ſimilitudine ferarum accipitur quia hmōi animalia nocent hominibus vt ex eorum corporibus paſcant̄ non ex aliqua iuſticie cauſa quia tunc omnis crudelitas predonum hoſtiū et generaliter eorꝫ quibus nō eſt commiſſa auctoritas iuſticie eſſꝫ feritas quod falſum eſt cum non omnis talis ſit beſtialitas.

Secundo patet ꝙ ſeuicia vel feritas nō bene diffinitur a Thoma cum ait ꝙ eſt ſecundum quā aliquis in penis inferendis nō cōſiderat aliquā culpam eius qui punitur ſed ſolum hoc ꝙ delectat̄ in hominum cruciatu. Tum primo qꝛ qui punit alium propter offenſam et cum hoc delectatur in eius cruciatu eſt ferus. Tum ſecūdo qꝛ ille qui nō conſiderat culpam eius qui punit̄ ſed conſiderat vtilitatem ſuam puta vel manutenentiam domini vel aliquid ſimile nec tamen delectatur in hominum cruciatu eos tamē vt terreantur inauditis ſupplicijs afficit eſt ferus ſicut phalaris qui teſtatur in epiſtolis ſe in neceſſitatem tyrannidis impulſum ergo male diffinita eſt feritas. Confirmatur ex dictis eiuſdem doctoris quia ſecundum Tho. crudelitas differt a feritate ſiue ſeuitia ſicut malicia humana a beſtialitate ita ꝙ omnis effuſio ſanguinis inhūana ⁊ beſtialis ſecundū Tho. eſt feritas ſed conſtat ꝙ cum quis vel propter culpam alterius vel propter vtilitatem ſuam etiam ſine delectatione ſupplicijs incōſuetis et horrorē cuilibet cognoſcenti incutientibus afficet aliquē ſic inhumane et beſtialiter cruciat igitur.

Seūicia et feritas ſunt teri ſinonimi ſm btm̄ Thom̄.

¶ Notandum preterea ꝙ ſecundūꝫ Tho. ſeuicia et feritas ſunt termini ſinonimi vt patꝫ ex his que habet ſecunda ſcḋe. q. clix. arti. ij. vbi indiſtincte omnino de feritate et ſeuicia loquit̄. Hugutio tamen et multi alij videntur eſſe alterius opinionis dicunt enī ꝙ ſeuicia a crudelitate differt in hoc ꝙ crudelitas eſt in ſanguine ſeuicia in ira que verba ſunt ſatis cōfuſa maxime cum crudelitas ad iraꝫ pertineat. Pro declaratione tamen horū eſt aduertendū ꝙ ira vt eſt nomen vitij licet cōmune ſit ad omnem vindictam tamē appropriat̄ frequenter ad vindictam que eſt ſine ſanguine. vindictarum enim alia eſt cum ſanguine ⁊ illa proprie dicitur crudelitas. alia ſine ſanguine ⁊ ad eaꝫ ſignificandam appropriatur nomē ire vel iracundie et ꝙ ita ſit apparet ex nono li. Uale. in quo vnuꝫ capitulū ⁊ facit de crudelitate ⁊ aliḋ de ira ⁊ odio in capitulo de crudelitate tantum ea ponit exempla que ſunt formaliter vel equiualenter cum ſanguinis effuſione in ca. de ira ea tantuꝫ ponit que ſunt ſine ſanguinis effuſione, vindictarum auteꝫ que ſunt ſine ſanguine alie ſunt hūmane alie inhumane. humane ſicut ille qui repulſus a conſolatu cum veniſſent ad eum poſtero die multi conſilij habendi cauſa remiſit eos ſine conſilio ⁊ dixit eis omnes conſulere ſcitis ꝯſulem facere neſcitis. vindicta enim hec humana erat qꝛ fiebat per ſuſtractionem ſolā beneficiorum. vindicta etiam nobilium romanorum humana fuit qui cum vidiſſent Gayum flauium humillime ſortis hominem preturam adeptum ānulos aureos ex digitis et phaleras ex equis detraxerunt ⁊ abiecerunt Inhūana vt iracundia metelli qui iam pene vtrā ꝗ hyſpaniaꝫ ſubegerat qui cū cognouiſſet Quintum pon. inimicum ſuum ſucceſſoreꝫ ſibi mitti dimiſit omnes qui miliciam ſuam finiri voluerunt cōmeatus omnibus petentibus dedit horrea cuſtodibus remotis: oportuna rapine: pbuit arcus et ſagittas Crethenſium fregit et in amnē abyſſi iuſſit elephantis cibaria dari vetuit. Inhumana etiam eſſet vindicta ſi quis pre iracundia alteruꝫ fame vſqꝫ ad extremam neceſſitatem excluſiue affligeret. Dico ḡ ꝙ ſicut feritas ſe habet ad crudelitatem in ſpplicijs que ſunt cum ſanguine ita et ſeuicia ſe habet ad iracundiam in ſupplicijs que ſunt ſine ſanguine qꝛ eſt ſupplicium ſine ſanguine inhumanum aut ex natura ſupplicij aut ex aliqua circunſtantia. Aut aliter dictum illud vulgatum expone ꝙ crudelitas eſt in ſanguine vel cuꝫ alterum pena ſanguinis qua indignus eſt afficimus ſed ſeuicia eſt in ira cum ſcꝫ pre indignatione nimia magna pars ſupplicij in nos redundat aut per merorem et triſticiaꝫ quibus graues egritudines incurrimus aut priuando nos magnis bonis vt metellus priuauit ſe gloria reruꝫ magnifice geſtarum dicente vale. quibus factis vt cupiditati ſue indulſit ita magnifice geſtaruꝫ rerum gloriam corrūpit meritumqꝫ honorem triumphi hoſtium q̄ꝫ ire victor fortior amiſit aut indignatione et concitatione nimia animi vel vehementiore clamore ſicut Lucius ſilla qui animi concitatione nimia ⁊ immoderate vocis impetu conuulſo pectore ſpiritum vt dicit Uale. cruore ac minis mixtum euomuit ⁊ ita poteſt exponi nomen ſeuicie vt ſignificet iram qua pre nimia indignatione aut concitatione animi aut deſiderio nocendi ſibi vehemens et notabile nocumentum affert Ual. tamen nomine ſeuicie vtitur cum de crudelitate ⁊ feritate agit ſed hec dicta ſunt ꝓpter vulgatum illud dictum crudelitas in ſanguine ſeuicia in ira. Ex ſuppradictis apparet ꝙ crudelitas a cruore dicta accipitur aliquādo ſtricte ⁊ ſecundum hanc acceptioneꝫ deſcripta eſt in principio Secundo modo generaliſſime et tunc cōtinet ſub ſe feritatē quia comprehendit omnem irrogationem pene cuꝫ ſanguine ſiue pro cauſa irrogetur ſiue non. Tertio modo accipitur pro irrogatione pene humane et vſitate ſatis communiter apud homines ſiue irrogetur propter cauſam ſiue nō. Quarto poteſt accipi ſtrictiſſime vt eſt inflictio pene immoderate pro culpa ab eo qui huiuſmodi penam infligere poteſt. ¶ Prima concluſio. Crudelitas primo ⁊ tertio modis ſe habet ad feritatem nō vt ſpecies diſparata ad ſpēm: ſed vt

gradus viciū ad gradū patet quia vt dictū eſt cru
delitas eſt vindicta modū humanū non excedens
feritas vero eſt vindicta vel irrogatio ſupplicij
inhumana ⁊ beſtialis ſed conſtat ꝙ viciuʒ huma
num ſe habet vt gradus ad vicium inhumanum
quando pertinens ad eandem materiam ⁊ eidem
virtuti opponūtur igitur Iracundia enim diuiſio
ne graduali diuidi poteſt in humanā et non hūa
nam humana in incontinentiā ⁊ intemperantiaʒ
non humana aūt eſt beſtialitas ⁊ appellatur feri
tas dixi autem tanq̄ʒ ſpecies deſperata quia ſecun
dum veritatem gradus iſti ſpecie differunt ſed ta
mē non ſunt ſpecies deſperate propter ſubordi-
nationem gradus ad gradum que non reperitur
Scda ꝯclo in ſpeciebus omnino deſperatis ¶ Secunda con
cluſio crudelitas tercio modo accepta non oppo
nitur adequate et per clementie patet quia crude
litas talis aliq̄n exercet̄ ab eo cui nō eſt cōmiſſa
publica auctoritas aliquādo non propter culpaʒ
ſed propter vtilitateʒ igitur. Secundo ſi eſſet op
poſita clementie adequate tūc quotiēſcunqʒ quis
crudeliter agit poſſet reliquis eodem mō ſtantibꝰ
clementer agere ſed conſtat ꝙ priuatꝰ homo cru
delitatem excercens non poteſt reliquis ſtantibꝰ
clementer agere cum nō ſit in eo publica aucto-
ritas igitur. Tercio crudelitas hoc modo capta
pro aliqua parte eius opponitur mitigati pro ali
qua vero parte pietati cōdonatiue: ergo non op-
ponitur adequate clementie. Quarto ſtat aliquē
eſſe totaliter clementeʒ ⁊ crudelem hac crudelita
te igitur Antecedens pʒ quia ſtat aliquē prōpte
et faciliter remittere offenſas que ſunt contra euʒ
vt eſt publica perſona et hoc conformiter ad iu-
diciū recte rationis et tamen excedere notabiliter
in pena ſanguinis ꝓ offenſis priuatis in eum in
Tertia ꝯclo quo caſu talis erit clemens et crudelis. ¶ Tercia
concluſio crudelitas quarto modo accepta oppo
nitur adequate clementie patet quia huiuſmodi
crudelitas eſt exceſſiua ⁊ imoderata grauium pe
narum exactio pro offenſione que eſt aut timetur
ab eo qui poteſtatem habet. clementia vero eſt hu
iuſmodi penarū diminutio dixi pro offenſiōe que
eſt vt cum pena pro exacta culpa vel offenſione
infligitur dixi aūt timetur vt cum princeps pro-
babiliter timet ne populus vel milites in eum in
ſurgant poteſt etiam cum penis eorū ſe facere tu
tum et in his penis cadit clementia ſi diminua-
tur citra q̄ʒ rigor legis exigit cadit etiam crudeli
tas ſi augeātur dixi ab eo qui poteſtatē habet ⁊c̄
quod intelligo de poteſtate vera vel vſurpata ali
as nullus tirannꝰ dominiū vel principatū vſur-
Qrta ꝯclo pans eſſʒ crudelis ¶ Quarta concluſio aliqua fe
ritas opponitur clementie probatur quecunqʒ ſic
ſe habent ꝙ vnum continet alterum per equiua-
lentiam cuicūqʒ opponitur contentū eideʒ oppō
nitur continens quia q̄ʒtacunqʒ incōpoſſibilitas
eſt inter illud ⁊ contentuʒ tanta incōpoſſibilitas
eſt inter illud ⁊ continēs ſʒ aliqua eſt feritas que
continet crudelitatem per equiualentiaʒ puta cū
quis cauſaʒ habens puniēdi pena ſanguinis mo
dum humanum in puniendo excedit dato etiam
ꝙ illa cauſa ſit culpa puniēti puta ſi tirannꝰ pro
lem conuitio iuberet cōuinciantem mēbris diſcer
pi ⁊ feris ac auibus expont conſtat ꝙ eſſet feritas
in ſe crudelitateʒ per equiualentiā cōtinens ſicut
pena ſanguinis modū humanū excedens cōtinet
per equiualentiam penam ſanguinis modum hu
manum non excedentem imo continet eaʒ eo mo
do quo totum integrale continet partes ſuas Se
cundo retento eodē exemplo de cōuitio leui tiran
ni conſtat ꝙ talis poteſt eſſe clemēs indulgendo
poteſt eſſe crudelis plus exigendo pene q̄ʒ debeat
intra tamen limites humani modi poteſt etiā eſſe
ferus exigendo plus pene q̄ʒ debeatur ⁊ egrediē
do limites modi humani ſed conſtat ꝙ terciū nō
minus repugnat primo q̄ʒ ſecūdum igitur. Ter-
cio omnia vicia que ſic ſe habent ꝙ actus vnius
habitus ſunt incōpoſſibiles actibus alterius ⁊ di
minuūt ac corrumpunt habituʒ ipſuʒ ſunt oppo
ſita ſed in predicto caſu actus feritatis ſunt incō
poſſibiles actibus clementie circa eandē particu
larem materiaʒ ⁊ huiuſmodi actus diminuūt ha
bitum clementie ſi quis ſit in eo circa eandē ma-
teriaʒ ⁊ tandē corrumpunt ipſum ſi continuatio
ſufficiens fiat igitur dixi autem aliqua ⁊ non dixi
omnia qꝛ feritas illa qua quis punit beſtialiter ſi
ne cauſa non opponitur formaliter clementie cū
omnis clemens cauſam habeat puniēdi inclinat
tamen ad feritatem illam que formaliter oppo-
nitur clementie imo per conſequentiaʒ bonam vt
in pluribus eam infert quia qui beſtialiter punit
ſine cauſa cuʒ ſubeſt cauſa etiam beſtialius punit
licet tamen hec ſeparari poſſent etiaʒ per cauſaʒ
naturalē quia poſſet quis in priuatis iniurijs be-
ſtialiter punire ex habitu feritatis ⁊ tamē in pu-
blicis ex habitu clemētie clementer agere licet ra
ro contingat ¶ Quinta cōcluſio ſeuitia accepta Quīta ꝯclo
diſticte a feritate vt dictū eſt ⁊ hoc ſiue primo mō
ſiue ſcdo mō nō opponit̄ clemētie ꝓbat̄ de primo
modo quia quicunqʒ punit alterū per ſeuitiā pu
nit vt priuatus ſed omnis clemens agit vt perſo-
na publica ergo clementia ⁊ ſeuicia non opponū
tur Confirmatur omnis clemētia diminutiua pe
narū maieſtati publice debitarū ſed ſeuus non ex
cedit in huiuſmodi penis cum rōe priuate paruiſ-
penſionis puniat igitur De ſecūdo patʒ quia om
nis clementia eſt ad alterū ſed ſeuicia ſecūdo mō
nō eſt ad alteruʒ ſed ad ſe vt declaratum eſt de ex
emplo ſille igr̄ ſeuicia non opponitur clementie.
¶ Sexta concluſio ſeueritas accepta pro rigore Sexta ꝯclo
legis qui ſine culpa poteſt ceteris penſatis remit
ti et non remitti opponit̄ clementie patʒ quia nō
remittere rigorem legis qui poteſt ſine culpa re-
mitti ⁊ non remitti ⁊ remittere rigoreʒ qui poteſt
ſine culpa remitti ⁊ non remitti opponunt̄ cum
vnum ſit negatio alterius ſed per ſeueritatem im
portat̄ primum et per clementiam ſecundum er-
go ſeueritas ⁊ clementia opponuntur. Secundo
quorumcunqʒ habituum actus ſunt incompoſſi-
biles ⁊ actus vnius corrumpunt alium habitum
illi habitus ſunt oppoſiti ſed non remittere rigo
rem ⁊c̄ ⁊ remittere ſunt actus incompoſſibiles ⁊
actus non remittendi corrumpunt habitum cle-
mentie cum frequenter non remittendo incline-
mur ⁊ promptiores reddamur ad non remitten-
duʒ ⁊ remittendo inclinemur ⁊ promptiores red

damur ad remittendum ⁊ minus prompti ad nõ
Cõtra terti remittendum igit̃. ¶Contra tertiam concluſio-
ã pcloneꝫ neꝫ arguit̃ ſic crudelitas contrariat̃ iuſticie ergo
non clementie conſequentia tenꝫ quia clementia
non eſt pars iuſticie ⁊ añcedens patꝫ per Sene.
ii. ſecundo de clementia dicentẽ ꝙ illi vocantur
crudeles qui modũ excedunt in puniendo. Secũ-
do crudelitas opponitur miſericordie ꝙ non cle-
mentie ꝯña tenet quia clementia et miſericordia
ſunt diſtincte ỽtutes ⁊ añcedẽs probatur per illd
Hiere. ſexto. crudelis eſt et non miſerebit̃. Tertio
clementia eſt ĩ inflictione penaruꝫ ſed crudelitas
aliquando cõſiſtit in ſubſtractione bñficiorum ſe
cundum illud Proverbi. xi. crudelis eſt qui pro
pinquos abijcit igit̃. Quarto clementia conſiſtit
in diminutione penarum que ſecundũ rigoreꝫ le
gis infligi poſſunt ab eo in quo auctoritas legis
poſita eſt ſed crudelitas reperitur in priuatis per
ſonis et pro his rebus factis quibus nulla pena
Solutiões. debita eſt igit̃. ¶Ad primam reſpondeo ꝙ cru-
delitas ⁊ iniuria eſt et viſio vt iniuria eſt cõtraria
tur iuſticie vt vitio contrariat̃ clementie. Aliter
reſpondet Thom. ꝙ ſicut diminutio penarũ que
ſecundum rationem eſt pertinet ad epikeiam ſed
ipſa dulcedo affectus ex qua homo inclinatur ad
hoc pertinet ad clementiam: ita etiam ſuper exceſ
ſus penarum quantũ ad hoc ꝙ exterius agit̃ per
tinet ad iniuſticiam ſed auſteritas animi p quaꝫ
aliquis fit promptus ad penas agendas pertinet
Replica ad crudelitatem. ¶Contra hanc ſolutionem ſic
arguitur qꝛ per dulcedinem ⁊ auſteritatem intel-
ligit habitus ipſos clementie et crudelitatis aut
aliquas diſpoſitiones naturales ad actus ſi ſecũ
dum nichil ad propoſitum qꝛ hic agimus de ip-
ſis habitibus. Si primum tunc arguitur ſic. om
nis habitus et actus ſuus ꝓprius ad eandem vir
tutem pertinent ſed iſta habitualis dulcedo non
pertinet ad iuſticiaꝫ nec habitualis auſteritas ad
iniuſticiam ꝙ habent aliquos actus qui nec ad iu
ſticiam nec ad iniuſticiaꝫ pertinent. Ideo dico ꝙ
clementie reſpondet aliquis actus qui nõ pertinꝫ
ad iuſticiam et crudelitati correſpondet aliquis
actus qui non pertinet ad iuſticiam formaliter:
qꝛ non habet legem pro obiecto puta actus ille
quo quis offenſus vel cauſam aliam habens vult
tantum punire actus autem iniuſticie in eo eſſet
ſi vellet tantam punire eſto ꝙ ex lege nõ debeat
tantum puniri primus eſt formaliter actus crude
litatis. Secundus eſt formaliter actus iniuſticie
actum crudelitatis equiualenter cõtinens. actus
autem exterior idem eſt reſpectu vtriuſqꝫ actus in
terioris neqꝫ eſt inconueniens eundem actum ex
teriorem ad diuerſas virtutes pertinere. Ad ſe-
cundam nego antecedens. clementia enim conſi
ſtit in diminutione penarũ que poſſunt ſecunduꝫ
rõnem exigi. miſericordia aũt ꝯſiſtit ꝓprie in ſub
leuatione aliene miſerie qua eſt dignus que ali-
quando fit per collationẽ beneficiorum que ſibi
neceſſaria ſunt ad ſubleuandam miſeriam nec cõ
ſiſtit miſericordia in omni collatione beneficijſ cũ
miſericordiam diſtinguat Ariſto. a gratia ſed de
hijs poſterius ⁊ ad probationem dico ꝙ qui cru-
delis eſt non miſerebitur non quia crudelitas ſit

in miſericordia ſed qꝛ crudelitas mediante actu
ſuo elicito inclinat ad nõ miſerendum qꝛ omnis
habitus inclinans ad immoderatas penas irro
gandum inclinat ad nõ miſerendum. Ad tertiaꝫ
concedo maiorem ⁊ minorem quando ſubſtracti
ones ille beneficiorum ſunt pene legis tunc enim
plus ſubſtrahere qꝫ lex iubeat crudelitatis eſt et
maxime quando ſubſtractiones ille notabile no-
cumentum habent ad vitam vt ſubſtractio ciui-
tatis aut libertatis. et ad probationem reſponde
tur vt prius ꝙ qui crudelis eſt propinquos abij
cit per hoc ꝙ crudelitas inclinat ad immiſericor
diam vt dictum eſt qꝛ crudeles raro ſunt benefici
et ſi benefaciant ad hoc non ex pietate ſed ex ali
qua vtilitate ſua mouentur. Ad quartam reſpon
deo per diſtinctionem ſuprapoſitam. ¶Contra Cõtra
quartam cõcluſionem arguitur ſic. omnis clemẽ cõcluſio
tia eſt animi leuitas vel dulcedo per quã aliqs eſt
diminutiuꝰ penaruꝫ ſed feritas non importat au
ſteritatem animi contrariam ſed crudelitas ergo
nulla feritas opponitur clementie. Secundo om
nis clemens in puniendo reſpicit ad culpam ſed
ferus in puniendo nõ reſpicit ad culpam igitur.
nulla feritas eſt oppoſita clementie maior eſt no
ta. Tertio omnis clementia eſt virtus hũana ſed
feritas nõ eſt vicium humanum ꝙ feritas non op
ponitur clementie ꝯña iſta tenet quia virtuti hu
mane tantum opponitur vicium humanũ ⁊ viti
um inhumanum opponitur heroice virtuti.
¶Ad primam concedo maiorem ⁊ nego mino- Solutio
rem: illa enim feritas qua quis punit inhumane
ea que ſunt punienda eſt auſteritas animi predi-
cte leuitati contraria et cum dicis ꝙ crudelitas
eam importat. Dico ꝙ hmõi auſteritas contra-
ria tali leuitati eſt duplex vna qua quis inclina-
tur immoderate punire humane: tamen alia qua
inclinatur immoderate punire et inhumane pri-
ma importatur per crudelitatem ſecunda per fe-
ritatem non quãlibet tamen qꝛ aliqua eſt feritas
qua etiam nõ modo nõ punienda: ſed etiam ipſa
virtutum opera inhumane puniuntur ſecunduꝫ
illud. Quintilia. in milite mariano ⁊ licet reo im
punita ſit virtus ſua ⁊c̃. Ad ſecundaꝫ cõcedo ma
iorem et nego minorem vniuerſaliter intellectaꝫ
aliquis enĩꝫ ferus in puniendo reſpicit ad culpã
vt dictum eſt ſed limites hũani modi in punien-
do culpam excedit. ſi autem accipiatur particu-
lariter vt iacet ꝯña nõ valet. Ad tertiam dico ꝙ
in clementia ſicut in ceteris virtutibus ſunt tres
gradus. eſt eñ aliqua clementia ſecundũ graduꝫ
continentie ⁊ aliqua ſecundum gradum tempe-
rantie et aliqua ſecundũ gradum heroicum. naꝫ
aliquis circa diminutionem penarum debitaruꝫ
poteſt vno modo ſe habere qualiter raro et pauci
ſe habere poſſunt ita ꝙ talis actus parcendi exce
dit communeꝫ facultatem hominum ſicut poſſet
contingere in multis caſibus puta clementia re-
gis in eum quem innumeris beneficijs affecit qui
tamen die ⁊ nocte laborabat ad necem vel interi
tum regis nulla penitus vtilitate ꝓpoſita in par
cendo immo potius cum periculo alicuius nocu
menti. aliquando vero ſe habet in parcendo qua
liter plurimi ſe habere poſſunt et tunc vel habet
paſſiones retrahẽtes

paſſiones retrahētes notabiliter ab opere clemen
tie et ſic dicitur clementia ſecundum continentiā
que iaꝫ vincit omnes paſſiones ita ꝙ cum eſt ve=
nia danda nulle iam paſſiones notabiliter inſur=
gunt ⁊ tunc dicitur clementia ſecundū temperan
tiaꝫ gradum duo gradus poſteriores dicunt cle=
mentia humana primꝰ dicitur heroica cui in gra
dibus malicie reſpōdet feritas que eſt beſtialitas
quedam quicquid ſit tamen conſequentia non va
let Et ad probationem nego aſſumptum vicium
enim contra naturaꝫ quod ad beſtialitatem per=
tinet non ſolum repugnat caſtitati heroice ſed
etiam caſtitati humane ⁊ luxuria ſecundū intem
perantiam non ſolum opponitur caſtitati ſecun=
dum temperantiam ſed etiam ſecundū continen
tiam. īpoſſibile eſt enim aliquem eſſe intempera
tum in luxuria ⁊ caſtum ſecundum cōtinentiam
Cōtra alte= rā ptē quar tē ꝯcluſiōis gradum. Contra illud quod in eadeꝫ concluſio=
ne dictuꝫ eſt ꝙ non quelibet feritas clementie op
ponitur arguitur ſic crudelitas ⁊ feritas ſiue ſe=
uicia ideꝫ ſunt ſed omnis crudelitas clemētie op
ponitur ergo ⁊ quelibet feritas clementie oppo=
nitur maior patet quia vni virtuti tm̄ vnū viciuꝫ ex
vna parte opponitur ſed ſeuicia ⁊ crudelitas ⁊ fe
ritas opponitur clementie ergo iſta ſunt vnum ⁊
idem vicium Secundo omnis habitus excludēs
remiſſionē penarum in iudicijs eſt crudelitas ſed
ſeuicia excludit remiſſionem penarum in iudicijs
igitur minor patet quia ſecundum Iſido. ſeverꝰ
dicitur quaſi ſeuus et verus quia ſine pietate te=
net iuſticiaꝫ Tercio idem viciuꝫ ad defectum per
tinens opponitur crudelitati ⁊ feritati ergo cru=
delitas ⁊ feritas ſunt idem vicium antecedēs pa
tet quia vtriqꝫ opponitur remiſſio ſiue diſſolutio
dicit enim Grego. xxxi. morali. ſit amor ſed non
emolliens ſit rigor ſed non exaſperans ſit zelus
ſed non imoderate ſeuiens ſit pietas ſed nō pluſ=
qꝫ expedit parcens. Ad primam nego maiorē
Solutiōes. Et ad probationem dico ꝙ vni virtuti tantū op=
ponitur ex vna parte vnuꝫ vicium ſecundū genus
ſub illo tamē genere multa vicia ſpecie diſtincta
opponi poſſunt Hec enim omnia vicia crudelitas
feritas ſeuicia cōtinentur ſub hoc communi genere
iracundia. Ad ſecundaꝫ nego maiorem tunc em̄
ſeueritas eſſet crudelitas nec eſt verū ꝙ omne vi
cium excludēs ⁊cē ſit crudelitas ſed oportet adde
re mō humano punitiuū feritas aūt nō punit mō
humano ⁊ ideꝫ dico de ſeuicia accepta ꝓ feritate
ſi aūt accipiatur diſtincte a feritate tunc vel non eſt
punitiua offendentis vel mō inhūano punit ⁊ ad
ꝓbationē ex Iſido. ſūptaꝫ dico ꝙ ſeuerꝰ nō eſt ſe
uus ſimplr nec ſequitur vt dicit Tho. eſt ſeuꝰ circa
veritateꝫ ergo eſt ſeuus Aliꝫ dicūt ꝙ ſeuerus dici
tur quaſi veritatē ſequax in punitionibꝰ que ſcđꝫ
legeꝫ faciende ſunt Ad terciaꝫ reſpondet beatus
Tho. ꝙ remiſſio punitiōis directe opponitur cru
delitati et nō ſeuicie qꝛ remiſſio in puniendo non
eſt viciū niſi inqꝫtuꝫ pretermittitur ordo iuſticie Iſta
ſolutio nō ſufficit quia vel cuilibet vicio ſecunduꝫ
ſpeciē in exceſſu correſpondet aliquod viciuꝫ ſcđꝫ
ſpecieꝫ in defectu ⁊ diſtinctis diſtincta vel nō ſi ſic
tunc cū ſeuicie ſiue feritati que eſt viciū in exceſſu
non opponitur remiſſio in puniendo quero quod
eſt illud viciū in defectu quod ſibi opponitur hoc
enim potiſſime querere videtur argumentum ſi nō
tunc hoc aperte fueras dicendū ⁊ non pretermit=
tendū Ideo pro ſolutione dico ꝙ nullū eſt viciuꝫ
in defectu adeqꝫ oppoſitū feritati in feritate em̄
ſunt duo ſcꝫ plus punire ⁊ punire modo inhuma
no ratione primi cōuenit cū crudelitate ⁊ ſibi op
ponitur indebita remiſſio ſed ratione ſecundi nihil
videtur ſibi opponi cum nulla remiſſio videatur fieri
modo inhūano Et ſi dicas ꝙ illa remiſſio ad quā
ſequeretur probabiliter deſtructio policie ⁊ regni
mors totius milicie ſeruitꝰ ciuiū ⁊cē eſſet remiſſio
beſtialis oppoſita feritati ad hoc diceretur ꝙ dabi
lis eſſet vna ſpecies feritatis q̄ nullum vicium in
defectu ſibi adequate oppoſituꝫ haberet puta fe
ritas illa qua quis ſine cauſa ſed tantū ex delecta
tione quā habet in ſupplicijs hominū puniret ni
ſi diceretur ꝙ ſibi opponeretur remiſſio qua quis ſine
cauſa ſed tantū ex odio ſuppliciorū hominū veni
ā ꝯdaret delinquenti in re grauiſſima ⁊ cuius pu
nitio ad ſaluteꝫ ciuiū regni vel policie neceſſaria
videretur tunc em̄ remiſſio eſſet beſtialis Ad aucto
ritatem Grego. reſpondetur ꝙ eſt ꝓ ſolutione data
et quicquid ſit nihil facit penitus cōtra dicta Se
cunduꝫ iſta ergo dico ꝙ crudelitati ⁊ feritati alia
et alia remiſſio reſpondet crudelitati remiſſio hu
mana reſpondet feritati inhūana. Contra ſex Contra ſex taꝫ ꝯclōnē.
tam concluſionē arguitur primo auctoritate Se
ne. li. v. de clementia vbi de clemētia loquens ait
huic imperiti cōtrariam putant ſeueritatem ſed
nulla virtꝰ virtuti contraria eſt Secundo argui=
tur ratione eiuſdem Senece nulla virtus virtuti
contraria eſt ſed clemētia eſt virtus ⁊ ſimiliter ſe
ueritas ergo clementie non contrariatur ſeueri=
tas maior probatur quia ſecūduꝫ Ariſto. in ſecun
do piarm̄. maluꝫ bene contrariatur malo ſed bo
num nunqꝫ contrariatur bono ergo nec virtꝰ virtu
ti contraria eſt Tercio contraria poſita ſunt ſub
eodē genere ſed clemētia ⁊ ſeueritas nō pertinēt
ad idem genus cū clemētia ptineat ad manſuetu=
dineꝫ ⁊ ſeueritas ad iuſticiaꝫ ergo nō cōtrariātur
Solutiōes. Ad primam reſpondeo ꝙ ſeueritas accipitur
tripliciter vnomodo pro habitu punitiuo offenſe
qꝫtum ſecundum rectam rationeꝫ debet puniri et
tenetur etiā eū punire ille cui auctoritas legis ꝯmiſ
ſa eſt et huic nulla clemētia oppoſita eſt immo ſi
remittatur aliquid de punitiōe vicioſe ⁊ nō clemēter
fiet Secūdomō accipitur ꝓ habitu punitiuo offenſe
qꝫtum poteſt puniri ſcđm rectam rationē ⁊ hec ſe
ueritas quia nō habꝫ legē pro obiecto neqꝫ medi
etateꝫ dāpni et lucri non videtur pertinere ad iuſti=
ciam ſed ad māſuetudinē. Terciomō accipitur ſe
ueritas pro habitu dāpni et lucri adequatiuo ſe=
cundū rigorē legis poſtqꝫ ſcilicet qꝫtuꝫ ex legali
inſtitutiōe nec apud offendētē lucrū nec apud of
fenſum dampnū remaneat ita ꝙ offendēs tm̄ ac=
cipiat per punitiōeꝫ de dāpno qꝫtū acceperat per
offenſam de lucro et offenſus tantum accipit per
punitioneꝫ offendentis de lucro quantuꝫ accepe=
rat per offenſam de dampno. Prima ſeueritas
nullam habet clementiaꝫ oppoſitam ſicut dictuꝫ
eſt. Secunda clementia habet oppoſitā qꝛ licet
iſte offendens ſecundum rectam rationem poſ=

ſit tantum vel tantum puniri tamē etiam poteſt
ſecundū rectam rationē minus puniri. Tercia
ſeueritas habet clemētiam ſibi oppoſitam ſed il
la clemētia videtur pertinere ad iuſticiam non
tanquam actus adequatiuus dampni ⁊ lucri nec
tanq̄ʒ actus emendatiuus legis in caſu particula
ri ſicut epikeia ſed tanq̄ʒ actus condonatiuus pe
ne legis vbi recta ratio dictat vel melius eſſe vel
eq̄ue bonum condonare eam in toto vel in parte
q̄ʒ non condonare. Dico preterea ꝙ aliqua dicū
tur contraria dupliciter vnomodo contrarietate
forme quia ſcilicet ſunt forme eiuſdem generis ſe
mutuo ab eodem ſuſceptibili expellentes cui vi-
ciſſim ineſſe poſſunt aliomomodo contrarietate
moris. que ſit aūt contrarietas moris declarat
Ariſt. ij. thopi. cum ſcilicet vnum eorum eſt ſper
nendum ⁊ mali moris ⁊ alterum eligendum ⁊ bo
ni moris aut ſi vtrum quoqꝫ eſt moris ſpernen-
di vnū eſt ſpernenduʒ propter ſuperhabūdanti-
am ⁊ alterū ſpernenduʒ propter defectū. Dico ḡ
ꝙ clementia ⁊ ſeueritas non contrariant̄ contra
rietate moris ſed contrariant̄ contrarietate forē
Ad ſcdām ſimiliter reſpondeo ⁊ ad probationē
Ariſt. dico ꝙ loquit̄ de contrarietate moris ⁊ nō
de contrarietate forme. Ad terciam dico ꝙ ſeueri
tas aliqua pertinet ad manſuetudinem ⁊ ſibi op
ponitur clementia ad manſuetudinem pertinēs
illa ſcilicet qua quis vult minꝰ punire q̄ʒ fieri po
terit ſecundum rectam rationem aliqua etiam ſe
ueritas pertinet ad iuſticiam ⁊ ei opponitur cle-
mentia ad iuſticiam modo ſupradicto ptinens.

De odio.

C Onſequenter agendum de odio. Et primo queritur de di
ſtinctione odij ⁊ ire. Utrum odium ſit
ab ira diſtinctum. Arguitur ꝙ non quia odium
eſt appetitus vindicte propter puipenſionem er
go non dicitur ab ira. In oppoſitum eſt Ariſto-
teles ſecundo rethorice. Notandum eſt ꝙ ſecun-
dum Ariſ. ira eſt appetitus cum triſticia puni-
tionis apparentis propter apparentem puipen
ſionem eorum que in ipſum vel in ipſius aliqua.
Ex qua diffinitione patet ꝙ de ratione ire ſūt iſta
paruipenſio apparens in eum qui iraſcitur aut ī
aliquem ſuorum. Secundum triſticia de huiuſ-
modi paruipenſione. Tercium appetitus puniti
onis apparentis. Ex quo infert Ariſto. ꝙ ira eſt
circa aliquem particularem ita ꝙ volitio que eſt
actus ire habet pro obiecto aliquem particularē
Pʒ quia oīs qui iraſcitur. iraſcitur ↄ̄ paruipen-
dentem ⁊ eſtimat ſe paruipenſum eſſe. Secundo
infert ꝙ ad omnem iram ſequit̄ delectatio. Pa-
tet quia omnis ſperans aſſequi quod appetit de-
lectat̄ ſed omnis qui iraſcitur ſperat aſſequi vin-
dictam quam appetit quia vt dicit Ariſtoteles
nullus appetit ea que apparent ſibi ⁊ ideo pro-
pter hanc delectationem bñ dictum eſt de ira ꝙ
multo dulcior melle ſtillante in pectoribus viro-
rum creſcit. Sequit̄ tercio ꝙ omnis qui iraſcitur
paſſus eſt ſcdm veritatem vel ſecundum eſtima-
tionem in ſe vel in ſuis paſſione ſibi nota ⁊ appa
renti. Sequit̄ quarto ꝙ ira eſt ſanabilis qꝛ facta
vindicta quam appetit iratus quieſcit ira. Sequi
tur quinto ꝙ qui iraſcitur appetit ꝯtriſtare eum
contra quem iraſcit̄ ſenſibiliter. ſentiri eniʒ vt dꝫ
Ariſtoteles vult iratꝰ. Sequit̄ ſexto ꝙ iratꝰ ma
gis appetit eum ↄ̄ quem iraſcit̄ pati quā nō eſſe
ita ꝙ non optat ipm̄ non eē nihil patiendo. Pʒ
quia vt dictū eſt appetit contriſtare. In hijs au-
tem oībus differt ira ab odio. Conueniunt enim
ira ⁊ odium in hoc ꝙ vterqꝫ vult male eſſe ei cui
iraſcitur vel quē odit. ¶ Sed differunt primo qꝛ
odium aliquando fit ſine paruipenſione apparē
ti vt ſepe audimus fureʒ aut adulterum quia na
turam nobis iniuriaʒ intulit. Secundo quia om
nis ira eſt cum triſticia odium autem non ſem-
per cū triſticia vt q̄ odit furem non triſtat̄ cuʒ ni
chil ab eo ablatum eſt ⁊ hoc habet Ariſt. cum dꝫ
iratus q̄dem igit̄ triſtat̄ odiens autem non. Ter
cio qꝛ omnis ira eſt cum appetitu punitionis ap
parentis odium autem non quia qui iraſcit̄ ap-
petit ꝯtriſtare ⁊ ſentiri odiens aūt nō ſed magis
nocere neqꝫ curat ſi nocumentū quod infert ſen-
tiat̄ ſiue non. Et iſt̄ eſt ꝙ odiens nocet ſcdm ea q̄
maxime mala ſunt que ſunt minime ſenſibilia.
Quarto omnis ira eſt circa aliqueʒ particularē
puta calliā vel ſocratem odiuʒ autem aliquando
eſt circa particularē aliqñ circa gña. finem enim
odit vnuſquiſqꝫ ⁊ calumpniatorem vbi intellige
ꝙ odium non dicitur eſſe ab Ariſtotele circa ge-
nera realia. i. circa res qui nō ſunt ſigna pluribꝰ
rebus ſpecie differentibus cōmunes qꝛ nulle ſūt
tales ſed dicitur eſſe circa genera quia eſt circa
multa ſecundum aliquem conceptum genericum
vel ſpecificum eis cōem. Et ſi dicas ponat̄ caſus
ꝙ aliquis occulte paruipendit alterum puta vel
deſpiciendo vel conuiciando vel alio modo et re
feratur paruipenſo ꝙ paruipenſus eſt non notifi
cando tamen ſibi perſonam paruipēdentis tunc
iſte triſtatur de paruipenſione ⁊ iraſcitur et non
contra aliqueʒ particulareʒ quia neſcit quis fuit
paruipendens igitur ira non ſemꝑ eſt circa ſingu
laria. Secundo volo ꝙ multi paruipendant ali
quem quos ignorat tamē tunc conſtat ꝙ talis ira
ſcitur multis ſecunduʒ cōceptum cōmunem par
uipenſoris cognitis ⁊ appetit vindicari de eis.
Ad iſtas rationes reſpondeo ꝙ in caſu primi ar-
gumēti ira eſt circa aliquod ſingulare ſcilicet cir
ca eum qui paruipendit licet ignotuʒ ſit irato cir
ca ꝙ ſingulare eſt ira ſua. In caſu etiam ſecundi
argumenti ira eſt circa aliquod ſingulare ſcilicet
circa offendentes quia multi illi offendentes faci-
unt vnum offendentem licet ignotum ſit ſibi qui
ſunt illi multi qui faciant vnum offendentem et
hoc intelligo quando illi multi ad vnam totaleʒ
offenſionem concurrunt quia ſi ad diuerſas offen
ſiones nullam vnam facientes concurrerēt tunc
eſſet caſus primi argumenti multiplicatus ⁊ eſ-
ſent multe ire quarum vna eſſet contra offenden-
tem eum in hac re ⁊ alia contra offendentem in il
la re ⁊ ſic de alijs. Non ſic autem eſt in odio quia
nec multi fures qui odiuntur vno odio faciunt
ſemper vnum furem nec odium ſemper eſt circa
aliquod detrimentum notum vel ignotum.
Dico preterea ꝙ ira ſemper habet rem aliquam

Differ[entia in]ter ira[m et odi]um.

ſingularem diſtinctam ⁊ cognitã ꝓ obiecto ſcꝫ
licet ipſum iratum qui eſt obiectum paruipenſio
nis non ſic autẽ odium Et ideo ſi velim male eſſe
paruipenſoribus hoc eſt per odium ſi autem ve=
lim male eſſe paruipenſoribus meis hoc eſt per
iram in quo tamẽ adhuc vna eſt differentia Par
uipenſores enĩ noſtros ſi ignorẽmꝰ nos eſſe par
uipenſos odimus ſicut fures odimus licet neſcia
mꝰ a nobis quicꝗ̃ ſuſtuliſſe ſed nunꝗ̃ iraſcimur
paruipenſoribus noſtris niſi ſciamus vel eſtime
mus nos eſſe paruipenſos. Quinto differũt quia
ad omnem iram ſequitur delectatio propter ſpeꝫ
vlciſcendi ſed nõ ad omne odiũ delectatio ſequit̃
vt patet de eo qui furem in cõmuni odit nec ali=
quod genus pene determinate appetit. Sexto qꝛ
omnis ira ſequitur paruipenſioneꝫ irati in ſe vel
in ſuis ſed non omne odiuꝫ ſequitur paruipenſio
nem vel nocumentuꝫ odientis in ſe vel in ſuis naꝫ
multi odiũt fures ⁊ ſtupratores qui nec a furibꝰ
nec a ſtupratoribꝰ in ſe vel in ſuis quicꝗ̃ paſſi ſũt
Et hanc differentiam ponit Ariſ. ſcđo retho. ſub
his verbis ira quideꝫ igitur eſt ex ipſis paruipen
ſionibus ſuppliciis vel nocumentis que ad ſe ipꝫ
inimicicia autẽ ⁊ [pro etiaꝫ] eſt ſine his. Ex quo
innuit Ariſ. ꝙ etiam aliqñ inimicicia ſiue odiuꝫ
ex huiuſmodi paruipẽſionibꝰ cauſat̃ de q̃ poſtea
patebit ⁊ ſequitur ſi enĩ putemus eſſe tale puta vel
fureꝫ vel ſtupratorem etiam ſi nihil nobis nocue
rit nec alicui noſtrũ odimus ipſum Septimo dif
ferunt quia ira eſt ſanabilis vt dictum eſt odium
autem inſanabile hoc eſt quia iraſcitur illata vin
dicta poteſt manſueſcere ſed qui odit non niſi cũ
difficultate põt amare qꝛ nõ appetit vindictã nec
contriſtationem eius quem odit ſed nocumentuꝫ
et non eſſe ipſiꝰ non accipit tñ inſanabile ꝓ eo ꝙ
nullomodo ſanari põt quia tunc peccans morta=
liter ꝑ odium eſſet in ſtatu obſtinationis ſed pro
eo quod cuꝫ difficultate ſanari poteſt. Octauo qꝛ
per iraꝫ appetit̃ cõtriſtatio ſenſibilis eius in queꝫ
iraſcimur per odiũ aũt non ſed magis appetitur
nocumẽtuꝫ verũ ipſius Pro cuiꝰ declaratione do
duas penas quarũ vna eſt contriſtatiua ſed nõ ve
re nociua Alia eſt vere nociua ſed non contriſta=
tiua tunc per iram appeteretur prĩa ⁊ non ſecũda
per odium vero appeteret̃ ſecunda ⁊ non prima
⁊ ita dato ꝙ aliqua pena ſimul ſit nociua ⁊ contri
ſtatiua tunc appetit̃ per iram vt cõtriſtatiua per
odium aũt vt nociua ⁊ hoc eſt ꝙ vult dicere Ari=
ſtoteles cum ait Et hoc quidem contriſtare appe
tit hoc auteꝫ nocere magis. Nono quia iratus po
teſt interuentionibus exhortationibus ⁊ ſuppli=
cationibus amicorum aut etiam ſubmiſſione of=
fendentis ⁊ petitione venie ſuaderi vt miſereatur
odiens aũt per nihil poteſt dimoueri qđ intelligit̃
niſi cuꝫ difficultate. Quod intelligi poteſt dupli=
citer. Uno mõ quod per hec oĩa poteſt ira depo=
ni et in hoc ſenſu licet verum ſit tamẽ non videt̃
ſic intelligi quia tũc hec differentia non differret
a ſexta Hoc enim non eſt ſanare iram Secundo
modo poteſt intelligi ꝙ etiam iratus manẽte ira
et appetitu vindicte poteſt ita ſuaderi vt miſereat̃
ita ꝙ q̃uis appetat vindictaꝫ in hunc tñ nũc mi=
ſeretur et ſuccurrit ⁊ vindictam differt non ſic au

tem de odiente qui vere nocere appetit hanc autẽ
differentiam ponit Ariſtoteles ſub his verbis Et
hic quideꝫ multa ſi fiant oportũna ſcilicet ad mi
ſerationem miſerebitur hic autem pro nullo De=
cimo differunt quia iratus vult eum cui iraſcitur
contrapati. odiens auteꝫ vult eum queꝫ odit non
eſſe ita ꝙ ſi darentur due pene vna per quaꝫ quis
contrapateretur ⁊ non deſinẽt eſſe altera per quã
deſineret eſſe ſed non compateretur tunc per iraꝫ
appeteretur potius prima q̃ꝫ ſecunda ⁊ per odi=
um ſecunda potius quam prima Si autẽ eadem
pena eſſet per quam quis contrapateretur ⁊ eſſe
deſineret: tunc per iram appeteretur ſecunduꝫ ꝙ
eſt contra paſſio per odium autem ſecundum ꝙ
eſt deſiderio ⁊ corruptio oditi. Notandum ſecun
do ꝙ ſecundum Ariſtotelem vbi ſupra ira ex par
uipenſione apparenti cauſatur Sunt autem tres
ſpecies paruipenſionis/ deſpectus / epireaſmus
et contumeliatio. Deſpectus eſt cum alterum nul
lo dignuꝫ eſtimamus Hoc autẽ eſt paruipendere
quia putare alterum nullo dignum paruipenſio
eſt. Epireaſmus eſt cum repugnamus ⁊ impedi
mentum afferimus voluntati alterius non vt a
liquid boni ſibi inſit ſed vt bonũ illud non inſit il
li contra quem epireſiꝫat qui etiam hoc modo re
pugnat nec eſtimat alterum ſibi nocere poſſe
quia tunc timeret eum nec prodeſſe poſſe quia
tunc curaret vt ei amicus fieret et ita paruipen=
dit. Contumeliatio eſt cum nocemus alteri et
eum triſtamus in his in quibus eſt confuſio paci
enti hoc eſt in quibus pati eſt cauſa confuſionis
et ignominie non vt inde aliquid fiat contumeli=
anti ſed vt delectetur hoc eſt propter delectati=
onem quam accipit in nocendo et contriſtan=
do in talibus delectãtur aũt contumeliſantes in
contumeliatione quia putant ꝙ in contumelian
do magis excellant propter ꝙ iuuenes ⁊ diuites
vt dicit contumelioſi ſunt quia putant ſe excelle=
re inferendo contumeliam vnde dehonoratio ad
contumeliam pertinet et ideo qui dehonorat per
uipendit. Creſcit autem propter huiuſmodi cau
ſas ira ex qualitate perſonarum cũ ſcilicet perſo=
na ꝑuipenſa eſt maior et ꝑuipendens minor aut
ſcđm genus aut ſecundum potentiam aut ſecun
dum virtutem et generaliter in omni eo in q̃ mul
tum excedunt diuites enĩ eſtimant ſe magnipen=
di debere a pauperibus. ⁊ orator a non potente
loqui et principans a ſubdito ⁊ dignus principa
ri ab eo qui dignus eſt ſubiici Creſcit etiam cum
perſona ꝑuipenſa eſtimat perſonam ꝑuipenden
tem teneri ad beniuolentiam ⁊ beneficentiam ad
eam vt ſi benefecit ꝑuipẽdẽti aut per ſe/ aut ꝑ a=
micos ſuos/ aut ſi nũc benefaciat ei/ aut velit/ aut
aliqñ voluerit benefacere. Notandũ preterea ꝙ
odiũ cauſat̃ ex ira epireaſmo ⁊ criminatione fa=
ctiua aũt [inquit Ariſ. Inimicicie ira epireaſmus et
crimiñatio per irã fit odiũ cuꝫ ira reddit̃ inuetera
tior ſcđm illud qđ odiũ eſt ira inueterata nam ex
volitione q̃ volo hũc contriſtare orit̃ volitio q̃ vo
lo hũc non eẽ ⁊ ex volitione q̃ volo huic male eẽ
vt vlciſcar de eo naſcit̃ volitio q̃ volo ſimplr̃ huic
male eẽ Ira enĩ ꝑ gradus ꝯſcẽdit hoĩꝫ malicia. Ex
epireaſmo etiã cauſat̃ odiũ quod contigit duplr̃

Quomodo q̄a cōiter odimus eos quos eſtimam⁹
epireaſſʒare.i.nocere aliis nocumēti gr̄a ꝯſuetos
Secundo pōt intelligi. ꝙ odium cauſat̄ ex epire
aſmo qꝛ illos cōiter odimus quos eſtimamus ꝑ=
atos ad epircaſſʒandum aduerſus nos ꝛ hoc eſt
verū in vtroqꝫ ſenſu. Tercio naſcit̄ odiū ex crimi=
natione qꝛ cum eſtimamus aliquē criminoſuʒ eſ
ſe ꝛ viciis ac ſceleribus deditū et infectū eum odi
mus ē autē criminatio oꝯ qua alium rep̄hēſibi=
lem ꝛ vicioſum oñdimus ex his em̄ om̄ibus cōi=
Pria ꝯclo ter orit̄ odium. ¶ Prima ꝯclo odium ſiue odi=
re eſt velle alicui que putat mala ꝛ pro poſſe ac=
tiuum eē horum non vt aliquid nobis inſit ſed vt
male ſit illi Quod hec diffinitio ſit bona patet
nam amare ꝛ odire contrariantur ſed ſecundum
Ariſto. ſecundo rethorice amare eſt velle alicui
que putat bona illius gratia ꝛ non ſui ꝛ pro pſſe
actiuuʒ eſſe horū ergo odire ē velle alicui ꝛc. Di=
citur aūt velle alicui q̄ putat illi mala ſub quo i=
cludit̄ nolle alicui q̄ putat illi bona ad differenti
am amicicie per quam volumus amicis que pu=
tamus illis bona ad differentiam etiam ire per
quam volumus alicui que mala ſunt non ſecun=
dum ꝙ mala extimantur ſed ſecundum ꝙ cōtri=
ſtatiua per odium volumus eis ea ſecundum ꝙ
mala ſunt ꝛ nociua Exemplum huius ē ſint duo
iuuenes dediti ludo in vnum odium in alterum
iram habeas volens ludum vni illi ſcilicet queʒ
odis qꝛ ſecundum rei veritatem ē ei malus ꝛ no
ciuus alteri vero volens ceſſationeʒ a ludo quia
eſt contriſtatiua eius Dicitur ꝛ pro poſſe actiuuʒ
eſſe horum quia odium ꝛ amicicia important vo
luntatem que pro poſſe operatiua eſt eorum que
ſunt volita Dicitur non vt aliquid nobis et cete=
ra ad differentiam ire inuidie ꝛ zeli quibus volu
mus alicui mala aut nolim⁹ bona vt aliquid no=
bis inſit. Ira quidem vt inſit nobis delectatio ex
vindicta ꝛ vltiōe. Inuidia vt ſit nobis gloria ex
depreſſione alterius. Zelus vt nobis inſit bonuʒ
illud quod alteri nolumus aut vt reddatur impo
tentior ad conſequendum bonum quod ipſi cu=
Scda ꝯclo pimus. ¶ Secunda concluſio odium diſtinguit̄
ab ira. Patet concluſio ex dictis. Ad rationem
ante oppoſitum negatur antecedens.

De odio dei.

Q Uerit̄ ſcdo vtrum
odium dei ſit grauiſſimum peccato=
rum. Arguitur ꝙ non quia odiuʒ dei
non eſt poſſibile igitur odium dei non eſt grauiſ=
ſimum peccatorum. In oppoſitum arguitur di=
lectio dei eſt optima virtus ergo odium dei eſt
Pria ꝯclo grauiſſimum vicium. ¶ Prima concluſio deus
apprehēſus vt vltor peccatoꝝ ꝛ penarum affli=
ctor poteſt a viatore odio haberi. Probatur om=
ne appreſenſum a viatore ſub conditione diſpli
cibili ꝛ nolita poteſt a viatore odio haberi ſed de
us apprehenſus vt vltor malorum eſt apprehen
ſus ſub conditione diſplicibili ꝛ nolita ergo pōt
odio haberi. Maior patet quia voluntas viato=
ris ex libertate ſua poteſt nolle et odire omne ap
parens ſibi malum et diſplicibile ergo quicquid
apprehenditur a ratione vt diſplicibile poteſt eſ

ſe a voluntate nolituʒ ꝛ odituʒ. Secundo queci
ꝙ poſſunt apprehendi ſub equalibus conditiōi=
bus odibilibus ſi vnum odiri pōt a viatore ꝛ ali
ud ſed de⁹ ꝛ creatura poſſunt app̄hēdi ſub equa
libus conditionibus odibilibus puta ſub condi=
tionibus iraſcentis furentis ꝛ perſequentis ſicut
creatura immo ſub conditionibus que multis vi
atoribus poſſūt apparere magis odibiles q̄ȝ cre=
atura puta ſub ratione punientis eternaliter pro
actu temporali igitur. Tercio deliberata execra=
tio et deteſtatio diuini nominis eſt odium dei ſed
oīs deliberata deteſtatio diuini nominis eſt poſſi
bilis viatori ergo odium dei eſt viatori poſſibile.
Quarto poſſibile eſt ꝙ viator odio habeat oēm
affligentem eum pro peccato ꝛ ꝙ cognoſcat cer=
titudinaliter quod deus affligit eum pro pecca=
to ergo poſſibile eſt ꝙ viator odiat deum cōſequē
tia tenet quia ex odio cuiuſlibꝫ affligētis me pro
peccato et cognitione certa ꝙ iſte affligit me pro
peccato cauſatur neceſſario in voluntate viato=
ris actus odiendi deum. Maior patet quia poſſi
bile eſt ꝙ viator velit q̄ȝtum eſt in ſe omnem af=
fligentem eum pro peccato non eſſe. Quinto vo=
luntas viatoris poteſt ſe conformare cuilibet di
ctamini recto vel erroneo maxime vbi conforma
tio non inferet difformationem [quod dico pro=
pter aliquos caſus qui poni ſolēt de quibus alias]
ſed rō erronea dictare poteſt deū eſſe odiendum
a viatore aſſētiendo huic ſillogiſmo oīs affligēs
pena eterna ꝑ peccato momentaneo ē odiēd⁹ ſʒ
deus affligit pena eterna ꝑ pctō momentaneo ḡ
deus ē odiēdus ḡ cum ꝯformatio i hoc dictamie
non inferat difformationem ſequitur ꝙ poteſt vo
luntas viatoris ſe huic dictamini conformare ſed
non conformat ſe niſi odiendo deum igitur.
¶ Secunda concluſio deus apprehenſus a viato Scda ꝯclo
re vt auctor eſſendi viuendi ꝛ intelligendi poteſt
odio haberi. Probatur poteſt alicui diſplicere ꝙ
intelligat ꝙ viuat ꝛ ꝙ ſit vt patet de hiis qui ſe ip=
ſos interimunt ergo poteſt ei diſplicere auctor vi
te eius conſequentia iſta videtur manifeſta. Se=
cundo poteſt deus aliquem miſeriis circundatum
nolentem viuere propter miſerias quibus circun
datus eſt et q̄ȝtum in ſe eſt nitentem ſe interficere
manutenere ineſſe contra voluntatem eius ꝛ hoc
pōt eſſe tali viatori cognitum ergo talis poteſt
odire deum ſecundum ꝙ eſt auctor vite eius. Cō
ſequētia tenet quia odibilia ſunt omnia que ſunt
factiua rerum odibilium ſicut amabilia ſunt ſecū
dum Ariſ. que ſunt rerum amabilium effectiua.
Tercio bonum fuiſſet iude vt dicit Chriſtus ſi nū
q̄ȝ natus fuiſſet non quideʒ apparens bonum tan
tum ſed etiam verum bonū quia aliās nunq̄ȝ chri
ſtus aſſeruiſſet ſimpliciter illud fuiſſe bonum ei er
go iudas potuit aliquando velle etiam recte vo=
lendo ꝙ nūq̄ȝ natus fuiſſet verbi gratia cū viuēs
erat laqueo letifero inexus ergo potuit ſiue recte
ſiue vicioſe odire quemcūqꝫ auctorē ſue naſcentie
ſiue natiuitatis ꝛ per conſequens potuit odire de
um vt auctorem ſue natiuitatis. Quarto probat̄
exemplo mitridatis qui cuʒ fuiſſet a romanis mi
litibus captus et carceribus datus niſus eſt ve=
neno quod in ſcapulo ſui enſis incluſerat ne ad

triūphū ſeruaret ſe necare quod nō potuit ꝓpter
vſum frequentem Mitridati ⁊ tunc venenū dete
ſtatus imperauit ſeruo qui ſecum erat vt enſe eū
interimeret conſtat enim ꝙ talis detinebatur in
vita violenter ⁊ ſi fuiſſet aliquis vtens ratiōe con
tra quem non potuiſſet preualere ſicut non pote
rat cōtra venenū odio habuiſſet eum ergo poteſt
quis odire detinentem eum in vita contra volun
tatem eius quomodo forte dampnati deū odiūt
qui cum ſumme triſtentur propter miſerias ſuas
auctorē eoꝝ iugi odiō execrātur. In prima cōclu
ſione Thomam ſequimur dicentē ſecunda ſecun
de queſtione. xxiiij. arti. primo. Sunt autem qui
dam effectus dei ꝗ repugnant inordinate volun-
tati ſicut inflictio pene ⁊ etiam cohibitio pecca-
torum per legem diuinam que repugnant volun
tati deprauate per peccata ⁊ ſecundum conſide-
rationem taliū effectuū ab aliquibus deus odio
haberi poteſt. Sed in ſecunda contradicimus ei
dicit enim ſic eodem loco parum ante ſed effect⁹
eius aliqui ſunt qui nullo modo poſſunt contra-
rij voluntati humane quia eſſe viuere ⁊ intellige
re eſt amabile omnibus qui ſunt quidam effectus
dei Unde ſecundum ꝙ deus apprehendit vt au
ctor horum effectuum nō poteſt odio haberi Con
ſtat enim ꝙ hec ratio Thome nihil cōcludit quia
vel Tho. intelligit de voluntate ordinata ⁊ tunc
nichil concludit quia multa poſſumus velle ⁊ nol
le que non poſſum⁹ voluntate ordinata vel intel
ligit de voluntate communiter ordinata aut inor
dinata ⁊ tunc cōſtat ꝙ eſſe viuere ⁊ intelligere re-
pugnant voluntati inordinate ergo cum appre-
henditur ſcdm predicata voluntati inordinate
Tercia ɔclo dampnatorum. ¶ Tercia concluſio deus appre
henſus a viatore ſecundū predicata perfectiona
lia poteſt odio haberi a ſic apprehēdēte. Proba
tur quia deus poteſt ſimul apprehendi ſecundū
huiuſmodi predicata perfectionabilia ⁊ ſecundū
alia predicata que dicta ſunt puta vt vltor malo
rum ſed quādocunqꝫ apprehendit ſecundū talia
ꝑdicata pōt odio haberi ꝗ cū apprehendit ſecū
dū talia ꝑdicata perfectionabilia poteſt odio ha
beri antecedens patet quia viator poteſt habere
de deo iſtud ꝑdicatum cōplexum bonus omnipo
tens iuſtus vltor malorum ſed conſtat ꝙ appre-
hendendo hec omnia apprehēdit aliquid diſpli-
cibile ⁊ nolibile ſeu recte ſeu vicioſe igitur.
Quarta ɔclo ¶ Quarta concluſio poſſibile eſt ꝙ deus appre
henſus ſecundum ſola predicata perfectionalia
odio habeat a creatura Hic aūt per ꝑdicata per
fectionalia intelligo cōceptus attributales ⁊ ge-
neraliter omnia que perfectionem dei important
qualia ſunt multa que iā tetigimus in predictis
concluſionibus. Probatur omnis viator efficaci
ter ꝗ̄tum in ſe eſt volens ſe eſſe ſummum ⁊ poten
tentiſſimum apprehendens deum vt ſummū tri-
ſtatur ⁊ apprehendit in deo conditionem ſibi di-
ſplicibilem et poſſibilem ab eo odiri ſed poſſibile
eſt aliquem viatorem velle ſe eſſe ſummum ⁊ po-
tentiſſimum ergo apprehendendo in deo condi-
tionem omnipotentie vel ſumme iuſticie vel ſum
me ſapientie apprehendit conditionem in eo diſ-
plicibilem ⁊ odibilem non quidem ex natura cō
ditionis ſꝫ ex malicia apꝑhenſibilitatis. Secun
do poſſibile eſt creaturam rationabilem viatricē
ſiue humanam ſiue angelicam velle ſe eſſe ſimi-
lem altiſſimo ⁊ eadē manente voluntate cogno
ſcere deū eſſe omni creatura perfectiorem ſapien-
tiorem ⁊ iuſtiorem ⁊ ad apprehenſionem huiuſ-
modi triſtari ⁊ dolere et moueri in odium illius
quem eſtimat eſſe ita perfectum ꝙ non poſſit per
fectionem eius attingere. ¶ Quinta concluſio Quīta ɔclo
odium dei eſt creature viatrici poſſibile Proba-
ta eſt iſta concluſio ſufficienter per concluſiones
ſuprapoſitas. Et iterū probatur primo per illud
Pſal. ſuperbia eorū qui te oderunt aſcendit ſem
per. Secundo probatur quia iudei oderunt xp̄m
ergo oderunt deū Conſequentia tenet ab inferio
ri ad ſuperius. Tercio reſpectu cuiuſcunqꝫ cadere
poteſt inuidia reſpectu eius cadere poteſt ⁊ odiū
ſed viator poteſt inuidere deo cum de facto chri-
ſto iudei inuiderint et ꝑ inuidiā eum morti tradi
derint igitur Quarto in quocunqꝫ ſunt rationes
diligibilitatis ⁊ odibilitatis ⁊ ratio diligibilita-
tis non neceſſitat ad diligendū illud poteſt odio
haberi ſed in deo ſunt rationes diligibilitatis et
odibilitatis vt ſupra probatum eſt [et hoc vocan
do odibile quicquid poteſt eſſe obiectum forma-
le odij ſiue recti ſiue vicioſi] et ratio diligibilita-
tis non neceſſitat ad diligendum eum alias deus
neceſſario diligetur a creatura ergo poteſt deus
odiri. Maior patet quia ſi ratio diligibilitatis
non neceſſitat ad diligendum nichil erit neceſſa
rio impediens ne per rationem odibilitatis odio
habeatur. Quinto probatur per gloſam ad
Roma. xxv. ſuper illo verbo oderunt me gratis
dicentē gratis odit. odit qui nullum ex cōmodū
querit vel comodū fugit ſicut impij oderūt chri-
ſtum. Sexto pono ꝙ aliquis iudeorum de facto
ex ſcripturis ⁊ miraculis cognouerit chriſtum eē
deum tunc ſi cognitio hec non neceſſitat talē ad
diligendum deū vt conſtat neqꝫ allicit infinite ad
diligendum ipſum ſed finite tantum tunc volo ꝙ
contra illum chriſtus predicauerit ſicut ɔtra ali-
os iudeos conſtat ꝙ hec predicatio allectiua eſt
eius ad odium chriſti aut ergo tantum allicit ad
odium ꝗ̄tum cognitio predicta ad dilectionem
aut magis aut minus ſi equaliter aut magis tūc
conſtat ꝙ in libertate iſtius erit odire chriſtum
cognitum eſſe deum ſi minus ⁊ non infinite ſed
finite ergo cum huiuſmodi allectiuum ad odiū
poſſit tantū augeri ꝗ̄tum de facto cognitio ma
gis allicit immo etiam plus ſequitur ꝙ cum illa
cognitione ſtabit ꝙ iſte odiat chriſtū Septimo
probatur concluſio per gloſā ſuper Luc. xxiij.
Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciūt di
centem ꝙ illa petitio non erat pro eis qui pro in
uidia ⁊ ſuperbia eum quem filiū dei intellexerāt
negabant ⁊ crucifigebant ſed pro illis qui zelum
dei habentes ſed non ſecūdū ſcientiam neſcierūt
quid fecerunt. Ex quibus verbis apparet ꝙ iude
orū odientium ꝑſequentium ⁊ crucifigentiū chri
ſtum aliqui fuerunt qui ſciuerunt eum eſſe deum
et ita illi ſcienter deū odio habuerunt et ex odio
crucifixerunt. Octauo quotienſcunqꝫ due dilecti-
ones ſic ſe habent ꝙ ſtantibus eiſdem cognitio-

nibus qualibet poteſt diminuere alteram redde-
re inefficacem et totaliter corrumpere ſi vna poſ
ſit eſſe cauſa odij contrarij alteri aut ſtare cum eo
ſtantibus ſemper eiſdem apprehenſionibus et
altera ſed poſitis apprehenſionibus dei ſecun-
dum predicata perfectionalia et pulchritudinis
mulieris dilectio dei ſequens apprehenſionem il
lam eſt diminutiua dilectionis mulieris et nata
eſt reddere eam inefficacem et econtra etiã ꝛ ſtan
tibus eiſdem apprehenſionibus dilectio dei nata
eſt cauſare odium mulieris aut ſaltem ſtare cum
eo ergo econtra etiam ſtantibus eiſdem apprehẽ
ſionibus dilectio mulieris nata eſt cauſare odi-
um dei aut ſaltem ſtare poteſt cum eo. Nono dile
ctio dei et odium dei contrariantur ſed ſecunduꝫ
Ariſtotelem ſecundo celi et mundi contrarioruꝫ
ſi vnum eſt poſſibile et alterum igitur cum dile-
ctio dei ſit poſſibilis odiuꝫ dei erit poſſibile. Sed
queſtio eſt vtrum de preciſe cognitis ſecundum
rationem excellentie et amabilis qui poſſit odio
habere. Ad hoc reſpondent quidam ꝙ ſic pro-
pter libertatem voluntatis dicunt enim ꝙ volun
tas eſt tam libera ꝙ circa quodcunqꝫ volibile po
teſt experiri nolitionem et circa quodcunqꝫ noli-
bile volitionem ſed hunc modum dicendi differo
quouſqꝫ agatur de libertate voluntatis Ideo pro
nunc ſuppoſita communiori opinione [de cuius
veritate alibi inueſtigatur] ſcilicet ꝙ voluntas
non poteſt aliquid nolle vel odire niſi appareat
malum. Dico ꝙ ſi deus apprehenſus eſſet a via-
tore ſecundum rationem excellentie et amabilis
et boni tantum et nullam aliam cognitionem ne
qꝫ dei neqꝫ creature tunc haberet viator tunc non
odiret eum ſed vel diligeret vel actum ſuſpende
ret. Si tamen cum illa apprehenſione haberet co
gnitionem creature puta ſui et apprehenderet ſe
carere illa perfectione et excellentia tunc dico ꝙ
viator ſic apprehendens poſſet odire ipſum et tri
ſtari poſſet ꝙ illa tanta excellentia ineſſet deo et
non ſibi quia apprehendendo excellentiam illaꝫ
inexiſtantem deo et non ſibi comprehenderet ali
quid ſibi per male affectam voluntatem diſplici-
bile ſicut licet excellentia virtutis ſit aliquid ama
bile tamen diſplicet tibi ꝙ emulus tuus eam ha
bet et tu non habes et ideo apprehendendo tuuꝫ
emulum ſub illa excellentia inuides et odis imo
ſi tantum habeas diſplicet tibi ꝙ in virtutis ex-
cellentia ſit tibi equalis et per hoc inuides ꝛ odis

Sexta ↄclo ¶ Sexta concluſio in viatore poteſt eſſe odium
finis vltimi apprehenſi in vltimi. Probatur
et ſuppono ꝙ ratio finis vltimi ſit per quem opti
me eſt hominum. Tunc arguo ſic cum quacunqꝫ
apprehenſione ſtat cauſa totalis odij finis vltimi
cum illa ſtat odium finis vltimi ſed cuꝫ huiuſmo
di apprehenſione ſtat cauſa totalis odij finis vl-
timi igitur. Maior eſt certa quia cum quocunqꝫ
ſtat antecedens cum eodem ſtat conſequens ꝛ mi
nor probatur quia cum apprehenſione iſta finis
vltimus eſt per quem optime eſt creature ratio-
nali ſtat nolitio efficax laborum et penarum per
quos ad hunc finem deueniendum eſt et ſtat eti-
am huius cognitio nullus pertingit ad hoc ꝙ
ſibi optime ſit niſi per varios duros et graues la
bores aut niſi ambulando per ſemitam anguſtã
et laborioſam: ſed iſta nolitio cum cognitione di
cta et voluntate ſunt cauſa totalis et ſufficiens
odij finis vltimi igitur. Secundo quicquid eſt in
compoſſibile odio vltimi finis et non eſt ſibi op-
poſitum formaliter illud neceſſitat ad aliquid ta
li odio incompoſſibili ſed apprehẽſio vltimi finis
in vltimi non opponitur formaliter odio vltimi
finis cum vnum ſit in intellectu et aliud in volun
tate nec neceſſitat ad dilectionem vltimi finis ſic
apprehenſi oppoſitam tali odio igitur nec talis
apprehenſio eſt incompoſſibilis odio vltimi finis
Minor patet quicquid neceſſitat ad volendũ ali
quid neceſſitat ad volendum omne illud ſine quo
non poteſt haberi ſcitum eſſe tale ſed ſciens ꝙ vl
timus finis eſt quo nobis maxime bene eſt et co-
gnoſcens ꝙ ſine duris operibus virtutum nõ po
teſt nobis maxime bene eſſe non neceſſitat ad vo-
lendum efficaciter huiuſmodi dura et laborioſa
opera virtutum ergo apprehenſio illa vltimi fi-
nis in vltimi non neceſſitat ad dilectionem ſui.

¶ Septima concluſio odiuꝫ dei eſt grauiſſimum
peccatorum. Probatur actus diligendi deuꝫ eſt Septima concluſio.
actus maxime neceſſitatis ad ſaluteꝫ ergo actus
odiendi deum eſt actus maxime repugnans ſalu
ti conſequentia tenet quia ſi oppoſitum in oppo-
ſito et propoſitum in propoſito. antecedens patꝫ
quia in dilectione dei et proximi pendet tota lex
et prophẽ ſed actus diligendi deuꝫ eſt magis ne
ceſſarius ad ſalutem q̃ꝫ actus diligendi proximũ
cum dilectio proximi non ſit vtilis ad ſalutem ni
ſi dilectione dei poſita igitur. Secundo peccatuꝫ
in deum directe et per ſe eſt grauius ceteris pari-
bus peccato in proximum puta ſuperbia in deuꝫ
eſt grauior ſuperbia in proximum et impietas in
deum eſt grauior q̃ꝫ impietas in proximum ergo
grauiſſimum peccatum in deum eſt grauiſſimum
peccatum ſimpliciter ſed odium dei eſt grauiſſi-
mum peccatum in deum quod patet quia graui-
us omni peccato in deuꝫ quod eſt dilectio dei pu
ta peccato quo vteremur deo et diligeremus eum
finaliter propter nos. eſt etiaꝫ grauius omni pec
cato in deum quod eſt nolitio dei cum odium ſit
grauius ira et inuidia et alijs affectionibus qui-
bus male eſſe volumus alteri igitur. Confirma-
tur quia deus eſt infinite magis diligibilis a cre
atura rationali q̃ꝫ creatura ergo odium dei eſt in
finite deterius quam odium creature et hoc ſi ab
odio creature ſecludatur odium dei et contentus
formale et virtuale. conſequentia illa videtur no-
ta quia ſi alicuius creature odium ſit eque malũ
ſicut odiũ dei tunc dilectõ illius creature eſt eque
bona ſicut dilectio dei ꝛ ſi odium dei non excedat
niſi finite in grauitate odium creature tunc dabi
lis erit aliqua creatura per potentiam diuinam
cuius odium erit tam malum quam malum eſt
odium dei. Confirmatur quia diligere deuꝫ ꝛ odi
re creaturam eſt eligibilius q̃ꝫ odire deum et dili
gere creaturam ergo odire deum eſt fugibilius
q̃ꝫ odire creaturam. Antecedens eſt notum et cõ
ſequentia probatur per regulam de eligibilitate
et fuga poſitam ab Ariſ. ſecundo priorum et pa
tet ratione ſua nam da oppoſitum conſequentis

ſcilicet ꝙ odire deum non eſt fugibilius ergo vel
eſt minus fugibile vel equaliter et tunc odire de
um et creaturam erit compoſitū ex duobus quo
rum vnum erit equaliter vel minus fugibile et ali
ud erit minus diligibile qꝫ ea ex quibus aliud cõ
ponitur ſcilicet diligere deum ⁊ odire creaturam
Et ſi dicas ꝙ Ariſtoteles loquitur de oppoſitis
contradictorie. Reſpondeo ꝙ ex hoc ego magis
habeo intentum ex eo ꝙ odire deum tanto eſt de
terius qꝫ odire creaturā in qꝫto non diligere deũ
eſt deterius qꝫ non diligere creaturaꝫ. Et ſi dicas
primo ꝙ in nullo peccato eſt grauitas infinita
igitur nullum peccatum eſt infinite graue. Conſe
quentia tenet omnis actus grauis eſt entitas ali
qua ergo omnis actus infinite eſt grauis infinita
entitas ſed nullus actus creature rationalis eſt
infinita entitas ergo nullus talis eſt infinite gra
uis Secundo quia dato ꝙ peccata mortalia ſunt
infinite grauitatis tamen cum vnum infinitũ nõ
poſſit infinite excedere aliud cuius non eſt pars
ſequitur ꝙ vnum non poteſt eſſe infinite grauius
Triplex ḡuitas inueniť i peccato altero. Ad primam dico ꝙ in peccato reperitur
triplex ḡuitas ſcꝫ cõpoſitionis ⁊ entitatiua obli
gatiõis ⁊ deordinatiõis: ḡuitas ꝯpoſitõis ⁊ enti
tatiua ē q̄ reſultat ex additiõe ptis ad partē ſiue
gradus ad gradũ et iſta eſt finita ḡuitas obliga
tionis menſuratur ſecunduꝫ menſuram pene ad
quam fit obligatio que ſi ſit finita obligatio eſt
finita ſi ſit ĩfinita obligatio eſt infinita grauitas
deordinationis eſt tanta quantum actus eſt de-
ordinatus ⁊ loquendo de iſta ⁊ precedente infini
ta grauitas non infert infinitam entitatem quia
non habet ꝙ ſit magis deordinatꝰ ex eo ꝙ ē ma-
ior entitas ſed ex eo quod magis indebitum vel
magis contrarium rationi exponendo ad bonuꝫ
ſenſum quod dico propter aliquas ſophiſticas i
portunitates ⁊ ideo dico ꝙ ſicut nõ ſequitur om
nis actus deordinatus eſt entitas ergo om̄is ac
tus magis deordinatus ē maior entitas ita nõ
ſequitur omnis actus deordinatus eſt entitas ḡ
omnis actus infinite deordinatus eſt infinita en
titas. Ad ſecundam dico de infinitis infinite cõ
poſitionis ⁊ entitatiua vnum non eſt maius alio
quod non eſt pars eius dico tamen de infinitis
infinitate deordinationis et de infinitis infinite
perfectionis eſſentialis ſi per potētiam diuinam
eſſent plura talia tunc vnum poſſet eſſe infinities
grauius vel perfectius alio. Tercio probatur con
cluſio omne peccatuꝫ tm̄ eſt graue grauitate de
ordinationis quantum eſt auerſiuum a deo for-
maliter aut virtualiter ſed multo deordinatius
eſt eſſe auerſiuũ a deo formaliter qꝫ virtualiter ḡ
omne peccatuꝫ quod eſt formaliter auerſio a deo
eſt grauius peccato quod nõ eſt formaliter auer-
ſio a deo ſed odiũ dei eſt formaliter auerſio a deo
et inter omnia que ſunt formaliter auerſio a deo
multo deordinatius eſt auerti odiendo qꝫ vel nõ
volendo vel ſimpliciter nolendo deum ſecunduꝫ
illos qui dixerunt ꝙ non omnis nolitio eſt odi-
um vł quocunqꝫ aliomodo qꝫ odiendo ſe auertē-
Ratio cul pe in quo cõ ſiſtat vide do ergo odiuꝫ dei eſt grauiſſimum peccatum Hāc
rõnē inuit. Tho. ſcḋe. q. xxxiiij. arti. ſcḋo cum ait
ratio culpe conſiſtit in volũtaria auerſione a deo
hec auteꝫ voluntaria auerſio a deo per ſe impor-
tatur in odio dei in aliꝭs aũt peccatis quaſi parti
cipatiue ⁊ ſecundũ aliud quod exponere videť
Guil. in quarto quia inquit omnis peccans facit
contra preceptũ dei ⁊ ſequitur ſicut enim volun-
tas per ſe inheret ei quod amat ita ſecundũ ſe re-
fugit id quod odit vnde quãdo aliquis odit deũ
voluntas eius ſecundum ſe a deo auertitur ſed in
aliꝭs peccatis puta cum fornicatur nõ auertitur
a deo ſecundũ ſe ſed ſecũdum aliud inqꝫtum ſcili
cet appetit inordinatam delectationem que ha-
bet annexam auerſioneꝫ a deo ſemper auteꝫ illud
quod eſt per ſe eſt potius eo quod eſt ſecundũ ali
ud vnde odium dei inter alia peccata eſt grauiꝰ
hec Tho. ¶ Contra primã concluſionem argui-
tur ſic quia ſi ſic ſequeretur ꝙ deus ſimul poſſet Cõtra p̄mãꝫ ↄcl'onem
diligi et odiri ſed conſequens eſt impoſſibile ⁊ pa
tet conſequentia quia deus apprehendiť vt vltor
et vt penarũ inflictor poteſt ſimul apprehendi vt
ſũmum bonum ſed ratio prima eſt ratio diligibi
lis et non odibilis. Ratio ſecunda eſt ratio odibi
bilis ergo ſimul deus poterit diligi et odiri. Se-
cundo ratio dei vt ſummi boni infinities magis
mouet qꝫ ratio dei vt vltoris et inflictoris penarũ
ergo cum cum apprehendatur deus ſub ratione
punitoris niſi ſimul apprehenderet ſub ratione
ſummi boni aliter non apprehenderetur deus ſe
quitur ꝙ non poteſt odiri. ¶ Ad primam conce Solutiões.
dit conſequens adam quia enim ſimul apprehē-
di poteſt ſub ratione diligibilis ⁊ odibilis ideo vt
dicit ſimul poteſt odiri ⁊ diligi Aliter reſpondeo
ꝙ ſi intelligatur de diligi ⁊ odiri actu ⁊ in parti
culari ⁊ de dilectione ⁊ odio efficaci nego cõſequē
tiaꝫ ꝙ eñ hocmodo diligitur appetiť eſſe: quod
vero hoc modo oditur appetitur non eſſe im-
poſſibile aũt eſt ſimul appetere aliquid idem eſſe
⁊ non eſſe ⁊ ſi dicas ſtat velle aliquem eſſe omni-
potentem et nolle ipſũ eſſe punitorem maloruꝫ er
go ſtat diligere deum ſecundum ꝙ eſt omnipotēs
vel bonus ⁊ odire deũ ſecundũ ꝙ eſt vltor ſcelerũ
dico ꝙ iſta propoſitio odio deũ ſecundum ꝙ eſt
punitor ſcelerũ duplicem habet ſenſum Primꝰ
ſenſus odio deũ ⁊ cauſa propter quã odio deũ eſt
quia punitor eſt ſcelerũ ⁊ ſic dico ꝙ iſta nõ ſtat cũ
prima immo iſta ⁊ prima inferunt duas propoſi
tiones ſibi contradicentes. Scḋus ſenſus diſpli-
cet michi ꝙ deus ē punitor ſcelerꝝ ⁊ ſi poſſem ĩpe
dirē ne eēt punitor ſcelerũ ⁊ ad iſtũ ſenſuꝫ cõcedo
aña et credo ꝙ adaꝫ ſic intellexit Et ad ꝓbationē
primi antecedentis concedo aſſumptuꝫ pro vera
qꝫ parte et nego conſequentiã quia voluntas eiꝰ
in quo ſunt ille due apprehenſiones eſt libera ſic
ꝙ ſecundum vnam apprehenſionem moueri po
teſt vel ſecundum aliam vt ſibi placebit ſed dico
ꝙ ſi moueatur ſecundum vnã non mouebitur ſe
cundum aliaꝫ propter repugnantiam illaꝝ dua
rum motionum Ad ſecundam nego antecedens
dico enim ꝙ illa ratio non mouet niſi finite neqꝫ
etiam apprehenſio dei ſecundum rationem aliã
mouet niſi finite et nego conſequentiã ad id au-
tem quod ĩcõpoſite implicatur dico ꝙ falſum eſt
apprehendere enim deum ſub ratione punitoris
non eſt aliud qꝫ conceptuꝫ communē punitoris

affirmari cognoſcere de ente particulariter ſum-
pto omnis eīn cognoſcens ꝙ aliquis eſt punitor
Cōtra ſcd̄a; etern⁹ ſcelerū apprehendit deū ſub rōe punitoris
ꝯcluſionē; Cōtra ſcd̄a; ꝯcluſionē arguit̄ ſic effect⁹ dei vt au
ctor ⁊ datoꝛ gratie nunq̄; ſunt contrarij volūta-
ti humane ꝗ ſcd̄; huiuſmodi deus odiri non pōt
antecedēs pt; quia eē viuere ⁊ intelligere ē appe
tibile ⁊ amabile omnibus. Secundo eſſe ⁊ viuere
non eſt odibile niſi quia eſſe miſerum eſt odibile
ſed eſt alia ratio huius quod eſt eſſe miſerum et
eſſe ergo cum ꝙ eſſe miſerum odit̄ ſtat eſſe ſimpli-
Solutiōes. citer diligi. ¶ Ad primā diſtingo antecedēs vł
voluntati recte ⁊ oꝛdinate ⁊ ſic concedo vel inoꝛ
dinate ⁊ ſic nego. Et ad probationem dico ꝙ eſ-
ſe ⁊ viuere ſunt omnibus amabilia ſed cum hoc
ꝙ aliquid eſt amabile ſtat ꝙ ſit oditum ⁊ per cō
ſequens ſtat ꝙ ſit odibile ⁊ econtra. Ad ſecundā
concedo antecedens de eſſe miſero vel ſecundum
veritatem vel ſecundum eſtimationem ⁊ hoc te
nendo partem illam ꝙ voluntas nihil pōt nolle
niſi in quo apparet aliqua ratio mali ⁊ concedo
minoꝛem ⁊ nego conſequentiam quia licet ratio
huius ſit alia a ratione alterius quia tamen ali-
quando eſſe miſeru; eſt ita connexum rei que eſt
ꝙ non poteſt cito aut faciliter ſeparari ſecundu;
eſtimationem illius ideo vt fugiat eſſe miſerum
fugit q̄;tum in ſe eſt eſſe aliquando vero q̄;uis
non ſit tanta connexio vult tamen ſimpliciter fu
gere illud eſſe miſeru; nec manere in tali miſeria
etiam per breue tempus ⁊ quia pro illo tempoꝛe
eſt huiuſmodi connexio ideo odiendo eſſe miſerū
odit eſſe ſimpliciter. Et ſi dicas talis ſi poteſt eſſe
⁊ non eſſe miſer vellet eſſe ergo ſimpliciter diligit
Multiplex eſſe ⁊ non odit reſpōdet̄ ꝙ duplex eſt dilectio ſc;
dilectio. ſimpliciter ⁊ propter hoc ⁊ ſimiliter duplex odiū
de dilectione propter hoc dico ꝙ non diligit ſed
odit eſſe Dilectio iteru; ſimpliciter capitur du-
pliciter vnomodo pro dilectione actuali ⁊ abſo-
luta qua volo actualiter ⁊ abſolute aliquid ⁊ ſic
adhuc dico ꝙ talis nō diligit eſſe tali dilectione
aliomodo capit̄ dilectio ſimpliciter ꝓ dilectione
non que inē ſed que ineſſet ſi circunſtantie ꝓpter
quas odit non ineſſent ⁊ tunc concedo iſtam tal'
diligit eſſe dilectione ſimpliciter hocmodo ſ; nō
ſequitur ergo diligit eſſe quia diligere hocmodo
ſimpliciter non eſt niſi dilectio condonata nec
eſt actualis dilectio inexiſtens cum nihil aliō di
cat q̄; ſi illud ineēt dilecturum eē hoc ⁊ ita acci-
pit velle ſimpliciter .iij. ethi. Ari. dilectio aūt ad
hoc ſecundum eū importat duo ſc; diligi ad hoc
aſſequendum vel fugiendum ⁊ non diligi niſi ad
hoc fugiendum vel aſſequendum aliter reſpōde-
tur ad argumentum ꝙ talis diligit eſſe dilectiōe
cōdonata ſed odit ipſu; dilectione actuali ⁊ non
condonata Ita eſt ſolutio multu; cōmunis ⁊ ali-
bi vſus ſum ea michi tamen minus impropria lo
cutio videt̄ quia in caſu ille miſer non hab; hūc
actum diligo ſi non ſim miſer non ꝑcio merces
ſi non ſit tempeſtas ſed hunc didigerem eſſe ſi nō
adeēt miſeria per quod non ſignifico aliquā dul
cedinem neq; abſolute neq; ſub conditione inexi
ſtente ſed ſignifico future vel fuiſſe preſentē ſi nō
adeſſet conditio miſerie ſicut ille qui dicit veniſſē
ſi ille nō veniſſet nō ſigt̄ ꝙ venerit nec abſolute nec
ſub cōditione ſed tm̄ ſigt̄ ſe fuiſſe venturum ſi ille
non veniſſet ideo videtur ꝙ modus dicendi Ariſ
ſit magis propꝛius ſi tamen doctoꝛes illum vſu;
faciant terminoꝛum non contradico dum tamen
intelligatur quid intendant.
¶ Contra quartam concluſione; arguitur deus Cōtra q̄rtā ꝯclu.
apprehenſus ſecundu; ſola predicata perfectio-
nalia puta ſub ratiōe optimi pulcherrimi ⁊ om-
nipotentis ſub nulla ratione diſplicibili appre-
hendatur ergo non eſt poſſibile ꝙ ſic apprehen-
ſus odiatur. Secundo in animali bruto apprehē
ſo delectabili neceſſario ſequit̄ delectatio et appe
titio ergo ſimiliter in homine. conſequentia pro
bat̄ quia in animali bruto non ſequit̄ delectatio
vel appetitio niſi ex conuenientia naturali illius
quod apprehendit̄ ergo cu; in homine ſimilis ra
tio maneat ſequitur ꝙ ſimiliter erit in homine.
Tertio voluntas non poteſt deum ſic apprehen-
ſum non velle ergo nec poteſt ipſum odire. antece
dens pat; quia ſi poſſet ipſum non velle ſtante ta
li cognitione vel hoc erit quia vult aliud ⁊ hoc nō
quia poteſt vtrunq; velle ſimul. tū etiā quia pona
tur ꝙ nō velit aliud et tunc ſi deſinit velle primū
aut volēs aut nolēs ſi volēs ergo vult aliud a pri
mo ꝯtra caſu; ſi nolēs deſinit velle tunc volūtas
nō facit hoc per ſit̄e argumentum probat Anſel
in decaſu diaboli ca. xiij. ꝙ iſte qui ſolum accipit
velle beatitudine; nō pōt eā nō velle. Quarto qr
ſi ſic tunc aliquis poſſet diligere deū ſub minori
circunſtantia bonitatis ſcienter ⁊ libere nō diligē
do ipſum ſub ratione vel circunſtantia melioꝛi ſed
conſequens eſt falſum vt patet per Anſel. vbi pri
us dicentē qui ſolū vellet beatitudinē neceſſario
vellet eam q̄;to melioꝛē ipſam intelligeret ſi eni;
inquit nō tanto magis velit beatitudinē q̄;to ma
ioꝛē aut melioꝛe; tunc nollet eam ſed diximus ꝙ
vult igit̄ ⁊c̄. ¶ Ad primā reſpondeo dupliciter. Solutio.
Vnomodo negando conſequentiā propter liber-
tatē voluntatis quam experiri habet in poteſta-
te ſua plene vt dicunt volēdo nō volēdo ⁊ nolen-
do. Aliter reſpondeo ⁊ ꝯformiter ad probatiōes
cōcluſiōis negādo antecedēs quia lic; illa ꝯditō
optimi ſimpliciter nō ſit cōditō diſplicibilis eam
tamen ineſſe deo ⁊ nō ineſſe creature ſic apprehē
denti eſt cōditio diſplicibilis voluntati male affe
te ad excellentiā ſui. Ad ſecundam nego antece-
dens immo aliqñ in bruto ad talē apprehenſiōe;
ſequit̄ triſticia puta cu; nō pōt potiri illo delecta
bili aut propter aliquam circunſtantiam diſplici
bilē cōiunctā. dico ſecundo ꝙ cōſequentia nō val;
quia in homine eſt libertas arbitrij que nō eſt in
bruto. Ad tertiam nego antecedens ⁊ ad proba-
tionem dico vnomodo ꝙ vult aliud ſcilic; ſe excel
lere omne ens i pfectiōe aut eq̄parari pfectiſſimo
enti ſecundu; illud aſcēdam in celū ⁊ ero ſimilis
altiſſimo. aliter dico ꝙ etiam hoc poteſt non volē
do aliud propter libertatem ſuam ⁊ cu; dicit̄ po
nat̄ ꝙ non velit aliud admitto caſum et cum vl-
terius dicit̄ ſi deſinit velle ⁊c̄. dico ꝙ deſinit vo-
lens ⁊ cū infert̄ ergo vult aliud nego conſequen-
tiam quia ſimpliciter ceſſare poteſt ab actu volē-
di nec eſt ſimile de angelo qui q̄ꝫ cōfirmatus eſt

in beatitudine non poteſt actum eius ſuſpendere
Ad quartam concedo conſequens ſicut ego dili-
go petrū ſecundum ꝙ diues eſt ⁊ non diligo eum
ſecundum ꝙ ſciens eſt immo forte ſibi inuideo et
hoc eſt quia non diſplicet mihi circunſtantiaȝ mi
nus bonaȝ ineſſe petro ⁊ tamen diſplicet mihi cir
cunſtantiaȝ magis bonam ſibi ineſſe. hic autem
dicis adaȝ ꝙ ſi apprehēderetur amabile aliquod
ſub duplici circunſtantia meliori ⁊ minus bona
ceteris paribus nō poteſt ſine cauſa ⁊ ſine aliquo
motiuo cur ipſū vellet ſub circūſtantia minus bo
na non volendo ipſum ſub circunſtantia meliori
eque delectabili vel delectanti ſed habito vt dicis
aliquo cur bene poſſet puta quia vult experiri li-
bertatem ſuam vel quia cōditio melior habet ali
quod diſplicibile annexum quod non habet circū
ſtantia minus bona non ſumus tamen vt dicit in
caſu Ancel. quia loquitur de confirmatis in gra-
tia. ¶ Contra quintā concluſionem arguitur pri
Contra quintā concluſionē, mo ſic ſcdm Dyoni. quarto ca. de di. nominibus
omnibus amabile eſt ⁊ diligibile primū bonum
et pulcruȝ ergo cum deus ſit ipſa bonitas ⁊ ipſa
pulcritudo ſequitur ꝙ a nullo poteſt odiri. Secū
do in apocriſ. Eſdre dicitur ꝙ omnia bona inuo
cant veritatem ⁊ benignantur operibus eius ſed
deus eſt prima veritas vt habetur Jo. xiiij. ergo
nullus deum odio habere poteſt Tertio odiuȝ eſt
auerſio quedam ſed deus omnia ad ſe conuertit
ergo deꝰ a nullo odio haberi poteſt Quarto deꝰ
non poteſt eſſe cauſa odij ſui ergo deꝰ a nullo odi
ri poteſt conſequētia tenet quia entitas illa a nul
lo eſt cauſabilis que a deo cauſari non poteſt ⁊ an
tecedens probatur tum primo quia deo auctore
nemo ſit eius oditor tuȝ ſecundo quia nulla crea
tura facit vt alia creatura eaȝ odiat imo impedit
q̄ȝtuȝ poteſt ergo nec deus tum tercio qꝛ deus nō
eſt cauſa odij ſui niſi velit odiri a creatura ſed deꝰ
non vult odiri a creatura ſed amari et diligi igit
Quinto arguitur per illud quod habetur in glo.
Jo. xv. qui me odit ⁊ patrem meuȝ odit ⁊ eſt Au
guſ. queſtio hic non diſſimulanda naſcit quomō
poſſunt odire que neſciunt ſi enim non deum ſed
neſcio quid aliud quod ipſi ſuſpicantur eſſe et cre
dunt oderunt itaqꝫ non ipſum oderunt ſed ꝙ ſua
ſuſpitione mendaci vel vana crudelitate concipi
unt Sexto per illud eiuſdē glo. ſuper illud Mat.
vi. nemo poteſt duobus dominis ſeruire dicentis
neqꝫ enim aparte aliquis odio ſe habuit ſed om-
nes homines ſe ipſos amare fatētur ⁊ diaboli no
men execrantur q̄ȝuis vicioſi q̄ȝuis tiranni ſuper
ſe ſuſtineant dominari deū neqꝫ odio non hn̄t ſed
contempnunt vinci a cūcupiſcentia ſua. Septio
per glo. ſuper illud Lu. xv. nemo poteſt deo ſer-
uire ⁊ mām̄one nullus inquit deum cum ſciā odi
re poteſt ſed contempnit dū minas eiꝰ ſuis cupi-
ditatibꝰ poſtponit Octauo ſi quis pōt aut potuiſ
ſet odire xp̄ȝ deuȝ tūc potuiſſet aliqs ſcient velle
occidere xp̄m ſed ſcdm Anſel. cur deꝰ homo nul
lus potuiſſet ſcienter velle occidere. xp̄m quia pec
catum illud fuiſſet tm̄ ꝙ nō potuiſſet eſſe factum
Nono deus nō minoris neceſſitatis eſt in allicien
do ad ſui dilectionē q̄ȝ materia ⁊ forma approxi
mate ad cauſandū intrinſece cōpoſitū ſed mate-
ria ⁊ forma ſibi inuicē vnite neceſſario cōſtituunt
vnum cōpoſitū ergo ⁊ deus cognitus neceſſario
diligit. Decimo omnis res neceſſario ⁊ naturali
ter tēdit in deum cū deus ſit finis omnium in mē
ſe bonus ergo omnis res naturaliter ⁊ neceſſario
diligit deū ⁊ per cōſequēs nulla res poteſt ipſum
odire. Undecio arguit auctoritate Boe. dicentis
qꝺ eſt nobis naturalit iſerta ſūmi boni cupiditas
¶ Ad primam concedo antecedens pro vtraqꝫ *Solutiões argumētoꝝ*
parte ⁊ nego conſequentiā quia cū hoc quod ali
quid eſt amabile omnibus ſtat ꝙ ab aliquo non
amet immo ⁊ odiat. Ad ſecundam dico ꝙ in il-
lo loco illud dicit ab omnibus fieri quod ꝓ ma-
iori parte ſine cōparatione fit ita ꝙ illa ꝓpoſitō
debet intelligi ſcdȝ vniuerſalitatē moralē ⁊ non
ſcdȝ vniuerſalitatē logicā que aūt ſit vniuerſali-
tas moralis hēs ex Ariſ. p̄io ethi. Ad tertiā ꝯce
do primā partē antecedētis ⁊ ad ſecundam dico
ꝙ ſi intelligit de conuerſione actuali ⁊ efficaci ſic
ego nego ſi autē de conuerſione allectiua ſic ego
cōcedo deus enim omnē creaturam rationalē vti
potentē ratōe mouet ⁊ allicit q̄ȝtum ſufficit vt in
eū poſſit cōuerti nō tamē oportȝ ꝙ in eū qualibȝ
creaturā rationalē efficaciter cōuertat. Ad quar
tam nego antecedens et ad primam probat om-
nem dico ꝙ poteſt intelligi dupliciter deum eſſe
auctorem huius ꝙ quis euȝ odiat vnomodo quia
eſt cauſa entitatis odij ⁊ ſic non habeo pro incon
uenienti aliomō quia ſtimulat ⁊ incitat vt creatu
ra odiat eum ⁊ ſic nō eſt auctor ꝙ quis euȝ odiat
⁊ ſic intelligunt ſacri doctores ꝙ deo auctore ne
mo ſit deterior ⁊ ad hunc ſenſum ꝓcedit ſecunda
probatio cuius aῆs videt falſum. Ad tertiam ꝓ
bationē nego maiorē de voluntate ſigni de volū
tate autē beneplaciti maiorē apparētiam habet
vnde verū ē ꝙ deꝰ vult odiri a creatura volunta-
te beneplaciti ſed nō voluntate ſigni et precepti.
Ad quintam dico ꝙ ſiue Auguſti. vbi eum gloſa
recitat loquat aſſertiue ſeu diſputatiue. Dico ta-
mē ꝙ Auguſ. loquit de perſequētibus Xp̄m igno
rantibus tamē eū eſſe deum ⁊ vult dicere ꝙ tales
ignorantes ipſum eſſe deū ſed ſuſpicientes eū eſſe
vel falſum prophetā vel aliū quempiam nō ode-
runt deū. cum quo ſtat ꝙ qui ſcientes euȝ eſſe deū
perſequebant eū odiebant deū. Ad ſextam dico
ꝙ glo. loquit de eo quod in pluribꝰ accidit inter
peccatores inter quos fere omnes deū ꝯtempnūt
pauci tamē ſunt qui odiūt. Ad ſeptimam dico ꝙ
in ꝓpoſitione illa que eſt Auguſ. addidit fere ad
ſignificandū ꝙ nō intēdat ꝙ ꝓpoſitio ſua accipe
ret ſecundū vniuerſalitatē logicā ſed tantū ſecun
dum vniuerſalitatē moralē. Ad octauā nego mi
norē ⁊ ad ꝓbationē per Anſel. dico ꝙ Anſel. di-
cit illud fieri non potuiſſe quod raro potuit cōtin
gere. Et ad ꝓbationē ſimiliter diſtingo ꝙ pecca
tum fuiſſet tm̄ ꝙ nō potuiſſet eſſe factū nō quidē
propter impoſſibilitatē ſed ꝓpter raritatē ⁊ diffi
cultatē ⁊ repugnantiā eius ad affectiōes bonas
que ꝯmuniter in omnibus hominibus reperiunt
Ad nonam nego aῆs quia cauſalitas materie et
forme eſt naturalis. cauſalitas autē dei eſt volun
taria ⁊ preterea concurſus voluntatis cum deo
alliciante ad actum dilectionis eſt voluntarius.

Ad decimam concedo añs de tendentia non de-
liberata ⁊ aptitudinali ⁊ nego ꝯñam qꝛ huiuſmo
di tendentia non deliberata poteſt impediri per
deliberatam ſicut tendentia lapidis deoꝛſum po
teſt impediri a pꝛohibente aut detinente. Ad vn
decimã ſimiliter reſpondeo ꝙ illa cupiditas no
bis naturaliter inſerta poteſt impediri ⁊ reddi ĩ
efficax per cupiditatem tendentem in contrariũ

Contra ſextam ꝯcłonē ¶ Contra ſextam concluſionez arguitur ſic non
eſt neceſſe ꝙ quicunqꝫ vult añs velit ꝯñs ſcitaz eſ-
ſe conſequens ergo nec cõcluſio nec rationes ad
concluſionem que vidẽtur in hoc pꝛincipio fun-
date ſunt vere añs patz quia ſoꝛtes vult eſſe in lu
to cum centum ſcutis ⁊ tamen non vult eſſe in lu
to ⁊ tamen pꝛimum eſt añs ad ſecundum. tũ ſecũ
do quia deus vult voluntate efficaci actuz defoꝛ
mẽ et tamen non vult defoꝛmitatem ipſam cum
tamen ſequatur act⁹ defoꝛmis eſt ergo defoꝛmis
eſt Tum tercio quia aliquis vult perſeuerare in
peccato moꝛtali qui non vult dãnari cum tamẽ
ſequatur ipſe perſeuerabit in peccato moꝛtali ꝗ
dãnabitur Tum quarto quia ſecundum Ma. pꝛi-
mo ſententiarũ. d. vltima ca. iij. voluit deus cru-
cifixionem a iudeis illatam ⁊ tamen non vole-
bat ꝙ iudei interficerent ipſum q̃zuis pꝛimum i-
ferat ſecundum Tum quinto quia bene ſequitur
dilectio eſt ergo cognitio eſt ⁊ tamen non opoꝛtet
ꝙ ſi volo pꝛimum ꝙ velim ſecundum alias vna
re volita neceſſe eẽt me velle infinitas qđ patet
quia ſi volo cognitionem meam volo me ſz ſi vo
lo me volo omnes ꝑtes meas ille autem ſunt in-
finite igitur Secundo efficiter velle vltimum fi-
nem aut eſt velle vltimum finem ⁊ quicquid req̃
ritur ad habendum eum ⁊ tunc hec volitio nõ ſo
lum cadit ſuper vltimum finem ſed etiam ſuper
media ⁊ tunc nichil ad pꝛopoſitum aut per vel-
le efficaciter vltimum finem intelligis velle abſo
lute habere eum ⁊ tunc non ſequitur ex hoc ꝙ ve

Solutiões argumentorum. lit oꝛdinata ad eum habendum. ¶ Ad pꝛimam
concedo añs vt diffuſe ſatis declaratuz eſt i vltĩa
queſtione de foꝛtitudine virtute ſpeciali ⁊ dictũ
eſt ibi ꝙ illud añs patit̃ inſtantiam qñ volitio añ
cedentis eſt cauſata a nolitione alicui⁹ alteri⁹ cu
ius diſiunctiui ad añs ipſũ conſeq̃ns natũ eſt eſſe
cã verbi gratia iſta ꝯña eſt bõa ꝓijcio merces in
mare pꝛopter tempeſtatem ꝗ tempeſtas eſt ⁊ añs
eſt ante volitũ ⁊ non ꝯñs et hoc eſt ideo qꝛ tem-
peſtatem eſſe natum eſt eſſe cã alterius duoꝛũ ſcz
pꝛoiectionis mercium vel pereclitationis vite ⁊ qꝛ
nolo perire ideo volo pꝛoicere merces ĩ mare hoc
idem alijs exemplis ibidem declarat̃ quia tamẽ
non omnes ꝓbationes adducte hoc concludunt
ideo reſpondẽdũ eſt ad pꝛimã pꝛobationez Ad
pꝛimam pꝛobationem dico ꝙ ſi Soꝛ. habz actu
alem volitionẽ qua velit eſſe in luto cũ centũ ſcu-
tis hz volitionem q̃ vult eſſe in luto illam añs vo
litionem non hz cuz hocmodo optat vtinam eſſe
in luto cum centũ ſcutis qꝛ hoc non equiualz niſi
huic ſi michi darent̃ centũ ſcuta vt eſſem in luto
vellẽ eſſe ĩ luto vel facerem ꝙ eſſem ĩ luto multuz
enĩ differunt vellẽ eſſe in luto cũ centũ ſcutis ⁊ vo
lo eſſe in luto cũ centũ ſcutis ſicut multũ differũt
vellẽ ꝓicere merces ĩ mare ſi oꝛta eſſz valida tẽpe
ſtas ⁊ volo ꝓicere merces in mare ꝓpter validã
tempeſtatem oꝛtã. Ad ſecundã dico ꝙ per diffoꝛ-
mitatem nõ intelligo aliud niſi actum defoꝛmẽ
et ideo dico ꝙ quacunqꝫ voluntate deus actuz de
foꝛmẽ vult eſſe eadem voluntate defoꝛmitatẽ vult
eſſe non tamen vult diffoꝛmiter quia tamen ex cõ
muni mõ loquendi iſta pꝛopoſitio iſte vult diffoꝛ-
mitatez impoꝛtat ꝙ iſte vult diffoꝛmiter ideo iſta
communiter a multis doctoꝛibus negatur deus
vult diffoꝛmitatem peccati et in iſto ſenſu accipi-
endo conſequens. dico ꝙ nõ bene arguitur per re
gulã illam quia regula dicit tantum ꝙ ſi antece-
dens eſt volitum ꝙ conſequens eſt volitũ hic autẽ
non ſolum concluditur conſequens eſſe volitum
ſed eſſe aliqualiter volitum qualiter non erat vo
lituz antecedens ſcilicet diffoꝛmiter quia hec pꝛo
poſitio deus vult diffoꝛmitatez equiualet huic dif
foꝛmitatem deus vult diffoꝛmiter. Ad tertiã pꝛo Solut
bationez dico ꝙ bene ſequitur iſte perſeuerabit in
peccato moꝛtali vſqꝫ in finem ergo damnabitur ⁊
dico ꝙ iſte ſi vult abſolute perſeuerare in peccato
moꝛtali vſqꝫ in finem vel neſcit certitudinaliter
peccatum ſuum eſſe moꝛtale vel non credit firmi
ter et actualiter ꝙ perſeuerando in peccato moꝛ-
tali vſqꝫ in finem ipſe damnabitur. Ad quartam
concedo ꝙ pꝛimum eſt antecedens reſpectu ſecũ
di et ꝙ deus voluit vtrunqꝫ voluntate beneplaci
ti quia concurrit et coegit iudeis crucifigentibus
ſed pꝛimum voluit voluntate pꝛecepti quia ſcili-
cet Xp̄us in hoc adimpleuit mandatum patris
et obediens factus eſt vſqꝫ ad moꝛtem Xp̄i. ſecun
dum autem non voluit voluntate pꝛecepti quia
non pꝛecepit iudeis vt crucifigerent immo poti⁹
pꝛohibuit cum pꝛohibuit occiſionem innocentis
Ad quintam dico ꝙ non valet conſequentia mul
totiens enim cognitio eſt cum non eſt aliqua vo-
litio actualis vt quilibet in ſe experitur et dato ꝙ
conſequentia ſit bona dico ꝙ qui vult pꝛimũ vult
ſecundum ad ſenſum regule et ad pꝛobationẽ cõ-
cedo conſequens ꝙ volendo aliquid volo infinita
facientia vnum continuũ vna volitone non infi-
nitis aut ſi non velis cõcedere ꝙ velis infinita cõ
cedendum eſt tamen ꝙ velis aliquid quod eſt infi
nite partes. Ad ſecundam dico ꝙ velle efficaciter
vltimuz finem eſt ſic velle ipſum ꝙ ſi ceſſet omne
impedimentum quod a nobis amoueri non poſ-
ſit adhibebimus conatum nobis poſſibilem vt ha
beamus et ideo ſi volumus efficaciter vltimum fi
nem ⁊ iudicemus ꝙ ſine opibus duris et laboꝛio
ſis virtutum non poſſit haberi volemus huiuſmo
di opera ita ꝙ duo pꝛima cum voluntate ſunt cau
ſa neceſſaria et ſufficiens tertij. Rationes autem
hic adducte nullomodo procedunt contra pꝛoba
tiones ſupꝛapoſitas quia in eis non eſt adductuz
illud pꝛincipium quicunqꝫ vult antecedens alicu
ius conſequentie quam ſcit eſſe bonam vult conſe
quens illius conſequentie ſed fundate ſunt in iſto
pꝛincipio ꝙ iſte due cauſe neceſſario cauſant voli
tionem ſecundam. ¶ Contra ſeptimaz concluſio Cõtra ſep
nem arguitur ſic peccata in ſpiritum ſanctũ ſunt maioꝛē
grauiſſima ſed odium dei non eſt peccatum in ſpi
ritum ſanctum ergo odiũ dei non eſt grauiſſimũ
peccatuz, maioꝛ patet quia vt habetur Mat. xij.

illa non remittentur neq̄ in hoc ſeculo neq̄ in futuro. Secundo infidelitas eſt maius peccatuꝫ q̄ꝫ odium dei igitur antecedēs patet quia grauitas peccati conſiſtit in elongatione a deo ſed magis elongat a deo infidelitas q̄ꝫ odium cum in odiente maneat cognitio dei qua caret infidelis igitur. Tercio odire penam non eſt grauiſſimum peccatum ſed deus maxime odio habet propter penas quas peccatoribus infligit ergo odire deum non eſt grauiſſimum peccatum. Quarto blaſphemia eſt grauius peccatum q̄ꝫ odium dei igitur odium dei non eſt grauiſſimum peccatū antecedens patet per illud Iſai. xviij. ad populuꝫ terribilem ꝛc̄ dicit gloſa oē pctm̄ blaſphemie ꝯparatū leui⁹ eſt. Quinto homicidium eſt grauius peccatum q̄ꝫ odiū dei igitur antecedens patet quia per homicidium plus nocumenti affertur proximo q̄ꝫ per odium dei deo.

Solutiões. ¶ Ad primaꝫ reſpondet beatus Tho. ſecunda ſcđe. q. xxxiiij. ar. ij. in ſolutione ad primū dicens ꝙ odium dei eſt pctm̄ in ſpm̄ ſctm̄ ſcđꝫ ꝙ i ſpm̄ ſanctū noīat aliqđ gen⁹ ſpeciale peccati quia odiuꝫ dei inuenitur generaliter in omni ſpecie peccati in ſpiritū ſanctuꝫ ꝛ hoc ꝓbat Tho. quia odium dei eſt peccatum ex deliberatione ergo eſt peccatum in ſpiritū ſanctū antecedens probat per Grego. xxv. mora. dicentem ꝙ aliud eſt bona non facere ꝛ aliud bonorū omnium odiſſe largitorem ſicut aliud eſt ex precipitatione aliud eſt ex deliberatione peccare. Iſta ſolutio non ſoluit quia argumentum procedit de peccato in ſpiritum ſanctum irremiſſibili ſolutio autem procedit de peccato in ſpiritū ſanctuꝫ remiſſibili ideo aliter reſpondeo ꝙ hoc cōplexum peccatuꝫ in ſpiritum ſanctū non dicit quid ſed quale quid dicit enim peccatū mortale de quo habet finalis impenitentia ideo dico ꝙ peccatū in ſpiritum ſanctuꝫ ſemper eſt nociuius ceteris paribus puta fornicari in ſpirituꝫ ſanctū .i. cuꝫ finali impenitentia ſemper eſt nociui⁹ q̄ꝫ fornicari ꝛ non in ſpiritum ſanctum ꝛ odire deum in ſpiritum ſanctū vel confundi impenitentia ſemper eſt nociuius q̄ꝫ odire deū non in ſpirituꝫ ſanctuꝫ. Ad formaꝫ tamē reſpondetur negando maiorē ꝙ enim peccatum non ſit remiſſibile non ꝓuenit ex maiori grauitate eius ſed prouenit ex circūſtantia finalis impenitentie que non ponit in eo maiorem grauitatem ſed nocumentum maius. Et ſi dicas ꝙ peccatuꝫ in ſpiritum ſanctū nominat peccatū ꝛ cōnotat circunſtantiam finalis impenitentie ſed hoc facit differentiam ſpecificam ꝛ grauitatem in peccato igit. Ad hoc reſpondetur ꝙ iſta cognotatio ſiue ſit de ratione peccati in ſpirituꝫ ſanctū ſiue non de quo dicetur cuꝫ de hac materia aget. Dico tñ ꝙ non ſufficit ad pctm̄ in ſpm̄ ſctm̄ quod a xp̄o dictum eſt irremiſſibile quia poſito quocūq̄ peccato cuꝫ tali propoſito ego cras ꝛ de peccato ꝛ de ꝓpoſito finalis īpenitentie penitere poſſuꝫ q̄ꝛ promiſit dominus miſereri peccatoris quotienſcūq̄ īgemuerit ꝛ dico ꝙ preter hoc requirit ꝙ ſit de facto finalis impenitētia ideo ꝓ nulla menſura vite peccatoris iſta eſt neceſſaria hoc peccatum eſt vel fuit in ſpiritū ſanctum. Ultra dico ꝙ dato ꝙ pctm̄ in ſpm̄ ſanctū eſſet in quolibet peccato qđ non eſt in ſpm̄ ſanctum grauius hoc tuꝫ non concluderet ꝙ eſt grauius odio dei cū aliqđ odiū dei ſit pctm̄ in ſpm̄ ſāctū puta illud qđ eſt cū finali īpenitētia deliberata. Ad ſcđaꝫ rñdet Tho. ꝙ odiū dei ē graui⁹ q̄ꝫ infidelitas quia infidelitas non habet rationem culpe niſi ſit voluntaria non habet autem ꝙ ſit voluntaria niſi ex odio dei et ideo ſicut cauſa eſt potior effectu ita odiū dei graui⁹ eſt infidelitate. Hec ſolutio deficit primo in hoc ꝙ dicit ꝙ infidelitas que eſt culpa ſemp̱ cauſat ex odio dei hoc enim conſtat eſſe falſū non credere enim deū eſſe trinū et vnū non procedit in multis paganis ex odio dei infidelitatem enim ſufficienter cauſare poſſunt amor inordinatus bonorum temporaliuꝫ diſtractio ad alia negocia vel negligentia in inquiſitione eorū que ad ſalutem pertinent. Secundo deficit in hoc ꝙ innuit ꝙ peccatū quod eſt cauſa ſemper eſt graui⁹ peccato quod ab eo cauſatur nam odiū oritur frequenter ex ira et tamen odiū eſt ira graui⁹. cauſat etiam ſecundum Tho ex inuidia ꝛ tamē eſt graui⁹ inuidia ſimiliter luxuria orit ex viſione mulieris pulchre ꝛ tamē eſt deterior huiuſmodi viſione aut deſiderio videndi ꝛ dictū eſt frequenter ſupra quod multa peccata mortalia oriunt ex venialibus immo hec opinio non cōſonat dictis eiuſdē Tho. ar. quīto eiuſdem queſtionis vbi probando ꝙ odiū non eſt viciū capitale aſſumit hoc principiū in hijs que cōtra naturā ſunt cuiuſmodi ſunt omnia vicia paulatim ꝛ non ſubito illud quod eſt contra naturaꝫ corrumpit ꝛ ex hoc probat ꝙ odiū non eſt viciuꝫ capitale ex quo videntur inferri duo primum eſt ꝙ ex odio dei nō orit infidelitas ſecundum eſt ꝙ ex hoc ꝙ odiū dei eſt cauſa infidelitatis non poteſt inferri ꝙ odiuꝫ dei ſit infidelitate graui⁹ ideo dico aliter negando antecedens. ¶ Et ad probationē dico ꝙ duplex eſt elongatio a deo quedam eſt oppoſita vnitioni amoris ꝛ dilectiōis ꝛ de iſta concedo ꝙ q̄ꝫto eſt maior tanto peccatū eſt grauius maxima autem elongatio huiuſmodi eſt per odiū dei per quod non ſolum elongat quis nō diligendo neq̄ contempnendo ſed etiam aduerſando ꝛ male volendo alia eſt elongatio oppoſita actui cognitionis ꝛ de iſta non oportꝫ ꝙ q̄ꝫto eſt maior tanto peccatū ſit graui⁹ infidelitas autem facit ſecundam elongationem odiū aūt facit primam.

Duplex eſt elongatio a deo.

Ad tertiam concedo primam partem antecedentis ꝛ dico ꝙ deus multis alijs modis odiri poteſt q̄ꝫ propter penas. dico preterea cū Tho. ꝙ nō quilibꝫ qui odit penas odit deū penarū auctorem patꝫ de ijs qui penas de facto odiūt ꝛ tamen eas patienter ferūt aliud enim eſt odire penas et propter penas oditas odire deū vbi enim primū eſſet malū tamen ſecundū eſt multo graui⁹ q̄ꝫ primum ꝛ ideo dicit Grego. xxv. morali. ſicut nō nū q̄ꝫ graui⁹ eſt peccatū diligere q̄ꝫ perpetrare ita nequi⁹ eſt odiſſe iuſticiam q̄ꝫ non feciſſe non dico tamen ꝙ debeamus amare penas huiuſmodi nā ſecundū Auguſ. x. confeſſionū mala penalia de⁹ tollerare iubet non amare. dico ergo ꝙ propter penas prorumpere in odiū dei eſt multo graui⁹ peccatū q̄ꝫ odire penas. Ad quartam nego antecedens quia blaſphemia aliqua eſt odiū dei ꝛ ad

probationē concedo aſſumptū ⁊ nego conſequentiam. Ad quintam nego antecedens ⁊ ad probationem concedo aſſumptū ⁊ nego conſequentiam quia grauitas peccati nō attendiꝛ ex maiori nocumento quod peccando inferꝛ ſed magis ex maiori ⁊ deteſtabiliori auerſione a deo ⁊ quia ī deo dei eſt deteſtabiliſſima a deo auerſio ideo eſt grauiſſimum peccatum.

De odio proximi.

Queritꝛ vtruȝ omne odium proximi ſit pctm̄. Arguitur ꝙ non quia mater ⁊ pater precipiuntur odiri ergo non omne odium proximi eſt peccatum. In oppoſitum arguitꝛ omne odium proximi aut eſt amici aut inimici ſed quodlibet horum eſt peccatum igitꝛ. ¶ Notandum eſt ꝙ odiorum aliud eſt in deum aliud in creaturam odiorum in creaturam aliud eſt in proximum aliud eſt in res vꝉ actiones proximi ⁊ iſtud ē duplex qꝛ quoddam eſt odiuȝ in res aut actiones proximi laudabiles bonas aut honeſtas ⁊ aliud eſt ī res aut actiones turpes ⁊ inhoneſtas vt cum odim⁹ ignorantiam aut errores prelatorum aut aliorꝫ aut vicia ⁊ iniquitates ipſorum Odium autē res aut actiones proximi eſt duplex quoddam eſt qđ conſiſtit in huiuſmodi rebus aut actionibus aliud eſt quod ab ipſis rebus vel actionibus erumpit in perſonas vt cum quis ex odio male vite ꝓximi prorumpit ī odiū ipſius proximi.

Diuiſio odij.

¶ Pria concluſio odium rerum laudabilium proximi ē peccatum puta qui odit veritatem proximi bonitatem ſcientiam ⁊ virtutes eius tam morales q̄ȝ intellectuales probatur quia huiuſmodi res proximi laudabiles aut odiuntur ſecundum ſe aut odiuntur eo ꝙ tali inſunt Si primum conſtat ꝙ odium earum eſt vituperabile pȝ quia res ⁊ actiones laudabiles vniuſcuiuſqꝫ ſunt amabiles et non odibiles ſecundum iudicium recte rationis et per conſequens peccat Si autem odiat eas ſecundum ꝙ inſunt tali vel tali tunc odium earuȝ videtur procedere ex odio proximi quod de ſe ē malum. Secundo ſicut ſe habent iniquitates ꝓximi ad diligi ita res laudabiles ad odiri ſed nō poſſumus ſine pctō diligere iniquitatem proximi ergo nō poſſumus ſine peccato odire res laudabiles proximi. Aduerte tamen ꝙ iſta ratio in duobus deficere videtꝛ primo quia lȝ virt⁹ proximi eodem modo ſe habeat ad odiri ſicut iniquitas eius ad diligi non tamen omnes res laudabiles proximi eodemmodo ſe habent ad odiri ſicut iniquitas ad diligi quia preter virtutes ſunt multe alie res laudabiles que non ſunt diligibiles quantum odibilis eſt iniquitas. Secundo qꝛ iniquitatis non poteſt eſſe bonus vſus. Rerum autem laudabiliuȝ proximi pōt eſſe malus vſus ideo licet iniquitas nō poſſit diligi res tamē laudabiles proximi propter maluȝ vſum poſſūt odiri. Tum tercio quia dato ex iniquitate ꝓximi bonum aliquod poſſit prouenire puta ex adulatione eius ex proditione ex mendatio vel homicidio et ex rebus laudabilibus poſſint mala contingere tamen non eſt diligenduȝ malum vt inde eueniat bonuȝ poteſt tamen rationabiliter odiri bonum ne inde eueniat malum verbi gratia ſi quis vir magne reputationis in ſanctitate ſit heretic⁹ et propter famam ſue ſanctitatis peruertat multos videtꝛ ꝙ ego poſſim odire famam laudabilē eius ne per eam fides detrimentum patiatꝛ. Dico ergo ꝙ ita eſt ꝙ non omnes res laudabiles ꝓximi ſunt tam amabiles q̄ȝ odibilis eſt iniquitas quia multe ſunt que ſunt de bonis mediꝫs. Dico preterea ꝙ ſi aliqua res laudabilis ſit cui⁹ ſit malus vſus in aliquo puta ſcientia vel ars licet vſus malus odio habendus ſit non tamen propter hoc res illa odio habēda eſt ſicut licȝ homo ſit malus nō tamen debȝ prorūpere odium a malicia ⁊ iniquitate in hominēȝ. Dico tercio ꝙ ſi ex illis laudabilibus rebus malum veriſimiliter ꝓuenturū ſit ex eo poſſum rationabiliter velle eas non eſſe ne inde malū illud eueniat ⁊ hoc ſi non poſſit euitari malum illud niſi per non eſſe illarꝫ reruȝ laudabilium non tamen propter hoc odio eas proprie quia vt dictum eſt ſupra odire aliqđ eſt velle q̄ putantꝛ ei mala vt ſibi male ſit Quod ſi extenderetꝛ nomen odiꝫ ad velle malū alicui nō cā glorie noſtre aut vindicte tunc aliter eēt dicēdum.

¶ Scđa concluſio Odiū rerū ⁊ actionum proximi turpiū et inhoneſtarū non eſt peccatuȝ. Probatꝛ quicquid non eſt rationabiliter diligibile illđ rationabiliter pōt odiri ſed actiones turpes et inhoneſte proximi ⁊ ſimiliter habitus turpes ⁊ viciosi non poſſunt rationabiliter diligi ḡ poſſunt rationabiliter odiri. Maior pȝ quia qcquid eſt hȝ rationeȝ vere diligibilis aut vere odibilis Et qcquid habet rationem vere diligibilis eſt vere diligibile et qcqđ habet rationē ꝟe odibilis eſt vere odibile ergo cū huiuſmodi habitus et actus mali non ſint vere diligibiles ſequitꝛ ꝙ ſūt vere odibiles ergo eas odire non eſt peccatuȝ Iſta concluſio poſſet probari per infinitas auctoritates ſacre ſcripture et magis probabitꝛ ex ſequentibus. Eſt tamen aduertenduȝ ꝙ res alique dicuntur turpes dupliciter. Unomodo turpitudine culpe et ſimiliter male malicia culpe et de talibus concluſionem intelligimus. Secūdomō turpitudine indecētie et male malicia pene ⁊ hoc modo cecitas incarceratio gibboſitas ſtulticia et huiuſmodi dicuntꝛ res turpes et male et de rebus iſto modo turpibus et malis poſtea videbitꝛ Secundo probatur concluſio quicquid eſt vere nociuum proximo et aduerſum ſeu contrariuȝ ſaluti ei⁹ illud poteſt rationabiliter odiri a nobis ſed iniquitas eſt vere nociua proximo et contraria ſaluti eius ergo poteſt rationabiliter odiri.

Scđa

¶ Tercia concluſio. Odium proximi in quod ex odio iniquitatis prorumpitur eſt peccatuȝ. Probatur iſta concluſio. odium proximi eſt prohibitum a deo cum dilectio proximi cadat ſub precepto ergo propter nullam circunſtantiam proximi proxim⁹ eſt odio habendus. Cōſequētia tenet quia illud quod abſolute cadit ſub prohibitione per nullam circunſtantiam non exceptam a prohibitione poteſt tolli et remoueri ab huiuſmodi prohibitione ſed nō legitur aliquis paſſus in quo fiat huiuſmodi exceptio igitꝛ Confirmatꝛ dilectio

Tercia

proximi eſt

ꝓximi eſt de neceſſitate ſalutis ergo odium ꝓxi
mi eſt cõtrariũ ſaluti. Tercio volo ꝙ quis ex odio
iniquitatis ꝓrũpat in odiũ ꝓximi aut ille odiē
do ꝓximum vult ꝓximo ea q̃ ſibi putat eſſe mala
ſimpliciter ⁊ ſecundum veritatem et vt ſibi male
ſit et tunc cõſtat ſecundũ doctrinā omniũ ſancto
ruꝫ ꝙ peccat puta ſi velit eum ſemper manere in
culpa ⁊ in iniquitate ſua aut perpetuo dānari ⁊ re
liqua huiuſmodi aut vult ea ſibi que non poſſunt
ſibi mala ſimpliciter puta penas ⁊ ſimplicia ad
emendationē eius aut ⁊ timorem aliorũ ⁊ coertio
nem malicie ⁊ tunc non odit ipſũ vt patet per dif
finitionē odij q2 nõ vult ea ei que putat ſibi mala
nec vult ea vt male ſit ſibi ſ3 poti9 ne ſibi aut alijs
male ſit ergo non odit Cõſequentia tenet per diffi
nitionē odij ſupra poſitā ſ3 dices ꝙ qui vult talia
ſibi vult etiā eũ egrotare mori ⁊c̃. Dico ꝙ vult ea
vt ſibi male non abſolute ⁊ vltimate finaliter ſed
vt per hoc ſibi male ē bene ſit bonis ⁊ iuſtis aut
alijs amicis eius ⁊ tunc cõſtat per diffinitioneꝫ ſu
pra poſitam ꝙ non odit quia non ſui gratia vult
ſibi male eſſe. Quarto probatur per illud Caſſi.
ſuper pſalmi. xxxiij. Perfecto odio oderaꝫ illos.
Perfectum eſt odium homines diligere ⁊ coruꝫ
vicia ſemper horrere. Quīto per illud Hugonis
ſuper Eccle. Odium ſanctuꝫ eſt quo crimina odi
untur non homines. Sexto per illud Auguſtini
libro. xxij. de ciuitate dei qui ſecundũ deum viuit
debet habere perfectũ odium ad mala vt nec pro
pter vicium oderit hominem et licet oderit viciũ
amet hominē. Septimo per illud eiuſdē ad Ma
ceđ. epiſtola prima facile eſt malos odiſſe quia vi
delicet mali ſunt raruꝫ autem ⁊ pium eos dili-
gere quia homines ſunt vt in vno ſimul ⁊ cul-
pam improbes ⁊ naturam probes ac propterea
culpam iuſtius oderis ꝙ ea ſedatur natura quaꝫ
ſedatā diligis. Octauo per illud eiuſdem ſuper
Johanneꝫ omelia. xxxiij. exponentis illud qui di
ligit iniquitatem odit animam ſuam quod dictũ
eſt in reprehenſionem peccatorum odit inquit in
ſe naturam diligit viciuꝫ odit ꝙ factus eſt per dei
bonitatem diligit ꝙ in eo factum eſt per liberam
hominis voluntatem. Ex hijs patet ꝙ iniquita-
tis odium non debet tranſire vſq3 ad perſonam.
Nono quicunq3 odit rationabiliter iniquitateꝫ ꝓ
ximi diligit proximum ſed nullus ex eadem cau-
ſa ex qua rationabiliter diligit rationabiliter odi
re poteſt igitur non debet odiuꝫ iniquitatis tranſ
ire in odium perſone Antecedens patet quia odi
endo iniquitatē proximi vult proximo que ſũt ei
ſimpliciter bona quia vult eum carere iniquita-
te. Tum ſecundo quia talis vult proximo ea que
tenetur ſubiĳpſi velle ſ3 nihil tenemur nobis ipſis
velle niſi que rationabiliter diligendo volumus
igitur Decimo odium perſone proximi eſt magis
malum q̃3 dilectio iniquitatis ſit mala vt poſtea
probabitur ſed dilectio iniquitatis eſt tam mala
ꝙ propter dilectionē proximi non eſt diligēda ini
quitas ergo odium perſone proximi eſt tam ma-
lum ꝙ propter odium iniquitatis non eſt odien-
da perſona proximi Iſta cõcluſio eſt beati Tho
me ſecũda ſecũde q. xxxiiij. ar. ter. Et ideo inquit
licet habere odio peccatum in fratre et omne il-
lud quod pertinet ad defectũ diuine iuſticie ſed
ipſam naturam et gratiam fratris non poteſt ha
bere aliquis odio ſine peccato Et ſequitur hoc au
tem ipſum quod in fratre odimus culpam ⁊ defe
ctum boni pertinet ad amorē fratris. eiuſdem em̃
rationis eſt ꝙ velimus bonum alicuius ⁊ ꝙ odia
mus malum ipſius vnde ſimpliciter accipiendo
odium fratris ſemper eſt peccatum. ¶ Quarta
concluſio Ex odio iniquitatis proximi non eſt ne Q̃rta ꝯcl'o
ceſſe prorumpere in odium bonorum ſuoruꝫ que
ſunt ſibi cauſa iniquitatis puta odiens iniquita-
tem proximi ⁊ cognoſcens ꝙ pecunie vl' amicicie
magnatum vel ſcientia aut aliquid eiuſmõi eſt ſi
bi cauſa iniquitatis ⁊ peccati nõ propter hoc te-
neretur prorũpere ī odiũ hmõi rerũ laudabiliũ.
Probatur iſta concluſio cum odio iniquitatis ꝓ
ximi ſtat dilectio virtuoſa predictorum bonorum
que ſunt cauſa iniquitatis ſue puta poſito ꝙ pecu
nie et magne poſſeſſiones ſint cauſa iniq̃tatis ſue
ego tamē poſſũ rationabiliter velle ꝙ huiuſmo-
di pecunie eſſent pauperum ⁊ aliorũ qui bene et
virtuoſe eis vti poſſent vel ꝙ eſſent in mea poſſeſ-
ſione vera ⁊ legitima ſed hoc eſt eas diligere ⁊ nõ
odire igitur. Secundo ſi iſte odiens iniquitatem
proximi haberet vim adnichilatiuam bonorum
que ſunt ſibi cauſa iniquitatis et etiam tranſlati-
uam recta ratio odientis huiuſmodi iniquitatem
dictaret meli9 eſſe transferre ea de poſſeſſore in poſ
ſeſſorem q̃3 adnichilare id ſimpliciter non tene-
tur odire ea Antecedens patet quia adnihilan-
do nullus eorũ vſus bonus ſupereſſet transferen-
do vero in eos qui bene poſſent vti ſupereſſet bo
nus vſus eorum. Aduerte tñ ꝙ hmõi bona ſunt
duplicia q̃d ſunt q̃ poſſunt transferri de vno ī a
liud vt diuicie et hmõi. Alia ſũt que non poſſũt
ſic transferri imo earum ablatio a ſubiecto ē cor
ruptio vt ſcientia ars induſtria/prudentia/robur
pulcritudo et de iſtis dico ꝙ odiens iniquitatem
proximi et ſciens ꝙ ſcientia quam habet eſt cā il
lius iniquitatis ⁊ ꝙ ea ſtante non eſt veriſimile
eum liberari ab iniquitate tenetur ex caritate vel
le non eſſe hmõi ſcientie nec tñ propter hoc tenet̃
odire ſcientiam q2 non quodliꝫ velle non eſſe ali-
cuius rei ꝓpe eſt odium ſed velle nõ eſt alicui9
rei vt eidem rei male ſit ſiue vt ei non bene ſit eſt
odium ꝓpe ſicut legit̃ de q̃buſdam ſcīs puta
de ſancto clemente ꝙ cum mittebatur in exiliuꝫ
imperator dixit ei cum lachrimis deus quem co-
lis te in hac relegatione adiuuet ex quibus ver-
bis apparet ꝙ q̃3uis relegaret eum a patria ta-
men diligebat eum ita etiam q̃3uis nolimus ſcī
tiam ineſſe huic immo ⁊ velimꝰ eam ſimpliciter
non eſſe tñ non propter hoc odimus eam cuꝫ vel
lemus eam ineſſe nobis ſi poſſibile eſſet nec ideo
velimus eam non eſſe vt ipſi ſcientie male ſit ſed
ne per eam male ſit habenti. Ideo non odimus
eam proprie. licet em̃ nolitio iniquitatis et cogni
tio ꝙ illa ſcientia exñte non deſinet huius iniq̃-
tas ſit cā neceſſaria volitionis qua iſte vult ſciam
huius non eſſe tamen odium iniquitatis cum ea-
dem cognitione non eſt cauſa odij ſcientie immo
eſt fallacia ꝯñtis quia non oīs nolitio eſt odium
nec oīs volitio q̃ volo aliquid non eſſe eſt odium

Quinta ɔclo ſed opoꝛtet ꝙ velim hoc ne rei quam volo non eſ
ſe bene ſit. ¶ Quinta concluſio. Odium maloꝝ
pene proximi ſecundum genus eſt peccatuʒ. Pa
tet qꝛ odire hocmodo huiuſmodi mala pene non
eſt aliud q̄ʒ nolle huiuſmodi mala pene eſſe quod
eſt contra iuſticiam diuinam que oꝛdinauit ea ad
emendationem maloꝛum ſicut enim lex illa ini-
qua eſſet qua ſtatuentur nulla mala culpe eſſe
punienda ita etiam ſtatu hominum ſtante vt nūc
ſtat volitio illa vel nolitio eſſet mala qua odiren-
tur huiuſmodi mala ſecundum totum genus ſu-
um. Utrum autem poſſimus ea odire vt huic in-
ſunt. Dico primo ꝙ poteſt nobis rationabiliter
diſplicere ꝙ inſunt huic patet. quia interdum vi-
demus ꝙ non ſunt ei cauſa emēdationis nec ſunt
in remedium ſibi culparum ſuarum ſed ſunt oc-
caſio impatientie. Tum etiam quia cum hoc vide
mus ꝙ ſunt afflictiua eius ⁊ in nullo proſunt aut
ſaltem non tantum proſunt q̄ʒtum nocent ergo
nobis rōnabiliter diſplicere pōt ꝙ ei īſunt ⁊ poſ-
ſumꝰ nolle ea ineſſe. Dico ſcđo ꝙ nō tenemur etiā
in dicto caſu ea odire. Patʒ quia hmōi nolitio-
ne ſufficienter ſatiſfacimꝰ omniū precepto de di-
lectione proximi ſed huiuſmodi nolitio hoꝛum
maloꝛum nec odium eſt nec de neceſſitate cauſat
actum odiendi reſpectu eoꝛumdem quia cuʒ hoc
ꝙ nolo hoc huic ineſſe ex eo ꝙ eſt inaniter afflicti
uum eius ſtat ꝙ nolim hoc malum ineſſe huic ho
mini vt male ſit illi malo aut vt non ſibi bene ſit
eomodo quo in talibus naturis reperitur bene
eſſe et male eſſe ſed vt dictum eſt odium non ſo-
lum ſignificat huiuſmodi volitionem vel nolitio
nem ſed etiam cognotat ꝙ ita velimus vt non be
ne ſit illi rei quam odimus. Que autem bona te
nemur velle proximo ⁊ que poſſumus ei nō velle.
Sexta ɔclo Dicēdū erit ī materia de caritate. ¶ Sexta ɔclu
ſio oē odiū deliberatū ī ꝓximū eſt pctm̄. ꝓbaṫ oē
odiū in ꝓximū aut eſt ꝓpter iniquitatem aut non
ſi primum iam probatū eſt ꝙ eſt peccatū Si ſecū
dū ꝙ adhuc multo magis eſt peccatū qꝛ ſi quod
magis videṫ ineſſe nō ineſt nec illud quod minus
Ad hanc ɔcluſionē poſſunt induci omnes rōnes
que ad tertiā ɔcluſionē adducte ſunt et hec dicta
ſint accepto nomine odij ſtricte ⁊ pꝛopꝛie ſicut ſu
pra diffinitum eſt quomō autē aliter accipi poſſit
videbitur in ſolutionibus argumentoꝛuʒ. Et iſta
ſexta concluſione Infero primo ꝙ peccant qui
proximum eo ꝙ eis mala pene iuſte vel iniuſte
Correlariū infert odiunt. ¶ Probatur Correlarium quia
nullomodo proximus eſt odiendus. Hoc modo
enim Abſalon odiebat amon fratrem ꝓpter op-
preſſionē ſoroꝛis ſue thamar ⁊ diſſimulauit diſpli
centiā quouſqꝫ fratre occiſo vindicaret iniuriā ſe-
cundi regū. xiij. Sic eſau fratreʒ ſuum odiuit Ja
cob et minabatur ei moꝛtē: eo ꝙ ius primo geni-
ture et paternā benedictionem abſtulerat Gene.
xxv. in iſtis tamē exemplis ē potius ira q̄ʒ odiū
niſi ira ꝓpter vetuſtatē in odiū mutata ſit. Infe-
Correlariū ro ſecūdo ꝙ peccāt qui ꝓximuʒ ex eo ꝙ eis occa-
ſionem vel impulſionem ad mala culpe dederit
odiunt. Infero tertio ꝙ peccant qui proximum
cauſa virtutis et bonitatis odiūt. Nā Gen. xxxv.
reprehenduntur fratres Joſeph ex eo ꝙ oderant

euʒ nec poterant ei q̄cq̄ʒ pacifice loqui ꝓpter bo
nitatē eius q̄ʒuis ibi magis ſit īuidia q̄ʒ odiū ne-
ꝙ taʒ videbanṫ odiſſe bonitatē eius q̄ʒ bonā fa
maʒ et ꝙ plꝰ ceteris amabaṫ a pře. quia tñ ſunt
aliq̄ taʒ puerſi ꝙ non ſolū īuidēt bonis ſʒ etiam
eos ꝑſequunṫ et odiūt et īuidia ſic ira īueteraſcit
in odiuʒ iō ſi q̄ ſunt tales illi ḡuiter peccāt. Infe
ro q̄rto ꝙ illi peccāt qui ꝓximū odiūt ex eo ꝙ ve
rax ſit nec veritatē ſubticeat vbi dicēda ē. Sunt
eñ nonnulli q̄ odio habēt diligētes ſe et diligūt Sola
eos a q̄bus veraciter odiunṫ qui. ſ. vere nocent ſi
bi neccauent a veris eoꝛum malis ſed eos potiꝰ
ad malum inducunt econtra autem retrahentes
eos a malis fugiūt perſequuntur et odiūt ⁊ hoc
falſo obiectuʒ eſt Dauid ſecundi regū. xix. cuʒ ſibi
dicebaṫ diligis odiētes te ⁊ odio habes diligen-
tes te ⁊ iñ. The. ait Ueritas odiuʒ pit non q̄dem
ex culpa veritatis ſed ex ipſius audientes prauı-
tati Huius ſententie fuit Achab. rex qui de mi-
chea propheta dicebat Odi eum quia non pro-
phetabat michi bonuʒ ſed tantuʒ malū tercij re-
guʒ. xxij. Huius aūt oꝛigo ē prauitas ⁊ male ope
rādi voluntas ſcđm illō ſaluatoꝛis Jo. xiij. Oīs
qui male agit odit lucem ſcʒ veritatis tales etiaʒ
reprehendit Amos propheta tertio capřo odio
habuerunt in poꝛta coꝛripientē vel ſapientē. Sa
pientes ſeu iudices āti q̄tus ſtabant in poꝛta ad Contra maio[…]
iudicādū q̄ debebant oībus dicere vitatē. ¶ Cō
tra p̄mam ɔcłonē Arᷣ ſic poteſt quis neſcire res
laudabiles proximi eē laudabiles ⁊ credere eas
eſſe vituperabiles ꝙ in tali caſu non teneṫ eas nō
odire ꝙ odiendo non peccat. Scđo contingit ali
quando ꝙ res laudabilis ꝓximi eſt ſibi cā ruine
et peccati ꝙ in tali caſu teneoꝛ nolle ſibi rē illaʒ ꝙ
rem illam odire nō eſt pctm̄. Tercio ſcđm Aug.
ſuper illo verſu pſalmi Oēm viam iniquaʒ odio
habui Si diligā aurum odio habeo q̄cq̄d michi
pōt illud auferre ꝙ ſi diligo innocentiam ꝓximi
odio habere debeo q̄cq̄d ab eo hmōi innocentiaʒ
aufert ſed per caſū ſcientia diuitie potentatus et
hmōi alia auferunt ab eo innocentiam ꝙ teneoꝛ
hec omnia odire. Ad primam concedo aňs tam
de ignoꝛantia vincibili q̄ʒ inuincibili et nego cō-
ſequentiam. Et dico ꝙ ſi ignoꝛarem ignoꝛantia
vincibili peccatum eſt imputabile. Si ignoꝛa-
rem ignoꝛantia inuincibili peccatum eſt ſed non
imputabile. Ad ſecundam concedo antecedens
et conſequens ſi ea manente non poſſit veriſimili
ter fieri ꝙ non ſit ſibi cauſa ruine et nego ſecūdā
conſequentiam quia multa vt dictum eſt poſſum
rationabiliter nolle que non pſſum rationabili-
ter odire. Ad terciam dico dupliciter. Primo ꝙ
Auguſtinus accipit ibi odium pro nolitione re-
pugnantia et contranitentia. Dico ſecundo ꝙ rē
illam que poteſt michi auferre odio modo dicto
ſed ablationem ipſam odio accipiendo odium ꝓ
pꝛie nam quia dilectio innocentie proximi iuſta
eſt ablatio innocentie eſt iniqua et eaʒ odio ſicut
iniquitatem rem vero que eſt cā huius ablatiōis
nolo ei ineſſe et renitoꝛ quantum in me eſt ne a ꝓ- Cōtra se[…]
ximo innocentiam auferat. ¶ Contra ſecundaʒ das ɔclo
cōcluſioneʒ Arguiṫ ſic oīs entitas diligēda eſt ꝙ
nulla eſt odienda ſed omnis iniquitas eſt enti-

tas ergo nulla iniquitas eſt odienda. Minor eſt
vera ſaltem de iniquitate que eſt commiſſio. Se-
cundo in quocunq reperitur natura et vicium in
eo reperitur ratio diligibilitatis ſed in iniquitate
reperitur natura et viciuz ergo in iniquitate repe
ritur ratio diligibilitatis ergo iniquitas eſt diligi
bilis. Tercio quicquid eſt nolitũ ne male ſit ei cui
adeſt illud non eſt oditum iniquitas eſt nolita ne
male ſit ei cui adeſt ergo iniquitas nõ eſt proprie
odita. ¶ Ad primam dicitur q iniquitas eſt
Solutiones. actus quidez contra rectam rationem aut contra
preceptum diuinuz. ratione primi eſt entitas ſed
non eſt entitas ratione ſecundi et eſt odienda vt
contra rectaz rationem ſed non eſt odienda vt en
titas quedã. mihi autẽ videt q nullomõ eſt dili-
genda a creatura rationali nec vt actus nec vt cõ
tra rectaz rationem. Si eñ eſſet diligenda a crea
tura rationali tũc creatura rationalis poſſet recte
volẽdo habere actũ aliquẽ volendi circa eſſe eiuſ
modi entitatis aut ergo haberet actum volendi
abſolutũ puta quo vellet homicidiũ eſſe/adulteri
um eſſe/ydolatriã eſſe et ſic de aliis et cõſtat q hoc
eſt falſuz ppt deordinatiõez neceſſario tali actui
coniunctaz aut haberet actum volendi condona
tum quo ſi vellet illam entitatem ſi non eſſet illi-
cita aut prohibita aut contra rectaz rationẽ hoc
etiam eſt falſuz. quis eñ poteſt rationabiliter vel
le homicidiũ petri ſi illud homicidiũ non eſſet cõ
tra rectam rationem nullus etiaz eſt qui velle po
teſt rationabiliter ydolatriaz et cultũ demonuz ſi
non eſſet contra rectam rationez nec dãnum et in
iuriã proximi ſi non eſſet contra rectaz rationem
quia ergo creatura rationalis non poteſt habere
circa entitates iniquitatuz actum volendi non vi
detur mihi q tales diligende ſint a creatura ra-
tionali etiaz ſcdm q entitates et loquor ibi de en-
titatibus iniquitatũ earũ que nõ pñt eſſe volunta
te deliberata niſi ſint contra rectam rationẽ imo
etiam non debeo nec poſſum rationabiliter velle
q homicidiũ petri fiat nõ deliberate a ſorte et hoc
ſecundum curſum cõis legis Dixi aũt a creatura
rationali qz videtur q entitates tales ſint a deo
qui eſt domin⁹ totius nature diligibilis et q habe
at deus circa earũ eſſe volitionẽ aliquaz quod pa
tet quia cauſat pductionẽ per quaz exiſtunt et nõ
inuite neq naturaliter ergo voluntarie ergo vult
eas eſſe non tamẽ cauſat deordinationẽ in eis qz
cauſare deordinationẽ in actu non eſt cauſare rez
aliquã poſitiuã vel priuatiuã in actu nec eſt cau-
ſare aliquid poſitiuũ vel priuatiuũ ſed eſt cauſare
aliqualiter. ſ. cauſare actum contra rectam ratio-
nez et ideo ab illo ſolo cauſat deordinatio in actu
qui actũ facit contra rectam rationẽ et quia deus
actũ illũ nõ facit cõtra rectã rationẽ creatura aũt
contra rectaz rationẽ elicit ipſum ideo ſola crea-
tura cauſat deordinationẽ in actu Et ſi dicas de⁹
cauſat hunc actum .a. ſed huius actus deordina-
tio eſt .a. ergo deus cauſat deordinationẽ. negat
conſequentia et dicerent logici q eſt falſa figure
dictionis quia licet deordinatio ipſa ſit .a. conno
tat tamẽ eſſe contra rectam rationẽ et ſiue de vir-
tute ſermonis ſiue de vſu loquentium hec ppoſi-
tio deus cauſat deordinationẽ equiualet huic de⁹
cauſat deordinate actum deordinatũ ideo cuz in
maiore cauſalitas cadat ſuper quid concluditur
tamẽ nõ quid ſed quale ſiue aliqualiter. Sed hec
aliis locis tractanda ſunt Ideo dico q omnis en
titas diligenda eſt a deo vel a creatura rationali
ſed non oportet omnez entitatẽ diligi a creatura
rationabili et maxime eaz a qua nõ poteſt per po
tentiam creature rationalis ſeparari iniquitas.
Ad ſecundã dico q dupliciter põt intelligi q in
aliquo reperiatur natura et viciũ qz vel intelligis
de natura et vicio tanqz de reb⁹ diſtinctis quaruz
vna eſt ſubiectiua vel effectiua reſpectu alterius
vt in voluntate hominis reperitur naturaliter et
viciũ et ad hunc ſenſum cõcedo maiorem et nego
minorẽ vel per naturam et vicium intelligis natu
raz vel entitatez que eſt deordinatio vel que eſt p
ſe deordinata et in illo ſenſu nego maiorẽ et conce
do minorẽ Doctores aũt ſacri cũ loquũtur de na
tura et vicio loquũtur ad primũ ſenſuz. Ad tertiã
nego maiorẽ ſed addẽdum ſit preciſe aut aliquid
tale in quo ſenſu minor eſt falſa iniquitas eniz nõ
eſt preciſe nolita quia per eaz male ſit ei qui facit
iniquitatez ſed qz ẽ peruerſitas ſecunduz ſe odibi
lis et non diligibilis a creatura rationali. Et ſi di
cas iniquitas inquantũ iniquitas eſt qua male eſt
facienti vt videtur deducere Auguſtin⁹. xij. de ci
uitate dei ſed iiquitas odit preciſe inqztũ iniqtas
ergo iniquitas odit inqztũ p eam male ẽ facienti
Ad hoc rñdeo negando maiorẽ nec hz hoc ibi-
dez Aug. de iniquitate ſed de malo. iiquitas eñ lz
ſit malum aliquod tamẽ ſub alia rõne dicitur ini
quitas et ſub alia ratione dicitur malum dicitur
eñ malum inqztuz per eã male eſt alicui. ¶ Cõ
tra tertiaz concluſionem arguit primo p illud Pſal. — Contra tertiam cõcluſionem.
iniquos odio habui vbi Pſal. non ſoluz gloriat
q iniquitatem odiuit ſz etiam q ipſos iniquos o
dio habuit. Secũdo arguit per illud eiuſdẽ odi-
ui eccleſiam malignantium p quod non ſignat o
dium malignitatis ſz etiam perſonarum malig-
nãtiũ Tertio p Aug. ſup illo verbo iiquos odio
habui dicentem q non dixit iniquitatez odio ha
bui ſz iniquos odio habui. Quarto per Ambro
ſium ſuper eo paſſu dicentem q vir iuſtus et ſi ini
micos ſuos amare debeat iniquos tamen id eſt
dei inimicos odire debet. Quinto quia Chriſtus
precepit nobis odium inimicorum ſuorum etiaz
ſi ſint nobis vel parentes vel fratres vel ſorores
vel coniuges Añs patet per illũ Luc. xiiij. ſi qs
venit ad me et non odit prem et matrẽ non poteſt
meus eſſe diſcipulus. Sexto iniquus odiendus ẽ
ſecundum q iniquus ergo iniquus odiendus eſt
cñia tenet a reduplicatiua affirmatiua ad ſuaz p
iacentẽ. Confirmat pr eſt odiẽdus ſcdm q retra
hit nos a preceptis diuinis g pater eſt odiendus.
Añs patz p Ambro. loco eodem dicentem q pa
rentes odire debemus in his in quib⁹ Chriſto cõ-
dicunt. Septimo in quocunq reperitur ratio ve-
re et rationabilis odibilitatis illud eſt recte et ra-
tionabiliter odibile ſed i iniqs reperit rõ vere et
recte odibilitatis ſcz iniqtas g iniq rõnablr odi-
ri pñt Octauo omne illud eſt rõnablr odibile cu
ius opera et conatus poſſumus rõnabiliter ipe-
dire ſed opa et conatus iniquoz poſſumus rõna

biliter impedire ꝙ iniquos poſſumus rõnabiliter
odire. Nono inimicus erat odiendus in lege vete
ri ergo perſona iniq̄ poterat rationbiliter odiri
Añs patet per illud Mat. v. Audiſtis quia di-
ctum eſt antiquis diliges amicum tuum et odio
habebis inimicu꜒. Decimo bene ſequit̃ ſecundũ
Ariſt. amicus eſt diligendus ꝙ inimicus eſt odi-
endus ſicut bene ſequitur amicis eſt benefacien-
dum ergo inimicis eſt male faciendum ⁊ ide꜒ dz
Solutiões, ꝙ inimicis male facere ē boni moris ſicut ami-
cis benefacere. ¶Ad primam dico ꝙ Pſal. ꝑ
illud Iniquos odio habui nõ intelligit aliud niſi
ꝙ odio habuit iniquitatem ⁊ nõ voluit dicere ꝙ
odio habuit perſonas iniquas. Ad ſecundam ſi
militer dico ꝙ Pſal. per eccleſiam malignanti-
um intelligit malignitatem eorum qui eccleſia꜒
integrant et hanc malignitatem ⁊ non perſonas
ſe audiuiſſe dicit. Ad terciam dico ꝙ in eode꜒ lo
co Aug. eſt ꝓ nobis quod pz per id qđ immedia
te ſequit̃. Sed cum dixiſſet inquit iniquos odio
habui expoſuit q̄re addendo ⁊ legem tua꜒ dilexi
vt demonſtraret non ſe in hominibus iniq̄s odiſ-
ſe naturam q̄ hoies ſunt ſ꜒ iniq̄tatem q̄ legi qua꜒
diligit inimici ſũt ꝙ ergo dz Pſal. dixiſſe iniq̄s et
non iniq̄tatē odio habui non iõ hoc dz quia ſenti
at iniquos odiendos eē ſed qꝛ hac locutione cõ-
uenientius Pſal. expoſuit qđ in iniq̄s ſēſeret odi
endum. Ad q̄rtã dico ꝙ Ambroſius iniq̄s ibi ac
cipit ꝓ iniq̄tate et iniq̄s dei ꝓ inimicicia ad deu꜒
quod pz per illud qđ ſup eodem v̾ſuait ꝙ ſic ini
qui odiendi ſũt vt iniq̄tas non vt hõ qui iniq̄tate꜒
facit odio habeat̃. Sed ꝯ hanc ſolutionē ſic Ar
vult Ambro. ꝑ illa v̾ba ꝙ eodēmõ odiamus ini-
micos dei quõ diligere debemus inimicos nr̃os ſ꜒
nos non debemus ſic diligere inimicos nr̃os ꝙ di
ligamus inimiciciã ⁊ non naturam ꝙ etiã non de-
bemus ſic odire inimicos dei ꝙ odiamus iniqui-
tatem et diligamus naturam Confirmatur tam
in inimicis dei q̄z noſtris debemus odire et ini-
miciciam et iniquitatem ergo cum Ambroſius
immo. Chriſtus precipiat dilectionem inimico-
rum noſtrum et odium ſuorum ſequitur ꝙ vult
perſonas inimicorum noſtrorum eſſe diligendas
et perſonas inimicorum ſuorum eſſe odiendas.
Solutiões argumētoꝝ ¶Reſpondeo ꝙ ſi argumenta iſta debeant ali-
quid concludere oportet ꝙ ꝓcedant de inimicis
noſtris preciſſue qui ſcilicet ſic ſunt inimici noſtri
ꝙ non dei Et dico ꝙ Ambroſius vult dare diffe
renciam inter iſtos et illos quia in inimicis dei ē
aliquid odiendum ſcilicet iniquitas in inimicis
vero noſtris non tamen inimicis dei eſt aliquid
diligendu꜒ ſed nichil eſt odiendum qꝛ non ē in
eis iniq̄tas. Dicit ergo inimicos dei eſſe odiēdos
quia lic꜒ habeant aliquid diligibile tamen etiam
habent aliquid quod ſecundum rectam ratione꜒
odiri poteſt ⁊ ideo inimici dei ideſt inimicicia ad
deum ſiue iniquitas eſt odienda ſed inimici no-
ſtri non habent ſecundum ꝙ huiuſmodi aliquid
odibile ideo ſimpliciter precipit eos eſſe diligen
dos. Dico ergo ꝙ cum dicit inimicos noſtros eſ-
ſe diligendos loquitur de natura ⁊ perſona ⁊ nõ
de inimicicia ipſa quam tamen aliquando opor
tet diligere aliquando opz patienter ferre Quã
do vero dicit inimicos dei eē odiendos loquitur
de iniquitate et non de perſona neq̄ꝫ oportet ꝙ lo
quatur vtrobiq̄ꝫ conformiter ſed ſufficit ꝙ in hac
locutione difformi intelligatur aliquid eſſe in ini
micis dei odiendum et nichil eſſe in inimicis no
ſtris ⁊ non dei odiendũ Ex q̄ pz ꝙ illud qđ aſſu
mitur i confirmatiõe non ē verum. ſ. ꝙ inimicicia
inimicorum noſtroꝝ eſt a nobis odienda. Ad q̄n
tam dico ſilr̃ ꝙ Xp̄s precepit nobis odium eim
predictorum non ꝙ perſonas odiremus ſed ꝙ
actiones malas ⁊ iniq̄s quibus nos retrahunt a
lege xp̄i odio haberemus et hoc vel actu ſi tales
eſſent vel ſecundum preparationem animi ſi ta-
les non eſſent. Ad ſextam dico ꝙ iſta propoſitio
iniquus odiendus eſt ſcđm ꝙ iniquus diſtinguē
da eſt qꝛ vel ē reduplicatiua vł ſpecificatiua ſi re
duplicatiua tũc eſt falſa et ꝯña eſt bona et ſigt̃ ꝙ
iniquus ē odiendus ⁊ cã propter quam odiendꝰ
eſt: eſt iniq̄tas ſi ſit ſpecificatiua tunc eſt v̾a ⁊ ſpe
cificat id quod in iniq̄ eſt odiendũ et tunc iſta ini
quus ſcđm ꝙ iniquus eſt odiēdus equal꜒ huic iſ
qui odienda ē iniq̄tas et tunc ꝯña non valet. Et
ſi dicas ꝙ a ſpecificatiua ſiue a reduplicatiua ad
ſuam preiacentem eſt bona conſequentia Sicut
bene ſequit̃ ēs inq̄ztũ ens eſt ſubiectũ methaphi
ſice ergo ēs eſt ſubiectũ methaphiſice. Ad hoc re
ſpondeo ꝙ duplices ſunt ꝓpoſitiones ſpecificati-
ue. Quedã ſunt que ſpecificant rationē ſecundu꜒
quam predicatum dicitur de ſubiecto ſiue res ſi-
gnificata per predicatum ineſt rei ſignificate per
ſubiectu꜒ et de talibus ſpecificatiuis concedo ſed
in dicta propoſitione non eſt talis ſpecifica ra-
tio. Alie ſunt que ſpecificant in ſubiecto. aliquid
eni꜒ ineſt vel circa quod eſt id quod imperatur ꝑ
predicatũ ſicut iſta Chriſtꝰ ſecundũ natura꜒ hu-
manam eſt ꝯpoſitus ex corpore ⁊ anima rationa
li non eſt ſpecificatiua prio ſed ſecundo mõ quia
ſpecificat aliquid in xp̄o ſed natura꜒ humanã cui
cõuenit eſſe cõpoſitũ ex corpore ⁊ anima rationa-
li. Ad confirmationē reſpondetur omnino ſimi-
liter. Ad ſeptimam nego maiorē ſed bene veru꜒
eſt ꝙ in quocunq̄ꝫ reperitur ratio vere odibilita-
tis illud eſt rationabiliter odibile vel habet aliq̄d
rationabiliter odibile ⁊ ita eſt licet eñ homo ini
quus non ſit rationabiliter odibilis habet tamen
aliq̄d in ſe qđ ē rationabiliter odibile. Si aũt rõ
illa eſt ratio eius in quo reperitur aut ad rationē
eius pertineret per ſe ſicut deordinatio eſt de ra-
tione iniquitatis aliud eſt dicendum. Ad octauã
nego maiore꜒ tantũ enim illa opera iniquorũ ra
tionabiliter ĩpedimꝰ ex odio quibꝰ legi dei aduer
ſantur iniqui ꝙ ergo talia impedimꝰ hoc non eſt
ex perſonaru꜒ odio ſed ex odio iniquitatis ⁊ amo
re legis dei. Si aũt alia opera iniquorũ rationa-
biliter impedimus hoc eſt forte quia illis operi-
bus rõnabiliter aſſequi aliqua conantur que nos
etia꜒ aſſequi rationabiliter cupimꝰ ac nitimur qđ
fit per zelũ ſecundũ modu꜒ Ariſ. et non per odiu꜒
Ad nonam negatur antecedens ⁊ ad probatio-
ne꜒ dico ꝙ illud dictũ eſt ſic exponendũ. i. dictu꜒
eſſe creditis ſic eñ exponebant iudei antechriſtũ
preceptum de dilectione ꝙ ex dilectione amici in
ferebãt per mala꜒ ꝯſequẽtiã odiũ inimici cui errõ